buit aliquod ius exemplum. ỹ. eo. l. iuriſgentium. §. ſi paci vnus. §. Item ne experiat. & vtroque modo poteſt intelli ¶ In gl. j. ibi. §. ſi paciſcar ſecundum hoc exponitur ius p ius reipublicæ quæſitum. ¶ In ea. gl. ibi, nec ex ꝑtorio add ri prohibitio non poteſt renunciari. vt. C. ne fideiuſ. dot. ibi no. ¶ In ea. gl. ibi, contra paciſci. quãdo pactum reſpic tis, & non reſpicit ius: & auctoritatem conſtitutionis. ſ mus in ſiñа quod valeat contraius partis & non cõtra iu tionis. vt in l. cum prolatis. de re iudic. cum ſi. & adde qđ de ex. tu. voluntariæ. & C. arbitrium tutelæ. l. ſi. & Inn. de P. tabel. & Ia. de Arc. ỹ. de publicam. l. licitatio. §. qđ illicit ibi. & mihi præiudicio, niſi repugnet ratio ætatis vel imb vt. ỹ. de nouatio. l. doli mali. §. diuerſum ¶ In ea. glo. ibi. §. in fin. dic vt ibi plenariè not. & extra de foro compe. c diligenti.

1 *Solemnitas eſt publici iuris, & non priuati.*

Ius publicum. ¶ In glo. poteſt poni. ibi: quia ve vt ibi not. & adde, aut ē ius natu ductum ex inſtinctu naturæ, & non poteſt renunciari ei agnationis. Aut eſt ius poſitiuum introductum per hum poſitionem, tũc aut continent certam formam in actibu & non poteſt denegari. vt. ỹ. de leg. ij. codicillis. in ſi. vnde 1 dontinet ſolemnitatem non poteſt ei renunciari: quia† ſ eſt pubici iuris non priuatum, aut non continet certam f actibus hominum: ſed diſponit circa agendum, vel excip & tunc aut eſt introductum mero odio, & non poteſt re vt. ỹ. ad Mace. tam & ſi, aut mero fauor, & tũc poteſt ren C. de pac. l. ſi quis in conſcribendo, niſi ſit fauor publicus de fo. compe. ſi diligenti, aut non eſt introductum ration vel odii: ſed ratione iuris obſeruantiæ & tunc bene valet tamen murat naturam contractus nõ ipſo iure: ſed ope nis. vt. ỹ. de actio. & obli. l. obligationum fere. §. planè. & nemo poteſt. & adde quod no. in l. j. C. ne fideſuſ. do. den l. vl. C arbi. tutel. ¶ Item quando quis diſponit de in habil ſonæ obuiando à princi. non poteſt renunciari, vt infra cum lex. Bald.

ADDITIO. BAL.

1 *Iuri publico an quis per pactum poſſit renunciare.*

Ius publicum. Vide Inn. in c. cũ. P. tabellio. de ſi Nõ põt, vide oĩno Cy. C. ar. tu. l.

1 quæritur† vtrum iuri publico poſſit per pactum renũcia
a ſic diſtingue, aut quæritur de iure naturali introducto ex ſtinctu naturæ. & non poteſt renũciari. vt. ſ. c. l. ius agnati ã iure nãli proximè ĩtroducto p humanã diſpoſitionẽ, eſt ius publicum & hẽt certa principia, & certã formam hominum, & non põt ſimiliter iſti iuri renunciare, vt. ſ. e ris. de leg. j. nemo. C. de teſtam. l. teſtandi. Aut non habet mam, nec principia in actibus hominum, & tunc aut ill commodum introductum eſt tale ius, renunciat, & pot ciare, vt. ſ. eo. l. paciſci & de fer. l. ſi feriatis aut renũciat al commodum nõn eſt introductum: & tunc talis renunci tenet. ỹ. de magi. con. l. j. §. ſi magiſtratus Cyn.

ADDITIO.

a ¶ Renunciari. Adde Spe. de indu. n. edi. §. xij. & ver. quod ſi quis iurauit. in [...] nun. & conclu.

LEX XL.

1 *Verba obſcura in contractibus interpretantur contra proferentem*
2 *Ambiguum vel obſcurum quid eſſe quinque modis dicitur.*

1 Veteribus. In contractibus† verba obſcura interp contra proferẽtem. hoc dicit vel ſic. In
a tio verborum debet fieri contra eum, qui debuit alium & loqui clare non æquiuoce. h. d. probatur hoc. ỹ. de acti circa ſi. & ỹ. de euic. l. qui libertatis. §. pen. ¶ In tex. ibi, ver ter quos fuit Labeo, vt. ỹ. de contrahen. emp. l. Labeo. el. j ibi, nocere, ideſt contra eum interpretari. ¶ In tex. ibi. qu redditur tacita ratio, quod cõtra illum debet obſcuritas tari, qui debuit alium inſtruere, & clare loqui ſicut eſt ve locator qui tenentur inſtruere emptorem, & cõductore litate tenet. ỹ. de contrahen. emp. l. cum lex. ¶ No. hanc le illis qui ambiguitate verbi quærunt locum fraudi. nam tio fienda eſt contra eos facit. ỹ. de ſerui. vrb. præ. l. ſi notatur quod hæc. l. loquitur de interpretatione, ſed ỹ. hen. empt. l. ſi empt. & l. ſi ita loquitur de electione & al terpretari, aliud eſt eligere, vt notatur. ỹ. de verb. oblig. l. aſtringendæ vnde licet gloſſ. allegat has. ll. pro contrarijs
2 intuendo non cõtrariantur. Item notatur quod† aliqu ſcurum, vel ambiguum dicitur quinque modis. ¶ Pri ratione æquiuocationis, quia oratio, vel vocabulum po pluribus modis, vt. ỹ. de verb. obli. l. quotiens in ſtipulati dic vt ibi. ¶ Secundò dicitur aliquid obſcurũ, vel ambig generalitatis. Tertiò ratione alternationis. Quartò rõne

[...] tiõnis. & iſta tria probantur. ỹ. de iniuriis. l. prętor in princi. [...] id aũt. & ỹ. de dolo. l. Itẽ exigit. Quintò & vltimò dr̃ aliqđ ob[...] õne diffinitatis, vt. ỹ. de ſerui. vrb. prædi. l. ſi ſeruitus. l. aũt nſa [...] le obſcuritate primo modo accepta his ad euidentia præ[...] deo ad apparatũ. ¶ In glo. magna, ibi inter ſtipulantem. ỹ. [...] obli. hoc in verbo prolato à parte, ſed in verbo obſcuro [...] à teſte, dic vt extra de proba. in c. in præſenti & de teſti. cũ [...] per Inn. & in auc. de teſti. §. quia verò. per glo. & xxij. q. j. [...] per Arch. ¶ In ea. gl. ibi. in prin. l. vbi verba obſcura ratione [...] eralitatis pro venditore interpretantur. ¶ In ea. ibi, à vendi[...] m pactum conſtet ex conſenſu vtriuſque quo cognoſcam [...] ideatur appoſitũ. Rñ. vt no. ỹ. de cõtrahen. emp. l. cũ manu[...] rin. & facit. ſ. de edẽ. l. ꝓtor. in prin. tu potes ſoluere cõtra[...] ud aliter, q. l. l. ſi in emptione. loquit de electione, nõ de in[...] ratione. nam in contractibus vbi debet incertum de certis, [...] eſt debentis: & ſic non ob. ¶ In ea. ibi, ſi ſpecie poſuiſſet. im [...] quod ibi ordo acceſſorii ſumitur ex ordine principali. vn[...] on debet dici obſcuritas vel ambiguitas, cum ex ordine per [...] m detur ordo realium ſecundum Iac. But. ¶ In ea. ibi, ſi ſer[...] i erat obſcuritas ratione indefinitatis, quæ indefinitas etiã [...] ractibus æquipollet vniuerſali. ¶ In ead. gl. ibi. l. ſi ita. ibi erat [...] itas ratione alternationis. & tamen non ſit interpretatio ỹ [...] orem & ſic videt cõtra hanc. l. ¶ In ea. gl. ibi ex natura alter[...] ec ē ipſa veritas. ¶ In ea. gl. ibi quod veriſimile. vt. ỹ. de reb. In ea. gl. ibi, neutrum valet. hoc non dicit lex noſtra: ſed eſt quando aliquid eſt obſcuriſſimum, ita quod non recipit [...] retationem legalem nec hoĩs, vt. ỹ. de ĩ diem adiec. l. cũ duo [...] rei vend. l. item Pompo. ſcribit, ſi frumentum. §. vltimò. & [...] dixi. ſ. qui ſatiſda. cogã. de dic. in princi. tene menti. Bald.

ADDITIONES.

[...] um. Vide Dyn. in regula in obſcuris de re. iu. in vi. & quod ibi dixi in apoſt[...] mot. Vbi vide Felyn.

ADDITIO BAL.

[...] eribus. In gl. quæ incipit, quidam dñt. in verſi. ambigui[...] tas, vt. de pe. hære. l. vtrum. & infra de reb. dub. l. ibi, obſcuritas, vel obſcuritas eſt qñ ñ ꝯſtat de ſignificatio [...] itas, qñ multiplex eſt ſignificatũ. vt in ver. cau. ¶ In gl. quę ĩ[...] eſt pacto. in verſi ſi in emptione. Sol. lex noſtra intelligit qñ [...] relata non habeat certam naturam: ſed ibi habent certam [...] m ſicut in alternatiua, vt electio ſit debitoris. de le. j. l. ſi qs [...] j. Sic tibi reſpondeo. ad l. inſulã. nã ibi acceſſoriũ hẽt certã [...] n. ſ. vt ſequatur principale. Iſta etiam ſolutio dẽt dari ad. l. ſi [...] bi loquitur in incerto de certis, vbi eſt electio debitoris. & [...] ptãris. l. magis quam ex forma expſſa cõuentionis. ¶ In ea. [...] à venditore. vel. ſ. vt no. per Dy. extra, de re. iur. l. in ob[...] rca finem. ¶ In ea. gl. ibi inſulam. ibi ſit illa interpretatio: qa [...] mile paciſcentes ſenſiſſe. ¶ In ea. gl. ibi, ſemper adde & vi [...] quod ibi not. ¶ In ea. gl. ibi, ĩ hac. l. quia ꝯ illum qui ſe fundat [...] entione, non debet recipi ſine fundet ad agendum ſine ad [...] ndum. nam cum clare debeat probare quod eſt cauſa ſuæ [...] nis hoc non faceret ſ. verba ſunt obſcura. ideo ſit contra [...] erpretatio.

ADDITIO.

[...] Adde. do. Ma. So. in conſi. 15. ſup. viſis prędictis. ver. 4. enim probatur ibi [...] prima parte.

LEX XLI.

[...] *habet vim pacti.*
[...] *acitum intelligitur eſſe reale non perſonale.*
[...] *debet fieri per verba de præſen[...]*
[...] *pacto liberatorio non requiritur*

Tale pactum. Confeſſio obligationi contraria ſeu nega tiua obligationis, habet vim pacti libera[...] interpretatiuum pactum, cẽtur eſſe reale. h. d. ¶ In text. [...] ex hoc verbo oriebatur dubitatio. & videbatur quod pactũ [...] perſonale: ſed reſponde. vt. ſ. [...] iuriſgentium. §. pactorum. [...] quod cõfeſſio habet vim pacti. iſtud eſt verum, quando ſit [...] obligatione. ſed qñ ſit ſuper [...] nõ habet vim pacti, vt. ỹ. [...] l. ſi acceptolatum. §. inter. vide quod no. ỹ. de ſol. l. ſi ex [...] in prin. C. de ſo. l. inter. ¶ † [Se]cundò no. quod tacitum pa [...] interpretatur eſſe reale non pſonale. ¶ † Tertiò not. quod [...] debet fieri per verba de pręnti. ¶ † Quartò no. quod pa[...] toratorio non requiritur cauſa. In gl. j. ibi. §. ſtipulatio tu dic [...] liberatio ſit per verba de præſẽti. quia ſtatim trahit ſecum [...] onis effectum: ſed obligati debet fieri p verba de futuro: [...] quirit effectum de futuro. quia loquitur. §. [ſtip]ulatio. nõ tã [...] qđ iſta verba de futuro ex[pri]mantur: quia ſufficit ſi tacitè [...] ntur. vt. ỹ. de euic. l. ſi ita quis & no. iſti. de lit. ob. ¶ In ea. gl. [...] uo hoc. ſ. qđ valet in l. noſtra confeſſio ſine cã, licet fuerit [...] extra iudiciũ. ¶ In ea. gl. ibi, dicebat in ſi. vult dicere gl. qđ [...] confeſſione ad liberãdum non requirit cã, ſed ſufficit in ꝯfeſſio ſit vni

Lo donó á esta Librería del Real Colegio de Sta Cruz de la Ja... mo Ilmo el Dr D. Nicolas Garcia, Canonigo Doct. de la Catedral de Malaga

R. 5817

(1)

PAVLI CASTRENSIS

In primam Digeſti noui partem Commentaria:

Cum multis tùm D. Franciſci Curtij, tùm etiam aliorum quorundam preſtantiſs. virorum Adnotationibus illuſtrata.

Præter quòd illa ſedulò recognita, nouiſſimè ad vetuſtiſſimorum exemplarium fidem, infinita propè quæ paſsim corruptè legebantur, in priſtinum ſenſum, ſuumq́; verum ſplendorem reſtituimus.

Recens additis ad omnes ferè ll. & §§. ijs ſummarijs, quæ in cæteris prioribus editionibus deſiderabantur. Necnon appoſitis ſolitis cuiuſpiam doctiſsimi viri obſeruationibus ad marginem hac * nota præmonſtratis.

... Garcia

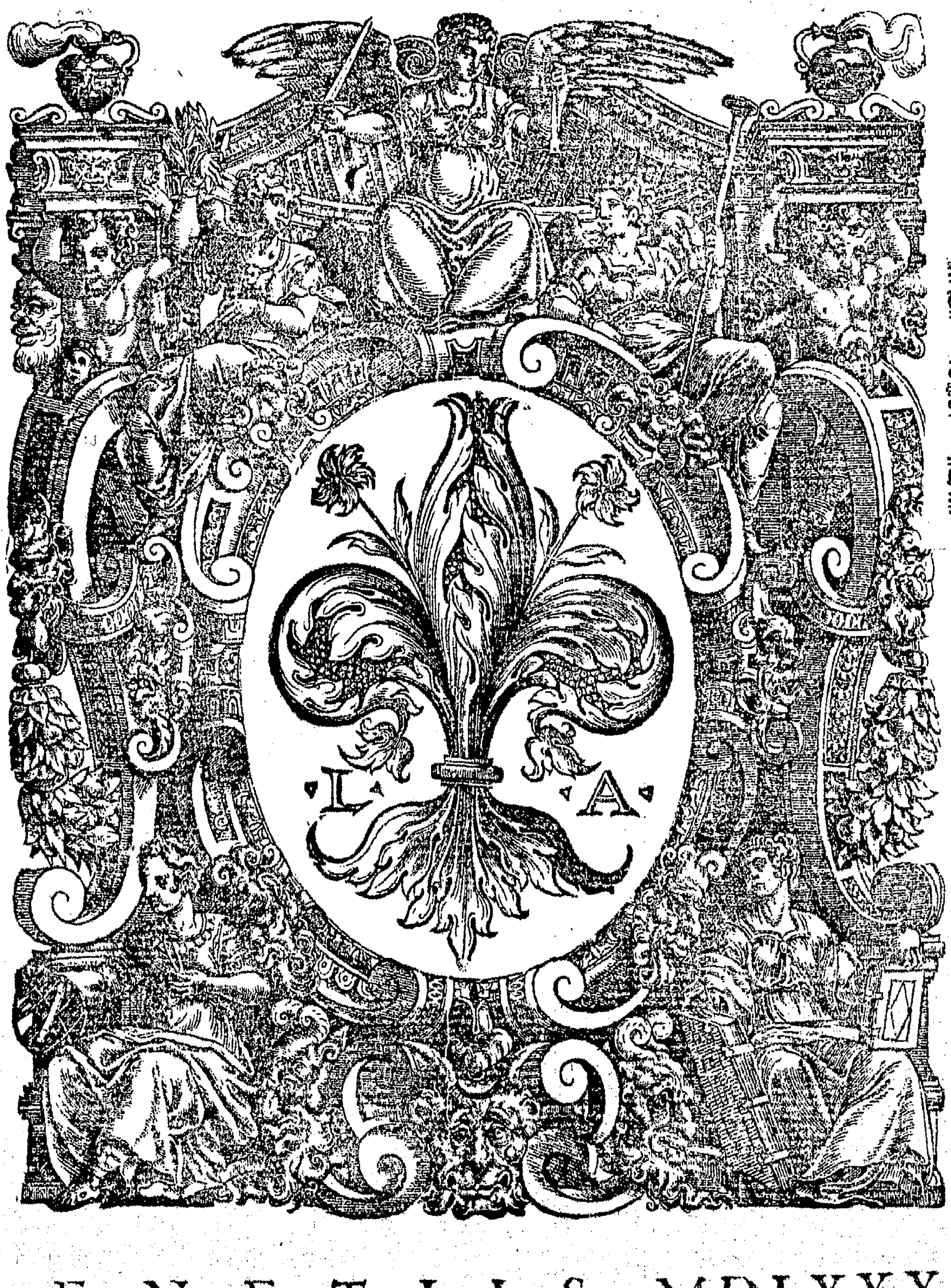

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. 2ª C. 3ª N. 3.

VENETIIS, MDLXXXII.

Elenchus Rubricarum huius Voluminis.

Acquirenda poſſeſſione. fol. 43
Aqua pluuia arcenda. 25
Confeſſis. 85
Damno infecto. 11
Donationibus. 33
Donationibus, & mortis cauſa capionibus. 40
Exceptione rei iudicatæ. 88
Exceptionibus. 86
Operis noui nunciatione. 2
Publica. & vectigal. 29
Pro ſoluto. 69
Pro emptore. eod.
Pro hærede. 2
Pro donato. 73
Pro derelicto. 73
Pro legato. 74
Pro dote. 74
Pro ſuo. 74
Re iudicata. 74
Vſucapionibus. 60

PAVLI CASTRENSIS DOCT. EXCELLENT.[MI]

PATAVINAE PRAELECTIONES.

IN PRIMAM DIGESTI NOVI PARTEM.

Cum non paucis clariſſimorum, & illuſtrium virorum adnotationib. præſertim D. Fran. Curtij, & Bern. Landriani: necnon doctiſſimi cuiuſdam Iuriſconſ. per quàm vtilibus obſeruationibus ſub hac nota ✻ præſignatis: ac denique cum Summarijs Hieronymi Marliani Mediol. longè ſatis quàm antea caſtigatæ atque illuſtratæ fœliciter incipiunt.

De operis noui nunciatione. Rub.

1 *Rubrica de operis noui nunciatione eſt caput libri xxxix. ffoꝛum. non autem voluminis.*
2 *Iuriſconſulti, qui condiderunt has leges, fuerunt etiam poſt aduentum Chriſti, non tamen receperant fidem.*
3 *Genitiuus quid propriè ſignificet.*
4 *Statutum quòd quicunque receperit rem alterius, puniatur in tantum, qualiter intelligatur.*

1 ¶† Bar. ſuper hac rubr. dicit, ꝙ hic non eſt caput libri, immo dicit voluminis, & uerum non dicit, ſed eſt falſum, quia eſt caput libri
2 xxxix. vt patet ex rub. † Item dicit, ꝙ Iuriſconſulti qui cõdiderunt has leges, fuerunt ante aduentum Chriſti. & idẽ dicit gl. in l. Titia. §. fi. de aur. & ar. leg. ꝙ eſt etiã falſum, q̃a faciunt mentionem de multis Imperatoribus, qui fuerunt poſt Chriſtum, vt de Tyberio, cuius tp̃e Chriſtus eſt crucifixus, vt in l. & hæc Tyberij. de hæred. inſti. Et de Nerone, qui decapitauit beatum Petrum, & Paulum, ut in l. j. in prin. ad Treb. & de Antonio, qui fuit longè poſt, vt l. ꝓximè. de his quæ in teſta. delen. non tñ receperant iuriſcon. fidem.
3 ¶† Itẽ dicit, ꝙ genitiuus,[a] ſignificat regulariter dñium, vt no. in l. ij.
a ſ. de religio. tñ aliqñ ſignificat cãm efficientem, vt hic dũ dicit, dñi Iuſtiniani. Aliqñ cãm materialem, vt hic, dum dicit, iuris enucleati. Aliqñ nudam poſſeſſionem, vel detẽtionem, vt no. in l. ij. in princ.
4 de orig. iur. per quod dicit, † ſi ſtatutum dicat, ꝙ occupans rem alterius puniatur tanta pœna, ſi occupem rem per te poſſeſſam, incido in pęnam, licèt non eſſes dñs. Tu dic, ꝙ aut ego eram dñs, & non incido in pœnam ſtatuti, quia debet intelligi alterius. ſ. quàm occupantis, licèt incidam in pœnam iuris cõis, vt l. ſi quis in tantã. C. unde vi. & l. extat. quod met. cauſa. Aut quidã tertius erat dñs, & incido, quia eo ipſo, ꝙ poſſides, plus iuris habes quàm ego, qui non poſſideo, nec ſum dñs, ut l. ſi duo. vti poſſide. & ſic ſatis videtur tua quo ad hoc. ¶ Facit etiam ad quæſtionem, quam ponit Spec. in tit. de prob. §. videndum. uerſi. ſed pone ſtatutum. Si dicat ſtatutum, ꝙ de damno dato credatur iuramento domini poſſeſſionis, & dediſti damnũ in re per me poſſeſſã, non tñ eram dñs, an ſtetur iuramento meo, & arguit pro & contra, nec benè declarat. Tu dic, ꝙ aut conſtabat me eſſe poſſeſſorem, non tñ conſtat, ꝙ ego ſum dñs, nec etiam ꝙ alius, & tunc debet ſtari, quia præſumor eſſe dominus ex tali poſſeſſione, cum non deducam dominium principaliter in iudicium, ſed incidenter, ut l. j. ſ. famil. erciſ. plenè no. in l. j. de cond. inſti. Aut conſtat, ꝙ alius eſt dominus, puta, eram fructuarius, & alius proprietarius. & tunc aut fuit datum damnum in fruct. ad me pertinentibus, & ſtabitur iuramento, meo, quia intentio ſtatuti eſt, ꝙ ſtetur iuramẽto damnum paſſi. & ego ſum, qui patior damnum: aut datur damnum in proprietate, & non ſtabitur iuramento meo, ſed proprietarij, quia ipſe eſt, qui patitur damnum.

ADDITIO.

a ¶Genitiuus, vltra ea quæ poſui ad Bar. & Alex. ꝙ genitiuus aliquando ponitur pro ablatiuo. l. eleganter. §. ſeruus, ſ. de dolo. & dicit Car. conſil. 30. ꝙ licèt genitiuus poſſit importare dominium, & poſ. ꝙ tamen dẽt exponi in ſignificatione magis apta verbis. ar. l. quoties. de verbo. oblig. alleg. Bar. hic. & vide ibi, ꝙ propter hoc voluit, ne prolixior ſim.

LEX PRIMA.

1 *Nunciatio noui operis poteſt fieri etiam ei qui iure ædificat, ſed hoc reperto debet nunciatio remitti quatenus iure ædificat, & nu. 2.*
2 *Effectus remiſſionis nunciationis noui operis eſt, vt competat interdictum ne vis fiat ei, & non impediatur ædificare.*
3 *Remiſſio nunciationis quotuplex ſit, & in qua remiſſione præſtetur ſatiſdatio de demoliendo.*

1 HOc edicto. ¶† Nunciatio noui operis poteſt fieri ẽt ei, qui iure ędificat, hoc tñ reperto debet nunciatio remitti quatenus iure ędificat, quia eatenus nunciator ius nunciandi nõ habet. h. d. ¶ Et ſic continet duo dicta. ſm̃ ibi, {deinde.} In primo dicto ponitur effectus nunciationis. In ſecundo ponitur effectus remiſſionis ſm̃ Bar. ſed male loquitur, quia de effectu nunciationis incipit, velle tractare). eo. l. nunc videamus. ergo vſque illuc de eo nihil tractatur, & patet quia effectus nunciationis eſt demolitio, de qua non tractatur uſque ad l.
2 prætor. in prin. vt ibi not. in glo. ¶† Item effectus remiſſionis, eſt vt competat interdictum ne vis fiat ei, & non impediatur ædificare, vt d. l. prætor. §. deinde. de quo nihil hic tractatur. Dic ergo, ꝙ in primo dicto declaratur qñ poſſit fieri nunciatio noui operis, quia videbatur non poſſe fieri, niſi ei, qui non iure ędificat, & tñ dr̃ contrarium, quia etiam ſi iure ędificat, etiã cogitur obedire, aliter cogitur demoliri ſuis expenſis, quia contempſit edictum prætoris, vt d. l. prætor. in prin. & §. j. & l. ſtipulatio. §. habet autem. & ibi not. in gl.). eo. nec auditur ſi contempſit nunciationem, & poſtea vult oſtendere, ꝙ iure ędificat, nam omnia demoliri debet antequam de hoc cognoſcatur, vt). ea. l. §. ſed ſi is. ¶ In ſecundo dicto tractatur quatenus debeat fieri remiſſio, quod eſt intelligendum, quando poſt nunciationem, ille cui facta eſt nunciatio, comparuit coram iudice volens oſtendere, ꝙ iure ędificabat, & petijt ſibi remiſſionem nunciationis fieri, nec eam contempſerat, quia non ędificauerat. Si verò reperiatur, ꝙ pro parte poteſt ędificare, & pro parte non, fit remiſſio quatenus ędificare poteſt, ideſt datur ſibi licentia ędificandi per iudicem. de hoc pone exemplum, vt habetur in gl. magna. in ver. {vel dic, tertio.} reiectis alijs expoſitionibus gloſſ. ¶ In gl. j. ibi, {& ego dicebam eum non iure ædificare, } vel quia aſſerebam illud ſolum ad me pertinere iure dominij directi, vel vtilis, vel meipſum poſſidere bona fide, vel me habere vim ſeruitutis vrbanæ altius nõ ædificandi, ne luminibus domus meæ officiatur, vt). ea. l. §. pen. cum glo. &). de remiſſ. l. j. §. j. vel quia timeo damnum mihi inferri ex illo ædificio, vel quia dico illud eſſe ſolũ publicum, & ipſum non poſſe ædificare ſine licentia principis, vt). ne quid in loco pub. per totum, quo caſu quilibet de populo poteſt prohibere, vt). eo. l. in prouinciali. cum l. ſeq. Ipſe autem dicebat contrarium, ꝙ nullum iſtorum erat verum, & quia ipſe erat dominus, & poſſeſſor, & ꝙ ſolum erat liberum. ¶ Gl. magna format duo contraria in verſi. {deinde.} primum vſque ad uerſi. {ſed videtur huic reſpondeo.} ſecundum uſque ad fi. Et prima pars redditur difficilis propter duo. Primo, quia uſque ad verſicu {vel dic quinto.) ponitur quædam gl. antiqua, quæ ponit quatuor ſolutiones ad contrarium. Prima ab illo verſi. vſque ad ſecũdam partem ponitur quædam additio, in qua repetit idem quod ſ. dixerat, & ſic licèt videatur ponere nouas ſolutiones, & nouos intellectus, tamen ſunt idem cum primis, nam id quod dicit in ver. (uel dic uero.) tendit ad idem cum prima ſolutione poſita in prin. glo. ¶ Item illud quod dr̃ in verſi. (uel poni poteſt.) tẽdit ad idem cum eo quod dixerat in iij. ſol. in uer. (uel tertio.) & hoc vſque ad ver. ſexto, licèt aliquantulum latius. ¶ Illud autem quod dicit in uerſi. ſexto, tendit ad idem quod dixerat in ver. (uel dic ſecũdo.) † Item
3 procedit difficultas ex alio, † videlicet cum triplex ſit remiſſio, quędam, quæ fit ipſo iure per edictum prætoris, ſine facto iudicis, quędam verò, quæ fit per ipſum nunciantem, de qua habetur). ead. l. §. & poſt operis. in verſi. inde quæritur. de qua nihil in hac gl. Quędam verò, quæ fit per ipſum iudicem, ſcilicet quæ fit à lege. ¶ Et prima eſt triplex, prima illa, quæ fit præſtitis, & receptis ſatiſdationib. de demoliendo ſuper nunciatione valida, vt). eod. l. prætor. §.

deinde.Alia quæ fit oblatis ſatiſdationib.ſed non receptis.Alia quę fit etiam non pręſtita inde oblatione ſatiſdationis,vt qñ nunciatio erat nulla,vel ex defectu primæ nunciationis, vel ex defectu iuris ſui,vel ex defectu rei ſuper qua fiebat, iuxta not.š.in glo.quæ incipit (legitima.)¶Similiter ſecunda, quæ fit per iudicem, eſt duplex. Vna quæ fit p̄ſtita ſatiſdatione in prin cognitionis ſi volebat ędificare lite pendente.Alia quæ fit nulla præſtita ſatiſdatione,ſi nõ curabat ędificare quouſque lata eſſet ſnia. Iſta gl. mixta intelligit iſtũ tex.aliqñ in vna,aliqñ in altera de p̄dictis,& de oĩb.facit mentionẽ ſi bene inſpiciatur.De prima facit mentionem in prima ſolutione uſque ad verſicu.(& ſupple.in verſicu.vel dic ſecundo.) de ſecunda facit mentionem in verſic.(vel dic quarto.) de tertia facit mentionem in verſicu. & ſupple.) Similiter in illa quæ fit per iudicem, facit mentionem de prima,quæ fit præſtita ſatiſdatione.in princip. cognitionis in verſi.(& hoc præſtita ſatiſdatione.)de ſecunda quæ fit nulla præſtita ſatiſdatione facit mentionem in verſi.(vel dic tertio.) & ibi ponit verum intellectum ad iſtum text.ſecundum quẽ illa verba eatenus quatenus ponuntur propriè, ſcilicet quantitatiuè reſpectu operis, & nunciationis. Sed ſecundum primum intellectum ponuntur cauſaliter, & ſic impropriè ſm ſecundũ ponuntur quantitatiuè reſpectu temporis.

ADDITIO.

a ¶Adde hic quæ nam ſit cautionis præſtandæ per eum cui nunciatio facta eſt forma,vbi in ędificando vult pergere,vt Spe.in tit.de ſat.§.v. ver.cæterum.Et an ſatis ſit offerre de demoliendo opere cau. vt non poſſit impediri ab ædificando,habes per eundem in tit.de app §.xj. verſi. illud quoq;. de conceptione libelli atque poſitionũ in huiuſmodi cautione,vide eundem ti.de pig.§.ij.ver.item ſæpe.hoc tamẽ potiſſimum notabis, ꝙ in no. ope.nun.cauſa contineri debet ſecundum doctrinam Bar. hic in ij.q.& l. non ſolum.§.ſicut.infra eo.& Spe.in tit.de procu.§.fin.ſed nunquid ſuffi. & Pet.Ferr,in practi.in ij.libell.de iud.ſuſpe.vl.ver.

---

1 *Per nũciationẽ noui operis ſuccurritur aduerſus futura opera ne fiãt, ſed aduerſus iam facta non præcedente nunciatione, vt deſtruantur, nõ ſuccurritur per hoc edictum, ſed per alia remedia iuris de quibus hic.*

2 *Olim ſignificat tria tempora, & poteſt dici aliquis filius olim Sempronij, licèt Sempronius adhuc uiuat, vel filius Sempronij, licèt Sempronius ſit mortuus.*

3 *Quomodo iſtud edictum poſſit concurrere cum interdicto, quod vi aut clam, & nume. 4.*

4 *Aedificans poſt nunciationem factam in opere, cogitur demoliri ſuis expenſis etiam ſi iure ædificauerit.*

Hoc edictum ad quid fuit neceſſarium, & in quo differat ab actione negatoria, vel confeſſoria.

5 *In hoc edicto quòd non teneatur nuncians exprimere cauſam nunciationis, nec de ipſa tunc fidem facere, ſed poſtea ſic coram iudice, & quid in proteſtatione facta alicui, ut abſtineat ab aliquo actu.*

1 **§.Hoc autem edictum.** ¶†Per nunciationem noui operis ſuccurritur aduerſus futura opera, ne fiãt, ſed aduerſus iam facta non præcedentę nunciatione, vt deſtruantur, non ſuccurritur p̱ hoc edictum, ſed per alia remedia iuris, de quibus hic habes.h.d. ¶In tex.ibi,(nam ſi quid operis factum fuerit,) ſcilicet non præcedente denunciatione,vt in glo. fi.& ſic non hẽt locum interdictũ demolitorium,ex hoc edicto,de quo).eod.l.prætor.§.j.quia illud non habet locum,niſi opere facto poſt denunciationem in contẽptum eius.Hẽt ergo locum interdictum qđ vi aut clam ex hac ſecunda parte,quia factum clam. Si autem præceſſiſſet denunciatio,tũc ſi quidem in ipſa re,in qua ędificatur, quod eſt neceſſariũ, vt habeat locum iſtud edictum,vt).eo.l.de pupillo.§.ſi quis forte, tunc utrunque interdictum locũ haberet.ſ.ex hoc edicto, vt d.l. prætor.§.j.& etiam interdictũ qđ vi aut clam,ex prima parte,quia dr̃ factum vi.Si autem nunciatio non fuit facta in ipſa re, tunc ceſſat interdictum quod oritur ex hoc edicto, & daretur interdictũ quod oritur,(quod vi aut clam,) ex prima parte,quia in illo non exigitur ꝙ fiat in ipſa re,vel opere, vt hic in glo. quæ incipit, (non ergo.) ¶In gl.ſuper verbo(præterita.)in fi.ibi,(vel præceſſit nũciatio,) ideſt quædam proteſtatio,quæ vim nunciationis habet in caſu illius §.¶In glo.ſequen.in fi. Adde alias differentias, quas ponit glo.).ead.l.§.hoc autem edicto.quæ incipit ad hoc, & etiam Bart.
2 ponit alias.¶†In glo. ſuper verbo, (olim) Bart.dicit hic,ꝙ olim,ſignificat tria tempora,vt no. in l.nec emp. de contrahen. emptio. & ideo dicit ſe ſuſtinuiſſe inſtr̃m,in quo dicebatur filius olim Sempronij,cum Sempronius tunc viueret, nam debet intelligi, olim, ideſt,de præſenti.Sed ego quæro, quid ſi erat mortuus, ſed notarius dixit filius Sempronij,vr̃ vitioſum, quia vr̃ dicere de præſen-
a ti,[a] & tamen non eſt,ſed fuit argum.eius quod hr̃ in l. qui Romæ, §.Augerius.de verb. oblig. contrarium dicit Ioan.And. in c.cum
3 contra.de pign.per tex.in c.Raynutius.de teſta.¶† Oppo. ꝙ iſtud edictum tanq̃ ſpeciale, facit ceſſare interdictum qđ vi aut clam, tanquam generale, in caſu quo quis ædificat poſt nunciationem factam in ipſo opere,quia generalis diſpoſitio non cenſetur aliqd diſponere in caſib.ſpecialiter prouiſis,vt l,ſanctio legum.de pęnis, & l.ſtipulationes cõmodiſſimũ,& l.doli clau.de verb.oblig.Solu. notabilis,illud verũ,qñ generalis,& ſpecialis emanant ab eadem lege,vel edicto,ſecus qñ à diuerſis,quia tunc poſſunt concurrere,& ita loquitur hic,& s.dixi,& patet hic in gl.fi.quæ dicit, ꝙ interdictũ qđ vi aut clam, concurrit cũ interdicto. Ne qd in loco ſacro, uel religio.&c.hoc ẽt patet,quia l.Cor.de ſic.prouidet generaliter cõtra homicidas,& l.Pomp.de parric. ſpecialiter ꝯ occidentẽ paren-
b tes,vel filios,& tñ ſi quis,occidat parentes,[b] non ſolum poteſt accuſari.l.Pompeia,ſed etiam l.Cor.de ſica.vt no.in l.Senatus.de accu.Eſt & alia ſol.quia cõtrarium procedit, qñ generalis diſpoſitio ſtat in ſua generalitate,ita ꝙ nulla ſpecies in ipſa ſpecificetur.Sed in interdicto,quod vi aut clam,ſpecificãtur ſpecies in ipſa. ſcilicet qñ fit,vi ſcilicet præcedente denunciatione. ergo in hoc dicitur ſpe-
4 cialis,ſicut ꝓuiſio ex hoc edicto.Poſſunt ergo cõcurrere. ¶†Ecõtra vr̃,ꝙ interdictum, quod vi aut clam, tanquam plenius prouidens faciat ceſſare hoc edictum,quia prouidet omni caſu quo ꝓuidet iſtud,& etiam vltra.Nam ſi quis ędificat poſt nũciationem factam in opere,cogitur demoliri ſuis expenſis, ſiue iure ſiue non iure ędificauerit, & etiam antequam cognoſcatur an iure, vel nõ iure ędificauerit,vt).quod vi aut clã.l.j.§.j. Ad quid ergo fuit hoc edictum neceſſarium, cum iſtud non cõcurrat cum alio plenius prouidente,vt).eo.l.prouinciali.§.j. Sed ad illam l.faciliter reſpondetur,ꝙ non concurrit cum alio remedio ordinario, ſed interdictum,quod vi aut clam,eſt extraordinarium ſicut iſtud,ergo &c. vt patet in actio.de dolo,quæ concurrit cum alijs ſimilibus,ſed ad primum difficilis eſt reſponſio, niſi dicamus, ꝙ in hoc iſtud prouidet plenius,quia remedium huius edicti eſt perpetuum, ſed ex illo eſt annale,vt hic in glo.mag.Item adhuc oppono,quia nõ fuit neceſſarium,quia ſi ędificabas in meo,habebam negatoriam,ſi in tuo contra debitam ſeruitutem habebam confeſſo. per quas poteram obtinere demolitionem,vt l.& ſi forte.§.ſciendum. ſi ſerui. vendi.Solu.verum eſt poſtquã probaſſem de iure meo,ſed in iſto etiam antequam probem,ſi eſt ędificatum contra prohibitionẽ. Item per illas non conſequebar,vt tuis expenſis demolirer,p̱ hoc ſic, vt not.gl.).eo.l.ſtipulatio.§.ſiue.quæ ſcilicet incipit opus nõ iure factum, ſed intelligo ſi ædificans habuit iuſtam cãm litigandi, alias etiam per illas vr̃,quòd debeam obtinere, ꝙ ſuis expenſis,q̱a à die litis conteſt.eſt in mora,& ſic dolo præſumpto,vt l.fin.de tri-
5 tica.¶†Vltimo adhuc vr̃ ꝙ non fuerit neceſſarium, quia etiam ſi non fuiſſet factum,poteram tibi nunciare nouum opus, & debebas mihi credere, & non credendo conſtituo te in mora, vt l.ait prætor.§.ſi quis particeps.infra quæ in fraudem creditorum. & l. virilis.§.ſed ſi adijcitur. de legat. præſtan. Solu.illud verum,qñ per abſtinentiam ab opere non conſequeris damnum, & ego conſequor vtilitatem,ſed hic poteras conſequi damnum, ſi tua intererat ædificare,& ſolum erat tuum,& non debebat ſeruitutem.Vnde non tenebaris mihi credere, & poteras nunciationem ſpernere,niſi rationabilem cauſam allegaſſem etiam à te nõ requiſitam, & de ipſa etiam tibi fidem incontinenti feciſſem, vt l. nomen. C. quæ res pigno.ob.poſ.in verbo.(certior factus,) ſed per hoc edictum efficitur,vt non habeam exprimere cauſam, niſi à te requiſitus,vt no.in princip.huius l.in gl.quæ incipit,(legitima.)nec teneor pro tunc fidem facere de ipſa,ſed faciam poſtea coram iudice, & ideo extra caſum iſtum,ſi proteſtor, vt abſtineas ab aliquo actu, & abſtinẽtia poteſt tibi eſſe damnoſa debeo allegare cauſam, etiã non requiſitus,& fidem facere incontinenti, alias non teneris cedere, vt d.l.nomen.vt ſi denuncio tibi,ꝙ non ſoluas Titio qđ debes ei,quia ipſe ceſſit mihi iura ſua,nã debeo tibi oſtendere inſtr̃m ceſſionis, alias ſpreta ceſſione potes ſoluere, licèt Specu.contra in tit.de procu.§.fi.quem Bar.reprobat in prin.huius l.

ADDITIONES.

a ¶Præſenti.Reſpicit.n.tria tempora præſens,præteritum,& futurum.ſimiliter dictio,retro,de quib.vltra loca vulgaria vide per Fulg.conſi.22.ubi ponit verſus grammaticales.

b ¶Parentes.Sed an in ſtatutis appellatione homicidæ, veniat parricida, vide Io.de Ana.conſi.92.

---

1 *Nunciatio noui operis etiam ſine iudice, & alieno nomine fieri poteſt, & qualibet die etiam feriata, & ligat etiã abſentes, & ignorantes quando fit in opere.*

2 *Si quis ædificat in ſolo per me poſſeſſo, an poſſim propria authoritate demoliri.*

3 *Quid ſi ſolum eſt commune, & communiter poſſideatur.*

4 *Procurator ſi fecit actum, & non dixit procuratorio nomine, an videatur feciſſe illum ſuo nomine, vel procuratorio.*

1 **§.Nunciatio.** ¶†Nunciatio noui operis etiã ſine iudice,& alieno nomine fieri poteſt, & qualibet die etiam feriata,& ligat etiam abſentes,& ignorãtes qñ fit in opere.h.d.vſque.ad §.in operis.Et ſunt quatuor dicta, & ſup
2 quolibet Bartol dicit multa bona, & notanda.¶†In primo dicto huius §.Bar.ponit aliqua bona dicta,vtrum ſi quis ędificat in ſolo

per

per me poſſeſſo, poſſim propria authoritate demoliri, ad quem
ſemper recurritur,& adde caſum in quo ēt ſi non eſt poſſeſſum p
me poſſum,vt). de acqui.re.do.l.quamuis. Item not.quod plenè
no.Inno.& ſingulariter circa iſtam materiam in c.j.de immuni.ec
3 cle.¶† Item in vno quod ipſe Barto. dicit vr̃ non procedere,ſi tu
& ego poſſidemus aliquam rem cōem,& tu aliquid facis ſine vo
luntate mea,ꝙ non poſſum propria authoritate demoliri,quia ꝭ,
ꝙ poſſum vr̃ eſſe tex.cum glo.quam ipſe hic allegat.s. de ſerui.ur-
ban.præd.l.ſed ſi inter me,quam etiam ibi ſequitur Bart. ſed dic,ꝙ
non obſt. quia ibi loquitur qñ de re cōi, & communiter poſſeſſa
aliquid immitteres in materiam propriam, & per me poſſeſſam
tunc bene poſſum,ſecus qñ in ipſa re cōi, & communiter poſſeſ-
a ſa, [a] vt hic ipſe not.& ita hoc anno conſului,cum eſſet quæſtio mi
hi commiſſa, licèt aduocatus aduerſæ partis magnum fundamē-
4 tum faceret de illo tex.cum glo.¶† Super ſecundo reſponſo Bart.
dicit aliqua bona verba, quando aliquis erat procurator, & fecit
actum,non tamen dicit procuratorio nomine,vtrum videatur fe
ciſſe illum actum ſuo nomine,uel ꝓcuratorio, & circa hoc, vide
quod ipſe clarius not. in l.iij.§.ij.).iudi. ſol. & l.qui aliena.§.ſi is. de
acquir.hære.& l.poſt dotem.in viij.col.ſol.mat.

A D D I T I O.

a ¶Poſſeſſa.Idem tenet Ang.conſi.j.ubi conſuluit ſuper caſu cuiuſdam immittentis trabem in muro communi.per eundem Paul.conſil.318. incip. in Chriſti nomine incipiendo a ſecundo.

---

1 *Per nunciationem noui operis factam ſolo verbo perdit nunciator poſſeſſionem, & transfertur in aduerſarium.*

2 *Qui poſſidet, & agit rei uendi.contra alium tanquam poſſeſſorem ꝙ perdat poſſeſſionem,& eam transferat in aduerſarium, ſed ſi non diceret aduerſarium poſſeſſorem,repelleretur ab agendo.*

1 **§.In operis autem noui.** ¶† Per nūciatione noui operis
factam ſolo uerbo perdit nunciator poſſeſſionem,& transfertur
2 in aduerſarium.h.d.†Et eſt arg. ꝙ ille qui poſſidet, & agit rei uēdi.
ꝯ alium tanquam poſſeſſorem perdat poſſeſſionem,& transferat
in aduerſarium,de hoc per Bar.).de acqui. poſſeſſio. l.naturaliter.
§.nihil commune.in iij.lect.ubi alleg.iſtum tex. ad hoc. Sed ſi non
diceret aduerſarium poſſeſſorem, ſecus, immo tunc repelleretur
ab agendo, per tex.).vti poſſ.j.§.interdictum autem.

---

1 *Qui nunciationem contempſit, non auditur volens de iure ſuo docere,ſed compellitur demoliri per interdictum demolitorium.*

2 *Spolians non auditur volens probare de proprietate incontinenti, ſed ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus.*

3 *Caſus in quib.denegatur alicui audientia, & ſi denegatur ex forma legis vel ſtatuti, an valeat proceſſus ſi fiat contrarium.*

4 *Non ſufficit repuliſſe ædificantem ab opere quantum ad hoc,vt compellatur deſtruere opus,ſed requiritur nouum iudicium.*

Ad demoliendum agitur interdicto, & an ſit neceſſarius libellus, & litis conteſtatio, & ſententia diffinitiua.

1 **§.Sed & ſi is cui.** ¶† Qui nunciationem cōtēpſit,
non auditur volens de iure ſuo
docere, ſed compellitur demoliri p interdictum demolitorium.
2 h.d. † Et hoc ad ſimilitudinem ſpoliantis, qui non auditur, volens
probare de proprietate incontinenti, ſed ſpoliatus ante omnia eſt
reſtituendus,vt l.ſi quis ad ſe fundum. C.ad l.Iuliam.de vi pub,nā
3 iſte videtur quodammodo ſpoliare nunciatorem.¶†No.caſum,
in quo denegatur alicui audientia, quando contempſit edictum
a prætoris mortui,vt hic, idem ſi viuentis. [a] vt l, ſed & ſi per præto-
rem.§.ſed & ſi cum decreto,quib. ex cau.ma. adde alios caſus, in
quibus audientia denegatur,qui no.per glo.in c.in nomine domi-
ni.xxiij.diſt.& in c.ad abolendam. de hæreti. Et an dicto caſu quo
audientia denegatur ex forma l.vel ſtatuti, valeat ꝓceſſus, ſi inde
faciat contrarium,tangitur per Bald. C. de legi l.non dubium.cir-
ca fi.& in l.j.ad finem.C.de hære.inſti.,& vide bonam gloſſ.in cle-
4 men.j.de iure pa.¶†Item no.in fi.ꝙ non ſufficit repuliſſe iſtum ab
agendo,quantum ad hoc,vt compellatur deſtruere opus, immo
requiritur nouum iudicium, ꝙ nunciator agat, vt deſtruatur. Et
ratio eſt,quia exceptio operatur ſolum repulſionem agentis,non
autem ꝙ intendens aliquid ab eo extorqueat,vt in cap.cum dile-
ctus.de ord,cog.facit l.Lucius.de infam. Not. etiam,ꝙ ad demo-
liendum agitur interdicto,& ſic vr̃ neceſſarius libellus,& litis con
teſta.& ſententia diffi.iuxta ea quæ not.in l.j.§.neceſſario.ſi mulier
ventris nomine.tamē videtur,quòd poſſit procedi etiam via exe-
cutiua,implorando iudicis officium,& faciendo fidem denuncia
tionis, & de contemptione eius,quo facto iudex poſſit mandare,
vt deſtruat,ſicut in diffinitiua in executione ſententiæ,argument.
infra eodem.l.ſciendum.in verbo (executione.) ¶Et gl. hic intelli-
git, quòd iſte agebat interdicto. (Ne vis fiat ei,) ſed non placet
Docto.quia illud competit poſtquam nunciatio eſt remiſſa, ut l.
prætor. §. deinde. infra eodem, quod hic non fuit, immo in
eius contemptum ædificabit. Dic ergo quòd agebat, vel poſ-

ſide. vel negatoria, & hæc vltima uerior, quia textus dicit quò i
agebat ius ſibi eſſe ita ædificatum habere, ſed uti poſſide. agitur,
ut in poſſeſ.non turbetur, & ſic non conuenit literæ.

A D D I T I O.

a ¶Et in hoc vide Ale.hic in §.ope.j.colum.ij. not. & an intelligat in agendo,vel defendendo.vide per eundem in l.de pupillo.§.fi.).eod. & an cum audientia denegatur,admittenda ſit appellatio,vide Spe. de pe. & poſſeſ. §.quoniam.ver.vij.& adde Fel.in c.ſignificauerunt. ad princ. colum.ix.& de excep.quid autem important uerba hæc, audientiam denegamus, vide eundem in c.ad abolendum.de hære.

---

1 *Ille cui facta eſt nunciatio,ſi uult fideiuſſorem dare de opere demoliendo, ſi apparebit ipſum non iuſtè ædificaſſe, ſtatim fit ei remiſſio per edictū prætoris,abſque eo quod uadat ad iudicem, & quouſque duret iſta remiſſio,& quid ſi nuncians non vult ſatiſdationem recipere,ſed dicat ſe velle incontinenti probare de iure ſuo, & nu.2.*

2 *Accuſator non poteſt tranſigere ſuper pœna applicanda fiſco.*

3 *Licèt non poſſint partes compromittere in iudicem tanquam in arbitrum, an poſſint tanquam in arbitratorem.*

4 *Si fuiſti excommunicatus, uel bannitus ad mei inſtantiam ſub conditione,ſi non ſolueris mihi intra decem menſes, an poſſim prorogare terminum ad alium menſem ſine iudicis licentia,vt nō incidas in bannum, vel excommunicationem.*

5 *Prorogatio termini, quòd intelligatur facta cum omni qualitate,quæ inerat in primo termino.*

6 *An poſſit quis prorogare iuriſdictionem in iudicem alterius territorij ſine voluntate ſui iudicis, & quid in clericis.*

1 **§.Et poſt operis.** ¶†Ille, cui facta eſt nunciatio, ſi
eam non contempſit,poteſt iu-
dicem adire pro remiſſione fienda,& petere diſcuti de iure ſuo,&
etiam nunciantis.Poteſt etiam ipſe nuncians remiſſionem nūcia-
tionis facere ſine prætore,poſitò, quòd nunciatio eſſet facta præ-
2 tore mediante.h.d.notabiliter.¶†In tex.ibi, (prætor iuriſdictioni.)
ſcilicet pro remiſſione fienda, uel confirmanda nunciatione. Et
hoc ſi ille cui facta eſt nunciatio non vult, uel non poteſt dare fi-
deiuſſionem de opere demoliendo, ſi apparebit ipſum non iuſte
ædificaſſe,ſi uerò poteſt,& vult,tunc euitat hanc vexationē, eun-
di ad iudicem,quia poteſt ſtatim offerre,& ſtatim fit remiſſio per
edictum prætoris,& hoc eſt quod dicit tex.).eod.l. de pupillo.§.ſi
is cui.in fi.ubi videtur ſe referre ad id, quod hic dr̃.illa tamē remiſ-
ſio non eſt perpetua, ſed durat quouſque fuerit declaratum quis
habeat ius,ut not.in princip.huius l.in glo. mag. in ij.& vj.lect.ſed
iſta de qua hic,eſt perpetua,& no.iſtud uerbum (iuriſdictioni.) Et
ſic patet,quod uadunt ad iudicem,tanquam ad iudicem, non aūt
tanꝗ ad arbitrum,uel arbitratorem, licèt dicant gl. quòd tanꝗ ad
arbitratorem, nam arbitrator non habet iuriſdictionem, ſed no-
3 tionem,ut l.ait prætor.cum ibi no.de re iudi.†illā tñ glo.ſemper al-
leg.& ille §.ꝑ eam,ꝙ licèt non poſſunt partes compromittere in
iudicem tanꝗ in arbitrum,poſſunt tanꝗ in arbitratorem, quia per
hoc non fit iniuria iuriſdictioni ordinariæ, ut non habeat cogno-
ſcere de iure tantum, ſed ut ſibi vr̃, non autem tanꝗ in arbitrum.
fieret.n.iniuria iuriſdictioni, quia non poteſt procedere,niſi de iu-
re,ſicut iudex,& poſtꝗ ſic eſt,dignius eſt,quod ꝓcedat, ut iudex,
quàm ut arbiter,& iſta eſt ratio l.ſed,& ſi in ſeruum.§. ſi qs iudex.
de arbit.¶Item text.ibi, (poſt opus nouum nunciatum,) ſupple p
iudicem,unde uidebatur,quòd ſicut iudex inhibuit ne ædificaret,
ita debet licentiam dare, quod non ſufficeret dari à parte ſola, qa
qui interuenerunt in prohibendo,uidebantur debere uenire in re
mittendo.arg.C.de diuor.auth.econtra ſi filijfam.& l.ſi ut propo
nis.C.de nup.contrarium tamen hic). ſubijcitur per rationem li-
teræ, quia cum iudex illud fecit ad inſtantiam nunciantis, & pro
illius tantum utilitate non habet ulterius quærere, quam ille uelit.
Facit l.fina.§.famil.erciſ.¶In glo.ij. ibi, (ſi incontinenti petatur co-
gnoſci,) quod fit hodie uſque ad tres menſes. Hoc quod dicit gl.
non procedit in caſu huius §.ſed habet locum, qñ ille cui facta eſt
nunciatio offert ſatiſdationem, ut habeatur nunciatio pro remiſ-
ſa,& nunciator non uult illam recipere, ſed dicit ſe uelle inconti-
nenti probare de iure ſuo certe non cogitur recipere, & tunc de-
bet expectare per tres menſes,intra quos poſſit de iure ſuo ꝓba-
re,& interim nunciatio non habetur pro remiſſa, ut in l.fi.C.eod.
quæ eſt ſub tit.de ædifi.priua.& ita fuit practicatum anno præteri
a to in quæſtione de facto.[a] Sed ſi nunciator nihil diceret, ſtatim ha-
beretur nunciatio pro remiſſa, quia per ipſum ſtat quominus ſa-
tiſdetur,ut).eo.l.ſi prætoris edictum. & ita debet limitari gl.mag.
in prin.huius l.in §.(uel dic quarto,) poſtquam autem recepiſſet ſa
tiſdationem non poſſet poſtea dicere, hodie conſtat, hodie aga-
tur &c.quantum ad hoc,ut remiſsio, quæ facta fuit, irritetur, ſed
quando non eſt recepta, non dicitur facta, ſi dicat, hodie con-
ſtat

A D D I T I O.

a ¶De facto.Vide plenè eius conſi.428. incip. in Chriſti nomine uiſis punctis,ubi latè ponit an remiſſio nunciationis poſſit peti parte non citata.

ſtat &c.quouſque lapſi ſunt tres mẽſes. hic vero nec præſtita fuit,
nec oblata ſatiſdatio,ſed petebatur fieri remiſſio per iudicem,co-
gnito plene de cauſa.¶In gl.quę incipit,{ſic s.ſi cer.pet.}ibi,{vt reo
pœnam imponat.}ſcilicet applicandam fiſco,tunc.n.accuſator nõ
põt tranſigere in præiudicium fiſci,vt ibi,ſecus in pœna applicãda
parti,vt in pęna furti,quia tũc diceretur cauſa ciuilis,& partes poſ-
4 ſent tranſigere,vt vellent,quia non fieret p̄iudicium fiſco.¶ † Sup
eo quod Bart.hic no.ſi fuiſti excõicatus, vel bannitus ad mei inſtã
tiam, ſub conditione, ſi non ſolueris mihi intra x.menſes, ꝙ ego
poſſum prorogare terminum ad alium menſem,& ſine iudicis li-
centia,ar.huius tex.& non incidis in bannum, vel excõicationẽ,ſi
non ſoluis in primo termino,arg.l.cum ſtipulatus ſim mihi à Pro-
culo.de verb.oblig.& l.lecta.§.dicebam.ſi cer.pet.ſed dubium eſt,
ſi non ſoluis in ſecundo termino prorogato, an incidas? & vide-
batur,ꝙ nõ,quia banniti,& excõicati cũ fuerint accuſati ipſi iudi-
ci,debent regulari ſ̃m intentionẽ eius, vt). de exce.rei iud.l.ex te-
ſta.in fi.& l.ſeq.in fi.princ.ſed iudex de hoc ſecundo termino non
ſenſit,ſed de primo igitur nec ex lapſu primi termini,q̃a ab illo fuit
receſſum rei voluntate, nec etiam ex lapſu ſecundi, quia cum eo
non concurrit voluntas iudicis,licèt concurrat uoluntas mea,ſed
5 illa non ſufficit,ꝯrium tñ determinat Bar.† q̃a prorogatio intelligi-
tur facta cum omni qualitate,quæ inerat in primo termino,bene
a facit l.Labeo.§.j.de arb.[a] & factum iudicis intelligitur regulari ſ̃m
intentionẽ meã,ad cuius inſtantiã fuit impetratum,& ad hoc alle.
Bar.Inn.in c.par.de app.idem tenet Bal.in l.vna. C. de his quæ pęn.
no.in x.q.& in l.acceptã.C.de vſu.in vij.q. & in l. fi. de ꝯhen.emp.
6 † Item pro hoc,ꝙ idem Bar.no.hic, ꝙ ille qui eſt ſubditus alicuius
dñi,ſi eſt vaſallus non poſſit prorogare iuriſdictionẽ in iudicẽ alte
rius territorij ſine voluntate illius dñi, licèt illi qui non ſunt vaſal-
li,bene poſſunt,niſi fieret prȩiudicium proprio iudici,puta in ſpor
tulis,iuxta plenè no.in l.ij.s.ſi quis in ius voc.non ie.& l.ex conſen-
ſu.de epiſ.aud.¶Vide tex.in c.venerabilem. qui fi.ſint leg in verſi.
inſuper.& qđ ibi no.do.Ant.de But.de clericis aut non eſt dubiũ,
ꝙ nõ pñt ſine licentia proprij epiſcopi, vt in ca. ſignificaſti de for.
compe.ſed ſi haberem alium immediatũ ſuperiorẽ, vt archidiaco
nũ,uel plebanum,bene poſſem ſine illorum conſenſu prorogare
b in proprium epiſcopũ,[b] quia ille non eſt extraneus iudex, ſed me-
diatus per ea quæ not.Archid.in c.dilecti. de for.competen.

ADDITIONES.

a ¶Et ibidem,vide per Bar.cui adde Alex.in l.lecta.ſi cert.pet.
b ¶Fp̃m.Adde ꝙ ita cõſuluit Abb.cõſi.26.li.ij.Lud.Ro.ſing.ſuis idẽ firmat.

1 *Opus nouum quod dicatur.*
2 *Si princeps ſcribat iudici ordinario ſuper aliqua cauſa pertinẽte ad iuriſdi*
ctionem ipſius ordinarij, mutando ordinem, vel ſtatum iuriſdictionis
ordinariæ; ut hic, dicitur iuriſdictio delegata, & appellabitur ad dele-
gantem, & quid ſi nihil immutaret de iuriſdictione ordinaria.
3 *Caſus in quibus poteſt contemni nunciatio.*
4 *Differentia inter oppidum, & villam.*
Quod etiam poſſim habere ſeruitutem in pariete tuo, non ſolum in hoc,
vt altius non ædifices, ſed etiam vt ędificatum non tollas ne lumini-
bus domus meæ officias, & qualiter.
5 *Nunciatio tranſit contra ſingularem ſucceſſorem; & ad quid, & quid de*
interdicto demolitorio.

1 §.Opus nouum facere. ¶ † Illud dr̃ opus
nouum, p̃ qđ alte-
ratur priſtina facies rei,qđ exercetur in ipſo ſolo quãtũ ad hoc,ut
pertineat ad hoc edictũ. Secus ſi non exercetur in ipſo ſolo, licèt
circa rem cohærentem ſolo,& ẽt ſecus ſi non alteratur priſtina fa-
cies rei,nec eſt curandũ vtrũ fiat in oppido,vel extra.h.d.vſq ad §.
2 nunc videamus.†No.ar.ꝙ ſi iudici ordinario ſcribat princeps ſup
aliqua cã pertinente ad ipſius ordinarij iuriſdictionẽ, ſi quidẽ im-
mutat ordinẽ, vel ſtatũ iuriſdictionis ordinariæ, vt quia ſcribit, ꝙ
procedatur ſummarie,& de plano,cum tñ virtute ordinariæ hoc
a non poſſet,iuriſdictio dr̃ delegata,& ſic noua[a] ab ordinaria,& eſt
effectus,quia tunc appellabitur ad delegantẽ. Si vero nihil immu-
taretur de iuriſdictione ordinaria, ſed ſimplr ſcriberetur, ꝙ in tali
cã miniſtret iuſtitiã,tunc nõ erit noua iuriſdictio,ſed vetus excita-
ta,& ſic appellabit nõ ad reſcribentẽ,ſed ad immediatũ ſuperiorẽ,
& ita no.p Cano.in c.licèt.de offi.ord.& pro hoc optimè faciunt
3 iſti tex.¶†Item no.duos caſus,in quib.põt contemni nunciatio,vi
delicet qñ eſt nulla rõne rei, vel operis ſup quo fit.ſ.qñ illud opus
non exercetur in ſolo,licèt circa rem ſolo cohærentẽ, vt in §.hoc
autem.¶Itẽ qñ qs reficit vetus ædificiũ,qđ expone,ideſt fulcit,q̃a
nõ ruerat ex toto.vt in §.ſi qs ædificiũ. ſ̃m Cyn. qđ bñ colligitur
ex fi.illius §.q̃a tunc nõ eſt nouũ ædificium cũ priſtina facies non
mutetur,ſed ſi ruiſſet ex toto,tunc ædificiũ refectũ,licèt in eadem
forma,eſſet nouũ ædificiũ,vt l.inter ſtipulãtẽ.§.ſacrã,de verb. obli.
& poſſet fieri nunciatio argu.).eo.l.de pup.§.ſi qs riuos.per argũ
à ſpãli,q̃a ſpãle eſt cum qs reficit riuos,vel cloacas,vt ceſſet nũcia-
tio.Ergo in ꝯrĩũ eſt ius cõe,qđ dic,vt per Bar. Adde aliũ caſum in
quo põt ſperni nunciatio,vt).eo.l.nunc videamus. uerſi. ſi qs. &

4 alios q no.p gl.in prin.huius l.quæ incipit. legi imam.}¶ † Vltimo
b no.in §.ſiue.differentiã inter oppidũ,& villa, quia oppidũ[b] circun
datur muris,ſed villa ſine muris de his, & alijs vocabulis ſimilib.ſ.
ciuitate,uel caſtro,uel uico,quo intelligantur hr̃ in l. ſi hæ res.§.vi-
cis.de leg.j.& in c.ſi ciuitas.de ſen.excom.lib.vj & Bart.in extraua.
ad repri.ſeu in ſeq.quæ incipit,qñ. ¶In gl.ij.ibi, {& lumen recipie-
bam.} ſic ergo poſſum habere ſeruitutẽ in ſolo tuo,uel pariete ne
luminib.domus meæ officias,non ſolum in hoc, vt altius nõ ędi-
fices,ſed etiam ut ędificatum non tollas,qñ ex repercuſſione ſo-
lis in tuum ædificium,ego recipiebam lumẽ domui meæ. de hoc
in l.ſi arborem.§.j.de ſeru.vrb.p̄d.vbi gl.alleg.authoritatẽ libri Ma
chábeorum in Biblia,refulſit ſol in clypeos aureos,& reſplendide
runt montes ab eis.¶In gl.quæ incipit,{ad hoc,} circa prin.ibi, (&
ſi circa ſolum.) dic melius,ꝙ immo fiunt circa rẽ cohærentem ſo
lo,non circa ſolum,vel in ſolo in quib. non habet locum hoc edi-
ctum,licèt locum habeat interdictum,qđ ui aut clã.vt in §.notaui
mus.allegato in glo.¶Item in eadem gl. ibi, (etiam ſi ipſe nihil fe-
4 cit,) Intellige ipſe.ſ.nuncians qui vendidit, ſed emptor bene fecit,ꝯ
quem detur hoc interdictum demolitorium, licèt ignorãter fece
rit quo ad hoc vt patiatur opus demoliri, quia per nunciationẽ fa
ctã uenditori fuit effecta ipſa res,ne in ea per aliquem ædificetur ꝯ
nunciationẽ,q̃a nunciatio eſt realis ex parte rei,& comprehendit
quemlibet,vt in).eo.l.de pupillo.§.ſi plures.& ſic tranſit in ſingu-
larem ſucceſſorem cum illa affectione. facit qđ not. in l.ex ea. de
poſtu.in gl.ſed ad expenſas nõ tenetur,ſi fuit ignorans,quia illa eſ-
ſet pœna ad quam ignorans non debet retineri regulr. l.gñaliter.
C.de tab.lib.x.& l.vim facit.§.iamdiu.qđ vi aut clã. vide).eo.l.fin.
ubi dr̃,ꝙ illud interdictum non datur ꝯ talem ſingularẽ ſucceſſo-
rem,tamen debet intelligi quo ad hoc, vt nõ teneat ad expẽſas, ſed
bñ tenetur ad pnĩam.Idẽ eſt ergo ĩ illo interdicto, qđ in iſto, & ſic
differentia quam facit hic gl.non eſt bona ſ̃m Dy.& Bar.

ADDITIONES.

a ¶Et ſic noua.Adde Ang.conſi.139.Anch.conſi.202.& ibi vide,an tunc de
beat habere ſportulas,quæ debebantur de legato ex conſtitutione.
b ¶Quia oppidum.Adde tex.in vſi.feu.in tit.de pa.iu.fir.§.j.& ĵ.de verb.ſig.
l.pupil.§.oppidum. ſumitur etiam alibi pro ciuitate, & vide in proę.ff.
§.illud autem. ſi ſtatuto cauetur,ꝙ villa teneatur ad aliquod onus,an op
pida teneãtur,vide l.ij.ut nemo ad ſuum obſequium ſuſcipiat viros, uel
ruſticanos.& l.ij. vt ruſticani ad nullum obſequium uocentur. libr.xj.&
quod no.C.de teſt.l.fi.

1 *Nunciatio poteſt fieri ex triplici cauſa hic contenta.*
2 *Cauſas p̃p̃ quas poteſt quis nunciare, nõ tenetur quis exprimere, ſi nũcia-*
tus non petat, & quid ſi petat, & in quo caſu eſſet nũciatio. & nu.3.

1 §.Nunc videamus. ¶ † Nunciatio põt fieri ex
triplici cã hic contẽta.h.d.
2 uſque ad §.iuris noſtri.¶† No.quæ ſint cauſę p̃p̃ quas qs põt nun
ciare,non tñ tenetur aliquam de iſtis cauſis exprimere,ſi nũciatus
non petat,ſed ſi petit,bene tenetur exprimere,alias põt ſperni nun
ciatio.vt no.per gl.in prin.l.s.quæ incipit. (legitimam,) ſimiliter põt
ſperni,allegetur aliqua de iſtis cauſ.& tñ notorie eſſet falſa,ut in gl.
quæ incipit,(immo,) poſt prin.ibi,& ſupple.§.prin.l.nec ſufficit,qñ
petitur ab eo,ꝙ exprimat cauſam ſi exprimit,gñaliter dicendo,nũ
cio cauſa iuris mei conſeruandi, ſed debet deſcẽdere ad ſpeciem,
vt quia ſum dñs ſoli directus, uel utilis, uel quia ſolum poſſideo,
vel habeo ibi ſeruitutem urbanam,uel ius hypo.ut ĵ proxi.§.cum
ibi no.in gl.& ĵ.eo.l.in prouinciali.& l.creditori.ſicut requiritur in
libello conuentionali, ꝙ exprimatur cauſa, taliter ꝙ reus redda-
tur certus velit cedere,an contendere,ut l.edita. C.de eden. & ita
3 tenet Bar.in prin.huius l.¶†No.etiam in verſi.ꝙ ſi in mari. caſum,
in quo ceſſat nunciatio ex prima,& ultima cauſa.ſ.iuris noſtri con
ſeruandi, vel publici iuris tuendi.& tñ bene habet locum ex ſecun
da cauſa.ſ.cauſa damni repellendi, vt eſt qñ quis ędificat in littore
maris ſi de hoc timeat damnum.& hoc facit pro eo quod not.gl,
s.ea.l.§.hoc autem.& §.ſi quis ędificium ꝙ in illis caſib.habeat lo-
cum cautio damni infecti, ſi vicinus timet damnum, licèt non ha-
beat locum cauſa iuris ſeruandi.

1 *Nullum ius habens in re, in qua ædificatur, quando & ad quem finem*
poſſit nunciare.
2 *Ad hoc, vt libellus cõuẽtionalis procedat, & admittatur, an ſufficit ex-*
primere talem cãm, quæ ſi eſſet vera, concluderet intentionem agẽtis.

§.Iuris noſtri conſeruandi. ¶ Hic inci-
pit tractare
de ſcđo mẽbro diſtinctionis.ſ.quæ pſonæ poſſint nũciare, & du
rat vſq; ad l de pupillo. §. j. Et hic dr̃, ꝙ cã iuris noſtri conſeruandi
põt nunciare ille ad quẽ res p̃tinet,ideſt,qui hẽt ius in re,in qua ędi
ficatur,qđ pluribus modis põt intelligi,ut in gl. & dixi in l. pręced.
1 & adde).de remiſſ.l.j.¶In glo.ſuper uerbo(pertinet,)ibi.† (Idem ſi
nullum habeat ius ſi tñ contendat ſe habere.) ſcilicet tale,ꝙ ſi eſſet
uerum,eſſet ſufficiens ad faciendum nunciationem, & hoc quan
tum ad hunc finem,vt ille cui fit nunciatio debeat ei parere,& nõ
procedere in opere,quouſque nunciatio remittatur,alias deſtrui-
tur,

tur,non quãtum ad hoc, vt nunciatio perpetuo firmã pmaneat, immo remittetur cognitio, an hẽat ius, ſi non fuit nunciatio con-
2 tempta,vt in princ.huius l ver.deinde.†ſic & in libello conuentionali ſufficit exprimere talem cãm,quæ ſi eſſet vera, cõcluderet ad intentionem agentis,quo ad hoc,vt libellus procedat, & admittatur,iuxta not.in l.j.in prin. de dolo. & l.j.in princ.ſi quadru.pau.fe. dic.in glo.ſuper illo verbo,(dicatur,)dum dicit, & verum ſit,nam Doct.intelligunt,ſ.quantum ad victoriam obtinendam, ſed quantum ad prin.& vt libellus admittatur,ſufficit hoc allegari, licèt verum non ſit,& idem quantum ad iuriſdictionem iudicis,vt l.cum quædam puella.in fi.cum ibi not.de iuriſ.om.iudi.

---

1 *Vſufructuarius quando poſſit nouum opus nunciare ꝓprio noĩe.& nu.2.*
3 *Quid in habente ſeruitutem prædialem.*
4 *Sicut poteſt cedi ius,quod exercetur in iudicio,vt actio,& iudicis officiũ, ita poteſt cedi ius, quod exercetur extra iudicium, ut facultas ingrediendi fundum tuum propria authoritate ex pacto.*
Quid in iure accuſandi.
5 *Si extat ſtatutum,uel conſuetudo,quòd ſi vicinus vendat rem non requiſito vicino,habeat vicinus facultatem intra annum reuocandi rem,ꝙ iſta facultas poſſit cedi.*
Interdictum, uti poſſidetis, poteſt cedi.
6 *Si ceſſiſti mihi iura tua contra Titiũ poſſeſſorem rei tuæ, & ſic habeo vtilem rei uendicationem meo nomine, & exercitium directarum nomine tuo ſi res peruenit ad te,antequam ad me,non poſſum contra te intentare exercitium directarum, ſed vtilium ſic nomine meo.*

1 **§. Vſufructuarius.** ¶†Fructuarius non põt nunciare nouũ opus proprio nomine,ſed procuratorio nomine proprietarij, bene põt alteri non ipſi proprietario:confeſſoriam verò pro ſeruitute vſusfru.conſeruanda bene põt proprio noĩe intentare ꝯ quemlibet ẽt proprietarium.h.d.cũ l.ſeq.& ſemp allegatur,& eſt ſubtilis iſte §. Et cum iſto tex.Bar.legit.l.qui viam.j.eo.de qua formatur ꝯrium ad hũc text. & aliquæ ſolutiones ṫanr hic,in gl.mag.aliquæ ibi.¶In tex. ibi,(vel vendicare vſumfr.) ideſt petendo declarari vſumfructum ad ſe ptinere,& aduerſarium condemnari, vt ipſum in vſufructu nõ turbet,& ꝙ caueat de non turbando,& ẽt ad intereſſe ratione turbationis præteritæ,vt l.harum.cum ibi no.s.ſi ſer.vendi. & l.loci corpus.§.in confeſ.Et dr̃ confeſſoria vendicatio, vt hic, quia ſicut rei uendi.pro re corporali datur ꝯ quemlibet poſſeſſorem,vt l.de eo. §.fi.ad exhib.ita & confeſſoria ꝯ quemlibet turbantẽ in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, & negatoria ꝯ quemlibet turbantem in quaſi poſſeſſione libertatis,ut l.vti frui.§.ſi fortè.& §.utrum autẽ.s.ſi uſufru.pet.nec ob.l.j.eo.tit.quia confeſſoria pro ſeruitute reali debita fundo fructuario non competit ipſi fructuario.vt ibi, ſed confeſſ. pro vſufru.bene competit,vt hic, & etiam hr̃ ibi cum l. ſeq. & in §.
a utrum autem.in fi.¶† Contra primum dictum huius §. oppono, ꝙ uſufru.poſſit nunciare proprio nomine, quia hẽt ius in re, vt j. tit.j.l.eorum.vbi eſt tex.ergo põt nunciare,vt s. §. proxi. in text.& gl.Sol aut illud ius in re qđ quis habet eſt reale, per qđ poſſit auocari ipſa res,& omnis poſſeſſio eius, & tunc pro tali iure bene põt opus nunciare proprio nomine,vt j.eo.l.creditori, & ẽt nomine dñi, ut not. j. l.proxi.§.ſi ego. Nam per hypo.poteſt reuocari ipſa res,ut l.ſi fundus.§.in uenditione.de pign. Aut non poteſt auocari ipſa res,ſed commoditas in re,vt ſi eſt ius ſeruitutis,& tunc aut eſt ſeruitus perſonalis,& non poteſt proprio nomine,ſed procuratorio nomine proprietarij, ſic vt hic. Aut ſeruitus prædialis,& tunc ꝯ poteſt proprio nomine,ſed procuratorio nomine non, ita intelligo l.inter ſeruitutem.de ſer. vrb.præd.& infra eo.l.de pupillo.§. ſextus.uer.impoſitiuam.ratio diuerſitatis eſt, quia ille cui eſt conſtituta ſeruitus perſonalis,cenſetur conſtitutus procurator in rem ſuam proprietario,ut defendat proprietatem, & vſumfru.non ſic ille cui eſt cõſtituta ſeruitus prædialis.Ratio eſt,quia in primo trãſlata eſt commoditas rei,quæ eſt pars dominij, ſed in ſecundo nõ, & ideò plus vr̃ conceſſum primo,q̃ ſecundo per proprietarium. ¶Cum ergo primus poſſit nunciare procuratorio nomine proprietarij,qui habet potentius ius q̃ ipſe,non permittitur ſibi,ꝙ ſuo nomine.Sed ſecundum eũm cum non poſſit nunciare procuratorio nomine proprietarij,permittitur, ut nũciet nomine ꝓprio, ne ius ſuum pereat,ſed Doct.cõiter aſsignant aliam rationem, ꝙ uſusfruct.eſt ius debile,cum de facili multipliciter extinguatur,nõ ſic ſeruitus prædialis. quæ ratio non placet, quia in alijs potentius eſt ius uſusfru.cum ſit pars dñij, vnde ſeruitus prædialis præſcribitur longo tpe ſine titulo, ut l. ſi quis diuturnõ. ſi ſer. uend.ſed ius uſusfructus non præſcribitur longo tpe ſine titulo,ſed requiritur longiſſimum ſicut in præſcriptione dñij,ut no.Cy.poſt Pet,in l.ij. C.de ſer.& aqua.ſed cum titulo bene præſcribitur longo tpe, ut l. ſi ego.§.j.de publicia.Alij dicunt,ꝙ ideo eſt,quia vſuſfr. nõ eſt ius in re.ſed hoc eſt falſum, & contra tex.in d.l.eorum. ex parte rei in qua debetur,licèt ex parte eius cui debetur,non ſit in re, ſed in perſona. ¶Item oppono ꝯ ſm dictum, ꝙ proprietarij nomine non poſsit,vt j.eo.l.qui uiam,ubi ſimpliciter, & indiſtinctè ꝓhibet habenti ſeruitutem viæ poſſe nunciare. iſto modo debet formari illud ꝯrium,quod gl.ibi vr̃ formare,& ſic ad ſm dictum huius §.nõ ad primum,quia cum primo concordat, ſed ſol. patet ex his quæ prædixi,quia ibi in habente ſeruitutem prædialem, qui non cenſetur conſtitutus procurator in rem ſuam. hic in habente perſona-
3 lem.¶†Sed tunc tertio opp. & hoc contrarium non uenit ad iſtũ tex.ſed ad illam l.qui uiam. & l.inter ſeruitutes.s. alleg. & l.ſi forte. §.ſciendum.ſi ſerui.uen.in quib.patet,ꝙ qui habet ſeruitutem prædialem poteſt nunciare etiam proprio nomine,cuius contrarium dr̃ in l.qui uiam.quæ loquitur indiſtinctè. Multę ſolutiones dantur ad hoc contrarium, quarum quædam ponuntur hic in gloſſ. mag.in uer.& hoc in perſonali uſque in fi.in d.l.qui uiam.& l.inter ſeruitutem,quas omnes Doct.reprobant,& tenent ꝙ non ſit differentia inter ſeruitutem ruſti.uel urb.uel prædium ruſtic.uel vrb. vel fiat nunciatio dño,uel extraneo,ſed ſolum in hoc,an fiat nunciatio reficienti,& non ualeat,& poſsit ſperni,& ita intelligatur l.qui uiam.ut ibi not.gl.ſuper uerbo,(ędificauit,) aut de nouo facienti, & tunc valeat,ſiue ſit ruſtica.ſiue urba. per l. in iudicium. cõi diui. qua ſolu.eſt diuinatio, & uiolat literam in l. qui viam. dum dicit, ædificat,& ſic de nouo faciebat.vnde vr̃ mihi dicendum probabiliter,ꝙ aut eſt talis ſeruitus, ex qua fundus cui debetur,directo & immediatè conſequitur utilitatem, ut ſeruitus luminis, uel aquæductus,ex qua fundus efficitur fertilior,& tunc pp illam poſsit qs nunciare nouum opus. Aut eſt talis,ex qua immediate non ſentiebat utilitatem,licèt propter eam poſſet conſequi mediate,ut ſi habeo ſeruitutem viæ,uel itineris p fundum tuum ad meum: nam ex iſta actione fundus meus non conſequitur utilitatem, ſed pp eam poſſet conſequi ex mea cultura, ſi melius potero colere pp hanc ſeruitutem.Præterea poſſem habere per alium locũ, & iſto caſu loquitur l.qui uiã. ut ratione iſtius ſeruitutis non poſsim nun-
4 ciare.¶†Vltimo Bart.inducit iſtum text. in ſecundo dicto,ꝙ ſicut poteſt cedi ius,quod exercetur in iudicio, ut eſt actio,& iudicis officium,ita poteſt cedi ius,quod exercetur extra iudicium, ut ſi habeo facultatem ingrediendi fundum propria authoritate ex pacto,ut l.iij.C.de pig.nam iſta facultas exercetur extra iudicium,& hoc patet,quia in ea poteſt quis conſtitui procurator in rẽ ſuam.
5 †Facit etiam ſi eſt ſtatutum, uel conſuetudo, ꝙ ſi vicinus uendat rem nõ requiſito uicino, ꝙ uicinus habeat facultatem intra annũ reuocandi rem,quia iſta facultas poteſt cedi, licèt non ſit proprie actio.de hoc per Cyn. in l.iij. C. commu. diui. poſſet tñ dici, ꝙ ſit condictio ex ſtatuto. Adde ꝙ interdictum,vti poſsi.poteſt cedi.vt no.glo.in l.ij.§.idem Nerua.ne quid in loco publ.& an poſsit cedi ius accuſandi? vide Spe.in addi.de ceſsio.actio.§. j. in addi. quæ in-
6 cipit,de actio.iniuriarum.¶†Allegatur etiam l. ſequens,ꝙ ſi ceſsiſti mihi iura tua contra Titium poſſeſſorem rei tuæ, & ſic habeo utilem rei uendic.meo nomine, & exercitium directum nomine tuo, ſi res peruenit ad te antequam ad me, non poſsim contra te intentare exercitium directum, ſed utile bene poſſum meo nomine, ut l.ſi culpa.de rei uendi.

LEX XIII.

1 *Habens utile dominium poteſt nunciare nouum opus.*
2 *In prædijs prouincialibus,& tributarijs dominium vtile,& etiam hodie directum eſt apud ipſos prouinciales.*

1 **IN prouinciali etiam.** ¶†Habens vtile dominium poteſt nunciare nouum opus.h.d. cõcor. infra
2 ea.l.§.ſi ego.¶†Dum enim prædia prouincialia eſſent tributaria dominium directum videbatur eſſe apud fiſcum reipublicæ Romanæ,utile uero apud prouinciales. Hodie etiam apud eos eſt directum, & hoc uoluit gloſſ. ij. gloſſella uero prima fuit ſerbotina, & male loquitur, ꝙ hic incipit tractare in quib. locis,nã immo de hoc inci.infra eo.l.de pupillo.§.nunciationem. proſequitur ergo materiam de perſonis, quæ poſsint nunciare.

---

1 *Auxilium extraordinarium non concurrit cum ordinario.& nu.2.*
2 *Remedium extraordinarium ſuccedens loco ordinarij facit ceſſare remediũ mere extraordinariũ,quod loco ordinarij non ſuccedit,& nu.7.*
3 *Si ædificas in loco communi inter te & me,nunciatio facta ſolo uerbo,uel per lapillum nõ valet,& poteſt ſperni,& qualiter debeat adiri iudex, & quid ſi de facili non poſſet adiri,uel denegares audientiam.*
4 *Socius ſi ędificat in re communi propter quod aliquid immittatur in propriam rem ſocij,an ſocius poſsit deſtruere propria authoritate, & qd ſi non immittitur in rem propriam.*
5 *Si ſocius meus ædificans in loco communi negat me conſortem, & poſsidet totam rem,quo remedio mihi ſuccurratur, ut prohibeatur ædificare, & vide nu.9.*
6 *Actio,communi diuidundo,quòd etiam habeat locum in re incorporali.*
7 *Plura extraordinaria auxilia ad idem regulariter poſſunt concurrere,& quid ſi competunt ad diuerſa,& quid ſi vnum eſſet famoſum, & alterum non famoſum.*
8 *Quid ſi unum eſt ordinarium,& alterum extraordinarium.*

1 **§.Si loco communi.** ¶† Auxilium extraordinariũ non cõcurrit cum
ordinario: immo vbi habet locum ordinariũ illud ceſſat, ad hoc
ſemper allegatur iſte §.ſed non bene,quia ordinarium, de quo hic
loquitur,erat actio cõi diui.& iſta per ſe ſola non haberet impedi
re remediũ iſtius edicti, q̃a per illud plenius prouidetur q̃ ꝑ ipſam
actionem,cum per illud obtineatur demolitio etiam non proba-
to de iure nunciantis,ſi fuit ædificatum ſpreta nunciatione, ſed ꝑ
cõi diui.non obtinetur niſi probetur de cõione,& poſt latam ſen
tentiam,ſicut dixi in confeſſ.ſupra eod.l.j.§.j.& conſtat,ꝙ qñ auxi-
lium extraordinarium pinguius prouidet,q̃ ordinarium,non ex-
cluditur ab illo,vt no.in l.fi.C.ſi aduerſus rem iudi.Illum ergo qđ
hic facit ceſſare hoc edictum,eſt officiũ iudicis mercenariũ deſer-
uiens actioni cõi diuidun.intentatæ,vel intentandæ per quod põt
fieri prohibitio ſocio ne ædificet, & ideo non eſt neceſſarium re-
currere ad remedium ex hoc edicto, quia ita plene prouidetur ꝑ
illud officium, ſicut per hoc edictum, vt deſtruatur quicquid eſt
factum poſt prohibitionem expenſis ędificantis, vt l.Sabinus.cir-
ca finem, cõi diuidun. Iſtud autem officium ita eſt extraordina-
rium,ſicut remedium competens ex hoc edicto,ſed dic,ꝙ ſucce-
dit loco actionis cõi diui.quæ eſt remedium ordinariũ, ideo me-
2 lius ſummatur ſic.† Remedium extraordinarium ſuccedens loco
ordinarij,facit ceſſare remedium mere extraordinarium,quod lo
co ordinarij non ſuccedit,quia æqualiter prouidet ſicut illud,h.d.
¶In text. ibi. (plane ſi vnus noſtrum in cõi loco faciat) per qđ illi
loco cõi tñ noceatur,vt differat à ſequenti caſu in uer.quod ſi ſo
cius, vbi non nocet factum alterius loco proprio vnius ex ſocijs.
3 ¶In tex.(non poſſum ego ſocius opus nouũ ei nunciare.) † Not.
ergo ꝙ ſi ędificas in loco cõi inter te.& me, nunciatio facta ſolo
verbo,vel per lapillum non valet,& põt ſperni, quia illa nõ poteſt
fieri niſi ex hoc edicto,quod ceſſat iſto caſu, debeo ergo nuncia-
re per iudicem non ex hoc edicto, ſed per eius officium mercena
rium deſeruiens actioni cõi diuidun. Sed ɔ̃, quia ſm hoc minus
plene prouidetur mihi per hoc ſm,q̃ per primum, cum in primo
non habebam neceſſe idem adire.s.eo.l.j.§.nũciatio.eſt enim hæc
quædam vexatio,vt j.eo.l.de pupillo.§.ſi is cui.vnde magis expe-
dit mihi habere remedium ex hoc edicto.Solu. ɔ̃rium difficile eſt
& non bene ſoluitur per Doct.dicendũ eſt, ꝙ non reputatur pin-
guius prouidere remedium ex hoc edicto, ꝙ non ſit neceſſe iudi
cem adire,cum iſtud ſit vrbanius, ut l.iij. C. de pign. & ſufficit, ꝙ
prohibitio iudicis tantum operetur, quantum nunciatio ex hoc
edicto,ſi tñ non de facili poſſet iudex adiri, vel denegaret audien-
tiam,poſſet fieri verbo, vel lapillo ex hoc edicto, & hoc tenet hic
4 Bar.& bene.¶†In tex.ibi,(nunciare non poſſe)iſte tex.facit contra
id,quod dixi s.in l.j.§.nunciatio.ꝙ ſi ſocius ędificat iure cõi ꝑꝑ qđ
aliquid immittatur in propriam rem ſocij, ſocius poſſit deſtruere
propria authoritate per l.ſi inter me.de ſerui.vrba.prædio. in text.
& gl.licèt ſecus qñ non immittitur in rem propriam, vt no.Bar.in
d.§.nunciatio.nam iſte tex.non facit differẽtiam inter vnũ caſum,
& alterum,ſed in utroque dicit ceſſare nunciationem,quia habet
locum remedium ordinarium.ſed rñdetur, ꝙ non propter hoc,
ꝙ habet locum ordinarium,denegat, ꝙ poſſit propria authorita
te demoliri,qñ non immittitur in rem propriam,ſed ideo q̃a ædi-
ficatur in re non poſſeſſa per me ſolum, ſed etiam per illum,vnde
non debeo ipſum propria authoritate turbare. Non ſic qñ in rẽ
poſſeſſam per me nõ per illum, licèt vtroque caſu habeat locum
remedium ordinarium, & non differunt quantũ ad caſum huius
5 §.j.¶†In glo.ſuper verbo(iudicio)in prin. ibi, (cum non negat me
conſortem,)ſed gloſſella præcedens dicit totum contrarium, ſed
neutra bene dicit, quia qñ ſocius meus negat me conſortem, &
poſſidet totam rem nec habeo actionem cõi diuid. nec officium
iudicis mercenarium ei deſeruiens,niſi primo agam rei ven. & fa-
ciam me declarari dñm pro parte,vt in ſimili hr̃ in l.j.s.fam.erciſ.de
bet ergo hoc intelligi qñ confitebatur me conſortem. quo caſu
ſiue ipſe ſolus poſſideat, ſiue ego ſolus, ſiue vterq;, habeo duplex
remedium ſi ipſe vult ędificare,primo vt agam cõi diuidun. & pe-
tam declarari ipſum non poſſe ędificare me inuito,& tũc oportet
expectare ſñiam, & interim poterit ędificare, quia adhuc non eſt
prohibitus.Secundo vt implorem officium iudicis deſeruiẽs huic
actioni,vt inhibeat ſibi,ꝙ non ędificet, & tunc ſi ædificet nuncia-
tione contempta, deſtruetur ſuis expenſis ſicut per hoc edic.age
tur tñ ad deſtruendum cõi diui Sed ſi nõ eſſemus ſocij, ageretur
interdicto demolitorio,ex hoc edicto,vel dic,ꝙ ꝓcederetur mo
do executiuo vtroque caſu,tanq̃ ſuper attentato lite pendente,ſi
cut reuocantur attentata appellatione pendente,vt dixi in l.j.§.ſed
ſi is.ſupra eo.¶In gl.ibi,(& erit potior conditio prohibentis)niſi in
caſib.no.ſupra in l.Sabinus.ſtatim in gl.allega.ſed ɔ̃ de l.in re cõi.de
ſer.vrb.præd.quam etiam gloſſ.alleg. ſed facit ɔ̃.ſol.iure ſeruitutis,
non poteſt alter ex ſocijs prohibere, ne ædificetur in re commu-
ni,quia non poteſt habere ſeruitutem in re communi pro indiui
ſo,ita loquitur ibi,ſed iure cõi ſic,ut l.Sabinus. ¶In glo.ibi,(vt in re
6 corporali) iſta glo.reprobatur per Docto.† quia etiam ſuper iure
incorporali habet locum actio cõi diui.non vt diuidatur illud ius,
ſed cõmoditas eius, vt l.Lucio. de aqua quot. & æſti. & ſupra cõi
diuid.l.arbor.§.fi.vbi caſus, ¶In gl.quæ incipit(not.ergo) ibi,(ope-
ratur prohibitionem ſi factum non eſt, & deſtructionem, vbi fa-
ctum eſt.) Iſta glo.poteſt dupliciter intelligi,primo ꝙ officium iu-
dicis mercenarium deſeruiens actioni cõi diuid. poteſt implorari
anteq̃ opus ſit factum,vt inhibeatur, ne fiat. Item ſi factum eſt ẽt
nunciatione non præcedente,poteſt implorari, vt deſtruatur, ſed
officium iudicis oriẽs ex hoc edicto licèt poſſit implorari, ne fiat,
ſi tñ eſt factum nunciatione non præcedente,non poteſt implora
ri,vt deſtruatur, ſed nec interdictum demolitorium habet locũ,
ſed interdictum,quod vi aut clam.l.j.§.j.ſupra eo. & ſi hoc voluit
gl.reprehenditur per Docto.& bene,quia officium iudicis deſer-
uiens cõi diui.actioni non põt implorari, vt deſtruatur qđ factũ
eſt nunciatione non præcedente,ſed ſolum ne fiat, & ad id,qđ eſt
factum, datur actio cõi diui. ut eſt caſus in l.Sabinus.s. alleg.circa
fi.Dy.¶Secundo modo põt intelligi,ꝙ officium iudicis deſeruiẽs
actioni cõi diui.poteſt implorari,vt inhibeatur ne fiat ſi adhuc nõ
eſt factum,& hoc facto ſi poſtea fiat contra prohibitionem, põt
implorari,vt deſtruatur de facto,& via executiua,ſed officium iu-
dicis oriẽs ex hoc edicto ſolum imploratur, ne fiat, & hoc facto,
ſi poſtea fiat,non procedetur via executiua,ut mandetur deſtrui,
ſed via ordinaria agendo interdicto demolitorio, ut l. prætor.§.j.
j.eo.& ſi ita intellexit,gl.eſſet contra id,qđ dixi in l.j.§.ſed ſi is.s.eo.
vnde põt dici, ꝙ iſta officia ſunt eiuſdem naturæ in hoc,q̃a ambo
implorantur,ne fiat,ſi factum non eſt,& hoc facto ſi fiat ɔ̃, implo
ratur,vt deſtruatur via executiua,ſi tñ nunciator non vult proce-
dere via executiua,poterit procedere via ordinaria,intentando in
terdictum demolitorium ex hoc edicto, qñ res non erat cõis,vel
ſi erat cõis intentando actionem cõi diui. vt d.l.Sabinus. remane-
ret ergo ɔ̃rium gl.inſolutum,ſed rñdeo, ꝙ officium iudicis deſer-
uiens actioni cõi diuid. licèt ſit extraordinarium ſuccedit loco di-
ctæ actionis,quæ eſt ordinaria.Ideo facit ceſſare nunciationem ꝑ
iactum lapilli,& ſimplici verbo, quia ſunt remedia mere extraor-
dinaria,ſed officium iudicis ex hoc edicto eſt mere extraordina-
rium non ſuccedens loco alicuius ordinarij,& ideo non facit ceſ-
7 ſare alia extraordinaria, † quia plura extraordinaria auxilia ad idẽ
regulariter pñt concurrere, vt l. quemadmodũ.§.magiſtratus.ad
leg.Aquil.hoc fallit,qñ alterũ ſuccedit loco ordinarij, vt hic. Item
qñ alterũ eorũ eſſet famoſum, q̃a tollitur ꝑ non famoſum, ut l.j.
§.ait prætor. cũ ibi no.s.de dolo. qñ autẽ cõpetunt ad diuerſa,uel
ɔ̃ diuerſos,indiſtincte cõcurrunt,ut l.bona.§. ſi q̃s opus. j.titu.j.&
8 ar.in l.ẽt.C.ſi tut.uel cura. ¶† Si uerò vnũ eſt ordinarium,& aliud
extraordinariũ,regulariter non cõcurrunt, ſed extraordinarium
ꝑ ordinariũ tollitur,ad qđ allegatur principaliter iſte tex.licèt non
faciat multum,ut s.dixi,hæc tñ regula fallit, qñ extraordinariũ fuiſ
ſet inuentũ cauſa iuuandi ordinariũ,ut l.j.§.dixerit aliquis.de publi
ca.Scđo qñ ordinarium eſt iuris, & extraordinarium facti. Vnde
ſi ędificas in ſolo per me poſſeſſo, habeo interdictũ vti poſ. qđ eſt
ordinarium,& tñ poſſum deſtruere propria authoritate quod eſt
extraordinariũ,ut j.eo.l.de pupillo.§.meminiſſe.in fi.iuncta.l.que-
9 madmodum.§.j.ad leg.Aqui.¶† Tertio qñ vnũ eſt ſpeciale,aliud
gñale, vt in hoc edicto, uel interdicto qđ eſt ſpeciale, & concurrit
cum interdicto qđ vi aut clam. quod eſt generale, ut dixi j.eo.l.j.
§.j.& in tex.l.ſi alius.§.Iulia.qđ ui aut clam. ¶ Quartò qñ extraor-
dinarium eſſet vtilius & pinguius prouideret,q̃ ordinariũ, ut not.
in l.fin.C.ſi aduerſus rem iudi.¶Quinto quando competerent ad
diuerſa, vel contra diuerſos, vt ſtatim dixi, per illa iura.

---

1 *Habens dominium directum poteſt ſuo proprio nomine nunciare.*
Si habeo ſeruitutem perſonalem,poſſum procuratorio nomine domini nũ-ciare, & non meo.
Quid ſi habeo ſeruitutem realem.
Quid ſi habeo dominium vtile, & nu.2.
Quid ſi nullum ius reale habeo,ſed perſonale, vt colonus, vel inquilinus.

1 **§.Si ego ſuperficiarius.** †Habẽs dñiũ utile, põt nũciare nouũ
opus,ſecus in eo,q̃ nullũ ius hẽt in re, licèt habeat actionẽ perſo-
nalẽ occaſione rei,vel ſuꝑ re,vt colonus,uel inquilinus,h.d.¶Col
lige ergo quatuor caſus:nã aut habeo dñium directũ, & clarum
eſt,ꝙ poſſum nunciare noĩe meo.l.j.§.pen.s.eo. Aut habeo ſerui-
tutem perſonalẽ,& poſſum procuratorio noĩe dñi,nõ meo,vt in
§.fi.d.l.j.aut habeo ſeruitutem realẽ, & poſſum noĩe meo, niſi in
caſu l.qui viam j.eo.ut dixi in d.§.fi.nõ autem procuratorio noĩe
dñi,vt ibi dixi,licèt Ang.videatur dicere idem hoc caſu,qđ ꝓcura
torio noĩe dñi poſſum ꝑ l.i.§.pen.de remiſ.dum dicit, idem in ha-
bente ſeruitutem, qđ ſupra dixerat in habente vſumfr. & ille text.
bene facit pro eo.ſed põt rñderi idem, non tñ per oĩa,ut in mul-
2 tis locis hr̃,vt no.infra eo.l.Iul.Proculo.& l.ſacrilegij.† Aut habeo
dñium,vtile,& tunc poſſum noĩe meo tam ɔ̃ habentem directũ,
q̃ contra tertium, ita intelligitur hic, & ẽt procuratorio noĩe ha-
bentis directum ɔ̃ tertium, ut in l.præcedente. nam ſi uſufructua-
rius cenſetur conſtitutus procurator in rem ſuam à proprietario,
fortius

fortius ſuperficiarius,vel feudatarius,vel emphyteuticarius,q habent ius potentius,ita intelligunt Doct.iſtum text. nec ob.quod dixi in d.§.fi.ꝙ ex quo pōt noīe habentis directū qđ eſt potētius, non dēt poſſe noīe ſuo,qui hēt ius minus potēs: nā illud procedit in habente ius vſusfr.qđ eſt minus potens ius,q̄ vtile dn̄ium,cùm facilius extinguatur.Eſt & quintus,caſus qn̄ nullum ius reale habeo,ſed pſonale,vt colonus,vel inqlinus,& tunc non poſſum nūciare,vt hic,tn̄ debeo notificare dn̄o ſi aliquid fiat in p̄iudiciū rei, vt prouideat,aliàs teneor.ſ.ad intereſſe,vt s̄.loc.l.videamus . §.itē proſpicere.& l.item q̄ritur.§.exercitu.qđ no.pro eo , qđ dicā in l. de pupillo.§.nunciatio.j.eo.Aliqn̄ cōductor pōt nunciare,qa habet ius in re,vt ſi conduxit locum publ.vt j. de loco publico fruēdo.l.ij.vel ſi locator obligaſſēt bona ſua ꝓ obſeruatione ꝯctus, vt j.e.l.creditori.vel ſi in inſtr̄o dr̄,ꝙ ponebat eum in locum ſuū, argumentum eſt in l.qui quadringenta.ad Trebel.

1 *Nunciatio per quas perſonas fieri poſſit.*

2 *Ad defendendū cauſam publicam admittuntur ciues,& qd de forenſib.*

3 *Forenſis an cōtra ædificantem in loco publico poſſit intentare interdictū, Ne quid in loco publico.*

4 *Forenſis non poteſt aliquem ciuem accuſare de aliquo maleficio, quòd eſſet tantum de forma ſtatuti,non autem de iure communi.*

5 *Statutum ſi dicat,quòd villæ debeant tenere ſua territoria ſecura, & ꝙ ſi aliquod damnum ſit datum alicui,uilla teneatur ſibi emendare,& damnum fuit datum forenſi,an poſſit vti beneficio ſtatuti.*

6 *Ad pupillum non pertinet defenſio reipub.& ſic non debet vocari ad conſilia,nec habere officia,et iam ſi eſt maior pupillo.*

7 *Pupillus quando non prætendit proprium intereſſe,ſed tantum publicū, non poteſt nunciare etiam cum tutoris authoritate, & quid ſi prætendat proprium intereſſe,nume.8.*

Tutoris authoritas nō ſupplet defectum ætatis,in his q̄ ſunt publici iuris.

1 **§.Si in publico.** ¶†Cauſa iuris publici tuendi nunciare pōt qlibet ciuis, dummodo non ſit pupillus,qui non pōt nunciare niſi pro ſuo intereſſe, & cū authoritate tutoris,nec ēt ſeruus nunciare pōt,licèt ſibi poſſit nū-
2 ciari.h.d.vſque ad l.de pupillo.§.nunciationem.¶†Not. hic, ꝙ ad defendendū cām publicam,admittuntur ciues:& ſic innuit,ꝙ nō forenſes,quia ad eos non pertinet,niſi fortè haberent ibi domici-
3 lium.†Et iſte tex.inducitur,ꝙ forenſis,ꝯ ædificantem in loco publico nō pōt intentare interdictū,ne quid in loco publico,niſi ædificaret in via qua ipſe vteret̄.ſed Ang.alle.vnā gl.in ꝯrium j.ne quid in loco pub.l.ij.§.pe.in fi.magnæ glo.ſed illa pōt intelligi ſ̄m iſtam
4 diſt.†Facit etiā iſte tex.ꝙ forenſis non poſſit aliquem ciuem accuſare de aliquo maleficiò,quod eſt tm̄ de forma ſtatuti, non aūt de iure cōi,quia non pertinet ad ipſum defenſio ſtatutorū . Similiter econuerſo non dēret gaudere priuilegijs ſtatutorū , & hoc facit
5 ad qō.de factò,qa † ſtatutum.h.d.ꝙ villæ debeant tenere ſua territoria ſecura,& ꝙ ſi aliquod damnū ſit datū alicui, villa teneat̄ ſibi emendare,qd ſi fuit datum damnum forenſi,an poſſit vti bene
a ficio[a] ſtatuti?cum hęc qō eſſēt hic de facto , dicebam , ꝙ non,per
6 dicta iura,& rōnes.¶†Item not.ex prin.l.de pupillo.ꝙ ad pupillos nō ꝑtinet defenſio reipublicæ,& ſic nō debēt vocari ad concilia, nec habere officia,quinimo ēt maior pupillo,niſi cōpleuerit xxv.
b annum,non vr̄ poſſe dare ſuffragium,vel vocem[b] in cōci.ſ̄m Dy. per l.ſpurij.§.j. j.de decur.¶Not.ēt in l.de pupillo in prin. ſ̄m intel-
7 lectum glo.q̄ vult,ꝙ†qn̄ pupillus no prætendit proprium intereſſe,ſed tm̄ publicum,non pōt nunciare ēt cum tutoris authoritate,quia tutotis authoritas non ſupplet defectum ętatis, quo ad ea q̄ iuris publici ſunt,quia non ſunt eius adminiſtrationis,vt l. fin.de cur.furio.vnde nō pōt exercere officium publicum , cum authoritate tutoris,nec minor cum authoritate curatoris.¶†Not.ēt,ꝙ qn̄ p̄tendit proprium intereſſe bn̄ pōt nunciare cum authoritate tutoris,vel curatoris,non ſine,& hoc iō , quaſi nunciatio eſſēt temeraria,& ſic ſi aduerſarius ei paruiſſet,& ex hoc damnū ſuſcepiſſet,poſſet agere ad intereſſe ꝑ act.in fact.vel de dolo,vt s̄.de dol. l.rem quandam venalem.& ideo requiritur authoritas.

ADDITIONES.

a ¶Beneficio.Vide eius cōſi.345.in fin.in primis characteribus incipiēte, In Chriſti nomine,ſtatutum.& ibi quid ſi eſſet ſtatutum,ꝙ tale ius reddatur forenſibus,quod redderetur ipſis in eorum ciuitate.

b ¶Vel vocem.De hoc vide quod voluit Calde.conſi.ix. de iure patron. vbi ponit an ſi cauſa vniuerſitatis habet præſentare.ubi ſint minores, & infantes,an ſint neceſſarij tutores,& curatores,

LEX V.

1 *Nunciatio quibus in rebus fieri poſſit,& an requiratur preſentia domini.*

2 *Si mittitur ſchedula citatoria ad domum uel prædium citati, & ipſe nō ſit ibi,ſed inquilinus,uel colonus,uel laborator,debent ipſi illam citationem ſibi notificare,uel ſchedulam mittere,ſi commodè poſſunt,& an aliàs tenerentur ad intereſſe.*

3 *Propter diſtātiā loci ubi opus ſit,ſit nūciatori nō eſſet prouiſum ſi iret ad ipſum locū,pōt tunc nūciare domino exiſtēti alibi,& an ſtatim afficiat.*

4 *Si domus eſſet ampla,& opus fieret in vno angulo,debet nunciator ire ad illum angulum.*

Demolitio operis quando non dicatur pœna.

DE pupillo.

1 **§.Nunciationem.** ¶†Hic incipit tractare mixtim de loco,in quo fienda eſt nunciatio,& de perſonis,quibus fieri pōt. Et durat vſque ad §.ſextum.& h.d.¶Nunciatio debet fieri in re, in qua opus fit,& in ipſo opere,nec requiritur pręſentia dn̄i.i.illius qui fieri facit,ſed ſufficit præſentia illorum,q ſunt ibi noīe dn̄i,uel operis.Alibi verò facta nunciatio,non tenet.h.d.vſque ad §. ſi plurimum.Et diuide in tres partes,nam primo loquit̄, qn̄ concurrebant duo,qa fuit facta in ipſa re,& ēt dn̄s,qui faciebat,vel fieri faciebat,erat p̄ſens,vſque ibi,(nunciare.)¶Secundo, qn̄ aderat primum,ſed non ſ̄m,qa dn̄s nō erat præſens,ſed ſolum fabri, vel magiſtri,cum fuit facta in re,vſque ibi.(ſi quis fortè.) ¶Tertio econuerſo,qn̄ aderat ſecundum,ſed non primum , quia fuit facta ipſi domino,non tamen in ipſa re vel opere,ſed alibi.Et notandum,ꝙ in primo caſu,quando dominus eſt p̄ſens , nunciatio afficit rem, & opus,& etiam perſonam domini , & prima affectio operatur hoc,vt opus deſtruatur,& dominus operis præſtet in hoc patientiam : ſecundo operatur vt etiam miniſtret expenſas deſtructionis,& ſic patietur duplex damnum,vt j.qđ vi aut clam. l. comparet.§.ſi.perdet.n.expenſas,quas fecit in opere , & miniſtrabit nouas in deſtruendo.In ſecundo caſu,qn̄ dn̄s non erat p̄ſens, ſed fabri,tres fuerunt opi.vna,ꝙ licèt nunciatio teneat , tn̄ nullum hēt effectum,vt afficiat rem vel perſonā dn̄i ad p̄dicta duo , niſi à die quo venit ad notitiam dn̄i,& potuit fabris inhibere , ne procedat in opere,& non fecit,& idem ſi nullus erat in re , & iſtam opi. tenet glo.quę incipit,(hoc ſi fabri.)Secunda fuit opi. Ottonis antiq gloſſatoris,ꝙ qn̄ nullus erat in re,vera ſit præcedens opi.pro hoc c.ſecundum. de oper.noui nun.ſed ſi erant ibi fabri , liget dn̄m ēt ignorantem,quantum ad prædicta duo , quia potuerunt ſibi denunciare,& ſi non fecerunt ipſorum culpa nocet dn̄o,qui eos poſuit,ar.l.videamus.in prin.s̄.loca.Tertia eſt opi. Doct. ꝙ immo in utroque caſu,ſiue nullus ſit ibi, ſiue fabri ſint , vel alij qui poſſint denunciare domino,nunciatio ſit valida,& afficiat rem, & opus quantum ad hunc effectum,vt deſtruatur,& dn̄s cogatur patientiam præſtare,quia hoc non reputatur pœna,vt patet j. eo. l. fi.iō interdictum ex hoc edicto quātum ad hoc eſt perpetuum , & ita intelligitur j.eo.l.prætor.§.hoc interdictum,vbi ēt ignorans incurrit in hoc damnum,quod non eſſet ſi diceretur pęna.vt l. generali.C.de tabu.ſed non afficit perſonam dn̄i, quo ad hoc ut teneatur miniſtrare expēſas demolitionis,niſi pro eo qđ eſt factū poſtquam ſciuit,& potuit fabris inhibere,& non fecit. iō quantum ad hoc interdictū eſſet annale,vt no. j.e.l.ait prætor.§.fin.quia iſta reputatur pęna,quam non debet ignorans incurrere . Aduertendū tn̄,ꝙ licèt teneatur præſtare patientiam , qn̄ ignorauit , damnū tn̄ qđ ꝯſequitur ex deſtructione,recuperat à fabris , q debuerunt abſtinere,ſi commode poterant, denūciare ſibi, vt l. item quęritur. §.exercitu.s̄.loc.iuncta l.licèt.§.fi.s̄.nau.ca.ſta.& l.ſi ſeruus.§. ſi for-
2 nicarius.ad l. Aql.†Et no. ꝓ qōne de facto,ſi mittit̄ ſchedula citatoria ad domū vel p̄diū citati,& ipſe non ſit ibi,ſed inquilinus, vel colonus,vel laborator,ꝙ ipſi debent illam citationē ſibi notificare, uel ſchedulam mittere , ſi cōmodè poſſunt, aliàs tenerent̄ ſibi ad intereſſe,quod ipſe ꝯſequeret̄,ſi foret proceſſum ꝯ eum in ꝯtumaciam,tene menti.Alij dicūt,ꝙ qn̄ nullus eſt ibi p̄ſens , nō tenet nunciatio,quia iſte tex.vr̄ requirere,ꝙ ibi ſit aliquis,qui poſſit domino referre,ut in §.& gn̄aliter.in fi.vel dic,ꝙ ſufficit, vt nuncians ducat ſecum teſtes,qui poſſint de nunciatione teſtificari, & ꝙ nō ducat occultè,quia tunc poſſēt procedere p̄cedens opi. ſed palā, & illi potuerunt nunciare,& iſtam tenet Ang.In tertio & vlt. caſu nunciatio nullius eſt momenti ab ipſo principio, vt litera dicit, quia peccat in forma,& hoc tenuit Roger.in glo.quę incipit.(quātum ad hoc vt ſtatim dn̄m conſtringat.)in fi.quam omnes tenēt, & ſic nec ex poſtfacto incipit ligare ēt ſi poſtea fiat opus, quia nō debebit demoliri per hoc interdictum,ſed ꝑ interdictū , qđ vi aut clam,in quo non requirit̄,ꝙ fiat in re præſenti,vt no. ſupra eo.l.j. §.j.in gl.& in hoc differt a caſu p̄cedenti , vbi tenet, ſed non hēt effectum quantum ad expenſas,niſi a die ſcientię, quo potuit inhi-
3 bere fabris.†Hoc tn̄ limita,niſi pp diſtantiā loci vbi opus fiebat , nunciatori non eſſet prouiſum,ſi iret ad ipſum locum, quia tunc pōt nunciare dn̄o exiſtenti in foro,& coram iudice, & ſtatim afficit,vt j.ea.l.§.ſi quis ipſi pretori.in iij.lect.quod dic vt ibi dicam,q̄ eſt notabilis,uel dic,ꝙ afficit hic à die,quo dominus potuit nunciare fabris,& ſic non fuit nunciatio nulla,licèt nō ſit facta in ope-
4 re,ut ibi nota.¶†Vltimo dicit hic Ang. ꝙ ſi domus eſſet ampla, & opus fieret in vno angulo,debet nunciator ire ad illum angulum,& non ſufficit in alia parte domus nunciare, ut in iſto §. ſi qs fortè,dum dicit in ipſo opere.¶Quidam etiam dicunt, ꝙ demolitio operis tunc non dr̄ eſſe pęna, quando ædificans non habebat

ius

ſius ædificandi,& ideo ẽt ignorans illud damnũ ſuſtinet, ſed ſi habebat diceret ẽt pęna,& ideo tunc ignorans nõ ſuſtineret, & ita poſſet ſaluari glo. q̃ incipit.(hoc ſi fabri.)ſed hoc eſt ꝯ generalitatem l. ſi. ꝭ.co.ubi indiſtinctè dicit ignorantem incurrere hoc damnũ, & benè poterat eſſe ibi,ꝙ emptor habebat ius ædificandi. Pręterea demolitio dẽt fieri ẽt anteq̃ cognoſcatur de iure partium, ut ſupra eo.l. j.§.ſed ſi is.de ęquitate tñ poſſet iſtud ſuſtineri, & ſatis placeret,ſi dñs offert ſe paratũ incontinenti probare de iure ſuo poſt quam ignorauit nunciationem,& ſic non obſtat ille §.quia loquitur qñ ſciuit,tunc enim committit uim,unde non auditur.

§.Si plurium ſit res.

Nũciatio ex parte eius cui fit,eſt in rem, & ideo ſufficit,ꝙ fiat uni ex dñis,ut oẽs afficiat, ſed ex parte nunciantis eſt in perſonã,unde nõ ſufficit fieri ab uno ex dñis,ut alijs ꝓſit. h.d.uſq; ad §.ſi qs ipſi.¶In tex.ibi, (& vni nuncietur.) expone.i.uno pñte. nõ.n.nũciator dẽt dicere.Nuncio tibi,ne in iſto loco ædificeẽ, qa
a tunc eſſet perſonalis,& non afficeret niſi illũ,ſed dẽt dicere. Nuncio,ut in iſto loco nõ ędificetur,uel ut in opere amplius non ꝓcedatur,& ſic in rẽ,& cõprehendit quẽlibet uolentem poſtea ædificare,ut no. ꝭ.ea.l.§.meminiſſe.¶In tex.ibi,(omnibuſque dñis.) uñ denunciari.ſ.quantum ad hoc,ut licèt ignorauerint,teneantur p̃ſtare patientiam,ꝙ demoliaẽ,ſiue ipſi ædificauerint,ſiue unus tñ, ſed non tenentur ad expenſas demolitionis,ut in gl.hic,& hoc ꝓbatur in eo,qđ ſequitur in tex.ibi,(neque.n.dẽt nocere factum alterius.)hoc eſt uerũ qñ obl'o non hẽt originẽ in perſonam defuncti,cui plu'es ſucceſſerunt, tunc.n.fcm̃ unius habẽs originem in ſua perſona, non nocet alijs, ut hic, & l. in depoſiti.š.depo.ſecus,qñ obl'o hr̃et originem in perſonam defuncti,tunc.n. factum vnius ex hęredib.poſſet nocere alijs,ut faceret committi ſtipulationem ad pœnam,uel intereſſe ꝯ oẽs,ut l.eadem.§.Cato.de uer.oblig.qđ dic ut ibi plenè per Barto.¶In text.ibi,(omnibus non ſufficeret.) expone.i.non omnibus ſufficeret,ſed nuncianti tñ, & ipſe ſolus poteſt agere ad demoliendum, non alij. ſed ſi agat, & obtineat, deſtructio proderit etiam alijs,quia debet in totum fieri, cum ſit indiuidua,ut š.ſi ſer.uen.l.loci corpus.§.ſi fundum. ſecundum Iac. de Are.ſed ſi ageretur ad intereſſe, non conſtaret, niſi pro parte ſua,& non prodeſſet alijs.

A D D I T I O.

a ¶Nunciationis formam Vide per Bar.hoc ti.in l.non ſolũ.§.ſed ut ad finẽ, & in Spe.de libel.ꝯcep.§.x.uer.xxxvij.Et a quib.& in quib.reb. fieri poſſit, uide p eundẽ Spe.de reſti.ſpo.§.j.verſi.cęterum. & an debeat fieri in reſcriptis,uel ſimplici uoce,vide Bar.in §.meminiſſe.infra eadem l.

---

1 *Et qui eſt in magiſtratu,non poteſt fieri nunciatio,ſicut non poteſt in iudicio cõueniri,ſed debet ſibi fieri proteſtatio denunciando finito magiſtratu,& ſecuta poſtea nunciatione trahetur retro ad diem proteſtationis, ut opus factum poſt proteſtationem deſtruatur.*

2 *Animus retinendi poſſeſſionem quòd operetur acquiſitionem de nouo.*

3 *Si emptor cui fuit mota lis nõ potuit denũciare uenditori quòd ueniat ad defendendũ,quia neſciebatur ubi eſſet, qualiter fienda erit denunciatio an autem requiratur proteſtatio.*

4 *Quãdo impedior actũ facere propter aliquam cauſam ſubſiſtentẽ in perſona aduerſarij mei,nõ ſufficit de impedimẽto docere, ut habeatur iſtud pro facto,ſed debeo ꝓteſtari quod nõ ſtat per me, & quid ſi impedimẽtũ proueniat ex perſona mea.*

5 *Itineris arreptio cum proteſtatione habet uim nunciationis ſecuta poſtea nunciatione.*

Opus factum ante nunciationem quando non deſtruatur per hoc edictũ.

6 *Itineris arreptio habet uim appellationis,ut reuocẽtur interim attẽtata, ac ſi facta eſſent poſt inhibitionem ſuperioris.*

7 *Quando non eſſet cõſultum nuncianti in accedendo ad locum,ut ibi nunciet propter diſtantiam loci,quia interim fortè fieret opus,cõſuliter ſibi ut poſſit nunciare etiã non in loco,ei qui fiori facit,& ualet, & a quo tempore ligat dominum.*

§.Si quis ipſi prætori.

Glo.legit iſtum §.quatuor modis, & tres primæ ſunt bonæ & notabiles.ultima lect.reprobatur, quia põt fieri
1 nunciatio nullo præſente,vt dixi in §.nunciationẽ. ¶†Secundum primam lec.h.d.Ei qui eſt in magiſtratu,non põt fieri nunciatio,ſicut non põt in iudicio conueniri,ſed debet ſibi fieri proteſtatio denunciando finito magiſtratu,& ſecuta poſtea nunciatione trahetur retro ad dię proteſtationis,ut opus factũ poſt ꝓteſtationẽ deſtruaẽ.h.d,iſte mirabilis,& notabilis §.ſm iſtam lec. ¶In tex.ibi, (& ſi nũciauerit poſtea.)Sed ſi opus erat iam ꝑfectũ, vt ſtatim innuit ibi,(& quid retro ædificatũ erit &c.)ad quid eſt opus iſta nũciatione,q̃ fit p verba de futuro,ut non ædificeẽ, cum iam ſit ædificatum,in hoc iſte §,eſt mirabilis iudicio meo,ꝙ licèt fiet p uerba de futuro,alias non diceretur nunciatio,ut š.e.l.j.§.j. nihilominus habet effectum ſuper opere iam facto pp proteſtationem,
2 quæ pręceſſit,ut etiam tetigi in d.§.j.† Sic etiam alibi animus retinendi poſſeſſionem operatur acquiſitionem de nouo, ut not.in l.iij.circa prin. ꝭ.de acqui.poſſ.Sed ad quid eſt neceſſaria iſta noua nunciatio,poſtquam præceſſit proteſtatio,& ipſa non poteſt fieri niſi inepte,quia per uerba de futuro ſuper opere iam facto? Rñdeo,ut uideatur perſiſtere in illa proteſtatione, alias uideretur ab ea receſſiſſe,& ẽt quia intẽdit aliquid extorquere ab aduerſario.ſ. demolitionẽ,aliàs ſufficeret illa ſola proteſtatio,ſi tenderet ſolum ad ſe defendendum,ut l.ſi intra.C. de non num. pec. & l. in ꝯtractib.
3 §.pen.ſm Barto.†Qui per hoc dicit, ꝙ ſi emptor, cui fuit mota lis, non potuit nunciare uenditori,ꝙ ueniat ad defendendum, quia neſciebatur ubi eſſet,practica eſt,ꝙ ꝓteſtetur ſe non poſſe denunciare,& ꝙ ipſi poſtea reuerſo denunciet,aliàs proteſtatio ſibi nõ prodeſſet.Sed Ange.ipſum reprehendit,quia iſto caſu non expedit deuenire ad proteſtationem,immo poteſt fieri denunciatio ad domum ipſius,& ualet,ſicut ſi facta eſſet ſibi, ut no.glo.ordi.ꝭ. qđ ui aut clam.l.aut qui aliter.§.ij.quę incipit,argu. ꝙ ſi uenditor. Alij dñt ꝙ ẽt ſi facta ſit denunciatio ad domũ,ut dicit illa gl. ipſo poſtea reuerſo debebit iterum fieri. Per iſtum tex. cũ dicto Bar. põt dici, ꝙ ſi lis adhuc pendebat,procedat hoc dictũ.ſed ſi erat finita,denunciatio eſſe inutilis, quia non poſſet defendere, & ideo ſufficit prima denunciatio facta ad domũ, & ſic aliud fit q̃ in caſu huius §.vbi fit ẽt poſt opus perfectum, quia hic non pręceſſit denunciatio,ſed proteſtatio,ſed in caſu prædicto preceſſit denunciatio ualida. ¶Sed ad quid requiritur iſta proteſtatio,poſtq̃ re vera ſuberat impedimentũ nunciandi;nõne ſufficit qñcunq; de tali impedimento docere,vt habeaẽ nunciatio pro facta, vt l. ſcire opor
4 tet.§.ſufficit.de excu.tuto.†Sol.qñ impedior actũ facere pp aliq̃ cãm ſubſiſtentẽ in perſona aduerſarij mei; nõ ſufficit de impedimento docere,vt habeatur illud pro facto,ſed debeo proteſtari, ꝙ non ſtat per me,ſiue tractẽ de aliquid extorquẽdo ab ipſo vt hic,& l.ij.de nau.feno.ſiue de euitando pęnã,vel moram ,vt l.mulier fundos.de l.cõmiſ.Si vero impedimentũ proueniebat ex perſona mea,tunc ſi tractẽ de euidãdo pœnã,vel culpam,non requiritur proteſtatio,ſed ſufficit de impedimento docere, vt d.§.ſufficit.Si verò de extroquendo aliquid ab aduerſario,tunc ſi fuiſſet facta proteſtatio,non prodeſſet,quia caſus contingens in mea perſona potius debet mihi nocere,q̃ aduerſario,iuxta plenè no.in l.ſi
5 uno.§.itẽ cum quidã.š.loca.ante fi.glo.mag. ¶†Secundum aliam lec.h.d.Itineris arreptio cum proteſtatione,hẽt vim nunciationis, ſecuta poſtea nunciatione.h.d.notabiliter.Et ſm iſtãm not.limitationẽ ad d.l.j.§.ij.š.co,ꝙ opus factũ ante nunciationem nõ deſtruitur,ibi,(per hoc edictũ.)nam verũ eſt, niſi qñ fuit proteſtatus, ꝙ nolebã nunciare uno verbo,ne perderem poſſeſſionem, nec per iactum lapilli,quia non deſiſteret,ſed per iudicem, & poſtea vadã ad iudicem,& faciam inhiberi,certè deſtrueẽ ẽt id, quod interim fuit fcm̃ poſt proteſtationẽ,ac ſi tunc fuiſſet fcm̃ præceptum iudi
6 cis. † Sic & alibi itineris arreptio [a] hẽt vim appellõnis, vt in c.dile-
a ctus.de appel.vt reuocentur interim attẽtata,ac ſi facta eſſent poſt inhibitionem ſuperioris.Et iõ qñ ruſtici vident aliquid fieri in eorum pręiudicium,dñt,proteſtor tibi ex parte dñi Poteſtatis,ꝙ nõ facias,vel alterius ſuperioris.ſi poſtea vadant ad ptãtem, vel ſuperiorem & faciant inhiberi,illa inhibitio trahitur retro ad diem proteſtationis,qa ex tunc vr̃ conſtitutũ fuiſſe ſub proteſtatione illius.
7 ¶Secundum iij.lec.h.d.† Qñ non eſſet conſultũ nuncianti in accedendo ad locũ,vt ibi nunciet pp diſtantiam loci(quia interim fortè fieret opus)conſulitur ſibi,ut poſſit nunciare ẽt non in loco,ei qui fieri facit,& valet.h.d.Et ſm iſtã no. limitationẽ ad §.ſi quis fortè.š.ea.l.vbi non valet,nec vnquam ligat,quia eſt defectus in forma.Nã hoc eſſet uerum,qñ de facili poſſet accedere ad locum & eſſet ſibi conſultũ,alias ſecus,vt in iſto §. ſm iſtam lec.quia tũc valet,& ligat.Sed à quo tpe?gl.in fin.dicit ꝙ à die, quo dñs cui facta fuit nunciatio,potuit accedere,vel mittere. ſed certe ſi hoc eſt,ẽt per hunc modũ non conſulit nuncianti,quia interim opus perficietur.Solu.intellige ſm Doc. ꝙ citius poterat ipſe dñs, cui facta eſt nunciatio accedere,uel mittere,q̃ ille qui nunciabat pp diuerſas qualitates perſonarum,ut in fine no.in l.centum Capuę.de eo quod certo loco.¶Quarta lect.per oẽs improbaẽ.quia nũciatio põt fieri ẽt nullo exiſtente in re,ut no. ꝭ.ea.l.§. nunciationem.

A D D I T I O.

a ¶Itineris arreptio.Quid opereẽ itineris arreptio,vide p D.de Rota. dec.ſuis de ap.incipiente,ſi certus terminus fuit ſtatus,& per Fede.conſi.28.

---

1 *Nunciatio cauſa iuris noſtri conſeruandi fieri poſt altera de tribus cauſis hic contentis.*

2 *Qui imponit ſeruitutem prædio ſuo dicitur minuere ius ſuum, & augere ius alterius.*

Habens ſeruitutem urbanam poteſt nunciare nouum opus,& quid ſi habeat ruſticam.

§.Sextus Pedius.

1 †Nunciatio cauſa iuris noſtri conſeruandi fieri poteſt altera de tribus cauſis hic contentis. h. d. ¶ Et ſic ſubdiſtinguitur primum membrum alterius diſtinctionis trimembris, quæ ponitur
2 ſuprà eo.l.i.§.nunc uideamus.ſeu in §.nunciatio. ¶†No. ꝙ qui imponit ſeruitutem prædio ſuo,dr̃ minuere ius ſuum, & augere ius alterius.vide de hoc quod not.Bart.in l.indebiti. §. Si nummi. de

condi.

condi.indeb.¶Item no.ꝙ habens ſeruitutem vrbanam,põt nun-
ciare nouum opus.¶Quid ſi habet ruſticam?dic vt dixi ſ. l. j.§.fi-
na.¶In glo. quæ incipit, (vt ſi aliquis.) ibi,& non dimittit pedem.
glo.non allegat legem hoc dicentem, ſed habetur ſ. fini. regun.
quę fuit græca Solonis.

---

1 *Nuncians ſolo uerbo quid perdat.*
2 *Si ædificas in ſolo non poſſeſſo per me,nec per te, & quod nec eſt meum, nec tuum an poſſim tibi nunciare.*
3 *Triplex modus nunciandi circa nunciationem quæ fit a prætore.*
4 *Præceptum iudicis non debet fieri niſi ad inſtantiam eius cuius intereſt. Quando iudex incipit a præcepto,& ſic à uia executiua, debet præceptũ iuſtificare per clauſulã,ſi ſenſerit ſe grauatum,cõpareat recepturus iuſtitiæ complementum,& quid ſi non ſit appoſita illa clauſula. nu. 5.*
5 *Quòd cõparente illo cui factũ eſt,reſoluatur in uĩ ſimplicis citationis, & requiratur libellus,ſi ille ad cuius inſtantiã factũ eſt,uult illud conſequi.*
6 *Quando nunciatio fit per iactum lapilli,an etiam ſint neceſſaria uerba.*
7 *In nunciatione non refert qualia uerba ſint,dum tamen tendat ad effectũ prohibendi.*
8 *Quando remedium extraordinarium conſiſtit in facto,ut ꝙ poſſit expellere propria authoritate,vel deijcere,põt concurrere cum ordinario.*

1 §.Meminiſſe autem. †Qui nunciat ſolo ver-
bo,perdit poſſeſſionem
ciuilẽ,ſi eam hẽt,& transfert eã in aduerſarium, ſecus ſi per iudi-
cem,vel iactũ lapilli.Et iõ cũ nunciator poſſidet,vtilius eſt nuncia
re his duob.modis,q̃ primo.ſed ſi poſſidet aduerſarius, nõ eſt vis
qualiter nunciet.Itẽ ꝯ aduerſariũ ædificantẽ poſt nunciationẽ, cõ
petit interdictum Vti poſſ.& ẽt quod vi aut clam.h.d. ¶In tex.ibi,
(noſtro.)ſupple à nobis poſſeſſo. Dy.&).dum dicit.(At ſi in ſuo.)
2 ſupple,& à ſe poſſeſſo.†Sed q̃ritur,quid ſi ędificas in ſolo non poſ
ſeſſo per me,nec per te,& nec eſt meum,nec tuum, an poſſim ti-
a bi nunciare?dic ꝙ ſic per legẽ primã[a] in prin. ſ. eo. Et per id quod
not.gl.fi.in fi.ſ.proxi.§.dũmodo prætendam eſſe meũ, vel per me
poſſeſſum,vel hr̃e ibi ius in re,ſed in interdic.qđ vi aut clam,vr̃ di-
cere Bar.in l.ſi quis ipſi prętori,ꝙ requiritur alterum de duobus,
vel ꝙ nunciator ſit dñs,vel ꝙ ſit poſſeſſor,vt infra qđ vi aut clam.
l.j.§.primo.cum ibi no.in gl.& l.competit.in prin.Et ſi hoc eſt, cla-
rè ſoluitur obiectio,quam feci in l.j.§.j.ſ. eod. quia iſtud edictum
pinguius ꝓuidet,q̃ illud,nam agens ad demoliendũ ex illo inter-
dicto habebit neceſſe probare dñium, vel poſſeſſionem, ſed agẽs
ex iſto non, ſed ſolum ſi fuiſſet ędificatum ſpreta nunciatione.
3 ¶†Itẽ no.hic triplicẽ modũ nũciandi circa nunciationem, q̃ fit ꝑ
prętorẽ.Et eſt hic vna gl.quę ſemper allegatur, & incipit. (vt ſi di-
co.)ex qua collige duo,dum dicit,(prętor vos,&c.)¶Not.ꝙ præ
ceptum iudicis non dẽt fieri,niſi ad inſtantiam eius,cuius intereſt,
& hoc eſt regulare,cum ſit ad priuatã vtilitatem,vt plenè no. in l.
4 iiij.§.hoc autẽ iudicium.).tit.primo. ¶†Secundo not.ex gl. in fi.ꝙ
qñ iudex incipit a p̃cepto,& ſic a via executiua,dẽt præceptum iu
ſtificare per clãm,ſi ſenſerit ſe grauatum,cõpareat recepturus iu
ſtitiæ cõplementum,& ita ſeruat curia Romana, & quaſi totus
mundus,de quo in Spe.de citat.§.iã de citatione.ver.ſi igitur,& ad
5 hoc iſta gl.ſemper allegatur,†& dñt Doc.ꝙ tale pręceptum iuſti-
ficatum illo cõparente,reſoluit in vim ſimplicis citationis, & ſic
non tranſit in rẽ iudicatã.Et ille ad cuius inſtantiã fuit factũ, ſi vult
illud cõſequi,dẽt dare libellũ,& procedere ſ'm nãm cauſæ. Quid
aũt ſi illa clã nõ ſit appoſita?dic ꝙ aut fuit factũ ſuper eo,qđ affert
plenum prętiudiciũ,& vbi requiritur cãæ cognitio, vt ſi prętipit,
ꝙ ſoluas,vel reſtituas mihi poſſeſſionẽ,& tunc nihil valet,nec trã-
ſit in rem iudicatã,nec teneris obedire per l. nec quicq̃. §. vbi de-
cretum.ſ'm vnam lec.ſ.de offi.procon.& leg.& l.meminerint. C.
vnde vi.& C.cõminationes vel epiſ.progrã.in rubro & nigro,&
qđ no.Inno.in c.ii.de reſt.in inte.in.iiij.col.ibi vel melius, &c.Si ve
ro non affert plenũ prętiudicium,vel fit ſuper eo, in quo non req
ritur cãæ cognitio,valet prętceptum,& ſibi eſt parendũ in dubio,
vt patet,qñ citat aliquem ꝙ coram eo cõpareat, nã ẽt cã non ex-
preſſa tenetur comparere in dubio,vt l.ſi quis ex aliena.de iudi.&
per Inn.in loco prædicto.Et ideo in caſu huius §. in quo non agit̃
de magno p̃iudicio,& in quo non diſcut̃ de iure nunciantis tp̃e
nunciationis,vr̃ valere præceptum, ẽt ſi iſta clã non ſit appoſita,
& deberet ſibi obediri,nam ẽt ſi fieret ſolo verbo,valeret ſine ex
preſſione cãę ſi non eſſet requiſitus,ꝙ exprimeret, vt not. per gl.
b in l.i.in prin.ſ.eo.Et vide Bald.de iſta clã[b] in d.§.vbi decretum.in fi.
Et per Inn.in c.j.de his quę fiunt à maiori parte capituli, vbi vr̃ di-
ſtinguere inter prętceptum extraiudiciale,quod fit qñ cã non erat
adhuc cępta,& tũc hẽt locũ id qđ ſ.dixi.Et iudiciale,qđ eſt qñ cau
ſa erat cępta,& illud dr̃ tranſire in rem iudicatam, ſi non appellat̃,
6 per c.quod ad conſultat.de re iudi. ¶†Item no. gl. ſuper uerbo,
(manum.)ꝙ qñ nunciatio fit lapillo,ſunt ẽt verba neceſſaria. qui-
dam ꝯ,nam aliàs ſequeretur,ꝙ mutus, non põt nunciare per ia-
ctum lapilli.Preterea non refert,vtrum volũtas declaretur facto,
vel verbo,vt ſ. de leg.l.de quibus. Tu tene glo. & dic, ꝙ in muto
ideo non requiruntur verba,quia non hẽt,aliàs deberent interue
nire,prout in ſimili hr̃ in matrimonio in c tuæ.de ſponſa. & per gl.
in l.cũ notiſſimi.circa prin.C.de p̃ſc.xxx.an.Facit qđ no. in l. nutu.
de leg. iij.per Bart.¶Ad ſ'm rñde,ꝙ iactus lapilli eſt actus indiffe-
rens,nec eſt certum,ꝙ fiat animo prohibendi, vel nunciandi, ſeu
animo iniuriandi.Sed qñ apparet ad quem finem actus fit,proce
7 dit ꝯrium de d.l.de quibus.¶†Itẽ not.ex gl.ꝙ non refert qualia ver
ba ſint,dum tñ tendant ad effectum prohibendi,ſiue dicat nũcio,
prohibeo,ſiue veto,ſiue proteſtor,ꝙ non ædificetur,ſatis eſt per
hanc glo.Sed ꝯ.de §.ſi quis ipſi prætori.vbi aliud eſt ꝓteſtari, aliud
nunciare.Sol.ſi proteſtator,ꝙ non ædificetur, idem eſt ac ſi nun-
ciaſſem,vt in hac gl.ſed ſi proteſtator, ꝙ non poſſum nunciare
nunc,ſed nunciabo cũ potero,iſta non eſt nunciatio, ſed proteſta
tio,vt in contrario.¶In gl.quę incipit, (nulla denunciatio facta.)
ibi,(ſi poſtea vti poſſ.ageret,ſuccumberet.)Secus ſi ageret interdi
cto,unde vi,quia facto aduerſarii occupantis nãlem,& inferentis
metum,ita ut nuncians ſuſpicetur ſe poſſe repelli, poſſeſſor per-
dit poſſeſſionem nunciando,& acquiſita eſt aduerſario, licèt nõ
ſpoliauerit,tñ quia metu nunciantis hoc accidit cuius eſt cã ipſe
ædificans,dat̃ ſibi interdictum illud ꝯ illũ ad quem poſſeſſio per-
uenit ex metu,vt).vnde vi.l.j.§.ſi filius. & §.ſi quis non aget.& §.
ſiue aũt.& ibi not,& l.iij.§.deinde.poſſet ẽt incontinenti anteq̃ di-
uertat ad alios actus propria authoritate recuperare poſſeſſionẽ
q̃ perdidit quaſi deiectus, vt in d.§.deinde.& l.j. §. ſed ſi quis ꝯ te-
8 ſtorem.).unde vi.ſ'm Cy.¶†In gl.fi.ibi.(& etiam manu ſiue au-
thoritate ſua.)no.iſtam glo.quę allegatur ad hoc, cum iſto text.ꝙ
qñ remedium extraordinariũ conſiſtit in facto,puta,ꝙ poſſit ex-
pellere propria authoritate,uel deijcere,poteſt concurrere cũ or-
dinario,vt hic in tex.videlicet cũ interdicto vti poſſ.qđ eſt ordina-
rium,de hoc dixi ſ.co.l.in prouinciali.§.i.ad fi. ¶Vltimò no.ex iſto
tex.in ver.(at ſi in ſuo.)& ego expoſui, & a ſe poſſeſſo, quia nun-
ciatio põt fieri ẽt qñ quis ędificat in ſolo a ſe poſſeſſo,nec dẽt ſper
ni.Sed iſtud vr̃ ꝯ id,quod no.Bar.ſ.co.l.j.in prin.in vij.q. Sol.ſi nun
ciarem,quia dicerem me dñm illius ſoli,poſſes nũciationem ſper-
nere poſtq̃ poſſides,quia potius præſumeris dñs, & in poſſeſſio-
ne tua non debeo te turbare.Sed ſi dico me hr̃e ſeruitutẽ in ſolo,
uel ius in re,locum hẽt iſte text.quia non turbo te in tua poſſeſſio
ne ſi ſum in quaſi poſſeſſione illius ſeruitutis,vel iuris,ſecus ſi non
eſſem,quia tunc etiam locum haberet dictum Bar

ADDITIONES.

a ¶Et ibidem vide D.Iaſ. in l.ſi prius.colum.iiii.hoc e.tit.uerſi. no.qui idem tenet contra Bartol.

b ¶Iſta clauſula. Adde q̃ habent̃ in tractatu clãrum.Bar.conſi.80.& conſi.64. vbi conſuluit in hac materia de ope.no.nuncia.

---

1 *In riuis,cloacis,& ubicunque dilatio operis eſt periculum allatura in publicum,poteſt nunciatio ſperni.*
2 *Nulli reficienti poteſt fieri nunciatio.*
3 *Publica utilitas præfertur priuatę.& nu.4.*
4 *Si reſpublica uelit deſtruere domos aliquorum pro faciendo plateas uel forum,illi non poſſunt reſiſtere,ſed debet eis ſolui pretium domorum.*
5 *Si ille cui fit nunciatio recepturus ſit damnum, & periculum abſtinendo ab opere,an poſſit ſpernere nunciationem.*

1 §.Si quis riuos. †In riuis,cloacis, & ubicunque dila-
tio operis eſt periculum allatura in
publicum,põt nunciatio ſperni.h.d. notabiliter. adde alios caſus
notatos in l.j.in prin.ſ.e.in glo. quæ incipit.(legitima.)¶In gl.ij ibi,
(vr̃,ꝙ poſſit nunciari.)& iſta opi.cõiter tenetur per l.j.§. fi.).de ri-
uis.quia facere de nouo,& reficere vel purgare uetus,ſunt diuer
ſa,ut ibi,ergo prohibitio in uno facta non extenditur ad aliud, ar.
in l.ſi domus.ſ.de ſer.urb.præd.hic aũt prohibet nunciari reficien
ti,uel purganti.Et ad ꝯrium quod).ſubijcitur in gl.ꝙ ſ'm hoc nul
2 la erit ſpecialitas in cloacis,uel riuis,† cũ nulli reficienti poſſit fieri
nunciatio,vt ſ.co.l.j.§.ſi qs ædificium,rñde ut ibi dixi ſ'm Dyn. il-
lud qñ reficit reſulciendo vetus,& non mutando priſtinã faciẽ,
&c.ſed hic etiam ſi mutet dilatando,uel reſtringendo, uel de no-
uo aliquid faciendo in veteri,prohibetur nunciatio. poſſet dici ꝙ
ſi expediat reipublicę cloacam de nouo fieri, & niſi fiat periculũ
eſt imminens,habeat locum ſequẽs opin.Hug. quia cum habeat
locum eadem rõ,ergo & idem ius,ut l.i.de fonte.quia pub.uti.p̃-
3 fertur priuatę,ut hic patet,& no.).in alia glo. ¶†In gl. quæ incipit.
(nam & Celſum.) ibi & not. ꝙ pub.utilitas p̃fertur priuatæ,dic,ꝙ
in caſu iſto præfertur in hoc,ꝙ põt ſperni nunciatio facta cauſa
priuati iuris conſeruandi,ut ſic non demoliatur qđ factum erit,
tanq̃ attentatum antequam cognoſcatur de iure nunciantis.Sed
ſi nuncians poſtea oſtendit de iure ſuo,ꝙ illud factum eſt in præ
iudicium ſui iuris,utrum illud debeat tolli?uidetur ꝙ non per iſtã
regulam,ꝙ utilitas publica præfertur priuatę & publicè intereſt,
ꝙ illud remaneat.In ꝯrium vr̃ ſentire glo.mag.in fi.ſ. dũ dicit (aliæ
tamen actiones remaneant)ut).l.ſciendum. in glo.quę eſt ſuper
uerbo,contemnenda.Quid.n.prodeſſet nunciãti,ꝙ ſibi remane
rent aliæ actiones ſaluę, licet nunciatio potuerit ſperni, ſi per
illas non conſequeretur ius ſuum?Breuiter puto dicẽdum, quòd
ſi expe-

ſi expediat reipu.opus ſcm̃ remanere in ſuo ſtatu non debeat de
ſtrui,licèt nunciantis interſit,ꝙ deſtruatur per rõnem proximã,
tñ poſtq̃ conſtat de iure ſuo,dẽt remunerari ex publico,q̃ nõ eſt
conueniens,ꝙ remaneat in dãno totaliter pp bonu publicũ, &
ad hoc ſ.de rei vendi.l.itẽ ſi verberatum.§.j.& l.venditor.§.ſi con-
4 ſtat.ſi ſerui.vendi.¶†Et iſte §.frequẽter allegatur ad hoc,ꝙ vtilitas
a publica præfertur priuatę,vt debeat fieri id,quod publicè intereſt
licèt priuato noceat,ſm tempora vt dixi.Vnde ſi reſpublica velit
deſtruere domos aliquorum pro faciendo plateas, uel forum,il-
5 li non põt reſiſtere,ſed dẽt eis ſolui pretium domorum. ¶† In gl.
ſuper verbo.(periculum,) no.ſingulariter iſtam glo. ꝙ licèt ille,
cui fit nunciatio,recepturus ſit damnum,& periculũ abſtinendo
ab opere,ſi tñ alij in cõi non ſuſtinẽt,nõ dẽt ꝓpterea ſpernere nũ-
ciationẽ,vt ſi conduxerat magiſtros,& cęmenta,& oĩa ꝑdit abſti
nẽdo,illud eſt verum ſm Doc.niſi grande damnum ſit ſuſceptu
rus ex abſtenſione plusq̃ nunciator commodum ſit perceptu-
rus,quia tunc poſſet ſpernere nunciationem pro euitãdo tale ma
gnum dãnum ſuũ ſicut ꝓ euitando periculum publ'.ꝑ l.j.§.ſunt q
purant.ſ.ne quid in flu.pub.& ponit Ang.exemplum, ſi volebat
ędificare molendinũ,& multos magiſtros conduxerat , & abſti-
nendo perdit mercedes,quas eis promiſerat,& ſuperueniẽte plu-
uia põt perdere cęmenta,iſto caſu etiã ſi non preſtat ſatiſdationẽ,
põt proſequi in opere contẽpta nunciatione, ſed poſtea videbĩ,
an benè,vel malè ædificauerat.Iſte caſus de directo fuit de facto
in ciuitate iſta,& nõ fuit allegata iſta glo.nec hoc dictum Docto-
rum,& ille offerebat ſatiſdare, licèt non tenerẽ imminente tali
damno,& quia nunciator dixit,hodie conſtat,hodie agatur, fuit
admiſſa nunciatio,& pronunciatum,ꝙ dẽret ſuperſedere vſque
ad duos,vel tres menſes ſm l.fi.C.co.

A D D I T I O.

a ¶Et in hoc habes l.j.§.fi.& ibidem Bar.C.de cad.tol.& l.j.vbi etiam ꝑ Doc.
ſ.ſol.ma.tex.& Doc.in auth.res q̃.C.cõmunia de le.quod amplia uerum
eſſet ẽt ſi ꝯtineat in ſe priuatã utilitatẽ,ut ꝑ Spe.de feu.c.qm̃.uer.xvi.& ĩ
hoc uide latè ꝑ D.Pet.de Anc.ĩ c.bonæ.lo.i.uer.ultimò cẽt hic.ð poſt.ꝑl

---

1 *Nunciator proſequens nunciationem tenetur iurare de calumnia aduerſa rio hoc petente,& iudice decernente.*

2 *Licèt aliquid ſit commiſſum alicuius conſcientiæ,quo caſu non dẽt ſibi referri quæſtio de eo quod declarauerit.tamen quando declarat, ꝙ in conſcientia ſua ita ſibi uidetur,debet iurare.*

3 *Quid ſi aliquid committatur peritis in arte, vt iudicent ſecundum quòd eis videtur.*

4 *Habens pro ſe ſententiam quæ tranſiuit in rem iudicatam,uel etiam tenutam poteſt petere ipſam confirmari.*

5 *An aduerſarius econuerſo poſſit dare aliũ libellũ in quo petat eã infirmari,iudex poteſt compellere illum qui agit procuratorio nomine ad oſtendendum inſtrumentum mandati,licèt aduerſarius non petat,*

1 §.Qui opus nouum. †Nunciator ꝓſequens nunciationem tenẽ iu
rare de calumnia aduerſario hoc petente, & iudice decernente.
2 h.d.Et† ꝑ iſtũ tex.dicit Ang.ꝙ licèt aliq̃d ſit ꝯmiſſum alicuius con
ſcientiæ,quo caſu nõ dẽt ſibi referri q̃õ de eo qđ declarauerit, ut
no.gl.ſing.in c.ſtatutorũ.§.aſſenſorẽ.de reſcri. lib. vj. nihilominus
a qñ declarat,ꝙ in ꝯſciẽtia ſua ita vr̃ ſibi,debet iurare. (vide D.Hyp.
ſuis ſing.214.& 402.vbi refert & ſequĩ iſtud dcm̃.) Nã nũciatori
credĩ de cã q̃ allegat ſi eſt talis,q̃ ſi eſſet uera ſufficeret, licèt vera
non ſit vt nihilominus aduerſarius teneat̃ parere nunciatori,vt pa
tet ex no.ꝑ glo.ſ.ea.l.§.Sextus.in vlt.glo in fi.& tñ tenẽ iurare, vt
hic,& facit l.Theopompus.de dote præleg.ſed iſte tex. nihil facit,
ſalua pace eius,q̃a verũ eſt,ꝙ crederet̃ ſibi in actu nũciandi,nõ ſic
in effectu proſequẽdi nunciationẽ,tunc.n.dẽt de iure ſuo docere.
ꝓterea ipſemet Ange.dicit hic,ꝙ ſi in actu nunciãdi, fieret nuncia
tio,nõ ꝑ iudicẽ,licèt aduerſarius peteret iurari de calumnia, non
teneret̃ nunciator iurare,& ſic ꝯriatur ſibiipſi,q̃a nõ tenẽ iurare,
ꝙ cã quã allegat ſit uera ad Inſtantiã ſolius partis,ſed ita demũ ſi iu
dex ſibi mãdat,ꝙ iuret,ut hic in tex.dcm̃ tñ ſuũ placet ꝑ l. hæc edi
3 cta.§.j.vel ij.de ſecund.nup.Et cõiter dñt Doc.†ꝙ qñ aliq̃d ꝯmitti
tur peritis in arte,vt iudicẽt,ſm qđ eis vr̃, dẽt eis dari iur̃m,vt ibi,
& l.ꝯparationes.de fi.inſtr.qñ aũt iudicant non de ipſorũ cõſcien-
tia,vel arte,ſed de facto alieno,ſine dubio debent iurare, ita loquĩ
l.Theopompus.de dote ꝑlega.q̃a ibi deponebat de mãdato teſta
4 toris ſibi facto.¶†In glo. magna in uerbo, (nunciatio firma ma-
neat.)ꝑ hanc gl.dicit Bar. ꝓbari,ꝙ q̃ hẽt pro ſe ſñiam,q̃ tranſiuit in
rẽ iud.vel ẽt tenutã,põt petere ipſam ꝯfirmari, licèt nõ ſit neceſſe,
& de iure can.clarum eſt vt in tit.de confirma. vti. uel inuti, in c.i.
& ij.& qđ ibi ꝑ Inn.de iure aũt nr̃o probat̃ per hanc glo. & ꝑ l.ij.
§.ſi quis miſſum.ad Carb.& quod no.gl.in l.j.C.ad Carb. & hoc
5 pluries vidi in habente tenutã,ꝙ petijt eam confirmari.†Sed hic q̃
ro,an aduerſarius econuerſo poſſit dare alium libellũ, in quo pe-
tat ipſum infirmari?Inn.tangit iſtum punctũ in c.cum contingat.
de offi.deleg.& dicit,ꝙ iudex non dẽt admittere iſtum ſm libel-
lum,ex quo admiſit primũ,quia eſſent duæ inſtantiæ, & poſſent
ferri duæ ſñiæ ꝯriæ ſuper diuerſis libellis Bald,verò in repetitione

b §.qui prouocauit.in l.tale pactũ.ſ.de pac.tenet ꝯrium,[b] ꝙ immo
poſſit recipere,& debeat,q̃a non debet licere vni, quod nõ liceat
alteri ex litigatoribus,vt æqualitas ſeruetur.arg.l.petendę.C.de tẽ
po.in integ.reſti.& l.fi.de fruct.& lit.expen.& non erunt duę inſtã
tiæ ſed vna,q̃a ſuper vno iure,ſicut in ſimili,ſi do libellũ ſuper con
feſſoria,narrãdo rei meæ deberi ſeruitutẽ in re tua.Tu potes ecõ
uerſo dare libellũ in negatoria,narrãdo ſeruitutẽ nõ deberi ꝑ l.ſi
fortè. ff. ſi ſerui. vendi. & dabitur vna tñ ſñia, & ſi pronunciat̃ ꝓ
primo,cenſetur pronunciatum ꝯ ſm,& econuerſo,arg. in l. Põp.
6 §.ſi is.in fi de procu.¶†In gl.ſuper uerbo. (exigitur.) ibi, (tacitè o-
mitti.)de hoc eſt caſus in c.i.de iura.calum.lib.vj.ſi tñ pars peteret,
& non cõpelleret ad iurandum,nõ valeret proceſſus, quia qñ pe
titur eſt unũ de ſubſtantialibus iudicij,& ſic eius omiſſio vitiaret,
ut l.prolatã.C.de ſent.& inter.om.iudi. Sed ſi peteret non corã iu
dice,ſed in actu nunciandi,non teneret̃ præſtare,ut in fi. huius gl.
& in prin.gl.magnæ præcedentis.¶Quid aũt ſi aduerſarius non
petat?An iudex poſſit petere,ut iuret ex officio?Videtur, ꝙ non,
per hunc tex.in fi.qui requirit,vt petatur a parte.ꝯrium puto,ſi iu-
dici hoc vr̃,quia ſuſpicatur ipſum calumnioſè agere, argumento
notatorum per gl.in c.i.de elec.lib.vj.ſuper uerbo. (in abſentia.)q̃
dicit iudicẽ poſſe cõpellere illũ,qui agit ꝓcuratorio noĩe ad oſtẽ-
dendum inſtr̃m mandati,licèt aduerſarius non petat,ne iudicium
c ſit eluſorium,[c] ergo & hic ne ſit calumnioſum.facit l. vbicunque
de interro,actio,& in c.cũ Ioan.Herem.de fide inſtru.

A D D I T I O N E S.

a ¶Dẽt iurare.Qñ aliq̃d eſt cõmiſſum cõſcientiæ alicuius,qualiter dẽt arbi-
trari,& an ab eius dicto poſſit appellari Alex. conſ.208.ij.lib.latè Io.de
Ana.cõſi.34.Lud.Ro.cõſi.228.Ancha.cõſi 438.vbi dicit ꝙ idẽ eſt cũ q̃s
cõmittit in ſecreto alicui.& iõ ibi dicit ꝙ cũ teſtator cõmittit executori
aliqđ diſtribuẽdũ ſecretò,ꝙ ille nõ põt cogi dicere cui cedit, vel ĩ quos
diſtribuit.dicit tñ Bellamera deciſ.ſuis de app.nu.xviij char.iij.ꝙ licèt ſit
onerata cõſciẽtia alicuius,tñ nõ eſt ꝓhibita appellatio,& valet,& tenet.
b ¶Tenet cõtrariũ.Tu dic ꝙ opi.Inn.tenet Ang.cõſ.40.vbi propter illud di-
cit,ꝙ ſi actor petit donationẽ inſinuari debere, ꝙ reus nõ poteſt contra-
rium petere,ibi latius Vide.
¶Eluſoriũ. dicit Lu.Ro.cõſ.467.ꝙ iudex debet vigilare , ne corã eo actus
eluſorij fiant.

---

1 *Qui vult nunciare ne fiat in certa parte loci,debet illam partem demonſtrare.Si uero in toto loco,ſufficit ſimpliciter nunciare,& cenſetur nunciatio in totum.*

2 *Petens aliquã rẽ,videtur eã petere totã,ſi de parte non faciat mentionẽ.*

3 *An notarius debeat in inſtrumento facere mentionem de loco loci.*

4 *Quòd procedat libellus in quo peto omnes res poſitas in tali loco,licèt nõ ſpecificem.*

1 §.Qui nunciat. †Qui uult nunciare ne fiat in certa parte loci,dẽt illam partẽ demon-
ſtrare.Si vero in toto loco,ſufficit ſimpliciter nunciare, & cenſẽ
nunciatio in totũ.h d.¶In tex.ibi,(quoties fit in parte nunciatio.)
vt ſi dico,ꝙ non ędificẽ in ipſo ſolo, quia pars ipſius pertinet ad
me iure dominij,nã ſi illã partem non demonſtro,non valet nun
ciatio,& põt aduerſarius ſpernere ꝑ hunc tex.Hoc puto verũ,qñ
pars illa erat demonſtrabilis,vt q̃a dicebam hr̃e partem pro diui-
ſo.Secus ſi pro indiuiſo,quia tunc non erat demonſtrabilis, ut l.
Meuius.§.duobus.de leg.ij.vnde ſufficeret dicere, ꝙ habeo par-
tem ꝓ indiuiſo,facit ſ.eo.l.in prouinciali.§.j.rñſo.i.¶In tex.ibi.(ſed
hoc ipſum dicere.).ſ.ſimpliciter dicere,ut in gl. ne opus fiat, & vi-
2 deor dixiſſe,ꝙ non fiat in toto.†Et per iſtum tex,dicit Bar.veram
eſſe gl.quæ eſt in l.in rem.ſ.de rei vendi. quæ dicit, ꝙ qñ peto aliq̃
a rem, videor eam petere totam,ſi de parte non facio mẽtionem.[a]
3 ¶†Item allegatur iſte tex.an notarius debeat ĩ inſtr̃o facere men-
b tionem de loco loci,[b] puta,actum Bonoñ.in tali eccleſia, vel do-
mo.an ſufficiat dicere actum Bonoñ.& vr̃ per iſtũ tex.ꝙ ſi inſtru
mentum,vel actus pariter poterat fieri in vno loco, ſicut in alio,
ſufficiat dicere actũ Bonoñ.aliàs ſecus,vt ſi erat actus iudicialis,q
non poteſt fieri niſi in palatio,& iudice ſedente pro tribunali,non
dẽt hoc dici.Br̃ hoc non obſtante,cõis ſtylus, & conſuetudo eſt,
ꝙ apponatur in inſtr̃o locus loci, quia alias eſſet nimis generalis
locus dicere actum Bonoñ.& ita dicit Cy.in l.optimam. C. de ꝯh.
ſtip.& no.in addi.Spe.de inſtru.edi.§.inſtr̃m.in addi. quę incipit,vi
4 de quod no.¶Allegatur ẽt,†ꝙ procedit libellus, in quo peto oẽs
res poſitas in tali loco,licèt non ſpecificem,de hoc vide quòd no.
Inn.in c.certificari.de ſepul.& in ꝯrium facit l.iij.§. armamenta. de
rei vendi.quod debeat ſpecificare.

A D D I T I O N E S.

a ¶Mentionẽ.Adde Franc.de Are.cõſi.103.& ibi uide quod uoluit pp hoc.
b ¶Loco loci.Adde Baldum conſi.80.j.lib.D.de Rot.deciſi.ſuis de fi. inſtru.
Anc.conſi.420.uerſus finem.

---

1 *Ad pluralitatem locorum requiritur pluralitas nunciationum,Et ad pluralitatem nunciationum requiritur pluralitas remiſſionum.*

2 *Ad pluralitatem habituum requiritur pluralitas priuationum.*
In legatis annuis cum tot ſint legata,quot anni,an etiam requirantur tot præſcriptiones,& quid in ſtipulatione annua.

3 *In excommunicato pluribus excommunicationibus, uel bannito plurib. bannis,*

annis,an requirantur plures abſolutiones,& plura rebannimenta.
4 *Pro uno libello in quo quis accuſat de pluribus diuerſis criminibus, an re-*
quirantur plures abſolutiones,& ſi aliquid debet ſolui pro qualibet ac-
cuſatione,an ſoluatur pro una,an pro pluribus.

1 **§.Si in pluribus.** †Ad pluralitatem locorum requi
ritur pluralitas nunciationum. Et
ad pluralitatem nunciationum requiritur pluralitas remiſſionũ.
h.d.¶In tex.ibi,{pluribus locis.}.ſ.remotis,adeo,ꝙ nunciatione fa
cta in vno loco,non põt exaudiri vox in altero loco; ſecùs ſi poſ-
ſet exaudiri,quia ſufficeret vna nunciatio ſm Ia. de Are. qui alle-
gat hoc in argumentum §.ſi quis fortè.ſ.ea.l.Et no. in Spe. eo.ti.§.
ſed quid ſi denuncians.Bar.ꝯ,quia cum fiat in re ipſa, vt hic dr̃ in li
tera,oportet ſpecificare ipſa loca.Et ex hoc ſequitur, ꝙ ſunt plu-
res nunciationes,vt l.ſcire debemus.de ver.oblig. Tu dic,aut quę
ritur,an requirant̃ plẽs cõceptiones verborum,vt plies dicat̃ nun
cio,& ꝓcedit dcm̃ Iac.de Are.q̃a ſi loca ſunt diſtantia,requiritur,
aliàs ſufficit vna conceptio.Item iſto ſecundo caſu non requirit̃,
ꝙ ſpecificent̃ loca,ſed ſufficit dici,nuncio ne in locis iſtis ædificet̃,
quia cũ demonſtrent̃ ad oculum, alia demonſtratione non eſt
opus,vt in l.j.in fi.de dote prẹle.non ſic cũ poſtea fit remiſſio ex-
tra præſentiam illorum locorum,qđ fieri põt, nã tunc cum non
demonſtrent̃ loca ad oculum,expedit, ꝙ demonſtrent̃ vrbis, vt
remitto nunciationem q̃ feci in tali loco,& illam, q̃ feci in tali,'&
dicent̃ plures remiſſiones,licèt ſit vnus conceptus verborum,vt
2 d.l.ſcire debemus. in fi. tex. ibi, & ꝯñr plẽs remiſſiones. †ſic ergo
no.ꝙ ad pluralitatem habituum requirit̃ pl̃alitas priuationũ, vñ
inducit̃ ad plura.Pr̃imũ ſm gl.ꝙ in legato annuo cũ tot ſint lega-
ta,quot anni,tot ẽt requirent̃ p̃ſcriptiones, ſed in ſtipl̃one annua,
cũ ipſa ſit vnica,ꝑ omnib.annis ſufficiat vna p̃ſcriptio, de hoc dic
3 vt l.cum notiſſimi.§.in his.C.de præſcri.xxx.anno. ¶ †Itẽ inducit̃,
ꝙ ſi aliquis eſt excõicatus pluribus excõicationibus,vel bannitus
pluribus bannis,ꝙ fieri põt. Nam excõicatus,vel bãnitus iterum
excõicari vel banniri poteſt ex diuerſa cã, vt no. in l.ij.C.vt intra
cer.temp.plures requirantur abſolutiones, & plura rebannimen-
ta.Tu dic,ꝙ non requirerentur plures abſolutiones, vel rebanni
menta,quantũ ad conceptionem uerborum, vt pluries dicat̃ ab-
ſoluo,vel abſoluimus,vel rebannimus,immo ſufficit vna conce-
ptio,quo ad oẽs excõicationes,vel banna per l.accipientis, & qđ
ibi no.ſ.de auth.tut.reputabunt̃ tñ tot, quot ſunt excõicationes,
vel banna,ut not.gl.in c.cum pro cã.circa fi.de ſen.excõ. nec req-
ritur,ꝙ ſpecificent ꝑ ſingula,cum concernant perſonam. Vnde
ſufficit ſe referre ad perſonam,puta,abſoluo te ab omnib. excõi-
cationibus in quas incidiſti,vel ab omnib.bannis, facit quod no.
4 Bart.in l.libellorum.§.ſed ſi alius.de accu.†qñ in vno libello quis ac
cuſatur de pluribus diuerſis criminib.quia dr̃ vna accuſatio vno
reſpectu,quia oĩa continent̃ in vna charta, ſed plures reſpectu cri
minum,& iõ determinatur quæſtio de qua ibi per eum,an requi
rantur plẽs abſolutiones,uel ſi aliquid dẽt ſolui pro qualibet accu
ſatione,an ſoluetur pro vna,vel pro plurib.qđ dic, vt ibi, & l.j.§. ſi
plura.ſ.ad Turpil.Aduertendum tñ,ꝙ ſi p̃ceſſit petitio abſolutio
nis vel rebannimenti de plurib.excõicationibus, vel bannis, talis
rebannitio,vel abſolutio generalis non refertur, niſi ad contenta
a in petitione.ᵃargu.Inſti.de inuti.ſtipu.§.præterea.& l.ſi defenſor.§.
j.de interroga.act.& ibi reſponſio regulatur ſecundum interroga
ta.facit l.ſi de certa.C.de tranſa.Ex prædictis clarius declaratur iſte
paſſus,quàm hic declarat Barto.

ADDITIO.

a ¶In petitione.Vide quod voluit Anch.cõſi.79.magis in ſpecie Old.ꝯſi.83.

1 *Poſt ſatiſdationem præſtitam uel oblatam,cenſetur nunciatio remiſſa ip*
ſo iure,nec oportet adire iudicem pro remiſſione fienda.
2 *Si quis tenetur ſatiſdare pro euitando pęnam uel aliquid conſequendo,an*
ſufficiat oblatio ſatiſdationis recuſatæ ab aduerſario.
3 *An ſit neceſſe ꝙ quis impetret à prætore uiuo remedium ſibi competens*
ab edicto prætoris mortui.
4 *Licèt quis petierit remiſſionem nunciationis,& ſuccubuerit, non impedi*
tur poſteà agere confeſſoria,uel negatoria.

1 **§.Si is, cui.** †Poſt ſatiſdationem præſtitam vel oblatam,
cenſetur nũciatio remiſſa ipſo iure, nec opor
tet adire iudicem pro remiſſione fienda.h.d.¶Et ſic tractat hic de
ſecundo capite huius edicti,de quo ſ.eo.l.prætor.§.deinde. Et qđ
dicit non eſſe opus iudicem adire,intellige,quo ad hoc,vt non de
ſtruatur tanq̃ attentatum in contemptum nunciationis, ſed ſi po
ſtea apparet iniuſtè ædificatum,benè deſtruetur ꝑꝑ defectum iu
ris ædificantis.Vnde quantum ad hoc,vt perpetuò maneat ædifi
catum,bñ expedit iudicem adire,vt ſ.eo.l.j.§.& poſt operis,& no.
in prin.illius l.in gl.magna.in ſecunda & vj.lec.¶In tex.ibi.{aut per
eum non fieret.}quia obtulit,& nunciator recuſauit recipere, vt
2 d.§.deinde.Et per hoc dicit†Ang.determinari qõem,quam vidi đ
facto,cum quidam teneretur ſatiſdare pro euitando pęnam, vel
a aliquid conſequendo,& ipſe obtulit,ᵃaduerſarius autem recipere
recuſauit,dicebat poſtea aduerſarius ipſum non euitaſſe pęnam
ꝑꝑ hoc ſolum,quia debuit præſtare ſatiſdationem alicui alteri re-
cipienti pro illo,maxime notario,& ſic fuiſſet ſibi quæſita actio ꝑ
publicam ꝑſonam,vt in l.ii.ſ.rem pup.ſal.fo.ꝯrium dicit Ang.quia
ſufficit obtuliſſe,& illum recipere recuſaſſe per hunc tex. & dicit
fuiſſe arduam qõnem.Contra hoc facit quia debitor, offerendo,
non ꝑpea liberatur,niſi conſignet,& deponat vt l.obſignatio.C.
de ſol.& iſta promiſſio fienda alteri loco conſignationis,& depo
ſitionis videbatur hñ,vel niſi ſequatur interitus rei oblatæ,vt ſ.de
ſol.l.qui decem.in princip.¶Breuiter dic,ꝙ aut quis non erat obli
gatus ad ſatiſdandum,nec poterat compelli,ſed ſponte ſatiſdabat,
ut aliquid conſequeret̃,tunc ſufficit oblatio, vt hic. Aut erat obli-
gatus,& tunc aut obtulit pro euitando pęnam idem, quia nõ eſt
amplius in mora,ſed aduerſarium in mora conſtituit,ergo in pœ
nam non incidit.arg.in l.lecta.§.ſed cum ſortis.ſi cer.pe. aut obtu-
lit,vt liberetur ab oblatione,qua tenebatur ſatiſdare,& tunc ex ſo
la oblatione non liberaretur,& iterũ põt conueniri, ut ſatiſdet ni-
ſi perdiderit facultatem ſatiſdandi,quia tunc habebat fideiuſſores
paratos,quos hodie non hẽt,nec hr̃e põt,nam eſſet liberatus ope
exceptionis tanq̃ obligatus in genere. Sed ſi promiſiſſet dare cer-
tos fideiuſſores,eſſet liberatus ipſo iure tanq̃ obligatus in ſpecie
re perempta.vt d.l.qui x.vel niſi præſtitiſſet ſatiſdationem publicę
perſonæ recipienti pro illo,quaſi habeatur loco conſignationis,
& depoſiti,vt d.l.obſignatione.¶In glo.ſuper verbo, {omiſſa}ibi,
(niſi appareat quo iure ædificat,&c.)Hoc vr̃ ꝯ iſtum tex.dum lo
quitur de repromiſſione,q̃ fit,qñ ædificatur in publico,& vult ꝙ
poſt illam factam vel oblatam habeatur nunciatio pro remiſſa.
Quid ergo prodeſſet iſta remiſſio,ſi non poſſet ædificare, niſi ap-
paret quo iure?Breuiter intelligo ꝙ ſiue ædificetur in publico,ſi-
ue in priuato,præſtita ſatiſdatione quaſi in priuato,vel repromiſ-
ſione quaſi in publico,hr̃ nunciatio pro remiſſa, & poſſet ædifica
re,quo ad hoc,ut non deſtruat̃ tanq̃ attentatum,ſed vt perpetuo
firmum maneat,nõ hr̃ ꝑ remiſſa in publico, niſi doceat quo iu-
re,puta,ꝙ de licentia principis,vel tenentis locũ principis.Idem in
priuato,niſi doceat de iure ſuo.In hoc tñ eſt dr̃ia inter publicum,
& priuatũ,quia qñ ędificatur in priuato,nunciator põt per pactũ
remittere nunciationem perpetuo,nõ ſic qñ in publico, quia nõ
põt dare licentiam ędificandi,& hoc patet ex l.iuriſgen. §.itẽ ſi pa
ciſcar,ne operis.ſ.de pac.¶In gl.magna circa prin. ibi, (vel ẽt nulla
interpoſita ſatiſdatio.)ſed ſi põt obtinere remiſſionem nulla præ-
ſtita ſatiſdatione,ad qd eſt opus eam præſtare?Reſpondeo,ſi vult
ſtatim lite pendente poſſe ædificare,& ꝙ non deſtruatur tanq̃ at-
tentatum,hoc faciet,ſed ſi de hoc non curat,non expedit, ꝙ offe
3 rat,ſed expectet finẽ iudicij.¶†In gl.ibi,(& hoc idem.) not.iſtã gl.
magiſtrã,vtrum ſit neceſſe,ꝙ quis impetret a prętore viuo reme
dium ſibi competẽs ab edicto prætoris mortui? & dic vt in gl. &
clarius per Bart.Et dũ dicit,(vt detur actio.)& poſtea dicit, (vel vt
efficacem conſtituat.)intellige primum,ꝙ actio erat ipſo iure ſub
lata,quia tũc per reſtitutionem in integrũ datur noua actio vtilis,
quæ dr̃ reſciſſoria.& durat anno,vt l.in honorarijs. §. ſed cum re-
ſciſſa.de actio.& obli.per Dy.in l.fi.de act.§.rurſus. Si vero prima
actio directa non erat ſublata ipſo iure,ſed eliſa per exceptionem,
tunc per reſtitutionẽ datur noua actio,ſed illa antiqua efficax cõ-
ſtituitur per remotionem exceptionis.¶In fi.gl.ibi.C.de ædifi.pri.
l.fin.dic ꝙ ſi ſatiſdatio eſt prẹſtita,nunciatio eſt remiſſa vt hic.Si ve
rò oblata,& nõ excepta,tunc idem,ut hic, niſi nunciator dixerit,
hodie conſtat,hodie agatur,quia tunc expectatur ꝑ tres menſes,
4 ut in ꝯrio.¶†Vltimo Bar.hic dicit vnũ notabile,ꝙ licèt quis petie
rit remiſſionẽ,& ſuccubuerit, non impeditur poſtea agere con-
feſſoria,uel negatoria & probare de iure ſuo, quia ad alium finẽ
tendit,ut declaratur ius ſuum,& in conſequentiam fiat remiſſio,
ſed in primo iudicio,econuerſo,principaliter petiit remiſſionem
fieri,licèt ſecundario ius ſuum deduxerit. Allegãtur ad hoc not.ꝑ
Inn.in c.cum eccleſia ſutrina. de cauſa poſſeſſionis & proprieta.
Adde ꝙ idem no.in l.i.C.qñ prouo.non eſt neceſſe, ꝙ ſi quis de-
duxit nullitatem ſñiæ in iudicio per viam exceptionis ad impe-
diendum executionẽ,& ſuccubuit,non prohibetur eandem nul-
b litatẽ deducere in alio iudicio,per modum agendi, ᵇ ut ſñia infir-
metur,& etiam ſi facta eſt,executio retractetur per l.à Diuo Pio.
§.ſi ſuper rebus.de re iud.& etiam quod no.in §.duo fratres.in l.q
Romæ.de verb.obli.in diſtinctione.

ADDITIONES.

a ¶Obtulit.Adde Matth.notabilib.ſuis,ubi de hac oblatione.
b ¶Agendi.Adde ut per Ang.conſi.126.

1 *Nuncians procuratorio nomine alterius tenetur ſatiſdare de rato, aliàs*
nunciatio poteſt ſperni.
2 *Qui alieno nõe aliquid tibi{proteſtatur uel inhibet, non teneris ſibi cre-*
dere,& potes ſpernere proteſtationem, & quid ſi oſtendat mandatum.
3 *Sicut ille qui procuratorio nomine alterius venit ad actum nunciandi dẽt*
cauere de rato ſi dubitetur de mandato,ita & ſi uenit ad actum remiſ-
ſionis,& idem ſi uellet proſequi nunciationem factam per dominum.
4 *Quid ſi ueniat ad defendendum dominum ab interdicto,ne uis fiat ei.*

§.Qui

1 **§.Qui procuratorio.** †Nuncians procuratorio noie alterius tenetur
2 ſatiſdare de rato,aliàs nunciatio pōt ſperni.h.d.tex. cū glo. †Et eſt
hoc notabile,& ēt gñale in quolibet.Et qui alieno noie aliqđ tibi
ꝓteſtatur,vel inhibet,ꝙ non tenearis ſibi credere, & poſſis ſpernere proteſtationē,niſi oſtendat mandatum,ut l.ſi quis inficiatus.
ꝟ.depo.Et poſito,ꝙ oſtenderet inſtrm mandati, ſi tu non fateris
ipſum eſſe verum,adhuc hēt locū quod hic dr̃,qa multa pñt obij
ciꝫ inſtrm,& ſic adhuc diceretur dubium de mandato, niſi fortè
copiam habuiſſes,& nullam exceptionem probabilem opponeres,& ex euentu hoc apparebit,nec teneris admittere teſtes ſi ꝑ
ipſos vellet te certificare de mandato,quia non pñt teſtes recipi ꝑ
priuatam perſonam,vt no.Inno.in c.cum nobis. de ele. Intelligo
ergo hoc,qñ dicebat ſe hr̃e mandatum,& erat aliqua præſumptio
pro ipſo.ſecus ſi fatebatur ſe non hr̃e,vel nulla erat pro ipſo præſumptio,qa tunc conſtaret de ꝯrio, & non admitteretur ēt cum
cautione de rato,niſi fortè eſſet coniuncta perſona, vel niſi habe
a ret mandatum à lege,ᵃ vt ꝟ.co.l.j.§.fi.iuncta l.Pomp.in fi.ꝟ. de procu.& quod no.C.de procu.l.j. ¶In gl.magna in prin.ibi. {ſi tñ dubitetur.}hęc vera,& qualiter dicatur dubitari,dic vt d.l.j. C de procur. ¶Quod aũt in fi.gl.dr̃ non ſufficere gñale mandatum, reprehenditur per Doc.in l.j.§.j.ꝟ.eod.quia fructuarius vr̃ hr̃e generale,& pōt renunciare per l.actione.§.renunciare.ꝟ.pro ſocio Sed intellige de habente gñale mandatum ad negotia, ſecus ſi ad litem
tñ,quia actus nunciationis non eſt litigioſus de ſe, licèt ex ipſo ꝑ
3 ueniatur ad litem.¶†Item ſcias,ꝙ ſicut ille,qui ꝓcuratorio noie
alterius venit ad actum nunciandi,dēt cauere de rato ſi dubitetur
de mandato,vt hic.ita & ſi venit ad actū remiſſionis.vt ꝟ.co.l.cum
procu.§.fi.Item ſi vellet proſequi nunciationem factam per dñm,
ſm ea quę hñr ꝟ.ead.l.§.qui opus,ſed ſi facta eſſet per ipſum,& docuiſſet de mandato,non expediret ꝙ in ſequentib. actib. amplius
de mandato doceretur,quia mandatum ad nunciandum includit oĩa,q̃ in conſequentiam eius ueniunt,ar.in d.l.ad rem mobilē.
4 & l.ad legatū.de procu.& ita loquitur l.non cogendum. §.fi.†Sed
ſi ueniret ad defendendum dñm ab interdicto,Ne vis fiat ei,qđ ꝯ
peteret poſt factam remiſſionem,non hr̃et ſatiſdare de rato, ſed
de iud.ſoluen.vt in §.fi.huius l.qñ aũt interuenit ꝓcurator ex parte eius,cui facta eſt nunciatio,loquitur ſequens §.

ADDITIO.

a ¶Mandatum a l. Adde vt per Lud.Ro.ſingulari.ſuis fol.6.

---

1 *Petens remiſſionē nunciationis nomine alterius per oblationē ſatiſdationis de demoliēdo,ſufficit quòd illā præſtet, nec tenetur ſatiſdare de rato.*
2 *Procurator rei ſeu defenſoris quando teneatur cauere de rato.*
3 *Petens remiſſionē nūciationis nomine alterius, licèt prouocet nunciatorē ad iudicium,quòd tamen non dicatur actor, ſed defenſor, & nu.4.*
4 *Bannitus,uel excomunicatus qui nō poſſint agere,ſed defendere,ſi petant annullari,uel irritari ſententiam contra ſe latam,an debeat audiri licet prouocent alium ad iudicium.*

1 **§.Qui remiſsionem.** †Petens remiſſionē nunciationis noie alterius ꝑ
oblationem ſatiſdationis de demoliendo ſufficit ꝙ illam præſtet,
nec tenetur ſatiſdare de rato.h.d.ſm uerum intellectum,q appare
2 bit ex ſequen.†In tex.ibi,{ſuſtinet enim partes defenſoris.}ſic ergo
no.iuncto eo qđ ſtatim ſequitur,ꝙ procurator rei, ſeu defenſoris non ſatiſdat de rato.hoc eſt uerum,qñ ꝑ ſatiſdationē de iu.ſoluen.q̃ tenetur præſtare,ſufficienter cautum eſt actori, aliàs etiam
de rato cauet.vt ꝟ.de procu.l.non ſolum.§.ſed ſi ſtatur. cū ſequen.
& l.Pomponius.§.ſi is qui.quos caſus Bart.hic declarat ſed ſubſtātia conſiſtit in eo quod dixi,& quare ibi nō ſit plenè cautum ꝑ ſatiſdationem de iud.ſoluen.voluit hic Bar.declarare. ſed dic vt in il-
3 lis hr̃. ¶†Item not.diligenter,ꝙ licèt iſte petendo remiſſionem coram iudice prouocet nunciatorem ad iudicium,tñ non dr̃ actor,
ſed defenſor.Sed ꝯ de l. in tribus.ꝟ.de iud.ſoluen.fateor, ꝙ in quātum prouocat,ꝙ pōt dici actor,ut in illa l.ſed prius fuerat prouocatus ꝑ nunciationem, quia nunciatio eſt quædam prouocatio
ad iudicium,ut ꝟ.e.l.j.§.& poſt operis. hoc reſpectu dr̃ defenſor,
ſiue reus,uel procurator defenſoris, & iō, quia eſt actor & reus
diuerſis reſpectib.non ſimpliciter euitat ſatiſdationem de rato,vt
dicam ſuper glo.licèt litera innuat ꝯrium facit ad id, quod ꝟ.dixi l.
qui cum maior.§.ſi libertus.de ope.libe.ibi, {& ignoſcendum eſt,
ei ſi uoluit vlciſci prouocatus, &c.} & in l.ij.§.ſed ſi agant.ſupra de
iu.Et per iſtum tex,dicit hic Iac.de Are.vt refert Bar.). proxi. §. ſed
4 melius cadebat hic,†ꝙ bannitus,vel excommunicatus, qui non
pñt agere,ſed defendere ſic,ſi petant annullari, uel irritari tenutā,
uel ſñiam ꝯ ſe latā,debent audiri,quia licèt prouocēt alium ad iudicium,quia tñ per prius fuerunt prouocati,dicuntur ſe defendere,& non agere,& pro hoc alle.l.ſi pupillus.§.j.).de priui.cre.Bar.
dicit hoc uerum,qñ principaliter uenirent ad ſe defendendum,&
ſecundariò peterent tenutam,uel ſñiam reſcindi,ſecus ſi principaliter hoc peterent.& iſtud dcm̃ ſp allegat,tñ multi dubitant qualiter exemplificetur.Tu aũt exemplifica, ut uidi de facto pluries in
ciuitate Florent.ubi eſt ſtatutū, ꝙ poſtq̃ alicui data eſt tenuta in
a bonis debitoris,fiat pręceptum de diſcumbrando,ᵃ pone ergo,
ꝙ ille qui habuit tenutam in bonis banniti,vel excōicati, facit fieri pręceptum de diſcumbrando,ille cōparet ad defendendum ſe
à præcepto,ne teneatur diſcombrare,& dicit tenutam eſſe nullā
ex aliqua iuſta cā,& petit ipſum reuocari,tunc hoc petit incidenter,quia principaliter ſe defendit a ꝑcepto, certe dēt audiri.Sed ſi
nullo facto ſibi præcepto,ſciens tenutā eſſe datā ꝯ ſe, cōparet, &
dicit eam nullā,& petit eā reuocari,tunc uenit principaliter,& nō
dēt audiri.Hoc tñ uerum,qñ ipſam impugnat,vt dixi,de nullitate,
uel iniuſtitia, ſed ſi ipſam nō impugnaret,ſed peteret eā reuocari
offerendo ſatiſdationē de iudicio ſiſti,tunc diceretur ſimpl'r ſe defendere,ēt ſi nullo ꝑcepto ſibi facto hoc faceret,quia per hoc uenit ad defendendū ſe a prima citatione, ex quo debet admitti, ita
loquitur qđ no.Spe.in ti.de cōtu.§.fi.uer.ſed pone reus. & hoc
probatur in iſto tex.quia petebat hic remiſſionē,offerendo ſatiſdationē,uñ non uidebatur impugnare ꝑꝑca nūciationē de nullitate,uel de iniuſtitia,ſed dicebat,ꝙ poſito ꝙ eēt ualida,& iuſta,debebat remitti,ꝑſtita tali ſatiſdatione, ut).co.l.ꝑtor.§.deinde.¶Itē
aduerte diligenter, ꝙ prędicta ꝓcedunt,qñ petit reuocari aliam
ſñiam,q banni,vel excōicationis.Si aũt peteret illā reuocari, ēt ſi
diceret eā nullā uel iniuſtā,dico.ꝙ dēt admitti,licèt ſit actor,qa in
hac qōne nō reputat̃ bannitus,vel excōicatus,ut uideamus in ſeruo q non pōt agere,ut l.ſeruus.C.de iu. Et tñ ſi dicat ſe liberū.bñ
b pōt agere,ᵇ quia in hac qōne ſtatus nō reputatur ſeruus,ſed liber,
vt).de lib.cā.l.ordinata. Et iſta no. quia ꝑ neminē ita bñ declarat̃
iſte paſſus.¶In gl.q̃ inci.{quia non ſatiſdat de rato.}i.l. Pōp. §.i.illa
non multum facit,qa loquitur de illo, q procuratorio noie alterius petebat ſatiſdari ſibi de dā.infec.uel noie legatorum, uñ legitimè cauetur de rato,hic verò nō petebat ſibi ſatiſdari, ſed potius
econuerſo offerebat ſatiſdationē de demoliendo,ut fieret remiſſio.Tu ergo melius forma ꝯrium,qa non pōt negari qñ iſte ſit actor,cum prouocet nūciantem ad iudicium, per d. l.in trib. ergo
cauere debet de rato,qđ ſolet facere procurator actoris, & quia
eodem reſpectu dr̃ procurator rei,qa fuit prouocatus a nunciante,præſtat ēt ſatiſdationem de iudi.ſol.i. de demoliendo, vt hic,&
). prox. §. in fi.quidam fatentur hoc de plano,quos gl. reprehendit,& dicit ꝙ cautio rati non pręſtat̃,quia nō pōt cōmitti.q.d.non
euitat eā cum non ſit procurator actoris,quia immo eſt,ſed quia
ſi pręſtaret eam,& eſſet inutilis, non poſſet cōmitti, qa ſuperfluis
cautionib.non eſt utendum, ut l. non cogendum. §.Sabinus.de
procu.Iſtud ꝙ non poſſit committi,procederet, ſi in petendo remiſſionem obtineret,ſed ſi ſuccumberet,bñ poſſet committi ſm
Bart.& ideò ratio glo.non eſt bona.Dic ergo ſm eum,& aliquātulum clarius, ꝙ iſte petebat remiſſionem offerendo ſatiſdationem de demoliendo,& h.d.Bar.Et tu adde,ꝙ nunciator uolebat
illam recipere,his duob.ꝯcurrentib. & iō eſt neceſſaria ſatiſdatio
rati;quia per ſatiſdationem de demoliendo plene conſultum eſt
nunciatori:nam aut dñs habebit ratum, qđ ille geſſit, & tunc ſi
nunciator obtinet,qa probat ſe iuſtè nunciaſſe, deſtruetur opus
ratione promiſſionis factæ de demoliendo. Si verò dñs non habeat ratum,deſtruetur alia ratione, quia non ualuit remiſſio,&
ſic fuit factum opus ante remiſſionem contempta nunciatione, ut). co. l. non ſolum.§.ſciendum. Eſt ergo conſultum nunciatori in dicto euentu per illam ſolam ſatiſdationem de demoliēdo.Si autē nunciator nollet ſatiſdationem recipere ſuper aliqua
cā,& ſuper hoc diſceptaretur,an deberet recipere nec ne, tunc qa
in hoc poſſet ille ſuccumbere,& ſic non conſuleret nunciatori ꝯ
dñm,ſi non hr̃et ratum,non auditur,ut de hoc cognoſcatur, niſi
pręſtita cautione rati ꝑꝑ rōnem prędictam, quia eſt procurator
actoris.Et idem ſi peteret remiſſionem per illam uiam non offerendo ſatiſdationem de demoliendo,ſed dicendo nunciationem
nullam,qa poterat contemni,ut iniuſta,qa habebat ius ædificandi.his caſib.quia pōt in hoc ſuccumbere, & non conſuleretur ꝯ
dñm ad expenſas,ſi non haberet ratum, non admittitur, niſi caueat de rato,& hoc fuit de mente Bart.hic, licèt obſcurè loquat̃,
ſed ex prędictis apparet clarè quod ipſe uoluit.

ADDITIONES.

a ¶Diſcumbrando. De hoc præcepto uide per Alex.conſ.50.
b ¶Agere.adde ut per Feder.in cōſil.116.& an ibi ſpoliatus debeat reſtitui ante oĩa,non obſtante excommunicatione,& in caſu poſito,dic ꝙ Lap alle.55.ſequitur ſimpliciter Iac.de Are.& uide ibi alia ad hāc materiam.

---

1 *Defendens nunciatorem interdicto, ne uis fiat ei, ꝙ teneatur ſatiſdare de iudi.ſol.non de rato, & quare.*
2 *Quando petis ſententiam latam pro te,contra me confirmari,an ego econuerſo poſſim dare alium,libellum in quo petam infirmari.*
Qui intentat interdictum ne uis fiat ei,quòd poſſit dici actor, & reus, diuerſis reſpectibus.
3 *Defendere dicitur etiam ille,largo modo, qui cauſam ſuam proſequitur, etiam agendo, & alium prouocando.*

1 **§.Si procurator.** †Defendens nunciatorem interdicto,ne uis fiat ei, tenet̃ ſatiſdare
de iudi.ſol.non de rato,quia ſuſtinet partes defenſoris. Et ideo ꝯ
eum non pōt opponi,ꝙ non hēt mandatum, cum ad defendendum admittatur quis ſine mandato,& ſi ſatiſdationē de iud.ſolu,

non

nõ ꝑſtat, denegantur ſibi actiones noie dñi. h.d.cũ duab.leg.ſeq.
¶Et notãdũ,ꝙ pp duplicẽ rõne ñ ſatiſdat de rato, hic iſte ꝓcura
tor.Primo,qa ſuſtinet partes defenſoris,vt dr̃ in text.& rł'r ꝓcura
tor rei nõ cauet de rato,ſed tñ de iud.ſol.ſi p illũ plenè ꝓuidetur
actori. Alia rõ eſt, qa iſte idẽ ꝓcurator fuit ille, qui nũtiauit mihi
nouũ opus,& ego ſibi ſatiſdedi de demoliendo: vnde,vel ipſe do
cuit de mandato,uel cauit de rato,vt ſ.e.l.§.qui ꝓcuratorio.vel ſi
neútrũ fecit,ego tñ ipſum admiſi,tanq̃ ꝓcuratorem,& ſic legiti-
mata fuit pſona ſua,& de mãdato ꝯſtat,nã poſtq̃ habuit mãdatũ
ad denũtiandũ,cẽſeť ẽt habuiſſe ad oĩa,quæ in ꝯñam illius ueniũt;
& iſtã rõnẽ tetigit gl.in l.ſeq q̃ inci.{ꝓcurator eſt rei, nõ actoris.}
ibi.{alij dñt,&c.} ¶In gl.in verbo. {ſatis acceperit.} q̃ inci. {a me.}
ibi dicens ſatiſdationẽ nõ ex volũtate dñi receptã, & ſic de facto
me moleſtabat. Doc.ẽt gl.reprehendũt: qa allegaret ſuã turpidi-
a nem,[a] ſed nõ mereť reprehẽdi:qa licèt malè faciat,tñ moleſtabat
de facto,& ad hãc moleſtiã repellẽdã intẽtabã hoc ĩterdictũ: Tu
potes dicere melius, & notabilius,ꝙ moleſtabat me de iure,dicẽ
dõ,ꝙ nõ obſtãte remiſſione dñs habebat ius nũtiãdi, & intenta-
bat ꝯfeſſoriã, vel negatoriã, & illa remiſſio tolleret p ſnĩam iudi-
cis. Ego verò ecõtrario dicebã oppoſitũ, me hr̃e ius ædificãdi,&
intentabã hoc interdictũ,& hoc colligitur ex l.& ſi ſatiſdatio.vbi
patet,ꝙ iſte ꝓcurator noie dñi actiones intẽtabat, q̃ ſibi denegã
2 tur,ſi nõ ſatiſdat,†& ſ'm hoc eẽt hic caſus ꝑ Bal.ꝯ Inno.in eo,qđ
dixi ſ.ea.l.q opus, ꝙ qñ petis ſnĩam latã pro te,ꝯ me confirmari,
ego ecõuerſo poſſum dare aliũ libellũ,ĩ quo petã infirmari, licèt
Inn.dicat ꝯriũ:nã,& hic iſti libelli erãt ꝯrij. ¶In gl. q̃ incipit,(.i.rei)
ibi.(uel dic,ꝙ actoris, & rei.) iſta vera: qa ille, q ĩtentat ĩterdictũ.
Ne uis fiat ei,põt dici actor,& reus diuerſis reſpectib. & q ĩtenta
ret alieno noie,ſimił'r poſſet dici ꝓcurator actoris, & rei, ſeu de-
3 fenſoris. ¶†Nã ẽt ille dr̃ defendere largo mõ, q cãm ſuã ꝓſequiť,
ẽt agendo, & aliũ ꝓuocando, vt no.in l.i.C.de teſt.& in l.j. C. de
iur.& fac.ign.licèt ſtricto mõ nõ dicať reus,vel defenſor,niſi q ad
iudiciũ ꝓuocat,dr̃ ꝓcurator actoris,ſed inquãtũ defendit ius dñi
agẽdo,dr̃ ꝓcurator defenſoris: quare ergo rõne primi nõ cauet
de rato? ut d.l.ſi cogẽdũ.§. fi.tex. ibi.dicit: quia nõ poſſet cõmitti
iſta cautio. Sed quare iſta nõ? gl.ibi laborat final'r ponit vnã opi.
quã ibi Iac.But.& oẽs ſequunť,ꝙ ille ꝓcurator habuit mandatũ
ad ędificãdũ.& p ꝯñs ad ædificatũ defendẽdũ p ĩterdictũ.Ne vis
fiat ei,& p omne remediũ. Vñ:quia ꝯſtabat de mãdato,nõ cauet
de rato,vt ẽt ſ.dixi ĩ primo.no.p gl.i l.ſeq. ¶In gl.j.l.ſeq.ibi (al's dr̃
ꝓcuratoria:quia miles, vł' mulier.) & iſta bñ põt opponi ꝓcurato
ri rei,uel defenſori.vt l.alienam. C.de ꝓcu.cuius timore fuit facta
hæc gl.nõ aũt illa,tu nõ habes mãdatũ,cũm ẽt ſine mãdato admit
tatur qs ad defendẽdũ aliũ,vt C.de ꝓcu.l.exigẽdi, uel dic, aut de-
fendit tanq̃ uerus ꝓcurator, & põt ſibi obijci. Aut tanq̃ defenſor
ſine mãdato offerendo ſatiſdationẽ de iudi.ſol.& tũc ſecus,ut in
ꝯrio. ¶In gl.ſeq.ibi.(de ꝓcura.l. uel in operis.in fi.)dic ſ'm Dyn.ꝙ
illa nihil facit: qa hic loquiť de ꝓcuratore nũtian.q ſimpł'r hoc in
terdicto Ne vis fiat ei, ꝯuẽtus,obtinet partẽ rei, ibi aũt loquitur
de procuratore ædificantis, qui patiť aduerſariũ venire in poſſeſ-
ſionẽ,vel opus deſtruere,ideo cauetur,q uòd dñs ratũ habebit.

ADDITIO.

a ¶Turpitudinẽ.Qñ aũt turpitudinẽ allegãs audiať, aut nõ audiať, Bal.in l.j.
col.ij.ĩ uer.qro utrũ.C.đ cõd.ob.tur.cau.p l.mercalẽ.e.ti.& l.ꝓfitearis đ
reuo.do.Cui adde Bart.in l.ij.e.ti.& eũdẽ Bart. & Alexã.l.iij.l.iuſiuran.§.
ꝓcurator.Io.An. in c. conſanguinei.de iud.& Inn.in c.tertio loco.de pſ.
Iaſ.in d.l.iuſiur.ſ.de iureiu.Fel.ĩ c.lator.đ re iud.& c.ſciſcitatus.đ reſcri.

LEX VIII.

NOn ſolum proximo.

¶Nuntiatio poteſt fieri etiam uicino,& ulteriori,mediãte rõne ſeruitutis,uel dãni.h.d

1 *Nuntiator cautè facit, ſi tpe quo nunciat,teſtes adducat uiſuros quantũ erat factum,ut ſic ſi poſtea fiat,ſciatur,quantum ſit deſtruendum.*
2 *Ille cõtra quẽ agitur interdicto demolitorio,cautus ſit, ꝙ probet aliquid ædificatum ante nuntiationem, & ſi tunc nuntians non probet aliquid ædificatum poſt,cenſetur totum ædificatum ante.*
3 *Si nobiles nõ poſſunt ingredi palatiũ,niſi tẽpore conſilij, & accuſetur ali qs nobilis,quòd ĩgreſſus eſt palatiũ de tali mẽſe, & ipſe ad ſui defenſio nẽ allegat,ꝙ illo menſe factũ fuit cõſiliũ,an hoc ſufficiat ꝓ abſolutione.*

1 §.Qui opus nouum. †Nunciator cautè facit
tpe quo nuntiat, teſtes
adhuc uiſuros quãtum erat factũ, vt ſic ſi poſtea fiat, ſciať,quan-
tum ſit deſtruendũ.h. d.iſte §.cũ ver. ſed vt probari. j.eod.q ſem-
per alle. ¶Effectus aũt huius §. eſt ille de quo hr̃ in ulti. gl. in uer.
ſed,vt probari. ſuper uerbo. (conferantur.) quia ſi hæc practica
non eſt ſeruata,licèt poſtea conſtet fuiſſe ædificatum poſt nun-
tiationẽ,ex quo tñ cõſtat, ꝙ ẽt ante fuerat ædificatũ, ſi non põt
ꝓbari quantũ ſit ædificatũ poſt, nihil deſtruetur, ne cõtingat ali-
quid deſtrui de eo, qđ erat ædificatum añ: quia eſt ſanctius non
deſtrui illicitè ædificatum, q̃ aliquid deſtrui de licitè ædificato,
prout dicitur in fi.in l.abſentem. j. de poen ſed ſi non apparet ali-
quid fuiſſe ædificatum ante, tunc totum deſtrueretur, quaſi to
tum uideatur ædificatum poſt, ſi probat poſt nunciationem ædi
2 ficatum eſſe.† Sit ergo cautus ille, ꝯ quem agitur interdicto de-
molitorio, & probatur aliquid ædificatum poſt, ꝙ probet, ali-
quid ædificatum añ: & ſic econuerſo ſi hoc probaret,& nuntiãs
non probaret aliquid ædificatum poſt, totum cenſeatur ædifica-
tum ante,ar.ſ. e.l. de pupillo.§.qui nuntiat.in fi.licèt aũt expediẽs
ſit iſtos modulos adhibere tpe nuntiationis, vt facilior ſit proba-
tio. Si tamen non adhiberentur, & poſſet probari quantum ſit
ædificatum poſt, ſufficeret: quia nuntiatio ex hoc non redderetur
nulla, ſed inutilis deficiente probatione; & hæc ſentit illa ea-
dem gl.dũ dicit.tenet nuntiatio,& etiam gl.in hoc §.q opus.quæ
incidit.i.excedit. ¶Et iſta inducunť ad plures q̃ſtiones quotidia-
nas, & utiles, de quibus hic per Bar.ſed ad deciſionem verborum
ſuorum ſciendum eſt, ꝙ interdum aliquid eſt regulariter permiſ-
ſum, ſed cauſal'r prohibitũ in certa parte rei, vel tẽporis, puta, ꝙ
non poſſunt paſculari beſtiæ in tali prato à tali loco, uſque ad ta-
les,vel poſt dimidium menſis Martij vſque ad talem menſem, &
tunc procedunt ea, q̃ primo loco hic tangit Bart. de accuſatore,
q accuſat aliquem, ꝙ paſculauit beſtias in illo prato, vel de men-
ſe Martij, qđ vt procedat accuſatio, non ſufficit ita dicere, ſed de
bet dicere, ꝙ in illa parte prohibita, & ꝙ poſt medium menſis:
aliàs accuſatio non concludit ad delictum, & ſic etiam ſi eſſet fa-
cta probatio poſt medium menſis: vel in parte ꝓhibita videtur,
ꝙ habeat ſequi abſolutio propter ineptitudinem accuſationis,
quia ſuper inepto libello,vel accuſatione non poteſt ferri ſnĩa va
lida; vt not.Inſt.de obli.in prin. & Bald. in l.actoris.ſ.de iureiur. Et
iſtud non tangit hic Bar. ſed erat neceſſarium. Item poſito,ꝙ di-
xerit accuſator,ſic actum eſſe,neceſſe habet probare: nec ſuffice
ret ꝓbare, ꝙ paſculauit in tali prato, uel de menſe Martij: quia
non probauit illud, quod erat cauſa ſuæ intentionis, vt j. ui bo-
no.rap.l.ptor.§.docere. la 2.in iſto §. & iſtud benè tangit Bar. Ali-
quando tangit econuerſo, ꝙ aliquid eſt regulariter prohibitum,
3 ſed cauſaliter permiſſum certo loco,vel tempore,puta, ꝙ † nobi
les non poſſunt ingredi palatium, niſi tempore conſilij, & tunc
procedunt ea,quæ tangit Bart.in ſecũda parte de reo, vel accuſa
to, ꝙ ſi aliquem nobilem accuſo, ꝙ ingreſſus eſt palatium de ta-
li menſe: & ipſe ad ſui defenſionem alleg. ꝙ illo menſe fuit factũ
conſilium, tamen probat, ꝙ intrauit tempore, quo conſilium
fuit factum, vtrum ſufficiat illud probaſſe pro abſolutione? uide
tur, ꝙ non, cum illud ſit cã ſuæ exceptionis, ergo debet illud
probare, ſicut accuſator illud, quod eſt cauſa ſuæ intentionis, vt
l.j.de excep. ipſe determinat ꝯrium: quia potius præſumiť intraſ-
ſe tempore licito,vt euitet delictum,q̃ in illicito.ar.in l.meritò,pro
ſocio.tu dic,ꝙ illud uerũ eſt, ſi hoc ſaltem alleg.in ſuis excep. ꝙ
ipſe intrauerat tempore conſilij,& probabat, ꝙ conſilium de il-
lo menſe fuerat factum,non tamen probabat,ꝙ intrauerit tunc,
& conſtabat ipſum intraſſe, nam poſtq̃ hoc allegat, præſumitur
pro reo per rationem Bar. Sed ſi hoc non allegaret, licèt proba-
ret, ꝙ illo menſe fuerit actum conſilium, hoc ſibi non ſufficeret,
quia ꝓ reo, qđ non eſt alle. non præſumitur,vt in l. ſi adulte-
rium.§.ijdem Pollioni. j.de adul. & per eundem Bar.in l.cũ quid.
ff.ſi cer. pet. & ſunt verba Bal.in l.ſi certis annis. in fi. iij. col.C de
pac.licèt Bar. hic uideatur innuere ꝯrium, ꝙ ſufficiat ſibi dicere,
& probare, ꝙ illo menſe fuerat factum conſilium, & non dicit,
ꝙ debeat etiam dicere, ꝙ quando fuit ingreſſus,tenebatur con-
ſilium, vnde multum miror,ꝙ in hoc defecerit,quod tamen eſt
neceſſarium, & eius uerba poſſent inducere quem in errorem
ſine dicta ſuppletione.

§.Si cum poſſem iure. Si nuntiator proſequitur proprium in-
tereſſe, ꝙ pro remiſſione habenda debet ſibi ſatiſdari. Si uero
publicum, ſufficit sibi remitti nuda cautione de opere demo-
liendo, hoc dicit. ¶Glo. hic ſuper uerbo. (debeo) ſignat vnum
contrarium de l.prętor.in prin.& §.de eo operę. j.tit.j.per quod,
videtur dicendum econuerſo ad id, quod dicitur hic, & ſoluit
multis modis, & nulla ſolutio eſt bona. Dic ſecundum Iaco. de
Are.ꝙ ibi,ille, qui petit ſibi caueri de dam. infec. proſequitur ſuũ
intereſse,& ideo si aduerſarius ædificat in publico, tenetur ſatiſ-
dare. de dam. infect. Si verò in ſuo priuato ſufficit, quòd repro-
mittat. Ratio diuersitatis eſt quia cum ædificat in alieno in præ-
iudicium alterius,plus grauatur, quia in duob. uidetur culpabilis
quòd in præiudicium alienum, ſed in caſu huius.§. cum quis ędi
ficat in publico, nuntiator proſequitur intereſſe publicum, nõ
ſuum,si nuntiat cauſa iuris publici conſeruandi: ideo debet eſſe
contentus ſola repromiſſione, vt patet in fi. Sed ſi proſequitur
proprium intereſſe, tunc etiam ſatiſdare deberet, licèt in publi-
co ædificet.vt no. j.eo.l.prætor.§.hoc autem interdictum.in fin.
mag.gl.Si autem ædificatur in priuato, & nuntians proſequitur
ſuum intereſſe in mã huius tit. dẽť ſatiſdari, vt hic in prin. Sed in
mã tit. ſequentis,ſufficit, quòd repromittat. ita variè gl.Doc.nõ
declarant, ſed non video allegatam rationem. niſi quia illa ſunt
diuerſa

diuerſa edicta,& diuerſimode loquuntur:quia iſtud facit mētionem de ſatiſdatione,& illud de repromiſſione.

§.Sciendum. ¶Poſt nuntiationem non debet ædificari,(niſi prius obtineatur remiſſio.) alias deſtruitur.h.d.

---

1 *Nuntiatio noui operis,quando dicatur eſſe in perſonam,uel in rem.*
2 *Materia proteſtationis,remiſ.ad Bar.*

1 **§.Morte.** †Nuntiatio noui operis,ēt ex parte nuntiantis eſt in pſonam,& iō eius morte re integra, vel alienatione rei,p qua facta eſt, extinguitur ; ſed ex parte eius cui facta eſt non in perſonā,ſed in rē, iō dictis modis non extinguit.
2 h.d.†Et hic tractat Bart.mānative proteſtationis multū ſolenniter, ad
a cuius dictū ſp recurritur.ᵃ¶Effectus primi dicti eſt,ꝙ ſi poſt mortem,vel alienationē ædificetur,non pōt hęres nuntiantis, vel etiā ſingularis ſucceſſor agere ad demolitionē, hoc tñ eſt verum ſ̄m Bar.& ēt Ang.niſi de hærede feciſſet mentionē, dicendo nuntio pro me meiſq; hr̄dib.nā etiam in his,q̄ finiuntur morte,ſi fiat mētio de hr̄dibus,tranſit ad hæredem,vt l.dicē proferre.§.j.ſ.de arb.& l.ſi vero non remunerandi,in fi.ſ.man.&).de ver.obl.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.licet in prima perſona hæredum, & tunc ſit quodāmodo ius nouum,non illud,ꝙ erat apud defunctum, vt d.§.ſi quis ita.¶Quid aūt,ſi dicit pro me meiſq; hr̄dibus , & ſingularib. ſucceſſoribus,vtrum extinguetē per alienationem ? an aūt trāſibit in ſingularem ſucceſſorē? puto,ꝙ non tranſeat ipſo iure, ſed nec extinguatur,& iō tenebitur nuntiator cedere ius nuntiationis illi emptori,& in hoc differt ſingularis ſucceſſor ab hr̄de, in quē trāſeunt iura ipſo iure.Et ad illud,quod dicit de ceſſione,facit, quod hr̄ in l.j.§.ſi.ſ.co.¶Effectus aūt ſecundi dicti eſt, ꝙ ſi ædificetur p hæredem eius,cui facta fuit nuntiatio,vel ēt per emptorē,deſtruatur opus nō tñ ſuis expenſis,ſi ignorauerūt nūtiationē,ut). c.l.ſi.

ADDITIO.

ᵃ¶Recurritur. Et adde hic, ꝙ proteſtatio eſt denuntiatio publicè facta cā iuris conſeruandi in futurum,qđ ipſi proteſtanti competit,uel cōpetere poteſt,ut per Car.in cle.j.13.q de procu & adde ad proteſtationis materiam,quæ traduntur per Doct,in c.cum.n.de conſtit.

LEX IX.

1 *Creditor pro re pignorata poteſt nuntiare nouum opus.Et nūtiatio poteſt fieri etiam contra furioſum , uel infantem . Et ſtipulatio de demoliendo continet etiam intereſſe.*
2 *Quando fit nuntiatio debet eſſe præſens aliquis,qui poſſit nuntiare domino,& ſi dominus eſt furioſus,uel infans,ꝙ poſſit nuntiare tutori,uel curatori:quia tunc non ſufficit furioſo,& infanti nuntiare.*
3 *Stipulatio de demoliendo committitur ad intereſſe,quatenus intereſt nūtiantis non fuiſſe ædificatam,*

1 **CReditori.** †Creditor p re pignorata pōt nūtiare nouū opus . Et nuntiatio pōt fieri ēt ꝯ furioſum,vel infantē.Et ſtipulatio de demoliendo continet ēt intereſſe.h.d.vſq; ad l cum procu-
2 rator¶†No.in iſta.l.cum ſeque.quia vr̄ hic tex.ꝙ qn̄ fit nuntiatio debeat eſſe preſens aliquis,qui poſſit nuntiare dn̄o,& ſi dn̄s eſt furioſus,vel infans,ꝙ poſſit nuntiari tutori,uel curatori . Et iō dum dicit.(poſſit nuntiari furioſo,& infanti) dēt exponi id eſt , ꝯ furioſum,& infantem,quia non ſufficeret nuntiare eis , cum nō hēant intellectū,ſed dēt nuntiare fabris,uel aliis,qui renuntient tuto. uel
3 cura.¶†No.ēt in l.ex operis,ꝙ licet in ſtipulatione de demoliēdo fiat ſolum mentio de hoc, tñ cōmittitur ſtipulatio ēt ad intereſſe quatenus intereſt nuntiatoris,non fuiſſe ædificatum,ut hr̄ in text, & gl.quod eſt no.quia hoc uenit in conſequentiam,

---

LEX XIII.

1 *Qui mandatum habet ad denuntiandum,cenſetur etiam habere ad remittendum recepta ſatiſdatione de demoliendo,*
2 *Procurator ſi eſt litem conteſtatus,& ſic acquiſiuit ſibi directū ius inſtātiæ,tunc an dn̄s poterit aliquem actū facere in iudicio ſine procuratore .*
3 *Licet procurator conſtitutus ad aliquam cām,ſi fertur contra ipſum ſn̄ia diffinitiua,teneatur appellare,non tamen tenetur appellationē proſeq, ſed ſi appellat ab interlocutoria,tenetur eam proſequi,*
4 *Si eſt conſtitutus a minore cum authoritate tutoris, an poterit petere reſtitutionem in integrum ſuper leſione contingente in aliquo contractu geſto per ipſum procuratorem,*

1 **CVm procurator.** †Qui mādatū hēt ad denuntiandū, cenſet etiam habere ad remittēdum recepta ſatiſdatione de demoliendo.h.d.ſ̄m primam lect. quæ ponit in gloſ. mag.quæ incipit:(alias remiſſio.)in prin.ibi ut tñ ante fin.gl.uſque ad uerbum:(alij ſic.) qui debet coniungi cum principio,debet tñ illam ſtipulationē recipere procuratorio noīe dn̄i,ſicut etiā fecit nuntiationē,& iſta eſt uera lect.¶Secundum aliam lec. dicit totū ꝯrium,ꝙ licet quis habuerit mandatum ad nuntiandū,non tñ pt̄ remittere nuntiationem,niſi de hoc habeat ſpeciale mandatū,vel interceſſerit noua uoluntas dn̄i.iſta lect.poſſet procedere,qn̄ fieret remiſſio uoluntaria,quia haberet vim donationis, & donatio non cenſetur permiſſa procuratori.arg.l.ꝯ ius.§.ſi filius.ſ.de pact. Et iſto modo debet intelligi procurator,ut nō poſſit donare . l.3. §.non tm̄.).ꝙ vi aut clam,ubi dr̄,ꝙ procurator pt̄ remittere gratis:quia iſtud eſt uerum,ſi habet ſpeciale mandatum, uel generale cum libera. Qn̄ aūt remiſſio eſt neceſſaria , quia petitur oblatis cautionib.poteſt fieri per procuratorē, ēt ſi ī inſtr̄o mandati nō appareat mandatū aliud,q̄ ꝙ nuntiet.ut ſ.co.l.de pupillo. §.fi. ubi vr̄ tex licet quidam inducant in ꝯrium,ſed iſta eſt ueritas, q̄ etiam probatur per hanc l.ſ̄m aliam lect.tria dicit,ꝙ qn̄ procurator nūtiauit,non ſolum ipſe pōt remittere,ſed ēt dn̄s , & ſic eꝯ.tene primam.¶In gl.q̄ incipit:(alias.)ibi,non ſolum dn̄s poteſt remittere, ſed ēt procurator.dic,videbatur , ꝙ ſolus procurator poſtq̄ ipſe ſolus nuntiauit quaſi,ꝙ ipſi ſit acquiſitum ius ex nuntiatione,ſed certe eſt acquiſitum ad utilitatem dn̄i, & ideo dn̄s pōt remittere ſine procuratore.¶ Et iſtud facit ad qōnem,ſi procurator meus fuit ſtipulatus aliquid meo noīe,licet actio ſit ſibi acquiſita , non autem mihi ſine ceſſione in extraiudicialibus , quia tamē tenetur eam mihi cedere.ut l.poſſeſſio quoque.§.ſi poſſeſſio.de acq. poſſ. ꝙ poſſim ego illam actionem remittere per pactum, uel acceptilationem,etiam anteq̄ mihi cedat,& cōſuluit Bar.per l.apud Celſum.§.mandaui.in tex.& gl.).de do.exce.& per l.ſi cum emptor.
2 in fi.ſ.de pact.& per l.mulier bona.ſ.de iure do.¶†Item facit,ꝙ ſi procurator ſit litem cōteſtatus,& ſic acquiſiuit ſibi directum ius inſtātiæ,nihilominus dn̄s poteſt actum aliquem facere in iudicio ſine procuratore,& ualebit,licet non uideatur procurator reuocatus,quia nec poteſt reuocari inuitus poſt lit. cont. & hoc tenet Bar.expreſſe in l.ante litem cum l.ſeq.ſ.de procurato. Sed hoc eſt plus,quia dn̄o acquiſitum eſt ius vtilis inſtantiæ, quia eſt actus iudicialis per l.in cauſæ.§.fi.de procu.hoc idem tenet Bart.in l.j. in fi.).an per alium cauſa.app.& l.ſi ante acceptionem.iud.ſol. ¶ In ea. ibi,(licet hoc ſ̄m non eſt in text.) Tu dic,immo eſt in text.ſ̄m primam lect.¶In ead.ibi,(& vr̄ hoc pendere ex primo mandato de denuntiando.) intellige gl.hic.ſ. ꝙ poſſit remittere nuntiationem recipiendo ſatiſdationem de demoliēdo,ipſe dn̄s ſi nuntiaſſet,neceſſe habebat ſatiſdationem recipere,ſi fuiſſet oblata per edictum prætoris.l.ſi cum emptor.§.deinde.ergo mandando , ꝙ nuntiet, cenſetur in ꝯntiam mandaſſe,ꝙ etiam remittat,recipiēdo ſatiſdationem,ſi offeratur,alias rl r procurator conſtitutus ad vnam rē, non poteſt ſe impedire de alia re penitus diuerſa, quæ non ueniat
3 in ꝯntiam illius,ut l.procurator ad unam.C.de procurato.†Et iſta inducuntur ad duas qōnes,prima,ꝙ licet procurator cōſtitutus ad aliq̄ cauſam,ſi fertur ꝯ ipſum ſn̄ia diffinitiua, licet teneatur ap-
a pellare,non tamen tenetur appellationemᵃ proſequi,ut l.inuitus. C.de procu.quia nec poſſet,cum non cenſeatur habere mandatum ad cām appellationis proſequendam,quia eſt diuerſa a cauſa principali,& potuit expediri principalis abſque iſta, non ſic ſi fertur ꝯ ipſum interlocutoria,quia tenetur appellare,& appellationē
b proſequi , ᵇ quia poteſt . Nam cum habuerit mandatum ad cām principalem,& illa non poſſit expediri,niſi expediatur iſte articulus,incidenter cenſetur etiam ad hunc mandatū habuiſſe . Et hoc
4 tenet Inn,in c.non in iuſte.de proc.¶† Item inducitur, ꝙ licet procurator conſtitutus a minore cum tutoris authoritate rl r non poſſit petere reſtitutionem in integrum ſuper læſionem contingentem in aliquo ꝯctu,qui geratur per ipſum procuratorem , ut quia non probauit in termino,poteſt reſtitutionem petere, qua-
c ſi uideatur habuiſſe mandatum ad hunc articulum incidentem, ᶜ & ita debet limitari,l.2.ſ.de minori.Et ita tenet Inn.in c.ſuſcitatus. de reſtitu.in integ,

ADDITIONES.

a ¶Appellationē.Nam cāæ principalis procurator, non cogitur eſſe in appellationis cā procurator.ut per Bar.in l.qui proprio.§.item quæritur.in vlt.opp.ff.de procu.& adde Spec.in ti.de Sala.§.3.uer. ſed nunquid aduocatus,& de proc.§.j.in 5.cart.ver.quid ſi procu.interceſſit. Et Car.in cle. j.eo.titu.5.not.
b ¶Proſequi.Adde D.Ro.deciſ.ſuis de procur.deciſi.166.in antiquis ubi ēt dicunt,quod procurator habens mandatum ad agendum defendendum, & proſequendum,quod ſi appellet tenetur proſequi,licet proteſtātur,ꝙ tamen non uult proſequi.
c ¶Incidentem.Amplia,ut per Old.conſi.226.

---

1 *Durante ſatiſdatione,de demoliendo non poteſt iterum nuntiari,ne tollatur commodum remiſſionis,& ſi procurator illam ſatiſdationem receperit,& dominus ea durante iterum nuntiat,facit committi ſtipulationē de rato ad intereſſe,illa uero finita bene poteſt iterum nuntiari.*
2 *Si aliquis appellauit ab aliqua ſententia interlocutoria,uel diffinitiua,et*

poſtea

poſtea iterum appellat durante tempore appellandi, an valeat iſta ſecũda appellatio, & videatur receſſum a prima, & a qua incipiat tempus appellationis proſequendæ, & nu. 3. & 4.

5 *Iudex poteſt in cauſa principali procedere, non obſtante appellatione ab interlocutoria, ſi non eſt ſibi inhibitum per ſuperiorem.*

6 *Appellatio facta uiua uoce ſaluo iure appellandi in ſcriptis, ꝙ ſit unica tantum, ſi poſtea reducatur in ſcriptis, & tempus incipiet currere ab interpoſitione ſecundæ, quæ facta fuit in ſcriptis, & prius acta fuit potius quædam proteſtatio de appellando in ſcriptis, quàm appellatio.*

1 §.Si dominus. † Durante ſatiſdatione de demoliendo non põt iterũ nũciari, ne tollatur commodũ remiſſionis, & ſi procurator illam ſatiſdationẽ receperit, & dñs ea durãte iterum nunciat, facit committi ſtipl'onem de rato ad intereſſe, illa vero finita bene põt iterum nunciari. h.d. in effectu ſ'm ſecundã lectu. quæ ponit in gl. j. huius l. quę cadit in iſto §. Et eſt ẽt ſ'm vlti. lect. ipſius & eſt difficilis in tex. & gl. & primo ponitur vna diſtinctio bimembris vſq; ibi, {nam ipſi.} poſtea probat primũ mẽbrũ. ¶In tex. ibi, {nam & ipſi.} probat primum mẽbrum hoc mõ, quia ſi iſte procurator qui nunciauit, & ſtipl'onẽ de demoliendo recepit iſto mõ, eſſet verus procurator & dñs non poſſet pendente remiſſione iterum nunciare, quod patet, qa ſi ipſemet nunciaſſet, & ſatiſdõnẽ illo modo recepiſſet iterum illa pendente nunciare non poſſet, quia non põt tollere cõmodum remiſſionis factæ. Eodem ergo mõ ſi facta ſit per ſuũ verũ ꝓcuratorem, nunc aũt quia non conſtat de mandato, & ille cauit de rato, ſi dñs nunciat, pendente ſtipl'one põt nunciare, qa factum illius de cuius mandato non conſtat, non põt dño præiudicare, vt j. proxi. §. Et ſic apparet ꝙ non eſt, quia dñs non habet ratum qđ ipſe fecit. Et no. quia gl. ſuper verbo, {nunciauerit.} dicit ꝙ vr̃ non habere ratã procuratoris nunciationem iterum nunciando. Sed poſſemus dicere, ꝙ imo non hẽt ratã remiſſionẽ, & de hoc p̃t cõqueri ille qui ſatiſdedit de demoliendo, quia aufertur ſibi cõmodum remiſſionis, per illum qui aſſeruit te ꝓcuratorem. Sed forte gl. ideo ſic dixit, quia ſi non hẽt ratam remiſſionem, vr̃ nõ hr̃e ratam ẽt nunciationem, quia ſi nunciationẽ ratã hẽret, teneretur ẽt ratificare remiſſionẽ, ſicut qñ dat mandatũ ad nunciandũ, cenſet dediſſe ad remittendũ, vt in prin. l. differt aũt ſcđa lec. gl. ab vltima, quia in ſecunda onus probandi incumbebat ędificanti, ꝙ iuſte ędificaret, ſed in vltima incumbebat nuncianti, vel eius procuratori ꝙ iſta fuerit nunciatio. ¶ Itẽ in ſecunda lapſo termino ſi nõ fuit facta probatio ſtipulationis de demoliẽdo effectualiter eſt commiſſa & ſic nq̃ dr̃ finita. Sed ſ'm vlt. ſtipulationẽ, dr̃ finita lapſo termino. Et ꝑꝑ hoc Bar. potius tenet vltimã q̃ ſecundam, qa text. vĩ loqui in duob. caſib. ſ. qñ dñs nunciauit iterum tp̃e quo ſtipulatio non tenet id eſt, finita eſt, & hoc cadit in vlt. lec. non in ſcđa, quia ibi non eſt finita, ſed effectualiter commiſſa. Vnde vtraq; lect. eſt vera in ſe, quia in vtraq; eſt eadẽ ratio. ¶Si ergo nulla eſt facta remiſſio, ille qui nunciauit iterum poteſt nunciare, vt hic probat a ꝯrio ſenſu, quia ceſſat ratio de qua hic, quia non tollit commodũ remiſſionis, ſed potius deſideriũ ſuum auget. Sed vtrũ ꝑ ſcđam videatur receſſiſſe a prima? Bart. hic tenet, ꝙ ſic, poſtq̃ illam non exequitur per gl. ſcđam, q̃ eſt hic ſuper verbo, {nunciauerit.} & ꝑ l. ſi cum procuratorio. §. fi. ſ. de procur. ubi ꝑ ſ'm mandatum tollit primum. Contrarium eſt verius, qa ibi ſ'm mandatum erat diuerſum vel ꝯrium primo, hic vero iſtę nunciationes tendunt ad eũdem effectũ, ergo una per alteram non tollitur, per id qđ ipſe idẽ Bar. hic no. de duab. interlocutorijs latis ſuper eodem articulo, ꝙ ſi non ſunt ꝯriæ, vel diuerſæ, per ſecundam non tollitur prima, ſicut per ſecundam interpellationem non tollitur prima, ſed augetur eius effectus, arg. eius quod not. in l. mora. in princ. de vſur. l. ſi conuenerit. de pig. actio. nec obſt. gl. hic poſita, quia loquitur qñ prima denunciatio erat facta per alium aſſerentem ſe procuratorem. Vnde dñs iterum nunciando pendente remiſſione, cẽſetur illas ratas non habere, nos loquimur qñ ipſe dñs fecit primam, &

2 ſecundam. ¶†Et iſta inducuntur ad qõnem quotidianam ꝓ qua ſemper remittitur ad no. per Bart. hic. ſi aliq̃s appellauit ab illa ſnĩa interlocutoria, vel diffinitiua, & poſtea iterum appellat, durante tempore appellandi, an valeat iſta ſecunda, & an videat̃ receſſum a prima, & a qua incipiat tp̃s appellationis proſequendæ? Br̃ plenius q̃ Bar. dicas ſic, ꝙ aut primo appellaui ab interlocutoria, poſtea appello a diffinitiua pendente prima, valet vtraque nec ꝑ ſecundam videtur receſſum a prima, quia ſunt diuerſæ, & ſuper diuerſis interpoſitæ. Et hoc no. Inn. in c. dilecti. de appell. in fi. & iſte text. cum gl. in cle. j. de dolo & contu. Aut iſtæ appellationes ſunt ſuper eadem ſnĩa Tunc aduertendum, ꝙ ſi altera iſtarum peccat in forma, & altera non, ſtatur illi, quæ non peccat, & altera habet̃ pro non facta. argu. in c. j. de ſacris non iteran. Aut neutra peccat

3 in forma. †Et tunc aut prima non traxerat ſecum executionem, qñ appellatur ab interlocutoria, quia non reſcindit pronunciatũ, quod poteſt, quia iudex poteſt non obſtante appellatione procedere in cauſa, ſi non eſt ſibi inhibitum per ſuperiorem, vt in c. nõ ſolum. de appel. li. 6. Et tunc valet vtraque, & poteſt proſequi quã vult. Et ita poteſt intelligi quod no. Io. Andr. in c. bonæ. de appell, & incipit tp̃s appellationis currere ab illa quam proſequetur, qđ ex poſtfacto apparebit, & ex poſtfacto poteſt apparere, ſi expreſſerit, q̃ ex illis uelit proſequi. Sed ſi non expreſſerit, nec aliter apparere poteſt, q̃ proſecutus fuerit, a qua illarum incipiat tp̃s proſecutionis, hic non declaratur. Si uero prima traxit ſecum executionem, quia interponitur a diffinitiua, & ſic ſtatim eam reſcindit. vt l. j. in fi. ad Turp. tunc aduertendum, ꝙ aut prima fuit facta ſimpliciter, non ſub commemoratione ſecundæ, & tunc tres fuerunt opiniones, vna Bar. quam ponit hic, ꝙ cum prima appellatio operata fuit effectum reſciſſionis ſnĩæ, & id quod eſt reſciſſum amplius non poteſt reſcindi, vt l nam & ſi ſub cõditione. de iniu. teſt. ſecunda appellatio erit fruſtratoria, pro hoc bene facit quod not. gl. j. mag. in fi. in l. ſi vnus. §. pactus. ſ. de pac. dum dicit, ꝙ primum fuit operatum id, quod per ſ'm amplius fieri non poteſt, & iſta eſt vera opi. Alia fuit opi. Ang. ꝙ valeat ſecunda, & per ipſam videat̃ receſſum a prima, per l. ſi quis libellos. C. de accuſa. quæ nihil facit, nam bene probat, ꝙ ab appellatione quam quis facit, poteſt recedere, ſed ꝙ videatur receſſiſſe interponendo ſecundam non probat, imo plus dicit, ꝙ ſi interponendo ſecũdam diceret ſe velle recedere a prima, nec primam poſſet proſequi, quia ab ea receſſit, nec ſecundam, q̃ nõ potuerit operari id quod prima operata fuiſſet per gl. præalleg. in §. pactus. Nec obſtat ꝙ adhuc ſupereſt de tẽpore appellandi ſ'm eum. Nam dico, ꝙ imo non ſupereſt, ſed interpoſitio primę ſublata eſt, quia ceſſante cauſa dilationis ceſſat dilatio. vt l. a filia. §. alumna. ad Trebel. Tertia vr̃ fuiſſe opin. Io. And. in d. c. bonæ. ꝙ valeat vtraq;, & poſſit proſequi, quam vult, ſed nõ placet, quia non rñdet ad cauſam. Bar. quæ eſt demõſtratiua. Tene ergo ipſam quam etiam tenet Bal. in l. appellationes. C. de app.

4 ubi proſequitur hunc articulum multum ſubtiliter. † Aut prima appellatio fuit facta ſub commemoratione ſecundæ, vt quia appellauit viua voce, ſaluo iure appellandi in ſcriptis, vt quotidie fit, & tunc dicit Bart. ꝙ eſt vnica tñ appellatio, ſ. prima, viua uoce, q̃ poſtea in ſcriptis redigitur, & ſic incipiet tempus currere ab interpoſitione primæ. Super hoc alias vidi quam plurima conſilia notabilium Doc. & quidam tenebant hanc opinionem, quam etiã pro tunc fui proſecutus, nunc videtur mihi verior altera opinio, ꝙ ſit vna, ut dicit Bart. non tñ prima, ſed ſecunda facta in ſcriptis, & quod ab illa debeat tempus incipere, & ꝙ prima interpoſita viua voce fuerit potius quædam proteſtatio de appellando in ſcri-

a ptis, quàm appellatio.[a] argu. in fi. l. fideicommiſſa. §. j de leg. 3. quia hoc eſt vtilius appellanti. Ergo &c. argum. l. ſi quis intentione. ſupra de iudic.

ADDITIO.

a ¶Quam appellatio. Adde eundem conſi. 25. Ludo. Ro. conſi. 41. an autem cum iudex infert vnũ grauamen, & ab eo appellatur in ſcriptis, an denuo inferat ſimile grauamen, & ſufficiat verbo dicere, appello, prout in tali ſchedula alias appellaui. vide Rotam deci. ſuis de appel. deciſ. 362. ſed qd ſi appellãti a diffinitiua viua voce, iudex differat & ſtatuat terminum ad proſequendum, deinde is appellãs inter decendium appellet in ſcriptis, & petiit apoſtolos, & iudex nihil rñdeat, vel ſi dedit, non ſtatuit terminũ ad proſequendum & non proſequatur primam appellationem, an poterit ſecundam proſequi? uide Do. de Rota in recollectis per D. Bernar. de Big. de appel. deciſ. 23. incip. appellatum eſt a diffinitiua viua uoce. ubi cõcludunt ꝙ appellãs ſ'm appellationem poterit proſequi dato ꝙ iudex in ſecundo non ſtatuerit terminum ad proſequendum, ſed in prima, & ita no. vnam ampliationem & declarationem eorum quæ hic dicunt Doct.

§.Si in remiſsione. Remiſſio facta per falſum ꝓcuratorem non nocet dño. h.d. in effectu. & ſic non obſtat principium l. quia ibi erat verus ꝓcurator, hic falſus. Item ibi ipſemet procurator nunciauerat hic nunciauerat dñs. Qui ergo tanq̃ procurator nunciantis cõparet cum petitur remiſſio ſi dubitatur de mandato, dẽt cauere de rato, vt etiam dixi ſ. in l. de pupillo. §. qui procuratorio.

LEX XV.

1 *In actione confeſſoria, & negatoria contra reum, ſe non defendentem officiũ iudicis eſt, ut cõpellat ipſum cauere de non faciendo aliquam nouitatem, & de non vtendo iure ſuo quouſque egerit et de iure ſuo ꝓbauerit.*

2 *Quicunque ſuſtinet partes actoris, habet hoc incommodum ꝙ cogitur ꝓbare intentionem ſuam.*

3 *Si iſte reus, de quo in hac lege, contumax poſt factum præceptum de cauẽdo, compareat intra annum, & offerat ſatiſdationem de iudicio ſiſti, & etiam de ſoluendo expenſas, ꝙ faciat reuocare hoc præceptum, et ſi iam cautionem præſtitiſſet, liberaretur ab ea, nec teneretur agere & probare, ſed remaneret reus.*

4 *Quid ſi compareat poſt annum.*

Ius præſumit rem durare in eo ſtatu, in quo ſemel fuit, niſi probetur contrarium.

1 SI prius. †In actione confeſſoria, & negatoria ꝯ reum ſe non defendentem officium iudicis eſt, vt compellat ipſum cauere de non faciẽdo aliq̃ nouitatẽ, & de non vtendo iure ſuo quouſq; egerit & de iure ſuo probauerit. h.d. iſta ſingularis lex, & difficilis

UNIVERSITARIA GRANADA

in ſui materia. Et aduerte quòd iſta cautio in iurib. corporalibus
hr̃ loco primi decreti, quod interponitur in rebus corporalibus
ꝯ ſe non defendentem, ut patet ex notatis ꝑ Inno. in c. i. de eo qui
mit. in poſſ. non enim poteſt fieri miſſio ex primo decreto ꝑ aliũ
modũ, cum iſta iura incorporalia non poſſideantur, vt Inſtit. de
rebus corpora. & ĩcorpora. §. incorporalia. & hẽt iſta lex tres par
tes, quia primo loquit̃ in reo qui fuit ꝯtumax in actione cõfeſſo-
ria intentata ꝑ actorẽ, vſque ibi, {ſimiliter.} Secũda in reo qui fuit
ꝯtumax in actione negatoria, vſque ibi. {ea quæ.} Tertio ex his q̃
dicta ſunt in utroq; dicto elicit vnam concluſionẽ, de qua ſupra
non dixerat, & ſic ille finis refert̃ ad vtrunq; caſũ ſm glo. ſed ſm
Dyn. non refert̃ niſi ad ſm, primũ eſt verius. In hoc tñ differunt,
quia prout refertur ad primũ, intelligitur quòd debeat probare
agens non libertatẽ rei ſuę quę ꝓſumatur libera, ſed hẽt probare
ſe dñm eſſe illius rei, pro cuius libertate agit, vel ſe poſſeſſorem ꝑ
legẽ uti frui. §. j. ſupra ſi vſusfr. petat. Sed prout refertur ad ſm ca-
ſum, dẽt intelligi quòd reus in negatoriã qui nũc efficit̃ actor ꝑꝑ
eius contumaciã, & hẽt intentare confeſſoriam, debet probare
a de ſeruitute, quæ non [a] præſumitur, niſi probetur, per l. Lucius. C.
de ſerui. Et iſtum reſpectũ habuit fortè Dy. ideo dixit non referri
niſi ad ſm caſum, quia in primo non eſt neceſſe probare liberta-
tem, ſed certè ipſe non perpendit, quòd ſaltem non eſt neceſſe
probare dñium, vel poſſeſſionem rei pro cuius libertate agit, &
hoc incommodum conſequitur ꝑꝑ eius contumaciam. Si non
fuiſſet contumax, fuiſſet reus, & non habuiſſet neceſſe probare,
2 nunc efficitur actor, & hẽt neceſſe probare, † q̃a iſta eſt rl̃a, quæ
ponitur hic in fi. not. ꝙ quicunq; ſuſtinet partes actoris, hẽt hoc
incommodum, quod cogitur probare intẽtionem ſuam. Et no-
tandũ, quòd in iſta mã habemus quatuor leges principales. ſ. iſtã
quæ eſt principalior omnibus, & loquitur de confeſſoria, & ne-
gatoria, & qñ nihil erat factũ ꝯ debitam ſeruitutem vt in prin. Itẽ
habemus l. a quo fundus. ĩ. tit. j. quę loquitur qñ aliquid erat fa-
ctũ, & in cõfeſſoria tñ, & tunc proceditur alio mõ ad miſſionẽ
ex primo decre. q̃a fit miſſio in ipſam rẽ & opus ſcñ. Item habe-
mus l. is cuius. ſ. ſi ſerui. vendi. quę loquitur ſm vnam lec. qñ ago
actione perſonali pro ſeruitute conſtituenda, quo caſu ꝯ reum
contumacem ſi latitat, fit miſſio in omnia bona, vt ibi. Sed ſi non
latitaret, fieret miſſio duntaxat in quaſi poſſeſſione iuris petiti, ſi-
cut qñ agitur pro re corporali, vt l. Fulcinius. §. itẽ videamus. ĩ. q.
bus ex cauſis in poſſ. eatur. Secundum alium intellectum loqui-
tur qñ agitur reali ſcilicet confeſſoria, tñ non ſolum petebatur
declaratio ſeruitutis, ſed ẽt intereſſe cõe, & ꝑꝑ iſtud intereſſe ſimi
liter fiebat miſſio in oĩa bona iure iſto, ſed hodie fit pro menſu-
ra debiti declarati. Hic uero loquitur qñ agebatur reali confeſſo
ria, uel negatoria, & nihil aliud petebatur niſi declaratio iuris pe-
titi, non autem intereſſe, ideo non fit miſſio in omnia bona, ſed
duntaxat in quaſi poſſ. iuris petiti, quæ quidem quaſi poſſeſſio ni-
hil aliud eſt niſi patientia aduerſarij vt l. quoties. ſ. de ſeru. & per
hanc cautionem aduerſarius tenetur patientiam præſtare. Bene
ergo eſt uerum quod iſta cautio hẽt uim primi decreti, ſecundũ
Inn. in loco ſ. allega. Eſt & quarta lex ĩ. de aqua quoti. & æſti. l.
l. pe. quę loquitur, quando reus non erat contumax, & in hoc
differt ab iſta, & tunc præſtatur cautio ab eo, qui nõ eſt in quaſi
poſ. alterius exiſtentis in quaſi poſſeſſione de non impediendo
ipſum in illa quaſi poſſeſſione, donec iudicium fuerit finitum,
nec eſt curandum tunc, utrum ille qui eſt in quaſi poſſ. ſit actor,
vel reus, & ita loquitur illa l. pen. ſecundum verum intellectum,
quem ponit glo. magna in l. j. circa prin. ĩ. de itine. actuque priua.
quæ incipit, {qui prodeſt.} ibi, {tu dic, poteſt probare, &c.} ſed hic
quando reus eſt contumax, non attenditur quis ſit poſſeſſor,
& quis non, immo ipſe reus propter contumaciam ſiue eſſet in
quaſi poſſeſſione, ſiue non, cauet aduerſario, prout hic. In tex.
3 ibi, (quam vltro egiſſet.) notandum tamen diligenter, † quòd ſi
iſte reus contumax poſt factum præceptum de cauendo com-
pareret intra annum, & offerret ſatiſdationem de iud. ſiſti, & etiã
de ſoluendo expenſas, facit reuocare hoc præceptum, & ſi iam
cautionem præſtitiſſet, liberaretur ab ea, nec teneretur agere, &
probare, ſed remaneret reus ſicut prius erat hodie per l. ſi quis
emptionis. §. ſed & ſi quis. C. de præſcrip. xxx. annorum. quæ lex
loquitur, quando facta fuit remiſſio in reali ſuper re cor. locum
habet etiam non in reali ſuper iure inco, cum ſit eadem ratio, &
4 ſic videtur de poſſeſſione. † Sed ſi comparet poſt annum ſecus,
quia non debet audiri de poſſeſſione, ſed de proprietate, vt ibi.
Ideo non remanet reus, ſed deberet ſuſtinere partes actoris, &
ita debet limitari iſta l. quæ loquitur de iure iſto ueteri, ſecundum
quod non erat introductum beneficium illius legis. Dyn. autem
aliter intellexit hic, quod etiam ſi comparet intra annum, habet
locum quod hic dicitur, quod nõ recuperat partes rei, nec audia
tur de poſſeſſione, ſed de proprietate tantum, quia dicit, quod
actor qui agebat cõfeſſoria, erat in quaſi poſſeſſione ſeruitutis al-
tius non tollendi, de prin. huius legis, vbi dicitur quod nihil erat
ædificatum, & ſic per primum decretum modicum præiudiciũ
patitur reus, quia non aufertur ſibi quaſi poſſeſſio, cum nec eam
haberet ſed aduerſarius, ideo nõ reuocatur primum decretum.
Contrarium loquitur, quando fuit facta remiſſio ſuper re corpo
rali, quo caſu patitur reus præiudicium, quia aufertur ſibi poſſeſ-
ſio, uel tenuta in qua erat, nam in re corporali non admittitur ad
agendum, niſi ille qui in poſſeſſione non eſt, vt l. j. §. hoc interdi-
ctum. ĩ. vti poſſ. ideo ne tñ damnũ patiat̃ admittit̃ reus, & ideo
dicit ipſe quòd etiam quãdo agitur pro iure incorporali, ſi actor
non erat in quaſi poſſeſſione, quia tunc transfertur in ipſum poſ-
ſeſſio, vt l. a quo fundus. ĩ. titu. j. tunc admittitur reus veniens in-
tra annum ad illam reuocandam. Breuiter in primo dicto non
placet eius opi. primo inquantũ dicit, quòd hic actor erat ĩ quaſi
poſſeſſione ſeruitutis, ex eo, quia nihil erat ædificatum. Iſtud re-
probatur per omnes, quia non ſequitur, nihil erat ædificatum, er
go actor eſt in quaſi poſſ. niſi reum volentem ædificare prohi-
buerit, & ex tunc conſtituitur in quaſi poſſeſſione, vt not. in l. qui
luminibus. ſ. de ſerui. vrb. prædi. preterea gl. hic ſuper verbo. (iube
ret.) innuit, quòd non erat actor hic in quaſi poſſ. licèt glo. fi. in-
nuat dum inducit in arg. ad agẽtem interdictum (vti poſſidetis.)
vbi actor eſt in poſſeſſione, & reuera utroque caſu locum habet
iſta l. hoc poſito, quod agens eſſet in quaſi poſſeſſione ſeruitutis,
& ſi per primum decretum, ipſe nihilominus reus magnum con
ſequitur damnum ex primo decreto, quia cogitur ſuſtinere par-
tes actoris, cum primo eſſet reus, & conditio actoris in multis
eſt deterior, quàm rei, vt no glo. in d. l. ſicut. §. ſi quæratur. ſi ſerui.
vendicetur. & etiam quia licèt non teneatur probare libertatẽ
domus ſuæ, etiam agendo, quia præſumitur libera, ſaltem tene-
tur probare ſe dominum illius domus, vel poſſeſſorem, ut l. vti
frui. §. j. ſi vſusfruct. pet. quod probare non tenebatur, ſi reman-
ſiſſet reus, ne igitur hoc damnum ſubeat, puto etiam quod hoc
caſu quo erat in quaſi poſſeſſione, reus veniens intra annum au-
diatur, & recuperet partes rei, & faciat reuocari præceptum de
cauendo, & ſi euictio erat præſtita, finiatur, dummodo ſoluat ex
penſas, & caueat de iudicio ſiſti, licèt Doct. in hoc caſu videan-
tur ſequi Dyn. quòd non recuperet partes rei. In alio autem ca-
ſu, quando non erat in poſſeſſione actoris. Dyn. tenet, quòd re-
cuperet, & in hoc bene, & etiam Doct. ſequuntur. non tamen
bene intelligit l. a quo fundus. quia ibi non prouenit illud quod
fiat miſſio in ipſa re, propter hoc, quia actor nõ erat in quaſi poſ-
ſeſſione iuris, ſed propter hoc quia erat ędificatum contra debi-
tam ſeruitutem, & ſic ueniebat demoliendum, vt ſ. dixi. In glo.
quæ incipit, (Si probaſſet.) vt probatur in fin. huius l. per quam
ſuppletur primus, & ſecundus caſus, in quibus de probatione
non fit mentio, ſed ſolum dicitur quòd cauet de non faciendo ali
quid quouſque egerit, & ſic innuit, quod ſtatim quod dedit li-
bellum, & lis eſt conteſtata, ſit liberatus ab iſta cautione, &
poſſit nouitatem facere, quia egiſſe dicitur, ex quo lis eſt conte-
ſtata, vt l. amplius non peti. ĩ. rem rat. habe. ſed contrarium eſt, q̃a
non eſt liberatus, quouſq; probauerit ſupple, & obtinuerit quia
non poteſt conſtare prius eſſe probatum quouſque ſententia la
ta ſit adhuc, cum probationes poſſint impugnari. In eadem ibi,
(ſed quis in eam probauit.) dic in ea ſcilicet negatoria, & iſta glo.
videtur in dubium reuocare id quod ſupra affirmauit. Sed dic,
quòd potius intendit declarare, quid habẽt neceſſe ꝓbare ille q̃
intentat negatoriam, nam non habet neceſſe probare rem ſuam
eſſe liberam immo iſtud probatur eo ipſo, quod contrarium nõ
probatur, etiam ſi aduerſarius ſit in quaſi poſſeſſione ſeruitutis,
quia pro illo qui dicit eam liberam, facit ius commune, quia ſe-
mel fuit libera, & non potuit effici ſerua, niſi per impoſitionem
5 ſeruitutis, vt ſ. eodem. l. de pupil. §. ſextus. verſi. impoſitiuam. † Ius
autem præſumit rem durare in eo ſtatu in quo ſemel fuit, niſi
probetur contrarium, vt l. ſiue poſſidetis. C. de proba. ſolum
ergo debet probare qui agit negatoria ſe dominum rei pro cu-
ius libertate agit, ſi non eſt in poſſeſſione ipſius, vel poſſeſſione
ex qua præſumatur eſſe dominus, ex quo dominium deducitur
incidenter in iudicium, vt d. §. ſi quæratur. & l. j. ſ. fam. erciſ.
Sed ſi non ſuſtineret partes actoris, nec iſta teneretur proba
re, immo abſolueretur actore non probante d. ſeruiture, vt d. l.
vti frui. ſ. ſi vſusfruct. peta. Ad quid ergo prodeſt quaſi poſſeſ-
ſio ſeruitutis, poſtquam non releuat ab onere probandi eam?
Reſpondeo, quia non cogitur ad iudicium prouocare, ſed ex
ſpectabit prouocari. Et ſic aduerſarius erat actor & deterioris
conditionis in probando dominium, vel poſſeſſionem, quam
ipſe in multis, vt nota. in d. §. ſi quæratur. in glo. Item quia ſibi
cauetur ab actote, vel etiam reo etiam non contumace de
non turbando in ſua quaſi poſſeſſione, quouſque iudicium
erit finitum in confeſſoria, in qua ipſe qui eſt in quaſi poſſeſ-
ſione,

ADDITIO.

a ¶Vt habet egregiè per optimã gl. in. l. ſicut. §. ſed ſi q̃rat. Et eundem Pau
lũ in rub. ff. de ſer. Bar. in l. ſi ędibus, C. eo. ti. Bal. in l. principaliter. ad fi-
nẽ. C. de cau. & Ale. conſ. 133. j. par. iij. char. Adde tñ ꝙ ea ex longiſſimis
ſeruitijs ꝓſumi põt, vt iuxta Doctr. gl. in vebo ancillã, & Bal. in l. ij. C. de
ing. & manu. Q̃uo autem probet, vide Spe. de probat. §. j. uerſi. breuiter.

ſione,probare debet vt ſupra dictum eſt,Cauebitur ergo ſibi de
non turbando ipſum,donec probetur per l.pen. ȷ.de aqua quot.
& per id,quod no.per gl.in l.j.circa prin.de itine.actuq́ priua.Cæ
tera vide hic per Bar.qui multum ſolennixauit hanc l.ſed ex præ-
dictis apparet tota vtilitas & ſubſtantia.

L E X XVI.

1 *Per ſecundam interlocutoriam contrariam primæ cenſetur a prima receſſum.*
2 *Si proteſtor tibi quòd non ſoluas ei cuius teneris ſoluere, an tenearis obedire.*

1 SI opus nouum. † Per ſecundam inter-
locutoriam ɔ̄triam pri-
mæ cenſetur a prima receſſum, ad hoc allegat Bart.
iſtam l.ſ.eo.l.cum procurator.§.j. & idem dicit,ſi ſe-
cunda eſſet diuerſa a prima per l.ij.ſ.de reſcin.vend.ſecus ſi tendit
ad idem,quia tunc vtraq; valet.Dic vt etiam ipſe idem tangit in l.
quod iudex. ȷ.de re iud.gl hic dicit,ꝙ iudex ideo reuocauit primū
iuſſum,quia nunciatio poterat contemni,innuit ergo,ꝙ ſi nō re-
uocaſſet,non debeat contemni,alias reuocatio non eſſet neceſ-
ſaria,& hoc puto verum ꝑꝑ authoritatem iudicis, vt nunciatio
indiſtincte non contemnatur,quando fit iudice interueniente,ſe
cus qn̄ viua voce,vel per iactum lapilli, quia poteſt contemni in
pluribus caſibus,vt no.ſ.eodem.l.j.in prin.Et pro hoc adduco id,
2 quod no.Bar.in l.non ſolum.§.morte.ſ.eo.in ij.quæſt.prin.†qn̄ ꝓ-
teſtor tibi,ꝙ non ſoluas ei cui teneris ſoluere,quia ſi per iudicem
proteſtetur,indiſtincte teneris obedire, alias nō,niſi oſtendam iu
ſtam cauſam per l.ſi quis inficiatus.ſupra depoſiti.

L E X XVII.

1 *Nunciatione procuratoris,acquiritur dn̄o ius agendi ad demoliendum.*
2 *Nunciatio noui operis,non refert per quæ verba fiat.*

1 SI procurator. †Nunciatione ꝓcuratoris,
acquiritur dn̄o ius agēdi ad
demoliendum.h.d.in effectu.Contra iſtud opp.de re
gula,ꝙ per liberam perſonā nobis acquiritur actio.
vt Inſti.per quas perſonas.§.per liberam.Sol.ut habetur in tex.in-
fra quod vi aut clam.l.3.circa prin. vbi Iuriſconſultus format hāc
oppoſitionem,& ſoluit:nam mihi non acquiritur actio,vel ius a-
gendi ex facto procuratoris,ſed ex delicto aduerſarij ædificantis
poſt nunciationem,illa tn̄ denunciatio procuratoris facit,vt illud
ædificare ſit delictum,quod non fuiſſet. Conſtat autem ex deli-
cto liberæ perſonæ commiſſo,circa nos, vel res noſtras nobis a-
ctiones acquiri:quia hæc acquiſitio fit per l.contrarium loquitur
2 autem in actionibus ex ɔ̄ctu vel quaſi,†In glo.j.ibi,quia idem eſt
prohibere,& nunciare,no.iſtam gl.pro eo quod dixi in l. de pupil
lo.§.meminiſſe.ꝙ non eſt dr̄ia inter verba, dic ergo ad ɔ̄rium qđ
voluit gl. formare, quia ēt interdictum demolitoriū ex hoc edi-
cto acquiritur dn̄o,ſi nunciatio fuit facta re ipſa,alias ſolum inter
dictum,quod vi aut clam,& hoc vult gl.ſequens.

L E X XVIII.

1 *Qui ſcienter facit contra nunciationem vel etiam conſentit,ut fiat, tenetur ad demoliendum expenſis ſuis.Si uero nec fecit,nec conſenſit, uel ēt ignoranter conſenſit vt fieret,non tenetur ad expenſas,licet teneatur ad patientiam.*
2 *Differentia inter dictionem,quilibet,& dictionem,omnis.*

1 ÆEdibus communibus.¶† Qui
ſcienter
facit ɔ̄ nunciationem vel ēt conſentit,ut fiat, tenetur
ad demoliendū expenſis ſuis.Si vero nec fecit,nec cō
ſenſit,vel ēt ignoranter conſenſit vt fieret,non tenetur ad expen-
ſas,licet teneatur ad patientiam.h.d.tex.cum glo.& probatur in l.
competit.§.fi. ȷ.quod vi aut clam.In tex.ibi,{opus fiat.} ſ.poſt nū-
ciationem,& ante remiſſionem,Dy.in tex. ibi, {oīs nunciatio te-
2 nebit.}No.quia non dicit quilibet,q̄ eſt dictio diſtributiua,& attri
buit actiones verbi cuilibet inſolidum.Sed dictio,oīs, quæ eſt di-
ctio collectiua,& attribuit cuilibet pro parte,vt l. non diſtingue-
mus.§.ſi plures.ſ.de arb.Ideo vr̄ ꝙ ſi nuncians conueniat vnum
ſolum,vt deſtruat ſuis expenſis,qn̄ alij etiam conſenſerunt, ille p̄t
excipere,conuenias etiam alios vna mecum, quod eſt notandū.
ſecus ſi alij non conſenſerunt vt in uerbo ſequenti.

L E X XIX.

1 *Licet nunciator ſuccumbat in proſecutione nunciationis noui operis, non denegantur ſibi ordinariæ actiones,puta confeſſoria,uel negatoria, vel interdictum uti poſſidetis,per quas poteſt agere,vt demoliatur.*

1 SCiendum. †Licet nunciator ſuccumbat in proſe-
cutione nunciationis noui operis, nō
denegantur ſibi ordinariæ actiones, puta confeſſoria,uel ne
gatoria,vel interdictum vti poſſidetis,per quas poteſt agere
vt demoliatur.h.d.Ratio eſt in promptu, quia poteſt eſſe, quòd
ciatio fuerit inualida,vel ꝙ fuerit remiſſa, & ſic opus eſſet factum
ɔ̄ nunciationem,& nihilominus non licite factum ſit,ideo poteſt
agi,ſicut ſi nunciatio facta nō fuiſſet,& adde quod dixi in l.de pu-
pillo.§.ſi quis riuos.ſupra eod.

L E X XX.

PRætor ait quem. Per hanc legem no.
hic formam nuncia
tionis noui operis fieri,quia debet concipi in rem,nō
in perſonam,ſ.ne aliquid fiat,quod intelligitur.ſ.ab ali
quo,non autem ne facias,quia tunc non afficeret niſi perſonam,
vt dixi.ſ.eo.l.de pupillo.§.ſi plurium.ideo gl.in §.meminiſſe. dum
ponit formam reprehenditur per Doc.dum dicit, {vt non ædifi-
cet.} quia ſunt verba directa ad perſonam,ſed debet dici, ne ædifi
cetur.No.ēt dum dicit reſtituas, & ſic loquitur edictum in perſo
na ſecūda,& ex hoc ſequitur,ꝙ ex iſto edicto oriatur interdictū,
quia vt plurimum interdicta concipiuntur in perſonam ſecundā
& ꝙ oriatur interdictum patet ȷ.proxi.§.

1 *Ex hoc edicto ſi fiat contra nunciationem,oritur interdictum per quod agitur ad demoliendum etiam ſi aduerſarius habuerit ius faciendi,vel ædificandi.*
2 *Ex hoc edicto ſi fiat contra nūciationem oritur etiam actio in factum ad demoliendum,& poteſt etiā agi confeſſoria,uel negatoria,& tunc principaliter agitur ut declaratur ſeruitus,uel libertas, & ſecundario ut deſtruatur opus,& etiam ad intereſſe.*
3 *Quòd etiam detur interdictum uti poſſidetis,ſi nuncians erat poſſeſſor,& poſſeſſionem non amiſerat,& tunc agitur principaliter,ut in poſſeſſione non turbetur,& in conſequentiam,ut deſtruatur opus.*
4 *Quòd aliquid dicatur eſſe expreſſum in lege,licet non exprimatur verbis ſpecificis,& etiam ꝙ dicto caſu oriatur actio directa.*
5 *Statutum ſi diceret non debere aliquid fieri niſi ſit expreſſe actū &c.quod ſufficiat ut colligitur tacite ex mente, ut dicatur actum expreſſe.*

PRætor ait:
1 §.Interdictum. † Ex hoc edicto, ſi fia
ɔ̄ nunciationem oriť
interdictum per quod agitur ad demoliendum ēt ſi aduerſarius
2 habuerit ius faciendi,vel ædificandi.h.d. † Oritur ēt actio in factū,
vt ȷ.hac l.§.nonnulli.& hic duob. modis agitur directo ad demo
liendum,poteſt etiam agi confeſſoria,vel negatoria, & tunc prin
cipaliter agitur vt declaretur ſeruitus,vel libertas,vt l.ſicut.§. ſi q̄-
ratur.ſ.ſi ſer.ven.Et ſecundario vt deſtruatur opus,& ēt ad inter-
eſſe,vt eod.tit.l.earum.cum ibi nota.& l.loci corpus.§. in confeſ-
3 ſoriam.† Datur etiam interdictum vti poſſi. ſi nuncians erat poſ-
ſeſſor,& poſſeſſionem non amiſerat, & tunc agitur principaliter
vt in poſſeſſione non turbetur, & in conſequentiam vt deſtruať
opus cum quo turbaretur,ſic debet intelligi §.meminiſſe. in fi.in
l.de pupillo.ſ.eo.¶In gl.q̄ incipit.{ſ.e.} l.j. dic ꝙ proprie loquendo
eſt ipſa lex prætoria,licet poſſit ſumi etiam pro l.ciuili.vt dicit glo.
per l.leges.C.de legi.interdictum vero eſt ius agendi, quod oriť
ex ipſa l.pretoria,& competit ipſi parti cui acquiritur hoc, quod
ſatis patet hic, quia ɔ̄ ædificantem oritur nuncianti interdictum
demolitorium.Aduertendum tn̄, quia non ex omni edicto oriť
tale ius agendi,quod vocetur interdictum,ſed ſolum in edictis de
quibus habetur ȷ.de interdi.per totum illum librū, & etiam vltra
illa ſi reperiretur aliquod edictum, quod loqueretur in perſonā
ſecundam,vt eſt illud de quo hic,vt patet in prin.l.cum dicit, id re
a ſtituas.¶In alia gl.ſuper verbo.{expreſſum a tacite.}† not.iſtam gl.
4 quam ſemper alle.iunctam cum tex. ꝙ aliquid dr̄ eſſe expreſſum
in lege,licet non exprimatur verbis ſpecificis,colligitur tn̄ ex mē-
te tacite,& ideo etiam dicto caſu oritur actio directa, ut l. nomi-
5 nis & rei.§.verbum ex legibus.de verb.ſig-†Et iſtud eſt vtile,ſi ſta
tutum diceret, non debere aliquid fieri, niſi ſit expreſſe actum,
&c.quia ſufficit,ꝙ colligitur tacite ex mente,vt dicatur actum ex
preſſe,non tamen dicitur illud expreſſum verbis, licet dicatur ex-
preſſum l.vel edicto.

A D D I T I O.

a ¶Expreſſum.Quòd expreſſe aliquid dicatur fieri.uide Ale.conſi. 30.j.lib.
Sig.conſi.187.do.Car.conſi.133.

§.Siue autem locus. Interdictum demolitoriū
locum habet ſiue totum
ſit ædificatum poſt nunciationem,quod contingit quando tem-
pore nūnciationis locus erat vacuus,ſiue pro parte,quod contin
git quando tunc erat aliquid ædificatum, ſed poſtea completur,
vt illud deſtruatur quod factum eſt poſtea.h.d. ſecus in eo quod
factum erat ante,& ideo moduli ſunt ſumendi.ſ. e.l. non ſolum.
§.ſed ut probari.

§.Ait prætor. ¶Quando lex indiſtincte loquitur,in-
diſtincte debet intelligi, & id quod
eſt factum ſpreta nunciatione, non poteſt dici iure factum, vbi
Pau.de Caſt.j.ſuper ff.Nouo.

ius contradicat,licet faciens haberet ius faciendi,ſi nũciatio non
eſſet facta.hoc dicit vſque ad §.ſi quis paratus,& cum primo con
cordat l.de pretio.ſ.de publ.

1 *Si oblata fuit ſatiſdatio de demoliendo , & per nunciantem ſtetit quominus præſtaretur,habetur nunciatio pro remiſſa.*
2 *Non ſufficit dicere verbo,offero me paratum dare tibi fideiuſſionem, niſi illos fideiuſſores habeat ſecum.*
Quid in obligatione pecuniæ.
3 *Si ædificator non offert ſatiſdationem de demoliendo,ſed offert iudicium, dicendo hodie conſtat,hodie agatur,& venit coram iudice volendo incontinenti docere de iure ſuo,& nunciator ſpernit ire ad iudicium,habetur nunciatio pro remiſſa,dicit tamẽ ſecurius eſſe ſuperſedere per tres menſes.*

1 **§.Si quis paratus.** †Iſte §. loquitur de materia ſe-
cundi capitis edicti, de quo ha-
betur.ſ.eo.§.deinde.& hoc dicit, ꝙ ſi oblata fuit ſatiſdatio de de-
moliendo,& per nunciantem ſtetit quominus præſtaretur,habe
tur nunciatio pro remiſſa,& iſtud eſt verum quãdo recuſauit re-
cipere,& nihil dixit.Si aũt dixit nolo recipere,quia nunc volo pro
bare de iure meo,hodie conſtat,hodie agatur,tunc non habetur
pro remiſſa vſq; ad tres menſes,intra quos datur licentia cuilibet
parti docendi de iure ſuo,vt l.fi.C.eo.& extra eo.c.pen.& fi.quæ
limitat totum iſtum titulũ,& de qua opponit gl.ſuper verbo,{re-
mittit.}Itẽ ſi recuſauit recipere,& poſtea offert ſe paratum recipe
re,purgat moram,& tollitur remiſſio,vt ſ.ea.l.§.pen.niſi ædifica-
tor perdidiſſet facultatem fideiuſſorũ,iuxta no.in l.ſi per empto-
rem.in fi.de actio.emp.& quod dixi ſupra eo.l.de pupillo.§.ſi his.
2 †Et dicit hic Bar.vnum verbum notabile,ad quod ſemper recur
ritur,ꝙ non ſufficit dicere verbo,offero me paratum dare tibi fi-
a deiuſſionem,niſi illos fideiuſſores habeat ſecum.[a] Et idem vbicũ-
que lex dicit ſufficere oblationem pecuniæ, vel rei debitæ, quia
non ſufficit dicere uerbo,ſum paratus ſoluere,niſi pecuniam ha-
beat tunc in manib.& hoc voluit gl.ord.& ibi notabilis in l.ſi reſi
duum.C.de diſtra.pig.ſufficit tñ illa oblatio verbalis quantum ad
aliud,de quo ibi per gl.& pro hoc etiam l.ſeruus qui hæredi.in fi.
ſ.de ſta.lib.Et vide quod plene not.Bart.in l.acceptam C.de vſur.
3 ¶†No.hic gl.ij.ſuper verbo,{ſatiſdare.}ꝙ etiam ſi ædificator non
offert ſatiſdationem de demoliendo, ſed offert iudicium dicẽdo,
hodie conſtat,hodie agatur,& venit coram iudice volendo incõ
tinenti docere de iure ſuo,nunciator aũt ſpernit ire ad iudicium,
ꝙ hr̃ nunciatio pro remiſſa,& poteſt ædificare, ſicut ſi obtuliſſet
ſatiſdationem,quod perpetuo tene menti.Alij dicunt,ꝙ tunc de
bet ſuperſederi per tres menſes, ſicut qñ hoc dicit ipſe nuncians,
b & hoc ſecurius eſt,licet dictum gl.ſit notabilius,[b] & poteſt maxi
me procedere qñ ædificator ex dilatione operis ſuſciperet ma-
gnum damnum,ut dixi,in l.de pupillo.§.ſi quis riuos.ſ.eo.

ADDITIONES.

a ¶Habeat ſecum.Adde quod voluit Anch.conſ.85.quod tñ dicitur,ꝙ non ſufficit oblatio verbalis limitauit,Mate.in notabilibus ſuis.fol.29.
b ¶Notabilius.Adde eundem Paul.conſi.332.

§.Hoc interdictum. Interdictũ demolitoriũ
eſt perpetuum, & ex par
te temporis,& ex parte tranſmiſſionis,quia tranſmittitur ad hære
des,& datur ꝯ facientem , vel ratum habentẽ factũ poſt nuncia-
tionem,ſed ꝯ hæredem eius non datur,niſi quatenus ad eum per
uenit.h.d.Hoc vltimum intellige,ſi non fuit interpoſita ſtipulatio
de demoliendo,alias datur inſolidum ꝯ hæredem,ut dicit gl.ſ.eo.
l.non ſolum.§.fi.in vlt.gl.peruenire autem dr̃ ad hæredem ipſum
edictum,ſi defunctus ædificauit ꝯ nunciationem. Vñ tenetur ſo
lum ad præſtandum patientiam,ꝙ nuncians faciat deſtrui,ut ſ.e.
l.pe.vbi vide,non autem ad deſtruendum vel faciendum deſtrui,
nec ẽt ſuis ſumptibus,quia vexaretur vltra q̃ ad eum peruenerit.

§.Deinde prætor ait. Præſtita ſatiſdatione de
demoliendo, vel oblata
& non recepta competit ædificare volenti interdictum ex ſecun
do capite edicti,ne prohibeatur volens ædificare.h.d. Et aſſignat
duas rationes in §.ſeq.quarum vna cõcernit bonum publicum,
ne ædificia reſcindantur,aliud bonum priuatum , quia nuncians
eſt ſecurus præſtita ſatiſdatione,unde non poteſt conqueri.

1 *Quando ædificatur in publico,an ſufficiat repromittere nuncianti.*

§.Hoc prohibitoriũ interdictũ.
¶In iſto §.ponuntur caſus,quib.non competit volenti ædificare
hoc interdictum,ne vis fiet ei.Primus eſt qñ ipſe habebat ſatiſda-
re cum fideiuſſorib.ſed compromiſit ſine fideiuſſoribus, vſq; ibi,
{neq; enim.}Secundus eſt qñ ipſe ædificabat in publico,nam ſiue
compromiſerit,ſiue ẽt ſatiſdederit, licet nunciatio habeatur pro
remiſſa quantum ad nunciantem,vt ipſe non poſſit eum impedi
re,nec petere deſtrui factum poſt nunciationem , non tñ ſibi cõ-
petit hoc interdictum quantũ ad alios qui poſſint proſequi cau-
ſam publicam,niſi oñdat ſe iure ædificare,puta de licentia princi-
pis,& hæc in illo verbo,{neq; enim.}in cuius intellectu gl.magna
multum laborat,ſed finaliter tenet illum,quem dixi,& ẽt Docto.
Tertius caſus eſt,qñ præſtita eſt ſatiſdatio,ſed poſtea defecit, quia
fideiuſſores eſſent mortui,nam debet ſatiſdari de nouo.rõ eſt,q̃a
hæc cautio eſt prætoria,vt patet in princ.huius tit. At in prætoriis
ſtipulationib.ſępius cauetur,cum ſine culpa ſtipulatoris cautum
eſſe deſiit,tex.l.prętoriæ.ff.de præt.ſtip.¶In tex.ibi,{ſed repromiſ
ſum.} ſ.ſine fideiuſſorib.Sed quare hoc caſu non datur hoc inter
dictum,nã nunciatori debet id imputari cur recipit ſolam repro
miſſionem,quia vr̃ remiſſa ſatiſdatio. Sol.intelligo,ꝙ hoc non eſt
factum ex conuentione,ſed uel per errorem, vel quia nunciator
credebat deberi ſibi dari fideiuſſionẽ, quia ſic obtulit ædificator,
& poſtea non dedit.arg.in l.3.ſ.de pig.act.¶In tex.ibi, {neque.n.}
expone enim,pro ẽt,& ſic non inferret ex præcedenti caſu, quia
illic non eſſet bona illatio,ſed pone nouum caſum.ſ.quia illic ędi-
ficabat in publico,hic qñ in priuato.Itẽ ſufficiebat ſatiſdatio, ſed
non repromiſſio,hic neutra ſufficit,quantum ad hoc, vt habeat
illud interdictum,niſi oñdat ſe iure ædificare, vt in tertia expoſi-
2 tione gl.Quod tñ dic ut in ea.¶†Vltimo no.gl mag.in fin. pro eo
quod dixi.ſ.eod.l.non ſolum.§.ſi cum iure.ad limitationem illius
qui dicit,ꝙ qñ ædificatur in publico,ſufficit nuncianti repromit-
tere.Nam illud eſt verum,ſi ſequitur duntaxat intereſſe publicũ,
ſecus ſi ſuum proprium priuatum , ſicut in cautione damni infe-
cti,vt ſ.ti.j.l.prætor.in prin.& §.j.Et de hoc eſt hic gl.ord.in fi. quã
ibi allegaui.

2 *Vltima mora nocet.*
2 *Si obtuliſti ſatiſdationẽ,& ego nolui eã recipere,cũ nũciatio hẽatur ꝓ remiſſa,et poſtea offero me paratũ recipere,an requiratur noua nũciatio.*
3 *Si vnus fuit citatus ꝙ compareat intra ſex dies,cui duo pro primo,duo ꝓ ſecundo,duo pro tertio,& peremptorio termino fuerunt aſſignati,& in primo termino comparuit reus,& non actor,tertio vero comparuit actor,& non reus,an erit purgata contumacia actoris.*

1 **§.Si aliquando.** ¶†Vltima mora nocet.h.d.facit l.il
lud.in fi.ſ.de peri.& commo.rei vẽ
2 di.†Et no.quia videbatur hic ſi obtuliſti ſatiſdationem,& ego no-
lui eam recipere,cũ nunciatio habeatur pro remiſſa, ſi offero me
paratum poſtea recipere,an requiratur noua nunciatio, ad hoc
ut non poſſis ædificare,quaſi prima nunciatio habeatur pro re-
miſſa,ſed ꝯrium eſt verius,quia virtute primæ nunciationis pro-
hiberis ædificare,ſi non ſatiſdas,poſtq̃ offero me paratum, quia
illa remiſſio ceſſat purgata mora,quæ inducebatur ex mora.arg.
3 l.Titia.§.vſuras.de leg.2.¶†Et inducitur iſte tex.per Iac.de Are.ꝙ
ſi vnus fuit citatus,& non compareat intra ſex dies, cui duo pro
primo,duo pro ſecundo,duo pro tertio,& peremptorio termi-
no fuerant aſſignati,& in primo termino comparuit reus, & nõ
actor,& ſic fuit actor contumax:in tertio vero termino compa-
ruit actor & non reus,ꝙ ipſe reputetur contumax,& ſit purgata
contumacia actoris,quia vltima contumacia nocet.ar.hic. ¶Cõ
trarium determinãt Doct.quia per comparitionem rei in primo
termino cenſentur alij termini circunducti, nam vñr dati ſub cõ
ditione,ſi non comparuerit in primo termino. Poſtq̃ ergo com-
paruit,alij termini habentur ꝓ non datis,& ideo non poteſt reus
dici amplius contumax,ſed actor remanſit contumax . Sit ergo
cautus actor,ꝙ in quolibet termino compareat,& ſi reus nõ cõ
a paret,accuſet[a] contumaciam,nam pluralitas terminorum cenſe
tur data in fauorem rei,ut licet non compareat in primo termi-
no,poſſit purgare contumaciam comparendo in ſecundo, & ſi
non compareat in ſecundo,poſſit comparere in tertio,poſtea ve
ro reputetur contumax.Si uero voluit comparere in primo,im-
putet ſibi actor quare non comparuit,quia debuit hoc imagina-
ri.De iſto articulo vide in Spe.de cita.§.viſo. ver.ꝙ ſi in primo ter
mino.Et quæ no.Bar.in l.qui ante calendas.de verb.obli.

ADDITIO.

a ¶Accuſet.Si non accuſaret contumaciam, nil ageret comparẽdo ad hoc vide quod voluit pulchre Anch.conſi.96.

§.Hoc interdictum. Interdictum {ne uis fiat
ei.}competens poſt ſatiſ-
dationem dutat anno.h.d. Et hoc inquantum datur ad intereſſe,
quia fuit prohibitorium,nam in hoc eſt pœnale , unde cum ſit ꝓ-
torium eſt annale,vt Inſti. de perpe. & temp. actio.Sed inquantũ
datur vt de cætero non prohibeat,non eſt pœnale.Et ideo dura-
ret ultra annum,ſicut interdictum demolitorium,cum datur, ut
patientia præſtetur,quia in hoc non eſt pœnale,ut not.ſ.eod.l.de
pupillo.§.nunciationem.ſ.ea.l.§.hoc interdictum.Secus inquan-
tum datur ad expenſas,quia in hoc eſt pœnale,& non daretur vl-
tra annum,ſicut nec iſtud {ne vis fiat ei.}ita intelligunt Doct.

LEX XXI.

STipulatio. In iſto principio ponitur quan-
do debeat interponi ſtipulatio
de demoliendo,& dicitur ꝙ tunc,quando nũciator
dicit ſibi competere ius nunciandi, intellige quan-
do fuit

do fuit interrogatus,ꝙ diceret cauſam quare nunciabat, ſi enim non diceret,non eſſēt interponēda iſta ſtipulatio, etiam ſi ſine ca poſſēt nunciatio contemni.vt no.in l.j.in prin.ſ.eo.Item intellige, ꝙ exprimat cauſam in ſpecie, vt quia eſt dñs, vel quia ſibi debeť ſeruitus,nec ſufficeret dicere nunciaui, quia mihi cōpetit ius nunciandi,licet tex.hic innuat ꝯrium,vt dixi in d.l.j. quia aduerſarius non redditur certus,& ſic poſſēt adhuc contemni nunciatio. Et no.gl.hic magiſtram, quæ ponit formam huius ſtipulationis, ſed plenius vide eam in Spe.de ſatiſdatione.§.eſt quoque.verſ.cæterum.Et idem Spec.dicit in §.fi.eiuſdem tituli,verſ. quid ſi clericus, ꝙ ſi clericus illam ſtipulationem interponit, debet eam interponere coram iudice eccleſiaſtico, & ſimiliter laicus coram iudice ſuo.Poteſt etiam interponi contra edictum,vt ipſe vult.

§.Si quis autem vult. ¶In hoc §.ponitur quis ſit effectus huius ſtipulationis,ſeu ſatiſdationis,quia per eam conſulitur vtrique parti,& ædificanti vt poſſit proſequi ædificium, & nuncianti, quia ſibi eſt cautum de demoliendo. Dat etiam conſilium ædificare volēti, ꝙ eam offerat poſt nunciationem,ſi vult ædificare ſecure. ¶ In tex.ibi,{quoniam cautionem hēat de opere reſtituendo.}ſed hęc cautela ad quid eſt ſibi neceſſaria,cū ēt iſta ſtipulatione non interpoſita poſſit agere interdicto demolitorio, vt deſtruatur quod poſt denunciationem fit,vt in fi.huius §.Rñdeo per id,quod not. gl.ff.de noua.l.ſi pupillus.in gl.quæ incipit{videtur ſuperflua.}

1 *Stipulātio de demoliendo committitur poſtquam fuit iudicatum nō iure fuiſſe ædificatum,uel per ædificantem ſteterit,quominus iudicetur.*
2 *An ſufficiat excuſſionem eſſe factā de bonis principalis debitoris,& nuncium retuliſſe,nihil reperiri,ad hoc vt poſſit perueniri contra fideiuſſores,vel pignorum poſſeſſores,niſi iudex pronunciauerit ſuper hoc.*
3 *Per confeſſoriam vel negatoriam non ſolum obtinet quis declarationem iuris ſui,ſed etiam obtinet deſtructionem eius quod factum eſt.*

1 **§.Habet autem.** †Stipulatio de demoliendo cōmittitur poſtq̄ fuit iudicatū non iure fuiſſe ædificatum, vel per ædificantem ſteterit,quominus iudicetur.h.d.¶In gl.quæ incipit,{ſ.tacitam.}in fi.dic ꝙ ideo ineſt illa conditio,ſi fuerit iudicatum,quia iſta ſtipulatio confertur in euētum,qui non poteſt declarari niſi per iudicem,promittit enim deſtruere opus ſi apparebit non iuſte fuiſſe ædificatum,non poteſt autem apparere niſi per ſnīam iudicis.Sed in legib.alleg.in gl. proꝯriis,actus non conferébatur in talem euentum.Puto tñ etiam, ꝙ ſi non fuerit iudicatum,ſi tñ ædificator fuit confeſſus præſente nunciante,vel altero eius noīe recipiente,ꝙ iniuſte ædificauerat,ſit commiſſa ſtipulatio,quia in confeſſum ceſſant partes iudicis in iudicando,quæ debent eſſe in exequendo,ut l. lege Aquili.
2 & l.proinde.ff.ad leg.Aquil.& † per iſtum tex.determinat Bart. ꝙ non ſufficit excuſſionem eſſe factam de bonis principalis debitoris,& nuncium retuliſſe nihil reperiri ad hoc vt poſſit perueniri ꝯ fideiuſſores,vel pignorum poſſeſſores,niſi iudex pronunciauerit ſuper hoc,& dicit eſſe caſum in iſto §.quia hic requiritur pronūciatio,vt poſſit perueniri ꝯ fideiuſſores.Sed Iac.de Are.tenuit cōtrarium in tractatu excuſſionis, ꝙ ſufficit reperiri in actis relatio nuncij,per id,quod no.gl.in l.ſancimus.C.ad Treb.nec obſt.hic, quia hic,ante pronunciationem iudicis non erat certum, an iuſte vel iniuſte eſſet ædificatum.Sed in caſu prædicto per relationem nuncij,cui credendum eſt,vt l.magis puto.§.ne paſſim.de reb.eorum.iam erat effectum certum,nihil eſſe in bonis principalis, vnde non eſt neceſſaria alia pronunciatio, & iſta eſt verior de iure. Nam aut illa pronunciatio fit ad declarandum, & non expedit in eo,quod eſt declaratum.Aut fit ut detur licentia agendi ꝯ fideiuſſores,& idem,quia iſta licentia datur ab ipſa lege, quando nihil reperitur in bonis,vt in auth.præſente.C. de fideiuſ.ſed hic eſt neceſſaria ſnīa iudicis ad declarationem fiendam quæ facta nō erat. Et adde quod no.in l.decem.de verb.obli.opi.tamen Bart.ſecurior
3 eſt.¶†Vltimo no.gl.ſuper verbo {ſi iudicatum.} ꝙ per confeſſoriam vel negatoriam non ſolum obtinet quis declarationem ſui iuris,vt l.ſicuti.§.ſi quæratur.ſ.ſi ſeru.vend. ſed etiam obtinet deſtructionem eius,quod factum eſt in præiudicium iuris ſui, vt ēt no.in l.harum.ſ.ſi ſer.vend.no.ēt gl. ꝙ non obtinet expenſas demolitionis,& ideo eſt neceſſaria ſtipulatio de demoliendo, per q̄ conſequitur etiam expenſas.Doc.reprehendunt primum dictū, quia in confeſſoria venit etiam intereſſe ſi factum eſt ꝯ, vt l. loci corpus.§.in confeſſ.eo.tit.& expenſæ veniunt loco intereſſe.Pōt dici,vt dixi in l.j.§.j.ſ.eod.verum eſſe,ꝙ in confeſſoria veniunt expenſæ niſi habuerit iuſtam cauſam ædificandi, vel litigandi, ſed ſi interuenerit nunciatio,non poteſt habuiſſe iuſtam cauſam ædificandi,vt ſ.l.proxi.§.quicquid autem. in fi.& ſic veniūt indiſtincte, ideo vtilis eſt nunciatio.¶No.etiam gl.ꝙ ſunt neceſſaria duo iudicia.Doct.ꝯ, quantum ad ipſum ædificantem, quia ſufficit vnū. Nam ſi obtinet in confeſſoria,mittetur executioni, non ſolum illa ſnīa,ſed etiam ſtipulatio de demoliendo, quæ habet vim ſtipulationis,iudicatum ſolui.arg.eius quod habetur in l.j.ff.iudic.ſolui.ſed ſi vult agere ꝯ fideiuſſores, bñ ſunt neceſſaria duo iudicia. Certe ſi illa ſtipulatio habet vim iudicatum ſolui. etiam ꝯ fideiuſſores poterit mitti executioni ſine nouo iudicio, licet ſecus in fideiuſſione ꝯctus,vt no.in d.l.j & no.in c.j.de iniur. & damno da. lib.vj.& iſta uidetur uerior contra gl.& etiam Doct.

1 *An poſſit agi præciſe ad factum.*

§.Opus autem. †Hic declarat Iuriſconſultus ad q̄d committatur iſta ſtipulatio, & dr̄, ꝙ committitur ut demoliatur opus ſi factum eſt poſt nunciationem,taliter ꝙ habeat inſtar operis. committitur etiam ad intereſſe,ſi non demoliatur,ſeu per ædificantem ſteterit quominus iudicetur,uel ſi dolus in cauſa committitur.hoc dicit uſq; ad §.quęſitum.In tex.ibi,{ſic accipimus factum.} quantum ad hoc,ut competat interdictum demolitorium,uel actio ex ſtipulatione ad demoliendum,ſed quantum ad hoc ut poſſit fieri nunciatio,nō eſt neceſſe ꝙ aliud ſit ædificatum,ſed ſufficit ꝙ præparet ſe ad ædificandum,ut patet ſ.l.proxi.§.ſiue autem.in l.uacuus. & l.de pupillo.§.nunciationem.¶In tex.ibi.in fi.ibi,{ſi hoc petitori placuerit,} ſi ergo non uult agere ad intereſſe,ſed ut pręciſe deſtruatur opus
1 pōt hoc facere per iſtum tex.†& ſic no.ꝙ poteſt præciſe agi ad factum.Sed ꝯ,quia in factis ſuccedit obligatio ad intereſſe, ut l.ſi qs ab alio.de re iud.ſolu.uerum eſt r̄r.fallit propter publicam utilitatem.Et ideo gl.quæ incipit,{ex hac litera.} quæ melius fuiſſet ſignata ſuper hoc uerbo,inducit ad quæſtionē de ſcriptore,ꝙ poſ-
a ſit compelli[a] præciſe ad ſcribendum.Tu dic,ꝙ hic loquitur in obligatione legali ꝯcta ad factum, in qua pōt agi præciſe ad ipſum. Et idem in conuentionali,quæ ſuccedit loco legalis, ut eſt iſta ſtipulatio de demoliendo.Idem ſi oritur ex ultima uoluntate,ut l.ſi deicommiſſaria.§.fin.de leg.3.non ſic qñ eſt ſimplex conuentionalis obligatio prout eſt obligatio ſcriptoris,& ideo Dy.reprehēdit hanc gl.niſi eſſet publica utilitas principaliter,de hoc plene per Bar.in l.ſtipulationes non diuidun.de uerb.obl.

A D D I T I O.

a ¶Compelli.Non tamen propter.hoc prohibetur, quin poſſit in clericum ord.ul no.Ant.de But.in c.j.de temp.or.& licet in obligationib. facti ſuccedat obligatio ad intereſſe,nec quis poſſit præciſe cogi ad factū tñ vbi adeſt iur̄m,ſuper quo poteſt præciſe cogi ſ̄m Matth.notabilib.ſuis.

§.Quæſitum eſt. Si ſunt plures ædificātes uel ꝑ lures nunciātes,quilibet debet cauere,& etiam cuilibet cauendum eſt,uel uni recipienti pro oīb.ſi in hoc conſentiunt alij.Et in iſta ſtipulatione debet fieri mētio de intereſſe.Et licet unus tantum ſtipuletur quantum aderit,non cēſetur ſtipulari niſi ſuum intereſſe,hoc dicit. Et not. ꝙ quando uni cauetur de conſenſu aliorum,acquiritur aliis actio etiam ſine ceſſione,quia iſta eſt ſtipulatio prætoria ſ̄m Ang.ut l. in omnibus.ff. de præto.ſtip.dicit etiam Ang.ſ.l.proxi.§.j. ꝙ ſufficit ædificantes præſtare ſatiſdationem alteri recipienti pro nunciante,per l.j.§.pe. quorum leg.& ille tex.vr̄ loqui quando alter eſſet procurator,alias ſecus,quia poſſet hoc fieri ignorante nunciante, & fraudolenter. Vnde non debet ſeq. remiſſio,niſi ſciat hoc,& approbet.¶In tex.ibi,{quia reſtitutio operis pro parte fieri non poſſit.} Et ſic q̄libet ipſorum in ſolidum promittit deſtruere,ergo quilibet ipſorū ſolus poteſt cōueniri ut deſtruat ex iſta cautione, & tamen ſi nō eſſet interpoſita,uidetur ꝙ omnes ſimul debeant conueniri, ut dixi ſ.eodem.l.ædibus.in hoc ergo iſta cautio eſt utilis,uel forte illa debet intelligi ſ̄m iſtum tex.quia non coguntur ſe obligare ultra q̄ lex eos obliget,nam ſi non poſſet aliquis eorum ſolus conueniri,non ur̄ ꝙ quilibet deberet ſe inſolidum obligare, & hoc uerius ur̄.¶In tex.ibi,{etiam ſingulis erit cauendum,} intellige ſimiliter inſolidum,quantum ad deſtructionem operis, quia pro parte non poteſt fieri,ſed quantum ad intereſſe,ſi non fiat, debet promitti cuilibet de intereſſe ſuo tantum.arg.ff.de uerb.oblig.l.2. in fi.¶In tex.ibi,{ſi hoc maluerint.} ſed quid ſi unus petit deſtructionem operis,alter petit intereſſe? Rñdeo ſe inuicem impediūt quia debent concordari,ut uel petant unum,uel aliud. ut ff.de le. j.l.huiuſmodi.§.fi.cum ſeq.ſ̄m Iac.de Ra & Ray.de For. ¶In tex. in fi.ibi,{ſtipulationem ſufficere}non rñdet clare ad quæſtionem formatam.Ideo dicit,ꝙ ſi iſte unus recepit nomine ſuo, & aliorum,iſta uerba,quanti ea res erit,referuntur ad intereſſe omniū. Si autem ſuo tantum nomine,tunc ad intereſſe ſuum tantum.Et ita intelligit glo.

L E X XXII.

CVi opus. ¶Hæres ædificantis tenetur patientiam præſtare ex hoc edicto ut opus deſtruatur,non autem teneatur deſtruere, nec expenſas miniſtrare,quia illud eſſet pœna, in qua hæres non ſuccedit ante lit.conte.h.d.tex.cum gl.¶In tex.ibi,{nam & in reſtituendo pœna uerſatur. &c.} ſic ergo non tenetur ipſe

in ſe hanc curam ſuſcipere, ꝙ deſtruat, etiam ſi nunciator vellet ſibi miniſtrare expenſas, quia in hoc grauaretur, & hoc vult iſte tex. ſed ſolum tenetur patientiam præſtare, iſtud enim non reputatur pœna, cum opus ad ipſum peruenerit, ſi patiatur ipſum deſtrui, vt hic patet manifeſte, vt no. ſ. eo. l. de pupillo. §. denunciationem. Sed recipere curã deſtruendi, & miniſtrare expenſas reputatur pęna, vt ẽt hic patet, licet aũt hic loquatur in ſucceſſore vli, idẽ in ſingulari, ſi poſt opus factum ædificans alienaret, vt emptor, vel donatarius teneatur præſtare patientiam. arg. ff. l. prox. licet illa loquatur, qñ ipſe ædificauit, tñ idem eſt fortior, q̃ ipſe author, qa res fuit affecta vitio reali ꝑꝑ nunciationem, iõ tranſit ad quẽlibet cum eodem vitio, & ẽt põt agi tam interdicto demolitorio, q̃ interdicto quod vi aut clam. iſto caſu, vt l. competit. §. fi. ff. quod vi aut clam. Sed ſi emptor ædificaſſet, dic vt dicam in l. ſeq. ¶In text. in fin. ibi, {ſed ſua impenſa deſtruet.} ſ. ipſe nunciator, putarem tñ tunc ſi iſte eſſet ſucceſſor ſingularis, nunciãtem poſſe agere ꝯ authorem, qui fuit nunciatus actione in factum ad iſtas expenſas, quas oportuit ipſum miniſtrare culpa, & defectu illius, vt ſ. eo. l. ꝑtor. §. nonnulli. iuncta l. 3. in fi. ſ. de condi. ob cau. ubi poſſum agere contra illum, cuius facto ſum damnificatus.

LEX XXIII.

1 *Si nunciatio fuit facta in ipſa re, tunc contra ſingularem ſucceſſorem ædificantem non ſolum datur hoc interdictum demolitorium, ſed etiam interdictum, quod ui aut clam, & quid ſi fuit facta non in re ipſa.*

IS cui opus. Lex præcedens loquitur in ſucceſſore vli, ſed iſta in ſingulari. Itẽ illa, qñ author ædificauit ꝯ nunciationem, iſta vero qñ ipſe ſucceſſor ignorãter, & in his duob. differt ab illa, ſed in alio concordat, quia ſicut ibi tenetur ad ſolam patiẽtiam, ita hic. ¶In tex. ibi. {emptor ædificauit.} ſ. ignorans nunciationem, & tunc hẽt locum, quod ſ. dixi. Si autem ſciens, tenetur deſtruere ſuis expenſis, & ita intellige quod infra ſequitur, emptorẽ idest dñm nouum teneri. In primo tñ caſu, quia patitur damnum deſtructionis, puto ipſum habere regreſſum ꝯ venditorem ad intereſſe, quia ipſum non certiorauit de nunciatione per l. j. §. j. de actio. empt. Videbatur autem non poſſe agi ꝯ hunc ſingularem ſucceſſorem per l. fi. §. fi. de ꝯh. emp. Sed dic ꝙ ẽt in rem ipſam, vt ff. de aqua plu. arc. l. ſi tertius. §. ſi quis prius ¶In gl. in uerbo, {dñs.}
1 ibi, ſed vbi denegat illud edictum, hanc tenet Iac. de Ra. †Tu dic, ꝙ aut nunciatio fuit facta in ipſa re, & tunc ꝯ ſingularem ſucceſſorem ædificantem non ſolum datur hoc interdictum demolitorium, ſed ẽt interdictum quod vi aut clam. quia concurrit cũ iſto tanq̃ magis generali, vt ff. quod vi aut clam. l. ſi alius §. ait Iuli. Aut fuit facta non in re ipſa, & tunc ꝯ ſingularem ſucceſſorẽ, nec iſtud datur per legem de pupillo. §. nunciationem. & §. ſi quis forte. ſ. e. Nec etiam illud, ut in l. contraria, & iſta eſt vera ſolutio. Eo vero caſu quo dantur, indiſtincte dantur, nec quæritur in vtroque an ſcienter ædificauerit, vel ignoranter, vt ſequitur in gl. Vltimo inducitur iſta lex ad quæſtionem, de qua per gloſ. in l. 3. §. opus. ſ. de alien. iudic. dic vt ibi.

De damno infecto, & ſubrugundis, & protectis. Rubr.

1 *Quæ ſit forma cautionis de damno infecto, & an ſit cum fideiuſſoribus, et pro quo uitio ædium caueatur, & ꝙ ad iſtam cautionem petendam nõ competat actio, ſed imploretur iudicis officium nobile, & quæ ſit forma libelli.*

1 ¶†In gl. rubrica quæ ſit forma huius cautionis de damno infec. vide in Spec. de ſatiſda. §. eſt quoquo. ver. inde. Et quæ ſit forma libelli, dic vt in Specu. de pig. §. ſequitur. verſi. cæterum. Et an ſit cũ fideiuſſoribus, uel ſine, dic vt ff. eo. l. prætor. in prin. Et pro quo vitio ędium caueatur, dic vt ff. eo. lege fluminum. §. vitium. cum ꝑcedentibus, & ſeq. Et ad iſtam cautionem petendam non competit actio, ſed imploratur iudicis officium nobile, vt no. ff. eo. l. inquilino, quia aduerſarius non eſt obligatus ex ꝯctu, vel quaſi, nec ex delicto, vel quaſi. Ideo fuit neceſſaria prouiſio pretoris, quia iniuſtum erat, ꝙ vicinus reciperet damnum ex ruina ædium vicinarum, contingente vitio operis, vel vitio ædificii, cum de iure ciuili non eſſet prouiſum.

LEX PRIMA.

1 *Iubere de cauendo per quos magiſtratus fieri poſſit.*
2 *In materia damni infecti quare non admittatur appellatio.*
Si domus rueret ante interpoſitam cautionem, uel antequam pro interpoſita habita ſit, non emendatur damnum.
3 *An poſſit quis præciſe compelli, ut caueat per capturam perſonæ, an uero poſt iuſſum factum in contumaciam non cauentis habeatur cautio pro interpoſita,*
4 *Celeritas aliquando reprobatur.*
5 *Delegans an conſeruet ſibi proprietatem iuriſdictionis, & quid de iure canonico.*

1 CVm res. †Iubere de cauendo poteſt fieri per magiſtratus municipales, licet ſit de mixto imperio, & talibus magiſtratibus non competunt ea, q̃ ſunt imperii, ſed duntaxat ea quæ ſunt ſimplicis iuriſdictionis, tñ fallit hoc caſu ꝑꝑ periculũ, quod eſt in mo-
2 ra, hoc dicit in effectu, & ſuppletur, ꝓut debet ſuppleri. ¶†In text. ibi, {celeritatem deſiderat} & propter hanc cauſam ſuper hac materia non admittitur appellatio, ut ff. de appell. recipiendis. l. fin. & not. in Spec. de iuriſd. om. iud. §. j. uerſi. & ſequitur. Sed quare dilatio hæc eſt periculoſa? Reſpondeo, quia ſi domus rueret antequã cautio eſſet interpoſita, vel habita pro interpoſita, dominus illarum ædium non teneretur ad emendationem damni, vt ff. eod. l.
3 euenit. †Sed ſi hoc eſt, quare non poteſt magiſtratus municipalis compellere illum præciſe, ꝙ caueat per capturam pignorum, vel adiectionem mulctæ, vel per capturam perſonæ? vt ff. l. 4. §. ſi intra. ver. an tamen. ſed duntaxat poſſit iubere, ꝙ caueat? Reſpondeo, quia poſt iuſſum factum, vel propter contumaciam non cauentis, habetur cautio pro interpoſita, vt ff. eo. l. ſi finita. §. eleganter. & argu. in l. non iuſta. C. ad Trebel. vbi poſt iuſſum de adeundo, habetur hæreditas pro adita. l. ij. ſ. de euict. & ſic non imminet tantum periculum, ideo cum illa ſint de imperio mixto, quia continet coertionem perſonę, & vbi ceſſat periculum, nõ debet magiſtratus ſe impedire, ſed ſi hoc eſt, quare vlterius proceditur poſt quam cautio habetur pro interpoſita? Reſpondeo, quia adhuc vtilius eſt petenti, ꝙ verè interponatur, vel mittatur in poſſeſſionem rei ex primo, & ſecundo decreto, arg. ad hoc, quod not. in l. ſi pupillus. ff. de nouatio. in gl. quæ incipit, {videtur autem.} ꝙ miſſionem ex primo decreto poteſt facere magiſtratus, non ex eo, ꝙ immineat periculum propter rationem, quam dixi, ſed quia in ea vertitur modica recognitio, & modicum præiudicium, nõ ſic
4 in ſecundo, quod dic vt ff. eod. l. 4. §. duas cum ſeq. †Et no. hic cele
a ritatem [a] approbari, quæ aliquando reprobatur, quod dic, vt plene no. extra de elect. c. fin. libr. 6. ¶In tex. ibi, {municipalibus magiſtratibus.} ſubaudi diſtantibus ab vrbe, vt ff. eod. l. quarta. §. ſi tam vacuum Iaco. de Rauen. ¶In tex. ibi, {delegandum hoc recte putauit.} id eſt delegauit prætor mortuus per ſuum edictum, & ſic competit eis ſine alia delegatione prætoris viui, vt l. quarta. §. duas ſimilis expoſitio. C. de epiſcopis & clericis. l. officiales in principio. Iacob. de Are. ¶In gl. quæ incipit, {qui ergo alij delegat. nihilominus ſibi conſeruat.} certè hic potius colligitur contrarium, dum dicit, ꝙ prætor delegauit, eo quia ſibi viſum fuit periculoſum reſeruare ſibi iuriſdictionẽ, ergo non reſeruauit delegando in hoc
5 paſſu. † dic breuiter quòd ſi ordinarius delegat, reſeruat ſibi proprietatem iuriſdictionis, & transfert vſum, ſicut dominus, quando conſtituit vſumfructum. Et ideo delegatus nihil proprii habet, & hoc dicit tex. in l. j. §. qui mandata. ſ. de offic. eius cui mand. eſt iuriſd. & facit ad iſtum text. reſponſio, quòd vult dicere, quòd viſum fuit ſibi periculoſum reſeruare ſibi etiam vſum iuriſdictionis, ideo tranſtulit vſum in magiſtratus municipales, ſed ſubſtantia remanſit apud ipſum, & eius ſucceſſores. Aut erat delegatus illi, qui ſubdelegauit, & tunc aut eſt delegatus non a principe, ſed ab ordinario qui poteſt ſubdelegare. Si erat delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, & tunc delegando unam cauſam, in illa nihil ſibi reſeruat. Et ideo ſi appellatur a ſubdelegato, non appellatur ad ipſum, ſed ad primum delegantem, ut ff. quis & a quo appell. l. j §. fi. ſecundum verum intellectum. Aut erat delegatus principis, & ad vnam cauſam tantum, & tunc illam ſubdelegando adhuc videtur ſibi reſeruare tantum iuriſdictionem, & ideo a ſubdelegato appellatur ad eum. vt C. qui pro ſua iuriſd. l. j. in fin. prout eſt in tex. ad eos. Sed de iure canonico videtur, ꝙ nihil videatur ſibi reſeruaſſe, niſi expreſſe reſeruauerit, vt in cap. ſuper quæſtionum. de off. del. dummodo ſubdelegatus acceptauerit, alias ſecus, vt in c. quamuis. eo. ti. lib. vj. ¶In gl magna ibi, (ſ. de iuriſdict. omnium iudicum. l. iubere.) ſupple iuncta l. ea quæ. §. magiſtratus. ff. ad municipalem. nam l. iubere cauere. non dicit non poſſe facere magiſtratum municipalem hunc iuſſum, & ſic non contrariatur huic, ſed dicit, ꝙ eſt de imperio. l. autem ea, quæ, §. magiſtratus. dicit, ꝙ
b ea quæ ſunt de imperio, [b] non competunt magiſtratib. municipalib. tunc ergo ſolue, ꝙ eſt ſpeciale in caſu iſto ꝑꝑ rõnẽ lřæ. Cõpetit ergo hoc magiſtratib. non iure magiſtratus, quia ꝑꝑ officium quod

ADDITIONES.

a ¶Celeritatem. Vide Arch. 23. diſt. c. communis filius. & 93. di. c. j. & not. ꝙ in cauſa, in qua celeritas deſideratur, non habet locum reconuentio ſm Hoſt. & Io. And. in c. cum dilecti. de ord. cog. D. Ant. in c. j. de mu. peti. itẽ licet in cauſa, in qua celeritas deſideratur, non poſſit a ſentẽtia in tali cã lata appellari, hoc tamẽ fallit in cauſa damni infecti, & mixti imperii, ſm Lud. Rom. ſing. ſuis fol. 22. vbi inducit l. placet. C. de peda. iud. quam dicit ponderatam a ſe ſolo ad hoc.

b ¶Adde tamen ꝙ de his quæ imperii ſunt, incidenter cognoſcere poſſunt, vt per Ale. in l. 2. ff. de iuriſd. om. iud. licet non principaliter, vt l. magiſtratibus. eo. tit. & ibidem per eundem Alex.

quod eſt capax eorũ quæ ſunt de imperio, ſed ex ſpeciali commiſſione facta per edictum prætoris,& ideo nõ poteſt alteri ſubdelegare.vt l.j.in prin.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi. non ſic in illis,quæ ſibi competunt iure magiſtratus, & ſm naturam ſui officij,quia quilibet ordinarius põt delegare,vt l.& quia. de iuriſ.om. iud.¶In ea.gl.fin.ibi,{fauore pupillorum.}ſupple,vel minorum, non ſic in reſtitutione quæ conceditur minorib.ex tit.quibus ex cau.maio.nam illam non poterit concedere magiſtratus municipalis,quia non reperitur hoc iure cautum , & de illa intelligitur illa l.ea quæ.§.magiſtratus.dum loquitur de reſti.in integ.

LEX IIII.

1 *Si dies appoſitus finiatur,& damnum adhuc timetur,tunc poſt diem debet prorogari,& ſi iam eſt finitus,debet ſtipulatio ſeu cautio renouari, cauſa tamen cognita.*

2 *Differentia inter renouare,& protelare.*

DIes cautioni. ¶†Si dies appoſitus finiat̃,& damnum adhuc timet̃, tunc poſt diem debet prorogari,& ſi iam eſt finitus,debet ſtipulatio,ſeu cautio renouari, cauſa tñ cognita. Et hoc fit per iudicẽ, qui primam cautionem fecit interponi, qui ẽt põt cõmittere aliquem articulum neceſſarium inferiori ab eo.h.d.¶In tex.ibi.{prætoris,uel præſidis officiũ.} qñ ipſe prætor,vel pſes primã cautionem fecerat interponi. Si uero magiſtratus municipales ſm ea quæ hñr s.e.l.j.tunc ipſe eſſet adeundus pro renouatione,uel protelatione,vt no.j.eo.l.prætor.poſt prin.in gl. ſup ver.ſtatuerunt.In tex.ibi.{ex cauſa.} puta ſi adhuc timetur damnũ,quia nulla reparatio facta eſt:ſecus ſi eſſet facta talis, ꝙ de cætero damnum non timeretur,& ſuper hoc expedit adhibere magiſtros,& fabros, & iſtud committit ptor magratui municipali, vbi ædificia ſunt,vt uideat,& videri faciat,& ſibi referat.Et ſic nõ eſt ſpecialis delegatio cauſæ,quia non habebit magiſtratus municipalis facere reuocari,vel probari, ſed duntaxat referri prætori, & ipſe prætor faciet,licèt gl.hic ſuper verbo {remittere.} dicat ꝯrium,ſed non bene ſm Iaco.de Ra.Eſt ergo cõmiſſio certi articuli incidentis de quo hr̃ in fi.in l.ab arbitro.qui ſatiſ.cog.Sed ſi ędificia erant in municipio,quare fuit adhibitus prætor, vel præſes in prima cautione,& nõ magiſtratus illius municipij,ut hic? Sed expreſſẽ rñdeo,quia municipium erat prope vrbẽ, uel prope locũ vbi reſidebat præſes,quo caſu non eſt adeũdus magiſtratus municipalis,cu de facili poſſit adiri maior,vt j.ea.l.§. ſi tam vicinum.

2 ¶†In tex.ibi.{uel renouare,vel protelare eam.} not.iſta uerba,ꝑpter quæ ſemper allegatur iſtud prin.quæ ſit dr̃ia inter iſta, vt hr̃ in paruis gl.& in l.ſed in imminente.j.de preca. Et aduertendum, ꝙ ſi dies non erat adhuc lapſus, non expedit qđ de nouo protelatur,ſed ſufficit diem protelare,vt vbi erat primo bienniũ,ſit quadriennium,& ſi contingat poſtea damnum dari intra tp̃s prorogationis agetur ex prima remiſſione, ac ſi illud tp̃s in ea fuiſſet appoſitum ab ipſo principio. Aduertendum tñ,ꝙ in hac protelatione debent conſentire fideiuſſores in prima, alias non noceret eis ſi damnum daretur in tpe prorogato,ẽt ſi a principio fuiſſet actũ de prorogatione fienda. Quia fideiuſſores non cenſentur ſe obligaſſe,niſi ad damnum,quod daretur in primo tpe,caſus eſt ſingularis ſm vnum intellectum,in l.Labeo.§.fin.s.de arbit. coniuncto prin.illius legis,facit lex Lucius.§.Paulus.de admin.tuto. & quod

a ibi no.¶Quid autem ſi interueniſſet noua promiſſio, licet nõ neceſſario cum nouis fideiuſſoribus? Rñdeo,cenſentur receſſum a prima iure nouationis,vt j.de prætor.ſtipul.l. Valerianus. ſecus ſi non interueniſſet noua promiſſio principalis, licet interuenerint noui fideiuſſores,ut ibi no.Bart. ſingulariter.Si uero tempus erat iam finitum, oportet ꝙ de nouo interponatur cautio, quia prima eſt finita,& ita intellige uerbum {renouare.}

ADDITIO.

a ¶Noua promiſſio.Adde vt per Socin.conſi.18.

1 *Si iudex ſtatuit tibi certum terminum,ut mihi caueas, & intra terminũ non caueas,ſine alia citatione,uel contumacia, potes mittere me in poſſeſſionem rei ruinoſæ,ſi præceptum fuit factum tibi præſenti , & quid ſi eras abſens.*

2 *Si pars domus eſt ruinoſa,in illam tantum debet fieri miſſio, quando commodè fieri poteſt.& nu.1*

3 *Iudex ordinarius habens imperium quandocunque vult,poteſt facere aliquem capi perſonaliter,& ad ſe duci,non tamen poteſt facere ipſum extrahi de domo.*

4 *Prætor uiuus,uel præſes quãdo eſt aditus pro cautione de qua hic, poteſt cauſam delegare.*

Quando quis eſt miſſus ex primo decreto,& ſi non poſſidet,ſi iudici uidetur utile priuare aduerſarium,hoc poſſet,& transferre in miſſum.

§.Si intra. ¶Contra non cauentem fit miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto rei rũinoſæ, uel partis q̃ minatur ruinã,ẽt per magiſtratus municipales. Et ſi ille nõ recipiat miſſum,dat̃ ꝯ eum actio in factum ad intereſſe, q̃ ẽt poterit intentari coram magiſtratu municipali,non aũt põt magiſtratus illum præciſe compellere captis pignorib. uel mulcta indicta.

¶Itẽ ſi perſeueret in contumacia poſt primũ decretum proceditur ad ſm,per qđ miſſus efficitur uerus poſſeſſor, & aduerſarius contumax de poſſeſſione expellitur.Iſta tñ quia ſunt magni piudicij per magiſtratus municipales poſſunt expediri, etiã ſi prima fuerint per ipſum expedita,ſed dẽt adiri ptor,vel præſes. h.d. vſq;

1 ad §.prætor ait.¶†No.ex prin.huius §.ꝙ ſi iudex ſtatuit tibi certũ terminũ,ut mihi caueas,ſi intra illum terminũ non caues ſine alia citatione,uel contumacia põt iudex mittere me in poſſeſſionem rei ruinoſæ,& hoc qñ præceptum fuit factũ tibi pñti, qđ hẽt vim tunc peremptoriæ citationis,ut l.ceſſante.s.qũo,& qñ iudex.Si vero eras abſens,& adhuc præceptum tibi non erat factũ, tunc debes citari ter ſaltẽ ad domum,ut poſſit perueniri ad primũ decretum,vt j.eo.l.prætor.iunctis his quæ no.in l.ſi finita.§.Iulia.j. eo. dico tñ,ꝙ debebit requiri,ut veniat ad dicendum cãm quare nõ dẽat fieri miſſio ex primo decreto ꝑꝑ eius contumaciã,quia potuit habere aliq̃ iuſtam cãm quare non cauit intra terminũ ſtatutum a iudice.Et hoc per l.3.§.ſi ad diem.de termino mo. ¶ Nõ ãt eſt neceſſe,ꝙ citetur,vt ueniat ad cauendum, vel ꝙ ſibi fiat nouũ pceptum de cauendo,quia in illo iã eſt contumax.Et aduertendũ eſt,quia non dr̃,ꝙ iſta miſſio fiat a magiſtratu municipali, ſed a ptore,tñ hoc eſt intelligendum qñ ipſe prætor iubet caueri. Si uero magiſtratus ipſe poſſet mittere in poſſeſſionem, ut patet in §. duas.in uerbo.{poſſe.}& ẽt glo.hic iſtud tenet.Et adde qđ dicam j.ea.l.§.hoc aũt iudiciũ. ¶ †Itẽ no.in ſecundo dicto, ꝙ ſi pars domus eſt ruinoſa,in illam tñ dẽt fieri miſſio. hoc eſt verũ qñ poſſet fieri cõmode,ut quia eſt a latere.Alias vr̃ ſecus,ut ſi in parte ſuperiori domus,in qua non põt fieri,niſi fiat ẽt in inferiori,uel ecõuerſo.arg.eius quod habetur in l.Atheius. j.de aqua plu.arc.¶Vltimo no.in uerbo,{an tñ.}ibi,prohibet magiſtratibus & ſic innuit ꝙ maiores magiſtratus,ut ptor, vel præſes bene poſſint cõpellere præciſe ad cauendũ,ſi petens non cõtentat̃ de primo decreto, & ſic captis pig.uel mulcta indicta,poſſet ẽt fieri per capturã perſonę,& ductionem ad palatiũ mandando ſibi,ꝙ non recedat qn

2 caueat.arg.in l.j.§ quid ergo.s.de ven.inſpi. † nã iudex ordinarius habens imperium qñcunq; vult poteſt facere aliquẽ capi perſonaliter,& ad ſe duci.vt no.dicit Bal.in l.ꝯſentaneũ.C.qũo,& qñ iudex.Et pro hoc adduco tex. j.ea.l.§.prętor.uer.verecundi.vbi dr̃ ꝙ non debet facere ipſum extrahi de domo.Ergo ſi repetitur extra domum,bene põt facere eũ capi. Et adde ꝙ not. Archi.ſuper rubr.de eo,qui mitti.in poſ.ſi.vj.¶In gl.ma.ſuper uerb. {duas.} ibi ſm.s.eo.l.j.in prin.No.illas gl.pro eo,qđ ibi dixi, nã licet ibi loquatur de præſide,vel ptore,gl.tñ hic intelligit idẽ in magiſtratu municipali,vt poſſit prorogare tp̃s,uel renouari facere cautionẽ, qđ declara,ut ibi dixi.in gl.in verbo {actionum.} ibi, an ergo hęc quatuor competant iure magiſtratus quaſi a prætore mortuo ſint ꝯmiſſa? & vr̃ dicendum ꝙ ſic,per iſtum tex.dum dicit,{prætor iniunxit.} nam non põt intelligi niſi de prætore mortuo, qui fecit edictũ,nec ꝙ iniunxerit,niſi per illud edictũ, ergo cõpetunt magiſtratib.eo ipſo ꝙ ſunt magiſtratus ſine delegatione ptoris uiuẽtis.Et hoc eſt cõpetere aliquid iure magiſtratus.Itẽ ex hoc ſequit̃ aliud,ꝙ ipſi magiſtratus poterunt aliis delegare,vt l.j.§.ſed quę.de offi.eius cui man.eſt iuriſ.pro hoc ẽt facit, qa qñ vna determinatio determinat plura,pariter ipſa determinat,ut l.iam hoc iure. de vul.& pup.Sed hic dicit tex.ꝙ iniunxit actionem, & poſſeſſionẽ, & de actione in facto eſt clarum,ꝙ ſuper illa põt cognoſcere magiſtratus,& ẽt delegare,quia eſt de ſimplici iuriſdictione, ergo & miſſio in poſſeſſionem ſiſr competet, & poterit delegari, & quidam hoc fatentur de plano.Dicunt tñ hoc eſſe ſpeciale hoc caſu quantum ad miſſionẽ ꝑꝑ celeritatẽ huius cauſę rl r ꝯ,ut l.ea quę. §.magiſtratus.ad munici.Alij ꝯ timorẽ huius §. ꝙ non competat iure magiſtratus ex cõmiſſione edicti prætoris mortui, ſed requiratur commiſſio prætoris viuentis,& tunc oportet impropriare tex.dum dicit,{iniunxit.} ideſt iniungi permiſit per prætorem viuum,& tunc erit hoc ſpeciale,quia iſtæ cauſæ ſunt de mixto imperio.Et ea quæ ſunt de mixto imperio,non pñt delegari per prętorem viuũ uel præſidem,niſi ex cauſa abſentiæ,vt l.j.§.j.de offic. eius,ſed hęc poſſunt delegari ẽt ſi ſe non abſentant, non tñ cuilibet,ſed magiſtratib.municipalibus alias iuriſdictiones habentibus ꝑut in fi.no.in l.nec mandãte.s.de tut.& cur.da.ab his. & talis magiſtratus non poterit ſubdelegare.Tertia fuit opi. (& iſta uera) ꝙ imo mittere in poſſeſſionem,& ẽt iubere cauere competat magiſtratib.eo ipſo ꝙ ſunt magiſtratus,& ſine delegatione prætoris viuentis, vel præſidis, non tñ propter hoc debet ſibi competere iure magiſtratus, quia non competit ſm naturam officii, ſed dę ſpeciali commiſſione,& ideo potius dñr legati,q̃ ordinarij, & ex hoc ſequitur ꝙ non poſſunt ſubdelegare.Et iſta opi.tenet mediũ inter duas præcedentes:idem dico qñ per legem ciuilem aliquid ſpecialiter committeretur alicui iudici,quod non eſſet de regulari natura ſui officij,quia in illo diceretur delegatus,& non poterit alteri ſubdelegare.tex.cum gl.in l.j.in fi,& prin.gl.ult.C.ne lice.poten.quod eſt notandum,nam interdum ſtatuta ciuitatis ſuperioris committunt poteſtati alicuius terrę ſubditæ, ꝙ poſſit aliquid facere,quod non eſt de originali natura officij,nam non poteri

ſubdelegare,ſecus in his quæ ſunt de nã officij.Nam ſi habentur
a lege,vel ſtatuto,vel a principe,dr̃ in illis ordinarius ipſe delegãs,
vt l.& quia.de iuriſ.omn.iud.¶In gl.ſeq. circa fi.ibi,{ quia imperij
eſt} & iſta ratio non eſt bona,quia ẽt prima duo ſunt de imperio
ſ.iubere cauere,& in poſſeſſionẽ mittere ex primo decreto, qua
re ergo ita non reſeruauit illud,ſicut iſtud? unde ſupple ad gloſ.ꝙ
eſt imperij,ſ.magni,quia affert magnũ præiudicium , ſed illa duo
ſunt de Imperio paruo,quia non afferunt magnum præiudiciũ.
Fortè enim nunquam ruet,& ſic cautio nunquam committere-
tur. ¶ Item per miſſionem ex primo decreto non perdit dñium
nec poſſeſſionem, ſed cogitur miſſum recipere ſecum, & põt ire
ipſo inuito,& videre quando fructus recolliguntur , ſi miſſio ſit
in fundo.Sed per ſm decretum perdit poſſeſſionem,& dñium,ſi
habet,& ſi non habet miſſus ex ſecundo decreto acquirit vſuca-
piendi poteſtatem,vt).eo.l.prætoris.in prin.& no. quia gl.omittit
5 quintum de quo in prin.huius legis.¶†Item glo.ſeq. addit alia tria,
& ſic ſunt octo.Doct.addunt alia duo,quod dic,vt hic per Bart.
& no.ex gl.ſeq.quòd prætor uiuus,uel præſes quando eſt aditus
pro hac cautione,poteſt cãm delegare,quod eſt ſpeciale hic cum
ſit de imperio,& innuit gl. quòd poſſit etiam delegare non habẽ
ti iuriſdictionem.¶Item no.ſingulariter gl.ſuper uerbo.{deceda-
tur}in ſecunda expoſitione,ꝙ qñ quis eſt miſſus ex primo decre-
to, & ſi non poſſidet,ſi iudici videtur vtile priuare aduerſarium,
a poſſet,& ipſum transferre in miſſum,[a] quia pp hoc citius ueniet
ad faciendum id,quod iudex mandat,quod poterit id facere, qđ
perpetuo tene menti quia uix alibi reperies, ſicut etiam propter
nimiam contumaciam miſſus ex primo decre. lucratur fructus,
vt l.Fulcinius.in fi.).qui.ex cau.in poſ.ea.Regulariter vero cõtra,
quia miſſus non poſſidet,ſed detinet,vt l 3.§.fi.).de acqui.poſſ. &
uti poſſ.l.ſi duo.§.creditores.

ADDITIO.

a ¶Miſſum.Facit quod uoluerunt Aret.& Io. And.in rub.de eo qui mitt.in
poſ.cauſa rei ſer.& d.Ant.in c.ij de do.& cont.vbi volunt ꝙ licet ille per
quem facta eſt miſſio habeat annum ad recuperandum poſſeſſionem, tñ
miſſus poteſt intra illud tempus ipſum compellere ad ulteriorem litis ꝓ
ſecutionẽ.ita ↄcludit poſt ipſos Lu.Ro.ſin.ſuis fol. 11. & an annus poſſit
prorogari,q daĩ reo contumaci ad recuperandũ poſſ.vide ꝑ eundẽ vbi s̃.

1 *Contra abſentem & non cauentem nõ peruenitur ad primum decretum,*
niſi primo ſit citatus ad domum, de qua tamen extrahi non debet, & ſi
domum habitationis non habet,debet affigi citatio ad prædium,ſiue do
mum ruinoſam.
2 *In cauſa damni infecti etiam ſi aduerſarius meus ſit in ciuitate, nõ tamẽ*
eſt præſens in iudicio poſſum facere eum citari ad domum,& ſufficit.
3 *Alius caſus in quo ſufficit citare aduerſarium ad domum,& quando ſuffi*
ciat citatio ad domum.& nu.4
Quòd aliquando non ſufficiat citatio ad domum; etiam ſi fuit perquiſita
perſona.
4 *Citatus non debet extrahi de domo,& quid in cauſa criminali.*
Citatio debet fieri ad domum in qua habitat tempore citationis,licet nõ
habitaſſet ultra tres dies,& in alia conſueuiſſet habitare.
5 *Quid ſi ſtatutum dicat aliquem debere citari ad domũ ſolitę habitationis.*
6 *Quando citatus non habet propriam habitationem,et agatur de re certa*
immobili.{poteſt affigi citatio ad illam rem,& arctat ipſum, & quid ſi
agatur de re mobili.}

1 **§.Prætor ait.** ¶†Contra abſentem, & non cauentem
non peruenitur ad primum decretum,
niſi primo ſit citatus ad domum,de qua tñ extrahi non debet, &
ſi domũ habitationis non habet,debet affigi citatio ad prædiũ, ſi-
ue domum ruinoſam.h.d.iſte magiſtralis §.in quo Bar. dicit infini
ta bona,& ſemper remittitur ad formã citationis, & qualiter de-
2 beat fieri ad domum.¶†No.primo ꝙ in iſta cauſa damni infecti
ẽt ſi aduerſarius meus ſit in ciuitate,non tñ eſt præſens in iudicio
a poſſum facere eum citari ad domũ,[a] & ſufficit,ſupple,ẽt ſi nũcius
non referat ſe primo perquiſiuiſſe perſonam, & eam non reperiſ
ſe,nec ẽt expedit ꝙ iſtud opponatur in cõmiſſione,ſed ſufficit, ꝙ
vadat ad domum,& ꝙ ipſum citet,ſi ibi eſt,vel dicat familiæ eius,
vel portet ſchedulam,& ibi dimittat,nec eſt neceſſe probare,ꝙ ci
tatio peruenerit ad eius notitiam,& iſta eſt intentio literę dum di
cit.{abeſſe aũt videtur,} & eſt ſpeciale pp celeritatem huius cau-
3 ſæ, ¶†Eſt & alius caſus,in quo idem eſt qñ aduerſarius meus ſe-
mel fuiſſet in iudicio,& lis eſſet conteſtata ſecum, nam de cætero
ſufficit eum citare ad domum,vt s̃.dixi.per l.ab eo. ſupra qũo, &
qñ iudex.quia imputandum eſt ſibi poſtquam ſciuit cãm inchoa
tam,quia debuit eſſe ſemper preparatus per ſe,vel per procurato
rem,vt l.ſciendum.cũ ibi not.).de legatis. ¶Aliquando autẽ non
ſufficit citatio ad domum,ẽt ſi fuit perquiſita perſona,& non fue
rit reperta,niſi probetur citationem perueniſſe ad eius notitiam,
ut cum agiĩ de ipſo excõicando,vt quia requiritur vera cõtuma
cia,& ſic ꝙ citatio ipſum apprehendat,vt no.Inn. in ca.ſi aduerſa-
rius.de eo qui mit.in poſſ.vel per eum ſteterit ne eam apprehẽde-
ret,uel quod malitioſe ſe occultauerit ne perueniret,vel per ſe,vl
per alium impediuerit,ne citatio ad ipſum perueniret, in his oib.
caſib.eſt verus cõtumax,acſi perſonaliter eſſet citatus,ut in c.qm̃.
§.porro.ut lite non conteſt.¶Idem dicit ipſe qñ põt perueniri ad
ſniam lite non conteſt.¶Idem ubicunq requiritur uera cõtuma
cia,puta,ꝙ excludatur ab appellando,ut l.ex conſen.in fi. de app.
vel interpoſitio ſecundi decreti, vbi ẽt non ſufficit ad eius notitiã
perueniſſe,niſi latitet,vt l.Fulcinius.§.j.quibus ex cauſis in poſſeſ-
4 ſio nẽ eatur.¶†Extra iſtos caſus ſeruanda eſt media via,quia ſuffi-
cit citatio ad domum,dummodo per prius fuerit facta perquiſi-
tio de perſona,& non fuerit reperta,ẽt ſi non apparet, ꝙ latitaue-
rit,vel impediuerit,ne citatio ad eum perueniret,& ita debet fieri
commiſſio,& relatio nuncii,ita debet intelligi gl.in c.cãm quæ.de
dolo,& contu.nec expedit probare,ꝙ ad eius notitiam peruene
rit.Et iſta ſunt fundamentalia, quæ Bart. non declarat, licet ponat
multas quæſtiones eo caſu,quo ſufficit qualiter debeat fieri. Itẽ
no.in ver.}uerecundia autem}ꝙ nõ debet citatus extrahi de do
mo,ergo ſi non eſt in domo,poſſet capi,& duci,vt dixi s̃.§.præce
denti. In cauſa tñ criminali poſſet extrahi de domo, quod dic, ut
plene no.per Bar.in l.cum eo.ad l.Iul.peculatus.¶Item no.in uer.
{ſed domum} quod citatio debet fieri ad domum, in qua tũc ha
bitat tempore citationis, licet non habitaſſet ultra tres dies, & in
5 alia conſueuiſſet habitare.†quod no.ſi ſtatutum diceret aliquem
debere citari ad domum,ſed ſi adderet,ſolitæ habitationis, poſſet
citari in illa,quam conſueuit habitare,licet hodie non habitet,niſi
nũcius haberet notitiam de præſenti habitatione,ſed in caſu præ-
cedenti non ſufficit,ꝙ non habeat notitiam,quia debet perquire
6 re.¶†Vlt.no.in fi.qñ citatus non habet propriam habitationem,
& agatur de certa re immobili,puta de prædio, poſſet affigi cita-
tio ad illam rem,& arctat ipſum.Sed ſi non ageretur de certa re,
ſed de pecunia,deberet affigi citatio valuis publicis, uel eccleſiæ,
niſi per ſtatutum aliter prouideretur,ut in l.cõſentaneum.C.qũo
& qñ iudex.Iſto tñ caſu & etiam præcedenti antequam illud fiat,
debet perquiri ſi eſt aliquis ꝓcurator eius, & illi debet fieri, & ita
intelligo tex.in fi.non ſic in caſu huius §.quando habet certã ha-
bitationem,nam ſi non debet perquiri pro principali,vt dixi mul-
to minus pro procuratore.

ADDITIO.

a ¶Ad domum.Adde ut Lu.Ro.coſi.462.Abb.conſi.84.

1 *Vbi deficiunt uerba l.deficit l.diſpoſitio.*
2 *Statutum ſi dicat quòd laudum debeat notificari ei cõtra quem latum eſt*
intra decem dies a die quo latum fuerit,aliàs nullum ius acquiratur ei
pro quo latum eſt,& latum ſit poſt mortem alterius ex compromitten
tib.cum actum eſſet in compromiſſo quòd non expiraret per mortem,
& hæreditas iacuit ultra dictum tempus,ex hoc non uitiatur laudum.
Quòd ad cautelam debeat tũc fieri notificatio ad domum ſolitæ habitatio
nis,& quid ſi hæreditas poſtea adeatur an iterum ſit fienda hæredi.
3 *Contra hæreditatem iacentem non poteſt agi,nec iudiciũ inchoari,& con*
ſilium eſt quòd detur curator hæreditati.
4 *In cauſa damni infecti quòd offeratur libellus, & an eius copia mittatur*
cum citatorio.
5 *Quando fit citatio a delegato ſemper debet mitti copia delegationis ſeu*
reſcripti.ſaltem prima uice,alias haberet citatus iuſtam cauſam non cõ
parendi.

1 **§.Toties.** ¶†Vbi deficiunt uerba l.deficit l.diſpoſitio.h.d.
& ad hoc ſemper allegatur & concordat cum
iſto ſummario.).de accu.l.hos accuſare.§.oĩb.de aqua quotid. &
2 æſti.l.j.§.loquitur.†Et ſemel inducebam iſtum text.cum dicat ſta-
tutum Florentinum,ꝙ laudũ debeat notificari ei ↄ quem latũ eſt,
intra decem dies a die quo latum fuerit,alias nullũ ius ex eo acq-
ratur ei pro quo latum eſt,& laudum fuit latum poſt mortẽ alte
rius ex compromittentib. cum eſſet actum in compromiſſo, ꝙ
non expiraret per mortẽ,& hęreditas tunc iacebat,& iacuit ultra
dictum tp̃s,ꝙ laudum ex hoc non vitietur, ſi non fuit notificatũ
a ei,ↄ quem latum eſt,cum non reperiatur in rerum nã,[a] ſed ꝙ ad
cautelã fiat notificatio ad domum ſolitæ habitationis. Quid aũt
ſi poſtea adeaĩ hæreditas,an iterum ſit fienda hæredi, colligiĩ ex
3 his q̃ dixi s̃.ſi.j.l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.¶†Itẽ Ange.ꝑ iſtũ
tex.dicit ſe recitaſſe plures proceſſus in ciuitate Flo. factos ↄ hære
ditatẽ iacentem,facta citatione de ipſa hæreditate, qđ non poteſt
fieri,ut hic patet.Sed iſte tex.videtur facere ↄ,ꝙ immo poſſit fie-
ri ad domum hæreditariam,quam cõſueuit habitare defunctus,
& ꝙ proceſſus valeat.Solu ſpeciale eſt in caſu huius §.propter ce
leritatem quæ huic requiritur. Contra, quia contra hæreditatem
iacentem non põt agi,nec iudicium inchoari,ut). de ſtipul. ſeru.
l.ſi ſeruus hæreditar us.¶Eſt ergo conſilium,ꝙ detur curator hę
reditati,ut l.j.& ij.de cur.bo.dan. & ↄ curatorẽ poterit agi. hodie
factum eſt ibi ſtatutum pp hoc,vt nullo curatore dato valeat ꝓ-
4 ceſſus.†Vltimo no.in uerbo,libellum, ꝙ in hac cã offerĩ libellus,
& copia eius mittiĩ cum citatorio,qñ ſit in ſcriptis citatio, & affi-
giĩ ad inſulã.Contrarium tñ cõiter ſeruatur, q̃a ſufficit appone-
re ſche-

ADDITIO.

a ¶Rerum natura.Adde eundem conſi.24.

re ſchedulam citatoriam,ꝙ veniat ad reſpondendum petitioni ta
5 lis.† Quando tñ ſit citatio a delegato,ſemper debet mitti copia de
a legationis,ſeu reſcripti,ſaltem prima vice.[a] alias haberet iuſtã cau
ſam non comparendi,vt in c.ij.de dilatio. Et hoc probatur in au-
th.qui ſemel.š quomodo,& quando iudex.ibi dum dicit,{ & ad-
uerſario cognitis.&c.}

ADDITIO.

a ¶Prima vice.Adde Ang.conſi.36.

---

1 *Contra magiſtrum negligentem facere id quod facere poteſt, & debet,da tur actio in factum ad intereſſe totale.*
2 *Contra iudicem facientem iniuſtitiam,quæ actio detur.*
3 *Iudex negligens facere iuſtitiam,quando puniatur criminaliter extra or dinem ad intereſſe partis.*

1 §.In eum. ¶† Contra magiſtrum neglig̃etem facere id
quod facere poteſt & debet, datur actio in fa
ctum ad intereſſe totale. h.d. Et dicunt quidam ꝙ eſt hoc ſpecia-
2 le,vt detur ad integrum intereſſe.† Rñr.n.ꝯ iudicem facientem in-
iuſtitiam,datur actio in quantum iudici,ſeu bono viro. ideſt ſyn-
dicatorib.æquum videbitur,vt in l.fi. ⁊.de var.& extraor.cog Tu
dic,ꝙ ibi loquitur quando per imperitiam male iudicauit, ſi autẽ
per dolum,dareť ad integrum intereſſe,vt in l.filiusfa.š.de iudi. &
hic ſi non facit qđ facere poteſt,& debet,vr̃ eſſe in dolo præſum-
pto,vt in l.dolus.š.mã.ideo tenetur ad integrum intereſſe. In hoc
tñ eſt dr̃ia,an ſit dolus uerus,vel præſumptus,quia primo caſu in
tereſſe probatur per iur̃m in litẽ,vt in d.l.filius. Secundo caſu nõ,
ſed oportet vere probare,vt hic in gl.quæ incipit,{vt detur.} & in
gl.ſeq.ſuper verbo,{intereſt quo animo. } Non ergo eſt curãdũ,
an deliquerit in faciendo, vel in non faciendo, ſed an per imperi-
tiam,vel per dolum verum,aut præſumptum, ſi per imperitiam,
ergo non eſt dolus,ſed in contrarium facit, ſi aſſerit ſe peritum,
vt l.2.cum ibi no.š.quod quiſque iuris, ſed illud quo ad pœnam,
de qua ibi rñr. ¶Item in alio refert,delinquat in faciendo iuſtitiam
vel negligendo iuſtitiam facere,quia primo caſu recurritur ad ſu
periorem per uiam appellationis,& non aliter.C.de iuriſ.om.iud.
l.nemo.in fi.Secundo vero recurritur per uiã querelæ, vt in Au-
th.vt diff.iud.& ideo non valet appellatio,ſi dicam, peto a uobis,
ꝙ tale quid faciatis,& ſi non feceritis,appello,niſi verbo,uel facto
pronunciet illud non eſſe faciendum, quia tũc põt appellari poſt
pronunciationem,vt no.per Inno.de teſt.c.ſignificauerunt, & in
3 Spe.de app.§.qualiter.in verſi.in ſumma.¶ †Item contra iudicem
a negligentem iuſtitiam facere,[a] reperiuntur interdum certæ pœ-
næ a iure deputatæ.C.de ſeru.fug.in l.mancipia.de exa.tribu.l.miſ
ſi opinatores.lib.x.extra illos caſus punitur extra ordinem crimi-
naliter,& ad intereſſe partis,ut hic.

ADDITIO.

a ¶Iuſtitiam facere.Adde vt per Lu.Ro.conſi.149.

---

1 *Contra iudicem non datur actio ad intereſſe propter hoc,ꝙ omiſit aliquid facere,cum poſſet,& deberet,niſi illud fuerit petitum ab eo ſedente pro tribunali.*
2 *Iudex non requiſitus a parte,an poſſit aliquid facere ex ſuo officio.*
3 *Eo caſu quo poteſt facere aliquid etiam non requiſitus,ſi non facit,an teneatur ad intereſſe,uel ad pœnam,& nu.2.*
Eo caſu quo non poteſt ſi tamen facit,an valeat qđ facit remiſſi, & nu.2.
In cauſa damni infecti,qualiter procedatur.
4 *Si facta ſunt legata certis pauperibus,& ipſi non petant,non tenetur iudex,licet poſsit procedere ex inquiſitione.*

1 §.Hoc autem. ¶† Contra iudicem non datur actio
ad intereſſe ꝑꝑ hoc,ꝙ omiſit aliquid
facere,cum poſſet,& deberet,niſi illud fuerit petitum ab eo ſedẽ-
te pro tribunali.h.d.& ſemper alle.facit l.j.§.magiſtratib š.de magi
2 ſtr.conue.¶†In iſto §.examinantur tres paſſus.primus eſt,utrum
iudex non requiſitus a parte,poſſit aliquid facere ex ſuo officio,
quo caſu diceretur facere per inquiſitionem? Secundus caſus eſt
eo caſu quo poteſt aliquid facere, ẽt non requiſitus ſi non facit,
vtrum teneatur ad intereſſe,uel ad pœnam? Tertius eſt, eo caſu
quo non poteſt,ſi tñ facit vtrum valeat quod facit? Circa primũ
dic,ꝙ in concernentib.bonum,vel vtilitatem publicam,põt ex of
ficio procedere ẽt ad nullius poſtulationem, de quo poſſunt po
a ni plura exempla. primo de inquirendo [a] de criminib. in genere,
vt l.congruit.de off.præſi.in ſpecie vero rñr inquiſitio eſt prohibi-
ta de iure cõi.Fallit in certis caſib.ut plene not. in l.ij.§. ſi publico.
de adot.¶Item in his quæ concernunt commodum pecuniariũ
cameræ fiſcalis,vt l.ſi vacuam.C.de bo.vac.li.x.& ibi no.per Bart.
¶Item in his,quæ concernunt reuerentiam ſuperioris,ut l.eos.in
fi.C.de app.¶Item in his,quæ concernunt honorem ſui officij,
& dignitatem,ut l.quos prohibet.š.de poſtu.C. de teſta.l. nullum,
š.de infa.l.debuit.¶Item in his quæ concernunt abbreuiationem
litis,vt C.de iud.l.properandum.poſt prin.vbi iudex ne pereãt in
ſtantia litis,poteſt etiam non requiſitus aſſignare terminum par-
ti ad faciẽdum incumbentia,ut poſſit cauſam expedire, ut ibi no.
per Bart.& l.vnica.C.de his quæ deſunt aduo.partium. ¶Si uero
non concernunt utilitatem publicam,ſed priuatam, tunc aut ve-
niunt in ꝯñam petitorum,& põt partes ſuas impartiri,ẽt non req
ſitus.Vnde ſi condemnauit furem criminaliter,põt ẽt non requi-
ſitus a parte condemnare ad reſtitutionem rei ſubtractæ,ut not.
Inn in ca.cũ oporteat,de accuſa.& in l.ſi quis ad ſe fundum. circa
fi.ad leg.Iul.de ui publ.Item põt victum victori condemnare in
expenſis ẽt non requiſitus,quia hoc accidit poſt litem conteſ. iõ
multum in hoc uertitur iudicis officium,ut l.ædiles,§. item ſcien-
dum.de ædil.edict.& idem vr̃ de fructu,vel vſuris poſt lit. cõteſt.
perceptis,uel currentib.iuxta no.in l.j.C.de iudi.& ⁊.eo.ti.in l.ſi qs
miſſum.cum ibi no.Si vero ueniunt vſuræ principaliter, tunc aut
concernunt periculum aĩæ, & poteſt procedi per inquiſitionem
per iudicem eccleſiaſticum,& ꝯ vſurarios, & vſuras reſtituant ẽt
ſi non ſit requiſitus,ut in c.ad noſtram.de iureiu. & quod ibi per
Inn.Aut non concernunt periculum aĩæ, & tunc rñr pro vtilita-
te priuata non poteſt procedere per inquiſitionem, ſed propoſi-
tis actionib.ut dicit Inn.in d.ca.ad noſtram. fallit qñ duo concur-
runt,ꝙ actus ſit pius, & perſona quam reſpicit, ſit miſerabilis, ut
pupillus,vel vidua,uel pauper ſ̃m Inn.ibidem,& per Cy.in l.mu-
lierem.C.ſi mãci.ita fuerit alie.vt probatur in l.illicitas.§. nẽ tenuis.
š.de off.præſid.& in l.3.§. pen. de ſuſpect.tu.& dicitur actus pius,
qñ concernit perſonam,vt puta ꝙ debeantur ſibi alimẽta. ut tu-
tor,aut curator,ſeu defenſor iuxta ea quæ habenť in l.j. & ij. š.de
neg.geſt.& l.alimenta.Si uero concernunt patrimonium ſecus,
ut in l.quæ ibi ſequitur.& hoc qñ perſona miſerabilis eſt certa. Sed
ſi eſt incerta,ut ſi aliquis relinquat certam quantitatem diſtribuẽ
dam inter pauperes,licet non dicat pro alimentis, poteſt iudex ec
cleſiaſticus procedere per uiam inquiſitionis,ut no.in d.c. ad no-
ſtram. ¶De ſecundo,& tertio caſu vide hic per Bar.qui multa bo
3 na dicit.¶† Vlt.no.dum dicit in fi.{pro tribunali,} & in §.toties.š.e.
l.dicit libellum. nam ex hoc innuitur ꝙ in hac cauſa procediť cũ
ordine,dato libello,& lite conte.& fertur diffinitiua, licet ſit ſum
maria,quia non quantum ad hoc,vt aliquid remittatur de ſubſtã-
tialibus iudiciis,ſed ut abbreuientur dilationes,vt in l.j.š.eod. licet
ꝯrium uideatur ſentire gl.in l.qui bona in §.qui alienum. ⁊. eo.Sũ-
per hoc dic,ꝙ ſi aduerſarius fatetur domum ruinoſam, & nullã
cauſam allegat rationabilem quare non debeat cauere,poteſt ꝓ-
cedi per viam præcepti,ut in prin.huius l.alias habet locum quod
dixi,& etiam hoc ſecundo caſu,ſi poſt ſñiam diffinitiuam, ꝙ de-
beat cauere,& non caueat, adhuc habebit locum miſſio ex pri-
mo decreto.Ita põt intelligi prin.huius legis, quod eſt mirabile,
vt poſt ſententiam diffinitiuam ueniatur ad primum decretum,
quia non poteſt aliter fieri executio. Et ſuper ſecundo puncto
quem ſupra non explicaui, qñ iudex põt interponere officium
ſuum ẽt non requiſitus ſi non facit hoc,utrum teneať? quia Bar.
non plene explicat,põt ſic dici,ꝙ aut habuit iuſtam ignorantiam,
& non tenetur,vt l.j.§.magiſtratib.de magi.conue. Aut ſciuit, &
tunc aut in his quæ concernunt publicam utilitatem,& tenetur,
& poteſt iudex quia poterat,& debebat ſe interponere,cũ ſit pro
curator reipublicæ,ut in d.l.congruit,& l.prohibere.§.ſciendum.
quod vi aut clam.Aut in his quæ concernunt priuatam utilitatẽ,
& tunc aut pertinet ad perſonas,quæ non poſſunt petere ꝑꝑ de-
fectum ſenſus,vel ætatis,quia furioſus, uel impubes, & idem,qa
poteſt,& debet,argu.in d.l.3.§.preterea.de ſuſpec.tu. facit l.bono
rum.š.qui admit.ad bo.poſſeſ.Aut pertinet ad perſonas,quæ poſ-
ſunt petere ſibi prouideri,& non petunt,& tunc imputetur eis, li
cet iudex poſſet etiam non requiſitus,arg.hic.Et ideo dicunt Do
ctores,ꝙ licet iudex poſſit condemnare in expenſis,ẽt ſi non fue
rit hoc petitum,ſi tñ non facit,non tenetur,arg.š.de iud.l. non qc
4 quid.¶†Item dicit Bald.in l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſcop.
& cleri.ꝙ ſi ſunt facta legata certis pauperib. ſi non petunt,iudex
nõ tenetur,licet poſſit procedere ex inquiſitione per ſupradicta.

ADDITIO.

a ¶Inquirendum.Caſus quib.poſſit,procedi per inquiſitionem, vide per Fe
ly.in c.qualiter,& quando,de accu.& an inquiſitio generalis poſſit fieri,
vide per Old.conſi.270.

---

1 *Magiſtratus municipij exiſtentis prope urbem, uel prope locum vbi eſt præſes,non poteſt ſe intromittere de hac cauſa,ſed debet recurri ad prætorem uel præſidem, & ideo ſi requiſitus non facit non tenetur actione in factum ad intereſſe.*
2 *Si in aliqua ciuitate ſunt plures magiſtratus qui poſſunt cognoſcere de aliqua cã,& aliquis adiuit unum magiſtratum,puta, officiales mercantiæ uel conſules artis & illi neglexerint facere ius, tunc,quia potuit adire poteſtatem qui eſt iudex generalis omnium cauſarum,& non adiuit, an illi excuſentur,ut non teneantur ſibi ad intereſſe.& nu.3.*
3 *Iudex ſi tulit iniquam ſententiam,a qua non fuit appellatum,an excuſetur quominus faciat litem ſuam,ſi potuerit appellari.*

1 §.Si tam vicinum. ¶† Magiſtratus municipii e-
xiſtentis prope urbem, uel
prope locum ubi eſt præſes,non poteſt ſe intromittere de hac cã,
ſed debet recurri ad prætorem, uel præſidem, & ideo ſi requiſi-
tus non facit, non tenetur actione in factum ad intereſſe. h.d. ſe-

cundum

cundum intellectum gl.Ratio primi dicti eſt, quia ceſſat cã pp q̃
magiſtratus municipalis põt ſe intromittere de hac cã, licet ſit de
imperio pp periculum,quod eſt in mora, ſi iretur ad præſidem,
vel prætorem, vt l.j.ſ.c.hic vero ceſſat pp propinquitatẽ loci. Se-
cundum aliam lecturam,q̃ tenet Bart. bene põt ſe intromittere,
tñ quia de facili poterat adire prætorem,vel præſidem, adhuc nõ
1 tenetur,licet requiſitus non fecerit.†Et ſic no.hic vnum ſatis ſin-
gulare,ſm iſtam lecturam,ꝙ ſi in aliqua ciuitate ſunt plures ma-
giſtratus,qui poſſunt cognoſcere de aliqua cauſa,ſi aliquis adiuit
vnum magiſtratum,puta officiales mercantiæ,uel conſules artis,
& illi neglexerint reddere ius,quia tñ potuit adire poteſtatem, q
eſt iudex generalis oĩum cãrum,ſi non adiuit, non tenentur illi ſi
bi ad intereſſe,quod perpetuo tene menti. Angel.tenet ꝯrium,&
melius,quia negligentia illorum non excuſatur propter hoc, ꝙ
alius potuerit adiri.†Nam & ſi iudex tulit iniquam ſñiam,licet po
tuerit appellari,& non fuerit appellatũ,non excuſatur iudex quo
minus faciat litem ſuam,qa non poteſt imputari parti quare non
appellaſti?vt plene notatur in diſputatione,eiuſdem Bar.quæ inci
pit,a ſñia iudicis,ita vr̃ in caſu iſto qñ neglexerit,vt non poſſit im-
putari,quare non acceſſiſti ad alium.Nec obſtat iſte tex.quia,uel
primus intellectus eſt verus,vel ſi ẽt ſecundus eſſet verus,dic ſm
Ang.ꝙ hic magiſtratus hẽt cognitionem iſtius cãæ in ſubſidium
pp periculum moræ,ſecus ſi æquè principaliter.tene menti.

1 *Hæc actio in factum ad intereſſe datur hæredi, & contra hæredem et eſt perpetua.*
2 *Caſus in quo hæres iudicis debet ſtare ad ſyndicatum.*
3 *Si lata eſt ſñia iniqua,licet fuerit appellatum,uel fuerit ſñia confirmata, & ſic non poſſit amplius contra partem allegari de iniquitate, uel etiã de nullitate,quouſque fuerit facta executio,an tamen poterit contra iudicem primum,qui eam tulit allegari de ipſius iniquitate,& peti ipſum condemnari in ſindicatu.*

1 **§.Hæc aũt actio.** ¶†Hæc actio in factum ad inte-
reſſe daĩ hæredi, & ꝯ hæredẽ &
2 ẽt eſt perpetua.h.d.†Et not.caſum in quo hæres iudicis debet ſta-
re ad ſindicatum, ſi iudex in uita ſua, non fuerat ſyndicatus ſm
Ange.rlr ꝯ.ſ. de iud.l.ſed Iul.quia ex parte conuenti iſta actio eſt
pœnalis,quia datur ad illud,quod non adeſt,nec affuit,licet ex p-
te agentis ſit perſecutoria,quia datur ad id,quod abeſt,& hoc uo
luit gl.fi.ideo non debet dari ꝯ hæredem ante litem conteſt. vt l.j.
C.ne ex delict.defunctorum.Sed ratio in hoc §.eſt imminens pe-
riculum Dy.uero dicit,ꝙ non eſt,quia iſta actio in factum ſucce
dit loco cautionis non præſtitæ,quæ ſi fuiſſet præſtita, actio dare
tur ꝯ hæredem promiſſoris,ita hic dicatur ꝯtra hæredem iudicis.
3 ¶†Vlt.dicit Angel.hic,licet extra propoſitum,ꝙ ſi lata eſt ſñia ini-
qua licet fuerit appellatum bis,vel fuerit ſententia confirmata, &
ſic non poſſit amplius contra partem allegari de iniquitate,uel ẽt
de nullitate,quouſque fuerit executioni mandatum,ut in clem.
j.de re iud.poterit tamen ꝯ iudicem primum,qui eam tulit allega
a ri de ipſius iniquitate,& peti,ipſum condemnari in ſyndicatu,[a] per
id quod no.Inn.in c.paſtoralis.in fi.de offi.del.Tu dic plene,ut ha-
betur in dicta diſputatione Bar.quæ incipit,a ſñia iudicis.Et tangi
tur etiam per Inn.in c.ſæpe.de appell.

ADDITIO.

a ¶Syndicatu.Ad hoc vide late Soci.conſi.36.

LEX V.

1 *Secundum decretum dat cauſam præſcribendi, & quando.*
2 *Habens titulũ a iudice ſi eſt malæfidei poſſeſſor, an præſcribat longo tpe.*

1 **PRætoris.** ¶†Secũdum decretum dat cauſam
præſcribendi,ſi ille ꝯ quem fuit inter
poſitum nõ erat dñs,ad hoc allegatur,ſed ſi erat dñs
ſtatim miſſus efficitur dominus, ut hic in gl. & facit l.
clauibus,de ꝯh.emp.vbi hr̃ ꝙ eo caſu, quo ex traditione acquirit
dominium,ſi tradens erat dominus, eo caſu acquiritur dominiũ
ſi non erat dominus,acquiritur vſucapiendi,uel præſcribendi cõ
2 ditio.†Et aduerte,quia iſto caſu, quando quis habet titulum a iu-
dice,etiam ſi ſit malæfidei poſſeſſor,quia ſciebat illum cõtra quẽ
obtinuit ſecundum decretum non eſſe dominum, nihilominus
a præſcribit longo tempore propter authoritatem iudicis.[a] tex. eſt
notabilis in l.& generaliter ſupra de noxali. de quo vidi fieri ma-
gnum feſtum a Bald.dum legeret iſtam legem. Quod forte de
iure canonico non eſſet uerum,per cap.malæfidei. de regulis iu
ris lib.vj.

ADDITIO.

a ¶Iudicis.Adde,vt per Lud.Ro.coſi.454.ver.fi.

§. Si plures ſint. ¶Si vnus ex pluribus non cauet,
in illius tantum portionem fit miſ
ſio,& ſi plures petunt caueri,& non cauetur æqualiter, mittun-
tur in poſſeſſionem ex primo decreto,licet non æqualiter inter-
eſſe prætendant.h.d.Quinimo etiam ſi vnus ſolus ſit miſſus, oẽs
alij cenſentur immiſſi,& poſſunt gaudere tenuta,dummodo re-
fundant partes expenſarum pro rata,quæ eos contingunt, quod
dic,vt l.fi.ſ.de bo.autho.iud.poſſiden.

§.Et ſi dominus. ¶Tam proprietario, q̃ uſufru-
ctuario debet caueri de dam.in
fec.nec plus tenetur q̃ ſi cauiſſet ſoli proprietario habẽti proprie-
tatem,& vſumfructum,quia cuiuſlibet pro ſuo intereſt.h.d.

LEX VI.

VEnit. ¶Ei qui neglexit cautionem petere,non
datur actio ad emẽdationem damni da-
ti ex ruina.h.d.declara ut dicam j.l.proxi.§.fin. In tex.
circa fi.ibi{ ſi modo poſſum ego agere, vt rudera tol
lat vel habeat ea pro derelic.} licet fuerit negligens in petendo mi
hi caueri,vt hic colligitur.Sed gl.in l.prox.in fi.in vlt. gl.tenet ꝯriũ,
quod qñ fuit negligens,nulla detur mihi actio,ẽt vt rudera tollat,
licet ſi uelit tollere detur mihi exceptio, vt non permittatur aliter
tollere,niſi omnia tollat ẽt inutilia,& caueat de damno futuro, ꝙ
ex ablatis poſſet adhuc contingere,& etiam de præterito. Tu te-
ne primum dictum,qñ ille non declarat an velit tollere, uel ꝓ de-
relictis habere,quia expedit mihi ſcire,ut ſi vult pro derelictis ha-
bere, poſſim facere de ipſis quicquid volo, & iſtam partem te-
net Ang.cætera dic,ut ibi dicam.

LEX VII.

1 *Qualiter debeat præſtari cautio de rato.*
2 *Iuramentum calumniæ, in quib.caſib.etiam debeat hodie præſtari.*

PRætor ait. ¶Vſque ad §.hoc edictum. po-
nuntur verba edicti facti in hac
materia formaliter prout iacebat,& vſq; ad §. de eo.
ponuntur quatuor quæ continebant edictum, quo
rum vnum reſpicit perſonam eius a quo petitur cautio,nam ſi eã
præſtet ſuo nomine,id eſt pro ſuo iure,eſt ſimplex cautio ſine fi-
deiuſſorib.Si autem alieno noĩe,id eſt pro alieno iure, debet eſſe
ſatiſdatio cum fideiuſſorib.Aliud reſpicit perſonam petentis,quia
debet iurare, ꝙ calumnioſe petit ſi ſuo noĩe petit, ſi vero alieno
noĩe,quod credit illum non calumnioſè petere. Tertium eſt, ꝙ
reſpicit formam cautionis, quia debet promittere emendationẽ
damni ſi contingat ipſum fieri intra tempus a prætore, uel a iudi-
ce ſtatuendum,non aũt ſimpliciter in infinitum. Quartum eſt in
uer.{in controuerſia.} qui venit ad declarationem primi dicti, nã
ſi ille a quo petitur aſſerat ſe dñm,& ſic dicat,ꝙ cautio debeat eſ-
ſe ſimplex,quia cauet pro iure ſuo. Aduerſarius aũt negat ipſum
dñm,& ſic dicat,quod debeat eſſe cum fideiuſſorib. quia cauet
pro iure alieno,debet cauere in dubio cum fideiuſſorib. ſub hac
1 tñ exceptione,uẽl condõne quod ſi appareat ipſum eſſe dñm,fi-
deiuſſores non teneantur. †Et iſtud eſt ſingulare dictum, per qđ
dicunt Doct.declarari qualiter debeat præſtari cautio de rato,qñ
dubitatur de mandato, quæ cautio cum ſit prætoria requirit fi-
deiuſſores quod debet caueri ſub hac conditione, quod qñcun
que apparebit de mandato,fideiuſſores ſic teneantur. Et ad mul
tos caſus ſimiles poteſt induci iſte tex.notabilis.In glo.quæ incip.
2 {cum alieno} ibi {uel uerius hoc corrigitur.} † Tu dic ſm Iaco.de
Ra.quod non corrigitur,ſed ſuppletur, nam procurator iurat ut
hic,& ẽt dñs,ut in l.ꝯria.Tu dic clarius, quod de iure veteri ante l.
2.de iura.cal.non erat inuentum generaliter,quod in cauſis præ-
ſtaretur iurm̃ calumniæ ad ſolennizandum iudicium, licet in qui
buſdam caſib.hoc reperiretur,ut in caſu iſto,& j.l. de pupillo.§.ſi
opus nouum.In iſtis ergo caſib.ſpecialib.in quib.olim præſtabaẽ,
a ẽt hodie prẽſtatur[a] per ipſum principalem,ſi per ſe agat,& per ꝓ-
curatorem,ſi agat per eum, quia non tendit ad ſolennizandum
iudicium,ſed ad excludendum calumniam,& poſito ꝙ ſit præſti
tum per procuratorem,adhuc dominus debebit præſtare iurm̃
de quo ibi ad ſolennizandum iudicium.Et adde quod not. ſuper
hoc j.eodem.l.qui bona. §.in alieno. & rerũ amot.l.Marcellus.
dic ſecundum Iaco.de Ra. quod non obſtant iſta iura, quia ſicut
ibi non compellitur iurare,ſi non vult,ita nec hic.Sed ſi non iurat
ſibi non cauebitur.

ADDITIO.

a ¶Præſtatur.Sed an valeat conſuetudo vel ſtatutum tollens iurm̃ calum.
vide in c.conſtitutus.de fideiuſ.& cum procu.iurat in aĩam dñi,vide pra-
cticam in c.tibi dñs.63.diſt.& ibi an ſi dñs reuocat mandatum,poſtea ob
ligetur ex iuro,& cum procu.habet ſpeciale mandatum ad iurandum de
calumnia,an poſſit iudex compellere partem ad iurandum. vide per Io.
And.in nouella.in c.fi.de iura.cal.vj.

§.De eo opere. ¶Hic vſque ad §. edictum, ponun-
tur alia quatuor cõtenta in edicto.
Primum vſque ibi,{cum cui.}Secundum uſque ibi.{in cum qui.}
Tertium uſque ibi. {eius rei nomine.} Quartum uſque ad §. hoc
edictum. Et nota ex vltimo dicto in fine. quid eſt effectus pri-
mi decreti, quia miſſus ex eo non poſſidet, ſed ſimul cum poſ
ſeſſore

ſeſſore poſſeſſionem detinet:& ideo dicitur poſſeſſio tędialis, qa magnum tędium eſt aduerſario, ꝙ cogatur eum admittere quã-docunque vult ad locum accedere.

§. Hoc edictum. ¶Iuriſconſultus hic incipit exponere primum verbũ edicti prætoris poſitum in prin.leg.dum dicit { dãni infecti } & ſic prouidet aduerſus damnum nondum factum, vt pro eo caueat, & ſi poſt cautionem contingat, emendetur. Quid ſi erat iam factum añ pſtitam cautionem, uel habitã pro præſtita, quid iuris, & durat iſta pars vſq; ad l.hoc amplius.§. quæſitũ. quam diuide in tres partes. Primò declarat, an ille cuius domus ruit, & damnũ dedit, poſſit cogi ad emendationem damni.& dr̃ ꝙ non, ſi vult ædes & rudera dimittere pro noxa.vſq ibi.{ Vnde quare.} Secundo quid ſi ille qui damnum recepit non curat de ruderibus, vel ædibus, ſed uellet, ꝙ inde remouerentur, & exportarentur, an ſibi competat aliqua actio, vt iſtud fiat? & ad quid, & hoc vſq; ad l.hoc amplius. §. de his. Tertio qñ ille qui damnum recipit ex lapſu rerum alterius in fundum ſuum, vellet illa res retinere, & non reſtituere, vtrum ille cuius ſunt res poſſit agere vt ſibi liceat aſportare? & ſunt iſti tex.notabiles & quotidiani, & magis difficiles q̃ appareant, quia multos implicant caſus. hoc ergo dicit iſta prima pars ꝙ pro damno illatò ante præſtitam cautionem, vel habitam pro præſtita nõ poteſt agi ex hoc edicto, vt emẽdetur præciſe, ſi ille cuius domus damnum dedit paratus eſt ædes & rudera pro noxa dimittere, ſicut qñ datur in re alterius animata aĩa rationali, puta ſeruo, uel irrationali, vt quadrupede: nam non poteſt agi præciſe ad emendationem damni, ſed agitur alternatiue, vt vel damnum emẽdetur, vel res q̃ dedit damnum, detur pro noxa. ut in tit. de noxa. & in ti. ſi quadru.pauper.fec.dic.h.d.in effectu, & eodẽ modo vr̃ ꝙ poſſit agi caſu iſto non ex edicto prætoris, quod aduerſus damna pterita nullo modò prouidet vt in prin.§. ſed ex rñſo Iuli. de quo hic. In tex.ibi,{ ſarciẽda,} ſ.præciſe, & hoc fundatur a perſona cũ culpa vel dolo eius. ut in acti.l.Aquil.& de dolo. Si uero a re eius ſine ſuo dolo, vel culpa, etiam extra caſum iſtum non agitur pciſe ad emendationem damni, ſed noxaliter. ut l.ſeq. In tex.ibi,{ multo magis.} ſed in quo eſt multo magis? Rñdeo p.p id, quod ſeqtur, quia qñ datur a re animata, cum illa remaneat poſt damnum datum, ſi ille cuius eſt res emendaret mihi damnum, illud ſolum damnum haberet, non aũt carentia rei ſuæ, & nihilominus nõ tenetur emendare præciſe, multo magis qñ datur a re inanimata, puta domo, quia poſt damnum datum deſit domus eſſe, quia ſi damnum emendaret, duplex damnum pateretur, ſ. hoc etiam carentia rei ſuæ quod non eſt conueniens poſtquam ipſe fuit in dolo vel culpa. Notandum tamen, ꝙ quando datur a re animata ſi potuit prohibere & non prohibuit, tenetur præciſe ad emẽdationem damni, nec liberaretur dando pro noxa. ut in l.3. ſupra de noxa. Sed qñ datur a re inanimata, licet potuerit prouidere reficiendo, & non prouiderit, non propterea tenetur præciſe ad emendationem damni, ſed liberatur dimittendo domum & rudera pro noxa, ut hic & in fine huius legis. Et ratio forte eſt quæ colligitur ex his quæ ſupra dixi, ne duplex damnum patiatur. Si tñ uellet rudera tollere, bene tenetur emendare damnum, ſi aduerſarius nõ fuit negligens in petendo cautionem, ut). eodẽ l. hoc amplius. in prin. & ſtatim dicam in ſeq.§.

1 *Quando domus tua ruit ſupra meam, antequam mihi præſtita ſit cautio damni infecti, an tenearis mihi emendare damnum.*

2 *Eo caſu quo non curas tollere rudera, an poſſim agere quòd tollat.*

3 *Eo caſu quo cum ago vt tollas, vel pro derelicto habeas, & vis habere pro derelictis, an ſufficiat, quòd habeas pro derelictis, & ipſa rudera quæ iacent, an etiam debeas habere totas ædes etiam in partibus quæ non ruerunt.*

4 *Ille qui damnum recepit habet interdictum de ruderibus tollendis ut tollantur uel pro derelicto habeantur. Qui de illo cuius domus cecidit, ſi uult rudera tollere, & facere quæ ſibi incumbunt, & aduerſarius cotradixit, an etiam ipſe habeat interdictum de ruderibus tollendis.*

§. Vnde quæritur. ¶Si ille cuius domus ruit & damnum vicino dedit ante præſtitam cautionẽ vel habitam pro præſtita, uellet rudera tollere inuito eo cui dãnum datum eſt, poteſt hoc facere: dummodo tria faciat, ſ. ꝙ oĩa tollet ẽt inutilia, & ꝙ caueat de damno futuro, qđ poteſt contingere ex ablatis, & ẽt de præterito iam facto ex ruina. Sed ſi non curat ea tollere, & ille qui damnum recepit uellet ut tollantur, agere põt interdicto de ruderibus tollendis, vt tollantur uel pro derelictis habeantur, & hoc ſecundo caſu, ſi vult dimittere, cogitur etiam dimittere totas ædes, etiã in parte quæ nõ cecidit, ſi aduerſarius non fuit negligens cautionem petere, ſed fuit impeditus. In primo uero caſu ſi vult tollere, cogitur etiam damnum iam factum emendare. Hoc dicit in effectu & ſm uerum intellectum vſq; ad l. hoc amplius.§. de his. Et primo format dubium vſque ibi,{ & Iuli.} ſ.an ille qui damnum recepit, poſſit agere, ut rudera tollantur. Secundo ponit rñſum. Iuli. qui interrogatus de tali caſũ determinauit. Primo quid iuris econuerſo, ſi ille cuius domus ruit, vult tollere inuito eo qui damnum recepit vſque ibi { quod dominus.} poſtea determinat qõnem propoſitã, an ille qui damnũ recepit poſſit agere, & ad quid, & dr̃ quod põt agere alternatiue, vt vel tollat rudera, vel ipſa, & etiam totas ædes pro derelicto habeat. Tertio loco in l.ſeq limitat illud quod dixerat { vel totas ædes.} quia hoc eſt uerum qñ petenti non poteſt negligentia imputari, cur non petiit caueri, quia non fuit impeditus. q.d. ſi poſſet imputari, non poſſet agere vel totas ædes pro derelicto habeat, ſed ſolum rudera quæ ceciderunt, vt s. l.euenit. alia vero quæ non ceciderunt non tenetur pro derelicto habere. Quinto loco in l.hoc amplius. ſupplet illud quod dixerat, vel tollere, qa eo caſu cum vellet tollere rudera, & non habere pro derelicto, non permittitur, niſi cauit de emendatione damni præteriti, eo caſu quo non fuit negligens cautionem petere, & aſſignat rationem viuam, quia ſi domus non cecidiſſet tenetur cauere de emẽdatione damni, & ipſum poſtea emendare, uel totis ædibus carere. Si ergo iam ruit, & ipſe velit aſportare rudera, patet quòd non vult totis ædib. carere, ergo tenetur damnum emendare. h.d. ſubtiliter. pro declaratione iſtorum textuum qui ſunt infraſcati, dicas

1 ſic† quod quatuor ſunt videnda, qñ domus tua ruit ſupra meã, antequam mihi pręſtita ſit cautio damni infecti. Primum eſt vtrũ tenearis mihi emendare damnum, & in hoc dic, quòd præciſe nõ teneris, ut in præcedenti §. niſi fuiſſes iuſſus cauere per iudicem, & fuiſſes contumax, quia tunc cautio haberetur pro præſtita, vt). eo. l. ſi finita §. eleganter. uel non fuiſſes iuſſus, tñ in cõtumacia tui non venientis ad requiſitionem iudicis ego fuiſſem miſſus in poſſeſſionem, nam & tunc haberetur cautiò pro præſtita, ut d.l. ſi finita.§. illud l. cum poſtulaſſem. Et ita intellige gl. fi. in prin. l. hoc amplius. ſuper verbo { anguſtias.} Si vero quæritur an cogaris caſu verſante, ad emendationem, tunc aut tu non prouocatus a me vis rudera tollere, & non permittitur tibi, niſi emendes damnum præteritum, ẽt ſi fui negligens petere cautionem, & ẽt cauere de futuro, & omnia etiam inutilia tollere, ut in uer. rñde ſi dñs. Aut fuiſti a me prouocatus, quia egi ut tollas, vel dimittas, & tunc aut fui negligens in petendo mihi caueri, & non teneris emẽdare dãnum præteritum, ẽt ſi vis tollere, ſed ſolum dimittere rudera, vt s. eo. l. euenit. & l. hoc amplius. a ꝯrio ſenſu, aut non fuit negligens, & tunc ſi vis tollere, teneris etiam damnum præteritum emendare, vt d. l. hoc amplius. per rationem quæ ibi ponitur. Sic ergo licet mihi non ſuccurratur per uiam agendi, ſuccurritur per uiã

2 excipiendi, iſtis caſibus.† Secundus paſſus eſt eo caſu quo non curas tollere rudera, vtrum poſſim agere, ꝙ tollas? gl. o. pen. huius legis uidetur dicere quòd non, ſi fui negligens in petendo mihi caueri. Tu dic, aut volo agere præciſe, vt tollas, & non poſſum, ſiue fui negligens, ſiue non, quia potes habere pro derelictis, vt d. l. euenit. in fi. Aut volo agere nõ præciſe, ſed alternatiue, ut tollas, alias pro derelictis habeas, vt ſic ſciam quid ſim facturus, cum anteq̃ declares pro derelictis habere, ſint tua, vt l. hoc amplius. §. de is.). eo. & tunc dico ꝙ agere poſſum etiam ſi fui negligens in petendo

3 do cautionẽ, vt dixi in l. euenit. & ibi etiam hoc tenet Ang.† Tertius paſſus eſt eo caſu quo cum ago vt tollas, vel ꝓ derelicto habeas & vis habere pro derelictis, vtrum ſufficiat quod habeas ꝓ derelictis ipſa rudera quæ iacent, an etiam debeat habere totas ędes etiam in partibus quæ non ruerunt, & in hoc diſtingue: Aut fui negligens, & ſufficit quòd habeas pro derelicto ipſa rudera, ut l. euenit. Aut non fui negligens, & tunc oportet quòd etiam di

4 mittas totas ędes. ut in fi. huius l. cum ſeq.† Quartus paſſus eſt, certum eſt, ꝙ ille qui damnum recepit habet interdictum de ruderibus tollendis, vt tollantur, vel pro derelicto habeantur. Quid de illo cuius domus cecidit, ſi vult rudera tollere, & facere ea quę ſibi incumbunt, & aduerſarius ꝯdixit? Rñdeo, etiam ipſe interdictũ habet de ruderib. tollendis, quia illud datur damnum paſſo. ſ. ne vis fiat ſibi aſportare volenti. ar.). in l. hoc amplius.§. de his. & qđ ibi no. in gl. quæ incipit.{ quod eſt ſupra.} Ex prędictis patet, quod l. hoc amplius. in prin. nihil corrigit de eo quod dicitur in fi. l. prætor ſed ſupplet illud, dum dicitur { vel tollere. } licet illud quidam contrarium dixerint.

LEX IX.

HOc amplius Iulia. ait. De his autem. ¶ Res tuas in fundum meum collapſas, vel deportatas vi fluminis, vel aquæ impetu potes vendicare, vel per interdictum repoſcere, quatuor concurrentibus. ſ. quòd caueas de damno futuro, quod ex aſportatione poſſet contingere. Et hoc habetur in iſto §. & in princ. §. ſeq. Et quòd omnia aſportes etiam inutilia, ut in ſeq. §. in ver. nec aliter. & quòd terræ meæ non coaluerint, vel ſint vnitæ cum mea ut in ſeq. §. in verſi. ita demum. & quòd caueas de damno præterito emendando, ut in §. Neratius. licet in hoc alii Iuriſcõſulti, de quibus. in §. §. præcedentib. ecõtra, ſed corriguntur per Neratium. h.d. ſecundum intellectum quem tenet Dyn. & Bar. Alius intellectus eſt quòd non corrigat, ſed lo-

quatur

ꝗuatur in caſu,in quo ille cuius res dederant mihi damnũ,poterit prouidere ligando ratem funib.quod ſi non fecit, culpa ſua euenit,& dico potuit.ſ.de leui.At non obſt.id quod dixi in §.hoc edictum.ſed præcedentes Iuriſconſulti loquuntur,qñ non potuit ꝓuidere,& iſta magis placet.& eam tenet Ang. quia euitanda eſt[a] legum correctio.l.vnica.de inoff.do.Nec obſt.rõ Dy.ꝙ qñ neuter eſt in culpa,potior eſt conditio rei,& ſic intelligit §. Neratius. ẽt qñ non fuit in culpa,quia illud eſt verum cæteris paribus quod hic non eſt,immo potior eſt conditio agentis, cũ conſtet ipſum eſſe dñm rei quam reſpicit,& reus non negat, ſed non vult reddere,niſi damnum emendetur.Certe non põt retinere, poſtq̃ euenit ſine culpa illius.Et iſti tex,ſunt quotidiani:& reperio ꝙ do. Fe. de Sen.in ſuo conſi.103.interrogatus de caſu huius §.non fuit recordatus,& conſuluit quendam d.Franciſcũ de Sartiano magnũ legiſtã,dicens,ꝙ cõis opi.ruſticorum eſt,ꝙ ſi flumen res tuas trãſportat ad fundum meũ,ꝙ illæ ſint meæ, & non poſſis repetere,
b ſed ſibi videbatur hoc iniquum,[b] & allegabat quædã iura ſatis a longe,ſed reſpõdit idem,ſed nec allegauit iſtum tex. vbi eſt caſus.

ADDITIONES.

a ¶Quod eſt verum,maxime per ſubauditos intellectus,vt eſt gl. no. in ca. cupientes.§.quod ſi per vx.de ele.in vj.& gl.in auth.ex teſta. C. de coll.c. cauſam.de reſcr.ſm And Barb.conſi.1-4 apud Ale.4.par.Tñ ẽt ſi per maioritatem,uel identitatem rationis ad caſum ſimilem non expreſſum.gl. & Bar.in auth.quas actiones.2.col.in prin.verſi.quæro lex iſta. & ibidem Bal.in 1.col.ad fi.uer.tertio quærit gl.& per Io.And.in c. quamuis.de ele. li.6.in nouel.ſi cũ legis ratio corrigatur. an lex continuo correcta eſſe dicatur,vide Bal.in l.j.C. qui admit.gl.& Bar.in l.j.de leg.tut.Iac.But. in l.2. de cond.ob cau.Io.Imo.in l.2.ad fi.de do.& Ale.in l. quodcunq;. in prin. de uerb.obli.adde tamen ꝙ Io.An.contra tenet in c.tranſac.de renun.ex ſent.Lud.Ro.in ſing.uerb.ratio.uer.quæro nunquid.

b Iniquũ. Dicit ibi Fed.ꝙ tutius eſt,ꝙ diſtribuantur in pauperes,tanquam bona incerta.

---

1 *Proprietarius tenetur repromittere tantum,tam de vitio ſoli, quàm ſuperficiei,ſed ſuperficiarius tenetur de vtroque vitio ſatiſdare.*

2 *Si eras debitor meus,& conſtituiſti procuratorem generalem ad litem,et ego incæpi agere contra procuratorem,faciendo ipſum ſolum citari, & non te,& ipſe eſt contumax,propter eius contumaciam poſſum peruenire ad primum decretum contra te,non autem ad ſecundum, & an ad ſententiam diſſinitiuam.*

3 *Si fuit citatus dominus qui miſit procuratorem qui non comparuit,tunc ipſe dominus dicitur contumax:& poteſt peruenire etiam ad ſecundum decretum contra eum,& etiam ad diffinitiuam ſententiam.*

§.Quæſitum.

¶Hic incipit exponere ſm verbum edicti prætoris poſiti in prin.legis,dũ dicit,{ſuo noĩe promittit alio noĩe ſatiſdari.}qualiter dicatur quis cauere ſuo noĩe,vt ſic ſufficiat ſola promiſſio,& qualiter alieno, ut ſic requiratur ſatiſdatio cũ fideiuſſorib.& durat vſq; ad l.qui bona.§.qui damni.& eſt difficilis iſta pars.vñ notandum, ꝙ interdũ vnus eſt plene dñs alicuius domus.Alius vero nõ eſt dñs nec habet aliquod ius in re,vt procu.vel neg.geſtor.& tunc clarum ꝙ ſi primus vult cauere ſufficit repromiſſio,qa non cauet pro ſe, ſed pro dño,vt no.in prin.huius l.in gl.3.q̃ incipit,{vt procuratorio.}
1 Sed interdum cõtingit,ꝙ † vnus eſt dñs,alius tñ habet ius in re,& tunc eſt in dubio qualiter debeant cauere,quod determinatur in iſtis tex.& põt hoc contingere plurib.modis primo ꝙ vnus ſit ꝓprietarius,& ſic habet directum dñium,tam in ſolo,q̃ in ſuperficie,& alius ſit ſuperficiarius,qui habet ſolum vtile,& in ſuperficie tñ,non in ſolo.Et iſto caſu loquitur iſte primus §. ¶Interdũ contingit,ꝙ vnus eſt proprietarius,alius habet vſumfru.quod eſt minus,q̃ habere vtile dñium,& tunc loquitur §.ſequens, cum l.ſeq. ¶Interdum contingit,ꝙ vnus eſt plene dñs,alter habet ius hypothecæ in illa re,quod eſt etiam minus quam præcedentia, qa nullam habet commoditatem ex re,ſed ſolũ ſecuritatem, & tunc loquitur lex,quid decre.cum l.ſeq. ¶Interdum vnus hẽt dñium, alter hẽt poſſeſſionem bona fide tanq̃ dñs,& ẽt titulum,& loquit̃ lex,qui bona.in prin. ¶Interdum habet aliud ius, puta ſeruitutem prædialem,& loquitur §.primus eiuſdem l. qui ẽt loquitur gñaliter in quocunq; alio ius habente in re aliena.l.poſtea.in §.cum inter,determinat circa prædicta vnum dubium, & hoc dicit iſte §. proprietarius tenet̃ repromittere tantum tam de vitio ſoli, q̃ de vitio ſuperficiei.Sed ſuperficiarius tenetur de vtroque vitio ſatiſdare.Et vtroque ceſſante fit miſſio in poſſeſſionem ſuper iure vtriuſque.h.d.Rñſio primi dicti eſt, quia cum proprietarius habet directum dñium tam in ſolo,q̃ in ſuperficie pro cuiuſcunq; vitio caueat,ſiue ſoli,ſiue ſuperficiei.cauet pro iure ſuo conſeruando, ideo repromittit tantum.Sed ſuperficiarius hẽt duntaxat vtile dominium in ſuperficie tñ.In ſolo vero nec vtile, nec directum, tñ cenſet̃ eſſe procurator proprietarii ſuper defenſione directi dñii, iuxta no.s.tit.j.l.j.§.fi.& ſic poteſt aſtringi tanquam procurator in rem ſuam ad cauendum pro dño,ſeu proprietario,& ideo tenet̃ ſatiſdare,cum illud dñium directum non ſit penes ſe,& in ꝯñtiã eius,quod eſt principalius,ſatiſdat etiam ratione vtilis dñij. Nam debes ſcire,ꝙ ſicut vterque habet vtilitatem ex re, ita vterque debet ſentire incommodum,vt ſi poſt cautionem ruat,emendetur damnum per vtrunq; pro rata, & econuerſo, vt patet j.l. proxi. ver.ſed niſi.& ver.fi. ¶In gl.in verbo,{de vtroq;} q̃ incipit.{ſi nomine,} ibi{ſi vero a ſuperficiario petantur.} Tu dic,ꝙ ẽt ſi petitur a ſolo ſuperficiario,cũ ipſe ſit procurator proprietarij,cenſet̃ peti in dubio nõ ſolum de iure ſuo,ſed etiam pro iure proprietarij, & ideo ſatiſdat,ſic poteſt intelligi hic. Sed ſi diceretur expreſſe, ꝙ veniat ad cauendũ pro iure ſuo,ſufficeret ſola repromiſſio,ſic p̃t intelligi lex ꝯria.Põt ẽt intelligi in alio caſu qñ vterq; conueniebatur,vt veniret ad cauendum,quo caſu cenſetur velle actor,ꝙ qlibet caueat pro iure ſuo,& ideo ſiue vterq; compareat,& cauere velit,ſufficit ſola repromiſſio,ſiue alter tñ,vt ibi.iſte vero text. p̃t intelligi in aliis duob.caſib.ſ. qñ conueniebatur proprietarius tñ, & ſuperficiarius comparebat ad ipſum defendendum, vt in glo. & bene.Item qñ ſolus ſuperficiarius conueniebatur ſimplr,vt caueat non expreſſo pro iure ſuo tñ, quia vr̃ conueniri, vt caueat pro iure vtriuſque. ¶In gl.q̃ incipit,{ex primo.} Aduertendum,ꝙ iſta gl.debet intelligi,qñ fuit citatus,vel requiſitus ſolus ſuperficiarius.ut veniat ad cauendum ſuo,& ẽt procuratorio noĩe proprietarij,quo caſu ſi eſt contumax.gl.iſta notabilis vult, ꝙ poſſit fieri miſſio ex primo decreto,non ſolum ꝯ ipſum, & ſuper iure ſuo, ſed ẽt ꝯ proprietarium,& ſuper iure eius. Sed ex ſecundo decre-
2 to non fit miſſio niſi ſuper iure ipſius ſuperficiarij. †Ex qua gl.determinatur qõ,ſi eras debitor meus, & conſtituiſti tibi procuratorem gñalem ad litem,& ego incepi agere ꝯ procuratorem, faciendo ipſum ſolum citari,& non te,& ipſe eſt cõtumax ꝓp eius contumaciam,ꝙ poſſum peruenire ad primum decretũ ꝯ te, nõ aũt ad ſm.Et de iſta qõne no.in l.3.de procu.& dicit Ange hic, ꝙ nec ẽt ad ſententiam diffinitiuam potero peruenire ꝯ te rõne ſolius contumaciæ procuratoris.Intellige ſi eſt caſus, in quo poſſit procedi ad ſñiam,lite non conteſt.quod not.quia poteſt contingere Florentiæ,vbi non requiritur vera conteſtatio,ſed cõtumacia in non comparendo in termino, quæ habetur pro conteſtatione,vt ſi fuit citatus talis procurator, non poſſit perueniri ad dif
3 finitiuam ꝯ dñm,quod perpetuo tene mẽti.† Sed ſi fuiſſet citatus ipſe dñs,& ipſe miſiſſet procuratorem,qui non cõparuiſſet,tunc potius diceret̃ contumacia ipſius dñi, q̃ procuratoris,vt l.procuratorem.§.tutores.s.man.& no.in l.j.§.ſi procurator.ſi quis ius dicen.non ob.per Bar.& ſic poſſet perueniri ad ſm decretum, & ad diffinitiuam ſñiam ꝯ eum, & ita eſſet hoc ſi fuiſſet citatus ipſe proprietarius,ꝙ veniret ad cauẽdum,& ẽt ſuperficiarius,& neuter veniat, quia tunc proprietario noceret ſua contumacia, non procuratoris tantum.tene menti.

---

1 *Proprietarius tenetur repromittere tantum de toto damno, licèt alius habeat vſumfructum.Sed vſufructuarius tenetur ſatiſdare de toto damno tam pro iure ſuo,quàm iure proprietarij, & eius procuratorio noĩe.*

2 *Quando in domum ruinoſam vnus habet proprietatem,& alter vſumfructum qualiter teneantur cauere,an cum fideiuſſore, vel ſine.*

3 *An quilibet eorum teneatur cauere inſolidum.ſ.proprietarius repromittendo,& fructuarius ſatiſdando,an autem pro rata.*

4 *Si vnus cauit inſolidum,an poſſit quis poſtea agere contra alterum,ut ſimiliter inſolidum caueat.*

5 *Si fructuarius primo loco requiſitus fuit contumax in ſatiſdando,qualiter petens,& ad quid poterit proſequi contra eum ſi fuit requiſitus qđ caueret pro ſuo iure tantum,& quid ſi etiam pro iure proprietarij.*

6 *Qualiter fiat miſſio ex ſecundo decreto in ſuo iure.*

7 *Quid ſi non vult proſequi contra ipſum fructuarium cõtumacem,an poſſit proſequi contra proprietarium,vt caueat.*

8 *Licet cœperim iudicium contra te coram vno iudice,& ſic debeat ibi finiri,tamen ſi es contumax poſſum accedere ad alium iudicem, non obſtante pendentia litis.*

9 *Eo caſu quo propter contumaciam fructuarij venerit quis contra proprietarium,& caueat,qualiter ſuccurratur pruprietario cõtra fructuariũ, & quid ſi fructuarius non fuit requiſitus,& nu.10.*

10 *Si ſolus proprietarius fuit requiſitus,& noluit cauere, & in eius contumaciam actum eſt cõtra fructuarium,& ſatiſdedit, an eodem modo procedatur,& quid ſi proprietarius non fuit requiſitus.*

§.Celſus rectè.

1 ¶†Proprietarius tenet̃ repromittere tantum de toto damno, licet alius habeat vſumfructum. Sed vſufructuarius tenet̃ ſatiſdare de toto damno,tam pro iure ſuo,q̃ iure proprietarij,& eius procuratorio nomine.h.d.principium huius §.& prin.l.ſeq.Et ſi vſufructuarius requiſitus,vt ſatiſdet,hoc nõ faciat, denegabitur ſibi ius vtendi,vel per illum, qui petit ſibi caueri, ſi per contumaciã eius mittatur in poſſeſſionem ex primo,& ſecũdo decreto iure illius. Vel per ipſum proprietarium,ſi ꝓp contumaciam fructuarii ipſe fuerit compulſus cauere.hoc ſecundo dicit iſte §. Et ſi vterque requiſitus fuerit,& vterq; ſit contumax, fit miſſio in poſſeſſionem ſuper iure vtriuſque. hoc tertio dicitur in l. quamuis. verſiculo, quia niſi, & ſi neuter eſt contumax,ſed proprietarius requiſitus cauerit, debet vſufructuarius ſibi cauere de conſeruando ipſum indemnem pro rata ſua,alias denegatur ſibi ius vtendi. {contra

ſi fuerit

ſi fuerit requiſitus ſolus fructuarius,& ſatiſdederit,non pōt age-
re ↄ proprietarium,vt caueat,ſed ſi aliquid ſoluit recuperat a pro
prietario pro rata,alias vero nanciſcitur dñium ex ſecũdo decre-
to.hoc quarto,& vlt.dr̄ in l.quamuis.ver.niſi.Et ſunt iſti text.val-
2 de difficiles,& intricati,vt ex dicto ſummario apparet clare.† Sic
ergo patet,quia iſti tex. tria principaliter determinant, primo qñ
in domum ruinoſam vnus habet proprietatem,& alter vſumfru
ctum,qualiter teneantur cauere,an cum fideiuſſorib.vel ſine, &
hoc in prin.huius §.vſque ad ver. ꝙ ſi.& in prin.l.ſeq.Secundum
eſt quid ſi ſunt contumaces in non cauendo,qualiter ↄ eos ꝓui-
detur,& iſta pars continet duos caſus. Vnus eſt qñ ſolus vſufru-
ctuarius fuit contumax,& iſte ponitur in ver.ꝙ ſi in poſſeſ.Alius
eſt qñ vterque,& iſte ponitur in l.quamuis.verſ.quia niſi.primus
tñ caſus ſubdiuiditur in duos.Primus eſt, qñ ille, qui petit ſibi ca-
ueri ꝑꝑ contumaciam fructuarij,proſequitur ↄ eum petendo ſe
immitti ex primo,& ſecũdo decreto,& iſta ponitur in ver. quod
ſi,vſque ad ver.idem ait.Secundus eſt, qñ dimiſſo vſufructuario
vaditur ↄ proprietarium,& proprietarius cauet de toto damno
ꝑꝑ negligentiam fructuarij, qualiter prouidetur proprietario ↄ
fructuarium.Et hoc in illo ver.idem ait.vſq; in fi. ¶ Tertium prin-
cipale,qđ iſti tex.determinant,eſt,qñ neuter eſt contumax, quia
proprietarius primo loco requiſitus cauit qualiter ſibi prouidet̄
ↄ fructuarium,qui etiam tenetur participare de damno:vel econ
uerſo,qñ fructuarius primo loco requiſitus ſatiſdedit, qualiter ſi
bi prouidetur ↄ proprietarium,& hoc in l.quamuis.verſi.ſed niſi.
& ver.fi.¶Circa primam partem occurrunt tria dubia.Primum
eſt,qualiter teneantur cauere,an cum fideiuſſore,vel ſine,& tex.
in prin.huius §.dicit,ꝙ proprietarius ſine fideiuſſore, quia defen-
dit cauſam ſuam,fructuarius uero cum fideiuſſore,quia defendit
etiam cauſam alienam,ideſt proprietatem, ad quam defendendã
a cenſetur procurator conſtitutus,vt l.j.§.fi.[a] s̈.tit.j.hoc intelligit ve-
rum qñ ſolus fructuarius fuit requiſitus,& ſimpliciter,quia uī re
quiſitus,vt caueat pro iure vtriuſque,ſecus ſi uterque ſimul, uel
fructuarius tantum pro ſuo iure, quia tunc ſufficit ꝙ repromit-
tat per l.qui bona §.j.s̈.eodem.& quod dixi ſupra proxi. §. & hoc
voluit hæc gl.dum dicit iſtum caſum ſimilem præcedenti, quod
intellige in iure,ſed non in facto, & ↄrium ibi formatum hic cade
re,& eandem ſolutionem debere dari.Contra illud tñ,ꝙ propric
tarius caueat,videbatur rō,quia cum ipſe nullam commoditatē
habeat,videbat̄,ꝙ nullum incommodum deberet ſentire. Cau-
tiores Iuriſconſulti in l.ſeq.in prin. dicunt hoc non obſtare,vt col
ligitur ex aduerſatiua,q̄uis,nec rñdetur ad ↄrium. Sed tu dic ꝙ li-
cet non habeat, ſperat tñ habere ceſſante vſufructu, ideo debet
3 proprietatem defendere.¶†Scđo dubium eſt,vtrum quilibet eo
rum teneatur cauere inſolidum.ſ.proprietarius repromittendo,
& fructuarius ſatiſdando,an aũt pro rata?Et vī primo, ꝙ in totũ
per tex.in l.quamuis.ver.niſi.quia proprietarius in totum,& c.In
ↄrium, quia quilibet tenetur in effectu emendare damnum pro
rata,vt patet in d.l.q̄uis.ver.ſed niſi.& ver.fin.¶ Super hoc dic,ꝙ
aut vterq; cauet,& tunc quilibet cauet pro ſua rata. Aut alter tã-
4 tum,& tunc valet inſolidum,ſed repetit ab altero.¶† Tertiũ du-
bium eſt, quid ſi vnus cauit inſolidum, vtrum poſſit quis poſtea
agere ↄ alterum,vt ſiľr in ſolidum caueat?& rñdeo ꝙ nõ,per tex.
iſtius §.in prin.dum ponit alternatiuam uel,in l.ſeq.verſ. quia niſi.
& ſic innuit,ꝙ ſi proprietarius repromiſit inſolidum, non poſſit
cogi fructuarius ad ſatiſdandum,& idem econuerſo cum ad ue-
5 ritatem alternatiuæ ſufficiat alteram partem eſſe veram.¶† Circa
ſecundam partem occurrũt quatuor,vel quinque dubia, primũ
eſt ſi fructuarius primo loco requiſitus fuit contumax in ſatiſdã
do,& petens vult proſequi ↄ eum,quod facere pt̄?Rñdeo, ſi fuit
requiſitus,ꝙ caueret pro ſuo iure tantum,mittitur in poſſeſſionē
b ex primo,[b] & ſecundo decreto.Et ita intelligit gl.in l.quamuis. Si
vero,ut ſatiſdaret pro ſuo iure tñ,& ēt proprietarii,tũc ex primo
decreto mittitur in poſſeſſionem non ſolum pro ſuo iure tñ,ſed
ēt proprietarij,quia ſua contumacia cum ſit procurator propric
tarij,nocet proprietario in hoc.Sed ex ſecundo decreto mittitur
in poſſeſſionē,niſi ſui iuris ſit tñ,ut no.gl.fi.in §.præcedenti.¶†Se
cundum dubium eſt,qualiter fiat miſſio ex ſecundo decre.in ſuo
iure,tex.hic in ver.ꝙ ſi in poſſeſſione. declarat, quia prohibebitur
vti frui.Hoc intelligo,non vt vſusfructus in ipſum transferatur,
quia hoc fieri non poteſt,cum ſit perſonale,ut Inſtit.de uſufr.§.fi-
nitur.ſed transfertur in eum commoditas remanente iure penes
illum,tex.eſt qui hoc expreſſe dicit in l.ſi noxale.s̈.de noxa.& effe
ctus eſt magnus,quia finitur uſusfructus morte illius,penes quē
remanſit uſusfructus,& per cõſequens ēt commoditas, nõ mor
te illius in quem commoditas eſt tranſlata,ut l.neceſſario.§.fi. de
7 pericu.& commo.rei uend.¶†Tertium dubium.Quid ſi nõ uult
proſequi ↄ ipſum fructuarium contumacem, ſed uult ire ↄ pro-
prietarium,ut caueat,utrum poſſit:uī ꝙ nõ,poſtquam elegit fru
ctuarium.Nam ſi ſatiſdediſſet,ad proprietarium non reuerteret,
ut s̈.dixi,ſed ipſe poteſt facere,ut ſatiſdet, faciēdo ſe mitti ex primo
decreto in iure illius,quia tedio affectus forte ſatiſdabit,uel habe-
bitur ſatiſdatio ꝓ pſtita,ut no.s̈.in prin.l.in gl.in uerbo,{anguſtias.}

Contrarium eſt uerum,ut patet in fi.huius §. poſtquam fructua-
rius eſt contumax, q̃a non dēt nocere petenti electio.Et iſtud in-
ducit Bar.notabiliter,poſito ꝙ in eſſet uera opi.q̄ tenet gl.i Auth.
de duo.reis,& Azo in ſumma eiuſdē ti. ꝙ conuento uno ex reis
debendi lite pendente non poſſit alter conueniri,per l. quoties.§.
ſi creditor.de peculio. hoc debet intelligi ſi conuentus non fuit
contumax,alias ſecus per iſtum tex.Illã tñ opi.ēt non tenet Bar.in
l.3.§.fi.de duo.reis.per l.cre.in prin.s̈.man.& rñdit ad illam l. quo-
8 ties.§.ſi cre.licet Ang.ſibi hoc appropriet. † Inducit ēt notabiliter
ad limitationem l.ubi ceptũ.s̈.de iud.ꝙ licet ceperim iudicium ↄ
te coram uno iudice,& ſic debeat ibi finiri,ſi tñ es cõtumax poſ-
ſum accedere ad alium iudicem non obſtante illa l.nec potes mi-
c hi obijcere pendentiã litis[c] præcedentis, in qua es contumax, de
quo per eundem in l.ſepulchri.de ſepul.uio. Et ultra hoc ēt dicit,
ꝙ ſi eſſes paratus purgare contumaciã in primo iudicio,non de-
bes audiri poſtquam ipſum contempſiſti,ut l.litigatores.de arbit.
Ang.ↄ in utroq; dicto per ea quæ no.Guil.de Cun.in l.nemo.C.
de iuriſ.om.iud.& Dy.in l.nulli.C.de iud. & Inn. in c.ſuper literis.
de reſcr.Tu dic.Bar.uerum dicere in primo dicto, ꝑꝑ eius rõnē.
Nec obſtant allegata per Ang.quia non loquunt̄, qñ reus eſt cõ-
tumax.In ſecundo uero dicto puto Ang.uerius dicere, ꝙ ſi uult
expenſas reficere,& oē damnum,quod habuit actor in acceden
do ad alium iudicem ꝑꝑ eius contumaciam, & ſatiſdare de iudi.
ſiſti coram primo,debeat audiri,ar.eorum q̄ no.in l. ſi cum dies.
9 §.fi.de arb.cum l.ſeq.¶†Quartũ dubium eſt eo caſu quo ꝑꝑ con
tumaciam fructuarij uenerit ↄ proprietariũ, & caueat quał̄r ſuc-
curritur proprietario ↄ fructuarium, q debuit ſatiſdare tã ſuo,q̄
proprietario noīe,ut hic in tex.determinat̄,ꝙ pōt prohibere ipm̄
vti frui,& ſic iſta cautio habetur loco ſecundi decreti inter pro-
prietariũ,& fructuarium.hoc intellige uerum, ſi fuit fructuarius
citatus,cum petita fuit cautio a proprietario,& non comparuit.
10 Alias requireretur nouus ordo,& miſſio ↄ eum ſm̄ Bar. & bene
¶†Vlt.pot dubitari,quid ſi ſolus proprietarius fuit requiſitus, &
noluit cauere,& in eius contumaciam iuerit ↄ fructuariũ, & ſatiſ
dedit,an eodē mõ procedetur? Rñdeo non, quia cũ fructuarius
teneatur ſatiſdare,eo quia eſt procurator proprietarij,fecit quod
debuit,& ſic non agit ↄ proprietarium,niſi poſt q̄ ſoluerit ut j.l.ꝓ
xi.in fi.¶Circa tertium,& ultimum caſum,q ponit in l.ſeq in ver.
ſed niſi.qñ proprietarius primo loco requiſitus cauit,dr̄ in text.ꝙ
pōt petere a fructuario,ꝙ ſibi caueat, ſupple de refundendo par
tem ſuã ſi contingat eam ſoluere,& ſi eſt negligens in cauendo,
tunc pōt prohibere eum uti frui.Cõtra qđ, immo ſtatim ꝙ cauit
poſſit eum prohibere,ut in §.præcedenti in fi.Sol.ibi cauit in con
tumaciã fructuarij,hic non fuit contumax. Ecõtra ſi fructuarius
ſatiſdedit,nihil pōt petere niſi poſt q̄ ſoluit,quare ſecus in caſu p̄ce
denti?rñdetur,quia fructuarius eſt procurator proprietarij, ideo
debuit ſatiſdare,& ſicut fideiuſſor non repetit anteq̄ ſoluat, nec
petit ſibi caueri,iuxta ea quæ no.in l.Lucius.s̈.man.niſi in caſib. ibi
no.ita hic.¶Sed proprietarius non eſt procurator fructuarij,iō ſi
cauit in totum,fecit plus q̄ debuit, ideo poteſt petere ſibi caueri
etiam antequam ſoluat,& niſi caueat̄ poteſt prohibere vti frui.

ADDITIONES.

a ¶Et adde Bar.in l.de die.§.quidam.uer.ſimile dicimus in fructuario.§.q ſa
tiſ.cog.vbi addit hoc ēt ꝙ litigando dño non præiudicat, ſicut nec credi
tor in pig.vt ꝑ Pau.ipſum in l.2.§.ſi.de ſeru.& vſu.Ale.in d.l.j.§.fi.hic all.
b ¶Qualiter aũt aduerſus fructuariũ contumacē ꝓcedi dēat & fiat miſſio,
vide apud Spe.de primo & ſecũdo decreto.§.reſtat videre.ver.qđ ſi reus.
c ¶Pendentiam litis.Adde Soci.conſi.38.

LEX XI.

1 *Creditor hypothecarius tenetur ſatiſdare,ſicut fructuarius,& ſuperficia-
rius de quib.dictum eſt ſupra,quia dicitur potius defendere cauſam pro-
prietarij,quàm ſuam.*
2 *Si creditor eſt contumax in cauendo,fit miſſio in poſſeſſionem ex primo,et
ſecundo decreto contra eum,& quis ſit effectus huius ſecundi decreti.*

1 QVi de creditore. ¶† Creditor hypo-
thecarius tenetur ſa
tiſdare,ſicut fructuarius,& ſuperficiarius,de quibus
dictum eſt s̈.quia dr̄ potius defendere cauſam ꝓpric
tarij q̄ ſuam.h.d.primo.dicit tex cum gl.j. Item creditori eſt cauē
dum de damno infecto ſicut dño, hoc ſecundo. ¶ Item miſſus
proximo,& ſecundo decreto in cõtumacia dñi,& creditoris,po
2 tior eſt q̄ creditor.hoc tertio,& ult.uſque ad l.qui bona.¶† Sic er
go patet,ꝙ ſi creditor eſt contumax in cauendo fit miſſio in poſ-
ſeſſionem ex primo,& ſecundo decr.ↄ eum,cuius ſecundi decre
ti effectus eſt, ut extinguitur ius pignoris, non ut transferatur in
miſſum,quia nec transferri poteſt,cum accedat perſonali obliga-
tioni,quæ non eſt apud ipſum. Alia etiam ratione, quia transfert
dominium in immiſſum,& hoc declaratur in tex.& gl. in l.ſi no-
xale s̈.de no.Et iſto modo intellige l.ſeq.quando creditor fuit cõ
tumax alias ius ſuum remaneret illæſum per l.eorum.j.eo.ti*u.&
hoc uoluit gl.fi.in l.ſeq.

LEX XIII.

QVi bona. ¶Poſſidens rem tanq̃ ſuam, licet re ve
ra non ſit ſua, dẽt repromittere, & non
ſatiſdare. h. d. ¶In tex. ibi, {a non dño emit.} dic ſ. re uera,
non tñ de hoc conſtabat, alias nõ diceretur bonę fidei,
ſi ergo peto te caueri cum fideiuſſoribus dicens, ꝙ licet emeris a
Titio, non tñ conſtat te eſſe dñm effectum, quod poteſt eſſe, qa
nec Titius erat, non habes neceſſe probare te dñm effectum ad
hoc, vt ſatiſdare non tenearis, quia præſumeris, vt ſufficiat repro-
miſſio, caſus eſt hic. ſi aũt non habebas titulum poſſet dici cõtra,
niſi poſſederis eam longiſſimo tempore.

LEX XIIII.

1 *Etiam habens ſeruitutem vel aliud ius in re pro illo iure ſufficit, quod re promittat.*

2 *Habens ſeruitutem in domo ruinoſa ad domum ſuam, quod etiam ipſe cogatur cauere de damno infecto ratione huius commodi.*

QVi bona.

1 §. Siue corporis. ¶†Etiam habens ſerui
tutẽ uel aliud ius in re
pro illo iure ſufficit, ꝙ repromittat. h. d. declara, vt dixi ſ. ea. l. hoc
amplius. §. quæſitũ. ¶In tex. ibi, {puta ſeruitutem} ſubaudi ẽt realẽ
vel prædialẽ, vt aliquid addat ad l. hoc amplius. §. Celſus. quæ loq-
2 tur de perſona. †Et no. mirabile, ꝙ ẽt ille qui hẽt ſeruitutem in do-
mo ruinoſa ad domũ ſuam cogitur cauere de damn. infec. rõne
huius cõmodi. Eſt aduertendum, ꝙ hoc caſu cũ non ſit procura
tor ꝓprietari j, vt dixi in l. j. §. fi. ſ. tit. j. non põt compelli ad cauẽdũ,
niſi pro iure ſuo. Sed fructuarius ẽt pro iure proprietarij. & idem
in credi. Nimirũ ergo hic ſi non ſatiſdat, ſed ſi ſponte vellet caue-
re proprietario haberet ſatiſdare, & ſi pro iure ſuo non cauet, de-
negatur ſibi ius vtendi ſeruitute, vt ĩ. eo. l. ſi finita. §. ſi qua ſunt iu-
ra. & ſi cauit, & damnum poſtea det quantum participat de emẽ
datione eius, oportet dici, ꝙ per æſtimationẽ ſeruitutis. Ex hoc di
co iſtum tex. debere intelligi, qñ ex ruina domus ipſe recipit dãnũ
in ſeruitute, quia fortè erat ſeruitus oneris ferendi, vel hauſtus a-
quæ. Sed ſi non reciperet damnũ, vt quia erat ſeruitus altius non
tollendi, vel ſtillicidij recipiendi, nam poſito ꝙ domus ruat, illa dã
num non recipit in ſeruitute. Vñ non video, ꝙ pro tali ſeruitute
tuenda debeat aliquid participare de emendatione damni, & per
ↄñs nec tenetur cauere. ¶In gl. j. ibi, {an ꝑſonæ.} vult dicere Rug.
ꝙ ille qui hẽt ſeruitutẽ perſonalem, vel ius perſonale in re, dẽt ſa-
tiſdare, & ita loquitur l. hoc amplius. §. quæſitum. & §. vt Celſus.
& l. qui de creditore. Aut habet ſeruitutem realem, & tunc repro
mittit duntaxat, vt hic, & ſic eſt melioris conditionis qui hẽt ius
reale, q̃ qui perſonale. Simile in l. j. §. fin. ſ. tit. j. iuncta l. de pupillo. §.
ſextus. uer. impoſititia. Doc. reprehendunt Rug. quia innuit, ꝙ ſu
perficiarius habeat ſeruiturẽ perſonalẽ, quod eſt falſum, cũ hẽat
dñium vtile, & in re in qua quis hẽt dñium, non poteſt habere ſer
uitutẽ, vt l. vti frui. ſ. ſi vſusfr. pẽta. & poſito ꝙ eſſet ſeruitus, nõ eſ-
a ſet perſonalis, ſicut vſusfructus, quia non extinguitur [a] illis modis.
Breuiter pro Rug. vr̃ tex. in l. ſi tibi homo. §. fi. in fi. de leg. i. ꝙ ſupfi
cies ſit quædam ſeruitus, dum dicit, {vt ab hac ſeruitute liberetur,
b & ſuperficiem lucrifaciat.} Dic ꝙ non eſt proprie [b] realis, cũ nõ
debeat a re rei, nec perſonalis, ſed eſt quoddam ius debitum ꝑſo-
næ cum ipſa re, quod hẽt ſimilitudinẽ cũ ſeruitute, vt ſ. de ſeruit. l.
vt pomũ. & quod no. in l. prætoris. de ſer. ruſt. præd. Ad ↄ̃rium rñ
de, vt dixi in §. quæſitum. Et ẽt alia ſolu. poteſt intelligi ex his q̃ ſ. di
xi, ꝙ habens ſeruitutem prædialem non eſt procurator proprie-
tarij, & ſic non põt compelli ad cauendum niſi pro iure ſuo.

ADDITIONES.

a ¶Qualiter autem ſuperficies finiaẽ, & extinguatur, uide per Bal. in rub. C
de iure emph. poſt principiũ. in verſ. cõtractus ſuperficiarius eſt. & in l. 2
ad Ter. in 4. col. Bar. & Ale. in l. j. ff. de ſuperfici.

b ¶Nam ſeruitus realis dr̃ ea quę conceſſa eſt rei certæ pro loci expreſſio-
ne tranſitq; ad hæredem & ſucceſſorẽ, alioquin ſeruitus ꝑſonalis dr̃, nec
rem ſequitur, ut l. Lucius. ff de ſerui. ruſti. pręd. & ibi pro Bar. Bal. & Doc.
& adde Lud. Rom. in ſingu. in verb. ſeruitus, uer. quædam ſunt &c.

1 *Etiam dominus domus non vitioſe tenetur cauere, ſi mediatibus vitioſis poteſt domus ſua damnum inferre.*

2 *Quando præſens ſtatus rei tendit ad aliquid in futurum, uerisimiliter debemus inſpicere id quod euenire poteſt.*

1 §. Cum inter ædes. ¶†Etiam dñs domus nõ vi-
tioſæ teneẽ cauere, ſi mediã
tib. vitioſis põt domus ſua damnum inferre. h. d. & eſt pulcher ca
2 ſus, & allegatur ꝙ qñ præſens ſtatus rei tendit ad aliquid in futurũ
veriſimiliter debemus inſpicere id quod euenire põt. Facit quod
no. in l. ſi idem. §. ſi vna actio. de iuriſd. om. iud. de hoc in l. inter ſti
pulantem. §. ſacram. de verb. obli. per Bar. ¶In tex. ibi {an ambo.}
& vr̃ ꝙ neuter, nam tu cuius ædes ſunt vitioſæ non, quia tuæ nõ
poſſunt ruere ſupra domum meam, ſed ſupra medias, & ſic non
pñt mihi damnum inferre immediate. ¶Item vicinus medius, qa
domus ſua non eſt vitioſa, & ſic non poteſt ſibi imputari cur eã
non reficit, ſed ↄ̃riũ ĩ. ſubiicitur ꝙ imo ambo, & hoc iõ, quia li-
cet domus tuæ non poſſint ruere ſupra meam, nec dare damnũ
immediate. pñt tñ eſſe cauſa damni ruendo ſupra mediam, ergo
dãnum dare vñr, arg. l. qui occidit. §. pe. ad leg. Aqu. ideo quia licet
domus illa per ſe dãnum non poſſit dare, põt tñ mediante domo
tua. Et ſi dicatur, iſtud non debet illi imputari poſtq̃ domus ſua
non eſt vitioſa, & ſic vr̃ iniuſtum, ꝙ ſentiat damnum ꝑꝑ rem alie
nam. Rñdetur ꝙ hoc damnum põt euitare, ſi vult faciendo ſibi
caueri a te, tam pro damno domus ſuæ, q̃ pro damno quod mi
hi tenebiẽ emendare ſi cautionem præſtaret, aut igiẽ fecit a te ſibi
caueri de utroq; damno, & non eſt de quo poſſit conqueri, aut
non fecit, & tũc ſibi imputet, ſicut ſibi imputaretur, ſi ſua domus
eſſet ruinoſa & non reficeret. Hoc intẽdit iſte text. ſubtiliter, vr̃ tñ
dicendum ꝙ qñ fecit ſibi caueri de vtroque dãno a te, conuẽtus
poſtea a me, liberetur actionem cedendo ↄ te, quia ideo teneẽ,
quia actionẽ habet, vt l. quod debetur. de pecu. Certe ẽt ſi actio-
non haberet, quia nõ feciſſet ſibi caueri, teneretur mihi, intellige.
ſ. de ſua negligentia, ideo vr̃, ꝙ non liberetur actionem edendo.
Cogita ſuper hoc, quia equitas dictat ↄ̃rium, nam ille liberatur a-
ctionem cedẽdo, qui ſolum ꝑꝑ hoc tenetur, ꝙ actionem habet.
Et pro iſta opi. ꝙ libereẽ cedendo actionem, licet teneatur etiã ſi
actionem non habeat, facit id, quod nõ. gl. mag. in prin. quia ſi nõ
potuiſſet ſibi proſpicere de cautione, non teneretur mihi cauere,
& ſi cauiſſet, ex ea cautione non teneretur, cum ex re aliena ſine
ſua culpa damnum ſentiat, ergo & ſi fecit ſibi caueri, liberabitur
actionem cedendo, non ꝑꝑ hoc ꝙ teneatur mihi ex eo, qa actio
nẽ hẽt vt ſ. dixi. ſed ex eo ne indebite, & ſine culpa dãnum patiaẽ.
Quod poſſet contingere, ſi ille eſſet non ſoluendo. Paulus.

1 *Lex licet indiſtincte loquatur debet tamen diſtincte recipi ex mente eius, quæ colligitur ex ratione uerborum.*

Statutum quòd de damno ſtetur iuramento damnum paſſi, quòd licet iurauerit, tamen ſit quærendum de damno, an ſit datum, ſecus ſi dicat ꝙ ſtetur relationi ſaltuarij.

§. Qui damni. Hic incipit Iuriſconſultus exponere
tria verba edicti prætoris: poſita ſ. e.
l. prætor. in prin. ibi dum dicit {ei qui iurauerat non calumnię cau
ſa &c.} & durat vſq; ad §. fi. huius l. Et hoc dicit in effectu, ꝙ licet
ex illis verbis videaẽ colligi, ꝙ eo ipſo ꝙ quis iurat de calumnia, vt
debeat ſibi caueri abſq eo, ꝙ probet uel alleget aliquod intereſſe
vel ſe habere domum vicinã ruinoſam, nihilominus hoc non eſt
verum, ſed ita demũ ſibi cauetur, ſi timet damnum de re ad rem,
ſecus ſi de re ad perſonam duntaxat. ¶ Item ita demũ ſi per aliud
remediũ ordinarium tale damnũ non põt euitari. Item ita demũ
ſi ædificiũ pro quo petit caueri, non fuerit ab eo illicite factum, vl
non conſenſerit ꝙ illicite fiat. h. d. vſq; ad §. & ſuperficiarium. licet
quilibet §. allegetur per ſe præcipue §. de illo. & §. ſi quis iuſta. ¶In
tex. ibi. {prius de calumnia iurare debet.} niſi ſit in perſona, q̃ non
præſumaẽ calumniari, vt parens, & patronus vt ſupra de iureiur. l.
iuſiurandum. & l. ad pecunias. §. hoc iuſiurandum. ¶In tex. ibi, {&
non inquiretur.} ſ. attento cortice verborum edic. ꝓtoris, quę in-
nuunt ꝙ eo ipſo, ꝙ iurat de calum. ſit ſibi cauendũ, ſed non atten
ta mente, quia poſtq̃ vult, ꝙ iuret de calumnia, vult per ↄñs ꝙ ꝑ-
tendat aliquod iuſtum intereſſe, alias videretur calumnioſe pete
re. i. ſine cauſa iuſta. Nihil n. aliud eſt calumniari in caſu iſto, niſi in
1 iuſte petere. †No. ergo ꝙ licet lex indiſtincte loquaẽ, debet tñ di-
ſtincte recipi ex mẽte eius, q̃ collr ex ratione verborum. Et indu-
cit Ang. iſtum tex. ſi ſtatutum dicat, ꝙ de damno ſtetur iuro dam
num paſſi, ꝙ licet iurauerit, nihilominus ſit quęrendum de dãno,
an ſit datum. Secus ſi dicat, ꝙ ſtetur relationi ſaltuarij, ideſt illius
qui habet cuſtodiam agrorum. Primum dictũ nõ placet, nec ha-
bet rationem, quia ſm. illud ſtatutũ nullius eſſet effectus, ſi debe-
ret vlterius inquiſitio fieri, nam poſtq̃ ſtatutũ vult ſtari dicto, ſeu
iuro eius, reſultat ex hoc plena probatio, ergo alia probatio non
debet exquiri, vt in c. contingit. de fide inſtru. vbi non requiritur,
ꝙ actor iuret ſi plene probauit ſuam intentionem, & cõſuetudo
in ↄ̃rium reprobatur, vt in c. fi. extra de iureiur. fateor tñ ſi poſſet
probari ↄ̃rium per partem aduerſam, non ſtaretur iuro damnũ
paſſi, quia non plus debet operari illa probatio, q̃ ſi eſſet facta per
teſtes, ſed tunc poſſet probari ↄ̃rium per meliores teſtes, per not.
in l. in exercendis. de fid. inſtr. Et hoc tenuit notabiliter Iac. Butr. in
l. j. C. de re iud. ¶Nec iſte tex. facit pro Ang. quia hic non ſtatur iu
ramento de calum. niſi alleget iuſtum intereſſe, nec aliter aduerſa
rius compellitur cauere. Et iſta fuit intentio prætoris, vt Iuriſcon-
ſultus hic dicit. Sed ſtatutum prædictũ vult ſtari iuro, ergo ſtandũ
a eſt quouſque [a] probetur ↄ̃rium, & poſito ꝙ aduerſarius cauiſſet,
ſtatim præſtito iuramento, & non allegato iuſto intereſſe, non cõ
mitteretur ſtip. niſi pro iuſto intereſſe. Et quid ſit iuſtum intereſſe
infra ſubijcitur.

ADDITIO.

a ¶Quouſque. Adde Ludoui. Rom. conſi. 102. Alex. conſi. 36.

1 Suſpectus, ſi quis erat & fugitiuus tempore quo mecum contraxit, non poſſum poſtea facere ipſum capi tanquam ſuſpectum et fugitiuum, quia imputandum eſt mihi cur ſecum contraxi.
2 Cum quis iuratur ſuſpectus, & fugitiuus, an hoc ſufficiat ut cõmittatur captura.
3 Mulier ſi nubit uiro inopi, an poterit poſtea petere dotem ſibi conſignari, propter inopiam.
4 Si te offendi indebite, & poſtea peto quòd caueas mihi de non offendẽdo, an debeam audiri.
5 Fruſtra implorat legis auxilium, qui committit in legem.
Iudex aliquando poteſt capere aliquem ex officio ad mei inſtantiam, & non compellitur, ſi non vult.

1 **§.De illo quæritur.** ¶†No.in ver.aut.n.iſtũ tex. qui ſp allegat ꝙ ſi quis erat
ſuſpectus,& fugitiuus tpe quo mecum ɔ̃xit,non poſſum poſtea
facere ipſum capi tanq̃ ſuſpectum & fugitiuum,quia imputandũ
eſt mihi,cur ſecum ɔ̃xi.facit l.ſi is a quo.in fi.vt in poſſeſſ.lega. & l.
fi.ſ.de ſpõ.debet ergo ſuperuenire cauſa ſuſpicionis ex poſtfacto,
2 ut l.creditores.de priuil.cred.¶†Et no.iſtud,quia pluries facies re-
laxari debitores,cũ cõiter fiat ɔ̃rium, cum ſtatim, ꝙ quis iuratur
ſuſpectus,& fugitiuus,committatur captura.ſed male, ex ignorã
a tia,[a] ¶†Facit ẽt ꝙ ſi mulier nubit viro inopi, non põt peti dotem
ſibi conſignari pp inopiam, hoc verum niſi inopia vel ſuſpitio
fuiſſet occulta.arg.in l.vtilitatis.de confir.tuto.Not.ẽt ex iſto §.ſic
ꝙ auxilium ordinarium,excludit extraordinarium, quod eſt ue-
rum qñ æque plene prouidet,alias ſecus,vt dixi in l.in prouinciali.
ſ.tit.j.Et qñ tendunt ad idem,alias ſecus,vt ĩ.eod.l. ſi quis opus.&
4 adde ad iſtum.§.l.inquilino.cum ibi no.ĩ.eo.¶†Iſte §.allegatur,ꝙ
ſi te offendi indebite,& poſtea peto ꝙ caueas mihi de non offen
dendo,ꝙ non debeo audiri.Bar.tñ tenet ɔ̃rium pp periculum ꝑ-
ſonæ quod eſt maius,q̃ periculum rei,ſed Ange. in §. qui damni.
5 ſ.ea d.l.tenet primã partem & melius, quia † fruſtra implorat legis
b auxilium,qui committit[b] in legem,vt l.auxilium.§.in delictis.ſ.de
mino.poteſt dici,ꝙ iudex ad mei inſtantiam non teneatur com-
pellere,ſed ſi vult ex ſuo officio poteſt,vt l.æquiſſimum.ſ. de vſu
fr.¶Similiter no.Bar.in l.conſentaneum.C.qũo,& qñ iudex.ꝙ ali
quando iudex poteſt aliquem capere ex officio ſuo ad mei vtili-
tatem,non compellitur tamen ſi non vult.

ADDITIONES.

a ¶Ex ignorantia. Adde Lud.Ro.conſi.241.eundem Pau.conſi.226.
b ¶Committit in legem.In hoc arti.an qui committit in legem habeat beneficium legis.vide Soci.conſi.19.

§.Et ſuperficiariũ. ¶Superficiarius, & vſufructuarius poſſunt petere ſibi caueri.Sed bonæfidei poſſeſſor ẽt cum ti. non põt petere a dño, ſed ab alio ſic.h.d.tex.cum gl.¶In gl.q̃ incipit {non cõpeteret}ibi. {ſed ɔ̃ alios ſic.}Vult ergo iſta gl.ꝙ bonæfidei poſſeſſor cũ titulo, ſi haberet publicianam ɔ̃ alium ad quẽ peruenerit poſſeſſio præferatur illi,qui habet quaſi dñium,vt in toto titu.de public.ita & ɔ̃ aliũ defendatur in hac petitione cautionis,facit optime l. ſi ab eo. ſ.de pig.Sed ɔ̃ dñm,ſicut ſi non haberet publicianam ſlr, vt l.fi.ſ. de publi.Ita non põt agere vt ſibi caueat,q̃a ius iſtius agentis non eſt validũ ɔ̃ verum dñm in aliquo,ſed ɔ̃ non dñm, & cauentem. ¶In caſib.ergo in quib.publiciana daretur ɔ̃ verum dñm, de q̃b. hr̃ in d.l.fi.& in l.ſi a Titio.ſ.de rei ven.Silr poſſet petere hanc cautionem ab eo ſm Ang.quia ius quaſi dñij eſt potentius ipſo dñio in ipſis caſib.¶In e.gl.ibi,{ſed ſecus in alijs.} i. ſuperficiario & vſufructuario.ſ.quia poſſunt petere ſibi caueri a proprietario,ſeu directo dño,quia in iure ipſorum defendũtur ẽt ɔ̃ directum dñm, vt l.j.§.qui perpetuum.ſi ager vect.Sed iſta gl.vr̃ dicere ɔ̃ text. expreſſum.ĩ.eo.l.dam infec.ſtipulatio.§.j. & §. ei qui.in quibus dr̃ ꝙ fructuarius vel ſuperficiarius non poſſunt petere ſibi caueri a ꝓprietario,ſeu directo dño,ſed dic non poſſunt ex hoc edicto, q̃a habent aliud remedium,& de illo forte loquitur glo.vel dic ut ibi plenius notatur.

1 Remedium hoc extraordinarium concurrit cum alio extraordinario, & etiam cum ordinario quando tendunt ad diuerſa.
2 Durante litigio ſuper vno, poteſt contra eundem dari libellus per eandem perſonam, ſuper alio.

1 **§.Si quis opus.** ¶†Remedium hoc extraordinariũ concurrit cum alio extraordinario, & etiam cum ordinario,qñ tendũt ad diuerſa.h.d.& iſtud vltimũ referas ad proxi.præcedentem nõ ad primum,quia cum alio extraordinario concurrit,ẽt ſi tendant ad idẽ,ut ſ.ad leg. Aqui.de pecorib.& ſ.ad l.Aquil.l.quemadmodum.§.magiſtratus. dic ut dixi tit.j.l.in prouinciali.§.j.¶In tex.ibi,{nunciauerit.} & non obſtante nunciatione vicinus ædificat,vel de facto,uel de iure præſtita cautione de demoliendo,& nuncians dubitat ædificium debere ruere ſupra ſuum, nam per nunciationem ſibi prouidetur, ut locus deſtruatur,ſi appareat factum ɔ̃ nunciationem, vel non iuſte factum, non autem prouidetur, ut ſi ruat, & damnum det poſſit emendatio damni peti,vt patet in fi.¶In tex.ibi,{nam ei qui egerit ius aduerſario non eſſe altius tollere.} ſ.intentando confeſſoriam nam per eam ſimiliter prouidetur vt opus factum ɔ̃ debitam ſeruitutem deſtruatur,& ẽt vt reficiatur damnum,quod ex tali ædificatione agens paſſus eſt,etiam nulla ruina interueniente, vt l.loci corpus.§.competit.ſ.ſi ſer.uend.non autem de eo quod poſſit euenire pp ruinam,ideo de hoc petit caueri etiam durante lite ſu
2 per confeſſoria,ita innuit iſte tex.†Et ſic no. ꝙ durante litigio ſup
vno, poteſt ɔ̃ eundem dari libellus per eandem perſonam ſuper
alio quinimmo etiam ſi ſuccubuiſſet in confeſſoria,poſſet petere
ſibi caueri.nec obſt.except.rei iudic.quia agitur ad diuerſum,vt l.
cum quæritur. de excep.rei iud.

1 Non poteſt quis ab alio petere, id quod ipſe ſibi facere denegauit.
2 Non debet vti beneficio legis, qui contra eam ſuper eodẽ cõmiſit uel fecit.
Si peto a te mihi caueri ꝙ me non offendas, & tu petas ꝙ ſimiliter ego caueam ꝙ non offendam te, non debes compelli ad cauendum mihi, niſi ẽt ego caueam tibi, niſi ſubſit diuerſa ratio in perſona alterius.

1 **§.Si quis quia.** ¶†Non poteſt quis ab alio petere, id quod ipſe ſibi facere denegauit . h.d.
Et eſt pulcher caſus,& inducibilis ad multa : & ratio eſt ſm Dyn.
2 quia non debet uti beneficio l.qui ɔ̃ eam ſuper eodem commiſit
vel fecit,vt ſ. de min.l.auxilium.in fin.& inducitur ad q̃õnem,ꝙ ſi
peto a te mihi caueri,ꝙ me non offendas, & tu petis, ꝙ ſilr ego
caueam,ꝙ non offendam te,non debes compelli ad cauendum
mihi,niſi etiam ego caueam tibi,quod eſt verum,niſi diuerſa ſubſit ratio in perſona alterius, ut ſi tu me offenderes, & non ego te, vt ſ.hac l.§.ſi quis iuxta.vel ſi maior eſt præſumptio, ꝙ me offendas,q̃ ꝙ ego te offendam,ſm Doct.¶Vltimo oppo. de l. poſtq̃. §. Imperator. ut leg.nom.caue.ubi teneor cauere tibi ſuper re in qua denegaſti mihi cauere.Sol.ut no.per Doct.C. vti poſ.l.unica, quia hic fuit tranſlata poſſeſſio,& dñium in me,per ſecundum decretum,ibi non.

1 Licet quis iurauerit ſemel in alia inſtantia de calumnia, ſi tamen ex interuallo petit ſibi caueri, debet iterum iurare.
2 In cauſa appellationis, an debeat iterum iurari de calumnia, & nu.4.
3 Iuramentum teſtis an debeat repeti, ſi iterum ex interuallo producatur. Et quantum ſit iſtud interuallum.
4 Propoſitum hominis eſt mutabile, et qui ſemel eſt bonus poteſt effici malus, & econuerſo.

1 **§.Si quis ſtipulaturus.** ¶†Licet quis iurauerit ſemel in alia inſtantia de calumnia, ſi tñ ex interuallo petit ſibi caueri, debet iterum
iurare.h.d.Et põt intelligi duob.modis.ſ.ex interuallo.ſ. finita pri-
ma inſtantia,in qua prius petierit caueri, & ſic expedit dare nouũ
2 libellum,& nouum iurm̃ interuenire,† & tunc facit iſte text. ꝙ in
cauſa appellationis debeat iterum iurare de calumnia,q̃a eſt inſtã
tia noua,vt l.ita demum.cum ibi no.C.de procu.de quo eſt caſus
in ca.j.de iura.cal.Et idem in iuro teſtis,ut repetendum ſit iurm̃,ſi
ex interuallo iterum producatur coram alio iudice,ut in caſu l.fi.
de teſti.& c præſentata.eo.tit.& hoc tenet ibi Abb. Poteſt intelligi
in eadem inſtantia,ſi per hoc longum interuallum poſt præſtitũ
ſacrm̃ ſequatur eandem litem ſuper eodem libello, per rõnem q̃
hic ponitur, quia pp longum interuallum temporis, poſſet eſſe
cauſa mutata,& animus petentis,cum ſit variabilis,ut hic in gl. q̃
3 ſemper allegatur vna cum tex.ad hoc †quod propoſitum homi-
nis eſt mutabile,& ille qui ſemel eſt bonus poteſt effici malus, &
econuerſo.facit l.deberi.C.de fideic.lib.& quod no.in l.de tut. C.
a de in integ.reſti.& quantum ſit iſtud interuallum,[a] relinquitur ar
4 bitrio iudicis,ar.in l.j.§.ait prætor ſ.de iur.deli.¶†In gl.quæ incipit,
{ſi iterum.} in fi.ibi,{corrigitur per Auth.&c.} Tu dic ɔ̃,quia loquitur de iuro de calumnia,quod præſtatur ad ſolennizandum iudicium,& concipitur non ſolum de præſenti,ſed etiam in futurum, vt iurans,quia in tota lite non committet calumniam ideo ſufficit ſemel eſſe præſtitum,hic uero non præſtatur ad ſolennixandũ iudicium,ſed potius ad probandum intereſſe,ut not.ĩ.proxi.§.& ſi concipitur de præſenti iudicium, ꝙ non competit animo calũniæ,ſed quia prætendit iuſtum intereſſe.Iſtud autem intereſſe poteſt deficere,& ſic poſſet calumniari de præſenti,licet primo non fuerit calumniatus.¶In gl.ſeq.ibi,ſ de tranſac.l.cum hi.§. in perſona.dic ꝙ poſſibile eſt propoſitum hominis mutari, & præſumit in his,quæ ſunt modici præiudicij,ut hic, vel modicum grauamẽ eſt,ꝙ iterum iuret,nõ ſic in his,quæ ſunt magni præiudicij,quod dic ut no.in c.ſemel malus.per Dy.de regu.iur.

ADDITIO.

a ¶Interuallum.Dic ꝙ per triennium quis de malo efficitur bonus, & ecõuerſo dici poteſt,ut uoluit Ludo.Rom.conſi.236.

1 Petens caueri alieno nomine, ita demum iurare debet de calumnia, ſi ille cuius nomine petit, deberet iurare, ſi per ſeipſum peteret, non aliter.
2 Iuramentum de calumnia an ſit de veritate, et qualiter iuret procurator.
3 Cauſa damni infecti, an ſit ſummaria.

§.Si

1 **§.Si alieno nomine.** ¶†Petẽs caueri alieno nomine, ita demũ iurare dẽt
de calumnia,ſi ille cuius noĩe petit, deberet iurare, ſi per ſeipſum
peteret,non aliter.h.d.¶In tex.ibi,{fuiſſe poſtulaturum.} gl.in l.p̃-
tor.circa prin.s̃.eo.quæ incipit,{cum alieno.}in fi.dicit,ꝙ iſtud eſt
iur̃m credulitatis,quia iurat , ꝙ credit illum cuius noĩe poſtulat,
non petere aĩo calumniæ,& ideo non expedit, ꝙ ad hoc habeat
2 mandatum ſpeciale,quia iurat de ſua credulitate.†Sed iur̃m de ca
lumnia,quod præſtatur ad ſolennizandum iudiciũ, nõ eſt de cre
dulitate,ſed de veritate,videlicet ꝙ dñs non petit animo calũniæ,
& ideo ad hoc vt poſſit præſtari per procuratorẽ,requirit̃ ꝙ ha-
beat ſpeciale mandatum,vt in c.fi.de iura.calum.lib.vj. Et tunc iu
a rat in aĩam dñi,[a] & iſta eſt vna dr̃ia.¶Alia eſt,quia illud iur̃m dr̃ ſo
lennitatis,iſtud aũt dr̃ probationis,quia per ipſum probatur inter
eſſe petentis.Ita vñr Doct.hic ſentire,quod eſt notandum, & ſ̃m
hoc ſufficit allegare iuſtam cãm,puta,ꝙ hẽt domum vicinam,&
ꝙ illa eſt ſua,non tñ habebit neceſſe plene probare , ꝙ ſit ſua, ſed
ſufficiet iur̃m calumniæ,ſicut qñ quis petit ſe immitti in poſſeſſio
nem ex primo decreto,quia poteſt probare debitum cum iur̃o,
3 vt no.in l.cum proponas.C.de bo.auth.iud.poſ.† Et ex hoc ſequi
tur aliud ꝙ iſta cauſa iur̃i eſt ſummaria , non ſolum quantum ad
abbreuiandas dilationes,ſed ẽt quantum ad probationes fiẽdas,
quia ſummariè fiunt,ideſt non plenariè,cum ſit modici præiudi-
cij hæc cautio,& periculum ſit in mora,facit l.theſaurus. ad exhi-
bendum,& quod no.Bar.in l.j.de præto.ſtipul.in §.pe verſi.fi.& l.
ſi quis a liberis.§.ſi vel parens.de liber.agnoſcen. Cætera circa iſta
iur̃a vide hic per Bar.qui mouet plures quæſtiones circa materiã
l.2.§.quod obſeruari.de iura.calum.Et no.hic gl.ſuper uerbo{de-
beo,} dum dicit,quia nõ fit in forma iudicij,nam innuit, ꝙ in hac
cauſa non detur libellus,nec conteſtatur lis . Contrarium tenent
Doct.vt dixi s̃.eod.l.4.§.hoc autem iudicium. Et ſic quantum ad
b ſubſtantialia iudicij,iſta cauſa non eſt ſummaria,[b] quia nihil debet
de ſubſtantialib.omitti,& dabitur ſententia in ſcriptis , licet quan-
tum ad alia ſit ſummaria,vt s̃.dixi.

ADDITIONES.

a ¶Animam domini.Adde ꝙ in Romana curia iurat etiam in animam ſuã, vt dicit Ro.deci.ſuis de iur.calum.

b ¶Summaria.Adde vt per Lud.Ro.conſi.136.

---

1 *Obligare ſe an quis poſſit perpetuo cautione de damno infecto.*
2 *Infinitas an ſit vitanda,quando agitur de obligatione contrahenda.*
3 *Vbi apponitur dies in cautione dãni infecti,qualiter debeat adhiberi cauſæ cognitio.*
4 *Qui ſe obligauit hac cautione ad diem,ſi iterum timetur damnum, non liberatur.*
Quando petitur tenuta reuocari,quia forte eſt nulla,ſi de nouo eſſet danda,an debeat confirmari,& non reuocari.
5 *Cum petitorium & poſſeſſorium deducitur in iudicium,et pro vna parte conſtat de iuſtitia in poſſeſſorio,pro altera in petitorio, ꝙ pronuncietur ſuper vtroque,& præualet ſententia in petitorio.*

1 **§.Huic ſtipulationi.** †Non tenetur quis ſe obligare perpetuo hac cau-
tione,ſed debet ſtatui tp̃s arbitrio iudicis,ita ꝙ ſi ædificium ruat,
teneatur, ſi trãſactum ſit illud tp̃s,& ſi adhuc damnum timetur,
iterum caueatur.Si vero tp̃s non ſit appoſitum ex certa ſcientia,
qñcunque ruat committitur ſtipulatio.Si vero pp errorem iuris
non apponatur,intelligitur appoſitum tempus, quod apponi cõ
ſueuit in talib.h.d.cum l.ſeq.& prin.ſeq.vſq; ad §.deinde. & incipit
hic exponere verba edicti prætoris poſita in l.prætor.s̃. eo. ibi dũ
2 dicit{in ea die in qua cauſa cognita ſtatuero &c.} ¶†No.hic duo
membra,an infinitas ſit vitanda qñ agitur de obligatione ꝯhẽda,
quia quantum ad inuitum eſt euitanda,quia ſi non vult ſe obliga
re in infinitum,non cogitur,vt hic in ver.neque.n.Quantum ue-
ro ad volentem,non euitatur,quia ſi vult ſe obligare in infinitũ,
poteſt.vt l.infinitum.ver.ſi quidem.cætera circa iſtum articulum
3 vide hic per Bar.quia eſt via brocardica.¶†Item not.quòd in ap-
poſitione diei,debet adhiberi cauſæ cognitio,& practica erit, ut
mittantur artifices,& fabri ad locum , vt videant intra quantum
tp̃s ædificium poteſt ruere,ſi ruere debet, & dicit Bart.hic vnum
verbum,quod vidit pluries allegari , ꝙ iudex debet mouere par-
tes,vt vadant cum magiſtris,& fabris ad locum,& dicant ſingu-
li iura ſua,ſi volunt,ad hoc ut illi melius informati poſſint facere
meliorem relationem,& niſi hoc fiat,tali relationi non ſtaretur,
facit quod habetur in l.generaliter.§. his de præſentib.s̃. de iureiu,
4 ¶†Vlt.no.gl.in l.ſi finita.ſuper uerbo {liberetur.}in princ.dum di-
cit,ꝙ ſi iterum timeatur damnum non liberatur, quia ſi liberatus
eſſet,iterum teneretur ſe obligare.dicit Ang.per hanc gl.ſe pluries
dixiſſe,qñ petitur tenuta reuocari,quia forte eſt nulla, ſi de nouo
eſſet danda,non debet reuocari,ſed potius cõfirmari, quod tene
menti, & habui hunc caſum de facto. Intellige tñ dictum Angel.
qñ fuit petitum, ꝙ confirmetur , alias non debet confirmari per
ea quæ no.in c.ex conquæſtione.de reſti.ſpol.per Hoſti.& quod
no.in l.circa s̃.de prob.Vel dic melius, ſi ego peto tenutam infir-
a mari,quia eſt nulla,& ita petis eam confirmari.[a](quia ſi eſſet infir
mata,deberet de nouo dari,) vel petis eam de nouo dari ex rigo-
re iuris,ẽt ex æquitate debebit iudex ſuper vtraque petitione pro
nunciare, ſi reperiat utrãque veram, uidelicet,ꝙ ſit in illa uerum,
quia ſi eſſet reuocata,veniret de nouo danda,ut ipſam cõfirmet,
vel de nouo det.Vide Bal.in l.fi.C.de edicto diui Adria.in 7.opp.
5 & 7.colum.† Sic in ſimili habetur cum deducitur in iudicium pe-
titorium, & poſſeſſorium , & pro vna parte conſtat de iuſtitia in
poſſeſſorio,pro altera in petitorio,nam pronunciatur ſuper vtro
que,& præualet ſententia in petitorio , ut in capitulo cum ſuper .
& c.cum eccleſia.de cauſa poſſeſ.& proprieta.

ADDITIO.

a ¶Confirmari.Adde Ang.conſi.136.

LEX XV.

SI finita.

§.Deinde ait. ¶Pro opere quod ſit in flumine publico,vel in ripa eius
ſi damnum timetur, apponitur in ſtipulatione tempus decem annorum,licet ſi fiat via in alio publico loco,non ſit determinandũ certum tp̃s,ſed relinquitur arbitrio iudicis.Item pro tali opere, & etiam pro quocunq;,quod fiat in alio aliquo ſolo publico , & ad vſum publicum deſtinato vel etiã in priuato,quod non ſit ipſius ædificantis,ſatiſdatur,licet ſi eſſet ædificantis, ſufficeret repromiſſio.¶Item pro eo quod fit in ſolo publico,ſatiſdatur tantum pro vitio operis,non ſoli,licet pro eo quod fit in priuato,caueatur interdum etiam pro vitio ſoli.¶Item ſi opus fiat in publico authoritate pub.non caueatur de damno infec.ſed prædicitur, & præcipitur opiſicibus,ꝙ taliter faciant,ꝙ vicinis non noceat. Hoc dicit in effectu vſque ad §.ex hoc edicto.Et ſic ſunt tria ſpecialia, quando opus ſit in publico,uel quando in alieno ſolo.Primum eſt,q̃a ſi fit in flumine publico,uel ripa.ſtatuitur certus terminus ab edicto prætoris,in alijs non . Secundum eſt, quia ſatiſdatur cum fideiuſſoribus.Sed ſi in ſolo priuato ædificantis, non, ſed cauetur, hoc tamen declaratur,vt no.Bar.s̃.eod.l.damni.la 2. Tertium eſt, quia quando in ſolo publico non cauetur niſi de vitio operis,ſed quando in priuato,etiam de vitio ſoli.

---

1 *Damnum ſi timetur fieri in ſuperficiali parte domus & non cauetur , fit miſſio in totam domum ſuperficialem.Et quid in parte artificiali.*
2 *An vtile per inutile vitietur.*
3 *Si conceſſum ſit aliquod priuilegium alicui ciuitati,uel caſtro,quòd etiã villæ ſubditæ,tanquam connexæ,poſſint vti tali priuilegio.*
4 *Priuilegium conceſſum diſtrictui,an extendatur ad clericos.*

1 **§.Ex hoc edicto.** ¶†Si timetur damnum de ſup
ciali parte domus,& non caue
tur, fit miſſio in totam domum,& ẽt in alias partes ſuperficiales ,
quia non poſſunt ab inuicem ſeparari.Si uero de parte ,non ſub-
ſtantiali,ſed artificiali,tunc ſi poteſt ab alia parte ſeparari,fit miſſio
in illam tantum,ſi non põt ſeparari,idem,quod in caſu præceden
ti,& incipit hic exponere alia verba prætoris,quæ ponuntur s̃. e.l.
prætor.§.de eo.uer.eum cui.in qua habetur ꝙ ꝯ non cautum fit
miſſio in poſſeſſionem ex primo,& ſecundo decreto , & iſta eſt
vtilior & ſolennior pars quæ ſit in edicto prætoris , & durat vſq;
ad §.fi.huius l.Et ſunt iſti tex.principaliores,qui ſint in corpore iu
ris ſuper materia primi,& ſecundi decre.quæ uerba non reperiũ-
tur alibi in text.q̃ hic in §.Iuli.in quo iſta materia examinatur per
gl.& per Bar.Sed pleniſſime in Spe.de primo & ſecũdo decreto .
2 ¶†No.bonum tex.ad illud brocardum,an utile[a] per inutile vitie
a tur,quia ſi poſſunt ſeparari non vitiatur,alias ſecus,argu.hic.Vide
bonum tex.cum gl.in l.ſi ſpõſus.§.generaliter.s̃. de donationi. in-
ter vir.& vxo. j.de aqua quo.& æſti.l.j.§.item quæritur.& §. Tre
batius.Item no.ꝙ idem eſt iudicium de connexis. facit l.ita autẽ.
3 §.præterea.de adminiſtr.tut.& c.tranſlato.de conſti.¶†Et pp hoc
allegatur iſte tex.ſi conceſſum ſit aliquod priuilegium alicui ciui-
tati,vel caſtro,ꝙ ẽt villæ ſubditæ,tanq̃ connexę poſſint uti tali pri
uilegio,de hoc tangit hic Bar.Tu alleg.ad hoc gl.ordin.quam ipſe
non allegat in l.reſtituendæ.C.de aduo.diuer. iudic. Et uide quod
no.idem Bar.in l.2.de uer.ſig.& Iaco.de Are.in Auth. quib.mod.
4 natu.effi.leg.¶†Item an priuilegium conceſſum diſtrictui exten-
datur ad clericos.uide Io.Andr.in c.fin.de offic.deleg.lib.vj.in no
uella .

ADDITIO.

a ¶Vtile.De hoc Brocardo an utile per inutile vitietur,vide Lud.Ro.conſ. 507.Soc.conſi.37.

---

1 *Miſſio in poſſeſſionẽ ex primo decreto,facta de vno,an proſit alijs.& n 2.*
3 *Quid ſit primum decretum,& an idem ſit decretum,& iuſſus, & miſſio.*
4 *Quid ſit ſecundum decretum,& licet ſim miſſus ex primo,& ſim in poſſeſſione,an adhuc debeam iterum mitti ex ſecundo.*

5 *Pri-*

6 *Primum decretum poteſt eſſe ſine ſecundo, & an ſecundum poſſit eſſe ſine primo.*
6 *Qualiter perueniatur ad primum decretum, & quot ſint neceſſaria.*
7 *Relatio nuncij qui citauit, an debeat fieri iudice pro tribunali ſedente, & an poſſit fieri notario cauſæ iudicis abſentis.*
Quid de productione inſtrumentorum.
8 *Citatio peremptoria in quibus requiratur.*
9 *Peremptorium quòd poſſit dici quatuor modis.*
10 *Qualiter perueniatur ad ſecundum decretum, & quot ſint neceſſaria.*
11 *Reus an poſſit impedire miſſionem ex ſecundo decreto, ſi faciat iſta tria, de quibus hic.*
12 *Creditor ſi eſt miſſus ex primo decreto in hypothecis non auditur debitor de poſſeſſione, ſi creditor eſt paratus probare incontinenti de hypothecis, & nume 13.*
13 *Et quid in rei vendicatione.*
14 *Quo iure petitur interponi ſecundum decretum, & in quibus actionibus interponatur.*

1 §.Si plures. ¶ † Plures miſſi in poſſeſſionem ex primo
decr. ſiue ſimul, vel ſeparatim, ęqualiter
ſunt in poſſeſſione, quia quilibet cenſetur eſſe miſſus inſolidũ, nõ
pro rata dãni qđ timet, & ideo faciunt ſibi partes ꝑ concurſum.
Sed ſi vnus primo peruenit ad ſcđm decretũ, & alter petat ſibi ca
ueri, ſi non cauetur, iſte ſecundus erit in poſſeſſione loco dñi, non
primus. Intellige aliter. ſ. nõ ille ȝ quẽ facta fuerat miſſio ex primo
& ſecũdo decreto, nec obſtet ſ. eo. l. qui bona. §. ſi quis quia. Item
expenſas, quas vnus ex miſſis fecit in reparatione rei, in qua miſſi
ſunt, recuperat ab alijs per vtilẽ actionem cõi diui. hoc dicunt in
effectu iſti tex. vſq; ad §. ſi quis autẽ in poſſeſſione. quos ideo ſum
maui, quia contingui ſunt. Et qđ dr̄ in vno de iſtis §§. reperitur in
alio, cum declaratione tñ, & aliqua additione in §. Iulianus. princi-
paliter allegatur, & ibi ponitur tota materia. In iſto primo §. ſi plu-
2 res. ¶ † No. tex. ibi, dum dicit { & alius mitti deſideret. } nam ꝑ hoc
patet, ꝙ immiſſio facta de vno non prodeſt alijs, nec cẽſentur alij
immiſſi ſi ad petitionẽ eorum ſit contumax, ſed requiritur ꝙ fa-
ciant ſe immitti, & ſic fiat nouus proceſſus, & noua citatio. Sed ȝ,
ꝙ vno immiſſo cenſeant oẽs immiſſi, vt l. cũ vnus. ʃ. de bon. auth.
iudi. poſ. Et non requiratur nouus ꝓceſſus, ſed ſufficiat ꝙ vadant
ſaltem intra bienniũ, & refundant partes expenſarũ factarum in
ademptione tenuræ illi immiſſo, & poterunt gaudere immiſſio-
ne abſque nouo proceſſu, vt l. fin. C. de bon. auth. iudi. poſ. Sol. ꝙ
notabiliter illa iura loquuntur. qñ ſunt plures creditores, qui iure
actionis, quam habent, implorando officium iudicis mercenariũ
ei deſeruiens, mittuntur in poſſeſſionẽ, tunc enim prætor nihil cẽ-
ſetur dare a ſe, ſed ius qđ illi habẽt exequi, hic loquitur, qñ ſunt plu
res, qui non prætendunt habere actionem, ſed duntaxat poſſunt
implorare iudicis officiũ nobile, vt eis caueatur, quo caſu ſi iudex
vnũ mittit in poſſeſſionẽ, dr̄ aliquid a ſe conferre, nõ autẽ exequi
ius petentis. Et ideo qua ęquitate illi confert beneficiũ, eadẽ ęqui-
tate vult peti, ex cuius edicto hoc fit, qđ ſibi ſoli proſit ne benefi-
ciũ ſuum extendatur vltra ꝙ̃ ab eo ſit petitũ, vt ʃ. eo. l. cum poſtu-
laſſem. Et eodem modo intelligitur l. ſi is cuius. §. ſi plures. ſ. vt in
poſ. leg. Et idem eſſet ſi vnus mitteretur iure actionis, alter officio
iudicis nobili per l. ij. C. qui pot. in pig. ha. ita voluit Bart. in d. l. cum
vnus. vbi plene vide per eum. ¶ In iſto §. ſi plures. eſt vna gl. mag.
ſuꝑ verbo { ſi prius. } que mouet in effectu quinq; principales quæ
ſtiones in materia primi, & ſecundi decreti. primam proſequitur
vſq; ibi, { ad primum. } ſecundã vſq; ibi, (ſed quo iure.) tertiam vſq;
ibi, (in quibus.) quartam vſq; ibi, (eſt autem defectus,) & etiã poſt
illud verbũ in ver. (alij dicunt.) In ver. (eſt autem defectus.) ponit
quintam qõnem de effectu ſecundi decreti, & poſtea ẽt circa finẽ
3 de effectu primi. † Circa primã partẽ glo. dum dicit, ꝙ primum de
cretũ dr̄ primus iuſſus iudicis, ſeu prima miſſio, innuit ꝙ idem ſit
decretum, & iuſſus, & miſſio, qđ eſt falſum, immo ſunt diuerſa, qa
primo iudex decernit me mittendum in poſſeſſionem, poſtea iu-
bet nuncio, ꝙ me mittat, poſtea nuncius me mittit, & ex iſtis tri-
bus reſultat primũ decretum, & ſic miſſio ſe habet ad decretum,
ſicut executio ad ſñiam diffinitiuam. ¶ Et notandũ, ꝙ iſtis tribus
interuenientibus conſtituitur in re pignus prætoriũ, vt l. non mi-
rũ. ſ. de pig. actio. & ideo ꝓ eo põt cõpetere hypothecaria, vt l. ſi
is qui. §. j. de pig. & ẽt pignoratitia, ut patet ex d. l. non mirũ. quæ eſt
ſituata in illo titulo, & facit qđ not. ʃ. eo. l. vtique. Sed ſi non inter-
ueniret miſſio facta per nuncium, nihil prodeſſent duo priora. ſ.
decretum de mittendo, & iuſſus, quantum ad hoc, vt ſit conſtitu-
tum pignus, vt d. l. non mirum. licèt pignus cõuentionale ſolo cõ
ſenſu ȝhatur, ut l. j. eo. tit. & l. ſi tibi. §. de pig. cum ibi not. ſ. de pact.
plus dicit Bar. notabiliter in l. j. ʃ. de acquir. poſ. ꝙ non ſufficit nũ-
cium conducere me vſque ad locum, & ipſum oſtendere mihi ꝑ
viſum, & dicere, immitto te in poſſeſſionẽ illius rei, ſed debet me
a in illam rem actualiter [a] introducere, non ſic in vera poſſeſſione
quæ per aſpectum ſolum poteſt acquiri, cum tradatur ab illo qui
eam habet. Aliquando tamen, etiam ſi immitti iuſſus, & nõ intro-
ducatur in rem, hr̄ pro miſſo, quando introductio fieri non po-
tuit, vt l. cum vnus. §. fin. cum l. ſequen. de bon. autho. iudi. poſ. Si
autem ſit negligens faciendo ſe mitti, per quãtum tempus perdit
ius immittendi, dic vt per Bar. in l. pretor. §. fin. eo. tit. & hr̄ infra ea.
l. §. pen. Dicitur ergo primum decretum ſm̃ Bart. prima aggraua
4 tio. ¶ † Item ſecundò, gl. iſta dum dicit, ꝙ ſecundum decretum di-
citur ſecundus iuſſus ſiue ſecunda miſſio, innuit quòd licèt ſim
miſſus ex primo, & ſim in poſſeſſione, adhuc debeo iterum mitti
ex ſecundo. Dyn. tenuit contrarium, quòd ſufficiat iudicem dice-
re, iubeo te poſſidere, abſque eo quòd dicat, te immitto, vel man
dernuncio, vt me immittat, & iſtud eſt verius, vt probatur in §.
præcedenti. in fi. ibi, poſſidere iuſſus ſit, quia primo detinebat, non
poſſidebat. Et iſta not. in additio. Specu. titu. de primo & ſecundo
decreto. §. videndum. in addi. quæ incipit, ſed Dyn. argum. Inſti. de
5 rerum diui. §. interdum. ¶ † Not. etiam glo. ꝙ primum decretum,
poteſt eſſe ſine ſecundo. Sed an ſecundum poſſit eſſe ſine primo,
glo. in ſecunda parte ibi, dum dicit, (vel ad ſecundum peruenitur.)
innuit quòd non, quod eſt verum, quando interponitur contra
abſentem. ſecus ſi contra præſentem, & inobedientem, vt l. non
alienum. ſ. de interro. actio. & not. per Bar. infra eo. l. §. non autem.
6 ſtatim allegata. ¶ † Super ſecunda parte, glo. in quantum dicit, qua
liter perueniatur ad primum decretum, no. ex glo. tria neceſſaria,
ſcilicet quòd aduerſarius ſit citatus. ¶ Item quòd peremptorie.
¶ Itẽ quòd fuerit contumax, quia non venit, nec miſit. Adde alia
quinque quæ ſunt neceſſaria, quòd ad partis inſtantiam fuerit cita
tus. ſupra de iudi. l. ad peremptorium. ¶ Item quòd fuerit datus li-
bellus, vt in Authen. de exhiben. & intr. reis. §. ſi verò vt partem,
quia debet fieri pro menſura debiti declarati, ſcilicet in libello, vt
ibi, ergo debet præcedere libellus. ¶ Item quòd actor accuſauer-
rit contumaciam rei, vt C. de iudi. l. properãdum. §. & ſi quidem.
Item quòd ipſe actor licentiatus receſſerit, ut not. Innocen. in cap.
ad petitionem. de accu. quod intelligitur, vt ſtatim dicam. ¶ Item
quod conſtet iudici de contumacia, vt infra ex quibus cau. in poſ.
eatur. l. hoc autem. ibi (liquere debere prætori, &c.) Et ideo debet
eſſe facta relatio nuncij de citatione, antequam perueniatur ad ſe
cundum decretum, alias non valeret. Et debet perueniſſe ad noti
7 tiam iudicis. † circa quod vide quod not. Bar. in l. multum. de con
di. & demon. in l. Theopompus. de dote prælega. vbi dicit, quòd
non requiritur quòd iudex ſedeat pro tribunali, quando ſit rela-
tio nuncij. Sed an poſſit relatio fieri notario cauſæ iudicis abſen-
tis? dicit Bart. quòd ſufficit, modo poſtea perueniat ad notitiam iu
dicis, & eodem modo inſtrumenta poſſunt produci coram nota
rio per tex. cum glo. in l. eos. ſuper verbo, ad ſcrinia. C. de appella-
tio. Bald. contra in authen. quæ ſupplicatio. de preci. Imper. offer.
quia iſta ſunt de actis cauſæ, vt in cap. quoniam contra falſam. de
probatio. ergo debent fieri coram iudice, quia coram notario nõ
poſſunt fieri probationes ſine commiſſione iudicis, vt not. in l. iu-
bemus. C. de libe. cau. & in l. hac conſultiſſima. §. fina. vel pen. C. de
teſtamen. Et puto ipſum uerius dicere, quo ad productionem in
ſtrumentorum, & teſtium, per id, quod not. Innocen. in cap. cum
in iure. ante fi. de offi. deleg. vbi dicitur, quòd notarius debet dice
re productionem inſtrumentorum eſſe factam coram iudice, ſed
ex relatione nuncij credo Bar. bene dicere. ſi verum eſt, quòd poſ
ſit fieri iudice non ſedente pro tribunali, quia non requirit cauſæ
8 cognitionem, vt l. ij. quis ordo in bon. poſ. ſeruetur. † Et eſt no-
tandum in quantum glo. dicit, quòd debet citari peremptorium,
quòd peremptoria citatio requiritur in tribus caſibus, ſcilicet cũ
peruenitur ad primum, uel ſecundum decretum, vt in hac gl. no-
tabili pro qua facit l. præſente. C. qui ad eccleſ. confug. Item quan-
do ad ſententiam diffinitiuam, vt d. l. ad peremptorium. Itẽ quan-
do ad interlocutoriam, quæ eximit vires iudicij. puta abſolutoriã
ab obſeruatione iudicij, vt d. l. properandum. §. & ſi quidem. Item
quãdo ad notationem bonorum in cauſa criminali, ita dicit Bar.
eleganter, & in d. capit. ad petitionem. de accuſa. Extra iſtos caſus
non requiritur peremptoria citatio, immo quælibet citatio preſu
mitur peremptoria, & ſufficit vnica tantum, vt cum citatur ad vi
9 dendum iurare teſtes, & ſimilia, † debes etiam ſcire, ꝙ perempto-
rium poteſt dici quatuor modis, verum, & ſolenne. non tamen
expreſſum. ut cum quis fuit citatus tribus vicibus, & poſtea quar
ta vice ex abundanti, vt l. & poſt edictum. ſupra de iudi. Secundo
poteſt dici peremptorium verum, & expreſſum, non tñ ſolenne,
ut ſi fuit citatus ſemel, vel bis tantum cum iſtis uerbis, & perẽpto-
rie. ut in l. nonnunquam. eod. titu. Tertium eſt, quando eſt verum
non tamen expreſſum nec ſolenne, quia fuit citatus ſemel, vel bis
duntaxat, nec fuerant appoſita illa verba, & peremptoriè, ſed alia
idem importantia, puta, quòd niſi venerit, procedetur ad ſenten-
tiam, uel ad alium actum ipſo vlterius non expectato, nam iſta
comminatio habet vim peremptorij, ut l. in peremptorio. eo. tit.
de iudic. Et dicit Barto. C. de fabricenſibus. l. ſi apparitor. libro 12.
quòd non ſufficit dicere, quòd procedatur ad ſententiam, ad hoc
vt habeat vim peremptorij, ſed debet addi, ſcilicet contra eum.
Hoc non placet, qa ſequeretur, ꝙ poſtea non poſſet dare ſenten-
tiam

A D D I T I O.

a ¶ Actualiter. Adde Alex. conſi. 92. & hic lectu. Paul de Caſt. j. ſuper ff. Nouo.

tiam pro eo,quia ad illam non eſſet citatus ,& tñ contrarium eſt
verum,quia poſt peremptorium poteſt fieri ſententia , etiam pro
contumacia,vt d.l.poſt edictum.&in d.§.ſi quidem.cum ſequen.
in l.properandum.Et ita audiui a Baldo uiua voce in d.l.ad perem
ptorium.Non tamen ſufficeret dicere , aliàs procedemus prout
iuris fuerit,vel iuſtitia mediãte,quia ius vult ipſum ter citari. Ergo
vna citatio,vel duæ cum iſtis verbis non conſtituerent eum con
tumacem.Eſt & quartũ peremptorium,ſcilicet fictum, nõ verũ,
nec expreſſum , vt cum quis eſt citatus tribus citationibus . nã lex
habet iſtam citationem pro peremptoria , licèt non fuerit facta
quarta ex abundanti,vt l.tres denũciationes.C.quomodo, & qñ
iudex,vel ſi pars fuiſſet monita ab ipſo iudice,vt tali die compare-
ret,nam non requiritur vlterior citatio, vt l.2.eo.titu.Idem ſi fuit
citatus per nuncium , & dixit ſe nolle comparere, nam non eſſet
vlterius citandus,& illa ſolum haberet vim peremptorij. Ita ſentit
glo.in l.fin.ſupra de in integrum reſtitu. licèt Cyn. aliter dixerit in
l.conſentaneum.C.quomodo,& qñ iudex. plus dicit Innoc.in d.
c.ad petitionem,ꝙ etiam ſi nihil dicit,ex quo fuit perſonaliter cita
tus,non debet vlterius citari;& ſic nõ requiritur peremptorium ,
niſi qñ citatio fit ad domum.Hoc non puto uerum,quia ex quo
nihil dixit,non apparet de eius malitia, quia forte intendebat com
parere,ſed in alijs impeditus non potuit,vel fuit obligatus.Ideo re
quiruntur aliæ duæ , vel ꝙ fuerit dictum peremptorie, aliàs non
conſtituitur verus contumax.Et ita intellige quod not.in l.ex con
ſenſu.in fi.cum ſi.de appella.Inquantum verò glo. dicit ꝙ non ve
nit.ſupple,idem ſi venit, & iudici non paruit,vt l.quoties.§.prætor.
de noxal.& in glo.ordinaria in authen. qui ſemel, ꝙ contra pſen-
tem,& nolentem conteſtari litem,ad mandatum iudicis procede
tur ad miſſionem ex primo decreto. Idem ſi venit, & non ſtetit,
quia iudice ſedente pro tribunali receſſit licẽtiatus,vt l.ſcire opor
tet.§.oporteret.de excuſa.tuto.ſeu in §.ſufficit. Sed ſi ſtetiſſet vſq;
ad receſſum iudicis poſſet illicentiatus recedere, & non eſſe con-
tumax,ſi iudex nihil ſibi mãdauit.poſtquam venit,debet tñ accu-
ſare contumaciam actoris,& ita videtur intelligere Bart.in d.l.cõ-
10 ſentaneum.† In alia particula gl. dum loquitur de ſecundo decre-
to,qualiter ad ipſum perueniatur.collige ex gl. tria neceſſaria , vel
quatuor. Primum eſt,ꝙ præceſſerit primum decretum , dum di-
cit,miſiſtis me in poſſeſſionem ex primo decreto . Hoc intellige
verum niſi duobus concurrentibus , vel ꝙ cauſa ſit noxalis, & ꝙ
interponatur contra præſentem . & inobedientem, quia tũc po
teſt interponi etiam primo non præcedente.Primo per l.non alie-
num.de interrog.actio.& not.Bar.infra eadem l.§.non autem.Se
cundo,ꝙ iterum citetur aduerſarius , & ſic citatio facta in primo
non proficit ad ſecundum, quia ſunt actus diuerſi, & contumax
in uno non propterea eſt cõtumax in altero,ut not.in c.cum qui.
de dolo,& contu.lib.vj.niſi fuiſſet citatio generalis ad totam cau-
ſam,ut fit in curia Romana,& fiebat olim in curia principis;quia
accuſabatur de longinquis partibus.Vnde non poterant in ſingu
lis actibus commode citari.Nam fiebat,& fit in curia citatio gene
ralis ad totam cauſam , & ſi eſt contumax, poteſt procedi ad oẽs
actus ſequentes, vſque ad ſententiam diffinitiuam , fortius ad 2m
decretum,de qua citatione generali habetur in l.conſentaneum.
C.quomodo & quando iudex, & per Bar. in extrauaganti ad re-
primendum.ſuper verbo {minime.} & per Innoc.& Moder.in c.
conſuluit.de offic.deleg.& de procu.c.auditis. Tertio innuit gl. ꝙ
debeat citari in perſonam,ſi põt reperiri,aliàs ad domum, dum di
cit,vel ſi non inuenitur domi ſuæ,& in hoc differt a primo decre-
to, quia in illa glo. hoc non requirit, & vr̃ ſufficere citatio ad do-
mũ,ẽt non requiſita perſona.Sed qualiter põt ſufficere citatio ad
domum,cũ requiratur prius latitatio vt ſtatim dicit?Rñdeo,intel
lige glo.cum fit miſſio in cauſa damni infecti,quia tunc nõ requi-
ritur latitatio,vt patet).ead.l.§. ſi fortè, vbi põt fieri contra abſen-
tem cauſa reipub.in alijs ſecus.Quarto requirit gl.ꝙ ſi ipſe non re-
periatur,nec aliquis forte ſit in domo, requirantur vicini , & ami-
ci,ſi volunt eum defendere.Alij dicunt,ꝙ hoc non requiritur,niſi
in duobus caſibus.ſ.qñ proceditur contra abſentem cauſa reipu-
blicæ,vt l.ergo.§.quib.ex cau.maio. vel contra minorem indefen-
ſum,vt l.hoc autem).quib.ex cau.in poſ.ea. Et hoc tenet Bald.in
authen.ſed cum teſtator.C.ad leg.Falc. Adde alia tria neceſſaria.ſ.
quòd adhibeatur cauſæ cognitio plenior quã fuerit habita in pri-
mo,quia in primo ſufficit probare debitum per iuramentum, vt
not.in l.cum proponas.C.de bonis auth.iud. poſ. in ſecundo ple-
ne debet probari, quia tamen probatio fit parte abſente, dr̃ ſum-
maria.Ita intellige quod no.in l.Fulcinius.§.cum autem.). quibus
ex cau.in poſ.eatur.Item requiritur latitatio, vt ibi , quod intellige
præter quam in cauſa damni infecti,vt ſupra dixi. Item tertio req-
ritur,ꝙ per primum decretum non ſit actori plene conſultum ,
alias non peruenietur ad ſecundum . Ita debet intelligi l.is cui.in
prin.ſupra ut in poſſ.lega.Quod declara,ut ibi per Bar. & l.j.§.mu-
lier.de vent.in poſſeſ.mitt.In quibus glo.j.in uerſicu.quibus actio
nibus.dicit fallere regulam. Et iſtum eundem intellectum habuit
glo.ſi bene inſpiciatur). in uerſicu, ſed quæ eſt ratio diuerſitatis,
ubi tenet quòd ideo in reali nõ habet locum ſecundum decretũ,

11 quia per primum habet deſiderium ſuum.† Item not.ex glo.in ver
ſicu.& ſi veniant &c.quòd reus poteſt impedire miſſionem ex ſe
cundo decreto ſi faciat iſta tria . Videlicet ꝙ ueniat , & refundat
expenſas litis, & etiam damna ſuppleat , & caueat de iudicio ſiſti ,
ſi paſſus fuit primum decretum ex eo , quia non ueniebat ad re-
ſpondendum libello,ut in authentica,ei qui. ſupra de bon. autho.
iudic.poſſ.& in corpore vnde ſumitur. Si autem ex eo , quia iuſ-
ſus fuit ſoluere,& non ſoluit,non recuperat,niſi ſoluat quod ſol-
uere iuſſus fuit,textus eſt notabilis ĩ l.ſi pecuniæ.j.§. ut legati nom.
cauea.Et ideo quia fuit iuſſus cauere,& noluit, ſimiliter non recu
perat,niſi caueat per text.infra ea.l.§. ſi quis damni.in fine. licèt ſit
paratus facere illa tria.Secundum hoc ergo in caſu damni infecti,
ſi non fuit iuſſus cauere,ſed duntaxat citatus,quòd veniret ad re-
ſpondendum libello actoris, & quia non venit facta eſt miſſio ex
primo decreto,veniendo poſtea, & offerendo illa tria, recuperat
tenutam abſque eo,quòd offerat cauere, ſed ſi fuit iuſſus cauere ,
non recuperaret,niſi caueret. Item dum dicit glo. {expenſas.} ue-
rum eſt,ſi facta fuit mentio contra maiorem. Quid autem ſi con
tra minorem.Ioan.And.in addi.Spec.de primo decre.§. ſequitur
videre, recitat quatuor opinio. dic vt ibi per eum.Item quod ſu-
bijcit glo.damna.intellige.ſcilicet ſuſcepta propter contumaciam
vt l.ſancimus.C.de iudi.quæ etiam vult quòd nec expenſas , nec
damna reficiat, niſi fuerit contumax mala conſcientia , ut in fine
illius legis colligitur,quod eſt not.Admittitur autẽ ſemper, quan
do fuit facta miſſio in perſonali ad recuperandum poſſeſſionem,
offerendo illam ante interpoſitionem ſecũdi decreti , & nõ poſt,
ut).eod.l.§.poſtea. in reali uerò admittitur intra annum,nõ poſt,
ſi lis erat conteſta.uel quaſi, ut l. ſi quis emptionis. §. ſed & ſi quis.
C.de præſcrip.xxx. ann. Sed ſi erat conteſta. uel quaſi, nullo mo-
do admittitur de poſſeſſione,ſed de proprietate,ſicut nec poſt an
num.vt in l.cõſentaneum.C.quomodo & quando iud. & l.ij.ubi
12 in rem actio.Et hoc in rei vend. † In hypothecaria uero dicit Spec.
vnum ſingulare uerbum in titu.de contumacia. §. ſequitur.uerſi.
ſed pone conueni, quòd ſi ſum miſſus in poſſeſſionem ex primo
decreto in hypothecaria,& aduerſarius compareat intra annum,
& offerat expenſas,& damna,& cautionem de iudi. ſiſti,non de-
beat audiri,nec recuperat tenutam,ſed conſtat de iure meę hypo
thecæ . Quod dictum refert Barto. & uidetur tenere in l.tertia.§.
fina.de acquiren.poſſ.& intelligit uerbum, { conſtat, } ideſt quòd
ſim paratus incontinenti probare de iure meo. Canoniſtæ etiam
ponunt iſtud dictum in capit.quoniam frequenter, ut lit.non con
teſt.Et cum anno præterito haberem iſtum caſum de facto,& eſ-
ſem aduocatus pro iſta parte , dicebatur per aduo. alterius partis
iſtud dictum non eſſe uerum per l.ſi quis emptionis.§.ſed & ſi q̃s.
de præſcriptio.xxx.ann. Quæ aduerſatio videtur fieri in facto, ſed
non in iure,vt l.ſed ſi lege.de peti.hæred.in princ.ſed in præceden-
ti §.illius l.quæ incip.ſed hic ſuper illis,quòd contra petentem reſti
tutionem petitionis non admittitur exceptio proprietatis, etiam
ſi excipiens ſit paratus probare incontinenti,ergo nec in illo §.ſed
ſi quis.& ſi non admittitur in rei vend.ergo nec in hypothecaria ,
quia non eſt dare rationem diuerſitatis . Sed certe temerariè ui-
dentur reprehendere Specu. poſtquam ab alijs ſcribentibus non
reprehenditur,immo confirmatur, ideo dicebam & dico , quòd
13 licèt Specu. loquatur in hypotheca. † Tamen in rei vend. ſi iuſſus
ex primo decreto paratus eſt incontinenti docere de iure ſuo,
excludit reum uolentem recuperare tenutam , etiam ſi offerat il-
la tria,per ea quæ habentur in l.ij.de edicto diui Adriani tollendo,
& in l.ſi is a quo.ut in poſſeſ.lega.Nec obſtat ſi dicatur, vt illi dice-
bant,ꝙ illæ ll. loquunt̃ in poſſeſſorio adipiſcendæ , ſecus ſi in poſ-
ſeſſorio recuperandæ,in quo non admittitur exceptio proprieta-
tis,etiam ſi offeratur probatio incontinenti , vt l. ſi quis ad ſe fun-
dum C.ad leg.Iul.de vi.quia illud eſt uerum,qñ agitur contra ſpo
liatorem,& illicitum detentorem. Sed miſſus in poſſeſſionem ex
primo decreto non eſt ſpoliator,nec illicitus detentor, ut l.iſte.de
acquir.poſ.Et ſic magis aſſimilatur poſſeſſorio adipiſcẽdæ, & hoc
eſt quod uoluit Spec.& magis clare videtur velle in rei ven. in tit.
de primo decreto.§.reſtat.uerſic.quid ſi ego nolens. & perpetuo
tene menti,quia eſt magna limitatio ad iſtam gl. & ad illum §. ſed
& ſi quis.addo aliam limitationem,ꝙ ſi reus comparet,& non in
tendit recuperare tenutam, ſed ſolum impedire ne fiat miſſio ex
ſecundo decreto,quòd debet audiri abſque eo, ꝙ offerat expen-
ſas,& damna,& cautionem de iudicio ſiſti. Pone exemplum, qñ
per primum decretum plene conſultum eſt immiſſio , ut in l.ſi is
cui.vt in poſſe.licèt Bar.hic dicat contrarium, & nõ bene iudicio
meo,quia forte non bene conſiderauit , & reprehendit Spec. qui
tñ in loco allegato per eum non dicit illud,qđ Bart.dicit.Iſta ergo
glo.debet intelligi qñ vult recuperare tenutam,tunc non auditur,
niſi offerat illa tria . Secus ſi non uult , ſed ſolum impedire ne fiat
miſſio ex ſecundo decreto, quia non eſt ratio quare non debeat
audiri . Scias etiam quòd oblatis illis tribus competit reo pignora
titia pro recuperando tenutam , ſicut in pignore conuentionali.
tex.eſt notabilis in d.l.ſi is cui.in §. quæri poteſt, ut in poſſeſ.Et ob
14 hoc vide quod not.Barto.in l.j.§.de pign. actio.† In eadem ibi , {ſed
quo

quo iure, {dic vt in iſta quæſtione, ꝙ quãdo petit immitti, pro eo ꝙ petebat iudicis officio nobili, ſine dubio immiſſio expeditur iudicis officio nobili, nõ mercenario, quia vnum officium non deſeruit alteri officio ſm Ang. Sed ſi pro eo ꝙ petebat iure actionis, eſt minus dubiũ, quia omnia contingentia in illa cauſa expediuntur iudicis officio mercenario, deſeruiente illi actioni, vt Inſtit. de offic. iudi. per totum, ergo & hic, & ſi ita eſt, talis immiſſio erit de iuriſdictione, non de Imperio. Contrarium tamen eſt, vt l. ea quæ. §. magiſtratibus. ad municipales. Et ad contrarium reſpõde, ꝙ ea quæ veniunt ex natura actionis vt fructus, & vſuræ & ſimilia, & etiã ex natura iudicij, ut perueniatur ad diffinitionẽ, benè expediuntur iudicis officio mercenario, ſed hæc immiſſio nõ fit ad illum finẽ, ideo officio iudicis nobili oriente ex edicto ꝑtoris, de quo hĩ in titulo, qui. ex cau. in poſ. ea. & ſic eſt de Imperio. In eadẽ ibi, {in qbus actionibus} In hac quæſtione dic, ꝙ ex primo decreto põt miſſio fieri in qualibet actione petita, vel perſecuta, dũmodo petatur aliquid dari, vel ẽ fieri, ſuper quo cadit immiſſio, aliàs ſecus, vt cum petitur reſtitutio in integrum aduerſus aditionẽ hæreditatis, vel contractus, vel aduerſus vſucapionem, vel cũ quis petit ſe pronunciari liberum, vel ſui iuris, in illis. n. non cadit immiſſio, & ideo quia non prouidetur actori per miſſionem, prouidetur alio modo, quia põt puenire ad diffinitiuam, lite non conteſt. vt auth. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hære. abſti. & l. ſi vero. §. ſubuetũ. de fideicommiſ. lib. & l. qui ſe dicit. š. de iudi. Ex ſecũdo verò decreto fit miſſio ſimiliter regulariter vbicunque cadit primum decretum, niſi per primum ſit plenè prouiſum immiſſo, vt in hypothecaria, & in caſu l. is cui. vt in poſ. leg. licèt aliqui dixerint ſecundum decretũ non habere locum, niſi in cauſa damni infecti, & noxali. Sed dic, ꝙ immiſſio, quæ fit ex ipſis duab. cauſis ſcilicet damni infecti, & noxali, eſt alterius naturæ, quã illa quæ ex alijs duob. Primo, qa nõ exponitur res venalis, ſed primo loco, & directo adiudicatur petẽti. Secundo, quia nõ fit adiudicatio ſecundũ menſuram debiti, immo ꝓ modico debito adiudicatur res magni valoris, ſed in actionib. perſonalib. non peruenitur ad ſecundum decretum, res enim primo exponitur venalis, vt plus offerenti detur, & ſi non reperitur emptor, adiudicatur inſolutum pro quantitate debiti, & nõ vltra, ut in tit. de bonis auth. iudi. poſſi. in rubro, & nigro, & maximè in l. j. & l. in uenditione. Dubitatur autẽ de actione ex empto, & breuiter tene, quòd in ea poteſt interponi ſecundum decretum, ꝙ licèt uenditor non teneatur ad transferendum dominum, ſi nõ habet eum, ſi tamen habet, bene tenetur nec poſſet liberari, niſi trãſferatur per l. cum manu ſata. §. nemo. de contrahen. emp. Dubitatur etiam de actione reali, vt de rei vend. ſuper quam gl. multum laborat hic, & tenet per quinque rationes, non habere locum ſm decretum. Tu dic contrarium, non quod per ſm decretum efficiatur dñs, ſi iam erat, nec poſſeſſor ſi poſt annum interponatur, quia iam erat effectus poſſeſſor, vt d. l. ſi quis emptionis. ſed efficitur irreuocabiliter dominus, & etiam irreuocabiliter poſſeſſor, ſi ante lapſum anni interponatur, quia imponitur tunc aduerſario ſilentium ne amplius audiatur de poſſeſſione, vel de proprietate. ȷ. hac l. §. poſtea autem, quod intellige ex cauſa præcedenti ſecundum decretum, non poſtea ſecuta. argu. l. hæreditas materteræ. C. de peti. hære. & ita limitatur alio modo ille §. ſed ſi quis, vbi dicitur, quòd auditur intra annum de poſſeſſione, & poſtea ꝑpetuo de proprietate, nam eſt verum, niſi fuerit interpoſitum ſecũdum decretum, & tunc ad rationes glo. facile reſpondetur, ſi bene cõſiderabis. Si autem non erat dominus, tunc aduerſarius erat, & cõſequitur dominium, licèt res adiudicetur ſibi vt ſua, non vt aliena. Si uero tertius, conſequitur vſucapiendi conditionem, ſicut pro eo eſſet lata ſñia diffinitiua, per tex. cum gl. Inſti. de offi. iudi. in fi. & ȷ. de acquir. poſſ. l. Pompo. §. qui iuſſu. Et miror, quòd Doct. iſtud artic. non plene declarant eo modo quo dixi, quia iſta eſt veritas. In actione reali, an interponatur ſecundum decretum, vide quod no. in c. quoniam frequenter. §. in alijs vero. vt lite non cõteſt.

1 *Detentatio ex primo decreto, quid operetur.*

§.Si quis autem. ¶Per primũ decretum nõ deijcitur primus poſſeſſor de poſſeſſione, ſed an immiſſus eſt in poſſeſſione vna cum primo, dic ut l. ſi is cui, vt in poſ. leg. in princ. vera ergo poſſeſſio eſt apud illũ, contra quem facta eſt immiſſio, ſed apud immiſſum eſt detẽtatio, vt l. tertia. §. fina. de acquir. poſ. & l. ſi duo. §. creditores. vti poſſidetis.

2 ¶†Quid autem operatur iſta detentatio, an poſſit colere, & fructus percipere, dic quòd ſic, negligente tamen illo contra quem facta eſt immiſſio, non aliter, vt d. l. is cui. §. qui legatorum, vt in poſ. leg. & not. in l. prætor. in princ. infra de bon. auth. iud. poſ. ¶Itẽ hic loquitur, quando facta eſt immiſſio in re immobili. Si autem in rebus mobilibus, dicit Ange. quòd in eum trãsfertur poſſeſſio per illum §. qui legatorum. niſi perſona ſit ſuſpecta, quia tunc deponeretur penes tertium; tene hoc menti, quia notabiliter facit l. fideiuſſor. §. fina. š. qui ſatiſd. cog. ¶Adde quòd interdum etiam in immobilibus transfertur poſſeſſio in ipſum miſſum, ſi iudici videatur per minimam contumaciam, & quia citius parebit ſibi, ut no. š. eo. §. ſi fortè. in glo. ſuper verbo, diſcedatur.

§.Non autem. ¶Miſſio ex ſecundo decreto non debet fieri ſtatim poſt miſſionẽ ex primo, ſed interueniente temporis interuallo, & propterea quòd aduerſarius videatur negligere. hoc dicit. Tũc videtur negligere, quando nullo iuſto impedimento reſiſtente, cum poſſit, non venit ad recuperandum tenutam. Quod totum iudicis arbitrio relinquitur, vt no. glo. mag. in §. Iul. ibi. (ſed intra quod tempus &c.) ubi plures ponit opin. ſed iſta eſt vera. quouſque uerò ſubeſſet impedimentum, non diceretur negligere, & ideo non eſſet procedendum ad ſecundum decretum.

§.Si fortè. ¶Contra abſentem cauſa reipublicæ, uel cõtra minorem non proceditur ad ſecundum decretum, & ſi contra fiat, reſtituuntur in integrum. h. d. Sic ergo valet mero iure, aliàs non eſſet neceſſaria reſtitutio, vt in l. rem. in prin. ſupra de mino. Sed contra, quòd non valeat, quia requiritur latitatio, vt l. Fulcinius. §. j. ȷ. qui. ex cau. in poſ. ea. & iſti non latitant. Sol. illud eſt verum, quando fit ſuper actione perſonali, quæ afficit perſonam eius contra quem fit, ſed hic fit propter damnũ, quod continetur ex re, ex quo licèt oriatur actio, non tamen præcisè, nec afficit perſonam, ſi vult dare rem pro noxa. ut š. eo. l. prætor. §. hoc edictum. Ideo non curatur latitatio perſonæ, ſed periculum rei. Ita tenent Docto. hic in l. ignorare. C. de in integ. reſtitu. militum. patet etiam hic quòd miſſio ex primo decre. bene poteſt fieri contra abſentem cauſa reipublicæ, & contra mino. etiam cum effectu, quia non reſtituuntur in integ. cum ſint modici præiudicij. Et in illa ſufficit, ꝙ aduerſarius non defendatur, ut l. hoc autem. §. non defendendum. quib. ex cau. in poſ. ea. nam & contra puberes poteſt fieri, ut l. apud Iulia. eo. titu.

1 *Forma immittendi ex ſecundo decreto.*

§.Vbi autem quis. ¶Per ſecundum decretum prior poſſeſſor de poſſeſſione deijcitur. hoc dicit. Sic ergo patet quòd efficiatur dominus, & poſſeſſor, immiſſus ex ſecũdo decre. vt patet š. ea. l. §. Iul. in fi. dum dicit, ſi uerò iam conſtituto domino, quod eſt uerum, ſi aduerſarius erat dominus, alias efficitur quaſi dominus, ut no. in l. prætoris. in prin. š. eod.

1 ¶†No. etiam formam immittendi ex ſecũdo decreto, quia iubetur poſſidere, non autem de nouo immittitur cũ iam ſit immiſſus ex primo, vt patet in præcedentibus §§.

1 *Habentibus ius intra dominium, & cauere negligentibus ſine iuſta cauſa, denegatur eis iuris perſecutio.*

2 *Si ſui immiſſus ex primo & ſecundo decreto contra uerum dominum, citato & requiſito tertio qui habebat ius in domo ruinoſa, tunc conſequor dominium illius domus liberum.*

Quid ſi ſui immiſſus illo non citato, & quid ſi ſui immiſſus ſolum contra illum tertium.

1 §.Si qua ſint. ¶†Habentibus ius intra dominium, & cauere negligẽtibus ſine iuſta cauſa denegatur eis iuris perſecutio. hoc dicit. Et ponit tres caſus. Et primum caſum intellige in habente ſeruitutem prædialem. Et aduerte, quòd in omnibus tribus caſibus loquitur, quãdo quis fuit miſſus ex primo, & ſecundo decre. contra uerum dominum, & ſic acquiſiuit dominium rei. Vnde denegatio perſecutionis iuris, tendit ad commodum ipſius miſſi, qui nõ poteſt proſequi ius ſuum aduerſus ipſum immiſſum effectum dominũ rei ꝑ ſm decretũ. ¶In primo tamen caſu ius ſeruitutis, quod erat apud illum, non transfertur in miſſum, ſed extinguitur, quia res ſua nõ poteſt ſibi eſſe obligata. ¶In tertio uerò caſu uidetur quòd ius uſuſfructus non extinguatur, ſed remaneat apud illũ, & in immiſſum transferatur commoditas, ut l. ſi noxale. ſupra de noxa. ¶Sed hoc non puto uerum, immo ꝙ extinguatur poſtquam eſt effectus dominus proprietatis, quia non poteſt habere uſumfructum in re ſua, ut l. uti frui. ſi uſuſfructus peta. nec ob. contrarium, quia poteſt intelligi qñ non fuit immiſſus contra uerum dñm, & ſic non acqſit adhuc proprietatem. Ideo in ipſum trãsfertur commoditas uſuſfruct. remanente iure penes uſufructuarium, licèt in primo, & ſecundo caſu etiam non ſit immiſſus contra dñm, non uideo quomodo poſſit fieri translatio iuris illius in ipſum immiſſum, cum apud immiſſum non ſit aliud prædium, cui illa ſeruitus poſſit attribui, nec etiam debitum perſonale pro quo poſſit eſſe res ſibi obligata, nec etiam uideo, qualiter debeat denegari perſecutio, quia hoc non prodeſſet ipſi immiſſo, ſed domino domus ruinoſæ, qa adhuc remanet dominus poſtquam contra eum non eſt facta immiſſio. ¶Si uero ſit tale ius, quod poſſit trãsferri in immiſſum, puta, utile dominium, bene transfertur ex ſecundo decreto etiã interpoſito ȝ illum ſolum, caſus eſt ȷ. ꝑ x. §. ¶Sed oppo. ꝙ iſta miſſio iure corporali debeat aliter fieri, ut š. titu. j. l. ſi prius. Sol. ibi fuit fa-

cta miſſio ex primo decreto,hic ex ſecundo.Item ibi agebatur de
directo ſuper ipſo iure,quod agens dicebat ad ſe pertinere,hic nõ
ſuper illo,ſed ſuper cautione præſtanda, nec dicebat illud ius ad ſe
pertinere,ſed fatebatur ꝙ ad illum tertium. ¶Item adhuc opp. ꝙ
illi tertio non debeat ius denegari,vt ſ.eo.l.eorum.Sol.ibi non fuit
citatus ille, hic ſic, & fuit contumax, & negligens in cauendo. Et
hoc vult gloſſella, quæ incipit { ſi tamen aliquid poſſit &c.} ¶Sed
quæro,quid ſi domui ruinoſæ in qua fui immiſſus ex primo, & ſe
cundo decreto debebatur aliqua ſeruitus in domum vicini? Gloſ
ſella hic ſuper verbo {debita,}videtur intelligere iſtum text.etiam
iſto caſu,quod nullo modo video poſſe procedere. Nam tũc de
negatio iuris noceret ipſi immiſſo in quem debet tranſire res,cũ
illa ſeruitute,& eius commodo,nec ille in cuius domum ſeruitus
debebatur,tenebatur cauere, quia non habebat commodum in
2 domo ruinoſa,ſed incommodum. ¶† Vltimo ex prædictis recol
lige,quòd aut fui immiſſus contra verum dominum citato,& re-
quiſito tertio,qui habebat ius in domo ruinoſa , & tũc cõſequor
dominium illius domus liberũ,quia ius illius extinguitur,& ſuper
vtroque debet pronunciari, & hic eſt caſus huius §. Aut illo non
citato,& tunc conſequor dominium non liberum, immo illi ter-
tio remanet ius ſuum ſaluum,vt ſ.eo.l.eorum. Aut fui miſſus ſo-
lum ꝯ illum tertiũ,quia ab ipſo ſolo petij mihi caueri, & tunc licèt
propter eius contumaciam poſſim immitti ex primo decreto,&
ſuper iure veri domini,qñ ille tertius habebat tale ius,ex quo dice
batur procurator proprietarij,puta vſufructuarius, vel hypothe.
& petij ab eo caueri noĩe vtriuſque iuxta ea quæ hñr ſ.eod.l.hoc
amplius.§.quæſitum.& §.Celſus.non tñ poſſum immitti ex ſecũ-
do decreto ſuper iure dñi,vt ibi not. multo minus ſi non petij ca-
ueri,niſi pro iure illius tertij.Si autem quæritur,an poſſim immitti
ex ſecundo decreto , ſaltem ſuper iure illius tertij , iſto caſu tunc
aduerte ad tres caſus. Nam aut illud ius erat tale, ꝙ nec reſpectu
ſubſtantiæ,nec reſpectu commoditatis poterat in me transferri,
vt ſi erat ius ſeruitutis prædialis,vel ius hypothecæ,& tunc non vi
deo quõ poſſit fieri immiſſio, nam per translationem in me non
põt, nã ſeruitus debita fundo Titij a fundo tuo,nullo modo põt
in me transferri,qa nõ habeo prædiũ cui approprietur,nec etiam
ius hypothecæ quod Titius habet, cum cohæreat ꝑſonali obliga
tioni,quæ non transfertur in me,ſed apud eum remanet,nec etiã
video poſſe interponi per modũ de quo hic dr̃, ꝙ denegetur ſibi
perſecutio illius iuris,quia non ꝓdeſſet mihi,ſed domino domus
ruinoſæ,qui liberaretur ab illa ſeruitute. Et hoc non eſt mihi vtile,
poſtquam non ſum immiſſus in dominium illius domus.¶Quę-
dam ſunt iura quæ poſſunt transferri quantum ad commodita-
tem,non quantum ad ſubſtantiam, & in illis bene fieri poteſt , vt
illa commoditas in me transferatur remanente iure penes illum ,
& ſic extingueretur illa commoditas morte illius , vt dixi in l.hoc
amplius.§.fina.per illam l.ſi noxale.¶Quædam ſunt iura,quæ poſ
ſunt transferri etiam quo ad ſubſtantiam,vt ius vtilis dominij , &
ſuper illo bene poteſt interponi ſecundum decretum , & quæ ſit
ſumma eius, habetur infra proxi.§.vbi eſt caſus.

1 *Si contra habentem vtile dominium,& non cauentem interponitur ſecũ dum decretum,illud ſolum transfertur in immiſſum, non autem directũ dominium,ſecus ſi interponatur contra ipſum directum dominium.*

2 *Priuilegium l.fi.C.de ſacroſan.eccl.ſ.quòd non currat præſcriptio vſq; ad centum annos, in bonis ciuitatis in quatuor caſibus , non habet locum in caſtris, nec in bonis eorum .*

Quid ſi habeo titulũ a ciuitate quæ poſſidebat vt ſuũ, tamẽ erat alterius .

3 *Malæfidei poſſeſſor ſi habeat authoritatem iudicis , an præſcribat longo tempore, vel longiſſimo .*

4 *Differentia inter feudatarios,liuellarios,vel precarios, emphyteutas, vel ſuperficiarios remiſ.& quòd iſti habeant vtile dominium , ſicut qui habent prædium vectigal .*

5 *Si bona iſtorum confiſcantur, & ſic tranſeunt vniuerſaliter in fiſcum,an iſta iura vtilia vna cum alijs bonis tranſeunt in fiſcum, & eodem modo tranſeant in monaſterium ſi qui ingrediantur illud, & nu.6.*

6 *An iſta iura poſſint tranſire in creditores, vt ipſi poſſint ea capere ex primo vel ſecundo decreto, vel ex cauſa iudicati .*

7 *Filiusfamilias ſi deliquit,propter quod eius bona ſint confiſcanda, an confiſcetur proprietas aduentitij, licèt ſit vſusfruct. penes patrem, & quid in aduentitio .*

1 **§.Si de vectigalibus.** ¶† Si ꝯ habentem vtile
dñium,& nõ cauentem
interponitur ſm decretum,illud ſolum transfertur in immiſſum,
non autem directũ dñium,ſecus ſi interponatur ꝯ ipſum directũ
dñium.h.d Et ſic loqtur primo, qñ ille ſolus qui habebat vtile do-
miniũ fuit requiſitus,vt caueret,& noluit,ſcđo,qñ fuit requiſitus
ipſe directus dñs.Secunda ibi, (ſed in vectigali prædio,) & ſic dif-
fert iſte §.a præcedenti,quia ibi vterque fuit requiſitus tã directus
dominus,quàm ille qui habebat ius in re,hic verò alter ipſorũ tan
tum. Vel in primo caſu ille tantum qui habebat vtile . In ſecundo
vterque. ¶In tex.ibi,(neque iubendum poſſidere,)ſcilicet ex ſecũ
do decreto quo ad dominium directum , ſed quo ad vtile, ſic, vt
ſubijcit in verſi.ſed decernendum.Dyn.¶In glo.j.ibi,(ſi verò mu
nicipes,qui locauerunt,non caueant,vſucapiantur.)intellige quã-
do ipſi municipes qui locauerunt rem tanq̃ ſuam in perpetuum ,
non erant re vera domini,quo caſu iuſſus ex ſecũdo decreto cõ-
tra eos acquirit uſucapiendi conditionem , contra illum qui erat
vere dominus.Sed ſi illi fuiſſent domini, non erat neceſſaria vſu-
capio,immo per ſecundum decretum transfertur directum dñiũ
in ipſum immiſſum,vt not.ſupra e.l.prætoris.in prin. & dixi ſupra
in §.qui autem.¶In eadem ibi, (principium loquitur cũ conduxit
a fiſco.)Iſti nolunt dicere ꝙ fiſcus habeat hoc priuilegium ꝙ con
tra eum non fiat immiſſio ex ſecundo decreto , ex iſta cauſa , ſed
municipium non.Contrarium eſt uerius,quia fiſcus ęquiparatur
pupillo,vt l.reſpublica.C.quibus ex cauſis maior.ſed pupilli poſſut
pati ſecundum decretum ex hac cauſa,vt infra ca.l.§.ſi pupillus.&
ibi not.licèt poſſint in integrum reſtitui,vt ſ.ea.l.§.fi. ſi forte, ergo
& fiſcus.Tene ergo primam,licèt gl.in fi. videatur etiam iſtam te-
nere.¶In glo.quæ incipit,(ſcilicet decem annis,) ibi, (ſecus ſi ciui-
2 tatis eſſet præiudicium.) ¶† Nota ſingulariter iſtam glo.quòd per
priuilegium l.fi.C.de ſacroſan. eccl. ſcilicet non currit præſcriptio
vſque ad centum annos in bonis ciuitatis ſeu communitatis,non
a habet locum in caſtris, nec in bonis eorũ, dic nec in ciuitatibus,[a]
niſi in quatuor caſibus illius l.Sol. tñ iſta ad cõtrarium illius nõ eſt
neceſſaria.Sed dic,quòd ſi in prędio ciuitatis habeo titulũ ab alio,
non præſcribo contra ciuitatem minori ſpatio,vt ibi, ſed ſi prędiũ
non eſt ciuitatis,ſed alterius,ipſa tamen ciuitas poſſidet vt ſuum,
& ab ipſa habeo titulum,bene præſcribo contra verum dominũ
longo tempore,vt hic,quia ſi ciuitas haberet dominium , haben-
do titulum ab ea,acquirerem ipſum dominium , ita debet hic in-
telligi,& eo dem modo poteſt ſolui ſequens contrarium , de §.in
vectigalibus.quia hic municipium locauerat prædium in perpe-
tuum,cum tamen non eſſet ſuum,ſed poſſidebat vt ſuum, ſi nõ
cauet,mittor in poſſeſſionem iuris,quod ipſum municipium prę-
tendit,ſcilicet directi dominij,quod præſcribo contra verum do-
minum,ſed ſi municipium haberet dominium , ſtatim eſſem fa-
ctus dominus directus,& ceſſaret præſcriptio.Ipſe autem qui cõ-
duxit contra municipium a quo cõduxit, nunquam præſcribit di
rectũ dominium,quia recognoſcit ipſum in dñm quouſque ſol-
uit penſionem,vel etiam ſi non ſoluit quouſque interuertat poſ-
ſeſſionem, ut l.male agitur. C.de præſcrip.xxx.anno.& ita debet
3 intelligi.§.in vectigalibus.¶ † In ea.glo.j. circa medium, (vt etiam
ſciens rem alienam præſcribat.) ¶No.pro eo quod dixi ſupra eo.
l.prætor.in prin. & dicit Bart.ꝙ etiam hodie de iure canonico ha-
bet hoc locum pp authoritatem iudicis , quod eſt notandum, ſi
eſſet uerum,ſed non puto uerum , quia non eſt maior authoritas
iudicis,quã legis,cũ ipſam habeat iudex a lege, ſed leges dicentes ,
ꝙ ma.fi.poſ.p̃ſcribat xxx. annis. ſunt correctæ de iure canonico ,
ergo & illa l.generaliter quæ dicit , ꝙ ſi habet authoritatem iudi-
cis præſcribat,nam hoc ab illa lege procedit,vnde non ſolum lon-
b go tempore,ſed etiã longiſſimo[b] non præſcribetur,licèt iſto iure
4 præſcriberet lõgo.¶† In fi.glo.ibi,(in feudatarijs,liuellarijs,vel prę
carijs.) ſupple,vel emphyteuticis, uel ſuperficiarijs, omnes enim
iſti conueniunt in hoc,ꝙ habent utile dominium,ſicut qui habet
prædium vectigal.& quæ ſit differentia inter iſtos,vide Cyn.eadẽ
l.j.C.de iure emphyteutico.¶Et quia Barto.hic dicit, quam plura
5 bona ad quæ ſemper recurritur. † Tu breuius , & clarius in qui-
buſdam dicas,quòd ſic in iſtis omnibus eſt vidẽdum de duobus.
Primo, ſi bona ipſorum confiſcantur, & ſic tranſeunt vniuerſali-
ter in fiſcum vtrum iſta iura vtilia vna cum alijs bonis trãſeant in
fiſcum,& eodem modo ſi ingrederetur religionẽ , & ſic tranſeũt
oĩa bona in monaſteriũ,vt in auth.ingreſſi.vtrum iſta vtilia iura ſi
militer tranſeant,de quo quæſiuit glo.in d.auth. ingreſſi. C.de ſa-
6 croſanct.eccleſijs.† Secundo eſt vidẽdum,utrum iſta iura poſſint
tranſire in creditores,ut ipſi poſſint ea capere in primo,& ſecun-
do decreto,uel in cauſam iudicati. ¶ Circa primum dic , ꝙ quæ-
dam ex iſtis ſunt talia, quæ non tranſeunt in extraneum hæredẽ ,
& pro quibus debetur ſeruitium perſonale , ut eſt feudum ꝓprie
loquendo,ut in titulo,de noua forma fidelitatis.in uſibus feudo-
c rum.Et iſtud tale ius non tranſit in fiſcum, [c] nec in eccleſiam quo
ad ſubſtantiam , quia illi capiunt, ut hæres extraneus , licèt fiſcus
non ſit proprie hæres, ſed uniuerſalis ſucceſſor , quando in ipſum
tranſeunt bona uiuentis.l.inter dos. §. fina. ibi , not. de fideiuſſo-
ribus,nec etiam tranſeunt quo ad commoditatem,quia non po-
teſt in fiſcum uel in eccleſiam tranſire illud ſeruitium perſonale,&
ſic ſequeretur ꝙ fiſcus haberet cõmoditatem , & ille confiſcatus
teneretur ad ſeruicium, quod eſſe non debet, quia poſtquã caret
commodo,

ADDITIONES.

a ¶In ciuitatibus. Reſtitutio in integrum an concedatur caſtris vel ciuitatibus vide per Ludouic.Roma.conſi.443.

b ¶Longiſſimo. Adde Socin.conſi.197.

c ¶Fiſcum. An confiſcatis bonis confiſcetur feudum , & quid ſi ille qui deliquit eſt clericus, vide per Oldr.cõſi.17.& quid de emphyteuſi, vide per Alexand.conſi.23.lib.j.

cõmodo,deberet releuari ab onere ſeruitij,argum.in l.de tuto.ſu
pra de ſuſpe.tutorib.& idem dico de monaſterio.Sed ſi quæritur,
an ius feudatarij poſſit capi per creditores, dicendum eſt ꝙ non,
quo ad ius & eius ſubſtantiam quæ non poteſt tranſire in extra-
neum.Sed quo ad commoditatem ſic, & ipſe feudatarius rema-
nebit obligatus ad ſeruitium,nec eſt tunc inconueniens, quia ipſe
feudatarius videtur commodũ percipere, cum percipiat eius cre-
ditor,& ipſe liberetur ſi tunc durabit commoditas apud credito-
rem quantum ipſum ius apud feudatarium.per legem peto.§.prę
dium.de legat.ſecundo,& per legem Statius.§.Cornelio felici.de
iure fiſci.ſicut dixi in fructuario ſupra eodem.l.hoc amplius.§.fin.
Nec obſtat ſi dicatur, quòd immo etiam ipſum ius videatur tran
ſire in creditorem,cum iſta ſit quædam alienatio neceſſaria, quæ
non videtur prohibita feudatario, icèt voluntaria ſit prohibita,vt
in titulo,de prohibita. alie. feudi per Federicum, vel Lotharium,
iuncta lege alienationes. ſupra familiæ erciſcundæ, & dicta l.præ-
tor.§.prædium. Quia illud procedit in re,quæ ſimpliciter prohibe
tur alienari, non in illa quæ prohibetur alienari in extraneas perſo
nas, tunc enim etiam neceſſaria eſt prohibita in illis.
¶Quædam verò ſunt iura, quæ ſimiliter non tranſeunt in extra-
neum hæredem,tamen pro ipſis non debetur ſeruitium perſona
le,ſed aliquid annuum ſoluitur,vt emphyteuſis eccleſiaſtica iuxta
notata in l.etiã.ſupra ſoluto matrimonio, & in iſta dic quo ad pri-
a mam quæſtionem,quia in fiſcum,vel monaſterium [a] non tranſit
quantum ad ſubſtantiam,cum reputetur perſona extranea. Sed
benè poteſt tranſire commoditas ſolum, quia tunc poteſt expe-
diri per fiſcum,vel monaſterium,& durabit ſicut prædixi,argum.
dict.§.prædium,& §.Cornelio. fallit in emphyteuſi eccleſiæ Con
ſtantinopolitanæ,quæ põt repeti per ipſam eccleſiam,vt in Auth.
de alie.emphy.§.emphyteuſim,& no.in d.auth.ingreſſi.Et idẽ per
omnia poteſt dici in ij.quæſt.de creditore,nam videmus,ꝙ credi-
tor poteſt capere etiam fructus beneficij eccleſiaſtici ſui debito-
ris,ut in c peruenit.de fideiuſſ.fortius in fructibus emphyteuſis ec
cleſ.Et idem eſſet dicendum in feudo per omnia, ſi pro ipſo non
deberetur ſeruitium perſonale, ſed aliquid annuum ſolueretur,
quia non diceretur propriè feudum, vt patet ex not. per Cyn.in
d.auth.ingreſſi,& eius commoditas confiſcaretur.De hoc poteſt
intelligi tex in c.excommunicatus.§.ſi dominus.extra de hær. vbi
patet,quòd feudum publicatur ſaluo iure, veri, & directi domi-
ni. Quædam ſunt iura quæ poſſunt tranſire in extraneum hære-
dem,& pro quibus ſoluetur aliquid annuum, vt eſt emphyteuſis
non eccleſiaſtica,vel ius ſuperficiarij,vel prædij vectigalis, & in il-
lis dic ꝙ tam in fiſcum quàm in creditorem poſſunt trãſire etiam
quo ad ſubſtantiam.Et forma mittendi erit,vt hic habetur in verſ.
7 {ſed decernendum eſt &c.}¶†Vltimo de vltima quæſtione Bart.
quã hic facit,ſi filiusfamilias deliquit propter quod eius bona ſint
confiſcanda,vtrum confiſcetur proprietas aduentitij peculij,quæ
eſt apud filium,licèt ſit vſusfruc.penes patrem,vide quod Bar.no.
breuius quàm hic in l.ſi quis in tantam. C.vnde vi. & eſt notabilis
determinatio ſua, ex qua collige vnam concluſionem, ꝙ quan-
doque quis habet rẽ quam prohibetur alienare non propter ſe,
nec eius fauorẽ, ſed tertij, vt contingit in peculio aduentitio ꝓhi-
bito alienari fauore patris habentis vſumfructum, vt l.fina.§. filijs
autem.C.de bon. quæ lib. in illis prohibetur alienatio non ſolum
voluntaria,ſed etiam neceſſaria,& non ſolum hominis,ſed etiam
legis,quando fit propter eius factum,vel delictum,vt ſit in ſua po
teſtate alteri præiudicare,quod no.& tene menti perpetuo, quia
Bart.tenet non publicari propter ętatem,ſicut nec ecõuerſo pro-
pter delictum patris publicatur peculium profectitium,licèt ſit pa
tris,ne fiat præiudicium filio qui aliquo caſu poteſt capere ipſum
tanquam ſuum,vt eſt tex.ſingularis in l.iij.§.ſed vtrum.in fin.š.de
mino. ¶Quid de aduentitio, an propter delictum patris,vſusfru-
ctus dicti peculij, qui ad patrem pertinebat, confiſcetur, videtur
ꝙ ſaltem commoditas vſusfructus debeat cõfiſcari,& etiam per
creditores capi poſſit, duratura in vita patris, ꝑ id quod š. dictum
eſt de emphy.eccleſiaſtica,quæ quantum ad commoditatem cõ-
fiſcatur,& in ea fit immiſſio,non quantum ad ius, cum illud ius
emphy. eccleſiaſticum nõ tranſeat ad extraneũ.Et huiuſmodi vi-
detur iſtud ius vſusfr. quod habet pater, quia nec illud tranſit ad
extraneos,ergo &c.vide in l.ſi filiusfamilias.š.ſol.mat.

A D D I T I O.

a ¶Vel monaſterium.an emphyteuſis eccleſiaſtica tranſeat in monaſteriũ,
vide Ancha.conſi.160.& an poſſint legari pignora data in dotem.vide.per
Alex.conſi.120.Fran.de Are.quid de feudo conſi.14.

---

1 *Si poſt petitam cautionem & ante ipſam præſtitam propter ſubterfugia
rei non cauentis,damnum contingat,non fit miſſio ex hoc edicto,ſed po-
teſt iudex alterum de duobus facere, vel compellere aduerſarium ad ca-
uendum de dam.iam facto,vel decernere actionem competere pro emen
datione ipſius, ac ſi cautio fuiſſet interpoſita.*
2 *Habens actionẽ ad aliquid, an poſſit adhuc petere,quòd fiat inſtrumentũ.*
3 *Si quis te libello ſuo petat per iudicem pronũciari ſuper petitis actionem
ſibi competere, quòd procedat libellus.*

1 §.Eleganter quæritur. ¶†Si poſt petitã cautionẽ, & ante ipſam
præſtitam propter ſubterfugia rei.non cauentis, dãnũ contingat,
nõ fit miſſio ex hoc edicto, ſed poteſt iudex alterum de duobus
facere,vel cõpellere aduerſariũ ad cauẽdũ de dam.iã facto,vel de
cernere actionem competere pro emendatione ipſius,ac ſi cau-
tio fuiſſet interpoſita.hoc dicit iſte ſingularis §.& diui.Hr ergo iſta
cautio pro interpoſita poſt quã nõ ſtetit per actorem, immo fuit
diligens in petẽdo,ſed ſtetit per reum, vel per iudicem qui voluit
deliberare ſuper petitione,& exceptionibus propoſitis,& interim
dammum euenit.Et aduerte diligenter,quia limito iſtum §.duob.
modis, quia eſt verum q̄d dicit in ver. ꝑtor tñ ꝙ iudex reperit, ꝙ
poſtq̃ cautio debebat præſtari, vt ſic aduerſarius cẽſetur fuiſſe in
calumnia in opponendo exceptionem.Alia limitatio eſt, quia ꝓ-
cedit,qñ aduerſarius volebat cauere,nec domũ pro derelicta ha-
bere,ſed ſi recuſaſſet cauere,& voluiſſet habere domum pro de-
relicta,ſi anteq̃ actor accipiat damnum, lęſio contingat,nõ tene-
bitur reus ad emendationem damni,quia licuit ſibi cautionẽ eui-
tare relinquendo rem pro derelicta,vt š.eod. l. hoc amplius. poſt
prin.¶Aduertendũ ẽt, ꝙ hic loquitur, qñ aduerſarius non fuit in
mora in veniendo,quia venit.nec in cauendo,quia nondum fuit
iuſſus cauere,ſed fuit in calumnia reſiſtendo indebite,ſi aũt fuiſſet
in mora,dic vt dicã ꝭ. ea.l.§.item videamus.¶Item ad aliud aduer
te,quia puto ꝙ virtute eiuſdem petitionis,& proceſſus,licèt fuerit
additus iudex ſuper cautione futuri damni abſque alia petitione,
vel libello, ſeu nouo proceſſu, poterit compellere aduerſariũ ad
cauendũ de dãno, vel pronunciare ipſum teneri ad emendandũ,
& ita intelligo iſtum text. pro quo facit quod in fi. habemus ſi eſt
datus libellus ſuper actione directa, & lite pendente ꝓpter fruſtra
tionẽ rei illa extinguatur,& loco eius ſuccedat vtilis, poterit ſentẽ
tia ferri ſuper vtili,licèt illa non fuerit in iudicium deducta, vt ha-
betur in l.ſi poſt acceptam.de rei vend. & in l. quanquam.§. Iul.ꝗ.
tit.j.ſed hic iſta cautio de damno præterito, vel actio ad emenda-
tionẽ eius ſuccedit loco cautionis petitę de dãno futuro propter
2 fruſtrationẽ rei.¶†In tex.ibi,{vt de eo quoque caueatur,} contra
hoc opp.de tex.ſeq.vbi patet,ꝙ habeo actionẽ ad emẽdationem
huius dãni,ſi cautio fuiſſet interpoſita, & ita põt iudex declarare,
ergo non debeo agere,vel petere, vt iterum mihi promittat, vt l.
hoc ſenatus.§.j.š.de vſufru.ea.re.quæ uſu conſu.& not.in l.ſi mu-
lier.š.de condi.ob cau. Solu.notabiliter illud eſt verum,qñ habeo
actionẽ ordinariam,& puram ad aliquid petendum, quia tũc cau
tio eſſet ſuperflua.Vnde debeo agere, vt illud mihi ſoluatur, non
vt iterum promittatur,quando actio eſt extraordinaria, vt in ca-
ſu huius §.quia reſultat ex ficta ſtipulatione.Vnde adhuc poſſum
agere,vt deducatur in veram,& fiat inſtrumentũ,& ad hoc ſem-
per allegatur iſte tex.Idem ſi ſit ordinaria,ſed non pura, quia non
poteſt adhuc peti id quod debetur, nã poteſt interim peti, vt fiat
inſtrumentum,ut in l.omnib.š.de iudic. quod proſequere, ut hic
plenè per Bar.& intellige,quando iſte erat præſens, & ſic poterat
præcisè compelli ad cauendum,& actor de hoc contentabatur,
quia fortè nolebat adhuc agere, ſed ſi uellet ſtatim agere, uel ille
non erat præſens,iſta via non eſſet utilis,& ideo tunc eſſet trãſeun
dum ad ſequentem uiam,ꝙ iudex pronunciet mihi actionem cõ
3 petere,ac ſi fuiſſet cautio interpoſita.†Vnde allegatur iſte finis ge-
neraliter,ꝙ procedit petitio, ſi quis in libello ſuo petat ꝑ iudicem
pronunciari ſuper petitis actionem ſibi competere.¶In gl.ij.poſt
princ.ibi in l.prætor.§.fin.& l.ſeq.de illis legib.glo. uoluit oppone-
re ad iſtum tex.¶In tex.ibi,{& miſſio quidem ceſſabit}actio non,
nam immo uidetur,ꝙ non ceſſet ex quo actori nil poteſt impu-
tari,quia non fuit negligens,ut in illis legib. ſed breuiter reiectis ſo
lutionibus gloſ. illę leges non meruerunt ſignari pro contrarijs,
quia ibi non dicit,ꝙ debeat fieri miſſio,ſed ꝙ actori nil poteſt im-
putari,cur non petijt ſibi caueri,quia fuit impeditus,& domus in
terim ruit, ꝙ põt agere alternatiuè interdicto de ruderib. tollen.
uel ꝙ ille tollat rudera, & caueat de dãno ꝑterito, uel habeat oĩa
pro derelictis,unde ẽt ibi ceſſat miſſio,ſicut hic.Sed in alio,iſte ca-
ſus differt ab illo, quia ibi non agit præcisè ad alterũ tantum, ſed
alternatiuè,hic aũt põt agere præcisè, ut emendetur dãnum iam
factũ,& de eo ſibi caueatur,uel pronũcietur ad hoc, ſibi actionẽ
competere,nec liberaretur reus uolendo habere rudera pro de-
relictis,& totas ędes,ut no. ꝭ.in glo.ſuper uerbo,{actionem.}Ra-
tio diuerſitatis eſt,qa hic iam petierat ſibi caueri,& ſic non ſolum
non fuit negligens,ſed fuit diligens,ibi non petierat, & ſic nõ fuit
diligens,licèt nec fuerit negligens,quia fuit impeditus, & propter
hoc ſi ille uult tollere rudera,tenetur emendare damnum iam fa-
ctum.Non ſic ſi fuiſſet negligens,ut ibi dixi.Et in hoc effectu uult
prædicta glo.in ſecunda ſolutione ibi,(quia iam inſtãs erat coram
prætore &c.) ſed melius ſignaretur cõtrarium de iſto eodẽ textu
in fine.nam ſi poteſt compelli ad cauendum, & ad emendatio-
nem, ergo poteſt fieri miſſio.Solutio, uirtute primæ petitionis,
quia petij mihi caueri de dãno futuro,ex quo lite pendente dam-
num euenit non poteſt fieri miſſio ex hoc edicto, quia pendente
illa petitione non poteſt eſſe contumax poſtquam damnum iam

euenit,& ſic non poteſt ſibi imputari,cur non cauit de damno fu
turo,& miſſio non fit niſi propter contumaciã.Sed ſi iudex man
daret, ꝙ caueret de præterito, vel quod emendaret, & ſi hoc ipſe
non faceret bene poſſet fieri miſſio non ex hoc edicto, quia illa
fit pro damno futuro, ſed ex tit.j. quib. ex cau. in poſſ. ea.quia illa
fit pro debito præſenti. Ita intelligo id quod not. hic Bart.

§.Si pupillus. ¶Contra pupillum non cauentem,etiam ſi tutorem non habet, ex cauſa
damni infecti fit miſſio ex primo, & ſecundo decreto. hoc dicit
text.cum glo.¶Contra id quod hic dicitur de ſecundo decre.op
ponitur de l.in poſſeſſione.quib.ex.cau. in poſ. ea. vbi contra pu-
pillum non fit miſſio ex ſecundo decre. Solu. ibi qñ conuenitur
ex contractu, vel conuentione ſua, hic vero conuenitur occaſio
nem damni rei ſuæ,ideo eius perſona non attenditur, ſed potius
defectus rei ſuæ. Competit tamen ſibi reſtitutio in integrum, vt
j.ea.l.§.poſtea autem.in fine.& ſ.§.ſi forte.

---

1 *Miſſus ex primo decreto non tenetur rem reficere, licèt habet pignus prętorium, ſecus in habente pignus conuentionale.*

2 *Habens pignus conuentionale tenetur reficere ſi poteſt, & ſi non facit imputatur ſibi dolus, lata culpa, & leuis, & an repetat omnem impenſam quam fecit.*

1 **§.Si quis damni.** ¶† Miſſus ex primo decreto nõ tenetur rẽ reficere, licèt habeat
pignus prætorium, ſecus in habente pignus conuentionale.h.d.
2 ¶† Et aduerte ad tres caſus, nam aut quis habet pignus conuen-
tionale,& tenetur reficere,ſi poteſt,& ſi non facit, imputatur ſibi
dolus,lata culpa,& leuis,vt hic in ver.cum quoque.qui eſt not.&
ſupra de pig.actio.l.ſi ſeruus,quod intellige, quando erat ſibi tra-
dita res,alias ſecus,quia tunc nõ eſſet ſub ſua cuſtodia,ita ſentit hic
Bar.& bene.¶Item aduertẽdum, quod poteſt repetere omnem
impenſam quam fecit,dummodo ſit rationabilis, & non ſit mul-
tum oneroſa debitori,vt d.l.ſi ſeruus. nõ ſic in vſufructuario, qui
non repetit paruas expenſas, quia ipſas tenetur facere de ſuo, de
quo habet commoditatem,non ſic tenetur creditor.Magnas ve-
rò bene repetit,ſi ſunt rationabiles, quia ad dominum pertinent,
vt l.hactenus.ſ.de vſufruct.Aut quis habet pignus prætorium,&
tunc aut ex cauſa damni infecti,& nõ tenetur reficere, nec poteſt
ſibi imputari dolus,aut lata culpa,puta, qa potuit cum eſſet diues,
& expenſa parua,& ſciebat ꝙ ſi domum repararet non rueret,nã
eo ipſo videtur eſſe in dolo præſumpto, & tñ ſibi non poteſt im-
putari per dominum domus ruinoſæ, cum etiam ipſe fuerit in eo
dem loco,non reficiendo,argu,ſ.eod.l.qui bona.§.ſi quis.quia,&
ita debet intelligi iſte text. Aut extra cauſam damni infecti,& tunc
ſeruatur media via,quia non poteſt ſibi imputari culpa leuis,ſicut
in conuentionali,ſed dolus,& lata culpa ſic, vt l.prætor. §. his ver-
bis.& §.eſt par.de bon.auth.iudi.poſſ.¶Vlt.not.text.hic in fi.dum
dicit,ꝙ miſſus in poſſeſſionem retinet tenutam loco cautionis,&
ſic innuit,ꝙ ſi poſtea damnum eueniat, poſſit agi ad emendatio-
nem damni præcisè,ac ſi cautio fuiſſet interpoſita, vt ſ.ea.l.§.elegã
ter.Sed contra de ſequenti.§. vbi innuit, ꝙ non poſſit recuperare
per modum agendi,ſed tamen per viam retinendi tenutam,ſi nõ
emendetur.Sol.fateor hoc, & quod hic dicitur debet intelligi, ꝙ
tenuta ſit loco cautionis,quia non tenetur eam dimittere,niſi ſibi
caueat de damno infecto pro futuro damno, vel etiam pro eo
quod accidit poſt tenutam datam, vt patet infra proxi.§.ſed con-
tra,ꝙ immo ſufficiat cauere de iudicio ſiſti, & refundere expen-
ſas,vt recuperetur tenuta,vt in auth.ei qui. C.de bo. auth.iu.poſſ.
Solutio ibi fuit data, quia non comparebat ad reſpondendum li-
bello,hic autem loquitur, quando fuit data, quia fuit contumax
in non cauendo,qñ fuit iuſſus cauere, ſicut qñ datur quod nõ ſol
uit,nam non recuperat, niſi ſoluat, vt l. ſicut cauere. §.j. vt in poſſ.
leg.Sed non fuiſſet iuſſus cauere, ſed ſolum ad reſpondendum li-
bello petentis,faterer contrarium, quando ſufficeret cauere de iu
dicio ſiſti, quo vſque appareat, an teneatur cauere,vel non.

---

1 *Licèt petierim mihi caueri, & aduerſarius fuit in mora cauendi, tamen damnum poſtea contingens ante cautionem interpoſitam non poſſum præcisè petere ſi feci me mitti in tenutam domus ruinoſæ propter contumaciam, ſed poſſum recuperare per viam retentionis, niſi refundatur damnum, & quando.nu.4.*

2 *Licèt fecerim impenſas in reparando, quæ tamen non permanſerunt, quia nihilominus ruit, poſſum adhuc illas expenſas recuperare per viam retentionis, & etiam actionis, quando a principio videbantur vtiles.*

3 *Iuſſus mitti in poſſeſſionem, licèt adhuc non ſit miſſus per nuncium, tamẽ habetur pro miſſo ſi per eum immiſſum non ſtetit quominus mitteretur.*

§.Item videamus. ¶ Si damnum cõtingat poſt miſſionem factã ex primo
decreto,non cogitur miſſus dimittere tenutam niſi etiam de tali
damno caueatur, & etiam de expenſis factis in refectione. Et di-
citur damnum eueniſſe poſt miſſionem, vt debeat emẽdari, etiã
ſi eueniat poſt iuſſum de mittendo,& ante realem immiſſionem,
dũmodo in illa non fuerit negligens. hoc dicit vſque ad §.poſtea.
1 ¶† No.primo,quòd licet petierim mihi caueri, & aduerſarius fuit
in mora cauendi, tamen damnum poſtea contingens ante cau-
tionem interpoſitam non poſſum præciſe petere, ſi ego feci me
immitti in tenutam domus ruinoſæ propter contumaciã, ſed be-
ne poſſum recuperare per viam retentionis, niſi refundatur dam
num. Sed contra de §.eleganter.ſ.ea.l.Sol.ibi non fui miſſus in te-
nutam,& aduerſarius fuit calumnioſus,non in mora, hic autẽ fui
in tenutam miſſus,& ſic videor velle eam habere loco cautionis,
non ꝙ ſit perinde,ac ſi eſſet cautum,immo non fingitur cautum,
quia tunc poſſem agere præciſe ad damni ẽmẽdationem, vt d.§.
eleganter, ſed quia non teneor dimittere, niſi caueatur etiam de
2 dãno iam facto.¶†Itẽ no.tex.ibi, {hoc amplius de impenſis, &c.}
ꝙ licèt fecerim impenſas in reparãdo, quæ tñ nihil fecerunt, quia
nihilominus ruit,adhuc poſſum illas expenſas recuperare ꝑ viam
retentionis, vt hic,& etiam actionis,vt j.ea. l.§. ſi iã. ver.& ꝓinde,
& ver.poteſt autem. qđ eſt intelligendum qñ a principio videban
tur vtiles,quia non imputatur caſus poſtea contingens,vt l.ſed an
3 vltro.in prin.de neg geſt.¶Item no. in §. ſed illud quæritur,ꝙ iuſ-
ſus mitti in poſſeſſionem, licèt adhuc non ſit miſſus per nũcium,
tñ hr̃ promiſſo,ſi per eum immiſſum non ſtetit, quominus mitte-
retur,facit l.cum vnus.§.fi.de bon.auth.iud. poſ.ſecus ſi per eũ ſte
a tit, [a] vt j.ea.l.§.eum tñ.in fi.l.non mirum.de pign.actio.¶† Vltimo
4 quęro,iſte immiſſus poteſt retinere tenutam vſquequo caueatur
de emendando damnum contingens poſt immiſſionem, quid ſi
damnum contigerat ante.Iac.de Are.& Bar.vidẽtur tenere idem
per §.eleganter.ſ. ead.l.& dicunt,quòd ita cõtingit de facto, quòd
euenit damnum poſt immiſſionem factam,nã idem ſi ante.Con
trarium puto verius,quia ſi euenit ante, miſſio facta poſtea nõ in
telligitur facta pro eo damno, ſed pro eo quod poſtea eueniat,
niſi contrarium ſit actum expreſſe, ideo dico non poſſe retineri
pro illo,ſed quòd bene poſſit agi,ut emendetur,& diſtingue vtrũ
fuit iuſſus cauere,uel non.¶Recollige ergo,aut reus non fuit cõ-
tumax,ſed calumnioſus opponendo exceptiones friuolas, & tũc
habetur cautio interpoſita,vt in §. iam eleganter. Aut fuit moro-
ſus,& tunc aut fuit iuſſus cauere, & idem arg.ibi, & l.non iuſtam.
C.ad Treb. Aut non fuit iuſſus cauere,ſed comparere,& tunc di-
ſtingue,vt dixi ſupra in præced.§. Et hoc, quando actor non fecit
ſe immitti in poſſeſſionem, alias haberet locum quod hic dicitur,
quia poteſt retinere, non autem agere.

ADDITIO.

a ¶Stetit.Sed quid ſi fuit ꝓhibitus,an nihilominus incipiat ꝑſcribere.Lud.
Rom.ſing.ſuis dicit ꝙ Legiſtę hic neſciũt,ſed ꝙ ficta poſſeſsio nõ tribuit
cauſam ꝑſcribendi.alleg.gl.quã dicit ſingularẽ in c.ſine poſ.de reg.iur.

---

1 *Poſt miſſionem ex ſecundo decreto non eſt locus cautioni niſi mediante reſtitutione in integrum, ex cauſa abſentiæ, vel ætatis.*

2 *Licèt lex vel ſtatutum dicat ab aliqua ſententia non poſſe appellari, non tamen tollitur quominus poſſit peti reſtitutio in integrum.*

1 **§.Poſtea autem.** ¶†Poſt miſſionem ex ſecundo decreto non eſt locus cautio-
ni niſi mediante reſtõne in integrum,ex cauſa abſentiæ,vel ętatis.
h.d.¶In tex.ibi, {cautiõis oblationi,}ſcilicet quo ad hoc,vt poſſit
recuperari tenuta,& hoc eſt regulare in omni cauſa,in qua eſt in
terpoſitũ ſm decretum,vt poſtea non poſſit recuperari offeren-
do illud ꝑꝑ quod non factum,ſm decretum emanauit,& ad hoc
2 allegatur iſte tex.¶†Et no.hic in fi.arg.ꝙ licèt lex, vel ſtatutum di-
cat ab aliqua ſententia non poſſe appellari, non tñ tollitur,quomi
a nus poſſit peti reſtitutio [a] in integrũ, ita plene diſputando tenet gl.
in l.vna.C.ſi de momen.poſ.¶In text.ibi, (nullus inquit Labeo fi-
nis rei inueniretur,) ideſt dicere, ꝙ miſſus in poſſeſſionem nun-
quam eſſet ſecurus, nec certus de habendo rem, ſi cautio poſſet
offerri,etiam poſt ſecundum decretum,& ſic poſſet ſibi res aufer
ri ſemper, quod eſſet abſurdum, cum nunquam clauderetur via
purgandi contumaciam,& hoc voluit hic gl.in effectu. Sed clau-
ſa via purgandi poterit de illa re facere quicquid vult, & ſic proui-
dere ſibi aduerſus damnum futurũ,& iuſtum,& fuit hoc introdu
cere,ne ſemper ſit in ſuſpenſo propter contumaciam aduerſarij

ADDITIO.

a ¶Reſtitutio in integ. Adde qđ plene voluit Lud.Ro.conſi.59.& cõſ.89.

---

§.Si iam ruerint. ¶Si poſt iuſſum de mittendo in poſſeſſionem ex primo decre-
to,& ante realem immiſſionem domus ruat,poteſt fieri miſſio in
ipſam ruinã,nec tenetur immiſſus dimittere, niſi ſibi emendetur dã
num præteritum,& etiã caueatur de futuro,& refundãtur expẽſæ
factæ in refectione,pro quibus ẽt competit actio in factũ,dũmo-
do ſit rationabilis,ſiue ſint factæ per eum, ſiue per alium eius no-
mine.h.d.vſq; ad §.ſi qs metu.¶Cõtra iſtũ tex.opponitur de § ele
ganter.ſ.ea.l.ibi,& miſſio quidem ceſſat,vbi non fit miſſio ex hoc
edicto pro damno iam illato ante miſſionem, licèt poſſit fieri ex
edicto.

edicto. ȷ.quibus ex cau.in poſ.ea.ut ibi dixi. Sol.ante damnum illa
tum non pronunciauerat iudex me immittendum, hic ſic, licèt
executio nondum eſſet facta, vnde poteſt fieri pro damno con-
tingente poſt pronunciationem de mittendo, quia trahitur retro
ad diem pronunciatum, & ſic cenſetur facta potius pro damno
futuro quàm pro iam facto, quia ſi tunc fuiſſet facta executio,
damnum non erat adhuc factum, & ideo in caſu iſto fit etiam ex
hoc edicto, ita intelligo iſtum textum.

---

1 *Dimittens tenutam non animo reliquendi, ſed aliquo timore, non perdit ius eius, aliàs ſecus.*
2 *Sicut poſſeſſio merè ciuilis retinetur ſolo animo, & etiam poſſeſſio naturalis, quando eſt abſtracta a ciuili, ita etiam ſimplex tenuta, ſeu detentatio, quando eſt iure ciuili ſuffulta.*

1 **§.Si quis metu.** †Dimittens tenutã non animo re-
linquendi, ſed aliquo timore, non
perdit ius eius, aliàs ſecus. Et eſt notabilis caſus, ex quo no.ſingula
2 riter, † ꝙ ſicut poſſeſſio merè ciuilis retinetur ſolo aio, & etiã poſ-
ſeſſio naturalis qñ eſt abſtracta a ciuili, vt eſt illa, quam habet fru-
ctuarius, iuxta plenè no.in l.licèt.C.de acq. poſſ.ita etiam ſimplex
tenuta ſeu detẽtatio qñ eſt iure ciuili ſuffulta, vt eſt illa quam quis
habet authoritate iudicis, retinetur ſolo animo, vt eſt caſus hic &
no.per Bar.in l.j in prin.de acqui.poſſ.vnde tenuta ſiue detentatio
ſolo animo retinetur ſicut naturalis à ciuili abſtracta. Ex hoc pa-
tet, ꝙ detentatio coloni retinetur ſolo animo ipſius. ȷ. de acquir.
poſ.l.j.& ibi no.in glo.mag. & in l.ſed ſi colonus.co.titu.In tex.ibi,
{Caſſius autem ait.} ſ.reprehendendo prædictam diſtinctionẽ po
tuit reficere, vel non, nam etiam ſi potuit, ei non eſt imputãdũ, q̃a
non tenetur, vt ſ.ca.l.§.ſi quis damni.ſolũ ergo eſt diſtinguendũ,
an receſſerit ꝑꝑ timorẽ ruinæ, & ſic non vr̃ habuiſſe animũ deſe-
rendi, ideo non perdit ius tenutę, vt ſi poſtea vult immitti ex ſcđo
decre.poterit abſq; eo, ꝙ iterũ faciat ſe ĩmitti ex primo, cũ adhuc
duret primũ. Aut nõ timore ruinę, & tunc vr̃ receſſiſſe animo de
ſerendi tenutã, & perdit ius, ideo ſi vellet immitti ex ſecundo de.
creto, dẽret iterũ facere ſe immitti ex primo, q̃a primũ iam erat ex
tinctum. Et hoc ſentit gl.in §.ſeq.ſuper verbo. {beneficium.}

---

1 *Quanto tempore perdatur beneficium de quo hic, & nu.2.*
Si dominus conceſſit feudum, & ſcripſit literas, ut vaſallus in poſſeſſionẽ mitteretur, & uaſallus neglexit petere ſe immitti, & vti iſtis literis, quanto tempore perdat ius ſuum.
3 *Quando damnum contingit ante cautionem interpoſitam, an poſſit agi præciſè ad emendationem damni.*
4 *Alij quatuor caſus in quibus põt agi præciſè ante cautionem interpoſitã.*
5 *Eo caſu, quo non poteſt agi ad emendationem damni, quia facta eſt miſſio ex primo decreto, an ſaltem habeat locum retentio, vt non cogatur dimittere niſi damnum emendetur.*
6 *An pro dãno iam facto poſſit fieri miſſio ex primo decreto, ex hoc edicto.*
7 *Si actor fuit immiſſus realiter ex primo decreto, & poſtea negligit proſequi, per quantum tempus perdat beneficium Prætoris.*
8 *Quando fuit iuſſus mitti, tamen nondum fuit realiter immiſſus, per quantum tempus perdat facultatem faciendi ſe realiter immitti.*

§.Eum tamen qui. Qui poſt decretum de mit
tendo in poſſeſſionẽ ex pri
1 mo decreto † negligẽs ſit facere ſe immitti, ſi interim domus ruat,
perdit ius quod ſibi quæſitum erat ex illo decreto, ſecus ſi nõ ne-
glexit.h.d.& eſt etiam notabilis. In text. ibi, (beneficium prætoris
amiſiſſe,) quod eſt, vt poſſit mitti in ipſam ruinã, ex quo ruit poſt
decretũ iudicis de mittendo, vt ſ. ea.l.§.ſi iam. nam hoc caſu non
poterit, & ita limitatur ille §.ſecus ſi non fuit negligens, & tunc lo-
quitur ille §.In tex.ibi, (ſi ædificia ruerint.) quæro quid ſi nondum
ruerunt, tñ iuſſus mitti in poſſ. fuit negligens in faciendo ſe reali-
ter mitti, per quantum tẽpus perdit beneficium prætoris, rñdeo,
ſi fuit negligens per bienniũ ſm Bart. qui hoc tenet hic, & in l.prę-
tor.§.fi.ȷ.de bo.auth.iudi.poſſ.per l.fi.C.eo.titu. de bon.auth.iud.
poſſ.licèt illa l.loquatur in alijs terminis. lapſo ergo biẽnio nõ põt
petere ſe realitet immitti virtute illius primi decreti, ſed oportet,
ꝙ de nouo interponatur, vt hic in gl.ſuper verbo, (beneficiũ,) ſed
ſi fuiſſet iam realiter immiſſus, & poſtea de poſſeſſione diſceſſiſſet,
vel neglexiſſet ad eam accedere, non perderet ius per lapſum biẽ-
ni, quia talis tenuta retineretur animo, vt dixi in §.præcedenti, niſi
appareat ꝙ diſceſſit aio relinquendi, vt ſi ſteterit per decenniũ, ꝙ
non acceſſerit, nam tunc ſicut perditur vera poſſeſſio ex quadam
obliuione, vt l.furtum.§. j. de vſuca.& quod ibi no.ita ꝑditur iſta
tenuta. Idem ſi iſte miſſus cum videret dñm colere, & fructus per
cipere, neglexit, & paſſus eſt, nã tunc perditur, ſicut ille qui ſcit na-
turalem poſſeſſionẽ occupatã, & negligit eã recuperare, q̃a per-
dit etiã ciuilem. vt no.in l.ſi forte.§.j.de acqui.poſſ.& ita dicit Ang.
fuiſſe terminatũ Flo. Et ego cũ mihi accideret ibi iſte caſus, idẽ cõ-
ſului per hoc dictum Ang.& Barto. qđ no.perpetuo, q̃a eſt caſus
2 quotidianus. † Quantũ ad id qđ dr̃, quanto tp̃e perdatur benefi-
ciũ, de quo hic. Facit ꝙ ſi dñs conceſſit feudũ, & ſcripſit literas, vt
vaſallus in poſſeſſionẽ mitteretur, ſi vaſallus neglexit petere ſe im
mitti, & vti iſtis literis, perdit ius ſuũ, & illi renunciaſſe vr̃, non ſolũ
tanto tempore, quo omne ius ꝑditur. l.ſicut.de præſcri.xxx.ann.
Sed etiam minore tempore argu.hic, & qđ no.in l.prætor.§.fin.de
bo.auth.iud.poſſ.C.de iure domi.impe.l. fi.de mi.l.j. de reſcriptis.
c.plerique, & c.ſi autẽ, & quod not. in d.l.furtũ.§.j.de vſuc.& qđ
not.Inn.de ele. cap.querelam. de reſti.in integ. l.ij.de acqui.poſ.l.ſi
3 de eo.§.ſi fortè, & vide conſilium meum nouum xlvij. † Vltimò
reaſſumendo iſtam materiã clarius, & plenius quàm gl. & Doct.
quinque principaliter ſunt videnda, quando dãnũ contingit ante
cautionem interpoſitam. primum eſt vtrum poſſit agi pręciſè ad
emendationem damni? Et in hoc dic, ꝙ ſi nõ fuit interpoſita, nec
petita immiſſio, nõ poteſt ad hoc. Sed ad quid agi poſſit, hr̃ ſ.eo.l.
prætor.§.fi.cum l.ſeq.& ſeq. vt ibi dixi. Idẽ ſi fuit petita, ſed extra iu
dicium per l.cum poſtulaſſem. ȷ. eo. quia talis petitio non conſti-
tuit aduerſarium in mora, quia fuit ſuper eo qđ non debetur iure
actionis, ſed iudicis officio, vt ibi eſt caſus ſingularis. Idẽ ſi fuit pe-
tita in iudicio, tñ aduerſarius adhuc non eſt in mora, nec in calum
nia, quia adhuc non fuit citatus, vel adhuc non eſt lapſum tempus
4 citationis, vel comparuit, & obtulit ſe cauere ſi tenetur. † Sunt &
alij quatuor caſus in quib. poteſt agi præciſè. Primus ſi cõparuit.
& fruſtratorias, & calumnioſas exceptiones oppoſuit, & interim
damnum euenit, vt in §.eleganter.ſ.ead. l.Secundus qñ fuit iuſſus
cauere, licèt adhuc non caueret, multò magis, quia iuſſus hr̃ pro
cautione. Tertius eſt ſi non eſt adhuc iuſſus cauere, ſed fuit con-
tumax in comparendo, & poſtea apparet, ꝙ debeat cauere, nam
ſi non fuiſſet contumax, iuſſus fuiſſet factus, & ſic per eum ſtetit.
Et hæc vera, ſi actor ꝑꝑ contumaciam non fecit ſe mitti in poſſeſ
ſionem ex primo decreto, ſi.n.feciſſet, non poſſet agere ad emen
dationem damni, ſed bene poſſet retinere rem, vt ſ.ea.l.§.item vi-
deamus, cum his quæ ibi dixi. Quartus caſus eſt, qñ fuiſſet miſſus,
5 ſed aduerſarius ipſum non admiſit, vt ȷ.prox.§.& ibi eſt caſus. † Se
cundo principaliter eſt videndum eo caſu, quo non poteſt agi ad
emendationem damni, quia facta eſt miſſio ex primo decreto,
vtrum ſaltem habeat locum retentio, vt non cogatur dimittere
niſi damnum emendetur ſuper hoc? dic ꝙ aut damnum euenit
poſtquã fuit iuſſus mitti, & etiã poſtq̃ realiter fuit miſſus per nun-
cium, & tunc hẽt locum retentio, vt d.§.itẽ videamus. Aut poſtq̃
fuit iuſſus mitti, & antequam fuerit realiter miſſus per nuncium,
& tunc aut nunquam fuit negligens in faciendo ſe mitti, & idem
aut fuit negligens, & tunc ſecus, vt ſ.ea.l.§.illud quæritur. Aut an-
tequam eſſet immiſſus vel iuſſus immitti, & tũc licèt Ia.de Arena.
& Bar.ibi videantur dicere, ꝙ poſſint retineri, tu dic contrarium,
vt ibi dixi, niſi pro illo damno fuerit expreſſè facta immiſſio, quia
non videtur facta niſi pro damno futuro, ergo pro illo tantũ po-
teſt retineri, licèt etiam poſſit fieri de nouo pro damno præterito
6 ex edicto quib.ex cau.in poſ.ea.† Tertio principaliter eſt videndũ,
utrum pro damno iam facto poſſit fieri miſſio ex primo decre-
to, ex hoc edicto, & in hoc dic ꝙ aut damnum erat datum anteq̃
decreta eſſet tenuta, & non poteſt poſtea decerni ex edicto, ut ſ.
ea.l.§.eleganter.ibi, (& miſſio quidem ceſſabit, &c.) Aut iam erat
decreta, ſed nondum erat facta per nuncium, & tunc aut actor
non fuit in mora faciẽdi eam fieri, & eo caſu poteſt fieri in ipſam
ruinam, & aream.vt ſ. ea.l.§.ſi iam. Aut fuerat in mora, vel negli-
gentia, & tunc ſecus, quia poſt ruinam ſubſecutam, perdidit ius il
lius pronunciationis de mittendo, & hic eſt caſus huius §. ſed de
nouo poſſet petere tenutam ex edicto, quib.ex cau.in poſ.ea.ſi eſ
7 ſet caſus, in quo teneretur ad emendationem damni. † Quarto lo
co eſt videndum, ſi actor fuit immiſſus realiter ex primo decre-
to, & poſtea negligit proſequi, per quantum tempus perdat be-
neficium prętoris? & in hoc dic ꝙ ſi apparet, ꝙ diſceſſit animo de
relinquendi, ſtatim ammittit beneficium, vt ſ. §. proxi. ſi apparet
de contrario, non amittit ſtatim ſed per lapſum decennij, niſi ſciat
aduerſarium colere, fructus percipere, & cuſtodire, cum hoc ad
ipſum immiſſum pertineat, vt l.prætor. §. his verbis de bon.auth.
iudi.poſ.& ſ.tetigi ſm Bart.& Ang. & ſic iſtis ceſſantib. licèt quis
poſt primum decretum ſteterit per quatuor vel quinque annos,
ꝙ non fecerit ſe mitti, ex ſecundo decreto, adhuc põt, quia nõdũ
a ꝑdidit beneficiũ primi, tenẽ menti, quia quotidianum [a] eſt. † Quin
8 to, & vlti.eſt videndum, qñ fuit iuſſus mitti, tñ nondum fuit reali-
ter immiſſus, per quantum tempus perdit facultatem faciendi ſe
realiter immitti? & ita hic dic, ꝙ aut fuit impeditus, & tunc nun-
quam perdit durante eo impedimẽto, quinimo habetur pro rea-
liter immiſſo, vt ȷ.de bon.auth.iudi.poſſ.l.cum vnus.§. fin.& l.ſeq.
Aut fuit negligens, & tunc aut res in qua debebat mitti, ruit, &
ſtatim perdit beneficium, vt in hoc §.& ſic eſt neceſſe, ꝙ de nouo
faciat ſibi decerni tenutam, quia nec virtute primi poteſt petere
ſe immitti vt hic. Aut nondũ ruit, & tunc perdit per lapſum bien-
nij, non ante, ſecundum opin.Bar.de qua ſ.

ADDITIO.

a ¶Quotidianum. Adde quod voluit Barto.ſuper hoc conſi.36.in c.ſtatuto ciuitatis Aſſiſij.&c. ꝙ ſi quis intra decennium fuerit miſſus in poſſeſſionem vigore inſtrumenti ex primo decreto &c.

1 *Si lex vel ſtatutum dicat aliquem haberi pro confeſſo, iſta ficta confeſſio non eſt minoris uirtutis, quàm ſi eſſet uera.*

2 *Licèt ille qui facit ſe mitti in tenutam non poſſit agere ad damnum propter contumaciam. ſed tantum retinere tenutam, ſi tamen aduerſarius ipſum non admittit, bene poteſt agere. & nu. 1.*

3 *Actio ex delicto quãdo oritur ad intereſſe, licèt ſit cõmiſſum delictũ, tamẽ antequam interſit, non oritur, ſicut quando deſcendit ex contractu.*

4 *In delictis in quibus oritur actio ad intereſſe, admittitur purgatio moræ antequam interſit ad euitandum illam actionem.*

§. Si quis. Iuriſconſultus hic incipit exponere verba prætoris, quæ ſunt s. eo. l. prætor. poſt princi. ibi, {in eum qui neque cauerit, &c.} Et h. d. ↄ eum qui non admittit miſſum ex primo decreto ſecuto poſtea damno, datur actio in factũ ad emendationem eius, perinde ac ſi cauiſſet de damno infecto. Sed anteq̃ damnum detur, agi non põt, & ſi anteq̃ detur purget moram cauendo, uel poſſeſſionẽ cedendo, ẽt ſi poſtea detur, agi non poterit. h. d. cum l. ſeq. Et diuide in tres partes, vt patet in ſummario. ſecunda ibi, {extenditur enim.} Tertia ibi in l. anteq̃. in ver.
1 tñ ante, † dicit Ang. ſe audiuiſſe a Barto. licèt in lec. non ponat, allegari iſtum tex. in verſi. extenditur, & in l. antequã, ꝙ ſi lex vel ſtatutum dicat aliquem haberi pro confeſſo, ꝙ iſta ficta confeſſio, nõ eſt minoris virtutis, q̃ ſi eſſet vera, nec ex ea põt agi, niſi quatenus poſſet agi ex vera, nam hoc factum iſtius modi admittendi iſtum miſſum, hr̃ loco cautionis, ſed ſi cautio vere eſſet interpoſita, non poſſet agi ex ea, niſi ſecuto dãno, ergo nec agere ex iſta ficta cau-
2 tione, vt hic eſt text. † Not. etiam ex prima parte. ꝙ licèt ille qui facit ſe mitti in tenutam, non poſſit agere ad damnum ꝑꝑ cõtumaciã, ſed tñ retinere tenutam, vt s. ea. l. §. item videamus, & ibi dixi, ſi tñ aduerſarius ipſum nõ admittit, bene põt agere, vt hic eſt caſus.
3 † Ex ſecunda parte no. ꝙ qñ actio ex delicto oritur ad intereſſe, licèt ſit commiſſum delictum, tñ anteq̃ interſit, nõ oritur, ſicut qñ deſcendit ex contractu vt l. procuratorem. §. mandati. allegato in glo. tñ illa, quæ incipit, ꝑdicta actio, vr̃ ſentire, ꝙ iſta actio ſit ſtatim orta poſt prohibitionem, ſed nõ poſſit cũ effectu intentari, ſed pri-
4 ma pars vr̃ mihi verior. † Ex vlti. parte not. ꝙ in delictis in quibus oritur actio ad intereſſe, admittit̃ purgatio moræ anteq̃ interſit, ad euitandum illam actionem, non ſic ſi ſtatim cœpit intereſſe, vel ſtatim eſt orta actio ad pœnam. vt l. inter omnes.). de furtis.

LEX XVII.

Si quis miſſum. Hæc actio in factum oritur ex delicto non admittentis. Et ideo ex facto ſerui datur contra dñm noxaliter. Itẽ ex facto procuratoris gñalis, vel ltĩmi adminiſtratoris, nõ dat̃ ↄ dñm, ſed ↄ ipſum tñ procuratorẽ, vel adminiſtratorẽ. h. d. In tex. ibi, {noxalẽ actionẽ,} licèt habeat peculiũ locuples, cum ſit ex delicto, & hoc uoluit iſte tex. ſed actio ex ↄctu, vel quaſi, ſerui dat̃ de peculio ↄ dñm ad hoc. s. de pecu. l. iij. §. ex cã. In tex. ibi, {ſed verius eſt in ipſum dãdũ,} ſupple procuratorem, & nõ in dñm, quia in gñali adminiſtratore nõ venit, ut delinquat, ſed ſi oritur ex ↄctu, vel quaſi qui caderet in adminiſtrationẽ, daretur ↄ dñm, vt l. Iul. §. ſi procurator. de act. emp.

1 *Si acquiſiui pignus prætorium per primum decretum, an nihilominus poſſis alienare, & dominium transferre.*

2 *Si alienaui rem pro qua fui ſtipulatus de damno infecto, & poſtea damnum contingat, an ille cui alienaui, poſſit agere ex ſtipulatione mea.*

§. Iudex qui de damno. Si agitur ex cautione damni infecti, poſt damnũ datũ fit condemnatio de cauente, licèt prædium qđ damnum dedit, per ipſum alienatum fuerit. h. d. In tex. ibi, (etiã alienato prædio.) ſ. ante datum damnum, vel poſt. Itẽ ante iudiciũ cœptum, vel poſt, non curo. Et in oĩb. iſtis caſib. poterat eſſe ratio dubitandi, quia ex iſto edicto oritur iudicium noxale, vt s. eod. l. hoc amplius, & l. prætor. §. fi. & in noxalibus r'la eſt, ꝙ noxa caput ſequitur. Videbatur ergo, ꝙ ſi alienaſti domum anteq̃ rueret, & poſtea ruit, ꝙ deberem agere ↄ emptorem, non ↄ te. Sed rñde, ꝙ ſi cautio non eſſet interpoſita, & vellem agere vt interponatur, fateor ꝙ deberem agere ↄ illum, & ita loquitur ↄriũ. Sed hic erat interpoſita, & volebam agere ad emendationem damni ſubſecuti, vnde non debeo agere ↄ illum qui non promiſit emendare, ſed ↄ te, licèt ruerit poſtq̃ alienaſti, & debes mihi cõdemnari. Sis ergo cautus cum alienas vt paciſcaris cũ illo, ꝙ te cõſeruet indemnem aduerſus cautionem præſtitam, vt in fi. hr̃ in l. pater. de dote prele. Et multo magis debes condemnari. ſi iudicium erat inchoatum anteq̃ alienares, quia non debet eſſe in tua poteſtate illud iudiciũ eludere. In gl. j. ibi, (ſed nunc cum agitur factum eſt damnum,) vt patet in fi. ibi, (ante iudicium contigerit.) ſi ergo fuit actum, anteq̃ ſit datum poſt lit. conte. detur, vr̃ ꝙ non debeat ſequi condẽnatio & ita innuit iſta glo. quia actio quæ oritur poſt litem conteſt. non fuit in iudicium deducta, & ſic noua interpellatione opus eſt, vt l. non poteſt videri. s. de iudi. ſed ↄ iſtam glo. facit glo. fi. huius. §. quæ vult, ꝙ in his quæ contingunt poſt litem conteſt. poſſit fieri condemnatio, etiam ſi nulla fuit petitio. Sol. illa gloſ. debet intelligi ſm leges, quas allegat. ſ. in acceſſorijs ad petita, ut in fructib. vel vſuris perceptis, vel currentibus poſt litem conteſt. vel in expenſis litis, hic uerò in eo quod principaliter petitum, & pro quo nondum erat orta actio tempore litis conteſt. ſed oritur poſt. Item ↄ iſtam glo. facit, quia licèt oriatur, poſt tamen oritur ex cauſa de præterito. ſ. ex ſtipulatione interpoſita ante lit. conte. ergo vr̃ ꝙ poſſit ſup ea ſequi condemnatio per l. ſi rem. §. fi. de pig. actio. Sol. ibi fuit petita certa & determinata res, pro qua nondum erat orta actio, vnde ſi oritur poſt litem conte. ex cauſa de præterito, ſequitur cõdemnatio ſuper eadem repetita, ſed hic non fuit petita certa, & determinata res, ſed in genere ad emendationem damni, qđ debet intelligi. ſ. iam facti, alias libellus non concluderet, vt s. l. prox. ſi ergo nullum erat factum, ſed fiat poſt litem conteſt. illud nunquam fuit petitum, ergo ſuper illo non poteſt ſequi ſnĩa. tene menti. In glo. quæ incipit, (ↄ alienantem.) intellige qñ fuit actum ↄ eum, qđ eſt ſi fuit actum actione perſonali ex vera ſtipulatione, ad emendationem damni, vt in prima gl. vel ex ficta actione in factum ex eo, quia non admiſit miſſum in poſſeſſionem, vt in præcedẽti gl. & uterque intellectus poteſt procedere. Si verò non fuit actum ↄ alienantem, ſed ↄ eum cui facta eſt alienatio, tunc dẽt fieri eſtimatio ↄ illum, ita intellige qđ ſequitur in gl. (item ↄ eum, &c.) An aũt poſſit agi ↄ illum, in gl. ſunt tres opin. Vna ꝙ ſic, ſi ſuper illa re fuit ↄctum pignus prætorium per miſſionem in poſſeſſionem, nã dicit glo. iſta in fi. ꝙ pro tali pignore proſequendo, competit hypo. quam glo. no. & dixi s. eod. l. ſi finita. §. ſi plures. quæ hypo. cum ſit realis, competit ↄ quemlibet poſſeſſorem, vt l. ſi fundus. §. in vendicatione. de pign. competit etiam pignora. pro eo recuperando, ut probatur in l. j. & l. is cui quæri poteſt, vt in poſ. leg. Scđa opin. eſt, ꝙ etiam ſi non fuit contractum pignus prætorium, poſſit agi ↄ ſingularem ſucceſſorem. l. fluminũ. §. adijcitur.). eo. Tertia opi. & iſta eſt vera, quæ no. in d. §. adijcitur, in gl. quæ incipit. (not. ſucceſſoris.) ad quam gl. hic ſe remittit, ꝙ etiam ſi fuit ↄctum pignus præto. non poſſit agi ↄ illũ ad emendationẽ damni, de qua hic loquitur, licèt poſſit agi hypo. ad perſecutionẽ rei, & ſic iſte intellectus non eſt bonus in iſto §. quia hic fuit actum ad emendationẽ damni, ad quã competit actio perſonalis ↄ alienantẽ tñ, non ↄ ſingularem ſucceſſorem, vt in gl. præcedenti. & l. fin. s. de ↄhen. empt.
2 Not. tñ ſingulariter ex iſta gl. quia vult expreſſe, † ꝙ ſi acquiſiui pignus præto. per primum decretum, tñ poſſis alienare, & dñium transferre, in conuentionali non eſt dubium, vt l. ſi conuenerit. §. ſi fundus. de pign. act. ſed de prætorio erat maius dubium, ꝑꝑ authoritatem iudicis, unde videbatur magis rem afficere. Itẽ iſta gl. vult. in fi. ꝙ tunc ↄ tertium poſſeſſorem debeam intentare hypo. Bart. vr̃ hic ſentire quòd ſi non perdidi ius primi decreti, non habeo neceſſe agere hypot. ſed poſſum continuare proceſſum ↄ illũ, faciendo me mitti ex ſecundo, & in hoc eſt magna vtilitas ſm Ange. quia non erit neceſſaria excuſſio principalis debitoris. Sed ſi haberem inchoare nouum proceſſum, tanq̃ ↄ tertium poſſeſſorẽ, eſſet neceſſaria excuſſio per auth. præſente. C. de pign. tene iſta menti perpetuo, quia ſunt quotidiana, & pauci ſciunt hoc reperi-
a re, [a] quia Barto. loquitur breuiter, & obſcure. In glo. ibi, (ſi cõtra æſtimatur eo qui fuit ſtipulatus.) Iſta gl. vult expreſſe, ꝙ ſi alienaui rem pro qua fui ſtipulatus de damno infecto, & poſtea damnum contingat, ille cui alienaui, poſſit agere ex ſtipulatione mea, vt ſequitur in glo. ibi, (& pro eo, quia in loco, &c.) Tu dic ↄ, quia ſicut non tranſit paſſiue ↄ ſingularem ſucceſſorem, vt in gl. præcedenti, ita nec actiue ad ipſum, ut l. omnes. §. fi. s. uſufru. quemad. cau. requiritur ergo ceſſio, ad quam faciendam teneor, vt no.). eo. l. ꝓx. §. emptor. & §. ſi is qui uicinas. in glo. quæ incipit, (ſibi.) ibi, (uel forte ſocius, &c.) ¶ In gl. ibi, (quia etiam non petitum,) ↄ hanc gl. opponitur de gl. j. quæ innuit, ꝙ damnum contingens poſt lit. conteſt. ẽt ſi fuit petitum, non poſſit ſuper eo fieri condẽnatio, ſed noua ĩterpellatione ſit opus, ut ibi dixi. Ang. de Peruſio intelligit hãc gl. qñ aliquod damnũ erat datum ante lit. cõte. & illud fuit petitũ, & ſic iudicium habuit fundamentũ, & poſtea aliud cõtingit poſt litem conte. & tunc in illo poterit fieri condẽnatio, licèt in libello non fuerit deductum, tunc non ob. gl. j. quia debet intelligi, quando nullum erat datum damnum tp̃e lit. conteſt. & ſic iudiciũ nõ habuit fundamentum, ut s. l. proxi. Alij dicunt, ꝙ leges allegata in glo. loquuntur quando pro emergentibus poſt litem conte. non competit actio, ſed duntaxat iudicis officiũ, alias noua interpellatione eſſet opus, & ſic in caſu iſto cum competat actio pro dãno contingente poſt lit. conteſt. non põt fieri condemnatio, ex quo non fuit deductũ in libello per l. j. C. de iudi. Bar. ſuſtinet glo. per l. non ſolum. de rei uend. ubi poterat peti deterioratio actione legis Aqui. & tñ põt fieri cõdẽnatio. Breuiter dic, ꝙ aut illa quæ veniũt poſt lit. conte. ſunt acceſſoria ad petitionẽ, aut ſunt æquè principalia

ADDITIO.

a ¶ Reperire. dic ꝙ Matth. in notabil. ſuis hoc repetijt, & ibi dicit, ꝙ prodeſt etiam ſi eſſet deputatus vnus notarius ad ſcribendum proceſſum, & fieret mutatio, quia primus debet perficere item propter inſtãtiam, de quo vide ibi per ipſum breuitatis cauſa.

cipalia.Primo caſu ſi pro illis non competit actio, ſed ſolum iudi-
cis officium mercenarium,poteſt in illis fieri condemnatio, licèt
non fuerit petita in libello,nec etiam videtur,ꝙ requiratur alia pe
titio per l.ędiles.§.item ſciendum. allegatam in gl. cautius tamen
eſt,ꝙ pars petat viua voce,& faciat ſcribi in actis, alias iudex non
tenetur ſi non condemnauit,licèt condemnare potuerit, vt ſ.eo.
l.iij.§.hoc autem iudicium. Aut pro illis competebat actio, & tũc
aut etiam competebat iudicis officium,& idem. ita loquitur l.nõ
ſolum.de rei vendic.allegata per Bartolum. Aut non compete-
bat,niſi actio,pone exemplũ in contractibus ſtricti iuris, in quib.
non veniunt vſuræ iudicis officio,ſed tantũ ſi ſint promiſſæ per
ſtipulationem,vt l.quamuis.C.de uſur.& tunc ſi fuerunt promiſ-
ſæ,& fuit petita ſors,& non vſurę,non poterit fieri condemnatio
etiam in currentibus poſt litem conteſtatam.vt d.l.j. C. de iudi. Si
vero erant ęquè principalia, tunc aut fuerunt petita, tamen non
competebat ius petendi, ſed cœpit competere poſt litem conte-
ſtatam.& tunc diſtinguitur aut ex cauſa de præterito,& poteſt fie
ri condemnatio,vt l.ſi rem.§.fin.de pigno. actio. Aut ex cauſa de
præſenti poſt litem conteſtatam,& tunc ſecus, & erit opus noua
interpellatione,vt l.non poteſt videri.de iudic.Si uerò non fuerũt
petita,dico,ꝙ ex quo ſunt ęque principalia, & non poteſt in illis
ferri ſententia.pone exemplum,vt dixi ſuper prima glo.ſi petit dã
num iam factum,cum nullum adhuc factum eſſet, & poſt litem
conteſtatam factum eſt. Aliud eſt enim iſtud,quam id quod in li
bello fuit deductum.Facit quod in fi.no.per Bartol in l.commo-
diſſimà.de liber.& poſthu.pone etiam exemplum,ſi aliquod dã-
num erat datum,& illud petiit,& poſt litem conteſtatam aliud de
tur.Nam dico,ꝙ in illo non poteſt fieri condemnatio : quia eſt
ęque principale,& non eſt petitũ & iudicis officium mercenariũ
non competit pro illo,quia non eſt acceſſorium, ſed actio ex ſti-
pulatu,& ſic teneo ꝯ gl.iſtam ſi voluit contrarium dicere, & con
tra Bar.qui ipſam ſuſtinet,& contra Ang. Sed puto ꝙ gl. noluit ſe
referre ad iſtum tex.ſed leges quas allegat quę loquuntur de ac-
ceſſoriis,& vult dicere,ꝙ iudicis officium mercenarium validius
eſt in his quæ contingunt poſt litem conteſt.quàm in his quæ an
te.Et ego intelligo. ſ. in quibus poteſt operari, vt ſunt acceſſoria
ad rem petitam,tene menti,quia iſtum paſſum non ita bene alibi
declarant.

LEX XVIII.

Damni infecti. Ille poteſt petere caueri d̄
damno infecto,qui habet
dominium in re ex qua timetur damnum, vel etiam
ius in re.h.d.ſ'm gl.quæ hoc innuit, ſecus eſſet, ſi ha-
bet ius ad rem,vt in emptore ante rem ſibi traditam, licèt non ſit
ſuo periculo,vt l.neceſſariò.de peric.& com.rei uen. nõ tñ poteſt
petere ꝓ ea ſibi caueri,ita innuit gl.Tu dic ꝙ imo poteſt, ſi contra
venditorem non haberet regreſſum ratione negligentię,quia nõ
poteſt ſibi facere caueri:nam tunc poterit ipſe emptor, vt not. j.
ea.l.§.emptor.per Bar.

1 *Stipulatio damni infecti non porrigitur ad damnum,quod non contingit uitio ſoli uel operis,ſed iure publico.*
2 *Si duo fratres diuiſerũt habitationes,& promiſerunt adinuicẽ nihil repe tere in portione alterius,ratione iuris,de pręſenti,uel de futuro, poſtea contingat ꝙ alter ipſorum cadat à portione ſua,quia moritur intra annum,& ſic non impleuit uoluntatem defuncti,& deuoluitur a cohæredem,quòd cohæres poterit eam petere non obſtante pacto.*

1 §.Sed quod opere. †Stipulatio damni infecti
non porrigitur ad damnũ,
qđ nõ contingit vitio ſoli vel operis,ſed iure publico. h. d. Et glo.
ponit caſum,ſed unum adde ad gl.ꝑꝑ tex.ibi, opere facto, qđ fui
ſtipulatus a poſſeſſore rei meæ,quam ignorabam meam de dam
no infecto ratione operis,qđ de nouo in illa volebat facere, &
ita contingit de facto.Et adde ꝙ nec committitur vitio rei,vel o-
peris niſi interueniat culpa promittentis, qui potuit obuiare, &
nõ obuiauit,ſaltem leuiſſima,vt j.eo.l. fluminum.§. hæc ſtipula-
2 tio.†Et dicit Ang.ſe audiuiſſe Bar.allegare iſtum tex. licet non po-
nat in lect.ꝙ ſi duo fratres diuiſerũt habitationes, & ꝓmiſerunt
adinuicem nihil petere in portione alterius rõne iuris de pręſen-
ti,vel futuro,poſtea contingat,ꝙ alter ipſorum cadat a petitione
ſua,quia moritur intra annũ,& ſic non impleuit uoluntatẽ defun
cti,& ſic deuoluitur ad cohæredẽ ꝑ auth.hoc amplius.C.de fidei-
cõ.ꝙ cohæres poterit eã petere nõ obſtante pacto, qa illam con
ſeqtur iure publico,ar.hic,nã illa verba intelliguntur de futuro ſi
ex cã tñ de pſenti per not.ꝑ eundẽ in l.ꝙ ſi ſeruitus. de condi.ob
cau.Et hoc nõ eſt ex cauſa de pręſenti, ſed poſtea contingente.

1 *Duo caſus in quibus quis non poteſt petere ſibi caueri.& nu.2.*
3 *Vſufructuarius tenetur reficere domum fructuariam, & quas expenſas recuperet,& quid ſi eſt pauper,*

1 §.Ei cuius vſusfructus. † Vſufructuarius
nõ poteſt petere ſi
bi caueri à proprietario pro uitio ædium in qb. habet vſumfru-
ctum,ſiue timeatur damnũ in rebus illis inuentis, ſiue in alia ſua
domo vicina,qa põt euitare dãnũ reficiẽdo,& reficere tenetur,
ſecus ſi non teneretur reficere,ut ſi vitiũ ꝓcedat a ſolo, & nõ poſ
ſet reficere niſi deſtrueret domũ,tunc enim non tenet̃,quia vſuſ-
fructus extingueretur,& iõ tũc petit ſibi caueri de uitio ſoli. ¶E-
contrà ꝓprietarius nõ põt petere ſibi caueri a fructuario rõne
damni,qđ timeat in domũ fructuariã,ẽt ab alia domo vicina ipſiꝰ
fructuarij,qa pro iſto dãno ſibi eſt conſultum per ſtiplonem, q̃
præſtat fructuarius de vtendo, fruendo, arbitrio boni viri,rõne
cuius tenetur illã reficere ne domui fructuariæ noceat, als non
videtur vti arbitrio boni uiri,ſecus ſi per illam cautionẽ ſibi eſſet
cõſultũ,vt ſi fructuarius aliquid faceret de nouo, ex quo timeret̃
dãnũ,nã ad hoc illa cautio non extenditur.h.d.iſte §.cũ l.inter fru-
ctuariũ.j.eo.Et primo ponitur vnũ dictũ in fructuario,ꝙ non pe
tit ſibi caueri à proprietario vſq; ibi,ergo.&c. ¶Scđo ponitur a-
liud à ꝯrio.Tertio in l.inter fructuariũ.a prin. vſq; ad §.dñs.limitat̃
primũ dictũ huius §.Quarto in ver.dñs.uſque ad uer.nam de rui-
na,limitatur ſ'm dictum huius §.Vltimò,in ver. nã de ruina,ponit̃
ratio utriuſque dicti huius §.clarius,q̃ hic,& iſta diuiſio facit intel-
2 ligere tex.†No.duos caſus,in quib.quis nõ põt petere ſibi caueri,
primo qñ põt euitare damnũ reficiendo domũ ruinoſam, ſic in
ſimili.ſ.e.l.qui bona.§.de illo.in fi.intellige põt. ſ. & tenetur, quia
3 uſufructuarius tenetur† reficere domũ fructuariam,licet expen-
ſas recuperet ſi ſint magnæ,ſecus ſi paruę,ut l.hactenus. de vſufr.
als nunq̃ poſſet quis petere ſibi caueri,ſi dominus domus ruino
ſæ daret ſibi licentiam,ꝙ reficeret,licèt.n.tunc poſſet,nõ tamẽ te-
netur,& iſta eſt ẽt rõ in l.inter fructuarium.in prin.qa quãdo vitiũ
procedit a ſolo,& poſſet reficere,niſi domum deſtrueret,non te-
a netur reficere cũ damno ſuo,quia vſusfr. periret,[a] ita intelligunt
Docto.ſecus ſi poſſet reficere ſine deſtructione, tunc. n.de uitio
ſoli non peteret ſibi teneri ſecũdum Bar.Per hoc ẽt patet,ꝙ ſi fru-
ctuarius eſt pauper,& expenſa eſt magna, & proprietarius non
uult eam miniſtrare,tunc non tenetur reficere,quia paupertas ip
ſum excuſat,ut l ſi procuratorem.§.ſi ignorãtes.ſ.manda & ideo
tunc poſſet petere ſibi caueri. Idem ſi timeat damnum ab alia re
ipſius proprietarij in domũ fructuariam, quia non tenetur fru-
ctuarius illã reficere,& eſſet idẽ,ꝙ in inquilino,ut in §.ſeq. ¶Secũ
dus caſus eſt,qñ per aliud remedium ordinarium conſultum eſt
aduerſus illud damnum ut per ſtiplonem fructuariam, quia ex-
traordinarium non cõcurrit cum ordinario, & ad hoc allegatur.
Hoc tamen uerum niſi extraordinariũ eſſet plenius,ut j.ea. l. §.ei
qui.in fi.Et ideo cũ in ſtiplone,quam præſtat fructuarius, non ue
niat niſi leuis culpa,ſi non reficeret,caderet in culpam leuiſſimã,
poſſet proprietarius petere ſibi caueri,qa in iſta cautione uenit ẽt
leuiſſima culpa,ut no. j.eo.l.fluminũ.§.hæc ſtipulatio. ſicut in ca-
ſu §.ei qui. j.ea.l.& hoc tenet Ange.& bñ.Et no.ex iſto §.ergo ibi
{quas uicinas,&c.}ꝙ fructuarius tenetur non ſolum reficere do
mum in qua hẽt uſumfructũ,ſed ẽt alienã domũ ſuã uicinam, ne
ruat.ſ.illam,aliàs non diceret̃ uti frui arbitrio boni uiri, & teneret̃
ex ſtipulatione fructuariâ.tene menti.Cętera uide hic per Bar.qui
diſtinguit ſecundum,ex prædictis patent quaſi oĩa membra diſtin
ctionis ſuę.¶In gl.q̃ incipit,{quidam hñt.}ibi,{alii habent.} & iſta
eſt melior litera,& melior ſenſus qui ꝯriatur ſenſui pręcedenti,nã
ẽt iſto caſu uendicat ſibi locum ratio, quia poteſt reficere domũ
fructuariam,ne ruat ſupra aliam ſuam uicinam.

ADDITIO.

a ¶ Periret.Facit quod dicit Ludo.Roma.ſingul.ſuis,ubi dicit,ꝙ lucratus ẽ
florenos tres,licet ꝙ uſufructuarius teneatur ad collectam rõne fundi,ꝙ
tñ ſolu.collectarum æquiualeret ꝑceptioni fructuum, ꝙ tunc tenetur ꝓ
prietarius,& ꝙ dicitur in uſufructuario,ꝙ teneatur ad expenſas paruas,ha
beat locum in uſuario, uide per eundem in dictis ſingul.fol.3.

1 §.Sed inquilino. ¶† Locator tenetur cauere in-
quilino de uitio aliarum ſuarum
ædiũ.h.d.ſed uitio conductarum non,quia põt euitare damnum
migrando,ut ſ.e.l.qui bona.§.de illo.& hoc ꝓut eſt in litera, {ha-
beam.}ſed ſi habes hanc,dic ꝙ de uitio conductarum tenetur ca
uere pro damno,quod timetur in alias ædes uicinas inquilini ꝓ-
pter eandem rationem,quia non põt euitare iſtud damnum mi-
grando de domibus conductis.

1 §.Ei, qui in conducto. † Proprietarius non
petit ſibi caueri a ſu-
perficiario, nec econuerſo cum habeant adinuicem actionem
ex ꝯtractu celebrato inter eos,niſi cautio damni infecti eſſet pin-
guior, quia in actione ex ꝯctu non uenit niſi leuis,& ſi non refi-
ceretur,caderet in leuiſſimam culpam, quæ uenit in ſtipulatione
damni infecti,tunc.n.bene poſſet peti.h.d.ſecundum uerum intel
lectum.Et ſic primo ponitur unum dictum cũ eius rõne uſque
ibi, {in quas.} & ibi limitat illud dictum. ¶ In gl quæ incipit,{im-
mo.}pro eius declaratione opp.ꝯ tex.ibi,plus aũt.nã immo uide
tur,quod non plus,quia ſtipulatio damni infecti non committi-
tur,niſi interueniente culpa non reficientis, ſed in actione locati
uel

vel cõducti,uel empti ſimiliter venit culpa,& ſine culpa illæ actiones non competerent, Ideo gl.ſe inuoluit,tu dic vt dixi ꝙ immo venit peius,quia in actione ex conducto venit tñ leuis,non leuiſſima,quia celebratur gratia vtriuſque vt l.ſi vt certo.§.nunc vidẽdum.ſ.cõmo.Et ita intellige hic text.in verbo,{culpam.} ſed ĩ hac cautione venit ẽt leuiſſima.vt no.j.eo.l.fluminum.§. hęc ſtipulatio.Et aduertendũ eſt,quia hic non eſt idem quod in ſimplici inquilino,qui de vitio conductarum edium nunquam petit ſibi caueri,qñ timet damnum in res inuectas, quia põt ſibi conſulere migrando,vt l.qui bona.§.de illo.ſ.e.ſed ſuperficiarius,qui conduxit ſolum in perpetuum,& habet vtile dominium ſuperficiei,bene petit ſibi caueri de vitio ſoli, &{quando non reficeret, caderet in leuiſſimam culpam,vt ſupra dixi, quia non ſic poteſt ſibi conſulere migrando,cum hoc faceret cum damno ſuo, cum fecerit expenſas in ædificando,ſi domum dimitteret.

---

1 *Verba præſentis temporis an trahantur ad futura, & quid in diſpoſitione indefinita, & vide nu.4.*

2 *Poteſtas quæ iurauit ſeruare ſtatuta,an tenebitur ſeruare futura.*
Quod aliquid ſtatuatur in acceſſorijs quòd non ſtatuitur in principali.

1 §.**Si is, qui vicinas.** †Stipulatio damni infecti ſimpliciter interpoſita non extenditur ad res immobiles poſt ſtipulationem acquiſitas per ſtipulantem,ſed bene extenditur ad res mobiles poſt ſtipulationem inuectas in domum,quam tempore ſtipulationis habebat.h.d.in effectu.Et primo loquitur de immobilibus.vſq ibi,{ſi autem.}Secundo de mobilibus. ¶ Itẽ prima pars ſubdiuiditur,qa primo loquit̃,quãdo acquiſiuit aliam domũ penitus diuerſam vſque ibi, aut cõſequens.Secundo quando partem ſocij in illa quam tunc habebat communem.¶In prin.tex.ibi, {ſtipulatus fuerit.} ſcilicet ſimplicirer non dicendo ratione domus, quam habeo de præſenti, quia tunc nõ eſſet dubium,ſed dicendo,promittis mihi emendare omne damnũ,quod ex ruina domus tuę mihi continget, vel contingere poterit,nam debet intelligi,ſcilicet in domũ,quam habeo nũc,ad illam enim tantum cenſeris habuiſſe reſpectũ,non ad nouiter acquiſitam,de qua cogitare nõ potuiſti, niſi forte aliqua ſubeſſet cauſa de præſenti,vt quia iam illam emeram, vel ſtipulatus fueram,non tamen erat adhuc tradita, & tu de hoc notitiam habebas,& ita ſentit gl.quæ incipit,{quædam.}ibi. {uel dic.} & benè,licet Bal.eam reprehendat dicens, ꝙ ille qui habet ius ad rem, non in re,non poteſt petere ſibi caueri, vt not. j. proxi.§.ergo in generali ſtipulatione hoc non venit.Sed non eſt verum ſalua pace,nam pro damno quod poteſt contingere poſt traditionem bene poteſt petere ſibi caueri,vt in eod.§.ergo quantum ad iſtud iſta ſtipulatio porrigitur,& ita ſentit iſta gl.hic. ¶Itẽ ẽt de contingente ante traditionem ſi contra alium non habeo regreſſum,vt ibi not.per eundem.Teneo ergo glo. ꝙ iſtis caſibus poſſem petere caueri,& ꝙ generalis ſtipulatio uel indefinita extendatur ad rem poſt ſtipulationem acquiſitam,ex cauſa tamen, quæ ſuberat tempore ſtipulationis,facit quod not.Bar. & glo. in l. quod Ser-
2 uius.de condi.ob.cau.†Et eſt notandum, ꝙ habemus duplicem materiam,vna eſt,an verba præſentis temporis trahantur ad futura? & de hac nõ loquitur hic tex.ſed l.ſi ita.de aur. & argen. leg. dic vt ibi.¶ Alia eſt vtrum diſpoſitio indiffinitiua extẽdatur ad futurũ? de hac loquitur iſte tex.quia nulla verba præſentis temporis fuerunt appoſita.Et in hoc Bar.in d.l.ſi ſtipulatus fuerim.§.cum ſtipulamur.al's ſunt j.cum ſtipulamur.vbi ponit de poteſtate, qui iu-
a rauit ſeruare ſtatuta,an tenebitur ſeruare futura,[a] & in l.ſi ita. licèt iſtum tex.non alleg.diſtinguit, an agatur de modico præiudicio, & extenditur, vt l.fi. C. quæ res pig. obli. poſſ. Aut de magno,& tunc aut diſponens ſeu loquens poterat de futuris cogitare, & idem vt l.ſi ſeruitutem.de ſeruit. vrba. præd. aut non poterat, & tunc ſecus,& fuerunt verba Pet. ut refert Cyn. in l. non modo. C.de ſerui.pro iſta diſtinctione facit iſte §.primo, & vltimo caſu. nam in primo non potuit cogitare de rebus nouiter acquirẽdis, ſed in ultimo bene potuit cogitare de rebus mobilibus nouiter inuehendis.Sed in contrarium facit ſecundus caſus in ver.cui conueniens.quia ſi habebam domum communem cum Titio, & fui ſtipulatus a te de dãno infecto, bene potuiſti cogitare, quòd portio Titij poterat mihi adiudicari in iudicio diuiſorio, & tamẽ tua promiſſio ad illam non extenditur.Sol.poteſt dici, quòd doctrina Bar. Vendicet ſibi locum in his quæ ſunt parui præiudicij, ita loquitur l.quòd ſeruitus.nam in ſeruitute prædiali de modico præiudicio agitur ſecundum eundem Bar.in l.cum de in rem verſo.de vſur.¶Quando autem de magno,tunc videtur diſtinguendum,aut cauſa propter quam poterat cogitare erat ad futurum ordinata,& tunc extenditur ad futurum, ut in caſu quem ſupra tetigi,quando emeram,vel fueram ſtipulatus.de dam. infec. quia extenditur ad illam,ſi damnum contingat poſtquam fuerit mihi tradita,quia emptio,& ſtipulatio ad hoc ordinabatur ut mihi traderetur.Aut non erat ad hoc ordinata,& tunc ſecus,& ita loquitur ſecundus caſus, nam communio in eadem re non ordinatur ad hoc ut tota res adiudicetur vni,licèt hoc fieri poſſit.¶Vltimò in quantum dixi,ꝙ ſi ſtipulatio fuit concepta hoc modo, promittis emendare damnum quod continget, aut contingere poterit,non extenditur ad res nouiter acquiſitas. opponitur & videtur quòd immo propter ſignificationem uerbi, {poteſt.} quòd extendetur ad futurum etiam ſi prolatum ſit in uerbo præſentis temporis,ut l.ſi ita quis.de leg.ij.fortius ſi in futurum. Sol.verum eſt,niſi ſubſit aliqua cauſa de præſenti, nam tunc extenditur ad futurum, quod tamen poteſt euenire ex illa cauſa de præſenti, non de futuro,vt not.in l.quod Seruius.de cond.ob. cau. ſed hic ſuberat cauſa de prę́ſenti,quia ſtipulator habebat domum tempore ſtipulationis.Vnde intelligitur de eo quod poterit contingere in
4 illa domo,non in nouiter acquirenda. ¶†Item ex fi. huius §. not. aliquid ſtatui in acceſſorijs, quod non ſtatuitur in principali, vt etiam patet ex his,quæ dixi ſupra eo.l.ſi quis miſſum.§. fi. & l. ſi in emptione.in prin.de contrahen. emp. vbi incertitudo non vitiat diſpoſitionem in acceſſoriis, licèt vitiaret in principali, & quod not.in c.cum ad ſedem.de reſti.ſpol.de hoc etiam bonus tex.in l. Aurelius.§. legatum. & l. fi. §. fi.de lib. leg.vbi diſpoſitio facta per verba præſentis temporis, licèt non extendatur ad futura æquè principalia, bene extenditur ad futura acceſſoria eorum quæ erant tempore diſpoſitionis. De his autem quæ habentur hic in ſecunda glo.magna,dic vt infra dicam proxi.§.

ADDITIO.

a Fututa. An verba ſtatuti præſentis temporis trahantur ad futura,uide per Alexand.conſi.109.iij.lib.

---

1 *Quare ſtipulatio venditoris,de qua hic,porrigatur ad damnũ cõtingens. poſt, & ſtipulatio emptoris non porrigatur ante traditam rem.*

1 §.**Emptor prędij.** †Stipulatio emptoris de damno infecto interpoſita ante traditionem rei non porrigitur niſi ad damna contingentia poſt traditionem.Sed ſi contingant ante,ad illa non porrigitur:ſed bene poſſunt illa repeti à venditore,ſi fuit negligens in faciendo ſibi caueri.Si autem non fuit negligens, etiã ad illa porrigitur ſtipulatio,ne emptor in damno remaneat.Hoc primo, ſed ſtipulatio vẽditoris porrigitur non ſolum ad damna obuenientia ante traditam,ſed etiam obuenientia poſt.hoc ſecundo.Sed ſi vterque fuit ſtipulatus,tunc ſtipulatio uenditoris porrigitur ad obuenientia ante dũtaxat,& ideo facta traditione finitur ſtipulatio emptoris, & tunc incipit competere ad damna contingentia poſt.h.d.iſte.§. difficilis,quem diuide in tres partes,ut patet ex ſummario. ¶ Primo quando ſolus emptor fuit ſtipulatus ante traditionem vſque ibi,{ſed ſi venditor.} ¶Secundo, quando ſolus uenditor, uſque ibi,{quod eſſet iniquiſſimum.}Tertio,quando uterque. Item prima pars ſubdiuiditur,quia primo loquitur,quando emptor fuit ſtipulatus,uenditor verò ſtipulari neglexit, & ſic fuit in culpa vſque ibi,{ſed quid fiet.} ¶Secundo quando in nulla culpa fuit,vſq; ibi,{ſed nihil.} ¶Tertio,reddit ad primum caſum, quando fuit in culpa.Et gl.j.quæ ponit caſum ſecundum Irnerium,non intellexit iſtum tex.quia ponit,ꝙ emptor fuit ſtipulatus à uenditore de dãno infecto.Tu dic,ꝙ imo fuit ſtipulatus a tertio,cuius domus minabatur ruinam ſupra rem emptam.In glo.j. in prin.ibi. {ſi ante traditionem ſit ſtipulatus.}& ſic antequam haberet dominium, vel ius in re licèt haberet ad rem,ſupple, & damnum ſit datum, ſimiliter ſi ante rem traditam,& poſtea res deteriorata tradatur, quęritur de pluribus.Primum eſt utrum emptor poſſit hoc damnum recuperare virtute huius ſtipulationis à domino domus ruinoſæ, & ad iſtam quæſtionem reſponde in ver.ſed nihil, quòd non.quia ad hoc damnum iſta ſtipulatio non proficit. ¶Secundo quęritur, ad quod ergo damnum proficit? & reſpondetur, quòd ad illud quod euenit poſt traditionem, quia tunc datur in re ſua, & hoc ſequitur, (cautum habebit &c.) & etiam in uerſi. ſed nihil,ibi,(niſi id,quod poſt traditionem,&c,) ¶Tertio quæritur,an iſtud dãnum contingens ante rẽ traditam,patietur iſte emptor ex quo non poteſt recuperare a promiſſore ex ſtipulatione? & reſpondetur quòd non,ſed recuperabit ipſum a uenditore actione ex empto,ſi potuit ſtipulari,& non fuit ſtipulatus de dãno infecto, nam licèt periculum poſt uenditionem perfectam contingens ſine culpa uenditoris pertinet ad emptorem, ut l.neceſſario.de peric. & commo.rei uendi. Venditor tamen tenetur antequam tradat cuſtodiam & diligentiam habere, ut in ſua re propria,& ſic debuit ſtipulari ad commodum emptoris,quod ſi non fecit, tenetur ratione culpæ, & hoc ſequitur in uer.uenditorem autem,& etiam in uerſi.ſed nihil. ibi, (quia dum in uenditoris cuſtodia eſt, &c.) Et ex hoc ſequitur ratio primi dicti,quia poſtquam poteſt recuperare a uanditore per actionem ordinariam,non recuperat a promiſſore,qui tenetur ex ſtipulatione interpoſita,iure extraordinario,& hoc habetur in d. verſ. ſed nihil. ibi,(& quod alia actio queri poteſt,&c.) ¶Quarto & ultimo quęritur,quid ſi uenditori non poteſt negligentia imputari, an emptor patietur hoc damnum? & iſta quęſtio ponitur in uer.(ſed

quid

quid fiet.)poſtea in uer.(an & hoc.)obijcit contra quæſtionem, quia videtur fatua,quia hoc damnum non contingit de directo in re emptoris,ſed venditoris,ergo emptor non patitur hoc dãnum.ſed rñdetur,ꝙ non eſt fatua, quia licèt verum ſit hoc directò,per indirectũ tamen deuoluitur ad emptorem, quia vẽditor tradet rem deterioratam,& emptor contra nullum habebit regreſſum,& finaliter dimittit iſtam quæſtionem inſolutam.gl.autem intelligunt,vt velit dicere,ꝙ ſit damnum emptoris, q̃a a nullo recuperabit,& ꝙ ſi non fuit adhuc emptor ſtipulatus,& vellet ſtipulari pro vtroque tp̃e, licèt aduerſarius poſſet promittere ſi vellet,tñ ſi non vult,non cogitur promittere pro tempore ante traditam,etiam ſi venditor erat in ſtatu,ꝙ nulla culpa ſibi poterat imputari,vt quia erat abſens cauſa reipublicæ. Doct.tenent contrarium in vtroque dicto,ꝙ iſto caſu cogitur promittere ſpecificè,etiam pro tempore ante traditam, & ſi promiſit ſimpliciter,talis promiſſio extenditur etiam ad illud tp̃s, ne emptor remaneat in damno,quia tunc ceſſat ratio poſita in verſi.& quod alia. & ſic patet,ꝙ augetur virtute ſtipulationis ex accidẽti,nam licèt à principio non comprehenderetur niſi damnũ contingens poſt traditionem,vt in princ.§.ex poſt facto.tamen incipit comprehendere etiam contingens ante, ſi venditori non poteſt mora imputari. ¶Sed contra de §.præcedenti ibi,{non augeri,&c.} ſed ibi non augetur ad rem penitus diuerſam,hic verò ad eandem, quia iſte caſus erat implicitus in ſtipulatione.ar.ſ.ſi ex noxa.cau.agatur.l.fin.
2 ¶†In tex.ibi,{ſed ſi venditor interpoſuit.}ſubaudi tantum,nõ autem emptor,ſed quæ eſt ratio,ꝙ ſtipulatio venditoris porrigitur ad damnum contingens poſt,& ſtipulatio emptoris non porrigitur ante traditam.reſpondetur,ꝙ facilius deſcendit in ſucceſſorẽ, q̃ aſcendat in authorem,vt l.ſi a te.§.fi.de excep.rei iud.non tamẽ intelligas,ꝙ ſtipulatio venditoris proficiat ipſo iure ſine ceſſione emptori,licèt gl.hoc dixerit ſ.e.l.ſi quis miſſum.§.fi. immo requiritur ceſſio,vt ibi dixi,& ita Doct.intelligunt & glo.In tex.ibi, {qđ eſſet iniquiſſimum.}ſ.vt extendatur ad damnũ ↄtingens poſt traditionẽ,nam ſic poterit ↄtingere,ꝙ promiſſor tenebit duobus.ſ. emptori & venditori,ſi vterque fuerit ſtipulatus, & etiã occaſione eiuſdẽ damni.ſed reſpondetur non eſſe verum,quia iſto caſu ſi emptor fuit ſtipulatus,ſtipulatio venditoris non porrigitur ad dãnum contingens poſt traditionẽ,q̃a non eſt neceſſe cũ emptori ſit prouiſum ex ſua ſtipulatione, ſed ſolum ad contingens ante,& ſic facta traditione,finietur illa ſtipulatio venditoris, quia ſua amplius non intereſt,& ipſe fuit ſtipulatus intereſſe, procedit ergo illud,quando ſolus venditor fuit ſtipulatus, quia eſt vtile emptori, ꝙ ex ſtipulatione venditoris ſibi ceſſa poſſit conſequi damnum contingens poſt traditionẽ.Et ex his omnibus patet clariſſimè diſtinctio gl.magnę,& ẽt quid debeat dici in quæſtione, q̃ format gl.in §.præcedenti,quæ incipit.{ſibi factæ.}

---

1 *Quando finis habet neceſſariam conſequentiam ad principium inſpicitur principium,& non finis.*
2 *Si quis fuit mortiferè vulneratus in uno menſe,& moriatur in alio,debet in accuſatione poni menſis vulneris,quaſi in illo mortuus fuerit & tũc.*
3 *Si facta fuit pax de tali vulnere, cenſetur etiam facta de homicidio,quaſi idem ſit cum vulnere.*
Quòd poſſit quis accuſari de homicidio,& inquiri etiam antequam vulneratus ſit mortuus.
4 *Si fuit formata inquiſitio ſuper vulnere,& interim ſit mortuus,poteſt ſequi condemnatio de homicidio.*
Si teſtes intra terminum datum ad probandum iurant, quòd poſſint examinari poſt terminum.

1 **§.Sabini ſententia.** †Quãdo finis habet neceſſariã conſequentiam ad principium inſpicitur principium,& nõ finis.ad hoc ſemper allegatur.
2 Cõcor.l.iij.§.Scio.ſ.de mino.dic vt ibi.†Allegatur iſte tex.ad multas quæſtiones.primo,ꝙ ſi quis fuerit mortiferè vulneratus in vno menſe,& moriatur in alio, dic ꝙ in accuſatione debet poni
a menſis vulneris, quaſi in illo mortuus fuerit, [a]& tunc.¶†Item ꝙ
3 ſi facta fuit pax de tali vulnere, cenſetur etiã facta de homicidio, quaſi idem ſit cum vulnere.¶Item ꝙ poſſit quis accuſari, & in-
4 quiri de homicidio,etiam anteq̃ vulneratus ſit mortuus. ¶†Itẽ ꝙ ſi fuit formata inquiſitio ſuper vulnere,& interim ſit mortuus, poteſt ſequi condemnatio de homicidio. ¶Item allegatur,ꝙ ſi teſtes intra terminum datum ad probandum iurant,poſſint exa-
b minari poſt terminum,[b]quaſi depoſitio referatur ad iuramentũ. De his omnibus vide hic per Bar.Et adde hic per Bal.in l.ii,C.de libertis,& eorum liber.& quantum ad dictam quæſtionem de pace,vbi reprehendit hic Bart.¶Item vide in l.ſi quando.C. de teſtibus per Bartolum in illa queſtione de teſtibus.& etiam quod no. ꝑ Bartolum in l.fideiuſſores magiſtratuum, ꝭ.de fideiuſſ.& Ioan. And.in c.factum legitimè.de regul.iur.lib.vj.

ADDITIONES.

a ¶Mortuus fuerit.Adde ut per Alex.ↄſi.24.j.lib.vbi multa ponit in ſimili,
b ¶Poſt terminũ.Lud.Rom.conſi.453.multum latè examinat hũc articulũ ibi vide,& vide ẽt quod voluit Matth.not.ſuis,vbi ponit ſi accuſatur teſtis de falſo,quis locus in accuſatione poni debeat.

---

1 **§.Si vicinas ædes.** †Cõtumacia commiſſa in vna re non extenditur ad aliam rẽ. h.d.Sic & commiſſa in vno articulo non extẽditur ad alium. Sed debet iterum citari,vt no.in c.eum qui.de dolo & contu. lib. vj. ¶In fi.tex.ibi,(tu in mearum.)intelligo non pro illis, in quarũ poſſeſſionem ego miſſus fui ꝑ ꝑ tuam contumaciam,q̃a illas habuiſſes pro derelictis patiendo me immitti,& ſic non intereſt tua tibi caueri pro illis,cũ dominium illarum ad me pertineat,ſi fui miſſus ex ſecundo decreto.Intelligitur ergo,quando petebas tibi caueri pro alijs ædibus,non pro illis eiſdem de quarum vitio petebã mihi caueri,ſed nec ad alias potes petere tibi caueri pro uitio illarũ,in q̃bus fui miſſus,q̃a cũ in illis denegaueris mihi caueri,ego ſimiliter tibi denegare poſſum,ut ſ.eo.l.qui bona.§.ſi quis quia.

---

1 *Actio in factum,quæ oritur ex prohibitione,contra quos detur.*
2 *Ad recuperandam detentationem etiam licitam non datur interdictũ unde ui,ſed officium iudicis ſicut pro ipſa detentatione.*

1 **§.Si pupillus.** †Actio in factũ quę oritur ex prohibitione datur ẽt ↄ pupillum, ſi ipſe prohibuit immiſſum,& erat doli capax.Item ex facto procuratoris habentis ſpeciale mandatum,datur ↄ dñm.Itẽ datur nõ ſolum ſi ꝓhibuit miſſum ex primo decreto uenire in poſſeſſionem,ſed etiã ſi miſſum ex ſecundo,licèt ſuccurratur ẽt alio remedio. ſ.per publicianam,uel per interdictũ, (unde ui.) Iſta tamen remedia cum ſint omnia rei perſecutoria,ſi actũ fuit uno, & obtemperatũ, nõ põt agi ex altero.h.d.uſque ad §.fi.q̃ incipit,(ſi procurator.) ¶In tex.ibi.(alioquin.)Expone.i.quãuis in hoc qñ erat miſſus ex ſecũdo decreto habeat etiã alia remedia.ſ.interdictum, unde ui, ſi expellatur,& etiã publicianam ſi facta fuit immiſſio ↄ non dñm,& ſi ↄ dñm haberet rei uendicationem. unde videbatur, ꝙ poſtq̃ habebat iſta remedia ordinaria,non daretur ſibi hæc actio tanq̃ ſit extraordinaria.ſed certè ad diuerſa competunt,quia actio in factũ datur ad emendationẽ damni,ac ſi ſtipulatio fuiſſet interpoſita,ut ſ.e.l.ſi finita.§.fi.Sed interdi. vnde ui, datur ad recuperandũ poſſeſſionẽ rei,in qua fuit immiſſus.Itẽ publiciana dat̃ ad declarãdũ ſe eſſe quaſi dñm,rei uendicatio ad declarandum ſe dñm.Poſſunt ergo concurrere in origine iſta remedia, uidelicet ordinarium cum extraordinario,ut dixi ſ.eo.ti l.in prouinciali. §. j. ſed ſi ſic eſt,quare non concurrunt etiam in executione,poſtq̃ competunt ad diuerſa? Rñdeo, quia non debet conſequi emendationẽ dãni,& etiam rem ruinoſam,ſed debet eſſe altero contentus, nã & dñs rei ruinoſæ uel cauere tenetur,& damnum emendare,uel domo ruinoſa carere,non aũt ad utrunque ſimul,vt ſ.e l.hoc amplius.poſt princ. ¶Innuit ergo iſte tex. ꝙ miſſus ex primo decreto nõ habet iſta remedia,& ideo minus eſt dubium, ꝙ datur ſibi actio in factũ,& hoc tenet gl.quæ incip.(ex ſecundo decreto.) in
2 fi.ex qua no.†ꝙ ad recuperandam detentationẽ ẽt licitam, non
a datur interdictũ vnde vi,[a]qđ not benè,tñ dat̃ officiũ iudicis,ſicut ꝓ ipſa detẽtatione retinẽda,ut l.Aquilius Regulus.in fi. ꝭ. de dona.& ꝭ.quib.ex cau.ĩ poſ.ea.l.hęc aũt.§.fi.& l.j.§. neceſſariò. & qđ ibi ꝑ Bar.ſ.ſi mulier uentris noĩe.facit l.ſi de poſſ.C.de tranſact.

ADDITIO.

a ¶Vnde vi.Facit qđ voluit Ro.dec.ſuis,de reſtitu.ſpol.ĩ nouis,ꝙ monacho ſpoliato a p̃lato de prioratu annali non ↄpetit interdictũ vnde vi, ſecus ſi eſſet ſpoliatus de prioratu ꝑpetuo.ad qđ vide quod voluit Ro.cõſ.150

---

1 **§.Si procurator.** †Ex ſtipulatione prætoria interpoſita per procuratorem pro curatorio nomine,acquirit̃ dño utilis actio ſine ceſſione,ad hoc allegatur,ſic ex iudiciali etiam ſi nõ eſſet prætoria per l.in cauſę.in fi.de proc. ¶Idem ſi nec eſſet prætoria,nec iudicialis,eſſet tamen interpoſita ſuper re domini,uel domino præſente,ut l. quod procurator ex re ſ.de procu.& ꝭ.de uer.obl.l.ſi procuratori præſentis.regulariter ſecus,quia requiritur ceſſio, & actio, & obligatio quæritur ipſi procuratori,ut l.poſſeſſio quoque.§. & ſi poſſeſſio. de acqui.poſ. ꝭ.& hoc ſi fuit ſtipulatus ſibi procuratorio nomine dñi,conferendo uerba obligationis,& executionis in ſuam perſonam,quo caſu ſtipulatio eſt ualida,vt no.in l.huiuſmodi. in prĩ. de leg.j.ꝑ gl.ſi uerò conferres uerba obligatiua uel executiua in pſonam dñi,ut promittis tali dño meo,uel ꝓmittis mihi dare tali,habeant locũ not.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.cum §.ſeq. ꝭ. de uer. obl.q̃a tunc non uideretur ſtipulatus ut procuratori.

LEX XIX.

1 **EOdem qui bona** †Ex proceſſu agitato ↄ unum non fit
a præiudicium alteri abſenti,& non citato.[a]h. d. ſcdm unum intellectũ,quem tene menti, & iſte mihi placet

ADDITIO.

a ¶Non citato.Adde vt per Alex.latè in l.ſæpe.de re iud.

cet per tex.qui dicit,(non corrumpitur.)& ſic ipſo iure ius illius ſeruatur.facit quod not.in l.ſi deſerta.C.ſi propter pub.penſi.& l. cum miles.§.fi.ſ.quib.ex cau.maio.& l.in cauſæ.la prima.§.interdum.cum ibi not.ſ.de mino,qđ no.Cyn.in l.j. C.de aduo. diuer. iud.ante fi.& c.inter quatuor.cũ ibi not.de maio.& obed. & vide Inn.in c.cum in cunctis.de conceſ.præben.in fi.& eſt tex. pro hac diſtinctione.in l.iiij.§.fi.de fideicom.li.ſed ſi eſſet citatus, fieret ſibi ꝑiudiciũ mero iure,vt etiam in dictis iurib.not,ſi tñ erat abſens cã reipublicæ reſtituitur in integ,& iſte ẽt eſt caſus huius l. ſm aliam lect.facit ſ.eo.l.ſi finita.§.ſi forte.ſed prima magis placet,quia tunc corrumperetur mero iure,cuius contrarium dicit litera.

L E X XXI.

1 *Pro re conducta a filiofa.poteſt petere ſibi caueri tam ipſe, quàm etiam pater, ſi vterq; timet damnum,ſed ſi ſolus filius,ipſe ſolus petit caueri.*

2 *Inquilinus an poſſit enũciare nouum opus,& petere ſibi caueri,& quid in vſufructuario,uel ſuperficiario.*

1 SI filiusfamilias. †Pro re conducta a filio fa.p̃t petere ſibi caueri tã ipſe q̃ ẽt pater,ſi vterque timet damnũ,ſed ſi ſolus filius,ipſe ſolus petit caueri.h.d.ĩ effectu. Et primo loq tur qñ timebat̃ damnũ in rebus mobilib.inuectis in domũ conductã,vſque ibi,{niſi ſit.}Secundo,qñ non timebat̃ in illis,q̃a nulla erant,ſed timebatur in ipſa domo conducta,quo caſu ipſe conductor tanq̃ procurator locatoris debet facere ſibi caueri de dãno infecto,ſi pōt,al's tenetur de negligẽtia locatori,ſicut tenetur vẽditor anteq̃ tradat rẽ.vt ſ.eo.l.damni.in §.emptor. ſi ergo ſolus filius tenetur ex ꝯctu ipſi locatori,quia fuit ſic actũ,ipſe ſolus petit caueri,& ſi non cauetur ipſe ſolus immittitur.Si aũt tenetur ẽt pr̃ de peculio,qđ eſt qñ aliud non fuit actũ, tunc ẽt pr̃ peteret,licèt hoc in tex.non dicatur,ſed innuit̃ a ꝯrio ſenſu : ſic ergo patet ex iſto fine ſm dictum intell'm,quem ẽt ſentit gl.magna, ꝙ inquilinus cenſetur procurator locatoris,ſicut vſufructuarius, vt l.j.in fi.ſ.tit.j.Sed ꝯ.de l.in prouinciali.§.ſi ego. eo.tit ibi, dum dicit, { ꝙ quaſi inquilinus ſum,&c.}per quem Bar. ibi tenet ꝯrium, ꝙ non cenſeatur procurator,& ſic non poſſit nũciare , & per ꝯñs etiam nec petere cautionem iſtã.Sol.ergo tenetur adhibere diligentiã, vt denunciet locatori,ꝙ petat ſi videt periculũ, vt l. videamus.§. item proſpicere.ſ.loca.& ita vr̃ ibi tenere Bar.ſed hic videtur dice
2 re ꝯrium,& modo reminiſcitur de eo,quod ibi dixit † & iſte tex. facit ꝯ illud dictũ. Poſſumus dicere , ꝙ ſi dñs eſt præſens, ſufficiat denunciari ſibi ꝙ faciat,ſed ſi eſt abſens,vel impeditus tunc ipſe inquilinus poterit nunciare nouum opus,& etiam petere ſibi caueri per iſtum tex.cum gl.qđ ꝑpetuo tene mẽti', vſufructuarius vero,& ſuperficiarius,quia habent ius in re,poſſunt indiſtincte hoc facere,& debent hoc facere procuratorio nomine, al's tenetur de negligentia,tene menti iſtum tex.ſic intellectum . Quando aũt timetur damnum in rebus mobilibus inuectis,dic vt hic in gl.quę incipit,dic diſtinguendum.

L E X XXII.

1 SI proprietarius. ¶† Si proprietarius cauit,vel ſoluit aliquid niſi fructuarius ꝯferat ſibi ꝓ rata,vſufructuarius pōt illũ prohibere frui.Et econuerſo ſi fructuarius cauit, & ſoluit,niſi conferatur a proprietario pro rata proprietatis, poteſt mitti in poſſeſſionem proprietatis ex primo & ſecundo decreto, dic vt C.eo.tit.l.hoc amplius.§.fina.

L E X XXIII.

1 *Pro uitio operis quod fit in flumine publico,ſi fiat ad utilitatem priuatã, & interueniente publica authoritate,ſatiſdatur.ſed pro uitio ſoli nõ ſatiſdatur,nec etiam repromittitur,ſed ſuperior poteſt adiri, ut inhibeat opus fieri,ſi damnum ab alio timetur.*

2 *Proprietas fluminum an ſit communis,uel publica,& quæ ſit differẽtia.*

2 *An poſſit quis facere molendinum ſupra aquam fluminis ex concatenatione nauium,ſine authoritate publica.*

3 *An quilibet poſſit nauigare,& piſcari ſine authoritate publica.*

4 *Si quis ædificat in flumine publico etiam de licentia reipub. uel illius qui rempub.ibi adminiſtrat dominium directum non eſt ædificantis,ſed reipub.licèt ipſe habeat vſum ſeu dominium vtile,ſi hoc fuit actum per cõcedentem,& quis effectus reſultet ex hoc.*

1 FLuminum. ¶† Pro vitio operis qđ fit in flumine publico,ſi fiat ad vtilitatẽ priuatã,& interueniente publica authoritate,ſatiſdatur,ſed ꝓ vitio ſoli non ſatiſdat̃,nec ẽt repromittitur,ſed ſuperior pōt adiri,vt inhibeat opus fieri,ſi damnũ ab alio timet̃.h.d.vſque ad §.adijcitur ſm intellectũ,quẽ puto verũ.Et ſic totus tex.loquit̃ qñ fiebat opus ad priuatã vtilitatẽ. Sed Bar.intelligit vt loquat̃ vſq ad §.q̃d ergo,qñ ad priuatã vtilitatẽ,poſtea vero ad publicã,ſed tex.non patit̃,q̃a loquit̃ continuatiue. ¶Diuide ergo melius,quia primo præmittit duo ad euidentiam vſque ibi, {propter quod.} Secundo decidit dubium de quo quæritur, & deciſio continet duo vel tria.Vnum,ꝙ cauetur pro uitio operis. alterum ꝙ iſta cautio eſt de fideiuſſoribus, alterum ꝙ pro vitio loci non cauetur,& reddit̃ rõ uſq ibi,{ad ea igitur . } Ibi declarat̃, qñ cauetur pro vitio operis & loci,& qñ fit in priuato vſque ibi, {q̃d ergo.}Ibi quarta,in qua conſuluit quid fieri debeat,qñ timet̃ damnũ ex vitio loci publici,ꝙ opus fit a priuato vſq; ibi,{ſed q̃d.}
2 Ibi quinta in qua determinat vnũ dubiũ circa ꝓdicta.¶†In gl.ibi,(nam flumina.)ideſt proprietas fluminũ nõ eſt cõis , ſed publica, licèt vſus ſit cõis.eſt aũt longa dr̃ia,quia ea q̃ ſunt cõia,conceduntur occupantibus,vt volatilia cœli.& piſces maris,vel fluminũ,& aqua de cœlo cadẽs,& ẽt mare,& littora maris, ſed ea quę ſunt publica,nõ concedunt̃ occupantib.& flumina perẽnia. Hæc enĩ ſunt publica,vt). de flu.l.j §.ij.& viæ publicę,& forũ,uel theatrũ, licèt uſus ſit cõis.Ex eo igitur,quia proprietas non eſt cõis, & ſic non conceditur occupanti,non eſt licitum in flumine publico ẽt non nauigali ædificare molendinũ,uel cluſam, ut ædificium tangat ſolũ,ſeu alueum,niſi interueniente authoritate publica,vt hic in uerbo,(publicę,)licèt quidam intelligant in flumine nauigabili, ſed eadem rõ eſt in non nauigabili,& ſi ꝯ fieret,pōt reſpublica inhibere,vt). ne quid in lo.pub.l.ii.§.ſi quis nemine.verſi.ſi tñ nullũ. & qđ fcm̃ eſt ſine eius authoritate,deſtruere pōt,ſicut licèt priuato de eo quod fcm̃ eſt in ſuo,& per ſe poſſeſſo, ut l. quemadmodũ.§.j.ad leg.Aquil.niſi ſit fcm̃ in loco publico exiſtente in ciuitate,ne ruinis vrbs deformetur,ut d.§.ſi quis nomine,uel ſi nõ uult deſtruere,pōt illi iniungere onus ſoluendi aliquid annuatim rõne ſoli,ut in d.§.ſi quis nemine.& dñium directũ ædificii eſt reipu
3 blicæ,cum cedat ſolo,ut not.). in gl.iij.¶ † Sed ſi ædificando tangeret ſolũ,ſeu alueum,ut contingit Romæ,quia fiunt molendina ſupra aquã ex ꝯcatenatione nauiũ,bene licet hoc facere ſine authoritate publica,quia ſolũmodo utitur aqua & uſus eſt cõis, & vſusfructus cõceditur occupanti,ut hic,ſi non tenderet in præiudicium alterius,ut l.quominus.). de flum.Ex eo aũt,qđ dixi uſum eſſe cõem,ſequitur ꝙ quilibet pōt nauigare,& piſcari ſine authoritate publica.¶Si aũt uellet aquam ducere de flumine,diſtinguit̃ an ſit nauigabile,uel non, ut d.l.quominus.Dic melius,ꝙ aut uult ædificare ſuper flumine.Aut ex illo aquam ducere ad locũ ſuum & ſuper illo canali ędificare.Primo caſu,ſi uult ędificiũ fundare in alueo, non poteſt quodcunq; ſit flumen ẽt non nauigabile , quia alueus cuiuſliber fluminis eſt publicus.Aut non uult fundare in alueo,ſed ſuper aquam conſtruere,ut fit in flumine Padi, & tunc non pōt,ſi flumen ſit nauigabile,quia ẽt uſus aquæ eſt publicus,ſicut alueus,qñ flumen eſt nauigabile.& non conceditur occupãti.Sed ſi flumen non eſt nauigabile,uſus aquę nõ eſt publicus,ſed cõis.Ideo liceret ſuper aquam ædificare.Scđo caſu qñ non uult
a ędificare ſuper flumẽ , ſed ex illo aquã ducere, diſtinguitur an ſit nauigabile,& non pōt per rõnem prædictam:quia uſus aquæ fluminis nauigabilis eſt publicus,& non cõis.Aut nõ ſit nauigabile, & pōt,quia uſus aquæ talis fluminis cõis eſt,ut ſequitur.¶In gl.q̃ incipit.(ſcilicet publicis.)ibi,(& tunc ędificatum eſt eius , cuius eſt
4 ſolum.) i.publicum.¶†No.iſtam gl.ſingulariter, ꝙ ſi quis ędificat ſolum uel molendinũ in flumine publico, ẽt de licentia reipublicæ,ſeu illius,qui rem publicã ibi adminiſtrat , dñium directũ non eſt ædificantis, ſed reipublicæ , licèt ipſe habeat uſum,ſeu dominium utile,ſi hoc fuit actũ per concedentem, & eſt hoc magni effectus,quia ſi hoc eſt uerũ,pōt reſpublica ẽt ex poſtfacto ipſum arctare ad aliquid ſoluendum annuatim reipublicæ in recognitionẽ ſuperioritatis,quod uocatur ſalarium.ut not in l. ij.§.ſi quis neminem.). ne quid in loc.publi.nõ ſic ſi fieret dñium directum ſuũ.¶Item nõ pōt alienare ſine licentia reipublicæ ſicut nec emphyteuta.Bar.hic tenet oppoſitũ,ꝙ immo dñiũ directum efficiatur ędificantis per l.pen.§.fin.). de acqui.rer.do.& hoc qñ ędificiũ eleuatur ſupra aquam,& ſic habet inſtar inſulæ.Si uero totum eſſet ſub aqua,& ſic non haberet inſtar inſulæ procederet iſta glo. Certe iſta ur̃ mirabilis opi.& diuinatio, nec tex. quem allegat bene probat,quia hẽt diuerſos intellectus, ſm diuerſas lecturas,ſed ipſe Bar.in l.quominus.de flumi.in x.q.ur̃ melius loqui, ꝙ ſi ædificans habebat prędium iuxta flumen,& ędificauit in loco, in quo ſi naſceretur inſula efficeretur in ſua rõne uicinitatis,iuxta l.adeo. §.inſula.uer.in flumine.). de acqui.re.do.ẽt tunc ædificatum efficitur ſuũ ad inſtar inſulæ.Si uerò non habebat prædium uicinũ, uel ędificauit in loco,in quo inſula nata non efficeretur ſua, tunc nec ędificatum efficitur ſuum,ſed uel Reipublicæ,uel illius cuius efficeretur inſula.Ipſe tamen habebit uſum , & ſecundum hoc debet limitari iſta glo.

ADDITIO.

a ¶Aquã ducere.In hac materia vide Are.cõſi.29.Fran.Cur.Pap.ꝯſi.33.Iaſ.in ſua ſolẽni repe.l.quominus.de flumi.eundẽ Paul.conſi.65.Old.conſi.30.

1 §.Adijcitur in hac. †In hac ſtipulatione debet fieri mentio de hæredibus uniuerſalibus ſucceſſorib. & etiã ſingularibus ex utraque parte.

Et debet

Et debet caueri de uitio operis,& de uitio loci.h.d.uſque ad §.ui-
tium.Et intellige ſm Dyn.inquantum loquitur de ſucceſſore in
rem,& ſic ſingulari,ꝙ ex facto eius cõmittitur ſtipl'o ꝯ promiſſo
rem,non ꝯ ipſum ſingularem ſucceſſorē,qui nihil promiſit & ꝑ-
miſſio non trãſit ꝯ eum,vt l.fi.š.de ꝯhen. empt. qđ ēt vult gl. hic,
& econuerſo ſi damnũ datur ſucceſſori ſingulari , in quem non
tranſit ſtipl'o ſine ceſſione,vt ea.l.dãni.§.emptor.& l. iij. §. fi. vſuf.
quemad.cauc.¶Ius vero excipiendi bene tranſit in ſingularē ſuc-
ceſſorem,vt š.de iureiur.l.etiã ſi ĩ rem.& l.ſi à te.§.Iul.). de excep.
rei iudi. & ꝯ ſingularē ſucceſſorē,vt l. ſi conuenerit.§. fi.š.pro ſoc.
& l.in hoc iudicio.§.fi.cõi diui.&).de except.rei iudi.l.excep.cum
ibi not. quę omnia plene proſequere per Bar. qui recitat uerba
Dy.).titu.j.l.ſi tertius.§.ſtipl'o.Item glo.quæ incipit,{not.} ibi, {ſed
argumen.ꝯ.}reſponde ad iſtas duas leges,per id quod infra ſequi-
a tur in gloſ.in fi.nam appellatione ſucceſſoris,[a] cõprehenditur ſuc-
ceſſor ſingularis,quo ad hoc, vt facto eius committatur ſtipula-
tio contra actorem,vt hic,non quantum ad hoc, vt committat̃
contra ipſum ſucceſſorem,vel ipſi ſucceſſori,vt in legibus contra
rijs,quod dic vt ſupra dixi.

ADDITIO.

a ¶Succeſſoris.Succeſſoris appellatione an ueniat ſingula. uide Franciſc.
Curti.conſi.49.

1 *Vitium rei qualiter ſumatur.*

1 §.Vitium autem. ¶†Stipulatio iſta non interpo-
nitur,& interpoſita non com-
mittitur,niſi pro damno contingente vitio loci,vel ædificii,aduer
ſus quod potuit prouideri, & non fuit prouiſum interueniente
aliqua culpa promiſſoris,ēt leuiſſima q̃ nõ cadit actione legis A-
quilię,quæ conſiſtit in non faciendo. Si vero contingat damnũ
vitio,loci aduerſus quod prouideri non potuit , quia erat vitium
nãle,vel non uitium loci , uel operis , ſed caſu fortuito aduerſus
quem prouideri non potuit,vel facto tertij,quem promiſſor pro
hibere non potuit,vel interueniente culpa conſiſtente in facien-
do,quæ cadit in actione l. Aquil. ſtipulatio iſta nõ cõmittitur.h.d.
vſque ad §.fi.huius l.quæ incipit,item videamus . ¶ Et iſtud ſum-
mariũ ſatis põt colligi ex §. Caſſius.).ea.l.¶Ponuntur aũt pl'a exē
pla,qñ non potuit ꝓmiſſor ꝓuidere,ne damnũ daretur. Primo,
qñ intrauerat nãle,ꝯ qđ non erat reparatio , vt in iſto §. aliud qñ
caſu fortuito ex improuiſo ueniente,vt in §.hęc ſtipl'o.& in §.Ser
uius.& §.idem Seruius.& §.item apud uicinum. cum ſeq.Vel qñ
facto tertij quem promiſſor non potuit prohibere,ut in §. q̃ quã.
Qñ aũt culpa conſiſtente in faciendo,quæ cadit in actione l.Aqui
lię loquitur §. pręterea. Si aũt accidit uitio loci, vel operis, & po-
tuit prouideri,& poſito ꝙ non,niſi per diligentiſſimum, vt qñ vi-
tium paulatim venit ſubtus aquam,tunc bene cõmittitur ſtipl'o,
licèt non ſit niſi leuiſſima culpa, ut in §. idem Seruius. ver.ſi autē
2 aqua.Et adde quod hr̃ š.eo.l.damni.§.ei qui.& qđ ibi dixi.¶†Not.
in iſto §.j.qualiter ſumatur vitium rei,quia pro eo qđ non eſt nã-
le,ſed accidentale,& ſic aduerſus ipſum põt reparari, non ſic in vi
tio perſonæ,nam tunc econuerſo illud dr̃ vitiũ perſonę quod eſt
nãle,& irremediabile,vt cæcitas,ſurditas & ſimilia . illa vero quæ
non ſunt nãlia,ſed accidentalia,& põt aduerſus ea reparari , pro-
prie non dñr vitia,ſed morbus , ſeu morbi , vt š.de ędil.edic.l.j.§.
ſed ſciendũ.¶Item aduerte,quia gl.intelligit iſtũ primũ §. qñ in lo
co paluſtri,vel arenoſo non erat ædificatũ,& ſic timebatur dam-
nũ ſolum de loco,& uitio nãli,ſed ſi erat ibi ædificatum, uel uole-
bat quis de nouo ædificare,& damnũ nõ timebatur,niſi ꝑꝑ uitiũ
loci,quod euenire uериſimiliter non poterat niſi ꝑꝑ ædificium ſu
perimpoſitum,tunc bene deberet caueri,& cautio ſimpliciter in
terpoſita cõmitteretur ex damno contingente tali uitio , licèt eſ-
ſet irreparabile,& hoc vult gl.quæ incipit .{nunc de ſolo . } quam
tenent oẽs,& eſt notabilis,quia quotidie põt contingere,ſi habet
ortum tuum,vel fundum iuxta meũ,& ego timeo ꝙ aliqua pars
de tuo ruat ſupra meũ,ſi nõ eſt ibi ædificatũ, diſtinguitur vtrũ du
bitē ex uitio nãli,vel accidentali.Et primo caſu non poſſum pete
re mihi caueri,ſecus ſi ſit ibi ædificatum,vel vis ædificare . ¶ Vlti-
mo in §.præterea.eſt una glo.ſuper uerbo. {furnarij.} quę melius
cadit in §.item videamus.cum §.ſeq.

1 *Stipulatio hæc quando non committatur.*
2 *Quilibet poteſt facere in ſuo quod ſibi placet ad ſuam vtilitatem,dum tamen non tangat de alieno,etiam ſi ſuper hoc quod facit,aufert uicino lucrum,quod ex re ipſius facientis ad uicinum proueniebat.*
3 *Si aliquid facio in meo,in quo tu damnum ſentias,uel lucrũ perdas,quãdo poſſis me prohibere,& quid ſi uellē facere foſſam iuxta parietem tuum.*

1 §.Item videamus. †Stipulatio hæc non com-
mittitur qñ ex opere quod
promiſſor facit in ſuo,aufertur ſtipulatori lucrũ , qđ apud ipſum
perueniebat ex re promiſſoris,non de iure debitæ ſeruitutis, ſecꝰ
ſi iure ſeruitutis,uel ſi infertur damnum,quia aufertur illud quod
ex re promiſſoris ad ſtipulatorem non perueniebat.h.d.cum dua
bus legibus ſeq. vſque ad l.plures.¶Et primo loquitur qñ aufert
lucrum,quod proueniebat ad ſtipulatorem nõ iure ſeruitutis,vſ-
que ibi,{ſi tñ.} ¶Secundo,qñ infertur dãnum,quia aufertur illud
quod ad ſtipulatorē non proueniebat ex re promiſſoris , ſed aliũ
de uſque ad l.Trebatius.¶Tertio qñ aufertur lucrũ,qđ prouenie
bat ex re promiſſoris,iure tñ debitæ ſeruitutis , ſm unum intelle-
ctũ,& ſic vr̃ inferri dãnum ¶Quarto in l.Proculus. reddit ad pri-
mũ caſum & ponitur opi.Proculi qui reddit aliam rationem , q̃
2 Trebatius,cuius fuerunt oĩa dicta ſuperiora.†Et not.iſtas leges q̃
ſunt multũ ſingulares in ſua mã,& ſemper allegantur , ꝙ quilibet
a põt facere in ſuo,[a] quod ſibi placet ad ſuam vtilitatē , dum tamen
non tangat de alieno,ēt ſi hoc faciens,aufert uicino lucrum , qđ
ex re ipſius facientis ad vicinum proueniebat,non ſic qñ facit in
publico,nam non põt auferre vicino lucrũ, qđ ex publico ad ui-
cinum proueniebat,vt).ne quid in lo.pub.l.ij.§. merito. & hic in
glo.in l.Proculus.ſuper verbo,{faciat.}in fi.quę eſt gl.pen. ¶Item
aduerte,quia intelligo iſtas leges,qñ fuit interpoſita ſtipl'o ꝓ ope
futuro,quia cũ vellem in eo operari, fodiendo , uel ædificando ,
fuiſti ſtipulatus a me de damno infecto,quod poſſet ibi continge
re ex opere meo.Si verò pro opere iam facto, tũc indiſtinctè nõ
cõmitteretur ſtipulatio in caſibus harum legũ,quia hoc damnũ,
uel lucri ablatio non prouenit tibi ex vitio ſoli,uel operis iam fa-
cti.ſed tunc poſſes agere uel l.Aquil.ꝑpter culpam cõmiſſum in fa
ciẽdo ut in caſu, qui ponit̃ in fi.huius l.j.iuxta not. in ea. l.§.ꝑterea.
uel confeſ.qñ ꝯ debitã ſeruitutē,ut in l.Trebatius. in quam ēt ue-
nit intereſſe,vt l.loci corpus.§.in confeſſoria.ſi ſer.vē.in aliis aũt ca
ſibus hic poſitis nullo mõ,quia licite feci. ¶In gl.quæ incipit, {niſi
animo nocendi fecit.}ibi,{tunc enim de dolo,&c.} quaſi dicat gl.
ꝙ ēt tunc non ageretur ex ſtipl'one, licet illicitè fecerim,ex quo
animo nocendi feci,quia ſtipulatio nõ cõmittitur niſi pro dam-
no,ſed hic dãnum non infero,ſed lucrum aufero.h.d. gl.in l.Pro-
culus.quæ incipit.{etiam totã.}in fi.& š.ea.l.§.præterea.in gl.ſuper
verbo,{fur.}in fi.nimirũ ſi actio de dolo non ceſſit, quia pro hoc
iſta actio non cõpetit.Quod aũt gl.).ſubdit, ꝙ in dubio uideor fe
ciſſe animo nocendi,procedit qñ ex eo qđ facio , conſequor lu-
crum,aliàs non viderer feciſſe animo nocendi, ex quo nihil lucri
conſequor,& tu cõmodũ perdis.& adde).ti.j.l.ij. §. idem Varus.
3 ¶†In fi.gl.pro declaratione huius articuli,diſtingue,qñ aliquid fa-
cio in meo,in quo tu damnũ ſentias , uel lucrũ perdas an poſſis
me prohibere?dic,ꝙ aut facio aliquid immittendo in tuum , qđ
tangat tuũ.Aut non immittendo qđ tangat,ſed extēdendo ſupra
tuũ.Aut nec immittendo,nec extendendo . Primo caſu , aut im-
mitto nãliter vel artificialiter,puta,tignum,vel trabem,quod per
ſe non deriuaretur in tuũ, niſi me hoc principaliter operante,&
tunc potes me prohibere,quinimo & propria authoritate remo
uere,ſi poſſidebas tuũ,ut l.quemadmodũ.§.j.ĩ ultimo caſu. š. ad l.
Aquil.& l.ſi qñ.§.fi.& l.fiſtulas.ſi ſer.vē. Aut naturaliter,ut ſi habe-
bam inferiorem partē domus,in qua faciebam fumũ aſcendentē
ad partē tuã ſuperiorē,uel econuerſo habebã ſuperiorē partē , &
proijciebã aquam naturaliter deſcendentē ad inferiorē , & tunc
diſtinguitur,an hoc faciebã moderatè ſm exigentiã familiæ, & ſi
potes prohibere,aut immoderatè ultra exigentiã , & tunc ſecus,
& hoc patet ex text.& gl.in l.ſicuti.§.Ariſto.ſi ſer.uen. &). de in-
iur.l.pe.¶Scđo caſu,qñ extendendo ſupra tuũ,& non tangendo
potes me prohibere,non tñ propria authoritate deſtruere, ut d.l.
quemadmodũ.§.j.in primo caſu.¶Tertio caſu, qñ nec immitten
do,nec extendendo,tunc aut aufero tibi utilitatē,quæ ex meo ad
te non perueniebat,& potes me prohibere,ut in ultimo caſu hu-
ius §.aut illã,quę ex meo ad te perueniebat,& tunc aut iure debi
tæ ſeruitutis,& idem ut in l.Trebatius. ſm vnũ intellectum gl. ibi
poſitæ.Aut non iure ſeruitutis,& tunc aut hoc faciebã aĩo nocē
di,qa nullam vtilitatē conſequebar ex opere,& idē ut).titu.j.l.j.§
deniq;.Aut principaliter,ut mihi proficerē , & nunc ſecus,licet in
ꝯñam tibi noceat , ut in primo caſu, & in l.Proculus.niſi ſcienter
promiſiſſem contrarium.ut l.Trebatius.ſecundum alium intellm
poſitum in gl.fi. huius.§.per l.damni.§. qui parietem.).eo. ¶In gl.
ſe.ibi,(non.n.cogendus eram.) Tu dic,ꝙ ĩmo poteram cogi, qñ
uolebam facere iuxta parietē tuũ de dãno , qđ ex foſſione poſſet
recipere paries tuus,per hunc tex, quia uideor inferre dãnum,li-
cet n.paries tuus recipiat firmitatem ex adherentia fundamen-
torũ tuorũ ad ſolum meũ,non tñ vr̃ hr̃e illã firmitatē ex meo ſo
lo,nã eodē mõ ſolũ tuum recipit firmitatem ex adherentia mei.
Et iſta eſt ratio ut puto iſtius ultimi caſus. quem ꝑpetuo tene mē
ti,ſolue ergo contrarium primi caſus ad ultimum , qñ in ultimo
infertur dãnum , ſed in primo aufertur lucrum,& hoc uult gl.in
l.Trebatius.quę incipit:{etiam.}

ADDITIO.

a ¶Facere in ſuo.Adde quod propter hoc uoluit Oldr.conſ.200.

LEX XXVII.

1 *Cautelæ ſeruanda in ſtipulatione,& promiſſione plurium.*
2 *Si ſum dominus fundi pro dimidia,& lego tibi fundum, uideor legare dũtaxat meam dimidiam.*
Si dixi lego partem fundi,uel partem partis,an videar legaſſe dimidiam dimidiæ.

Plures

1 PLures earundem. ¶ † Si plures domini ſtipulantur, debent ſtipulari ſimpliciter,& cenſetur quilibet ſtipulatus totum ſuum damnum,ſed ſi adijceret verbum, partis,tunc videretur ſtipulatus partem ſui dãni, & ideo cautela eſt,ꝙ non adijciatur.Si verò plures promittunt , conſilium eſt, ꝙ quilibet promittat pro ſua parte,quia ſi ſimpliciter , uidetur quilibet promittere inſolidum.h.d.¶Et primum dictum intellige ſiue ſtipulentur ſimul & eodẽ tp̃e,ſiue diuerſis.Secundũ autẽ dictum intellige,quando diuerſis temporib.ſi enim ſimul,quilibet teneretur pro parte,etiã iure iſto,per l.reos.§.cum tabulis.ſ. de duo.re.licèt glo.fi.huius legis ſecundum quoſdam,dicat cõtrarium,& male.Ratio autem diuerſitatis inter primum caſum & ſecundũ eſt, quia non poteſt quis pro alio ſtipulari,ideo ſtipulãdo ſimpliciter, videtur ſtipulatus ꝓ ſe tantum,& totum ſuũ damnũ, non autem damnum partis ſocij,ſed econuerſo benè poteſt quis promittere pro alio,& ideo ſi vnus promittat ſimpliciter emendationem damni,cẽſetur promittere totum damnũ,etiam pro eo,quod cõtingit à ſocio ſecundum Dy. ¶ In gl. quæ incipit, { puta partem.} pro declaratione eius opinionis, ꝙ etiã ſi ex parte ſtipulatorum fiat mentio de parte,non videatur quis ſtipulatus partem partis, ſed totũ damnum ſuũ per l.vxori.in prin. de leg. iij. Sol. ſecundũ glo.in fi.verum eſt,ſi dicerem hoc modo,promittis partẽ meam damni,ita ꝙ illud pronomen,meam,eſſet adiectiuum illius verbi,partẽ tũc.n.totum damnũ meũ comprehenditur qđ reſpectu uniuerſalis damni dr̃ pars damni,ſed ſi dicerem , promittis partẽ damni mei,ita ꝙ illud pronomen,mei,non ſit adiectiuum uerbi, partem,ſed uerbi,damni, tunc uideor ſtipulatus partem partis, ſcilicet damni mei,ita debet intelligi iſte tex. idẽ ſi dicerem,pro-
2 mittis partem damni contingentis in mea dimidia. † Et iſta inducuntur ad quæſtionẽ.Si ſum dominus fundi pro dimidia,certum eſt,ꝙ ſi lego tibi fundum, videor legare duntaxat meam dimi-
a diam,a vt l.ſerui electione.in fi.de leg.j.¶ Quid ſi dixi lego partem fundi,uel partem partis,videtur ꝙ uidear legaſſe dimidiam dimidiæ.arg.huius l.contrarium dicunt Doct.fauore vltimæ uoluntatis,ꝙ videar legaſſe totam meam dimidiam per tex. cum glo.in l. Lucius.§.filiam.de leg.ij.& ſic illa verba partem partis,ponuntur intranſitiuè pro eodem, id eſt dimidia,quæ eſt pars mea in hoc fundo,prout exponit gl.in d.§.filiã quæ facit quod habetur in l.j. C.de condi.inde p gl.de verbis,quæ ponuntur intranſitiue, quod eſt,qñ duo ſubſtantiua ponuntur pro eodem ut iure conditionis.i.iure,quod eſt conditio,& alibi ex cauſa præteritionis, id eſt , ex ipſa præteritione,quæ eſt cauſa nullitatis, ut in auth. ex cauſa, C.de libe.præter.

ADDITIO.

a ¶Dimidiam.Adde quæ poſui in d.l.ſerui electione.

LEX XXVIII.

1 IN hanc ſtipulationem. † In iſta ſtipulatione uenit intereſſe dãni emergentis,& lucri ceſſantis.h.d.cum l.ſeq.¶In tex.ibi, {ſuſtit.} ſubaudi ut poſſet ſuſtinere ruinam domus proxi.pro qua erat cautio, & intelligo quando promiſſor dominus domus ruinoſæ erat negligens in reparando domum ruinoſam,& ſic ſtipulator habuit iuſtam cauſam faciendi impenſam,vt in fi.huius l.& iſto modo intelligẽdo poterit repetere has impenſas,etiam antequam domus ruat, licèt glo.ij.hic poſita ſuper verbo, {poſſit.} dicat contrarium ſm̃ Rug.ꝙ non niſi poſt ruinam,ſed Dyn.eam reprehendit,per finẽ huius legis,& etiam patet ratio,quia damnificatus eſt culpa promiſſoris non reficientis,licèt domus non durauerit. ergo poteſt petere hoc damnũ, ſed glo. poſſet procedere , ſi promiſſor noncrat adhuc in mora reparandi.¶In tex.ibi, { cum propter uitium communis parietis.} ſupple quem alter ſocius ędificando premebat,ſm̃ Dy.vel uterque tamen ſtipulator habebat ædificia pretioſiora,in quibus duobus caſibus potuit compellere ſocium ad cauendum,ut ſ.eo.l.inter quos.in prin.& hoc voluit gl. magna, in verbo,(uel dic cauetur.)ſi autem nullus in communi pariete aliquid faciebat,ſed ipſe paries de ſe minabatur ruinã, nec erat pretioſius magis ab uno,ꝙ ab altero,non poſſet petere unus ab altero ſibi caueri,ẽt ſi habeat ædes pretioſiores,ut ſ. eo. l. ſi ædibus, quia hẽt facultatẽ reficiendi.Idẽ ſi uterque ædificabat, tñ alter non habeat pretioſiores ædes,vt ſ.eo.l.damni.§.cũ parietem.

LEX XXX.

1 *Pro opere quod quis facit in alieno,iure debitæ ſeruitutis domino ſoli, nuda promiſſione cauetur.*
2 *Exempla non reſtringunt regulam,ſed declarant.*
3 *Statutum ſi primò ponat regulam,& poſtea exempla,quòd tunc comprehendat etiam alios caſus quàm exemplificatos.*

1 DAmni infecti. ¶ † Pro opere quod quis facit in alieno, iure debitæ ſeruitutis domino ſoli,nuda promiſſione cauet. h.d. Dy.& ꝓcedit determinatio huius legis duob. concurrentibus.ſ.quia ædificat in alieno,in quo habet ius ſeruitutis, & quia cauet domino ſoli pro illo ædificio,quibus cõcurrentib. cauet nuda cautione. Altero vero deficiente poſtq̃ ædificat in alieno teneretur ſatiſdare,puta ſiue hẽt ius in re.ut ſ.eo.l.prætor. in prin.& l.ſi finita.§.deinde.Idem ſi hẽt ius in re,& non cauet ipſi dño ſoli,ſed alteri,vt ſ.e.l.hoc amplius.§.fin.qđ tñ limita, & diſtingue,vt ibi di i. ¶ Et aduerte ꝙ hic eſt una gl. quæ incip. idest de opere.quæ reprehenditur per Doc.ꝙ ſaltem pro uitio ſoli dẽt ſatiſdari dño ſoli,nam hoc non eſt uerũ, cũ ipſe dñs teneatur alteri cauere pro tali vitio,ergo ſibi nõ eſt fauendũ.ar.C. de fur. l. apud
2 antiquos,ſm̃ Iaco.de Rau.¶†Vltimo not.ſi. huius l. quę ſemper allegatur,ꝙ exempla non arctant regulã,ſed declarant, facit l.rẽa. circa fi.de iur.& fac.igno.& l.ſcire oportet.§.pe.de excu.tut.l.ſi in
3 diem.de condi.& dem.in ver. ¶†Sũt ergo diligenter inſpicienda uerba ſtatuti,an primo ponant rẽam,poſtea exempla, & tunc cõprehendunt ẽt alios caſus, q̃ exemplificatos per iſtum text. An non procedat per modũ regulę,ſed diſponendo in quodã caſu, & tunc ad aliũ etiã ſimilẽ non extẽdit,ſi diſponat præter ius cõe, uel in caſu odioſo,ut l.ſi uerò.§.de uiro.ſol.ma.

LEX XXXI.

1 *Procurator de cuius mandato dubitatur,ſi ſcit ſe uerum procuratorem, põt cauere de rato, cum habeat exceptionem, ꝙ quandocunque apparebit ipſum uerum procuratorẽ fideiuſſores non teneantur, & quid ſi hoc non eſſet appoſitum in cautione.*

QVi vias publicas. ¶ Primũ dcm̃ huius l.cum gl.procedit qñ ille q reficiebat uiã publicam, faciebat hoc ad ſuam vtilitatẽ,& tunc cauet,ẽt ſi habeat authoritatem publicam,ideſt licentiam a republica,ut ſ.eo.l.fluminũ.in prin.procedit etiã,qñ hoc faciebat ad publicã utilitatẽ,tñ nõ habebat authoritatẽ.ſ.licentiam.Si uero concurrerẽt iſta duo , ꝙ ad publicã utilitatẽ,& authoritate publica,non teneretur cauere,ut ſ.eõ.l.ſi finita.§.ſi publicam.ſed ſuperior iudex debet mittere ad locũ,ut opifices taliter faciant,ꝙ uicinis non noceãt,ut ſ.ea.l. §. ſi quid uitio.
1 ¶†Scd̃m caſum huius l.no.ꝓ eo qđ dixi ſ.e.l.prætor. poſt prin.ꝙ procurator de cuius mãdato dubitat,ſi ſcit ſe verũ procuratorẽ, põt cauere de rato cũ habeat exceptionẽ, ꝙ qñcunque apparebit ipſum eſſe uerũ ꝓcuratorẽ,fideiuſſores non teneantur.Sed ſi hoc nõ eſſet appoſitũ in cautione,tenerent fideiuſſores ẽt dicto caſu ſaltẽ ad expẽſas litis,qđ plene dic,vt l.ſi ſine.§.cũ autem. & §. Marcellus.ſ.rem ra.ha.& uide ſ.eo.l.inter quos.§.pen.

LEX XXXII.

SI ædibus. ¶ Qui hẽt ius reficiendi domũ ruinoſam,nõ põt petere ſibi caueri de dãno infecto.h.d.Et dr̃ hr̃e ius reficiendi ſocius , qñ domus ruinoſa erat cõis ,q a põt reficere etiam inuito ſocio,ſi refectio erat neceſſaria,ut no. ſ.e.l.in cõi. ſimiliter uſufructuarius dr̃ hr̃e ius,non q a poſſit inuito ꝓprietario. ſed q a ꝓprietario,nõ ꝯdicente,tenetur reficere, aliàs tenetur de culpa, & iõ nec ipſe petit ſibi caueri,ut ſ.e.l.dãni.§.ei cuius.Si uero q̃s nõ tenetur reficere,nec põt inuito dño,ut qñ domus non erat cõis, tũc licèt de facto poſſet reficere dño patiẽte. nõ diceret hr̃e ius reficiendi,nec ꝑ hoc impediretur cautionẽ iſtã petere, alias iſte titulus nunq̃ haberet locũ.¶No.hic in fi.rẽam.ꝙ ubicũq; quis põt euitare dãnum per aliũ modũ,q̃ petendo ſibi caueri nõ põt cautionẽ iſtã petere cõcor.l.ſequen.&.ſ.eo.l.qui bona. §.de illo.

LEX XXXIII.

1 *Qui põt damnum euitare per aliũ modũ,non põt hanc cautionẽ petere.*
2 *Ad petendum cautionem iſtam non competit actio , ſed officium iudicis nobile,& quis ſit effectus.*
3 *Locator an dicatur poſſidere inuecta,& illata in domum locatam.*
4 *Pignoratitia actio licèt re contrahatur, ideſt, interueniente traditione, aliquando tamen etiam ſi nulla traditio interueniat contrahitur.*
Res obligata ſi ꝑuenit ad creditorẽ licitè,ꝙ hẽat ius retinendi ꝓ debito.

1 INquilino non datur. † Qui poteſt dãnum euitare per alium modũ,nõ põt hanc cautionẽ petere. Itẽ inquilinus ſi dubitat ruinã domus conductæ, põt
1 inde recedere,dũmodo ſoluat penſionẽ tp̃is præteriti, & ut locator hoc fieri patiat,hẽt actionẽ ex conducto.Si aũt non ſolueret, põt locator retinere propria authoritate inuecta & illata in domũ conductã tanq̃ pignora,debet tñ circa ipſam diligentiã adhibere,& ſi pereũt ꝑ diligentiã nõ habitã,tenet actionẽ pig.h.d.cũ l.ſeq.& ſunt bonę leges cũ gloſſis.¶Ex gl.j.collige duos caſus,in quibus inquilinus põt ſibi conſulere migrando de domo condu-
a ctaa,& ideo in illis quia eſt magiſtra. ¶†No.ẽt gl.ſe.cũ tex. ꝙ ad pe-
2 tendum cautionem iſtam non cõpetit actio, ſed iudicis officium nobile,

ADDITIO.

a ¶Cõducta.Si tñ ille uellet redire poſt expulſionem factam ꝓ refectione, locator põt ꝯpelli ad reſtituendũ domum locatã ſm̃ Lud.Ro. ſingulis.

nobile,ad hoc allegatur iſte tex.cũ gl. ¶Eſt aũt magnus effectus, ꝙ qñ competit actio,debitor conſtituit in mora per interpellationem ẽt extraiudicialẽ,vt l.ſi ex legati cauſa. cum ibi not. & l. ꝗ Romæ.§.cohæredes.de verb.ob.& l.pe.qñ di.le.ce.ſed qñ competit ſolũ iudicis officium,nõ conſtituitur in mora,niſi per interpel-
3 lationem iudicialem,vt ſ.e.l.cũ ſtipulaſſem.& ibi no. †Vltimo iſta l.vtique allegatur,ꝙ locator non dr̃ poſſidere inuecta & illata in
a domum locatã,niſi poſtꝗ ipſa retinuit vel incluſit propenſione,[a] licèt ꝯtrium notetur in l.ſolutã.§.ſoluta.ſ.de pign.act.& videbatur hoc verũ,quia domum locatam poſſidet animo ſuo,& corpore coloni,vt l.iij.§.ſaltẽ.ſ.de ac.poſſe od.mõ videbatur poſſidere res ibi inuectas,vt d.l.ſolutã.§.Nerua.in fi.ſed ꝯtrium eſt per eundem §.quia non ſunt ſub ſua cuſtodia,ſed inquilini,& ideo inquilinus poſſidet,ẽt ſi credat illas ſe perdidiſſe,& tñ ſunt intra domũ,vt d. §.Nerua.in fi.Eſt ẽt notandum,ꝙ põt ꝓpria authoritate includere,licèt rĩr ſecus,vt l.extat.qđ me.cau.& hic, qa ſunt intra domũ ſuã a ſe poſſeſſam,ał s pderet ius ſuum.facit l.ex dñis.ſ. in qui. cau.
4 pig.ta.ꝯhatur. Allegatur ẽt iſta l.in fi.†ꝙ licet pig.act. reꝯhatur, id eſt interueniẽte traditione,aliqñ tñ ẽt ſi nulla traditio interueniat, ꝯhitur,vt in caſu huius l.qñ conductor inuexit. Et idem vr̃ dicendum,vbicunque res obligata peruenit ad creditorem, licèt traditio non interuenerit,quia habet ius retinenti pro debito,ſi licitè ad eum peruenit,facit qđ not.in l.ſi non ſortẽ.§.ſi centum.de con di.inde.& etiam eadem ratione tenetur pro debito ſoluto.

ADDITIO.

a ¶Pro pẽſione.Lu.Ro.i ſing.ſuis.dicit ꝙ Bart.diuinat ĩcõcordando.§.ſolutã.cũ §.colonus.in l.ſi in lege.ſ.lo.vñ ipſe ſoluit ꝙ §.colonus.loquiť in ꝑdio ruſtico.§.nõ ſolũ in inquilino,& ꝓ hoc allegat l.certi iur.C.loca.vbi *facilius inducit hypotheca inquilino,ꝗ in colono*,ſed an inuecta & illata per ſ m conductorem ſint tacitè obligata locatori,idem Lu.dicit ꝙ nõ, per l.ſi in lege.§.coloni.ſ.lo.

LEX XXXV.

IN parietis communis. Lex iſta cũ duab.ſe.& l.inter quos.in prin.& l.ex damni.§.j.& l.in reficiendo.& l.damnum.in §.cum pariete. tractant de una materia ſatis intricata,quam Bart. ponit in l.inter quos. licet ſatis confusè,videlicet,qñ paries communis inter duos eſt vitioſus,vtrum alter ab altero poſſit petere ſibi caueri de damno infecto,& de hoc loquitur l.inter quos.in prin.& l.damni. §. cum parietem.& l.ſi ædibus.& ſi interpoſita eſt cautio quando cõmittatur,& de hoc loquitur iſta lex cum duab.ſeq..& l.ex damni.in §.j. licet ille.§.poſſit etiam intelligi,quando nulla cautio fuit interpoſita,& circa iſtos duos articulos in quibus principaliter cõſiſtit iſta materia,diſtinguam plene in d.l.damni.§. cum parietem. vbi glo. diſtinguit.Iſtę ergo tres leges hoc dicunt in effectu. Quòd ſi alter ex ſocijs habentibus parietem communem volens ipſum reficere tanquam uitioſum,cauit ſocio de damno infecto, committitur cautio ſecuto damno, ſi euenit propter culpam ſuam commiſſam in deſtruendo parietem,ſeu reficiendo, cum refectione non indigeret,& etiam ſi indigebat,ſi tamen malè refecit, ſeu malum parietem ſubrogauit,& propter hoc damnum contingit.hoc dicit hæc lex.Etiam glo.i.ponit caſum,& bene,licet ſit clarus,modo expediret.¶Gl.i.magna in fin.format unum contrarium,in quo omnes glo.iſtarum legum ſe reuoluunt,in quo videtur conſiſtere maior difficultas,quæ ſit in iſtis legibus. Nam uidetur, quòd iſta ſtipulatio non committatur, etiam pro damno contingente culpa ſocij reficientis,quia illud damnum poteſt peti actione cõmuni diui.uel pro ſocio quæ ſunt ordinarię, ergo debet ceſſare actio ex iſta ſtipulatione, quę iure extraordinario interponitur per l.ſi ędibus.ſupra eodem.& l. damni infecti ſtipulatio. §. ei qui. gl.hic ſoluit,ꝙ iſtud eſſet verum,ſi damnum contingeret in re cõmuni,ſed hoc contingit in re propria,licet ex pariete communi. gl.autem penul.in l.nam ſi.ſ.eo.format iſtud idem cõtrarium, & dat alias ſolutiones.ſimiliter glo.in l.inter quos.in prin. ſuper verbo,{ab eo.}ibi,{& eſt ratio ſecundum quoſdam,&c.} voluit hoc idem contrarium ſignare & dat alias ſolutiones. Docto. omnes iſtas reprehendunt,& ſpecialiter iſtam,quam ponit glo.hic dicẽtes,ꝙ eſt contra caſum illius l.ſi ędibus.in primo caſu, quia ibi timebatur damnum de re cõmuni ad propriã. Salua illorum pace illa nihil obſtat,quia non dicitur ibi quod ſi damnum contingat in re propria a communi,illud poſſit repeti actione pro ſocio,vel communi diui.ſed bene dicitur,ꝙ timore huius damni nõ poteſt petere ſibi caueri,quia poteſt ipſum euitare reficiendo rem communem,& expenſas poterat recuperare a ſocio communi diui. uel pro ſocio.Sic ergo bene probat illa lex,ꝙ expenſas quas vnus ex ſocijs facit in re communi,poteſt repetere a ſocio pro rata, ſi ſunt utiles.ſed ꝙ damnum contingens ex re communi in ꝓpria poſſit repeti illis actionibus,hoc ibi non dicitur,unde Bar. in l. inter quos.allegat ad hoc l.iii.communi diuidundo.ibi, dum dicit, {eo nomine &c.}¶Tu melius alle.l.ex damni.§.j.ſ. eo. in verſi. ꝙ ſi quis.nam ibi non apparet,ꝙ ſit interpoſita ſtipulatio, licet glo. ita intelligat.Vnde eſt neceſſe,ꝙ poſſit repeti communi diuidun. uel pro ſocio,quando culpa ſocii euenit,alias ſecus, in primo dicto illius §.& etiam ſecus,quando communi culpa, vt in vltimo caſu illius §.tunc ergo,quomodo reſpondetur ad contrarium de l.damni.§.ei qui.ſ.eod. qui magis obſtat ꝗ l. ſi ædibus. Bar.ſuper hoc laborat.ſ.eod.l.inter quos.& dicit iſtas leges eſſe intelligẽdas, quando paries erat communis pro diuiſo, quia nullus ponebat onera ultra medium parietis,ideo non competebat illi actio.Iſta eſt diuinatio, & videtur implicare contradictionem, ꝙ ſit communis,& pro diuiſo,quia diuiſa nõ ſunt communia. Vnde Ang. hic dicit iſtas leges intelligendas,quando interuenit culpa ſocij leuiſſima,quę non uenit in illis omnibus,meritò uenit in hanc ſtipulationem,ſecus ſi culpa leuis,per ea quæ habentur in l. contraria.& iſta eſt ſatis bona.& ſ.eo.l.damni.la.j.§.ei qui.

LEX XXXVIII.

CVm emptor. †Stipulatio emptoris interpoſita ante rem ſibi traditã, non committitur pro damno contingente ante traditionem,ſi cuſtodia rei ꝑtinebat ad uenditorem cum poſſit ab illo recuperare,alias ſecus.h.d.Dic ut plene not.ſupra eo.l.damni.§.emptor.

§.Si agri nomine. Pro parte agri ruinoſi ſi non cauetur fit miſſio in poſſ. in illam partem tantum,ſed tamen pro parte ędium fit interdũ miſſio in totas ædes,ſi ruinoſa non poterat a non ruinoſa ſeparari, alias ſecus.h.d.ut ſupra eo.l.ſi finita.§.ex hoc edicto.

1 *Socius qui refecit cõem parietẽ,an poſſit repetere partem expenſarum.*
2 *Si domus tua deſtruxerit domum meã,quæ valebat centum, & tunc ago ex ſtipulatione dãni infecti ad centum,an de iſtis centum debeat detrahi quantum ualet area, & etiam cæmenta.*

§.Deducto veteris. Gloſ. ponit hic caſum duobus modis, ſed neuter placet,quia non congruunt literæ,licet poſſint eſſe ueri in ſe. Tu autem pone caſum,quando unus ex ſocijs communis parietis,ipſum refecit ex cauſa neceſſariæ,ut ſ.eo.l.in communis. & nunc vult repetere expenſas ab altero ſocio,quæritur qualiter debeat æſtimari:pone enim ꝙ uetus paries ualebat decem,refectus ualebat quindecim,an poterit repetere tota quindecim uel partem eorum:certe non,ſed partem de quinque quæ addit de ſuo. Et ſi in addendo aliquid de ueteri pariete repoſuit, illud debet detrahi.h.d. Et ita uidetur intelligere Bar. in l.in communis. in fin.
1 ubi format quæſtionem,an ſocius†qui refecit communem parietem,poſſit repetere partem expenſarum.& dicit ꝙ ſic, & allegat iſtum tex.pro hoc etiam l.ſi ędibus.ſ.eo.& quia non eſt differentia inter communes ædes,& communem parietem. facit l. cum duobus.§.idem reſpondit.ſ.pro ſoci.& l.ſi ut proponis.C.de ędif.
2 priua.¶†Allegatur iſte tex.ad queſtionem,ſi domus tua deſtruxerit domum meam,quæ ualebat centum, & tunc ago ex ſtipulatione damni infecti ad centum,certe de iſtis centum debet detrahi quantum ualet area,& etiam cæmẽta,quæ mihi remanent,ita not.hic Barto. ꝑ l.facienda.ſ.arbo.fur.cæſa.hoc intelligo uerum, ſi uolo mihi areã,& cęmenta retinere,ſed ſi uolo ea tibi dimittere,teneris ad integra centũ.arg.eius quod no. ſupra de condi. ob cau.l.ſi pecuniã.in glo.ꝗ incipit,{expendendo.}vel {expendiſti.

LEX XXXIX.

INter quos paries. Si unus ex ſocis cõmunis parietis uelit reficere tenetur indiſtinctè cauere ſocio de damno infecto pro vitio operis,ſi uero ambo, tenetur alter alteri cauere quando ille habet ędes precioſiores, & ſic maius damnum poteſt recipere,alias neuter cauere tenetur, quia cautio eſſet inutilis,ſi alter alteri caueret, cum tantum conſequeretur ab altero quantum ſibi daret,& ſic fit inuicem compenſatio. h.d.Et iſtam lectu.& intellectum ponit glo.quæ incipit,{peteret} in ſi.ſecundũ Azo.ibi,{uel melius.}¶Ex glo.quæ ſunt hic colliguntur tres opiniones principales,quarum prima concernit uerſi.alter,& eſt talis,nam videtur,ꝙ ille verſi.non procedat,aut enim ipſum intelligimus in caſu pręcedenti,quando alter tantum reficiebat,& tunc tenetur ille alteri cauere, etiam ſi ille alter non habeat ædes precioſiores,ut in præcedenti tex.qui loquitur indiſtinctè. Aut uterque reficiebat,& tunc alter alteri cauere non tenetur, vt infra eo.l.damni.§.cum parietem.aut neuter,& tunc idem, cũ quilibet ipſorum poſſit damnum euitare reficiendo, ut ſ. l.ſi ædibus timore huius gl.ꝗ incip.{retento.}ponit quatuor ſolũones,& nulla eſt uera,ſequens uero quę incipit.(quam.) in (ibi,) uel melius.)ponit quintam,& illa eſt vera,ꝙ ille uer.intelligat, qñ uterq; reficiebat.

reficiebat.Et ad §.cum parietem,reſponde.ur, ꝙ ille limitatur per
iſtum tex.ꝙ tunc alter alteri nõ cauet,verum eſt,niſi alter habeat
ędes pretioſiores, vt hic: & aduerte quia intelligo vt caueatur,&
ut ſtipulatio cõmittatur, quatenus damnum illius excedit dam-
num ſocii,ſed quatenus concurrunt,ſit inuicem compenſatio, vt
hic in ver.alioquin.Si uero alter tantum reficit tunc teneretur al-
teri cauere de vitio operis,ſiue illud appareat de pñti, ſiue non,
ſed in futurum poſſit apparere,vt ſ.eo.l.fluminum. in fi. prin. ibi,
{ ſed quod dictum,&c.} non enim fienda eſt in hoc differentia,li-
cèt quidam quos recitat, gl. ſequens in prin. dicant contrarium,
ſed qñ vterque reficit,poſito ꝙ ex vitio operis poſſit damnũ con
a tingere,culpa cum culpa compenſatur vſque ad ęqualẽ quantita
tem,ſed quatenus eſt vltra,ſecus. Sed tunc cadit fortis oppoſitio
de l.ex damni.§.quoties.verſi.quod ſi ęqualiter.ff.eo. vbi erat æ-
qualis culpa,& tñ fit compenſatio de toto, etiam ſi alter habeat
ędes precioſiores.Solu.vt ibi dicam. ¶Secunda oppoſitio con-
cernit ver.alioquin.& colligitur ex gl.quę incipit,ſcilicet commu
ni diui.in verſi.in quibus,etiam de l.in hac.ſ.eo. vbi indiſtinctè vr
dicere poſſe peti cautionem pro vitio communis parietis, & hic
dr contrarium,qñ periculum eſt æquale,& ambo reficiunt. So-
lutio intellige illam l.ſm iſtã, vt poſſit peti in duobus caſibus præ
cedentibus,& ita not.gl.ibi,in ver. vel dic cauetur, & etiam hic in
illo verſ.in quibus.¶Tertia oppoſitio colligitur ex illa eadem gl.
in verſi.& eſt ratio,& illa concernit primum & ſecundum caſum
huius legis,nam vr ꝙ etiam in illis non poſſit peti cautio, & inter-
poſita non committatur,quia damnum poteſt emendari,& peti
per actionem ordinariam pro ſocio,communi diui.ergo, &c. vt
ſ.eo.l.inquilino. & l. damni. §. ei qui.Iſtã oppoſitionem formauit
etiam gl.in l.in communis.in fi. primæ gl. & in gl. pen. ſ.eo.& dat
ibi quandam ſolutionem,hic vero ponit alias duas, tene ſolutio-
nem quã ibi dedi,ſm Doc.& illud qđ gl.hic dicit, ꝙ paries erat in
diuiduus,& ideo ceſſat communi diui.facit l. arbor.§.fin.ſ.cõmu
ni diui.vbi ceſſat in iuribus incorporalibus,quæ ſunt diuidua.Cæ-
tera dic,ut dicam in l.dãni.§.cum parietem.diſtinguendo.

ADDITIO.

a ¶Nã culpa par cũ pari cõpenſat̃,nõ cũ impari,iuxta doctrinã Inn.in c.itel
leximus.de adul.Ale.in l.ſi ambo.ff.de ꝯpenſ.quãobrẽ leuis cũ lata culpa
ꝯpenſatio nõ admittit̃ ut ibidẽ,& ꝑ eundẽ Ale.in.l.q decẽ. ſol.ma. Bal.in
l.acceptã.de uſuris.Et Phyl.Cor.in cõſ.40.inci.in hanc literã in ij.par.tra
dit ꝙ culpa in faciendo nõ cõpenſat̃ cum culpa in ꝯmittendo, qñ aũt cul
pa cũ culpa compenſet̃,vide Spe.in tit.de expen.§.vj.ver.tu autem.

---

1 *Si duo cõtendant de dominio domus ruinoſæ onus cauendi pertinet ad poſ*
ſeſſorem.quid ſi aliquid præſtiterit ex cautione,& poſtea ſuccumbit in
qõne dominij,repetit a uero domino,& ſi cauere detractat,poſſeſſio eius
transfertur in petentem cautionem.

2 *Poſſeſſor hereditatis an poſſit cogi ad ſoluendum legata,licet nõ ſit heres.*

3 *Si imponitur aliquod onus Epiſcopo Bononienſi,& aliquis ſit in poſſeſſio*
ne Epiſcopatus de facto,& alter qui eſt uerus Epiſcopus, non eſt in poſ-
ſeſſionè,quis eorum teneatur.

1 §.Si dominus. †Si duo cõtendant de dñio domus
ruinoſæ onus cauendi pertinet ad
poſſeſſorem. quid ſi aliqd pſtiterit ex cautione,& poſtea ſuccum-
bit in qõne dñij,repetit a uero dño,& ſi cauere detractat, poſſeſ-
ſio eius transfertur in petentẽ cautionẽ.h.d.ſingularis §. primum
dcm̃ procedit,ſi petens vult hoc,quia non hẽt quærere, quis ſit
dñs,ſed ſufficit,ꝙ talis eſt poſſeſſor,& hoc eſt certũ, ideo põt eli-
2 gere,vt in fi.§.†Et hoc eſt notandũ,per hoc.n.patet,ꝙ ſi eſt contẽ
tio inter duos de hæreditate, & ſint legata, quæ poſſint peti ab
eo, qui ipſorum ſit hæres, ꝙ legatarii pñt agere ꝯ poſſeſſorem
hæreditatis,ẽt ſi ille re vera non ſit hæres, & ſufficit ꝙ poſſideat,
nec põt ille recalcitrare quin ſoluat,ita no.Bar. expreſſè in l. con-
trouerſia.ſ. de tranſa. ꝑ illũ tex.cũ gl.licèt iſtũ tex. non allegat. ꝓ-
3 batur ẽt in l.fi.C.de peti.hær.circa mediũ.†Facit etiam iſte tex. ꝙ
a ſi imponit̃ aliquod onus Epõ Bonon̄.& aliquis ſit in poſſeſſione[a]
Epiſcopatus de facto,alter vero qui eſt uerus Epũs non ſit in poſ-
ſeſſione,ꝙ ille teneat̃ qui eſt in poſſeſſione. Et ſi committatur cã
Epõ Bononienſi,ꝑ conſequens uideat̃ commiſſa illi, qui in poſ-
ſeſſione eſt. Et ita not. Ant. de But. in c. per uenerabilem.qui filii
ſint legit.ante fi.ꝑ illum tex.in vj.notabili. ¶Si aũt actor ageret ꝯ
illum,qui nõ eſt in poſſeſſione,aſſerit tñ ſe dñm, & mouet litẽ ſu-
per dño,poſſet adhuc iſtud facere,qa ille non põt denegare cau-
tionem poſtq̃ aſſerit ſe dñm,& ſi non caueret, fieret miſſio ſuꝑ
iure illius ex primo,& ſecundo decr.& transfertur in actorem,ſi
ne tñ præiudicio poſſeſſoris,quia dñium põt transferri ſine poſ-
ſeſſione,ut l.ſi fundum.de fund.dota.cũ ibi not.& ita diſputando
terminauit Mar.Sili.vt Ioan.And.refert in additio.Spe.de primo,
& ſecundo decre.§.reſtat.de qua facit ẽt mentionẽ Bar.in l.a di-
uo.§.ſi ſuper rebus.in fi.ff.de re iudi.dic ut ibi,ꝯ iſtud tñ,ꝙ non te-
neatur cauere,ex quo non poſſidet,& cõmoda non percipit,fa-
cit quod no.gl.ff.ea.l.proxi.§.ſed dic non cogitur præciſè, ut ibi.
ſed cauſatiuè ſi uult ius ſuum ſibi conſeruari, alias transfertur in
actorẽ.¶Scdm dcm̃,ꝙ repetat a vero dño,ſi ſuccumbat in cã ꝓ-
prietatis illud quod ſoluit uirtute cautionis, intelligo verũ ſi erat
bonæ fi.poſſ.alias vr donaſſe.argu.in l ſeruus ſeruũ. §. ſi oliuã. ſ.ad
legẽ Aquiliam.& facit qđ plene hr in l.ſi quid poſſeſſor.in prin.de
pet.hær.¶Tertiũ dcm̃,qđ poſſeſſio transferat̃,ſi nõ cauet, Doct.
intelligunt verũ,qñ erat præſens,& contumax,[a]& tunc transfert̃
ex primo decreto. qđ vim ſecundi obtinet, vt l. ſi alienũ. ſ. de in-
ter.act.ſed ſi eſſet abſens,non transferetur vera poſſeſſio ex pri-
mo decr.ut l.tertia.§.fi.de acq.poſſ.nos poſſumus etiam intellige-
re,qñ erat abſens,& dic ꝙ trãsfertur ex ſecundo decreto, & etiã
vſucapiendi conditio,vt l.prætoris.ſ.eo.cum ibi no. in prin.

ADDITIO.

a ¶In poſſeſſione.Hæc dicta ꝑ Pa.limita ſm Do.de Rota in recollectis. do.
Ber.de Biſig.in ti de iudi.deciſione incipiẽte,duobus Abb.contendentib.

---

1 *Si plures ſint prætendentes intereſſe,cuilibet eorum eſt cauendum.*

2 *Beneficiati excommunicati an durante tempore excommunicationis poſ-*
ſint percipere fructus beneficiorum.

3 *Banniti,an teneantur ad onera communis.*

1 §.Damni infecti. †Si plures ſint prætendentes in
tereſſe,cuilibet corũ eſt cauen-
2 dum. h. d. ¶†Gl. inducit finẽ huius §.in arg.ad q.de clericis vltra-
montanis excõicatis.Sed mirũ eſt quare dixi vltram. cum idem
ſit in citramontanis,nam durante excõicatione non debent per-
cipere fructus beneficiorum,vt not.in c.cũ dilectus. de conſue.
vt ẽt tunc non teneant̃ ad cenſum rõne beneficii impoſitum,uel
ad alia onera occaſione beneficii imminentia,quæ inductio non
eſt bona,quia hic loquitur in eo qui caret cõmodo ſine ſui cul-
pa,& gl.loquitur qñ ſui culpa, ar. in c. quia in diuerſitate. de ꝯceſ.
3 preb.& in rła damnũ.de reg.iur.lib.vj.†Et inducitur iſta gl. ad q.đ
bãnitis, qui nõ percipiunt reditus bonorũ ſuorum, utrum teneã
a tur ad onera cõis,[a]& breuiter ſi bona eorũ ſint confiſcata, cũ fiſ-
cus habeat ea penes ſe,non tenentur ad illa.arg.in l.eum qui.§.bo
nis.ſ.de his qui.vt indig.& ꝙ not.glo. in Authen.de hæred. & Fal.
§.ſi vero in glo.quæ incipit,{nũc liberatur.} & ſic eſt caſus in quo
pęna inducit immunitatem,rła r ſecus,vt l.relegatorum.in fi.ff. de
interdic.& rele.facit l.decreto.de ſuſpe.tu. ſed ſi bona nõ ſunt cõ-
fiſcata,licèt partiales ipſa occupauerint, vt quotidie euenit in ci-
uitatibus Italiæ,maximè Peruſii,uidentur tenere Doct. hic ꝙ te-
neantur ad onera,quod inhumanum ur,quia ex hoc ſequetur ꝙ
in reuerſione poterunt compelli ſoluere pro tẽpore præterito,li-
cèt bonis non ſint potiti.Et iſtã q.dicit Ang. ſe frequenter uidiſſe
Florentiæ,& ẽt ergo vidi,& principaliter allegaui quę hic notant̃,
uel diſtingue per Doct.inter illos qui ſunt exbanniti ꝓꝑ ſuã mali-
tiam,& ꝓcedit ſuperius dcm̃,uel ꝓꝑ particularitatẽ,& tunc ſecus
per iſtum tex.quia non propter eorum culpam.

ADDITIO.

a ¶Onera communis.de hoc uide late Lu.Ro.conſi.214.

---

1 *Si quis litigat cum procuratore de cuius mãdato dubitatur,& q nõ cauit*
de rato põt in ſingulis actionib.dicere,facio iſtum tecum,ſi es uerus pro
curator,alias uolo ꝙ habeatur ꝑ non facto,& ad quid hoc ſit utile.

2 *Quando dicatur legitimata perſona procuratoris, & an iudex poſſit ex*
officio obijcere exceptionem,tu non es procurator.

§.Alieno nomine. ¶†Qui petit alieno nomine
dẽt hr̃e reſpectũ ad intereſſe
illius,cuius nomine petit,& ſi dubitatur de eius mandato, dẽt ca-
uere de rato, & in cautione põt apponi clauſula, quòd ita demũ
teneat de rato cautio,ſi uerus procurator non eſt, & poſtq̃ quis
cauit de rato,non põt ſibi obijci ꝙ non ſit ꝓcurar. h. d.totus §.q
in primo & ſecundo dicto eſt clarus, ſed in tertio, & quarto eſt
dubius,& legitur diuerſis modis,quorum quilibet eſt ſingulariſ-
1 ſimus,& notabiliſsimus,ut ſtatim dicam.¶†Not.in ver. exceptio
ſm primã lec.gl.ꝙ ſi quis litigat cũ ꝓcuratore, de cuius mandato
dubitat̃,põt in ſingulis actionibus dicere,facio iſtum actũ tecũ,ſi
es uerus procurator,alias uolo,ꝙ habeatur pro non facto, & eſt
hoc utile,qa ſi iſta conditio nõ apponitur,poſito ꝙ eſſet falſus ꝓ
curator poſſet dñs ratificare,& ualeret actus etiã inuito aduerſa-
rio,ut in l.licèt.ſ.de iudi.ſed nunc non poterit inuito aduerſario,
qđ perpetuo no.Quod intellige,qñ cauit de rato, alias uideretur
aſſentire,ꝙ ratificatione ualeret actus,& illa uerba deberent intel
ligi,ſi eſt uerus procurator,uel dñs ratum habeat.¶.Ex ſecunda
lec.gl.not.caſum de eo quod dixi.ſ.eo.l.qui uias. §. fi. & l.prætor.
circa prin.ſed Bar.illum caſum reprobat,quia põt cõmitti ſtipłõ
ad intereſſe expenſarũ.Tu dic,aut procurator fuit in culpa non
producendi mandatũ,& tũc procedit dcm Bar. ut non poſsit ap-
ponere illam conditionem.aut non,quia producit; ſed adiicit̃ de
reuocatione, & non fuit in culpa, & tunc tene gl. quam ẽt tenet
2 Dy.in l.vulgo.de admin.tuto.& Cy.in l.i.C.de procu.¶†In ver.
quod ſi ei,notandũ eſt ꝙ intelligitur duobus modis, primo in eo
ꝓcuratore,q cauit de rato.& tũc eſt hic caſus, ꝙ poſt pſtitã talẽ
cautionẽ legitimata eſt pſona procuratoris,ut amodo nõ poſſit
opponi,ꝙ nõ ſit procurator durãte lite.ita allegat Cy. iſtum tex.

in l.

in l.licèt.C.de proc.hoc eſt verũ,niſi allegãs aſſumat in ſe onus ꝓ-
bandi,vt ibi not.Bar.ſimile no.in l.ſi ex cautione.C.de nõ nu.pec.
Idem ſi iudex poſt diſceptationẽ ſuper mandato pronunciauit
mandatũ eſſe legitimũ,vt fit quotidie.¶Quid autẽ ſi nullũ iſtorũ
interuenit,fuit tamen lis ꝯte.& non fuit oppoſitũ, ꝙ nõ haberet
mandatum,vel non legitimum,Bar.in d.l.licèt.tenet, ꝙ tunc poſ-
a ſit opponi in qualibet parte litis.ᵃ& ſi opponatur, non debeat vlte
rius audiri,niſi probet mandatũ.Cõtrariũ vr̃ verius per l.Pomp.
§.rati.de procu.quia per conteſt.litis non oppoſita exceptione le-
gitimatur perſona procuratoris,ſicut per cautionem rati,vel pro
nunciationem iudicis,niſi excipiens aſſumat in ſe onus probandi.
In hoc tamen eſt aliud iſto caſu,q̃a licèt pars non audiatur per viã
exceptionis,põt tamen iudex ex officio ſuo, ne iudiciũ ſit eluſo-
riũ,procuratore repellere,niſi doceat de mandato, qđ non eſt in
caſibus pręcedentibus,& ita intelligo quod no.Inn. & etiam glo.
ordin.in c.j.de elect.li.vj.ſuper verbo{abſentia.} vbi oĩno vide, &
etiam per Bar.in l.exceptione.C. de proba. Alio modo legitur in
procuratore, qui non ſatiſdedit de rato, tamen aduerſarius erat
contumax,& dicitur hic ꝙ procurator debeat audiri non obſtã
te exceptione procuratoria,& tunc no. ſingulariter, ꝙ quando
proceditur ꝯ abſentẽ,& ꝯtumacem ad inſtantiam procuratoris
alterius,iudex non poteſt obijcere,tu non es procurator,quia im
putet ſibi abſens,& contumax,& ita intelligit Bar. & his diebus al
legaui iſtud dictum in quodam conſilio, ſed Ang. tenet oppoſi-
tum,& melius,pro quo facit dictum Inn.& gl.in loco præallega-
to,& etiam vulgare dictum, ꝙ quandocunque iudex procedit
contra abſentem,poteſt ſupplere de facto pro eo. vt l. ampliorẽ.
C.de appel.& in auth.qui ſemel.C.qũo & quando iudex.ibi,{per
quæſitam veritatem,&c.}eodem modo poterit iudex dicere,ad-
mitto te ſi es verus procurator & non aliter, quia ſi poteſt eum
ex toto repellere,ergo & admittere cum conditione, arg. in l.in
actionibus.de in litem iuran.

ADDITIO.

a ¶Parte litis.Adde Lud.Rom.conſi.276.not.tñ ꝙ excipit ꝓcuratoria non
oppoſita in prima inſtãtia,& in ſcđa ꝓpoſita, & admiſ. abſque ꝙ ſit ap-
pellatũ a tali admiſſione,operat̃ ſuum effectũ,ita cõcludit præfatus Lud.
ꝯſi.384.& q̃d de exceptione falſi ꝓcuratoris,uide per Io.de Ana.ꝯſ. 114.

LEX XL.

EX damni infecti.

§.Quoties communis. †Si cõis paries ui-
tio ſui ſine culpa alicuius ſociorum, vel culpa communi dederit
damnum vni ex ſocijs,non põt agi ad emendationẽ, ſecus ſi vniꝰ
tm̃ culpa.h.d.¶Et primo loquitur quando neutrius culpa vſque
ibi,{ꝙ ſi.}ſecundo quando vnius tm̃ uſque ibi,{ꝙ ſi ſit æqualiter.}
Tertio quando communi culpa.Et poteſt intelligi iſte tex.dupli-
citer.primo,ꝙ nulla ſtipulatio fuit interpoſita. Et tunc quæritur,
vtrum alter qui damnum recipit poſſit petere per actionem pro
ſocio,vel communi diui.emendationem damni à conſocio, & di
ſtingue vt in tex.& tunc erit hic caſus ver. ꝙ ſic, quia contra gl.q̃
tenent s̈.eo.l.in cõis.in fi.primæ glo.& l.inter quos. ꝙ quando ex
re communi datur damnum in re propria, non poteſt agi com-
muni diui.Sed illæ glo.procedunt,quando ſine culpa alterius ſo-
cij,aliter ſecus,vt hic,& ibi dixi. ¶Secundo poteſt intelligi quan-
do fuit interpoſita ſtipulatio,& iſto modo intelligunt̃ gl.quę ſunt
hic.Etiam tunc quęritur,quando committatur,& diſtinguitur vt
in tex.Sed contra, quia hic nullus reficiebat communem parie-
tem,ſed ipſe de ſe erat vitioſus,uel nimis præmebatur onere, er-
go cautio non erat præſtanda,vt ſupra eo.l.ſi ædibus. Sol.fateor,
ꝙ neceſſario nõ fuit præſtanda,in primo & vltimo caſu, ſed in ſe-
cundo ſic,quando ab uno tantum nimis præmebatur, quia ea-
dem ratio eſt,ſicut ſi ipſe ſolus reficeret,quia ſui culpa timetur dã
num,vt ſupra eo.l.in communis.& hoc not. ad limitationem l.ſi
ædibus.fuit ergo præſtita in primo & ultimo caſu ſponte, ſed tũc
oppono,ergo debet committi,vt ĵ.eod.l.damni.§.cum parietẽ.
Sol. hic fuit p̄ſtita ſimpliciter, ut ſic intelligitur ſi culpa alterius eo
rum ruat,ſecus ſi nullius,vel communi, ſecus ſi ſpecialiter fuiſſet
interpoſita,quando culpa nullius. vel communi, vt in contrario.
¶Vltimo opp.ꝙ quando culpa vtriuſque debeat committi,ſi al-
ter recipit maius damnum,ut ſupra eo.l.inter quos. uerſi. uel al-
ter.cuius contrarium hic dicitur in uer. ſed ſi alter gl. magna hic
laborat ſuper iſto contrario,& dicit ꝙ ibi loquitur quando de-
beat interponi ſtipulatio,hic quando debeat committi. iſta ſolu.
non placet,licèt Bar.eam ibi teneat, quia innuit, ꝙ interponitur,
ſed non committitur,& ſic fruſtra interponeretur. Dic ergo, ꝙ
ibi interponitur,tamen uterque reficit,ſi alter habet ædes pretio
ſiores,Et etiam committitur ſi interueniente communi culpa in
reficiendo damnum detur,quia refectio non ordinatur ad dam-
num ſeu culpam,ſed hęc culpa committebatur in nimis præmẽ-
do communem parietem,& ordinabatur ad damnum dandũ,
& ideo pro minus videtur ſtipulari.

§.Quoties ex damni. ¶Si plures recipiunt dã-
num ex ruina, quilibet
agit pro parte ſua.Et ſi contra plures egit, quilibet conuenit pro
ſua parte.hoc dicit.¶Hoc ultimum intellige ut dixi ſupra eo.l.plu
res.quando ſimul promiſerunt,vel ex interuallo ſe obligando q̃
libet pro parte.Si autem ſimpliciter,& ex interuallo,quilibet tene
tur in ſolidum,vt ibi.

§.Si plures domini. ¶Licèt plures pręten-
dant intereſſe inæquale,ſi tamẽ
cis non cauetur,æqualiter in poſſeſſionem mittuntur. h. d. ſupra
eo.l.ſi finita.§.ſi plures.& §.cum authoritate.

LEX XLII.

DAmni infecti. ¶Ex damno contingente nõ
uitio rei,ſed caſu fortuito,nõ
agitur iſta ſtipulatione.hoc dicit. dic, ut ſupra eodem l.
fluminum.§.ſtipulatio.

LEX XLIII.

1 *Quando com munis paries eſt uitioſus,& dat damnum, an debeat inui-
cem præſtari cautio.*
2 *An,& qualiter,ſeu quando committatur.*

DAmni infecti quidam.

1 §.Cum parietem. ¶†Si ambo ſocij
reficiunt commu-
nem parietem,neuter alteri tenetur cauere,& ſi cauent ſimplici-
ter ſponte,ſtipulatio committitur ad partem damni,ſed ſi cauent
de toto damno ex certa ſcientia,ad totũ damnũ cõmittitur, in ca
tñ nõ venit dãnũ,qđ ſtipulator ſenſit nõ vitio loci,vel ędificij prin
2 cipaliter,ſed ex ſua ſtipl'one.h.d.¶† Et circa iſtã mãm duo ueniũt
examinanda,qñ cõis paries eſt uitioſus, & dat dãnũ. Primũ vtrũ
debeat inuicẽ p̄ſtari cautio.Secundum,eſt an cõmittatur, & qñ.
Circa primũ diſtinguendi ſunt tres caſus,aut nullus eorũ reficit,
uel aliquid ædificat,ſed ipſe paries per ſe minat̃ ruinã.Aut alter tm̃
reficit,vel ædificat aut vterque.Primo caſu,non põt alter ab alte
ro petere cautionẽ ꝑ l.ſi ędibus.s̈.eod.niſi culpa alterius tm̃ nimis
forte præmentis damnũ daretur.Secundo caſu ſi quidẽ reficit ex
cã euidenter neceſſaria,vel de qua dubitat,vtrũ ſit neceſſaria, vel
nõ,tũc põt peti cautio pro vitio operis illius,ut s̈.e.in l.cõis,cum l.
ſeq.Sed ſi euidenter eſſet non neceſſaria,tunc Bar.in l.inter quos.
vr̃ tenere,ꝙ cautio non poſſit peti,quia põt illũ prohibere,vt in l.
Sabinus.cõi di.vnde cũ ſibi conſulatur alio remedio,nõ eſt locus
cautioni,ut d.l.ſi ædibus,ſed in ꝯrium facit,quia ille q̃ ędificat,uel
reficit,non vr̃,ꝙ poſſit imputare ſocio, quare me non prohibes,
cũ conſequetur ex hoc lucrũ,ꝙ implet uoluntatem ſuam, ar.in l.
cũ in fundo.circa mediũ.de iu.do.iuncto eo qđ no.in l. Paulus.de
ſol.& hoc puto uerius.¶Tertio caſu qñ uterq; reficit, tunc aut
neuter habet pretioſiores,& nõ põt alter ab altero petere,ſibi ca-
ueri,vt s̈.e.l.inter quos.uer.alioquin.& hic in uer. rñdi non opor-
tuiſſe.Aut hẽt,& tunc põt petere, ẽt ſi contingit damnũ cõi cul-
pa cõmiſſum,in male reficiendo, quatenus damnũ tuũ excedit,
3 ut d.l.inter quos,ut ibi dixi.¶†In ſecundo caſu principali, qualiter
cõmittatur,dic.Aut damnũ contingit tm̃ promiſſoris culpa,& ſi
ne dubio committitur, ut l.in cõis. s̈.eo.qđ intellige ut ibi dixi,qñ
culpa leuiſſima.non ſi leui,q̃a illa ueniret in actione pro ſocio,uel
cõi di.ſecus,ut s̈.e.l.dãni.§.ei qui. poſſet tñ dici, ꝙ illud ꝓcederet,
qñ cautio nõ eſſet interpoſita,& quæreretur, an deberet interpo
ni,ſed ſi eſt interpoſita,tunc actio competens ex ea eſt ordinaria,
ſicut actio pro ſocio,uel cõi diui.& ideo committitur ſtipl'o pro
tali culpa.Aut euenit dãnũ culpa utriuſque q̃a uterq; ædificabat,
& tunc aut fuit cõmiſſã in nimis premẽdo parietẽ,& ſic erat ordi
nata ad caſum,ſeu damnũ,& tunc tale damnũ nõ cõmittetur,q̃a
agens fundaret ſe in cõi culpa,qđ nõ põt ad ſui cõmodũ,ut s̈.eo.
l.ex dãni.§.quoties.uer.ꝙ ſi æqual'r.Aut fuit cõmiſſum in male re
ficiendo, & tunc quia refectio non ordinabitur principaliter ad
damnum dandum,diſtinguitur an habeat ædes prætioſiores,uel
non,ut l.inter quos.ſed in caſu pręcedenti.non diſtinguitur, ut in
illo uer.ꝙ ſi æqualiter.hoc tamen uerum,niſi expreſsè, & ſpecifi
cè ſuper hoc fuiſſet cautum,ut hic in uer.ſed quoniam. & in l.ſed
& quis.§.fi.ſi quis cautio.Aut neutrius culpa interueniente dam-
num euenit,& non committitur ſtipulatio.ut l. ex damni.§.quo-
ties.in prin.niſi ex certa ſcientia pro damno tali fuiſſet interpoſi-
tum,ut in hoc §.

LEX XLIIII.

1 *In his quæ non poſſunt peti iure actionis,ſed officio iudicis nobili,non con
ſtituitur quis in mora per intepellationem extraiudicialem.*
2 *Iuſſus prætoris de cauendo habet uim cautionis, ut ſi poſtea damnũ con-
tingat poſſit peti emendatio,licèt non fuerit præſtita cautio.*

CVm poſtulaſſem. †Licèt cautio fue-
rit petita extra iudi
ciũ,ſi tñ non fuit pręſtita,nõ hr̃ pro ꝓſtita. Et ideo dã
num poſtea ɔtingens nõ põt peti, ac ſi præſtita eſſet,
ſecus ſi fuit in iudicio petita,& per pretorem decretũ ꝙ præſtare-
2 tur.h.d.notabi.†Et ſemper allegatur iſtud princi.ꝙ in his quæ non
poſſunt peti iure actionis,ſed officio iudi.nobili, non conſtituitur
quis in mora per interpellationem extraiudicialem, ſecus in his ꝗ
poſſunt peti iure actionis, vt not. in l. ſi ex legati cauſa. de verb.
3 obl.†Not.ẽt ꝙ iuſſus prætoris de cauendo, habet vim cautionis,
vt ſi poſtea damnũ contingat,poſſit peti emendatio,licèt non fue
rit præſtita cautio.de hoc dic,vt ſ. e.l.ſi finita.§. eleganter. cum ſeq.
In tex.ibi,{perinde omnia,&c.}non tñ per omnia, quia ſi elegi in
poſſeſſionem mitti,non poſſum petere emendationem damni ꝑ
viam agendi,ſed excipiendi, ſi vult poſſeſſionem recuperare,vt ſ.
e.l.ſi finita.§.videamus.& ibi tetigi. Sed ſi nõ elegi in poſſeſſionẽ
mitti,poſſum petere per viã agendi,cũ iuſſus de cauendo ꝓ cau-
tione habeatur.vt dixi in §.eleganter.ſimile no.gl.in l. ſacrilegij.j.
ad le.Iul.pec.vbi gl. exponit.{perinde}non tñ per omnia.

1 *Miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto repellit creditorem pignus per-ſequentem,niſi impenſas offerat,ſecus in emptore malæfidei.*
2 *Plus ſubuenitur ei qui habet ex cauſa neceſſaria,quàm ei qui habet ex cã voluntaria.*
3 *Habẽs pignus cõuẽtionale prius tpe ꝓfertur habẽti prætoriũ poſterius.*
4 *Poſſeſſor ſi fecit impẽſas in re poſſeſſa,ꝗ auocatur ab ea,an debeat ei reſtitui oĩs impenſa,& quid in prætio,quod ipſe poſſeſſor ſoluit venditori.*

1 §.Damni infecti. †Miſſus in poſſeſſionem ex ſe-
cundo decreto repellit credito
rem pignus perſequentẽ,niſi impenſas offerat,ſecus in emptore
malæfidei.h.d.Dy.iſtud vltimũ reprobatur per Doct. quia etiam
emptor malæfidei recuperat expenſas neceſſarias,vt ſ.de rei ven-
2 di.in fundo. dic ut ibi dicam ſuper gl.† No. ergo hic in fi.ꝙ plus
ſubuenitur ei,q habet ex cauſa neceſſaria,ꝗ ei qui habet ex cauſa
uoluntaria,ſic ſ.q ſatiſd.cog.l.fideiuſſores.§. qui neceſſaria. & ma
gis ei qui non fuit negligens in faciendo ſibi prouideri, quia non
3 fuit negligens,ꝗ negligenti.†Not.ẽt hic ꝙ habens pignus conuẽ-
tionale prius tpe præfertur habenti prætorium poſterius, & ſic e-
conuerſo,facit l.ij.C.q pot.in pig.habe.In gl.quæ incipit.{ſed vr̃.}
in fi.tit.dic ſm Dy.ꝙ hic iſte miſſus ex ſecũdo decreto ſtatim fuit
factus dñs,quia ille cõtra quem fuit miſſus,erat dñs, vt no. ſ. eo.l.
prætoris.& ſic non fuit neceſſaria præſcriptio, ſed ſi non fuiſſet
dñs,tunc non fuiſſet ſtatim effectus dñs, ſed præſcripſiſſet longo
tpe ɔ verum dñm,& eodem modo ɔ creditorem in hypo. vt l.j.
C.ſi aduer.cred.de qua gl.opponit,ſed qñ hypo.datur ɔ non ha-
bentem titulum,durat xl.annis,vt l.cum notiſſimi.C. de ꝓſcr.xxx.
ann.fateor tñ,ꝙ etiam in primo caſu qñ ſtatim fuit effectus dñs,ſi
creditor ſtetiſſet per longum tempus, ꝙ non egiſſet hypo.licèt
miſſus non præſcripſiſſet ɔ dñm,cum ipſe ſit effectus dñs ſtatim,
bene tñ pręſcripſiſſet cõtra creditorem,& ita deberet intelligi hic
quando creditor egit ante præſcriptionẽ cõpletã. In glo.quæ inci
pit{qđ tribuitur.}in fi.vel dic reiectis oĩbus iſtis, ꝙ ibi emptor refe
cit domũ totali refectione,q̃a erat totaliter deſtructa, & ſic hyp.
fuit extincta ſaltem reſpectu ſpeciei,licèt non reſpectu areæ,& ꝓ
pter refectionẽ reuiuiſcit.Vnde cũ habeat cõmodum,ſentiat etiã
onus refundendi,hic vero nõ totali refectione, quia non erat de-
ſtructa,ſed fecit expenſas in reparando, ne deſtruatur, & ſic non
4 erat extincta hypo.vnde ceſſat ratio prædicta. Diſtingue† ergo
breuiter.Nam aut creditor auocat rem à poſſeſſore, aut ipſe do-
minus verus.Primo caſu,aut ab eo,q habet cauſam neceſſariã,&
indiſtincte reſtituit oẽm impenſam, ẽt ſi ipſe poſſeſſor ſciuit rem
alteri obligatã,vt in primo caſu huius §. Aut ab habente cauſam
voluntariam.Et tũc,aut eſt expenſa totalis refectionis & idẽ, vt l.
Paulus.§.pe.de pig.aut particularis,& tunc ſecus,vt hic. Si aũt ve-
rus dominus,tunc ſiue ſit totalis,ſiue particularis ſi tamẽ neceſ-
ſaria,& ſic in vtilitatẽ rei conuerſa, tenetur eam refundere cuili-
bet poſſeſſori,ſiue habeat cauſam neceſſariam, ſiue voluntariã,
ſiue ſit bonæfidei,ſiue male fidei.vt l.emptor. in princ. de rei ven.
Secus in pretio,qđ ipſe poſſeſſor ſoluit venditori,q̃a illud non eſt
conuerſum in vtilitatem rei,& ſimiliter ſecus in qualibet impen-
ſa in vtilitatẽ rei nõ conuerſa.De hoc tñ vltimo dic,ut in l.fundo.
de rei vend.de primo dic,vt l.ſi mancipiũ.C.eo.tit. & d.l. emptor.

LEX XLV.

1 ***Quando quis fuit miſſus in poſſeſſionem realẽ,conceditur aduerſario contumaci ut intra annum poſſit uenire,& contumaciam purgare,& auditur de proprietate,& de poſſeſſione,niſi proceſſum ſit contra eum ad ſecundum decretum,& qualiter fieri poſſit,& nu.2.***

1 AQuo fundus. †In ɔfeſſoria ɔ reum ɔtuma
cem,q fecit aliquod opus in
præiudicium debitæ ſeruitutis,fit miſſio ex primo de
creto in ipſam rem ſeruiẽtem, in qua eſt aliud opus.
Et ad ſecundum decretum peruenitur hoc modo, quia poſtea
aſſignatur certum tp̃s reo cõtumaci intra quod agat, & de iure
ſuo doceat,qđ ſi non facit,deſtruitur illud opus,quia præſumit̃ ꝓ
ſeruitute.h.d.iſta ſingularis lex.ꝑ ꝗ ſuppletur l.ſi prius.ſ. tit. j. qđ.n
dr̃ in l.ſi prius.vt in confeſſoria reus contumax efficiatur actor,&
hanc ſolam pœnã patitur ex primo decreto, procedit qñ nihil fe-
cit ɔ debitã ſeruitutẽ,ſed ſi fecit,patitur duplicẽ pœnã. ſ. prædictã,
ut in fi.huius l.& ẽt,quia actor mittit̃ in poſſeſſionẽ rei ſeruientis,
2 in qua eſt illud opus deſtruendũ.†Itẽ per hanc l.limitatur l.ſi quis
emptionis.§.ſed & ſi quis.C.de præſc.xxx.an.ubi qñ quis fuit miſ
ſus in poſſ.realẽ,conceditur aduerſario contumaci, vt intra annũ
poſſit uenire,& contumaciam purgare,& auditur de ꝓprietate,
& de poſſeſſione.Certe hoc eſt uerũ,niſi ꝓceſſum ſit ɔ eũ ad ſm
decretũ,qđ fieri põt hoc mõ,vt ſibi aſſignet̃ terminus, intra quẽ
veniat,& de iure ſuo doceat,quo elapſo fit miſſio ex ſo decreto,
& poſtea non auditur ẽt de proprietate per iſtũ tex.in fi.ſm Ang.
qđ perpetuo tene menti.Et adde hoc dictũ ad id,quod dixi in l.ſi
finita.§.Iul.ſ.eo.in illo arti.an in reali habeat locum ſm decretũ,
& tenui ꝙ ſic.& ad illũ.§.ſed ſi quis.reſponde modo prædicto,ꝙ
auditur intra annũ,niſi ſit proceſſum ad ſm decretũ, & hoc vult
Angel.hic expreſſe per iſtum tex.tñ dicit iſtud plus,ꝙ debeat aſſi-
gnari terminus ad docendum de iure ſuo, & per prædicta patet
reſponſio ad id,quod quærit gl.fi.huius l.

LEX XLVII.

1 ***Si uendidi domum,in cuius parietibus ſuſtẽtatur porticus alterius,an emptor teneatur ſuſtinere illud onus ſi nihil fuit dictum.***
2 ***Si non apparet porticus,uel conclaue deputatum ad uſum alterius domus in dubio ſemper caderet illi domui,in cuius parietibus ſuſtẽtatur, & illius pars dicitur,& uide nu.1.***
Si deſeruit utrique domui,cedit utriq; ꝓ dimidia uerſus partẽ illius do-(mus.

1 QVod conclaue. †Cõclaue,& ẽt porticus
cedit illi domui,ad cuius
vſum eſt deſtinatũ, uel deſtinata, & per quã hẽt ac-
ceſſum,licèt in totum ſuſtententur in parietibus alte
rius domus.Cęnaculũ uero cedit illi domui,ſuꝑ quã ſuſtentatur,
& ꝑ quã hẽt acceſſum,cum ad uſum alterius non ſit deſtinatũ.h.
d.& eſt ſingularis l.Et licèt videat̃ facere dr̃iam inter conclaue,&
porticũ ex vna parte,& cœnaculũ ex altera,non tñ eſt dr̃ia,niſi re
ſpectu facti:quia conclaue,& porticus pñt ſuſtẽtari in parietibus
unius domus,& tñ deſeruiunt alteri domui,ſed cęnaculum non
deſeruit alteri,ꝗ ei in qua ſuſtentatur.Et primo loquit̃ de concla-
ui vſq; ibi,{ſed & Labeo.}poſtea de porticu vſque ibi, {nec tñ.}po
ſtea de cęnaculo.Et aduertendũ,quia cedit illi domui, ad cuius
vſum fuit ɔuerſum,reſpũ domus:quia cẽſetur pars illius domus,
licèt ſuſtentetur in parietib.alterius.facit ſ.de leg.iij.l. ſi cui ędibus.
2 & l.prædijs.§.Balneus.cum §.ſeq.†Si ergo uendidi domũ,in cuius
parietibus ſuſtentatur porticus alterius,quæritur vtrũ emptor te
neatur ſuſtinere illud onus,ſi nihil fuit dcm̃? an vero poſſit pro-
pria authoritate remouere?Barto.hic dicit,ꝙ põt remouere, nec
tenetur ſuſtinere ſi nihil fuit dcm̃?pro quo facit iſte text.poſt me-
diũ.ibi,{oneris porticus ſeruandæ,&c.}ibi,{ſeruitute oneris porti
cus ſeruandæ impoſita vendidiſſe.&c.}Et ſic innuit ſecus eſſe,ſi ñ
fuiſſet expreſsè impoſita,pro hoc etiã l.ſi quis duas. cõmu. præd.
Et hoc idẽ ſequit̃ Ang.Sed idem Bart.tenet expreſſe ɔrium in l.j.
ſ.de ſer.leg.ꝙ cum iſta ſit ſeruitus habet cãm permanentẽ, & con
tinuam,vr̃ in dubio actũ,ꝙ ita ſtet, vti ſtat de præſenti, & ꝙ em-
ptor teneat̃ ſuſtinere iure ſeruitutis,& ita dicit ibi ſe intelligere hãc
l.licèt ipſe hic,nec Ang.faciant de hoc mentionẽ,ſecus in ſeruitu-
te non habente cãm permanentẽ,vel continuã, quia non cẽſetur
impoſita,niſi ſit expreſsè impoſita per uenditorem,& ita loquit̃ l.
ſi quis duas.quæ not.ꝑpetuo,& hoc melius vr̃.Et ideo in text.hic
ſubaudit maximè.Item ſcias,ꝙ ſi non apparet porticus,uel cõcla
ue deputatum ad vſum alterius domus, in dubio ſꝑ cederet illi
a domui,[a] in cuius parietibus ſuſtentatur,& illius pars dr̃. Et hoc ꝓ-
3 batur in l.quemadmodum. §.j. ſ. ad l. Aqui.†Itẽ ſcias,ꝙ ſi deſeruit
vtrique domui,cedit vtriq; ꝓ dimidia verſus partẽ illius domus.
ar.in l.adeo.§.inſulam.& l.inter eos.de acqui. re. do. quas allegat
gl.fi.pro ɔrijs in fi.Et hoc not.q̃a quotidianũ eſt,nã ſi inter domũ
tuam & meam eſt curia,ſeu curtis, ad quam habetur acceſſus ꝑ
vtranq;, ſi non apparet aliud, cenſetur communis pro diuiſo,q̃a
pro vna dimidia verſus domum meam cenſetur mea, & pro al-
tera tua,quod tenet hic Bart.

ADDITIO.

a ¶ Cederet illi domui.Adde quod voluit Ang.conſ.159.Alexan.conſi.154.

De aqua pluuia arcenda. Rub.

LEX PRIMA.

1 ***Si uicinus aquam decurrentem ad fundum ſuũ opere manufacto diuertat ad fundum uicini,ita ut ſibi noceat,per actionem aquæ pluuiæ arcendæ cogitur opus deſtruere,& ad priſtinum aquam deducere, niſi opus illud principaliter fiat cauſa colendi agrum,& colendorum fructuum.***
2 ***Decem neceſſaria ad hoc ut competat actio de aqua pluuia arcenda.***

Si cui

1 **SI cui aqua.** †Si vicinus aquã decurrentē a ꝗ fundum ſuũ opere manufacto
diuertat ad fundum vicini,ita vt ſibi noceat,per actio
nem aquæ pluuiæ arcendę,cogitur opus deſtruere,
& ad priſtinum aquam deducere,niſi opus illud principaliter fiat
cauſa colendi agrum,& colendorũ fructuũ.h.d. vſq; ad §.idē ait.
2 †Et eſt notandum,ꝙ x.ſunt neceſſaria,vt competat iſta actio. Pri
mo,ꝙ illa ſit aqua pluuia ſola,vel mixta cũ illa, q̃ non eſt pluuia,
ſed ſi eſſet alia aqua,non pluuia,nec mixta cum pluuia,non ueni-
ret in hac actione,vt ĩ.e.l.apud Trebatiũ.§.j. Secundo,ꝙ illa aqua
noceat vicino,ſecus ſi non noceret,licet ex opere manu facto ꝯ-
modum auferat,ut ĩ.ea.l.§.ſicut aũt.Tertio,ꝙ noceat, opere ma
nu facto,vt ĩ.in §.ij.ſecus ſi naturaliter ſine opere manu facto,vt
ĩ.ea.l.item ſciendũ.& §.in ſumma.Quarto, ꝙ illud opus non fiat
cauſa culturæ,& quærēdorum fructuum, alias dic,ut in §.de eo.
Quinto,ꝙ noceat prædio ruſtico,ſiue veniat ex alio ruſtico,ſiue
ex vrbano:ſecus ſi vrbano,vt ĩ.ead.l.§.item ſciendũ.lo ſecondo.
Sexto reqritur,ꝙ opus ſit factũ in priuato,ſecus ſi in publico, vt
ĩ.eo.l.apud Trebatiũ.§.aquæ.Septimo,ꝙ non ſit factum publica
authoritate.Octauo,ꝙ extet memoria qñ factũ fuerit opus,alias
non competit,& hæc duo hñr ĩ.e.l.ij.§.iij.qui incip.{Caſſius aũt.}
Nono,ꝙ ſit factum ꝯ naturalem,vel quaſi naturalē ſeruitutē,vel
impoſitiuam,alias ſecus,vt ĩ.eo.l.2.§.pe.quē caſum no.quia decla
rat totã mãm,vt ibi dicã.Decimo & vltimo requiritur, ꝙ ille cui
nocet opus,non debeat ſeruitutē recipiēdi aquam,alias ſecus, vt
ĩ.e.l.ij.§.fi.Et prædicta procedunt quo ad directã actionem. Vti-
lis vero competit ſi aqua noceat etiam opere non manu facto,
ſed deſtructo manu facto,vel naturali,& datur,vt aduerſarius pa
tiatur refici,vt ĩ.eo.l.2.§.j. & §. item Varus.& §.apud Namuſam.

§.De eo opere, quod. In §.de eo opere.dic ꝓ eo opere qđ ſit gratia
agri colendi,ſine quo non poſſit coli,ſiue fiat aratio,ſiue alio mo
do.Itē ſiue gratia frumenti quærendi, ſiue aliorũ quorumcunq;
fructuum,non agitur hac actione,niſi ſtudioſe fiat in damnũ alte
rius.h.d.Et primo ponit vnũ dictũ Quincti Mutii,qui requirebat
ꝙ fieret aratio,& ēt cã agri colendi ad hoc, vt pro ipſo non cõpe
teret actio vſq; ibi,{Trebatius.}Scđo ponitur dictũ Trebatii, qui
ēt requirebat,ꝙ fieret aratio , ſed ꝙ non ſufficeret fieri cauſa agri
colendi,ſed debere fieri cauſa frumenti quærendi vſq; ibi, { ſed ſi
foſſa.} ibi reprehendit dictũ Quincti Mutij, inquantum requirit,
ꝙ fieret aratio.nam ēt ſi alio modo fiat,dũ tñ cauſa agri colendi,
non agitur.Itē ſi fiat aratio,ſi tñ poſſet fieri ſine tali opere cultura
agri, & ſic in aliquo nimis ſtricte fuit locutus, & in aliquo nimis
large vſq; ad §.Labeo.& ibi reprehendit dictum Trebatij,qui fuit
nimis ſtricte locutus de frumento,qa idē ſi gratia aliorũ fructuũ
vſq; ibi,{Item Sabinus.}ibi ponitur dictũ Sabini,qui melius & ap-
tius fuit locutus,quia non fecit mentionem de aratro,nec de fru-
mento,ſed dixit {ſi quidem colendi agri cauſa fiat,&c.}& ſubdit
ꝙ illa quæ non ſunt neceſſaria,& ſine quibus poſſet coli, bene ve
niunt in hanc actionem,vt ſi fiant ſulci aquarij, qui noceant alte-
ri,& ſine quibus potuiſſet colere,ſecundum intellectũ gl.primę.

---

1 *Actio aquæ pluuiæ arcendæ cui detur.*
2 *Quilibet poteſt facere in ſuo quicquid vult,dũ tamen non noceat vicino.*
3 *Quid ſi auferat vicino lucrum,quod percipiebat ex fundo facientis.*

1 **§.Itē aiunt aquã.** ¶† Hæc actio datur vicino infe-
riori ꝯ ſuperiorem, & econuer-
ſo,ſi opere manu facto noceat, ſecus ſi nãliter Item ſecus ſi non
noceat,ſed ſibi proſit,licet opere manu facto in ſuo, quo caſu ēt
ſi auferat lucrũ vicino,quod ex ſuo percipiebat, hac actione non
2 tenetur. h.d.in effectu vſque ad §.item ſciendũ .el ſecondo.† Not.
hic duas regulas.Primã,ꝙ quilibet poteſt facere in ſuo quicquid
vult,dum tñ non noceat vicino.Dr̃ autem nocere,qñ auferret vi
cino illud,qđ non haberet ab ipſo faciente,uel eius fundo; ſed a-
liunde,vt ſ.ti.j.l.fluminum.§.fi.in fi. & tunc non poſſet, ēt ſi face-
re in ſuo,ut ſibi principaliter proficeret,vt hic,& ibi.† Secunda re
gula eſt in ver.denique.ꝙ quilibet poteſt facere in ſuo qđ vult,ēt
ſi auferat vicino lucrum,quod percipiebat ex fundo facientis,dũ
tamen nihil immittat in fundum vicini, & dum tamen faciat hoc
principaliter,vt ſibi proſit.Si aũt ſibi non prodeſſet, videretur fa-
cere animo nocendi,& teneretur de dolo.Cætera dic, ut dixi in
d.l.fluminum.§.fi.cum legibus ſequentibus.

§.Itē ſciendũ eſt. Hæc actio tunc cõpetit,cum ꝑ aquã nocet p̄dio ruſtico, & ni-
hilominus cõpetit negatoria.Secus ſi prædio urbano,quia eſt ne
ceſſe ad negatoriã recurrere.Item non q̃rimus vnde aqua oriat̃
ex ruſtico,vel vrbano,ſed cui noceat.h.d.vſq; ad §.ſi quidē.Sunt
ergo quatuor caſus notandi aut aqua de tuo fundo ruſtico ope
re facto manu nocet alteri fundo meo ruſtico, & hẽt locũ hæc
actio,& ēt negatoria,de qua hic in uer.agi autem . Aut de fundo
tuo vrbano,in prædiũ meum vrbanum, & non hẽt locũ hæc a-
ctio,ſed negatoria tantum.Aut de prædio tuo vrbano in meum
ruſticum, & idem quod in primo. Aut econuerſo, & idem qđ
in ſecundo, ut in §.apud Labeonē. & ſic negatoria eſt generalis,
& competit vbicunque competit iſta, ſed iſta eſt ſpecialis,& non
competit vbicunque competit illa, ſed ſolum quando nocetur
prædio ruſtico.Et dicit Old.ꝙ ille verſ. Caſſius. inducitur ad pro-
bandum,ꝙ negatoria ſit generalis.

---

1 *Actio iſta quando locum habeat.*
2 *Homo inferioris gradus debet reuerentiam homini ſuperioris gradus.*

1 **§.Sicut aũt.** †Hæc actio non hẽt locum cũ opere ma-
nu factõ non infertur damnum, ſed infer
tur lucrum,nec ēt qñ res deducitur ad priſtinos terminos natura
les,ſecus ſi vltra terminos.h.d.cum ſeq.§.Et intelligit glo. iſtum §.
ſed ſi dicimus,quando ſuperior vicinus habet opus factũ in fun-
do ſuo,cuius extabat memoria, & ꝑꝑ quod opus retinebatur a-
qua,ꝙ non decurrebat in fundũ inferiorem,& ſic proderat.Vult
ergo iſte tex.ꝙ ille poſſit auferre iſtud opus,quia ſicut voluntariè
ipſum fecit,ita uoluntariè põt tollere, & ſicut ſi non feciſſet vici-
nus inferior,tenebatur recipere aquam de fundo ſuperiore natu
raliter decurrentem.ita nunc ſi factum remouet,qa ſufficit ſi cui
vel in paucis,&c.vt l.tutori.C.de neg.geſt. Si autem nõ erat illud
opus manu factum,uel non extabat memoria, quando eſſet fa-
ctum,& ſic erat quaſi naturale,non poſſet ille deſtruere in præiu-
dicium inferioris,quia non dicitur inferior illam vtilitatem habe-
re a vicino ſuperiore,ſed natura loci, ideo cogeretur reponere.
Item ſi eſſet manu factum,& extaret memoria, & fuiſſet factum
ratione debitæ ſeruitutis,ut in §.ſeq.In prædictis tamen caſibus ſi
non ipſe deſtruxiſſet,ſed impetus aquę,cogeretur ipſe reponere,
ſed bene cogeretur præſtare patientiam,ut vicinus inferior repo
nat per vtilem actionem iſtam,& hic eſt caſus ĩ.l.proxi.§.item Va
2 rus.† Et no.hic gl. ꝙ homo inferioris gradus debet reuerentiam
homini ſuperioris gradus.

---

1 *Inferior vicinus an teneatur recipere aquam naturaliter decurrentem ex fundo ſuperiore.*
2 *Debet quis compenſare commodum cum incommodo, & non debet recuſare incommodum, qaando ſentit commodum.*
Ad præſcribendum ſeruitutem in fundo alieno, requiritur quòd fuerit ea vſus longo tempore, non vi, vel clam, uel precario, ab aduerſario, & aduerſario ſciente, & patiente.
Præſcriptio ſeruitutum quomodo differat a præſcriptione dominij.
3 *Tantum ualet ſeruitus præſcripta, quantũ ſi eſſet quęſita per pactũ. Dñs prædij ſeruientis non tenetur aliquid facere pro conſeruanda ſeruitute, ſed bene tenetur pati ꝙ dominus prædij dominãtis faciat, uel reficiat.*
Per præſcriptionem an acquiratur quaſi dominium ſicut quaſi ſeruitus.
4 *An ſit dare niſi vnum dominium, ſcilicet directum.*

1 **§.Denią; ait.** †Inferior vicinus tenetur recipere aquã
nãliter decurrentem ex fundo ſuperio-
re,niſi in fundo ſuperiore habeat ſeruitutem impoſitam, uel præ
ſcriptam,per quã ſuperior teneatur retinere aggeres, vel foueas
in ſuo,quæ aquam retineant, ne in inferiorem deſcendant, quia
aggeres vel foueæ ſi indigeãt refectione tenetur ſuperior pati, vt
reficiantur per inferiorem,non aũt tenetur ipſe reficere.h.d. vſq;
ad fin.legis.Et iſte §.reputatur notabilis, & ad ipſum recurritur in
materia pręſcriptionis ſeruitutis de qua Bart.aliqd hic tractat,ſed
2 plenius per gl.in l.ſeruitutes.ſupra de ſerui.†No. tex.ibi, {cõpenſa
req; &c.} ꝙ debet quis compenſare commodum cum incom-
modo,& non debet recuſare incommodum,qñ ſentit cõmodũ
facit ĩ.de noua.l.ſi vſuſr.in fi.Item no.in uer. ſanè ꝙ ad præſcribē
dum ſeruitutem in fundo alieno,requiritur ꝙ quis fuerit ea vſus
longo tempore,non vi,clam, vel precario ab aduerſario, & ſic
requiritur ꝙ aduerſario ſciente,& patiente, alias diceretur ꝙ vi,
vel clam fuiſſet vſus.Et in hoc differt præſcriptio ſeruitutum a prę
ſcriptione rerũ corporaliũ, q̃ põt procedere dño ignorante, qa
in illis eſt dare uerã poſſeſſionē,q̃ quis põt habere ignorãte dño,
ut l.fi.C.de praſcr.long.tē.ſed in iurib. incorporalib. non eſt darę
uerã poſſeſſionē,ſed quaſi,q̃ ꝯſiſtit in ſcĩa & patientia aduerſarij,
vt l.ij.de ſer.& aqua.Alia dr̃ia eſt,qa in præſcriptione ſeruitutũ nõ
requiritur titulus,qa ſunt modici præiudicij,vt l.ſi qs diuturno.ſi
ſer.uen.ſed in præſcriptione dñij longi tpis requirit̃ titulus, qa eſt
maioris p̄iudicii,& ſine titulo non ꝓcedit, niſi longiſſimi tpis, vt
3 l.ſi qs emptionis.C.de p̄ſcr.30.ann.†Item no.ꝙ tñ valet ſeruitus
p̄ſtita,ſeu per p̄ſcriptionē acqſita,quantũ ſi eſſet q̃ſita per pactũ,
vt patet ibi,velut iure impoſita,&c.In ver.fi.ibi. {nota. ergo &c.}
no.primo,ꝙ dñs p̄dii ſeruientis non tenet̃ aliqd facere ꝓ conſer
uanda ſeruitute,ſed bñ tenetur pati, ꝙ dñs prædij dñantis faciat,
vel reficiat de hoc dic,vt infra l.proxi.§.apud Alphenũ.Item not.
in verbo {quaſi ſeruitus.} argu.ꝙ per præſcriptionem acquiritur
quaſi dñium,ſicut quaſi ſeruitus,& ita ſentit glo.in l. cum poſtu-
laſſem.ſ.ti.j.Tu dic,ꝙ imo eſt vtilis ſeruitus, & utile dñium, poſt-
quam præſcriptio eſt completa,ut patet in fi.ibi, {vtilem actionē
&c.} ſed anteq̃ ſit completa,bene dicitur habeo quaſi ſeruitutē,
uel quaſi dñium,pro quo cõpetit publiciana, & hoc p̄ſcriptione
longi tpis cum titulo,ſed per uſucapionem triennii in reb. mobi-

libus acqritur dñium directũ,vt l.traditionib. C.de pac. qđ plene
4 dic,vt in auth.niſi.C.de bo.mater.†Et iſtũ tex.allegat Bar.in l. ſi qs
vi.§.dñia.de acquir.poſ.ꝯ vltramontanos,qui tenent, ꝙ non ſit da
re niſi vnum dñium.ſ.directum.ipſe tenet,ꝙ imo eſt dare ẽt vtile,
vt eſt illud,qđ acquiritur per præſcriptionẽ,vt hic,& id, quod ha-
bet emphyteuta,vel ſuperficiarius, ſed illi dicunt hoc non reperi-
ri iure cautum,licet reperiaẽ,ꝙ habeãt utilem actionem,ſed Bart.
ibi allegat tex.dicentem,ꝙ habẽt dñium,pro hoc allego tex.in au
th.ſi vero domus temporalis.C.de hære Et prædicta in ſeruituti-
bus habentibus cauſam continuam, vel quaſi, vt præſcribantur
longo tempore,ſed habentes cauſam diſcontinuam, vt ſeruitus
itineris, actus, vel viæ ad quarum vſum requiritur factum hoĩs,
non præſcribuntur,niſi tanto tpe,cuius ꝯrij memoria nõ exiſtat,
vt l.hoc iure.§.ductus aquæ.de aqua quot. & æſti. Si tñ non fun-
darem me in tempore,ſed in titulo,vel conſtõne,dicendo, ꝙ cõ
ſtituiſti mihi talẽ ſeruitutem in fundo tuo, nec hoc poſſem aliter
probare,bene poſſem probare longi tpis vſum factum te ſciẽte,
& patiente,per quẽ præſumitur ita eſſe,arg.in l. cũ de in rem ver-
ſo.de vſur.& hoc gl.hic in ver.ſi uero non ex tempore,& clarius
in d.l.ſeruitutes.de hoc dic,vt per Bar.in d.l.cum de in rem verſo.

LEX II.

IN ſumma tria. Si vicinus tenet recipe re aquam de fundo vicini,vel pp ſeruitutẽ impoſitã,vel pp pſcriptã, vel pp nãm loci,ceſſat hæc actio. h.d. in effectu. In text.ibi,{ſeruit.}& per ꝯñs ceſſat hæc. Dy.vt j.ea.l.§.fin. & per illum videẽ hoc limitari,niſi immoderatè aqua lædat,quod no. perpetuo.

1 *Hæc actio competit ut uicinus patiatur me purgare foueam,quam habeo in fundo ſuo iure ſeruitutis.*
2 *Foſſa poſita in confinibus fundi mei & Titij,eſt cõis pro diuiſo, & quare.*
3 *Et quid in curia poſita inter duas domos.*

1 §.Apud Labeonẽ. † Hæc actio competit,vt uicinus patiatur me purgare
foueã,quam habeo in fundo ſuo iure ſeruitutis.h.d.& idem, ſi in
confinibus fundorum,vt in §.ſeq.Et intellige ſanè,ꝙ cõpetit hæc
actio vtilis,non directa,vt j.ea.l.§.item Varus.quia directa datur
ꝯ illum,qui opere manufacto mihi nocet, hic nullum opus fece-
rat,ſed ipſa natura loci,quia foſſa erat repleta, & ex hoc mihi no-
cebat.Item directa datur,vt ille, tollat opus,qđ fecerat,vt j.eo.l.ſi
tertius.§.Titiũ.hæc utilis datur,ut patiatur refici, vel purgari, vel
vt ipſe hoc faciat,ſi vult,& ex his patet ſolu. ad gloſſellã ſuper ver-
bo,{agi poſſe.} quæ incip.{qñ hoc.} In tex.ibi. {nec memoriam
extare.}& ſic erat ſeruitus quaſi naturalis.Idẽ ſi extabat,& ibi erat
iure ſeruitutis impoſita uel præſcripta longo tpe, alias ſi ſeruitus
non erat impoſita,uel præſcripta,non teneretur ille pati,ꝙ reficia
tur,uel purgetur,ut j.ea.l.§.idem Labeo ait ſi in agro. qui uẽ ꝯria-
ri huic,ſm Iac.de Ra.In tex.{uel ut ipſe purgaret.}ſubaudi,ſi uult,
licet cogi non poſſit,ut j.e.l.is cui cum quo.& ſ.eo.l.j.in fi.Et no.
ꝙ hic agit alternatiuè,quia in purgatione poſſet ille, in cuius fun-
do eſt conſequi utilitatẽ,i.pinguedinem terræ,q̃ nõ debet ſibi au-
ferri,ſi non uult,ſed ſi nullam utilitatem poſſet ꝯſeq, nõ ageretur
alternatiuè,ſed tñ ut purgari patiatur,uel refici,ut in l.prẽce.in fi.
Ita intelligit Bar.infra in §.apud Alphenũ.& uẽ fuiſſe de mente gl.
in uerſ. tertij dñt.No.ẽt in §.pterea.ibi.{eam partẽ quæ tibi accidit
2 &c.}unà cum gl.p eo quod dixi.ſ.tit.j.l.qđ cõclaue.qa †foſſa po
ſita in cõfinib.fundi mei & Titii,eſt cõis pro diuiſo, quia illa pars,
quæ eſt ex latere fundi mei a dimidia parte confinium, eſt mea iu
re dñij,& illa q̃ eſt ex latere fundi tui,eſt tua,& hoc uult glo.ſuper
3 uerbo,{magis.} & idẽ†in curia poſita ĩter duas domos,ut ibi dixi.

§.Caſsius aũt. In §.Caſſius.no.duos caſus in quibus ceſſat hæc actio, licet ope manufa-
cto.ſ.qñ fuit factũ authoritate publica,& qñ non extat memoria,
qñ fuerit illud opus factum,quia tunc reputatur quaſi naturale,
& debet uicinus æquo aĩo tolerare,ut ẽt not. j.eo.§.idem Labeo
ait cum quæritur.in j.gl.& dixi ſupra ead.l.in prin.

§.Apud Alphenũ. Vicinus qui habet foſſam iure ſeruitutis in fundo uici
ni,ſi illa foſſa repleta dat damnum, in cuius fundo eſt, cogit eam
reficere.h.d.ſm intel.quem puto uerum,licet gl. & Doc.non po
nant,& ſic ceſſat ꝯrium formatum in glo.mag.pp quod glo.legit
multis modis,ſed ſunt diuinationes.Tu dic, ꝙ illud ꝯrium proce
dit,& ita loqtur gl. qñ dñs fundi dñantis peteret a dño fundi ſer-
uientis,ꝙ reficeret,certè non tenet rl'r,ut ſ.e.l.j.in fi.& l. quoties.
in fi.ſ.de ſerui.& l.ſi forte.§.j.ſi ſer.uen.niſi ꝯrium fuiſſet actum ex
preſſe,vel niſi conſueuiſſet ille reficere tanto tpe, ꝙ eſſet pſcriptũ.
ut not.gl.ſ.ea.l.§.j.uel niſi eſſet ſeruitus oneris ferendi, ut in l.eum
debere colũnam.de ſeru.urb.præd.extra iſtos caſus nihil tenetur
facere,ſed pati,ut reficiatur,ut in §.j. ſ.ea.l.Et interdum põt alter-
natiue,interdum nõ,ut ibi dixi.Hic loquitur eꝯ,qñ dominus fun
di ſeruientis agit ꝯ dñm fundi dominantis, ut reficiat quod põt,
& tenetur,alias condemnatur ad intereſſe,& hoc tene menti.

1 *Hæc actio vtilis datur ut vicinus patiatur refici opus naturale,uel quaſi naturale,vel etiam accidentale,quod iure ſeruitutis in ſuo fundo debebatur,ſi naturaliter fuit deſtructum.*
2 *An cogatur quis pati,ut faciã in ſuo id qđ ſibi non nocet,& mihi pdeſt.*
3 *An poſſim te compellere ad faciendum aliquid,quod tibi non noceat, & mihi proſit.*
4 *Non debet quis facere in ſuo quod ſibi non prodeſt,& alteri nocet, etiam lucrum auferendo.*

1 §.Item varus ait. † Hæc actio utilis daẽ, ut uicinus patiatur refici opus nãle,uel qua
ſi nãle,uel ẽt accidentale,quod iure ſeruitutis in ſuo fundo debe
batur,ſi nãliter fuit deſtructum.h.d.Si aũt non nãliter, ſed facto il
lius,in cuius fundo erat,dareẽ directa,ut ipſe reponeret, & redu-
ceret in priſtinũ ſtatum,ut ſ.eo.l.j.§.ſed & ſi uicinus.Et primo po-
nit hic opi.Vari Iuriſcon.qui diſtinxit inter opus, quod erat nãle,
uel quaſi ex una parte,ut tunc ſi ſit deſtructum, nãliter nõ poſſit
agi,ut ẽt patiaẽ refici,& rõ poniẽ in §.ſeq in uer.Labeo ꝯ.& opus,
qđ non erat nãle,nel quaſi,ſed accidentale, tñ erat impoſitũ iure
ſeruitutis,& poſtea nãliter deſtructum,& tunc poſſit agi,ut patia
tur refici,poſtea ponit opi.Labeonis,q uẽ indiſtinctè dicere,ꝙ ẽt
ſi erat nãle,uel quaſi,poſſit agi uſq; ibi,q̃q̃ ibi poniẽ opi. Pauli au-
thoris legis ꝯcordantis dictas opi.ꝙ non põt agi directa,ut in pri
ma op.ſed utili,ut in ſecunda,& ex æqtate,& idẽ dẽ in §.ſeq.apud
Namuſam relatum eſt,ſed ſi non eſſet nãle,uel quaſi,nec eſſet im
poſitum iure ſeruitutis,non poſſet agi ẽt utili,ut in §.idẽ Labeo.el
2 j.quod declaraui in l.j.§.ſed & ſi uicinus.†Not.in fin.huius §.illud,
ad quod ſemper allegatur,ꝙ cogitur quis pati, ut faciã in ſuo id,
qđ ſibi non nocet,& mihi prodeſt.Intellige hoc ſanè, qđ faciam.
ſ.reficiendo id,qđ prius erat,& ex quo ſentiebam utilitatẽ,& tũc
taliter eſt deſtructũ,ſed ſi uellem facere de nouo, ſecus, ut ſi ha-
bebam fundum inferiorem, & tenebar recipere aquã de tuo ſu-
periori nãliter decurrentem,ut ſ.l.prox.§.fi.& ego uellem facere
unam foſſam in tuo,q̃ reciperet illam aquã, ut mihi non noceat,
certè ẽt ſi tibi hoc non noceat,non compelleris pati,quia ſi etiam
prius facta fuiſſet,non tñ iure debitæ ſeruitutis,nec nãlis, uel qua-
ſi, non teneris pati me reficere,ut in §.itẽ Labeo.multo minus,ꝙ
3 de nouo faciam, † An aũt poſſim tẽ cõpellere ad faciendũ aliqd,
qđ tibi non nocet,& mihi pſit?dic aut illud exigit laborem pſo-
nalẽ,uel impenſam,& non poſſum,ut in hoc §.ubi dẽ, ꝙ poſſum
agere,ut patiaris me reficere,& non ut reficias. Aut non exigit la
borem perſonalem,uel impenſam,& tunc diſtingue plene,ut per
4 Bar.in l.ij.in prin.ſ.ſol.mat.†Eſt & alia regula negatiua, ꝙ non dẽt
quis facere in ſuo,quod ſibi non prodeſt, & alteri nocet,etiam lu
crum auferendo.ut ſ.l.proxi.§.idem aiunt aquam pluuiam.

1 *Ad probandum operis facti memoriam extare, admittitur probatio de auditu.*
2 *Teſtes an teneantur deponere de tempore actus celebrati.*
3 *Quòd dicatur quis certus eſſe ex uehementi opinione.*
Teſtis ſi deponit per auditum,ſed non uidit,quia erat cortina media, tamen dicit ꝙ habebat notitiam uocis,an eius dictum ualeat.
4 *Teſtes regulariter debent deponere de ueritate rei,non de credulitate,niſi in caſibus,in quibus de ueritate non poſſunt deponere.*

1 §.Idem labeo ait cum. † Ad probandũ operis facti memoriam
extare,admittitur probatio de auditu.h.d.& ſp allegatur,& eſt ca
a ſus ſpecialis,rl'r ſecus,quia nõ admittitur,niſi de auditu proprio, a
ut in gl.& uide quod hẽ in l.ſi arbiter.ſ. de probat. & per canoni-
ſtas.in c.quid per nouale.de uerb.ſig.& de preſcr.c.j.in ulti.gl.lib.
2 6.& in Spe.de proba.§.j.uer.ultimo quæritur.uſque in fi.†In text.
ibi,{non diem & conſulem.}iſtud non eſt ſpeciale in caſu iſto,ſed
rl'r eſt uerum,ꝙ teſtes non tenentur deponere de tpe actus cele
brati,& ualet eorum depoſitio,ſi dicant ſe non recordari, niſi ſit
tempus de ſubſtantia actus,de quo quæritur, & quod ueniebat
ad probandum,ut no.in l.ob cãm.§.fin.de teſtib.ſi tñ interrogati
de tpe,ſint uarij,& ponant de diuerſis temporibus redditur teſti-
monium ſuſpectum.Et ideo cautela eſt,ꝙ interrogentur,& hoc
uult gl.ſup uerbo,{memoria.} licet in inſtris ſit neceſſariũ tps. In
tex.ibi,{ſi quid ſciaẽ,} hoc uerbum poniẽ hic dupliciter.ſ. ex certa
ſcĩa,quia uidi opus fieri,tunc proprie dẽ ſcire,uel uehementi opi-
nione,quia audiuit ab his,qui uiderunt,ut ſequitur, {id eſt, ſic fa-
ctum eſſe,&c.}ut in fi.& tunc non eſt proprie ſcĩa,& hoc uult gl.
3 ſuper iſto uerb.ſic.†& alibi dicitur quis certus eſſe ex uehementi
opinione,ut l.ſi qs ita.§.pe.de teſta.tute.& no.in l.ij.§.qđ abſerua-
ri.de

ADDITIO.

a ¶Auditu proprio.Adde duo ſingularia.Vnum ꝙ licet teſtis de auditu proprio,ſiue alieno,non probat,tñ facit indicium & præſumptionem,ita ꝙ transfertur onus probãdi in aduerſarium,ita Arch.22.q.v.c. hoc vẽ aliud ſingulare eſſe,ꝙ omni caſu,quo teſtimonium de auditu valet,oportet ꝙ audiuerit ante litem motam,quia poſt non probat ſm Ar.25.q.vj.c.cõſanguineus.& iſta refert ſing.ſuis Ludoui.Rom. fol.19.& 22. & qñ teſtis de auditu probet,& quando non,uide per Alex.conſi.82.

ri.de iura.calu.C.Et not.gl.quæ incip.{ſic ergo.} in duob. primo, ꝙ valet teſtimonium ſi teſtis dicit, ꝙ Titius ꝓmiſit tali centum, vel ꝙ fuit teſtatus in tali forma,& interrogatus quõ ſcit,rñdit q̄a audiuit qñ promiſit,uel teſtatus eſt, interrogatus ſi vidit teſtatorem,vel promittentem,rñdit ꝙ non,q̄a erat cortina media inter
a ipſum,& teſtatorem.tñ habebat notitiã vocis ᵃ eius.Doc.dñt ꝯriũ in teſtatore,qui pp infirmitatem poteſt mutare vocem, vt not. C.de teſti.l.ſi non ſpeciali.dic vt ibi per Cy.licèt in ꝯhentibus poſ-
4 ſit procedere.†Itẽ no.ex gl.ꝙ regulariter teſtes debent deponere de veritate rei,non de credulitate,niſi in caſibus,in quib. de ueritate non pñt deponere,vt q̄a nõ põt illud ꝑcipi ſenſu corporeo, ſed iudicio intellectus,puta, ꝙ talis ſit filius talis, uel ſuper adulterio,vt not.in l.Lucius.de cond.& demon.

ADDITIO.

a ¶Vocis.Adde,ut per Alex.conſi.47.iiij lib.

§.Idem Labeo ait, ſi. Si vicinus opere manu facto excludit aquã ne ſibi noceat,quam non tenebatur recipere natura loci, vel iure ſeruitutis,licèt ex hoc alteri noceat,non tenetur hac actione h.d.notabiliter & ſingulariter, & limitat totũ iſtũ titu. Et iſte intellectus colligitur ex his,quę not.gl.š.ꝓxi.§.Neratius.q̄ vr̄ ꝯriari huic §.Et pone exẽplũ,vt ⁊.ne q̄d in flu.pub.l.j.§.ſunt qui putant.

1 *Qui tenetur aquam recipere iure ſeruitutis,non habet hanc actionem niſi immoderate lædat.*
2 *Si concedo tibi ut poſſis immittere aquam de fundo tuo in meum,etiam ſi mihi noceat,intelligitur,niſi noceat immoderate.*
Si eſt data poteſtas arbitro,ꝙ poſſit auferre de iure unius, & dare alteri, intelligitur,ſcilicet moderate,& in parua quantitate, & ſi fuit dictum ꝙ in parua quantitate,intelligitur niſi ſit nimis magna.

1 §.Illud etiam verum. †Qui tenetur aquã recipere iure ſeruitutis,
2 non habet hãc actionẽ niſi immoderatè lædat. h. d. † Et hóc vltimum ſingulariter not.quia ſi cõcedo tibi,vt poſſis immittere aquam de fundo tuo ĩ meũ,ẽt ſi mihi noceat,intelligit̃ niſi noceat immoderate,& hoc optime facit pro eo q̄d not Bar. in l. ſi ſocietatem.§.arbitrorũ.pro ſocio.ꝙ ſi eſt data poteſtas arbitro,ꝙ poſ-
a ſit auferre de iure vni,& dare alteri,intelligitur.ſ.moderate, ᵃ & in parua quantitate, vt l. ſi de meis. §. recepiſſe. š.de arbi.& ſi fuit dictũ,ꝙ in parua & magna quantitate,intelligitur niſi ſit nimis magna,vt ibi no.Bar.nec ſcio tex.melius facientem, licèt ipſe non alleget.facit l.ſi cui ſupra de ſerui.

ADDITIO.

a Moderatè.Faciunt quæ uoluit Soci.ultra ea quæ poſui in §. arbitrorum. ꝙ procurator cui datum eſt mandatum ad donandum, non poſſit donare niſi in modico.ita tenet conſi.162.

LEX III.

1 APud Trebatium. †Not.hic ꝙ ſicut vicinus inferior tenet̃ recipere aquã pluuiã naturalr̃ decurrentẽ de fundo ſuperiore. (plus dr̃ hic,ꝙ ẽt opere manu facto, ſ̃m ꝙ req̄rit natura aquæ,puta,per fullonicas,ideſt.riuulos,) non tñ de-
a bet vicinus ſuperior illã aquã in riuulis corrũpere, vel ſpurcare, ᵃ puta,lauãdo ibi pãnos,vel ventres,q̄a tunc cõtra eum agi poſſet, vt hic patet.Plus ẽt dr̃ in §.ſeq. & ẽt ſi aqua viua ſit callida, & ſic magis noceat inferiori,tenetur inferior recipere, ex quo naturaliter decurrit.

ADDITIO.

a ¶Spurcare.Ad intellectum clariorem huius legis uide Aretin. conſil.30.

§.Si vicinus qui. †Ex opere, quod facit vicinus in ſuo gratia culturæ, licèt dãnum inferatur inferiori,non põt agi hac actione,niſi aliquid ſit factum vltra neceſſitatẽ culturæ.h.d.licèt gl.ſuper verbo,{ neque aliter. } videatur hoc vltimum intelligere.

1 §.Aquæ pluuię. Hęc actio non datur pro opere, quod fit in publico,ſed ſolum ꝑ eo,quod fit in priuato.h.d.Et ratio poteſt eſſe in primo dicto, q̄a hæc actio datur contra illum, qui eſt dominus operis damnum dantis,quia ipſe eſt,q̄ poteſt illud deſtruere, vt ⁊. eo. l.ſi colonus. Sed ſi quis facit opus in publico,nõ efficitur ipſe dñs, ſed reſpublica,cuius ſolo cedit,vt no.per glo.ſupra titu.j.l.fluminũ. in princi. & ſic nõ põt ipſe deſtruere ſine licentia reipublicæ. Ideo non dat̃ ꝯ eum,vt deſtruat,ad q̄d principaliter iſta actio ꝯpetit,vt ⁊. eo. l.ſi tertius.§.officiũ.In tex.ibi,{in ſuo opus faciat.} & tunc tenetur deſtruere ſuis ſumptibus,ſed ſi non ipſe, ſed alius fecit, tunc ipſe tenetur,vt patientiam præſtet,vt infra l.proxima.§.fin. & ille qui fecit non tenetur hac actione,ſed interdicto, quod vi aut clam. vt ibi,& l.ſi tertius.§.fi.infra eo.

LEX XXIII.

1 *Sufficit quòd quis fuerit dominus loci,& operis tempore quo ipſum fecit, ad hoc ut iſta actio competat contra eum,licèt poſtea deſierit eſſe dominus,ſi tamen alius non cœperit eſſe dominus.*
2 *Iuſſus iudicis excuſat à delicto.*

1 QVanquam autem. ¶†Sufficit ꝙ quis fuerit dominus loci,& operis tempore quo ipſum fecit,ad hoc vt iſta actio competat ꝯ eum,licèt poſtea deſierit eſſe dñs,
2 ſi tñ alius non cęperit eſſe dominus.¶†Itẽ iuſſus iudicis excuſat à delicto.h.d.& ad hoc vltimum allegatur. In primo autem dicto ideo dixi,ꝙ alius non incipit eſſe dominus, quia ſi alius cæpiſſet, hæc actio ſi iudicium non fuiſſet cęptum contra facientem,daretur contra nouum dominũ, vt patiatur deſtrui, quia ipſe poteſt patientiam præſtare,non ille qui fuit dominus,& nũc non eſt,vt ⁊.ea.l.§.fin.ſed ſi iudicium fuiſſet inchoatum contra facientem ẽt antequam deſineret eſſe dominus,continuaretur contra eum,licet deſierit eſſe dominus.ut ⁊.proxi.§. ſed in caſu huius principij, quando alius non incępit eſſe dominus,etiam ſi ille qui fecit,nũc non ſit,nec ẽt iudicium fuerit inchoatũ ꝯ eum antequam deſineret eſſe,poteſt poſtea inchoari,ita intelligo iſtum tex. ¶In tex. ibi, {actio ſit.}ut ⁊ l.proxi.& ibi ponitur ratio. ¶In tex. ibi, { dominus eſſe deſiit.}quia poſtea ibi ſepeliuit corpus humanũ. ¶In tex. ibi, eum teneri.)& ſic poteſt agi contra eũ,ut deſtruat. licèt deſtruere non poſſit propria authoritate,quia deſierat eſſe dominus.ſed deſtruit authoritate iudicis,vt ſequitur.¶In gl.ſuper uerbo(actione.)ibi,arg.contra appel.quoniam dic,ut ⁊.de reg.iur.l.non uidetur data.§.j.& plenè per Dy. in c.cum quis mandato. de reg. iur. lib.vj. Paul.de Caſt.

1 *Poſſeſſor directa actione conuentus,ſi alienauit iudicio pendente ex prima inſtantia,condemnatur.*
2 *Iudicium licèt ſit inchoatum ſuper actione directa,ſi ipſo pendente deſinit directa,& incipit utilis,fit condemnatio in utili.*
Poſſeſſor tenetur actione directa,quouſque poſſidet, & ſi dolo deſiit poſſidere deſinit teneri directa,& incipit teneri utili.

1 §.Iulianus quoque. †Poſſeſſor directa actione conuentus,ſi alienauit iudi-
2 cio pendente ex prima inſtantia,condemnatur,h.d.† Et ſemper allegatur ad hoc,ꝙ licèt iudicium ſit inchoatum ſuper actione directa, ſi ipſo pendente deſinit directa,& incipit utilis,fit ꝯdẽnatio in utili.nã poſſeſſor tenetur actione directa quouſque poſſidet, ſi dolo deſiit poſſidere,deſinit teneri directa,& incipit teneri vtili,vt l.electio.§.ſi is.ſupra de noxali.Et iſte tex.uult,ꝙ ſi iudicium ſit inchoatum tempore quo poſſidebat, & iudicio pendente alienauit,& deſiit poſſidere, & cępit teneri utili, condemnatur uirtute iudicij inchoati.hoc probatur etiam in l.ſi poſt acceptam. ſupra d̃ rei uendi.ubi deſiit teneri directa, quia vſucepit lite pendente, & cępit teneri utili,& ꝯdemnatur in illa utili.de hoc per Cyn. C. de alie.iud.l.j.in viij.q.videbatur contrarium,quia in illa utili non fuerat lis conteſt.& ſic uidebatur eſſe opus nouo iudicio,& nouo libello,ut l.non poteſt uideri. ſupra de iudi.ſed dic,ꝙ ſuccedit loco directæ,ut d.l.electio.§.ſi is.& ſic ſufficit conteſtatio facta in directa.¶In tex.ibi,(ac ſi nulla alienatio facta eſſet.) & ſic condemnabitur reus ad deſtruendum opus,licet deſtruere non poſſit, quia deſierat eſſe dominus,non tamen fiet executio contra nouum dominum,cui non debet præiudicare ſententia lata contra eius auctorem,ſed iurabitur in litem contra condemnatum,quia dolo deſiit poſſidere.Videbatur autem iudicium finiri, quia finita ẽ cauſa propter quam fuit inchoatum.ſ.potentia deſtruendi, ar.in l. ſi conſtante.§.fi.ſol.matr.ſed certe finita eſt facto,& dolo ſuo, & ſic habetur pro non finita, quo ad eius præiudicium, ut etiam condemnetur ad damnum contingens lite pendente, ut hic in fi.quod not.

§.Idem Iulianus. ¶Hæc actio datur ꝯ dñm operis ut opus deſtruatur, cum ipſe habeat facultatem hoc faciendi,uel fieri patiendi, ſi tamen ipſe opus non fecerit,nec mandauit fieri, datur duntaxat ut præſtet patientiam,& contra eum qui fecit datur interdictum, quod ui aut clam.ad intereſſe impenſarum,quas actor habet neceſſe facere.h.d.cum l.ſeq.ſed ſi ipſe dominus feciſſet,uel fieri mandaſſet,teneretur ipſe deſtruere propriis impenſis,ut ⁊.e.l.ſi tertius.§.fi.¶In tex.ibi,(non niſi cum domino.)quia cum detur principaliter, ut deſtruatur opus,q̄d poteſt nocere, ut ⁊. e.l.ſi tertius.§.officium. nullus poteſt deſtruere,uel pati ꝙ deſtruatur niſi dominus, ideo contra ipſum ſolum competit,ut infra l.proxi. ubi ponitur ratio. ¶In tex.ibi,(ſi tamen dominus deſineret ſibi caueri.)ſ.pręſtat patientiam,ꝙ deſtruatur,ut ⁊.l.pro proxi.ibi,(ſed patientiã eũ, &c.) ¶In tex.ibi,(ſi non ego,ſed procurator meus.)ſupple me mandãte,ut habeat locum quod ⁊.ſequit̃ ibi, (aduerſus me, &c.)

LEX VI.

1 *Licèt fundi ruſtici non dicantur uicini adinuicem, ſed confines,tamen ruſticorum prædiorum dici poſſunt uicini.*
Vſque ad quantum ſpacium poſſint dici uicini, & quando dicantur uicini proximi,uel proximiores.

1 SI tertius uicinus. ¶†Si opere manu facto in prædijs pluriũ,
detur mihi damnum,poſſum agere ꝯ quẽ volo.h.d.
2 ſupple,& ẽt ꝯ ambos.†Not.in iſto princi.ꝙ licèt fun-
di ruſtici nõ dicantur vicini ad inuicẽ,ſed confines,vt ſ̃.finium re-
gundorum.l.quarta.§.fi.dñi tñ ruſticorum prędiorum dici poſ-
ſunt vicini,vt hic. ſed prędia vrbana bene dñr vicina,non confi-
nia,vt d.l. ij.§.fi.¶Et pp hoc Bar.hic ponit vnam mãm notabilẽ,
a quia frequenter ſtatuta faciunt mentionem de vicinis,[a] qui poſ-
ſint dici vicini,& vſque ad quantum ſpatiũ, & qñ dicuntur vicini
proximi,vel proximiores,dic vt hic per eum.

ADDITIO.

a ¶Vicinis,vide Io.And.in c.felicis.de pœnis.ĩ glo.in uerbo,vicinarũ,&.vi
cinus aliquãdo dř,q̃ diſtat per duas legales dietas.vt in c.ij. de prę.lib.vj.

---

1 §.Si ex plurium. ¶†Vnus ex pluribus dñis vnius
fundi agit,& conuenitur,& ẽt ꝯ-
demnatur ad intereſſe pro ſua tñ parte.h.d.¶In text.ibi,{ſingula
riter in partes experiãtur.}ſed hoc quõ,cum iſta actio detur prin-
cipaliter,vt opus deſtruatur,vt ĵ.ea.l.§.officiũ. nõ aũt ad dãnũ iã
illatum,vt ibi,& ſ̃.e.l.j.§.hęc aũt actio.opus autem non poteſt de
ſtrui,niſi in totum?Sol.dic vt plenè,& ſubtiliter no.per gl. ĵ.eo.ti-
tu.& ſ̃.in l.iter.§.Caſſius.in gl.quę incipit,{ideſt damni.}quam hic
gl.allegat pro contraria.

---

1 *Hæc actio,licèt ſit perſonalis,eſt tamen in rem ſcripta, & ideo tranſit in ſingularem ſucceſſorem eius,cui competit.*
2 *Qualiter cognoſcãtur actiones perſonales ĩ rẽ ſcriptæ à meris pſonalibus.*

1 §.Si quis prius. †Hæc actio,licèt ſit perſonalis,eſt tñ
in rẽ ſcripta, & ideo tranſit in ſingu-
larem ſucceſſorem eius,cui competit.h.d.vſq; ad §.officium.Sed
ꝙ tranſeat.non eſt propria locutio,immo illa quæ competebat
dño,ſtatim ꝙ alienat rem cuius occaſione competebat,extingui
tur,& noua actio incipit cõpetere nouo dño,rõne dñij ſm Bar.
quod ẽt colligitur ex l.poſt venditionẽ. ĵ.e.¶Et in iſto §.Bar.mul-
tum plenè examinat mãm, quam ponit Dy.in c. ſi qs in ius.de
reg.iur.An actio perſonalis, vel exceptio tranſeat in ſingularem
ſucceſſorem,vel ꝯ eum de quo etiam aliqualiter tetigi in l. flumi-
num.§.adijcitur.ſ̃.tit.j.¶In tex.ibi,{prius quam aquæ plu. arcen.
agat.}ſi.n.poſtq̃ cæpiſſet agere,& litem fuiſſet conte.quid iuris ſit?
dic vt ĵ.eo.l.poſt venditionẽ.¶In tex.ibi,{eaq; non eadem omni
no.} ſm Bar.& bene.¶In glo.quæ incipit,{hoc mirabile.} in fi.ibi,
2 {& eſt ratio,quia in rem ſcripta.&c.} †ſed qualiter cognoſcuntur
actiones perſonales in rem ſcriptæ à meris perſonalibus? Dic,ꝙ
in rem ſcriptæ ſunt illæ,quæ non competunt alicui ex ſuo ꝯctu,
vel quaſi,ſed ex diſpoſitione legali, vel ex facto, vel delicto alte-
rius occaſione rei illius,cui competunt,vt eſt iſta actio quod me.
cau.Sed illę quæ competunt ex ſuo ꝯctu,vel quaſi dñr merè per
ſonales,ẽt ſi occaſione rei ſint ꝯctæ,vt quia promittis mihi,vel uẽ
dis,aut donas rem aliq̃,nec traſeunt in ſingularẽ ſucceſſorem il-
lius rei,ſine ceſſione,iuxta no.ſ̃.titu.j.l.ſi is qui.§.emptor.¶Sed an
actio ſit neceſſariè cedenda?dic vt ĵ. quod vi aut clam.l. is qui in
puteum.§.ſi poſtea.& de aqua quoti. & ęſti. l. j. §.ſi fundũ.& hęc
actio datur,vt opus deſtruatur.

1 §.Officium autem. †Hæc actio principaliter
datur,ut opus manu factũ
tollatur,& per officium iudi.mercenariũ ei deſeruiens fit ẽt con-
demnatio de damno contingente poſt lit.conteſ.nõ de eo,quod
prius contigerat.h.d.¶Et ꝙ iſtum damnũ veniat officio iudi.mer
cenario,licèt hic non dicatur,tenet gl expreſſe ĵ.ea.l.§.Caſſius.ſu-
per uerbo,{litis æſtimatio.}ſed deſtructio operis uenit iure actio
nis,ſicut in rei vendica.declaratio dñij uenit iure actionis, & con-
demnatio ad reſtituendum uenit officio iudi. mercenario,ut l.ex
diuerſo.§.i.de rei uendi.¶Et ex prædictis patet,ꝙ ad emẽdationẽ
damni contingentis poſt litem conte.põt fieri condemnatio ẽt ſi
non fuit petita in libello per l.ędiles §.item ſciẽdum.ſ̃. de ædi. edic.
& hoc uult glo.hic ſuper uerbo,{poſt litem.}& in Spe. đ offi.iud.
§.de ſerui.Debet ergo agens in ſuo libello concludere, ꝙ aduer-
ſarius condemnetur ad deſtruendum opus, quia ad hoc eſt per-
ſonaliter obligatus,ut ſ̃.in proxi.uerſi.in tex.& glo. & hoc ſuo fa-
cto uel delicto,ſed ad emendationem damni, non eſt perſonali-
ter obligatus,& ideo illud principaliter per ſe non poteſt peti,ſed
acceſſoriè cum petitione deſtructionis operis,ut not.ſ̃.in d. l.ſu-
pra iter.§.j.in gl.præallegata.

1 §.Celſus ſcribit. ¶†Si agitur ꝯ illum q fecit opus,
uel hæredem eius,fit condemna-
tio,ut deſtruat ſuis impenſis,ſed ſi ꝯ alium,qui non fecit,ſed opus
poſſidet,nec ſit heres eius qui fecit,fit ut patiatur deſtrui expẽſis
petentis,niſi ſit dominus eius qui fecit,quia tunc tenetur, uel de-
ſtruere ſuis expenſis,uel dare ſeruum pro noxa.Et contra non de
ſtruentem fit condemnatio ad uerum inte. eſſe. h. d. Quod autẽ
dixi de hærede facientis,ut teneatur deſtruere ſuis expenſis, intel-
lige ut in gl.hic ſuper uerbo.{perinde,} quando lis fuit conteſta. ꝯ
defunctum,alias cum hęc ſit quædam pęna, hæres non ſuccedit
in ea.ut ſ̃.de oper.no.nun.l.pen.

LEX VII.

1 *Qui conuenitur ex facto ſuo non liberatur cedendo rem.h.d. & ſemper allegatur,ſecus ſi non ex facto ſuo.*
2 *Qui uult facere pluſquam teneatur,non cogitur ſubire iudicium.*
3 *Si à feudatario vel emphyteuta petitur ſeruitium,uel penſio,& ipſe non præſtet,ſed uult dimittere feudum uel rem emphiteuticam domino, an debeat audiri.*
4 *An poſſit quis euitare onus collectarum, quæ imponuntur perſonæ, pro rebus ſi uult dimittere res fiſco.*

1 IS cum quo aquæ. ¶†Qui conuenitur
ex facto ſuo non li-
beratur cedendo rẽ.h.d.& ſemp allegat̃,ſecus ſi non
ex facto ſuo,ut l.cũ fructuarius.ſ̃. de uſufru. & hic in
2 fi.¶†No.ꝙ q uult facere plus quã teneat̃, non cogit̃ ſubire iudi-
ciũ,ut hic in fi.nam ille qui fecit opus,licet ipſum poſſideat,non te
netur niſi ad præſtandum patientiam, ꝙ deſtruatur expenſis pe-
tentis.Si cedit loco,& habet ipſum pro derelicto, dando licentiã
actori,ꝙ ipſum capiat,& ſibi appropriet, plus facit, quã teneatur.
3 ¶†Et inducitur iſta lex per Dyn.ad quæſtionẽ de feudatario uel
emphyteuta a quo petitur ſeruitium uel penſio, ipſe aũt ut non
præſtet,uult dimittere feudũ uel rem emphyteuticam dño, utrũ
4 debeat audiri,& diſtingue,ut hic not.per Bar.† Inducitur ẽt utrũ
poſſit quis euitare onus collectarũ,quę imponuntur perſonæ, ꝓ
rebus,ſi uult dimittere res fiſco,de quo ẽt uide hic per Bar.

LEX VIII.

1 *Quod omnes tangit debet ab omnibus approbari.*
2 *Quando agitur contra aliquem,ad hoc ut proceſſus & ſententia præiudicent tertio,qui nõ eſt in libello nominatus, conſiliũ eſt quod ipſe citetur.*
3 *Sufficit ſemel uoluiſſe,& quod hoc importet duo.*
4 *Reſolutio iure donationis ex cauſa neceſſaria reſoluitur ius acceptatiõis.*
5 *Si habeo obligatum nomen debitoris tui, & ille poſtea liberatur a te tui culpa uel delicto etiam ex forma ſtatuti,quia illud debitum non poſuiſti in memorialibus,an hoc noceat mihi.*
6 *De natura conſenſus eſt,quòd poſſit interuenire etiam poſt actum ex interuallo,& quid in iuſſu.*

1 IN concedendo. ¶†Lex iſta cũ duabus ſe-
quentib. melius ſtarẽt in
tit.de ſeruitutibus. q̃ hic, quia non tractant de materia
tit.huius.Et hoc dicunt in effectu.Quod oẽs tangit,debet ab om
nib.approbari,& eſt regula iuris.Vel qñ quis facit in loco ſuo ali
quid,quod tendit uel tendere põt in præiudicium alterius, qui ha
bet ius de præſenti,uel ſperat habere,cautela eſt, ꝙ ille conſentiat
ad hoc ut actus non retractetur, & iſte conſenſus etiam ex inter-
uallo poteſt interuenire.hoc dicunt iſtę leges, & ſingulares, quæ
2 ſemper allegantur.¶†Not.in iſta prima l.argumentũ,ꝙ qñ agitur
ꝯ aliquem,ad hoc ut proceſſus & ſententia præiudicent tertio, q
non eſt in libello nominatus,conſilium eſt ꝙ ipſe citetur, quia ſi
non comparet,cenſetur proceſſui conſentire, & ſibi præiudicat,
alias ſecus,argu.hic & l.ſi deſerta.C.ſi pp publi. pen. & not. in l.cũ
miles.§.fi.quib.ex cau.ma.per glo.& l.in cauſa.la.1.§.interdum. ꝑ
glo.& Doct.de mino.& c.inter quatuor.de maio.& obe.Aduer
tendum tamen eſt,quia in hoc eſt differentia inter ꝯctum,& iudi
cium,qa in iudicio non debet neceſſariò citari ille qui non habet
ius de prę́ſenti ,licèt in futurum poſſit acquirere,ut ſi agitur ꝯ hæ
redem,qui habet ſubſtitutum,nam ſufficit, ꝙ uocetur hæres,uel
ille ad quem pertinet prima cauſa ſucceſſionis,abſq; eo, ꝙ uoce-
tur ſubſtitutus,ut l.j.§.denunciari.de uen. inſpi. ſed in cõtractu,ut
firmus permaneat,& ex poſt facto non irritetur,requiritur con-
ſenſus eius,q habet ſpem de futuro,licèt non habeat de præſenti,
3 ut in fi.huius l.& in ſeq.¶†Item no.in l.ſequ.ꝙ ſufficit ſemel uo-
luiſſe,& hoc importat duo.primo qa poſtea non poteſt mutare
propoſitum in alterius præiudicium, ut in regula iuris.mutare
li.vj.¶Secundo, quia poteſt compelli ad perſeuerandum in eo,
quod ſemel uoluit,& non dicitur compulſus facere,ut no.glo.in
4 c.ex literis.de ſponſa.¶†Not.etiam ꝙ reſoluto iure donationis ex
cauſa neceſſaria, reſoluitur ius acceptationis, quia ſi uendidi tibi
fundum cum pacto adiectionis in diem, & tu poſtea in illo con-
cedis ſeruitutem,uel ipſum obligas,me non conſentiente, dein-
de melior condõ afferatur,& ſi reſoluatur uẽditio, & ius tuum
reſoluitur, & ẽt ius illius,cui conceſſiſti ſeruitutẽ,uel obligaſti,ut
colligitur ex principio huius l.in cõce. à contrario ſenſu, quia re-
ſolutio fit ex neceſſitate facti præcedentis. Idem in herede gra-
uato de reſtituendo poſt mortem, quia ſi in uita concedat alicui
ſeruitutem in re hæreditaria ſubiecta fideicommiſſo,adueniente
die fideicommiſſi,ius detentionis ſeruitutis reſoluitur, qđ no.Se-
cus ſi fieret ex tua uoluntate,ut ſi ageres contra me redhibitoria
ꝓ re empta,qa non cogeris hoc facere ſi non uis.Nã nõ reſolui-
tur ius illius,qui habuit a te cauſam, ne ſit in potentia nocere il-
li,ut hæc probantur,& habentur in l. iij. & iiij. in princ. ſ̃. quibus
mod.

mod.pig.vel hypo.ſol.vel ſi petis venditionẽ reſcindi, quia dece-
ptus vltra dimidiã iuſti pretij.de hoc tangitur hic per Bart. & in
addi.Specu.de ob.& ſo.ſuper rubrica, vbi reperitur quæſtio Bar-
5 tolutij de Pratis.†ſi habeo obligatũ nomẽ debitoris tui, & ille po
ſtea liberatur à te cũ culpa,uel delicto ẽt ex forma ſtatuti, quia il-
a lud debitũ non poſuiſti in memorialib.ᵃvtrum hoc noceat mihi,
& tenuit idẽ Doctor,ꝙ non,& ſic ſequitur mirabile, ꝙ erit libe-
ratus a te principali creditore,& non a me acceſſorio,& ẽt ibi tra
ctatur, qñ reſoluitur uenditio, quia deceptus erat emptor vltra
dimidiã iuſti pretij,de quo ẽt vide Bal.in l.ij.C. de reſcin. ven. vbi
6 ↄriatur ei,qđ hic no.Bar.¶†Vlt.no.in l.ſeq.in verſi. an tñ,ꝙ de nã
conſenſus eſt,ꝙ poſſit interuenire ẽt poſt actum ex interuallo,
non ſic in iuſſũ,q̃ debet p̃cedere, vt l. ſi quis mihi bona.§.iuſſum.
de acqui.hære.nec in authoritate,quæ debet adeſſe tp̃e actus ce-
lebrati,vt l.obligari.§.tuto.de autho. tut. Intellige tñ primũ dictũ
ſane,qñ cõſenſus alicuius requirebatur, ne ſibi inuito vel igno-
ranti fieret p̃iudiciũ,& ita loquitur hic. Sed ſi non requirebatur
pp eius p̃iudicium,ſed ne fieret præiudiciũ ei, q̃ actũ gerebat, &
ſic erat conſenſus auctorizabilis,vt ſi dictet ſtatutũ,ꝙ mulier nõ
poſſit ↄhere ſine conſenſu cõſanguineorũ,debet interuenire cõ
b ſenſus ipſo actu, ᵇſicut authoritas cui comparatur,ita no. Bal. in
l.j.C.qui admit.ad bo.poſ.ante fi.qđ no. Sed in ↄrium facit quod
no.glo.in c.edoceri extra de reſcri.quæ dicit, ꝙ conſenſus præla-
ti põt interuenire ex poſt facto.Sol.intellige ſecundũ p̃dictam di
ſtinctionem,qñ agitur de p̃iudicio prælati, & pp illud conſenſus
requiritur,q̃a negotium erat cõe inter ipſum & capitulũ. Sed ſi
pertinebat duntaxat ad capitulum,& erat arduũ,& pp hoc requi
rebatur conſenſus prælati ad auctorizandũ,puto ꝙ non ſufficere-
ret ipſum interuenire ex poſt facto, & ſic intelligo ca. cum hos.
de his quæ fiunt a prælat. Vide quod dixi ĩ l.ſi quis mihi.§. iuſſum.
de acqui. hæredi.

ADDITIONES.

a ¶ In memorialib.Sed qd ſi habet duos obligatos ĩſolidum, & ex forma ſta
tuti debeo ponere ĩ memorialib.credita,& nomina debitorũ, & nõ po-
ſui,niſi nomẽ unius,an ſi deide velim agere cõtra illũ,quem nõ deſcripſi,
poſſit mihi opponere de non obſeruato ſtatuto,vide Fede.conſil.299.
b ¶ Ipſo actu.Adde Ludo.Ro.conſi.356.Soci.conſ.34.

LEX IX.

1 SVpra iter alienum. ¶†Dñs non po-
teſt facere arcũ
lapideũ cauſa aquã ducendi ſupra arcũ, vbi alteri con
ceſſerat ſeruitutẽ itineris, nec ẽt ille, cui talis ſeruitus
debetur,põt talem arcũ facere cauſa eundi, ſed bñ poteſt facere
pontẽ de ligno,ſi expedit.¶Item ille cui debetur ſeruitus aquædu
ctus per riuũ,non põt facere foueã,in qua multa aqua ſimul con
greget,q̃a hoc poſſet nocere dño ſoli,q̃a aqua in ea põt corrũpi.
h.d.ſecundũ qđ mihi vr̃ de mente tex.& eſt litera plana, licèt glo.
& Doct.diuerſis modis intelligant primum, & ſm̃ dictum.

1 *Plures an poſſint ſimul eodem libello agere, uel conueniri.*
2 *Si plures agunt eodem libello ex cauſis diuerſis, eſt in electione conuenti*
dicere quòd quilibet det ſuum libellum, & debet dicere uſque ad litem
conteſtatam.
An plures actiones poſſint cumulari in eodem libello centra eundem, quã
do non obſtat aliqua de regulis impedientibus cumulationẽ, & an poſ-
ſit dici, quòd dentur libelli diuerſi.

§.Caſsius ait ſiue. ¶Vnus ex pluribus dominis
& etiam ſinguli ſeparatim poſ
ſunt agere hac actione, & conueniri. Et deſtructio operis facta
per unum ,liberat alios, & facta uni liberat ab aliis. Et illud quod
expendit deſtruendo recuperat a ſocijs actione communi diui.
& licèt ſit actum ↄ illum,qui opus poſſidet, non tñ in ipſum qui
fecit,non prohibetur quis agere ↄ facientem ad intereſſe. hoc di-
cit, vſque ad §.apud ferocem.¶In tex.ibi,{vel ſingulos cum ſin-
gulis.} ſcilicet ſeparatim, vt ſ. ideſt diuerſis libellis, & ſic erunt di-
1 uerſa iudicia. ¶† Sed an omnes ſimul, & eodem libello poſſint
a agereᵃvel conueniri,vt ſic ſit vnum iudicium?iſte caſus non tan-
gitur hic.Bar.tenet ꝙ ſic, quia agunt & conueniuntur ex eadem
cauſa. Vnde ſicut in criminali poſſunt plures accuſare,vel accuſa-
ri in eodem libello,& de eodem crimine, vt C. de accuſatorib.&
l.j.C.ſi reus vel accu. mor. fue. ita & in ciuili, & allegat pro hoc
tex. j. ea. l. §. quod ſi is. in verb. { vel ſingulos.} quia ibi dictio illa
vel,ponitur pro ẽt,q̃ eſt dictio implicatiua, vt l. conuenticula. C.
de epiſ.& cler.q.d.non ſolũ oẽs ſimul,ſed ſinguli per ſe, & ſepara-
tim. Tu allega ad hoc meliorem tex.in l.ſi qs cum procuratorio.
§.vnius.ſ.de procu.vbi videtur caſus, quia ibi plures agebant, &
erat vna lis,& ſic vno libello,alias tot eſſent lites, & inſtãtiæ,quot
libelli.Item de hoc vide plene in Specu.de libellorum conceptio-
ne.§.fi.verſi.item pone te agere rei uendi.ↄ quatuor.cum duob.
uer.ſeq.In ↄtrarium tamen facit l.ad officium.C.communi diui.
in verbo,{ſingulos,}vbi plures conueniebantur ex eadem cau-
ſa,tamen non vno libello,ſed ſinguli per ſe diuerſis libellis, & ibi
hoc colligit Bal. Dic,ꝙ in electione actoris eſt dare vnum libel-
lum ↄ oẽs, vel ſingulos ↄ ſingulos, qñ conueniuntur ex eadem
cauſa.Et idẽ ex parte actoris ſi ſunt plures,qui poſſunt oẽs ſimul,
vel quilibet de per ſe.iuxta not.p̃ Bar.in l.iij.§.fi.de duob. reis. Sed
ſi ex diuerſis cauſis tunc eſt in electione cõuenti,q̃a ſi plures vno
libello cõueniuntur,poſſunt dicere,ꝙ detur libellus ↄ quemlibet,
quia quilibet vult facere ſuam defenſionem per ſe. Si hoc non di
cunt,procedit libellus,& poſt litẽ conteſt. dicere non potuerũt,
2 ita intelligo,qđ no.Bal.C.ſi cer.pet.l.eo ꝙ a multis. † eodem mo-
do ſi plures agunt eodem libello ex cauſis diuerſis, eſt in electio-
ne conuenti dicere,ꝙ quilibet det ſuum libellum, & hæc dicere
debet vſque ad litem conteſt.An autem plures actiones poſſint
cumulari in eodem libello contra eundem, quando non obſtat
aliqua de regulis impedientibus cumulationem, & an poſſit dici,
ꝙ dentur libelli diuerſi? Vide per Bar.in l. edita. C. de eden. in pri-
mo genere cumulationis.

ADDITIO.

a ¶ Agere & conueniri.Vide Lud.Ro.conſi.345.Soci.conſi.137.

§.Apud ferocem. ¶Non tenetur quis ſoluere
pro alio pp hoc ſolũ,ꝙ ſi ſol-
uat,poteſt ab illo repetere,q̃a melius eſt non ſoluere q̃ habere ne
ceſſe repetere. h.d.Concor.l.nemo ideo.de regu.iuris. ¶Glo.hic
op.de quatuor legibus.ſ.de l.qđ debetur.ſ. de pa.dic, ꝙ non obſt.
nam interdum qs non habet actionem ↄ alium,ſed poteſt acqui
rere,mihi ſoluendo,& tũc ſi quæritur, an teneatur mihi ſoluere,
ex quo poteſt acq̃rere,dicendum eſt, ꝙ non, vt hic. ¶Interdum
qs iam habet actionem contra alium,antequam mihi aliquid ſol
uat, & propter hoc mihi tenetur, & quæritur utrũ propter hoc,
q̃a habet,teneatur mihi? & tunc tenetur ſolum vt illam cedat, &
iſte eſt caſus ibi.¶Secũdum ↄrium eſt de l.& ancillarum. §. fi. eo.
tit.ſed ſolue,vt ibi in glo.nam ibi non tenetur, q̃a ↄ alium poſſit
habere actionem,ſed q̃a erat cõtractum cum ſeruo ſuo. ¶Ter-
tium contrarium eſt de l.ſi ſeruus.ſ.de noxa.ſup.& de §. proxi.ſe-
quenti ibi,{quoniam quod præſtiterit &c.}Sed ſolue, vt ibi dicã,
q̃a propter aliud ibi tenetur,ſcilicet ne ſequatur inconueniens,ꝙ
in diuerſis rebus fiat ſolutio.¶Quartum contrarium de l.ſi ædi-
bus.ſ.titu.primo.ſed nihil facit.nam verum eſt,ꝙ qui habet actio-
nem ordinariam repellitur ab extraordinaria, & ita loquitur ibi,
ſed ille qui non habet,& poteſt acquirere propter hoc ſolum,nõ
tenetur ſoluere,& ita loquitur hic.

§.Officium autem. ¶Si unus ex pluribus do-
minis vnius fundi conue-
niatur vel agat hac actione,quantum ad emendationem damni
poſt litem conteſtatam contingens, & quantum ad æſtimatio-
nem litis vel intereſſe,propter hoc,ꝙ opus non deſtruitur,fit con
demnatio pro parte illius tantum,hoc dicit in effectu, vſque ad §
fi.¶Et primo loquitur, qñ vnus ex pluribus conuenitur vſque.
ibi{quod ſi is,}ſecundo qñ unus ex pluribus agit. ¶In tex. ibi, {ſi
& cum vno eorum agatur.} ſcilicet vt opus deſtruatur, quo ad
hoc,non eſt dubium,ꝙ poteſt agi contra vnum inſolidum, & in-
ſolidum poteſt condemnari,vt ſ.ea.l.§. Caſſius. ibi. { & reſtitutio
operis &c.}ita intelligit gl.ſ.eo.l.ſi tertius.§.j.ſuper verbo,cõdem-
natio,& de hoc non fit dubium hic,ſed de duobus alijs, quę ſe-
quuntur.ſ.ſi damnum contingat poſt litem conteſt.in quo debet
fieri condemnatio iudicis officio mercenario,vt ſupra eo.l.ſi ter-
tius.§.officium.an condemnetur ille inſolidum.¶Item de ęſtima
tione intereſſe,ſi opus non deſtruatur, etiam ſi damnum non-
dum ſit illatum,quia in obligationibus facti poſt moram ſucce-
dit obligatio ad intereſſe, vtrum condemnabitur inſolidum? &
Iuriſconſultus arguit primo,ꝙ ſic,in ver. quemadmodum. ſicut
in actione noxali.poſtea in uer.an verò.arguit in contrarium, ꝙ
pro parte.ſicut in cauſa damni infecti,& finaliter decidit pro par-
te in uer.magiſq;.¶In tex.ibi. { quando. } iſte tex. contrariatur.§.
pręcedenti.ſed dic,ꝙ non ideo in actione noxali tenetur quilibet
inſolidum,propter hoc ſolum quòd ſoluendo ſolidum poteſt re
cuperare partem a ſocio, ſed ne ſequatur inconueniens, quia ſi li
beraretur ſoluendo partem,poſſet ſocius dare partem ſerui pro
noxa,& ſic in duabus rebus fieret ſolutio. quod eſſe non debet
in obligatione alternatiua,vt l.in executione.§.pro parte. infra dę
verb.obli.& actio noxalis quodammodo eſt alternatiua, licet v-
num ſit in obligatione,aliud in ſolutione,quia agitur alternatiue,
vt emendet damnum, vel det ſeruum pro noxa. Cætera dic, vt
per Bar.hic.

§.Si ex priuato. ¶Pro opere manu facto agitur vt
deſtruat,ſed pro facto a natura agi
tur,vt patientiam reficiendi præſtet. h. d. ¶ Et dic ꝙ primo caſu
agitur directa,ſecundo vtili,quod dic vt plene habetur ſupra eo-
dem in ſumma §.primo.& §.item Varus.

LEX XII.

1 *Simulata uenditio quando non ſit uenditio.*
Quæ dicatur propriè ſimulatio.

1 Emptor niſi. ¶†Hæc actio datur ꝯ ſingularẽ ſucceſſorem eius, q opus fecit, vt præſtet patientiam, ꝙ deſtruatur, non autẽ vt deſtruat ipſe. Cõtra authorẽ verò, qui fecit, & deſiit eſſe dñs, non datur, quia non põt deſtruere, nec pati, ꝙ deſtruatur, ſed ꝯ eum datur interdictum, quod vi aut clam. ad damna & impenſas, quas actor habet facere de ſuo, & poſt annum datur actio in factum ex edicto. de aliena. iudicij. ſi cauſa mutandi iudicij alienauit. h. d. cũ l. ſeq. & prin. ſequentis ſm intellectum glo. magnæ ibi poſitę in fine, quę eſt verus ibi, { vel melius. dic & in factum &c. } ¶In tex. ibi. { niſi ſimulata venditione. } hoc ideo dicit, quia ſi venditio ſit ſimulata, non ageretur contra emptorem, etiam vt præſtet patientiam, cum ipſe non ſit dominus, ſed agere

2 tur ꝯ venditorem, vt deſtruat, ac ſi venditio facta non fuiſſet, quia ſimulata venditio non eſt venditio, hoc tamen verum qñ ſimulant venditionem, & tñ illam non faciunt, nec aliquem ꝯtractum. vt l. imaginaria. de reg. iur. & ſ. de ꝯtrahen. emp. l. nuda. ſed ſi ſimularet venditionem, & re vera agerent, vt eſſet donatio, ſtaretur ei, quod actum eſt in veritate, vt C. plus valere qđ agitur. per totũ. & tũc ꝯ donatarium ſimulatum emptorem bene ageretur, vt patientiam præſtet, quia eſt dñs. in dubio aũt cum lex vel ſtatutum facit mentionem de contractu ſimulato, debet intelligi primo modo, quia illa eſt propriè ſimulatio, qñ fingunt aliquid facere, & ni-

a hil faciunt, ſecundum Bal. qui hoc ſemper allegat. a Alia vero ſimulatio nõ eſt propriè ſimulatio, ex quo aliquid agitur, vt l. ſi ex pretio. C. ſi cer. pe. & ibi per eundem, & l. ſi ſub ſpecie. de aduo. diuer. iud. C. & uide qđ ipſę plene not. in l. Lucius. §. depoſiti.

ADDITIO.

a ¶ Allegat. Vide eundem conſi. incip. Petrus Nicolæ.

LEX XIIII.

At eius. ¶§. In hoc iudicium. Pro damno iam illato non competit hęc actio, ſed interdictum, quod vi aut clam, pro futuro vero bene competit, vt opus iam factum taliter tollatur, quòd non detur, & vt caueatur de damno poſt ſententiam ſecuto, ſi ꝯtingat pp moram deſtructionis operis, pro opere vero facto poſt litẽ ꝯteſt. eſt agendum nouo iudicio, niſi cohæreat facto ante litem, hoc dicit vſque ad legem poſt venditionem.

LEX XVI.

Poſt venditionem. ¶ Si poſt iudiciũ cęptum actor alienat, ꝯtinuat iudiciũ ad cõmodũ ſingularis ſucceſſionis, ſed ſi alienat reus, põt actor nouũ iudiciũ inchoare, vel ꝯ ſingularem ſucceſſorẽ, vel ꝯ alienantem. h. d. & no. iſtã l. ¶Secunda pars eſt ibi, {ſed ante.} ¶Et diſtingue hic colligendo omnes tex. ꝙ aut alienauit ille, cuius fundo nocetur, aut ille. cuius fundus nocet. ¶Primo caſu aut alienauit anteꝗ̃ iudicium inchoaret ſuper hac actione, & tunc extinguitur hæc actio quo ad eum, nec põt amplius inchoare, & incipit cõpetere ſingulari ſucceſſori, vt ſ. eodem. l. ſi tertius. §. ſi quis prius. aut poſtquam litem inchoauit, & tũc actio nõ extinguitur, nec ẽt iudicium finitur, & virtute illius iudicij põt ſequi condemnatio in perſonã venditoris, proderit tñ emptori cui reſtituendũ eſt, quicquid venditor cõſequetur ex illa ſñia, & ẽt cedet omne ius, qđ habet ex ea, vt in primo caſu huius l. ¶Secũdo caſu diſtingue, ſimiliter alienauit reus ante iudiciũ ſuſceptum, aut poſt. ¶Primo caſu, aut alienauit non transferendo in aliquem dñium, ſed deſinendo eſſe dñs, & tunc põt conueniri, ac ſi non deſiiſſet eſſe dñs vt ſ. eo. l. ꝗ̃ in prin. Aut tranſtulit in alterum dñium, & tunc deſinit teneri actione iſta, & ille in quem tranſtulit, incipit teneri, vt ſ. eo. l. emptor. ſed ꝯ alienantem ſuccurritur, per interdictum, quod vi aut clam. vel per actionem in factũ ex titulo de alie. iud. in l. ſeq. & in prin. ſequentis poſt illã l. emptor. ¶Secundo caſu poſt iudiciũ ſuſceptum, i. poſt lit. conte. tũc actor habet duplicem viam, uel ꝙ ſequatur eandẽ litẽ ꝯ eundẽ, vt d. l. ꝗ̃ §. Iul. vel vt incipiat nouã litẽ ꝯ quemlibet, vt in fi. iſtius l. vt ſonat litera in verbo, actum, ſed glo. deſtruit iſtam literam exponendo literã. {factũ} idest agendum. nos poſſumus tenere primum dictũ, & eſt vtilitas incipiendo nouũ iudicium ꝯ ſucceſſorem, quia obtinebit actor demolitionem realem, quam nõ põt obtinere proſequendo litem ꝯ alienantem, cũ ille non poſſit deſtruere opus, nec pati, ꝙ deſtruatur, ſed ſucceſſor ſic, & agitur vt præſtet patientiam & ꝯ alienantem agitur ad expenſas interdicto, quod vi aut clam, ſed primum iudicium fuerat inchoatum ad deſtructionem operis, quæ non poteſt ſequi facto uel patientia illius. ¶Dyn. ponit hic vnam diſtinctionem longam, per quam recolligit totũ titulum, ſed clarius apparet ſumma totius ex his, quę dixi in l. j. ꝙ decem requiruntur ad hoc, ut habeat locum hęc actio directa, nec ex diſtinctione Dyn. plura comprehenduntur, quam ea, quæ dixi in lege prima.

LEX XVII.

1 *Ad perditionem unius iuris non ſequitur perditio alterius iuris penitus diuerſi.*

2 *Si ruſticus tenetur ſoluere militi quolibet anno iure ſeruitutis duo paria caponum, & per decem annos non ſoluit, niſi unum par, an præſcripſerit iuri non ſoluendi aliud par.*

3 *Si aliquis habet iuriſdictionem plenam cum mero & mixto imperio, & non fuit uſus niſi ſimplici iuriſdictione per longum tempus, an retineat imperium.*

4 *Si aliquis tenetur annuatim ſoluere decẽ libras de tali moneta, & ipſe ꝑ longum tempus ſoluit de moneta, quæ tantum non ualet, an præſcripſerit ius non ſoluendi de meliori.*

1 Si prius nocturnæ. ¶†Ad perditionem unius iuris non ſequitur perditio alterius iuris penitus diuerſi. Ad hoc allegatur. facit ꝟ. de furtis. l. inter omnes. §. hæc actio. uer. uſq; adeo, & loquitur hic, qñ vnum ius perditur pręſcriptione. Idem ſi pacto, uel remiſſione, ut l. ſi domus. ſ. de ſerui. urb. pđ. niſi aliud ius ſit connexum iuri perdito, vt ueniat in ꝯñam eius, ut ibi no. in gl. & facit l. nec is. §. j. de acquir. hęre. & ſ. e. l. ſed interdum. ¶In tex. ibi, {amitto ſeruitutem aquę diurnæ,} ſupple tñ, & ſic negligentia commiſſa in ſeruitute aquæ diurnæ non nocet ſeruituti aquę nocturnæ, quia ſunt diuerſæ propter diuerſas conceſſiones, ut patet ſ. quia diuerſis temporibus fuerunt factæ. Sed ſi eodem tpe fuiſſet facta una conceſſio de diurna, & nocturna, una tñ eſſet ſeruitus, & procederet glo. iii. ſuper uerbo {plures.} ¶In glo. ſuper uerbo, {plures} ibi, quib. mod. vſuſfr. amit. l. ſi qui. hoc intellige prout ibi habetur, qñ ſciebam mihi deberi ſeruitutem ducendi aquam tam de die, ꝗ̃ de nocte, & tñ non fui uſus, niſi de nocte per longum tẽpus, nam retineo ẽt ius ducendi de die, quia ducendo de nocte uideor ducere animo retinendi totam ſeruitutẽ. Secus ſi non credebã mihi deberi niſi de nocte, nã tunc perdo facultatem ducendi de die, non ꝙ ſeruitus diuidatur, quia diuidi nõ põt, ſed reſtringitur, ut perinde ſit, ac ſi nõn fuiſſet

2 conceſſa, niſi de nocte. ¶†Et per illã l. notabilẽ determinat, ꝙ ſi ruſticus tenetur ſoluere militi quolibet anno iure ſeruitutis duo paria caponum, & per x. annos non ſoluit, niſi vnum par, vtrũ præſcripſerit iuri non ſoluendi aliud par? & diſtinguendum eſt, aut tenebatur ſoluere ex diuerſis conceſſionibus & præſcriptionibus, ut in hac l. aut ex eadem: & tunc aut miles ſciebat ſibi deberi, aut ignorabat, ut in illa l. de hoc C. de pſcr. xxx. anno. l. cum notiſſimi. §. in his. & in Spec. de loc. §. nũc aliqua. ver. xlii. & de pſcri. §. i. verſi.

3 qđ ſi cũ debemus. †Et ſimil'r faciunt iſta, ſi aliquis habet iuriſdictionem plenam cum mero, & mixto imperio, & nõ fuit vſus niſi ſimplici iuriſdictione ꝑ longum tempus, an retineat imperiũ? & diſtingue, ut ſ. not. in Specu. de iur. om. iud. §. j. verſi. illud ẽt no. circa fi. & qđ not. in regula plus ſemp. in mercur. facit C. de agri.

4 & cenſi. l. cũ ſcimus. §. illud. lib. xi. faciunt ẽt iſta † ſi aliquis tenetur annuatim ſoluere x. libras de tali moneta, & ipſe per longum tẽpus ſoluit de moneta, quæ non tñ ualet, utrum præſcripſerit ius

a non ſoluendi de meliori. a de hoc habetur in c. olim. de cenſi. & Iaco. But. diſputauit hanc quæſtionem.

ADDITIO.

a ¶ De meliori. Adde quę uoluit Ludo. Roma. cõſi. 198. ubi allegat not. hic, & ibi uide aliqua pulchra.

1 *Verba conceſſionis, ſeu contractus intelliguntur ſecundum id, quod conſuetum eſt.*

2 *In contractibus ſemper ueniunt ea quæ ſunt de conſuetudine, licet non exprimatur per contrahentes.*

3 *Quæ dicatur propriè ſtrata.*

Differentia inter fiſtulas, & aquæductum.

4 *Si poteſtas conducit aliquem iudicem cum certo ſalario, an intelligatur, ꝙ etiam ipſum remoueat cum rebus ſuis de loco, ubi eſt ſuis impenſis, ad locum officij.*

5 *Si fuit actum, quòd inſtrumentum fiat ad ſenſum ſapientis, quòd ſapiens poſſit apponere ea, quæ ſunt de conſuetudine inſtrumentorum.*

Si conſtituitur procurator generalis quòd uideatur data poteſtas faciendi generales & conſuetas renunciationes.

1 §. Placuit non aliàs. ¶†Verba conceſſionis. ꝯtractus intelliguntur ſecundũ id qđ conſuetũ eſt. h. d. & ſemp allegatur una cũ l. quod ſi nolit.

2 §. qui aſſidua. ſ. de ædil. edic. † ꝙ ſemper in contractibus ueniunt ea q ſunt de conſuetudine, licet non exprimãt per ꝯhentes, & idẽ in ciuitate Florentiæ, ubi cõſueuerunt dari fideiuſſores pro euictione, licet de iure hoc ſit, ſi fiat venditio ſimpliciter, intelligitur actum, vt dari debeant fideiuſſores, & põt agi, vt detur, ẽt poſt ꝯtractũ perfectũ, & abſolutũ, facit l. j. & ij. ſ. de euictio. ¶In tex.

3 ibi, {ſtratũ. not. ex hoc, ꝙ illa dicitur propriè ſtrata, quæ eſt matonata, uel ſilicata, & lapidibus cõfecta, & ita etiã dicit Bar. ꝟ. de riuis. l. j. alias non dicitur ſtrata, ſed uia. ¶In tex. ibi, {per fiſtulas.} dic ꝙ fiſtulæ dicuntur cuppi rotundi, qui occupant modicum locum, & in-

& inuicem concatenantur, ſed aqueductus lapideus occuparet
4 magnum locum.† Et iſte tex.inducitur, ꝙ ſi poteſtas conducit ali
quem iudicem cum certo ſalario, intelligatur ꝙ etiã ipſum remo
ueat cum rebus ſuis de loco, vbi eſt, ſuis impenſis, ad locum offi-
cij, quia iſta eſt conſuetudo, licèt non ſit expreſſe dictum, ita dicit
5 Bart.in l.ſuper creandis.C.de iure fiſ.lib.x. ¶† Item ſi fuit actum, ꝙ
inſtrũm fiat ad ſenſum ſapientis, ꝙ ſapiens poſſit apponere ea, quæ
a ſunt de conſuetudine [a] inſtrumentorum. ¶ Item ꝙ ſi cõſtitui pro
curatorem generalem, videatur data poteſtas faciẽdi generales,
& conſuetas renunciationes, vt not.Barto.in l.fin.in prin. ȷ.de his
quæ in frau.credi.facit l.vel vniuerſorum.ſupra de pig. act.

A D D I T I O.

a ¶ Conſuetudine. Quid important dicta verba, ad ſenſum ſapientis, vide Oldr.conſi.147.Anto.de But.conſi.20.

1 §.Via publica. ¶† Medius locus qui non ſeruit, nõ impedit conſtitui ſeruitutes reales ſi eo vti liceat ad vſum ſeruitutis, vt quia ſit via publica, vel flumẽ publicum, & nihil ſit in eis ędificandũ, vel ſit illius, cui ſeruitus debetur. Secus ſi illo vti nõ liceat, vt quia ſit ſacer, vel religioſus, vel ſit tertij, qui non cõſentit, vel ſit publicus, tñ in eo oporteat opus facere pro vſu ſeruitutis.h.d.vſque in finẽ legis, vnà cũ l.ſequen.

LEX XIX.

1 LAbeo ait. ¶† Not.iſtã ſingularem l.Labeo. quæ limitat totum iſtum titulum & multas leges, & etiam declarat tit.de ope.no.nunc. ꝙ ſi video te facere aliquod opus, quod poteſt mihi eſſe nociuum, & quod tu facere nõ potes me inuito, licèt in tuo id faceres contra debitam ſeruitutem, cautela eſt, ꝙ ſtatim contra dicam, vel nunciem tibi nouum opus, alias non poſſum agere, vt deſtruas, quod menti tene perpetuò, niſi per errorem fuiſſem paſſus. hoc tamen declara, vt habetur in l.notabili.ȿ. communi diuidund. l. Sabinus vbi diſtinguuntur tres caſus. Aut expreſsè conſenſi, & ad nihil agere poſſum. aut expreſsè contradixi, & poſſum agere, vt deſtruatur, etiam ad intereſſe. Aut ſciui, & tacui, & ſeruatur media via, quia non ago, vt deſtruatur, ſed ad intereſſe.

LEX XXI.

SI in meo fundo. ¶ Aqua. De caſu huius legis ſi in meo. dic vt ſupra titul.primo.l.fluminum.§.fin.cum legib.ſequen.& ſupra eod. titul.l.j.§.denique.

LEX XXII.

1 SI vſusfructus. ¶† Vſufructuarius non habet hanc actionem directam, ſed vtilem, & eodem modo non tenetur directa, ſed vtili, quia non eſt dominus, & hæc actio directa ſoli domino competit, & contra dominum.h.d.

LEX XXIII.

1 QVod principis. ¶† Pro opere facto auctoritate publica non competit hæc actio.h.d.concordat l.ij.ȿ.eo.§.Caſſius.

1 *Domini appellatione, an comprehenditur utilis.*
2 *Si egi contra te rei vendicatione dicendo me dominum, poſtea non probaui, niſi de dominio vtili, an debeam obtinere.*

1 §.Hæc actio etiam. ¶† Not.hic, quòd appella
tione domini comprehenditur etiam dominus vtilis, quia hæc actio non datur niſi domi-
no, vt ȿ.eo.l.ſi in publico. & hic dicitur, ꝙ datur ei, qui habet præ-
2 dium vectigal. & ſic eſt dominus vtilis.† Vnde eſt argumentum,
ꝙ ſi egi contra te rei vendic.dicendo me dominum, & poſtea nõ
probaui niſi de dominio vtili, ꝙ debeam obtinere, quaſi illud videatur in iudicium deductum.de hoc per Bar. ibi, & de excep.rei iud.l.an eandem.§.actiones.In contrarium facit l.j.§.qui in perpetuum.ȿ.ſi ag.vect.qui allegatur ad hoc, quando fit mentio de dominio, intelligitur in potiori ſignificatu, & ſic de directo. hoc fallit in iudicis, vbi verba debent intelligi, prout magis expediat actori, vt l.ſi quis intentione.ȿ.de iud.& ſic non obſtat.

§.Aggeres ſi iuxta. ¶ Contra iſtum text. opp. de l.ij.§.pen.ȿ.eod. vbi ſi habes fundum ab vna parte fluminis, & ego ab altera, licitum eſt tibi facere aggeres, vt flumẽ tibi non noceat, licèt ex hoc ego damnum recipiam. vt ȷ.ne quid in flumine publico l. j. §. ſunt qui putant, & hic dicitur contrarium. Solu. vt colligitur ex tex. quia hoc debet intelligi, quando non poteras facere, quia ſic fuerat actum inter te, & me, vt in glo. alias procedunt contraria.

LEX XXIIII.

1 *Sufficit opus poſſe nocere, licèt adhuc non nocuerit, vt detur hæc actio.*

VIcinus loci. ¶† No.iſtam l.notabilẽ ꝑ quã declarat l.j.§.de eo opere qđ.
ȿ.eo.vbi dr̃, ꝙ pro opere, qđ fit gratia culturæ, nõ agi
tur hac actione, certè ſi fiant ſulci cauſa ibi ſeminandi, indiſtinctè poſſunt fieri ad libitum facientis, uel per directum, vel tranſuerſum, licèt faciendo per directum noceat vicino, nec poteſt me cõpellere ad faciendum per tranſuerſum, vt patet hic, ibi, {quemadmodum vellet &c.} ſed quando fiunt ſulci, vt non ibi ſeminetur, ſed vt aquam recipiant, vel aliqua foſſa, tunc poſſum compelli, ſi nocent vicino, vt remoueam vel per alium modum faciam ita, quòd non noceant, ſi hoc poteſt fieri, alias ſecus, vt hic in tex.& glo.& in d.§.de eo. ſed in primo caſu etiam ſi aliter
1 fieri poterant, non poſſum compelli.† Not.etiam in fi.quòd ſuffi
cit opus poſſe nocere, licèt adhuc nõ nocuerit, vt det̃ hęc actio.

§.Lacus enim cum. ¶ Licèt aqua lacus creſcat, & decreſcat, lacus tamen non dicitur creſcere, nec decreſcere.h.d.ſecundum ſecundam lect.glo.quam tenent Doct. ¶ Et effectus eſt, quia quando creſcit, & occupat de territorio vicini deſinit ille eſſe dominus, & hoc vult textus ibi, {neque deceſſio.} & cum decreſcit lacus quẽ dimittit, non accedit vicino, & hoc vult text.ibi, {neque acceſſionem.} quod dic, vt ȷ.de acquir.rer.domi.l.Lacus.

LEX XXV.

1 *Dominus põt agere contra nocentem iuri ſui fundi, ſicut ſi nocet fundo.*
2 *Si nocetur meis vaſallis, videtur nocere mihi.*

1 IS cuius fundo. ¶† Si nocetur iuri fundi mei, nocetur etiam meo fundo, & nomine illius poſſum agere.hoc dicit.
2 ¶† Et eſt argumentum ſecundum Iac.de Are.quòd
ſi nocetur meis vaſallis, videtur noceri mihi, & ſic poſſum agere
nomine meo quatenus mea intereſt: ſed quatenus intereſſet va-
a ſallorum, [a] ſecus, niſi habeam mandatum, vt in cap.authoritas.in
fi.de priuilegijs.lib.vj.

A D D I T I O.

a ¶ Vaſallorum. Quando dominus poſſit agere pro vexatione ſubditi, & quando non, vide per Oldr.conſi.207.

LEX XXVI.

SCæuola reſpondit. ¶† Tantum valet ſeruitus acquiſita per præſcriptionem, quantum ſi eſſet acquiſita per pactum, vel cõuentionẽ, & in vtraque eſt quis tuendus. h. d.cõcor ȿ.eo.l.j.§.fi.& l.ij.in prin.ibi, {vetuſtas.} quę ſemper pro lege habet̃.

De publicanis, & vectigalibus, & commiſſis. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Publicanus quando tenetur de illicitè exactis per eius familiam.*
2 *Dictio, item, an repetat in ſequenti quod dictum eſt in præcedenti, & n.3.*
Qualiter debeat formari libellus in hac actione.

1 PRætor ait quòd. ¶† Pro exactis illicitè a publicano, vel eius familia datur actio ex hoc edicto in factum ad duplum intra annum, niſi exactum reſtituatur, poſt annum uerò in ſimplum. Et pro facto familiæ ſi non exhibetur, competit hæc actio ſine noxæ deditione.h.d. uſque ad §. hic titulus. ¶ Et primo loquitur de his quæ exiguntur uſque ibi. {item ſi.} ¶ Secundo de his quæ exiguntur non ui, ſed per fraudem uſque ibi, {ſi hi.} ¶ Tertiò declarat qualiter publicanus teneatur ex facto familiæ, & debet intelligi, quando familia fecit ſine iuſſu, uel mandato publicani. Si enim cum iuſſu, uel mandato etiam ſi poſſet exhibere familiam, & exhiberet, non euitat pœnam, quia teneretur nomine ſuo, ac ſi ipſe feciſſet. ¶ In text.ibi, {item ſi damnum iniuria &c.} iudicium dabo, ideſt actionem in factum in duplum
2 intra annum, & poſt annum in ſimplum, ut dictũ eſt † ſupra, quia
dictio, item, repetit in ſequenti, quod dictum eſt in præcedenti, ſecundum Iac.de Are.& iſtud eſt uerum, quando per iſtam dictionem, item, adijcitur oratio imperfecta, vt erat hic, quia non declaratur in quantum datur actio, nec intra quãtum tempus. Sed hic aduerte plenius, quã dicat Bart. quia aut oratio quæ additur, erat imperfecta reſpectu verbi principalis, quia non fuit repetitum, & tunc ſiue loquamur in diſpoſitione legali, ſiue teſtatoris, uidetur repetitum uerbum præcedentis orationis cum ſuis qualitatibus. Vnde ſi dico, relinquo tali centum iure inſtitutionis, item tali filiæ meæ quinquaginta, intelligitur, ſcilicet relinquo iure inſtitutionis, quia non repetit iterum uerbũ principale. {relinquo.} ſed præcedens intelligitur repetitum cum qualitate ſibi adiecta, & ita eſt caſus ſecũdum cõem intellectum in l.repetendis.de leg.iij. ſiue ſit identitas pſonarum, & rerũ, ſiue diuerſitas. ¶ Interdum adijcitur oratio perfecta reſpectu verbi, quia repetitur idem uerbum principale, licèt reſpectu alterius qualitatis uideatur imperfecta, & tũc

aut

aut loquimur in diſpoſitione teſtatoris,& nõ intelligitur facta re-
petitio de qualitate præcedentis orationis,vt ſi dico,relinquo tibi
fundum cum inſtrumentis.Item relinquo tibi domum vel etiam.
alteri, nam non intelligitur ſcilicet cum inſtrumentis, vt ibi not
¶Idem ſi dicerem,relinquo Titio centum iure inſtitutionis.Item
relinquo tali filiæ meæ centum, nam non intelligitur iure inſtitu-
tionis,quia oratio eſt perfecta ex parte verbi per notata in dicta l.
in repetendis. Aut loquimur in diſpoſitione legali, quæ remane-
ret incerta,ſi non intelligeretur facta repetitio,& tunc,quia de na
tura legis eſt ꝙ ſit certa.C.de Iuſtini.codice cõfir. ibi {certa &c.}
Et not.per Cyn.C.de verbo.ſigni.l.cum quidam, & de condi.ob
cau.l.ea lege.& per Barto.in l.ſi is qui ducenta.§. vtrum. de rebus
du.in articulo,de alternatiua, tũc intelligitur facta repetitio,& iſte
eſt caſus hic ſecundum intellectum Iac.quia remaneret edictum
3 incertum hoc caſu,ſcilicet,inquantum daretur hæc actio. † quali-
ter autem debet formari libellus in hac actione, vide in Specu.de
cenſibus.§.nũc dicendum,verſi.j.¶Quando autem adijcitur ora
a tio omnino perfecta, dictio item,[a] non eſt repetitiua, ſed conti-
nuatiua, vt l.item veniunt.de petitio.hære.

A D D I T I O.

a ¶Dictio item. Adde Bar.conſi.38.eundem Pau.conſi.80.Fran.de Are.con-
ſilio 1.& conſi.121.vbi plenè videas de repe.

1 *Publicanus quis dicatur.*
2 *Vectigal quot modis ſumatur.*
3 *Forenſes ad quæ onera teneantur.*
Quid in clericis, & in prædijs eorum.
4 *Quid in fiſcali onere,quod uocatur collecta.*
Non poteſt dici tributum, nec annona,nec publica functio, quando ſolui tur priuato, ſed poteſt dici penſio,uel cenſus.
5 *Differentia inter penſionem,& cenſum,& affictum.*

1 §.Hic titulus. ¶†Hic incipit Iuriſconſultus expone-
re verba edicti,& h.d. publicanus dici
tur,qui eſt poſitus ad exigendum publicos reditus ſiue exigat im
mediatè pro fiſco,ſiue immediate pro ſe, ſed aliquid ſoluit fiſco,
a quo conduxit vel emit.h.d.¶In gloſſ.mag. ibi, {& not.differen-
2 tiam.} † Tu dic ꝙ vectigal poteſt capi dupliciter, primo,vt genus,
& tunc comprehendit id quod ſoluitur pro rebus mobilib. quæ
vehuntur,& etiam pro rebus immobilib. vt). eo.l.Imperatores.
ideo dicuntur prædia vectigalia,vt š.titu.j.l. quod principis.§.hæc
actio.& š.de pign.l.lex vectigal. Secundo poteſt ſumi in ſpecie, &
tunc ſumitur pro his quæ ſoluuntur de reb.mobilib.quæ vehun-
3 tur,vt in hac glo.¶†Id autem, quod ſoluitur pro reb. immobilib.
habet multa vocabula,quæ ſumuntur pro eodem, quia vocatur
tributum.Item annona.item publica functio,ſeu penſitatio,item
cenſus,vt in ll.allegatis in glo.& tale onus dicitur ordinarium, qa
vniformiter præſtatur, & ſemper ex diſpoſitione legali, & ideo
a etiam forenſes[a] tenentur ad tale onus, & poteſt de nouo eis im-
poni pro prædijs, quæ ſunt ſub iuriſdictione imponentium, quia
licèt perſonæ dominorum non ſint ſuppoſitæ, ipſa tamen prædia
bene ſunt,vt). de munc.& hono.l.reſcripto. §. fi. Italia eſt immu-
nis ab iſto onere tributorum,abſit.n. vt ipſa domina prouinciarũ
ſit ſub tributo,vt dicit glo.in l.fi.ſine cen.vel re.& in l.j.). de anno.
& tributo.lib.x.cum qua l.tranſit Bart.per l.j. & fin. de cenſi.Et de
natura tributi dicti,& indicti,vide me.in l.placet.C.de ſacroſan.ec-
cle.Clericis autem vel predijs eorum non poſſunt imponi de no
uo,poſt quam peruenerunt ad eorum manus,quia non ſunt ſub
iuriſdictione laicorum.Sed ſi fuiſſent impoſita, antequam perue-
nirent ad eorum manus,tranſiret prædium cum illo onere, cũ ſit
reale,vt l.j.C.de epiſ.& cle.& in c.ſi tributum.xj.q.j. ideo Barto.in
d.l.reſcripto.§.fi.dat pro conſilio,ꝙ cõitas faciat omnia prædia ſui
territorij tributaria,vt poſtea tranſeant in cameram cum illo one
re,ſed Bald.in l.placet.C.de ſacroſan eccle. hoc reprehendit dicẽs,
ꝙ hoc non pertinet niſi ad principem, non ad cõitates inferiores
imponere tributum. Certè verum eſſet ſi recognoſcerent ſupe-
riorem,aliàs locum principis tenent in ſuo territorio, vt no.Cyn.
4 in l.ea.lege.ante fi.C.de condi.ob cau.¶† Eſt etiam quoddã onus
fiſcale,quod vocatur collecta, & iſtud dicitur extraordinariũ, qa
non ſemper nec vniformiter præſtatur, ſed ſ̃m exigẽtiam caſuũ,
& non dicitur onus reale, ſed imponitur perſonis pro rebus, &
ideo non poteſt imponi clericis,nec forenſib.vt in auth.item nul-
la cõitas.C.de epiſc.& cle.& no.in d.l.reſcripto.§.fin.tñ ſi iam eſſet
inductum onus, & poſtea res in eccleſiam tranſiret, tunc tranſi-
ret cum illo onere,quia res eſt obligata poſt inductionem,vt no.
per glo.in l.incola).ad municip. prædicta de eo quod ſoluitur fi-
ſco. ¶Interdum autem ſoluitur priuato, & tunc non poteſt dici
tributum, nec annona, nec publica functio, ſed bene poteſt dici
5 penſio vel cenſus,eſt tamen differentia,† quia penſio dicitur pro-
priè, quando ille cui debetur,non trãſtulit directum dominium,
ſed vtile vt in emphyteuta. Sed cenſus dicitur etiam quando tran
ſtulit dominium directum,ita not.glo.notabiliter in c.conſtitutũ.
de religio.domi.& ibi per Inno.¶Sed interdum vnum de iſtis vo
cabulis ponitur pro altero,argu. in l.veteres.š.de actio.emp.& ibi
eſt recurrendum ad formam conceſſionis. Eſt etiam quoddam
vocabulum, quod eſt in communi vſu, quod dicitur affictus, &
poteſt congruere vtrique.

A D D I T I O.

a ¶Forenſes.Adde Soci.conſi.84.& quid ſit inductio, & ſuperinductio, &
an ſint fauorabiles, vide Old.conſi.98.

---

1 *Actio ex hoc edicto quare mitior dicatur quàm actio vi. bo.rap.*
2 *Licèt in aliquo caſu ſit generaliter prouiſum,ſi tamen eſt nota dignus utilet eſt ſuper illo ſpecialiter prouidere.*
Caſus in quibus actio ex hoc edicto mitior eſt quàm furti, vel ui bon.rap.
3 *Auxilium extraordinarium concurrit cum ordinario quando eſt de iure cõmuni ſicut illud,& eſt factum in adiutorium eius,& uide nu.7.*
Specialis prouiſio concurrit cum generali,& econuerſo,quando emanant diuerſis legibus,ſecus quando ab eadem.
4 *Si fiat ſtatutum ſuper aliquo ſuper quo eſt prouiſum de iure communi, non cenſetur derogatum iuri communi, licèt diuerſimodè ſtatuatur.*
5 *Statutum quòd cauſæ debeant terminari intra lx.dies licet non ſint terminatæ intra illos lx.dies an adhuc duret inſtantia triennio.*
6 *Statutum quando imponit aliam pœnam pro crimine, quàm ius commune, an videatur receſſum a pœna iuris communis.*
7 *Quid ſi ſuper eodem crimine diſponeretur per diuerſa ſtatuta, & vnum imponeret unam pęnam, aliud alteram.*
8 *Si ſunt plures actiones rei perſecutoriæ, & fuit actum vna, & actor ſuccubuit an tollatur altera.*
Quid ſi vna eſt pœnalis,altera perſecutoria.

1 §.Dixerit aliquis. ¶†Actio ex hoc edicto mi-
tior eſt q̃ actio vi bon. rap. in
duob.primo,quia datur ad duplũ tñ,ſed actio vi bo. rap. ad qua-
druplũ indiſtincte.Itẽ actio furti ſimiliter ad quadru.qñ eſt manife
ſtum.Itẽ in alio,quia pęna in hac actione euitatur ſi ante ſñiam re
ſtituatur id,quod fuit indebite exactũ,ſed actio vi bo. rap. vel fur.
non,ẽt cũ competunt contra publicanũ ¶ Item in electione eſt
actoris,an agat actione in fac. ad duplũ ex hoc edicto, an autẽ ad
quadru.actione vi.bon.rap.vel fur.& eſt notabilis.§. & ſemp alle-
2 gat.ad hoc† Not.primo,ꝙ licet ĩ aliquo caſu gñaliter ſit ꝓuiſum,
ſi tñ eſt nota dignus,vtile tñ eſt ſuper illo ſpãliter prouidere,ne vi-
deatur neglectum,vt hic ſuper glo.ſuper uerb.{putauit.} ¶Itẽ no.
duos caſus in qb.hæc actio mitior eſt,q̃ fur.vel vi.bo.rap. ¶Adde
tertiũ,quia ſi ſunt plures publicani, non tenetur quilibet inſolidũ,
vt vno ſoluente alter nõ liberetur, ſed omnes tenentur ad vnum
duplum, & vno ſoluente liberantur alij, ſecus in actione fur.vel
vi bo.rap.in quib.quilibet tenetur inſolidum, & vno ſoluente al-
ter non liberatur, vt).co.l.ſi multi.¶Adde quartum,quia ſi exhi-
bet familiam,liberatur qñ ꝯ eum agitur ex facto familiæ ſine ſuo
mandato, ẽt ſi fuit in culpa talem familiam opponendo, vt).eo.l.
cum ſi exhibuiſſent.regulariter ſecus per l.videamus. in prin.š.lo-
ca.vt dicam in d.l.cum ſi exhibuiſſent.& in fi.huius l. ¶Sed in alio
hæc actio eſt durior,quã actio fur.vel vi.bo.rap.quia ſi nõ poteſt
exhibere familiam,ẽt ſi non fuit in culpa eam ponẽdi,tenetur ſine
noxę deditione ad reſtitutionẽ ablati, & ad pęnam; ẽt ſi exhibere
3 non põt,vt).ea.l.fi.qđ dic,vt ibi dicam.¶†Vlt.no.ex fi.verſi.quæ-
ritur, duo ad quæ ſemper allegatur. ſ.ꝙ auxilium extraordinariũ
concurrat cũ ordinario,qñ eſt de iure cõi, ſicut illud, & eſt factũ
in adiutorium eius, nam actio ex hoc edicto eſt extraordinaria,
tamen de iure cõi eſt.qa prodita ꝯ violentum,vel furem,& cauſa
adiuuandi actionem furti,& vi bo.rap.dic plene de hoc,vt no.in l.
in prouinciali.§.j.de oper.no.nun. ¶Item allegatur ad aliud,ꝙ ſpe
cialis prouiſio concurrit cum generali,& econuerſo, qñ emanãt
à diuerſis legibus, ſecus quando ab eadem l. vel diſpoſitione,vt l.
doli clauſula.de verb.oblig.qđ dic vt no.per Bar. & ibi tetigi š. de
4 oper.no.nun.l.j.§.j.† Tertio & vlt.not.ex hoc tex.arg. ꝙ ſi fiat ſta-
tutum,ſuper quo eſt prouiſum de iure cõi, non cenſetur propte
rea derogatum iuri cõi,licèt diuerſimodè ſtatuatur, & ſic poteſt
quis eligere viã iuris cõis,vel ſtatuti.facit l.ceſſat.).de act.& oblig.
Et inducitur per Specu.ſ̃m Mar.de Fano.in tit.de iudi. deleg.§.re-
5 ſtat.ver.† quid ſi in ſtatuto,ſi diſponat ſtatutum,ꝙ cauſæ debeant
terminari intra 60.dies, ꝙ licèt non ſint terminatæ, non perit in-
a ſtantia, ſed durat adhuc triennio[a] per l.properandum. Alij dixe-
runt ꝯ. & melius quaſi ſtatutum velit illos lx. dies ſubrogare in
locum triennij,vt ibi no.in addi.per Io.An.in tit.de app.& vide qđ
not.Bar.in l.j.).vi bo.rap.& Cy.C.de ſepul.vio.l.qui ſepulchra.qñ
ſtatutum imponit aliam pœnam pro crimine, q̃ ius cõmune, an
6 videatur receſſum a pœna iuris cõis. † Et licèt prædicti Doct. ſ̃m
Dy.teneant ꝙ non videtur receſſum a pœna iuris cõis,& ſic po-
terit iudex imponere quam vult.arg.huius tex.& l.quoties.de act.
& obl.eſt tñ hoc verum,niſi ex aliquib.cõiecturis appareat, ꝙ ſta
tutum voluit recedere a iure cõi,ut dicit Bar.in d.l.j.ui bon.rap.tñ
Bal.in l.data.C.qui accu.non poſ.in viij.col.auth.ſed nouo iure.C.
de ſer.fugi.tenet ꝯrium, ꝙ iudex nõ põt imponere,niſi pœnã ſta-
tuti,qa iurat ſeruare ſtatuta, & quia recipit iuriſdictionem ſecun-
dum

A D D I T I O.

a ¶Triennio. Vide quę poſui in l.properandum.C.de iudi.

7 dum formam ſtatutorū, & iſtud ſeruatur in practica. † Sed ſi ſup eodē crimine diſponeretur p diuerſa ſtatuta,& vnū imponeret vnam pęnam, vt ſi dicat ſtatutum pro homicidio,quis puniatur in mille,quæ ſi non ſoluerit intra menſem, capite puniatur, vel ſi ſit ſtatutum in fine ſtatutorum,dicens ꝙ vbi non reperitur proui ſum per ſtatuta,recurratur ad ius cōe, aliud alteram pęnam, tunc dico,ꝙ iudex poſſet imponere quam vult per iſtum text.quia hæ ambæ diſpoſitiones erant de iure cōi,tene menti. facit qđ not.in d.l.quicunque.C.de ſer.fugi.¶In gl.quæ incipit, {ſed opponitur,} ibi {ſed illud qñ extraordinarie ꝯ ius cōe.} dic ꝙ primū dictū procedit de plano per d.l.in cauſæ. ſed hoc ſecūdum debet diſtingui, nam qđ dictū remediū extraordinariū eſt generale,& remedium iuris cōis eſt ſpeciale,& tunc idem, vt ſimul non concurrant, ſed extraordinariū habet locū in caſib. in quib. per ius cōe ſpecialiter non eſt prouiſum, alias ſecus, & hic eſt caſus in l.in prouin.§.j. de ope.no.nun.& l.ſi ædibus.de dam.infec. Tunc.n. dicitur extraordinarium inuentum cauſa ſupplendi ius cōe. Interdum econtra remedium ordinarium eſt generale,ſed extraordinarium ſpeciale,& tunc concurrunt,& dr̄ extraordinarium inuētum cauſa nō ſupplendi,ſed coadiuuandi ius cōe, & iſte eſt caſus huius §. & iſta
8 adde ad ea quæ dixi in d.l.in prouinc.¶†In fi.glo.dic circa iſtū articulū,ꝙ interdum ſunt plures actiones rei perſecutoriæ, & tunc ſi fuit actum vna & exactū, altera tollitur, vt ſ. de dam.infec.l.dam. infec.ſtipu.cōpetit.§.pe.Sed ſi egit,& ſuccubuit,an poſſit alter agere,diſtingue qualiter ſit lata ſn̄ia, ſicut in iuramēto diſtinguitur.ſ. de iureiur.l ſi duo.§.idem iu.& in l.duob.§.colonus.cum ſe.co.tit. Aut vna eſt pęnalis,altera perſecutoria, tunc ſi in pęna non continetur ſimplum,altera per alteram non tollitur,quia competit ad diuerſa,vt l.ſi pro fure.de cond.fur.¶Sed ſi continetur ſimplū,tūc aut fuit actum pęnali,& exactum,& tollitur perſecutoria, cū iam ſit perſecutus rem.Aut ecōuerſo fuit actum perſecutoria,& exactum,& tunc diſtinguitur, aut pęnalis erat a principio pęnalis, & non tollitur inquantum continet pęnam, vt d.l.ſi pro fure.aut a principio nō erat pęnalis,ſed ita demum,ſi res non reſtitueubatur, & tunc poſtq̄ eſt reſtituta,tollitur pœnalis,vt d.l.metū.§. ſed licet, & l.ſi cum exac.§.cū qui.qđ me.cau. Et vide circa iſta bonam glo. in l.idē ait.§.fi.ſ.nau.cau.ſta.¶Interdū vtraque actio eſt pęnalis,& tunc habet locum diſtinctio magiſtralis, quam ponit hic Dyn.q.a interdum oriuntur ex vno facto,& ex vna obligatione, & ſic eſt vnum factū,& vnus titulus criminis, & altera per alteram tollitur ēt in eo qđ excedit,vt d.l.idē ait.§.fi.ēt in caſu huius §. & ſic iſta ſecunda pars glo.eſt verior.licèt glo. videatur tenere primū,& probatur in l.j.§.in tute.de tute. & rati. diſtra. ¶Interdū eſt vnū factū, &,plures obligationes & ſic plures tituli criminis,& habet locum prima pars glo.q.a altera p alteram non tollitur quatenus excepit per leges alleg.& in gl.¶Interdū ſunt plura facta, & plures obligationes,& ſic plures tituli criminis, & tunc altera per alteram nullo modo tollitur,ēt quatenus cōcurrunt, vt l.nunq̄ plura. de priua. delic.& in primo caſu tollitur altera per alteram, ſiue fuit actum, & exactum,ſiue etiam actum,& ſuccubuit,vt no.Bart.j.eo.l.hoc edicto.quinimo etiam nondum lata ſententia, ſed eo ipſo ꝙ vnam elegit, videtur altera ſublata per l.quod in hæredem. §. eligere. de tributoria.quæ verba Dy.examina, vt hic ſubtiliter per Bar.

1 *Poteſtas, an teneatur de facto ſuæ familiæ.& nu.1.*
2 *An teneatur ex contractibus familiæ.*
3 *Quid in familiaribus aliorum priuatorum.*

§.Familię nomen.

¶ Publicanus tenetur ex facto familiæ deputatæ ad illud manifeſtum,ſi illud fuit factum ſimiliter in exercitio illius miniſterij.h.d.Et debet intelligi hoc,quando familia deliquit non mādato publicani,& ipſo ignorante,vel ſciente, & non valente prohibere,aliàs indiſtinctè teneretur publicanus,etiam ſi non eſſet deputatus ad illud miniſterium, vel etiam ſi deliquiſſet extra miniſterium ſibi deputatum,vt j.ſi fami.fur. feci. dica l.j. §. j. quia teneretur ſuo nomine,non nomine familiæ,vt in prin. huius l.ſm intelle
1 ctum gl.ibi poſitæ.¶†Et iſte §.ſemper alleg.ad q.an poteſtas tenea
a tur de facto ſuæ familiæ,[a] & diſtinguitur prout hic, ꝙ de facto illius,quem deputauit ad aliquod miniſterium ſui officij commiſſo in illo miniſterio tenetur,ſed aliquo iſtorum deficiente,non tenetur.Si ergo habebat aliquem domicilium, qui nihil aliud faciebat,niſi quia ſeruiebat ſibi in camera,vel portabat enſem,ſi ille cōmiſit aliquam ſimoniam,quia recepit pecuniam, vt rogaret poteſtatem,non tenetur poteſtas,quia non erat deputatus ad aliquod officium. Item ſi miles; vel notarius recepit ſimiliter, vt rogaret poteſtatem, non tenetur, quia hoc non fecit in executione eius, quod ſibi erat commiſſum,ſed ſi recepiſſet,vt aliquid faceret,vel non faceret ſuper eo quod erat ſibi commiſſum,tunc tenetur per hunc tex.¶Sed videtur,quòd etiam pro cōmiſſis ab illis,qui non erant deputati ad aliquod miniſterium, vt l.obſeruare.§.j.ſ.de offic.procon.& lega.ſol.ibi,in eo,quem poteſtas non poterat tenere ſecum in officio, vt puta in vxore, ſecus ſi ab alijs quos tenere
2 non prohibetur.¶†Et prædicta in delictis,ſed an ex contractib.familiæ teneatur, communiter dicitur quòd non. ſed tu diſtingue, aut erat talis qui non erat deputatus ſuper cōtractibus,& hoc eſt verum,vt ſunt iudices,notarij,& milites, aut erat ſuper hoc deputatus,vt ſunt expenditores qui habent emere neceſſaria p victu, & tunc ſi cōtraxit in cauſam ad quam eſt deputatus,tenetur,aliàs ſecus, vt l.j.§.non autem.de exer.ſed qualiter probetur quòd contraxit in illam cauſam,diſtingue prout dicit Bart.in l.ciuitas. ſi cert.
3 pet.¶†In familiarib.autem aliorum priuatorum diſtingue,aut delinquunt in re cuius cuſtodia pertinebat ad dominum,& tenetur dominus,ſi fuit in culpa, vt l.videamus ſ.loc. aut delinquunt extra rem talem,& tunc non tenetur dominus, vt in c.cum ad ſedem. de reſt.ſpo.teneretur etiam ſi eſſent deputati ad aliquod miniſterium,licèt non publicum, & eſſet commiſſum in illo miniſterio, vt in l.j.nau.cau.ſta.Prædicta omnia, quando pęna eſt pecuniaria, alias non teneretur poteſtas ſm̄ glo. in d.l.obſeruare.§.proficiſci.

ADDITIO.

a ¶Suæ familiæ,etiam ſi proteſtetur,& pręconizari faciat quòd non vult teneri,niſi tali proteſta.ciuitas conſentiat ita dicit Soci.ſæpius fuiſſe conſultum eius conſi.107.

1 *Si publicanus non exhibet familiam tenetur ex facto eius ſine noxæ deditione etiam ſi exhibere non poſſit, ſed ſi exhibet liberatur.*
2 *Si aliquis de familia Poteſtatis aufugit, & ſic non poteſt eum exhibere,tenetur Poteſtas de delictis,per illum commiſſis in officio,ſed ſi illum exhibet, liberaretur,& quid ſi mortuus eſt.*
3 *An dominus liberetur exhibendo ſeruum, qui deliquit ſine eius mandato, vel ſcientia.*

1 §.Quod nouiſsime.

¶ † Si publicanus non exhibet familiā tenetur ex facto eius ſine noxæ deditione,ēt ſi exhibere non poſſit, ſed ſi
2 exhibet,liberatur.h.d.cum l.ſeq. ¶†Et ſic patet per iſtum text.ꝙ ſi aliquis de familia Poteſtatis aufugit,& ſic nō poteſt eum exhibere,teneatur Poteſtas de delictis per illum commiſſis in officio,ſed
a ſi ipſum exhibet,liberatur, & ita ſeruatur in practica[a] per hūc tex. ¶Sed ſi nō poteſt exhibere,q.a mortuus eſt,adhuc liberaretur,vt hic in glo. quæ incipit. { per accidens, } Et intelligo iſtos text.ſicut dixi in §.præcedenti,quia familia publicani delinquit non mandato ipſius publicani,nec etiam ipſo ſciente, vel prohibere valente. In illis caſibus teneretur ſuo nomine ſine noxæ deditione, etiam ſi vellet eos exhibere,vt l.j.§.j.ſi fa.fur.feci.dica.Quando autē ſine mandato, & ipſo ignorante ſi exhibet eos non tenetur. intellige etiā ſi fuit in culpa tales apponendi ad illud miniſterium,quia non erant idonei, & diligens paterfamilias eos non poſuiſſet, quia l.ſi cum exhibuiſſet. in prin. loquitur indiſtinctè in hoc. actio ex hoc edicto eſt mitior quàm actio fur.vel vi bo.rap. vel aliæ actiones. Nam in alijs,ſi dominus fuit in culpa malæ electionis, vel deputationis,tenetur ſuo nomine ſine noxæ deditione, per l. videamus. circa prin.ſ.loca.& l.ſi vendita.ſ.de peric. & commo. rei vend.& l.ſi ſeruus.§. cum coloni. ad leg. Aquil. ¶ Si autem non exhibet, indiſtinctè tenetur ſine noxæ deditione, intelligo etiam ſi nō fuit in culpa, quia videbatur idoneus, & in hoc iſtud edictum eſt durius,quia regulariter tunc liberatur dando pro noxa, & promittendo quòd ſi ad eius manus peruenìat,exhibebit,& dando licentiam actori, quòd ipſum capiat vbicunque reperiat, ut l.ij.§.j.ſ.ſi ex noxa.cau.aga. ¶Et ex his apparet, ꝙ ſit ſpeciale in hoc edicto. nam Bar.dicit,ꝙ ſpecialiter conſiſtit in primo, quòd liberatur exhibendo, quod regulariter non eſt, glo dicunt quòd conſiſtit in ſecundo, & ita ſonat hic litera.¶Tu diſtingue, quòd aut publicanus fuit in culpa malæ electionis, & verum dicit Bart. Aut nō fuit
3 in culpa, & uerum dicit glo.¶†Quid autem in alijs caſibus,an dominus liberatur exhibendo ſeruum, qui deliquit ſine eius mandato,uel ſcientia, diſtingue aut fuit in culpa, & non liberaretur,vt d.l.videamus.aut non fuit, & tunc aut non erat deputatus ad aliquod officium, & liberatur, etiam ſi delinquat in re commiſſa adminiſtratione a domino, ut d.l.ſi uendita, & d. l. cum coloni. Aut erat deputatus ad aliquod officium,puta a caupone,uel nauta, quòd tunc diſtinguitur inter ſeruum proprium, & liberatur, quia in eo dignus eſt uenia, & ſeruum alienum,uel famulum nouiter adhibitum, & tunc non liberatur, quia debuit eſſe diligentior, hic eſt caſus in l.fin.§. ſeruorum. ſupra nau. caup.ſtab. Sed in hoc edicto non diſtinguitur proprius ab alieno, ut hic in gl.ſuper uerbo, {bonos ſeruos.}

ADDITIO.

a ¶In pratica. Adde Lud.Roma.conſi.12.& conſi.16.& ibi uide qualiter intelligi debeat ſtatutum, quòd poteſtas teneatur pro familia ſua, & an factum à familia præſumatur factum de conſcientia domini, vide per eundem conſi.3.

LEX III.

1 *Teſtis interrogatus de facto vnius ex pluribus, ſi dicit ſe non cognoſcere niſi eum videat, poteſt petere ipſum exhiberi, vel etiam omnes, vt recognoſcat illum de quo teſtificatur, & vide nu.1.*
3 *Si contingat aliquem ſtipendiarium dare damnum alicui, poteſt damnum paſſus petere, quòd capitaneus faciat omnes comparere coram ſe.*

Cum

CVm ſi exhibuiſſent.

1 §.Quod ait. ¶† In dominos. Ex facto familiæ datur actio contra oēs
ſocios publicanos, licèt illa familia ſit in dominio vnius tãtum eorum. Item qui agit cõtra dñm ex facto vnius de familia, debet ante omnia declarare, quis ſit ille, & petere ipſum ſibi exhiberi. Et ſi de noīe non recordatur, poteſt petere oēs exhiberi, vt ipſum recognoſcat. not. hoc vltimum dictum, & propter hoc ſemper al-
2 leg. † ꝙ ſi teſtis interrogatus de facto vnius ex plurib. dicit ſe non cognoſcere, niſi eum videat, põt petere ipſum exhiberi, vel etiam oēs, vt recognoſcat illum de quo teſtificatur, & facit etiã ad mul-
3 ta alia, quia † ſi contingat aliquem ſtipendiarium damnum dare alicui, poteſt damnum paſſus petere, ꝙ capitaneus faciat omnes comparere coram ſe, & boni capitanei hoc faciunt.

§.Si plures ſerui. ¶Ex facto plurium agitur contra dominum, ac ſi vnus feciſſet. h.d. ¶Rationem huius vide ꝟ.ſi fa.fur.fe.dicatur.

LEX IIII.

1 *Hæc actio pœnalis datur contra hæredem, quatenus locupletior factus eſt. Item de rebus quæ portantur ad vſum proprium, non ſoluitur vectigal, ſeu gabella. Item in vectigalibus ſeruatur conſuetudo.*
2 *Quando credatur literis alicuius officialis publici.*
3 *An poſſit quis præſcribere ius exigendi vectigal.*

1 SI publicanus. ¶† Hæc actio pęnalis datur ꝯ hæredem, quatenus locupletior factus eſt. Item de rebus quæ portantur ad vſum proprium. non ſoluitur vectigal, ſeu gabel-
2 la. Item in vectigalib. ſeruatur conſuetudo. h.d. tota l. ¶† Alleg. iſte §. de reb. ibi {in libello, &c.} ꝙ creditur literis alicuius officialis publici, tamen iſte tex. parum facit, quia iſta ſcriptura non erat facta per modum authenticum, cum iſte præſes nondum eſſet ingreſſus officium, nec hic dicitur ꝙ neceſſario ſit credendum talibus literis, tamen hoc eſt verum in ſe, quando literæ fiunt in modo authentico cum ſigillo conſueto, etiam ſi non fiant per modum publici inſtrumenti. de hoc in c. poſt ceſſionem. de probat. & in Authenti. vt nulli. in §. ſi quis vero comprehenſorum, & not. per
3 Cyn. in l. ſi qua per calum. C. de epiſcop. & cleri. ¶† Item allega. §. fina. ꝙ poteſt quis præſcribere ius exigendi vectigal. Breuiter de hoc eſt caſus in c. ſuper quibuſdam. §. præalleg. de verbo. ſignific. ꝙ non niſi tanto tempore, cuius contrarij memoria non exiſtat, quia eſt hoc ꝓhibitum a iure. C. noua vecti. per totum. Sed vſus tanti temporis habet vim conceſſionis principis, vt l. hoc iure §. ductus aquæ. de aqua quotid. & æſti. Et ſic iſte text. debet intelligi quantum ad res ſubijciendas, vel liberandas a vectigalibus, ſecundum Iaco. de Arena vt in hoc ſtetur conſuetudini.

LEX V.

1 *Pœna huius edicti euitatur, ſi ante ſententiam latam ſuper pœna huius edicti res ablata reſtituatur, uel offeratur, & ſit abſolutio in pœna.*
2 *Statutum quòd qui emit rem, & non fecit eam allibrari, uel ſi non ſoluit gabellã incidat in aliquam pœnã, & aliquis ſit accuſatus de hoc, an poſſit euitari condemnationem faciendo allibrari, uel ſoluendo gabellam ante latam ſententiam, niſi ſtatutum præfigat certum terminum.*
4 *An per reſtitutionem rei ante latam ſententiam, euitatur etiam pœna furti, uel ui bon. rapto.*

1 HOc edicto. ¶† Pœna huius edicti euitať, ſi ante ſñiam latam ſuper pœna huius edicti, res ablata reſtituatur, vel offeratur, & ſit abſolutio in pęna. h. d. Et ſic loquitur qñ pęna huius edicti erat petita, & poſtea res ablata fuit reſtituta, vel oblata, vt patet in verbo, {abſoluendus.} põt etiam intelligi qñ adhuc non erat petita. In gl. mag. ibi, de ver. obl. l. ſi inſulam. dic ꝙ ibi loquitur in pęnis conuentionalib. quæ cõmittuntur ꝑꝑ non fieri, & in illis non habet locũ purgatio morę poſt litẽ cõteſt. ſuper pœna, licèt aliqñ hoc fallat, vt l. iij. §. fi. ꝟ. iudic. ſol. ibi admittitur uſque ad ſñiam, hic loquitur in pœnis legalib. commiſſis ꝑꝑ male fieri, ſed euitantur per reſtitutionem rei ablatæ, & in iſtis admittitur purgatio, ideſt reſtitutio uſque ad ſententiam, da æquitate, & ad hoc principali-
2 ter alleg. iſta l. ¶† Vnde facit, ſi dicat ſtatutum, ꝙ qui emit rem, immo ſi non facit eam allibrari, uel ſi non ſoluit gabellam incidat in aliquam pœnam, & aliquis eſt accuſatus, quia non facit allibrari, vel non ſoluit gabellam, & petita eſt pęna, ꝙ ipſe poſſit euitare cõdemnationem faciendo allibrari, uel ſoluẽdo gabellã ante latam ſententiam, ſm Ange. qđ no. hoc tamẽ vr̃ uerum niſi ſtatutũ præfigat certum terminum, quia tunc poſtea non admitteretur purgatio. vt l. magnam. C. de cõtrahen. ſtip. ¶In gl. ibi. {item qđ dicit,} iſta gl. voluit opp. ꝙ ẽt poſt ſñiam offerẽdo, euitetur pœna, vt l. ſi cũ exceptione. §. ſaris clemen. ꝟ. qđ me. cauſa. Sol. clarius, ꝙ glo. ibi loquiť in actione arbitraria, quæ ideo dr̃ arbitraria, qa a principio non pœnalis eſt, ſed efficitur pęnalis ſi res per metum ablata non reſtituatũ ad mandatũ iudicis, & ideo ibi primo loco petitur ipſa res, & ſuper ea fit condemnatio, & ſi reſtituatur, euitať pęna, ſi nõ reſtituatur, agitur ad pęnam, & ſic fertur alia ſententia diffinitiua. hic loquitur in actione nõ arbitraria, quia eſt pœnalis ab ipſo principio, quo publicanus illicitè extorſit. & per eam non petitur ei reſtitutio ſolum, ſed duplum, & ſic pœna una cum ſimplo. Vnde non fertur niſi una ſententia. Debet ergo res offerri antequam fe-
3 ratur, ut euitetur condemnatio in pœna. ¶† Sed quæritur, vtrum per reſtitutionem rei ante latam ſententiam euitetur etiam pęna furti, uel ui bo. rap. Dyn. hic tenet ꝙ non, per l. j. §. unde quæritur. ꝟ. eo. & idem Barto. ¶Tu diſtingue, aut reſtituitur ante iudicium cęptum ſuper pœna, ideſt ante lit. conteſt. & tunc verum dicunt, aut poſt, & tunc ſecus, quia per electionem iſtius actionis, quæ fit litem conteſtando ſuper ea, tollitur actio furt. & vi bon. rap. cum oriatur ex eodem facto, & ex eadem obligatione, vt l. quod in hęredem. §. eligere. de tribu. iunctis his quæ ipſi notant. ꝟ. eo. l. j. §. dixerit aliquis, quod etiam patet ex his, quæ no. hic Bart. qui tenet cõtra Dyn quòd ſi feratur ſuper hac actione ſententia abſolutoria qualitercunque, tunc non poteſt agi actione fur. vel vi. bon. rap. per dictam rationem ſicut ſi fuiſſet lata condemnatoria, & facta exactio, vt idem Dyn. tenet in d. §. dixerit aliquis. Sed ſi orietur ex diuerſis obligationibus, eſſet diſtinguendum, vt diſtinguit Dyn. an fuerit lata ſuper facto, an ſu ꝑ actione, vt l. ſi duo. §. idem Iul. de iureiur. Et ego dico, ꝙ ſi ſententia Bart. eſt vera, etiam antequam feratur condemnatoria, vel abſolutoria per ſolam litem conteſt. fuerunt aliæ ſubaltæ per §. eligere, & dixi in d. §. dixerit aliquis.

§.Quærentibus. ¶No. iſtum text. qui ſemper alleg. quòd quoties l. vel ſtatutum dicit aliquem puniri pœna dupli, tripli, vel quadrupli, in dubio in illo computatur ſemper ſimplum, & ſic non eſt in eorum pœna, niſi expreſſe hoc dicatur. Et de hoc eſt caſus clarior quàm hic, licèt Bart. hic non allegat C. de ſpon. l. fina. circa prin. tene menti, & facit C. de pœnis fiſca. l. j. vel ij. lib. x. & quod ibi per Bartol.

LEX VI.

1 *Delinquentes plures in eodem officio, qualiter teneantur.*
2 *Si familia poteſtatis tota ſimul aliquem torſit indebite, & pro tali tortura imponatur pœna pecuniaria, licèt quilibet teneatur inſolidum, vno tamen ſoluente alij liberantur, & habent inter ſe beneficium diuiſionis etiam poſt latam ſententiam.*

1 SI multi publicani. ¶† Quando plures delinquunt ſimul in eodem officio, quilibet tenetur inſolidum, & condemnatur inſolidum, ſed ſi ſunt ſoluenda quilibet exigitur pro parte, & ſufficit vna ſolutio, & pro eis qui non ſunt ſoluendo alij exiguntur, Sed ſi delinquunt non in communi officio, quilibet tenetur inſolidum, & inſolidũ exigitur, & vno ſoluente alter non liberatur. h.d. iſta l. notabilis, quæ ſemper alleg. Et loquitur quando erant in officio publica authoritate, & vtilitate. Idem ſi erant publica authoritate, ſcilicet utilitate priuata, vt
a eſt caſus ꝟ. de admin. tuto. l. tres tutores.[a] & idem videtur, ſi erat
2 omnino priuata, & ſi officium † valeat, & mitigat maleficium, ad hoc allegatur iſta l. & illa l. tres tuto. per quas patet, quòd ſi familia poteſtatus tota ſimul aliquem torſit indebitè, & pro tali tortura imponatur pœna pecuniaria, licèt quilibet teneatur inſolidũ, vno tñ ſoluente alij liberantur, & habent inter ſe beneficium diuiſionis, etiam poſt latam ſñiam, quod perpetuo tene menti. ¶In tex. ibi, {ſed omnes partes præſtabunt,} intellige, ꝙ quilibet tenetur inſolidum, & condemnatur inſolidum, cum hac modificatione, ꝙ vna ſolutio ſufficiat, & poſt latam ſentẽtiam ſi ſunt omnes ſoluendo, quilibet exigitur pro parte, alias non procederet, quod ſequitur in ſequenti ver. quia ſi quilibet teneretur pro parte, vel condemnaretur pro parte, altero eorum reperto non ſoluẽdo, alter non teneretur pro illo, vt l. legatorum. in prin. de leg. ij. & de ali. leg. l. ſolent. in fi. ¶In tex. ibi, {nam inter} dic ꝙ iuriſconſultus voluit hic opponere de legib. de quibus opponit glo. in fi. ſ. C. de condi. fur. l. fina. & ꝟ. ad l. Aquil. l. item Mela. §. ſi plures. in quib. non ſufficit vna ſolutio, immò vno ſoluente alij non liberantur a pœna, licèt regulariter in indiuiduis vno ſoluente, alter liberetur. l. ij. ꝟ. de duo. re. fallit. hoc tamen in pœnis, vt hic, & l. item illa. §. ſi plures. in fin. ff. ad l. Aqu. (de qua materia videre eſt elegantiſſimum tractatum d. Alcia. de diuid. & indiuiduo,) & reſpondet ſecundum intellectum Iaco. de Are. ꝙ illud eſt in illis, qui ſimul delinquunt, non tamen exiſtentes in eodem officio, qui dicũtur rei criminis, & in illis procedit oppoſitio. Et aliud in illis, qui delinquunt exiſtentes in eodem officio, qui dicuntur fraudis participes, & in illis procedit determinatio ſupradicta. hoc tamen intelligo quãdo ſimul delinquunt, & ſic dicitur vnum delictum. Si autem diuer-
ſis

ADDITIO.

a ¶Tres tutores. Adde Ful. conſi. 178. Fran. de Are. conſi. 66.

ſis temporibus, eſſent diuerſa delicta, vno ſoluente alter non libe
raretur. facit quod no. C. vnde vi. l. j. in fi. magnæ gl. ſed qñ nõ ſunt
in eodem officio, non refert ſil', vel diuerſis tpibus, quantum ad
multiplicationem pœnarum. gl. tamen ij. aliter iſtum text. intelli-
git, & bonus eſt intellectus eius, ſed præcedens notabilior.

LEX VI.

1 *Pro publicis penſionibus ipſæ res ſunt obligatæ, & ideo fiſcus poteſt age*
re cõtra poſſeſſores etiam pro tempore præterito, antequam res ad eos
peruenirent.
2 *Res uendita non debet remoueri de libro ſeu cataſtro uenditoris, niſi pro-*
fiteatur quòd emptor eſt idoneus ad ſoluendum onera fiſcalia, ſed tamẽ
emptor pro tempore poſt quod ad eum peruenit, tenetur ſoluere ſi res
non ſit poſita in allibratu ſuo.
3 *An bona ſint obligata pro collectis, quæ imponuntur perſonis pro rebus.*

1 IMperatores. ¶ † Pro publicis penſionib ipſæ res ſunt obligatæ, & iõ
fiſcus poteſt agere ꝯ poſſeſſores ẽt pro tempore præ
terito, antequam res ad eos peruenirent. h. d. & ſp al-
legat. ¶ Intellige tamẽ ſane, non ꝙ fiſcus agat de directo ꝯ poſſeſ
ſorem, ut ſoluat pro tempore præterito, quia pro illo non eſt ob
ligatus ipſe poſſeſſor, ſed ipſa res poſſeſſa, ſed agit per indirectum.
ſ. hypo. & ſi poſſeſſor volet euitare, quod ſibi res non auferatur,
cogetur ſoluere fiſco pro tempore præterito, & poſtea recupe-
rabit ab authore ſuo, vt hic in ver. eo. ꝙ exemplo. poteſt ẽt fiſcus
agere actione perſonali contra authorem, qui nunc nõ poſſidet,
quia fuit obligatus pro tempore quo poſſedit, & per alienationẽ
rei non exemit ſe ab obligatione, ut hic colligitur, & in auth. ſed
periculum. C. ſine cenſu uel reliquis, & in corpore unde ſumitur
2 per quam Bar. notabiliter in l. incola. ad muni. † dicit ꝙ non debet
remoueri de libro ſeu cataſtro uenditoris, niſi profiteatur ꝙ em
ptor eſt idoneus ad ſoluendum onera fiſcalia, & ſi nõ reperiatur
a idoneus ipſe ſoluet: tene menti.[a] ¶ Emptor autem pro tempo-
re, poſt quod ad eum peruenit, tenetur ſoluere ẽt ſi res nõ ſit po-
ſita in allibratu ſuo, ſed adhuc ſit in allibratu venditoris, per hanc
l. & per l. fin. illius tit. ſine cenſu, uel reliquis, & ibi per Bal. ¶ Et pro
eo, quod dixi, quod agitur contra poſſeſſorem non directo, ſed
per obliquum. facit quod no. gl. in l. ſi vſusfru. nomine. ſ. vſufruc.
3 quemadm. caue. & in l. in uenditione. de actio. empt. ¶ † Sed quæ
ro iſta l. loquitur in tributis, ut in gl. j. quæ ſunt onera realia, q̃ im-
ponuntur ipſis prædiis. ¶ Quid in collectis, q̃ ẽt imponuntur per
ſonis pro rebus, ut dixi in l. j. §. j. ſ. eo. dic idem, ꝙ ẽt pro illis bona
ſunt obligata, quia fiſcus ſemper habet hypo. ſaluo ꝙ pro dereli-
ctis. ut l. aufertur. §. fiſcus. ꝉ. de iure fiſci. In hoc tñ eſt dñia, quia in
tributis incipit hypotheca prædiorum ab ipſo initio, quo tributa
fuerunt impoſita, nec multiplicantur ſingulis annis, quia illa ſunt
onera ordinaria, & ſemper & uniformiter pręſtantur, ſed in col-
lectis, quæ ſunt onera extraordinaria multiplicatur obligatio ex
qualibet indictione, & antequam ſit indictum onus bona non
ſunt obligata. Pone exemplum in ciuitate Florẽtię, tempore quo
fuerunt in vſu præſtantiæ, nam ſunt onus extraordinarium, quia
non imponitur ſemper, ſed ſm exigentiam caſuum, nec unifor-
miter, quia aliquando minores, aliquando maiores, licet ergo ali
quis in libris cõis reperiatur præſtantiatus in xx. bona tñ ſua non
ſunt obligata cõi quouſque præſtãtia ſit indicta, & ideo ſi alienat,
non tranſeunt bona cũ onere illius præſtantiæ, immo illud onus
remanet apud uenditorem, & pp hoc factum fuit Florentiæ ſta-
tutum, ꝙ omnia bona ſint obligata ex die, quo diſtributio præ-
ſtantiarum fuit obtenta pro omnibus præſtantiis, quæ ſoluentur
durante illa diſtributione, ſed poſtquam præſtantia eſt indicta, in-
cipiunt bona eſſe obligata, & ex tunc tranſeunt cum onere. Eſt ẽt
b alia dñia, quia tributa[b] imponuntur ipſis rebus pro meo uigore,
& ſic tenetur quis ſoluere pro tali prædio tantum, & pro tali tñ,
vt ꝉ. de cenſi. l. forma. ſed in collectis fit æſtimatio oĩum bonorũ
ſimul, & imponitur collecta perſonæ ſm æſtimationẽ bonorũ.

ADDITIONES.

a ¶ Tene menti. Adde Lu. Ro. conſi. 306.
b ¶ Tributa. quid ſit tributum & quid collecta uide per Bal. conſi. 278. ij. li.

§. Item reſcripſerunt. ¶ Pupillus euadit pœ-
nam commiſſi ipſo iu
re ſi intra 30. dies ſoluat. h. d. ſed ſi non ſoluat, non euitat niſi me-
diante reſtitu. in integ. ut d. l. ex cauſa. §. penul. ſupra de mino.

LEX VIII.

FRaudati. ¶ Pœna fraudati uectigalis non
tranſmittitur ad hæredem ante lit.
cont. h. d. intellige (hæredem) contra hæredem, & lo
quitur de pœna dupli, quia ſi fraudatur vectigal, ſol-
uitur poſtea duplicatum, ut ꝉ. e. l. fi. §. diui quoque. Item res incidit
in commiſſum, & de iſta pœna hic non loquitur, quia cum ipſo
iure fiat res fiſci, poteſt fiſcus ab hærede vendicare, ut commiſſa.
ꝉ. eo. l. dotem. §. illicitarum. ¶ Et intellige ut dixi ante lit. cont. trac.
prout eſt tex. no. ſed ſi non eſt illa negatiua, tunc dicit totum op-
poſitum, & tunc intellige ſcilicet poſt litem conteſtatam, vt C. ne
ex delict. de l. prima.

§. Sed ſi vnus. ¶ Si unus ex dominis fraudat vectigal
portio tantum ſua confiſcatur, nõ ſo-
cii ignorantis. h. d. facit l. ij. §. fratris. ſ. ſi quis aliquem teſtari prohi-
buerit, quia factum unius alteri nocere non debet, ut ſupra de o-
per. no. nuncia. l. de pupillo. §. ſi plurium. ¶ In tex. ibi, (cauſa uecti-
galis.) dic ꝙ iſta uerba determinant ſequens uerbum, ſurripuit.
non præcedens uerbum, communem, quia cum unus ex his hæ
redibus portaret rem communem de uno loco ad alium, & de-
beret ſoluere gabellam, occultauit eam, ut nõ ſolueret, certe ſua
tantum portio confiſcatur. facit. ꝉ. eo. l. cotem. ¶ Et inducitur ad
quæſtionem per Oldr. de qua plene per gl. in l. communi diui. in
prin. ſ. commu. diui. & hic per Bar.

LEX IX.

1 *In licitatione, ſiue locatione uectigalis non admittitur plus offerens, niſi*
præſtet fideiuſſores idoneos.
2 *Aliqua de materia quando res ponitur ad incantum, ut plus offerenti de-*
tur, remiſſ. ad Bart.
3 *Si primo unus decem, & poſtea alius offert quindecim, & iſte reperiatur*
non ſoluendo, uel recedat de ciuitate inſalutato hoſpite, an commune
poſſit aſtringere primum ad recipiendam gabellam.

1 LOcatio. ¶ † In licitatione, ſiue locatione uecti-
galis non admittitur plus offerens, ni-
ſi præſtet fideiuſſores idoneos. h. d. Et intelligo iſtum
tex. ꝙ non debeat gabella adiudicari plus offerenti,
niſi præſtet idoneos fideiuſſores, ſed tpe quo plus offert, non ex
pedit, ꝙ fideiuſſores det, quia neſcitur, utrum ſit ſibi adiudicanda
2 vel cum nõ poſſit alius venire, qui plus offerat. ¶ † Et in iſto prin.
Bar. ponit aliqua de iſta materia quando res ponitur ad incantũ,
ut plus offerenti detur, & ẽt in l. ſi tempora. C. de fide inſtrum. &
3 iure haſtæ fiſc. li. x. & ibi omnino vide. ¶ † Et inter alia dicit vnum,
ꝙ ſi primo unus decem, & poſtea alius offert quindecim, dein-
de iſte ſecundus reperitur non ſoluendo, uel recedit de ciuitate
inſalutato hoſpite, ꝙ commune poteſt aſtringere primum ad re-
cipiẽdum gabellam per l. Sabinus. ſ. de in diem addic. Ego recor
dor uidiſſe Bal. conſuluiſſe contrarium in ciuitate Arimini, dum
eſſet Papiæ, ꝙ per oblationem ſecundi, cenſetur receſſum ab ob-
latione primi, & ſtatim primus eſt liberatus ab oblatione ſua. arg.
in l. ſtipulatus es opus. ꝉ. de fideiuſ. & locat. l. cum in plures. §. dicta.
& ꝉ. de præto. ſtipula. l. Valerianus. Mihi uidetur diſtinguendum,
aut gabella fuit iam adiudicata ſecundo expreſſe, uel tacite, quia
lapſi ſunt termini appoſiti in bannimentis, & ſic nõ ſperatur quo
dammodo alius ueniat, & per conſequens cenſetur remanere
plus offerenti, quia ita dicit bannimentum, & tunc procedat di-
ctum Bal. ſed iſto caſu officiales communis tenebuntur reipubli
cæ ſi non fecerunt ſibi caueri a plus offerente per iſtum tex. & iõ
cautela eſt, ꝙ non permittant tranſire terminum, niſi caueat per
iſtum text. Aut nondum fuit adiudicata ſecundo, & tunc proce-
dat dictum Bar. quia eſt in poteſtate reipublicæ addicere cui uult,
nam licèt ſecundus plus offerat, poteſt tamen oblatio primi eſſe
a melior,[a] quia facilior efficitur ſolutio per l. iij. §. melior autem. ſu-
pra de in diem addic.

ADDITIO.

a ¶ Melior. Bal. non conſuluit prout hic refert Pau. de Ca. ſi eius cõſilia pro
ſpexeris conſ. 392. & conſ. 194. j. li. uerũ eſt ꝙ in dictis conſiliis conſuluit
Anconæ, & Piſauri, potuiſſet aliter conſulere in ciuitate Arimini.

1 *Ille qui tenuit gabellam anno præcedenti, non admittitur ad offerendum,*
nec debet ſua oblatio ſcribi, uel admitti, niſi reddiderit rationem anni
præcedentis, & eodem modo ſi ex alia cauſa erat debitor communis,
niſi det fideiuſſores idoneos de ſoluendo, & officiales publici teneren-
tur reipubl. ſi contrarium fecerint.

§. Ad conducendum. ¶ Nota iſtos textus
quotidianos, ꝙ licèt
nullus offerat illo tpe, quo ponuntur reditus publici ad incantũ,
nullus debet compelli offerre, etiam qui pro tempore præterito
habuit. fallit quando tria concurrunt de quibus. ꝉ. eodem. l. cotẽ.
1 §. fi. ¶ † Item no. in uer. ſeq. ꝙ ille qui tenuit gabellam anno præce
denti, non admittitur ad offerendum, nec debet ſua oblatio ſcri-
bi, uel admitti, niſi reddiderit rationem anni præcedentis, & eodẽ
modo ſi ex alia cauſa erat debitor communis, vt in §. debitores.
niſi det fideiuſſores idoneos de ſoluendo, & officiales publici te-
nerentur reipublicæ, ſi contrarium fecerint. Si autem ſatisfeciſſet
communi de tempore præterito, admitteretur, & præferret cui-
libet alteri, dummodo offerat tantum quantum ille, ut C. de loc.
prædio ciui. l. fi. & pe. & no. Bar. ꝉ. e. l. cotem. §. j. & probatur ſ. de in
diem addic. l. nocere. vbi non admittitur ſecũdus, niſi notum fiat

primo

primo vtrum velit tantum offerre quantum ſecundus.Tene mē
ti,quia iſtum caſum vidi de facto.

§.Socij vectigalis. ¶No.hic, ꝙ ſi duo, vel tres emerūt gabellas portarum, &
poſtea diuidunt inter ſe emolumenta, ꝙ talis hēat emolumentū
talis portæ,& talis talis,non poteſt ſocius petere ſibi cōicari illud
plus,& ita intelligo iſtum tex.ſed ſi nō diuidiſſent ius, vel emolu-
mentum,ſed ſimplici adminiſtratione quòd talis adminiſtret ta-
lem portam, & talis talem,tunc deberent omnia communicari.

---

1 *Pro eo quod illicite exigitur ſine uiolentia,imponitur pœna dupli ex hoc edicto,ſed pro eo quod per uiolentiam imponitur etiam pœna quadrupli ex edicto ui bo.rap.*

2 *Licet ex aliquo crimine imponatur pœna ciuilis applicanda parti,imponitur etiam criminalis pecuniaria applicanda fiſco , uel etiam corporalis arbitrio iudicis,& per exactum primæ non tollitur ſecunda.*

3 *Qui alium offendit,uel circa aliquem delinquit,non ſolum offendit illum ſed etiam remp.cuius intereſt pacatos eſſe homines.*

4 *Qui committit furtum alicui dicitur ſibi iniuriam facere.*

Si duo fecerunt pacem adinuicem,& promiſerunt ſe non offendere,& alter fecit furtum,an alteri videatur rupiſſe pacem.

Perſonalis offenſa qualiter dicatur.

1 **§.Quod illicitè.** ¶†Pro eo quod illicitè exigitur ſi
ne uiolentia,imponitur pęna du-
pli ex hoc edicto , ſed pro eo quod per uiolentiam imponitur ēt
pęna quadrupli,ex edicto ui bon.rap.¶Et vltra dictas pœnas exi
gens punitur extra ordinem criminaliter,nec per exactum pęnę
ciuilis,quæ parti applicatur,tollitur pęna criminalis,quæ fit ad cō
2 modum,vel vindictam fiſcalem,ſeu reipublicæ.h.d.¶†Et ſemper
alleg.ꝙ licèt ex aliquo crimine imponatur pœna ciuilis applican
da parti,imponitur ēt criminalis pecuniaria applicanda fiſco , vel
ēt corporalis arbitrio iudicis,& per exactum primæ non tollitur
ſecunda.Ad hoc ſemper alle. quouſque tamen durat iudicium
ſuper ciuili,non poteſt criminaliter accuſari, ſed illa finita dunta-
xat,vt C.quando ciui.act.cri.præiu.l.j.& l.interdum.de publi.iud.
& an ſententia condemnatoria,vel abſolutoria præiudicet in al-
3 tera,dic per Bar.in l.prætor.§.j.ꝭ.vi bo.rap.¶†No.ergo hic,ꝙ qui
alium offendit,vel circa aliquem delinquit non ſolum offendit il
lum,ſed ēt rempublicam,cuius intereſt pacatos eſſe homines,&
rōne primæ offenſæ punitur pœna ciuili,quæ applicatur parti,&
petitur per actionem ciuilē,vt patet in actione furti.vi bo.rapt.&
iniuriarum.Ratione aūt ſecundi punitur extra ordinem pecunia
riter,uel corporaliter,niſi certa pœna ſit ſtatuta per l. vel ſtatutū,
& iſta applicatur fiſco,& dicitur crīalis , & petitur per accuſatio-
nem,de hoc no.in l.ij.ꝭ.de ſepul.uiola. & de iſta pœna intelligunt
ſtatuta dicentia,ꝙ pro tali crimine, vel delicto quis puniatur tali
pœna etiam pecuniaria,quia applicatur fiſco. Raro enim ſtatutā
4 prouident de pœna applicanda parti.¶†Vltimò alleg. iſte text.in
verbo,{paſſis iniuriam , } ꝙ qui committit furtum alicui, dr̄ ſibi
iniuriam facere,& ſic offenſam,& ideo facit iſte text.ꝙ ſi duo fe-
cerunt pacem inuicem,& promiſerunt ſe non offendere, ſi alter
a alteri facit furtum,[a] vr̄ rupiſſe pacem,de qua cōſueuit apponi ma
gna pœna ex forma ſtatutorum.Sed ꝯrium eſt, quia uerum eſt ,
ꝙ committens furtum dr̄ facere iniuriam realem, ita intelligitur
hic,non perſonalem,ut no. infra. Præterea non dicitur rumpere
pacem,niſi qui offendit ex cauſa præcedente,propter quam fuit
facta pax,ſecus ſi ex cauſa noua,vt not.Bart.in l.aut damna.§.ex
cauſa.ꝭ.de pœ.& in l.verum.ꝭ.de fur. in quibus omnino uide.ꝑ-
ſonalis autem offenſa dr̄ duobus modis, ſcilicet quādo mere eſt
in perſonam,ut offenſa verbalis,uel percuſſio.Item quando non
merè,ſed propter rem,vt violentia ablatiua , vel expulſiua quæ
committitur in perſonam,occaſione tn̄ rei, & uerba pacis intelli
guntur de prima,quæ merè eſt in perſonam,quod.dic,vt ibi per
Bar.& vide quod idem no.in l.j.s̄.de his quibus,vt indig. qui vide
tur contrariari in eo,quod hic dicit,ꝙ non dicitur offenſa , niſi id
quod iniuſtè fit,& ibi dicit contrarium.

ADDITIO.

a ¶Furtum.Adde Lud.Ro.conſi.183.& 254.Bald.infra eo.§.fi.de pac.tenē.
& eius uiola.

---

1 *Exactio uectigalis quamuis non poſſit præſcribi,liberatio tamen a uectigalib.bene poteſt præſcribi.*

2 *Gratia facta ab uno officiali publico non eſt neceſſario fienda ab eius ſucceſſore.*

1 **§.Earum rerum.** ¶†No. ꝙ licet exactio uectiga-
lis non poſſit præſcribi,niſi tan-
to tp̄e,cuius ꝯrij memoria non exiſtat ab eo,cui non eſt conceſ-
ſum per habentem poteſtatem,ut in c.ſuper quibuſdam.§.præte-
rea.de ver.ſig.liberatio tn̄ a vectigalibus bene poteſt præſcribi , ſi
ſunt tales res,quæ debent de iure ſoluere, tamen non fuit ſolutū
a per xl.annos , [a] quia præſcribitur ꝯ fiſcum , & ſi exactio uectiga-
lis pertineret ad priuationem,præſcriberet longo tp̄e,ita intelligit
2 Bar.iſtum tex.¶†No.etiam in ver.quòd ſi pręſtari.quòd gratia fa
cta ab uno officiali publico,non eſt neceſſario fienda ab eius ſuc
ceſſore.

ADDITIO.

a ¶Per xl.annos.Adde Bar.conſi.59.circa ſi.

---

1 *Priuilegium perſonale non tranſit in emptorem.*

§.Fiſcus ab omnium. ¶Per iſtum text.deter
minat Dy. quæſtionē
de facto,ſi cōitas,vel aliquis dn̄s uendit gabellam ſalis,uel uini,po
ſtea emit ſal,vel vinum,de qua emptione deberet ſolui gabella, ſi
fieret per priuatum,ꝙ ipſa cōitas non teneatur ſoluere illis gabel
larijs,quia non poteſt dici,ꝙ uendiderit niſi ius,quod habebat, ut
l.traditio.de acqu.rer.dom.ſed non habebat ius exigendi gabellā
a a ſemet.[a] ergo non intelligitur illud vendidiſſe. ¶ Item per §.mer
catores.dicit Dy.ſe conſuluiſſe,cum quidam emiſſent ab eccle-
ſia Romana ſalinas Romandiolæ. poſtea ibi emptores portabāt
ſal ad ciuitatem Bononiæ,vel Fauentiæ,in quibus exigebatur ga
bella de his quæ probantur,& illi recuſabant ſoluere gabellas di-
centes,ꝙ ipſi emerant ab eccleſia,& ipſa non deberet ſoluere,er
go nec ipſi qui ſuccedunt loco eius.Contrarium dicit Dy.ſe con
1 ſuluiſſe per iſtum tex.quia iſtud eſt priuilegiū † perſonale, [b] quod
non tranſit in emptorem,vt s̄.de col.bo.l.j.§.quod ſi an.& de ac-
qui.hære.l.prima.

ADDITIONES.

a ¶A ſemet.Et adde Bal.conſi.114.lib.ubi idem tenet.

b ¶Perſonale.Adde Bar.conſi.76.facit qđ uoluit Fed.cōſ.111. ꝙ coloni cle
ricorum tenentur ad gabellas fructuum eis prouenientium ꝓ parte ſua.

LEX X.

1 *Gabellas fraudans non tenetur Deo,nec mundo,& quare.*

2 *Gabellæ an poſſint induci in præiudicium forenſium.*

1 **VEctigalia.** ¶†Per iſtā l.dicit Bart. ꝙ qui frau-
dat gabellas non tenetur Deo ,
nec mundo,quia exactio gabellarum quæ fit ab iſtis
cōitatibus,eſt a iure reprobata,ſi non interuenit con
2 ſenſus principis,ut hic, & in C.noua vectigalia. ꝑ totum.†Et hoc
eſt uerum in forenſibus ad quorum præiudicium non poſſunt
gabellæ induci,ſecus in illis qui ſunt ſubiecti inducentibus eas.Et
de hoc uide Bal.in l.2.C.de iur.an.aure.& de cad.tol.in princ.ſi ta-
men exactio gabellarum ſit præſcripta tanto tempore,cuius cō
trarij memoria non exiſtat,etiam forenſes nō poſſunt licitè frau
dare,quia tantum tempus habet vim conceſſionis principis , ut l.
hoc iure.§.ductus aquæ.de aqua.quoti.& æſti.

§.Nondum ſolutis. ¶ Not. hic ꝙ ſi emptores
gabellarum deficiunt ſol-
uere in aliquo termino,ſtatim poteſt ſibi auferri gabella,ſi ita pla
cet cōitati,& alteri dare,quod no.perpetuo,non ſic in alijs, puta
emphyteuta vel conductore,quia expectantur per biēnium, vel
triennium,vt in glo.

LEX XI.

DOtem in.

§.Agri publici. ¶No.ꝙ contractus fa-
cti per officiales publi-
cos ſunt ſeruandi per ſequentes officiales,nec poſſunt per eos re
tractari ſine authoritate ſuperioris. innuit ergo ꝙ ſuperior , puta
communitas,quæ non recognoſcit ſuperiorem,vel princeps bn̄
poſſit,ſed ꝯ,quia iſta ꝯctus cēſentur facti per ſuperiorem,ex quo
per eius officiales,ego tenetur ſuperior illos ſeruare,ut in ca.j. de
prob So.fateor,& dico quòd ſuperior nō poteſt niſi ex cauſa pu
blicæ utilitatis,& neceſſaria,& ita intelligo iſtum tex.

---

1 *Res prohibitæ portari ſi portantur in naui, uel ſuper animali , non ſolum confiſcantur ipſe res , ſed & nauis & animal.*

2 *Statutum ſi prohibet aſportari frumentum extra comitatū, ſub certa pœna,& aliquis fuit repertus portare in itinere,non tamē exiuerat comitatum an incidat in pœnam.*

3 *Ignorans non debet puniri.*

1 **§.Dominus nauis.** ¶†Not.hic ꝙ ſi quis in naue
ſua,uel ſuꝑ ſuo animali por-
tat res prohibitas portari,non ſolum confiſcantur ipſæ res, ſed ēt
ipſa nauis,vel animal,quia coadiuuant ad res illicitas tranſuehen
das.Et eodem modo vr̄,ſi portant res licitas,tamen fraudant ga-
bellam non ſoluendo,vt non ſolum illæ res confiſcentur,ſed etiā
ipſum animal,vel nauis,& ſi frumentum portaretur, confiſcare-
tur etiam ſaccus.Sed ſi eſſent aliæ res , quæ non coadiuuarent ad
res illicitas,& pro quibus non fraudaretur gabella, illæ non confi
ſcarentur propter illicitas,ut colligitur ſupra eodem. l. ſi publica-
nus.in fine.ib { ut ſi quid amplius , &c. } de hoc dic per Cyn. &
Bald.C.de nauti.fœno.l.cum proponas. ¶ Si vero nauis, uel ani-

mal

mal eſſet alterius ignorantis,non deberet confiſcari, vt in ver. ꝙ ſi
abſente.niſi ſtatutum, vel conſuetudo eſſet in contrarium, & tũc
2 ille recuperaret dãnum a conductore nauis,vel animalis. ¶†Item
no.in verbo,{impoſuerint,} quòd ſi ſtatutum prohibet aſportari
frumentum ex comitatu ſub certa pęna, ſi aliquis fuit repertus
portare in itinere,non tamen exiuerat comitatum, incidit in pœ-
a nam. [a] facit l iij.C.de ſer.fugi. & de hoc etiam per Cyn. in d.l.cum
proponas,in fi.Bald.autem diſtinguit,an ſtatutũ dicat, ſi quis portauerit
extra comitatum,& incidit in pœnam,quia illud verbũ cũ
ſit præteriti perfecti, requirit actum conſummatum, vt ĵ.de manu.teſta.
l. Stichus ſeruus meus. Aut dicit, ſi quis repertus fuerit
portare,vel dicit ꝙ portantes bladũ,&c.& tunc ſufficit ꝙ in itinere
ſit deprehenſus per gl.in l.arboribus.§.de illo.š. de vſufru.dũ di-
3 cit,lupus exit ſyluam,ſed nondum exiuit,&c.¶† Vlt.no.in ver. ꝙ
ſi habuit, ꝙ ignorans non debet puniri, & ad hoc alle. facit. C. de
tab.l.generali.& ĵ.de ac.& ob.l.ex maleficijs.§. longe minus.

ADDITIO.

a ¶In pœnam.Adde,vt per Bal.conſi.61.j.lib.per Io.And. in rub. iu additio. ad Spe.de conſtitu.

---

1 *Tribus concurrentibus compellitur quis emere reditus fiſcales, ſi per tempus præteritum emerat, & maximos fructus recepit, & pro futuro non reperitur emptor.*

2 *Sicut propter ſterilitatem fit remiſſio mercedis, an ita propter magnam fertilitatem fiat augmentatio mercedis.*

3 *Sicut publicanus grauatur propter maximos fructus, quos recepit, ut teneatur conducere pro ſequenti tempore, an ita exoneretur ſi nullos vel paucos fructus, vel reditus recepit.*

4 *Quomodo cognoſcatur an iſta ſit locatio, an emptio.*

5 *Quando dicitur venditum ius, vel commoditas, vt ſic non fiat tremiſſio.*

1 §.Qui maximos. ¶†Tribus concurrentibus cõ-
pellitur quis emere reditus fi-
ſcales, ſi per tempus præteritum emerat, & maximos fructus re-
ceperit,& pro futuro non reperitur emptor.h.d. & ſemper alleg.
quodcunque iſtorum deficiat, non cõpellitur, ita loqtur l.licita-
tio.§.j.š.eo.& ĵ.de iure fiſ.l.iij.§.cum quinquennium. alleg.in gl. p
contraria.¶In text.ibi,{ſi poſtea tanto} glo.dicit ſicut priori,& ſic
patet hic,ꝙ licèt receperit maximos reditus, non tamen fuit aug-
mentata penſio.Vnde facit contra determinationem glo.l.ſi mer
2 ces.§.vis maior.š.loca. quæ plenè diſputãdo determinat,†ꝙ ſicut
propter ſterilitatẽ fit remiſſio mercedis, ita propter magnam fer-
tilitatem fit augmentatio mercedis, niſi prouenerit ex labore, &
magna cultura conductoris. Ego puto, ꝙ ſiue proueniat ex cul-
tura ſiue ex natura, non fiat augmẽtatio mercedis. argumen.hic
quia merces eſt certa,& determinata, & quia iſtum caſum vtraq;
pars potuit cogitare,ad quod š.loc.l.ſi quis domum.§.j ſed ſi pro
ueniret ex caſu quem veriſimiliter non poterat cogitare,puta,lo-
caui tibi molendinum pro decem, ex quo communiter conſue-
uerunt recipi viginti, poſtea molendina vicina fuerunt omnia de
ſtructa, & propter hoc fuerunt recepta ſexaginta, certè conue-
niens eſt,ꝙ augmentetur penſio, quia de iſto caſu non potuerũt
cogitare,ad hoc ſupra de contrahen. empt. l.fiſtulas. §. frumenta.
Vel pone propter guerram Romandiolæ fuerunt augmentatæ
gabellæ Bonon.vltra ſolitum propter cõfluenriam gentium, vel
quia ſtudia vicina fuerunt deſtructa, tunc propter confluentiam
ſcholarium procedit determinatio illius glo. & iſtam puto deter-
3 minationem illius glo. ¶ † Item facit iſte text. quòd ſicut publica-
nus grauatus propter maximos fructus, quos recepit, vt tenea-
tur conducere pro ſequenti tempore,ita exoneretur ſi nullos,vel
paucos fructus,vel reditus recepit, vt non teneatur ſoluere pen-
ſionem ſeu pretiũ, & iſta quæſtio fuit hoc anno præterito in iſtis
gabellarijs portarum,qui conducebantur, ꝙ propter nimiam, &
inſolitam ſiccitatem gabellæ non valuerunt more ſolito,& ſic pe
a tebant de gabellis,& petebant remeſſionem [a] mercedis, & multi
conſuluerunt pro eis.¶Barto. diſputauit iſtam quæſtionem,& in
cipit, quæſtio publicanus,&c.& hic etiam plures quæſtiones for-
mat notabiles,& quotidianas. Sed quia multa verba effundit, re-
colligendo tam ex illa quæſtione,quàm ex his quæ hic dicit,dicas
ſunt tres caſus, nam aut habuit per viam conductionis, & loca-
tionis, & tunc debet fieri remiſſio ex natura contractus,dummo
do damnum ſit intolerabile, vt l.ſi merces.§. vis, & l. ſi ex condu-
cto.ſupra locati.Et qualiter dicatur intolerabile, dic vt ibi not.Aut
habuit per viam emptionis,& tunc aut fuit venditum ius,ſeu cõ-
moditas percipiendi gabellas,& tunc non fit remiſſio, etiám ſi ni-
hil percepiſſet, tamen quia de natura iſtius contractus eſt,ꝙ peri-
culum poſt emptionem perfectam pertineat ad emptorem, vt l.
neceſſario.de peric.& commo.rei ven.quia emendo ius,vel com
moditatem percipiendi cenſetur emiſſe aleam, ſeu fortunam, er-
go &c. vt l. ſi iactum retis. š. de actio. empt. in vltimo caſu. Aut
emit ipſos reditus, vel fructus percipiendos, & tunc fit remiſſio
quatenus non percepit de eo, quod non conſueuit percipi, non
ex tit.locati,ſed ex eo,quia videtur emptio conditionalis, de cor-
poribus quæ non erant,ſcilicet ſi naſcerentur,vel perciperẽtur,&
ideo inquantum non percipiuntur, emptio non contrahitur, vt
d.l.nec emptio.in prin.de contrahen.emp. vide de iſta materia per
4 Bal.in l.ſi ea lege.de vſufruct.¶ † Sed reſtat videre quomodo co-
gnoſcatur, an ſit locatio, an autem emptio: nam tex.iſtius titu.vt
plurimum loquuntur de locatione, & conductione, vt infra eo-
dem l.Cæſar.ſed communis vſus ſe habet in contrarium, quia di-
cuntur emptores gabellarum,& ſic conficitur inſtrumentum de
empt.& ven.præterea non videtur fieri debere differẽtia, q̃a qui
conducit,videtur emere fructus, ideo merces dicitur pretiũ fru-
ctuum,vt probatur ĵ.de acq poſſ.l.ſi quis ante. in fin.ideo text.in
l.venditione.§.j.de bon.aut. iud.poſſ.videtur iſta ponere, vti ſimi-
lia,quòd locetur res,vel ꝙ vendantur fructus, quia locando rem
videntur fructus vendi. Breuiter ſi emptio facta eſt pro pluribus
annis, & conſtitutum eſſet pretium pro ſingulis annis,pro rata di
citur locatio,& conductio, licèt ſub nomine emptionis facta fue
rit per glo.not.quæ eſt in l.j.C.de iure emphyteutico.quia iſtis vo
cabulis interdum partes abutuntur.ar.in l.veteres.de actio. emp.
Si vero fuit conſtitutum vnum pretium pro tempore toto non
ſoluendum ſingulis annis,ſed vel totum a principio, vel totum in
fine,vel fuit facta venditio pro vno tantum anno,vt fieri conſue-
uit,tunc debemus inſpicere verba contrahentium, quia ſi verbo
locationis,& cõductionis vſi ſunt, erit locatio, ſi venditionis, erit
5 venditio,quia ex alio non poteſt colligi mens eorum. ¶ † Secun-
do eſt videndum,q̃n dicatur vẽditum ius,vel commoditas,vt ſic
non fiat remiſſio,ſeu ipſe reditus,vt ſic fiat.Et breuiter dic, ꝙ qua
tuor ſunt caſus,in quibus cenſetur uenditum ius ſeu commodi-
tas: primus quando continetur in inſtrumento, ꝙ vendita ſit ga-
bella,vel paſſagium,ſeu vectigal. hoc enim vocabulum, vectigal,
non ſolum poteſt ſumi pro eo quod ſoluitur,vt no.š.eo.l.j.§.j.ſed
etiam pro iure,vel cõmoditate exigendi, vt patet š. eod.l.licitatio.
in prin.& iſto modo ſumitur hic, q̃n cõmunitas vendit vectigal,
vel gabellam,non intelligitur idem ius, vel commoditas percipiẽ-
di,& hoc vltimum magis placet Bart. ꝙ videatur vendi commo-
ditas,non ius, quia illud eſt perſonale, & non poteſt ſeparari a cõ-
munitate,vt Inſtit.de vſufr.§.finitur. aut reale tanquam cohęrens
territorio,& non poteſt transferri ad tempus,vt l.iiij.š.de ſerui.cõ
moditas autem bene poteſt ſeparari,ut patet in eo,qui hẽt vſum-
fru.quia poteſt transferre commoditatem in alterum, vt l.neceſ-
ſario.§.fi.de per.& commo.rei vend. & quia etiam ius non vide-
tur permittere ꝙ poſſint transferre ius, ſed commoditatem, vt l.
fina.C.eod.Et hæc vera,etiam ſi poſt dicta verba, ꝙ vendidit ga-
bellam, vel paſſagium ſubijciantur alia uerba, & omnes reditus
percipiendos ex ea, quia videntur adiungi in conſequentiã prio-
ri. ¶Secundus caſus eſt, quia non continetur in inſtrumento, ꝙ
vendidit gabellam,vel paſſagium, ſed ſolum, quòd vendidit redi-
tus percipiendos, ſi tamen apparet ꝙ emptor habeat per ſeipſum
percipere,ſiue ſint venditi in totũ, ſiue pro parte per l.fundi Tre-
batiani.de vſufruct.leg.¶Tertius caſus eſt,quando hoc non appa
ret, tamen in venditione continentur iſta verba, quòd vendidit
reditus,ſi qui percipientur, nam videtur vendita alea,ſeu fortuna,
per l.quòd ſi venditione.de hæredi.vel ac. vend. ¶Quartus caſus
eſt,quando non continentur illa verba, ſed ſunt uenditi omnes
reditus, qui percipientur ex tali gabella, uel paſſagio, qui uidetur
actum ꝙ ipſe emptor percipiat,& ſic ipſum ius,uel commoditas,
uel facultas percipiendi uidetur uendita,non autem corpus redi-
tuum per id quod not. gloſſ. notabilis. in l. ſi quis ita. de uſufruct.
¶Extra iſtos caſus ſi conſtaret fuiſſe actum,quod ipſa communi
tat percipiat,& tradat emptori,uel non conſtat, tamen præſumi-
tur,quòd eſt quando uenditur pars quota, uel quantum ex fructi
bus percipietur,puta centum corbes frumenti ex tali fundo,tunc
uidetur uenditum ipſum corpus fructuum, & eis non natis fit re
miſſio pro rata,ut l.ſi debitor.§.ueriſimile. š. de contrahen. empt.
Et in iſtis membris ſi bene inſpicitur,conſiſtunt omnia uerba Bar
tol.licèt ex prolixitate uerborum difficulter colligantur, & adde
glo.in l.in ędibus. ĵ.titu.j.

ADDITIO.

a ¶Remiſſionem.Adde Ancha.conſi.215.& 404.Soci.conſi.87.

LEX XIIII.

1 *Vectigal vbi non eſt ſolutum, eo ipſo res ſiue mobilis, ſiue immobilis incidit in commiſſum.*

2 *Poſſeſſio an aliquando transferatur ipſo iure ſine aliquo actu corporali, ſicut dominium:*

3 *Ementes gabellas, vel reditus, an debeant habere res quæ incidunt in commiſſum, & poſſint eas vendere ad eorum vtilitatem, an debeant venire ad communitatem vendentem.*

1 Commiſſa. ¶†Not. iſtud, ad quod ſem-
per alleg.iſta l. quòd eo ipſo, ꝙ
res incidit in commiſſum propter uectigal, non ſo-
lutum, ſiue ſit res mobilis, ſiue immobilis, domi-
nium quæritur fiſco ſine alia traditione,uel poſſeſſione, & eſt ca-
ſus

ſus ſpecialis, in quo transfertur dominium ſine traditione, vel poſ
2 ſeſſione. ¶ †Item not.in ti. quòd licèt transferatur dominium, nō
ſic transfertur poſſeſſio. Vnde dicit gl.no. ſupra pro ſo. l. cū duo-
bus.§.idem reſpondis. quod licèt in aliquibus caſibus reperiatur
quòd dominium transferatur ſine traditione, non tamen repe-
ritur, quòd poſſeſſio transferatur ipſo iure, ſine actu corporali.
hoc tamen fallit in c. iij. de conſue. Et prædicta procedunt quan-
do delinquitur circa rem, ſed ſi aliter dominium transfertur, eſt
conſilium Iaco. de Arena ſecundo groſſo fol.xxxiij.& ſi propter
delictum bona veniunt confiſcanda, requiritur ſententia, quod
3 dic, vt no Bart.in l.Imperator.).de iure fiſci. ¶ † Quæro vtrum iſti,
qui emunt gabellas, vel reditus debeant habere res quæ incidunt
a in commiſſum,[a] & poſſint eas vendere ad eorum vtilitatem, an
vero debeant venire ante communitatem vendentem. Cyn.te-
nuit primam partem, & ita conſuluit, per l.creditor. in principio.
ſupra de action.empt.ibi, a conductore ſaltem, &c.

ADDITIO.

a ¶In cōmiſſum. Adde Bal.conſi.154.iiij.lib.[& pro ipſo quod voluit. Signo.
conſi.22.& ibi vide quomodo cognoſcatur, an ſit emptio, an conductio.

LEX XV.

1 *Illud quod quis facit non ſponte, ſed coactus, non facit ipſum in pœnam incidere.*

2 *Verbum auellito, poteſt poni pro aſportato, & quòd idem ſit in verbo, excidere.*

3 *Statuta recipiunt interpretationem reſtrictiuam, ne quis indebitè dānum patiatur.*

Qui eſt in portu, vel exit de portu, licèt ſit in aqua vel exeat de aqua, tamen videtur eſſe, vel exire de inſula, vel territorio cuius eſt ille portus.

4 *Si fiat præceptum, vel preconium quòd nullus de cætero poſſit extrahere frumentum de territorio ſub certa pœna, & alius ante hoc preconium onerauerat quandam nauim, quæ adhuc erat in portu, quòd non poſſit poſtea de portu exire, aliàs incidit in pœnam.*

5 *Delinquens in portu, an poſſit puniri ab illo, qui habet iuriſdictionem in territorio.*

6 *Pacta appoſita in contractu principis, vel alterius habentis poteſtatem legis condendæ, an habeant vim legis non ſolum quo ad ipſos contrahentes, ſed etiam quo ad alios ſubditos.*

1 DAeſar cum inſulæ. ¶ † Illud quod
qs facit nō ſpon
tè, ſed coactus, non facit ipſum in pœnam incidere.
h.d.in effectu.facit).l.proxi.§. ſi ꝓpter neceſſitatem.
¶In text.ibi, { neue auellito. } id eſt aſportato ſecundum Iaco.de
Ra.& ſic prohibuit nō ſolum fodere, vel eximere poſt idus Mar-
tias, ſed etiam aſportare de inſula, aliàs ſi tantum primum prohi-
buiſſet, etiam ſi voluntariè poſt idus aſportaſſet, non incidiſſet in
2 pęnam, cuius contrarium).patet a contrario ſenſu. † Et ſic no. ꝙ
verbum auellito, poteſt poni pro aſportato, & idē in verbo exci-
dere, vt poſſit poni pro aſportare, vt patet).in ver. conſulebatur.
3 in verb, {exciſæ videntur, &c.} q͂a exponitur, ideſt aſportatę. ¶ †Et
iſta lex alleg.ad plura, primo, ꝙ ſtatuta recipiunt interpretationem
reſtrictiuam, ne quis indebite damnum patiatur, nam eſſet iniu-
ſtum, ꝙ quis incideret in pęnā propter aſportationem non ſpon
te factam, & ideo iſta verba, neue auellito, exponuntur, ideſt ſpō-
te, & ſic fit reſtrictio generalium verborum.facit l.ij. C.de noxali.
¶ Item allegatur text.ibi, (tametſi portus,) ꝙ qui eſt in portu, vel
exit de portu, licèt ſit in aqua, uel exeat de aqua, tamen uidetur
4 eſſe, uel exire de inſula, uel territorio, cuius eſt ille portus.† Et per
hoc determinatur, ſi fiat præceptum, uel preconium, ꝙ nullus de
cætero poſſit extrahere frumentum de territorio ſub certa pœ-
na, & alius ante hoc preconium onerauerat quandā nauim, quæ
adhuc erat in portu, ꝙ non poſſit poſtea de portu exire, alias in-
cidat in pœnam, quia extrahendo uidetur extrahere de territo-
5 rio, ut hic in tex.cum glo. ¶ †Facit etiam ꝙ delinquentes in portu
poſſint puniri ab illo, qui habet iuriſdictionem in territorio, ſicut
ſi deliquiſſent in ipſo territorio, licèt delinquant in aqua ſibi cohę-
rente, facit l.j.C.de claſſicis.lib.xj.plus dicit Bar. in tractatu de inſu
la, ꝙ qui habet iuriſdictionem in territorio, uel portu, habet etiā
in mari ſibi propinquo per cētū miliaria, quæ faciunt per aquam
duas dietas, ar.l.inſulę.ſ.de iudi.& ita dicit ſe feciſſe practicari Piſis
in quibuſdam piratis captis in mari Piſano. ¶ Vlt.allegatur iſta l.ꝑ
6 Bart.dū in princ.dicit. (legem) glo.exponit. ideſt pactum. † quòd
pacta appoſita in contractu principis, uel alterius habentis pote-
ſtatem legis condendę habent uim legis non ſolum quo ad ipſos
contrahētes, ſed etiam quo ad alios ſubditos, nam iſtud pactum
hic ligabat alios etiam facientes contra ſponte, ut hic colligitur a
contrario ſenſu. ¶ Quantum autem ad ipſos contrahentes, habet
uim legis, quia ubi alias non ualeret contractus, illo caſu ualet, q͂a
cenſetur princeps diſpenſare cum defectu, ſi ſit talis, ſuper quo po
teſt diſpenſari, ut l.donatio.C.de dona.inter ui. & uxo. & per hoc
dicit Bar.in l.iiij.§.actor.de re iudi.& l.ciuitas.ſi cer.pet. ꝙ ſi comu-
nitas, quæ poteſt facere ſtatuta, facit ſyndicū cum poteſtate obli-
gandi quemlibet de communitate pro debito communi, pote-
rit quemlibet obligare, ſicut ſi de hoc fuiſſet factum ſpeciale ſtatu
tum, & ſic quilibet poterit capi pro debito uniuerſitatis. ſed Bald.
in l.j.C.ne fil.pro pa.reprehendit ipſum eo caſu, quo ſtatuta dent
certam formam ſeruandam in condendis ſtatutis, quia tunc non
ſeruatur. Tu dic ꝙ aut ſyndicus ſit a toto populo, uel ab adunan-
tia generali, & tunc procedit dictum Bart. quia potuit diſpenſare
circa formam datam a ſtatutis, & uidetur diſpenſare eo ipſo, ꝙ ta-
lem poteſtatem dat, nam & Imperator tradit certā formam ſer-
uandam in legib.condendis, ut C.de leg.l.pen.ſeu l.humanum, &
tamen multas leges facit illa forma non ſeruata, quæ tamē ualēt,
quia cenſetur illi formæ derogaſſe, nam quod princ. placuit, legis
habet uigorem, ut l.j.de conſtitutio.princip. Aut ſit ſyndicus a cō
ſilio generali, cui populus dedit poteſtatem legis condendæ, aut
alia faciendi, & ſic repreſentat totum populum, ut not. in l.iij.C.
quæ ſit longa conſue.& ſupra de dolo.l.ſi ex dolo, & tunc proce-
dit dictum Bald. quia conſilium generale non poteſt uenire con-
tra determinata per adunantiam generalem, ſeu populum virtu-
te talis generalis poteſtatis.argu.in l.ſi hominem.ſ.mand.& quod
not.Bart.in l.ambitioſa.de decre. ab ordi. faci. & ſic debet ſeruare
formam traditam in condendis ſtatutis, ergo pacta facta ſine illa
forma non habent uim legis, & ſic cautela eſt, quòd prius faciat
ſtatutum ſeruata forma, ut l. ꝓhibere.§. planè, quòd ui aut clam,
& poſtea faciant ſyndicum, & ita intelligo dictum Bald.

LEX XVI.

1 *Caſus duo, in quibus ſeruus, qui incidit in commiſſum, non debet vendi per officiales fiſcales, ſeu gabellarios alteri, inuito priore domino, ſed e reddi præſtita cautione, ſi geſſit negotia domini.*

2 *Si aliquis qui geſſit negotia mea ſit condemnatus ad mortem, non debet fieri executio quouſque reddiderit mihi rationem.*

3 *An poſſit alicui grauius delictum committi, vel grauior offenſa, quàm corrumpere vxorem.*

4 *Quando vnus iudex petit ab alio iudice, quòd ſibi remittat malefactorē, quia deliquit in territorio ſuo, quòd ille non teneatur remittere, niſi primo habita cognitione, an illud ſit verum quod allegat petens remitti.*

5 *Confeſſio, & proceſſus factus coram iudice remittente, an faciat fidem coram iudice ad quem ſit remiſſio.*

1 INterdum. ¶ †Nota in iſto principio, & in
§.j.duos caſus, in q̃bus ſeruus
qui incidit in commiſſum, non debet uendi per offi-
ciales fiſcales, ſeu gabellarios alteri inuito priore do-
mino, ſed debet illi reddi præſtita cautione, ſcilicet quando geſſe-
2 rat negotia domini. † Et iſtud facit ꝙ ſi aliquis qui geſſit negotia
mea, ſit condemnatus ad mortem, non debeat fieri executio,
a quouſque mihi reddiderit rationem[a] ne remaneam in damno, de
hoc per Cyn.in l.j.uel ij.C.de bonis proſcrip. ¶ Alius caſus eſt, qn̄
deliquerat contra dominum ſi dominus uolebat de ipſo uindictā
ſumere. Et ſic not. ꝙ lex aſſentit domino uolenti ſe uendicare de
3 ſeruo ſuo. ¶ † No.etiam quòd poteſt alicui grauius delictū com-
mitti, uel grauior offenſa quam corrumpere uxorem, puta inter
ficiendo filium. Alibi uidetur dicere totum contrarium, ut no.in
l.codicillis.§.matre.de legat.ij. Breuiter iſtud puto exiſtimandum
ſecundum qualitatem perſonarum, quia quidam de primo non
curant, ut uiles homines, quidam econuerſo. facit l.iſti quidem.in
4 fin.quod metus cau. ſupra. ¶ † Allegatur etiam iſte §. primus ibi,
(ut cognoſcat procurator, &c.) quòd quando unus iudex petit
ab alio iudice, quòd ſibi remittat malefactorem, quia deliquit in
territorio ſuo per text.in auth. ſi uero.C.de adulte. quòd ille non
teneatur remittere, niſi primo habita cognitione, utrum illud ſit
5 uerum quod allegat, petens remitti. † Et an confeſſio, & proceſ-
ſus factus coram iudice remittente, faciat fidem coram iudice ad
quē ſit remiſſio, uide Bart.in l.magiſtratibus.ſupra de iuriſd.omn.
iudi.& in l.diuus.de cuſto.reorum.

ADDITIO.

a ¶Rationem. Adde ꝙ hoc tanquam ſingulare ponit Lud. Rom.ſing.ſuis.

---

1 *Confiſcata domo, an cenſeantur confiſcata inſtrumènta, quæ poſſunt inde ſeparari.*

2 *Si quis habebat bona in diuerſis territorijs, & in vno fuit decapitatus cū confiſcatione bonorum, quòd bona exiſtentia in alio territorio non propterea confiſcentur fiſco illius loci vbi decapitatus eſt.*

1 §.Idem diuus. ¶ †Allegatur iſte §. qđ confiſcata do
mo uel fundo non cenſeantur con-
fiſcata inſtrumenta, quæ poſſunt inde ſeparari, & quæ non ueniūt
in uenditione domus, uel fundi, & quæ ſint illa, dic ut l.Iul.in fi.cū
2 ll.ſequen.ſupra de actio.empt. ¶ † Allegatur etiā ꝙ ſi quis habebat
bona in diuerſis territorijs, & in uno fuit decapitatus cū confiſca
tione bonorum, ꝙ bona exiſtētia in alio territorio non ꝑꝑ ea cō-
fiſcentur fiſco illius loci, ubi decapitatus eſt, de iſta q. uide ꝑ Bart.
planè in l.cunctos populos.in ult.quæſt.de ſumma Trinita.C.

1 *Vectigal*

1 *Vectigal eſt ſoluendum pro mancipijs nouitijs non pro ueteranis.*
2 *Si quis ſoluit gabellam pro promiſſione de uẽdendo aliquam rem, quia ſtatutum ita diſponit, quòd non debeat iterum ſolui cum poſtea fit inſtrumentum uenditionis.*
3 *Ingreſſus religionẽ aĩo probandi, & ſtetit ꝑ ſex menſes, & poſtea exiuit, deinde reingreſſus ſtetit per alios ſex menſes ꝙ non uideatur tacitè profeſſus per lapſum anni, licèt portauerit habitum extra locum.*
4 *In alijs rebus quàm mancipijs non refert utrum portentur ad uſum ſuæ perſonæ, vel fundi ſui, ut neutro caſu ſoluatur vectigal.*

1 **§.Quoties quis.** ¶†Not. hic ꝙ vectigal eſt ſoluendũ pro mancipiis nouitiis, nõ pro
veteranis, & eſt ratio ſm glo. quia pro ueteranis alias fuit ſolutũ
vectigal. Vnde amplius non eſt ſoluendũ, & hoc facit ad multa,
ꝙ ſi quis ſoluit gabellã pro uino, uel frumento tpe quo portauit
2 in ciuitate, ſi poſtea vendat, nõ debeat iterũ ſoluere. ¶†Item ſi qs
ſoluit gabellam pro promiſſione de uendẽdo ſibi aliquam rem,
prout eſt hic, quia ſtatutũ diſponit, ꝙ pro tali promiſſione ſoluat
gabella, ac ſi fieret inſtrumentum venditionis propter fraudes q̃
committebant, nõ debeat iterum ſolui, cum poſtea fit inſtrumẽ-
a tum uenditionis.[a] ¶†Item allegatur iſte tex. ibi {anno continuo.}
3 ꝙ ſi aliquis ingreſſus eſt religionem aĩo probandi, & ſtetit per ſex
menſes, poſtea exiuit, & ſtetit extra ꝑ aliquos menſes, deinde rein
greſſus eſt, & ſtetit ꝑ alios ſex mẽſes, ꝙ nõ videatur tacite profeſ.
ſus per lapſum anni, ſicut dicunt iura canonica, qa debuit ſtetiſſe
per annũ ꝯtinuũ. vide Pet. de Anch. in c.j. de regu. lib. vj. in vij. not.
¶Itẽ ꝙ licèt portauerit habitũ extra locũ, non dr̃ ſtetiſſe per annũ
in probatione, qa debet ſtare in ipſo loco, vt hic in verbo { in or-
4 be.} ¶†Vlt. not. glo. ſuper verbo {vſualia.} ꝙ in alijs reb. q̃ mancipijs nõ refert vtrũ portentur ad vſum ſuæ perſonæ, vel fundi ſui,
quia neutro caſu ſoluitur vectigal, ſed in mãcipijs ita demũ non
ſoluitur, ſi dicuntur ad uſum perſonæ, ſecus ſi ad uſum prædij, vt
hic, & iſta eſt magna limitatio ad l. ſi publicanus. §. j. ſ. eo. adde infra ea. l. §. ſi quis profeſſus.

ADDITIO.

a ¶Venditionis. Adde Bald. conſi. 237.

---

1 *Si quis ducat ſeruos per territorium Mutinenſe, nec intẽdebat ingredi territoriũ Bononien. & illi ſerui aufugiant, & ueniant Bononiã, ubi eſt ſtatutum, ꝙ pro ſeruis ſoluatur tãta gabella, cum introducuntur in ciuitate, licèt non fuerit ſolutum, non incidunt in commiſſum.*
2 *Statutum ꝙ ſi quis ruperit confinia cum ſuis animalibus, quia inducat in territorium ſine licentia, perdat animalia, an habeat locum ſi animalia ab aliquo aufugerunt, & ingreſſa ſunt alienum territorium, & ruperunt confinia.*

1 **§.Serui, qui in fuga.** ¶†Not. hic ꝙ ſi quis ducat ſeruos per territoriũ
Mutinenſe, nec intendebat ingredi territoriũ Bononien. & illi ſerui aufugiant, & veniant Bononiã, vbi eſt ſtatutũ, ꝙ ꝓ ſeruis ſoluatur tãta gabella, cũ introducunt in ciuitate, licet nõ fuerit ſolutũ,
non incidunt in commiſſum per rõnem, quæ hic ponitur in tex.
2 †& hoc facit ad qõnem quotidianã, qa cõmunitates habẽt eorũ
diſtricta, & habent ſtatuta, ꝙ ſi quis ruperit confinia cum ſuis aĩalibus, ideſt quia inducat in territoriũ ſine licẽtia, perdat animalia,
ꝙ ſi ab aliquo aufugerunt animalia, & ingreſſa ſunt alienũ territoriũ, nõ dicantur rupta confinia, nec ſint perdita. Hoc puto verũ,
niſi ex defectu domini male cuſtodientis hoc accidat, uel paſtoris cuius negligentia domino imputatur, quaſi mala electio fuerit in culpa, vt l. fi. C. de acqui. poſ. & l. videamus. in prin. ſ. loc. tñ de
facto vidi ſeruari indiſtincte ꝙ animalia perduntur.

---

1 *An propter ignorantiam minus puniatur quis, ut non incidat res in commiſſum, ſed duplicatur uectigal.*

1
a **§.Licèt quis.** ¶†Not. hic caſum, in quo non licet forenſib. ignorare[a] ſtatutũ ꝯſuetudinis loci de gabellis ſoluendis: regulariter ſecus, vt l. fi. j. de decre. ab ordi.
fac. Et hoc ideo eſt, qa iſtæ gabellæ, vbiq; quaſi ſoluunt, iõ fuit in
culpa in non inueſtigando, & ſic errauit in iure quaſi naturali. ita
intelligit Bar. iſtũ tex. in l. oẽs populi. & per hoc ceſſat ꝯrium gl. in
quo multum laborat. Aduertendũ tñ, ꝙ ꝑꝑ ignorantiam minus
punitur, qa non incidit res in cõmiſſum, ſed duplicatur vectigal,
ut j. ea. l. §. diui quoque. ſm lect. ſecundam, licet de facto aliquando fiat contrarium, ſed de iure non debet fieri.

ADDITIO.

a ¶Ignorare, dicit tamen Pet. de Anch. conſi. 165. ꝙ ſi in ciuitate eſt cõſuetudo, ꝙ gabella ſoluatur de equis, qui introducuntur cã uſufru. cauſa equitandi, ꝙ forenſis tranſiens non teneretur ad pœnam conſuetudinis.

---

1 *Licèt aliquis forenſis exeat, ut intret portam cum ſalma uidẽtibus gabellarijs, & nihil ſibi dicentibus, poſſint ire poſt eum, & capere ſalmam, & auferre pœnam, nec ille poteſt dicere, quare a me non petebas gabellam, quia libenter ſoluiſſem.*
2 *Si petijt à gabellarijs, an ſit gabella ſoluenda, & illi reſponderunt ꝙ non, & poſtea auferunt ſibi ſalmã propter gabellam non ſolutam, an teneantur reſtituere ſalmam cum altero duplo.*

1 **§.Diui quoq; Marcus.** ¶†Nota iſtum caſum quotidianũ, ꝙ
licet aliqs forenſis exeat, uel intret portã cũ ſalma uidentib. gabellariis, & nihil ſibi dicentib. poſſint ire poſt eũ, & capere ſalmam, &
auferre pœnã, nec ille põt dicere, quare a me nõ petebas gabellã,
2 qa libenter ſoluiſſem. ¶†Item not. ꝙ ſi petit an ſit gabella ſoluenda: illi reſponderunt quòd non, & poſtea auferunt ſibi ſalmã ꝑꝑ
gabellã non ſolutã hoc facere non poſſunt, certe imo tenent reſtituere ſalmã cũ altero duplo, vt infra eo. §. diui quoque. ſm primã
lecturam, quę declarat finem huius §.

§.Si propter. ¶†No. hic ar. ſi aliqs vecturalis trãſibat cũ ſalmis ꝑ unũ territoriũ, & audito ꝙ ĩ
illo itinere erãt latrones intrauit aliud territoriũ ubi erat ſoluẽda
gabella, & nõ ſoluit, nõ tñ debeat ſalma ꝯfiſcari. ¶Itẽ ſi erat ſtatutũ ꝙ ꝓ animalib. q̃ introducunt in ciuitatem, uel caſtrũ, dẽat ſolui
gabella, & aliqs timore latronũ introduxit, nõ debet ſoluere.

---

1 *Nunciatio etiam de rebus liberis a gabella fieri debet, alias confiſcantur, ſicut ſi de eis ſolui debuiſſet, niſi dominus ipſarum ſit minor, quia tunc reſtituitur.*
2 *Si ex forma ſtatuti, ſyndicus communitatis tenetur denũciare maleficia, & aliquis occidit bannitum licèt iſtud ſit impunibile, an tamẽ ſindicus debeat denunciare ne puniatur.*
3 *An tunc teneatur denunciare ſeipſum, ſi commiſit maleficium.*

1 **§.Diui quoque.** ¶†Not. hic ſingulariter, ꝙ licèt d̃ reb. quę portantur non debeat
a ſolui gabella, debet tñ annunciari[a] gabellarijs, & recipi apodiſſa,
al's confiſcantur ſicut ſi ſolui debuiſſet, ſi tñ eſt minor, reſtituitur
in integrum, nam pro iſtis mancipiis non erat ſoluenda, qa ducebantur ſui uſus cauſa, & ſic in ſola profeſſione errauit. Bar. dicit verum eſſe qñ erat incertum, an ueniret ſoluenda, uel non, ut quia
ſui uſus cã ducebat, de quo erat aliquid dandũ, al's ſi eſſet certũ ꝙ
non ueniret ſoluenda deberet annũciari, nec recipi apodiſſa per §.
quoties. ſ. e. in uerbo, {profeſſus non fuerit,} ubi hic non nocet, ſi
mancipia ſint ueterana, & ſic erat certum, ꝙ non ueniebat ſoluẽda, & iſtud accidit anno præterito in quodam ſcholari, qui extraxit libros ſine apodiſſa, de quib. non erat ſoluenda gabella, & erat
certum quia erant deſcripti tpe introitus in gabella, & ego defendi ipſum per id, quod no. hic Bar. & euaſit pœnam, licèt dictum
Bar. ſit dubiũ, quia ẽt in §. quoties. erat dubiũ, vtrũ eſſent ueterana,
2 uel nouitia. ¶†Allegatur etiam iſte tex. ꝙ ſi ex forma ſtatuti
ſindicus communitatis tenetur denunciare maleficia, & aliquis
occidit bannitum (qđ potuit ex forma ſtatuti) licèt iſtud ſi impunibile, tñ ſubditus debet denũciare, al's punitur, quia nõ pertinet ad
3 eum, utrum ſit punibile, uel non, de quo uide hic per Bar. ¶†Sed
an teneatur denunciare ſeipſum, ſi commiſit maleficium? iſta qõ
fuit hic diſputata per dominum Machagnanum, & nullum bonũ
uerbum inuenio in illa diſputatione, ideo dicas ꝙ non, quia ſtatutum non intelligitur ſibi imponere legẽ, ut ſeipſum perdat, ar ij. q.
j. c. ſi peccauerit. & quod no. Inno. in c. dudum. de elect. & Bal. in
l. Marcellus. ff. rer. amot. & Bal. in l. j. C. quomodo, & qñ iudex. in
fi. iij. col. ¶Item qa debet eſſe differentia inter denunciantem, &
denunciatum, quæ eſt in l. prætor. de tuto. & cura. da. ab his. & in
l. pen. ſupra de arb. & c. fi. extra de inſtitu.

ADDITIO.

a ¶Annunciari. Adde Bald. conſil. 240. ſeptimo libro.

---

§.Diui quoque fratres. ¶Secundum primam lect. gl. declaratur §. diui quoque. in fi. ſ. ea. l. qualiter puniatur publicanus, qui decipit tranſeuntem. ¶Secundum aliam lect. limitat tit. vt §. licet. ſupra ead. l. ut ibi dixi.

§.Magnus autem. ¶Ex delicto ſerui non poſiti ad exigendum uectigal publicanus non tenetur pęna edicti. hoc dicit ſecundum gloſſ.

---

1 *Qui non ſoluit uectigal, concedente publicano, non incidit in pœnam commiſſi.*
2 *Si quis ſcienter delinquat in non ſoluendo uectigal, uel in non denunciando res publicano, an res incidunt in commiſſum.*

1 **§.Si quis profeſſus.** ¶†Qui non ſoluit uectigal, concedente publica-
a no,[a] non incidit in pœnam commiſſi. hoc dicit. †Et not. tres
caſus, nam aliquando quis delinquit in duobus, ſcilicet in non
ſoluendo

ADDITIO.

a ¶Publicano. Sed quid ſi nõ publicanus, ſed alius vt famulus, uel ſalariatus a publicano, uide Bald. conſil. 11. & conſil. 411. quarto libro.

ſoluendo uectigal,& etiam in non denunciando res publicano,
& tunc ſi hoc fecit ſcienter, incidunt res in commiſſum ita loqui
tur l.cōmiſſa.ſ.eo.§.diui quoque.ſm lect. iuncto §.licet. ¶ Item
non deliquit in non ſoluendo,q̄a erant res, de q̄b. non debebat
ſolui,ſed deliquit in non denunciando publicano, & tunc diſtin-
gue vt ſ.e.l.§.diui quoq;. Aut econuerſo non deliquit in non de-
nunciando,q̄a denunciauit,ſed in ſoluendo.Et tunc hoc fecit per
mittente publicano,& nullo modo punit̄,vt hic.Aut ipſo non ꝑ-
mittente,& tunc publicatur octaua pars ſm Dyn.ſed neſcio vbi
hoc colligat. Poſſet dici ꝙ duplicatur vectigal, vt ſ.e.§.diui.¶ Itē
Iac.de Arena.intelligit iſtum textū,qñ publicanus cōduxerat a fiſ-
co,& ſic exigebat pro ſe.Vnde potuit remittere, vel terminū fa-
cere in ſui preiudiciū,ſecus ſi exigebat pro fiſco,vt ꝫ.de verb.obl.
l.qui Romæ.§.Calimachus.Sed Bar.dicit,ꝙ ibi loquitur in eo,qui
habebat mandatū ſpeciale ad vnam exactionem fiendam, vt nō
poſſit terminum facere,ſecus ſi ad oēs, vt hic.Et hoc uidetur mi
rabile dictum,& eſſet multū notandum ſi eſſet verum.tñ ratio fa-
cit in contrarium,quia fortius videtur mandatum ſpeciale, q̃ ge
nerale,quia ī multis caſibus nō ſufficit generale,ſed requiritur ſpe
ciale,q̄ not.in c.ad agendum.de procur.lib.vj.ſed ſaltē tñ operat̄
generale in omnibus,quantum ſpeciale in quibuſdā,vt l.ſi duos.
de admi.tut.iō pōt dici,(& hoc plus placet) quia qui habet man-
datum ad recipiendum ſolutionē non pōt facere terminum in
p̄iudicium mandantis,quominus mandans poſſit ēt pendēte ter
mino petere,& quominus debitor incidat in pœnam connuen-
tionalē,ſi nō ſoluit cū debet,& ita loquitur ꝯtrium. Sed bene pōt,
quominus incidat in pœnam legalē,vt hic,quia mitius agitur cū
lege,q̃ cum homine.vt l.Celſus.ſupra de arbit.

De donationibus. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Donatio proprie quando dicatur.*
2 *Tria requiſitt, ut dicatur proprie donatio, & nu.3.*
3 *Quatuor ſpecies donationis impropriæ.*
4 *Donatio proprie ſumpta requirit inſinuationem, quando excedit ſummā quingentorum aureorum & quid in donatione præſumpta.*
5 *Si debitorem meum per pactum liberaui gratis, uel per acceptilationem, an dicatur proprie donatio, & requiratur inſinuatio.*
6 *Qualiter dicatur pactū legis cōmiſſoriæ, uel addictionis in diem, an ex eo transferatur dominium ipſo iure in uenditorem ſine noua traditione.*

1 DOnationes. ¶ † Propriè donatio eſt, qñ eſt ſimplex, & fit cum intentione
ꝙ res ad donantem nunquam reuertatur, & ad ip-
ſam faciendam mouetur donans ex mera liberalita-
te,non contemplatione alicuius rei faciendæ,vel non fiendæ per
donatarium, al's non dicitur donatio proprie, quia non eſt ſim-
plex,ſed ob cauſam,ſiue illa cauſa apponatur conditionaliter, &
tunc non perficitur antequam conditio exiſtat,ſiue modaliter,&
tunc perficitur,ſed cauſa non ſecuta reſoluitur. ¶ Item donatio
inter ſponſum & ſponſam dicitur proprie donatio, nec reſolui-
tur,licèt matrimonium non ſequatur,niſi expreſſe fuerit actum
contrarium,hoc dicit tota lex. ¶ Et iſtud de donatione inter ſpon
ſos hodie corrigitur,quia tacite cenſetur ineſſe conditio, ſeu cau-
ſa,ſi matrimonium ſequatur,uel vt ſequatur,& ideo diſtinguitur
an ſteterit per donantem,& non reuocatur,an per donatarium,
& tunc ſecus,vt l.cum uterum.C.de don.ante nup.an per caſum,
quia alter ex eis moriatur, & tunc diſtinguitur an fuerit facta a
ſponſo ſponſę,uel econuerſo,& primo caſu aut non interuenit
oſculum,& reuocatur in totum,ut l.ſi a ſponſo. eo. tit. Et iſta lex
primo loquitur de uera donatione vſque ibi{dat aliquis.}Secun-
dò,de illa quæ non dicitur proprie donatio uſque ibi{ agitur. }
2 Tertiò,ex prædictis ſoluit quandam contrarietatem. ¶ † In prima
parte Iuriſconſultus videtur requirere tria, vt dicatur proprie do
natio.Prima,vt agatur quòd ſtatim res fiat donatarij, & hoc in-
tellige quando incipit a traditione. Si autem a promiſſione requi
ritur quòd agatur,ut ſtatim acquiratur ius,& actio ipſi donata-
rio.Si ergo fiat ſub conditione cum non acquiratur ſtatim ius,
nec dominium,non uidetur proprie donatio.vt ꝫ.in uer.dat.Sed
contra,de l.donatio.C.eo.& ꝫ.in l.proxi.§.ſi pecuniam. Sol.quod
ſ.dixi procedit quando eſt talis conditio quæ dependet ex facto
donatarii,ut ſi aliquid dederit,quia tunc cenſetur moueri non ex
liberalitate,ſed propter illud quod ſperat,& ita debet intelligi ver,
dat.Si autem pendentes mero caſu fortuito,hoc non facit quo-
minus dicatur proprie donatio,ita ut etiam ſi pendente conditio
ne res tradatur dominium transferatur.l.ſi ſub conditione de ſo-
lu.l.dotis fructus.ſupra de iure dot.quia non cenſetur moueri ad
donandum contemplatione illius caſus, ſed ex ſua liberalitate,
non tamen uult donare,niſi caſus eueniat,& hoc eſt quod voluit
gl.j.in illo ver,dat aliquis.quæ incipit{cuius intuitu &c.} ¶ Scđm

eſt,ꝙ det ea intentione,ut non reuertatur ad ſe unq̃.h.d.ꝓp id qđ
hr̄ in uer.itē cū ipſe.q̄a ſi fiat pure,tñ ob cām de futuro implendā
ꝑ donatariū,uel implēdā in ꝑſonā donātis,ut puta, ob cām mor-
tis eius,q̃ ſperabat,ſimiliter non dr̄ proprie donatio, q̄a non eſt
ſimplex,ſed ob cauſam,& ideo in tali donatione habet locū con
dō ob cauſam cā nō ſecuta,& habet ēt locum p̄ſcriptis uerbis,ut
impleatur,q̄a habita relatione donationis ob cauſam: reſultat ꝯ-
ctus innominatus,in quo habet locū ꝯdō ob cauſam,& ſimiliter
ſi in donatione agetur,vt res reuertatur ad donatorē,nō eſſet ꝓ-
prie donatio,& ex tali pacto iuxta ꝯctum appoſito ageretur prę
ſcriptis uerbis,ſed in donatione ſimplici nō habet locū q̄a eſt ꝯ-
ctus noīatus,qđ dic,vt plene no.in l.fi.ſupra đ ꝯdi. ob.cau. ¶ † Ter
tio req̄ritur,ꝙ moueatur ad donandū ex mera liberalitate,ſecus
ſi ob ſeruitia recepta,nam tunc non eſſet proprie donatio,ſed re-
muneratio vt ꝫ.eo.l.Aq̄lius regulus.& l.ſi pater.Et ſic no.tres ſpe-
cies donationis improprie ſumptas.Adde quartam ſpeciem, de
3 qua hic.in §.iij.in fi.ibi,{qñcunque tñ &c.} ¶ † Et notandū ꝙ dona
tio proprie ſumpta req̄rit inſinautitonē,qñ excedit ſummam q̄n
gētorū aureorū.vt l.ſcimus.& l.fi.C.eo.tit.ſed improprie ſumpta
inſinuationē non req̄rit,vt not. ī l.Aquili.& l.ſi pater.ideo hæc in
ueſtigatio eſt utilis. ¶ In gl.iij.ibi{ab auaritia &c.}dic melius,ꝙ hoc
verbū{liberatione}fuit hic poſitū ꝓꝑ tria, nā interdum quis non
Mouetur vt exerceat liberalitatem,ſed vt remuneret donatariū
de ſeruitiis impenſis,ut d.l.Aquilius.interdū, quia ſe obligat natu-
ral r ad illū ſoluendū,& licèt nō poſſit cōpelli, tñ ſi ſponte ſoluit,
hoc non facit ex mera liberalitate,ſed ſtimulo obligationis natu-
ralis,unde nō ē proprie donatio,ut ꝫ.eo.l.donari.& C. ad leg.Fal.
l.j.interdū q̄a ſperat in futurū aliquid fieri,uel dari a donatario. ut
in hac l.& idē. ¶ In fi.gl.ibi.§.ſi oliua. ex illo §. & iſta gl. collige, ꝙ
qñ quis non facit aīo donandi, ſed lex pręſumit, ꝙ ita faciat eius
odio,ut qñ impendit in re aliena ſcienter tanq̃ in ſua nō neceſſa-
rio,ſed aliquid de nouo faciēdo,vt in illo §.& ꝫ. đ acqui.rer.dom.
& l.adeo.§.ex diuerſo.talis non dicitur proprie donatio,& ſic va
let quātuncunque magnæ quantitatis ſit,etiā ſine inſinuatione.
¶ Idem ſi ſoluit indebitū ſcienter.ut l.cuius per errorē.de reg.iur.
a ſm gl.ſed Doct.hoc reprehendunt.[a] nam aīus donandi non præ-
ſumitur tunc in odiū donantis,quia nihil facit quod mereatur pę
nam,nec vllum delictū cōmittit, nō ſic in eo qui impendit in re
aliena tanq̃ ſua,nā deliquit eam detinendo ꝯ voluntatem domi-
ni,& ideo iſto caſu diſtinguitur,aut ille qui recipit, ſciebat debitū
non ſubſiſtere,& tunc quia ꝯcurrunt ambę uoluntates in dona-
tiōe,reſultat uera & propria donatio. Aut credebat debitum ſub
ſiſtere,& tunc non reſultat donatio,q̄a non concurrunt volun-
tates,licet dicitur quędam irreuocabilis datio.vt l.ſi ego.ſi cer. pe.
4 & ꝫ.eod.ſi tibi dederim. & iō non requiritur inſinuatio. ¶ † Quid
b autem ſi debitorem meum per pactum[b] liberaui gratis, vel per
acceptllationem,an dicatur proprie donatio, & requiratur inſi-
nuatio? de hoc habetur in l. ſi quis obligat.de regulis iuris.dic ꝙ ſi
erat debitum liquidum,& pecunia erat parata ſolutioni, dicitur
donatio proprie ipſius pecuniæ.Si aūt debitum vel pecunia non
erat ſolutioni parata,non dicitur donatio pecuniæ per id, quod
habetur in l.ſi ſponſalibus.§.j.de iure do. & l. ſingularia. ſi cer. pet.
& de hoc etiam habetur in l.j.quib.mo.pig.vel hyp. ſol. & tangit̄
in addi.Spe.de inſtru.edi.§.porrò. ¶ In glo. mag. ibi{ & ex his pa-
ctis erat actio perſonalis &c.}dic ꝙ ſi do tibi ob cauſam de futu-
ro,& non fuit actum expreſſe,ꝙ ea non ſecuta reſtituas,tunc da-
tur tantum condictio ob cauſam ad repetendum.item præſcrip.
verb.ad implendum,quæ oritur ex contractu innominato, qui
reſultat habita relatione donationis ad cām,vt ſ dixi. non aūt da-
tur præſcrip.verb.ad repetendū.vt in toto tit.de ꝯdi.ob cau.ſi ve
ro fuit actum expreſſe,tunc ſi non interuenit ſtipulatio,datur cō
dictio ob cauſam,quæ oritur qñ ex defectu cauſæ,& ēt actio prę
ſcriptis verbis,q̄ oritur ex illo pacto incontinenti appoſito iuxta
traditionem,a qua ueſtitur vt l.in traditionibus.ſupra de pact.& l.
ſi dominus.ſupra de pręſcri.verb.ſiue fuerit actum expreſſe,& re
ſtituatur cauſa non impleta,ſiue nō fuerit actum,ſemper dat̄ con
dictio ob cām non impletam,vt patet ex ſuperioribus, & hoc vr̄
verum, ſi donatio fuerit facta priuato: ſed ſi eccleſię tunc bene
refert,q̄a ſi nō fuerit actū ꝙ deficiente cā res reſtituat,nō reſtitue
retur,nec cōpeteret cōdictio ob cām,quia prælatus hoc caſu nō
c ampliando cauſam, non poſſet præiudicare[c] eccleſię.Sed ſi fuiſ-
ſet

ADDITIONES.

a ¶ Reprehendunt. Vide Bal.in l.ii.C.de fideiuſſ.Fulg.in l.cum falſa.ad finem.C.de iure & fact.ignoran.& in l.ſi pacto quo pœnam. C.de pac.& an ſciens indebitum & ſoluens videatur donare, uide Alexand. conſil. 78.iij.lib.& vide text.in l.j.C.de plus pet.an talis donatio requirat inſinuationem.

b ¶ Per pactum. Adde Ang.conſi.278.

c ¶ Pręiudicare.Sed ſi præiudicat,vt ipſo viuente non habeat emolumentū donationis ſm Ludo.Rom.conſi.284,& quando delictum prælati noceat eccleſiæ,vide per Oldr.conſil.93.

ſet expreſſe actũ, ꝙ cauſa non ſecuta reſtituatur, quia hoc caſu
conditio naſceretur ex hoc pacto expreſſo, prelato nõ imp'ente
cauſam cõmitteretur hoc pactum contra eccleſiam, & daret con-
dictio ob cauſam ad rẽ reperendã, & etiã præſcri. verb. hic videt̃
caſus ſm verum intellectũ in c. verũ. de condi. appe ſi dic, vt ibi di
ctum eſt. ¶ Si vero interuenit ſtipulatio, agitur ex ea, non autem
pręſcrip. verbis. quia illa datur in ſubſidiũ, vt l. quoties. de pręſcrip.
verb. agitur ẽt condi. ob cau. ſed rei vendica. non, vt in gloſſ. quã
no. niſi in caſu ſpeciali. l. j C. de dona que ſub modo. Nos poſſu-
mus dicere, ſi fuit actum, ꝙ cauſa non ſecuta habeatur datio pro
non facta, ꝙ tunc poſſit agi rei vẽ. ſicut ex pacto legis ꝯmiſſoriæ,
& addictionis in diẽ cũ videatur eadem ratio, licet illa pacta con-
ſueuerint apponi ſolum in contractu emptionis, & vendi. Et vtili
tas eſt magna, quia ſi competit rei vendicatio, dabitur cõtra quẽ
libet poſſeſſorem, ſed actio perſonalis ſolum cõtra illũ cum quo
6 fuit factum pactũ, vt l. fi. §. ſi. de cõtrahen. emp. ¶ † Vlt. not. ſingula-
riter iſtam glo. quę ſemper alle. quia nõ eſt melior in iure, qualiter
dicatur pactum l. commiſſorię & addict. in diem. vt ex eo transfe
ratur dominium ipſo iure in venditorẽ ſine noua traditione, ut
qñ agitur vt res ſit inẽpta, ſi pretium non ſoluetur intra certũ tem
pus, vel ſi melior conditio afferatur. ¶ Item ſi dicat̃, ꝙ venditio
habeatur pro non facta, vel datio habeat̃ ꝓ nõ facta, ſi loquimur
ex contractu emptionis & venditionis vt ſ. dixi. adde aliud, ꝙ re-
quiritur, ꝙ hoc agatur ab ipſo principio, cũ ſit vẽditio, ſecus ſi ex
poſt facto, ita ſingulariter no. per gl. & Do. in l. ab emptione. ſ. de
pact. Si autẽ pactũ nõ ſonat in reſolutione cõtractus ipſo iure, q̃a
nõ dicitur ꝙ habeat̃ pro non facto, vel ꝙ res ſit inempta, ſed ꝙ re-
uertatur, uel pertineat ad venditorem, non trãsferatur ipſo iure,
quia hoc pactum non facit videri venditionem factam non fuiſ-
ſe, ſecus in præcedenti.

LEX II.

1 *Si uolentẽ mihi donare, delegauero ei, cui donare uolo, duplex reſultat do*
natio, una, quã ipſe facit mihi, altera, quam ego facio illi tertio.
2 *Filiusfamil. põt ſe obligare ciuiliter, & naturaliter ex omni cauſa præter*
quã ex mutuo, & uoto, de quo poſſit ſoluere ſine uoluntate patris.

SI cum filius. ¶ Si filius ꝓmittit animo do-
nandi iuſſu patris perficit̃ do-
natio, & cenſetur facta ab ipſo filio ſi ipſe donare vo
luit. Si uerò voluit donare pater, cenſet̃ facta a patre,
1 ſi filius erat debitor prĩ. ¶ Itẽ ſi volentẽ mihi † donare, delegauero
ei cui donare volo, duplex reſultat donatio, una, quã ipſe facit mi
hi, altera, quã ego facio illi tertio. hoc dicit vſque ad ver. {aliud iu-
2 ris.} ¶ † Et notandum in iſta lege, quòd quantum ad hoc, vt filius
promittendo per ſtipulationem obligetur ciuiliter, & naturaliter
nõ expedit, ꝙ interueniat iuſſus patris, cum poſſit obligari ex om
ni cauſa, ꝑterq̃ ex mutuo, & voto, vt infra de act & oblig. l. filiuſ-
famil. de uerbo. obliga. l. fi. §. j. nec propter hoc iſta lex dicit, ꝙ pro-
miſit iuſſu patris, quantum uero ad hoc, ut ſoluere poſſit, ſi quidẽ
habet peculiũ caſtrenſe, uel quaſi, poteſt de illo ſoluere, etiam ſi-
ne iuſſu patris, ut infra eodem. l. filiusfa. §. ſi. idem hodie ſi habet ad
uentitiũ, in quo pater non habet vſumfru. Si uerò habet, & uult
ſoluere de peculio profectitio, uel de pecunia paterna non pecu-
liari, nõ põt ſoluere ſi ne uoluntate patris, ut dicta l. filiusfa. ʃ. eo-
dem. & l. fi. §. filius aũt. C. de bonis quæ liberis. & propter hoc di-
cit iſte tex. ꝙ promiſit iuſſu patris, tunc enim poterit ſoluere, nec
expedit iterum interuenire uoluntatem patris, quia eoipſo quòd
conſenſit ut promitteret, videtur cõſenſiſſe ut ſoluat. ¶ In primo
uero caſu huius legis, reſultat duplex donatio, una quã pater vr
feciſſe ipſi filio dum ſibi conſenſit, ꝙ de pecunia ipſius patris do-
a naret, altera, quam facit ipſe filius donatario.[a] ¶ Nec obſtat pri-
mo dicto, ꝙ pater non poteſt donare filio, quem habet in pote-
ſtate, ut l. ij. C. de inoffi. don. quia hoc eſt uerum, qñ res donata eſ
ſet remanſura penes filium, quia hoc nõ poſſet fieri, ſed ne acqui-
reretur ipſi patri, cum ſit profectitium, etiã hodie, quia in profecti
tiis huiuſmodi nil eſt immutatum, & ſic eſſet perinde ac ſi ipſe prĩ
ſibi ipſi donaſſet. ſed quia non eſt remanſura apud ipſum, ſed ad
alium, quia donat filio, ut alteri filius donet, tunc ualet etiã prima
dona. ar. ad hoc ſupra ad Tre. l. cogi §. hoc ſolidum. & ita uidet̃ur
Do. intelligere iſtum tex. ¶ In ſecundo uero caſu, quando pater
uolebat donare, & delegauit donatario filium ſuum debitorem,
non reſultat niſi una donatio, ſcilicet, quam pater facit donatario
filius autem ipſe nil donat, ſed debitor ſoluit, ut infra eodem. l. do
nari. & dixi in l. præcedenti, in prin. Si autẽ filius non eſſet debitor
patris, innuit iſte tex. ꝙ non fieret donatio. gloſſ. hic ſuper uerbo
{promittere.} ſuper hoc laborat. Tu dic, quòd immo reſultat du
plex donatio iſto caſu, vna quam filius facit patri cum ſe obligat
pro ipſo, quod facere poteſt, ut ſupra de in rem uerſo. l. & ideo. pri
mo, & ſecundo reſponſo. & l. ſi pro patre. §. primo, & tenetur ſol-
uere de ſuo, ſi aliquid habet, puta caſtrenſe, uel quaſi caſtrenſe pe
culium, uel hodie aduentitium, uel poſtquam erit ſui iuris factus.
Altera eſt, quam ipſe pater facit illi tertio. ¶ In tertio uero caſu in
uer. cum uero, reſultat duplex donatio, & ideo ponitur aduerſã-
tiua {uero} ſcilicet ad caſum præcedentem ubi non eſt niſi una,
quando filius erat debitor, & uide quod not. Cyn. in l. ſi fratris.
C. de do. cau. mor.

ADDITIO.

a ¶ Donatario. Adde hic omnino, quæ uoluit Anchar. conſi. 75.

§. Aliud iuris. ¶ Exceptio q̃ obſtat deleganti, obſtat
ei cui facta eſt delegatio ex cauſa lu-
cratiua, & ẽt ei cui ex cauſa oneroſa putatiua, & tñ nõ uera. h. d.
uſque ad §. ſi pecuniam. ¶ Item ſi erat uera, & pecunia erat reuer
ſa ad delegantẽ, vt ʃ. de ꝯd. ob. cau. l. ſi donaturus. §. fin. in fi. uel in-
cipit l. ſi pecuniã. ¶ Cætera de iſto arti. dic plene per Dy. & Bar. in
l. doli mali. ſ. de noua. ¶ In tex. ibi {aliud iuris} q̃a in caſu præceden
ti reſultãt duæ donationes, ſed in iſto cum ſeq. nulla reſultat. ¶ In
tex. ibi {quem creditorem tuum putabas} ſupple, ẽt ex cauſa one-
roſa, ut differat a caſu præcedenti.

1 *Licet poſt mortem donatoris conditio exiſtat, donatio tamen perficitur.*
2 *Tradens ex cauſa matrimonij, licet poſſit re integra pœnitere, tamen hæ-*
res eius non po eſt.
Alius caſus in quo eſt deterioris conditionis, quàm defunctus remiſſiue.

1 §. Si pecuniam. ¶ † Licet poſt mortẽ donatoris cõ
dõ exiſtat, donõ tñ ꝑficit̃. h. d. ¶ In
gl. q̃ incipit {põt ergo} ibi. ʃ. de ſol. l. ſub ꝯdõne. dic, ꝙ ibi tradit ſim
plr, quo caſu uĩ tradere aĩo trãsferendi dñium, & trãsfert, ſi ꝓceſ-
ſit ꝯtus habilis ad trãſlationẽ dñii, licet ſit condõnalis. ut l. dotis
fructus. in fi. cũ l. ſeq. ſ. de iure dot. hic appoſuit exꝑſſe ꝯdõnem, ꝙ
nõ transfert̃ dñium, niſi condõne impleta. ¶ In gl. ibi. in §. quas ue
ro. dic ꝙ hic ipſe dñs tradiderat, & ſic ꝯtus donationis erat ꝑfe-
ctus quãtũ ad eũ, ut non poſſet reuocare, licet ꝯditio adhuc pẽde
ret, ſed in ꝯriũ mandauerat tradi, & anteq̃ fieret traditio, mortuꝰ
erat mandans, & ſic mandatũ reuocatũ anteq̃ ꝯtus eſſet perfe-
ctus. Vnde poſtea mandatarius tradere non põt, ut ʃ. proxi. §.
2 ¶ † In gl. ibi. §. ſi res. dic ꝙ fuit donatio ſimplex, in qua nõ hẽt locũ
pœnitentia. ut ʃ. eo. l. Ariſto. ſed ibi fuit datio ob cauſam, ex qua
reſultat ꝯtus innoĩatus, in quo habet locũ pęnitentia re integra.
ut l. ſi pecunia. de cõd. ob cau. & ſic põt pœnitere ipſe dans, ita &
hæres eius, ut ibi inducit̃ per locum a ſpeciali, fallit qñ fuit facta
traditio ex cauſa matrimonij, in qua licet ipſe tradens poſſit pœ-
nitere re integra, nõ tñ hæres eius: quod eſt ualde ſingulare, & ſic
eſt caſus, in quo eſt deterioris cõditionis hęres, quàm defunctus.
Eſt & alius ſupra de ſer. expor. l. ii. uel iii. contra eſt regulariter. ut l.
hæredes. de reg. iur.

1 *Mandatũ re integra morte mandantis expirat & ſi poſt factũ mandatum*
donatario tradatur, dominium non transfertur, nec donatio perficitur.
2 *Licet procurator ignoret reuocationem mandati, non tamen transfert do*
minium rei domini ſui.
Quid in actu qui dependet ex uoluntate procuratoris.

1 §. Sed ſi quis donaturus. ¶ † Mandatum re
itegra morte mã
dantis expirat & ſi poſt factum mandatum donatario tradatur
dominiũ non transfert̃, nec donatio perficit̃. h. d. Et in iſto §. Bar.
tractat mãm, qualr morte mandantis finiat̃ mandatũ, q̃ tãgit hic
gl. magna. & Cy. in l. mandatũ. C. mã. & dixi ego multo plenius. in
l. fi. ʃ. de ſol. q̃ repetii. ¶ In tex. ibi, {dederit} ideſt tradiderit, nõ enim
tranſtulit in ipſum dñium. ut in gl. i. ¶ In tex. ibi {nõ fieri pecuniã
2 dñi mei ꝯſtat} ſupple, & per ꝯñs donatio non perficitur. ¶ † Not. er
go hic, ꝙ licet procurator ignoret reuocationem mãdati, non tñ
transfert dñium rei dñi ſui. Ratio eſt, quia tranſlatio dñii non po-
terat fieri inuito dño, uel ſine eius uoluntate, ut l. id, qđ noſtrum
de reg. iur & ſic non dependebat ex poteſtate procuratoris reuo
cati, uolũtas aũt domini ueteris finita eſt per mortẽ, ut l. iiii. ſupra
depoſiti. & uoluntas noui domini, ideſt hæredis non adeſt, meri-
to non transfertur, ſecus in actu, qui dependet ex poteſtate ꝓcu
ratoris, & ſi quis mandauit Titio, ꝙ mihi uenderet, uel a me eme
a ret, nã ꝯtus iſte perficit̃[a] ex conſenſu ipſius procuratoris, & iõ ſi
ignorat reuocationẽ mandati ꝯhendo, ualet ꝯtus, quo ad hoc
ut ipſe ꝓcurator obliget̃, & dñs uel hęres eius teneat̃ ipſum indẽ-
ne conſeruare, licet non poſſit transferre dñium, ut l. ſi mandaſſẽ.
ſupra man. de renun. in glo. mag.

ADDITIO.

a ¶ Perficitur. Adde quod uoluit Ioann. And. in addi. ad Specu. in titu. de em-
ptio. & vend. §. j. uerſicu. quòd ſi res.

1 *Defectus cauſa concernentis fauorem donatarij tantum facit reſolui do-*
nationem. ſi donans non erat aliàs donaturus, alias ſecus.
1 *Cauſa finalis, & impulſiua quomodo cognoſcatur, & quod in quatuor ca*
ſibus cenſeatur finalis, & nu. 3.
3 *Defectus cauſæ impulſiuæ non facit reſolui contractum.*
Quid in cauſa finali.

2 §.Si Titio decem.¶†Defectus cauſæ ɔcernentis fauorẽ donatarij tm̃ facit
reſoluit donõnẽ,ſi donans non erat al's donaturus,al s ſecus. h.d.
2 cum l.ſeq.†& ſemper alleg.de cauſa finali & impulſiua qũo cognoſcantur de hoc tãgit hic Bar.¶Et notandũ, ꝙ in quatuor ca-
a ſib.cenſetur cauſa finalis,[a]& ſic eius defectus inducit repetitionẽ.
Primus,qñ conſtat ꝙ donator,vel teſtator non erat al's donaturus,vel relicturus,ẽt ſi concernat merum fauorem legatarii, vel
donatarij,non tñ ipſo iure,vt hic,& tũc habet vim ɔdõnis, vt ex
iſto tex.colligitur,non ꝙ impediat acqſitionem dominij ſtatim
fieri,ſed quia eius defectus facit reſolui acqſitionem. Ita intelligit
iſtum tex.vide ſcribentes in c.verum.de cond.& demõ.¶Secun
dus caſus eſt,qñ cauſa fuiſſet appoſita condõnalr, non modaliter,vt do tibi centũ,vel lego ſi Stichum emeris: & tunc transfert
dñium,antequam ſit impleta ɔditio,facit l. cedere diem. de verb.
ſig.& l.demonſtratio.§.qđ aũt iure.de cond.& dem.¶Tertius ca
ſus eſt,qñ non concernit fauorem legatarij, vel donatarij' tantũ,
ſed teſtatoris,vel donatoris,vel cuiuſdam tertii,uel mixtim donatarii,& tertii,ſeu donatoris,vt not,in l.Titio centũ.in prin.de ɔd.&
dem.¶Quartus caſus eſt,qñ concernit tantum fauorem legatarij uel donatarii,ſed erat cauſa pia,vt dotis.l. cum is. §.ſi mulier.de
condi.inde.& probatur in l.profectitia.§. ſi quis certam. vbi is qui
donat c.vt illa in dote dentur,repetit,ſi non dentur, & ſic illa cauſa præſumitur finalis,vt l.ſi ego.§.fi.eo.tit.de iure dot.&l.pen.§.fi.
3 C.eo.de qua glo.mag.in fi.opponit.&l.ſi ego.in prin.de do.† Alias dicitur cauſa impulſiua,cuius defectus non facit reſolui contractum,ut in iſta glo.& d.l.Titio centum.in princip.¶Prædicta in
cauſa de futuro,quæ non eſt proprie cauſa,vt not. in l.damus.de
condi.indeb.In cauſa aũt de præterito quod iure ſit,dic plene per
Bar.in d.l.demonſtratio.§.quid aũt iure.¶An aũt defectus cauſæ
finalis faciat generaliter ceſſare effectum,iuxta illud ceſſante cauſa &c vide pleniſſime per Cy.& Bar.in l.generaliter. C.de epiſ. &
cle.¶Quero vtrum in caſu huius l.an primo fuerit donatio ſimplex & vera?videtur ꝙ non,quia fuit ob cauſam.vt s.l. proxi.ver.
item cuius contrarium puto verius, quia non reſpicit fauorem
dãtis,& ſic fuit motus ex mera liberalitate,non ſub ſpe p̃mii,& effectus eſt magnus,qa non poſſet reuocare,ſi ille uellet emere,ſecus ſi non eſſet propria donatio,ſed ob cauſam datio;& ſic eſt cõ
tractus innominatus,quia haberet locum pœnitentia, & de hoc
videtur caſus ſupra de pac. l.ſi cum fundum.

ADDITIO.

a ¶Cauſa finalis. An in dubio p̃ſumat cã finalis,uel impulſiua,uide Bal. ĩ l.id, qđ pauperib.de epiſ.& cle.Bal.in l.ſi repetẽdi.C.de cõdi.ob cãm. & in l.legẽ.eo.tit.& in l.j.in j.col.C.de confeſ.& in auth.ex teſtõ. C.de coll. & in l.j.C.de fal.cã adie.lega.Ioann.And.& Ioann.de Imo.in c. poſt tranſlationem §.cæterum.de renun.glo.in c.his omnibus.61.diſt.

LEX V.

1 *Si reperitur in inſtrumento ꝙ Titius motus affectione quam habebat ad Seium,quia erat ſuus conſanguineus,uel amicus,uel propter eius benemerita donauit ſibi centum &c.quòd iſta eſt donatio ſimplex , & ideo requiritur inſinuatio,ſi eſt ultra quingentos aureos.*
2 *Si in donatione apponuntur hæc uerba,quòd propter benemerita,& ſeruitia q̃ impendit,& in futurum ſperat impendi,an hęc erit pura donatio, & an indigeat inſinuatione,ſi merita non probantur æquiualentia.*
3 *Quando fit ceſſio ex cã donationis & dicitur propter eius benemerita, et ſeruitia,an ualeat ceſſio ſi merita non probantur.*

1 AFfectionis gratia.¶†Not.in iſta l.ꝙ ſi reperitur in inſtro,
ꝙ Titius motus affectione q̃ habebant ad Seiũ, quia
erat ſuus ɔſanguineus uel amicus,uel p̄p eius benemerita donauit ſibi centum &c. ꝙ iſta eſt donatio ſimplex,& iõ
requirit̃ inſinuatio,ſi eſt vltra qngentos aureos. Videbatur ɔ̃riũ,
qa non mouet̃ ex mera liberalitate,vt eã exerceat, ſed affectione,
& ex benemeritis.ergo &c.vt s.eo.l.i.& qđ ibi no. in gl. q̃ incipit
{eius intuitu,}ſed illa gl.loqtur,qñ quis mouetur ex affectione,q̃
quis habet ad illud qđ ſperat fieri p̄ donatariũ.vt l.hoc iure. in fi.
j.eo.hic ex affectione quam habet ad perſonã donatarij,q̃ eſt cã,
2 ut exerceat liberalitatẽ.¶†Item vr̃ ɔ,dum dicit benemeritis. j. eo.
l.Aquilius.& l.ſi pater.Sol.ibi,qñ deſcẽdit ad ſpeciẽ meritorum,&
ẽt probant̃ eſſe uera,& tunc dicitur remuneratio,& non indiget
inſinuatione.Hic uero locutus fuit in genere,nec aliter benemerita probantur,& hoc no.quia quaſi in omnib.donationib. continentur hęc uerba,ꝙ p̄p eius benemerita,& ſeruitia quę impen
dit,& in futurum ſperat impendi &c.nam iſta uerba non faciunt
quo minus ſit pura donatio,& ſic indigeat inſinuatione, ſi meri-
3 ta non probantur æquiualentia ¶†Et p̄p hoc his diebus ɔſulẽdo
dixi ɔ Bar.qui in l.per diuerſas.C. man. dubitat qñ fit ceſſio ex cã
donationis,& dicitur propter eius benemerita & ſeruitia,utrum
ualeat ceſſio ſi merita non probantur?& dicit ſe dubitare, quia iſta uerba mutant titulũ i.dicere,quia apparet ex eis, ꝙ noluit facere purã & ſimplicẽ donationẽ,ſed remunerationẽ,ſi ergo non p̄bantur merita,non eſt ſimplex donatio, quia noluit,nec remuneratio, qa non potuit, & ſic remaneat ceſſio ſine titulo, & per
ɔñs nulla,ut ibi,iſtud uoluit dicere Bar.licet loquatur obſcure,&
ideo dicit ſe feciſſe illa uerba de plurib.inſtrumẽtis remoueri. Bal.
dicit ibi,ꝙ non debuit dubitare,qa imo valet,& idem tenet in l.ſi.
contra Bar.C.ne lic.pot.rõnes tñ ſuę nõ tollunt dubitõnem.Bar.
¶Ego dixi,& dico,ꝙ valet,& reputat̃ ſimplex, & pura donatio,
a ex quo merita non probantur[a] per iſtam, & hoc idem uidetur ipſe uoluiſſe in l.donatione.C.de colla.

ADDITIO.

a ¶Non probant̃.Idẽ tenent dñi de Rota deciſ.j.in ordine de alie. iud.mut. cau.fac.in antiquis.in ultimis uerbis referentes Bar.tenere ɔ̃rium, Old. conſi.5.dicit ꝙ non dr̃ donatio ob cãm niſi deſcẽderetur ad ſpeciem meritorum,ſed remanet ſimplex & pura donatio.

LEX VI.

1 *Qui uolente domino de fundo ipſius aliquid eximit ex cauſa habili ad transferendum dominium,ſtatim efficitur dominus, nec ex pęnitentia domini reuocatur dominium,uel aſportare prohibetur: ſed ſi pœnitentia ſuperueniat,antequam eximat non efficitur dominus poſtea eximẽdo,nec aſportare poteſt.*
2 *Quando in locatione miſcetur factum cum translatione dominij,ſi illud factum uenit principaliter in contractu,dicitur locatio,& ſi principaliter uenit dominij translatio diceretur emptio & uenditio.*

1 QVi ſaxum.¶†Qui uolente dño de fundo ipſius aliqd eximit ex cauſa habili
ad trãsferẽdũ dñium,ſtatim efficit̃ dñs, nec ex pœnitẽtia dñi reuocat̃ dñiũ,uel aſportare p̄hibet̃,ſed ſi pęnitẽtia ſupueniat,anteq̃ eximat nõ efficit̃ dñs poſtea eximendo,
nec aſportare põt.h.d.Et primo loqt̃ qñ p̄miſit ex cã donõnis vſque ibi,{ſed ſi is.}¶Scđo,qñ ex cã emptionis & ɔductionis.Dubi
tatio primi dicti erat,qa dñiũ nõ trãsfert̃ ſine traditione, ſed certe
hic cẽſet̃ interuenire ficta traditio, eo ipſo ꝙ exemit dño volẽte,
vt hic in uer.qa quodãmodo.ſimile. j.e.l.abſenti.in ij.rñſo.ubi interuenit ficta traditio.¶Sed in ſcđo caſu erat dubitatio, qa q ſemel p̄miſit mihi,vt eximã de fundo ſuo,vr̃ nõ poſſe poſtea pęnitere,ẽt anteq̃ eximã,vt s.de aqua plu.arc.l.in diẽ.cũ his q̃ ibi dixi,ſʒ
certe verũ eſt,ꝙ nõ põt,quominus mihi teneat̃ ad intereſſe, ut s.
de dolo.l.ſi.cũ mihi.ſed bñ põt quo ad hoc,ut nõ efficiat̃ dñs,p̄ l.
id,qđ nr̃m. j.de reg.iu.& p̄ id,qđ dixi s.e.l.ij.§.ſed ſi qs donaturus:
nã & ſi qs uẽdat mihi rẽ ſuã,nõ põt pœnitere, quominus mihi
teneat̃ tradere,& ẽt ad intereſſe,ſi nõ tradat,& tñ ſine ſua uolun
a tate nõ poſſum effici dñs rei,[a]ut j.de acq.poſ.l.ex ſtipulatiõe.¶In
gl.q̃ incipit{ſi p̄diũ.}ibi,ideſt nõ ſolet.uult dicere gl. ꝙ titulus loca
tionis nõ eſt ſufficiẽs ad tranſlationẽ dñij rei principaliter locatæ,
2 ſed alterius rei ſibi cohærẽtis ſic.¶†In glo.ibi.{uel dic locat opus,}
Bar.multũ not.iſtã gl.ꝙ qñ in locatione miſcet̃ factũ cũ tranſlatione dñii,illud factum uenit principaliter in ɔ̃ctu, & dr̃ locatio, ſed
econuerſe ſi principaliter ueniret dñii tranſlatio, diceret̃ emptio
& uenditio,iſtud melius ipſe declarat qõne ſua q̃ incipit,publicanus.Et de primo dicto ponit exẽplum p̄ l.itẽ ſi pretio.§. ij. s. loca.
ubi ſi locaſti mihi operas tuas ad faciendũ ædificiũ in fundo meo
tuis ſumptib.& lapidib.licèt faciẽdo transferas in me dominiũ,&
lapidũ,& ædificij,quia cedunt ſolo,dr̃ tñ locatio, quia principaliter uenit factũ.ſ.opera,& tranſlatio dominii uenit in conſequentiã,qa cedit ſolo meo,de ſecũdo ponit exemplum in l.ii. eo. ti.ubi
ſi aurifex locat operas ſuas ad faciendũ alicui opus de argẽto,uel
auro ſuo,dr̃ potius venditio,quia non transfert̃ dñium, niſi ipſo
tradente,& ſic non uenit in conſequentiam rei meæ,ſcilicet principaliter,opera uero in conſequentiam.

ADDITIO.

a ¶Non poſſum effici,&c.Hinc pʒ uenditorẽ p̄ciſe ad tradendũ non cogi,cõtra cõem opinionẽ,qđ probatur ẽt per l.ſi factũ retis.ff.de act.empt.

LEX VII.

1 *Filiusfamilias peculium profectitium ſine conſenſu patris donare non poteſt,ſed caſtrenſe ſic.*
2 *Donare eſt perdere.*
Donatio non dicitur eſſe de adminiſtratione,& ſic habens liberam adminiſtrationem non poteſt donare.
3 *Si conceſſum eſt poteſtati liberum arbitrium,non põt tamen ius alterius lædere,uel tollere,& quid ueniat ſub iſtis uerbis.*
4 *Ad hoc,ut filiusfam.poſſit donare rem peculij profectitij cum requiratur ſpecialis conceſſio,ſatis dicitur ſpecialis,ſi cõcedit ſibi quòd donet,licet non dicatur cui.*
Vbi requiritur mandatum ad petendum reſti.in integrum,ſufficit quòd hoc dicatur in inſtrumento,licèt non dicatur in qua cã,uel contra quẽ.
5 *Verbum,donare,uel donatio,ſimpliciter,an intelligatur inter uiuos.*

1 FIliusfamilias donare.¶†Filiusfamilias etiã ſi
habeat liberam adminiſtrationem peculii profectitii,
non poteſt rem peculiarem donare,niſi habeat ſpãlem & expreſſam promiſſionem patris,uel ẽt tacitã,quæ reſultat,
ſi ſubeſt iuſta cauſa donandi, uel ex qualitate donantis, & donatarii.¶Item conceſſio de donando intelligit̃ de donatione inter
uiuos,non de donatione cauſa mortis. Res uero caſtrenſis peculij,

lij, vel quaſi benè poteſt donari ſine permiſſu patris. h. d. tota l.
2 notabilis & magiſtra.¶†No.j.in princ.ꝙ donare eſt ꝑdere, & ad
hoc alle.¶Item donatio nō dr̄ eſſe de adminiſtratione, & ideo li-
cet quis habeat liberā adminiſtrationem ab hoīe,vel a lege, vt tu-
a tor,vel curator,non poſſet donare,[a] qa donando non dr̄ admini
ſtrare,ad hoc s̈.de cura.furio.l.ab agnato.cum concor. ibi not. Et
3 iſtum tex.inducunt Doct.†ꝙ ſi ſit conceſſum Poteſtati liberum
b arbitrium,[b] non poſſit propterea ius alterius lædere, vel tollere:
circa quod Bart.hic plura dicit quid ueniat ſub illis uerbis.Et adde
ꝙ tunc ipſe Poteſtas nō teneť niſi de ſolo dolo,vt idē Bar.not.in l.
in venditione.† j.). de bon.autho.iudi. poſ. ¶ Itē ꝙ debet ſeruare
iura,& ēt ſtatuta in caſibus ab eis deciſis, & ſic non debet uti arbi
trio in illis,ſed in non deciſis. vt no. Dyn. in l. ex imperfecto. s̈.de
lega.iij.& Bar.in l.j.C.de leg.Inno.in c.i.de conſti.Nec pōt prolon
gare tēpus inſtantiæ,& poſt tēpus lata ſententia non valet,vt not.
Bart. in l. ſi in lega. in prin. s̈. loca. vbi vr̄ tex. nec pōt præferre ini-
quum ęquo,ſi hoc tendat in ꝑiudicium alterius, alias ſecus, ſi ibi
bonum videtur ex aliqua cauſa.arg.in l.cum quidam.de leg.ij. &
no.Bald.in l.ſi quis maior.C.de tranſa.& vide quod not. per eun-
dem in l.milites.C.de teſt.mili.¶Et non pōt facere aliquid, quod
ſit lege ciuili,vel pretoria prohibitum,vel bonis moribus, vt s̈.de
teſt.mil.l. ſi a milite. §. edictum. & ideo non poteſt aliquem con-
demnare ad perpetuum carcerem uirtute talis arbitrij, quia hoc
4 eſt prohibitum,vt l.incredibile.C.de pęnis.¶†Item no.in verſicu.
nonnunq̃.cum requiratur ſpecialis conceſſio, vt poſſit donare,
ſatis dicitur ſpecialis ſi conceditur ſibi,ꝙ donet, licet non dicatur
cui.Et ideo vbi requiritur ſpeciale mandatum,vt ad petendum re
ſtitutionem in integ. ſufficit ꝙ hoc dicatur in inſtrumento, licet
non dicatur in qua cauſa vel contra quem, hic & multis in locis
5 idem tenetur.¶†Vltimò no.diligenter in ver.ſed enim quòd uer
bum donare, vel donatio, ſimpliciter intelligitur donatio inter
viuos,non cauſa mortis,quia in dubio verba intelliguntur ſecun
dum propriam ſignificationem.vt l.j.§.qui in perpetuum. ſi ager
vect.vel emphyteu.pet.Sed propriè donatio eſt inter viuos, vt
in l.i.s̈.eo.& hoc ſiue ab homine, ſiue a lege proferatur ſecundū
Doct.licèt glo.ſuper verbo{donare}dicat contrarium,per l.ſi alie
natum.§.donationis.de verb.ſignific. ſed non obſt. quia verbum
donatio,poteſt ſumi in genere,& tunc comprehēdit omnes ſpe-
cies donationis. Ita intelligitur ibi. item in ſpecie, & tunc locum
habet quod s̈.dixi.

ADDITIONES.

a ¶Donare.Qn̄ habēs adminiſtrationem poſſit donare,uide Signo. con.26.
b ¶Arbitriū.Et qd poſſit Poteſtas ꝑ tale arbitriū,Pet.de Ancha.ɔſ. 166. Lud.
Ro.ɔſ.142.Ab.cōſ.94.ij.lib.ꝑ Sign.cōſ.120.& 267.per Soc.conſil.105.

LEX IX.

1 *Donatio poteſt conſiſtere in quolibet emolumento etiam incorporeo.*
2 *Si quis inhabitauit domum meam nō præcedente locatione, tenetur mihi ad penſionem conſuetam,ac ſi locatio præceſſiſſet.*
3 *Si loco tibi fundum,licet reſpectu fundi dicatur locatio,ipſi tamē fructus videntur uenditi,& merces dicitur pretium fructuum*
4 *Cum emuntur gabellæ uel paſſagia ſeu conducūtur,an debeat fieri remiſſio mercedis ſi nihil fuit perceptum.*

1 IN ædibus alie. ¶†Donatio poteſt conſi
ſtere, in quolibet emolu
mento etiam incorporeo.h. d. ¶ Videbatur contra-
rium,quia donatio eſt doni datio,vt s̈.ti.i.l.ſenatus.§.
donatio.& datio eſt dominij tranſlatio.vt l.fi.s̈. de cond. ob cau-
ſam.quæ non uadit in iſtis emolumentis corporeis, & iſta potuit
eſſe ratio dubitandi.Sed rn̄detur,ꝙ cenſetur donari æſtimatio il
lius emolumenti,q̃ in reb.corporalibus conſiſtit, & hoc vult iſte
2 tex.¶†Et facit iſte tex.pro eo quod no.Cyn.in l. excep. C. loca.ꝙ
ſi quis inhabitauit domum meā non præcedente locatione, te-
neatur mihi ad penſionem conſuetam,ac ſi locatio præceſſiſſet,
quia cenſetur ad ipſum peruenire de meo tm̄ quantum emolu-
mentum habitationis,& ꝙ conuentus rei vendicatione ſicut te-
netur reſtituere fruct.perceptos,ita & penſionem domus, quæ
3 loco fructuū habetur arg.hic.¶†Vltimo not.glo.j. pro eo quod
dixi in l.cotem.§.qui maximos.s̈.tit.i.ꝙ ſi loco tibi fundum, licèt
reſpectu fundi dicatur locatio,ipſi tamen fructus videntur vendi
ti,& merces dicitur pretium fructuum. Sicut hic domus dicitur
commodari vel precario concedi,qn̄ gratis cōceditur habitatio.
ut in gloſſ.ſed emolumentum habitationis dicitur donari, & ſic
4 eſt ɔ̈ctus mixtus,vt etiam dicitur infra eodem.l.Ariſto.†quod eſt
utile ad illam q.cum emuntur gabellę uel paſſagia, ſeu conducun
tur,vtrum debeat fieri remiſſio mercedis,ſi nihil fuit perceptum?
quia de contractu locationis natura eſt,ꝙ fiat,non ſic de natura
contractus emptionis,dic ut ibi dixi,& iſtam glo. adde ad ibi no.
& s̈.eo.l.qui ſaxum.

§.Ex rebus donatis. ¶Cum donatur fundus
quantum ad effectum in
ſinuationis inſpicitur ęſtimatio fundi,non fructuum qui poſtea
recipiuntur.Sed ſi donantur fructus, fit æſtimatio ipſorum fru-
ctuum.h.d.ſecundum primam lect.notabilem.Et adde bonam l.
ad iſtam diſtinctionem.s̈.de pact.dota l.iiij.quæ incipit{ſi conue-
nerit.}¶Secundum aliam lect.dicit,ꝙ debitor ex cauſa donatio-
nis non tenetur propter moram ad fructus rei donatæ ante lit.
conteſta.Secus ſi ſunt donati ipſi fructus.Ratio primi dicti eſt,qa
iſte eſt contractus ſtricti iuris.vt). eo.l. cum qui. in quo non ve-
niunt fructus ante lit.conteſt.vt l.cum fundus.s̈.ſi cer. pet.&).eo.
l.de donatione.niſi petam id,quod meum eſt, vel aliquando fuit
meum.vt l.videamus.§.ſi actio.cum ibi not.ſupra de vſur.

§.Quod filius. ¶Si quis donat rem meam me vo-
lente,ego videor donare.h.d.Intelli-
ge,ꝙ ſi donat meo nomine, ego ſolus videor donare. Si verò
ſuo,& ego in hoc conſentio,videor ego donare ſibi & ipſe alte-
ri,quod dic vt ſupra eo.l.ij.in prin.

§.Donari non. ¶Donatio non dicitur niſi cū tranſ-
fertur dominium actu,uel habitu.h.
d.in effectu, vt quia fit de re, cuius eſt commercium, nam ſi eſt
donantis,transfertur,ſi non eſt eius actu,transfertur habitu, quia
transfertur vſucapiendi conditio,& habet locum titulus pro do-
nato.Sed ſi facit de re,cuius non eſt commercium, non valet,qa
non transfertur dominium actu,uel habitu, ut ſi fiat donatio de
re ſacra uel religioſa.

LEX X.

1 *Donatio qualiter perficitur inter abſentes.*
2 *Si quis fuit electus ad aliquod officium,uel dignitatē,an ſtatim ſit ſibi ius acquiſitū,& non adminiſtratio,quouſque ingrediatur officium.*
3 *Si quis fuit delegatus iudex inter aliquos,utrum ſtatim ſit ſibi quæſita iuriſdictio,antequam reſcriptum,uel literæ præſententur.*
4 *Si conſtituo procuratorem aliquem abſentem, an ſtatim ſit procurator antequam ſuſcipiat inſtrumentum mandati.*
5 *An poſſit mandatum reuocari antequam ad abſentem perueniat.*
6 *Si nuncius fuit conſtitutus ad contrahendum,& antequam cōtrahat,dominus reuocat,an contractus poſtea factus ualeat.*

1 ABſenti,ſiue ¶†Donatio perficitur inter ab-
ſentes interueniente traditione
uera,uel ficta, & concurrente uoluntate donatarii,
aliter non,niſi traditio fuerit facta ſeruo eius,cum in
tentione ut ſtatim domino acquiratur.hoc dicit.¶In tex. ibi. {ſed
ſi non.}ꝙ in donatione non ſufficit voluntas donantis, ſed requi
ritur etiam donatarij,& hoc facit ꝓ eo,quod dixi s̈.e.l.i. ſuper gl.
ꝙ licèt quis ſoluit indebite,ſi tamen ille qui recipit,credit ſe recipe
re debitum,non perficitur donatio,licet datum repeti nō poſſit,
& ſic dicitur irreuocabilis datio,ita debet intelligi l. cuius per erro
rem.de reg.iur. Sed cōtra,[f] de fine huius l.Sol.ibi aderat uoluntas
ſerui ipſius donatarij,quæ reputatur voluntas dn̄i, & etiam volū
tas donantis.¶Item contra de eo, qd̄ not. in c. ad apoſtolicæ. de
cler.excō.miniſtrante.per gl.qn̄ abſens & ignorans excōicatur,
& ſtatim ligatur,& in c.quod ob gratiam.de regu.iur.in mercur.
ꝙ abſens & ignorans priuatur beneficio, & quod not. Inn. in c.
quia cunctis.de conceſſ.præb.lib.vj.ꝙ abſenti & ignoranti aufer-
tur iuriſdictio.Sol.illa iura loquuntur in actib. tendentibus in prę
iudicium abſentis,& factis ab illo qui poteſt preiudicium inferre
etiam inuito,unde non requiritur eius ſcientia. Hic loquitur in
actu tendente ad fauorem,uel commodum abſentis, in quo re-
quiritur uoluntas eius,qa beneficium non confertur in inuitum.
2 ¶†Et hoc inducitur ad q. ſi qs fuit electus ad aliquod officiū, vel
a dignitatem,vtrum ſtatim ſit ſibi ius acquiſitū,ēt ignoranti,[a] quod
examinat hic Bar.q diſtinguit utrū erat officiū ad quod inuitus
poteſt compelli,& ſtatim eſt ſibi acqſitum ius, ſed adminiſtratio
nō,quouſque ingrediatur officium.facit l.obſeruare.§. fi. de offi.
procon.& quod not.in l.Publius.in prin.de condi. & demon.vi
de in l.priuatorum de iuriſ.om.iud. ſed ſi non poterat compelli,
non eſt q̃ſitum ius niſi a tempore acceptationis,ut hic. Et aduer-
tendū,qa non ſufficit hic ad notitiam abſentis peruenire,niſi per-
ueniat mediāte nūcio,uel epiſtola donantis per gl. ſing. in l. con-
ſenſu.).de act.& obli.q̃ tenet,ꝙ ubicunque pōt contractus fieri
inter abſentes,requirit nuncius uel epiſtola ad coniungendas uo
luntates,& ēt gl.in l.illud.de ſac.ſan.eccle.¶†Induco ēt ad aliam q.
ſi qs fuit delegatus iudex inter aliquos,utrū ſtatim ſit ſibi q̃ſita iu
riſdictio anteq̃ reſcriptū uel literæ ꝑſententur? & iſte tex. facit ꝙ
nō,& hoc vr̄ uelle Inn.in c.ex ɔqueſtione.de reſti. ſpol. Cy. in l.
mandatū.C.mād.in fi.ij.q.dicit hoc uerū de iure canonico, ſed d̄
iure ciuili ſtatim eſt q̃ſita iuriſdictio ēt ignorāti,ꝑ l. cū furioſus.s̈.d̄
iudi.quia munus iudicandi eſt neceſſarium,& nō poteſt recuſa-
ri,

ADDITIO.

a ¶Ignorāti.Adde qd̄ uoluit Old.conſi.57.an collatio bn̄ficii facta abſenti ſibi opituleť anteq̄ notitiā habeat,& uide qd̄ uoluit Ro.conſ.285.ubi ponit,an donatio facta abſenti ualeat,ſi non eſt nuncius, uel epiſtola,&c.

ri qñ fit a ſuperiore in ſubiectum.vt l.munerum.§.iudicandi.ff.de
mun e.& ho.not.in l.i.C.qui pro ſua iuriſdi. non tamen acquirit
exercitium anteq̃ literæ præſentetur,quia ignorat ſe iudicem.ar.
in l.quæro.ꝭ.de eo qui pro tuto.Certe Canoniſtæ dicunt,ꝙ ēt de
a iure canonico eſt hoc verum,ª quicquid dicat Innoc per c.cum
ſuper eo.de appel.vbi appellatur iudex ante receptionem reſcripti
per gl.in c.cum olim eſſemus.de priuil.quæ dicit ꝙ ſi reſcriptū
vel literæ perdantur,anteq̃ præſententur facta fide delegato de
tenore ipſarum poterit procedere,& ita debet intelligi gl.quæ eſt
4 in cle.j.de proc.¶† Induco ēt ad qõnem de qua ibi per gl.ſi ɔſtitui
procuratorem aliquē abſentem,vtrum ſtatim ſit procurator
anteq̃ recipiat inſtrumentum mandati? & glo. ibi uidetur tenere
ꝙ ſic,tñ non habet exercitium,& ſic non valet actus per eum factus,
niſi per dominum ratificetur.Bar.conſuluit,ꝙ nullo modo
ſit procurator,quia hoc officium non confertur in inuitum,ut l.
inuitus.C.de proc.& in hoc differt a iudice delegato,niſi recipiat
inſtrumentum mandati,vel niſi ſibi ſit notificatum per conſtituē
tem mediante nuncio,vel epiſtola,etiā ſi aliunde perueniſſet ad
eius notitiā,per prædicta.licet Dy.quem ipſe reprehendit,conſuluerit
contrariū,ꝙ imo ſit ſtatim ꝓcurator,& illud qđ tenet Bar.
nor.etiā in Spe.de proc.§.i.ver.quid ſi inſtrumentum. Et ꝑ Arch.
in c.ij.de procu.lib.vj.& ēt in nouella.Et Federic.de Sen.in conſi.
xxiiij de iſta q.tangitur per Bal.in l.licet.C.de procu. & l. de furtis.
C.de fal.vbi videtur diſtinguere,an ɔſtituens voluerit ꝙ ſtatim ſit
procuratot,& tunc ſtatim erit abſque nuncio,uel epiſtola,uel
tranſmiſſione inſtrumenti,an de hoc non conſtet,& videtur velle
ꝙ tunc ſit,cū inſtrumentum receptum eſt,vel per nunciū,aut
5 epiſtolā per l.qui abſenti.ꝭ.de acqui.poſ.in prin.¶† Et ex prædictis
patet,vtrū poſſit reuocari anteq̃ ad abſentē perueniat in caſu huius
l.& certū eſt,ꝙ ſic,quia donatio nō eſt perfecta,vt ſ. eo.l.ii.§.
ſed ſi quis donaturus.in ɔtrium.c.ſi abſenti.de præben. lib. vj.Sol.
ibi,epiſcopus ex quadā neceſſitate habet beneficium vacans conferre,
ur no.in c.relatum.de prę̄b.in antiq.ideo poſtq̃ contulit abſenti
non poteſt pœnitere quouſq; ille pōt acceptare,ſed hic donator
volūtarie donat,ideo poteſt requocare anteq̃ donatarius
6 acceptaret,& non fit donatarius dñs.¶† Quid autem ſi nuncius
fuit cōſtitutus ad ɔhendum,& anteq̃ contrahat dñs reuocat? de
hoc eſt gl.in l.i.in fi.ſ.de ɔhen.emp.ꝙ ɔtractus poſtea factus valet.
Tu dic,ſi quæritur,an poſſit transferre dominium poſt reuocationē,
& clarū eſt ꝙ non,etiā ſi ignoret reuocationem,vt l.ij.§.
7 ſed ſi quis.ſupra eo.¶† Sed ſi quæritur,an poſſit contractum perficere
quo ad obligationem,diſtingue,aut fuit conſtitutus,vt nūcius,
& ſic habet concipere verba in perſonam domini,& ex cōſenſu
dñi perficitur ɔtus,vt l.multū.C.ſi qs alteri vel ſibi.& tunc
non perficitur,quia deſinit voluntas.Aut fuit conſtitutus vt procurator,
& ſic habet concipere verba in ſuam perſonā,& ex ſuo
conſenſu ꝑficitur,& tūc valet cōtractus,vt l.ſi mandaſſem.ſupra
mād.& ita pōt ꝓcedere gl.in d.l.i.in fi.¶ Effectus eſt,quia ex quo
valet contractus ſi tradat rem,licet non transferat dominium,vt
ſupra dixi,transfert tamen vſuca.conditionem,de hoc eſt caſus
in l mandatum diſtrahendum.ſupra mand.

ADDITIO.

a ¶ Hoc eſt uerū.Firmat Rota deci.ſuis 208.de ꝑb.ubi dñt,ꝙ bñficia ſubcollectarū añ receptionē literarū officii ſunt Sedi Apoſtolicæ reſeruata,&c.

LEX XIII.

1 *Cum res traditur illi qui poteſt mihi acquirere,acquiritur mihi ſi tradens hoc intendat,licèt recipiens non intendat.*

2 *Quòd tribus concurrentibus,id,quod traditur procuratori falſo,ſtatim acquiratur domino.*

3 *Quid in procuratore nō falſo,ſi nō hēbat mādatū generale,ſiue ſpeciale.*

1 QVi mihi dona.¶† Cum res traditur illi q
poteſt mihi acquirere,acquiritur
mihi,ſi tradens hoc intendat,licet recipiens
non intendat.h.d.& ſemper alleg.ꝑ gl.quæ eſt hic,
de cuius materia plene per Cy.in l.i.C.de acquirē.poſſ.Et intelligo
iſtam l.qñ tradens expreſſe dixit,ꝙ tradebat,vt mihi acquiratur,
& recipiens expreſſe dixit ꝙ illo animo non recipiebat,ſed ut acquiratur
ſibi uel alteri,uel mihi & alteri,potius enim inſpicitur voluntas
tradētis,qui potuit apponere rei ſuæ legem,quam uoluit,
ut l.legem.C.de pact.iuncta l.habentis ſupra eo.Si autem ſimpliciter
reciperet,videtur recipere eo animo,quo ſibi traditur fictione
iuris.arg.in l.ſi defenſor.§.i.de interro.actio.licet ipſe aliud in animo
gerat,quia non inſpicitur animus in mente retentus,vt l.ſi
repetendi.C.de condi.ob cauſam.& perinde eſt,ac ſi talis non eſſet.
¶ In glo.magna quæ format quatuor contraria,ſciendum
eſt,ꝙ prima tria loquuntur in procuratore falſo,de quo non loquitur
iſta l.quātum vero ad l.res ex mādato.de acquir.rer.dom.
2 loquitur de procuratore uero.¶† Circa primum eſt ſciendum,ꝙ
tribus concurrentibus id,quod traditur procuratori falſo,ſtatim
acquiritur domino.ſ.quando ſemel habuit mandatum,licet fuerit
reuocatum,quia non dicitur omnino falſus,cum iuuetur
primordio ueritatis.ut l.cum filius.§.hæres meus.de leg.ii.¶ Secundum
eſt ſi concurrat fauor liberationis.¶ Tertium eſt,ꝙ ipſe
recipiat bona mente,vt mihi acquirat,iſtis concurrentibus perinde
eſt ac ſi eſſet verus procur.& acquiritur mihi ſtatim,& cōtingit
liberatio ipſo iure,& iſte eſt caſus l cū quis.§.i.ꝭ.de ſol.de quo
gl.opponit ſecundo loco.¶ Altero vero iſtorum deficiente non
acquirit mihi ſtatim,ſed ſi recipit animo,ut mihi acquirat,mihi acquiritur
ſecuta ratihabitione,& iſte eſt caſus in l.ſi ego.ſ.de nego.geſt.
ſed ſi alio animo,non acquiritur mihi,ſed ipſe furtum cōmittit
tradenti,a quo dominiū non recepit,ut l.falſus.§.j.ꝭ.de fur.
3 de qua opponit gl.primo loco.¶† Sed circa procuratorem verū,
ſi non habeat mandatum generale,ſiue ſpeciale,ſerua diſtinctionem
gl.ſaluo ꝙ in ſecundo membro,dum dicit,ꝙ ſi alter ipſorū
gerat in animo,vt mihi acquiratur,acquiritur,nam hoc eſt verū,
quando ipſe tradens gerit in animo ut hic,ſecus econuerſo,ſi ipſe
non gereret,ſed procurator gereret,quia debet inſpici uoluntas
tradentis in non acquirendō,ſicut in acquirendo,cum ſit ratio
contrariorum,& per l.id quod noſtrum.de reg.iur.& per l.
abſenti.in fi.ſ.eo.ſ'm Cy.& omnes.in dubio autem dic,ut ibi not.
ꝑ Bar.nā in iſto caſu ita pōt loqui l.res ex mandato.ꝭ.de acq.rer.
do.uel dic,ꝙ ibi conſtitui te procuratorem ad emendum,tu emi
a ſti,ª & non oſtendiſti mandatum,nec dixiſti te emere procuratorio
nomine meo,& ſic nec uendens videtur fuiſſe huius propoſiti,
ſed credebat ꝙ emeres pro te,iſto caſu acquiritur tibi dominium,
ſed actione mandati teneris mihi tradere,ut ibi,& l.ſi ita qs.
§.Seia.ꝭ.de uerb.obl.ſed ſi procuratorio nomine emiſſes,ſtatim
b recta uia acquireretur mihi dominium,& poſſeſſio.ᵇ ut l.procuratorem.
C.de acqui.poſſ.non ſic,quando procurator ſtipulatur
procuratorio nomine domini,quia actio & obligatio quæritur
ſibi,& tenetur dño cedere,ut l.poſſeſſio quoque.§.& ſi poſſeſſio.
de acq.poſ.ratio diuerſitatis colligitur ex l.ea quę ciuiliter.ꝭ.
de acqui.rer.do.quia facilius acquiritur nobis per actum naturalem,
ut eſt traditio per quam acquiritur dominium,& poſſeſſio,
quam per actum ciuilem,puta ſtipulando,& ideo ſi eſſet dare caſum,
in quo dominiū quæreretur ſine traditione,ut per pactum
legis commiſſoriæ,& addictionis in diem.iuxta no.in l.i.ſ.eo.per
tale pactum nō acquireretur domino,vt eſt caſus l.j.C.per quas
perſonas nobis acquiritur.ſecundum lect.Pet.

ADDITIONES.

a ¶ Tu emiſti.Sed quid ſi emiſti fundū ꝓ medietate nomine dñi aliam medietatem tuo nomine & totum poſſediſti,qualiter domino ſuccurratꝰ,uide Io.And.in addi.ad Spe.de empti.§.j.uer.nonnunquam.

b ¶ Et poſſeſſio.Adde quòd tunc poſſeſſio acquiritur per procuratorem,ſi transferatur per actum naturalem,ſecus ſi per ciuilem.Ideo poſſeſſio ꝑcarij non acquiritur per procuratorem.ut fin.dicit Bar.in l.i.C.de acqui.poſ.& in l.per procuratorem,eo.ti.&c.

LEX XIIII.

QVi alienum.¶ Qui colit fundū alienū animo donandi,non repetit expē
ſas.h.d.¶ No.ꝙ eo ipſo,ꝙ quis colit fundum tanquā
ſuum,cū ſciat alienum,vr̄ facere animo donādi.Sed
aduerte,ꝙ tūc pōt deducere expenſas culturę de fructibus,per l.
fundū.in prin.ſ.fami.erciſ.ſed qñ tanq̃ alienum,& animo illi donandi,
non pōt ēt de fructib.expenſas deducere,per hanc l.

LEX XV.

1 *Donatio facta per crimino ſum cuius bona ueniebant confiſcanda,ualet ſi condemnatio non erat ſecuta.*

2 *Donatio quando cenſeatur facta in fraudem fiſci,& an tunc ſit neceſſaria reuocatio.*

3 *Quid in donatione cā mortis,& quid in donatione facta inter coniuges.*

1 POſt contractum.† Donatio facta per criminoſum cuius
bona ueniebant,confiſcanda,ualet ſi condēnatio nō
erat ſecuta.h.d.Sed ſecuta poſtea condemnatione,reuocatur,
ſi facta fuit in fraudem fiſci,vt ꝭ.de iure fiſci.l.in fraudē.
& ꝭ.ti.i.l.ſi aliquis.† Et cēſeꝰ facta in fraudē,ſi tunc iā erat accuſa-
2 tus,vel in crimine deprehenſus,vt l.fi.in prin.infra de his qui ſibi
mortem conſci.ſecundum Dy.ſed ſi maleficium erat occultum,
uel nondum erat cōmiſſum,non vr̄ facta in fraudem,niſi ex aliq
bus coniecturis,quas Bar.hic multum bene,& notabiliter proſequitur,
& ſemper remittitur ad eius dicta.Et uide bonam gl.in l.
res.C.de dona.inter vir.& vxo.¶ Et notandum pro ſummario
huius materię,ꝙ quatuor ſunt caſus in quibus iſta l.procedit ſine
dubio,in eo qđ principaliter dicit,ſ.ꝙ donationes factę a criminoſo
valēt ēt irreuocabiliter.Primus eſt,qñ de crimine nunq̃ fuit
accuſatus in eius vita,quia crimen morte extinguitur,& hr̄ pro
non commiſſo,niſi ſit tale,de quo poſſit eius memoria accuſari
poſt mortem,ut leſæ maieſtatis,vel hęreſis,vt infra eodem.l.donationes.
§.fina.& l.ex iudiciorum.de publi.iudic.¶ Secundus,
quando fuit accuſatus,& fuit abſolutus,& ſententia tranſi-

uit

nit in rem iudicatam.nam amplius cognoſci nõ poteſt, vt l.licèt. in fi.nau.cau.ſtab.niſi doceatur de præuaricatione primi accuſatoris,vt l.ſicut.§.idem.de accuſa.ȷ̃.¶Tertius eſt, quando crimen eſt tale,ꝙ ex eo non veniebat fienda confiſcatio bonorum,quia tunc non eſt, ꝙ poſſit reuocare fiſcus nec etiam hæredes, quia non poſſunt venire contra factum defuncti,ut l.cum a matre. de rei vend.C.¶Quartus eſt,quando donatio nõ fuit facta in fraudem fiſci,quod quando ſit,infrà apparebit. Et ex his duobus vltimis caſibus valet irreuocabiliter,ſi condẽnatio ſit ſecuta. ¶Sunt & alii quatuor caſus,in quibus procedit iſta l.a contrario ſenſu,ꝙ ſi ſecuta ſit condemnatio,non valet etiam ipſo iure,& a principio non eſt neceſſaria reuocatio.Primus quando eſſet facta poſt cõdemnationem,quæ tranſit in rem iudicatam, & eſſet crimen de quo veniret fienda confiſcatio bonorum, quia tunc deſiit eſſe iã dñs bonorum,vñ non poteſt donare,& ita intelligit gl.fi.huius legis. ¶ Secundus, quando eſſet tale crimen, ex quo ſtatim eſſent bona confiſcata,ẽt ante ſententiam,vt leſæ maieſtatis,vel hereſis, qđ dic ut l.Imperator.infra de iure fiſci.per Dy.& Bar.& in caſu l. commiſſa.ſupra titu.j.& tunc ſententia condemnatoria requiritur ad declarationem,quia declarat retro fuiſſe donationem nullam.ſed ſi non ſequeretur ſententia,nõ apparet de crimine.¶Tertius caſus eſt,qñ poſt accuſationem propoſitam, & adnotationem bonorum propter contumaciam,facta eſſet donatio, vt l. fi. š.de requi.re.in fi.¶Quartus eſt,quando eſſet donatio de ſui natura irreuocabilis,vt manumiſſio ſerui, quia fortius prohibetur vt ȷ̃.de manu.l.qui pęnæ. & in iſtis caſibus ſecuta condemnatoria per quam declaratur donationes pręcedentes eſſe nullas, poterit fieri executio ꝯ donatarium abſque alia ſententia reſciſſoria donationis per executores fiſci ad hoc deputatos. ¶ Eſt & alius caſus in quo iſta l. procedit cum limitatione, dum dicit ꝙ donationes valent, vt intelligatur,ſ.ipſo iure,tñ non in effectu, quia reuocantur,& hoc qñ ſumus extra caſus prædictos, & apparet ꝙ ſint factę in fraudem fiſci timore condemnationis criminis, vt ȷ̃. tit.j.l.ſi aliquis.in fi.de iure fiſci.l.in fraudem. & hoc contingit,quãdo ſecuta eſt condemnatio, & ex crimine facta erat confiſcatio bonorum,& donatio erat facta ante condemnationem, præſumitur autem facta in fraudem,qando fuit facta poſt accuſationẽ inſtitutam,uel quando ante,ſed erat deprehenſus in crimine, uel crimen erat notorium,ut š.dixi ſecundum Dy. vel quando erat occultum,temen donatio fuit facta clam, nam ex hoc reſultat p̃ſumptio fraudis, ar.in l. fi. š. de ritu nu. vel fuit facta de omnibus bonis.arg.in l.oẽs.§.Lucius.quæ in frau.cred.vel fuit facta coniunctæ perſonæ.ar.in auth.quibuſcunque modis. C. de ſacroſan.eccl.& hoc qñ fuit facta poſt delictum commiſſum. Si vero ante, tunc adhuc Bar.dicit,ſi extant prędictæ coniecturæ videri fuiſſe, factam in fraudem,& cogitatione futuri delicti. ¶ Mihi videtur
a hoc uerum,niſi delictum fuerit ſecutum ſtatim [a] poſt donationẽ factam.ar.in l.ventri.in fi.de priuil.cred.& l. concubinam. §. res amotas.š.rer.amo.& qđ not.in c.officij.extra de elec. vel niſi tempore donationis ſubſiſteret inimicitia capitalis, al s licèt fuerit facta donatio de omnibus bonis,vel coniunctæ perſonę, non puto videri factam contemplatione futuri delicti, de quo erat ſpes, & his caſibus ſecuta ſententia non reuocatur donatio ipſo iure, nec poteſt fieri executio contra donatarium,ſed oportet, ꝙ per procuratorem fiſci agatur ciuiliter reuocatoria,& feratur ſententia reſciſſoria donationis,vt Inſti.de act.§.item ſi quis in fraudem.
3 Prædicta in donatione inter uiuos.†Donatio vero cauſa mortis ſiue ſit facta ante crimen commiſſum, ſiue poſt. Item ſiue ſit facta in fraudem,ſiue non. Item ſiue ex crimine fuit facta bonorum confiſcatio,ſiue non,ſi tamen erat capitale,per qđ perdebatur vita naturalis, libertas,vel ciuitas,reſcinditur,ſicut quælibet alia ultima voluntas,vt l.eius qui.š.de teſta.& iſte eſt caſus in d. l.ſi aliquis.ȷ̃.tit.j.cum habeat vim ultimę uoluntatis. Donatio uero inter coniuges,quæ illi ſimilatur in aliquo,quia poteſt reuocari,ſi illa fuit in fraudem,dic in omnibus & per omnia idem quod dixi š.in alijs donationibus nec tunc habet locum l.res quæ.C. de do. int.vir.& uxo.nam ſi alię retractãtur,fortius illa, quæ a principio non habet ſubſiſtentiam.ſed ſi fuit facta ante crimẽ commiſſum, & ceſſante ſuſpicione fraudis,tunc habet locum illa l.notab. quia per condemnationem ſubſecutam non irritatur,imo aliquando confirmatur ſicut per mortem naturalem,quando ex condemnatione maritus factus eſt ſeruus poenæ.Si autem non eſt factus ſeruus,ſed perdit ciuitatem, tunc nec irritatur, nec confirmatur, ſed eſt in pendenti quouſque maritus uiuat naturaliter, & poteſt per eundem reuocari,ut eſt caſus ſingularis in l.ſed ſi mors. š. de do.int.vir.& vxo.& ſi reuocatur, bona non pertinebunt ad fiſcum,ad quem tranſiuerunt alia per confiſcationem, ſed pertinebunt ad condemnatum,qui poteſt acquirere de nouo,vt l.ſi tibi. §.is cui bona.ſupra mandati.& ita ſingulariter not.Bal.C.de exceptio.rei iudicatæ.in l.executor.xiiij.col.

ADDITIO.

a ¶Statim. Adde Pet.de Anch.conſi.158.

LEX XVI.

1 *Verba enunciatiua emiſſa in ultima uoluntate in præiudiciũ hæredis principaliter propter ſe diſpoſitiones inducunt.*
2 *Verba enunciatiue emiſſa in ultima uoluntate,quando non inducant diſpoſitionem, & nu.4.*
3 *Quid in contractibus.*
4 *Si duo fratres diuiſerunt bona paterna,pacto appoſito quòd nullus alienaret partem ſuam, ad hoc ut ſi decederet ſine liberis, ad ſuperſtitẽ perueniret,an ex iſtis uerbis poſſit ſuperſtes petere bona, ſi alius deceſſit ſine liberis relicto hærede extraneo.*

1
a EX hac ſcriptura.†Verba enũciatiua emiſſa in ultima uoluntate in preiudicium heredis principaliter ꝓꝓ ſe diſpoſitiones inducunt.h.d.Dy.¶In tex.ibi.{mecum habui.}i.hr̃e me contigerit, & ſic ponitur præteritum pro futuro, alias uideretur loqui poſt mortem.¶In tex.ibi,{donaſſe.}ꝓꝓ illud uerbum iſta l. fuit poſita in hoc titu.quia teſtator fuit uſus hoc verb.nõ tñ qa ex hoc inducatur donatio cã mortis,uel inter uiuos,licet quidam dixerint,vt no.in prin.gl.mag.quia in illis requiritur præſentia,uel conſenſus utriuſque partis,ut ȷ̃.ti.j.l.inter mortis.& š.tit.l. abſenti. & ex hoc non apparet,ꝙ iſti liberti fuerint pręſentes, uel ꝙ conſenſerint,& ideo ſolum inducitur legatum, vel fideicommiſſum, in quibus non requiritur præſentia legatarii,vt l.cum pater.§.donationis.de leg.ij.& cui legato conuenit hoc uerbum,donatio,vt l. legatum. de do. eo. ti. & fuerunt iſta uerba prolata in ultima voluntate, nec ẽt inducitur probatio donationis inter uiuos, quod quidam dixerunt,ut hic in gl.poſt prin.ibi,{uel quia.}nam tunc non ageretur ex hac ſcriptura,ſed ex donatione præcedente probatione ꝑ hanc ſcripturam,cuius contrarium uult litera, nec dominium ꝑtinere ad iſtos libertos ex ſola donatione,uel ex his uerbis non ſecuta traditione.ut ȷ̃.e.l.nuda.perinde ergo eſt, acſi ꝑ iſta uerba teſtator legaſſet iſtas ueſtes,quia ſunt uerba enunciatiua propter ſe
2 principaliter prolata,& ad hoc allegat iſtam l. ¶ †Hoc recipit plures limitationes,quia primum eſt uerum, niſi poſſint reſtringi ad aliquid aliud,ꝗ quod ſuperius dixiſſet,ut l.Lucius. §. filiã.ad Treb. ¶Secunda eſt, ꝙ inducunt diſpoſitiones quatenus ſignificationes uerborum patiuntur, non ultra.ut l. Titia. §. Caius.de leg ij. ¶Tertia eſt,quia tunc inducunt diſpoſitiones,qñ ſunt directa ad hæredem grauatum,hic ſecus, ſi ad legatarium oneratum,quia uidentur prolata gratia adulationis, ut l. generali. de uſufr. leg. in princ.¶Quarta eſt,quia tunc inducunt diſpoſitiones,quando ex certa ſcientia ſunt prolatæ,ſecus ſi per errorem,ut l.j.C. đ fal.cau. adie.leg.¶Quinta,quia tunc inducunt,quando tendunt in præiudicium eius,quia tunc teſtator poteſt grauare,alias ſecus,ut C.de teſta.l.uerba.& arbitrium.tut.l.j.¶Sexta eſt,ꝙ inducunt,quando ſunt expreſſa ut hic,ſecus ſi tacitè ſubintellecta, niſi interuenerit iur̃m,ut l.omnes.cum auth.ibi poſita. C.de prob. ¶ Septima & ult.quia inducunt,qñ exprimitur certa res,uel quantitas,alias ẽt ſi eſſent uerba diſpoſitiua,non ualerent,ut l.cum poſt. §. gener. de iure dot.& iſte eſt caſus ſ̃m unam ſol.quam hic ponit gl. in l. Titia.in prin š.de leg.ij.de qua gl. hic oppo. ſecundo loco. ¶ Si aũt verba enunciatiua non proferuntur principaliter ꝓꝓ ſe,ſed ꝓꝓ aliud,tunc loquuntur leges allegatæ in gl.pro ꝯrijs, qđ põt contingere pluribus modis.Primo qñ per modũ conditionis, & tũc nõ inducunt diſpoſitiones,ſiue ſit conditio expreſſa,ut l. ex pacto.l a piccola š.de hær.inſt.ſiue tacita,ut l.Titia.de le.ii.in prin. ſecũdum aliam ſol.& ita loquitur primum,& ſ̃m ꝯrium gl.niſi in aliquo antecedenti ſine quo uerba ſtare non poſſunt,ut l.Proculus.de uſu fr. Aliquando emittuntur per modum cauſę de præterito,& tũc inducunt diſpoſitiones, quo ad effectum excludendi illum ad quem ſunt directa,ſi eius odio prolata ſunt, ut l. qui uolebat. š.de hær.inſti.uel alterius per illum,ad quem directa ſunt,ſi eius fauore fuerunt prolata,quia pariunt ſibi exceptionem, ut l. emptor.§. fi.cum gl.ibi poſita.de rei uendi.actionem autem nõ pariunt ſ̃m gl.ibi poſitã,ſed ꝯrium tenet gl.& melius in l.ſi ſocer §.Lucius.ſol. ma.dic vt ibi per Bar.& reprobatur in c.fi. de ſucceſ. ab inteſt. & ibi hoc tenet Inn.Interdum emittũtur per modũ cãæ de futuro, aut per uiam modi,& tunc ẽt inducunt diſpoſitiones tam in legatis,ut l.ij.de his q̃ ſub modo.ꝗ ẽt in ꝯctu donationis,ut l.quoties. C.de don.q̃ ſub modo.Interdũ per modum demonſtrationis,& tũc nõ inducũt diſpoſitiones,niſi ſint prolata a milite,ut l.ex uerbis.C.de teſt.mi.l.cũ tale.§.fi.de ꝯd.& dem.¶†In ꝯctib.aũt,ſi ſunt emiſſa principaliter ꝓꝓ ſe,& ad effectũ liberationis,nõ inducunt diſpoſitiones,ut l.tale pactum.in prin.š.de pac.alias inducunt diſpoſitiones,

ADDITIO.

a ¶Voluntate. Adde ultra loca vulgaria Ab.cõſi.11.eundẽ Pa.conſi.189.per Sig.ꝯſ.166.ꝑ Car.cõſi.130.ꝑ Alex.cõſi.82.iij.li.& conſi.6.& 46 & 79.j.l. Ful.conſi.196.Lu.ſing.ſuis fol.4.& fol.xvj.Fran.de Are.cõſi.23.& cõſi.30. ꝑ Lu.Ro.conſi.180.& 258.& conſi.191.ubi dicit uerba enunciatiua l.diſpoſitionem non inducere allegat Fed.conſi.21.

ſpoſitiones,ſed probationes ſi ſunt emiſſa propter ſe,vt l.optimã.
C.de contrahen.& cõmit.ſtip. ſecus ſi propter aliud,vt l. non nu-
dis.& l.non epiſtolis.C.de proba. ¶†Et ex hoc anno preterito cõ
ſului in ciuitate Paduæ cũ duo fratres diuiſiſſent bona paterna,pa
cto appoſito,ꝙ nullus alienaret partem ſuã, ad hoc, vt ſi decede-
ret ſine liberis,ad ſuperſtitem perueniret, quærebatur vtrum ex
iſtis verbis poſſet ſuperſtes petere bona,ſi alius deceſſit ſine libe-
ris relicto hærede extraneo:& dixi ꝙ ſunt verba enunciatiua,q̃
in contractibus non inducunt diſpoſitiones ad effectum agen-
di,niſi in contractibus donationis.vt ſupra dixi. Adde vnũ aliud,
ꝙ interdum in vltima voluntate emittuntur propter aliud ſigni-
ficatiuum cuiuſdam futuri euentus,& tunc an inducant diſpoſi-
tiones,dic,vt l.pater filium.§.fundum.& l.Iulianus. §. ex his. & ẽt
l.Pamphilo.in prin.de leg.iij.per Bar.

LEX XVII.

1 *Donatio põteſt fieri liberando debitorem.*
2 *Licèt obligatio & actio ex ſententia uideantur de iure ciuili,(quia omne iudicium eſt de iure ciuili,)tamẽ talis obligatio non poteſt tolli per acceptilationem,niſi primo deducatur in Aquilianam ſtipulationem.*

1 SI in ſtipulatum. †Donatio põt fieri liberando debitorẽ.h.d. Et
an tunc requiratur inſinuatio,& quid ſit in donatio-
ne,an pecunia debita,an verò ipſa liberatio, tetigi ſu-
pra in l.j.& Bar.ẽt tangit infra eo.l. Modeſtinus. licèt nòn ita ple-
2 ne.¶†Not.ꝙ licèt obligatio & actio ex ſententia videantur de iu
re ciuili,quia omne iudicium eſt de iure ciuili, tamen talis obliga-
tio non poteſt tolli per acceptilationem,niſi primo deducatur ad
aquilianam ſtipl onem,& hoc ideo,quia per acceptilationem nõ
tollitur niſi obligatio verborum,ſicut ipſa acceptilatio eſt libera-
tio verborum,vt Inſti.quibus mod.tol.obl.§.ij. aliꝫ vero non, li-
cet ſint de iure ciuili,vt hic patet.Bar.tamen in l.Iulianus. de con-
di.indeb.dicit,ꝙ ex ſententia oritur obligatio naturalis de iure gẽ
tium ex illa æquitate,ſeu præcepto iuris gentium, ꝙ maioribus
pareamus.vt š.de iuſti.& iure.l.veluti.& l.vt uim.licet quidam di-
cant,ꝙ non oritur obligatio naturalis,ſed tantum ciuilis, cũ ſint
iudicia de iure ciuili,vt l.ij.de ori.iur.poſt prin.¶In gl.ij.ibi,{reſpõ
deo,}remanet actio ex ſententia, iſta glo. communiter reproba-
tur,quia cum acceptilatio habeat vim ſolutionis, vt infra de no-
ua.l.qui rem.§.fi.ſicut per ueram ſolutionem ambæ obligatio-
nes tolluntur,vt d.l.ſi rem.§.j.ita & per acceptilationem. vt l.non
ſolum.§.j.de libe.leg.

LEX XVIII.

1 *Quatenus contractus innominatus continet donationem,non habet locũ in ipſo pęnitentia.*
2 *Donatio an ſit contractus innominatus.*
3 *Quòd poſſit eſſe unus contractus partim nominatus,& partim innominatus,& cuius naturæ ſit.*
4 *Si dedi tibi librum meum pro tuo,& etiam pro decem quæ mihi dediſti, an ſit contractus permutationis tantum,uel uenditionis, uel mixtus.*
5 *Quid ſi expreſſè dixerim quòd uendidi librum pro libro tuo, & pro decem,& nu.6.*
6 *Emphyteuta an poſſit permutare ius ſuum utile,irrequiſito domino directi dominij.*

1 ARiſto ait cum. †Quatenus ↄctus inno-
minatus cõtinet donatio-
2 nẽ, non habet locũ in ipſo pœnitẽtia, ad hoc alleg.†
Et per iſtam l.tenet Bar.in multis locis, ꝙ donatio ſit
contractus noĩatus,quia ſi eſſet ĩnoĩatus, haberet locũ penitẽtia
re integra,vt l.ſi pecuniam. de condi. ob cau. cuius ↄ̃rium hic pa-
tet.¶Erat aũt dubitatio, quia ſi tradidi tibi ſeruum transferendo
in te dñium ob hanc cauſam, ut ipſum manumittas,dr̃ ↄctus in-
noĩatus, do, ut facias,in quo habet locũ pęnitẽtia de toto.ſ.ut nul
lo modo manumittas,ſed mihi reddas,vt ibi. Similiter videat̃ ha-
bere locũ in parte, quia ſi appoſui tp̃s quinquennij ad manumit-
tendũ,videbatur, ꝙ poſſem pœnitere de illo tp̃e,& agere,ut ſta-
tim manumitteres, ſed ↄ̃rium hic determinatur, quia per appoſi-
tionẽ illius tp̃is videor ibi donaſſe operas illius ſerui vſq; ad quin-
quennium,quam donõnem nõ poſſum reuocare.Et hoc niſi ap
pareat, ꝙ illud quinquennium non appoſui gratia tui, vt illas ope
ras lucrareris,ut ibi,{ ſed in ſuperiori caſu &c.}& in ↄ̃rijs hic ſigna
3 tis ꝑ gl.de l.iij.§.j de cõd.ob cau. & de l. ſi quis alicui.š.mã.¶†No.
ergo ex iſta l.ꝙ põt eſſe unus ↄctus mixtus partim nominatus,&
partim innoĩatus, nam inquantum uoluit donare operas quin-
quennales eſt noĩatus,ſed inquãtum dedit,ut manumittatur, eſt
innoĩatus, do ut facias: & ideo ſi uendidi tibi fundum pro decẽ,
cũ pacto,ꝙ ſcribas mihi librum, uel uadas pro me Romam,dici-
tur contractus mixtus nominatus cum innominato. Aduerte
tñ,quia iſtud eſt uerũ,ſi pretium eſt iuſtum ad ualorem rei, quia
non plus ualet, tñ hoc non obſtante non fuiſſem motus ad uen-
dendum,niſi ires pro me Romam. Sed ſi pretium non eſſet iu-
ſtum,iſtud ire pro me Romam reputatur pars p̃tij,ut l.fundi par
tem.de contrahẽ. emp. & ſic uidetur duntaxat nominatus. ¶Itẽ
in primo caſu, qñ pretiũ eſt iuſtum, licèt ſit mixtus noĩatus cum
a innoĩato,tñ ñ hẽt locũ pęnitẽtia, nec poſſũ rẽ repetere ex capite
pęnitẽtiæ,ſi paratus es ire Romã,ſed tñ ꝑꝑ cãm nõ ſecutã,ſi es ĩ
mora eũdi Romã.Nõ ſic,qñ eſt ſimplex ↄctus innoĩatus,in quo
hẽt locũ pęnitẽtia, ẽt ſi velis implere ex parte tua. ¶Itẽ eſt aliud
peciale iſto caſu,qa ex mora nõ implendi cãm nõ poſſum agere
ad repetitionẽ rei,niſi probẽ ꝙ alˢ non fuiſſẽ vẽditurus,iſta duo
ꝓbantur ex l.ſingulari & notabili.C.de pac.int.emp.l.cũ te. ſecus
qñ ↄctus innoĩatus ẽ ſimplex,qa cã nõ impleta poſſum repete
re, licèt nõ ꝓbem aliter me nõ fuiſſe daturũ,qa hoc p̃ſumitur ĩ
4 dubio ꝑ l.ſi pecuniã.& l.iij.in multis caſibus, de ↄd. ob cau. tene
mẽri.¶†Per predicta ẽt rñdetur ad qõ.ſi dedi tibi librum meum
pro tuo,& ẽt ꝓx q̃ mihi dediſti,vtrum ſit ↄctus ꝑmutationis tñ,
uel vendõnis,vel ſit mixtus:& certe ſi ualor rei præponderat pe-
cuniæ,dr̃ ꝑmutatio:ſi ecõtra, dr̃ uenditio.ſi ↄcurrunt,põt dici ↄ-
ctus mixtus,de quo tãgit hic Bar.ꝑ c.ad qõnes.extra de rer.ꝑmu.
& hæc inueſtigatio eſt utilis,ſi ꝓ vendõne debet ſolui gabella, &
ꝑꝑ permutationem non,&c. Iſta interpretatio fit in dubio,& ita
intell r Bar. & in dubio dr̃, ſi ex forma ↄtractus non apparet an
uoluerim vẽdere uel ꝑmutare, ut qa in eo dr̃,ꝙ dedi tibi librum
meũ pro tuo,& pro x.nec dixi,ꝙ uendiderim, uel ꝑmutauerim.
5 ¶†Quid aũt ſi expreſſe dixerim, ꝙ uendidi librũ meũ pro libro
tuo,& pro x.an erit uenditio, ſi ualor libri tui præpõderet,qa ua
let xv. & econtra. Si dixi ꝙ ꝑmuto librũ meũ cũ tuo, & cũ x. an
erit ꝑmutatio ſi liber nõ ualet x.cogita,qa Bar. nõ tangit nec de-
clarat hoc,ſed dũ dicit ĩ dubio ĩſpicit,&c.vr̃ ſentire,ꝙ ſit ↄctus vẽ
dõis,ſi dixerim hoc,ꝙ uẽdo librũ, licèt liber tuus plus ualeat,uel
ſit ↄctus ꝑmutationis,ſi dixerim ꝙ ꝑmuto librũ, licet liber tuus
6 minus valeat &c.†Et iſtũ caſum habui de facto in emphyteuta,q
ius ſuũ utile,qd̃ valebat ſexcenta,alteri dedit pro vno cãpo terræ
qui ualebat centũ,& quingentis,& in ↄctu dicebatur ꝙ permuta
bat dictũ ius ſuum vtile,cũ illo campo,& ſexcẽtis,dñs directus di
cebat,ꝙ ceciderat a iure ſuo,quia vendiderat eo irrequiſito, ipſe
dicebat, ꝙ non vendiderat, ſed permutauerat, & ꝙ permutare
poterat ex forma cõtractus,replicabat̃,ꝙ non erat ꝑmutatio,ſed
uenditio,quia pecunia pręponderabat,vt not.hic Bart.replicaba-
tur, ꝙ tex. loquitur indiſtinctè.Sed quando conſtat de animo ↄ-
trahentis,ꝙ uoluit permutare,dicitur permutatio, licet pecunia
excedat.& hoc uidetur Bart.expreſſè dicere in l. j. de rer. permu.
Poteſt dici ſi pecunia addita non excedat ualorẽ rei, uel excedat
in modico,procedat quod no.Bar.in d.l.j.de rer.permu.ut ſit uen
b ditio ſi hoc actũ ſit:ſed ſi actum ſit,ꝙ ſit permutatio,[b] dicatur ꝑ-
mutatio.in dubio uero ſi nihil ſit actum,dicitur contractus mix-
tus.Si uero pecunia multum excedat,& tunc indiſtinctè ſit uen-
ditio,etiam ſi actum ſit,ꝙ ſit permutatio,maximè quãdo tractat̃
de præiudicio alterius,vt in exemplo ſupradictæ quæſtionis.

ADDITIONES.

a ¶Pnĩa.Adde quòd propter hoc dicit Ro.conſi.171.& dicit idem Ro.ſing.
ſuis,ꝙ ſi commodo tibi bouem meum,ut commodes ita tuum, ꝙ dicit
contractus innominatus,& idem ſi commodo tibi cyphos, ut eos mihi
reddas,uel tantundem argenti.

b ¶Sit permutatio. Facit quod uoluit Ancha.conſi.71.ꝙ ſtãte ſtatuto,ꝙ d
contractu emptionis ſoluatur gabella,non de contractu lòcationis, ꝙ ſi
contingat ꝙ dentur prædia,& animalia æſtimata pro certo pretio peri-
culo conductoris.ꝙ tamen debet attendi principalis contractus, nec ga
bellam ſoluendam eſſe.

§.Idem Ariſto. Ex traditione ẽt reuocabili, tranſ-
fertur uſucapiendi ↄdõ, ſi tradens
non erat dñs,eo caſu quo fuiſſet dñs, fuiſſet tranſlatum dñium.
h.d.facit l.ſi alienã.in prin.& l.qui alienã. ĩ.tit.j.& š.de cond. indeb.
l.indebiti.§.quod ſi nũmi.cum ibi not.¶In tex.ibi, {poſſet dubita-
ri an vſuca }nã ſi non vſucapitur,non põt recipiens ipſum manu
mittere poſt quinquenniũ,quia non eſt dñs,ſecꝰ ſi vſucapitur,&
iſte eſt unus effectus huius quæſtionis.Alius eſt, quia ſi tradentẽ
pœniteret ante lapſum quinquennij,& nollet ꝙ manumittatur,
licet nõ poſſit agere ante lapſum qnquennii, vt reſtituatur ſi illud
quinquenniũ fuit appoſitũ gr̃a recipientis,ut in princ.huius l, be-
ne tñ poſſet agere lapſo quinquennio,vt ſibi reſtituatur, quia nõ
fieret liber,nec ſi per conſtitutionem,nec ſi expreſſe manumitte
retur,poſtq̃ eſt ſecuta pęnitentia,vt l.ſi pecuniã.§.j de cõdict. ob
cauſ.& deberet reſtitui tradenti per cõdictionem ob cauſam,qa
ab illo cenſeretur recipiẽs habuiſſe dñium, poſtquam habuit ab
eo cauſam vſucapiendi,non aũt poſſet condici, vel vẽdicari a pri-
ſtino dño.Sed ſi non vſucaperetur,tũc verus dñs poſſet ab eo vẽ
dicare,non aũt tradens,niſi fortè ratione poſſeſſionis, quã poſſet
condicere.vt l.i.de triticaria. Ratio ergo dubitãdi erat hic,qa iſta
traditio erat reuocabilis per pęnitẽtiam,ideo uidetur ꝙ ex cauſa
non transfert̃ vſucapiendi conditio.Sed certe transfertur domi-
nium,quia tradens eſt dominus,ergo vſucapiendi conditio ſi nõ
eſt dominus,vt l.clauibus.de contrahen.emptio.

1 *Quando donatio incipit a traditione, non agitur de euictione, ſed de dolo ad intereſſe, ſi res euincatur.*
2 *An donator ſeu venditor teneatur de euictione, vel ad intereſſe ſi res euincatur, & quæ ſit differentia inter ipſos contractus.*

1 **§.Labeo ait ſi quis.** †Qñ donatio incipit a traditione, non agit̃ de euictio-
ne, ſed de dolo ad intereſſe, ſi res euincatur. h.d. ¶ Eſt autem dña
in hoc, quia ſi ageretur de euictione, poſſet agi etiam ad æſtima-
tionem rei euictę, ſed actio de dolo non datur ad illam, ſed ad ex-
penſas, quas fecit donatarius, ſi eas nõ potuit recuperare ab euin-
2 cente. ¶ †In glo.magn.in fi.ibi, (tunc agi poteſt,) in hoc tñ eſt diffe
rentia inter ꝯtractum donationis, & ꝯtractum emptionis, & venditio-
nis. Nam in primo, ſi promiſiſti mihi dare rem aliquam ex cauſa
donationis, quæ non erat tua, & tradidiſti, non fuiſti liberatus a ꝓ-
miſſione, quia promiſiſti dare.i.dominium transferre, & hoc nõ
feciſti, & ideo re euicta poſſum agere actione prima, vt l. cũ quis.
§.qui hominem. de ſol. ſed ſi vendidiſti mihi rem alienam, ipſam
tradendo fuiſti liberatus, quia non tenebaris dare, ſed tradere, vt
no.in auth.ſacramenta pube.per glo.& l.Pomp.§.ſi is. de procur.
& re poſtea euicta, naſcitur noua actio. de euic. vt no. gl. or.
in l.cũ plures.de euic.in fi.magnæ gl.prima.n.actio fuit orta ad tra
dẽdum, & traditione facta fuit ſublata, ſed iſta oritur ad intereſſe
qđ conſiſtit in eo qđ hodie valet res, q̃a põt plus valere q̃ fuerit
empta.vt l.venditor.de euic. ¶ Alia differentia eſt, q̃a in venditio-
ne quouſq; res ſit euicta, licèt poſſim ꝓbare ꝙ ſit aliena, non poſ
ſum agere ꝯ venditorẽ de euic.q̃a ſufficit ꝙ mihi liceat hr̃e vt in l.
hr̃e licere.de eui.niſi venditor ſciuiſſet rẽ alienam, vt l. ſi ſeruus.§.
fi.de ac.emp.vbi eſt caſus ſingularis, ꝙ tunc poſſum agere etiam
anteq̃ euincatur. Sed in donõne, ſi promiſiſti dare, & non dediſti,
quia non tranſtuliſti dñium, ſi poſſum ꝓbare, ꝙ res eſt aliena, ẽt ſi
res nondũ ſit euicta, poſſum agere, quia non feciſti, qđ promiſiſti,
vt ĩ.de ſol.l.ſi rem meam, & d.l.cum q̃s.§.qui hominem.eo.tit.

LEX XIX.

1 *Reipubli.non poteſt fieri donatio ſine cauſa.*
2 *Quando quis ex ſtipulatione promittit aliquid non inſerta aliqua cauſa, & certa ſcientia, an valeat ſtipulatio.*

1 **HOc iure vtimur.** †Reipub.non poteſt fieri donatio ſine cã
h.d. Et eſt ſpeciale in republica, ꝙ nõ põt ſibi fieri ſim-
plex donatio ob cãm de præterito, ſed de futuro ſic,
& rõ colligitur ex l.j.§.fi.C.de cad.to.quia reſpublica.vel princeps
2 non quærit tales donationes, quæ habent vim adulationis. ¶ † In
tex.ibi, (ſi ob honorem,) poteſt intelligi.ſ.iam receptum a republi
a ca, & ſic eſt quædam numeratio,ª & ceſſat ꝯrium glo.quia non in
cidit in l.Iul.ambitus.qui donat, vel promittit pro honore iam ha-
bito, ſi autem pro habendo, tunc aut clam, & incidit, vt ĩ. ad l.Iul.
ambitus.l.j.aut palam, & tunc aut eſt honor, qui hẽt adminiſtratio
nem, & idem vt in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuf.§.j.& no.ꝑ Cyn.
in l.Barbarius.de offi.præt.aut non habet adminiſtrationẽ, & tũc
ſecus, & iſto etiam caſu poteſt hoc intelligi. ¶ In tex.ibi, (ſi minus.)
no.iſtum tex.alleg.Bar.in l.ij.§.circa. de doli exce.ad quæſtionem
illam qñ quis ex ſtipulatione promittit aliquid non inſerta aliqua
cauſa, & ex certa ſciẽtia, vtrum valeat ſtipulatio, & ibi tex. videtur
dicere, ꝙ non, quia ob.exceptio. Iſtud tamen eſt verum, quando
per errorem, vt quia credebat cauſam ſubſiſtere, & non ſubſiſte-
bat, ſed quando ſciebat nullam cauſam ſubſiſtere, dicunt quidam
promiſſionem valere, quia ſubintelligitur cauſa donationis. Alij
dicunt ꝯrium per illum tex.qui videtur ſimpliciter loqui. Bart.te-
net præcedentem opi.per iſtum tex.vbi ſpeciale eſt in promiſſio-
ne facta reipublicæ, ꝙ ſine cauſa non valet, ergo ſi fiat priuato, va
let per locum a ſpeciali per l.j.in fi.ad muni. Salua pace, iſta indu-
ctio non eſt bona, quia in repub. eſt ſpeciale, ꝙ etiam ſi inſeratur
cauſa donationis, non valet niſi fiat ob obliquam aliam cauſam,
quàm propter meram liberalitatem, & hoc vult iſte tex. Sed ſi fie-
ret priuato ex cauſa donationis, bene valeret. Non autem loqui-
mur, quando ſtipulatio non continet aliquam cauſam etiam do-
nationis, ſed fuit ſimpliciter facta, quo caſu dicunt quidam, ꝙ cen-
ſetur in dubio facta per errorem, vt no.Cyn.in l.generaliter.C.de
non nu.pe.vel ex fatuitate ſ'm Bal.ibi. Et iſtam partem puto uerã,
ꝙ ſi non conſtat an ſit facta per errorem, vel ex certa ſcientia, nõ
valeat in effectu, ſed ob.exc.doli.vt d.§.circa.licèt Bar.ſentiat con-
trarium, ꝙ videbatur facta ex cauſa donationis, ſi autem apparet
ꝙ ſit facta ex certa ſcientia, quia in inſtrumento dicitur talis ſciens
b ſe ad infraſcripta non teneri ſpontè promiſit,ᵇ ex tunc valebit, &
præſumitur animo donandi. poſtquam alia cauſa non ſubeſt, &
ideo illa verba notarij ſunt vtilia in inſtrumento.

ADDITIONES.

a ¶Remuneratio. Summo pontifici bene poteſt fieri donatio, nec conſideratur cauſa, vt conſuluit Oldr.conſi.30.
b ¶Sponte promiſit. De hoc vide per Alex.conſi.4.j.lib. & an talis donatio egeat inſinuatione, & an iuramentum ſuppleat defectum cauſæ.

1 *Donatio quæ fit ob cauſam de futuro, non eſt propriè donatio, ſed merces illius cauſæ.*
2 *Poſſum recipere a te pecuniam, vt pro te fideiubeam.*
Contractus innominatus poteſt fieri per conditionem, ſi.

1 **§.Labeo ita extra.** †Donatio quę fit ob cauſam
de futuro, nõ eſt proprie do
2 natio, ſed merces illius cauſæ.h.d. ¶ †No.hic dũ dicit, ſi ſatis pro te
dedero, ꝙ poſſum recipere a te pecuniã, vt pro te fideiubeã, ſic.ſ.
mãdati.l.ſi remunerandi.§.fi.ſ'm Bar.& nõ eſt vſura. ¶ In gl. mag.
ibi, (ſed ꝯtractus innominatus.) No.glo.ꝙ contractus innominatus
põt fieri ꝑ ſi, vt promitto tibi x.ſi tale q̃d feceris, ſed ꝯ, quia non fit
niſi ꝑ vt, puta, ꝓmitto vt tale q̃d facies, vt not.in l. ſi inter.ſ.de pac.
Sol.qñ fit per ut, ſine dubio eſt ꝯtractus innominatus, ẽt ſi ex eo qđ
facias mihi nihil adeſt, ſed qñ fit ꝑ ſi, tunc dr̃ innominatus, qñ ex
eo qđ facias mihi aliq̃d adeſt, vt no.ibi, & in l.ſi quis cũ debitore.ſ.
de iureiur. ¶ Aduertẽdum tñ, ꝙ licèt hic reſultet ꝯtractus innomina
tus, ut dicit gl.ille tñ qui promiſit pecuniã ſi alter pro eo ſatiſdede-
rit, etiam ſi pecuniam ſoluit, nõ põt agere, vt ſatiſdet, ſed repetet, ſi
ille non ſatiſdat, quia ſatiſdatio non eſt in promiſſione, ſed in con-
ditione, ut l. ſi quis.de condi.ob cau.ſed ille qui ſatiſdedit, bene po-
teſt agere præſcr.uerbis, ut ſibi detur pecunia promiſſa.

§.Non poteſt. † Not.hic tex.cum glo.ꝙ interdum cauſa ponitur pro cauſato, nam liberalitas non eſt donatio, ſed uirtus animi, ut no.ſ.eo.l.j.in glo.iij.& tamen proponitur pro donatione quæ ex liberalitate prouenit.

---

1 *Mandatum an finiatur morte mandantis.*

§.Si quis dederit. † Mandatarius etiã finito man
dato poteſt dominium rei trãſ
ferre uirtute mandati, ſi apud ipſum eſt, non tñ liberatur a man-
dante, uel eius hærede, nec actionẽ ꝯ ipſos acquirit, niſi ignoret re
1 uocationem mandati.h d. ¶ †Et aduertendum eſt, ꝙ quatuor hic
ſunt uidenda. Primum, utrum mandatum ſit finitum morte man
dantis, uel dic mutuantis, cum pacto ꝙ redderet Seio, & iſtud nõ
declaratur in tex. Sed dicendum eſt, ꝙ ſic, licèt tranſtulerit dñium
in recipiẽtem, poſtquam eſt mortuus antequam ille tradat, & ſic
re integra, & hoc uult glo.quæ incipit, (ſecus,) & bene. Sed cõtra,
quia iſtud mandatum fuit factum tꝑe ꝯtractus celebrati, ut patet in
prin.ergo vr̃ non poſſe reuocari etiam per expreſſam reuocatio-
nem, vt ĩ.de ſol.l.aliud. circa fi. tit. Sed ibi fuit factum contempla-
tione mandatarij, qđ præſumitur qñ ſit alternatiue, ut ſoluatur ſti
pulanti, uel adiecto, hic cõtemplatione mandantis, qui uoluit do-
nare illi Seio, nec fuit appoſitum pcm̃ alternatiue quòd reſtitua-
tur ipſi mutuanti, uel Seio, ſed Seio tãtum, & ſic non fuit factum
principaliter, ut debitor haberet facultatem ſoluẽdi pluribus ſicut
in l.contraria. Secundo eſt uidendum, utrum in primo, & ſecun-
do caſu huius l. quando mandatarius ſoluit finito mandato per
mortem perficiatur donatio, & eſt dicendum, quòd nõ, quia do-
natio non ꝑficitur, niſi concurrat uoluntas donantis tempore
quo perficitur, ſed hic non concurrebat tempore traditionis, q̃a
erat finita per mortem, ut l.iiij.ſ.loc. ¶ Et ex hoc dico, ꝙ hæredes
iſtius mãdantis poſſunt repetere ab illo cui facta eſt ſolutio, & ꝑ
condictionem ſine cauſa tam in primo caſu, quando mãdatarius
ignorans ſoluit, & ſic eſt liberatus, quàm in ſecundo, ſed ſi ſoluiſ-
ſet ſcienter, tunc nõ eſſet liberatus, nec in ſecundo caſu poſſet age
re, & ideo hæredes mandantis non repeterent ab illo, cui facta eſt
ſolutio, nec ipſe ſoluẽs, quia uideretur donaſſe poſtquam ſciebat
mandatum reuocationis, vt in ſimili not. in l. ſi procuratori falſo.
de condi.ob cauſam, & l.ſi non ſortem.§.qui filio.de condi.indeb.
Et iſtud etiam non declaratur in litera. ¶ Tertium eſt, utrum iſte
tranſtulerit dominium in primo & ſecundo caſu, & eſt dicendũ
ꝙ ſic, ut in text.cum apud ipſum eſſet dñium, alias ſecus, ut ſupra
eo.l.ij.§.ſed ſi quis donaturus. ¶ Sed ꝯ, quia dñium non transfer-
tur ex nuda traditione ſine cauſa, ut l.nunq̃ nuda. de acqui.re.do.
ſed hæc erat nuda ex quo non perficiebatur donatio. ſol. non dr̃
nuda, ſi fuit cauſa putatiua, uel prætenſa donationis, ut not. ĩ.de
acquir.poſ.l.j.§.ſi uim.per Bar.nam etiam ex inutili contractu do
minium transfertur, ſi non eſt a iure reprobatum, ut notatur in l.
ꝯtractus.C.de fid.inſtr.& in l.multum. ſi quis alteri uel ſibi. ¶ Quar-
tum & ultimum eſt, utrum in primo caſu ſoluens, poſt mandatũ
reuocationis ſit liberatus à mutuante, & in ultimo caſu utrũ poſ
ſit agere mandati ꝯ hæredes mandantis: Et in hoc text.hoc diſtin-
guit Aut ignorauit mortem & eſt liberatus, & agere põt. Aut ſci-
uit, & tunc ſecus. Hoc ultimum eſt uerum, qñ ſciuit ꝙ mãdatum
erat reuocatum, quid autẽ ſi ignorabat errans in iure & credens
ipſum durare? Reſpondeo in primo caſu huius §. cum ſit reus,
prodeſt ſibi error iuris, vt ſit liberatus ope exceptionis, quia tra-
ctat de damno vitando, quo caſu, poſito ꝙ hæredes mutuantis
etiam tractent de damno uitando, cũ ipſi ſint actores, & ille reus,
præfertur reus. Sed in ſecundo caſu, cum uult agere, non prodeſt
ſibi iuris ignorantia, ut agere poſſit contra hæredem mandantis,
ut hic habetur in tex.& gl.in l.ſi fideiuſſor.§.j.ſ. mandati.

§.Si

1 §. Si quis ſeruo. † Non dĩ donatio ſi naturale debitum ſpontè ſoluatur, vel ſi fiat ob cauſam de futuro etiam ſi non concernat vtilitatem donãtis, ſed ſolam affectionem. h. d. vſque ad fin. l. Et pro hoc vltimo vide gl. in l. j poſt prin. ſ. eo. ſuper verbo, {liberalitate.}

LEX XX.

1 *Qui per errorem iuris promittit tãquã debitor illud, quod nullo iure erat debitum, non cogitur ſoluere, ſecus ſi erat debitor ſaltem naturaliter.*
2 *Falcidia quo iure debeatur hæredi.*
3 *Cautio quæ non debet præſtari, quando fuit per errorem præſtita, an poſſit ex ea agi.*

a
1 SI patronus. [a] † Qui per errorem iuris promittit tanq̃ debitor illud, quod nullo iure erat debitum, non cogitur ſoluere, ſecus ſi erat debitor ſaltem naturaliter h. d. Tres ergo ſunt caſus, nam interdũ promittit ex certa ſcientia, & tunc indiſtinctè tenetur, nec hẽt locum iſta lex & videtur promittere aĩo donandi, vt l. ſed & ſi quis. §. fi. ſ. ſi quis cau. Interdum ꝓmittit per errorem facti, & tunc indiſtinctè non tenetur in effectu, quia hẽt exceptionem doli, nec tunc hẽt locum iſta l. quæ diſtinguit, vt hoc probatur in l. error. C. ad l. Fal. & hic in gl. ſuper verbo, {ſpoponderit.} Interdum promittit per errorem iuris tanq̃ debitum illud qđ non erat debitum, & tunc habet locum diſtinctio huius l. nam aut nullo modo erat debitum ciuiliter, vel naturaliter, vel ſaltem nõ erat debitum naturaliter, & tunc non tenetur in effectu, ſed hẽt exceptionem, vt in primo caſu, q̃a ſi ſoluiſſet per ignorantiã iuris, repeteret, vt plenè no. in l. j. ſ. de condi. ind. ergo ſi promiſit, multò fortius poteſt ſe tueri, ne ſoluat, per regulam, cui damus actionẽ, &c. Aut erat debitũ naturaliter, licèt nõ ciuiliter, & tũc tenetur ſoluere, quia ſi per errorem iuris ſoluiſſet, non poſſet repetere, vt in ſecundo caſu huius l. & d. l. error. & l. cum quis C. de iur. & fac. ign. ¶ Et debet præmittere ad euidentiam, ꝙ patrono debetur lĩma in bonis liberti decedẽtis ſine liberis duplici iure. ſ. poſitiuo, vt hic in tex. dum dĩ, {ex legib.} & etiam iure quaſi naturali, vt dum dicit tex. (verecũdia patronali, &c.) Et qđ no. gl. in l. regula. poſt prin. ſ. de iur. & fac. ign. ſi ergo libertus relinquat patrono legitimã, & poſtea ipſum grauat in illa legitima, dando aliquid per fideicõmiſſum alicui, iſtud grauamen non obligat ipſum ciuiliter, nec naturaliter, quia non fulcitur niſi voluntate defuncti, quæ eſt de iure naturali, ſed patronus habet pro ſe duplex ius vt dixi, & ſic illud ſuccumbit, & reijcitur onus ipſo iure, vt l. cum patronus. de leg. 2. igitur in primo caſu huius l. nullo iure erat debitum illud fideicõmiſſum, ipſi tñ promittendo mero iure ſe obligat ciuiliter, & naturaliter. Sed ſi per errorem iuris datur ſibi exceptio, & ita loquitur hic, & ſi dicatur ad quid eſt poſita iſta l. in iſto titu. Rñdeo, quia ſi ſponte ſolueret, vel promitteret ſciẽter, videretur donare, ex quo non poterat compelli. Sed tunc contra de l. præcedenti. in §. pen. Sol. ibi erat naturalis obligatio per exceptionem, non eliſa, quo caſu etiam ſi ſit ſola, impedit donationẽ. Hic uerò licèt ſit naturalis, & ciuilis ſimul iuncta, tñ contra ipſas obſtãt exceptiones propter errorem. Vnde ſunt minoris potentiæ q̃ ſi eſſet ſola naturalis non
2 eliſa, vt patet in l. qui exceptionem. de condi. indeb. ¶ † Circa ſecũdum caſum eſt ſciẽdum, ꝙ Falcidia iure inſtitutionis debetur hęredi de iure tantum poſitiuo, non de iure naturali, vel quaſi. Si ergo teſtator grauat hæredem in Falcidia, quia legat vltra dodrantem, hoc grauamen obligat hæredem ſaltem naturaliter, quia fideicommiſſarij habent pro ſe voluntatem defuncti, quæ eſt de iure naturali, & hæres habet diſpoſitionem iuris ciuilis tãtum, quę minoris eſt potentiæ, hæc probantur in l. j. C. ad l. Fal. & iſta eſt ratio quare ꝓmittẽdo, licèt per errorẽ iuris, obligatur effectualiter.
3 ¶ † Vltimo, qñ cautio, quæ non debebat præſtari fuit per errorem præſtita, an poſſit ex ea agi. Dy. hic plene diſtinguit, & Bar. recitat.

ADDITIO.

a ¶ Si patronus. De hoc vide quod voluit Sign. conſi. 80. vbi ponit, an hęres qui iurauit reſtituere integrã hẽditatẽ poſſit legitimã, & trebel. retinere.

LEX XXI.

1 *Poteſt quis donare patiendo ſe delegari. Et verus debitor delegatus donatario non habet exceptionem donationis immodicæ, niſi reſciſſoria ſit conuentio, & quatenus immodicè donatum eſt, poteſt repeti.*
2 *Exceptio quæ competeret deleganti, ſi ipſe promiſiſſet, non competit delegato ſi ſua non intereſt, aliàs ſecus.*

1 VT mihi donares. † Poteſt quis donare patiẽdo ſe delegari. Et uerus debitor delegatus donatario non hẽt exceptionem donationis immodicæ, niſi reſciſſoria ſit cõuentio, & quatenus immodice donatum eſt, poteſt repeti. h. d. tota lex. ¶ In prin. legis ibi, (delegante me promiſiſti.) puta mille, non interueniente inſinuatione, & ut conueniat cum text. ſequen. & tunc eſt intentio literæ dicere, ꝙ contra illum creditorem meum non habes exceptionem immodicæ donationis, quia es creditor ex cauſã oneroſa, & eſt verus creditor, ſecus ſi putatiuus, vel verus ex cauſa lucratiua, vt ſupra eo. l. ij. §. aliud iuris. dico tñ, ꝙ licèt non poſſis illi exceptioni obijcere, quia ille ſuum recepit, poteſt tamen a me condicere quingenta, in quibus nõ valuit donatio ſine inſinuatione, quia videris mihi ſoluiſſe, ex quo ſoluiſti illi de mandato meo, per tex. huius l. in fin. ¶ In text. ibi, (repellere non põt,) quia non intereſt ſua, cum non quærat aliud, niſi liberationem, & illam conſecutus eſt promittendo ſibi de mandato meo iure delegationis, vt l. delegare. ʝ. de noua. ſecus ſi ſua intereſſet, vt ʝ. eo. l. fideiuſſori, & patet infra in uer. ſi ego. ibi vt reliquum. ¶ In text. ibi, (reſciſſoriam.) i. actionem primam vtilem, nunc quæ primo cõpetebat directa, nam illa directa fuit ſublata per nouationem, ſed illa liberatio reſcinditur ipſo iure eodem inſtanti, quatenus donatio non valet, & loco directę datur vtilis, ſicut dicimus in mulierẽ intercedente, vt l. quamuis. §. ſi mulieri. ſ. ad Velle. & ex tũc poſtq̃ egero illa vtili, debitor habet contra te exceptionẽ immodicę donationis, q̃a intereſt ſua ne habeat ſoluere tibi, & mihi, & hoc eſt, quod ſequitur in ver. ita vt. & datur iſta vtilis reſciſſoria ipſo iure per reſtitutionem factam a lege, vt in muliere, prout dixi. nec requiritur reſtitutio in integ. facta a iudice, licèt alij contra, dic vt in glo.
2 quæ incipit, ideſt veterem ſm Doct. ¶ † No. ergo, ꝙ exceptio quę competeret deleganti ſi ipſe promiſiſſet, non competit delegato, ſi ſua non intereſt, aliter ſecus, vt totum hic probatur.

LEX XXII.

DVm qui donationis. † Donatio eſt cõtractus ſtricti iuris, & ideo ex mora veniunt fructus, vel uſuræ h. d. poſt litem autem conteſt. venirent fructus, non autem vſuræ. vt l. cum fundum. ſi cer. peta. iuncta l. j. C. de condi. inde. & no. ſ. eo. l. in ędibus. §. j. ¶ Quidam dicunt, ꝙ hodie donatio eſt ꝯctus bon. fidei, quia ꝯhitur ſolo conſenſu, vt l. ſi quis argẽtum. C. eo. ſed hoc reprobatur, quia hoc non ſequitur, ꝙ non dicantur bo. fid. propter hoc ſolum, ꝙ contrahatur ſolo conſenſu. Nam multi ſunt contractus bo. fid. qui non cõtrahuntur ſolo cõſenſu, ſed re, vt depoſitum, & cõmodatũ. Sed illi dicũtur bon. fid. qui habentur Iuſtit. de act. §. actionum. inter quos iſte non numeratur. de hoc tangitur per hoc gl. in d. l. ędibus. circa fin. ſup. eo.

LEX XXIII.

1 *Inſinuatio non requiritur, cum quis liberatur ab vſuris futuri temporis quantumcunque magnæ quantitatis, & iſtud quomodo intelligatur.*
2 *Qualiter fiat inſinuatio, quæ requiritur in donatione.*

1 MOdeſtinus reſpondit. † Cũ quis liberat ab vſuris futuri temporis quantũcunque magnę quantitatis, non requiritur inſinuatio. h. d. ¶ Et hoc põt intelligi tribus modis, primo, vt ratio huius ſit fauor liberationis, ſed hoc non placet, q̃a ſi liberarem te a debito non odioſo, bene requireretur inſinuatio, ſi excederet ſummã lĩmam. ut not. in l. ſi quis obligatione. de reg. iur. ¶ Scđo, vt rõ ſit, quaſi tot videantur donationes quot ſunt annuæ ſummę, & nulla illarũ excedit ſummã legitimã, ſed nec iſta placet, quia l. iſta non habet locum etiam cum remittuntur vſuræ tẽporis præteriti, quo caſu ceſſat dicta ratio, vt in j. glo. huius l. & ſic gl. ij. non vĩ bene dicere, quæ ponit dictam rationem. Dic ergo tertio, ꝙ ratio eſt, odio vſurarum, & eſt ſpeciale hoc caſu, vt non requiratur inſinuatio. Simile quid hĩ in l. cum poſt. in prin. de iu. dot. & l. qui ſemiſſes. de vſur. ubi ex lapſu lõgi temporis præſumitur facta liberatio a debito odioſo, ſecus in
2 debito non odioſo, vt l. liberti. la j. ſ. de ali. leg. ¶ † Eſt & alius caſus in quo non requiritur inſinuatio. ʝ. eod. l. Aquilius. Bar. tractat hic
a materiam inſinuationis, [a] quæ requiritur in donatione. ſ. vt fiat apud acta, id eſt, coram iudice, de qua etiam per Guil. de Cu. & Bal. in l. illud. C. de ſac. ſan. eccl. Et in aliquib. Bar. contrariatur Bald. de hoc etiam in Spe. de inſtr. edi. §. porro. & ibi Io. And. in addi.

ADDITIO.

a ¶ Inſinuationis. Quid ſit inſinuatio, vide eundem Pau. conſi. 309. Old. conſilio 252. & an requirat ſcriptura vide Bal. conſi. 478. & an apud acta, & an ſufficiat præſentia principis per eundem cõſi. 303. j. lib. & an apud iudicem contractus, vel originis, vide per Old. vbi ſupra. & an donatio in recompenſatione legitima requirat inſinuationem, vide eundem Pau. conſil. 105. & quid ſi ad pias cauſas, per eundem conſi. 22. & 103.

LEX XXIIII.

FIdeiuſſori eius. † Exceptio peremptoria competens principali, poteſt opponi per fideiuſſorem etiã inuito principali. quia ſua intereſt potius non ſoluere, quàm ſolutum repetere. hoc dicit. Poſſet etiam opponi per creditores ipſius principalis, vt l. is cui. C. de nõ nu. pec. & etiam per delegatum a principali debitore ſi ſua intereſſet, aliàs ſecus, vt ſ. eod. l. ut mihi. ¶. In gl. ſi. in l. iiij. §. is. dic ſcđm Iaco. de Arena ꝙ ibi exceptio non

compe-

competebat principali,& per conſeques nec fideiuſſori,hic ſecus.
¶In fin.glo.ibi,{de pact.l.quod dictum.} dic quòd immo videtur
quòd nec ipſe fideiuſſor vltra legitimum modum donare poſſet,
& ſi ſolueret, repeteret,vt d.l.vt mihi.in fi.ſ.eo.Dyn.

LEX XXV.

1 *Si feci te procuratorem ad vendendum rẽ meã, & eã vendis non vt procurator meus,ſed tuo nõie, & tanquã tuam,non transfers dominium.*
2 *Si res mea peruenit ad te ex voluntate mea, licèt non eo modo quo volui,quia non tanquam mea,non poſſum a te repetere,ſi voluntas mea fuit a te nunquam repetere. & nu.1.*

SI tibi dederim. Qui rem alienam ſuo nomine tradidit, cũ tradere deberet nomine dñi, non transfert dñium, licet transferre intendat. dñs tñ a recipiente vendicare nõ poteſt,cum habeat rem ex voluntate dñi. h.d. & eſt notabilis lex,
1 ad hoc vltimum facit l.ſi ego.ſ.ſi cer.pet.¶†No. ꝙ ſi feci te procuratorem ad vendendum rem meam,& eam vendis,non vt ꝓcurator meus,ſed tuo nomine,tanꝗ̃ tuam, non transfers dominiũ, qđ eſt ſingulare,immo teneris mihi actione furti, quaſi cõtrectes
2 contra meam uoluntatem.¶†Item no.in fi.illud ad quod ſemper all.ꝙ ſi res mea peruenit ad te ex voluntate mea, licèt non eo modo quo volui,quia non tanꝗ̃ mea,nõ poſſum a te repetere,ſi voluntas mea fuit a te nunquam repetere. Et ideo ſi ſolui indebitè ſcienter,licèt tu receperis tanꝗ̃ debitum & ſic donatio non perficitur,quia non concurrunt voluntates,non tñ poſſum repetere, vt l.cuius per errorem.de reg.iur.quia licèt non ſit donatio, tñ eſt irreuocabilis datio.¶In glo.ij.ibi,{item qđ dicit.} iſta gl. uoluit opponere,ꝙ nõ detur mihi ꝯ te actio furti,cũ mea non interſit,vt patet ex fine huius l.ibi.{non poſſum repetere, quia habet ex voluntate mea,} & ſic nõ intereſt mea, qualiter tradita fuerit poſtquam tradita eſt ei, cui volui ergo &c.quia datur actio furti ei cuius intereſt,vt l.is cuius.ꝗ.de fur.alleg.in fi.gl.¶Propter hoc gl.ſoluit tribus modis tene vltimam,nã qñ non intereſt ab ipſo principio, nõ habeo actionem furti, vt d l.is cui. ſed qñ a principio interfuit vt hic, quia interfuit mea,vt traderes nomine meo, ſed ex poſt facto deſinit intereſſe,quia non poſſum repetere,tũc aut ille hẽt ratum, & vult hr̃e a me,& tunc actio furti quæ ſemel cæpit cõpetere, deſinit,& etiã condictio furtiua,quia deſinit intereſſe ex cauſa quę retro non fingit,vt l.ſi vendidero.§.ſi Titius.ꝗ.de fur.licèt gl.dicat,ꝙ actio furti non deſinit cõpetere, ſed male in hoc, & l.quàm alleg. loquitur qñ deſinit intereſſe ex cã quæ non retro fingeret. Sed ſi non hr̃et ratũ,nec vellet a me hr̃e,nõ deſineret actio furti,nec cõdictio furtiua.¶Itẽ primo caſu quãdo ratum habet ex poſtfacto, ille acquirit dominium, & non poſſum ab eo vẽdicare, ita debet intelligi finis huius l.ſed ſi non haberet ratum non acquireret, & poſſem vendicare, vt habetur in glo.fin.

LEX XXVI.

1 *Aliquis in ſuo libro ſcripſit ſe debere Titio centum, quæ ſibi donabat, & ſic fuit vſus verbis enunciatiuis dicendo ſe debere, & etiam diſpoſitiuis, dicendo quòd donabat, num ex his verbis reſultet donatio, & ſic agi poſſit, quòd non, & quare.*
2 *Si aliquid ſcripſiſti de mandato meo,an videatur manu mea ſcriptum.*
Confeſſio contenta in libro rationum,an noceat ſcribenti,ſicut illa quæ cõtinetur in epiſtola,licèt ille liber non mittatur ad aduerſarium.
3 *Si quis in iudicio confiteatur ſe debitorem meum, & facit hoc ſcribi a notario an iſta confeſſio proſit mihi,licet abſenti.*
4 *Confeſſio contenta in teſtamento,quare non probet debitum contra hæredem confitentis,ſed ſolum inducat legatum.*

1 NVda ratio. †In iſta lege ponitur caſus duobus modis,primo, quòd aliquis in ſuo libro ſcripſit ſe debere Titio centum, quæ ſibi donabat, & ſic fuit vſus verbis enunciatiuis,dicendo ſe debere,& etiam diſpoſitiuis dicẽdo,ꝙ donabat, & hoc frequẽter faciunt mercatores tenentes pecunias alienas ad creditũ, quia ſcribunt quòd talis debet habere ab eis centum pro credito, qui ex tunc ſibi donant. Quæritur vtrum ex his verbis reſultet donatio,& ſic poſſet agi, & reſpondetur quòd non, quia iſta eſt nuda donatio,ideſt ſcriptura nuda,ſcilicet a præſentia, & conſenſu donatarij,nam donatio cũ ſit contractus,requirit voluntatẽ vtriuſq; & hic non apparet,niſi de conſenſu ſcribentis. Sed quid ſi poteſt apponere per teſtes qualiter ille de hoc habuit notitiam, & ratificauit? Reſpondeo, nec tunc donatio perficitur,niſi peruenerit ad eius notitiam per ipſum ſcribentem,aut per nuncium, vel epiſto-
a lam miſſam [a] ab eo per not.in l.conſenſu. ꝗ. de act. & obl. & in l.illud.C.de ſacr.ſan.eccl.¶Secundo modo ponitur caſus, quòd nõ appoſuit verba diſpoſitiua,ſcilicet dono,ſed tantum enunciatiua, quia ſcripſit ſe debere Titio centum,& nõ dixit ex qua cã, vtrum ex his verbis poſſit conueniri,tanquam ex his probetur donatio, licèt non inducatur? videtur ꝙ ſic, quia in ſtipulatione facta ſine cauſa a ſciente ſe non debere,ſubintelligitur cauſa donationis, ut no.in l.ij.§.circa.de doli excep.& dixi ſ.eo.l.hoc iure.in prin.¶Cõtrarium eſt verũ,quia aliud in ſtipulatione quę eſt diſpoſitio,aliud in confeſſione,quæ eſt enũciatio, quæ nõ valet, niſi cõtineat cãm obligatoriam,vt l.cum de indebito.§.fi.ſ.de prob.niſi eſſent emiſſa in iudicio,tunc.n.non requiritur cauſa,vt l.vna. C.de cõfeſ.Sed ꝯ de l.ex hac ſcriptura.ſ.eo.vbi inducitur donatio ex verbis enunciatiuis.Sol.ibi ſcripſit ſe donaſſe,hic non fecit mẽtionem de donatione,ſed ſcripſit ſe debere.Item ibi in præſentia teſtium, quia in vltima voluntate,ſed hic nulli fuerunt, ſed in lib. ſuo ſecreto ſcripſit. ¶Quid autẽ ſi ſcripſiſſet ſe debere ex cauſa donationis,& ſic continet cauſam? adhuc videtur non valere,quia non fuit p̃ſens pars, vt l.certum.§.ſi quis abſentem.ſ.de confeſ. contrariũ tenẽt Doct. Quia illud quando de confeſſione nõ fuit confecta ſcriptura, al's ſecus,vt l.Publia.§.fin.ſupra depo.illa tamen loquitur quando fuit confecta epiſtola,& illa tranſmiſſa fuit abſenti, ſed hic inſcripſit in libro rationum,qui non fuit tranſmiſſus abſenti. tamen Doct.idẽ dicunt,quia quandocũque perueniat ad abſentem.ſufficit, quod tene menti. Ideo videtur, ſi de ipſa confeſſione appareat ꝑ aliam ſcripturam,quæ fit manu confitentis, licèt non ſit epiſtola, nec liber rationum,quia videtur eadem ratio, & ſufficit quandocunq;
2 perueniat ad abſentem. † Dicit tamen hic Bar.vnum verbum,qđ non placet,quòd eſt verũ,quando fuit ſcriptum manu ipſius co-
b fitentis [b] ſecus de manu alterius, licèt de ſuo mandato. ſed certe tunc manu eius videtur ſcriptum. Et hoc contingit in iſtis mercatoribus, qui habent diſcipulos, & de illorum mandato ſcribunt. Vnde tantum valet,quantum ſi ipſi ſcriberent. Et ſi aliquid ſcripſiſti de mandato meo videtur manu mea ſcriptum. eſt caſus ꝗ. de
3 fal.l.diuus.§.item ſenatus.circa me.ibi,(uideri enim ait,&c.)¶ † Itẽ ꝙ confeſſio contenta in lib.rationum noceat ſcribenti, ſicut illa quæ continetur in epiſtola.licèt ille liber non mittatur ad aduerſarium glo.in l.quidam nummularios.de eden.l.inſtar.C.de iure fiſ. lib.x.¶Ex iſtis dico,ꝙ ſi quis in iudicio cõfitetur ſe debitorẽ meũ, & facit hoc ſcribi a notario.Idem vr̃ ſi ab alio priuato,ſi hoc apparet,licet non portet ſcripturam de manu ſua, iſta confeſſio ꝓdeſt mihi,licèt abſenti,ſicut ſi manu ſua ſcripſiſſet, & nõ habet locum l.certum.§.ſi quis abſenti.ꝗ.de confeſ.licèt Bart. hic ſentiat contra-
4 rium.¶ † Sed quare confeſſio contenta in teſtamento non ꝓbat debitũ ꝯ hæredem confitentis,vt l.Lucius.§.quiſquis.de leg.iij.ſed ſolũ inducit legatum,& tñ inde confecta eſt ſcriptura de voluntate teſtatoris,qđ eſt contra ea quæ ſ.dixi? Rñdeo vt no. Bart.C.eo. ti.l.cũ quis.§.codicil.circa fin.vbi omnino vide, & ibi vr̃ ſentire,ꝙ in actibus inter viuos noceat confeſſio facta parte abſente qñ eſt confecta ſcriptura per alium de mandato confitentis, licèt hic di-
5 cat contrarium expreſſe.¶ † Vltimò de materia, quam tangit hic ipſe,an ſcriptura priuata faciat fidem contra ſcribentem, vide per ipſum plenius in l.admonendi.de iureiuran.

ADDITIONES.

a ¶Miſſam.An hoc ſit ſimpliciter uerum,vide Ro.conſi.285. quod ibi allegauit, & in l.ſi abſenti.
b ¶Confitentis.Vide quod voluit Bal.conſi.367.j.lib.& conſilio 264. ij.lib. & dictum Bar.ſequitur ſimpliciter idem Pau.conſilio 176. in fi.vbi etiam dicit quòd licèt confeſſio facta præiudicet in abſentia partis. not. tamen quòd hoc fallit, vbi eſſet frequens,& continuata,& toties repetita,quòd tranſiret in publicam famam.

LEX XXVII.

1 *Conceſſio habitandi facta ex cauſa donationis non finitur morte concedentis, & ſi fuit facta ex cauſa remunerationis non eget inſinuatione.Et ſi donatarius inquietatur, habet iudicis officium vt in ea defendatur.*
2 *Differentia inter verbum habitatio, & verbum habitare, & habens habitationem quid poſſit facere.*
3 *Habitatio vel facultas habitandi an finiatur morte eius cui competit,ſeu morte concedentis, & quid in conceſſione precaria.*
4 *Duo effectus quando donatio fit propter benemerita.*
Donans quando deſcendit ad ſpeciem meritorum, an requiratur tunc probatio eorum.
5 *Licèt ille qui non habet poſſeſſionem ciuilem, vel naturalem, ſed nudam detentationem non habeat interdictum vnde vi, vel vti poſſidetis,habet tamen officium iudicis,vt reſtituatur ſibi detentatio ablata,vel vt in ea defendatur,quod officium datur etiam poſſeſſori.*

1 AQuilius Regulus. †Conceſſio habitandi facta ex cauſa donõnis nõ finitur morte cõcedẽtis,& ſi fuit facta ex cã remunerationis nõ eget inſinuatione.Et ſi donatarius inquietat̃,hẽt iudicis officiũ,vt in ea defendatur.h. d. iſta l.
2 pulchra,notabilis,& ſingularis,q̃ ſemꝑ allegatur.† In tex.ibi,(ꝑmitto tibi habitare.) no.quia non dixit,dono tibi habitationẽ, ſed dono,& permitto tibi habitare, & iſta eſt donatio actus habitãdi explicandi per donatarium,quæ differt a donatione habitationis,nã habitatio eſt ius,quia eſt ſeruitus perſonalis,vt ſ.de vſu & habi.per totum,ſed habitare eſt facti.¶Ex hoc ſequitur aliud, ꝙ ille qui habet habitationem,poſſidet naturaliter,ſicut vſufructuarius,vt l.naturaliter.de acquir.poſ.ille tamen qui habet facultatem habitandi
non

nõ poſſidet,etiam naturaliter,ſed detinet ſicut inquilinus.Ex hoc
ſequitur aliud,ꝙ licèt ille habeat habitationem,habe. interdictum
vnde vi,ſi expellatur,& vti poſſidetis,ſi inquietatur. Ille tñ qui ha-
bet facultatem habitandi,non habet, quia non poſſidet,vt in l.j.§.
deijcitur.in fi. ꝟ.de vi & vi ar.ſed habet officium iudicis,vt in fi.hu
jus l.in tex,& in glo.¶Item ille qui habet habitationem , poteſt eã
locare,vt l.cum antiquitas.C.de vſuf.& commoditatem eius ven
dere,licèt non ipſum ius,ſicut vſufr.vt l.neceſſario.§. fi.de peric.&
commo.rei vend.Ille vero qui habet facultatem habitãdi,nõ po-
tuit locare nec vendere,quia eſt conceſſio mere perſonalis nõ de
aliquo iure, ſed de actu explicando per ipſum , & ſic non poteſt
explicari per alium,iuxta not.in l.pater.de ſerui.lega.& iſtud eſt ſa-
a tis vtile,licèt per Doct.non tangatur.[a] † Dico tñ,ꝙ ſicut habitatio
3 finitur morte eius cui cõpetit.vt l.ſi habitatio poſt prin.ſ.de vſu &
habita.ita iſta facultas habitandi donata,vel cõceſſa per l.apud Iul.
§.ſi quis alicui.& ibi omnino vide ſ.de legat.j.licèt quidam hic di-
cant contrarium per ea quæ no.in Spe.de aduo.§.j. verſ.ſed pone
Abbas.ſed certe, ibi fuit conceſſio rei in feudum, & ſic translatio
dominij vtilis,hic nullum ius in eo fuit conceſſum,ſed ſimplex fa-
cultas habitãdi, tene menti. ¶In tex.ibi.(patiebatur Nicoſtratus,)
vel ex eo forte,quia dicebatur hanc donationem expiraſſe mor-
te Reguli per l.Lucius. ꝟ.eod.vèl quia excedebat legitimam ſum-
mam facta æſtimatione temporis præteriti,& futuri,& non inter-
uenerat inſinuatio.¶Sed ad primum reſpondeo,vt hic in glo.ma
gna,quia in l.Lucius.fuit conceſſio precaria,quod ex eo patet,qa
ibi dixi.(ex voluntate mea &c.) hic vero fuit donatio,licèt nõ ſim
plex,ſed remuneratiua , inter quæ eſt differentia , quia conceſſio
precaria finitur morte concedentis,vt ibi,ſed non morte eius cui
facta eſt cõceſſio,vt ꝟ.de preca.l.quæſitum.§.j. ꝙ l.cum precario.
§.fina.ſed iſta de qua hic econuerſo non finitur morte conceden
tis, vt hic, ſed morte eius cui facta eſt conceſſio , ſicut d.§. ſi quis
alicui.in d.l.apud Iulianum.de leg.j.& idem dico in caſu l.qui ſaxũ.
ſ.eod.titu.¶Quid autem ſi dicat quis, concedo tibi hanc rẽ cauſa
habitandi,non autem donauit habitationem,nec donauit facculta
tem habitandi,quib.caſib.loquuntur ea quæ dicta ſunt ſupra.Re-
ſpondeo,aut dicit,dono hanc rem ad habitandũ,& transfert do-
minium, & neutrius morte finitur. ad hoc ꝟ.eod.l. donationes.§.
ſpecies.Aut dixit,concedo,& tunc aut ad vſum determinatũ cer-
to tempore,& dicitur commodatum , quod finitur finito illo tẽ-
pore,nõ ante,etiam ſi interueniat mors alterius eorum.vt l.in cõ-
modato.§.ſicut.ſ.commo. Aut nõ fuit determinatus certus vſus,
ſeu certum tempus,& tunc dicitur precaria cõceſſio, quæ finitur
morte cõcedentis,vt ſ.dixi.Et hoc habes ex notatis in d.§ ſicut.&
l.ij.§.j.ſi cer.pet.¶Ad ſecundum autem reſpõdetur, vt hic in gl.3.
quòd inſinuatio requiritur in donatione mera,& pura,non in ea
4 quæ fit cauſa remunerationis,vt hic,& ꝟ.eod.l.ſi pater.†Et ſic no.
vnum effectum,qñ donatio fit ꝓpter benemerita. ¶Eſt & aliud,
b quia facit valere donationem factam filio in potestate,[b] tanquam
factam cuilibet extraneo,& non requiritur confirmatio ꝑ mor-
tem patris donantis filio,& cenſetur potius aduentitia,quàm ꝓfe
ctitia,quod dic vt no.in auth.vnde ſi parens.C.de inof. teſta.& l.ſi
donatione.C.de col.& eod.titu.auth.ex teſtamento. per Bald.ubi
omnino vide,qui dicit per hunc text.,& quando donans deſcẽdit
ad ſpeciem meritorum,non requiritur probatio eorum,ſecus qñ
loquitur in genere. Tu dic melius no.per Bart. in l.ſi forte.de Ca-
ſtren.pec.quòd ſi poterat libere donare etiam ſine meritis , ſtatur
illis verbis enunciatiuis,per l.optimam.C.de contrahen.ſtipu. Sed
ſi non poterat libere, vt quia excedebat legitimam ſummam, vel
erat perſona , cui non poterat donare , non ſtatur illis verbis, niſi
merita probentur,quia potuerunt dici in fraudem,& hoc præſu-
mitur per l.qui teſtamentum.de probat. & per l.cum quis.§. Titia.
de legat.iij.Et ad iſtum tex.reſponde,ꝙ hic erat notorium ita eſſe.
5 ¶In fin.l.ibi.(quaſi loco poſſeſſoris.) † No. ſingulariter,ꝙ licèt il-
le qui nõ habet poſſeſſionem ciuilem, vel naturalem, ſed nudam
detentationem,non habeat interdictum vnde vi, vel vti poſſide-
tis.ut l.j.§.deijcitur.in fin. ꝟ.vnde vi. habet tamen officium iudicis,
vt reſtituatur ſibi detentatio ablata, vel vt in ea defendatur, quod
perpetuo not,facit l. hæ autem. quibus ex cau. in poſſeſ. eatur , &
quod no.in l.j §.neceſſario.ſi mulier ventris nomine.Certe etiam
poſſeſſori datur officium iudicis,quod eſt vtilius, quam agere in-
terdicto,quia in interdicto oportet dari libellum,& ordinarie pro
cedere,& põt implorare iudicis officiũ ne turbetur,& vt præcipiat
turbatori,vt deſinat, vt l.fi.ſ.de offic.proc Cæſ.& l.ſi de poſſeſſio-
ne.& dic vt ibi.C.de tranſ.& hæc ꝑ alios nõ tanguntur in multis.

ADDITIONES.

a ¶Non tangatur.Vide quod in facto conſuluit Fulg.conſil.207. verſus finẽ
conſilij, vbi aliquãtulum dubitat in caſu illo,an mulier cui legatum erat
factum ſub his verbis,quòd eius vxor poſſit ſtare , & habitare in domo ,
in qua habitat de præſenti toto tempore vitæ ſuæ dum vixerit in viduita-
te,&c.& poſt eius mortem deueniat in hæredem , quòd ſi pars domus ꝑ
hæredem fuit locata, & in alia parte ipſa habitabat,dubitat, an ipſa vxor
poſſit excludi a penſione,& laudat compoſitionem .
b ¶In poteſtate.Ad ſaturitatem vide de hoc arti.per Are.conſi.17.

LEX XXIII.

1 *Si donatur vniuerſitas iuris, cenſetur tacite actum ꝙ donatarius ſubeat
onera,ad quod faciendum compelli poteſt per actionem præſ.verb.*
2 *Quando hæreditas legatur ꝑ hæredẽ, an legatarius teneatur ſubire onera.*
3 *Donatarius vniuerſitatis iuris ſi non ſoluat creditoribus, an poſſit conue-
niri a donatore,vt reſtituat res donatas condictione ob cauſam .*
4 *Quando quis tenetur mihi ad factum , an poſſit præciſè compelli ad illud
faciendum .*

1 HAereditatem. †Si donatᷣ vniuerſitas iu-
ris, cẽſetur tacite actũ ꝙ
donatarius ſubeat onera,ad qđ faciendũ cõpelli põt
ꝑ actionẽ præſcri.ver.h.d.Et dicit Bart. ꝙ eſt ſubtilis l.
parũ tñ declarat eius ſubtilitatem,& gl.q̃ ſunt hic, fuerunt ſatis de-
fectiuæ.¶In tex.ibi,(ſatisfacere debet.)ſ.ratione taciti pacti,qđ cẽ-
ſetur interueniſſe inter donantem,& donatariũ ſm Dy. & hoc ẽt
tenet gl.magna fi.in fi.& hæc reſultat ex nã vniuerſitatis, quæ cõ-
2 prehendit cõmoda,& incommoda,vt eſt hæreditas.†Et idem qñ
hæreditas legatur ꝑ hæredem, ut legatarius teneatur ſubire one-
ra,ſiue hæreditas ipſius legantis,ut l.ſi quis ſeruum.§. fin. de leg.ij.
ſiue alterius relicta huic legãti,ut l.cũ filius.§.j. & de hoc uide Bar.
in l.cum pater.§.menſæ.eo. tit. ubi idem eſt in alia uniuerſitate le-
gata,ut eſt menſa.Et no.ꝙ iſtud pactum tacitum veſtitur cohærẽ-
tia traditionis,in caſu huius l.Et ideo parit actionẽ p̃ſcri.verb.ſicut
ſi eſſet factũ expreſſe,ut C.de pact.l.legem.Et iſte eſt caſus hic,qui
nõ eſt alibi ſm Dy.¶In tex.ibi,(& creditores ɔ̃ patrẽ ueniant.) nã
ɔ̃ filiã agere non poſſum, nã licet habeat uniuerſitatẽ, tñ hẽt eam
tit ſingulari per quẽ non tranſeunt iura paſſiua in eam directa,uel
a utilia, ut C.eo.tit.l.æris alieni. ſecus ſi hẽret titulũ uniuerſalem,[a] vt l.
tutoris.C.ad l.Iul.de ui.& qđ ibi no.Bar.in l.j.& ij. ſ. de bo.poſſ.&
facit l.fi.ff.de ɔ̃hen.emp.Si tñ agerent ɔ̃ donatarium, & ille ſponte
ſuſciperet in ſe iudiciũ,liberatur donans iure taciti pacti de nõ pe-
tendo,ut C.de pact.l.ij.¶In tex. ibi, (cogendam eam.)ſ.per ipſum
patrem,non per creditores.¶Sed an poſſet cõpellere filiam ad ca-
uendũ ſibi de conſeruando eum indemnem a creditoribus hære
ditarijs? Rñdeo,non,ſi iam tradidit habitationem per l.ij.C.de hæ
reditate uel actio.uen.ſed ſi non tradidit, ſed ſe obligauerit ad tra-
dendũ,non cõpellitur tradere,niſi ſibi caueatur ꝑ no. per Bart.in
d.l.cum filius.§.j.in fin.de leg.ij.& ita intelligo no.ibi per eum.¶In
tex.ibi(præſcrip.uerb.)iſta actio cauſatur ex pacto,qđ præſumitur
incontinenti appoſitũ.Sed ſi eſſet ɔ̃ctus bo.fi.ut uenditio,daretur
etiam actio ex uendito informata a pacto , ut d.l.ij. de hæred.uel
act.uend.ſed hic non datur actio informata , quia nullam reperit
informandã per hoc pactũ, cum donãti ſimpliciter nulla cõpetat
actio ɔ̃ donatarium,uenditori autẽ bene cõpetit actio ad pretiũ.
Vnde informata datur ẽt ad id quod deuenit in pactũ,ut l.iuriſgẽ
ti.§.quinimo.ſ.de pac.¶In gl.quæ incip.(nec obſt.) ibi, (ſed ibi oĩa
bona,&c.) tu dic ꝙ ſiue donem uniuerſitatẽ,puta, hæreditatem,
ſiue bona mea,quo caſu nõ eſt donatio uniuerſitatis, licèt ſit do-
natio gñalis,inter quas eſt magna dĩa,ut no.in fi.in l.fin.§.qui qua
tuor.de leg.ij.ſi quæritur,quis teneatur creditoribus, utroq; caſu
eſt dicendũ,ꝙ non tu,ſed ɔ̃ me poſſunt agere,non ɔ̃ te.Sed ſi quæ
ritur,an ego poſſim agere ɔ̃ te, ut me defendas ab illis, dicẽdũ eſt,
ꝙ primo caſu,ſic,ut in hac l. quia vr̃ tacitè actum, in ſecũdo caſu,
non,quia generalis hoc non importat,cũ bona intelligãtur dedu-
cto ære alieno,ut l.ſubſignatum.§.bona.de uerbo.ſig.& in ſequẽ-
ti ɔ̃rio glo.de l.mulier bona.de iu.dotium.& hanc ſolõnem ſentit
glo.magna. ſequens in prin.In ſecundo tñ caſu qñ donaui omnia
bona,licèt creditores non pñt te conuenire actione ꝑſonali, qua
ego tenebar,tñ bene pñt te conuenire actione reuocatoria ad re
ſcindendũ donationem,tanq̃ factam in fraudem ipſorum, quod
præſumitur,quia omnia bona donaui. Et ex his apparet , ꝙ iſta gl.
fuit imperfecte locuta.¶Quæro,quid ſi hic non interuenerit uera
traditio,quia bona erant apud iſtam filiam, & iſte pater donando
ſibi dimiſit,qũo ueſtitur pactum tacitum,ut pariat actionem?Re-
ſpondeo,hunc articulum tangit ſubtiliter glo.fin.C.de pac.l.debi-
3 tori.& ibi uide per Doct.¶†Vltimò gl.magna fi.poſt prin.dicit, ꝙ
hic ſi iſta filia non ſoluat creditorib. poteſt conueniri , ut reſtituat
habitionem patri condi.ob cauſam per l.ij.C.de condi.ob cau.qđ
non placet,quia ibi loquitur quando fuit donatio facta ob expreſ
ſam cauſam,ut ſolueret creditoribus , & niſi ſolueret, quòd reſti-
tuat.Hic neutrum iſtorum fuit,ſed hoc uenit hic ex natura rei dõ
natæ,quia eſt uniuerſitas.Puto ergo, ꝙ ſolũ poſſit cõueniri ut ſol-
uat,non ut reſtituat,ſi non ſoluat,qui eſt ɔ̃ctus nominatus,& ſim
plex donatio,in qua non habet locũ condictio ob cãm,ut l.fi.ſ.de
4 condi.ob cau.† Item iſta glo.circa fi.tangit duas opi. qñ quis tene
tur mihi ad factum, vtrũ poſſit cõpelli præciſe ad iſtud faciẽdum,
una

ADDITIO.

a ¶Vniuerſalem.Dicit Bellamera deciſ. xxxj. de donationib.ꝙ vniuerſalis
donatio non trãsfert aliquam perſonalem actionem in donatarium, ſed
quòd creditores debent agere cõtra debitorem , & executio fiat in bonis
per donatarium poſſeſſis .

vna eſt ꝙ aut illud factũ eſt fiendũ mihi, & põt precise compelli;
aut alteri,& tunc ſecus. Alia opi. eſt ꝙ aut illud fcm̃ non eſt mere
factũ,ſed hẽt ius admixtũ,puta,ꝙ teneatur me defendere,vel in iu
dicio pro me rñdere,& põt pręcisè compelli per l.ſed & hę.§.prę
tor.ſ.de procu. Aut erat merũ factũ, vt ꝙ teneatur alteri ſoluere,
& tunc ſecus. Doc.reprehendunt ambas has opp. & dñt aliter di-
ſtinguendũ, ꝙ aut quis tenetur mihi ad factum ex diſpoſitione le
gali,& põt pręcisè compelli,vt l.ſtipulatio.§.ſiue.de ope.noui nũ-
cia.& d.l.ſed & hæ.§.prætor.de procur. ¶Itẽ ſi ex diſpoſitione te-
ſtatoris,quæ hẽt vim legis,vt l.fideicõmiſſaria.§.fin.de leg.iij.iũcto
§.diſponat.in Auth.de nup. Aut ex diſpoſitione hominis inter vi-
uos,& tunc rñr ſecus, quia in oblĩonibus facti ſuccedit obligatio
ad intereſſe poſt moram,vt l.ſi quis ab alio. de re iudi. & ſic in ca-
ſu huius l.non poteſt pater pręcisè compellere hanc filiam ad ſol-
uendum,ſed eam non ſoluentem faciat cõdemnari ad intereſſe.

LEX XXX.

1 *Qui confitetur debitorem ſuum ſibi non teneri, videtur ipſum liberare cauſa donationis.*
2 *Si quis confitetur debitorem ſuum ſibi non teneri, quòd in tali confeſſione non requiratur cauſa fauore liberationis.*

1 QVidam in iure. †Qui confitetur debi-
torẽ ſuum ſibi nõ tene
ni,vř ipſum liberare ex cauſa donationis. h.d.notabi-
liter.Et licèt hic loquatur,quando fuit confeſſus in iu
re,idem ſi extra ius.vt l.tale pcm̃.in prin. C.de pac. vř.n.liberare ꝑ
pactum de non petendo,vt ibi.Ex hoc ſequitur,ꝙ requiritur præ
ſentia debitoris, vel alterius recipientis pro eo, aliàs iſta confeſſio
non poſſet hr̃e vim pacti,quod duorum conſenſu perficit, vt l.j.
2 in prin.ſ.de pactis.¶†Sunt autem hic duo ſpecialia.Primũ,q̃a licèt
iſta ſint verba enunciatiua,tñ inducunt diſpoſitiones.i.pactum de
non petendo fauore liberationis,ſecus vbi talis fauor nõ vertitur
q̃a inter viuos non inducũt diſpoſitiones, ſed ꝓbões, vt l.Publ.
§.fi.ſ.depoſi.¶Eſt autẽ magna vtilitas,quia ſi important pactũ de
non petẽdo,licèt debitor cõfiteatur, ꝙ re uera erat eius debitor,
talis confeſſio creditoris ſeu pcm̃ non retractatur. Sed ſi induceret
ꝓbõnẽ tantum,tunc ſecus, quia omnis probatio ẽt in cõfeſ-
ſionẽ recipit aliam probationem in ꝯriũ, vt l. cũ falſa. C.de iuris &
fa.igno.maxime per confeſſionẽ alterius partis, iuxta not.in auth.
ſed iã neceſſe.C.de don.ante nup.& in cor.vnde ſumitur,hic ergo
non poſſet probari cõtrarium per creditorẽ, ſed in l. Publ.§.fi.ſic.
¶Et ex hoc apparet,dum tex.dicit, {actionem videre amiſiſſe,} ꝙ
debet intelligi.ſ.in effectu,non ipſo iure, quia per pcm̃ de non pe-
tendo non tollitur actio,ſed eliditur,vt ſ.de pac. l.ſi vnus.§.pactus
2 ne peteret.¶†Aliud ſpeciale eſt, quia in tali confeſſione nõ requi-
ritur cã,fauore liberationis, immo ſubintelligitur cã donationis,ꝑ
hunc tex.notabilem.Secus ſi tendat ad obligandum. l.cũ de inde-
bito.§.fi.de prob.¶Item loquitur iſta l.qñ quis fuit confeſſus circa
deciſoria litis.Si autem circa præparatoria,dic vt plene per gl.in l.is
qui ſe obtulit.cum l ſeq.ſ.de rei ven.Et per Bart.in l.non fatetur. de
confeſſis.Et adde not.in d.l.tale pactum.in prin.ſ.de pact.

1 *Qui donat bona viuẽtis, q̃ ſperat ad ſe pertinere iure ſucceſſionis, tanq̃ indignus priuatur eius hæreditate, & applicatur fiſco, nec valet donõ.*
2 *Si filius liberat debitores paternos viuente patre, & poſtea ſuccedit patri, an poſſit venire contra liberationem.*
3 *Quid econtra, ſi pater conſentiente filio donauit bona, an poſſit filius mortuo patre reuocare donationem vſque ad legitimam.*

1 §.Donationem. †Qui donat bona viuentis, quæ
ſperat ad ſe pertinere iure ſucceſ-
ſionis, tanquam indignus priuatur eius hæreditate, & applicatur
fiſco,nec valet donatio.h.d. notabiliter. ¶Et intelligo iſtũ §.qñ iſtę
donauit iſta bona,non tanq̃ ſua de pſenti,ſed tanq̃ ad ſe ꝑuentura
ex ſucceſſione cognatæ,quæ ſpes erit imꝓbabilis ea uiuente, ut l.
poſt emancipationẽ.de libe.leg. & intelligo verum qđ hic dř,ẽt ſi
contuliſſet donationẽ in illũ caſum, puta, dono tibi bona talis cũ
ad me peruenerint eius ſucceſſione, nec ob. l. & hæredi.§.ſi filia.ſ.
de pac.quia ibi nõ cõtulit pactum in caſum ſucceſſionis,ſed in ca-
ſum quo eſſet ſui iuris,quæ ſpes non erat improbabilis. ¶Item ibi
paciſcẽs filia habebat aliquod ius tpe pacti, hic nullũ,licèt ſperaret
hr̃e.Si autẽ donaſſet tanq̃ bona propria, tunc licèt non valeret in
præiudiciũ cognatæ quæ erat dña, valeret tñ in præiudiciũ ſui,vt
teneatur de euictione,vel de dolo,vt ſ.eo.l.Ariſt.§.fi.vel ut repel-
latur a vendicando,& vt teneatur donõnẽ implere, ſi poſtea ſuc-
cedat illi cognatæ,per ea quæ not.in l.necnon.C.de capt.quã iſto
modo intelligo,quia ex iure ſuperueniente donatori confirma-
tur ius donatarij,vt l.cũ vir prędiũ.de vſuca. nec priuatur ſucceſ-
ſione,quia nõ fundauit ſe in morte alterius,vel in ſucceſſione ſpe-
2 rata.†Quid autẽ ſi filius liberat debitores paternos viuente patre,
& poſtea ſuccedit patri,an poſſit venire contra liberationẽ?dic vt
per Dyn.& Barto.in l. filiusfamilias infra de ſolu. & l. cum domi-
3 nus.de pec. leg. ¶†Item quid econtra ſi pater conſentiente filio
donauit bona ſua,vtrum poſſit filius mortuo patre reuocare do
nationem vſque ad legitimam? vide Cynum in l 2. in fi.C.ſi quid
in fraudem patro.& not.in d.§.filia.

LEX XXXII.

1 *Poteſt quis donare ſuæ concubinæ nec reſcinditur donatio, licèt poſt ea cũ ea matrimonium contrahat.Et an ſit concubina, vel vxor, ex qualitate perſonarum, & conditione uitæ perpenditur.*
2 *Miles non poteſt aliquid donare uel relinquere concubinæ.*
3 *Quid in clerico.*
Caſus in quo concubina eſt melioris conditionis quàm vxor.
Habens filios ex concubina, an poſſit ipſi concubinæ aliquid legare, uel eam hæredem inſtituere.
4 *Quando res peruenit ad caſum a quo incipere non poteſt, ſi iam eſt perfecta, non irritatur.*
5 *Quãdo aliquis tanq̃ filius legitimus, & naturalis petijt bona paterna, & ſic hẽt neceſſe probare matrimonium interueniſſe inter patrẽ & matrem, & non põt probare matrimonium per inſtrumentũ, uel ꝑ teſtes, qui fuerint præſentes: ſed probat quòd ſtabant adinuicem, ſicut ſtat vir & uxor, quid debeat tunc aduerſarius probare in contrarium.*

1 DOnationes. †Poteſt quis donare ſuæ cõcu
binæ,nec reſcinditur donatio,
licèt poſtea cũ ea matrimonium ꝯhat.Et an ſit cõcu-
bina,vel uxor,ex qualitate perſonarũ,& cõditione ui
2 tæ perpenditur.h.d.†Fallit in milite,[a] qui non põt donare, uel re-
a linquere concubinæ.l.ij.C.de do.inter virum & no. Bar.ſ.eo.l.af-
fectionis.& in l.miles ita.§.mulier.de teſt.mil. & in l. mulierem.de
his quib.vt indi.& idem in clerico, vt ſuæ concubinæ nõ poſſit do
nare,ſicut nec miles armatæ militiæ põt,vt no. Bart.in dictis iurib.
& in l.miles.de re iu.Et relictũ cõcubinæ a milite factũ, applicatur
fiſco.d.l.mulierẽ.& idem vř in relicto cõcubinę a clerico facto,cũ
miles,& clericus ęquiparentur, ſm̃ Bart.in dictis iurib. ẽt clericus
donare põt cõcubinæ vſq; ad cõcurrentẽ quãtitatẽ meritorum,
vt no.Pet.de Anch.conſi.257.maxime ſi deſierit eſſe concubina,
3 vt vult gl.in l.miles.§.mulier.de teſta.mil.¶†Not. concubinã eſſe
melioris ꝯdõnis q̃ uxor in hoc,quia donõ facta uxori non ualet,
ſed facta cõcubinæ,ſic ut hic.Et eſt rõ, quia nõ tantus amor pſu-
mitur in concubina,ſicut in uxore,& ſic ceſſat ratio,ne ſe mutuo
amore ſpolient,ut l.j.cũ ſeq.de don.inter uirũ.Põt ẽt cõcubinæ le-
gari,& hr̃s põt inſtitui,ut l.qui concubinã.de leg.iij.& hoc no.pro
illis qui hñt filios ex cõcubina, & nõ pñt filijs relinquere quãtum
uolunt extantib.legitimis,quia uř,ꝙ poſſint relinquere cõcubinæ,
quæ poſtea tradet filijs uerisimiliter. ¶In ꝯrium ne fiat fraus,ut l.
j.C.de natu.libe.unde poteſt diſtingui,an habeat filios,uel non,co
gita ſuper hoc.¶Item diſtingui põt,an ſint propriè concubinę an
impropriè,ut adultera, quia tunc conſtat ꝙ maiorem affectionẽ
habet ad illam,quàm ad uxorem,ex qua pro illa derelinquit uxo-
4 rem.¶†Item no.ꝙ qñ res peruenit ad caſum,a quo non poſſet in
cipere,ſi eſſet iam perfecta,non irritetur,qđ dic per Dyn.in l.regu
la.fac.legitime,de reg.iur.& per Bart. in l. ſi plurib.§.& ſi placet. de
5 uerb.obl.¶†Vltimò no.in fi.qñ aliquis tanquam filius legitimus,
& naturalis petijt bona paterna,& ſic habet neceſſe probare ma-
trimonium interueniſſe inter pr̃em,& matrẽ,& non põt probare
matrimonium ꝑ inſtr̃m,uel per teſtes, qui fuerunt præſentes,ſed
b probat,ꝙ ſtabant ad inuicem[b] ſicut ſtat uir & uxor, aduerſarius
ad elidendum hanc probationem præſumptiuam põt articulare,
ꝙ uir erat homo magnæ conditionis, & illa uilis cõditionis, & ꝙ
non eſt præſumendũ,ꝙ cum illa ꝯxerit matrimoniũ, ſed ꝙ ipſam
habuerit pro concubina,ꝙ non mittebat eã honorifice, ſicut ſo-
lent mitti uxores,ad hoc quod hr̃ ſ.de ritu nuptia.l.ut liberæ.

ADDITIONES.

a ¶Milite.Adde Bal.conſi.236.j.lib.& dicit Bellamera deciſ.ſuis 126.de do. ꝙ non valet donatio facta concubinario ſi per fraudem fuit concubina inducta ad donandum, & ꝙ ſi iurauerit non reuocare, ꝙ debet relaxari iuramentum,& tenet Roma.conſil.43. ꝙ donatio militi in concubinam iuramento delato teneat,ſicut donatio inter virum,& vxorem.
b ¶Ad inuicem.Vltra loca vulgaria late vide per Soci.conſi.39.

1 *Si res donatur ad uſum donatarij, cenſetur donata proprietas, non uſus tantum & donatio perfecta non poteſt reuocari ex leui offenſa donatarij contra donatorem commiſſa.*
2 *Inter aſcendentem & deſcendentem, an præſumatur animus donandi.*
3 *Quando trado alteri rem tuo nomine, & te præſente, videor tradere tibi, & etiam ſi te abſente, ſi tamen tuo mandato ſeu voluntate.*
4 *Quando dono tibi rem ad uſum, illa uerba, ad uſum, non reſtringunt donationem ut uideatur donatus uſus tantum, ſed eſt donata proprietas.*
5 *Cauſa legati an reſtringat legatum.*

1 §.Species extra. †Si res donatur ad uſum donata-
rij,cẽſetur donata proprietas, nõ
uſus tantum,& donatio perfecta non poteſt reuocari ex leui of-
2 fenſa donatarij ꝯ donatorem commiſſa.h.d.¶†No.text.ibi,{ſui ro
traditis.}nam non dicit,ꝙ donauerit, & tamẽ ſtatim ſubijcit,ꝙ vř
donaſſe

donaſſe. Qđ in dubio inter aſcendentẽ & deſcendentẽ pſumitur animus donãdi,ita alle.Bar.iſtũ text.in l. quæ dotis. ſolu.ma.facit l. Publia.in prin.ſ.depo.hoc tñ vr̃ verũ,qñ ceſſat alia præſumptio,vt erat hic,quia tradiderat noĩe filiæ, alias vr̃ ſecus, vt ſi pr̃, vel mater impendat in rem filij vel filiæ, quia non vr̃ aĩo donandi impendere,ſed negotiũ illius gerendi, ſecus qñ impendit in pſonã, vt in l.aſi
3 menta.in prin.& in fi.C.de neg geſt.¶† Item no.ꝙ qñ trado alteri rẽ tuo nomine,& te pſente,videor tradere tibi.Sed certe vr̃,ꝙ ẽt ſi te abſente,ſi tñ tuo mandato,vel voluntate.ↄ. de ſol.l.ſolutam. Solu.qñ te præſente cenſetur tradita tibi vere, quia per aſpectum acquiris poſſeſſionem immediate,& ſic etiam dñium, vt ↄ.de ſol. l.ſi pecuniam.Sed qñ te abſente,tunc ficte,& hoc colligitur in l.fal
4 ſus.§.ſi is.ↄ.de fur.vbi colligitur effectus huius diſtinctionis.¶† Itẽ no.ꝙ qñ dono tibi rem ad vſum illa verba,{ad vſum}non reſtringunt donationem,vt videatur donatus vſus tñ, ſed eſt donata p
a prietas, quia illa verba cõcernunt cõmodum tñ.ſi aũt alterius, habẽt reſtringere,arg.in l.cum pater.§.dulciſſimis. de leg.ij. quod
5 dic plene vt per Bar.in l.iiij.§.fi.ↄ.de ali.& c.ba.lega.poſt O'dr.† vbi ponit de iſto arti.an cauſa legati habeat legatum reſtringere.

ADDITIO.

a ¶Proprietas.Adde quod voluit Bald.conſi.334 iiij.lib. & in l.ſi mulier.de iure do.& in præludijs feud.& in l.iij.C.de don. ante nup. & in l. j. C.de fruct.& lit.expen.in rub C.de iure emphy.no.tamen,ꝙ Lud.Rom.ſig.ſuis dicit,ſe de facto vidiſſe,cum legata eſſet vtilitas certi palatij eccleſiæ ſancti Pauli Romæ,ꝙ videbatur tantum relictus vſus.

1 *Donatio facta filio in poteſtate ſicut confirmatur per mortem donantis ſi moriatur ante filium,ita confirmatur ſi filium emancipat & donationem non reuocat.*

2 *Pater ſi tradit filio ſtudenti libros, & non apparet quòd donauerat,poſtea ipſum emancipat,ſi non adimit videtur ſibi donare, & non tenetur conferre fratribus,& quid ſi non emancipat.*

1 §.Pater, qui filiæ. † Not.hic ſingulariter,ꝙ ſicut donatio facta filio in poteſtate confirmatur per mortem donãtis ſi moriatur ante filium, vt l.ij. cum ibi no.C.de in offic. dona. & l.donationes. C. de dona. inter vi.& uxo.ita confirmatur ſi filium emancipat, & donationẽ non
2 reuocat, & hoc ſingulare no.¶† Et per iſtum tex.dicunt Doct. ꝙ ſi pater tradidit filio ſtudenti libros,& non apparet quòd donauerit,poſtea ipſum emancipat, ſi non adimit, videtur ſibi donare,& non tenetur conferre fratribus, ſed habet eos præcipuos.¶ Quid autem ſi non emancipat, quid iuris ſit, vide plenè per Barto.in l.ſi donatio.C.de dona.& in l.filiæfami.ercif.

§.Eiuſmodi lege. † Pactũ, ꝙ depoſitũ reſtituat alteri q̃ deponenti non indicit donationem in perſonam illius.h.d.¶ Quod vr̃ verum, niſi ille ſit de deſcendentib. deponẽtis,ut l.Publi.ſ.depo.& ſupra ea.l.§.ſpecies.Actio tamen vtilis bene acquiritur illi,quia pactum fuit appoſitum ſuper re paciſcentis,quæ durabat eius,quo caſu alteri p alterum poteſt acquiri,ſm̃ communem doctrinam Doctorum,per dictam l. Publi. ſecus qñ non durat paciſcentis, vt l.pactum.C.de pac.conuen.niſi in mutuo,vt l.certi cond.§.ſi nummos.ſi cer.pet. propter eius frequentiam. Ille tamen ſi non eſt de deſcendentibus,cenſetur adhibitus,ut procurator, & ideo tenetur reſtituere paciſcenti,vel hæredibus eius. & hoc vult gl.hic poſita.

a §.Perfectè donat. Reus criminis læſæ maieſtatis[a] non poteſt donare etiam ſi nõ ſit de crimine accuſatus, dic vt ſ.eo.l.poſt contractum.

ADDITIO.

a ¶Læſæ maieſtatis.Adde vt per Socin.conſi.22.

LEX XXXIII.

1 *Conceſſio ad vſum indeterminatum dicitur precarium, non donatio, & tranſit ad hæredes concedentis, & poteſt per eos reuocari.*

2 *Precarium mortuo concedente,ſi hæredes eius non mutant voluntatem, an ſit nouum precarium, & an ſit neceſſaria noua conceſſio.*

1 LVcius Titius. † Conceſſio ad vſum indeterminatum dr̃ precariũ, nõ donatio, & trãſit ad hæredẽ cõcedentis, & põt p eos reuocari. h. d.in effectu, ſecus ſi eſſet donõ, vt ſ. eo.l.Aquilius.& l.Ariſto.¶In tex.ibi, {ex voluntate mea.} ex hoc uerbo gl.dicit,ꝙ hic fuit pcariũ,cũ cõceditur ad uoluntatẽ concedentis,ſed non placet,qa nõ dixit, ad voluntatẽ, ſed ex voluntate, primũ.n.importat durationem voluntatis,& ſic ad finẽ donõnis apponitur, ſm̃ verò apponitur ad principiũ, quia ſignificat,ꝙ ex uoluntate ſua vtatur,nõ autẽ quouſq; voluerit. Conſtat autem, ꝙ oĩs ɔ̃ctus ſit ex voluntate, ſed non durat quouſq; durat uoluntas,ut l.ſicut.C.de act.& oblig.præterea hic ẽt ſi iſtud uerbũ non fuiſſet appoſitũ,diceretur pcariũ, quia fuit cõceſſio indeterminata reſpectu tpis,vt no.p gl.in l.j.ↄ.de preca.& l.in cõmodato.§.ſi-
2 cut.ſ.cõmoda.& patet ex ſummario.¶† In fin.l.ibi,{poſſe mutare uoluntatẽ.} Innuit ergo,ꝙ ſi hæredes non mutãt voluntatẽ, precariũ durat ex parte cõcedentis,& trãſit ad hr̃dẽ eius,ſed ſicut ipſe poterat reuocare expreſſe,ita hr̃des eius.hoc ẽt innuit tex.in l.quę ſitũ.§.j.ſ.de pcario.ſed gl.ibi tenet ɔ̃rium quæ inc. {ſed nunquid.}ſ. ꝙ morte concedentis finiatur,& ꝙ in pſona heredis ſit nouum precariũ.Dic ꝙ ille tex.non patitur,quia eſſet neceſſaria noua conceſſio,& tñ ibi loquitur ẽt qñ ignoratur qs fuerit hæres, & ſic nõ interuenit noua conceſſio.Aliud ergo eſt dicere,concedo tibi ad voluntatem meam,quia ipſa tunc ipſo mortuo expirat cõceſſio, qa expirat voluntas,ut l.iij.ſ.loca.& ita põt intelligi illa gl.Aliud eſt concedere ſimplr ad vſum indeterminatum, & tunc nõ expirat, ſed bene p hæredẽ põt reuocari,vt hic,vtroq; tñ caſu dr̃ precariũ per mortẽ,non eius cui conceditur,licèt dixerim ſ.eo.l.Aquilius. non expirare,quia habebam text falſum in l.cum precario. in fi.ↄ. de prec. ɔ̃rium tamen eſt verum ſecundum verum intellectum.

LEX XXXIIII.

1 *Conuentus ex cauſa donationis condemnatur quatenus facere põt,etiam ſi non primitiua obligatione,ſed ſecundaria de conſtituta, & iſta exceptio poteſt opponi etiam poſt ſententiam ad executionem.*

2 *Exceptio quæ non impugnat ſententiam de iniquitate, ſed tendit ad moderandum executionem,poteſt opponi etiam poſt ſententiam,quæ trãſiuit in rem iudicatam cum ſit executio.*

Quid in executione inuentarij.

1 VLpianus id quod. ¶† Conuentus ex cauſa donationis condemnatur quatenus facere poteſt,etiam ſi non primitiua obligatione, ſed ſecundaria de conſtituta, & iſta exceptio põt opponi etiã poſt ſñiam ad executionẽ.h.d.¶In tex.ibi,(ſolui conſtituit.) Et ſic tenetur duplici actione.ſ.ex ſtipl one, & illa eſt ciuilis, & originalis actio,& de conſtituta,& iſta eſt prætoria, & non originalis,& iſta fuit intentata.Ideo uidebatur, ꝙ ea non hr̃et priuilegium.Sed ɔ̃rium eſt,quia attenditur originalis, vt hic in uer.(cau-
2 ſam.n.) ¶† In text.ibi, (ſed & condemnatio.) no. hic,ꝙ exceptio quæ non impugnat ſñia.. de iniquitate, ſed tendit ad moderãdũ executionem,poteſt opponi etiam poſt ſñiam,quæ tranſiuit in rẽ iudicatã cũ ſit executio, vt ↄ.de re iudi.l. Neſennius.§.fi.& l.ex diuerſo.§.fi.ſol.ma.Et ideo exceptio inuẽtarij poteſt opponi in executione ſñiæ, quia non impugnat ſententiam de iniquitate ſm̃ Doc.in d.l.Neſennius.¶In gl.ibi,ſed arg. contra, ſupra de pec.l.iij. §.ſed ſi filius.immo eſt §.ideſt ſcripſit.ſecũdum Dy.& ſolue,ut ibi, vel dic,ꝙ ibi non poteſt dari actio ex originali cauſa, ideo inſpicitur ſecundaria,hic poterat dari ex vtraque,ideo inſpicitur primitiua ſm̃ Raynerium,vel ibi ex mutatione tituli actionis mutatur ratio legis ſecundum eundem Raynerium, & hoc verius.

§.Ea lege donatio. † Si tibi do vt ſtatim mihi reſtituas, non impeditur dñij tranſlatio,ſi ex reſtõne tibi remaneo obligatus.h.d.Nã tunc datio mea nõ fuit inanis.Sed ſi nõ remaneret, ſecus, quia fuiſſet inanis tranſlatio dñij ad momentũ,ita loqr̃ l.qui ſic.ↄ.de ſol.¶In text.ibi,(non impeditur dñij tranſlatio.)nõ enim cenſetur tranſlatio momentanea,& ſic inutilis, quia cum ſibi remaneat actio ex mutuo contra donatorem,cenſetur etiam ipſa pecuniaria, & eius dominium remanere, non ſic,ſi nulla ſibi actio remaneat.

§.Mutus. No.hic ſingulariter gl.quæ tenet, ꝙ diſtinctio quæ ponitur in d.l.diſcretis. C. qui teſt.fa.poſ. habeat locum in contractibus inter viuos, quod perpetuo tenementi,quia ſimpliciter tex.dicunt,ꝙ mutus & ſurdus pñt ɔ̃here, vt hic,& l.item quia.ſupra de pac.& non recolo iſta iura limitari p illam l.diſcretis.niſi per iſtam gl.ut intelligantur ſm̃ diſtinctionem illius.l.tene menti.iſta tamen gl.loquitur in donatione,ſed fortè in alijs contractibus deberent dicta iura indiſtinctè ſeruari, & ego
a habui iſtum caſum de facto,[a] & allegaui iſtam l. pro ſing.in hoc, quia non reperio aliquem doctorem hoc dicentem.

ADDITIO.

a ¶De facto.Adde eundem conſi.332.in vltima impreſſione.

1 *Exceptio merè perſonalis,quæ obſtabat deleganti, non obſtat cui facta eſt delegatio, etiam ex cauſa lucratiua.*

2 *Donans conuentus ab alio quàm ab eo cui donauit, non habet exceptionem vltra quàm facere poſſit, quando conuenitur ex delegatione, & quia mandato donatarij alteri promiſit.*

3 *Quid ſi non promiſiſſet,ſed donatarius alteri iura ſua ceſſiſſet, an contra ceſſionarium poſſit opponere exceptionem iſtam,cum ceſſionarius vtatur iure cedentis.*

1 §.Si cum primus. † Exceptio mere perſonalis, quæ obſtabat deleganti, non obſtat cui facta eſt delegatio,etiam ex cauſa lucratiua.h.d.ſecus ſi
2 non eſt mere perſonalis,ut ſupra eod.l.iij.§ aliud.¶† No.hic ꝙ donans conuentus ab alio,quàm ab eo,cui donauit,non hẽt exceptionem vltra q̃ facere poſſit.Hoc intelligo,qñ conuenitur ex delegatione, quia mandato donatarij alteri promiſit, ſed ſi non pro-
3 miſiſſet, † ſed donatarius alteri ſua iura ceſſiſſet,an cõtra ceſſionarium

tium poſſit opponere exceptionem iſtam cum ceſſionarius vtatur iure cedentis, dic vt no. j. de doli exce. l. apud Celſum. §. auctoris. & §. ſeq. & adde quod not. per Dyn. in l. ſi quis in ius. de regulis iuris lib. vj. & quod not. in l. ſi quis in rem. ſ. de procu.

LEX XXXV.

Si pater. † Si mutuaui nomine alterius aïo ſibi donandi, eo ipſo perficitur donatio. h. d. ¶Dubium erat, quia iſto iure non perficiebatur donatio, niſi interuenerit traditio inter donantem, & donatarium, vel ſtipulatio, vt no. per gl. j. §. prox. ſed hic neutrum iſtorũ interuenit. Sed dic ꝙ interuenit aliud, qđ loco alterius eorũ hr, quia ex tali mutuo acquiritur ſibi actio, licèt nõ ꝯ me, ſed ꝯ illum qui recipit mutuum, vt l. certi condictio. §. ſi nũmos. ſ. cer. pet. Sicut ergo ſi perficeretur, ſibi quęreretur actio ꝯ me ex ſtipl'one, ita ſi acquiritur ꝯ alterum ex facto meo, vt hic, & j. l. proxi. §. fin. ¶In tex. ibi, (donationis animo.) Not. quia hoc expreſſe fuit actum, ꝙ mutuabat animo donandi, & ſic innuit, ꝙ ſimplr mutuaſſet noïe filij, nec dixiſſet ꝙ aïo donandi, non cenſetur donaſſe, & iſtũ text. aliàs allegabam ꝯ Bart. qui dicit in l. quę dotis. ſolu. mat. ꝙ inter patrem, & filium præſumitur animus donandi, tamen hic poteſt intelligi maximè, quia idem ſi hoc fuiſſet dictum, vt l. donationis. §. ſpecies. ſ. eod. Et ad hoc facit l. ſeq. §. fi. j. eo tit. ſed ibi fuit plus, quia etiam vſuras recepit ex mutuo nomine, & ad vtilitatem nepotis, certe tunc etiam ſi mutuaſſet nomine extranei, & vſuras recepiſſet ad vtilitatem eius, videretur ꝙ mutuaſſem animo donandi, ſed
a ſecurius eſſet dicere contrarium in extraneis [a] ꝙ nõ videar illi donaſſe ſortem, & ꝙ poſſim repetere per actio. nego. geſt. licèt ſibi acquiſiuerim actionem. Ita voluit expreſſe Bar. in l. frater a fratre. de condi. inde in j. q. & ita videtur intelligere. §. ſi nummos.

ADDITIO.

a ¶In extraneis. Adde vt per Anch. conſi. 21. & ſeq.

§. Si quis aliquem. ¶† Donatio facta ꝑpter merita nõ reuocatur propter ingratitudinem, nec redditur nulla propter inſinuationem non factam. h. d. ad hoc allegatur.

LEX XXXVI.

1 *Mandatum etiam in rem ſuam ſi non fuit translatum aliquod ius in donatarium, morte expirat.*
2 *Quod aliud ſit cedere, & aliud concedere.*
3 *Mandatum in rem ſuam, an poſſit reuocari.*
4 *Cedens apud quem remanſit actio directa, an poſſit agere, & non poſſit ſibi opponi exceptio per reum de actione iam ceſſa.*

1 Ad eum quem. † Mandatum etiã in rẽ ſuam ſi non fuit translatum aliquod ius in donatarium, morte expirat. hoc
a dicit in effectu ſecũdum intellectum [a] glo. & Docto. ¶Et notandum, ꝙ dr in rem ſuam, qñ mandatarius non habet reſtituere mandatum, quod exigit, ſed poteſt ſibi reſtituere. Item dr ſimplex, qñ non fit ceſſio actionis, & ſic non transferuntur vtiles in mãdatarium, ſed duntaxat committitur exercitium directarũ, & iſto caſu loquitur hic, quia iſte non ceſſit, ſed cõceſſit, & primũ plus importat, q̃ ſecundum. Itẽ debes ſcire, ꝙ ſi quis manumittat, ſeruũ inter viuos, & non adimat ſibi peculiũ, vr ſibi donaſſe, licèt ſit ſecus, ſi relinquat libertatem in vltima voluntate, vt l. j. C. de peculio eius qui liber. meruit. ¶In primo autem caſu licèt ex tali donatione tranſeat dñium rerum corporaliũ exiſtentiũ in peculio, actiones tñ perſonales non tranſeunt in manumiſſum, niſi cedantur, vt l. Sticho. ſ. de pecu. circa fi. tit. hic ergo iſte dñs manumiſſor dixit, ꝙ concedebat peculium, & nomina exiſtẽtia in peculio, dubitatur utrum ex iſtis verbis videatur ceſſiſſe actiones, & ſic vtiles fuiſſe translatas in donatarium, quia tunc per mortẽ concedentis non reuocaretur ceſſio, & iurium translatio. & in iſta l. dr in effectu ꝙ non, ſed tantum cẽſetur mandatum exercitium directarũ huic manumiſſo, ideo valet ad eius tantum vtilitatem, & ſic dicebatur procurator in rem ſuam, quia nõ habebat reſtituere, quod exigebat, tñ mandatum morte concedentis expirat re integra, & ſic actiones cõpetunt omnibus hæredibus pro hæreditarijs portionibus, adde ꝙ poterunt cõpelli ad cedẽdũ huic donatario, vel ad reſtituendũ quod exegerunt virtute talium actionũ, per notata per gloſſam primam d. l. Sticho. ſ. de pecu. ¶In prin. l. ibi, (manumiſerat.) ſcilicet non adempto peculio, & ſic vr ſibi donaſſe, ut d. l. j. C. de pecu. eius qui libe. meruit. ¶In tex. ibi, (tam in omnibus.) iſtud faciebat dubium propter verbum ꝯcedere, quod eſt j. quia videbatur ceſſiſſe actiones contra nomina debitorum, & ſic ꝙ ptinerent ad illum ſolum manumiſſum, & non ad cohæredes etiã;
2 ſed ꝯrium eſt, † quia aliud eſt cedere, aliud concedere, [b] vt hic in
b gl. ¶In gl. magna, in prin. ibi, (non enim per talem epiſtolã aliquid fuit quæſitũ liberto in omnib.) id eſt non fuit ſibi quæſita actio directa, quæ non potuit ſeparari a ſcribente, vt l. quis ergo caſus. ſ. de peculio. nec vtilis, quia non fuit ceſſio, ſed conceſſio, tñ bñ fuit quęſitum ei exercitiũ directæ actionis, ſed quia illud exercetur nomine mandantis, non cenſetur ſibi aliquid acquiſitum. ¶In gl. ibi, (& ſic facta procuratio in rem ſuam.) innuit iſta glo. ꝙ non dicatur fieri procurator in rem ſuam, niſi ante cedatur actio, ſed contrariũ eſt, quia etiam ſi non ceditur, ſi tñ non hẽt reſtituere, quod exigit, dicitur in rem ſuam, id eſt ad ſuam vtilitatem. Sed in primo caſu potentius eſt mandatum, quia cum ſit translata vtilis, non finitur morte mandantis, ſicut nec morte mandatarij, vt l. illam. C. cod. tit. ſed in ſecundo ſic, vt hic, & l. ſi quidem. C. de actio. & obl. Et per hoc uidentur reduci ad concordiam gl. quæ videntur contrariæ, ſcilicet in l. ante litem. ſupra de procura. in prima gl. quæ te-
3 net† quòd mãdatum in rem ſuam non poteſt reuocari etiam per expreſſam reuocationem per legem, quæ oïa. circa finem, eo. tit. multo minus per tacitam. ſ. morte mandantis. Alia glo. quæ dicit, ꝙ poteſt reuocari, niſi in tribus caſibus, qui ponuntur in l. iij. C. de nouatio. in l. ſicut. §. ꝑcurator. ſ. qui. mo. pig. vel hypo. ſolui. ¶Sed dic, ꝙ aut non fuit facta ceſſio, & ſic nulla actio trãslata fuit, & reuocatur per expreſſam, & etiam per tacitam reuocationẽ, vt hic, & in l. ſi quidem. Aut fuit facta ceſſio, & tunc aut quæritur, an poſſit reuocari adeo, ꝙ mandatario auferatur poteſtas agendi, & dico ꝙ non, quia non poteſt mãdans auferre ius translatum, & ita
4 intelligo gl. in l. ante omnia. de procu. per l. quam allegat. † aut quęritur an cedens apud quem remanſit actio directa, poſſit agere, & non poſſit ſibi opponi exceptio per eum de actione iã ceſſa, & dico ꝙ poteſt, præter q̃ in tribus caſibus illis l. iij. C. de nouatio. & ita loquitur gl. in d. l. ſicut. §. ſi procurator. per hoc tñ non dr reuocari mandatum, quia licèt cedens poſſit agere, etiam ceſſionarius poteſt eo inuito, & ſi agat poſtq̃ cedẽs cępit agere poterit cedẽtem impedire, cum ipſe ceſſionarius habeat vtilem, quę prefertur directæ hoc caſu, ut l. ſi procurator meus. de procu. ſed ſi eſſet reuocatum, non poſſet agere inuito cedente. Et ex prædictis remanet iſte articulus melius declaratus, quàm declaratur ꝑ Bal. in l. j. C. de actio. & obli. vbi omnino vide de hoc paſſu. Et per me ſ. de pac. l. reſcriptum. §. plerunque. ubi plene dixi.

ADDITIONES.

a ¶Ad intellectum eorum quæ hic ſcribuntur vide Are. conſi. 125.
b ¶Concedere. vide tex. cum glo. & Barto. in l. uxori ſuę. §. fin. de legat. iij. & de uerbo, concedo, aſſigno. an importet dominij tranſlationem, vide per Alex. conſi. 160.

§. Lucius Titius. Antequam quis tradat rem poteſt eam obligare, licèt ad tradendum perſonaliter ſit obligatus. Et ſi poſtea tradat, tranſit cum onere obligationis. h. d. Ratio eſt quia erat dominus antequã traderet, vnde non ſolum obligare, ſed etiã dominium poterat trãſferre in alterum, ut l. quoties. C. de rei ven. ¶In tex. ibi, (donauit.) non tradendo, ſed promittendo, vel dicendo, dono, quod verbũ habet vim pacti nudi, & olim non producebat actionem, hodie ſic, vt l. ſi quis argentum. C. eod. ¶In text. ibi, (an donatio perfecta ſit,) & ſic non fuit reuocata per illam pignorationem, nam iſta poſſunt ſimul ſtare, ꝙ alius habeat fundum obligatum, & alius habeat dominium ex cauſa donationis ſicut ex cauſa vſucaptionis vel preſcriptionis, ut l. iuſto. ſ. non mutuat. de vſucap.

§. Quia ſub nomine. Donatio perficitur licèt donans donatario non obligetur, ſi tamẽ alter facto donantis illi obligetur. h. d. Erat ergo hic dubium, quia iſto iure non fiebat donatio, niſi interueniente traditione, vel ſtipulatione per quam donans donatario obligabatur, vt no. per gl. in prin. huius l. hodie, etiam ſi interueniat pactum nudum, ut l. ſi quis argentum. C. eo. Sed in caſu huius §. nullũ iſtorum interuenerat, nec traditio facta donatario, nec ſtipulatio vel pctũ, ex quo donans donatario obligetur. Sed certe interuenit aliud qđ tãtundem valet. ſ. traditio facta alteri nomine donatarij, ex qua ille alter obligabatur donatario, & iſte eſt effectus huius §. An autem ſufficiat hoc ſolum. ſ. ꝙ nomine illius alteri mutuauit, vt præſumatur voluiſſe donare illi, cuius nomine mutuauit. iſte tex. innuit ꝙ ſic. Sed l. ſi pater. in prin. ſ. eod. innuit ꝯrium, vt ibi dixi. Sed dic, ꝙ ſi mutuauit nomine meo, & poſtea etiam vſuras recipit meo nomine, præſumitur ꝙ voluit donare, vt hic. Et licèt loquatur in nepote, idem vr in extraneo, quia ex hoc magis declaratur animus in primo actu. Aut non recepit uſuras meo nomine, & tunc ſi eram de deſcendentib. eius, præſumitur donaſſe, vt dixi ſ. eo. l. donationes. §. ſpecies. ſi non eram de deſcẽdentibus, ſecus, quia mihi acquiritur actio, teneor tñ ſibi reſtituere, per ea quæ no. Bar. in l. frater a fratre. de condi. inde in j. oppoſitione.

De donationibus & mortis cauſa capionib. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Donans cauſa mortis, plus diligit ſe quàm donatarium, & magis donatarium quàm hæredem, & an poſſit reuocare donationem quandocunque voluerit eo viuente.*

Mortis

MOrtis cauſa. ¶†Not.ꝙ ille qui donat cauſa mortis, vult ꝙ donatio nõ habeat effectum ſe viuente. Sed demum eo mortuo
1 viuente donatario, & ex hoc ſequitur, qđ in l. dr̃, ꝙ plus diligit ſe, quàm donatarium, & magis donatarium quàm hæredem. Sequitur etiam aliud, ꝙ poteſt reuocare quãdocunq; eo viuente, quia donatio non eſt perfecta. Glo. autem hic dicit ꝙ in hac donatione donans obligat ſe donatario, ſi ſibi tradit, vt).l.inter mortis. Hoc videtur contra Bar.in l.ita ſtipulatus. in ij.q.qui tenet, qñ oblĩo eſt in diem certam an, ſed incertam quando, vt in die mortis, ante diem nulla naſcitur oblĩo, ſed certè donatio cã mortis, iſta videlicet dono tibi poſt mortem, vel cum moriar.). eod. l.Seia. eſt in talem diem certã an, ſed incertam qñ, & tñ oblĩo eſt orta ante diem.ſ.ante mortem donantis, qđ patet hic. quia donãs eſt obligatus, & hæres conuenitur ex obligatione orta in perſonam defuncti, vt ſequitur, ſecus in legato in quo neutrum iſtorũ neceſſàrio debet interuenire, licèt aliquando interueniat, quia teſtator ipſo viuente tradit legatario, vt no.in l.legatum, de leg.ij. Et ſecundum hoc mortuo donante anteq̃ tradat, agitur contra hæredem ex promiſſione, non autem ex teſtamentaria actione, ſed contra de leg.j.C.eo. Solu. ibi loquitur in donatione cauſa mortis impropriè ſumpta, quod eſt quando fit abſenti per viam vltimæ voluntatis, & tũc dicitur magis legatum, vel fideicommiſſum, & requirit aditionem hæreditatis, & petitur actione ex teſtõ, nam ẽt legatũ dr̃ donatio, vt d.l.legatum. de leg.ij. intellige.ſ.cã mor. hic loquitur in donatione cã mor. ꝓpriè ſumpta, in qua requiritur conſenſus vtriuſque partis, & ſic fit præſenti per ſe, vel per alium, interueniente traditione, vel promiſſione, & tunc in ij.caſu agitur ex ꝓmiſſione defuncti, ẽt ſi non fuit adita hæreditas ꝯ hæreditatem iacentem, quia per ſolam mortem fuit confirmata, nec requiritur aditio hæreditatis, facit l.etiam.cum ibi no.ſ.de inoffi.teſta.

LEX II.

TRes. Licèt iſta l.ponat tres ſpecies donationis cã mor. pñt tñ reduci ad duas principales. Prima qñ ſola cogitatione mortis donat. non ꝑꝑ metũ inſtãtis mortis, & iſta ſubdiuiditur in duas, quia interdum donat hàc intentione, vt res ſtatim fiat donatarij, ſed ſi mors non ſequatur, reſtituatur, & tunc morte non ſecuta, res condicitur condictione ob cãm, vel ſine cã. Interdum cũ hac intentione,
a ꝙ non transferat dñium,[a] niſi ſecuta morte, & tunc ea non ſecuta, res vendicatur, non autem condicitur. Nemo.n.condicit rem ſuã, &c. Et gl. colligit hic notabile, ꝙ vltima voluntas põt pendere, ſed ꝯ de l.ſi.ſ.cõia prædio. Sol. melius q̃ gl. viuẽte teſtatore vltima voluntas põt plus pẽdere, q̃ ꝯctus, ſed poſt mortẽ nõ, ſicut diſpõ pura, & hunc articulũ declara, vt per Bar.in l.ſi vſufr.).de dona.

ADDITIO.

a ¶Dominiũ. vide Imo.hic & in l.ex hac ſcriptura.ſupra tit.j. Ang.in Auth. de hær.& fal. Sali.in l.traditionib.C.de pac. Bald.in l. ſi non mortis.C.ad l. Fal.& in conſi.233.

LEX III.

1 *Cum quis petit examinari teſtes de quorum morte dubitatur, cum ipſe præſentialiter agere non poſſit, an debeat admitti, ſi non eſt actor.*

2 *Donatio cauſa mortis, quando fit metu inſtantis mortis, ceſſante illo metu, tacite cenſetur reuocata.*

MOrtis cauſa. Iſta l.cum ſeq. declarat ſecundã ſpeciẽ donationis, de qua in l.ꝑcedenti, qñ quis donat metu mortis iſtãtis, nam hoc põt contingere nõ ſolũ ſi timebat rõne infirmitatis, vel valetudinis, ſed ẽt ſi erat ſanus, & ꝑꝑ aliquẽ caſum inſtantẽ dubitabat mori, de quo ponit plura exẽpla, quæ ſemꝑ allegantur
1 ad illã qõnẽ, † cũ quis petit examinari teſtes, de quorũ morte dubitatur cũ ipſe preſentialiter agere non poſſit, nã non dẽt admitti, ſi non eſt actor, ad faciendum examinari, niſi probet periculũ inſtantis mortis, vel quia eſt teſtis multum ſenes, vel infirmus, vel ſe abſentaturus, & in alijs caſibus harũ legũ, ſed ex parte rei in cuius poteſtate eſt, qñ agitur, bene põt fieri examinatio ad ęternam rei memoriam, vt in c.qm̃ frequenter.§.ſunt & alij. vt lite nõ conteſt.
2 ¶†Vltimo no.gl. quæ eſt hic, ꝙ qñ donõ cã mor. fit metu inſtantis mortis, ceſſante illo metu tacitè cenſetur reuocata, & ita intelliguntur oĩa iura, quę dñt talẽ dona. reuocari, ſi donans conualuit, ſed ſi fiat non metu inſtantis mortis, ſed cogitatione mortis, tunc illa tacita reuocatio nõ fit, ſed req̃rit̃ expreſſa, bñ tñ fieret ſi donatarius moreretur ante donantem, vt).eo.l.ſi alienam.§.j.

LEX IIII.

SI aliquis. No. bonã l.ad declõnẽ l.poſt ꝯctũ. ſ.ti.j. q̃ donõ cã mort. ẽt facta ante crimẽ cõmiſſum, & nõ cogitatione criminis, ſecuto crimine, & ẽt cõdẽnatio reſcinditur. Intellige & ſi ex tali crimine non fuerunt bona cõfiſcata, dũmodo ſit crimen capitale, ex cuius cõdẽnatione ꝑdatur libertas, vel citas, ſic reſcindit̃ vltima uoluntas, vt).de teſt.l.eius qui: quia hæc donõ habet vim vltimæ volũtatis, vt).eo.l.Marcellus.§. fi. ſed donatio inter viuos non reuocatur per condemnationem poſtea ſubſecutã, niſi facta ſuſpicione pęnę.i.timore condemnationis ſecuturę, qđ qñ ſit, dic vt dixi in d. l. poſt ꝯctum. Requiritur etiam, ꝙ ſit tale crimen, ex quo imponatur pęna confiſcationis bonorum, vt ibi dixi.

LEX VIII.

1 *Quicquid propter mortem alterius capitur, mortis cauſa capio nuncupatur, etiam ſi non ex diſpoſitione illius mortui capiatur.*

2 *Mortis cauſa capio, eſt verbum generale, & comprehendit donationem cauſa mortis quæ proficiſcitur ab ipſo mortuo, & de bonis eius, & q̃d aliud comprehendat.*

3 *Si quis recipit emphyteuſim pro ſe, & liberis eius, poſt mortem eius ꝙ iſti liberi dicantur habere ex mortis cauſa capione.*

An iſte pater poſſit vni tantum ex filijs illam rem aſſignari.

4 *An de mortis cauſa capione detrahatur Falcidia.*

1 QVi pretio accepto. †Quicquid propter mortem alterius capitur, mortis cauſa capio nuncupatur, etiã ſi
2 nõ ex diſpoſitione illius mortui capiatur. h.d. † Et no. ꝙ mortis cauſa capio eſt verbum generale, & cõprehendit donationẽ cã mor. quæ ꝓficiſcitur ab ipſo mortuo, & de bonis eius. ¶Cõprehendit etiã ſimplicẽ mortis cauſa capionem, quæ non dr̃ donatio cauſa mor. quia non proficiſcitur de bonis mortui, ſed alterius, tñ põt contingere hoc vel ex voluntate mortui, vt hic in ver.nam & a ſtatu libero, vt in eo qđ datur a legatario gratia conditionis implendæ, & ẽt qđ pręter eius voluntatem, vt in prin.l.&
3).eo l.ſi mulier. ¶†Et per iſtam l.vr̃, ꝙ ſi quis recipit emphyteuſim pro ſe, & liberis eius poſt mortem eius, ꝙ iſti liberi dicantur habere ex mortis cauſa capione, quia mors recipientis eſt cauſa, quòd ad eos peruenit. Et ex hoc reſpondetur ad aliud, verum iſte pater poſſit vni tantum ex filijs illam rem aſſignare? de hoc vide ꝑ Bal.
4 in auth.ſi quas rui.C.de ſac. ſan. eccl. † An autem de mortis cauſa
a capione detrahatur Falcidia,[a] diſtinguitur. An proueniat pręter voluntatem defuncti, & non detrahitur, an ſecundum voluntatem, & tunc aut datur hæredi, & idem vt l.acceptis. ad l.Falc. Aut ab hærede datur alteri, & tunc dic, vt l.j.§.item ſi ita.eo.tit.

ADDITIO.

a ¶Falcidia. Adde Soc.conſi.105. Philipp.Cor.conſi.mihi 80.

LEX IX.

OMnibus mortis. †In l.oĩbus, in glo.ibi, vel dic iunge ambas iſtas, & dic ꝙ aut loquimur in donatione cauſa mor. & illa non poteſt fieri ei, qui incapax eſt legati, vt hic. Aut in mor. cauſa capione, quę non eſt donatio, & tunc aut quærimus, an poſſit concipi in perſonam incapacis, quo ad hunc finẽ, ut ſibi ſoluatur conditio, & dicendum eſt ꝙ ſic, vt l.Meuius.de cõdi.& demonſt. Aut quo ad hunc finem, vt apud eum remaneat, & dicendum eſt, ꝙ non, cum ſit incapax, & ſic ſibi auſertur per fiſcum, vel alium ad quem pertinet, & hoc vult dicere glo.

LEX X.

1 *In donatione cauſa mor. poteſt fieri ſubſtitutio vulgaris ſicut in inſtitutione, & in legatis.*

2 *Si dono etiam filio meo cauſa mortis, & rogo ipſum de reſtituendo alteri poſt mortem ſuam, non ſubintelligitur illa conditio, ſi moriatur ſine liberis, & quid in fideicommiſſo vniuerſali.*

1 SI cui mortis. †No. in iſta l.ꝙ in donatione cauſa mor. poteſt fieri ſubſtitutio vulgaris, ſicut in inſtitutione, & in legatis. vt l.hæredibus.ſ.de leg.ij. ¶Item not. qualiter debeat fieri.ſ.ꝑ ſtipulationem, ꝙ ſubſtitutus ſtipuletur a primo donatario, nõ ſic in legatis, & inſtitutionibus, in quibus ſufficit ſola diſpoſitio teſtatoris. Sed in donatione cauſa mor. ad hoc vt ſubſtitutus ſit donatarius ſicut prior, requiritur ſtipulatio, & eius conſenſus, & ſi hoc non fieret, adhuc tñ valeret ſubſtitutio, ſed non diceretur donatarius, ſed fideicommiſſarius, vt l.cum pater.§.eorum. de leg.ij. & ita
2 hanc glo. primam intellige. ¶† Et adde vnum verbum notabile glo. in l.j.C.eod. quòd ſi dono etiam filio meo cauſa mortis, & rogo ipſum de reſtituendo alteri poſt mortem ſuam, non ſubintelligitur illa conditio, ſi moriatur ſine liberis, licèt in fideicõmiſſario vniuerſali, quãdo eſt inſtitutus, vel grauatus, bene ſubintelligatur, vt l.cum auus. de condi.& demon. quod perpetuo tene mẽti. ¶In gl.ij. ibi, {ex quo.n. ſtipulatus eſt iam agnoſcit.} hoc verum, ſi ſtipulatus eſt ſimpliciter, tñ poteſt ſtipulari, ſi ſibi placebit, vel ſi volet, vt not. in l.a Titio. in fi.).de uerb.oblig. & ſic erit cõditionalis. Sed in primo caſu qñ ſtipulatus ſimpliciter iſta glo. ſentit quòd uideatur acceptaſſe donationem cauſa mortis, in tantum ꝙ poſtea nõ poſſit renunciari, & ſic licèt poſſit reuocari per donantem, non tamen poterit refutari per donatarium, quod eſt mirabile, & q̃ſb

ctus

ctus eſt,quia ſi donatarius grauatur de reſtituendo alteri,non poterit renunciare donationi,vt non teneatur ad grauamen, ita ſentit gl.in l.cum pater.§.mater.de leg.ij.non ſic in legatario,vel fideicommiſſario,vt l.fideicommiſſo.de leg.j.cum ibi no.in l.Imperator.de leg.ij.

LEX XII.

SI mulier ventris. ¶No.hic,q̃ dr̃ mortis cauſa capio,id,q̃d capitur occaſione mortis alterius,etiam ſi illicite,& per calumniam,& præter volũtatem defuncti, alios modos habes ſupra eo.l.qui pretio.

LEX XIII.

1 *Ab illo dicitur quis habere dominium à quo habuit cauſam vſucapiendi, non ab eo,à quo dominium euellitur.*

2 *Dos data filiæ per patrem,an computetur filijs filiæ,quæ deceſſit viuo patre,& ſic nepotibus in quartam,prout filiæ deberet imputari.*

1 SI alienam. † Ab illo dr̃ quis habere dñium a quo habuit cauſam vſucapiendi, nõ ab eo,à quo dñium euellitur.h.d.concor.l. qui alenam. ĵ.eo.Et iſtæ duæ leges fortiter poſſunt induci contra deciſionem Bar.in l.in quartam.ſ.ad leg.Falci. qui tenet in

2 vlt.col.† q̃ filii filiæ apud quos remanſit dos materna ex conſuetudine,de qua habetur in l.dos à patre.C.ſolu.matr. teneantur illam computare ſibi in legitimam eis debitam in hæreditatem aui materni, per hanc rationem. ſ. q̃a illa conſuetudo aufert dotẽ ab auo,& eam applicat nepotibus filiæ,& ſic illi vñr habere ab auo, ergo computant,vt l.ſcimus.§.repletionem.C.de inoffic.teſta.q̃a de rigore iuris debet ad alium redire,vt no.in d.l.dos à patre. Certe licet euellatur ab auo,& applicetur nepotib. tunc nepotes non vñr habere ab auo,quia præter eius volũtatem habent: ſed ab ipſa conſuetudine, ſicut hic non habent à dño, à quo euellitur per vſucapionem,ſed vñr habere ab eo qui dedit cauſam vſucapiendi.Tñ ſuſtinendo opinionem Bartoli poteſt rñderi,q̃ ſufficiat q̃ non habeant à matre, & tanquam bona materna, quia licet habeant ex conſuetudine, videntur tamen habere tanquam bona auita,licet ab auo.

§.Marcellus vero. Ad euidentiam huius §.no.q̃ donatio cauſa mortis reuocatur pluribus modis.Primo,ſi donator expreſſe reuocauit.Secundo ſi tacite,quia in infirmitate conſtitutus donauit, & poſtea conualuit,vt no.ſ.eod.l.3.Tertio,ſi donatarius præmoriatur donatori. ¶ Nunc ergo dr̃ in iſto §.q̃ poteſt agi, q̃ non reuocetur primo vel ſecundo modo,dummodo donator premoriatur donatario,& ſic duntaxat vltimo modo reuocetur, ſi donatarius p̃moriatur.¶Item poteſt agi, vt non reuocetur per pœnitentiam expreſſam,dũmodo donator præmoriatur donatario.¶ In text. ibi,{etiam facti quæſtiones ſunt.} quaſi dicat lex,licet de iure reuocetur in dictis caſib.poteſt tamen agi de facto, q̃ non reuocetur, niſi in altero caſu tantum,vt ex ſequentib.patet exemplis.¶In tex. ibi,{ut omnimodo ex ea valitudine &c.} ſubaudi etiam donatore pœnitente,vt patet ex ſequenti,uel donatario premoriente,vt in gl.& ſic eſt ſenſus,q̃ in dictis duobus caſibus non reuocetur, ſed remanet firma,dummodo donator moriatur ex illa infirmitate,cuius metu donauit,alias ſic,& ſic in uno tantum caſu reuocetur,ſ.ſi donator reconualeſcat.¶In tex.ibi,{ſi tamẽ mutata voluntate.} ideſt diceret,q̃ reuocetur,ſi expreſſe uoluntatem mutauerit,& non aliter,etiam ſi donator recõualeſcat,vel donatarius præmoriatur.¶In tex.ibi,{q̃ ſi prior ille qui accepit deceſſerit.}i.q̃ non reuocetur,niſi in caſu,quo ille,q̃ accepit prius deceſſerit, nõ autem expreſſa penitentia,nec ex cõualeſcentia.¶In tex.ibi,{nullo caſu.} ſ.prædictorum trium, & tunc non erit proprie donatio cauſa mortis,vt ĵ.eod.l.ſi ita donatur.

LEX XV.

MArcellus no. Filiusfami.miles põt donare de caſtrenſi peculio, ſicut ſi eſſet paterfamil.h.d.

LEX XVII.

a ET ſi debitor. Donatio cauſa mortis reuocatur per creditores ᵃſi ex ca ſunt fraudati re ipſa,licet nõ conſilio.h.d. ¶Et eſt ſciẽdum,q̃ q̃ñ debitor alienat bona ſua per ɔ̃ctum onerosum,puta uendendo,creditores poſſunt reſcindere ita demũ, ſi interuenit fraus ementis, & vendentis. Si uero per titulum lucratiuum inter viuos,& per donationẽ inter viuos, ſufficit fraus donantis,ſed in vltima uoluntate, ſufficit fraus re ipſa, q̃ creditores remaneant fraudati,licet debitor,vel legatarii nõ fecerint fraudolenter,vt hæc habentur in tit.ſ.de his quæ in fra. credi. hic ergo dr̃ in donatione cauſa mortis idẽ eſſe,quod in legatis, ſi eſt fraus re ipſa,ſ.q̃ remanet tantum, quod ſufficiat creditoribus deducta donatione cauſa mor.de quibus plene vide Inſti.de acti. §. ſi quis in fraudem,& ſ.de proba.l.patronus.

ADDITIO.

a ¶Per creditores.Sed an donatarius teneatur vltra uires.vide Abba. conſi. 102.2.lib.Bal.234.j.lib.

LEX XVIII.

1 *Si dono tibi non cauſa mortis meæ,ſed filij mei,uel fratris mei,cuius morte confirmetur.*

2 *Quando dono tibi ſimpliciter,ita ut poſt mortem tuam,uel cert um tempus reſtituas tali, q̃ iſta ſit donatio inter viuos irreuocabilis reſpectu tui,& quid reſpectu eius.*

3 *Si dono tibi non cauſa mortis meæ,ſed filij mei,uel fratris mei,quis poſſit eam reuocare,an ego,an autem ipſe filius,uel frater.*

1 MOrtis cauſa. †Quæritur hic,ſi dono tibi nõ cauſa mortis meæ ſed filij mei vel fratris mei,(quod fieri poteſt vt hic.) cuius morte confirmetur donatio,aut morte mea, vel fratris, vel filij mei,& dic,q̃ morte illorum,vt hic patet,& no.ſ.eo.l. qui pretio.in gl.quæ incipit,{quo etiam caſu.}in fi.¶Aduerte ad aliquos caſus,ſi dono pro filio meo, uel fratre poſt eius mortem . iſta dr̃ donatio cau.mor.filij,etiam ſi nõ dixerim, q̃ donatario præmortuo res ad filium,vel fratrẽ reuertatur,perinde eſt.n. ac ſi dixerim dono noĩe filij,vel fratris poſt eius mortem, &c. dicere.n.p̃ filio & noĩe filij,idem eſt,vt l.fideicommiſſa.§.interdũ.de le.3.& ita vr̃ text.hic intelligẽdus,q̃ñ dicit,ſi quis pro filio vel fratre.ſ.q̃ iſta ſint verba donationis.¶Et aduerte,quia ſi filius,uel frater eſt pręſens, & res quæ donatur fuerit præſens,& tradita, q̃a ut dixi ur̃ tradita primo filio,deinde per filium illi,ſi filius uoluerit reuocare donationem,q̃d poteſt,vt hic no.uel ſi ille præmoriatur, ad rem recuperandã filius habebit rei uendicatio.Sed ſi filius non fuerit præſens,& res fuit tradita,adhuc filio competit vtilis rei vẽ. quia licet fuerit abſens,tñ fingitur ſibi primo tradita ſi ipſe mandauit, vel ratificauit inter viuos,vt no.in l.qui concubinam.§.ſpecies.de don. Sed ſi res non fuerit tradita,ſed promiſſa.ſ.nomine filij poſt mortem,ipſi filio competet actio ex tali promiſſione ɔ̃ ipſum promittentem.¶Secundus caſus eſt,ſi non donaſſem per iſta uerba, ſed donarem hoc mõ, dono tibi iſtam rem ea cõdõne, vt ſi filius conualuerit,ſibi reſtituas,ſed ſi pręmoriatur,apud te ſit. Iſta non vr̃ donatio cauſa mortis filij,ſed vr̃ donatio in te collata ſub iſta conditione,ſi filius præmoriatur, & ſi filius conualeſceret ex illo pacto,q̃ ſibi reſtituatur,poſſum agere pręſcriptis uerbis,vel condictione.arg.ĩ l.quoties.de don.q̃ ſub modo. & vr̃ differre iſte caſus a p̃cedenti,quia in pręcedenti nõ poſſem reuocare talẽ donõnem,vt hic no.¶Sed in iſto caſu bñ vr̃, q̃ poſſim reuocare iſtud pcm̃ in fauorẽ filij appoſitũ ſm̃ Bar.in l. qui Romę. §. Flauius. de

2 uer. oblig.¶†Eſt & alius caſus, q̃ñ ſimplr̃ dono hoc mõ, dono poſt mortẽ filij,vel fratris,uel alterius,& iſta ñ vr̃ donatio cã mor. illius,ſed eſt donatio ſub iſta die certa mortis illius,& nõ poſſẽ reuocare illam.¶Eſt & alius caſus, q̃ñ dono tibi ſimplr̃, ita ut poſt mortẽ tuam,vel certũ tp̃s reſtituas tali,& iſta ſi r̃ eſt donatio inter viuos irreuocabilis reſpectu tui,ſed an reſpũ illius,dic vt in d.§.

3 Flaui.ſed hic eſt caſus l.quoties.¶†Item quæritur, q̃s poſſet reuocare,an ego,an ipſe filius, an frater? & hic eſt dicẽdum, q̃ aut donaui rem illius,uel illorum,& ipſi pñt reuocare,non ego,quia ipſi vñt donare.Aut donaui rẽ meã,& tunc,aut ille non erat in mea p̃tãte,& idem,quia duæ reſultant donõnes,vna quã ego facio illi filio,uel fratri,alia quam ille filius uel frater facit alteri, & vtraque valet.Et iſtã ſecundam non poſſum reuocare,quia non eſt facta à

a me.Aut ille erat in mea poteſtate,& tunc ego poſſumᵃ reuocare, quia cenſetur iſta donatio facta à me illi tertio,nõ autem illi filio, cui donare non poteram.Nec obſt.q̃ q̃ñ res non eſt remanſura penes eum,poſſum ſibi donare,ut no.in l.2.ſ.tit.j.in prin. q̃a illud eſt uerum,niſi ſit ad eum reuerſura,ut eſſet hic,ſi poſſet reuocare,ut tenet Bar.in d.l.2.ſ.titu.j.& in l.qui pretio.ſ.eo.titu.

ADDITIO.

a ¶Poſſum reuocare.Adde quod uoluit.Anc.conſi.106.

1 *Liberatio tantum confert,quantum debebatur creditori,ſed obligationis acquiſitio quantum debitor facere poteſt.*

2 *Si ſoluiſti mihi pecuniam falſam uel reprobam,& ego illam expendi pro bona an fuiſti a me liberatus.*

1 §.Si donaturus. †Liberatio tñ confert,quantũ debebatur creditori,ſed oblõnis acquiſitio quãtũ debitor facere p̃t.h.d.¶In tex.ibi,{ſi donaturus mihi,} puta cẽtũ.¶In tex.ibi.{debitorẽm tuũ.} ſubaudi, qui tenebat tibi in centũ,ſed non erat ſoluendo,niſi in quinquaginta.¶In tex.ibi, {delegaueris.}& ſic fuit liberatus a creditore meo in cẽtũ,licet debitor tuus nõ eſſet ſoluendo,niſi in quinquaginta, ut l.inter cãs.§. abeſſe.ſ.mã.& ſupple,q̃ creditor meus exegit a tuo debitore q̃nquaginta,& poſtea reuocata eſt donõ, & tu repetis à me cẽtum. Certe teneor tibi ad integra cẽtũ,q̃a tãtũ videor vtilitatẽ ɔ̃ſecut⁹, Pau.de Caſt.ſuper ff.Nouo.

quia in tm̄ fui liberatus à meo creditore, licet ipſe non exegerit ni
2 ſi quinquaginta. ¶ † Et inducitur per Iac. de Are. ꝙ ſi ſoluiſti mihi pecuniam falſam, vel reprobam, & ego illam expendi pro bona, ꝙ tu fuiſti à me liberatus, vel ꝙ tibi teneor, ac ſi bonam ſoluiſſes, quia fui vtilitatem conſecutus, ac ſi eſſet bona, ſed ꝯ rium vr̄ deter minare gl. formans hanc qō. in l. eleganter. §. qui reprobos. ſ. de pi gnori. act. dic, vt ibi per Doct.

§. Titia chyrographa. ¶ Mandatum collatū poſt mortē mandantis non reuocatur eius morte. Item reſtitutio inſtr̄i facta à creditore uel ab alio de uoluntate eius liberat debitorem. h. d. ¶ Et circa primum diſtingue tres caſus, quia interdum mandatū, & effectus mandati confertur poſt mortem mandantis, & non reuoca tur morte, vt hic & l. ſi uero non remunerandi. §. fi. ſ. man. Interdum vtrunq; confert in vita, & tunc ſecus, vt ſ. titu. j. l. ij. §. ſed & ſi quis donaturus. Interdum mandatum cōfert in vita, ſed effectus poſt mortē, & tunc diſtinguitur, vtrum mandatarius ſciat mortē vel ignoret, ut l. cum pr̄. §. nemo. de leg. ij. qui text. non eſt alibi, & plene no. in l. fi. j. de ſol. per gl. tm̄ de hoc dic, vt plene dixi in d. l. fi. in repetitione mea, quia ego ſum in a lia opi. In tex. ibi. {daret} i. traderet. & ita expone j. dum dicit, {ded it} ideſt tradidit.

1 *Donatio rei quæ poteſt uendi, tantum confert, quantum res uendi poteſt.*
2 *Res tantum ualet quantum uendi poteſt attenta qualitate rei & homine ſciente illam qualitatem.*

1 §. Qui hominem. † Donatio rei quæ pōt vendi, tm̄ confert, quantum res uen
2 di pōt. h. d. ¶ § No. ad limitationem eius qđ dr̄, ꝙ res tm̄ valet, quātum vendi pōt, vt l. pretia rerū. ad le. Fal. intelligitur attenta qualita te rei, & hoīe ſciente illam qualitatē, vt in gl. ¶ Sed opp. ꝯ iſtū tex. nā aut iſta res fuit euicta à donatario rōne hui⁹ oblōnis, & tūc ni hil vr̄ ad eum perueniſſe. & ſic nihil tenebitur reſtituere donatione reuocata. Aut non fuit euicta, & tūc vr̄ ad eum perueniſſe tm̄ quantum valet, ēt non attenta illa oblōne, & ſic reuocata donatione poterit, vel ipſa res condici uel integrū pretium eius, ar. ſ. e. l. ſi alienam. in princ. Iſta oppoſitio facit me dubitare in intellectu huius literæ ad quem finem dicatur hic, ꝙ non vr̄ plus perueniſſe, q̄ ualet attenta qualitate. Si enim non eſt ſecuta reuocatio, iſta inueſtigatio eſt fruſtratoria. Sed ſi eſt ſecuta, adhuc vr̄ fruſtratoria rōne prædicta, poſſumus dicere, ꝙ eſt ſecuta reuocatio donationis, & ꝙ res nondum erat euicta, ſed poterat euinci, & ꝙ iſte donatarius non habebat facultatem reſtituendæ rei, & ſic oportet deuenire ad æſtimationem, vt j. l. proxi. in fi. quia eius culpa perdiderit facultatē reſtituendi, æſtimabitur ergo, vt hic dicitur.

LEX XIX.

1 *Si donatur ei, qui eſt in poteſtate alterius, cau. mor. ſecuta reuocatione agitur de peculio contra eum in cuius erat poteſtate, ſed ſi tpe donationis non erat, licet poſtea tranſiuerit, de peculio non agitur, ſed res uendicatur, ſi adeſt facultas rei reſtituendæ, ſed ſi non adeſt facto donatarij, condicitur pretium.*
2 *In obligationibus dādi, an procedat libellus talis, peto rē, uel eius pretiū.*

1 SI filioſa. † Si donatur ei, qui eſt in poteſtate alterius, cau. mort. ſecuta reuocatione agitur de peculio ꝯ eum, in cuius erat poteſtate, ſed ſi tpe donationis non erat, licet poſtea trāſiuerit, de peculio non agitur, ſed res vendicatur, ſi adeſt facultas rei reſtituendæ. ſed ſi non adeſt facto donatarij, condicitur pretium. h. d. & eſt ſubtilis lex & pulchra. ¶ In tex. ibi, {res ipſa à donatore repetitur.} ideſt per donatorē ab ipſo arrogatore habente poteſtatem rei reſtituendæ, & dic repetitur, vel dic per directam rei vend. ſi nō fuit tranſlatum dñium, uel per utilem, & etiam condictione ſine cauſa, ſi fuit tranſlatum, vt j. co. l. ſi mort. cau. cum l. ſeq. ſed ſi non habet facultatem rei reſtituendæ, aut hoc cōtingit ſine ſui culpa, vel facto, & tunc nullo modo tenet̄, nō ſic in primo caſu huius l. vbi tenetur de peculio, quod intellige, ēt ſi non habebat facultatem rei reſtituendę, quia pater de ꝯctu vel quaſi filii de peculio obligatur, etiam ſi peculium non ſit factum locupletius rl̄r, & in hoc differt iſte caſus à præcedenti, quia arrogator non tenetur de peculio ex ꝯctu, uel quaſi ante geſto, vt in gl. ſed ſi ſuo facto perdidit facultatem rei reſtituendæ condicitur ab eo pretium, vt in ſequ. caſ. ¶ In fi. l. ibi, {ſed pretium eius condicet.} i. rem ipſam, cū ſit in obligatione rem dari, ſi tranſlatum fuit dñium, ſed quia non poteſt eam reſtituere, condemnatur ad pretium, & hoc reſpectu dr̄ pretium condici, vt ſequitur, hoc vult gl. 3. hic in ſolut. quam facit de le. ſi ſeruum. §. fi. de verb. obl. ſed iſta ſolutio deſtruit text. ideo dicas, ꝙ non condicitur ipſum pretium. & ad ꝯrium r̄nde, ꝙ loquit̄ qñ eſt in obligatione rem dari, in qua etiam re perempta poſt moram, uel culpam debitoris agitur ad ipſam rem, licet fiat condemnatio ad pretium, hic erat in obligatione rem reſtitui, in qua ſuccedit obligatio ad æſtimationem re perempta, uel perdita facultate reſtituendi, ut l. in re furtiua. de cond. fur. ſ̄m Dy. ¶ Sed Bar. iſtā ſolutionem vr̄ reprehendere, quia tunc eſt in obligatione rē reſtitui, qñ actor eſt dñs rei. ita loquitur l. in re furtiua. ſed hic non erat dñs, quia iam tranſtulerat dñium, & ſic eſt in obligatione rē reddi, ſeu dari, & ideo ipſe ſoluit, ꝙ hic erat in obligatione mixta: nam eo reſpectu, ꝙ donans tranſtulerat dñium directum, & agit vt in eo transferatur, dr̄ in obligatione rē dari, ſed eo reſpectu, q̄ a vr̄ ſibi reſtituere vtile, ut patet, quia habet vtilē rei uendicationē, vt j. cod. l. ſi mortis. & l. ſequitur. dr̄ in obligatione rem reſtitui, in qua obligatione mixta dicendum idem eſt ꝙ in ſimplici obligatione rem reſtitui. ¶ Breuiter puto Dy. melius dicere, quia ſiue actor ſit dñs, ſiue non ſit, ſed fuit, dr̄ agere ad rei reſtōnem, ut l. videamus. in prin. & §. in fauiana. in uerbo {qu oque.} ſ. de vſu. & in oblōne rem reſtitui qñ dat̄ ꝯ illum, qui fuit in bona fide, non uenit niſi quatenus ille factus eſt locupletior, vt in l. ī ſumma. §. ſi ſeruum. de cond. ind. ſed hic donatarius non fuit in mala fide, & ſi alteri donauit, eatenus ur̄ locupletior, quatenus res ualebat, ideo
2 quatenus cum dr̄ per illum §. ſi ſeruū. † Quid autem in obligatione dandi an procedat libellus, ſi peto rem, uel eius pretium? vide in Spec. de obli. & ſolu. §. ſequitur. uer. fi. v el pen.

LEX XX.

SI, qui non amplius. Si ſcinditur cōmodum, ſcindit̄ ēt onus conditionis implendæ, ſi erat diuiſibilis. h. d. dic ut in l. Plautius. de cond. & demon. ¶ In gl. ibi, {vel in eo cui per Falc. ſubtrahitur.} hoc non eſt uerum, quia propter hoc non diminueretur onus conditionis, ut l. qui hæredem. ver. diuerſum. de cōd. & dem. & no. eo. l. Plautius. §. item ſcinditur. & ad Trebel. l. 4. §. ſi Titius. ſ̄m Dyn.

LEX XXII.

IN mortis cauſa. Capacitas vel incapacitas donatarij inſpicitur tpe mortis nō tpe donationis. h. d. Et idem in legatis, qñ prouenit duntaxat incapacitas ex donatarij pſona, ſecus ſi mixta conſideratione donatarij & rei, & hoc vult dicere gl. tunc habet locum rl̄a Catoniana. ¶ In gl. j. {ſed eis pp rē ipſam.} ut quia legatur res ſacra, vel religioſa, & ꝙ ſubijcitur {uel perſona legantis, & legatarii mixtim,} vt quia legat̄ res ipſius legatarij, nam iſtis duob. caſib. ſi non tenet legatū à principio, licet tpe
a mortis a ceſſet cauſa inualiditatis, nō conualeſcit pp regulam Catonianā, ut l. cætera. §. j. de leg. j. de regula Catoniana per totū, ſed qñ prouenit defectus ex perſona legatarij tm̄, non habet locum illa regula, & ſi reperitur ceſſare tpe mortis, reconualeſcit legatū, vt l. non intelligitur. §. qñ. de iure fiſc. cum alijs ſ. alleg. in gl. & idem in donatione cā mortis, ut hic. ¶ In gl. ibi, {idem eſſe cē, an qs poſſit donare.} ideſt ꝙ inſpicitur tp̄s mortis eius, certe ſi tpe donationis erat inhabilis ad donandum, licet tpe mortis ſit habilis, non reconualeſcit donatio, niſi appareat de recenti uolūtate ipſius poſt habilitatē acquiſitā, ſicut in legatis factis in codicillis, vt ſ. de leg. 3. l. j. §. ſed ſi filius. licet hoc non ſufficeret in inſtitu. hæredis, niſi faceret teſtm̄ de nouo, ut ibi habetur. Sed qñ prouenit ex perſona donatarii, vel legatarii, non oportet, ꝙ appareat de recenti voluntate, quia minor defectus reputatur ille, q̄ quando eſt in perſona teſtantis, uel donantis.

ADDITIO.

a ¶ Tēpore enim mortis, & angoniæ pdunt̄ ſenſus, & capacitas teſtatoris.

LEX XXIII.

SI filioſa. Si donatio ſit facta filiof. ipſo præmortuo reſoluitur, ſecus ſi patri, licet mediante myſterio filij, h. d.

LEX XXIIII.

1 *Actio ſubrogata per legem in locum actionis temporalis eſt perpetua.*
2 *Liberatus pacto, uel acceptilatione amplius non liberatur tempore.*

1 QVod debitori. † Actio ſubrogata per legem in locum actionis
2 temporalis eſt perpetua. h. d. † Et nota, hic, ꝙ liberatus pacto, uel acceptilatione amplius non liberatur tpe. ¶ Item ad primum dictum, adde l. item illa. §. quando adiicitur. ſ. de cōſti. pec. & ibi dicitur eſſe idem, qñ ſubrogatur facto ꝯhentiū, ſi tm̄ principaliter, ſecus ſi acceſſorie, vt l. ei qui. §. iniuriarum. ſ. ſi qs cau. ¶ In tex. ibi, {ēt tpe liberatur.} ſ. rem à ſpecie, ſed non in ueritate, poſt q̄ enim fuit liberatus acceptilatione, amplius non poteſt liberare tpe. Vult dicere, ꝙ etiam tranſacto tpe quo fuiſſet liberatus, ſi acceptilatio facta non fuiſſet, pōt agi condictione ſine cauſa, in qua primum debitum fuit trāsfuſum, & quæ in locum illius fuit principaliter ſubrogata.

LEX

.L. E X XXV.

1 *Codicilli ſicut poſſunt fieri ex teſtamento, ideſt facto teſtamento, et ab inteſtato, ideſt non facto teſtamento, ita & donatio cauſa mortis.*
2 *Facto teſtamento in quibus differant donatio cauſa mortis, & codicilli poſtea facti.*
3 *Sicut qui non poteſt teſtari, non poteſt codicillari, ita non pōt donare cauſa mortis, niſi quando non poteſt ex eo, quia eſt in aliena poteſtate.*

1 **TAm is, qui teſtamentum.** †Iſta eſt bona lex. ex qua no. ꝙ ſicut poſſunt fieri co
dicilli ex teſtamento, ideſt facto teſtō, & ēt ab inteſta
to, ideſt non facto teſtamento, vt l. conficiuntur. in prin. & l. ab in
2 teſt. ff. de iure codi. ita & donatio cauſa mortis, vt hic. ¶†In alio tñ
differunt cā mortis, & codicilli, quia quando factum eſt teſtm̄, co
dicilli habent pendentiam ab eo, ſi non eſt validum, & niſi ex eo
adeatur hæreditas non validantur codicilli, ut l. ſi quis cum nullū.
in fi. ff. de iure codi. & rupto teſtamento rumpuntur codicilli, vt
l. j. ff. de iure cod. non ſic in donatione cauſa mortis, quæ non de-
pendet a teſtamēto, ēt ſi ſit factum, nec requirit aditionem ex eo,
ſed ſufficit mors donatoris, vt no. in gl. ord. l. poſt legatum. de his
quib. ut indig. & in l. filiæ. in fi. j. gl. C. famil. ercisc. quas gl. no. quia vi
debatur contrarium cum habeat vim legati, vt ſ. l. Marcellus. §. fi.
& ſic videbatur requiri aditio ex teſtamento. Et ad hoc etiam ui-
de quod no. Bar. in l. ſeq. qō. de lega. ij. ¶Sed ſi teſtm̄ non valet ab
ipſo principio, codicilli non dñr habere dependentiam ab eo, ut
no. Bar. poſt Dy. in l. legata inutiliter. ff. de leg. j. licet gl. innuat ꝯriū
3 in l. quædam. de iure codicil. dic vt ibi dixi. ¶†Vltimo no. hic gl. ſin
gulariter, ꝙ ſicut qui non poteſt teſtari, non poteſt codicillari, vt
l. ij. de leg. j. ita non poteſt donare cauſa mortis, niſi quando non
poteſt ex eo, quia eſt in aliena poteſtate, vt j. proxi. §. ſunt autem
multi, qui non poſſunt teſtari, de quibus in l. ſi quæramus. de teſta
men. ¶Et id, quod dicit hic gl. non bene reperitur expreſſum in a-
liquo tex. Ideo eſt notandum quod uidetur tenere Bar. per l. ſi ali
quis. ſ. eo. vbi donatio cauſa mortis reſcinditur ex condemnatio
ne, ex qua reſcinditur etiam teſtamentum. facit etiam quod not.
gl. ſ. titu. j. l. qui id, quod §. mutus. quòd pupillus etiam cum autho
ritate tutorum non poteſt donare cauſa mortis, licet poſſit alios
contractus facere.

1 *Filiusfamilias non poteſt facere teſtamentū, nec codicillos, ēt hodie patre conſentiente de aduentitijs, in quib. patri non quæritur vſusfructus.*
2 *Filiusf. poteſt donare cauſa mortis quādo donat præſenti, ſecus, ſi abſenti, & nullo pro eo recipiente.*
3 *Filiusfa. ſi patre conſentiente teſtatur cum clauſula, ꝙ ſi non ualet iure teſtamenti, ualeat iure cuiuſlibet vltimæ uoluntatis, an valeat ſaltē iure donationis cauſa mortis.*
4 *In donatione cauſa mortis facta a filiofa. requiritur conſenſus patris ſeu permiſſio, & quid in caſtrenſi peculio, uel quaſi.*
5 *Filiusf. an poſſit donare cauſa mortis ipſi patri conſentiente patre, uel an poſſit donare fratri ſuo in eiuſdem patris poteſtate conſtituto. & nu. 6.*
6 *Quando conſenſus alicuius reqritur ad authorizandū, ut ſi ſtatutū dicat, ꝙ mulier uel minor non poſſit cōtrahere ſine cōſenſu conſanguineorū, no poſſunt conſanguinei conſentire in facto proprio, ſicut nec tutor.*

1 **§. Filiusfa.** ¶†No. ꝙ filiusfamilias non poteſt facere te-
ſtm̄, ſupple, nec etiam codicillos, etiam patre
conſentiente: intellige etiam hodie de aduentitijs, in quibus patri
2 non quæritur vſusfructus, vt l. fi. C. qui teſta. face. poſſ. ¶†Item ꝙ
bene poteſt donare cauſa mortis, quod intellige, quando donat
præſenti, & ſic habet vim contractus, ſecus ſi donaret abſenti, nul
lo pro eo recipiente, quia tunc habet vim vltimæ voluntatis, ꝙ
non poteſt facere etiā patre conſentiente, vt hic, iuncto eo quod
habetur in l. cum pater. §. eorum. de leg. ij. & quod dixi. ſ. eo. tit. l. ſi
3 cui. ¶†Ex his ſoluitur quæſtio, ſi filiusfamilias patre conſentiente
teſtatur cum clauſula, ꝙ ſi non valeat iure teſtamenti valeat iure
a cuiuſlibet vltimæ volūtatis, vtrum ualeat ſaltem iure [a] donationis
cauſa mortis? & breuiter aut illi quibus relinquit non erant præ-
ſentes per ſe, vel per alios recipientes nomine eorum, & non va-
let. Aut erant præſentes, & tunc aut fuit expreſſe dictum, ꝙ vale-
ret etiam iure donationis cauſa mortis, & valebit. Aut nō fuit ex-
preſſe dictum, & tunc ſecus, quia requiritur ſpecifica, & expreſſa
licentia patris, ꝙ poſſit donare cauſa mortis, nec in generali licen
tia hoc veniret, vt ſ. titu. j. l. filiusfamilias. §. ſi enim. de iſta quæſtio-
4 ne dic per Cyn. & Bal. in l. ſenium. C. qui teſtam. face. poſſ. ¶†Ter
tio & vltimo no. ꝙ in donatione cā mortis facta a filiofamilias re
quiritur conſenſus patris, ſeu permiſſio. Sed contra, de d. l. filiusfa.
§. fi. ſ. titu. j. Solut. quando donat de caſtrenſi pecul. uel quaſi, non
requiritur, vt ibi. Secus quando de profecti. vel aduentitio ſm̄ iſta
iura, ne fiat præiudicium patri ignoranti uel nolenti, uidetur hic,
& idem hodie in aduentitijs, ſi pater habebat vſumfructum, vt l.
fi. §. filijs. autem. C. de bo. quæ libe. ſecus ſi non habebat, & ita ſen-
5 tit gl. in d. l. filiusf. §. fi. ¶†Ex his rñdeo ad quæſtionem quotidianā,
b vtrum filiusfamilias poſſit donare cauſa mortis ipſi patri, [b] cōſen
tiente patre? & iſtum caſum pluries habui de facto gl. in l. j. de au-
tho tut. tenet ꝙ non, quia pater non poteſt authorare in cauſa ꝓ
pria directe, & immediate, ut ibi, & iſtam opin. vr̄ ſequi Bar. ibi, &
Bal. in l. bonorum. C. qui admit. ad bo. poſſ. ante fi. Per. tenuit ꝯriū,
quia voluntas patris requiritur ad authorizandum, & integran-
dum perſonam filij, quia ad hoc non eſt ſufficiens, vt l. fin. §. j. j. de
verb. obl. ſed ne fiat præiudicium patri, & iſtū reſpectū habuit iſte
tex. ut patet ex his quæ ſ. dixi, quia qñ non fiebat præiudicium, bñ
poterat ſine conſenſu patris, vt d. l. filiusf. §. fi. ſ. ti. j. Sed ſi donatur
ipſi patri non fit præiudicium patri, ergo ualet, & pro hoc allega.
Pet. caſum in l. fi. C. de impo. lucr. deſcrip. poſt prin. vbi dr̄ ꝙ filiusf.
poteſt dare patri in ultima uoluntate, & iſtam credo meram uo-
luntatem, quicquid dicant gl. Bar. & Bal. & ita reperio fuiſſe cōſul
tum per aliquos antiquos & nobiles Doctores Peruſinos. ſ. dñm
Guli. & Contē. Et vide quod no. idem Bal. C. unde vir & uxor. l.
6 j. ¶†Quando autem conſenſus alicuius requiritur ad authorizā-
dum, vt ſi dicat ſtatutum, ꝙ mulier vel minor non poſſit ꝯhere ſi
ne conſenſu conſanguineorum, non poſſent conſanguinei con-
c ſentire in facto proprio, [c] ſicut nec tutor. ſed præſuppoſita illa opi.
ꝙ non poſſit donare patri ipſo patre permittente, vtrū poſſit do-
d nare fratri ſuo [d] in eiuſdem patris poteſtate conſtituto? illa fuit qō.
diſputata per Pet. de Cronichis, antiquum aduocatum Bononiēſ
de qua uide Spec. de in ſtr. edi. §. porro. tangit etiam Bal. licet nō a
leget illam qōnem. in d. l. bonorum. C. qui admitti. ad bono. poſſ.

A D D I T I O N E S.

a ¶Donationis. Adde Soci. late cōſ. 112. vbi ēt aliquid ponit, & conſil. 130
b ¶Ipſi patri. In hoc articulo uide Old. conſi. 149. Lud. Ro. conſi. 471. Soci conſi. 30. alleg. eundem Pau. conſi. 277. in 2. vol.
c ¶Proprio. Adde Abb. conſi. 44 Soci. conſi. 87.
d ¶Fratri ſuo. Adde Old. conſi. 26. a quo Io. And. in d. addi. habuit.

L E X XXVI.

SI is qui inuicem. Ad confirmationē huius donōnis, ſuffi
cit donatorē donatario non ſuperuiuere. h. d. de iſta
mā dic plene per Bar. in l. ꝙ & pariter. ſ. de reb. dub.

L E X XXVII.

1 *Donatio cauſa mortis facta cū pacto, ꝙ non poſſit reuocari, dicitur potius donatio inter viuos propter tale pactum.*
2 *Pactum appoſitum contra naturam contractus non vitiat contractum, ſed facit ipſum tranſire in aliam ſpeciem, ſi hoc poteſt fieri ſalua ratione recti ſermonis.*
3 *Pactum appoſitum non contra ſubſtantiam contractus, ſed contra accidentalia, uel naturalia, valet.*
Quid ſi apponatur contra naturam rei, in contractum deductæ.

1 **VBi ita donatur.** †Donatio cauſa mortis
facta cum pacto, ꝙ non
a poſſit reuocari, [a] dr̄ potius donatio inter uiuos ꝑ ta
le pactum. h. d. iſta lex. uerum eſt niſi ſit donatio om-
nium bonorum preſentium, & futurorum. (vide Paulum conſi.
75. & etiam practicetur.) quia ut plurimum mulieres donāt poſt
mortem ipſarum cum pacto, ꝙ non poſſint reuocare, & ꝙ vſuſ-
2 fructus pertineat ad eas, quouſque uixerint. † Allegatur iſta lex, ꝙ
pactum appoſitum ꝯ naturam ꝯctus non uitiat ꝯctum, ſed facit
ipſum tranſire in aliam ſpeciem, ſi hoc poteſt fieri ſalua ratione re
cti ſermonis, vt erat hic, quia donatio inter uiuos, & donatio cau
ſa mortis conueniunt in uocabulis. Si quis ergo dicat, dono cau-
ſa mortis, cum pacto, ꝙ non poſſit reuocari, ut ſ. eo. l. ſi alienum.
§. j. tñ non uitiat donationem, ſed facit eam tranſire in donationē
inter uiuos. Secus ſi non conueniret in omnibus, & ſic non poſ-
ſet fieri tranſlatio ſalua ratione recti ſermonis: ut ſi concedo tibi
talem rem cum pacto, ꝙ non poſſim reuocare, quod eſt ꝯrium
naturæ præcarii, nam non facit iſtud pactum trāſire ꝯctum in do
nationem, quæ non poteſt reuocari, ut ſ. tit. j. l. Aquilius. & l. Ariſt
ſed potius vitiatur pactum, & remanet ꝯctus precarii, ut l. cum ꝑ-
3 cario. j. de preca. †Sed pactum appoſitum non ꝯ ſubſtantiam con
tractus, ſed ꝯ accidentalia, uel naturalia, bene valet, ut l. paciſci. ſ. de
pact. & l. pacta conuenta de ꝯhen. emp. ¶Si uero ꝯ naturam rei in
ꝯctum deductæ tunc diſtinguitur, an a principio, & vitiat ꝯctum,
an ex poſtfacto, & non uitiat, ſed ipſum uitiatur, ut in l. poſt ſeruū.
in fi. cum legib. ſeq. j. de uſu, & habi.

A D D I T I O.

a ¶Reuocari. De hoc per Franc. Aret. conſi. 31. per Ang. late conſi. 154. per Soci. conſi. 137. eundem Pau. conſi. 9. in j. vol.

1 *Donatio iſta poteſt fieri liberando debitorem.*
2 *Inſtrumenta poſſunt cancellari ſolo uerbo, dicendo, ꝙ habentuar pro caſſis & irritis.*
An iſto modo uideatur fieri pactum de non petendo.

1 AVunculo ſuo. † Donatio iſta pōt fieri liberando debitorem. h.d.
2 † Not. ꝙ inſtrã pñt cancellari ſolo verbo dicendo, ꝙ habeantur pro caſſis, & irritis.facit l. emptor.§.Luci⁹. ſ.de pac.¶ Item ꝙ dicendo iſto modo, vr̃ fieri pactũm de non petendo, qđ intelligitur ſi erat præſens ille, ꝯ quem erant inſtrã, vel alius eius noĩe, & tunc vñr ſufficere duo teſtes, tanq̃ iſta liberatio ſit facta per ꝯrium, alias requiruntur v. quaſi habeat vim vltimæ voluntatis, ita videtur debere intellig. l.fi.§.fi.C.de codi.

LEX XXIX.

SI mortis cauſa. Reuocata donatio cauſa mortis vēdicatur res directa rei ven.ſi non fuit tranſlatũ dñium. Sed ſi fuit tranſlatum vendicat̃ vtili rei uend. & ēt condicit̃ cōdictione ſine cã, vel ob cauſam.h.d.notabiliter cũ l.ſeq. ¶ Et iſtud, ꝙ poſſit uendicari vtili rei vendi. & ſic retransferatur dñium ipſo iure in donantem, eſt valde ſingulare, quia nō reperitur niſi in pacto leg.comiſ.& addictionis in diem, vt no.in l.j.per gl.ſ.ti.j.Sed illud in donatione inter viuos. & in aliis ꝯctib. qui non habent naturam vltimæ voluntatis, ſecus in hac donatione, q̃ habet naturã ultimę uoluntatis ex qua transfertur dñiũ ſine traditione, & hoc vult gl.hec tene menti, quia ſ'm hoc poterit donator agere ꝯ quē libet poſſeſſorem, ēt cum quo non contraxit, & ſic non ſolum p̃t condicere pretium a donatario, ſi ſuo facto deſiit poſſe reſtituere, vt ſ.eo.l.ſi filio.in fi.ſed etiam poterit agere ꝯ quemlibet poſſeſſorem habentem facultatem rei reſtituendæ per iſtas leges, debebit tñ altero eſſe contentus, quia ſunt perſecutoriæ.¶ In text. ibi, {poterit uendicare.} ſ.directa uendicatione hoc caſu, ſed ſequēti l.vtili actione.ut in l.ſeq.quæ declarat iſtam.

LEX XXXI.

1 *Contractus innominati qualiter cognoſcantur.*

MOrtis cauſa. Not. in iſto principio, ꝙ mortis cauſa capio, eſt uocabulũ generale, & comprehēdit quicquid capit̃ occaſione mortis alterius. Vnde ēt hæreditas & legatum dicitur mortis cauſa capio, ſed proprie ſumpto vocabulo, & ſtricte non comprehenditur niſi id, quod capitur cã mortis alterius, taliter ꝙ non cadit in aliud ſpeciale nomen, & ſuo modo ſumendo lega-
1 tum, & hæreditas non dr̃ mortis cauſa capio.† Et iſte text.optime facit ad cognoſcendum, qui dicantur ꝯctus innominati, quia illi qui ſtant in nomine generali, & non cadũt in aliquod ſpeciale nomen ꝯctus, vt permutatio cum permutatur ſpecies per ſpecie, licet hoc vocabulum ſit generale, ut poſſit comprehendere ēt ꝯctus emptionis, & uenditionis, & locationis, & conductionis, in quolibet permutatur res, vel vſus rei, cum pecunia, ſed qñ pmutatur ſpecies cum ſpecie cadit in ſpeciale nomen ꝯctus, quia non poteſt dici emptio uel locatio, ſed ſimplex permutatio, & ideo dr̃ contractus innominatus, quia caret ſpeciali nomine, vt no.C.de rerum permu.ſuper rub.& l.iuriſgentium.in prin.ſ.de pact.

§.Iuliano placet. Not.hic, ꝙ ſi debebas mihi centũ, & non eras ſoluendo, & ego liberaui te per acceptilationem ex donatione cauſa mortis, videris totam quantitatem a me recepiſſe. Ex hoc ſequitur quòd ſi poſtea reuocatur donatio, & tunc reperiaris eſſe ſoluendo totam quantitatem poſſum a te condicere, nec poteſt dicere, ꝙ ex liberatione nihil ad te peruenit, cum nō eſſes ſoluendo, quia ſatis eſt, ꝙ peruenerit liberatio, & quo ad teipſum bene uideatur.ſolue vt l.quærebatur.§.j.ad leg.Falc.huic §.Iulianus adde uer.ſi.huius l. ibi.per acceptilationem &c.

LEX XXXV.

1 *Condictio ob cauſam quando detur.*
2 *Reuocata donatione non ſolum competit Condictio ſine cauſa. quæ eſt generalis, ſed etiam competit condictio ob cauſam quæ eſt ſpecialis.*

1 SEnatus. † In l.ſenatus.§.nihil dubitauerũt Bal. multum allegabat iſtum tex. ꝙ cōdictio ob cauſam non datur ſolum qñ fuit taliter datũ ob cauſam, ꝙ reſultat ꝯctus innoiatus, vt ſi tibi do, ut aliquid ego faciam, uel ut Lucius Titius faciat, vt aliquid cōtingat, & cauſa non eſt ſecuta, facit l.j.§.ſi parendum.de cōd.ob cau.
2 † No.etiam hic, ꝙ reuocata donatione non ſolum competit condictio ſine cã, quæ eſt generalis, ut ur̃ uelle glo.in iſto ti.ſed etiam competit condictio ob cauſam, quæ eſt ſpecialis, quia non eſt ſecuta cauſa, ideſt, mors ob quam fuit data.

§.Si quis ſocietatem. In l.mortis cauſa declara iſtum §.ut not.in l.quam alle.gl.ſ.in l.v.§.fi.ſ.pro ſol.in gl.non dicitur ſocius, niſi aliquid ponat in ſocietate.ſ.rem uel operam.Et etiam alia ratio iu caſu huius §.quia confertur poſt mortem, quo tēpore debet ſocietas finiri, ergo &c.ut ſ.de vſufru.lega.l.ſi vſumfu.cum moriar.de iure dot.l.Iul.& ſ.pro ſocio.l.adeo.ſ'm Dyn.

§.Si duobus. Not.hic, ꝙ cōdictio ſine cã ſubrogatur loco actionis primæ, & eſt illius nr̃æ cuius erat prima, ut detur ꝯ quemlibet inſolidum, ſed ꝯ de le.quod debitori.ſ.eo.Solu.ad utilitatem creditoris ſapit naturam primæ, vt hic, ſed ad eius damnum non, ut ibi, unde non eſt temporalis, ſicut actio prima.¶ Sed quæro hic voluit donare vtriq;, quid ſi alteri tñ, & illum liberauit per acceptilationem, vr̃ ꝙ ꝯ ipſum tñ detur condictio ſine cã, uel ob cauſam, quaſi ipſe tñ videatur recepiſſe, ſed repetet a correo per actionem neg.geſt.uel manda. iuxta Doc.in l.j.C.de duo.re.¶ In gl.ibi, {alias ſecus.} nam tunc ſi fiat liberatio ei, qui eſt capax, prodeſt ſibi & non alteri, ſed ſi ei qui nō eſt capax, tunc nec ſibi, nec alteri hic eſt caſus in d. l. ſi ſponſus.§.j. Et ſic no.ꝙ actus factus in perſonam habilem, uel capacem, valet quo ad eum, licet non poſſit ualere in perſonam alterius, ad quē ſecundario extenditur, ſecus ꝯ, quia non fiat in perſonam inhabilem uel incapacem, cum non valeat in perſona eius, in qua principaliter fit, non extenditur ad perſonam alterius in ꝯñam, licet illa de ſe ſit capax in primo tñ caſu ratione connexitatis, ut ſi erãt ſocij, id quod prodeſt ei, in cuius perſona principaliter fit, prodeſt ēt alteri incapaci in conſequentiam, vt l.ſi is qui.ſ.de lib.lega.

1 *Differentiæ inter donationem cauſa mortis, & legatum. & nu. 1.*
Stipulatio annua, an ſit vna, uel plures remiſſ.

§.Si quis mortis. ¶ Not. hic vnam dr̃iam inter legatum annuum, & ſtipulationē annuã ex cã donationis cauſa mortis, quia in primo caſu tot ſunt legata, quot ſunt anni, Ideo in principio cuiuſlibet anni inſpicitur conditio legatarij, & licet fuerit capax in vno anno, ſi in prin.ſeq. anni non eſt capax pro ſequenti non debetur legatum, nō ſic in ſecundo caſu, quia una tñ eſt ſtipulatio pro omnib. annis, & ſic inſpicitur conditio legatarij ſemel tantum.ſ.cum donator morit̃, ut hic & ſ.eo.l.in mortis, & ſi tunc reperitur capax, licet poſtea ef-
1 ficiatur incapax, hoc ſibi nō nocet.† Sunt etiam aliæ dr̃iæ inter donationem cau.mor.& legatum, quas uide per Cy.in l.fi.C.eo.alia eſt ſ.eo.l.tam is.§.j.Et de natura ſtipulationis annuæ, an ſit una, vel plures, vide plene per Bar.in l.ſi ſeruus cōis Meuij, & Caſtrenſis peculij.§.fi.j.de ſtipu.ſeruo.¶ In gl.mag.ibi de uerb.obli.l.plurib. in prin.illa non meruit ſignari pro ꝯria, quia non loquimur in ſtipulatione annua, ſed in ſtipulatione plurium rerum, quo caſu diſtinguitur, utrum fuerint ſpecificatæ expreſſe, vel tacite per earũ præſentiam, & cenſentur plures ſtipulationes, ut ibi, alias cenſeretur vna, ut l.ſcire debemus.de uerb.obli.¶ In gl.in ea.l.pluribus.§.j.illa bene obſtat, ſed dic ꝙ ibi fuerunt expreſſæ ſpecies temporũ, hic non. Vnde qua ratione expreſſio plurium rerum facit cenſeri eſſe plures ſpecies ſtipulationum, vt d.l.ſcire debemus.eadem ratione expreſſio temporum.ar.ſ.de teſta.mil.l.miles ita hæredem.§.j.ſecundum Dyn.

LEX XXXVI.

1 *Qui eſt incapax bonorum teſtatoris, eſt etiam incapax eorũ, quæ dantur gratia conditionis implendæ ab eo, cui bona teſtatoris fuerunt relicta.*
2 *Filius naturalis uel baſtardus licet non ſit capax bonorum paternorum, eſt tamen capax bonorum aliunde prouenientium, quàm a patre.*

1 QVod conditionis. † Qui eſt incapax bonorum teſtatoris, eſt ēt incapax eorum, q̃ dantur gratia conditionis implendæ ab eo, cui bona teſtatoris fuerunt relicta, h.d.in prin.huius l.uſq ibi, {certe.} ¶ Et pone caſum ꝙ quis habebat filium legitimum, & naturalem, & alium nãlē tñ, & volebat inſtituere æqualiter. Sed uidens ꝙ non poterat filio nãli relinquere niſi unam unciã, ex quo extabat legitimus & nãlis.l.2.C.de natu.libe.inſtituit hæredem legitimum & naturalem in dimidia, & quendam extraneum in altera dimidia ſub conditione ſi daret filio nãli, ponamus quinquaginta, quia tñ ualebat illa dimidia, q̃rit̃ vtrum filius naturalis poterit illa quinquaginta capere? & r̃ndet̃
a ꝙ non, ſed tñ, quantum facit unam vnciã ideſt xij.partem totius hereditatis, quia illud quod datur gratia conditionis implēdæ ſuccedit loco illius dimidiæ in qua ille extraneus fuit inſtitutus, & ſic hr̃ perinde ac ſi fuiſſet rogatus illam dimidiam reſtituere illi nãli, quo caſu non tenetur niſi uſque ad unam vnciam, & reſiduum remaneret apud ipſum grauatũ, ita & nũc, ita intelligo iſtum tex. Non ergo tenebitur iſte implere iſtam conditionem inſolidum, ſed

ADDITIO.

a ¶ Vnã vnicam. Hęc lex poteſt limitari, niſi filius legitimus & naturalis renunciaſſet, & non in fraudę medietatis huius hr̃ditatis. q a tũc vr̃, ꝙ totã medietatem capere poſſit iuxta no.per Lud.Rom.conſ.43.ubi cōſuluit, ꝙ ſtantib.filiab.legitimis & naturalib.renunciantib.paternis bonis, poſſit pater totũ donare filio naturali, ſi renũciatio non fuit fraudulēta, & hęc eſt noua limitatio, q̃ puto ueram ſicut Lud.putat ſuam conſultationem.

ſed ꝯ de l.Meuius.de cond.& demonſt.{vbi dēt implere inſolidū,
licet ille ſit incapax.Sol.licet ſit difficile ꝯtrium, nō erat incapax ibi
bonorum teſtatoris dumtaxat,& ſic non præſumitur fraus facta
3 legi,ſed hic ſic.¶†In tex.ibi,{licet non ex bonis mortui proficiſca
tur.} hoc faciebat dubium,quia filius naturalis vel baſtardus, licet
non ſit capax bonorum paternorum,pp refrenandum vitiū pa-
ternum,vt l.fi.C.de natu.libe.eſt tñ capax bonorum aliunde pro
uenientium q̃ a patre, quia ceſſāt ratio prædicta, & ita no.gl.in
Auth.quib.mod.natu.eſſic.ſui.in gl.magn.& ſ.de iure fiſci.l.j.& l.
non intelligi.§.qñ aūt.co.tit.per Bar.ſed id quod dabatur gr̃a con
ditionis implendæ,non erat de bonis paternis,ſed de bonis dādis.
Sed r̃ndetur,quia ſuccedit loco bonorum paternorum quę fue-
runt relicta ſibi ſub conditione,ſi de ſuo daret tñ illi filio,& ſic cē
ſetur facta fraus legi.Secus ergo in alijs,quæ non ſuccederent lo-
co bonorum paternorum,quia non ſunt data gratia conditionis
implendæ,& hic eſt caſus in l.is qui.ſ.de vulgari & pup.nam illa p̄t
capere etiam ex diſpoſitione paterna,vt ibi habetur, & hoc in gl.
ſecunda,quæ incipit,{immo contra.}

§.Certe quod. Datum hæredi gratia cōditionis im
plendæ,ſi erat hæreditarium, impu-
tatur in Falcidiam.h.d.ſm ſecūdam lec.gloſ.hoc declara,vt in l.id
autem.ſ.ad leg.Falc.& j.eo.l.quod ſtatulibero,per q̃ iſte §.ſupplet.
Sed ſm aliam lec.dicit,ꝙ eius quod datur a ſtatulibero gratia con
ditionis implendæ ei qui eſt incapax bonorum defuncti,bene eſt
capax,ſi illud non eſt de bonis defuncti,ſed aliunde prouenit.h.d.
Et licet gl.& Doc.videantur reprobare iſtam lec.vt nō fiat fraus
legi,tñ mihi vr̃ vera,quia principium huius l.habet locum, qñ da-
tur ab eo,cui bona præſentia ſunt relicta,& ſic illud datum ucce
dit loco bono.paterno.quæ pater potuiſſet relinquere filio,ſi nō
eſſet illegitimus,vnde vr̃ illam conditionem appoſuiſſe in fraudē
legis.Sed hic loquit̃,qñ apponitur ei,cui relicta eſt libertas,q̃ liber
tatē non potuiſſet relinquere pr̃ alteri q̃ ipſi ſeruo. Et iō datū gr̃a
conditionis implendæ non pōt videri appoſitum in fraudē legis.

LEX XXXVII.

ILlud generaliter. In l.illud.ibi {ferc.}
ideo hoc dicit, qa
non ſemper eſt verum,ſed fallit in pluribus caſib. no
tatis in l.fi.C.eo.

1 *Contra donatarium qui ſuo facto deſinit habere facultatem reſtituendæ*
rei ſecuta reuocatione donationis datur condictio quatenus ad ipſum ꝑ
uenit ex re,uel ad iuſtum pretium prout voluerit.
2 *In obligatione rem dari,ſi debitor perdidit facultatem damni non poteſt*
cōcipi libellus niſi ſuper ipſa re,& ſi quis peteret pretium, an libellus ſit
ineptus.
3 *Quid in obligatione rem reſtitui.*

1 **§.Iulianus ait.** †Cōtra donatarium qui ſuo facto de
ſinit hr̃e facultatem reſtituendæ rei, ſe
cuta reuocatione donationis datur cōdictio quatenus ad ipſum
peruenit ex re,vel ad iuſtum pretium prout voluerit.h.d.ſm glo.
vel dic ēt ad ipſam rem,licet fiat condemnatio in iuſto pretio,qa
non pōt reddere,& tunc tex.ſtat proprie, nec obſt.l.ſi filio.in fi.ſ.
eo.vbi dr̃ ꝙ non condicitur res ipſa per quem tex.glo. fuit mota,
2 †quia non pōt intelligi,ſi praciſe ſeu tñ, immo pōt condicere rē,
aut pretium,ut coniuncta illa l.quod dic,vt ibi. In obligatione er
go rem ſibi dari,ſi debitor perdidit facultatem dandi, non pōt cō
cipi libellus,niſi ſuper ipſa re.Et ſi peteret pretium,eſſet libellus ine
3 ptus per l.ſi ſeruum.§.fi.j.de verb.obl.† ſed in obligatione rem re
ſtitui,vel mixta quæ participat de oblōne dandi,vel reſtituēdi, po
teſt concipi altero de tribus modis vel ꝙ petam illud, qđ ad debi
torem ex illa re peruenit,vt ſi rem vendidit maiori pretio,forte q̃
valeat,hic in verbo pretii,cum gl.pura,& in l.in ſumma. §.in fru-
mento.de cond.indeb.vel ꝙ petam verum pretium rei,vt ſ.eo.l.
ſi filio in fi.& j.eod.l.ſi is cui.vel petam ipſam rem, vt in hoc tex.
ſed quia res non poteſt reſtitui officio iudicis mercenario,fiet cō
demnatio,vel executio in vera æſtimatione,vt nota.in l.uinum.ſi
cert.peta.in fi.gl.mag.in d.l.ſi ſeruum.§.fi.

LEX XXXVIII.

INter mortis. Donatio cauſa mortis dr̃ il
la quæ fit a præſente ꝑſenti,
ſed mortis cauſa capio non dicitur donatio, licet per
ueniat ex voluntate mortui.

LEX XL.

a **SI mortis cauſa.** ¶Donatio cā mortis fa
cta vxori, [a] ſi confirmat̃
morte donantis trahitur retro ad diem donationis.
h.d.Intellige ut gl.dicit,qñ fuit actum,vt ſtatim tranſi
ret dñium,licet hoc facere non potuerit, ꝙ tunc non trahitur re-
tro,quo ad hunc effectum,vt cenſeatur donatarius fuiſſe domi-
nus a die donationis factæ,quia diſpoſitio iuris repugnat, ſed ſo-
lum quo ad commoditatem,uel fructus,ut not. in l.donationes.
C.de dona.inter uirum & uxor.

ADDITIO.

a *¶Si confirmatur.Reliqua enim teſtamenta prius facta nouiſſimo annullā*
tur propter teſtatoris mortem.

LEX XLI.

QVod ſtatu. ¶De eo quod hæres gratia cō
ditionis implendæ a ſtatulibero
ſoluente de peculio iudicandū eſt,vt de alijs reb. hæ-
reditarijs. Et idem dicit de peculio,quod fuit donatū
ſeruo uel traditum alteri ꝓ ſeruo ipſo preſente.h.d.in effectu, &
uenit ad ſuppletionem eius quod habetur ſ.eo.l. quæ a conditio
nis.uer.certe.ſm primā lect. gl.¶In gl.ij.ibi.ſ.ad leg.Fal. l. ita autē.
alij diſtinguūt an dederint ſpeciem, & procedit quod hic dicit gl.
quia hæres partem recipit a ſe,& partem a coheredib.& id,quod
recipit a ſe imputatur in Fal. nō id, quod a cohæredib. aut recipit
pecuniam,& totū imputat in Falci.quaſi totum uideat̃ habere de
parte ſua,de hoc dic,ut l.cū pater.in prin.de leg.2.l.deducta.§.nū-
mis.ad Treb.¶In gl.ibi,{ſed expone,} non poteſt dici,ꝙ ibi loqui-
tur de eo ꝙ hæres dat alteri,nō iure legati,uel fideicommiſſi, ſed
ex mortis cauſa capione,utrum de illo poſſit detrahere Falcid.hic
loquitur de eo,qđ hæres recipit ab alio,utrum illud computetur
ſibi in Falc.quo ad alios.& ſic nil ad propoſitum.¶In gl.mag.pro
eius declaratione opponitur ꝯ finem,dr̃ hic ꝙ datur a tertio præ-
ſente ſtatulibero cenſēt eſſe de peculio,& ſic imputatur in falc. iu
re inſtitutionis.ſ.eo.l.ꝙ condōnis.in fi.ubi id, quod datur a tertio
non imputat̃.gl.multum laborat ſuper hoc ꝯrio.mihi ur̃, ꝙ prima
ſolutio ſit bona,quia hic loquitur de eo,quod datur a tertio pre-
ſente ſtatulibero,& ſic per prius ur̃ datum ſtatulibero, & per ꝯñs
effectū de peculio,non mirum ſi computatur, ſed ibi qñ ſtatuli-
bero non præſente,& ſic non ur̃ datum ſtatulibero uere, ſicut in
caſu præcedenti,unde non eſt factum de peculio,& hoc not.pro
eo,quod dixi ſ.tit.j.l.donationibus.§.ſpecies.

LEX XLII.

1 *In donatione quando ſit mentio mortis, dicitur donatio cauſa mortis, vt*
cum dono tibi poſt mortem meam,uel cum moriar.

SEia cum bonis. ¶Donatio cauſa mor
tis non pōt peti uiuen
te donatore,nec pōt donator aſtringi ad cauendum
de ſoluendo poſt eius mortē.¶Item præmoriēte do
natario reſoluitur:ſed præmoriente donatore ualet,& poteſt pe-
ti ſi interuenit ſolennis promiſſio,debet tñ defalcari.h.d. uſq ad §.
ſi comparet.& eſt tex.valde difficilis.Et primo ponitur narratio fa
cti uſq ibi,{agitur.} Secundo,elicitur una qō ex facto,& ſoluitur,
uſq; ibi,{bonæfidei.} Tertio formantur tres qōnes per ordinem,
ante q̃ ad aliquam r̃ndeatur,uſque ibi,{ſed negari nō pōt.} Quar-
to r̃ndetur ad oēs tres ordine retrogrado, & primo ad ultimum
uſq ibi,{ſequitur.} ſecundo ad penultimum,uſq; ibi,{ſeq} Tertio
ad antepenultimum,ſeu primū de dictis,uſq ibi,{mulier.} ¶Quar
to,& ultimo format nouam qōnem & decidit.Circa primā par-
tem notandum,quia duæ fuerunt donationes,ut dicit gl. quæ in-
cipit a traditione,ut hic in uerbo{traditionibus}quod intellige de
ficta,quia reſeruauit ſibi uſumfructum,ut C.de donationib.l. qſ-
quis.& ex hoc ſequitur quia fuit tranſlatum dñium in Titium,ut
hic patet,dum dicit, {proprietas ad eam rediret.} & ſic fuit pura
quo ad tranſlationem dominij, ſed debeat reſolui ſub conditio-
ne ſi Titius præmoreretur.Secunda fuit donatio facta filijs Titij
donatarij,& iſta non incępit a traditione,ſed ab actione. uel ſtipu
latione,quia Titius fuit ſtipulatus, uel facta noīe filiorum abſen-
tium,uel qui nondum erāt nati in rerum natura, nec fuit tranſla-
tum dñium in filios,& fuit facta ſub duplici conditio.ſi prima do
natio reſoluatur Titio præmoriente, & ſi donatrix poſtea dece-
dat ſuperſtitibus filiis Titij,& ſupple hic,ꝙ prima conditio extitit,
quia prima donatio fuit reſoluta Titio præmoriente. Erat tūc qō
utrum filij Titij poſſent uendicare bona? & ur̃ ꝙ ſic,quaſi uideat̃
fuiſſe actū,ꝙ reſoluta prima donatione dñium rerum transferat̃
in filios Titij,ſicut fuit in Titium per illla uerba, ꝙ bona ad eos ꝑ
tinerent &c.Tñ ꝯrium eſt uerum, quia dñium non transferatur
ex ſolis uerbis,ſed interueniente traditione uera uel ficta, quę hic
non ur̃ interueniſſe quo ad filios Titij,licet interuenit quo ad Ti
tium.¶Item dubitatur poſito,ꝙ non poſſint uendicare bona uel
agere,ut eis ſtatim tradantur donatrice uiuente,quia p̄t donatio-
nem reuocare,utrū ſaltē poſſint agere, ut promittatur eis, ꝙ illa
mortua bona perueniant ad eos?& uidebat̃ ꝙ ſic,quaſi actio cō
a petēs ꝓ hac donatio.cau.mor.habeat inſtar actionis bonæfidei,[a]
ſicut actio ex teſtō,ut l.in minorum.C.in quib.cau.in integr.reſt.
non eſt neceſſaria.ergo &c.utl in oīb.ſ.de iudiciis In ꝯrium qa il-
la lo-

ADDITIO.

a *¶Bonæfidei.Adde vt per Lud.Rom.ſing.ſuis.fol.6.*

la loquitur in his,q ſunt obligati taliter,ꝙ ab obligatione non pñt
ſe eximere,hic non ſic,poſito ꝙ iſta eſſet obligata ex pacto.pater
no,quia poteſt pœnitere & reuocare donationem:ergo ſi filij poſ
ſent agere viderentur extorquere donationem ab inuita,quę ad
huc initium non habuit in perſonam iſtorum, cum iſta donatrix
adhuc viueret.Et Iuriſconſultus anteꝗ abſoluat illam qōnē, for-
mat alteram,ſi iſta Seia ſponte promiſit iſtis liberis, ꝙ poſt mortē
ſuam bona perueniāt ad ſuperſtites, vtrum per hoc uideatur re-
uocare perſonam donantis ſi Titius primus donatarius adhuc vi
uebat,quaſi videatur prima donatio cauſa mortis ꝑꝑ pactum in
ea appoſitū,ꝙ Titio pręmortuo proprietas ad eam rediret,& ſic
ſit reuocabilis?Item anteꝗ rūdeat ad iſtam format alteram, vtrū
ita ſit donatio cauſa mortis,vel potius inter viuos, habēs certam
condōnem,prout dr̄ ſ.codē.l.vbi ita.in ver.ſed negari? Rūdit ad
a hanc vltimam,ꝙ eſt donatio cauſa mortis,[a] & ad hoc principali-
1 ter alle.iſta lex,ꝙ† qn̄ fit mentio mortis in donatione dr̄ donatio
cauſa mortis,vt dono tibi poſt mortē meam,vel cum moriar.Et
ad hoc ēt allega.l.Seia.de dote prælega.tn̄ iſtud non bene ꝓbatur
hic,qa hic plus fuit,quia actum fuit,vt donatario præmoriente re
ſoluatur donatio,tn̄ Doc.illud cōiter dicunt.Poſtea in ver.ſequi-
tur,ſoluit penultimam qōnem,ꝙ hic fuit reuocata prima dona-
tio ex quo Titius primus donatarius fuit præmortuus.¶Quid āt
ſi nō fuiſſet præmortuus,vtrum per promiſſionem factam filijs
Titij videatur reuocari prima.gl.hic q̄ incipit.{perſonam.} mouet
hoc dubiū,& vr̄ tenere,ꝙ ſic,& illud fuit dubiū literæ.in ver.{ſed
quid.} Dy.vr̄ idem dicere.Mihi vr̄ ꝯrium,quia promittendo filijs
Titij,videtur promiſiſſe ſm naturā,& pacta primarum donatio-
num,ſ.ſi contingat primam reſolui pręmortuo Titio,& ſic ſit lo
cus ſecundæ arg.in l.ſi vno.ſ.locati.

A D D I T I O.

a ¶Cauſa mortis,quomodo cognoſcatur a donatione inter viuos, uide ꝑ
Alex.conſi.14.& 81.lib.j.& conſi.76.lib.4.

L E X XLIII.

Seia.

Cum pater. ¶Infirmus etiam in articulo mortis conſtitutus non videtur donare cauſa mortis,ſed inter viuos,niſi de morte faciat mentionem.h.d.iſte ſingularis caſus,& menti tenendus.

L E X XLIIII.

Si ſeruo mortis. ¶In donatione cā mortis,collata in ſeruū,mors ſerui,non aūt dn̄i expectatur,cui poſt mortem donatoris manumiſſo non q̄ritur donationis effectus. h. d.ſm verā lect.Dy.Et non declarat Dy.nec gl.nec Doct.hoc ultimū dictum,ſed dic,ꝙ rō eſt,quia cum donatio cā mortis confirmetur morte donantis,nō expedit expectare, ꝙ adeatur eius hæreditas,vel tabulæ teſtamenti eius aperiantur,licet non ſic eſſet olim in legatis & fideicommiſſis.Si ergo reperitur ſeruus tpe mortis donatoris,donatio ſtatim acquirit dn̄o,licet tabulę teſtamenti non ſint apertæ,nec adita hæreditas.Ergo licet dn̄s poſtea illū ſeruum manumittat, donatio remanebit apud eum, & non ſeqtur manumiſſum,vt patet ex his q̄ dixi ſ.ſe.l.tā his. licet gl.hic videatur dicere,ꝙ in donatione cā mortis,dies cedat ſicut in legatis, qđ eſt falſum,vt no.in l.poſt legatum.§.ſi mortis. de his quib. vt indig.ꝑ gl.& dixi in l.tam his.Deo gratias. Et hic fecimus finem die 4. Februarij,& die vj.eiuſdem menſis incepimus titulum de acq.poſſ. & hoc in ciuitate Bononienſi. M.ccccxxviij.

De acquirenda vel amittenda poſſeſſione. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Etimologia,alluſio,& expoſitio vocabuli ꝙ idem importent,*
2 *Pedes ſunt inſtrumentum aptum ad acquirendam poſſeſſionem naturalē rerum immobilium,ſed mobilium,manus ſunt inſtrumentum,*
3 *Res mobiles,an ita proprie poſſidentur,ſicut immobiles,*
Viſus & aſpectus an ſufficiant ad acquiſitionem poſſeſſionis indiſtincte, numero 10.
4 *Ad retinendam poſſeſſionem,iam quæſitam,ꝙ ſufficiat ſolus aſpectus.*
Animus an ſufficiat ad acquirendam poſſeſſionem,& an ad retinendam acquiſitam,
5 *Ad acquiſitionem dominij cuiuslibet rei,an ſufficiat ſola poſſeſſio, & occupatio,*
6 *Quid ſit poſſeſſio,*
7 *Poſſeſſio naturalis,an differat a corporali,*
8 *Poſſeſſio naturalis qualitar perdatur.*
9 *Poſſeſſio an ſit vna tantum,an duæ ſcilicet ciuilis,& naturalis.& nu.6.*
10 *Licet aſpectus & etiam loci propinquitas non ſufficiat ad acquirendā poſſeſſionem naturalem ei,qui non habet ciuilem, niſi interueniat traditio poſſeſſionis ei tamen qui habet ciuilem,& perdit naturalem, quia ſe abſentauit,taliter ꝙ nec uidet,nec eſt prope, ſufficit ad eam recuperandā.*
11 *Ille qui eſt prope & de facili poteſt ingredi,non perdit naturalem.*
12 *Quid ſi habeat naturalem per colonum,& colonus receſſerit.*
Quid in vſufructuario ſi recedat.
13 *Habens vtranque poſſeſſionem,qui exiuit de ſuo lo,an perdat naturalem ſi fuit ingreſſus alius.*
14 *Quid in ciuili poſſeſſione.*
15 *Quid in nuda detentatione.*
16 *Poſſeſſio quo iure fuit introducta.*
An ſit vna poſſeſſio,uel duæ.ibid.
17 *Ad acquirendum dominium,& ciuilem poſſeſſionem,& naturalem,ſufficiat animus una cum aſpectu,& nu.19.*
18 *Animalia an videantur apprehenſa,eo ipſo quòd caſu fortuito illa eadem in noſtrum laqueum inciderunt,uel a nobis vulnerata ſunt.*
In his quæ acquiruntur per inuentionem (vt eſt theſaurus) an ſufficiat ſolus aſpectus.
19 *Non dicitur inuentus qui non fuit apprehenſus,& quid in ſtatuto,ſi dicat,qui fuerit inuentus de nocte portare arma,puniatur tanta pœna.*

1 Poſſeſſio appel. ¶†Vſque ad §. adipiſcimur.Iuriſconſultus tria
facit,quia primo ponit etymologiā, ſeu deriuationē
huiꝰ uocabuli {poſſeſſio.}& ipſius etymologię rōnē
vſq; ibi,{dn̄iūq;}Scđo ponit effectū poſſeſſionis,q fuit olim de iu
re naturali,uel gentiū vſq; ibi,{eiuſq;}Tertio,ponit effectum,qui
2 hodie remanſit ēt hoc ſufficiat pro ſummario.¶† Not. ex prima
parte etymologiā,& alluſionē,& expoſitionē vocabuli,nam oīa
iſta idē important,nam eſt expoſitio vnius vocabuli per aliud vel
alia vocabula magis no. ut lapis.i.lædens pedes,& piger, i. pedum
æger,ſicut hic poſſeſſio,i.pedum poſitio.¶Item no.ꝙ pedes ſunt
inſtrm̄ aptum ad acquirendam poſſeſſ.naturalē,intellige rerū im-
mobilium,quæ pedib.calcantur,ſed mobiliū inſtrm̄ ſunt manus,
3 vt).proxi.§.ibi.{aliquid in manu ponat &c.}& ſic † res mobiles
ita proprie poſſidentur ſicut immobiles, quia interuenit inſtrm̄
corporale.gl.j.in fi.dicit ꝯrium,ſed non bene ſm Doct. per §.ſeq.
& ēt per iſtum tex.in ver.eius.quia ibi loquitur de reb.mobilibus
per l.rem quę nobis.).eo.& quia vſucapiuntur ſicut immobiles,
quod eſſe non poſſet,ſi non poſſiderent, facilius tn̄ perditur poſ-
a ſeſſio rerum mobilium[a] quam immobilium,vt d.l. rem q̄ nobis.
ideo dignior dr̄ poſſeſſio rerū immobilium, ideo fit denomina-
tio a digniori.Eſt & aliud inſtrm̄ corporale,quod non eſt ita aptū
ad poſſeſſionem acquirendam,ſicut manus & pedes,quia per ip-
ſum nō fit occupatio rei,ſicut fit per manus, & pedes,vt eſt viſus
& aſpectus,& tale inſtrm̄ licet ſit corporale,non tn̄ ſufficit ad ac-
quiſitionem poſſeſſionis indiſtincte,ſine inſtrō corporali, niſi in
re per alium poſſeſſa,& interueniente voluntate tradentis poſſeſ-
ſoris,vt).eod.quod meo.§. ſi uenditorē.ſed in reb.per neminem
poſſeſſis non ſufficit aſpectus,ēt cum intentione acquirendi poſ-
b ſeſſionem,niſi interueniat actus corporalis,[b] manuum aut pedū,
vt hic in gl.mag.ſuper uerbo{primi.}licet ſecus ſit in primis inſtr̄is
4 quæ ſola ſufficiunt in reb.per aliū non poſſeſſis,vt in ea.gl.¶†Sed
ad retinēdum poſſeſſionem iam quæſitā,bene ſufficit ſolus aſpe-
ctus,vt hic in 2.gl.mag.poſt medium ibi,{primis duob.caſib.&c.}
Eſt & aliud inſtrm̄ non corporale,ſed mentale, vt animus, & ille
nullo modo ſufficit ad acquirendum poſſeſſionem etiam ſi in-
teruenіat traditio verbalis poſſeſſoris, niſi ēt concurrat aliud in-
ſtrumentum corporale,ſ.pedum,manuum,vel viſus,vt).eod.l.3.
in prin.ſed ad retinendam poſſeſſionem acquiſitam bene ſufficit
5 ſolus aīus,vt l.licet.C.eo.& hic in gl. ¶† Ex ſecunda parte nota.ꝙ
olim ad acquiſitionem dominij cuiuſlibet rei,etiā immobilis ſuf-
ficiebat ſola poſſeſſio,& occupatio,iuxta illud, quicquid calcaue
rit pes tuus,tuum erit,ſed hodie hoc non ſufficit in rebus immo-
bilib.nec etiam in reb.mobilib.quæ ſunt per alium occupatæ, &
in dn̄io alterius,ſed in his mobilibus,quæ nō ſunt in alterius dn̄io,
vt ſunt q̄ cęlo,terra,mariq; capiuntur,& ſufficit ſola poſſeſſio, &
occupatio,ſicut olim, ſed in alijs requirit̄ voluntas dn̄i,uel titulus
cū tpe habili ad ꝑſcribendū,nec ſufficit ſola occupatio;imo ſuffi-
cit,ſi nō ſunt in bonis alicuius,nec ēt olim ſufficiebat ſola occupa
tio,poſtꝗ per aliū erat occupata, ita ꝙ non uideo bonā diffinitio
nem

ADDITIONES.

a ¶Mobilium.Facit in ar.ꝙ vendens omnes poſſeſſiones ſuas videatur etiā vendere mobilia pro hoc de leg 3.l.uxori.gl.C.de cōpen.l.fi.& ibi.Alb.de Roſa.in dictionario dicit ita fuiſſe determinatum,licet in contrarium faciat C.de offi.præfec.auguſt.l.vnica.& ad mun.l.filiæ libertorū.§.fi.dicit tn̄ non inepte dicendum recurrendum eſſe ad cōem vſum loquendi.

b ¶Actus corporalis.Dicunt Dn̄i de Rota in recollectis Berengarij.de cau.poſſ.& proprie.quia ille cui eſt tradita poſſeſſio per habentem poteſtatē per anulum portæ eccleſię clauſæ, cuius eccleſiæ alius cauſa cuſtodire habebat claues, poteſt petere reſtitutionem ſi poſſeſſio per alium non fuit apprehenſa, quia ſufficit apprehenſio poſſeſſionis per anulum cum præſentia & aſpectu apprehendentis.

6 nem inter olim & hodie.¶†In gl.j.ibi,{tu dic.}iſtam diffinitionem
reprehendit Dy.& tenet diffinitionem Io. quia Azo diffinit poſ-
ſeſſionem,prout eſt in fieri,ſed Ioã.prout eſt in facto, nam actus
acquirendi poſſeſſionem,vel retinendi conſiſtit in facto, & iſte a-
ctus non eſt poſſeſſio,ſed illud quod ex tali actu reſultat, & illud
eſt ius,vt).e.l. peregre.in prin. Sed Azo videtur uelle ꝙ ipſe actus
acquirendi vel retinendi ſit poſſeſſio,per §.ſeq.in fi.ibi, dum dicit,
facti,non iuris eſſe &c.Bar.autem diffinit, ꝙ poſſeſſio eſt ius inſi-
ſtendi rei non prohibitæ poſſideri,tu ſupple rei,ſ.corporalis, quia
incorporalia non poſſidentur,vt hic in gl.Item ſupple ſm Ange.
ſ.aptum ad acquiſitionem dñij mediante vſucapione,vel præſcri-
ptione,ne differat a licita detentione,quæ poteſt etiam dici ius in
ſiſtendi rei non prohibitæ poſſideri,vt patet ſ. de donationibus.l.
Aquilius.vnde ille qui habet nudam detentionem,non poſſeſſio
nem,pōt implorare iudicis officium, vt in ea defendatur, uel ſibi
reſtituatur,ſi fuit expulſus,& totum hoc eſt de iure.Item ſolo a-
nimo etiã poteſt retineri, ſicut uera poſſeſſio,vt l.ſi finita.§.ſi quis
metu.ſ.de damno infec & tamen eſt ſufficiens ad acquiſitionem
7 dñij per vſucapionem,vel præſcriptionem. ¶ In gl.ſeq. magna.in
prin.No.ex iſta gl.ꝙ poſſeſſio naturalis etiam dicitur corporalis,
& econuerſo,& ſic non eſt differentia inter nomina iſta,ſed Bart.
hic ſubtilizando ſuper ſeq.gl.magna,facit differentiam inter natu
ralem.& corporalem dicens,ꝙ naturalis eſt illa,quam habet vſu
fructuarius,uel ſuperficiarius,vel emphyteuta,uel feudatarius,vł
alius habens vtile dñium,ſeu qui tanquã fructuarius, aut emphy
teuticarius,vel alius habens vtile dñium,poſſidet,licet non ſit:ſed
corporalis eſt illa,quam quis ingrediendo fundum per alium ciui
liter tantum poſſeſſum adipiſcitur,vt).eo.l.clam poſſidere.§.fi.&
l.ſi id,quod.§.fi.& ibi fit mentio de corporali.Et eſt dña, quia pri-
ma,ſ.naturalis habet plus de ciuilitate admixtum, quia ſufficit ad
præſcribendum illud ius,ſi non erat re uera fructuarius uel em-
phyteuta, nam poſſidens longo tempore cum titulo tanquam
talis acquirit illud ius,vt l.fi.§.fi.C.de præſcripti.lon. temp. in fi.ſed
ſecunda corporalis non eſt ſufficiens ad præſcribendũ,& ſic non
habet tantum iuris admixtum, licet ſufficiat vt competant inter-
dicta vti poſſidetis.& unde vi ſi turbetur vel expellatur. Breuiter
ſua inueſtigatio non placet,vt dicam ſuper gl.quæ incipit, {& be-
ne,}& ideo tene,quod in hac gl.habetur vt omnis naturalis dica-
8 tur corporalis,& econuerſo,& non ſit differentia.¶†In gloſſ.ibi,
{item no.hic.} gl.eximat vnam qõnem,qualiter perdatur poſſeſ-
ſio naturalis,vtrũ eo ipſo,ꝙ quis recedit de fundo?& ponit qua-
tuor opiniones,quarum primæ duæ concernũt opiniones Azo
nis,quæ fuit,ꝙ non eſt niſi vna poſſeſſio, ſ. naturalis vſque ad fi-
nem.Aldericus.Aliæ duæ concernunt opi.Ioan.quæ fuit, ꝙ imo
ſunt duæ,ſ.ciuilis,quæ retinetur animo, & naturalis, quæ retinetᷓ
corpore.circa primas duas,dic,ꝙ præſuppoſita opi.Azo.pro ue-
ra,ꝙ nõ ſit niſi una,prima opinio,quæ eſt,ꝙ eoipſo ꝙ exit de fun
do,perditur,hæc opinio poterat procedere de iure naturali ante
quam eſſet conditum ius ciuile,quia illo iure ſolum inſtrm natu-
rale,ideſt corporale operabatur in retentione,unde eoipſo,ꝙ de
ſinebat operari,deſinebat poſſidere,Secunda opi.Azo.ꝙ retinea
tur aĩo,poſſet procedere,poſt ius ciuile conditum,ſecundum qđ
& inſtrm ciuile,vt eſt aĩus,operatur in retentione naturali, vt ẽt
9 habetur.).ea.gl.uer.idem dico.¶†In gl.ibi,{ſed oppono.}hæc glo.
opponit contra opin.Azonis inquantum vult, ꝙ ſit vna tantum
poſſeſſio.d.l.clam poſſidere.§.qui ad nundinas.).eo. quia nõ poſ
ſet eſſe apud duos inſolidum,cuius ꝯrium ibi probatur,& reſpõ-
det ſm Azo.ꝙ imo poteſt diuerſis reſpectibus,ſ. apud vnum na-
turaliter,& apud alterum ciuiliter, quæ reſponſio non eſt bona,
& eam reprobat alia gl.quæ incipit {& bene.} in fi. quia una ſub-
ſtantia,uel vna res in ſubſtantia, impoſſibile eſt ꝙ ſit apud plures
inſolidum uere,etiam diuerſis reſpectibus tamẽ in illo §. uere eſt
apud vtrunq;,ergo ſunt duæ in ſubſtantia.¶In gl. ibi {Aldericus.}
Iſta opi.vult ꝙ retenta opi.Io.ꝙ ſi ſint duæ, ſ. ciuilis & naturalis,
non poſſunt eſſe ſimul apud eundem, imo ꝙ quando eſt in fun-
do,habet naturalem tantum,& non ciuilem, & quando non eſt
in fundo,habet ciuilem & non naturalem, quæ opi. eſt falſa,quia
imo ſimul,& ſemel poſſunt eſſe ambæ apud eundem eodem tẽ-
pore,ſicut in fundo,ut l.2.§.fi.).pro hærede.¶In gl.ibi, {tu diſtin-
gue ſecundum Ioã.} iſta eſt uera & vult in effectu, ꝙ imo ambæ
poſſint eſſe apud eundem,vt dictum eſt,& in hoc differt a præce
denti,etiam ſi recedit de fundo non propterea ſtatim perdit natu
ralem,imo ipſam retinet,quouſque uidet fundum, etiam ſi ſe ab-
ſentauit per decem miliaria,uel ſi ſit prope,licet non uideat, & in
hoc differt a prima opi.poſita in ver.item no.& etiam a præcedẽ-
10 ti, quæ vult,ꝙ ſtatim ꝙ exiit fundum,perdat naturalem. †Ex hoc
not.quòd licet ſolus aſpectus non ſit ſufficiens ad acquirendam
poſſeſſionem naturalem,quam quis non habet, niſi interueniat
traditio dñij,vel poſſeſſ.ut ſequitur infra in glo.quæ incipit,& be-
ne,tñ eſt ſufficiens ad retinendum,& idem in propinquitate loci,
11 quod tene menti.¶†No.etiam gl.in ver.ſed quid ſi non eſt in cõ-
ſpectu,quòd licet loci propinquitas non ſufficiat ad acquirẽdam
poſſeſſionem naturalem,ei,qui non habet ciuilẽ, niſi interueniat
traditio poſſeſſ.ei tamen qui habet ciuilem, & perdit naturalem,
quia ſe abſentauit taliter,ꝙ non uidet, nec eſt prope, bene ſufficit
ad eam recuperandam,quia eoipſo quòd redit ad fundum,& in-
cipit ipſum videre,vel appropinquat,recuperat naturalem.No.ẽt
ꝙ ille,qui eſt prope,& de facili poteſt ingredi, non perdit natura-
lem,alias eſſet dicere, ꝙ qui vadit in plateam nemine relicto do-
mi,perderet naturalem,quod eſt abſurdum,vt no.in l.j.C.ubi poſ.
12 ¶†Et prædicta procedunt, qñ quis habebat vtranque poſſeſſio-
nem per ſe,vel vtranque per alium.Sed ſi ciuilem per ſe, & natu-
ralem per alium,ut per colonum,tunc licet colonus receſſerit ta
liter,ꝙ fundum non videat,nec ſit propè, ſi tamen non animo di
mittendi poſſeſſionem,nõ perdit dñs naturalem, ſed eam retinet
animo coloni,ſicut retinet corpore ipſius coloni,qñ colonus eſt
in vera detentatione,quia ipſe colonus aĩo retinet detentationẽ,
ut).patet.& hoc dicitur in gl.in ver.ſi autem. ¶ Quid autem ſi re
a cedat colonus [a] aĩo dimittendi,uel ſi moriatur,vel ſi alteri tradat?
hic vt no.in d.l.ſi colonus.).eo.& l.2.§.ꝙ ſi ſeruus. & l.ſi ideo.§. ſi
forte.& plene per gl.C.cõia de vſuca.l.j. ¶ Aliquando tamen cõ-
tingit,ꝙ quis non habet niſi naturalem poſſeſſionem, ut vſufru-
ctuarius, & tunc licet recedat de fundo taliter,ꝙ ipſum non vi-
deat,nec ſit prope,non perdit naturalem,ſed retinet eam animo,
& hoc vult gl.in uer.& idem dico.& aſſignat rationem diuerſita
tis in uer.ſed quare inter hunc caſum,& primum & ſecũdum qñ
habet utranq poſſeſſionem,uel ambas per ſe,vel ambas per aliũ.
Quidam tñ dixerunt,ꝙ vſufructuarius habet quandam ciuilem
diuerſam ab ea,quam habet proprietarius,quam retinet aĩo,non
autem naturalem.gl.hic reprehendit in ver.ſed quidam.quia non
eſt dare niſi unam ciuilem,& illa eſt apud proprietarium.Tene er
go rationem gl.quam gl.poſtea probat in uer.item in ſuperiori,ꝑ
alium caſum ſimilem poſitum ſupra in gl.in uer.ſi autem per aliũ
vbi animus coloni operatur retẽtionem naturalem pro dño, qa
non poteſt operari retentionem ciuilem,quam non habet,idem
13 ergo in fructuario,qui non habet niſi naturalem † Prædicta in na
turali poſſeſſione,qualiter perdatur.& intellige ſupplendo gl. qñ
exiuit de fundo,& alius non fuit ingreſſus,ſed ſi fuit ingreſſus aliꝰ,
tunc aut primus perdiderat naturalem,quod quando ſit,ſupra di
ctum eſt,quia ſcilicet ſe abſentauerat per longum ſpatium a fun-
do,tunc ille ingreſſus acquirit naturalem,& ille abſens redeundo
licet incipiat fundum videre vel appropinquare, nõ recuperat na
turalẽ,qa non uacat:ſi autem ipſam non perdiderat, quia adhuc
fundum uidebat,uel erat prope,tunc diſtingue, aut ingreſſus fuit
ille cum tanta potentia,ꝙ iſte non poſſet iſtum expellere, & tunc
ſtatim perdit naturalem:aut poterat ipſum de facili compellere,
& tunc non perdit,niſi ex puſillanimitate ductus non reuertatur
ad ipſam recuperandum.per l.ſi de eo.§.fi.).eo.& per id quod ſta
14 tim dicam. ¶†Ciuilis autem poſſeſſio non perditur,licet quis ſe ta
liter abſentauerit,ꝙ non uideat fundum,nec ſit prope,ſed retine-
tur animo,ut C.e.licet ſecus ſi naturalis fuerit per alium occupa-
ta,& ipſe cum poſſit recuperare,negligat,quia tunc ſtatim perdit,
ut).eo.l.quamuis ſaltus.& l.ſi ideo.§.ſi forte.& ibi no.uel niſi ſtete
rit per decennium ꝙ nec ipſe, nec alius pro eo acceſſerit ad poſ-
ſeſſionem naturalem,& tunc etiam ſi per alium non ſit occupa-
b ta,inducitur obliuio,ex qua obliuione [b] perditur ẽt ciuilis.ut l.ſi fi
15 nita.§.j.).tit.j.& no.in d.l.licet.C.eo.¶†Quid autem in nuda detẽ-
tatione? puta,quam habet colonus,vel inquilinus,).eo.l. ſi colo-
nus,an retineatur aĩo?dic ꝙ ſic, qñ eſt iuſta, vt l.ſi finita. §. ſi quis
16 metu,cum ibi no.ſ.de damno infe.¶†In gl.quæ incipit.{& bene.}
c iſta gl.tãgit duas quæſtiones.prima eſt, quo iure [c] fuit introducta
poſſeſſio,& dicit ꝙ eſt de iure gentium,vt hic iſtud videtur intel-
ligi de iure gentium ſecundario,quod fuit poſtquam gentes cre
uerunt. quo iure fuit introducta diſtinctio dominiorum, vt l.ex
hoc iure.de iuſtitia & iur.& poſſeſſionis,a qua dominium proce
dit vt hic,non de iure gentium primæuo,quod fuit eoipſo,ꝙ gen
tes eſſe cœperunt,quia illo iure omnia erant communia, vt in c.
ius naturale.j.di.nam ſi illo iure fuiſſet intrdoductum dñium,ca-
deret etiam hodie in ſeruo,ſicut naturalis obligatio, quæ fuit de il
lo iure,quod eſt falſum,ita no.Bar.in l.ſi id quod ſ. de condict. in-
deb.Sed in ꝯrium videtur tex.in l.j.ſ.titu.j.quòd fuerit de iure il'o
primæuo dñium,ergo & poſſeſſio,& ad rationem Bart. reſpon-
deo,ꝙ in ſeruo nõ cadit dñium actiue, quia quicquid ipſe acqui-
rit,domino acquiritur,vnde naturalis obligatio per ipſum acqui
ſita, domino acquiritur, & non remanet penes ſeruum, vt no-
ta.in

ADDITIONES.

a ¶Colonus.Vide infra in l.3.§.ꝙ ſi ſeruus.vbi ponitur.

b ¶Obliuione.Adde eundẽ conſ.196.Soc.cõſ.175.Ale.cõſ.6.li.2.Car.cõſ.
118.quid aũt operetur conſtitutio epi,ꝙ ſi qui ſteterit abſens a benefi-
cio ceſſante iuſto impedimento, ꝙ habeatur pro derelicto,& an elapſo
dicto tempore abſens poſſit priuari ſua poſſeſ.vide per eundẽ cõſi.132.

c ¶Quo iure non lege diuina q̃ vult omnia eſſe cõia,ſed lege humana poſſ.
terrena inducta eſt.8.di.quo iure po.perfectorum eſt Deus nõ aurũ, nec
argentum.12.q.i.c.clericus,& in cõi poſſidere,non eſt contra eorũ ſta-
tum.12.q.j.c.expedit.& c.videntes.

ta.in l.frater a fratre.in fi.primæ gl.mag.ſ.de condict.indebit.ſecus in obligatione naturali paſſiua,qua ſeruus tenetur alteri, quia illa non acquiritur dño, ſed in dño non reperitur iſta diſtinctio inter actiuum,& paſſiuum, & ſic nihil valet ratio Bart. quia ſeruus non dicitur incapax dñij ex eo ꝙ dominium ſit de iuregentium ſecundario,quo iure ſtatus eius non eſt annihilatus,immo eſt de iure primæuo gentium,ſed dicitur incapax ex eo,quia ſibi acquiſitum momento apud eum non remanet, ſed acquiritur dño,ſicut & naturalis obligatio,quæ fuit de iure primæuo, licet paſſiua obligatio remanet apud eum.diſtinctio vero dñiorum bene fuit de iuregentium ſecundario, vt dicta l. ex hoc iure. nec obſtat ꝙ erant omnia communia,id eſt,ꝙ non erant in bonis alicuius antequam occuparentur,ſed concedebantur occupantib.ſicut hodie conceduntur ea quæ cœlo,terra,mariq́ capiuntur,vt hic, ſed poſtquam erant occupata,ſtatim erant illius, iuxta illud, quicq̄d calcauerit pes tuus,tuum erit,vt in princ.huius gloſſ.& iſtam puto eſſe veriorem opin.¶Secunda quæſtio eſt,vtrum ſit vna poſſeſſio,vel duæ?& Azo.tenuit ꝙ ſit vna,ſ.naturalis, quæ diſtinguit per accidentia.quia aliquando naturaliter,ſ.corpore, aliquando ciuiliter,ſ.animo,& pro iſta opin.facit,quia poſſeſſio fuit introducta de iure gentium,vt dictum eſt,ſed ius gentium non produxit,niſi vnam poſſeſſionem,ſ.naturalem.Item quia ſi tex.inſpiciātur,non faciunt mentionem,niſi de naturali poſſeſſione,quando loquuntur per nomina,quæ ſignificant ſubſtantiam,licet quādo loquantur per aduerbium,quod ſignificat qualitatem, dicant ꝙ interdum quis ciuiliter poſſidet,vt infra vnde ui.l.j.§.deiicitur. eſt ergo vna ſubſtantia,licet diuerſæ qualitates.Sed Ioā tenuit ꝙ ſint duæ,ſcilicet naturalis,& ciuilis.& iſtam partem tenuit Dy. plene diſputando in c.ſine poſſeſſione.de reg.iur.lib.vj.per legem ſecūdam,infra pro hærede.vbi eſt tex.qui non eſt alibi,faciens mētionem de ciuili,& naturali per nomina,& ſic ſunt diuerſæ ſubſtantiæ.¶Item probatur per tex cui non eſt dare.reſponſum.j. eodē l.clam poſſidere.§.qui ad nundinas.vbi qui ſe abſentat a poſſeſſione,eam retinet animo, & ſi alius ingreditur eo abſente, ſimiliter acquirit poſſeſſionem. Ergo quilibet habet poſſeſſionem, & eſt textus in l.ſi duo.in princi.j.uti poſſeſſ. & duo poſſunt inſolidum poſſidere:ſed ſi eſſet vna poſſeſſio in ſubſtantia,non poſſet eſſe apud quemlibet inſolidum.ut etiam Azo.fatetur, vt infra eodem. l.3.§.ex contrario.in fine.¶Oportet ergo dicere ꝙ ſunt duæ ſubſtantiæ,quarum vna retinetur corpore,altera animo, & illa ciuilis fuit inducta de iure ciuili, nam dominium primordialiter fuit inductum de iure gentium,vt l.j.ſ.tit.j.& illud appellatur directū. Et poſtea fuit aliud introductum de iure ciuili, quod appellatur vtile,quod dic ut infra eodem.l.ſi quis vi.§. differentia. per Barto. Sed Azo reſpondit ad §.qui ad nundinas, ꝙ diuerſis reſpectibus poſſunt duo eandem poſſeſſionem habere,ut not.in præcedenti glo.mag.in uerſi.ſed oppono. quam reſponſionem gl. hic in fin. reprobat,quia ſi eſt vna ſubſtantia,etiam diuerſis reſpectibus nō poſſet eſſe apud plures inſolidum. Bar.autem hic facit tres ſpecies poſſeſſionum, dicens, ꝙ eſt poſſeſſio ciuilis, quæ eſt apta parere ciuilem effectum,quo ad vſucapiendum,vel præſcribendum directum dominium,vel vtile,quod contrariatur directo,item naturalis,quam habet ille qui poſſidet,vt vſufructuarius,emphyteuta,vel ſuperficiarius, & illa eſt apta parere ciuilem effectum iure vſusfructus,vel vtilis dominij,vt l.fina.in fi.de præſcrip.longi tempo.Item corporalis,quam habet ingreſſus alio ciuiliter poſſidente,vt in §.qui ad nundinas.& iſta non eſt apta parere ciuilem effectum,quo ad acquiſitionem dominij, ſed quantum ad retentionem,vel recuperationem ſi ſpoliatus fuerit. Iſta inueſtigatio non placet,quia poſito ꝙ eſſet vera,eſt defectiua,quia non conſiderauit niſi naturalem poſſeſſionem ſeparatam a ciuili, ſed certè non eſt dare aliam iunctam cum ciuili,vt dixi in glo.præcedenti.Item quia ipſe vult,ꝙ poſſeſſio quam habet ille qui poſſidet,vt vſufructuarius,vel emphyteuta,ſit diuerſa in ſubſtantia ab illa, quam habet ingreſſus;& mouetur ad hoc dicēdum,quia eſt maioris effectus, quam illa. Certe iſta ratio non eſt bona,quia illa quæ differunt ſecundum plus & minus,non differunt in ſubſtantia,vt l.fin. ſupra de fundo inſtru.Præterea illud non cōtingit ex eo ꝙ diuerſa ſit ſubſtantia, ſed propter diuerſos reſpectus, quia qui poſſidet ut uſufructuarius,vel ut emphyteuta,non tendit ad acquiſitionē directi dominij,ſed illius iuris,cum recognoſcat directum dominium, & ſic ciuilis poſſeſſio quam habet directus dominus ſibi non contrariatur,merito de facili præſcribit.Sed ingreſſus alio ciuiliter poſſidente,poſſidet vt dominus directus & ſic contrariatur directo dño,merito ciuilis poſſeſſio dñi ſibi nocet,vt ea durāte non poſſit incipere præſcribere ꝯ dñm,uel directum, uel utile dñium,quod ꝯriatur directo.per gl.quæ eſt in l.j.in fi.mag glo.C. de ſer.fug.aliud autem ius ideo non præſcribit, quia ad hoc non intenditur.Præterea aduerte ad rōnem bonam & uiuam,q̄ Bar. non ponderauit.ipſe dicit, ꝙ ille qui poſſidet naturaliter tāquam fructuarius uel emphyteuta, ſi uere non eſt fructuarius vel emphyteuta ratione illius poſſeſſionis,naturaliter præſcribit illud ius uſusfructus,vel vtilis dñij.Hoc eſt falſum, quia poſſeſſio non eſt habilis ad uſucapiendum,vel præſcribendum, niſi rem illam,quę poſſidetur, ſed illa res corporalis eſt, quæ poſſidetur naturaliter & vere.Nos quærimus de pręſcriptione iuris incorporalis,quod vere nō poſſidetur,ergo uirtute illius naturalis poſſeſſionis iſtud ius non præſcribitur. Dic ergo ꝙ vltra naturalem poſſeſſionem rei,habet quaſi poſſeſſionem ciuilem,& naturalem illius iuris, & illa quaſi ciuilis poſſeſſio facit eum præſcribere illud ius, non autē poſſeſſio naturalis ipſius rei.de hoc gl.in l.ait prætor.§.item ei.ſ.q̄bus ex cau.maio.& idem Bar.in l.ſi plures. j.de ui & ui arma. Dic ergo ꝙ una eſt poſſeſſio naturalis,& illa etiam dicitur corporalis, vt j.eo.l.ſi id quod §.fin.omnis corporalis dicitur naturalis, ut in prin.præcedentis glo.mag.& iſta naturalis aliquando eſt coniuncta cum ciuili,aliquando eſt ſeparata, & hoc ſecundo caſu,aliquādo habetur per illum,qui non poſſidet, vt dñs directus, ſed tanq̄ uſufructuarius,vel emphyteuta,aliquādo per illum qui poſſidet, vt dñs directus,vt per ingreſſum, & ſic aliquando producit unū
17 effectum.aliquando alterum ex diuerſis reſpectibus.†In glo.quę incipit,{ſecus,} iſta gl.examinat quintam quæſtionem. an ad acquirendum dñium & ciuilem poſſeſſionem naturalem ſufficit animus vna cum aſpectu. Certū eſt enim, ꝙ manus aut pedes ſunt ſufficientia inſtrā ad acquirendum utranque poſſeſſionem ſi per alium non occupatur,ſed dubium eſt de inſtrō uiſus.Et vr̄ ꝙ etiā illud ſufficiat,quia eſt inſtrm̄ corporale,vt j.eo.l. 4. in prin.in uerbo,{corpore.} & in l.quod meo.§.ſi uenditorem. j.eo. & j.ea.l.§. ſi iuſſerim.In ꝯrium facit iſte tex.in verbo apprehenderit.& j.eo. l.3.§.Neratius.in fi.ubi requiritur ꝙ moueatur de loco ad locū, ergo nō ſufficit aſpectus,probatur per rationem, quia viſus licet ſit inſtrm̄ corporale,per ipſum tm̄ non occupatur res, ſicut ꝑ ma
18 nus aut pedes.¶Gl.hic recitat tres opi.prima eſt,ꝙ aut loquimur in animalibus,quæ in nullius bonis ſunt,& non ſufficit aſpectus, ſed requiritur apprehenſio,vt hic in uer.apprehenderint.Et an videantur apprehenſa eo ipſo ꝙ in noſtrum laqueum inciderunt, vel a nobis uulnerata ſunt,dic vt ſ.tit.j.l. in laqueum.& l.naturalē. §.illud.Aut loquimur in alijs,quæ ſunt in bonis alicuius, & tunc interuenit traditio poſſeſſoris,& ſufficit ſolus aſpectus cum animo,ut in d §.ſi venditorem.aut non interuenit,& tunc ſecus, ēt ſi a nemine poſſideātur.vt d.l.3.§.Neratius.in fin.& in hoc differt inſtrm̄ viſus ab inſtrō manuum, uel pedum, per quæ acquiritur poſſeſſio etiam non interueniente traditione alicuius, dummodo per alium non occupetur,ſed hic non,etiam ſi non occupet̄. Et iſta eſt uera opinio,licet non debuerit diſtingui inter animalia, uel non animalia.Alia opinio ponitur in verſi.alii ꝙ ſufficiat ſolus aſpectus indiſtincte,ſicut manus aut pedes, nec obſt. §. Neratius. in fi.quia ibi erat abſconditus theſaurus,& non uidebatur,licet videretur fundus,ideo non acquiritur poſſeſſio theſauri. Sed ꝯ, q̄a ſi ſufficit ſolus aſpectus,deberet ſufficere videre fundum in quo eſt theſaurus,vt acquiratur poſſeſſio fundi,& ēt theſauri.per l.clauibus.de ꝯhen.emp.Solu.in §. Neratius. neſciebatur in qua parte fundi erat theſaurus.ſed in l. clauibus.ſciebat̄ in qua parte domus erant maſſaritiæ,quarum poſſeſſio apprehenditur per aſpectum domus,hæc eſt truffa,nam ibi etiam poterat ignorari in qua parte domus eſſent.Alii dicunt,ꝙ ibi acquiritur dñium,ſed non poſſeſſio.vt in §.Neratius.hæc eſt etiā truffa, quia dñium acquiritur mediante poſſeſſione.Dic ergo,ꝙ volendo ſuſtinere iſtam opin. ꝙ in l.clauibus.interuenit actus per quem vr̄ facta traditio a vero poſſeſſore, non ſic in §. Neratius. & ſic recedimus a præcedenti opi.ꝙ q̄ñ interuenit traditio per ſolum aſpectum.acquirimus nō ſolum poſſeſſionem rei,q̄ videmus,ſed ēt rerum,quæ intus ſunt, vt in l.clauib. de ꝯhē.emp.Sed ſi non interuenit traditio,neutrius rei poſſeſſionem acquirimus.Tertia fuit opi. ꝙ in his quæ acquiruntur per inuentionem,ut eſt theſaurus,ſufficit ſolus aſpectus ꝑ §.theſaurus.Inſti.de rerum di.vbi dr̄,ꝙ qui inuenit theſaurum, ſtatim fit dñs.Ergo ſufficit interueniſſe, ēt ſi non ſit captum, & hoc dicit gl.in l.nunquam.§.theſaurus.ſ.tit.j.Aut in aliis modis acquirendi,& tunc non ſufficit aſpectus.primum dictum eſt falſum,& ꝯ dictum §.Neratius.in fi.qui vult ꝙ ēt ſi ſit inuentum,non acquiratur poſſeſſio,& ꝑ ꝯñs nec dñium, niſi fuerit motus de loco ad
19 locum.†Item quia non dicitur inuentus, niſi fuerit apprehenſus, vt l.ſi Barſatorem.C.de fideiuſſ. quod eſt notandum ad q̄önem, ſi ſtatutum dicat,ꝙ qui fuerit inuētus de nocte portare arma, puniatur tanta pœna,ꝙ non incidat in pœnam, niſi fuerit per familiam apprehenſus,licet poſſit probari ipſum de nocte portaſſe arma,ſm̄ Doct.tene ergo primam opin.relictis alijs.

---

1 *Carens omnino intellectu,ut furioſus,& infans, non poteſt per ſeipſum poſſeſſionem acquirere,ſed non carens omnino,ut pupillus maior infante poteſt eſſe ſine tutoris authoritate.*

2 *Tutoris authoritas non requiritur quando non agitur de præiudicio pupilli,ſed de acquiſitione,& licet pupillus non poſſit promittere ſine tutoris authoritate,poteſt tamen ſtipulari.*

3 *Acquiſitio poſſeſſionis,quę fit per noſmetipſos,dicitur potius conſiſtere in facto,quàm in iure,quo ad actum & modum acquirendi,*

4 *Furioſus nullum actum poteſt gerere, etiam cum curatoris authoritate, ſed debet actus geri per curatorem.*
Quid in pupillo.
5 *Licet ad acquirendum poſſeſſionem requiratur animus & corpus, & magis principaliter requiritur actus corporalis, quia iſtud fuit inuentum de iure gentium, quod fuit prius, ſed animus de iure ciuili, ideo primum reputatur potentius.*
6 *Colonus & inquilinus detinent ſibi & ſuo nomine, ſed poſſident domino, ſeu locatori,*

1 **§.Adipiſcimur.** ¶†Carens oĩno intellectu, vt furioſus, & infans, non poteſt per ſeipſum poſſeſſionem acquirere, ſed non carens omnino, ut pupillus maior infante, põt eſſe ſine tutoris authoritate.h.d. Et diuide in duas partes, vt in ſummario. ſecunda ibi.{ſed pupillus.}Et in prima parte dum dicit,{pupillus.} ſubaudi infans ſm Dyn.vt in fi. huius §.In tex.ibi.{per noſmetipſos.}propter hoc videbatur, ꝙ furioſus & infans poſſent acquirere cum habeant inſtr̃a corporalia, quibus poſſent rem attingere, vt j.in verſi.licet maxime. ꝙ remouet, quia hoc non ſufficit, niſi etiam interueniat animus & affectio acquirendi, qui & quæ non reperitur in iſtis. & ſic no. ꝙ ad acquiſitionem poſſeſſionis non ſufficit inſtr̃m corporale ſine animo, ſic econtra, vt j.e.l.4.in prin.In tex.ibi.{pupillum aiunt.} hic iunge ver.quę ſententia.quæ eſt j.in fi.§.quando eſt maior infan-
2 te, & ſic non caret omnino intellectu.†vnde no. hic ꝙ tutoris authoritas non requiritur, quando non agitur de præiudicio pupilli, ſed de acquiſitione: nam & licet non poſſit promittere ſine tutoris authoritate, poteſt tamen ſtipulari, vt in gl.facit l. non eo minus.C.de procu.In tex.ibi.{eam rem enim.}hic Iuriſcõſultus vult tollere quandam obiectionem, quæ poſſet fieri de §. item acquirimus. j.e.l.ad diſtinctionem ſ.poſitam, ꝙ dicitur ibi, ꝙ poſſeſſio acquiritur etiam furioſo, & infanti, quia ſupra dictum eſt ʒ̃rium. Sed r̃ndetur, ꝙ hic loquitur quãdo quis vult acquirere poſſeſſionem per ſeipſum, quo caſu acquiſitio, vel actus acquirendi conſiſtit potius in facto, q̃ in iure, ſ.in adhibendo inſtr̃m corporale, & etiam animum ſeu affectum acquirere volentis. hoc aũt vltimũ non poteſt adhibere furioſus, & infans. Sed ibi loquitur, quando quis vult acquirere per alium, vt per ſeruum ex cauſa peculiari, quod conſiſtit in caſu potius in iure, q̃ in facto, quia etiam ſi dñs non adhibeat inſtr̃m corporale, nec etiam animum, ſibi acquirit mediante inſtr̃o corporali ipſius ſerui, & etiam ipſius ſerui, & ẽt ipſius ſerui animo, qui vel quod reputetur eſſe ipſius domini, qđ non eſt niſi mediante iuris fictione, & ideo non curatur, vtrum dñs ſit ſanæ mentis, vel intellectus, aut non, immo indiſtincte ſibi acquiritur ſi eſt ſeruus ſanæ mentis, quia animus ſerui reputatur animus domini, alias ſecus, ſi non eſt ſanæ mentis, vt j.ea.l.§.cæte-
3 rum.†No. ergo hic, ꝙ acquiſitio poſſeſſionis, quę fit per noſmet ipſos dr̃ potius conſiſtere in facto, q̃ in iure ad actum & modum acquirendi, vt j.proxi.§. licet ipſa poſſeſſio poſt q̃ eſt acquiſita dicatur eſſe ius. vt j.e.l.peregre.in prin.vide Dy. in regula, ſine poſſeſſione.de reg.iur.in vj.ſed illa quę acquiritur nobis per alium, vt per ſeruum in peculiarib. conſiſtit potius in iure, q̃ in facto, quia inſtr̃m, vel animus ſerui non poſſet reputari animus, vel inſtr̃um domini, niſi iuris fictione. & hoc uoluit glo.in effectu, quæ incipit in fi.in ver.tu dic, licet obſcure loquatur ſm Iac.de Aren. & Old.
4 †In gl.quæ incipit.{vel curatoris.} ibi.{l.in negotijs.}dic plenius q̃ gl. ꝙ aut loquimur in furioſo, & ille nullum negotium põt gerere, etiam cum curatoris authoritate ut d.l.in negotiis. Aut loquimur in pupillo, & tunc tres ſunt caſus, nam aut caret oĩno intellectu, vt quia eſt infans vnius, vel duorum annorum, & idem per omnia, niſi in his, in quibus poteſt habere effectum, vt C.eo.l.donatarum.ut in iocalibus, ſm communem intellectum. de qua l. opponit hic gl.fi.aut non caret omnino, vt quia eſt quinque uel ſex annorum, & ſic fari poteſt, & tunc poteſt actus geri per tutorem ſolum, etiam ſi ſit præiudicialis pupillo, vt adire hæreditatem, vt l.ſi infanti.C.de iure deliber. poteſt etiam geri per infantem, & tunc cum authoritate tutoris, & ſine illa nõ poteſt, etiam ſi actus ſit mere fauorabilis, & tendat ad acquiſitionem, ut hic a ʒ̃rio ſenſu, & eſt caſus ſ.eo.l.quamuis.§.fi. Aut eſt maior infante, & tunc ſi tendit mere ad acquirendum, poteſt exerceri per pupillum etiã ſine authoritate tutoris, ut hic uer.Oſtilius. ſiue conſtat in facto, ſiue in iure, vt in gl.ſed ſi tendit in præiudicium vel ad obligandũ pupillum, debet fieri per pupillum cum tutoris authoritate ſi dependet mere ex voluntate vnius, vt aditio hæreditatis.ut l.potuit. cum ibi no.C.de iure delib.ſed ſi dependet ex uoluntate duorũ, poteſt dari per ſolum tutorem tutorio nomine, uel pupilli, ut j. quando ex facto tuto.In gl.ibi.{habet animum poſſidendi.}& ſic no.tria, ſ.uelle poſſidere.Item nolle poſſidere, & iſta duo non cadunt in furioſo. & primum requiritur ad acquirendum poſſeſſionem, ſm ad perdendum, ut j eodẽ.l.2.§.in amittenda.eſt tertium, quod eſt medium inter iſta, quia nec eſt uelle, nec eſt nolle. hoc bene cadit in furioſo, & non ſufficit ad acquirendum, nec ad perdendum iam quæſitam.ut in ſimili no.in l.j.§.ſciẽtiam.ſ. de tribu. & j.de uerb.obl.l.2.poſt prin.in gl.ſuper verbo.{donec.}quæ inci-
5 pit.{l.homo vel reliqua.}†In gl.quæ incipit, ideſt.quod eſt maximum in poſſeſſione quærenda. Et ſic no.in iſta gl.iũcta cum text. ꝙ licet ad acquirendum poſſeſſionem requiratur animus, & corpus.vt j.eo.l.3.per maxime tamen & magis principaliter requiritur actus corporalis, quia iſtud fuit inuentum de iure gent.quod fuit prius, ſed ꝙ requiratur animus, fuit inuentum de iure ciuili, & ideo primum reputatur potentius, & per maximum. vt l.j.ſ.eod. eo.ti.In gl.ibi.{non omnis detentatio.} q.d.gl.non ſolum in eo q caret intellectu detentatio cadit, & nõ poſſeſſio, vt hic, ſed etiam in eo, qui intellectu non caret, cadit detẽtatio, ut patet in colono & inquilino, qui habent detentationem, & poſſeſſionem, & etiã in ſeruo.vt j.de verb.obl.l.ſtipulatio iſta.§.hi qui. & no. j.ea.l.§.itẽ acquirimus.in gl.ſuper verb.{intelligatur.} nam poſſeſſio acquiſita tam ciuilis, q̃ naturalis eſt ius, ut l.peregre.in prin. j.eo.ſed detẽ-
6 tatio eſt facti.†Aduertendum tñ ꝙ colonus & inquilinus detinẽt ſibi, & ſuo nomine, ſed poſſident domino, ſeu locatori, ut in §.itẽ acquirimus.ver.quid noſtra uoluntas.cum ibi no.per Doc.quia locator retinet per ſe ciuilem, & naturalẽ per illos, & ratione detentationis, quam habent ſuo nomine, habent officium iudicis, ut l.Aquilius Regulus.in fi.ſ.de dona.In gl.quæ incipit.{idem furioſo.} hoc eſt falſum, vt dixi in alia gl.quæ incipit.{vel curatoris.} per l.in negotijs. j.de reg.iur.

---

1 *Licet contractus ſit inutilis quo ad translationem dominij, ſi ſequatur uera traditio, eſt vtilis, ergo ad translationem poſſeſſionis.*
2 *Verbum cedere in rebus corporalibus importat traditionem, & in actionibus ceſſio habet vim traditionis.*
Licet ius ciuile impugnet donationem inter virum & vxorem, & facit ꝙ ipſo iure non valet, nec trãsferatur dominium, nec reſultet obligatio, non tñ facit, nec facere poteſt, quominus quæ facta ſunt, interuenerint.
3 *Licet non poſſit facere ius ciuile, quin ea q̃ facta ſunt, facta nõ ſint, põt tamen fingere, ꝙ non fuerint facta, & ꝙ nullus effectus ex eis reſultet.*
4 *Ius nunquam fingit, ubi fictio nullius eſſet utilitatis, & nu.5.*

1 **§.Si vir vxori.** †Licet ʒ̃ctus ſit inutiliter quo ad trãſlationem dñij, ſi ſequatur uera traditio, eſt vtilis, ergo ad tranſlationem poſſeſſionis.h.d.In tex.ibi.{ce-
2 dat poſſeſſionem.} ſ.tradendo.†Et ſic no.ſignificatum huius verbi, cedere, in rebus corporalibus, quia importat traditionem: & ideo in actionibus ceſſio habet uim traditionis.ut in l.fi.C. quando fiſcus vel priuatus.In tex.ibi.{quoniam res facti.} ideſt dicere, licet ius ciuile impugnet donationem inter virum & vxorem, & faciat ꝙ ipſo iure non valeat, nec transferatur dominium, nec reſultet obligatio, vt l.3.§.ſciendum.de donat. inter virum & uxor. non tamen facit, nec facere poteſt quominus, quæ facta ſunt, interuenerint, ſ.traditio, & adhibitio inſtr̃i corporalis recipientis, &
3 etiam animus ex quibus poſſeſſio transfertur, †ſed ʒ̃, quia licet nõ poſſit facere ius ciuile, quin ea quę facta ſunt, facta nõ ſint, põt tñ fingere, ꝙ non fuerint facta, & ꝙ nullus effectus ex illis reſultet. & ſic nec tranſlatio poſſeſſionis, ſicut facit, ꝙ ex traditione prædicta mariti non ſequatur dñij tranſlatio. Ad hoc r̃ndet Iuriſconſultus in ver.& quid attinet. ꝙ ideo ius nõ fingit hoc, quia iſta fictio eſſet nullius vtilitatis, quia poſito ꝙ non transfertur in donatariũ poſſeſſio, donans tamen eam perderet, ex quo voluit à ſe abdicare, quod non eſt ita in dño, quia non abdicatur a tradẽte niſi trãſferatur in recipientem, vt j.eo.l.ſi quis vi.§.differentia.& l.nec uti-
4 lem.ſ.quibus ex cauſ.maior.†Et ſic hic eſt tex.ſm Bar. ꝙ ius nunquam fingit, vbi fictio nullius eſſet utilitatis, & iſta eſt una maxima concluſio in materia fictionis.vt no.in l.ſi is qui pro emptore. j.titu.j.per eundem.Certe licet iſte intellectus ſit pulcher, non tamen vr̃ bonus ad iſtum tex.quia poterat ius fingere, ꝙ poſſeſſio non recederet a traditione, ſicut non recedit dñium, nam & alibi hoc fingit. j.eod.titu.l.ſi me in vacuam. Dic ergo, ꝙ intentio literę fuit iſta, ꝙ tranſlatio poſſeſſionis cõſiſtit potius in his quę ſunt facti, quàm in his quæ ſunt iuris.ut ſ.§ proximo. non ſic dominij tranſlatio, & ideo uidemus, quòd in multis caſibus dominium acquiritur ipſo iure ſine traditione, uel acquiſitione poſſeſſionis, ut per aditionem hæreditatis, & per confiſcationem bonorum, & tamen poſſeſſio etiam in illis caſibus non acquiritur ſine actu corporali, ut patet in l.cum hæredes. j.& ſ.de publi.l.commiſſa.& no.in l.cum duobus.§.idem reſpondit.ſupra pro ſoc.ideo ius magis fingit in tranſlatione dominij, ꝙ non fiat, quàm in tranſlatione poſſeſſionis, quia de his quę ſunt facti, ius ſe non ita impedit, & hoc uoluit dicere iſte tex.Sed quæro, hic loquitur quando interuenit uera traditio, quid ſi ficta, quia maritus qui donauit uxori, conſtituit ſe precario nomine illius poſſidere, utrum transferatur poſſeſſio? effectus eſt magnus, quia ſi transferatur, iſta donatio cauſa mortis confirmatur.l.cum hic ſtatus.de donat. inter uir. & uxorem.Sed ſi non ſequitur traditio, non confirmatur, etiam ſi interuenit ſtipulatio, ut l.Papinianus.eodem ti.licet ſecus in donatione cauſa mortis, ut patet ex no.per Cyn.in l.j.C. de dona.cauſa

mor.

mor.& eo.tit.l j.ſ.per Bar.vr̄ dicendum,ꝙ talis ficta traditio cum conſiſtat in iure,reprobetur a iure,& potuerit reprobari. arg. hic a ꝯrio ſenſu,& quod no.per Pet.& Cy.in l.j.C.per quas perſonas nobis acquiritur.in ſimi.i,& in l.j. C. de ſuffra. & ita reperio fuiſſe determinatum in publica diſputatione per dñm Argentinum filium dñi Ray.de For. licet non alleget l.iſtam nec iura per me ſupra allegata,ſed alleg.l.quod meo. ȷ.eo.vbi talis ficta traditio requirit legitimam cauſam præcedentem, & hoc non procedit, quia
a non eſt cauſa reprobata. Tamen ꝯ iſtam determinationem [a] eſt gl.expreſſa ordinaria,quam ēt Doct.vñr ſequi.C.de dote cau.nō numera.l.quod de ſuo.ſed poteſt rñderi volendo hanc ſuſtinere, quia illa procedit ibi in terminis quos ponit, qa interuenit duplex actus donantis,& donatarij:ſed nos loquimur,quãdo vnicus tñ actus interuenit.ſ.donantis.Tene menti perpetuo, quia poterit tibi facere honorem.

ſ. [illegible] rılatı a Gom.in l.17 Tau. n.14.

ADDITIO.

a ¶Determinationem.Adde ꝙ opin.illius gl.tenet Ange conſi.5.ꝙ ficta traditio ſufficiat.& an facta donatio de domo per virum uxori in qua cōiter habitabant mortuo viro confirmetur, vide per eundē Pau.cōſi. 106.

1 *Per illũ qui eſt in noſtra poteſtate ex cauſa peculiari acquirimus poſſeſſionem,& uſucapiendi conditionem,ēt ignorantes, et ea quæ acquiruntur etiam furioſo,& infanti carenti omnino intellectu.*
2 *Quare dominus,vel pater,obligetur de peculio ex cōtractu filij,uel ſerui.*

1 ## §.Item acquirimus.

¶†Per illum qui eſt in noſtra poteſtate ex cauſa peculiari acquirimus poſſeſſionem,& vſucapiendi condōnem,etiã ignorantes,& ea quæ acquiruntur ignoranti, acquiruntur ēt furioſo,& infanti carenti omnino intellectu.h.d.Et no. hoc vltimũ.
2 ¶†Not.hic rationē,quare dñs, vel pater obligatur de peculio de contractu filij,vel ſerui,quia voluntate patris,vel dñi videtur contrahere,quia peculium conceſſit,& vr̄ obligari voluiſſe vſque ad vires peculij.¶In gl.ibi,{ȷ.eod.l.quicquid.}rationem dic ut ibi per gl.& Bar.ȷ.ea.l.§.per ſeruum qui in fuga.qui ſeruus, vel ille quem habemus tāq̃ ſeruum acquirit nobis ratione poſſeſſionis q̃ in eo habemus,vel habere iuſta ratione putamus. Sed filius non quærit nobis ratione poſſeſſionis,quam in ipſo habemus, quia pater non poſſidet filium licet ſit in quaſi poſſeſſio.paternitatis, ſed acquirit ratione filiationis,& qa eſt in patria poteſtate, & ideo licet per alium poſſideatur,ut ſeruus, ex re tñ patris acquirit patri etiã poſſeſſionem.Secus in eo qui habetur ut ſeruus,quia ſi per alium poſſideatur,non quærit uero dño poſſeſſionem ex re illius,ut ȷ. proxi.§.Et ex hoc patet ꝙ vnius monaſterij monachus licet retineatur per aliud monaſterium indebite,acquirit primo monaſterio,quia iſta acq̃ſitio non fit ratione poſſeſſionis,ſed ratione obedientiæ,& ſubiectionis.Vnde inſpicitur monaſterium,cui re uera debet ſubiectionem,& reuerentiam,nō aliud quod eum retinet indebite.¶In gl.ſeq.{ergo multo magis ignorãti. & pro iſta ratione facit ȷ.de reg.iur.l.quæ poteſt inuitis,& ſ.de fideicom. lib.l.4.§. 2.& iſta eſt vera quo ad hoc,vt acquiratur poſſeſſio ſola, ſed vſucapiendi conditio extra cauſam peculiarem non acquiritur ignoranti,licet ſecus ex cauſa peculiari,ut hic,quia primo caſu dr̄ deeſſe uoluntas dñi omnino,cum conceſſerit peculium,& ſic omne illud vr̄ conceſſiſſe quod ex cauſa peculiari obuenit, & hoc vult uer.quia noſtra,ſed in ſecundo caſu omnino deficit voluntas domini,ideo non quæritur vſucapiendi conditio in qua requiritur bona fides,& ignorans non dicitur habere bonam, uel malam fidem,vt not.gl.C.eo.l.j. ¶Aduertendum tñ eſt ꝙ in acquiſitis per ſeruum ſiue ex cauſa peculiari,ſiue non,dr̄ dñs poſſidere ciuiliter & naturaliter animo,& corpore ſerui, & ideo acquiritur ſibi etiã ignoranti,ſed in non acquiſitis per ſeruum,ſed conceſſis ſeruo ꝑ dñm dr̄ dñs poſſidere ciuiliter per ſe,& animo ſuo, & corporaliter per ſeruum corpore ſerui,ut ſ.eod.l.3.§. ꝙ ſi ſeruus.Eſt & alia drĩa,quia ex cauſa peculiari vr̄ acquirere dño etiam ex cauſa iniuſta,extra cauſam peculiarem non niſi ex iſta,vt ȷ.eo.l.ꝙ ſi ſeruus.

1 *Per ſeruum alienum uel liberum hominē bona fide poſſeſſum acquiritur. poſſeſſio poſſeſſori,ſed ſi mala fide nec illi acquiritur,nec etiam alteri.*
2 *Qui per alium poſſidetur,ut ſeruus,non poteſt acquirere poſſeſſionem,niſi ei,qui ipſum poſſidet etiam ſi ille ex aliqua cauſa nō poſſit acquirere.*
3 *Facilius quæritur dominium,quàm poſſeſſio,*

1 ## §.Sed & per eum.

¶†Per ſeruum alienum, uel liberum hominem bona fide poſſeſſum acquiritur poſſeſſio poſſeſſori, ſed ſi mala fide,nec illi
2 acquiritur,nec etiam alteri.h.d.†Et no.iſtam rł am quæ colligitur ex fi.huius §.ꝙ qui per alium poſſidetur,ut ſeruus non poteſt acquirere poſſeſſionem,niſi ei qui ipſum poſſidet,etiam ſi ille ex aliqua cauſa non poſſit acquirere,vt puta quia ſit malæfidei, uel qa acquirit extra rem illius,& operam.nam nec illi acquirit, nec etiã alteri.Secus in dño qui poteſt alteri, puta uero dño ſi erat ſeruus alienus,uel etiam ſibi,ſi erat liber homo,acquirere, & hoc uoluit gl.hic ī effectu per l.liber homo. in fi.ſ.titu.j.Eſt ergo caſus hic per quem facilius acquiritur dñium,q̃ poſſeſſio, & uide bonam glo. in l.ſi ſeruus.ſ.de public.hoc tñ fallit, qñ ille alius qui ipſum animo poſſidet,erat pater eius,& habebat eum in ſua poteſtate,nam tũc in caſib.in quibus non acquirit ei qui ipſum poſſidet,ut ſeruum, acquirit patri,ut ȷ.eo.l quicquid.& no.ſ.eo.§.in gl j.ibi ex duabus cauſis,puta ex re poſſeſſoris,& ex opera ſua, & ita debet limitari iſte tex ¶In glo.ibi{quid ergo de aliis.} ideſt ſi acquirit extra rem
3 poſſeſſoris,uel operam ſuam.†Et no.ex iſta gl.ꝙ facilius quæritur dñium,q̃ poſſeſſio,quia dñium acquiritur uero dño, licet ſeruũ non poſſideat,uel ipſi libero homini poſſeſſio, ſed poſſeſſio non, & potius toleratur,ꝙ nulla acquiratur,q̃ ꝙ acquiratur illi,qui eũ non poſſidet.¶In gl.ibi,arg.ꝙ demum poſt ratihabitionem hęc uera,ꝙ tunc non acquirit tanquam ſeruus,ſed tãquam negotiorum geſtor ꝑꝑ uoluntatem ſuam, uel tradentis, ideo requiritur ratihabitio cuius nomine acquirit. Sed quando acquirit tãquam ſeruus ratihabitio non requiritur cum etiam inuito acquirat, ut l. ſeruus uetante. ȷ.de uerb.oblig.

§.Per communem ſeruum.

¶Seruus cōis pōt uni ex dominis poſſeſſionem acquirere ſi hoc egerit.h.d.Et etiã ſtipulari,ut hic in gloſſ.j.in fin.ſed ſi ſimpliciter recipiat,acquiritur vtrique pro portione dominica.

§.Per eum,in quo.

¶Per ſeruum in quo habemus uſumfructum acquirit nobis poſſeſſio ex noſtra,uel ex opera ſuã,licet ipſum ciuiliter nō poſſideamus.h.d.text.cum gl.¶Et aduerte ꝙ Iuriſconſultus primo ponit de illis,qui re uera ſunt in noſtra poteſtate in §.item acquirimus.poſtea de illis qui non ſunt, ſed putantur eſſe in §. ſed ꝑ eũ.poſtea de illis qui ſunt pro parte domini,ut in §. præce. hic uero de illis,qui non ſunt in totum,uel pro parte, nec eſſe putantur, tñ in eis aliquod ius habemus, quod eſt quaſi dñium ut uſumfructum in quibus eſt dicendum idem,quod in illis qui eſſe putãtur, & non ſunt.

1 *Per illum qui penitus caret intellectu non poſſumus acquirere,ſecus ſi nō penitus,licet perfectum non habeat.*
2 *Si quis habet filium naturalem,& ex illo ſuſcipiat nepotem legitimum, & naturalem reſpectu filij patris ſui, licet non reſpectu aui, & poſtea mortuo filio naturali contrahat matrimonium cum illa concubina ex qua habuit filium naturalem,an ille nepos legitimetur.*
3 *Equo currente ad brauium ſi famulus cadat antequam perueniat ad brauium,licet ille equus primo perueniat,an acquirat domino.*

1 ## §.Cęterum & ille.

¶†Per illum qui penitus [a] caret intellectu non poſſumus acquirere,ſecus ſi non penitus,licet perfectum non habeat.h.d. ¶Et hic Iuriſconſultus declarat quod dictum fuit in §.item acquirimus,ꝙ per illum qui in noſtra poteſtate eſt,poſſumus quærere quia hoc eſt verum,ſi habeat intellectum,alias ſecus.Et ſic no. ꝙ inhabilitas medij, per quod debet facere tranſitum de te ad me impedit tranſitum fieri.facit l.tria prædia.de ſeruitu.ruſtic.prædio. & l.duo Marco.C.de quæſtioni.& ȷ.de fal.l. filius. §. ſequens qō.
1 †Et eſt arg.ꝙ ſi quis habet filium naturalem,& ex illo ſuſcipiat nepotem legitimum,& naturalem reſpectu filij, patriſque ſui, licet non reſpectu aui,& poſtea mortuo filio naturali contrahat matrimonium cum illa concubina ex qua habuit filium naturalem, ꝙ ille nepos non legitimaẽ quo ad ipſum auum, quia legitimatio debet per prius facere fundamentum in ipſo filio naturali, & de ipſo facere tranſitum ad nepotem.arg.in l.ſi libertinus.§.poſthumus.de oper.lib.ſ.ubi eſt bonus tex.ſed hic cum naturalis ſit mortuus non pōt facere fundamentum in eo. ergo non extēditur ad
3 nepotē per ſaltum,& hoc tenuit Guil.de Cugn.¶†Inducit ēt iſte tex.ad quæſtionem de equo currente ad brauium, ꝙ ſi famulus cadat antequam perueniat ad brauium.licet ille equus primo ꝑueniat,non quæritur dño illius,quia ille equus ſolus caret intellectu.de quo uide per Dy.& Bar.In text.ibi,{quod ſi impuberem miſeris.}ſed quid ſi nō miſiſti,ſed ipſe impubes filius tuus aut ſeruus aliquam rem recipit,utrum tibi poſſeſſionem acquirat, text, hic innuit ꝙ non,& ꝙ cauſa acquirendi ſit miſſio tua, ꝯrium puto uerius,ſi erat maior infante.& ſic non carebat omnino intellectu.Sicut enim poterat acquirere ſibi,ſi eſſet ſui iuris.vt ſ. eadem. l.§.adipiſcimur.in fin.ita alteri,ſi eſt in illius poteſtate.¶In glo.j.ibi, ut ȷ.eodem.l.quamuis.§.infans.tu diſtingue tres caſus,ut dixi in § adipiſcimur.ſ. eadem l. ſicut enim illi habent locum quando vult quærere ſibi,ita quando alteri.¶In gloſſ.ibi,{reſpondeo,}dic ſm Azo.contrarium tenent Doct.ꝙ ſi ſeruo meo,uel filio furioſo,

aut

ADDITIO.

a ¶Penitus.Neque enim eligere poteſt aut diſcernere vtile ab inutili cum diſcretione careat.

n.° 2. [illegible] ergo non extenditur [illegible] a Gom.in l.9 Tau.n.° 61 [illegible]

aut ẽt procuratori res tradatur cum intentione, vt acquiratur mi
hi, non acquiritur, ſicut ipſo dormiente ponatur aliquid in manu
ſua, vt ſ. ea. l. §. adipiſcimur. licet ſecus ſi habeat intellectum. poſito
ꝙ non intendat mihi acquirere dum tamen tradens hoc geſſerit
in animo, vt ſ. de dona l. qui mihi donatum.

§. Pupillus per. In §. pupillus ibi, {ſiue impuberem,}
hic vr̃ tex. ꝙ impubes poſſit eſſe ꝓ-
curator ad negotia. nam ẽt poteſt eſſe inſtitor, vt l. ſed & ſi quis. §.
fin. ſ. de inſtito. & imputet ſibi qui ipſum inſtituit, ſed in ɔ̃rium ꝙ
minor xvij. annor. non poſſit eſſe procurator ad negotia, eſt tex.
in ca. qui generaliter. de procur. lib. 6. de hoc dic, vt l. minor. ſ. de ꝓ
cu. quia hoc eſt vnum quid inſtabile, ꝙ ad negotia non poſſit eſ-
ſe minor 17. ann. cum non habeat agere ipſe cum aliquo inuito,
& de iure potius vr̃ dicendum, ꝙ dummodo habet intellectum
poſſit eſſe, & imputet ſibi conſtituens. ¶ In text. ibi, {quin tñ tuto-
re} hoc requiritur, ſi pupillus erat infans, non tñ omnino carens
intellectu, ut quia erat ſex annorum, uel circa, tunc. n. ſicut nõ po
teſt acquirere poſſeſſionem per ſeipſum ſine tutore, vt j. eo l. q̃-
uis. §. infans. ita nec per alium eius iuſſu, vt hic. Sed ſi omnino ca-
ret intellectu deberet iuſſus fieri ab ipſo tutore, & ſi eſſet maior
infante, poſſet iubere, etiam ſine tutore, ut dixi in §. adipiſcimur. ſ.
ead. l. & hoc voluit in effectu j. gl. hic.

1 *Seruum fugitiuum poſſidemus ciuiliter ſolo animo, & etiã vſucapimus,
ſi ante fugam fuit vſucapio incepta, & per ipſum nobis acquiritur poſ-
ſeſſio, dummodo per alium poſſeſſio non ſit occupata adhuc.*
2 *Sola ciuilis poſſeſſio eſt ſufficiens ad vſucapiendum vel præſcribendum.*
3 *Sola ciuilis poſſeſſio, an ſit maioris effectus, quàm ſola naturalis.*
4 *Si quis habeat ſubditos, & alius eos inuitos occupauit, & patet de illorũ
voluntate, videtur quòd dominus vel prior poſſeſſor, non perdat poſſeſ.*

1 **§. Per ſeruum.** †Seruum fugitiuum poſſidemus ci-
uiliter ſolo animo, & ẽt vſucapimus
ſi ante fugam fuit vſucapio incępta, & per ipſum nobis acquirit̃
poſſeſſio, dummodo per alium poſſeſſio nõ ſit occupata adhuc.
h. d. & ſemper allegatur iſte §. ¶ In text. ibi, {Nerua filius ait.} & tñ
iſte fatebatur, ꝙ ipſum poſſidemus non obſtante fuga, & ẽt uſu-
capimus, vt ſequitur {licet rñdeatur, &c.} Et forte fuit motiuum
iſtius, ꝙ non acquiratur nobis, quia nobis non ſeruit, licet ipſum
poſſideamus, ſed hoc dictum corrigitur in ver. ſed vtilitatis, quia
ſi poſſidemus, & vſucapimus, ergo per ipſum nobis acquiritur, ſi
cut ſi non eſſet in fuga, & nobis ſeruiret, vt in fine. ¶ Et notandũ
circa primum dictum ſummarij, vbi dixi, ꝙ ſeruum fugitiuũ poſ-
ſidemus ciuiliter, & hoc eſt verum quo ad ea quę tendunt in no-
ſtrum fauorem, ſed quo ad ea quę tendunt ad pręiudicium, non
habemus pro poſſeſſorib. ideo pro furto, vel maleficio ipſius nõ
poſſumus conueniri. j. de fur. l. ſerui, & filij. §. fi. ſm uerum intelle-
ctum. ¶ Item dum dixi ciuiliter, eſt verum, qñ ante fugam poſſi-
debamus ciuiliter, & naturaliter. ſi autem naturaliter tm̃, vt quia
habemus vſumfructũ, tunc retinemus nãlem ſolo aĩo, & etiam
quaſi ciuilem iure vſusfructus, vt l. arborib. §. de illo. ſ. de vſufruc.
¶ Item, & tertio procedit iſte text. qñ aufugit a nobis malefide ſi-
ne aliqua iuſta cauſa, ideo nõ perdimus poſſeſſionem ciuilem ſta
tim, ſi ab alio non occupatur, ſed demum ſi per decennium ſtete
rit in ſtatu libertatis, vt no. j. eo. l. 3. §. ſi ſeruus. quia tunc inducitur
obliuio ex lapſu decennij pp quam perditur ciuilis poſſeſſio, vt
dixi in prin. huius l. ſed ſi bona fide ex aliqua cauſa iuſta ſiue ſit ve
ra ſiue non, ſed putabat eam veram. tunc ſtatim perdo poſſeſſio
nem, ẽt ſi per alium non ſit occupata, vt patet in l. liberis. §. fi. ſ. de
libẽ. cau. vbi ſi vendico ipſum in ſeruitutem, dicto caſu habeo ne-
ceſſe probare, ꝙ ſit ſeruus, quod nõ eſſet, ſi eſſem in poſſeſſione il
lius, & ita voluit Inno. in c. de ſeruorum. de ſeruis non ordinãdis.
2 ¶ †Circa ſm dictum dum dixi ꝙ vſucapimus talẽ ſeruum, allega
tur iſte tex. per Dy. & alios, ꝙ ſola ciuilis poſſeſſio eſt ſufficiẽs ad
vſucapiendum, vel præſcribendum, ut no. Dy. in c. ſine poſſeſſio-
ne. de reg. iur. & iſte tex. principaliter allegatur ad hoc. ſola aũt na-
turalis non eſt ſufficiens, quod patet, quia cum vnus poſſidet ve-
re ciuilem, & alter naturalem, vt j. eo. l. clam poſſidere. §. fi. & not.
in prin. huius l. ſi quælibet eſſet ſufficiẽs ſequeretur, ꝙ quilibet vſu
caperet, & ſic quæreretur dñium cuilibet in ſolidum, qđ eſſe non
poteſt. vt l. ſi certo. §. ſi duob. vehiculum. ſ. commodati. & de hoc
eſt caſus, ꝙ ſola naturalis non ſufficit ad vſucapiendum, vel præ-
ſcribendum ſupra titu. j. l. acquiritur. §. fi. in fi. vide in l. 3. §. ex ɔ̃rio.
j. eo. Et ex hoc ꝙ ſola ciuilis ſufficiat, ſequitur ꝙ ſi aliquis xx. ann.
ſoluerit canonem tanquam emphyteuta, & cadit a iure ſuo pro-
pter canonem non ſolutum, dño repetenti rem nõ poteſt oppo
ni quæſtio dominij. & ſufficit, ꝙ dñs oſtendat ſolutionem xx. an-
norum, quia pro illis patet ꝙ ipſe poſſedit dicto tempore ciuiliter
& illa ſola ſibi ſufficit ad præſcribendum rem illam, vide in Spec.
3 de locato. §. nunc vero aliqua. ver. 3. cum ſeq. ¶ †Eſt ergo maioris
effectus ſola ciuilis, q̃ ſola naturalis, in hoc, & etiam quo ad acq
ſitionem fructuum, quia fructus ex re percepti pertinent ad ciui-
lem poſſeſſionem, nõ ad naturalem, vt not. j. ea. l. 3. §. ex ɔ̃rio. hoc
quod dixi de naturali procedit quo ad vſucapiendum directum
dominium, vel etiam pręſcribendum vtile, quod ɔ̃riatur directo,
vt ſi quis poſſideat naturaliter rem tanquam directus dñs, quia
neutrum dñium acquirit. Sed quantum ad acquirendum utile,
quod non contrariatur directo, ſed ſubalternatur, vt eſt iſtud qđ
habet emphyteuta, vel ſuperficiarius, vel feudatarius, talis natura
a lis bene eſt ſufficiens [a] ad ipſum præſcribendum, vt no. Bar. in prin
ci. huius l. per l. competit. C. de præſcr. xxx. ann. & etiam quantum
ad acquirendum ius vſusfructus, ſi poſſedit vſusfructus, vt l. fi. in
fi. de præſcrip. long. temp. ſed ego taliter dixi in princ. huius l. quia
naturalis poſſeſſio rei non eſt illa, quæ faciat præſcribi iſta iura, ſed
4 ciuilis quaſi poſſeſſio iſtorum iurium. ¶ † Circa vltimũ dictum,
dum dixi, niſi per alium fuerit poſſeſſio occupata, quia tũc ſtatim
perdimus poſſeſſionem. dicit Bal. not. in l. j. C. de ſeruis fugi. iſtud
eſſe verum, niſi ſeruus inuitus, deuenerit in poſſeſſionẽ alterius,
tunc enim quando inuitus, ita retinemus poſſeſſionem, ac ſi non
deueniſſet, & rem acquirimus per eum, vt ſi fuit nobis ſtipulatus
vel noſtro nomine aliquid receperit. tex. eſt notabilis qui hoc re-
probat in l. arborib. §. de illo. cum l. ſeq. ſ. de vſufruc. Et eſt notan-
dum pro illis, qui habent ſubditos. Nam ſi alius eos inuitos occu
pauit, & patet de illorum volũtate, videtur, ꝙ dominus, vel prior
poſſeſſor poſſeſſionem non perdat, ad quod facit j. e. l. ſi rem mo
bilem. in fine. quia per ipſorum animum retinemus poſſeſſionẽ,
licet non ſic in aliis reb. inanimatis mobilibus, vel etiam animatis
anima irrationali.

ADDITIO.

a ¶ Bene ſufficiens. vide quę poſui in prin. l. huius, vbi allegaui Cald. conſil. j. de pręſcr.

1 *Per ſeruum pignori datum & traditum, nec tradenti nec accipienti poſ-
ſeſſio quæritur.*
2 *Licet creditor poſſideat, tamen talis poſſeſſio non debet ſibi eſſe vtilis, niſi
quo ad vnum, ut poſſit pignori incumbere, quouſque ſibi ſatisfiat.*
3 *Debitor uere non poſſidet rem pignoratam, ſed fingitur poſſidere quo ad
effectum de quo hic remiſſ.*

1 **§. Per ſeruum.** ¶ †Per ſeruum pignori datum & tra-
ditum, nec tradenti nec accipiẽti poſ-
ſeſſio quæritur. h. d. Ratio primi eſt, quia tradens non poſſidet ci-
uiliter uel nãliter, licet fingatur poſſidere quo ad vnum effectũ,
ſ. vſucapiendi, vt hic in tex. & etiam euitandę cautionis de iudicio
ſiſti, ut in gl. ergo ſibi poſſeſſio non acquiritur, vt ſ. ead. l. §. ſed per
2 eum. †Ratio ſecundi dicti eſt, quia licet creditor poſſideat, tamen
talis poſſeſſio non debet ſibi eſſe vtilis, niſi quo ad vnum effectũ,
vt poſſit pignori incumbere, quouſq; ſibi ſatisfiat. Vnde fructus
percepti ex tali re non quærunt ſibi ratione talis poſſeſſionis, ſed
debet eos in ſortem computare, vt l. j. & ij. C. de pig. actio. & eod.
a modo non quęruntur aliæ commoditates, [a] & hoc vult iſte text.
3 in ſi. & l. ſi ſeruum. in prin. ſ. ti. j. †In tex. ibi, {videri.} ex hoc apparet,
ꝙ debitor verè non poſſidet rem pignoratam, ſed fingitur poſſi
dere quo ad effectum, de quo ſubijcit, quia iſtud verbum impro
prietatem ſignificat, ut no. j. eo. l. naturaliter. in prin. In fin. tex. ibi
{quamuis eum poſſideat.} ſupple tam ciuiliter, quàm naturaliter
quod dic ut plene no. in l. cum notiſſimi. §. j. C. de præſcr. xxx. ann

ADDITIO.

a ¶ Commoditates. Sed an habens caſtrum pignoratum poſſit iuriſdictio-
nem exercere, vide Lud. Ro. ſing. ſui s fol. 12.

§. Veteres putauerunt. ¶ Per ſeruũ, in quo
habeo titulum uni-
uerſalem hęreditarium, ẽt poſt aditam hęreditatem, & acquiſitũ
dñium & poſſeſſionem ipſius, non poſſum poſſeſſionem aliarũ
rerum hęreditariarũ acquirere, ſed per illum in quo habeo titulũ
ſingularem, poſt quæſitum dñium & poſſeſſionem ipſius, bene
poſſum quærere poſſeſſionem aliarum rerum, in quibus habeo
eundem, uel ſimilem titulum. Idem ſi habeo partim titulum uni-
uerſalem, partim particularem. h. d. uſq; ad §. hęc quę de ſeruis. ſm
intellectum quem puto uerum, licet gl. aliter allegat, q̃ etiam ſeq-
tur Bar. ſed Ang. ur̃ ſentire id quod dixi. In gl. mag. ibi, {tu dic} in-
telligit ergo iſta gl. primum dictum huius §. qñ hæreditas nõ erat
adhuc adita, & ſic hęres nec dñium nec poſſeſſionem habebat in
ſeruo hæreditario, merito nil põt ſibi quęri de illa hæreditate: ſed
ſi iam eſſet adita, & ſic quæſiuiſſet dñium omnium rerum, nõ ta-
men poſſeſſionem, ut j. eo l. cum hæredes. & poſtea poſſeſſionẽ
illius ſerui adeptus eſſet, bene poſſet per illum ſeruum acquirere
poſſeſſionem aliarum, quia non eſt dare rationem quare non, ta
men tunc non diceretur ſibi quæri per ſeruum hæreditarium,
d quia amplius non dicitur hæreditarius, ſed hæredis. [a] Nam hære-
ditas

ADDITIO.

a ¶ Sed hæredis Quod facit ad q. de quibus per noui. & per me hic in apo
ſtil. ad Bar. in ſtampa de tortis.

ditas deſinit eſſe hæreditas poſtq̃ eſt adita,quia efficitur vnum pa
trimonium cum bonis hæredis. Sed quando plures ſerui fuerũt
legati vel donati,& legatarius, vel donatarius quæſiuit poſſeſſio-
nem vnius,poteſt acquirere per ipſum poſſeſſionem aliorum,&
dr̃ quæſiuiſſe per ſeruum legatum vel donatum,q̃a non per hoc
dr̃ deſiiſſe eſſe donatus,uel legatus,ita intelligit iſta gl.hunc textũ.
Sed certe iſte intellectus eſt nugatorius, quia nõ deberet fieri dif-
ferentia inter hæreditarium ſeruum,vel legatum, aut donatum,
ſed inter illum in quo habeo poſſeſſionem, & dominium, & illũ
in quo non habeo. Nam etiam poſt aditam hæreditatem poteſt
dici ſeruus hæreditarius habito reſpectu ad id quod fuit,vt in hac
gl.& etiam dr̃ hęreditas,vt patet in tit.de peti.hære. vbi hæres poſt
aditam hæreditatem petit hæreditatem a poſſeſſore, intelligo er-
go iſtum tex.in primo dicto, & ſi hæres hęreditatem adiuit, & il-
lius ſerui poſſeſſionem apprehendit,& quæ ſit rõ diuerſitatis, dic
vt colligitur ex tex.cũ glo.melius q̃ alibi.in l.quod per manus.de
iure codic.& ibi tetigi.& l.per ſeruum.de acquir.hæred.

1 *Seruus acquirit domino ita demum, ſi uult, quia ſecus ſi de contraria ip-*
ſius ſerui uoluntate appareat.
2 *In acquiſitis malignitas ſerui non poteſt nocere domino.& quid in acqui*
rendis.

1 §.Hæc quæ de ſeruis. ¶†Seruus acquirit dño
ita demum, ſi vult,quia
ſecus ſi de ɔ̃ria ipſius ſerui voluntate appareat.h.d.Et not.iſtud,ꝙ
licet ſeruus acquirat dño etiam inuito,vt ⁊.de uerb. obli.l.ſeruus
vetante.non tñ inuitus acquirit,vt hic.In tex.ibi,{ſi & ipſi velint.}
& in dubio præſumuntur uelle,niſi de ɔ̃ria uolũtate appareat, vt
ſequitur.Videbatur,ꝙ etiam ſi appareat de ɔ̃ria voluntate,tñ ac-
quirerent,quia non poſſunt immutare iuris diſpoſitionem, quæ
eſt vt acquirant dño ratione dominicę poteſtatis,quia ſicut illam
nõ poſſunt tollere,ita nec effectum eius.Sed ɔ̃rium eſt, vt hic pa-
tet,& ⁊.de ſtipu.ſeruorum.l.ſeruus communis,ſic vbi ſeruus cõis
poteſt ſtipulari vni ex dominis,& illi ſoli acquirit, nõ ſolum ergo
inſpicitur dñica poteſtas,ſed etiam voluntas ſerui.In gl. quæ inci-
pit{ſed Titio.} ſupple.ſ.tanquam negotiorum geſtor ipſius Titii,
quia ſicut liber homo poteſt eſſe negotiorũ geſtor,ita & ſeruus,
vt probatur ⁊.eo.l.ſi me in vacuam. in fi. & etiam procurator ad
negotia, vt l.ſeruum quoquę.de procu.& ideo requiritur ratiha-
bitio illius,cuius nomine recepit,vt ſequitur in gl.In glo.ibi. {quo
caſu ſerui malignitas non nocet.} dicit Ang.hoc uerum,qñ de in
tentione maligna ſerui non apparet,ſecus ſi expreſſe dicat ſe nol-
le quærere dño,quo caſu etiam ſi tradens dicat ɔ̃rium, non acq-
rit domino,quia tunc nullum myſterium præbet domino, & ita
etiam intelligit id,quod habetur in l.qui mihi donatum.s̃.de do-
na.ſed ibi dixi contrarium, quia ſi ſeruus non exprimit animum
ſuum,ille non reſpicitur,vt l.ſi repetendi.C.de condi.ob cauſ. vn-
de videtur recipere eo aĩo,quo alius ſibi tradit. Debet ergo intel
ligi illa lex qñ appareret de aĩo recipientis in ɔ̃rium.nam ſi eſt ſer-
uus,uel ſi eſt verus procurator habens ad hoc mandatum, hoc
ſufficit vna cum intentione tradentis,& expreſſione, licet ipſe re-
2 cipiat alia intẽtione,& hoc exprimat.†In gl.ibi,{ſecus in quęſitis.}
quia in illis malignitas ſerui non poteſt nocere domino, vt faciat
eum quæſita perdere,ſecus in acquirẽdis, quia facilius impeditur
acquiſitio quam perdatur acquiſitum.facit l.ſi.C.eo.& l.patre fu-
rioſo.de his qui ſunt ſui vel alien.iuris.Aut hic diſtinguit de ſeruis,
de his dic ut hic per eum.

1 *Quòd debeamus potius dicere poſſeſſionem alicui acquiri, quàm quòd nul*
li acquiratur, & quam tradens perdat, & remaneat vacans, non tamen
eſt ſemper uerum.

§.Per procuratorem. ¶†Per procuratorem,
& alium legitimum ad-
miniſtratorem acquiritur nobis poſſeſſio,ſi procuratorio vel ad
miniſtratorio nomine recipiant,ſecus in proprio. h.d.In text.ibi.
{nobis acquiritur.} ſ.ſi recipiant noſtro nomine,alias ſecus, vt ſe-
1 quitur.†In text.ibi,{alioquin.} nota hic,ꝙ potius debemus dicere
poſſeſſionem alicui acquiri,q̃ ꝙ nulli acquiratur,& ꝙ tradens eã
perdat,& remaneat vacans.ſic s̃.eo.l.ſi vir. hoc tamen non eſt ſp
verum,quia interdum toleratur,ut nulli acquiratur,& tamen tra
dens eam perdat,vt patet s̃.e.l.§.per ſeruum corporaliter. & §.ſed
& per eum.dic ergo,ꝙ ratio q̃ ponitur hic,non eſt ſufficiens, ſed
illa eſt melior,quia eſt uerus procurator, & procuratorio nomi-
ne recipit.Vnde per actum naturalem poteſt acquirere poſſeſſio
nem & dñium.vt C.eo.l.per procuratorem.s̃.ti.j.l.ſi procurator.
Hic eſt una gl.mag.quę recitat vnam opi.Rugerij nullius valoris.
fecit enim Ru.dr̃iam inter procuratorem generalem,& ſpecialẽ.
Item in primo caſu fecit differentiam, vtrum ille qui tradidit, hoc
gerat in animo,& non qui facit,uel econuerſo, & ſil'r in ſecundo
caſu fecit aliam dr̃iam.ſed lo.reprobat oĩa iſta,& bene, quia non
eſt fienda differentia inter generalem,& ſpecialem,nec ẽt an vter
que hæc gerat in animo,uel alter tantum,quod dic.l.qui mihi do
natum.s̃.de dona.& hoc in uero procuratore ſiue geſtore.dic ut
no.in prima parte gl.

1 *Per ſolum aſpectum interueniente traditione ueri poſſeſſoris, acquiritur*
nobis poſſeſſio.
2 *Quando actus geritur per procuratorem meum me præſente, uidetur geri*
per me, & non acquiro tunc mediante procuratore, ſed per meipſum.

1 §.Si iuſſerim vendi. ¶†Per ſolum aſpectum in
teruenientе traditione ve
2 ri poſſeſſoris,acquiritur nobis poſſ.h.d.† Et not.hic tex.cum gl.ꝙ
qñ actus geritur per procuratorem meum me præſente,uidetur
geri per me,& non acquiro tunc mediante procuratore, ſed per
meipſum.Et iſta poteſt eſſe ratio l.ſi. ꝓcuratori pręſenti. de uerb.
obl. ⁊.ꝙ tunc quæritur dño actio ſine ceſſione per procuratorẽ,
non ſic qñ non erat præſens.l.poſſeſſio quoque.§.& ſi poſſeſſio.
⁊.eo.l.Dicit etiam Ang.in §.præcedenti,ꝙ qñ non ſum præſens,
tunc mihi acquiritur per procuratorem, qñ interuenit actus nã-
lis,& corporalis apprehenſio ipſius verus uel vera,ſecus ſi fictus,
uel ficta,vt ſi aliquis conſtituit ſe poſſidere nomine procuratoris
mei,quia per talẽ actum fictum,non p̃t procurator mihi acquire
re.arg.l.ea quæ ciuiliter.s̃.de acquir.rer.domin.& de hoc dic ut ⁊.
eod.l.quod meo.

1 *Vniuerſitas repreſentans perſonas uiuas poteſt poſſidere per ſe, & per a-*
lium.
2 *Vniuerſitas repreſentans perſonam quæ nunquam poteſt dici vixiſſe, quæ*
non eſt corporalis nec mortalis (vt eſt Deus) an poſſit poſſidere per ſe,
& per alium.

1 §.Municeps. ¶†Vniuerſitas repreſentans perſonas
uiuas põt poſſidere per ſe,& per aliũ.h.
d.cum l.ſeq.ſecus in illa quæ repreſentat perſonam mortuam ut
2 hr̃ditas.vt l.j.§.Scęuola.⁊. ſi quis teſtamẽto liber eſſe iuſſus.†Quid
autem ſi repreſentat perſonã, quæ nunquam poteſt dici uixiſſe.
quia non eſt corporalis,nec mortalis, ut eſt Deus.pone exemplũ
in eccleſia,quia quicquid relinquitur eccleſiæ, cenſetur relictum
Deo,vt in Auth.de eccle.tit.§.ſi quis innominatus.coll.ix. dic ꝙ li
a cet rector eccleſiæ mortuus ſit,poſſeſſio tñ non perditur, [a] ſed re
manet apud eccleſiam.i.apud Deum,ut no.Inn.in ca.cum ſuper
de cau.poſſ.& propr.adde quod nota.in §.apud muros eccleſiæ..
Et recitatur hic tres opiniones.Vna ꝙ uniuerſitas municipij, vel
alia non poſſit aliquam rem poſſidere,quia ad poſſidendũ requi-
ritur verus animus,qui non cadit in tali vniuerſitate,quæ dr̃ per-
ſona ficta,nec obſtat.ſi dicatur,ꝙ uniuerſitas poſſidet forum,uel
baſilicam,quæ ſunt loca publica,quia nõ eſt uerum ꝙ poſſideat,
licet eis vtantur ſingulares homines uniuerſitatis. Alia fuit opi. ꝙ
bene poſſit poſſidere per aliũ,puta per ſeruum,licet primi ɔ̃dicãt
quia nõ põt poſſidere ſeruum,ergo nec per ipſum alias res.Ter-
tia eſt opi.in l.ſeq.ꝙ tam per ſe,q̃ etiam per alium,puta, per ſeruũ,
vel procuratorem aut ſyndicum,poſſit poſſidere, quia inſpiciun
tur ſingulares,perſonæ ipſius quæ habent animum.

ADDITIO.

a ¶Modo perditur.Facit quod voluit Ro.deciſ.ſuis.de reſti.ſpo.ꝙ pręlatus
confirmatur,qui non dum adeptus a poſſ.dignitatis ſuæ poteſt agere in-
terdicto unde ui,quia licet vacet dignitas,non uacat poſſeſſio bonorum
eccleſiæ,& eccleſia eſt in anima viuentis,quod ſecus eſt in hęreditate ia
centæ,de quo etiam per Old.conſi.172.

LEX III.

1 *Res corporales proprie poſſidentur, & ad acquirendum poſſeſſionem re-*
quiritur animus, & corpus. Et qui ingreditur partem fundi, totius fun-
di poſſeſſionem acquirit.
2 *Quaſi poſſeſſio in iuribus incorporalibus, an diſtinguatur in ciuilem, &*
naturalem.
3 *Per quem modum acquiritur poſſeſſio talium iurium.*
Reuerſi & occupantes aliqua bona, & animo continuandi poſſeſſionem
tum non poſſent continuare, quia iam perdiderãt, uel quia colonus, uel
procurator dimiſerant animo relinquendi, acquirunt de nouo poſſeſſio-
nem, ſi non eſt per alium occupata.

1 POſſideri autem. ¶†Res corporales
proprie poſſidẽtur
& ad acquirẽdum poſſeſſionem requiritur animus,
& corpus.Et qui ingredit̃ partem fundi,totius fundi
poſſeſſionem acquirit. h.d. Et ſp allegat̃ iſtud principiũ in ſecũdo
& tertio dicto.In gl.2.ibi,{ſed quaſi poſſident.} & iõ non dant̃ in-
terdicta directa,ſed utilia pro iurib.incorporalib. vt in legib. alleg.
2 in gl.†Et an iſta quaſi poſſeſſio diſtinguat̃ in ciuilem, & naturalẽ,
dic ut no.per Bar.in l.j.in prin.s̃.eod.& per gl.in l.ait prætor.§. itẽ ei.
quib.ex cauſis maio.ꝑ quem modum acquiratur poſſeſſio taliũ
iuriũ dic,ꝙ aut exercẽt circa rem,vt ſunt iura ſeruitutũ, & acqui-
ratur quaſi poſſeſſio ꝑ interductionem in rem,in quam exercẽt,
vt l.3.§.dare.s̃.de uſuf.Aut exercent circa perſonam,vt eſt iuriſdi-
ctio,

ctio,vel ſuperioritas, & tunc dic plene hoc & pulchre per Inn.in
c.ex literis.de reſti.ſpo.& in c.cum dilectus.de capel.mona.In glo.
quæ incipit.{licet retineri.} circa finem ibi,{vel dic ꝙ in cauſis.} eſt
notandum,ꝙ aliquando acquiritur poſſeſſio per actus introdu-
ctos de iure naturali vel gentium,vt per apprehenſionem corpo
ralem,manuum,aut pedũ,& tunc requiritur illa apprehẽſio, vna
cum aĩo,vt hic.Interdum per actus mere ciuiles, quod contingit
multis modis,vt quia aliquis conſtituit ſe meo noĩe poſſidere p̄-
cedente iuſta cã.).co.l.quod meo. vel per retentionem vſusfruc.
precedente ıı̈ r iuſta cã transferendi dñiũ,vt l.quiſquis.C.de don.
vel appoſitionem cuſtodis.vt).e.l. quarundã. & tunc requiritur
animus vna cum illo actu a iure introducto, vt in dictis iuribus,li
cet nõ interueniat inſtrm corporale manuum, aut pedum.Inter
dũ per actus mixtos,quia interuenit aliquis actus naturalis,nõ tñ
principaliter ad hoc ordinatus,niſi iuris myniſterio interueniẽte,
puta per iuſſum vel per traditionem clauium, nã ẽt iſti ſunt actus
naturales,& tunc requiritur animus vna cum iſtis actib.& ẽt tra-
ditio poſſeſſoris,& in conſpectu rei,vt l.clauib.de ꝯhen.empti. &
no.s.eo.l.j.in prin.In fi.gl.ibi,{rñdeo.}no.cõiter Doc. tenent ꝯriũ,
ꝙ animus retinendi inducit acquiſitionem de nouo.quod dic vt
3 hic per Bar.qui probat multis modis †hoc no.pro reuerſis,& oc
cupantib.aliqua bona,& aĩo continuandi poſſeſſionem, cũ non
poſſent continuare,quia iam perdiderant lapſu decenij , vel quia
colonus,uel procurator dimiſerant animo relinquendi poſſeſſio
nem,vt).eo.l.ſi colonus.nam de nouo poſſeſſionem acquirunt,
ſi non eſt per alium occupata ſm determinationem Doct. hic.

1 *Pars incerta ratione loci,& quotæ,non poteſt poſſideri.*
2 *Quædam poſſint prædicari diſiunctim, quæ non licet coniungere propter fallaciam accidentis.*

1 §.Incertam partem. ¶†Pars incerta ratione lo
ci, & quotæ, non poteſt
poſſideri.h.d.In gl,j.in prin.ibi.).co.l. locus.illa l.potius ob.quia ſi
Titius habet dimidiam in fundo pro indiuiſo,licet ſit incertum in
qua parte fundi eam habeat,quia non magis in vna,quàm in alte-
ra,poteſt tñ eam in alterum transferre.Sed ibi qñ erat incerta, rõ
ne loci,q̃a non poterat demonſtrari locus certus, in quo illa pars
eſſet,non tñ erat incerta ratione quotæ.Hic uero qñ erat incerta
etiam ratione quotæ,quia neſciebatur quotam partẽ Titius ha-
beret,dimidiam,tertiam,uel quartam.In gl.ibi, {ſed quicquid ven
dicatur poſſidetur.} ſ.per illum a quo vendicatur , non per illum
qui vendicat.ut patet ex l.quam).gl.non ergo ſequitur,uendico
partem incertam,ergo aduerſarius meus poſſidet partem incer-
tam.Poteſt enim poſſidere totum fundum,& tñ uendico de illo
2 incertam partem.†Et no.in iſta gl.de fallacia accidentis, ſicut in il-
la,q̃cquid emiſti,comediſti,iſta eſt uera:carnes crudas emiſti, iſta
etiam eſt uera,ergo carnes crudas comediſti , iſta eſt falſa . Itẽ iſta
aſina eſt tua,iſta eſt uera:iſta eſt aſina,& mater, quia habet pullũ ,
iſta etiam eſt uera,ergo iſta aſina eſt mater tua.eſt falſa.vt no.Ioã.
And.in regula ſine culpa.in mercuriali., quia quædam poteſt præ
dicari diſiunctim,quæ non licet coniungere,ſecundum eum pro
pter dictam fallaciam.

1 *Solus aſpectus non interueniente traditione poſſeſſionis,nõ ſufficit ad acquirendum poſſeſſionem rei,etiam uacantem.*
2 *In his quæ fiunt noſtra per inuentionem,ut eſt theſaurus,an eoipſo ꝙ ſunt inuenta,acquirantur nobis,& nu.1.*

§.Neratius. Licet poſſideam fundum , in quo eſt the-
ſaurus,non tñ poſſideo theſaurũ,niſi poſt
quam fuerit per me repertus,& apprehenſus manualiter,licet ſciã
ipſum eſſe in fundo , & ignorem in quo loco , uel etiam ſciam in
quo loco,vel (quod plus eſt) etiam ſi fuerit inuentus non tñ ma
nualiter apprehenſus.h.d.ſm uerum intellectum.Et eſt tex.aliqua
liter perplexus,ponit enim triplicem opi. Prima fuit quorundam,
qui dixerunt me poſſidere theſaurum , dummodo ſciam ipſum
eſſe in fundo,licet ignorem in qua parte fundi ; nec ipſum uideã ,
quia ſufficit naturalis poſſeſſio fundi quaſi qui poſſidet continẽs
poſſideat contentum,& hoc vſq; ibi,cetera quidem.Secũda fuit
opinio quorundam dicẽtium,ꝙ etiam ſi ignorem ibi eſſe theſau
rum,ipſum poſſideo,ex quo poſſideo fundum,nam ſi ratio præ
cedens eſt bona,ꝙ qui poſſidet continens,poſſideat contẽtum,
locum habet ẽt ſi ignorem contentum,& hoc vſq; ibi , {quidam
putat.} Tertia eſt opi.& iſta eſt vera , ꝙ etiam ſi ſciam ibi eſſe the-
ſaurum,& in qua parte fundi eſt (& quod plus eſt) etiam ſi fuerit
inuentus,niſi fuerit a loco motus,& per me apprehenſus , & ſub
cuſtodia mea redactus,ipſum non poſſideo , & ſic illa ratio non
eſt bona,quia non eſt in fundo ſimpliciter cã cuſtodię,ſicus res q̃
ſunt in domo clauſæ,quarum poſſeſſio apprehendi poteſt per ap
prehenſionem clauium in conſpectu rei.ut l.clauib.de ꝯhen.em.
1 Et ſic patet per iſtum tex.in fi.ꝙ ſolus aſpectus , non interueniẽte
poſſeſſione,non eſt ſufficiens ad acquirẽdum poſſeſſionem rei
etiam uacantem , q̃ nullus poſſidet , ſecus ſi interueniat traditio
poſſeſſionis,quod dic ut dixi plene in l.j in prin.s eo.in vlt.gl. ma-
2 gn.†Patet etiam per iſtum textum falſam eſſe opinionem quorũ
dam,quam recitat illa gl.in fi.& in l.nunquam.§.theſaurus.s.ti j. ꝙ
in illis,quæ fiunt noſtra per inuentionem,ut eſt theſaurus,eo ipſo
ꝙ ſunt inuenta,nobis acquiruntur , quia uĩ ſola inuentio ſuffice-
re,ut Inſtit.de rer.diuiſio.§.theſaurus.quia nõ dicitur inuentio fa-
cta,niſi etiam ſecuta ſit apprehenſio,ut hic patet.& C. de fideiuſſ.
l.ſi Barſatorem . Et per prædicta apparet ꝯrium formatum hic in
glo.fi.de lega.j.poſt principium.s.eodem.ibi,dum dicit,(qui primi
poſſeſſionem,&c.)non meruit ſignari,quia potius facit pro,q̃ ꝯ,
cum ibi dicatur,ꝙ non acquiratur poſſeſſio,niſi illi qui primo ap-
prehenderet,& idem dr̃ hic. ſed melius ſignaſſet gloſ. ꝯrium de §.
theſaurus.Inſtit.de rer.diuiſ.ubi habetur, ꝙ per inuentionem acq
ritur dominium theſauri.Sed ſolue ut s.dixi,quia non dicitur, in-
uentus,niſi ſit apprehenſus.Tene menti.

1 *Quando eadem poſſeſſio non poſſit haberi ex pluribus cauſis, & nu.3.*
2 *Quid in dominio.& nu.1.4.& 5.*
3 *Vſucapio occidit dominium alterius.*
5 *Si fui effectus dominus ex una cauſa,et poſtea ſuperueniat altera ſicut ex illa noua non acquiro amplius dominium,nec etiam coniungitur cũ primo,ita nec poſſeſſionem dicor ex illa cauſa acquirere,nec iungitur cum prima.*

1 §.Ex pluribus cauſis. ¶†Eadem poſſeſſio nu
mero poteſt haberi ex
pluribus cauſis diuerſis,ideſt titulis,ſiue concurrant tempore ac-
quiſitionis,ſiue poſt acquiſitionẽ factam ex vna , & ſuperueniat
altera,ſed idem dominium poſtquam eſt acquiſitum ex una cau
ſa non poteſt ex ſuperuenienti cauſa acquiri,uel haberi.h.d.iſte §.
difficilis.¶Et primo ponit unam regulam affirmatiuam in poſſeſ
ſione,ꝙ poteſt haberi ex pluribus cauſis ,uſque ibi, {& eum qui.}
Secundo ponuntur duo exempla ad hoc oſtendendum vſq ibi,
{nec enim.}Tertio ponitur una regula negatiua in dominio ꝯrio
præcedenti,ꝙ ex pluribus cauſis non poteſt illud haberi. ¶Circa
primam partem notandum,ꝙ illa regula dum dicit , ex pluribus
cauſis,debet intelligi,ideſt titulis qui ſunt multi , ut patet infra pro
emptore.cum titulis ſeq.& ſumo titulum pro omni cauſa habili
ad tranſlationem dñij , ſi tradens eſſet dominus , vel vſucapiendi
conditionem ſi non eſt dominus.¶Item notãdum , ꝙ locum ha
bet in duobus caſibus,ut habetur in ſummario, ſ. quando cauſæ
concernunt ante acquiſitionem poſſeſſionis,uel tempore acqui-
ſitionis,ut in primo exemplo hic poſito,ſi uendis mihi rem alie-
nam,& tradas:nam tempore traditionis incipio poſſidere ex du-
plici cauſa,ſ.tit.pro empto.& titu.pro ſuo.qui eſt generalis.vel po
ne clarius,ſi debebas mihi eandem rem ex pluribus cauſis,& tra-
didiſti,cum non eſſet tua,ut ſi tenebaris ex perſona Titij,cui ſuc-
ceſsiſti,qui mihi uendiderat,& non tradiderat,& ex perſona tua ,
qui ſimiliter mihi uendideras,cum non ſit tua,nec illius tradis, in-
cipio poſſidere ex ambabus cauſis.ut l.non eſt nouum. de actio.
empt.quę cauſæ habuerunt originem ante poſſeſſionem adeptã.
Poteſt etiam intelligi quãdo poſt adeptam poſſeſſionem ex una
cauſa ſuperuenit altera,ut in ſecundo exemplo hic poſito, in uer.
ſic enim.v.: ſi Titius emit a te rem alienam , & tradidiſti, ego po-
ſtea ſucceſsi Titio , certe habeo ex titulo pro emptore ex perſo-
na Titij,& ille incipit tempore traditionis factæ Titio,item titu. ꝓ
hærede ex perſona mea.Et iſte incipit poſt acquiſitionẽ poſſeſſio
nis tempore quo hæreditatem adeo,& poſſeſſionem apprehen-
do,& ſic poſt acquiſitam poſſeſſionem Titio.Poſſumus etiã po-
nere exemplum,ꝙ ambæ cauſæ ſunt particulares , ut ſi uendidiſti
mihi rem alienam, & tradidiſti , & ante completam uſucapionẽ
uel præſcriptionem alius eandem rem tanquam ſuam mihi do-
nauit cum non eſſet ſua,certe incipio poſſidere etiã ex cauſa do-
nationis,quæ habuit originem poſt acquiſitam poſſeſſionem ex
cauſa præcedenti,& ſic ex duplici cauſa poſſideo ante uſucapio-
nem completam.Sed si compleatur uſucapio, an dicatur acqui-
rere dñium ex utraque cauſa?habetur hic in gl.j. mag. ſuper uer-
2 bo,{poſſideo.}¶ † Notandum eſt etiam ſuper ipſa prima regula ,
ꝙ debet limitari duob.modis,primo,q̃a eſt uera,quando illę cau
ſæ non ſunt contrariæ,alias ſecus,ut).pro emptore.l.2.in fin. quia
non poſſunt duo cõtraria ſtare in eodem ſubiecto.ut). pro ſuo.
l.si ancillam.&).eodem titu.l.clam poſſidere.in princ.Alia limita-
tio eſt,quia procedit,quando ambę cauſæ ſunt ualidæ , ſed si una
eſſet inualida,ex illa non diceretur haberi poſſeſſio,& iſte eſt caſus
in l.cum res.C.de ꝯhen.empt.& si uẽdidiſti mihi rem tuam & tra
didiſti,non acquisiui poſſeſsionem, & dominium. Si alius poſtea
eandem rem mihi uendat tanq̃ ſuam non ualet uenditio , quia
non poſſum rem meam emere,ut l.ſuæ rei.de ꝯhen.empti. certe
etiam si ille tradat,quia forte poſſeſſio ad eum peruenit, sicut nõ
acquiro dominium ex tali traditione,ita nõ uideor poſſidere ex

illa

illa cauſa cum ſit nulla, ſed videtur potius mihi reſtituere rē meā
tanquam dño per illam legem, & iſtæ duæ limitationes colligun-
tur ex duobus contrarijs formatis per gl. magnam in fi. de illis le-
gibus. Et ſic patet, ꝙ iſta regula habet locum qñ poſt acquiſitam
poſſeſſionem ex vna cauſa ſuperuenit altera ante dominium ac-
quiſitum ex prima, quia tunc altera valet, & ideo ex illa poſſum
poſſidere, & iſta ſecunda cauſa iungitur cum prima ad effectum
dominij acquirendi, ſed ſi poſt dominium acquiſitum ex prima
cauſa, vel ab ipſo princ. cum traditur, quia tradens erat dominus,
vel ex poſt facto, quia uſucepi, vel præſcripſi ſuperueniat altera,
tunc ſicut ex illa, non acquiro dominium amplius, nec etiam di-
co ex illa dominium habere, ita nec poſſeſſionem cum ſit inuali-
da, & nulla. tene menti, quia iſtud ualde declarat difficultatem hu
3 ius §. ¶ † Circa ſecundam partem eſt notandum, ꝙ eſt differentia
inter duo exēmpla, quæ ponuntur in tex. in tribus, prima, quia pri-
mum exemplum loquitur de duabus cauſis concurrentibus eo
dem tempore, ſm exemplum, quando concurrunt diuerſis tem
poribus. ¶ Item in primo exemplo, vna cauſa erat ſpecialis, altera
generalis, ſcilicet pro ſuo, quæ concurrebat cum qualibet ſpecia-
li. In ſecūdo exemplo vna erat ſpecialis. altera vniuerſalis. ſ. pro hæ
rede quæ non concurrebat cum qualibet particulari. Item in pri
mo exemplo ambæ habuerunt originem in eadem perſona, ſed
in ſecundo vna habuit originem in perſona defuncti, altera in p-
ſona hæredis. Sed poteſt poni aliud exemplum, vt ſ. dixi. quando
ambæ cauſæ erant particulares, & fuerunt habitæ ab eodem, vel
a diuerſis in perſona eiuſdem, ut ſi emi rem alienam a te, & tradi-
diſti, & poſtea quidam alius non dominus mihi donauit, nam ex
vtraque cauſa poſſideo. ¶ Aduertendum etiam, ꝙ ambo exem
pla poſſunt intelligi ante dominium acquiſitum, & tūc dum text.
dicit {vſucepit} debet exponi, id eſt vſucapi cœpit, ſecundum Dy.
Et tunc ſolam poſſeſſionem habet ex duplici cauſa. Poſſunt etiā
intelligi poſt vſucapionem completam, quia ambæ cauſæ habue
runt originem ante dominium acquiſitum, & poſtea completa
eſt vſucapio, & tunc non ſolum poſſeſſionem habet ex vtraque
cauſa, ſed etiam dominium, nec eſt hoc inconueniēs, quia domi-
nium poteſt haberi ex pluribus cauſis habentibus originem ante
ipſum quæſitum, vt ſtatim dicam. & hoc eſt quod voluit gloſella
ſuper uerbo {vſucepit} dum dixit, ꝙ eſt futurum, vel præteritum
ſubiunctiui, declara, vt ex prædictis patet. ¶ Circa tertiam partem
eſt notandum, ꝙ illa regula negatiua de dominio, ꝙ non poſſit
haberi ex pluribus cauſis, non habet locum quando illæ cauſę ha
buerunt originem ante dominium quæſitum, tunc enim ex om
nibus illis poteſt dominium quęri, ſicut & poſſeſſio, vt l. in nume
rationibus. infra de ſol. & hic in glo. magna in 4. oppoſi. ſed habet
locum, quando poſt acquiſitionem dominij factam ex vna cau-
ſa ſuperuenit altera, vt ſi uēdidiſti mihi rem tuam, & tradidiſti vel
alienam, & vſucepi, & poſt quęſitum dominium alius uendat mi
hi, vel donet eandem rem, non ualet uenditio, uel donatio; nec
dicor dominium ex tali donatione, vel uenditione habere, & in
hoc dominium differt a poſſeſſione, quia poſt acquiſitam poſſeſ-
ſionem ex vna cauſa, & non dominium ſi ſuperueniat altera, di-
cor etiam ex illa poſſeſſionem habere, & iungitur cum prima,
quia talis cauſa, vel titulus valet cum adhuc non ſit effectus domi
nus, & iſtam differentiam voluit hic facere Iuriſcōſultus inter poſ
ſeſſionem, & dominium. ¶ Notandum etiam, ꝙ iſta vltima regu
la procedit quando iſta cauſa noua nō habuit originem vetuſtio
rem ante primam, ex qua dominium acquiſiui. ſi enim haberet
non procederet regula, quia tunc ſuperueniente iſta cauſa noua
deſino habere dominium ex prima, & incipio habere ex ſecūda
quæ habuit originem vetuſtiorem, & ſi fuit mihi legata res ſub cō-
ditione, & pendente conditione hæres me hæredem inſtituat,
vel illam mihi leget uel donet, uel uendat, & tradat, non acquiro
dominium ex inſtitutione vel legato facto ab hærede, uel uendi-
tore, ſed ſi poſtea exiſtat conditio primi legati, deſino habere do-
minium ex illa cauſa, & incipio habere ex cauſa primi legati, vt l.
fundo, ad legem Falcidiam. Sed quando non habet cauſam uetu
ſtiorem, tunc retineo ex prima cauſa, ex qua acquiſiui, & ex iſta
ſecunda, nec amplius dominium, nec amplius acquiro cauſam,
quia non dicor habere dominium, niſi ex illa cauſa, ex qua primo
incœpi habere, ad iſtum finem ꝙ cauſa ſuperueniens habuit cau
ſam uetuſtiorem tendunt oppoſitiones gl. magnæ in uer. quinto
oppo. vſque in finem. ¶ In glo. ibi, {vel ſubtilius.} nam ſecundum
præcedentem opin. ſi uendidiſti Titio rem alienam, iam ſunt duo
anni, & iſte Titius me hæredem inſtituit hodie cum reſtet vnus
annus de vſucapione, & ego adeo, incipio poſſidere ex utroque
titulo, ſ. pro emptore quo poſſidebat Titius, & pro hærede ex p-
ſona mea, & hoc ante uſucapionem completam. Sed lapſo anno
& ſic completa vſucapione ex prima cauſa non autem ex ſecun
da, quia a tempore ſecundæ non eſt lapſus niſi annus, cum iſta ſe
cunda non poſſit amplius operari acquiſitionem dominij ad q̄
eſt ordinata, cum ſim iam effectus dominus & ſic amplius effici
non poſſum, vt l. ſequitur. §. lana.). titu. j. deficit, & annihilatur iſta
cauſa ſecunda, & non dicor ammodo poſſidere uel dominium
habere, niſi ex prima cauſa pro emptore. Sed attenta iſta opi. ſe-
cunda non deſino poſſidere ex titulo pro hærede, & videor acq-
rere dominium ex utroque titulo, ſeu cauſa, quia iſta ſecunda iū-
gitur cum prima, & adijcit vſucapioni nouam formam, quia ibi
prima currebat ex vna cauſa tantum, nunc currit, & continuat,
& etiam completur ex utraque cauſa, & hoc uoluit dicere iſta gl.
ſubtilis, multo magis in primo exemplo hic poſito, vbi ambę cau
ſæ concurrebant eodem tempore, & originē habuerunt, & hoc
vult gl. in uerſic. uel ab ipſo inuito, ſed Dy. tenet primam opi. quia
ſola cauſa, ſed titulus non ſufficit ad acquiſitionem dñij quando
non pertineret ad illum a quo titulum habui, niſi etiam concur-
rat lapſus legitimi temporis ſufficientis ad uſucapionem a die il-
lius titu. ſed hic non eſt lapſum tempus legitimum a die ſecundi
tituli, licet ſit lapſum a die primi, ergo non acquiro dominium ex
ſecundo tit. ſed ex primo, & ſi ita eſt, ſequitur ꝙ ſecundus titulus
euaneſcit, & hoc etiam uidetur ſequi Barto. ſed mihi videtur opi.
glo. uerior. nam hoc ſi eſſet, fruſtra adeundo hæreditatem dicere
tur poſſidere ex ſecunda cauſa, ex quo illa non poteſt ſortiri effe
ctum ad quem inducatur. ſ. acquiſitionem dominij, quia fruſtra
expectatur tempus, & c. argum. in l. aliquando. ſupra ad Vellei. ſic
ergo etiam ſi per diem, ante completam uſucapionem ſuperue-
nit noua cauſa, dicitur compleri vſucapio, & ex utraque acquiri-
tur dominium, quia concurrit ante dominij acquiſitionem, ut in
gl. ſeq in uer. tu ergo. & ex utraque dicor poſſidere, ſicut primo
4 poſſidebam ante uſucapionem completam. ¶ † Vltimo no. iſtam
gl. in fi. ꝙ uſucapio occidit dominium alterius, uidetur ergo per
hoc, ꝙ dominium primi dominij non transferatur in vſucapio-
nem, ſed incipiat nouum dominium. facit l. ſi ædes. §. libertas. in fi.
de ſerui. vrba. prædio. ¶ In gloſ. mag. ibi, {tu ergo} dic iſta uera, &
conclude, ꝙ in tribus caſibus non eſt differentia inter poſſeſſionē
& dominium. ¶ Primus eſt, quando plures cauſę concurrunt an
te acquiſitionem dominij, uel poſſeſſionis, nam tunc ex omnib.
poſſum acquirere tam poſſeſſionem, q̄ dominium, & ex quali-
bet earum dicor habere utranque, ſiue illæ cauſæ habuerunt ori-
ginem eodem tempore, ut hic in primo exemplo, ſiue diuerſis
temporibus, ut in ſecundo exemplo. ¶ Secundus caſus eſt, quan-
do poſt acquiſitionem factam ex una cauſa ſuperuenit altera, &
quæritur utrum ex iſta noua dicar amplius effici poſſeſſor uel ite
rum, & dicendum eſt ꝙ non, ſicut nec dicor amplius effici domi
nus, uel iterum, vt). titu. j. l. ſequitur. §. lana. & l. cum res. C. de con
trah. emp. nam & circa poſſeſſionem eſt conſiderare quoddam
dominium, ſicut vſumfructum, vel proprietatem. arg. in l. vſum-
fructum. ſ. ſi vſusfru. pe. & id quod ego habeo, amplius habere,
uel acquirere nō poſſum, nec iterum, niſi iſta noua cauſa haberet
originem vetuſtiorem, quia tunc deſino eſſe dominus, & poſſeſ-
ſor ex illa ex qua factus ſui, & incipio eſſe ex noua, vt l. fundo. ad
5 legem Falc. & hic in glo. in ver. quinto oppono. ¶ † Tertius caſus
eſt, in quo conueniunt, quia ſi fui effectus dominus ex vna cau-
ſa, & poſtea ſuperueniat altera, ſicut ex illa noua non acquiro am
plius dominium, nec etiam coniungitur cum perſona, ut ſi dicar
habere dominium ex utraque, vt in fi. huius §. ita nec poſſeſſionē
dicor ex illa cauſa acquirere, nec iungitur cum prima, ut dicar poſ
ſidere ex vtraque, quia iſta ſecunda valet, ut l. ſuæ rei. de cōh. empti.
videtur ergo potius reſtituere ibi poſſeſſionē rei meæ, quia ſum
dñs, quàm ex cauſa illa, quam habeo ab ipſa, cum ſit nulla, & hic
eſt caſus in l. cum res. C. cōh. emp. & iſtis caſibus non loquitur iſte
§. ¶ Eſt & quartus caſus, in quo hic loquitur, in quo eſt differētia
inter poſſeſſionem, & dñium, quia ſi poſt acquiſitam poſſeſſio-
nem ſolam ex vna cauſa ſine dominio ſuperueniat altera, ut quia
vendidiſti, mihi rem Titij, & tradidiſti, poſtea Sempronius eandē
rem mihi uendidit, dicor poſſeſſionem habere, & continuare ex
vtraque cauſa, & ex vtraque vſucapio, vel præſcribo, & dominiū
acquiro, licet diuerſis temporibus habeant originem, vt in gl. præ
cedēti. ſed ſi poſt quæſitum dominium ex vna cauſa ſuperueniat
altera, ut quia vendidiſti mihi rem tuam, & tradidiſti, poſtea alius
tanquam ſuam ſimiliter mihi uendidit, non dicor dominium ha-
bere ex iſta ſecunda, ſed ex ſola prima, quia iſta ſecunda nō valet,
Sed in caſu præcedenti bene valet, quia non emi rem meam, & ſi
mul iungitur, & iſtā differentiam voluit facere iſte tex. & in hoc
ſtat ſubſtantia eius, & ſine iſtis non poteſt bene intelligi.

---

1 *Eadem poſſeſſio numero non poteſt eſſe penes plures inſolidum ēt ratione diuerſarum qualitatum, ſed diuerſæ poſſeſſiones, uidelicet ciuilis penes vnum, & naturales penes alterum bene poſſunt eſſe.*

2 *Sola ciuilis poſſeſſio eſt ſufficiens ad uſucapiendum, & ad acquiſitionem fructuum, ſed naturalis non eſt ſufficiens ad vſucapiendum, & quando hæc procedant.*

Quid quantum ad præſcribendum vtile dominium, quod directo ſubalternatur.

1 **§. Econtrario.** ¶ † Eadem poſſeſſio numero non pt eſſe penes plures inſolidum etiā rōne
diuer-

diuerſarũ qualitatum,ſed diuerſæ poſſeſſiones, videlicet ciuilis penes vnum,& nãlis penes alterum bene poſſunt eſſe.h.d.in effectu & primo ponitur vna regula negatiua cum eius rõne vſque ibi, {Sabinus.}ſecundo ponit̃ alia rña affirmatiua in diuerſis poſſeſſionibus vſq; ibi,{idem Trebatius.}Tertio ponitur dictum Trebatij qui primo apponebat iſtã ſecundam,& bene.Itẽ limitat primam, vt habeat locum,ꝙ eadem poſſeſſio non poſſit haberi a diuerſis cum eadem qualitate,vel ab omnibus iuſte, vel ab omnibus iniuſtè,ſed cum diuerſis qualitatib ſic,vt ab vno iuſte, uel ab altero iniuſtè,& in hoc male vſq ibi,{quod Labeo.}Quarto ponitur rep̃henſio Labeonis de iſta limitatione,& rõ reprehenſionis, quia licet ſint qualitates diuerſæ vna tñ & eadem eſt ſubſtantia poſſeſſionis,quæ naturaliter non poteſt eſſe penes plures vſq; ibi, { qđ verius eſt} Quinto,& vltimo ponitur dictum Iuriſcõſulti authoris huius legis approbantis dictam reprehenſionem, & ponentis rationem primæ regulæ negatiuę.¶In tex.ibi, {tu quoq; id videaris tenere,}no.hoc verbum,non.n.dicit,tu quoq teneas, quia ſi-
a gnificaret ueritatem,ſed videris tenere quod ſignificat fictionẽ.[a]
Non ſolum ergo duo eadem rem inſolidum poſſidere non poſſunt ſm veritatem,immo nec vnus ſm ueritatem,& alter ſm fictionem,& etiam,quia vbi non poteſt eſſe veritas,nec fictio, vt l, ſi pater.in fi.de adop.& no.in l.Gallus.§.ſi eius.de lib.& poſthu.in gl.ſed contra.quia in obligatione,quæ re ꝯhitur, poſſunt cõſtitui duo rei debendi,vt l.eandem.in prin.}.de duo.reis,& tamẽ illa obligatio non contrahitur,niſi quatenus ad debitorem peruenit, vt l.ſi tibi.in prin. š.de pact.ſed impoſſibile eſt,ꝙ ad quemlibet eorũ peruenerit inſolidum,vt hic ſm ueritatem,& in fine huius §.ſed, quia ad vnum peruenit ſecundum veritatem , & ad alium fingĩ perueniſſe ſecundum fictionem,ideo conſtituuntur duo rei debendi,vt no.gl.in l.ſi non ſinguli.C.ſi certum petatur, ergo eadẽ res poteſt poſſideri uere per vnum, ficte per alterum inſolidum. ſolutio eſt,vt colligitur ex no.per Bart.in d.l. eandem.de duobus reis, quia etiam vere poteſt res ad quemlibet peruenire inſolidũ primo ad vnum,& poſtea ad alterum, & hoc ſufficit ad cõſtituẽdum illã obligationem.Non tamen poteſt apud quemlibet inſolidum remanere, & ſic non poteſt quilibet inſolidum poſſidere vnus uere,& alter fictè,vt hic.¶In tex.ibi, {qui precario dedit.} ſ. non animo transferendi vtranque poſſeſſionem, ſed naturalem tantum,quod in dubio præſumitur,vt l.& habet.§.fi.infra de preca.& ſic ciuilis apud vnum,& naturalis apud alterum.¶ In gl.magna recitantur in effectu quatuor opi. circa intellectum huius §. prima eſt,ꝙ habeat locum ſolum in naturali poſſeſſione,quia rationes,quę hic ponuntur in text.illi tantum conueniunt, dum dicit tenere in prin.& ſtare,& ſedere in fine, ſed ciuilis poſſeſſio ſm eos bene poteſt eſſe penes plures inſolidum, quia retinetur animo, & plures poſſunt habere animum poſſidendi eandem rem inſolidum. Dicunt tamen iſtud eſſe verum diuerſis reſpectibus, ꝙ vnus habeat ciuilem ratione directi dominij, alter ciuilem ratione vtilis dominij,ut eſt emphyteuta,vel feudatarius, uel alteri⁹ iuris infra dominiũ,vt vſusfructus,uel crediti , ut in re data pignori.in qua dicunt debitorem habere ciuilem, & creditorem naturalem,& etiam ciuilem.¶Item in re data in dotem, in qua dicunt mulierem habere ciuilem,& maritum naturalem & etiam ciuilẽ. ¶Iſta opi.reprehenditur,& primo.quia eadem ciuilis non poteſt eſſe apud plures,ne ſequantur inconuenientia , de quibus infra in gl.in ver.ergo ſi oẽs.immo multo magis prohibetur hoc in ciuili,quàm in naturali.¶Item reprehenditur in dictis exemplis, quia debitor uel mulier nullo modo poſſident,licet quo ad quoſdam effectus habeantur pro poſſeſſoribus,ſed ambę poſſeſſiones ciuilis,& naturalis ſunt apud creditorem,& apud maritum,vt not.in l.cum notiſſimi.C.de pręſcr.xxx.ann.¶Item ſuperficiarius & emphyteuta non poſſident ciuiliter ſed naturaliter tantum, ciuilis ãt eſt apud proprietarium.¶Secunda fuit opi. quæ ponitur in verſi. alij dicunt,ꝙ etiam eodem reſpectu poſſunt duo habere eãdem ciuilem poſſeſſionem,licet non naturalem,& probant, vt in glo. habetur.Sed Io.reprehendit vſque ibi,{contra omnes.}poſtea gl. j.ſecundam opin.reprehendit multis modis.Primo per l duo.}.ꝗ precario.ubi indiſtincte dicitur,ꝙ duo non poſſunt inſolidũ poſſidere,& non diſtinguitur de ciuili vel naturali. ¶ Item per aliam rationem in uer.præallega. quia ſi poſſet eadem ciuilis haberi per plures,quia poſſunt habere animum poſſidendi , ergo & eadem naturalis,quia interdum naturalis ſolo animo retinetur , uel ſolo aſpectu.¶Item ſequeretur inconueniens, ꝙ plures poſſent effici domini eiuſdem rei inſolidum, quia ſola ciuilis ſufficit ad vſucapiendum,vt l.j.§.per ſeruum qui in fuga.š.eo. quod eſſet contra l. ſi vt certo.§.ſi duobus.ſupra com.¶Item plures poſſent effici domini fructuum inſolidum,quia ſola ciuilis eſt ſufficiens ad acquiſitionem fructuum.ut l.qui ſcit.§.in alieno.š.de uſur.& probatur in l.ſi fur.š.de vſufruct.& in iſtis duabus rationibus iſta glo.eſt uti-
2 lis†& ſemper allegatur,ꝙ ſola ciuilis poſſeſſio eſt ſufficiens ad uſucapiendum,& ad acquiſitionem fructuum. Naturalis autem nõ eſt ſufficiens ad uſucapiendum,vt l.acquiritur.in fi. ſupra tit.j. De iſtis duobus articulis uide hic notabiliter per Bart. & tetigi in l.j.in prin.ſupra eo.nam id quod ſupra dixi, ſolam naturalem non ſufficere ad uſucapiendum,uel præſcribendum eſt uerum , quãtum ad directum dominium,vel etiam utile , quod contrariatur directo,ſed quantum ad præſcribendum utile dominium, quod directo ſubalteratur,vt eſt illud quod habet emphyteuta,vel feudatarius bene ſufficit,ſi quis poſſidet naturaliter , ut emphyteuta , uel feudatarius.vt probatur in l.cum ſponſus.§.in uectigalibus de publi.& l.ſi finita.§.ſi de uectigalibus.de dam.infec.& etiam quantũ ad acquirendum uſumfructum, ſi poſſedit tanquam uſufructuarius,ut l.ſi ego.§.j.de public.& l.fi.in fi.C.de præſcr.long.temp.ſm Bar.ſed ego in l.j.in prin.dixi,ꝙ talia iura non præſcribuntur ratione naturalis poſſeſſionis ipſius rei,ſed ratione quaſi ciuilis poſſeſſionis ipſorum iurium,quam tales dicuntur habere ultra naturalem poſſeſſionem rei,ut no.in l.ait prætor.§.item ei.ſupra quibus ex cau.maio.quia naturalis poſſeſſio rei non debet parere uſucapionem,uel præſcriptionem alterius,quàm ipſius rei. ¶ Item circa ſecũdum dictum,ꝙ ciuilis poſſeſſio ſufficit ad acquiſitionem fructuum,dic ꝙ iſtud dictum procedit quando alius habet naturalem iniuſte,& ſine uoluntate eius qui habet ciuilem, ut in caſu §.ſeq.in fi.& in l.clam poſſidere. §.fi.infra eo.quando me abſentaui,& alius me ignorante eſt ingreſſus poſſeſſionem,& ſic ego habeo ciuilem,& ipſe naturalem.nam fructus percepti etiam per ipſum efficiuntur mei, & poſſum eos uendicare tam ab ipſo , q̃ a quolibet poſſeſſore per iſtam gl.& per l.qui ſcit.§.alieno.š.de uſu. ſed ſi haberet naturalem iuſtè,puta,ex uoluntate mea,ut uſufructuarius,uel emphyteuta,tunc fructus percepti per ipſum ,uel alium eius nomine efficiuntur illius ratione naturalis poſſeſſionis. Si autem per alium non illius nomine efficiuntur mei,ut ſi per ſurem.ut l.ſi fur.ſupra de uſufructu.& quod habetur in l.ſi uſufructuarius meſſem.ſupra quibus modis uſufruct.amit.¶Fuit & tertia opi.Martini,de qua In gl.ibi {ꝙ maritus dicitur admiſiſſe,&c.} ꝙ etiam naturalis poſſeſſio poteſt haberi per plures inſolidum eo caſu,quo non retinetur inſtrumento corporali,ſ.manib. aut pedibus,ſed per ſolum aſpectum,uel per animum,quod aliquando contingitur,ut no.š.eo.l.j.in ſecunda gl.magna, in uerſi. tu diſtingue ſm Io. & hic in gl.in uer.præalleg obijcitur. quæ opi. non eſt uera per d.l.duo.de prec. quia poſſeſſio etiam naturalis eſt quoddam ius, ſicut & dominium,unde ſicut dominium non poteſt eſſe apud plures inſolidum,licet ſit res incorporalis, etiam ex diuerſis titulis.ut in l.ſi ut certo.§.ſi duobus uehiculũ. ſupra commod. ita nec poſſeſſio,licet dicta inſtrumenta retinendi,ut aſpectus,uel animus poſſint eſſe apud plures inſolidum,quia diuerſi animi, ul' diuerſi aſpectus diuerſorum non multiplicant, nec diuerſificant ſubſtantiam poſſeſſionis,ut in uer.quem Labeo, hic in tex. ¶Fuit & quarta opi.Io.ꝙ nec ſola ciuilis,nec ſola naturalis, nec ambę ſimul poſſint eſſe apud plures inſolidum,ut in prima regula huius §.& l.duo.in prin.}.de preca.ſed ciuilis penes unum inſolidum, & naturalis apud alterum bene poſſunt eſſe,ut hic in ſecunda regula,& in l.ſi duo.in prin.infra uti poſſi.& in caſu l.clam poſſidere.§. fi.infra eodem.Et iſta opi.communiter tenetur,ſed Bart. uidetur hic dicere,ꝙ licet ciuilis non poſſit eſſe apud plures inſolidum,ne ſequantur inconuenientia,de quibus hic in gl.in uer.ergo ſi omnes,quia illa non poteſt haberi niſi unico reſpectu,ſ.directi dominij,naturalis tamen bene poteſt eſſe apud plures inſolidum, ut diuerſis reſpectibus,ſi unus habet tanquam emphyteuta, alter tanquam fructuarius , alter tanquam uſuarius habentes cauſam ab emphyteuta , quod patet , quia cuilibet iſtorum datur interdictũ uti poſſidetis,contra alterum,ſi turbetur in iure ſuo l.fin. infra uti poſſidetis.& ſi omnes iſti recederent de poſſeſſione,& in eorum abſentia alius ingrederetur,etiam ille haberet naturalem per l. clã poſſidere.§.fi.infra eod.Et ſic quinque poſſidebunt eandem rem inſolidum,uidelicet ille,qui habet ciuilem . Item quatuor habẽtes naturalem,uel emphyteuta ratione utilis dominij , & fructuarius ratione uſusfructus, & uſuarius ratione uſus , & iſti tres retinent eam,etiam animo,& ingreſſus ipſis abſentibus.¶Breuiter iſta uidetur mihi unà magna abſurditas,& ideo dico, ꝙ debemus conſiderare naturalem poſſeſſionem rei,& iſta non eſt penes quemlibet iſtorum inſolidum, ſed penes omnes ęqualiter , licet habeãt iura diuerſa.arg.š.de pig.act.l.aliena res.§.j.& š.de damno infecto. l.ſi finita.§.ſi plures . ¶ Item habemus conſiderare quaſi ciuilem poſſeſſionem iſtorum iurium , & iſta eſſe poteſt penes quẽlibet inſolidum,quia tot dicuntur quaſi ciuiles poſſeſſiones, quot ſunt iura diuerſa,& ideo iſti habent inter ſe interdictum,uti poſſidetis tam directum ratione ueræ poſſeſſionis naturalis rei , quàm etiã ut.le,ratione quaſi poſſeſſ,iurium prædictorum.ita intelligo illam l.fi.}.uti poſſidetis,

ADDITIO.

a ¶Fictionem.Dicit hic Ang.ꝙ poteſt denotare ueritatẽ ſicut dictio quaſi, denotat in l.ſi ante.ſupra ſol.matr.& in l.j.š.de tranſlatio.

---

1 *Solo animo perditur,& retinetur poſſeſſio etiam ſine corporis actu , licet ſolo animo non acquiratur.*

2 *Poſſeſſio*

2 *Poſſeſſio quæſita animo & corpore, & ſic ciuilis & naturalis, perditur ſo lo animo ſine corpore, & an perdatur ſine animo. & nu. 3.*
3 *Quid in naturali.*

1 **§. In amittenda.** ¶ † Solo aĩo perditur, & retinetur poſſeſſio ẽt ſine corporis actu, li-
cet ſolo aĩo non acquiratur. h. d. ¶ Et hucuſque tractauit qualiter
poſſeſſio acquiratur a §. j. l. j. vſque huc. hic incipit tractare qualr
perdatur, & durat vſq ad §. genera. ¶ In tex. ibi, {affectio eius} ſ. ſo
la abſq; eo, ꝙ recedat de fundo, vt ſtatim ſequitur. ¶ In tex. ibi, {ꝓ-
tinus amittes poſſeſſionem} non ſolum ciuilem, ſed etiam natu-
ralem, licet adhuc remaneas in fundo, & ſic diceris eſſe in deten-
tatione, non in poſſeſſione poſtquam conſtat de aĩo non poſſi-
dendi. & hoc voluit gl. mag. circa finem ibi, {ſed nũquid ſolo cor
pore retinetur & c.} intellige gl. ſ. ſaltem naturalis, ſi depoſuiſti ani-
mum poſſidendi, vt ſic per hoc ſola ciuilis perdatur, & non natu
ralis, alias illa gl. reuocaret in dubium illud, quod hic in text. ponĩt
pro conſtanti, ſ. de ſola ciuili, de quo non eſt dubium, ideo intelli-
2 ge gl. ut habeat dubium, etiam de naturali. ¶ † Conclude ergo, ꝙ
poſſeſſio quæſita animo, & corpore, & ſic ciuilis, & naturalis ut
in principio huius l. in gl. ſuper uerbo, corpore, perditur ſolo aĩo,
3 ſine corpore, quia conſtat ꝙ non vult poſſidere. ¶ † Habes etiam
aliam regulam in fine, ꝙ poſſeſſio ciuilis ſiue animo non perdĩt, li
cet ſecus in naturali. hoc tñ eſt verum, in eo qui habet vtranque.
Sed ſi non habet niſi nãlem, quia illa retinetur ſolo aĩo. vt no. in l.
j. in prin. ſ. eo. in 2. gl. magn. ibi & idem dico quarto, tunc ſine ani-
mo etiam illa non perderetur. ¶ In gloſ. magna circa fi. ibi. uel dic
ſm Io. hæc eſt ipſa veritas. Dy.

§. Si quis nuntiet. ¶ Qui ſcit naturalem poſſeſſio nem occupatam, & propter ti
morem negligit recuperare, perdit etiã ciuilem. h. d. ¶ In text. ibi,
{& dominus timore conterritus.} videtur maxime, nam idem vr̃
ſi non timuit redire, ſed neglexit, cum ſciret naturalem occupatã,
vt ſtatim cum potuit, non acceſſit, perdat ciuilem. ut ꝉ. eod. l. ſi de
eo. §. j. in uerbo, adipiſci neglexerit. ¶ Item dic, ꝙ timuit a poſſeſſio
ne repelli hic, quia ſciuit eam occupatam, ſed ſi de hoc nõ timuit,
ſed ſolum de perſona ſua, vt quia erant ibi hoſtes, non cauſa oc-
cupandi poſſeſſionem, ſed cauſa deprædandi, & ipſe timuit ire, ne
deprædaretur, nõ perdit poſſeſſionem. ut C. eodem. l. licet. & ibi
notatur.

---

1 *Per mortem eius cuius corpore poſſidemus, ciuilem non perdimus, ſed per traditionem eius, uel deiectionem, uel animo noſtro.*
2 *Caſus in quo per hæredem coloni mei vel procuratoris retineo naturalem poſſeſſionem, licet ipſa hæreditas per ſe poſſideri non poſſit.*
3 *Si habeo ciuilem per me, & naturalem per alium, an quando, & quomodo perdam naturalem, uel ciuilem.*

1 **§. Quod ſi ſeruus.** ¶ † Per mortẽ eius cuius cor-pore poſſidemus, ciuilem nõ
perdimus, ſed per traditionem eius, vel deiectionem, uel aĩo no-
ſtro ſic. h. d. ¶ Et hoc intelligendo totum §. in eodem caſu, ſed alij
intelligunt verſ. nam conſtat. quando poſſidemus ciuiliter, & na-
turaliter per noſmetipſos. Et præmitte quod habetur. ꝉ. ea. l. §. ſal-
tem. ꝙ interdum habemus poſſeſſionem ciuilem & naturalem
per noſmetipſos. Interdum ciuilem & naturalem, per alterum, ut
per ſeruum in rebus peculiaribus. ut no. in l. j. in prin gl. magn. 2. ſ.
eodem. ¶ In tex. ibi, {animo noſtro retinemus poſſeſſionem.} ſup
ple ciuilem, & de hoc non eſt dubium, & etiam naturalem, ſi per
alium non ſit occupata, nec ego ſum negligens in ipſa adipiſcen-
da, quia ignoro illum eſſe mortuum, vt patet ꝉ. eodem. l. ſi de eo.
2 §. j. ¶ † Et ſic nota caſum mirabilem in quo per hæredem coloni
mei uel procuratoris, retineo naturalem poſſeſſionem, licet ipſa
hæreditas per ſe poſſideri non poſſit, vt l. j. §. Scæuola. ſi quis teſta.
li. eſſe iuſſus fue. ſed ſi per alium eſſet occupata, uel ego ſciuiſſem
ipſum mortuum, & neglexiſſem recuperare naturalem, tunc eã
perdo, & etiam ciuilem. vt in illo. §. j. ¶ In tex. ibi, {amitto poſſeſſio
nem} ſ. naturalem quam retinebam corpore illorum, & etiam ci
uilem, ſicut quando eſſent ſpoliati, quia ciuilis requieſcit in natura
li. vt ꝉ. eo. l. peregre. §. quibus explicatis, & hic amitto etiam igno-
rans ratione prædicta. Sed tunc opponitur, ꝙ ignorans non amit
to, quia ſine animo non poſſum perdere, ut ſ. ea. l. §. in amittenda.
Sol. vt ſtatim ſequitur in uerſi. nam conſtat. quia illud eſt uerum,
quando poſſidebam per meipſum, & non per aliũ quoquo mo
do. Sed quando per alium retinebam naturalem, tunc perdita na
turali facto illius, quia tradidit alteri vel fuit expulſus, perdo etiam
3 ciuilem vt hic. † Et breuiter circa hunc articulum, quando habeo
ciuilem per me, & naturalem per alium ſex ſunt caſus. Interdum
ille per quem habeo naturalem, moritur, interdum alteri tradidit
& iſti duo ponuntur hic. interdum expellitur, interdum incipit fu
rere. ſ. eodem. l. id quod. Interdum recedit de poſſeſſione, non ta-
men alteri tradidit. ꝉ. eo. l. ſi colonus. Interdum in animo ſuo con-
ſtituit ſe uelle poſſidere pro ſeipſo, in quibus caſibus eſt dubium
vtrum perdam naturalem, uel ciuilem. de quibus tangitur per gl.
melius quàm alibi. C. communia de vſuca. l. j. & habetur ꝉ. eo. l. ſi
id quod. §. j. & l. ſi colonus. & l. ſi de eo. §. j. & ibi dicam.

---

1 *Serui fugitiui poſſeſſionem amittimus, ſi diu moratus eſt in libertate, ſecus ſi non diu.*
2 *Bannitus qui ex forma ſtatuti poteſt impune offendi, ſi dicat ſe iniuſte bãnitum, & ſuper hoc mouet litem, an illa pendente habeatur pro non bãnito, ut non poſſit impune offendi.*
3 *Excõicatus ſi dicit ſe iniuſtè excõicatum, & petit hoc pronunciari, an interim debeat euitari tanquam excommunicatus.*
4 *Bannitus ſi nondum petierat declarari bannum eſſe nullum, uel iniuſtum tamen re vera erat, an exeuſetur offendens, quia ille erat deſcriptus in libro bannitorum.*
6 *Quid ſi erat rite bannitus, tamen erat rebannitus, nondũ tamen erat cancellatus de libro, an offendens puniatur.*

1 **§. Si ſeruus quem.** † Serui fugitiui poſſeſſionem amittimus, ſi diu moratus eſt
in libertate, ſecus ſi non diu. h. d. ¶ Et vide hic bonam gl. quę eſt in
l. ſi is qui. §. ſi ſeruus. ꝉ. ti. j. quæ tenet ꝙ quatuor ſunt neceſſaria ad
hoc ut perdatur poſſeſſio. ¶ Tu dic, ꝙ ſi per alium eſt occupatus,
ſtatim perdo ciuilem poſſeſſionem, niſi inuitus occupatus ſit, qđ
deprehenditur, ſi aliquid per me, uel nomine meo geſſit, ut l. ar-
borib. §. de illo. cum l. ſeq. ſ. de vſufruc. Si uero nõ ſit per alium oc
cupatus, tunc aut diu, i. per decennium moratus eſt in libertate,
vel neglexi ipſum recuperare cum poſſem, & idem ſiue bona fi-
de, ſiue mala fide aufugerit, ut hic. in prin. Aut nõ diu, & tunc aut
bona fide ex aliqua iuſta cauſa, & idem ut ſtatim perdam, eo ꝙ p̃-
parat ſe mihi aduerſarium in cauſa liberali. ut l. liberis. §. fi. de liber.
cau. aut mala fide, & ſine cauſa, & tunc ſecus, ut hic in ſecundo ca
ſu. & ſ. eo. l. j. §. per ipſum qui in fuga, licet in aliis rebus mobilibus
perdam eoipſo, ꝙ deſino illarum habere cuſtodiam, vt ꝉ. ead. l. §.
2 Nerua filius. ¶ † Vlti. allegatur iſte tex. ad q. per Dy. de bannito, qui
ex forma ſtatuti poteſt impune offendi, ſi ipſe dicat ſe iniuſte ban
nitum, & ſuper hoc mouet litem, ꝙ illa pendente, habeatur pro
non bãnito, nec poſſit offendi. Sed ipſe diſtinguit, ꝙ ſi appellauit
a ſententia banni, hoc eſt verum, quia illa ſententia eſt reſciſſa. Si
non appellauit, tunc ſecus. argum. hic in uer. ſi alioquin, vbi habe-
tur pro ſeruo. Sed Bar. in hoc vltimo ipſum reprehendit dicens,
ꝙ immo habetur pro non bannito, & non poteſt offendi per ali-
quas leges, quæ parum faciunt. idem tenuit Bal. in l. eum qui im-
probabilem. C. de adul. Sed ipſe Bald. melius in auth. quæ ſuppli-
catio. C. preci. Impera. offer. dicit inſpeciendam veritatem, quia ſi
a fuit offenſus, & poſtea apparet, ꝙ non debuit rebanniri, qui iuſte [a]
erat bannitus, certe non punietur offendẽs, & ad hoc facit quod
idem Bar. no. in l. inter omnes. §. recte. ꝉ. de fur. ꝙ ſi offendens cre-
debat eum non bannitum, cum tamen eſſet, non punitur, quia in
ſpicitur veritas, multo magis ſi credebat, vel dubitabat. Sed ſi ex
poſt facto apparet, ꝙ erat iniuſte, vel non rite bannitus ille punĩt,
quia fuit in culpa offendendi, ſi ſciuit litem motam ſuper iniquita-
te, vel nullitate banni, ſecus ſi ignorauit, & pro hoc facit, quod no
3 ta. Inn. in ca. ſolet. de ſent. excomm. lib. 6. ꝙ ſi † excommunicatus
dicit ſe iniuſte excommunicatum, & petit hoc pronunciari, inte-
rim non debet euitari tanquam excommunicatus, facit l. ordina-
4 ta. ſ. de lib. cau. ¶ † Quid autem, ſi nondum petierat declarari ban-
num eſſe nullum, uel iniuſtum, tamen re vera erat, an excuſetur
b offendens, q̃a ille erat deſcriptus in libro bannitorum? [b] vide per
Bar. in l. fi. de adul. Et fuit quæſtio diſputata q̃ ponit Io. An. in mer
curia. in regula, quod quis mandato. & vide quod idem no. in ad
5 di. Spe. in tit. de obli. & ſo. ſuper rubr. in fi. ¶ † Item quid ſi erat rite
bannitus, tamen erat rebannitus, nondum tamen cancellatus de
libro, an puniatur offendens? vide Bar. in l. non ſolum. §. fi. de ope.
no. nuncia. in 2. art. de proteſtatione inhibitoria.

ADDITIONES.

a ¶ Quia iuſte. Adde Bal. in l. qui à latronib. §. j. ſ. de teſta. qui à nemine hic al legat, & ꝙ ueritas ſit inſpiciẽda facit quod late uoluit Fed. q. ꝓ eũ diſputa ta 13. vbi ponit, an ſit irregularis & excõicatus, qui laicũ incedẽtẽ in habitu, & tõſura clericali percuſſit, quẽ re uera ille percuſſor putabat clericũ.
b ¶ Bannitorum. Adde Alex. conſi. 65. 3. lib.

---

1 *Ciuilis poſſeſſio adeo cohæret naturali per ſeruum, uel colonum retento, ꝙ etiam ſi in animo diſponamus nolle poſſidere, tamen eam retinemus, niſi colonus expellatur.*
2 *Quid ſi nos illam ciuilem in aliũ transferamus, conſtituendo nos alterius nomine poſſidere, & an perdita illa naturali perdatur ciuilis.*

§. Saltus hibernos. Cum quis poſſidet animo & corpore ſuo, licet per-
dat naturalem relinquendo rem, retinet tamen ciuilẽ animo. Sed
ſi poſſi-

ſi poſſet animo ſuo, & corpore alieno, vt ꝑ colonũ, ẽt naturalẽ
nõ perdit.Si verò aĩo & corpore alieno, vt in quæſitis ꝑ ſeruum,
vtraq; poſſeſſio retinetur aĩo,& corpore ſerui ẽt non interuenien
te aĩo,vel corpore ſuo.h.d.Et vide hic gl. ij. magnã in l.j.in prin.ſ.
eo.in verſi.tu diſtingue.vbi ponit iſtos tres caſus, & modus poſſi
dendi,qui probantur in iſto §.& eos declarat. & loq̃t de mã præ-
cedẽtiũ paragraphorũ,qualiter poſſeſſio perdat̃, vtrũ ꝑ dimiſſio-
nẽ rei?& diſtingue,vt hic.¶In text.ibi: (eos relinquamus) nullo ibi
dimiſſo,qui noſtro noĩe teneat,& ſic ꝑdimus naturalẽ;ſed retine-
mus ciuilẽ ſolo animo,ſed in caſu ſequenti retinemus naturalem:
q̃a dimittimus ibi colonũ,vel ſeruũ,q̃ noſtro noĩe poſſidet,& nõ
ꝙ poſſeſſio ſit apud eos,ſed mera detentatio,& apud eos eſt vtra
2 que.Nã naturalis per nos retinetur mediante corpore ſerui.¶†Et
notãdũ,ꝙ tũc ciuilis adeo cohæret illi naturali ꝑ ſeruũ, uel colo-
nũ retẽte,ꝙ ẽt ſi animo diſponamus nolle poſſidere,nihilominus
eã retinemus,niſi colonus expellatur.gl.eſt ſingularis.ʝ. eo.l.pere-
gre.§.quibus.ſecus ſi nos eam alteri tradamus.vt not.gl.in l.j.§.nõ
3 autẽ.ʝ.vnde vi.†Hoc tñ eſt verũ,niſi nos illã ciuilẽ in aliũ transfera
mus ꝯſtituẽdo nos alterius noĩe poſſidere:qđ dic ut ꝑ Bar.in l.qđ
meo.in prin.ʝ.eo.Ecõtra verò perdita illa naturali ꝑ expulſionem
coloni,perditur ẽt ciuilis licèt habeamus animũ eã retinendi,quia
non ſufficit,vt ʝ.eo l.peregre.§.quibus explicitis,& ſic bene patet,
ꝙ ciuilis, licèt ſit dignior q̃ naturalis, q̃a habet maiores effectus.
iuxta no.ſ.eo.l.iij.§.ex ꝯrio.tñ hoc caſu cohæret naturali, & ſequit̃
eius veſtigia,vt illa durante duret, illa perdita perdatur. In text.ibi:
(peculiariter cõparauerint.)aut ergo poſſeſſionem per me quæſi
tam commiſi cuſtodiæ ſerui: & tunc ciuilẽ retineo animo meo,
& naturalem corpore ſerui:& ita loquitur verſi.præcedens,dum
dicit, (per colonum & ſeruũ &c.)Aut ipſemet ſeruus acquirit,&
tunc vtrãq; acquiro,& retineo animo & corpore ſerui, ẽt ſi ani-
mus meus deficiat,q̃a ignoro,& ita loquit̃ hic,& non ſolum ſi ex
eã peculiari quærit,immo ẽt ſi nõ ex peculiari,ut not.C.eo.l.j.§.itẽ
acquirimus.vide ʝ.eo.l.rem quæ nobis.& l.ſi rem mobilem.

§.Nerua filius.

¶Rerum mobiliũ, excepto homine, poſſeſſionem ciuilẽ retinemus
quouſque ſunt ſub noſtra cuſtodia, licèt ignoremus in quo loco
ſint:ſed ſi cuſtodiam noſtrã effugerint,ẽt ſi ꝑ aliũ nõ ſunt apphen-
ſæ,ꝑdimus nõ ſolũ naturalẽ,ſed ẽt ciuilẽ,h.d. Sic ergo aduerte, q̃a
in rebus immobilibus,licèt ꝑdẽ naturalẽ poſſeſſionẽ,& per alium
ſit occupata:ſi tñ hoc ignoro,retineo tñ ciuilẽ animo,q̃n poſſide-
bã animo & corpore meo;vt §.p̃cedẽti.in prin.& ʝ.eo. l.clam poſ
ſidere. §. fin.ſed ſi loquitur in reb. mobilib.tunc aut in homine,vt
ſeruo,& tunc perdita naturali ꝑ fugã,adhuc retineo ciuilẽ, ut l. j.§.
ꝑ ſeruum.ʝ.e.niſi naturalis ſit per aliũ occupata, in hoc differt iſte
caſus a præcedenti: tũc.n.ẽt ciuilis ſtatim perditur, ita loquitur hic
ibi: (excepto homine.) Aut loquimur in alijs reb.mobilib. inani-
matis,vel animatis anima irrationabili:& tunc perdita naturali: vt
ſi effugerũt noſtram cuſtodiam, perditur ciuilis, etiam ſi ꝑ alium
nãlis non ſit occupata,& ita loquitur hic,& tene menti: q̃a ꝑ hoc
apparet,ſi emiſti,rem aliquam mobilẽ a non dño bona fide,& ſic
cœpiſti vſucapere:ſi ſemel eã perdidiſti,& non reperiebas:ſed effu
gerat tuam cuſtodiã,licèt poſtea reinuenias vſucapio tñ fuit inter
rupta naturali interruptione,vel nãliter.ʝ.titu.j.& ideo oportet,ꝙ
de nouo incipias vſucapere:q̃a tp̃s præteritum nihil prodeſt. Te-
ne menti,& in hoc ſtat vtilitas huius §.Et iſtum tex. cũ gl.ſuꝑ ver-
bo:(poſſideri.) allegat Dyn.pro caſu in c.ſine poſſeſſione. de reg.
iur.ꝙ eſt duplex poſſeſſio.ſ.ciuilis & naturalis. quia primo dicit ꝙ
poſſidemus iſtas res mobiles quouſque ſunt in noſtra cuſtodia:
& poſtea dicit,ꝙ in noſtra cuſtodia dicuntur eſſe, q̃ñcunq; eſt in
poteſtate adipiſci naturalem poſſeſſionem earum, & ſic patet,ꝙ
naturalem non habebam,quia non erat in conſpectu. Nam uer-
bum(nanciſci)importat acquiſitionem de nouo,ergo illa,quã ha
bebamus erat ciuilis.Et illa quã non habebamus, ſed poteramus
nãciſci,erat nãlis,al's iſte tex.ſibi ꝯtriaret̃,ſi nõ eẽt niſi nãlis, ꝓut di-
cit Azo.nã ſi illã haberemus, q̃uo nanciſceremur illam de nouo.

§.Item feras beſtias.

¶In feris animalibus retinet̃ ciuilis poſſeſſio quo
uſque facile eſt nobis adipiſci naturalem,vel quouſq; retinent cõ
ſuetudinem ad nos redeundi.h.d. Et differt a §.præced. quia hic ſi
aufugerunt noſtram cuſtodiam, reciderunt in propriam liberta-
tem,non ſolũ ciuilẽ & nãlem poſſeſſionẽ perdimus,immo etiam
dñium,ut hic in gl.ſuꝑ verb.(conſuetudinẽ.) ſed in §.præced.& in
animalib.non feris,licèt perdatur poſſeſſio,nõ perditur dñium,ẽt
ſi ſunt per alium occupatæ,bene tñ perditur quaſi dñium,i.vſuca
piendi conditio, quia interrumpitur vſucapio, ut ibi dixi.

---

1 *Fluminis inundatione licèt non perdam dominium rei meæ, bene tamen perdo poſſeſſionem.*

2 *Cautela pro agenti rei vendicatione, pro re exiſtente iuxta flumen, ut ſi poſſeſſor ſibi opponat de præſcriptione iam completa, faciat articulũ, & probet qualiter durante tempore præſcriptionis flumen inundauit illum fundum, & ſic fuit præſcriptio interrupta.*

3 *Contra talem interruptionem non datur reſtitutio in integrum.*

1 §.Labeo & Nerua. ¶†Not.ſingulariter hic,ꝙ
licèt ꝑ inundationẽ flumi-
nis,qđ mutauit alueũ,nõ ꝑdã dñiũ rei meæ,ut l.adeo.§.inſulam.ʝ.
tit.j.bñ tñ ꝑdo poſſeſſionẽ,vt hic.& hoc eſt vtile,q̃a ſi nõ habebã
dñiũ,ſed p̃ſcribẽbã titulo,& bona fide, ꝑ talẽ inũdationẽ interrũ-
pit̃ p̃ſcriptio,& eſt neceſſe,ꝙ de nouo reincipiã,vt dixi in §.Nerua
2 filius.†& ideo ſit cautus, q̃ agit rei vẽdicatione ꝓ re exiſtẽte iuxta
flumen,vt poſſeſſor ſibi opponat de p̃ſcriptione iã cõplera,faciat
articulũ,& ꝓbet qualiter durãte tp̃e p̃ſcriptionis,flumen inunda-
uit illũ fundum,& ſic fuit p̃ſcriptio interrupta ſm Bar.intellige de
magna inũdatione, ita ꝙ terra nõ videbatur, nec poterat coli ſm
3 Ange.†& no.hic gl.j.ſingulariter,ꝙ ꝯ talẽ interruptionem nõ da-
tur reſtitutio in integrum,quia nõ cõpetit reſtitutio pro aſſequen
do lucro in iniuriam alterius,vt l.denique.ſ. quib. ex cau.maio.

---

1 *Qui detinet pro alio, vt depoſitarius, ſolo animo non interueniente, non poteſt facere ſe poſſeſſorem, & deponentem poſſeſſionem priuare, ſed alio interueniente ſic.*

2 *Si colonus vel inquilinus admitterent locatorem volentem rem recuperare, vel alium eius nomine interuenientem, dicerentur interuertere poſſeſſionem, & fierent poſſeſſores violenti, & contra eos daretur interdictum vnde vi.*

3 *Furtum non committitur ſine contrectatione.*

Si deponens vendit, vel donat rẽ depoſitario, ſtatim efficitur verus poſſeſſor, etiã ſi rem non moueat, cum iſta dimiſſio habeatur pro traditione.

1 §.Si rem apud te. ¶†Qui detinet pro alio,ut de-
poſitarius,ſolo animo non in-
terueniẽte,nõ põt facere ſe poſſeſſorẽ,& deponẽtem poſſeſſione
priuare,ſed alio interueniente ſic, vt ſi poſſeſſionẽ interuertat,pu-
ta,rẽ cõtrectãdo aĩo furandi,vel deponẽs eã ſibi donauit,vel vẽdi
2 dit.h.d.cũ §.ſeq.†Et idẽ in colono, vel inquilino ſi locatorẽ uolẽtẽ
rẽ recuperare nõ admitterẽt,vel aliũ eorũ noĩe interueniẽtẽ,quia
dicerentur interuertere poſſeſſionẽ,q̃a fierent poſſeſſores violen
ti,& locatorẽ priuarẽt oĩ poſſeſſione, ideo ꝯ eos daret̃ interdictũ
3 (vnde vi.) vt l.cũ fundus.ʝ.de vi,& vi ar.†No hic ꝙ furtũ ſine cõ-
trectatione nõ cõmittit̃.Ad hoc ſemꝑ allegatur hic quantũcunq;
habeat animũ furandi, & ſi denegas mihi reſtituere rẽ meã,non
ꝓpterea cõmittis furtum,ſi eã non contrectas, mouẽdo de loco ad
locũ.Itẽ in §.illud debes ſcire, ꝙ ſi deponẽs vẽdit vel donat rẽ de-
poſitã depoſitario,ſtatim efficit̃ verus poſſeſſor, ẽt ſi rem nõ mo
ueat,q̃a iſta dimiſſio hr̃ ꝓ tradõne.vt ſ.tit.j.l.qua rõne.§.ĩterdictũ.

---

1 *Miſſus ex primo decreto in actione reali an poſſideat.*

2 *Quid in miſſione ex primo decreto facta in hypothecaria, & nu.4.*

3 *Miſſione facta ex primo decreto ſi aduerſarius cõpareat, vt recuperet poſſeſſionem, an debeat in ſe aſſumere onus probandi debitũ nõ ſubſiſtere.*

1 §.Genera poſſeſsionum. ¶†Largè loquẽ-
do tot poſſunt
dici genera poſſeſſionũ,ſeu ſpẽs,quot ſunt cauſæ acq̃rẽdi,vel qua
litates poſſeſſionis. Itẽ miſſus ex primo decreto in poſſeſsionẽ in
actione pſonali nõ poſsidet, ſed detinet, ſecus ſi ex ſcđo.h.d.vſq;
in fi.Proprie autẽ loquẽdo, vnũ eſt gen⁹ poſſeſsionũ.ſ.hoc verbũ,
(poſſeſsio.)qđ eſt gñale vocabulũ, & cõtinet ſub ſe duas ſpẽs tñ
ſubſtantia differentes.ſ.ciuilẽ & naturalẽ,licèt Bar.videatur pone-
re tres ſpecies.ſ.etiã corporalem,vt no.ʝ.l.j.in prin.In gl.ſuper uer-
bo.(qđ autẽ.)dic melius ꝙ gl.loquatur ꝙ miſsio,aut fit in actione
perſonali,aut reali.Primo caſu miſſus ex primo decreto nũquam
poſsidet,etiam poſt annũ, ſed ſolum detinet,ut hic quouſque ſit
facta miſsio ex ſecũdo decreto,quo caſu acquirit poſſeſsionem,
& uſucapiendi conditionem,ſi aduerſarius non eſt dñs. Ita debet
intelligi hic circa finem.Sed ſi erat dñs, quærit poſſeſsionẽ, & do-
minium ſtatim.ut no.in l.prætoris.in princ.ſ.de dam. infec.& hoc
q̃ñ petebatur quantitas,uel aliquid in genere. Si autẽ certa ſpecies
in actione perſonali,puta fundus donatus,uel uẽditus, ſeu equus
nondũ traditus & ſic petẽs non erat adhuc effectus dñs, & tunc
per miſsionem ex primo decreto in ipſam rem petitã, & dixerũt
quidã incontinenti acq̃ri poſſeſsionẽ, ſeu ſaltẽ poſt annũ ſicut in
reali,ut not.in Spec.de contumacia.§.ſequitur uerſi.ſed pone.Sed
Cy.in l.conſentaneum.C.q̃uo & q̃ñ iud.dicit contrarium,ꝙ nun
quam quouſque ſit facta ex ſecundo decreto,ſicut q̃ñ petit quã-
titas,& in hoc tñ eſt differentia,quia q̃ñ quantitas,fiebat olim miſ
ſio in omnia bona. hodie uero pro menſura debiti declarati, ut
C.de bonis auth.iud.poſ.l.cum proponas.& in authen.ibi poſita.
ſed q̃ñ petitur certa ſpecies actione pſonali, etiam olim nõ fiebat
2 miſsio niſi in illam rem. † Si uerò fiat miſsio in actione reali,tunc
aut poſt litem conteſt.uel quaſi conteſt.& immiſſus ſtatim effici-
tur uerus poſſeſſor, & irreuocabilis, ut l. conſentaneum. ubi erat
lis conteſt.& in l.ij.ubi in rem actio.ubi erat quaſi conteſta. Et ef-
fectus huius eſt,quia tunc aduerſarius non auditur uolens recu-
perare tenutam,& poſſeſsionem offerendo tantum expenſas, &
ſatiſdationem de iudi.ſiſti.immo oportet ꝙ ꝓbet ſe dñm, & hoc
incommodũ patitur propter eius cõtumaciã,q̃a efficitur de poſ-
ſeſſore petitor, & de reo, actor,& transfertur in ipſum onus pro-

bandi,qđ ante miſſionē non erat. Aut fuit facta miſſio ante litem conteſt.uel quaſi,& tūc aut loquimur ante lapſum anni,aut poſt. Primo caſu fuit diuerſitas inter g'oſſatores: q̄a quidā dixerunt, q̄ ſtatim efficitur poſſeſſor,non tñ verus,nec irreuocabilis:q̄a audit̄ aduerſarius offerendo cautiones,& expenſas. Alij vt Bal.q̄ nō ſit poſſeſſor vllo modo ante lapſum anni: & iſtā approbant canoniſtæ.Si verò loquimur poſt lapſum anni, efficitur verus & irreuocabilis poſſeſſor: ſicut poſt litē cont. ita vt aduerſarius nō auditur offerendo cautionē,& expenſas, ſed hēt neceſſe probare ſe dñm, vt l. ſi quis emptione.§. ſed & ſi quis.C.de p̄ſcrip.xxx. anno.quod ergo dr̄ hic in gl.ſed de ꝓprietate dn̄s auditur:expone,de ꝓprietate id eſt de poſſeſſione, & expone, dn̄s, id eſt reus, ꝯ quē facta eſt

3 miſſio prædicta procedūt cū agitur:rei vēd. † Quid autē ſi hypothecaria,quæ ēt eſt actio realis,nō tñ in ipſa tractatur de dñio ? gl. iſta allegatur dū in principio dicit(in creditore &c.)q̄ voluit tenere,q̄ in iſta actione idē ſit ꝑ oīa,qđ in rei vendicatione, nā vult diſtinguere in creditore,an agat actione ꝑſonali ad debitū, an agat actione reali,& hoc nō pōt intelligi,niſi cū agit hypothecaria.Sed quidā habēt in gl.in petitore, id eſt in actore, & tunc gl.nihil facit, Sed tenēdo primā gl.in d. §.ſed & ſi q̄s. tenuit ꝯriū expreſſe,q̄ idē ſit in hypothecaria,qđ in actione ꝑſonali.Doc.diſtinguūt, vt no. ꝑ Cy.in l.cū ꝓponas.in xv.q.C.de bon.auth.iud.poſ.Dubiū iſtius articuli conſiſtit in hoc,q̄ miſſio ex primo decreto nō dēt tñ cōferre,quātū ſnīa diffinitiua.Sed ſi diceremus, q̄ miſſus ī hypothecaria poſſideret aliquo caſu,puta ſi fuit miſſus poſt litem conteſt. vel quaſi,vel ſi lapſus eſt annus,ſicut ī reali , tñ afferret ſibi primū decretū,quantū ſnīa diffinitiua,nā ēt ꝑ diffinitiuam nō auocaret, niſi ſolā poſſeſſionem,ut l.ſi cū venditor.in prin.ſ.eo.de euic.ergo ipſam nō dēt cōſequi ex ſolo primo decreto.& illa glo.ꝯria vr̄ verior ſm Pet.Sed in contrarium,quia iſta eſt realis, & §.ſed & ſi q̄s. loquitur ſimpliciter in actione reali, & ad ꝯrium rn̄detur, q̄ non operabitur primum decretum tñ,quantū diffinitiua,quia ꝑ diffinitiuā creditor nō ſolum obtineret poſſeſſionē rei, ſed ēt declarationē debiti,poſtea non poſſet ꝯrium probari,q̄a res iudicata pro veritate hr̄.vt in regula iuris.l.ingenuum.de ſta.ho.ſed ꝑ primū decretum in caſib.prædictis obtinet poſſeſſionē tantum, nō declara

4 tionē debiti,† & ideo aduerſarius auditur ad recuperationē poſſeſſionis,dūmodo aſſumat in ſe onus probandi debitum non ſubſiſtere,& hoc incōmodū patit̄ ꝑꝑ eius contumaciā.ita videntur intelligere Doct.iſtū articulū.Mihi vr̄ hoc vltimū eſſe verum,qn̄ intentio actoris ſuꝑ debito erat fundata per ꝓbationē, vel præſumptiones iuris,aliàs nō puto,q̄ aduerſario incumbat onus probandi debitum non ſubſiſtere, q̄a talis immiſſio non dēt plus afferre creditori,q̃ afferret traditio facta per debitorē.Sed ſi ego traderē tibi aliquam rem pignori pro centum,in quib.tibi teneor, & non ſpecificarem cauſam ex qua teneor, licèt in te transferam poſſeſſionem rei , tua tñ intentio non eſt fundata ꝯ me ſuper debito ex mea confeſſione,quæ non continet cām, vt l.cum de indebito.§. fina.de proba.& ideo poſſem recuperare rem,ſiue poſſeſſionem per cōdictionem triticariam,ſeu ſine cauſa, niſi tu probes debitū. Ita puto ī caſu iſto,ſi fuiſti miſſus ꝯ me in hypothecaria ex primo decreto,q̄ licèt ſit effectus poſſeſſor in dictis caſib.non tamen habeo neceſſe probare debitum non ſubſtinere, niſi tua intentio ſit fundata alio modo ſuper debito,ſed ante annum, ſi lis nō erat cōteſt.tunc ēt ſi intentio tua ſit fundata,audiar ad recuperandum tenutā offerendo expenſas,& cautionē.Sed Spec.in tit. de cōtumacia loco præallegato vr̄ tenere,q̄ qn̄ cōſtat de debito,pōt immiſſus repellere aduerſarium,niſi ſoluat debitū,ēt ſi offerat cautionē & expenſas,de quo dicto vidi multū dubitari , & licèt Bart.hic cū ipſo tranſeat,alij reprobāt ꝑ illum §.ſed & ſi quis.nam ſi eſſet facta miſſio in rei vēdicatione anteq̃ immiſſus eſſet effectus poſſeſſor, auditur aduerſarius offerendo illa duo , ēt ſi immiſſus offerret ſe velle ſtatim probare de dñio,vt in d.§.ſed & ſi quis. iuncto §.præcedenti ibi.eadem ratio vr̄ hic.Poteſt dici videre meo,q̄ aut conſtat de iure actoris ꝑ euidentiam facti,vel per confeſſionē aduerſarij,vel ex actis,& tunc non ſolū hypothecaria, ſed & in rei uēdicatione repellatur aduerſarius,licèt offerat illa duo,niſi probet cōtrariū,& ita dictū Spec.loquitur,nec obſtat,q̄ aduerſarius tractet de recuperatione poſſeſſionis, & ſic non vr̄ admitti exemplo dñi, q̄a verum eſt,qn̄ agitur in ſpoliatorē,ſed iſte miſſus nō eſt ſpoliator.Si autē nō cōſtaret,ſed peteret ſe admitti ad probandū incontinenti de iure ſuo ad excludēdū aduerſariū, nō auditur , ut in d.§. ſed & ſi quis.cū præcedenti.ibidē per hanc rationē teneo in l.ſi finita,§.Iul.ubi ēt refert hoc dictū ēt ſi nō cōſtet de debito,ſi immiſſus offerat uelle incontinenti probare,q̄ audiatur, quia hæc recuperatio poſſeſſionis aſſimilatur potius poſſeſſorio adipiſcendæ,in quo pōt admitti ꝓbatio incōtinēti.l.ij. de edic. diui.q̃ poſſeſſorio recuperandæ ꝑ hanc rationem, q̄a immiſſus non dr̄ ſpoliator,ex quo poſſidet prætore authore,& debet ſecundum prædicta limitari,uidelicet niſi aduerſarius offerat velle incontinenti probare.

L E X IIII.

1 *Si cui acquiritur ratione patriæ poteſtatis etiam ſi illam ignoret, acquiritur & etiam ſi acquirens ab alio tanquam ſeruus poſſideatur.*

2 *Monachus vnius monaſterij ſi de facto detinetur ab alio monaſterio , an acquirat primo .*

1 QVicquid filius. ¶† Si cui acquiritur ratione patriæ poteſtatis ēt ſi illam ignoret,acquiritur & ēt ſi acquirens ab alio tanq̃ ſeruus poſſideatur.h.d.Et ītellige hoc ultimū dictu q̄cq̄d dicat gl.& Doct.eo caſu,quo poſſidēti nō q̄ritur,ut q̄a erat malæfidei poſſeſſor:vel ſi erat bonæfidei , nō quærebat ex re ſua,nec ex opera acq̄rentis:quibus caſibus,ſi eſſet ſeruus alterius, nō acquireret poſſeſſionē dño ſuo,licèt ēt nec poſſidenti acquireret,vt ſ.eo.l.j.§.ſed ꝑ eū.ſed q̄a erat filius alterius, & in illius poteſtate cōſtitutus,bene acquirit ēt illi poſſeſſionē: vt q̄a nō quærit ei rōne poſſeſſionis,quā pater habeat in ipſo,ſed rōne patriæ poteſtatis.In dñio uerò acquirendo non differt ſeruus a filiofamilias,

2 vt ibi no.†& qđ de filio dixi,idem in monacho,quia nō rōne poſſeſſionis:quia cum ſit liber homo,non poſſidetur a monaſterio : ſed ratione poteſtatis canonicæ quā Abbas habet in ipſo. Et ideo ſicut monachus vnius monaſterij ſi de facto detineatur ab alio monaſterio,acq̄rit primo in caſibus ēt quib.nō pōt acquirere detinenti.ſic qn̄ pōt acquirere,non video q̄ poſsit acquirere: niſi illi.

L E X V.

1 *Licet quis habeat titulum ab vno,ſi tamen poſſeſsionem nanciſcitur præter voluntatem illius , non dicitur poſſeſsio iuſta,ſed eſt prædo , ſicut ſi titulum non haberet .*

2 *Habens titulum ab vno.ſi occupauit rem contra eius voluntatem , & cū violentia, an cadat a iure ſuo .*

3 *Si tu reperieris in poſſeſsione rei , quam conſtat me aliquando poſſediſſe , & non doceas de aliquo titulo,quem a me habueris , vel ab alio præſumeris habere iniuſte, & qualiter agere poſſum .*

4 *Quid ſi habuiſti a me titulum,non tamen tibi tradidi , nec tu occupaſti propria authoritate,ſed alius tibi tradidit : an tibi ſufficiat ad acquiſitionem dominij,vel vſucapiendi conditionem .*

1 SI ex ſtipulatione. ¶†Licèt q̄s habeat titulū ab vno, ſi tñ poſſeſsionem nanciſcitur præter voluntatē illius,non dr̄ poſſeſsio iuſta,ſed eſt p̄do,ſicut ſi titulū non habe-

2 ret.h.d.& ſemp allegatur.leges cōcordatiuæ ſunt ī gl. ¶†Effectus aūt magnus eſt,quia nec acquirit dñium, ſi ille a quo habeat titulum,erat dn̄s,nec vſucapiendi conditionem ſi non erat dn̄s, quia inſpicitur potius traditio, quæ eſt cā immediata acq̄ſitionis dñij, vel quaſi dñij,q̃ titulus qui eſt cā mediata & remota , iuxta not.ſ. eo.l.iij.§.ex pluribus. Poſito ergo, q̄ habeat titulū ab illa , ex quo tamen ab ipſo nō eſt facta traditio vera, uel ficta, dominium vel quaſi dominium non acquirit, quinimo poteſt compelli ad reſtitutionem poſſeſsionis,vt l.nec ex uera.C.eod. per condictionem ex illa lege, uel per l.cum quærebatur.C.vnde vi. ſeu ex l.inuaſor. eo.titu.Et ſi occupauit contra uoluntatem, & cum uiolentia, cadit a iure ſuo,ut l.ſi quis in tantam.eo.tit.vnde vi. & l.extat. q̄ met. cau.ſi ſine uiolentia,non cadit, ſed tenetur reſtituere poſſeſsionē, nec pōt obijcere exceptionē, dolo facis, q̃ nō habet locū, cū agit̄ poſſeſſorio,vt no.l. dolo facis. infra de doli excep. & poſt q̃ reſtituerit,poteſt agere ex contractu. Facit l.j.§.redigūtur.ꝟ. quorum lega.Furtum autem non cōmittit,qui taliter occupat rem, in qua habebat titulum,ut ꝟ.de furt.l.eum qui.quod dic,ut no.glo,in d.l. nec ex uera.C.eo.¶Et intelligitur iſta lex,qn̄ conſtabat, q̄ præter uoluntatem illius,a quo habebat titulū occupauit,quia ipſo ignorante . Si autem non conſtabat, in dubio præſumitur habere ex voluntate illius poſtquam habebat ab illo titulum,& ſic quæſiuit

3 dominium,vel uſucapiendi condictionem,ut l.ij.C.eo. † Secus ſi ab illo non habebat titulum, nam ſi conſtat me aliquando poſſediſſe,& nunc tu reperiris in poſſeſsione, nec doces de aliquo titu. quem a me habueris , uel ab alio præſumeris habere iniuſtè , & clandeſtinè.C.eo.l. improba. & poſſum agere condictione ex l. cum quærebatur.C.unde vi. quod eſt notandum pro illis,qui nō poſſunt probare dominium , quia ſi probant aliquando ſe poſſediſſe,& confidunt,q̄ aduerſarius non poſsit probare de aliquo titulo,poſſunt intentare condictionem ex illa lege. cum quærebatur.ut ibi no.per Bar.ad qđ vide quod not.Inn.in c. ſæpe. de reſti-

4 tutio.ſpol.¶†Vltimo quæro,ſi habuiſti a me titulum, non tamen tibi tradidi,nec tu occupaſti propria authoritate, ſed alius tibi tradidit , an ſufficiat tibi ad acquiſitionem dominij , uel uſucapiendi condictionem? vide de iſto articulo,qui eſt ſubtilis in l.cum ſolus. ꝟ.tit.j.per Bar.& per glo.in l.cum nemo.C.eo.

LEX VI.

1 *Poſſeſsio ad hoc vt ſit clandeſtina,qđ requirātur tria, & quæ ſint. & n.2.*

3 *Quòd iſta qualitas clandeſtinitatis ſit vitiū reale, & afficiat rem vitio vt non poſsit vſucapi, vel præſcribi in præiudicium eius qui fuit poſſeſſor. ſed ſi nunquam poſſedit non ſit vitium reale , reſpectu ipſius. & nu.4.*

5 *Quantum ad uitiū poſſeſsionis qđ eſt reale,qđ tēpus debemus inſpicere.*

6 *Sicut non pōt quis ſibi immutare cām poſſeſsionis de nulla in aliquā,ita de aliqua iuſta in aliquam iniuſtā, & quid ſi ſuperueniat cā de nouo.*

Clam

1 CLam poſsidere. †Clãdeſtina poſſeſſio
2 dr̃ q̃n quis furtiuè, & mala fide fuit adeptus, id eſt ignorãte eo, quẽ ſciebat
vel ſcire poterat controuerſiã ſibi facturum, & nulla
ſubſiſtente iuſta cã, ſecus ſi illo ſciente, & patiente, vel ſubſiſtente
iuſta cã. ¶Item poſſeſſio, quæ a principio non fuit clandeſtina, ex
poſtfacto non efficitur. h.d. vſq; ad §. qui ad nundinas. & tota iſta
2 lex eſt magiſtralis & famoſa. ¶† Et notãdũ ꝙ ad hoc, ut poſſeſſio
ſit clandeſtina, tria requiruntur. primo, ꝙ vacet tp̃e quo occupat̃,
ſiue vacet naturalis tm̃, vt infra proxi. §. ſiue etiã ciuilis, qđ multis
modis põt contingere, qđ dic vt no. gl. in l. fin. C unde vi. in prima
gl. mag. ante fi. & primo caſu erat clandeſtina naturalis tm̃, ſecũdo
vtraque aliàs ſi nulla vacaret ꝑ ingreſſum nullã acquiret, vt no. j.
3 proxi. §. in glo. †Scđo requiritur, ꝙ ille qui poſſidet, ſeu apud quẽ
fuit poſſeſſio vacãs ignoret ingreſſum, & tunc dr̃ furtiuè acquiſi-
ta, & iſte eſt ille, de quo loquitur tex. ibi (eo ignorante q̃ ſibi cõtro
uerſiam &c.) ſi eñ ſciret, tũc aut prohiberetur, & nõ diceret̃ clan
deſtina, ſed violenta, & vtraq. eſt iniuſta, & ſunt qualitates ʒriæ q̃
non poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto, vt no. infra proxi. §. in glo. mag.
circa medium, ibi, (ſed ibi patiuntur ſe &c.) Aut nõ prohiberet, ſed
pateretur, & tũc non diceretur violenta, nec clandeſtina, ſed iuſta
vt hic dũ dicit (nec quẽquã clã poſſidere &c.) Tertio reqritur ꝙ
nõ ſubſit aliqua iuſta cã quare non dẽbat ingredi, q̃a ſciebat ad ſe
nõ ꝑtinere rẽ illã, qđ põt cõtingere ſiue ſciebat quis fuerit primus
poſſeſſor, qui ſe abſentauit, vt hic, ſiue ignorabat q̃s fuerit, q̃a ſcire
debebat alienã eſſe ex quo ſciebat ad ſe nõ ꝑtinere, d. l. fin. C. vnde
vi. & hic in glo. iij. quæ incipit (uel ſuſpicari debeant) ſecus ſi crede-
bat ad ſe ꝑtinere ex iuſta cã, vt q̃a habuit cãm a tertio q̃ dicebat ad
ſe ꝑtinere, & ſic ab illo emit bona fide & in poſſeſſionẽ fuit indu-
4 ctus, vt hic dũ dicit, (aut alia rõne bona fide &c.) † Et notandũ ꝙ
iſta qualitas clandeſtinitatis eſt vitium reale, & afficit rem vitio, ut
nõ poſſit vſucapi, vel p̃ſcribi in p̃iudicium eius, qui ſemel fuit poſ-
ſeſſor. vt no. eſt Bar. in d. l. fi. C. vnde vi. ſed ſi nunq̃ poſſedit, nõ eſt
vitiũ reale reſpectu ipſius. Ita dẽt intelligi qđ ibi no. glo. & in l. vitia.
5 C. de acqr. poſ. ¶†Itẽ no. hic in uerſi. his autẽ, ꝙ quãtũ ad uitiũ poſ
ſeſſionis, qđ eſt reale, debemus inſpicere initiũ, id eſt tp̃s quo acq-
ritur, non aũt qđ accidit ex poſtfacto, quia illa dr̃ clandeſtina, quę
clandeſtinè fuit quæſita, & illa violenta, quæ violenter, ſi autẽ nec
clandeſtine, nec violenter ex poſt facto nõ fit clandeſtina, nec vio
lenta, & tene menti, q̃a ſemꝑ allegatur, non ſic in vitio ꝑſonali, qđ
nõ afficit rẽ, vel poſſeſſionẽ, vt in mala fide, quæ eſt potius in poſ-
ſidente, q̃ in poſſeſſione, nam põt ille, q̃ cœpit poſſidere bona fide
ex poſt facto incipere poſsidere mala fide, ſi ad eũ peruenit ſcien-
tia rei alienæ, & econuerſo. vt C. de vſucapio. tranſ. l. j. & ita poteſt
intelligi l. ſi ancillam. infra pro ſuo. de qua opponit gloſſ. quæ inci-
pit (id eſt retinendæ,) vt ibi exponatur improprie, id eſt mala fide.
6 ¶†Item no. ex eodẽ uerſi. ꝙ ſicut nõ põt quis immutare ſibi cãm
poſſeſsionis de nulla in aliquam, vt ſ. eo. l. iij. §, illud, & in §. præcedẽ
ti. ita de aliqua iuſta in aliquam iniuſtam, vt hic: quia ſicut iuſta nõ
efficitur clandeſtina ex poſtfacto ſolo aĩo poſſeſſoris ſe occultan-
tis, nec eʒ de non iuſta in iuſtam. vt not. in l. cũ nemo. C. eo. in glo.
nec de vna iniuſta in aliã iniuſtã, & de clãdeſtina in violẽtã, & ecõ-
uerſo. vt no. j. proxi. §. in gl. mag. in fi. ibi, (illud ẽt abſurdũ eſt &c.)
Prædicta vera ſunt, nulla ſuperueniente cauſa de nouo: ſed ea ſu-
perueniente, benè põt fieri mutatio poſſeſsionis ex poſtfacto in
omnibus caſibus ſupradictis. vt de nulla in aliquam, ut l. iij. §. illud,
uerſi. ſed ſi is, ſ. eod. ſiue illa cauſa ſit iuſta, vt ibi, ſiue iniuſta. vt in §.
ibi p̃cedẽti, in prin. & infra de vi & vi ar. l. colonus. & l. cũ fundũ. &
b de nõ iuſta in iuſtã, ꝙ dic vt plene[b] no. ꝑ gl. in d. l. cũ nemo. C. eo.

ADDITIONES.

a ¶Clãdeſtina. Adde eũdẽ cõſ. 63. & ibi in quo differãt clãdeſtinitas. & vio.
b ¶Vt plene. Adde per Soc. conſi. 131. ſtatim allegan.

---

1 *Si ille qui ſe abſentauit a domo nemine relicto dimiſit domum clauſam & bene firmatam, an perdat naturalem poſseſsionem. nu. 2.*
3 *Abſens retinet poſseſsionem ciuilem quouſque ignorat naturalem occupatam & quid poſtquam ſcit.*
4 *Abſens cuius fundi poſseſsionem alter ingreſsus eſt, ſi reuertatur, & non vult ire ad fundum, ſed incipit agere vti poſsi. an dicatur ſuſpicare ſe poſse repelli & ſic perdat ciuilem.*
5 *Quid ſi non accedit non timore illius qui ingreſsus eſt ſed timore latronũ in itinere.*
Quam poſseſsionem habeat ingreſsus a principio antequam abſens reuerſus non fuerit admiſsus, vel ſuſpicatus fuerit ſe poſse repelli.
6 *Quod remediũ detur abſenti, poſtquam perdit ciuilẽ pro ipſa recuperãda.*
7 *Quod remedium detur pro recuperanda naturali clandeſtinè acquiſita.*
8 *Vbi ciuilem perdidit, quòd non poſsit intentare interdictum vti poſsidetis, niſi primo ciuilem recuperaſset per interdictum vnde vi.*
Eo caſu quo poteſt intentare interdictum vti poſs. nomine ſolius ciuilis, quam habet, an poſsit cum illo cumulare etiam rei vendicationem ratio naturalis, quam habet aduerſarius.
9 *Interdictum vnde vi, ſicut datur non ſolum ad recuperandam poſseſsionem, ſed etiam ad intereſse, an ita interdictum uti poſsidetis.*

1 §. Qui ad nundinas. † Poſsidẽs aĩo & corpo-
re ſuo, ſi ſe abſentat nemi
ne relicto ad cuſtodiã rei, retinet ciuilem aĩo, & naturalẽ ꝑdit. Et
ſi alius ingredit̃ acqrit illã nãlẽ clandeſtine & ſi poſtea abſentẽ re-
uerſum nõ admittat, vel ille ſuſpicatur ſe poſſe repelli, acquirit etiã
ciuilẽ, quã ille habebat, & tũc ꝑdit, & illa dr̃ violẽta, & ſic apud eũ
ſunt duæ poſſeſsiones iniuſtę, ſcilicet naturalis clandeſtina, & ciui
lis violenta. h.d. cũ ſeq. ſ'm intellectũ gloſſarũ, & Doct. ¶Et primo
declarat, quã poſſeſsionẽ acqrit ingreſſus a prin. vſq, ibi (retinetur
ergo.) Scđo declarat, quã poſſeſsionẽ retinet ille, q̃ ſe abſentauit
vſq; ibi (verũ) Tertio q̃ poſſeſsionẽ habet ingreſſus ex poſtfacto
poſtq̃ illũ reuerſum ñ admiſit: vel ille ſuſpicatus eſt ſe poſſe repel-
li. ¶In tex. ibi (a nundinis redit,) id eſt redire ſperatur. Dyn. in text.
ibi (occupauerit & ex hoc apparet, ꝙ nõ acqrit, niſi naturalẽ poſ-
ſeſsionẽ, q̃a tm̃ illa vacat, & occupatio nõ eſt, niſi de vacãte poſſeſ
ſione, vt j. tit. j. l. ſeqt̃. §. Itẽ ſi occupaueris. ¶In tex. ibi (retinet) ergo
illa dilatio venit iſto mõ, nam certũ eſt ꝙ anteq̃ ille ingrederetur,
abſens retinebat ciuilẽ ſolo aĩo, vt j. eo. l. quãuis. & C. eo l. licet. Si
ergo ĩgreſſus nõ acqrit niſi nãlẽ, q̃a illa ſola uacat, ſeqtur ꝙ abſens
retinet ciuilẽ, ſicut anteq̃ ille ingrederet̃. nũc ergo ꝓ intellectu lite
2 ræ quærit̃ circa primũ dictũ. † q̃d ſi ille, q̃ ſe abſentauit a domo, ne-
mine relicto, dimiſit domũ clauſam, & bene firmatã, vtrũ ꝑdat na
a turalẽ: vr̃ ꝙ non, quaſi ſit ſub eius cuſtodia ꝑꝑ clauſuram,[a] ſicut
ſi aliquẽ ibi reliquiſſet. In ʒriũ facit ſ. e. l. iij. §. Nerua filius. in uerbo,
(nanciſci;) q̃a rerũ mobilium quæ ſunt ſub mea cuſtodia, & mea
claui, nõ habeo poſſeſsionẽ nãlẽ, ſed ciuilẽ, ſi nõ ſunt in præſentia,
quã retineo, quouſq; poſſum naturalẽ adipiſci pro mea volunta-
te, vt ibi hr̃. Iſte articulus vr̃ mihi dubius, & potius inclinare in pri-
mã partem. argu. in c. l. clauib. de ʒhen. emp. & aliud in poſſeſsione
ipſius domus, aliud in poſſeſsione rerũ, q̃ ſunt infra domũ. cogita
3 ſuꝑ hoc. ¶†Circa ſcđm dictũ in ver. retinet. ſcđm qđ ſ. dixi, abſens
retinet poſſeſsionẽ ciuilẽ quouſq; ignorat nãlẽ occupatã, ut j. eo.
l. quãuis. poſtq̃ autẽ ſcit, dic ꝙ ſunt quatuor caſus, in q̃b. cam ꝑdit.
¶Primus ſi ʒſtat, ꝙ nõ vult ad eã redire, q̃a timet repelli, ut l. ſeq.
¶Scđs q̃n de hoc non timet, ſed timere rõnabiliter debet, vt quia
ingreſſus erat potẽtior, & ab ipſo nõ potuiſſet expelli, vt j. eod. l.
qđ meo. §. fin. & qđ no. in prin. huius legis in glo. iij. ¶Tertius eſt,
q̃n nõ timebat, nec habuit cãm timendi, q̃a de facili potuiſſet eum
expellere, ſed neglexit redire, & expellere, cũ primũ potuit & natu
ralẽ recuperare, vt j. eo. l. ſi ideo. §. j. ¶Quartus eſt q̃n nõ neglexit,
q̃a forte aliquib. negotijs erat impeditus, & ſic nõ omiſit ꝑꝑ ne-
gligẽtiã, ſed alijs occupatus poterat tm̃ ire, ſi volebat: & hoc caſu ſi
omiſit ire ꝑ decẽniũ, inducit̃ obligatio, ex qua ꝑdit̃ ciuilis, vt j. tit. j.
l. furtis. §. j. & no. in l. licet. C. eo. & de ſeruis fugi. l. j. in fin. mag. glo.
¶Extra iſtos caſus licèt ſciat naturalẽ occupatã, adhuc tm̃ retinet
ciuilẽ, pro cuius ciuilis defenſione põt ꝓpria authoritate ingreſſũ
deijcere, & etiã intẽtare ĩterdictũ uti poſ. cuius exitus, vel effectus
erit, ut ille cõpellat̃ reſtituere nãlem, cũ ſine hoc nõ ceſſet ipſum
inquietare in ciuili: & iſto caſu debet intelligi quod dicit gl. in prin.
huius legis ſuper verbo, ſuſpicabitur. in fine, & etiam glo. fi. huius.
4 §. circa finem. ¶†Circa vltimam partẽ quæro, quid ſi reuerſus nõ
vult ire ad fundum, ſed incipit agere, vti poſ. an dicatur ſuſpicari ſe
poſſe repelli. Et ſic perdat ciuilẽ (Rñdeo, nõ, aliàs poſſet intentare.
Vti poſ. quod non datur niſi poſſeſſori, & pro hoc. ſ. de oper. no.
nun. l. de pupillo. § meminiſſe. vbi qui vadit ad iudicẽ, vt denunciet
5 poſſeſsionem, nõ perdit ſicut quando per lapillum. ¶†Vlt. quæro
quid ſi non accedit non timore illius, qui fuit ingreſſus, ſed timore
latronum in itinere? Reſpondeo, ciuilem non perdit, ut not. in d. l.
licet. C. eo. ¶Gl. quæ ſunt hic principaliter laborãt circa quatuor.
primum eſt, quam poſſeſsionẽ habeat ingreſſus a principio ante-
quam abſens reuerſus non fuerit admiſſus, vel ſuſpicatus fuerit ſe
poſſe repelli, & ſuper hoc laborant tres primę gl. & retenta opin.
Ioan. ꝙ ſint duæ poſſeſsiones, ſcilicet ciuilis, & naturalis, glo. tenẽt
in effectu, ꝙ non habet, niſi poſſeſsionem naturalem, ciuilis uero
b eſt apud ipſum abſentem. Sed Rogerius[b] tenuit, quòd habet ci-
uilem una cum abſente, quia dicit, ꝙ duo poſſunt eandem rem
ciuiliter poſsidere inſolidum, quia poſſunt ambo habere animũ
inſolidum poſsidendi, & ſic naturalis eſt penes ingreſſum tm̃, ſed
ciuilis apud eum, & etiam penes abſentem. gl. adducit iſtum text.
ʒ Rogerium tribus modis. Primo in prin. ibi (neminẽ reliquit) nã
innuit, ꝙ ſi aliquem reliquit ille ingreſſus, nullam acquirit. Et ratio
eſt, quia nulla vacat. ergo ſi neminem reliquit, nõ acquirit, niſi na-
turalem, q̃a illa ſola reperitur vacare, non ciuilis, quæ eſt apud ab-
ſentẽ. ¶Itẽ in medio ibi, (retinet ergo) nã iſta illatio non eſſet bo-
na, niſi tex. pręcedens, dũ dicit, eũ uideri clam poſsidere, intelliga-
tur, ſcilicet, naturaliter tantum. Nã tũc bene ſequitur, ergo abſens
retinet ciuilem poſt ingreſſum, quam habebat. Sed ſi ingreſſus ha
beret etiã ciuilẽ, nõ poſſumus videre, vnde iſta illatio ſequeretur,
& hoc

ADDITIONES.

a ¶Clauſuram. Adde per Soc. conſi. 131.
b ¶Sed Rogerius. Adde vt per Anto. de But. conſi. 63.

& hoc vult gl.ij.quæ incipit(ſed tñ) & etiã tertia quæ incipit(ſi ci-
uilẽ)Rogerius aũt ad primã inductionẽ rñdet fatẽdo, ꝙ ſi aliquã
reliquit,nullã acquirit ingreſſus, tñ dicebat hoc prouenire ex eo,
qa cũ nõ acquirat nãlẽ,nõ põt acquirere ciuilẽ ꝑ l.iij. in prin.ſ.eo.
ſed ſi neminẽ reliquit,acquirit nãlẽ & per ꝯñs ẽt ciuilẽ, quæ rñſio
nõ eſt bona,qa nulla l.cauetur,ꝙ ad acqſitionẽ ciuilis requiratur
acquiſitio naturalis.Immo ſi habeo ſolã ciuilẽ,& alius naturalem
vt vſufructuarius,poſſum illã ciuilẽ ſolã in te transferre, cõſtituen
do me tuo noĩe poſſidere,vel inducendo te in fundũ,& facere te
dñm,& proprietariũ ſaluo vſufructu,ſed bene eſt verum,ꝙ ciuilis
nõ acquiritur ſine aĩo & corpore,ſicut nec naturalis, ita loquitur
l.iij.in prin,ſ.c.ergo & qñ aliquẽ reliquit. Si vera eſſet opin. Roge.
ingreſſus licèt nõ acquireret naturalẽ, poſſet acqrere ſaltẽ ciuilẽ,
qa interuenit aĩus,& corpus, & qa duo poſſunt ciuiliter poſſide-
re in ſolidum ſ'm eum,licèt non naturaliter,cuius ꝯ̃rium innuitur
hic a ꝯ̃rio ſenſu.Volendo tñ Roge.ſuſtinere,poſſet ſ'm glo.rñderi
alio mõ,ꝙ qñ aliquẽ reliqt,fateor,ꝙ poſſet acquirere adhuc ciui-
lẽ illũ expellẽdo,tñ abſens ꝑderet ciuilẽ,& ſic non poſſiderẽt duo
ciuiliter iſolidum,ſed vnus tñ:ſed nos tractamus,an duo poſſunt
ciuiliter inſolidum poſſidere.¶Inducit ẽt gl.tertio loco tex. in fin.
qa poſtq̃ abſens reuerſus non fuit admiſſus, uel fuit ſuſpicatus ſe
poſſe expelli,ille ingreſſus acquirit ciuilẽ, & illa eſt violenta, ergo
anteq̃ aliqđ iſtorum interuenerit, non hẽt ciuilẽ, aliàs ſequeretur
alterũ de duob,inconuenientib.vel ꝙ eſſent duæ ciuiles penes in-
greſſum,vna anteq̃ alterũ illorũ interueniſſet, & illa eſſet clandeſti
na,altera poſtq̃ interueniſſet, & illa eſſet violenta poſſeſſio, quod
eſt ridiculũ dicere.Vel ſi dicamus, ꝙ non eſt niſi vna ciuilis,& ꝙ il
la eſſet clandeſtina anteq̃ aliquod illorũ interueniſſet,& ꝙ poſtea
inciperet eſſe uiolẽta:& hoc ẽt eſt falſum,qa vel dicimus ꝙ ambe
iſtæ qualitates durẽt,& hoc nõ põt eſſe,qa ſunt cõtrariæ,& ſimul
ſtare non poſſunt, vt ĵ.eo.l.ſi quis ante.vel dicimus,ꝙ prima quali
tas deſinit,& ſecunda incipit:& hoc ẽt non põt ſtare per principiũ
huius legis,vbi non mutatur qualitas poſſeſſoris ex poſtfacto, ut
illa quæ fuit iuſta,incipiat eſſe iniuſta ratione violentiæ,& hoc uo-
luit in effectu gl.fi.in ver.ſed quã.vſq; ad uerſi.ſed qđ ſi hic.¶Cõ-
clude,ꝙ non habet niſi nãlem, & abſens ciuilẽ. Sed retẽta opinio.
Azo.ꝙ nõ ſit niſi naturalis, vterque habet naturalẽ, ſed ingreſſus
hẽt niſi eã naturaliter,& abſens ciuiliter,& hoc vult gl.iij.in fi.quæ
incipit,ſcilicet ciuilẽ.¶Secundus paſſus eſt, quã poſſeſſionẽ habet
iſte ingreſſus poſtq̃ aliquod illorũ duorũ interuenit:& dic,ꝙ non
ſolum habet naturalem,quam prius acquiſiuit,ſed etiã acquirit ci
uilem,quã ille abſens perdit & quodammodo iure accreſcẽdi ad
eũ peruenit,vt no.in l.conſequen. Sed illa naturalis remanet clan-
deſtina ſicut prius,quia non põt immutare qualitatẽ:ſed ciuilis eſt
violenta. Nã ſic vt ambæ iuſtæ poſſunt eſſe apud eundem, ita &
ambæ iniuſtæ diuerſis iniuſtitijs: & ex hoc ſequitur, ꝙ text.in fin.
dũ dicit(magis.)debet intelligi cõparatiuè,quaſi dicat,poſſidet clã,
& vi:ſed magis vi:& ideo magis vi,quia ciuilis eſt dignior natura-
li,ꝓpter digniores effectus, quia ſufficit ad acquiſitionẽ dominij
directi,& fructuum,qđ non eſt in naturali,vt dixi ſ.eo.l.iij.§.ex cõ
trario.& dũ dicit(non clã.)debet exponi.ſ.tñ, qa poſſidet clam.ſ.
naturaliter,& vi,ſcilicet,& ciuiliter.& hoc voluit gl.pẽ. ſuꝑ uerbo,
6 (magis.) & gl.fi.magna in prin. vſque ad verſi. non ergo.†Tertius
articulus eſt, quod remedium datur abſenti poſtq̃ perdidit ciuilẽ
pro ipſa recuperanda.gl.hic in uer.item qui.iam dicit cõpetere in-
terdictũ (vnde vi.)& quod de hoc non eſt dubiũ.Sed tu aduerte,
ꝙ aut loquimur in caſu,quo reuerſus nõ fuit admiſſus,& tunc ꝓ
cedit,qđ dicit gl.quia tunc patitur violentiam in ciuili, & ab illa vr̃
deiectus, tñ adhuc remanet mihi dubium quõ fiet ſibi reſtitutio
de iſta ciuili duntaxat,pro qua ſola agitur illo interdicto, põt dici,
ꝙ ſolo verbo. Aut loquimur quãdo fuit ſuſpicatus ſe poſſe repel-
li,& iſto caſu fuit magnum dubiũ inter antiquos,quia licèt perdat
poſſeſſionem ciuilem,tñ in ea,non eſt paſſus violentiam,ideo di-
xerunt quidam nõ competere interdictum vnde vi gl.tñ ĵ. vnde
vi.l.j.§.ſiue autem.ſuper verbo(poſſeſſionẽ.) plenè diſputando te
7 net ꝯ̃rium,dic ut ibi no.†Quartus articulus eſt, quod remediũ da
tur pro recuperanda naturali clandeſtine acquiſita. & glo.fin.hic
tenet,ꝙ interdictum vti poſ.Intellige ſane,ꝙ illud non datur dire-
cto pro naturali recuperanda,quia eſt interdictum retinendæ poſ
ſeſſio.non recuperandæ;nec datur pro ipſa retinenda, quia ipſam
non habet,ſed datur pro retinenda ciuili, & ne in illa inquietetur,
& qa hoc fieri nõ põt niſi ille ingreſſus dimittat naturalẽ,condem
natur ad ipſam dimittendã,& ſic in ꝯñtiam datur pro ipſa recupe
rãda.pro hoc optimus tex.in c.Piſanis.de reſti.ſpo.circa fi.Ex hoc
ſequitur,ꝙ dictũ glo. non procedit, niſi in caſu quo abſens ciuilẽ
nondum perdidit,quia nõ fuit ſuſpicatus poſſe ſe repelli,& reuer-
ſus non iuit ad fundũ ne faceret rixam, ſed intẽtauit interdictum
uti poſſide.propter qđ ciuilem nõ perdidit,vt ſ.dixi. Si autẽ ipſam
perdidiſſet,non poſſet intentare interdictum uti poſſidetis,niſi pri
mo ciuilem recuperaſſet per interdictum vnde vi, & hoc vult in
effectu glo.mag.in ver.(ſed an nomine naturalis)uſque in fin.Di-
cit etiam notabiliter, ꝙ eo caſu quo poteſt intentare interdictum
vti poſſidetis.nomine ſolius ciuilis, quam habet, poteſt cũ illo cu-
mulare etiam rei vendicationem ratione naturalis, quam hẽt ad-
uerſarius, quia inuicem non contrariantur, cum dentur diuerſis
reſpectibus: aliàs interdictum vti poſ.cum rei uendicatione non
concurrit,ut no. ĵ.eo.l.naturaliter.§.nihil commune. & l.ſi de ui.ſ.
8 de iudi.†Dicit etiam gl.aliud notabile in fi.ꝙ ſicut interdictũ vnde
ui non ſolum datur ad recuperandam poſſeſſionem,ſed ẽt ad in-
tereſſe,ut l.j.circa prin. ĵ.unde ui.ita interdictum uti poſſidetis, ꝙ
ſic etiam ſi nõ poſſidet,poteſt illud competere pro intereſſe. Sed
ultra gl.dicas in hoc articulo,ꝙ pro recuperanda naturali clande-
ſtina,datur aliud remediũ de directo.ſ.poſſeſſoriũ.l.fin.C.unde ui,
ſiue fuerit occupata nãlis tñ uacans,ſiue ẽt ciuilis,ubi no.in glo.j.
& hoc qñ dolo vel lata culpa,aliàs datur poſſeſſoriũ.l.inuaſor.eo.
tit.& primum eſt pęnale,ſecundum nõ,ut ibi plene no.per Bar.

LEX VIII.

Quemadmodum. Not. hic ꝙ q̃ ſunt neceſſaria ad acq-
rendũ,ſunt neceſſaria ad perdendũ. facit l.ſi vt propo
nas.C.de nup.& auth.& ſi ꝯ̃.C.de rep.In text.ibi,(nul
la ẽt nãlis.)de ciuili.n.conſtat,qa retinetur aĩo,ſed nãlis retinet̃ cor
pore,& ideo vr̃ ſufficere ſolum corpus,qđ quis deſinat inſtituere
corporaliter,ut nãliter ꝑdat,licèt habeat animũ retinendi,ut ſ.eo.
l clam.§.fi. Sol. uerũ eſt qñ nãlis retinebatur ſolo corpore ut ibi,
quia habebat ciuilẽ, & nãlem anteq̃ recederet, & poſt receſſum
retinet ciuilem,& ꝑdit nãlem.Sed ſi nãlis retinetur aĩo, ut illa quã
hẽt uſufructuarius,qui nõ poſſidet niſi nãliter,& ideo qa animus
non operatur in retentione ciuilis,operatur in retentione nãlis ẽt
in abſentia,vt no.i l.j.in prin.ſ.eo.in gl.ij.magna ibi. & idẽ dico in
quarto,&c.tunc hẽt locum qđ hic dr̃, ꝙ ad perden dam illam na-
turalẽ,nõ ſufficit ſolum corpus, immo requiritur etiam animus,
& ita intelligit Barto.in §.qui ad nundinas.hic non habetis alia.

LEX IX.

Generaliter autem. Dimiſſo custo-
de in fundo ab-
ſens non ſolum retinet ciuilem animo ſuo,ſed etiam
naturalem corpore illius.h.d. Ille autem cuſtos nullã
hẽt,ſed ſolum detinet,uel in poſſeſſione eſt,& iſta ſunt diuerſa,vt
ĵ.l.proxi.põt etiã dici,ꝙ poſſidet non ſibi, ſed alteri, & ita ſoluitur
ꝯ̃rium gl.de l.comm.diuidundo.§.uerum neq;.ſ.commu.diui.

LEX X.

1 *Duæ cauſæ ex quarum vna poſſideatur, & altera non, ſed detineatur, ſi-*
mul concurrere non poſſunt in eadem re, ſed per ſecundum a prima re-
ceditur, niſi ſecunda ſit inualida, ſecus ſi ex neutra poſſideatur.
2 *In actibus factis eodem inſtanti, non præſumitur quis velle ſibiipſi con-*
trariari, ſed in factis ex interuallo ſic.
Non videtur quis velle incontinenti corrigere, ſed ex interuallo ſic.
3 *Si quis ab uno conduxiſſet, & ab alio precario rogaſſet nulla neceſsitate,*
non recedatur a primo.
4 *Vnitas non eſt numerus, ſed principium numeri.*
3 *Locatio facta uno nummo, an ualeat.*
6 *Merces in contractu locationis dicitur pretium ſicut in contractu emptio*
nis, & venditionis.

1 Si quis ante. †Duæ cauſæ ex quarũ una poſ-
ſideat̃,& altera nõ,ſed detineat̃,
ſimul cõcurrere nõ pñt in eadẽ re,ſed ꝑ ſecundam a
prima recedit̃, niſi ſcđa ſit inualida, ſecus ſi ex neutra
poſſideat̃.h.d.uſq; in fi.Rõ eſt qa primo caſu ſunt ꝯ̃riæ, nã poſſi-
dere,& nõ poſſidere ſunt ꝯ̃ria,q̃ nõ pñt ſimul eſſe in eodẽ ſubie-
cto,ut no.in §.q ad nũdinas.in gl.fi.uer.illud ẽt. & ſ. de inſti.l.ſi pu-
pillus.§.pe.& ĵ.ꝓ ſuo.l.ſi ancillã. In ſcđo caſu ſunt ꝯ̃ria. Et diuide,
qa primo ponitur unũ dictũ,qñ qs eandem rẽ cõduxit,& poſtea
ex interuallo eandẽ rẽ precario rogauit uel ecõuerſo, & ꝑ ſecun-
dũ decretum cenſetur receſſum a primo,& quia ex uno poſſide-
tur.ſ.ex precario ſaltẽ nãliter,ex altero.ſ.ex locato nõ poſſidetur,
ſed detinetur,& hoc uſque ibi,(idẽ Pomponius.)Poſtea ponũtur
duæ limitationes ad hoc dictũ,una quia eſt uerũ,niſi fuerit expreſ
ſe actũ,ꝙ ex precario non poſſideatur, ſed detinetur, qa tũc non
ꝯ̃riat̃ ꝯctui locationis.Scđa,qa eſt uerũ, niſi ꝯctus locationis eſſet
nullus,quia factus uno nummo, tunc.n.per ipſum nõ receditur a
a priori ꝯctu precarij,[a] & ſilr in teſtõ,quia per ſ'm non cenſetur qs
uoluiſſe recedere a primo,niſi ſcđm ualeat, ut l. ſi iure.de legat.3.
In tex.ibi,(poſtea præcario rogauit.)ſupple ex interuallo, & ab eo
dem inſtanti,& eodẽ inſtr̃o vr̃ actũ ꝙ ex precario non poſſideat,
ut ĵ.tit.j.l.non ſolũ, in fi. qa non uideret̃ uoluiſſe facere actꝰ ꝯ̃rios
b eodẽ inſtãti,qđ no.& tene mẽti,[b] facit qđ no. Bar.ĩ l.fi.§.idẽ q̃ ſiuit.
2 de ꝯd.ind.& Cy.in l.cũ falſa.in fi.de iur.& fac.ign.C.†Si ergo no.ꝙ
ĩ actib.factis eodẽ iſtãti,nõ p̃ſumit̃ qs uelle ſibiipſi ꝯ̃riari. ut d.§.fi.
Sed ĩ factis ex ĩteruallo ſic,qđ facit ad id qđ no. ĩ l. nã ad ea.de ꝯd.
& de-

ADDITIONES.

a ¶Precarij. Adde quod uoluit Abb.conſi.92.2.lib.
b ¶Tene menti. Adde quod uoluit Anch.conſi.263.

·& demon.ꝙ nõ vr̃ quis velle ſe incõtinenti corrigere,ſed ex inter
3 uallo ſic.† Itẽ ſi ab vno cõduxiſſet,& ab alio precario rogaſſet,nõ
recederetur a primo,quia nõ eſt in ptãte ſua ab illo ſe liberare.Itẽ
intellige,qñ nulla neceſſitate cogente hoc fecit, aliàs ſecus, etiam
ſi ſit neceſſitas cauſatiua, vt ſi dediſti mihi rem pignori,& ſic poſſi
deo ciuiliter, & naturaliter ſm verã opin.gloſſarũ.ut no.in l.cum
notiſſimi.de pçſc.xxx.an.poſtea uolẽs mihi ſatisfieri, facio me mit
ti in tenutã eiuſdem rei ex primo decreto , licèt ex iſta cã ſecunda
nõ poſſideatur,ſed detineatur,ut hic circa mediũ, non videor re-
nunciaſſe poſſeſſioni primæ,qa nõ feci,vt mihi ꝑiudicarẽ, ſed ma
gis ut prouiderẽ, vt poſſem obtinere dñm ex ſcđo decreto . facit
4 l.alia ff.de noua.& ita tenent hic Doct.notabiliter.†In glo.pen.ibi,
(at vnitas nõ eſt numerus,ſed princ. numeri.) No. iſtam glo.quæ
ſemper allegatur,tñ iſta ratio non eſt bona , qa licèt hoc ſit uerũ ,
tñ idẽ iudicãdũ eſt de unitate,ſeu de prin.numeri,ſicut de ipſo nu
mero , ſicut de ipſo numero, vt patet in ſimili. in marito qui non
a eſt affinis,ſed principiũ affinitatis, [a] & tñ idẽ iudicatut de ipſo,ſicut
de affine, & ſicut affinis põt agere ꝓ affine ſine mandato, vt l.ſed
& hę.ſ.de procuratori.ita maritus ꝓ uxore.vt C.de procu.l.mari-
5 tus pro vxore.& ibi not ꝑ Cyn.†Dic ergo,ꝙ aut locatio vno nũ-
mo facta eſt,ex neceſſitate,& valet indiſtincte, vt l.ſi vſufr.de iure
dotiũ. Aut ex voluntate,& tũc aut res nõ erat digna maiori mer-
cede,& nõ valet,& iſto vltimo caſu debet intelligi hic. In fi.gl.ibi,
(ſit actũ ſaltem tacite,) ſed nõ ne vr̃ actũ ex eo ipſo, ꝙ ↄ̃rium non
apparet,ex quo alio modo non põt valere, vt l.quoties.de præſc.
ver.Rñdeo, non,& ibi loquitur,qñ non conſtat quem ↄ̃ctũ par-
tes facere voluerunt,quia tunc recurrimus ad ↄ̃ctum innomina-
tũ,& actionẽ pręſcr.verb.q̃ ex illo oritur.Sed qñ cõſtat ꝙ uolue-
runt facere ↄ̃ctum nominatũ,vt fuit hic,ſi nõ valet vt agitur,non
valet,vt valere põt,vt l.j.§.eum qui.de conſti.pet.& hoc voluit di-
6 cere iſta gl.†Vltimò not.tex.in uerbo. (pretio,) ꝙ merces in ↄ̃ctu
locationis dr̃ pretium, ſicut in ↄ̃ctu emptionis, & venditionis,qđ
facit ad not.in l.cotem.ſ.de publica.vbi allegaui iſtum tex.

ADDITIO.

a Affinitatis.Facit quod idem Pau.voluit cõſi.80. vbi ponit, an ſtante ſtatu-
to,ꝙ inter affines fiat compromiſſum ſi mortuus ſit vir,debeat fieri com
promiſſum inter uxorem & alium affinem viri de lite orta inter ipſos.

LEX LI.

1 *Authoritas iudicis præbet iuſtam cauſam poſsidenti.*
2 *Poteſt quis in cauſa propria eſſe executor de mandato iudicis.*
3 *Statutum ꝙ quis non poſsit intrare poſſeſsionem rei hæreditariæ,niſi hæ-
res ſub certa pęna,& aliquis ingrediatur authoritate iudicis, an inci-
dat in pœnam.*

1 IVſte poſsidet. †Authoritas iudicis præ
bet iuſtam cauſam poſſi
dẽdi.h.d.hr̃ ergo loco tituli,qui hr̃ a priuato, & ſicut
ille eſt cã acquirendi dñij ſi hr̃ a dño,vel uſucapiendę
ↄdõnis,ſi a non dño,vt l.clauib.de ↄ̃hen. emp.ita & authoritas iu
dicis,& ad hoc eſt facta iſta l.ſiue ſit ſñia diffinitiua, vt ff. eo.l.Põp.
§.ſi iuſſũ.ſiue interlocutoria ſecundi decreti , vt hic ſecus ſi primi ,
vt ſ.eo.l.iij.§.fin.In glo.ibi,(licèt non recte quo ad ius litigatoris.)
hoc procedit in ſñia diffinitiua,quę ſi recte lata eſt,licèt nõ recte ,
reſpectu iuris agentis,valet.l.cũ putarẽ.fami.erciſ. & l. pręſes. ff.de
re iudi.Sed ſi loquitur in interlocutoria primi & ſecundi decreti,ſi
quidem deficit in iuſtitia ex parte agentis, nõ ualet ipſo iure, & ſic
non tribuit iuſtam cãm poſſidendi ꝑ l.j.§. hæc uerba ff. ne uis fiat
ei. & quod not.in l. Fulcinius.§.j.ff.quib.ex cau. in poſſ.ea.l.ſi vero
ſubuentũ.de fidei.lib.Si uerò non ex parte agentis, ſed conuenti ,
vel rei ſuper qua lata eſt, adhuc põt procedere in gl. ut ſi eras de-
bitor meus,& obtinui ↄ̃ te primũ decretum in bonis tuis,nuntius
curię miſit me in poſſeſſionẽ cuiuſdã rei per te poſſeſſę, tanq̃ tuæ
cũ nõ eſſet tua,ſed Titij,certe iuſte poſſideo,& acquiro cãm prę-
ſcribendi ↄ̃ illum,ſi obtinui ſm decretum , ita põt intelligi iſta glo.
Sed quæro,quid ſi ſciebã rem alienam? certũ eſt ꝙ qñ habeo titu
lum a perſona priuata,iſta ſcientia facit,ut non iuſte poſſideam &
acquirã cãm ꝑ̃ſcribendi.Sed quæritur,quid iuris,qñ habeo cãm a
iudice,& ſic de publico? vr̃ nõ nocere per l.& gñaliter.ſ.de noxal.
ſed dic,ꝙ ibi loquitur in cã noxali,& eſt ſpeciale,aliàs ſecus per l.q
fundum.§.qui bona fide.in fi. ff. pro empto. ubi eſt caſus, & ita vr̃
velle Bar.in l.Pompo.§.ſi iuſſu. ff.eo.In gl.ibi,(quia non põt demã-
dari ſm Io.)Doct.tenent primã opi.qa eo caſu quo iudex potuit
demandare nuncio curiæ,ꝙ me induceret in poſſeſſionẽ rei, põt
ẽt dare mihi licentiã,ꝙ propria authoritate ingrediar,tñ talis licen
tia debet intelligi ſm Doct. ſi non reperio reſiſtentẽ , alias ſecus ꝑ
2 l.non eſt ſingulis.de reg.iur.& ar.in l.ęquiſſimũ.ſ. de vſufr.†Et iſta
gl.ſemper allegatur.quia in cã propria põt eſſe executor de man-
dato iudicis:nec obſtat,ꝙ executio eſt de imperio, vt l.iubere ca-
uere.de iuriſd.om.iud.ibi,& in poſ.mittere, &c. & ea quę ſunt de
imperio nõ pñt demandari,ut eo.tit.l.imperiũ,& qđ ibi not. quia
uerũ eſt quo ad hoc,ut tranſeat imperiũ delegatũ , ſecus quãtum
ad meram executionẽ facti,quia illa ſicut poteſt committi nũcio
3 curię,ita & parti,quę obtinuit ſñiam.†Vltimò quæritur,ſtatutum
eſt hic,ꝙ nullus poſſit intrare poſſeſſionem rei hr̃ditariæ , niſi hæ-
res ſub certa pœna,aliquis ingreditur authoritate iudicis,quia de-
bebat recipere a defuncto,vtrum incidat in pœnam? Bar.o. vr̃ hic
ſentire ꝙ nõ,ſi decretum iudicis fuit validum & rite interpoſitũ ,
& ſic ſtatutũ dẽt intelligi,qñ propria authoritate ingrederetur, &
iſtud habui de facto. Sed ſi decretum eſſet nullum, tenet, ꝙ talis
a poſſet puniri [a] de lata culpa,quia pro pœna talis ſtatuti, requiritur
dolus,vel lata culpa iuxta not.per eum in l. j. ſi quis teſt. li. eſſe iuſ.
fuerit.l.filius.§.procuratorem.ver.verum.ſ.de ꝓcu.& ibi no.

ADDITIO.

a ¶Puniri.Hoc limita niſi authoritate principis decretum eſſet interpoſi-
tum ſcienter, ita voluit Bellamera deci.ſua.105.

LEX XII.

1 *Licèt excluſo colono vel inquilino dominus perdat nõ ſolum naturalem ,
quam tenebat corpore illius, ſed etiam ciuilem quæ illi naturali vide-
batur adhærere,expulſo tamen vſufructuario, vel vſuario a naturali,
proprietarius non perdit ſuam ciuilem.*
2 *Si non eſt excluſus ille , qui habet naturalem, an habens ciuilem poſsit eã
perdere.*

NAturaliter videtur. In glo. ibi,(Io.
Andr. dicit eũ
nãliter poſſidere.)ſupple,ſed nõ ciuiliter,vt in legibus
a ↄ̃rijs,& iſtã nãlem hẽt [a] ſuo noĩe,& hoc differt a colo
1 no,& inquilino,qui hẽt eam ꝓ locatore.†Et ex hoc ſequitur ma-
gnus effectus:quia licèt excluſo colono,vel inquilino dñs perdat
non ſolũ naturalẽ,quam tenebat corpore illius, immo ẽt ciuilem
quæ illi naturali videbatur adhærere,vt ff.e.l.peregre.§.quib. expli-
citis.expulſo tñ vſufructuario, vel uſurario a nãli, ꝓprietarius nõ
ꝑdit ſuã ciuilem:quia nõ cenſetur illi cohęrere,vel in ea requieſce
re,ut eſt gl.ordinaria notabilis.ſ. vſufr.quemad.ca.in l.j.§. fi. quam
2 omnino vide.†Quid autẽ eↄ̃,ſi nõ eſt excluſus ille,q hẽt naturalẽ,
an habens ciuilem poſſit eam perdere:dic vt not. in l.j.§.non aũt.
ff.de ui.& ui arma.Itẽ iſta gl.procedit in poſſeſſione ipſius rei cor-
poralis:ſed ipſum ius uſufructu. incorporale quaſi poſſidetur per
uſufructuariũ non ſolũ nãliter ꝑ actus nãles , quos exercet in re-
colligendo fructus,immo ẽt ciuiliter animo, & ex patiẽtia ꝓprie-
tarij ꝑ gl.notabilẽ in l.ait ꝑ̃tor.§.itẽ ei.ſ.ex qui.cau.ma.& ff. uti poſ.
l.fi.& de ui.& ui.ar.l.ſi plures.ſed repũ alterius,q̃ dñi nõ dr̃ ciuiliter
quaſi poſſideri:qa iſta quaſi poſſeſſio conſiſtit in ꝑpatientia ꝓprie-
tarij,ſicut in alijs ſeruitutibus:ut l.quoties.ſ.de ſeru.& aqua.l.ij.

ADDITIO.

a ¶Suo nomine.Contrarium vr̃ verius ſecundum Alciat.in d.rep.l.quinque
pedum.fini.re.qui vult vſufruct.nomine domini poſſidere. vide ibi.

1 *Petitorium, & poſſeſsionem an habeant aliquid commune inter ſe,& an
poſsint eodem tempore intentari. & nu.5.*
3 *Poſſeſſorio agens,& ſuccumbens,an prohibeatur agere peti. & quid ecõ-
uerſo. Et quid ſi lis eſſet finita,& ſuccubuiſſet agens, an obſtaret exce-
ptio in poſſeſſorio.*
4 *Dominiũ hodie poteſt etiam quæri ſine poſſeſſione per ſolã traditionẽ facti.*
5 *Dominium,& proprietas cadit in iuribus incorporalibus,licet non cadat
poſſeſsio , ſeu quaſi poſſeſsio.*
6 *Concurſus petitorij.& poſſ.an & quando admittatur , & vtrum eorum
prius terminari debeat.*
7 *Sententia lata in petitorio pro eo , an pariat exceptionem rei iudicatæ in
poſſeſſorio retinendæ poſtea intentando per actorem.*
8 *Poſſeſſorium intentans poſt lit.cont.ſuꝑ pet.an procedatur ſuꝑ vtroque.*

1 §.Nihil commune. †Petitoriũ & poſſeſſorium
retinẽdæ pñt ſimul ↄcurre
re qñ intẽtat̃ diuerſis reſpectibus,uidelicet petitoriũ ꝓ detẽtione,
uel nãli poſſeſſione aduerſarij:& poſſeſſoriũ ꝓ ciuili poſſeſſione
intẽtatis.ad hoc allegat̃ iſte tex.ſm intellectũ,quẽ ponit gl.magna.
in uer.uel dic tertio.Et intellige ſimul ſiue in eodẽ libello,licèt iſte
text.de hoc nõ loquat̃:ſiue in diuerſis eodẽ tꝑe porrectis,licèt ẽt
de hoc nõ loquat̃ hic : ſiue diuerſis tẽporib. fuit unus ſuꝑ uno &
lis ↄt.poſtea porrigit̃ ſuꝑ altero,& de hoc loq̃t̃ iſte text.qñ primo
fuit porrectus ſuꝑ petitorio:tñ idẽ eſt ecõuerſo, ſic ꝙ ſimul ↄcur
rũt,& ſuꝑ utroq; ꝓcedit̃,qñ fuerũt itẽtata eodẽ libello, eadẽ ſñia
dẽnt terminari ꝑ̃mittẽdo poſſeſſoriũ, & poſtea petitoriũ,& eodẽ
mõ ĩ ſingulis actibus iudiciarijs,ut ĩ c.ij.& ĩ c.cũ eccl ia, &c.cũ ſuꝑ
de cau.poſ.& ꝓprie.Et idẽ vr̃,qñ diuerſis libellis eo.tꝑe porrectis.
Sed qñ diuerſis tẽporib.tũc ſunt diuerſę inſtãtiæ,& diuerſis ſentẽ
tijs pñt terminari.Nec curãdũ a quo incipiat̃.arg. in l.nõ idcirco.
ſ.de iud Et hæc uera,ẽt in alijs poſſeſſorijs q̃ rr̃ ↄcurrũt cũ petito
rio,ut adipiſcẽdę uel recuperãdę poſſeſſionis,ut ĩ dictis iuribus,&
in c.paſtoralis.eo.tit.Et no.ꝙ iuriſc. hic ꝑ̃mittit. Primo unũ ad eui-
dẽtiã deciſionis ex quo tollit̃ una obiectio,q̃ poſſet fieri ↄ̃ illã uſq;
ibi,(& iõ.) Scđo decidit unũ dubiũ uſq; ibi, nõ.n.Tertio tollit aliã
2 obiectionẽ q̃ fieri poſſet.¶†In text. ibi: (ꝓprietas cũ poſſeſſione.)
ex hoc tollit̃ una obiectio ↄ̃ ſm libellũ,uc; de pẽdẽtia litis ſuꝑ ean
dem rem,& alium libellũ datũ in rei uendi.nam ſi dedi libellũ ſuꝑ
una re,& lite conteſt.ſuper eod.do alium libellum ſuper eadẽ re ,
ſiue intentarem eandem actionẽ ſiue aliam, tñ ex eadem cã,non
dẽt recipi iſte ſecundus libellus , ſed obſtat exceptio litis penden-

tis & duplicitatis, ɋa non debeo te diuerſis libellis vexare ꝓ eadē
re,vt no.ꝑ Doc. ī l. edita.C.de edē.ſed dēt expediri primū iudiciū,
vt in auth.q ſemel.C.qũo & qñ iud.Sed ad hoc rñdetur,ꝙ hic nõ
dať ſecũdus ꝓ eadē re:ɋa primus fuit datus ꝓ ꝓprietate, ſecũdus
dať ꝓ poſſeſſione,q̃ eſt res diuerſa a ꝓprietate, cũ nihil habeãt in-
ter ſe cõe,vt ꝟ.eo. l.ꝑmiſceri. licèt iſta iura petãtur ſuꝑ eadē re,ſed
nõ dēt attēdi idētitas rei,ſed diuerſitas iuriũ ꝓ quib. agiť,vt d.exce
ptio ñ obſtet.¶In tex.ibi:(q cœpit rē vēdicare.) ſupple,& ſuꝑ vēd.
fuit litis ꝯt.aliàs nõ diceret cepiſſe vendicare, ſed velle incipere,vt l.
amplius non peti.rē ra.habe.Itē ſupple,ꝙ ꝓcediť ſuꝑ vtroq; libel-
lo,ſi.n.ſuſpēderet in primo, vel ſuſpenderetur primũ iudiciũ,non
dicerent ꝯcurrere:quia concurſus attenditur reſpectu proceſſus,
ſed cõiter iſte §.allegať,ꝙ ꝯcurrunt,igiť oēs lec.gl. excepta vltima,
nõ vñr bonæ:quia in eis nõ eſt cõcurſus,immo ſuꝑ ſolo poſſeſſo
rio ꝓcedit,licèt Bar.dicat quãlibet earũ poſſe ſuſtineri,& eſſe ue-
rã in ſe,tñ iſte tex.tũc nõ poſſet allegari ad id, quod dixi ¶In text.
ibi:(nõ.n.vñ poſſeſſioni renũtiare,&c.) iſtud ꝓcedit in quibuſdam
caſibus ſ.rei vē.fuit intētata pro naturali ſola,ſeu ꝓ detētione,quę
erat apud aduerſariũ,quia non vñ renuntiaſſe ciuili,q̃ erat apud ſe,
& ꝓ qua nũc intētat interdictũ. Itē procedit, qñ intētat interdictũ
pro poſſeſſione,quæ ad ipſum ꝑuenit poſt intentatã rei vend.ɋa
cũ ea tũc nõ põt dici,ꝙ ei renũciauerit. Itē ꝓcedit qñ intentat in-
terdictũ ꝓ illa q̃ hēbat tꝑe ꝓpoſitæ vēdicationis, cũ eã ignorabat
ſe hr̃e:quaľiter ꝓcedat,dic vt in gl.ɋa ignorans nõ vñ renũtiare,vt
ꝟ.eo. ſi me in vacuã. aliàs vero ſi ſciebat ſe hr̃e, & habebat eã per
ſe ipſum,vñ ei renuntiare,cũ intētando rei vend.ꝑſupponat nõ ſe,
ſed aduerſariũ poſſidere,ɋa vēdicatio non datur poſſidēti,vt l.j.§.
hoc ĩterdictũ. ꝟ.vti poſſi.ſed datur ꝯ poſſidētē,vt l.j. C. de alie.iud.
ɋa poſſeſſio de facili ꝑdiť ſolo aĩo.vt l.ſi qs vi.§.dñia. ꝟ.eo. vnde ſi-
cut ille qui nuntiat nouũ opus ſimpľr ꝑdit poſſeſſionē, ut l.de pu-
pillo.§.meminiſſe.ſ.de ope.no.nun.fortius q intētat rei uen. & iſto
caſu nõ ꝓcederet qđ hic dñ,ɋa ſuper ſcđo libello nõ poſſet obti-
nere,cũ interdictũ vti poſ.non detur,niſi poſſeſſori,& hic ꝑ primũ
libellũ apparet,ꝙ nõ eſt poſſeſſor,& ſic libellus eſſet fruſtratorius.
Sed ſi non poſſideat ꝑ ſe, ſed per aliũ, nõ potuit illi poſſeſſioni re-
nuntiare ſimplici volũtate,vt ꝟ.eo.l.peregre.§.quib.explici.cum ibi
not.in gl.vnde ēt ſi ſciuiſſet ſe poſſidere tꝑe primi libelli, adhuc ꝓ-
cedit qđ hic dñ:quia ergo non ſemꝑ eſt verũ, ꝙ intentans rei vēdi.
videatur poſſeſſioni renuntiaſſe, ergo ſequitur ꝙ ꝑꝑ hoc ſolũ ꝙ
eam intentauit non repellitur ab agendo interdic. vti poſ. & hoc
vult hic dicere Iuriſcon.& ſic vult tollere hanc obiectionē, q̃ poſ-
ſet fieri ꝙ non dēt recipi ſcđs libellus,quaſi ſuꝑ eo nõ poſſit obti-
nere,vel quaſi ſit ſibiipſi ꝯrius:quia nõ eſt verũ in caſibus ꝑdictis,
& ideo dum tex.dicit, non.n.vñ ſupple.ſ.ſꝑ licèt aliqñ videatur re-
3 nuntiaſſe.¶†In gl.j.incip.& an eandē.§.fi. dic,ꝙ ibi ponitur vnus ef
fectus iſtius primi dicti:ɋa ſi quis egit poſſeſſorio, & ſuccũbit,nõ
prohibetur agere petitorio, quia agit pro re diuerſa vt hic: ſed hic
ponitur alius effectus econuerſo, ꝙ licèt primo egerit petitorio
& lis pendeat,nõ prohibetur agere poſſeſſorio. Quid autem ſi lis
eſſet finita & ſuccubuiſſet agens, non obſtaret exceptio poſſeſſo-
rio? vñ ꝙ non eadē ratione poſtq̃ ſunt diuerſa, ſed tñ iſtud nõ eſt
verũ:quia petitorium abſorbet poſ. licèt ſit res diuerſa, qđ dic vt
4 tangitur in gl.ſeq.¶† In gl.ibi:(ſed opp.) iſta glo.vult oſtendere, ꝙ
immo ſint tria cõia inter poſſeſſionem, & ꝓprietatē. Primo cõio
ſimilitudinis naturę:quia ſicut proprietas, & dñium eſt ius corpo
rale.ita & poſſeſſio,vt ꝟ.eo.l.peregre.in prin. Itē cõio a ſequēti: ɋa
poſſeſſio ſe hēt vt cã,dñium vt cauſatũ,cũ a poſſeſſione dñium ꝓ
ceſſerit,vt l.j.in prin.ſ.eo.& ſicut ad poſitionē cauſati ſequitur po-
ſitio ſuæ cauſæ,ita vñ ꝙ ad poſitionē dñij ſequatur poſitio poſſeſ-
ſionis. Item cõio connexitatis: ɋa ſi qs poſſeſſor & dñs transfert
poſſeſſionem ex aliqua iuxta cauſa habili ad translationem dñij,
transfert etiã dñium,qđ a poſſeſſione ſeparari nõ põt, vt l.ꝑ pro-
cur.ſ.eo.Ad oĩa gl.dat tres ſolutiones.Tene vltimã,vt velit dicere
iſte tex.ꝙ nihil hēt cõe reſpectu idētitatis ſubſtantiæ, quia diuerſa
eſt ſubſtantia poſſeſſionis a ſubſtantia proprietatis,& tunc reſpon
detur ad oppoſitionē primo loco formatam de litis pendentia, &
duplicitatis.Qđ autē dñ, ꝙ dñium cauſatur a poſſeſſione, uerũ eſt
de iure antiquo naturali vel gē.hodie uero dñiũ põt ēt quæri ſine
poſſeſſione per ſolam traditionem facti, vt l.ſi fundũ. cum ibi not.
de fun.do.& etiam retineri,vt l.ſi quis vi.§.dñia.ꝟ.eo. & non ſequi-
tur iſte habet proprietatem vel dñium,ergo habet poſſeſſionem,
vt ꝟ.eo.l.permiſceri.Itē quod dñ in l.per procu.procedit ꝑꝑ volũ-
tatem tradentis,aliàs poſſet transferre poſſeſſio.ſine dñio, & ecõ-
5 uerſo ſi ita vellet.¶†Vltimò not.gl.dum dicit, ꝙ in iuribus incor-
poralibus cadit dñium,& proprietas,licèt non cadat poſſeſſio,ſed
quaſi poſſeſſio. De primo eſt text.notabilis in l. qui vſumfru. ſ. ſi
6 vſufr.pe.& tetigi in §.dñia.¶†In gl.ſeq.circa prin.ibi,concurrit cum
petitorio notandum eſt,ꝙ iſta concurrentia põt ſumi dupliciter,
primo qñ utrunque iudicium pendet,& ſuper vtroque procedi
tur.Secundo qñ vtrunque pēdet,tñ nõ proceditur niſi in poſſeſ-
ſorio, & petitoriũ ſuſpenditur in euentũ poſſeſſorij. Sed ꝯ. Nã ſi
contingit ꝙ procedatur ſuper petitorio, poſſeſſoriũ ſuſpenditur:
quia priuilegiũ eſt poſſeſſorij, ꝙ procedatur ante petitorium, nõ
econuerſo,vt l.ordinarij.C.de rei vend.nunc ergo glo.uoluit op
ponere de d.l.ordinarij.& de l.ſi de vi.ſ.de iud.& de l.incerti.C.de
interdic.in quibus hñ,ꝙ prius cognoſcitur, & terminatur qõ poſ-
ſeſſionis,& poſtea qõ proprietatis,qđ patet ꝟ.eo. l.exitus cõtro-
uerſiæ.tñ vñ,ꝙ neuter concurſus admittitur,ſed ꝙ primo debeat
finiri qõ poſſeſſionis,& poſtea incipit qõ proprietatis,hic autē in-
nuitur ꝯrium,dũ dicit,ꝙ pendente iudicio proprietatis põt moue
ri iudiciũ poſſeſſionis Siue ergo dicamus, ꝙ ſuper vtroq; proce-
datur,ſiue ꝙ procedatur ſuper ſecundo,& ſuſpendatur primũ,di
cemus ꝯ illas leges quæ videntur prohibere concurſum.Propter
hoc in effectu voluit ponere duas ſolutiones. Prima tñ ſubdiuidi
tur in tres,& ſecunda in duas,& ſic colliguntur quinque lec.quas
Bar.hic ſolenniter ꝓſequitur.prima ergo ſolutio eſt,ꝙ immo hic
nulla ſit cõcurrentia:ɋa tꝑe quo intētatur iudiciũ ſcđm poſſeſſio
nis,primũ ſub proprietate erat iam finitum,vel illud tunc finieba
tur,& ſic nõ pēdebat, & hoc põt cõtingere altero de tribus mo-
dis.ſ.ꝙ erat finitũ ꝑ ſñiam diffinitiuã latã ꝯ actorē ꝑ quē reus fuit
abſolutus.ſi.n.fuiſſet lata pro actore,nõ expediuiſſet ſibi intentare
poſſeſſoriũ.Secundo põt cõtingere, ꝙ ſit finitum, quia renuntia-
uit actor ei expreſſe.Tertio ꝙ renuntiat tacite eo ipſo,ꝙ intentat
poſſeſſoriũ,cũ aſſerat ſe poſſidere,& in primo iudicio aſſeruit cõ-
trarium,& ſic vñ ab illo recedere. Et ſi dicatur, ſi hoc eſt, ergo cũ
primũ intētauit,vñ renuntiaſſe ſecundo eadē rõne,& ſic nõ audie
tur.Contrariũ hic dñ in tex.rñde,vt in glo.ut dixi ſuꝑ tex.innuit er
go iſta gl.ꝙ ſi primũ nõ eſſet finitũ nec finireť, intētãdo ſcđm:ɋa
forte proteſteť, ꝙ a primo nõ intēdit recedere,nõ admitteretur
libellus ſuꝑ ſcđo:ɋa reſultaret ꝯcurrētia, ſicut ecõuerſo,ſi primo
intentaſſet poſſeſſoriũ, non admitteret libellus ſuꝑ petitorio,uel
quouſq; primũ eſſet expeditũ,ut in dictis legib. hoc nõ placet, ɋa
ut dixi, licèt poſſeſſoriũ ſit in hoc priuilegiatũ reſpectu petitorij,
quia eſt tanq̃ præparatorium ad ipſum, ut l. liberis.§. j. de lib.cau.
nõ ſic econuerſo,& ideo ad illas leges põt de facili rñderi, ꝙ non
ꝯriant,cũ in illis dicat ꝙ qõ poſſeſſionis debeat primo cognoſci,
& terminari poſtea qõ ꝓprietatis,ad hoc vt ſciatur, quis ſit actor,
& quis reus in cã proprietatis, & cui incũbat onus probandi. Hic
autem non dñ ꝯrium,ſed ſolũ dñ,ꝙ licèt fuerit motũ iudiciũ pro-
prietatis,non prohibeť mouere iudiciũ poſſeſſionis,certè põt in-
telligi ſm illas leges,ꝙ ꝓcedatur in iſto ſcđo, & ſuperſedeať in pri
mo quouſq; ſcđm ſit expeditũ.Sed illud qđ plus obſtaret, eſt rõ
uiua:ɋa intētando primũ uñ aſſeruiſſe non poſſidere,ſed aduerſa-
rius,nũc intētando ſcđm aſſerit ꝯriũ,& ſic uñ,ꝙ nõ ſit audiendus
ut in l.ij. ꝟ. qñ appellandũ ſit.Itē intentando primũ, cũ uideatur ſe
aſſerere non poſſidere,ēt ſi uere poſſidebat uñ amiſiſſe poſſeſſio-
nē,ut dixi ſuper tex.ergo nõ auditur intētando ſm,ɋa non põt in
illo obtinere.Nec ad iſtas rõnes rñdeť ꝑ ea quæ gl.dicit,quia poſi-
to,ꝙ primũ ſit finitum modis quib.gl.dicit,adhuc remanēt dictæ
rationes:quia uerum eſt dicere,ꝙ ſibi eſt ꝯrius,& ꝙ licèt primum
ſit finitum,nõ recuperat poſſeſſionē ſine actu corporali. Et ideo
licèt Bar.dicat ꝙ iſtæ lec.gl.ſunt in ſe ueræ, licèt contineant diuina
tionē,mihi uñ,ꝙ non poſſint procedere eo caſu,quo foret ſibi ꝯ-
rius,& a quo uideretur renuntiaſſe poſſeſſioni. Et ideo glo.ponit
aliã ſolonē,ꝙ immo primũ iudiciũ durat,& ſuꝑ utroq; ꝓceditur
nec eſt ibi ꝯrius,nec uñ ꝑ primũ renuntiaſſe poſſeſſioni.tñ ad hoc
ut iſtud procedat,oportet ponere caſum altero de duob. modis,
uel ꝙ tꝑe primi iudicij inchoati non poſſidebat, ſed aduerſarius,
& poſt illud inchoatum peruenit ad ipſum poſſeſſio, & pro illa in
tentat poſſeſſoriũ,certè proceditur ſuper utroq;, nam nõ eſt ſibi
ꝯrius ꝑꝑ diuerſitatē tꝑis:ɋa uerum fuit tunc, ꝙ non poſſidebat,
& uerum eſt hodie,ꝙ non poſſidet,& ſic ēt non põt dici ꝙ renũ-
tiauerit per primum poſſeſſioni,q̃ adhuc non habebat. Et ſi dica-
tur poſtq̃ hēt poſſeſſionē, ad quid expedit procedi ſuper primo,
cũ habeat id quod petit? Rñdetur,ꝙ immò non hēt:ɋa petit ſe de
clarari dñm,qđ adhuc factũ non eſt. Vnde declarabitur, ꝙ reus,
quia non poſſidet abſoluatur,& quis ſit effectus huius ſñię,dic ut
in l.ſi a te.§.j.ꝟ de excep.rei iudi.ubi eſt tex.cum gl.ſingularis,& iſta
eſt bona poſitio in ſe,licèt contineat diuinationem, & tunc ad ꝯ-
rium rñdetur,ꝙ procedit,qñ reſultaret ꝯrietas,quæ hic nõ eſt.Po
nitur ēt alio modo,ꝙ primum iudiciũ fuit intētatũ reſpectu natu-
ralis poſſeſſionis,quæ erat apud aduerſarium,uel detentationis,ſe
cundũ intentatur reſpectu ciuilis,quę eſt apud ipſum agentem,&
nulla reſultat ꝯrietas, & per conſequens per primum non uñ re-
nuntiatum ſecũdo legitur procederetur ſuper utroq;,& effectus
huius ſecundi erit, quia cum aduerſarius nõ poſſit deſiſtere a mo
leſtia,niſi reſtituat naturalem uel detentationem, cõdēnabitur ad
ipſam reſtituendam,ut nota.in l.clam poſſidere.§.qui ad nũdinas.
in fine magnæ gl.ſ.eo. etiam ſi dicatur, illud idem cõſequi per rei
uend.ergo non dēt admitti hæc cumulatio,quia uñ obſtare ratio
duplicitatis? Rñdetur,ꝙ attento eo, qđ uenit in iſtis iudicijs prin-
cipaliter,non uenit in uno id quod uenit in altero; quia in primo
uenit,ut declaretur dñs, in ſecundo, ut declaretur poſſeſſor, &
& propter hoc admittitur concurſus,ut pronũtietur ſuꝑ utroq;.
Sed attento eo,quod uenit in ꝯñam uel ſecundario,ut eſt reſtitu-
tio rei,uel poſſeſſionis, quæ uenit in iudicis officio mercenario,

bene

bene eſt verũ,ꝙ id qđ uenit in vno, venit in altero, tñ hæc nõ dēt attēdi,ſed id quod principaliter agitur,vt not.in l.ſi qs nec cauſam.
7 s.ſi cert.pet.¶Et ex iſtis remanet gl.textualiter declarata. ¶†Quęro autē,an ſingulas ſolones particulariter ꝓſequitur,& quãtũ ad primã collige ex iſta gl. ꝙ ſnĩa lata in petitorio pro reo parit exce. rei iud.in iudicio poſſeſſionis retinendæ poſtea intentato ꝑ actorē.qa licet appareat ꝙ ipſe ſit dñs,non dēt poſſeſſionē turbare,idē ſentit gl.c a. j.ſi de eo.§.fi.licet Dy.ſentiat ↄ̃rium in c. qui ad agendũ.de reg.iur.in fin.multo minus ſm Bar.parit exceptionē in iudicio poſſeſſionis recuperãdæ in quo nõ admittitur exceptio dñij, ēt ſi paratus ſit incõtinēti probare, vt l.ſi quis ad ſe fundũ. C.ad legē Iul.de vi.ſecus in poſſeſſorio adipiſcēdæ. Tu dic melius, ꝙ qñcunq; de dñio apparet ꝑ ſnĩam diffinitiuã,& ſic reddit notorium, põt de illo mihi agēti quocunque poſſeſſorio excipere, qa cã proprietatis notoriæ abſorbet poſſeſſionis cãm. hoc notat Hoſti. & Io.And.in nouella in c.ij.de cau.poſ.& ꝓprietatis. ꝑ c.cũ dilectus. eo.tit.& illud quod allegatur in ↄ̃riũ procedit,qñ dñium tuũ non eſt effectũ notoriũ per ſnĩam,licet offeras te velle incontinenti ꝓbare. Qđ autem dixi, procedit, qñ producis ſnĩam actualiter,vel offers te paratum incontinenti producere, ſecus ſi ſnĩam non alleгas,ſed alias probationes.¶Vltimò circa iſtã materiã ſunt cõſiderandi duo caſus principaliter.Primus qñ vnus & idē intentat petito.& poſſ.intētare vult.Scđs qñ vnus petitor,alter poſ. Et quilibet iſtorũ ſubdiuiditur in tres.Nam interdũ intētio primo peti.& poſtea uolo intentare poſſ.ut loquitur hic. Interdũ econuerſo,ut loquuntur leges in ↄ̃rium allegatæ.Interdũ vtrunq; ſimul.& idem, ꝙ eadem diſtinctio adhibetur in ſecundo caſu. Et ſic ſunt ſex cõminationes,de quib.uide hic per Bar. Sed in una cõminatione vr̃ dicere ↄ̃ canoniſtas qñ primo intentaui peti.ↄ̃ te,& tu intentas poſtea poſ.recuperãdæ ↄ̃ me, quod eſſe põt in cauſa matrimoniali
7 ¶†Nam ipſe dicit,ꝙ ſi intentas poſ.poſt lit. cont. ſuꝑ peti.proceditur ſuper vtroq;,qa exceptio prouenięs ex poſſeſſorio, ꝙ petitoriũ ſuſpendat,eſt dilatoria,quæ non poteſt opponi poſt lit. cõteſt. Ego habui iſtum caſum de facto in arduiſſima q. In contrarium videtur tex.cum gl.& expreſſe per Innoc. in c. ex conquæſtione. de reſtit.ſpol.ꝙ immo ſuſpendatur.de hoc uide in Specul. de cauſa poſ.& proprie.poſt prin.Cætera vide hic per Barto.

LEX XIII.

POmponius. ¶†Rerũ mobiliũ ꝑdimus poſſeſſionē ciuilē eo ipſo, ꝙ perdimus naturalē, & non eſt in ꝑtãte noſtra ipſam adipiſci,excepto ſeruo.h.d.Dic,vt s.e.l.iij. §. Nerua filius, tñ in caſu huius l.qñ perditur naturalis ꝑꝑ occupationē aquę etiã ſi ſit res immobilis ꝑditur ciuilis,vt s.eo.l.iij.§.Labeo. & not.hic in gl.dñium tñ nõ perditur,vt hic in tex.¶In text.ibi,(poſſeſſionē.).ſ. etiam ciuilem, vt differt a ſeruo fugitiuo, de quo ſtatim ſubijcit', aliàs nõ eſt dr̃ia.Nã etiam in ſeruo fugitiuo perditur naturalis, ſed retinetur ciuilis,quouſq; ſit occupata ꝑ aliũ, vt l.j.§.ꝑ ſeruũ.s.eod. ¶In tex.ibi,(ne ipſe nos priuet.)no. hãc rõnem. Eſt & alia de qua. j.eo.l.rē quæ nobis. Et ꝑꝑ iſtã rõnē multa ſtatuuntur in ſeruo fugitiuo.quæ non in alijs rebus mobilibus, ut l.j.C. de ſerui.fugi.

1 *Malafides auctoris an noceat ſingulari ſucceſſori,nu.3.*
2 *Quid in ſucceſſore vniuerſali.*

§.Cum quis. Vſque ad fin. huius l.cũ l.ſeq.Iuriſcon. tractat qualiter quis põt cõiũgere poſſeſſionem ſuã ad finē ꝑ̃ſcribendi, vel vſucapiendi? nã ſi poſſedi rē tuã titulo,& bonafide tꝑe ſufficiēti ad vſucapiēdũ vel ꝑ̃ſcribēdũ, puta,trienniũ,ſi erat res mobilis.uel x.aut xx. ann.ſi erat immobilis,& erat res vſucapibilis, vel ꝑ̃ſcriptibilis, qa nõ erat affecta uitio reali,puta furti,vel violētiæ certũ eſt,ꝙ tibi agenti rei vēd. poſſum obijcere exceptionē uſucapionis,vel ꝑ̃ſcriptionis cõpletę,quę eſt exceptio litis finitæ,vt l.j.in fi. j.ad Tertul.Sed qd ſi tēpus non erat cõpletũ,qa poſſederã rē immobilē qnque annis,ſed author meus a quo emi, poſſederat alijs quinq;, ego volo iungere tēpus ſuum cũ meo,& dicere ꝙ cõpleta eſt ꝑ̃ſcriptio longi tꝑis,poſſum dummodo author meus poſſederit bona fide,poſito ēt ꝙ ſine ti.& ſic vtraq; poſſeſſio erat iuſta.Iſta vocatur acceſſio de qua in l. acceſſionibus. j.de diuer.& temp.præſc.ſecus ſi poſſedit mala fide,quia tunc ſicut illa poſſeſſio nõ poterat prodeſſe ſibi ſi hr̃et titulum,ita nec mihi,& hoc vult iſte text.ſed ſi illam poſſeſſionē nollē cõiungere cũ mea,quia ego poſſediſſem ſufficienti tꝑe, mala fides illius non noceret mihi iſto iure,quia eſt vitium ꝑſonale,non reale.Hodie uerò quid iuris ſit,dic vt in auth.malæfidei. C.de ꝑ̃ſc.long.tēp. ¶In gl.j.not.notandũ,ꝙ legit iſtũ §. quatuor modis, & tres primi loquuntur in ſingulari ſucceſſore, qui vult vti adminiculo ex ꝑſona ſui authoris,quartus loquitur in vl̃i ſucceſſore. Primus eſt, qñ vult uti adminiculo poſſeſſionis ſui authoris,vt poſui ĩ caſu, & ita eſt uera lectu.Scđs,qñ vult vti adminiculo.i.ti.ex ꝑſona ſui authoris,iſta non eſt uera,quia eſſet ſenſus,ꝙ ſi emi rē tuã a Titio bona fide,& poſſedi eam per longũ tēpus,& ſic non habeo neceſſe iungere tēpus ſuum cũ meo, tñ ex quo utor titu. quē habui ab ipſo, põt mihi obijci de mala fide ſua, & hoc vltimum eſt falſum iure iſto,quia hoc eſt vitium perſonale, quod nõ egreditur perſonam ſuam,vt l.an vitium. j.de diuer.& temp.præſcr.& C.de præſc.lõg.
1 temp.l.j.†Sed hodie ꝑ auth.mala fidei.[a] ibi poſitam.& in corpore
a vnde ſumitur.in §.rurſus.allegato hic in glo.diſtinguitur an dominus ſciret rē ſuã ꝑ illũ poſſideri', & remanent iura vetera incorrecta. An ignoret,& tunc malafides authoris nocet ſucceſſori ſingulari,ēt volēti vti poſſeſſione ex ꝑſona ſui authoris. ſed iure iſto diſtinguebat,an volebat vti,& tũc nocebit vt hic. Aut nolebat vti, quia ſua ſufficiebat,ſed ſolo tit.& tũc ſibi non nocebit, vt s.proxi. §.& in ll.s.allega.Qñ autē vitium eſſet reale,puta furti,vel violentiæ,tam olim q̃ hodie indiſtincte nocet,ēt ſi noluit vti adminiculo ex ꝑſona defuncti quo ad ꝑ̃ſcriptionē longi tēporis vel vſucapionem,vt Inſtit.de vſucap.§.furtiuæ.& C.de acq.poſ.l.uitia non longiſſimi,ut hic & in l.oēs.C.de præſc.xxx.an.& no. j.eo.l.fi. & hoc in effectu uoluit gl.in uer.quid autem ſi non vult.quē uer.referas ad primũ caſum,ſeu ad primum modũ legendi in gl.Tertius modus eſt,ut loquatur in ſingulari ſucceſſore habēte cãm lucratiuã, cui põt obijci de mala fide authoris, ſecus in habente cãm oneroſam,ut j.de doli excep.l.apud Celſum.§.ſi qs autē.Iſta lect.nõ eſt bona,quia ↄ̃ tex.qui loquitur de emptore habente oneroſam, & quia illa diſtinctio ꝓcedit,qñ ſingularis ſucceſſor non ageret, ſed qñ cõuenitur,& uult ſe defendere non diſtinguendo inter habētem cauſam lucratiuam uel oneroſam, immo in utroque caſu ſi non uult uti poſſeſſione actoris, non põt ei obijci de mala fide illius,licèt utatur titulo ex ꝑſona illius,ſed ſi uult uti, ſecus, ut s.dixi. Quarto modo ponitur caſus in ſucceſſore ul̃i,ut hærede,cui non põt obijci de mala fide defuncti, ſi uult uti adminiculo, id eſt poſſeſſione defuncti ad præſcriptionē complendã, & in hoc iſta lect. eſt uera in ſe, tamē non congruit literę loquenti de uenditore,& emptore.Si autem non uult uti poſſeſsione defuncti,tunc ſecus, ut non poſsit obijci,& in hoc iſta lect.eſt falſa.& glo.ipſam reprehendit,quia reputatur eadem perſona cũ defuncto, ut l.cum heres.& ibi plene no.de diuerſis & temp.præſc. & in hoc differt. hr̃s
2 ab alio ſingulari ſucceſſore,ut etiam no. j.eo.l.quæſitum.in gl.†Et ex prædictis colige diſtinctionem per te Aut loquimur in ſucceſſore ul̃i,& nocet ſibi indiſtincte malafides defuncti, licèt ſit uitiũ perſonale. Aut in ſingulari,& tunc aut agit,aut cõuenitur. Primo caſu diſtinguitur,aut habebat cãm lucratiuã,uel oneroſam.Scđo caſu non diſtinguitur hoc modo, ſed ſolum an uolebat uti adminiculo,id eſt poſſeſsione defuncti,& ſibi nocebat olim, & hodie, ut hic. Aut uolebat uti adminiculo.i.titulo,nõ poſſeſsione defuncti,& tunc iure iſto non nocebat,ut hic in gl.& in l.j. C.de præſcr. long.temp.ſed de iure nouo diſtinguitur,ut s.dixi,ex uitio autem reali indiſtincte nocet.In glo.ſeq.ibi,(ſed xx.hodie.&c.) exemplifica gl.hoc modo,ꝙ Titius poſſedit rem tuã malafidæ xxv.ann.poſtea uendidit mihi bonęfidei emptori,ego poſſedi poſtea quinq;, ſi agis contra me,poſſum obijcere præſcri.longiſsimi temporis,& iungere poſſeſsionem Titij cum mea,quia malafides ſua non nocet,quo ad iſtam præſcriptionem, ſed quantum ad præſcriptionē longi temporis.Sed ſi poſſeſsionē x.annis inter pręſentes,nõ expedire iungere poſſeſsionem ſuam cum mea, quia mea ſola ſufficit ad pręſcrip.longi temp.& ſic no.ex iſta gl. ꝙ etiam de uitioſa pręſcriptione fit acceſsio ad præſcriptionem longiſsimi temporis, ut ēt no. j.ea.l.§.fin.In gl.ibi,(quod non placet.) tu dic ꝙ in clandeſtina diſtinguitur,aut res nunq̃ fuit poſſeſſa per dñium,& tũc clãdeſtinitas nõ inducit uitium reale,ſicut nec ſubtractio inducit uitium furti de re,quæ per dominum nũquam fuit poſſeſſa,ut not. Bart.in l.cum quærebatur.C.unde ui. Aut ſemel fuit poſſeſſa per dominum,& nũc uacat, & tunc idem inducit uitium reale quaſi uiolentiæ per illã l.cum quærebatur,ut ibi per eundem,& ſic non poterit pręſcribi longo tempore, etiam cum titulo & bonafide, ſicut nec res furtiua,uel uiolenter poſſeſſa.tene menti. Sed in precaria diſtinguitur,an duret uoluntas concedentis, & tũc eſt iuſta, ut j.eo.l.ſi is qui.& ibi no.aut non, & tunc ſecus, & efficitur uiolenta,quaſi interuertat poſſeſsionem,ut s.e.l.iij.§.ſi rem. & j.unde ui.l.colonus.& ita nota.in l.uitia.C.eo.per Doct.

ADDITIO.

a Malæfidei.Adde quod voluit Oldr.conſi.42.

---

1 *Non põt quis vti acceſſione ex perſona illius a quo cãm non hēt,ſed illius a quo cãm habui,vel qui cãm a me habuit, bene poſſum vti acceſſione.*

§.Præterea queritur. Sicut emptor põt uti acceſsione ex ꝑſona uēditoris,ita & eↄ̃ ſi contingat uenditionem ſolui.h.d.In tex.ibi,(quia uenditionis reſolo redhibitio eſt.) quaſi dicat nõ eſt uēditio, nec emptio ſed emptionis reſolo,& facit haberi cã nõ factã. ꝑpea uidebatur,ꝙ uēditor nõ poſſet uti acceſsione ex ꝑſona emptoris,
1 qa non hēt ab illo cãm ꝑ hanc redhibitionē,†& regula eſt ꝙ non põt quis uti acceſsione ex perſona illius, a quo cãm non hēt,ut j. proxi.§.ſed dic ꝙ ex perſona illius,a quo nõ habeo cãm,& q nec pro me hēt cãm,& ſic non dr̃ meus ſucceſſor, nec meus author, non poſſum uti acceſsione, ut ibi. Sed illius a quo cauſam habui, & ſic dr̃ meus author,uel q cãm a me habuit, & ſic dr̃ meus ſucceſ-

ceſſor:bene poſſum vti acceſſione,& iſte eſt caſus quem no.facit quod habetur. ⁊.eam.l.§.ex facto.& quod ibi no.glo.fi.

§.Si liber homo. Sũmarium iſtius §. colligitur ex his q̃.s. ꝓx.dixi,& dẽt poni caſus hic,ꝙ liber homo ꝑ me bonafide poſſeſſus,vel ſeruus alienus quę ſiuit nõ ex re mea,nec opera ſua, tñ noĩe meo aliq̃ rẽ a non dño, certè nõ q̃ſiuit mihi dñium,nec quaſi,ex quo non ex re mea,nec opera,ſed bñ q̃rit ſibi dñiũ, qñ eſt libe. hõ, vel dño, qñ eſt ſeruus alienus,& emit a dño rei vſucapiẽdi ꝯdõnẽ,qñ a non dño,tñ mihi fuit q̃ſita poſſeſſio d̃ facto,poſtea directa libertate reſtitui ſibi,vel vero dño ſuo illã rẽ,certe ſi cõueniat̃ a vero dño illius rei, & ipſe obijciat ꝑſcriptionẽ, & velit iũgere poſſeſſionẽ meã cum ſua nõ põt,q̃a nullã hẽt a me,nec ego ab ipſo, ſed habui ab illo venditore:ego aũt reſtitui rem tanq̃ ſuam non tanq̃ meã, vt ⁊.§.ex facto.

1 *Medium imprimens,impedit extrema coniungi.*
2 *Si quis contraxerit matrimonium cum concubina, non legitimatur proles,ſi fuit aliud matrimonium intermedium inter natiuitatem prolis, & contractum matrimonium cum concubina.*
3 *Malafides hæredis an nocent, qñ defunctus cœpit poſſidere, & ꝑſcribere.*

1 **§.Quæſitum eſt.** †Poſſeſſionis non continuatæ,
nõ fit acceſſio.h.d. vſq ad ver.
non aũt.Sic ergo licèt habeã cãm a te,ſi tñ medio tꝑe quidã tertius poſſedit,& poſtea poſſeſſio ad me ꝑuenit, nõ poſſum iũgere poſſeſſionẽ tuã cũ mea ad ꝑſcriptionẽ cõplendã, ſiue ſim ſingula
2 ris ſucceſſor,ſiue vl̃is.h.d.†Et ſic not.ꝙ mediũ imꝑtinens impedit extrema cõiungi,facit l.tua ꝑdia.de ſer.ruſt.ꝑd.Et eſt arg. ꝙ ſi quis ꝯxerit matrimoniũ cũ cõcubina,ꝓles nõ legitimatur, ſi fuit aliud mr̃imoniũ intermediũ inter natiuitatẽ ꝓlis, & ꝯctũ matrimoniũ cũ ꝯcubina:tñ ꝯ̃riũ tenent Doct.de quo in rl̃a,ſine culpa, in mercuria.& ⁊.rẽ ra.ha.l.bonorũ.ꝑ Bar.& l.cũ mihi.§.fi. de ſolu.ꝑ eun-
3 dẽ.† In gl.fi.ibi: (nã malafides hr̃di non nocet qñ defunctus cępit poſſidere,& ꝑſcribere.) nã ſicut ſi ipſe ſuꝑuiueret, malafides ipſi⁹ poſtea ſuꝑueniẽs nõ interrũperet vſucapionẽ,vel ꝑſcriptionẽ iure iſto.& l.j.§.hoc tñmodo.C.de vſuc.transfor. ita nec interrũpitur,ſi ſuccedat ſibi hæres malęfidei, q̃a reputatur eadẽ ꝑſona viuere,non ſic in ſingulari ſucceſſore,qui non ita repreſentat perſonam ſui authoris,vt colligitur hic,dum dicit. (qñ plenius eſt, &c.) nam inſpicitur initiũ ſuæ poſſeſſionis, nõ ſui authoris, legibus hic allegatis per gloſſam. Hodie de iure can. malafides ſuperueniens etiã in perſona eiuſdẽ interrũpit ꝑſcriptionẽ, vt in c.malæfidei. de reg.iur.lib.vj.dum dicit,(nullo tꝑe præſcribit,) & ibi not.per Dy. Et hoc qđ dixit gl.ꝓcedit quo ad interruptionem præſcriptionis ſed quo ad acq̃ſitionẽ fructuũ,malafides hr̃dis inſpicitur,vt impediat eã fieri,licèt defunctus fuerit bonæfidei,vt s.tit.j.l.quæſitum.

§.Non autem ea tantum. Secundũ verũ intellectũ. h.d. Hęres cũ poſſeſſione ſua põt iungere nõ ſolũ poſſeſſionẽ defuncti,quę fuit apud defunctum tꝑe mortis,ſed in illã q̃ apud nullum fuit poſt eius mortem,ſi fuit vacans.h.d.Et ꝓbatur per l.cęptam ⁊. tit.j.ſed ſi fuiſſet per aliũ occupata,ſecus, quia ipſa non poſſet iungi,nec poſſeſſio defuncti,vt in ꝑcedenti §.Glo.ponit hic caſum tribus modis,ſed nullus eſt bonus,& tertia lectu.eſt falſa, quia vult, ꝙ ſi ipſe defunctus deſijt poſſidere in ejus vita, ꝙ tñ hæres eius põt iungere cum ſua poſſeſſione illã quam habuit defunctus,anteq̃ deſineret poſſidere,qđ eſt falſum ſm Doc.immo interrũpet ꝑſcriptio ꝑ l.naturaliter. ⁊.ti.j. & idẽ fortius in ſingulari ſucceſſore.

1 *Vitioſæ poſſeſsioni, an fiat acceſsio.*

§.In dotem quoque. In re data vel reſtituta ꝓ dote marit⁹ vtitur acceſſione ex ꝑſona vxoris,& ęconuerſo. h.d In text. ibi. (res.) ſupple aliena,non uxoris, q̃ tñ vxor bona fide poſſidebat, & tradidit vt ſuã,& maritus bona fide recepit eã.In gl.ibi:(alias factus dñs non vſucapit.) vt ⁊.tit.j.l.ſeq̃.§.lana.In glo.ſeq.ibi:(eſt ar. ꝙ ipſe eſt dñs rei dotalis.)ſ.qñ mulier tradens erat,& ꝓbatur hoc mõ,nam ſicut eo caſu quo quis eſt dñs transfert dñiũ;ſi nõ eſt dñs,transfert vſucapiendi ꝯdõnẽ.Ita ęconuerſo eo caſu quo nõ dñs transfert vſucapiendi conditionẽ.& dñs transfert dñium: iſta ſunt conuertibilia,vt l.clauib.de ꝯhen.empt. ſed hic patet, ꝙ mulier ſi nõ eſt dña, transfert in maritũ vſucapiendi ꝯdõnẽ,ergo ſic dña, transfert dominiũ,& hoc verũ.vt l.doce ancillam.C.de rei ven.vxor tñ fingitur dña conſtante matrimonio,vt l.rebus.C.de iure do. licèt maritus ſit vere dñs, & matrimonio ſoluto ipſo iure trãſfertur dñiũ in vxorem.In gl.ibi:(quod vir poſſidet.) nam non poſſidẽti non datur acceſſio,vt ⁊.prox.ª§.ſed hic datur viro ex ꝑſona mulieris,ſi res eſt apud eum:ergo ipſe poſſidet,& non mulier,ſed poſſedit.In glo.ibi:(vir autem cępit vſucapere.)ſupple & compleuit:& ſic cẽſetur habuiſſe dñium a muliere,a qua habuit cauſam ipſum acquirendi.& ideo ſol.mat.tenetur ſibi ipſum reſtituere, ſicut ſi ab ipſa dominium habuiſſet,licèt ante,& etiam nũc ſit mulier malęfidei. ar.s.de don.cau.mor.l.ſi alienam.in princ. & l.qui alienam, & hoc vult iſta glo. quam not. ſingulariter pro declaratione illarum le-
1 gum † & etiam §.fina. ⁊.ead.l.vbi dicitur ꝙ uitioſę poſſeſſioni nõ fit acceſſio,& hic poſſeſſio mulieris eſt vitioſa, ſi eſt malæfi. quia illud eſt verum ante completam præſcriptionem.ſed iſta gl.loquitur poſt ipſam completam,ideo tene eam menti.

1 *Ei qui poſsidet,non datur acceſsio ex perſona poſſeſsoris, ſed ei qui poſsidet datur ex perſona alterius, q olim poſsedit, & ab ipſo cãm habuit.*
2 *Acceſsio fit poſsidenti de præſenti poſseſsione, quam alius olim habuit.*

1 **§.Si is qui precario.** †Ei qui non poſſidet, nõ datur acceſſio ex perſona poſ
ſeſſoris,ſed ei qui poſſidet datur ex perſona alterius, qui olim poſ
2 ſedit,& ab ipſo cauſam habuit.h.d.†Not.hic ergo regulam, ꝙ acceſſio fit poſſidenti de præſenti poſ. quam alius olim habuit.vt in fin.huius §.ſed de poſ.quam alius hẽt de præſenti,non fit acceſſio ad poſſeſſionẽ,quam nunc non habeo,ſed in futurum ſpero hr̃e, vt in primo caſu §.huius In gl.j.in fi.ibi. (non erat acceſſio.) ſupple etiam in ultimo caſu huius §.poſt ruptum precarium, cuius ꝯ̃riũ hic dr̃.In gloſſella ſeq.ibi:quia nõ poſſidet,)& etiam quia ſibi non expedit,nam cum nullo modo poſſideat, non põt conueniri rei uen.a dño.vt no.in gl. ſeq. ergo ſibi non expedit vti acceſſione.In gl.ſeq.ibi:(nam dñs,) expone.i.concedens ꝑcario, aliàs ſi eſſet dñs non procederet qđ ſequitur in glo.ꝙ deſinit ꝑſcribere:quia ſi erat dñs,non præſcribebat.In gl.ibi:(& ſic tempora non continuabuntur.)iſta ratio nihil valet: quia poſt ruptum precarium, & receptã poſſeſsionem,poſſum vti acceſsione de poſſeſsione,quam ille habuit,ad poſſeſsionem quam hodie habeo:vt ſi ille poſſedit precario per quinquennium, & ego poſt ruptum precarium per aliud quinquennium,& hoc ſufficit ad præſcriptionem complendã, & ceſſat oppoſitio gl.quia hic non eſt interrupta, ſed ſi vellem coniungere has poſſeſsiones primæ,quam habebam anteq̃ concederẽ precario,tunc procederet oppoſitio gl. quia illa poſſeſsio,& ẽt preſcriptio incępta per eam fuit interrupta,& annihilata, & ſic nihil mihi proficit,ſed oportet ĩchoare ꝑſcriptionẽ de nouo ex iſtis duab.poſſeſsionib.vltimis.ideo gl.fruſtra ſuꝑ hoc laborauit.In gl. ibi,(uel dic nõ vſucapit ſibi,ſed dño.)iſta gl.ſentit ꝯ̃riũ eius qđ s.dixerat. ꝙ prima poſſeſsio, & vſucapio quã incępit anteq̃ traderet precario,non eſt interrupta,ſed cõtinuatur per eum cui facta eſt conceſsio:ſicut nec illa quam habebat debitor in re tradita pignori:quia continuatur per creditorem,& ſic oẽs poſſeſsiones pñt ſimul coniungi,tam illa quàm habebat anteq̃ concederet,q̃ ẽt illa quam habuit ille cui conceſsit, q̃ ẽt illa quam habuit poſt recuperatam poſſeſsionẽ,& iſta gl.eſt notabilis,ſed volendo fugere ꝯ̃riũ põt ſolui alio modo,ut s.dixi.In gl.ibi.(Item an durante precario.) iſtam quęſtionem nõ uideo qũo procedit,niſi ponatur,ꝙ ille cui facta erat conceſsio,conueniebat̃ rei uen.a uero dño, & cõcedẽs ueniebat ad defenſionẽ illius, & tunc dico, ꝙ non ſolũ poteſt uti acceſsione ex ꝑſona ſui authoris,ſed ẽt ex ꝑſona ſua,de poſſeſsione quã habuit anteq̃ concederet precario, & iungeret ipſas cum poſſeſsione,quam hẽt ille cui cõceſsit, & ſi oẽs ſimul iunctæ ſufficiũt,repellet agẽtẽ,q̃a iſta ꝑſcriptio cõpellet ad utilitatẽ ꝯcedentis, ut s.dixit gl.& ſic põt uenire ad defenſã,ut neceſſari⁹ ꝓcurator,ut l.procurator.ad exhib.§.j.rẽ ra.habe. Et iſto caſu limitatur iſte §.

§.Ex facto quæritur. Ex perſona illius a quo non habeo cauſam nõ poſſum uti acceſsione.h.d.Et dicor non hr̃e cauſam, qñ reſtituit mihi rẽ tanq̃ meã,non tanq̃ ſuã:& ſic non habet aĩum transferẽdi dñiũ,ſed reſtituẽdi poſſeſsionẽ tñ,ut hic & s. ead.l.§.ſi liber hõ. hoc tñ uerum,niſi reſtituat eã iuſſu iudicis, ut ⁊. proxi. §. Et pone hic caſum,ꝙ poſsidebã rẽ tuã tit,& bona fide: & ꝙ tradidi eã ſeruo in peculiũ,poſtea ipſum manumiſi,& nõ donaui expreſſe peculium,nec cẽſetur tacite donatum. Vel dic, ꝙ expreſſe fuit actũ, ut nõ cenſeatur donatũ,ut in gl.j. Ipſe autẽ illã rẽ ſecũ aſportauit: certe priuauit me poſſeſsione,& ẽt interrupta eſt uſucapio, quã ꝯ te inceperam.Poſtea ipſam mihi reſtituit, incipiã uſucapere de nouo:nec poſſum uti poſſeſsione, quæ fuit apud eum: ſed neceſſe habeo retinere eam per tempus legitimum a die reſtitutionis.

1 *Si egi publiciana, vel etiam triticaria pro re quæ non erat mea, & obtinui,an acquiram dominium ſi erat illius contra quem obtinui, & vſucapiendi condictionem, ſi non erat illius.*

§.Si iuſſu iudicis. Si iuſſu iudicis reſtituatur mihi res tanq̃ mea, nec eſt mea, nec ẽt reſtituẽtis:ꝑꝑ iudicis authoritatẽ trãsfertur in me uſucapiẽdi uel ꝑſcribendi condictio, ſicut transferretur dñiũ, ſi reſtituẽtis eſſet,& poſſum uti acceſsione ex ꝑſona ipſius.h.d.ĩ effectu. tex.cũ gl.& dictis Doct.ipſum declarantium.Quid eꝯ, ſi iuſſu iudicis uel illius ſnĩa res dimittatur apud poſſeſſorẽ cõuẽtũ: quia abſoluatur a rei uend.actoris,qui re uera erat dñs:an ex tali abſolutoria dñiũ acquiratur ipſi conuento abſoluto:uide ⁊. de excep.rei iud.l.ſi q̃s rem.Et eſt ſpeciale:quia al̃r ſecus:ꝙ ſi mihi reſtituerit rem tanquã meam non transfert dñium, ſi ipſe eſt dñs, ut l.iij.§. ſubtilius.s.de cond.ob.cau.nec uſucapiẽdi cõdõnẽ, ſi non erat dñs. Et per hoc ẽt ſoluitur ꝯ̃rium de §.præce.& de §.liber homo. s. ea.l.de quo gl. opponitur: quia in illis fuit mihi reſtituta non iuſſu iudicis. Et

hæc

hæc prædicta vide per gl.Inſti.de offi.iud.§.fi.& l.ſtatuliberi.§.j.de
ſtatu lib.Nõ tñ authoritas iudicis operatur, ꝙ ſi ſim malæfidei,
poſſim preſcribere longo tpe,vt ĩ.pro emptor. l. qui fundum.§.
qui bonæfidei.in fi.niſi ĩ cã noxali,vt l.generaliter.ſ. de noxal.Et pt
intelligi iſte text.in ſnĩa diffinitiua, & ẽt hr̃et locũ ĩ interlocutoria,
ſi eſſem miſſus in poſſeſſionem ex ſecundo decreto rei tanquam
meæ,cũ nõ eſſem,vti ſi ille ꝯ quem facta eſt immiſſio,erat dñs,ac
1 quirã dñium:aliàs vſucapiendi conditionẽ.†Et notandum, quòd
Bar.dicit ex iſta gl.colligi,ꝙ ſi egi publiciana vel ẽt triticaria pro re
quæ non erat mea,& obtinui,acquiro dñium, ſi erat illius ꝯ quẽ
obtinui.& vſucapiendi cõditionem,ſi nõ erat illius.Sed certè iſta
glo.ſentit expreſſe ꝯrium,quicqd ipſe dicat, dum facit dr̃iam inter
rei ven.& publ.vel dic ꝙ Bart.benè dicit, quia gl. vult ꝙ ſi egi
rei vendi.non transfert dñium,nec vſucapiẽdi conditio ſm quoſdam.
Sed ſi egi publi.ſic:qa non reſtituit mihi res vt mea, ſed certè licet nõ vt mea,tñ nec etiam vt illius ꝯ quem egi, quia non tradidit vt ſuã,ſed tanq̃ habeã in ipſa quaſi dñium, quia preſcribebã
vel vſucapiebã.Si ergo transfert qñ egi rei vẽdi & ipſe erat dñs.eadẽ rõne vr̃ trãsferri,ſi egi pub.quia licèt non dicerẽ me dñm, nõ
tamẽ negabam eſſe dñm.Sed ſi egi triticaria . debet diſtingui an
pro nuda poſſeſſione,vel non.quod dic vt hic per Bartol.

§.Sed & legatario. Legatarius in re legata vtitur acceſſione ex perſona hæredis maximè ſi legatũ fuit conditionale,& hr̃s pendente conditione poſſedit,& conditio poſtea extitit.Si aũt legatũ eſſet purũ,glo.
hic tenet,ꝙ tempus quo hæres poſſedit, nõ proficiat legatario,ſi
hr̃s fuit in mala fide,vel in mora ſoluendi legatum per l. quæſitũ.
ſ.titu.j.ſed illa loquit̃,quo ad acquiſitionem fructuũ. ſed ad interrumpendã p̃ſcriptionẽ mala fides hæredis nõ attendebatur iure
iſto,vt no.ſ.ea.l.§.quæſitũ.in gl.fi.nec etiam mora hæredis debet
eſſe legatario nociua.& iõ poteſt hic ſubaudiri,maxime quando
legatum fuit conditionale,quia hęres non niſi iuſtè poteſt poſſidere reſpectu legatarij,cum non poſſit ipſum in mora conſtituere.
Tamen idem vr̃ qñ purũ,licèt tũc poſſit in mora conſtituere,
& ſic iniuſtè reſpectu legatarij:tñ hoc non debet legatario nocere,ut impediatur vti acceſſione,ne addatur afflictio afflicto.

1 *Non poſſidenti non datur acceſſio nec etiam poſſidenti vitioſe ſeu uitioſæ poſſeſſioni,nec econtra de uitioſa poſſeſſione ad non uitioſam.*
2 *Quinque caſus in quibus non datur acceſſio.*

1 §.Acceſsiones. †Non poſſidenti non datur acceſſio nec etiam poſſidenti vitiosè ſeu
vitioſę poſſeſſioni: nec econtra de vitioſa poſſeſſione ad non vi-
2 tioſam.h.d.†Et ſic no.hic tres caſus,quibus non fit acceſſio:adde
aliũ ſ.ea.l.§.ſi liber.& §.ex facto.Item aliũ de poſſeſſione nõ conti
nuata,vt ſ.ea.l.quæſitũ.In tex.ibi.(vitioſæ.).ſ.vitio reali vel ẽt pſonali.
Et ita etiã intellige in caſu ſeq.vt patet ſ.e.l.§.cũ quis.quia neutrum eſt ſufficiens ad vſucapiendum vel præſcribendũ longo tẽpore,ſed longiſſimo ſic,& quo ad præſcriptionẽ longiſſimi tpis,
benè poſſet fieri acceſſio de uitioſa ad non vitioſam,& econuerſo,& etiam de una uitioſa ad aliã vitioſã,etiam ſi ſint affectæ vitio
reali,vt l.ſicut.C.de præſcri.xxx.anno.& ibi ẽt fur, vel prędo præſcribit longiſſimo tempore.Hoc tñ de iure ciuili:ſecus de iure canonico,qa ſicut malæfidei poſſeſſor non p̃ſcribit, ita nec põt vti
acceſſione ex pſona malæfidei poſſeſſoris.qa poſſeſſio,q̃ erat inutilis ſibi,non põt vtilis eſſe mihi,licet ſim bonę fidei.

LEX XIIII.

SI ſeruus vel filiusfam. vẽdi.
1 †Qui habet cãm a ſeruo de voluntate domini,vel ẽt
a legitimo adminiſtratore. poteſt vti acquiſitione
ex pſona dñi,vel illius,cuius negotia miniſtrantur.h.d.

LEX XV.

1 *Rei ſubtractæ perdimus poſſeſſionem,etiam ciuilem,niſi ſubtrahatur nobis per illum,qui eſt in poteſtate noſtra,quia ſicut ille non poteſt nobis interuertere poſſeſſionem ſuiipſius,nec alterius rei.*
2 *Differentia inter poſſeſſionem rei mobilis,& immobilis.*
3 *Ille qui nobis acquirit vt filius, uel ſeruus, non poteſt nos poſſeſſione priuare.*
4 *Interdictum vnde vi,non datur pro recuperanda poſſeſſione rei mobilis, niſi exiſtat in re immobili,& quid in alijs interdictis poſſeſſorijs.*

1 REm quæ nobis ſurrepta. †Rei ſubtractę perdimus poſſeſſionem, etiam ciuilem, niſi
ſubtrahatur nobis per illum,qui eſt in poteſtate nr̃a.
quia ſicut illę non poteſt nobis interuertere poſſeſſionem, ſuiip-
2 ſius,nec alterius rei.h. d. †No. dr̃iam inter poſſeſſionem rei immobilis,& mobilis: nam licèt perdam naturalem poſſeſſionem
rei immobilis me abſentando,non tamen perdo poſſeſsionem ciuilem,etiam ſi naturalis ſit per alium occupata, nec ſit in poteſtate eam recuperare,dummodo hoc ignorem,ut ĩ.eo.l. quamuis.
ſed in rebus mobilibus perdita naturali,& etiam facultate eam recuperandi,quia ſit per alium occupata , uel etiam obſeruauerit
perdo ciuilem iam ignorans,vt hic.& ſ.eod.l.iii §.Nerua filius:qa
dignior eſt poſſeſsio rei immobilis q̃ mobilis, & ad hoc allegatur
3 iſta l.& ĩ.eo.l.ſi rem mobilẽ.†Item not.ꝙ ille q nobis acquirit,ut
filius,vel ſeruus non põt nos poſſeſsione priuare:quod eſt verũ,
quouſque res eſt apud eũ,licèt habeat animum priuandi nos,uel
interuertendi poſſeſsionem:ſecus ſi in alium transferat. vt ſ. eo.l.
iii.§.quod ſeruus.& hoc dum dicit,(quandiu apud ipſum ſit.) In
gl.j.in fin.ibi,(& ab extraneo fit furtum.)Iſta gl.bene loquitur,qa
per ſolam inficiationem depoſitarij, nec priuatur deponens poſſeſsione,nec depoſitarius facit furtum.Sed ſi rem contrectet, tũc
ſi furtum , & etiam deponens priuatur poſ. vt ſ.eo.l.iij.§.ſi rem.
4 †In glo.ij.ibi,(aliquod poſſeſſorium.)hoc reſtringe ad poſſeſſoriũ
recuperandum i.interdictum unde vi.nam in illo procedit iſta gl.
ꝙ non datur pro recuperanda poſſeſsione rei mobilis,niſi exiſtat
in re immobili,de qua quis fuit ſpoliatus, ſed alia interdicta poſſeſſoria bene poſſunt cõpetere pro re mobili,puta,adipiſcendæ poſſeſsionis,& quorum bonorum,& quorum legat. Item retinendę,ut in interdicto,utrobi.& uide quod not.Cy. in l. j. in iij. q. C.
ubi cauſa ſtatus.Habent etiam locum alia remedia pro poſſeſsione rei mobilis recuperandæ.ſ.actiones,licèt interdictum recuperandæ,ut condictio incerti,ſi ille qui cecidit a poſſesſione, habebat ius in re vel actionem tritica.ſi non haberet ius in re,ſed ſolã
poſſeſsionem,vel officium iudicis,ſi habebat nudã detentationẽ,
quod dic vt no.plene in l.manifeſtiſsimi.§.ſed cum in ſecunda.C.
de fur.tangitur etiam hic per Barto.Item ẽt poſſeſſorium. l. cum
quęrebatur.C.vnde vi.licèt illa videatur loqui in re immobili,cuius poſſesſio vacabat.& ad ea q̃ hic no. Bart. adde not. in c. illud.
de præſum.in Nouella.In gloſ.quę inci.(etiam dominicarũ.) ibi:
(ſecus in peculiari.)quia in illa non committit furtum , licet malo
animo ipſum contrectet,& ratio eſt,quia videtur contrectare ꝯ
uoluntatem dñi,poſt q̃ dominus eam ſibi conceſsit in peculium.
Secus in re dominica non peculiari,quia in illa põt fieri contrectatio ꝯ uoluntatem dñi.Ideo in illa committit furtũ, non tñ datur
actio furti,nec priuatur dñs poſſeſsione,vt ĩ.de furtis.l.ſerui & filii.in princ.& hic & d.l.j.C.de ſeruis fugi.

LEX XVI.

QVod vxor viro. ¶†Ex donatione facta inter coniuges, cum ſit
nulla,ſi donans erat dominus,ſicut non transfertur
dominium, ita non transfertur vſucapiendi conditio,licet transferatur poſſeſsio,quia dicitur poſſeſsio iniuſta,& donatarius dicitur poſsidere pro poſſeſſore,id eſt ſine cã, uel tit.h.d.
in effectu tex.cum gl.Et ꝓ declaratione glo.diſtingue duos caſus
in donatione facta inter coniuges.Nã aut donatarius ſciebat donationem non valere,aut credebat eam valere . Primo caſu nec
vſucapit,uel præſcribit longo tempore contra donantem, nec etiam efficitur dominus fructuum,re tamen perẽpta non tenetur
reſtituere ultra quàm ſit factus locupletior, vt ĩ legibus hic allegatis in glo.& hoc uidetur verum,etiam ſi res donata non erat donantis,ſed aliena,quia non poterat dici bo.fi.poſſeſſor,ſi credebat
ti.nullum eſſe,licèt re vera eſſet validus , quia donans non fiebat
pauperior,cum non eſſet ſua res donata.ad hoc. ĩ.pro emp. l. ij.§.
ſi a pupillo.Secundo caſu,aut quæritur,an uſucapiat uel præſcribat longo tempore.& tunc diſtinguitur,aut res erat donantis,&
tunc non vſucapit,uel præſcribit contra donantem,quia donatio
eſt nulla cum efficiatur pauperior, & ipſe donatarius, licet putet
eam ualere,errat in iure,& error iuris non ſufficit ad vſucapiendum,uel præſcribendum longo tempore. ut l. nunquam. ĩ. tit.j.
Aut erat aliena,& tunc ualet donatio,quia non efficitur pauperior ipſe donans,non tñ in prȩiudiciũ domini incontinenti,ſed ex
poſtfacto,quia præſtat uſucapiendi conditionem contra dominum verum,vt in legibus hic allegatis in prin. gloſ. Aut quæritur,
vtrum lucretur fructus,& diſtinguitur inter fructus naturales,&
illos non lucratur,& induſtriales,& illos bene lucratur, & non tenetur eos reſtituere,vt ſ.de uſuris.l.fructus. & de do. inter vir. &
vx.l.de fructibus . quia in fructib. induſtrialibus acquirendis error
iuris benè prodeſt,quia excuſat a dolo,& mala fide, vt l. ſed & ſi.
§.ſcir.de petitio.hęre.ſ.Aut quæritur,an teneatur ad reſtitutionẽ
rei,& diſtinguitur,an ſit perempta,& non ſit factus locupletior,
& non tenetur multominus,quàm quando ſciuit eam nõ ualere.
Aut extat,uel eſt factus locupletior, & catenus tenetur reſtituere,ſi donatio non fuit confirmata morte donantis,ut in legib.
allegatis hic in fin.gloſ.Quid autem de expenſis factis in re donata.dic,ut ĩ.de doli excep.l.cum uir.

LEX XVII.

SI quis vi de poſſeſsione. †Nõ dr̃ quis per
didiſſe illud ad quod recuperandum habet actionẽ
hoc d.Et eſt huius effectus,quòd computatur in bonis ſuis.ut ſupra titu.j.l.rem in bonis. & quia poteſt pro illa re conueniri per hæ.ac ſi eam haberet apud ſe. ut l. quod ſi idem §. Iul.

ſupra de

ſupra de pet.hę.per quas leges debet hic poni caſus, ſed quo ad alios effectus, de quibus in glo.benè videtur perdidiſſe.

---

1 *Sola uel nuda voluntate non perdit quis dominium rei ſuæ, ſed poſſeſsionem bene perdit etiam ſi ſit in ipſo fundo vel re.*
2 *Fragilior, & debilior eſt poſseſsio, quàm dominium.*
Poſseſsio defuncti, an tranſeat in hæredem.
3 *Res corporalis, nuda proprietas, vſusfructus.*
Poßeſsio, dominium & fundus, an & qualiter differant, & quando circa idem concurrant,
4 *Dominium quotuplex ſit.*

1 §. **Differentia inter.** †Sola vel nuda voluntate nō perdit qs dominiū rei ſuę, ſed poſſeſſionem benè perdit, etiā ſi ſit in ipſo fundo vel re.
2 h.d.†Et ſemper allegat, ꝙ fragilior, & debilior eſt poſſeſſio q̄ dominiū, licet poſſeſſio dicatur ius, ſicut & dominiū, vt ꝭ.eo.tit.l.peregrè.in prin.Itē quia per mortē dñi non extinguiť dominiū, ſed remanet in hereditate, & poſtea tranſit in hr̄dē illud idem, quod erat apud defunctū.Sed poſſeſſio defuncti benè extinguiť, & nō tranſit in hr̄ditatem, & ſi poſtea heres apprehendat, dr̄ noua poſſeſſio, nō vetus, quæ erat apud defunctū, vt l.j.§.Scęuola.ꝭ.ſi quis teſt.libe.eſſe iuſſus fue.Non ſic in poſſeſſione rei eccleſiaſticæ q̄ non extinguitur per mortem prælati, ſed remanet apud eccleſiā, & tranſit poſtea illa eadem ad ſucceſſorē, iuxta plenè not.per Inno.in c.cū ſuper, de cā poſſ.& propric.In glo.ibi, (prima placet.) idē tenet gloſſ.in l.j.ꝭ.pro derelict.ſed Dy.& Bart.tenent tertiā ſolutionē ſ.proximè præcedentē, & etiā id quod dr̄ in fi. glo. ꝙ hoc debet intelligi, qñ voluit a ſe abdicare dominiū & non poſſeſſionē, quo caſu nec poſſeſſionē abdicat a ſe, quia non vult, nec dominiū, quia non pōt retenta poſſeſſione.Si aūt cōſtaret, ꝙ voluit poſſeſſionē perdere, & ēt dominiū tunc ēt illud perderet, quia diceretˀ habere rē pro derelicta.Quid aūt, ſi nō conſtat, quē animū habuerit circa poſſeſſionē, cōſtat tñ, ꝙ habuit animū perdēdi dominiū.glo.hic in ver.ſed oppono, tenet ꝙ nec poſſeſſio perdatur, nec dñium per iſtum tex. Dy.& Barto.ecōtra, ꝙ imò vtrunque ꝑditur, quia qui vult vnū, cenſetur ēt velle aliud, ſine quo illud eſſe non pōt, vt l.illud.de acquir.here.Tu potes diſtinguere, aut diſceſſit de fundo, & procedit dictū Dy.& Bart. ut in prima ſolutione glo.Aut non diſceſſit, & tūc procedit dictū gl.Et prædicta procedunt, qñ cōſtat ꝙ quis vult abdicare dñium a ſe principaliter, nec apparet ꝙ velit transferre in aliq̄ perſonā certā, vel incertā, & quęritur an abdicet?Nam diſtinguitur, aut cōſtat ꝙ uoluit hr̄e pro derelicto, & abdicat a ſe poſſeſſionē, & dñium, ēt ſi ſit in fundo. Aut hoc non dixit, & tunc diſtinguitur vt ſ.dixi. Aut conſtat ꝙ uoluit a ſe abdicare poſſeſsionē, & idem.Aut cōſtat ꝙ voluit retinere, & nō perdit poſ.nec dñium. Aut dubitatur, & tūc aut diſceſſit de fundo, aut non.Si aūt apparet, ꝙ uoluit transferre in aliq̄ ꝑſonam certā, vel incertā, tunc nō abdicatur a ſe dñium, niſi in illā ꝑſonam transferatur, vt l.nec vtile ſ.ex quib.cau.maio.& no.ꝭ.ꝑ derelic.l.ſi id quod, in vltima glo.Adde quod no.in c.cū dilectus. de accu.Alteri aūt nō acquiritur, qñ voluit transferre perſonam certā, niſi præcedat cā habilis, licèt transferatˀ poſſeſsio. vt ſ.tit.j.l.nunq̄ nuda.& ſ.eo.l.j.§.ſi vir.ſed qñ in perſonā incertā, nō requiritur alia cauſa, niſi ꝙ iactet in vulgus, & ꝙ aliquis accipiat, vt ſ.tit.j.qua ratione.§.pe.& quod no.ꝭ.pro derelic l.ſi id quod. Qualiter
3 autem perdatˀ poſſeſsio.dic vt no.ſ.eo.l.j.in ij.glo. mag.† Vltimò pro declaratione eorū q̄ tanguntur hic per Bart.notandū, ꝙ nos habemus plura, quorū vnū non eſt aliud, tñ oīa concurrunt circa eandē rē.Primo habemus ipſam rē corporalē, q̄ nō eſt ius, ſed conſiſtit in facto & in corpore. Itē habemus proprietatē nudā, item vſumfr.itē poſſeſsionē, & iſta ſunt iura diſcreta inter ſe, vt ꝭ.e.l.permiſceri.itē habemus dñium, & iſtud ēt eſt ius concretum ex duobus primis.ſ.proprietate nuda, & vſufr. & iō quodlibet illorū dr̄ pars dñi ſubſtantialis, nō quantitatiua, ſicut paries & tectū dñr pars domus ſubſtantialis, vt ſ.de vſufr.l.iiij.largè tñ loquēdo, & impropriè dr̄ dñium, ēt ſolius proprietatis nudæ, vt C.de proba.l.proprietatis.& ſ.qui.mo.vſufru.amit.l.ſi tibi, ubi dr̄ dominiū proprietatis.Itē ēt dñium ſolius vſufr.vt l.q vſumfr.ſ. ſi vſufr.pe.& eodē mō poſſet dici dñiū ſolius poſſeſsionis; quia q poſſeſsionē hēt, debet hr̄e dñium ipſius, arg.dictarū legū, tñ impropriè loquēdo, qa ꝓpriè ꝯſiſtit ex proprietate, & vſufr. & dr̄ ius quoddā pfectè diſponēdi de re pro libito voluntatis, l.in re mandata, C.mandati.Habemus ēt hoc vocabulū. fundus. qui cōplectitur dñium, & ſic proprietatē, & vſumfr.& ēt ipſam rē corporalem, & ſic nō conſiſtit merè in iure, ſed ēt in corpore, vt ꝭ.de verb.obl.l.qui vſumfru.& in hoc differt a dñio, non tñ cōplectitur poſſeſsio
4 nē, quia pōt eſſe fundus meus, & tñ non poſsideo.†Itē ſcias, ꝙ dominiū eſt duplex.ſ.directū & vtile, tñ de vtili non habemus de iure veteri digeſtorū aliq̄ mentionē, licèt habeamus mentionē de vtili actione in rē in multis locis, vt ſ.de rei vēd.l.ſi culpa. & ff. ſi ager.vectil.vel emphyt.pe.l.j.& ꝓp hoc Vltramontani dicebāt nō eſſe niſi vnū dñium.ſ.directū, qa nō ſequiť; habeo vti ē rei vend. ergo habeo vtile dñium, qđ ēt patet ex not.in d.l.ſi culpa ꝑ Bart. ſm Dy.qui dixit ꝙ ſi ceditur mihi rei ven.habeo vtilem rei vendi-
a ca.[a] & tñ non habeo dñium quouſque ſim adeptus ipſam rē, vt l.eius rei, & qđ ibi not.eo.tit.Bart.tñ hic tenet ꝯrium ꝑ aliquos tex.& rōnes, ꝙ imò ſit duplex dñium, & pro hoc habemus tex. quē Bart.nō allegat in authētica.ſi verò dñs tēporalis.C.de hæreticis. ubi fit mentio de dñio ſuꝑiori, & inferiori, & inferius dr̄ dñium vtile, & iſtud eſt duplex.Quoddā qđ ꝯriatur directo, & illi ꝑfertˀ, ut eſt illud, quod hr̄ ex ꝑſcriptione longi tꝑis, ut no.in authen.niſi tricennalis.C.de bo.mater.Quoddā quod ſubalternatˀ directo, vt eſt illud quod hēt emphyteuta, ſuperficiarius, feudatarius, & qui conduxit ad non modicū tp̄s, ut in c.j.de inueſtitura de reb.ali.facta in uſib.feudorum.& no.in c.j.de capitulis Conradi.

ADDITIONES.

a ¶Rei vend. Adde vt per Do.de Ro.deciſ.ſuis.de alie.iud.mutan. cauſa facta.ubi in ij.col.de hoc tractant.

LEX XVIII.

1 *Eius quod meo nomine poſſideo poſſum alium facere poſſeſſorem ſolis verbis conſtituendo me illius nomine poſſidere.*
2 *Qualiter dicatur quis mutare cauſam poſſeſſionis.*
3 *Ille dicitur ſimpliciter, qui poſſidet nomine ſuo.*
Caſus in quibus procedit iſta lex.

1 **Quod meo nomine.** †Eius qđ meo[b]
b nomine poſsideo poſſum aliū facere poſſeſſorē ſolis uerbis conſtituendo me illius nomine poſsidere. h. d. Vel ab ipſo ꝯducendo, ut ꝭ.eo.l.q bona.in prin.& iſtis caſib. transfero in illū omnē poſſeſsionē, q̄ erat apud me, & ego remaneo in nuda detētatione, & ſic dr̄ ille poſsidere ciuiliter animo ſuo, & naturaliter corpore meo. Vel ab ipſo precario rogando, & tūc transfero in ipſum oēm poſſeſsionē q̄ erat apud me, ſed eodē inſtanti re tranſfertˀ in me naturalis, & apud ipſum remanet ciuilis, ut ꝭ.eo.l.interdū.in prin.cū ibi not.Et primo poniť hic unū dictū uſque ibi.(nec enim.)Scđo ſubtiliter rñdet trib. obiectionib. q̄ poſſent fieri uſq; ibi, (ſi ꝓcurator.)Tertio probat id quo dixerat in ſecunda reſpōſione, licet Bart.dicat ꝙ ibi rñdet ad quartā obiectionē.Sed quod
2 dixi, plus placet ſi benè inſpiciatur litera. ¶ † In tex.ibi, (nec enim muto mihi cām poſſeſsionis.) nā ille dr̄ mutare, q retenta poſſeſſione q̄ habebat ex una cā, vult deſinere habere ex altera cōtinuādo, & hoc facere non pōt, quia fieret ꝯ rlam ueterum, ut ꝭ.l.proxi.§.j.ſed hic nō retinet, imò deſinit poſsidere, & ſic non fit ꝯ illā regulā.¶In tex.ibi.(miniſterio meo.) poteſt intelligi. ſ. uerbaliter, cū conſtituo me tuo nomine poſsidere, & ēt corporaliter, quia remaneo in poſſeſsione facti, & ſic actus meus corporalis reputatur tuus, uel alterius nomine tuo, & ad hoc probandū ſubijcitˀ hic uer.procurator.&c.qa hic in poſſeſsione q̄ per procuratorē acquiritur inſtr̄m corporale ꝓcuratoris reputatur inſtr̄m dñi, & dño immediatè acquiritur, nec facit reſidentiā apud procurato-
3 rē.¶†In tex.ibi.(nec idē eſt poſsidere.).ſ.ſimplr, & ſic no. ꝙ ille dr̄ ſimplr poſsidere, qui poſsidet nomine ſuo, quia tunc iſta poſſeſſio eſt apud eū Sed qñ poſsidet alieno noīe non dr̄ propriè poſsidere, nec poſſeſsio non eſt apud eū, ſed apud illū cuius noīe poſſidet, ipſe uerò eſt in poſſeſsione Et aliud ē poſsidere, aliud in poſſeſsione eſſe, ut ſ.eo.l.ſi quis in te. ¶ Et notandū ꝙ iſta l. procedit in quatuor, uel quinque caſib.Primo qñ poſsidebā ciuiliter, & naturaliter animo & corpore meo, tunc transfero in te alias poſſeſſiones.Secundo qñ poſsidebam tñ naturaliter, & tūc illā trāsfero ſine dubio.Sed an transferā ēt ciuilē, quæ erat apud aliū, & ſic illū priuē ſua ciuili?dic ut ꝭ.e.l.interdū.§.fi. Itē tertio procedit, qñ habebam ciuilē tñ, & alius naturalē, puta uſufructuarius, uel ingreſſus clandeſtinè, & tunc transfero ciuilē tñ, ut l.qdam mulier. de rei uendi.nō naturalē, qa illi ꝑiudicare non poſſum ita de facili in naturali, ſicut in ciuili.ar.eius quod not.in l.j.§.non aūt ꝭ. de ui & ui arma.in glo.Poteſt ēt procedere quarto caſu, qñ ciuilē habebā per me, naturalē per aliū, ut per colonū, uel per procuratorē, & tunc transfero ambas per iſtū actū fictū, ſicut transferrē per uerā traditionē, ut notauit glo.ſingularis in d.§.non aūt. & ita intelligunt hic. Doct. Sed ſi nō interueniret uera uel ficta traditio, licèt interueniret uoluntas perdendi poſſeſsionem, ēt coacta uel non coacta, non perderem iſto caſu poſſeſsionem, ēt ciuilem q̄ retineo animo meo, & hic eſt tex.cum gl.in l peregrè.§.quibus. ꝭ.eo.Quid autem ſi habebam ciuilem, & naturalem animo & corpore alieno ut in re peculiari?puto idem quod in præcedēti, quia eadem eſt rō in utraque, quæ eſt in una. Quid aūt, ſi tñ detinebā nomine Titii poſſeſſoris, quia conduxeram ab illo, & nunc conſtituo me tuo nomine poſsidere, an in te transferam poſſeſsionē? vr ꝙ ſic, per l.iij.§.ſi ſeruus.ſ.eo.uer.ſed alij.Sed ꝯtrariū eſt uerius, quia ibi qñ uerè traderē, & tunc priuarem locatorem omni poſſeſsione

ADDITIO.

b ¶Quod meo.Dicit Bal.conſ.cccxxj.ꝙ hic eſt caſus a contrario ſenſu, ꝙ autor vendens & conſtituens ſe precario nomine emptoris poſſidere, non transfert poſſeſſionem.

ſeſſione,ſecus ſi ficte ab alio cōducendo,vel illius noie conſtituē do poſſidere,vt).eo.l.quamuis.§.j.¶Vltimò gl. j. hic requirit, ꝙ alia duo cōcurrant.ſ.ꝙ pręcedat iuſta cā.i. titu. item voluntas & animus illius,cuius noie conſtituo me poſſidere.Hoc ſm eſt verum,ſed primū reprehenditur per Dy.nam illud procedit in dn̄o, vt l.nunq̄ nuda.ſ.tit.j.ſed poſſeſſio benè pōt transferri in alium ſine iuſta cauſa,vt ſ.eo.l.j.§.ſi vir.Iacob.de Are.ſuſtinet glo. quia illud eſt verum per veram traditionem,nō ſic per fictam, vt in hac glo.notabili.Bart.diſtinguit,aut eram dn̄s, & procedit dictū glo. & Iac.de Arena,vt ſicut non poſſum transferre dn̄ium ſine iuſta cauſa,ita nec poſſeſsionem per fictam traditionem, vt l.ei a quo).titu.j.licèt verā ſic,vt in §.ſi vir.aut non eram dn̄s,& tūc per veram,& etiam per fictam poſſum,& habet locum dictum Dy.per l.ſi rem aliq̄.).eo. ¶Item ſcias, ꝙ iſte modus transferrendi poſſeſsionem eſt ciuilis, non naturalis, & eſt modus fictus non verus,no.in l.ab emptione.ſ.de pac. i.ficta traditio, poſſeſsio tn̄ quæ acquiritur ex iſto modo ficto eſt vera poſſeſsio, vt not.in l.ſi is qui pro empt.).tit.j.per Bart. Et quia nō pōt procurator alicui immediatè acquirere,niſi per actum naturalem,non per ciuilē, vt l. ea quę ciuiliter.ſ.titu.j.ſi conſtituerem me poſsidere tuo procuratori,nomine tuo recipienti, non q̄retur tibi poſſeſſio per hunc actum ciuilem,per not.per Pe.in l.j. C. per quas perſonas nobis acquiritur.de hoc dic,vt not.in d.l.ſi is qui pro emptore. per Bar. qui vr̄ aliter loqui,licèt ſequatur Petrum.

§. Si furioſo quem. Licet poſſeſsio non acquirat̄ ei cui trado,tn̄ a me abdicat̄. h.d.ſecus in dominio,vt dixi in l.prece.§.dn̄a.in glo.j. ¶ Itē in poſſeſsione idē,qn̄ non tradidi,ſed mādaui tradi, vt per hoc mādatū non abdicetur a me, quouſque tradat̄, eſt caſus in l. cū fundum. de vi & vi arma.de qua oppo. glo. ¶ Itē procedit hoc,qn̄ ille cui tradidi,nec cōſentit,nec diſſentit,ſecus ſi diſſentit, tunc a me recedit,vt).eod.l.ſi me in vacuam.de qua oppo.glo.ij.

§. Si venditorem. Per ſolū aſpectū acquiritur poſſeſsio interueniēte tradōne poſſeſſoris.h.d.Dic vt in l.j.ī prin.& vltima glo.ſ.e.& §.ſi iuſſerim.

§. Si dum in alia. ¶Ingreſſus fundum, cuius nulla poſſeſsio vacat,nullā acquirit,niſi ingrediat̄ cū tanta potentia,ꝙ expelli nō poſsit, quia tūc acquirit ſolum quo ad illum locum, vbi corporaliter ſtat ignorante alio poſſeſſore.h.d.Et eſt caſus ſingularis per quem declaratur. §. q̄ ad nūd.nas.& uide quod no.Inn.in c.cū dilectus.de capel. mon. vbi alle.iſtum tex.& loquitur hic,qn̄ ignorabat eum ingreſſum ille,q̄ ciuiliter & nāliter poſsidebat.Si aūt ſciret,tūc in vl.caſu, qn̄ fuit ingreſſus cū tanta potentia,ꝙ non poterat expelli, perderet ille poſſeſsionē vtranq;,q̄a vel fuit ſuſpectus ſe poſſe repelli, vel debuit ſuſpicari,vt no.ſ.eo.l.clā poſsidere.in iij.glo.

LEX XIX.

QVi bona fide. Si poſſeſſor cōduxit rem a non poſſeſſore, trāſfert in illū poſſeſsionē q̄ habet.h. d. Et ipſe remanet in nuda detentatione, vt ſ.eo.l.ſi quis ante.ratio patet ex l.pręcedenti in prin. ¶In tex.ibi.(a dn̄o.)idem ſi a non dn̄o, quia eadē eſt rō. Adde ꝙ ēt ſi nullā poſſeſsionem habebat ille qui cōduxit a nō poſſeſſore,transfert interdū in illū poſſeſsionē ſi illa poſſeſſio vacabat,ut in re hr̄ditaria,q̄ quis a vero hærede nōdum poſſidente ↄduxit,qui vr̄ eius nomine poſſeſsionē ingreſſus, vt). e.l. qui vniuerſas.§.quod per colonum.in fi.

§. Quod ſcriptum eſt. ¶Poſsidens ex una cā nō poteſt ſolo animo poſſeſsione retenta poſsidere ex illa cā & incipere poſsidere ex altera,ſecus ſi poſ.dimittat.h.d.Sed ſi nollet deſinere poſsidere ex una,ſed alterā accumulare cū illa,bn̄ pōt,ut ſ e.l. iij. §.ex plurimis. ¶In tex. ibi,(hoc ſolū ſtatuit.).ſ.in aīo ſuo nulla intereueniēte cā intrinſeca,& ſic uult mutare qualitatē poſſeſsionis,nō ſubam,ut ex ſequentib.pȝ.Et ex hoc ſiue ambę cāę ſint iuſtæ,ut hic,ſiue ambæ iniuſtæ,ut no.ſ.e.l.clā poſsi.§.fi.in gl.ſiue una iuſta, altera īiuſta,ut in prin.illius l.idē ſi detētationē merā uellet mutare in poſſeſsionem,ut ſ.eo.l.iij.§.illud.q̄d dic plene,ut C.e.l.cū nemo.in gl.

LEX XX.

SI quis rem quam. ¶Denegās reſtituere rē,q̄ poſsidet alieno noie,ſi cām iuſtā h̄et, nō priuat illū poſſeſsione, nec eā interuertit,ſecus ſi non h̄et iuſtā cām.h.d. ¶In tex.ibi,(aliàs.)ideſt qn̄que Ray. ¶In tex.ibi,(nā.)nec arguit de illo, q̄ denegat reſtituere mihi,cū poſsideat meo noie, ad illū qui denegat reſtituere alteri de mandato meo repoſcenti.

LEX XXI.

1 *Qui rem quam poſsidet,a non poſsidente rogauit precario, eodem inſtāti transfert in illum poſseſsionē,quā habet,& ab illo in ipſum reuertitur.*
2 *Quis dicatur poſsidere pro hærede.*
3 *Venditor ſi conſtituat ſe nomine emptoris poſsidere,uel precario nomine emptoris poſsidere,quid operentur iſta uerba.*

1 **INterdum eius.** ¶†Qui rē q̄ poſsidet, a nō poſsidēte rogauit p̄cario,eodē inſtanti transfert in illū poſſeſsionē, q̄ habet,& ab illo in ipſum reuertit̄.h.d.in effectu.Et ſic attēto ordine intellectus,tranſlatio p̄cedit,& reuerſio ſequitur,ſed non attento ordine tēporis,quia eodē inſtanti,& momento hæc fiunt.Et differt hoc prin.a l. quod meo.§.q̄ bona.in prin.ſ.e.quia ibi ſimpliciter cōſtituit ſe poſsidere noie alterius nō poſsidentis,& ſic remanet in ſola detētatione.& nulla poſſeſio ad ipſum reuertitur, ſed hic precario rogauit, de cuius natura eſt, ꝙ ſaltē naturalē poſſeſionē h̄eat, niſi aliud ſit actū,ut l.& h̄ēt.§.eū qui. cū ibi not.).de precario. & iō ſaltē naturalis poſſeſsio reuertit̄ ad ipſum,& apud illū a quo rogauit remanet ciuilis,& hoc ſi ipſe anteq̄ rogaret ciuiliter & naturaliter poſsidebat. Si aūt naturaliter tm̄,illā trāsfert,ut in fi.huius l.& illa eadem ad illū reuertitur, ut no.in fi.ſ.eo. l.iij.§.ex ↄrio.in fi.gl.mag. An aūt transferat ciuilē,quæ erat penes aliū,& ſic ipſum priuet?diſtingue,ut dicam in §.fi.huius l.quid aūt ſi habebat ciuilē tm̄?ur̄ ꝙ illā ſolam transferat,& illa ſola reuertat̄, ut precarii rogatio aliquid operet̄,licèt rt̄r apud ↄcedentem remaneat ciuilis. ¶ In glo.j.ibi, (ſed dic dari ei qualitatē.)ut dic ꝙ imò ſubſtantiam,quia rogans precario deſinit poſsidere,& transfert poſſeſsionem in cōcedentē,& ille transfert poſtea in illum, ut in gl.ſeq.in uerſi.ſed an rogans.quæ melius loquitur,& ſic nō eſt uerū,ꝙ det,quod non habeat,imò habebat tp̄e quo dabat.i.ↄcedebar,quia in ipſo actu ↄcedēdi acquiſiuit .Sed anteq̄ perueniret ad illū actum,nō habebat,& ita uoluit gl.in illo uerſi.dum exponit. ſ.ante conceſsionem ¶ † In glo. ſeq.in prin.ibi(ſed qūo uſucapit pro hærede.(quia innuit hic text. ꝙ poteſt uſucapere,dū dicit anteq̄ dn̄s fieret,&c.ſed ſi nō erat uerus hæres,quod patet, quia dr̄ ꝙ poſsidebat pro hęr.& ille dr̄ poſsidere pro hærede, qui nō eſt uerus hr̄s, ſed poſsidet tanq̄ hæres,ut l.pro hęrede.ſ.de pe.hære.ergo non habet titulū pro hr̄de.Sed hic nō habet uerum, ſed putatiuū iuſta ignorantia cōcurrēte,q̄ tn̄ ualet quantū uerus, ut in glo.uel dic ꝙ erat uerus hæres unius nō dn̄i,& a uero hr̄de dn̄i precario rogauit, & tunc nō obſt.ↄriū, quia titulū habebat.Vel tenendo primam,ꝙ non erat uerus hæres intellige text. ꝙ poterat fieri dominus nō p uſucapionē, uel pręſcriptionē,ſed per aliū
3 modū,& quælibet iſtarū eſt bona:†Vltimò Bart.hic dicit vnū verbum,quod ſemp allegatur,quia quotidie in inſtr̄is uenditionum uenditor conſtituit ſe nomine emptoris poſsidere, ſeu precario
a noie emptoris poſsidere.quid operant̄ iſta verba, certè ſi non diceret p̄cario,trāſferret ambas poſſeſsiones in emptorē, & ipſe remaneret detentator,ſicut colonus. ¶Sed ſi dicat precario,remanet apud ipſum uēditorem naturalis poſſeſsio, & ciuilis apud emptorem, & poteſt emptor reuocare precarium, & poſt reuocationem uenditor non poſsideret iuſtè,ſ.eo.l.Pompo.§.ſi is.Et ad de not.in l.ab emptione.ſ.de pac.

ADDITIO.

a ¶Emptoris.Quid operentur vide per Alex.conſ.xxvij.

1 *Res capta ex naufra.uel ex iactu non pōt uſucapi per capientem,quia deficit ti.ſi non fuit habita pro derelicto,nec per alium, qui habuit cauſam ab eo, ſi ipſe ſciebat naufragium uel iactum:quia fuit effecta furtiua.*
2 *Res quæ occupantur ab aqua,& illæ quæ capiuntur ab hoſtibus,an æquiparentur,ut ſint in deperdito.*
3 *Emphyteuta ſi propter guerram & timorem inimicorum nunquam coluit,uel colere potuit rem emphyteuticam, & ſic nullos fructus percepit,an teneatur ad penſionem.*

1 **§. Quod ex naufragio.** †Res capta ex naufra. uel ex iactu non pōt uſucapi p capiētē,q̄a deficit ti.ſi nō fuit habita p derelicto, nec p aliū,q̄ habuerit cām ab eo,ſi ipſe ſciebat naufragium uel iactū:q̄a fuit effecta furtiua.h.d.in effec.tex.cū gl.Si aūt fuiſſet habita p derelicto,(q̄d aliqn̄ ↄtingit in iactu, ut l.ſal.§.ſi iactum.). de fur.& ibi nō.)tūc ſi ille q̄ iecit,erat dn̄s,capiens ſtatim efficit̄ dn̄s. Si nō erat dn̄s,acq̄rit uſucapiendi ↄdōnem Et ita intelligo gl.fi.hic. in illo ergo,q̄ cępit nō diſtinguit̄ ſciuerit,uel ignorauerit rē fuiſſe expulſā ex naufragio,uel iactatā timore p̄iculi,q̄a ēt ſi ignorat,nō uſucapit,q̄a nō h̄ēt titulū,ſi nō fuit habita p derelicto.Sed ſi habita fuit, tūc dicut ſ.q̄a uel ſtatim efficit̄ dn̄s,vel incipit uſucapere,ſed in eo q̄ h̄ēt cām ab illo,& ſic h̄ēt titulū diſtinguit̄,utrū ille q̄ ti.dedit,ſciuerit,uel ignorauerit;primo caſu nō uſucapit̄:q̄a fuit effecta fur-
2 tiua:ſcd̄o ſic,q̄a nō ē furtiua,nec deficit tit.†Vlti. Ia. de Ra. ut refert Cyn.in l.j.C.de iure emphy.inducit iſtū text.dū dicit, ꝙ tales res ſunt in dep̄dito,q̄ occupant̄ ab aqua,& alibi hr̄, ꝙ tales res,& illæ q̄ capiunt̄ ab hoſtib.æq̄parant̄,ut).de bo.auth.iud.poſſ.l.cū u-
3 nus.§.fin.†ꝙ ſi emphyteuta pp̄ guerrā & timorē inimicorū nunquā coluit,uel colere potuit rē emphyteuticā, & ſic nullos p̄cep-
b pit,non teneat̄ penſionem.[b] dubiū erat:quia ipſe tenetur,niſi res, in to-

ADDITIO.

b ¶Penſionem. Adde Ludo.Rom.conſ.ccclxix.Pe.de Anch.conſ.ccl.

in totū pereat,& ſic ſi pereat ꝑ parte,vt hr̄ in d.l.i.ſed hic non vr̄ perēpta,licet nō fuerit cultiuata.Ipſe dicit ꝯrium per hūc tex.quaſi idē ſit eſſe perēptā vel habitā ꝑ deperdita,& dictū ſuū eſt vtile,& quotidianū,licèt in directo ſit ſatis extraneū,qa aliud eſt rē eſſe peremptā,quo caſu non ſperat̄ recuperari, vt ſi fundus caſmate perijt,aliud eſt in deperdito,qa ſperat̄ recuperari,tn̄ Bar.hic vr̄ illud dictū tenere tanq̄ ęquū,non tn̄ facit rōnem q̄ ſ.dixi.

§.Qui alienam rem.

¶Qui primo rogat precario,poſtea ꝯducit eandem rē ab eodē,cenſet̄ à precario receſſiſſe, & poſſeſſionē q̄ habebat ex illo in locatorē tranſtuliſſe.h.d.ſm primā lec.glo.& tunc dic vt ſ.e.l.ſi quis ante.vbi ponit̄ iſte caſus.Scd̄m aliā lect. dicit,ꝙ qui primo rogauit ꝑcario a poſſeſſore,poſtea cōduxit à non poſſeſſore poſſeſſionē,q̄ ex precario habebat,in illū locatorem transfert.h.d.Et tunc expone tex.ibi precario rogauit.ſ.ab illo qui ciuiliter,& nāliter poſſideat,& ſic acquiſiuit nālem, & apud concedentē remanſit ciuilis,vt no.in l.& hēt.§.eū qui.ꝭ.de preca.& dum poſtea ſubdit,ſi eandē rē a dn̄o,ſupple,nō poſſeſſore,& idē ſi cōduxiſſet ab alio nō dn̄o,nec poſſeſſore.Vn̄ non eſt fienda dr̄ia,an aliquis illorū fuerit dn̄s,uel neuter ſm verū intellm. Sed dubium eſt hoc caſu,qn̄ primo rogaui precario, ab uno poſſeſſore, & ſic remanſit apud eū ciuilis,& ego acquiſiui nālem,poſtea conduco ab alio non poſſeſſore,certū eſt,ꝙ illa nālis in illū transfert̄.Sed utrū priuē illū,qui mihi conceſſit precario ſua ciuili, & ſic transfert̄ ēt iſta in ſm iure quodāmō accreſcendi,poſtq̄ apud eū eſt nālis, iuxta not.ſ.eo.l.ſed & ſi nolit.Gl.notabiliter hic tenet,ꝙ ſic ꝑ l.peregrè.§.qbus.ꝭ.e.Sed.ille §.nihil facit:qa loquit̄ qn̄ colonus, vel inquilinus expellit̄,vel qn̄ ipſe verè tradit alteri aīo priuandi locatorē poſſeſſione.Sed qn̄ ipſe nō expellit̄ nec verè tradit, ſed ficte cōducendo ab altero,tunc ēt ſi illi penſionem ſoluat,non priuat primū locatorem ſua poſſeſſione,vt eſt caſus ſingularis.ꝭ.e.l.q̄uis.§.j.Dyn.& Bar.ſuſtinent iſtā gl.quia illud uerū in ſimplici colono, qui nullo mō poſſidet,ſed detinet.gl.verò loquitur in eo qui hēt precario,& ſic poſſidet nāliter,vnde tunc conducendo ab altero transfert in illū nālem,& priuat illum qui ſibi conceſſerat ſua ciuili,quaſi iſta nālis ſit potentior ad trahēdum ad ſe illam ciuilē ēt per actū fictum,q̄ ſit nuda detentatio. Et hoc perpetuò tene menti: quia non eſt alibi iſta glo.Sed ego limito, vt procedant in eo qui
a habebat naturalem ex ꝯtu precarij,& ſic nullum ius[a] habebat in re,ſed ſolā poſſeſſionem nālem,q̄ videbat̄ tenere nomine concedentis,cum eſſet in poteſtate illius reuocare precarium, & iō ciuilis vr̄ requieſcere in nāli & per ꝯn̄s tranſlata nāli transfertur ciuilis.Sed ſi poneremus,ꝙ haberet ius in re, vt vſufructuarius, tunc ille nālem habebat ſuo noīe,non proprietarij, & ſi ipſe expelleretur,vel verè traderet fundū alteri,nō priuaret ꝓprietariū ſua ciuili:quia tūc ciuilis non vr̄ requieſcere in nāli,vt eſt gl.ſingularis.in l.j.in fi.ſ.vſufr.quemadm.ca.eadē rōne,& fortius dico, ꝙ ſi traderet ficte conducendo ab altero,non priuaret proprietarium ſua ciuili,ad quod uide l.Pomp.ſ.qui.mo.vſufr.amit.

ADDITIO.

a ¶Nullū ius.Adde qđ uoluit Old.ꝯſ.cxxxviij.ubi ponit aliqd de precario.

LEX XXII.

NOn videtur.

¶Sicut ille,qui poſſeſſionem perdit,non vr̄ perdidiſſe,ſi habet interdictum vel actionem ad eam recuperandā vt ſupra eodem.l.ſi quis vi.ita qui poſſeſſionem acquiſiuit,non vr̄ acquiſiuiſſe,ſi tenet̄ aliquo interdicto,uel actione ad eam reſtituēdā,hoc dicit textus cum gl.Intellige quo ad effectū, de quo ibi dixi,ſ.vtrum computetur in bonis ſuis,vel non.

LEX XXIII.

CVm hæredes.

¶Per aditionem hæreditatis omnia iura,q̄ erāt apud defunctum,& per mortem non fuerunt extincta,ipſo iure tranſeunt in hæredem,ſed poſſeſſio non:quia licèt illa ſit ius,tamē per mortem poſſeſſio defuncti fuit extincta, ideo neceſſe habet hæres iterum poſſeſſionem apprehendere,& erit noua poſſeſſio:nam vetus erat apud defunctum.hoc dicit in effectu text.cum ſuppletionibus neceſſarijs. Ratio autem quare poſſeſſio defuncti extinguitur per mortem & non alia iura,vt dominium & actiones actiuè & paſſiuè, eſt, quia poſſeſſio licèt ſit ius,tamen habet plurimum facti: quia non retinetur, niſi animo;vel corpore,& ſic oportet ad hoc factum interuenire,ꝙ ad-
b ſit animus,aut corpus.Sed illo mortuo[b] neutrum adeſt. Sed alia iura,vt dominium,& actiones nihil facti habent admixtum: quia retinentur etiam ſine animo,vel actu corporali, & ab ignorante, & pro iſta ratione facit.§.ſequens.¶In tex.ibi:(ad nos tranſeunt.) Et iſte tranſitus eſt mere de iure ciuili poſitiuo: quia non interuenit aliquis actus naturalis,& ideo gl.in l.j.ſ.tit.j.dicit, ꝙ iſta eſt acquſitio de iure ciuili,& iſtud eſt vtile: quia Princeps non poteſt auferre alicui dominium quæſitum de iure natu.vel gen. niſi ex cā publicæ utilitatis,vt l.item ſi verberatum.§.j.de rei vend. ſed quid ſi eſt delatum mihi ius adeundi,utrum poſſit mihi Princeps illud auferre non ex cauſa publicę utilitatis? Vel quid ſi iam adiui,& ſic quæſiui dominium,vtrum poſſit mihi auferre? & his diebus alle-
c gabam[c] ꝙ ſic,per rationem predictam,ſicut poteſt auferre actiones,quæ ſunt de iure ciui.vt not.in l.fi.C.ſi cōtra ius uel uti.publi. per Doctor.& per Innocen.in c.quæ in eccleſiarum. de conſti.

ADDITIONES.

b ¶Mortuo.Dicit Old.cōſ.c.xvij.ꝙ non,ſic eſt in poſ.eccle. quia dn̄s nunquā moritur,ſed eius adminiſtrator ſic.

c ¶Allegabam.Adde eundem conſi.ccxxvij.

1 *Per fictionem poſtliminij non recuperatur poſſeſſio;ſed alia iura ſic.*
2 *Fictio, an procedat in his quæ ſunt facti,*

1 **§.In ijs qui.** ¶†Per fictionem poſt liminij non recuperatur poſſeſſio,ſed alia iura ſic.h.d. videbat̄ ꝯrium,qa ſicut per captiuitatem perditur poſſeſſio,ita perdūtur alia iura.Si ergo per reuerſionem ipſo iure recuperatur dn̄ium, & actiones fictionis poſtliminij:quia fingitur nunq̄ captus,ita ēt videbat̄ recuperari poſſeſſio.Sed ꝯrium eſt:quia alia iura ſunt mere iura;& nihil facti hn̄t admixtum:ſecus in poſſeſſione,vt dixi in prin.huius l.ideo non recuperat̄ ipſo iure, niſi interueniat actus
2 corporalis cum animo.Iſta eſt vera rō,quicquid dicat Bar.†Nec ob.ꝙ hæc fictio ſꝑ fit ſuꝑ his q̄ ſunt facti,non ſuper his q̄ ſunt iuris,vnde pōt fingi,& recuperari poſſeſſio iure poſtliminij, licèt ſit facti,cum ſuper facto ius fingat:quia fateor hoc quantū ad māmſuper qua fingit̄,nā in his q̄ ſunt iuris,non expedit fingere: qa pn̄t introduci ſm veritatē,ſed in his q̄ ſunt facti,ſic, qa illud qđ ē fcm̄, non pōt ſm veritatē non eſſe fcm̄.vel econuerſo, ſed fingi pōt,ꝙ habeatur ꝓ non facto.Quantum verò ad effectum fictionis, dico,ꝙ non fingit̄ in his q̄ ſunt facti,qa fictio non operat̄ effectū in illis:nā bene eſt verū,ꝙ fingit̄ nunq̄ captus,& in hoc fictio eſt ſuper facto;qa vere fuit captus,ſed nō hēt effectū in his q̄ ſunt facti, vt faciat recuperari poſſeſſionē ipſo iure,niſi iteruenjat factū.ſ.animus & corpus.Sed benè cooperatur in illis,in quib.non requiritur factum,vt in recuperatione dn̄ij,vel actionum, non tn̄ erit dominium fictum,vel actio ficta,immo verum,ſeu vera.

1 *Eccleſia. an poſſideat conuerſum,*
Doninus caſtri, an poſſideat uaſallos.

1 **§.Item quæro.** †Liber homo non pōt poſſideri ab eo,q ſcit ipſum liberū eſſe,ēt ſi teneat ipſum vinctū,nec ēt aliæ res per eū.h.d. Sed ꝑ illum qui credit ip-
2 ſum eſſe ſeruū,bn̄ pōt poſſidere,ut in gl.¶†In gl.ibi,(ſed an eccle-
d ſia poſſideat ꝯuerſum[d])dic ꝙ nō,idē in dn̄o caſtri:qa nō poſſidet ſuos vaſallos,quia ſunt liberi hoīes, ſed bn̄ quaſi poſſidet ius ſuperioritatis in eos,& idem in eccleſia,vt ſ.de rei vend.l.i.§.per hāc. & ꝭ.ad mu.l.de iure.& qđ in eis no.¶In gl.ibi:(itē an ratihabitio exigatur.)dic.ſ.co caſu quo rōne poſſeſſionis pōt acquirere, vt ſi credebam ipſum eſſe ſeruum meum,& acquiſiui ex re mea, vel ex opera certè ſua,tunc acquirit mihi ignoranti ſine alia ratihabitione,ſicut acquireret mihi gn̄aliter,ſi eſſet ſeruus meuus, immo ēt me inuito,ut ꝭ.de verbo.obl.l ſeruus uetante.Sed qn̄ non acquirit mihi rōne poſſeſſionis,ſed alia ratione,vt extra rē meā vel operā ſuā,aliquid faciendo meo noīe,ut dixit gl.ſ. in ver.niſi hoc gerat,& tūc bn̄ ratihabitio reqrit̄,ſi nō habebat ad hoc mandatū ſicut in quolibet alio nō poſſeſſo,vt l.ſi ego.cum ibi no. ſ. de neg. geſt.& adde ad iſtam gl.qđ no.in l.j.§.per procuratorem.ſ.eo. & l.qui mihi.ſ.de dona.

ADDITIO.

d ¶Conuerſum.Adde vt per Fed.pulchre conſi.cclxxxiij.

LEX XXIIII.

1 *Poſſeſſio iniuſte quæſita per ſeruum non acquiritur domino ,ſecus ſi fuit acquiſita iuſte.*
2 *Poſſeſſio iniuſta appellatur poſſeſſio corporalis,& poteſt ēt dici naturalis,& ciuilis.*

1 **QVod ſeruus.** †Poſſeſſio iniuſtè quæſita ꝑ ſeruū nō acquiritur dn̄o, ſecus ſi fuit acquiſita iuſtè.h.d.Et eſt notabilis lex.Idem pōt dici in filiofa. & quolibet alio ꝑ quē acquirimus rōne alicuius iuris,qđ habemus in eo,vt in monacho, ꝙ non acquirat monaſterio.Quid aūt in dn̄io iniuſtè acquiſito, certè illud non pōt acquiri,niſi adſit uoluntas dn̄i rei,vt l.id qđ noſtrum.de
e re.iur.pone exemplū in dn̄io acquiſito ex cā vſuraria[e] ubi adeſt uoluntas ſoluentis,ſi filius uel ſeruus exercuit uſuras, puto acquiri dn̄o,uel monaſterio dn̄ium,qa receſſit a primo dn̄o,& nō pōt ſtare in pendēti,ut not.in l.ſi ego de neg.geſt.unde cū non acquirat̄ ipſi monacho,vel ſeruo,neceſſariò quęritur dn̄o uel monaſterio.Sed poſſeſſio poteſt recedere a primo poſſeſſore, abſq; eo,ꝙ alicui acquirat̄,ut ſ.e.l.qđ meo.§.ſi furioſo,& iſtud fuit đ mēte gl.iij.magnæ.in fi.ſi benè inſpiciat̄.Et primo ponit̄ hic unū dictū uſq; ibi,(qm̄.)Secundo ponitur rō bimēbris uſque ibi; (ſicut.) Tertio probat

ADDITIO.

e ¶Vſuraria.Adde Angel.conſi.cclxxv.

probat ſ͞m membrum,vſque ibi:(qđ verò.) Quarto, probat pri-
2 mũ.†Not.ꝙ poſſeſſio iniuſta appellaẽ poſſeſſio corporalis, ſed ẽt
põt dici nãlis,& ciuilis,nã ſpoliator ciuilẽ,& nãlem poſſeſſionem
hẽt,ſi eſt capax,vt quia ſit liber homo,& ſic licèt ſint iniuſtæ poſ-
ſeſſiones iſtæ vno reſpectu,q̲a iniuſto modo ſunt acquiſitæ, alio
tñ reſpectu pñt dici iuſtę:quia non conſiſtunt tñ in facto ſeu a-
ctu corporali,ſed ẽt in iure,quia qualibet iſtarum dr̃ ius, vt ⁊.e.l.
peregrè.in prin.ſed qñ nõ eſt capax,q̲a ſit ſeruus fortè,tunc nullo
modo põt dici iuſta,quia apud eũ non eſt ſubſtantia poſſeſſionis
nãlis,vel ciuilis,vt ⁊.dũ dicit,ꝙ ſeruus ciuiliter poſſidere non poſ-
ſet,&c.ſed duntaxat eſt corporalis detentatio, q̃ alio mõ dr̃ nãlis,
q̲a per actum nãlem exercet, & hoc vult tex.ibi: (naturaliter te-
net,&c.)ſubſtantia vero poſſeſſionis eſt apud dñm ſi fuit acquiſi-
ta iuſtè,ſed ſi iniuſtè apud nullum eſt,vt hic in glo.magna.

LEX XXV.

SI id quod. Pone hic exemplum, ſi aliquid ti-
bi cadit, puta annulus, ſtatim per-
dis poſſeſſionem non ſolũ nãlem, de qua non eſt du
bium,ſed ẽt ciuilẽ,& hoc eſt regulare in qualibet re
mobili,cuius poſſeſſio eſt vilis & abiecta,vt ſ.e.l.rẽ.l.iij.§. Nerua fi
lius.ſecus ſi ipſam perdidiſſes intra domũ tuã,vt in d. §. Nerua. &
qđ ibi not.in gl.per l.peregrè.⁊.eo.tũc.n.perdis naturalẽ,nõ ciuilẽ;
q̲a cũ diligẽti inquiſitione poteris reperire,cũ ſcias locum in quo
2 eſt,licèt neſcias locum loci;non ſic,qñ in itinere. ¶ † Vltimò nõ.
gl.hic in fi.quæ vult in effectu,ꝙ ſolus lapſus tpis,quo quis nec ꝑ
ſe,nec per aliũ acceſſit ad fundũ, non ſit cã ꝑdendę poſſeſſionis,
nec ẽt ſola obliuio,& hoc ſ͞m ꝓbaẽ. ⁊.eo.l.ſi is q̲ aĩo. ſed vtrumq;
ſimul iunctum ſ.obliuio cũ lapſu tpis,vel ex lapſu tpis proueniẽs
a ſ.decennij bene ſufficit vt Inſtit.de vſuca.§. ꝙ aũt.& ⁊. de vſuca.l.
fur.§.j.& adde quod dicam in d.l.ſi is qui animo.

ADDITIO.

a ¶Sufficit.Adde ꝑ Anc.côſi.ccxiiij.q̲ dicit,ꝙ ſi tabellio q̲ ẽ in quaſi poſ.tab.
negligat ꝑ decẽniũ exercere offm̃,ꝙ amittit illã quaſi poſ. & uide qđ per
hanc l.voluit Spe.in ti.de peti.& poſ.§.j.verſi.not.tñ Roff.dicit tñ Ioan.
And.in addi.in §.& verſicu.pręditcto,ꝙ an ꝑer obliuionem cum curſu de
cem ann.perdatur poſ.&c.

§.Et per colonos. Licèt is qui meo noĩe poſſidet
moriatur, vel furere incipiat,
ego tñ poſſeſſionem non perdo.h.d.Et loquiẽ qñ poſſidebã aĩo,
& corpore alieno,& ſic ſu͞ba vtriuſq; poſſeſſionis tã ciuilis,q̃ nãlis
erat apud me,licèt detentatio eſſet apud aliũ meo noĩe, vt apud
colonũ,vel inquilinũ,vel ſeruũ,quẽ poſui ad cuſtodiã. Itẽ intellr,
ꝙ nõ perdo poſſeſſionẽ.ſ.ciuilẽ,ſed nãlem, eſt dr̃ia inter iſtos ca-
ſus,q̲a qñ tales moriuntur,cũ nullus ſit, qui corporaliter inſiſtat
rei,perdiẽ ſ͞m veram opi.Io.hic notatã.ſecus ſi incipiant furere,q̲a
tũc non deficit inſtr̃m corporale,& idẽ qñ alij locãt. & de hoc vl-
timo dic,vt. ⁊.eo.l.q̲ vniuerſas.§.fi.Si aũt poſſiderẽ aĩo, & corpo-
re alieno,vt per ſeruũ & cã peculiarij, tũc vr̃; ꝙ ſi ſeruus incipiat
furere perdaẽ poſſeſſio,quia nõ hẽt aĩum poſſidendi.Sed ꝯriũ eſt
verius:qui poſſidet ſuo noĩe,ꝑ hoc nõ deſinit poſſidere,vt d.l.ſi is
qui.ergo nec poſſidet ꝓ alio,ſed ſi moreretẽ, ſicut perderetẽ ciuilis
poſſeſſio,ſi ipſe eſſet liber homo,& poſſideret pro ſe, ita nunc cũ
poſſidet ꝓ alio,q̲a deficit animus & corpus.Sed cũ incipit furere,
deficit aĩus & non corpus.¶In gl.q̃ inci.(alter)ibi.⁊.e. qui vniuer-
ſas.§.fi.ſ͞m Io.hæc vera.ſ͞m Dy.Ray.& oẽs,ut no.⁊.e.l.ſi de eo.§.j.
& ꝑ rõnem q̃ ſ.dixi.quia deficit inſtr̃m naturale per qđ naturalẽ
retinebant,& per habitationem eius nõ retinetur,vt l.j.§.Scęuo-
læ.⁊.ſi quis teſta.lib.eſſe iuſſus fue.nec obſt.finis glo. de dormien-
te:quia ibi non deficit corpus ſicut in furente..

§.Quod autem ſolo animo. Per ingreſ
ſum cãde
ſtinũ non ꝑdit abſens ciuilẽ poſſeſſionẽ,quouſq; reuerſus nõ fue
rit admiſſus,& ſuſpicat⁹ ſit ſe poſſe repelli.h.d.dic vt ĩ l clã poſſide
re.§.fin.ſ.eo.& intellige,vt ibi dixi,qñ ignorabat aliũ fuiſſe ingreſ-
ſum,vt ⁊.e.l.q̃uis.ẽt ſi ſcit ingreſſus cũ magna vi,taliter,ꝙ expelli ñ
poterat.Sed poſtq̃ incipit ſcire,iſto caſu nõ ꝑderet ciuilẽ, ẽt ſi nõ
ſit ſuſpicatus ſe poſſe repelli,quia debuit ſuſpicari, & ẽt ſi adhuc
nõ fuit repulſus,vt dixi.ſ.e.l.qđ meo.§.fi.ſed ſi non cũ tanta vi, tũc
ẽt perderet extra caſus,de q̲b.hic.ſ.cũ potuit nãlem recuperare,
neglexit,nulla iuſta cã ſubſiſtente,vt. ⁊.e.l. ſi de eo. §. j. uel aliqua
ſubſiſtẽte tñ neglexit ꝑ decẽniũ,iuxta no.ꝑ gl.in prin.huius l.¶In
tex.ibi-(potior ſit illius corporalis poſſeſſio.)& ꝓ iſta opi. faciebat
id,quod videmus in ſeruo fugitiuo.quia licet non perdamus ci-
vilem poſſeſſionẽ eius anteq̃ nãlis fuerit ꝑ aliũ occupata,tñ poſtq̃
fuit occupata,bene ꝑdimus ẽt ciuilẽ,vt ſ.e.l.j.§.ꝑ ſeruũ. ſed aliud
in ſeruo,q̲ eſt res mobilis,aliud in reb.immobilib.& hoc vult dr̃e
iſte tex.ꝙ ciuilis nõ ꝑdatur poſt occupationẽ nãlis,ſicut nec etiã
perdiẽ ante occupationẽ,ut hic,& d.§.qui ad nundinas.

LEX XXVI.

LOcus certus. Pars rei certa rõne loci, vel
quotę põt poſſideri, ſecus ſi
erat vtroq; reſpectu incerta.h.d.¶In gl.mag. in fi.ibi;
(de facili poſſum fieri certus per teſtes.)iſta reſpõſio
nihil valet.Primo quia nõ eſt gñralis q̲.a.n. ſi hr̃ditas ſit delata ab
inteſt.& ignorẽ ꝓ quota portione,nec ẽt ali qñ poſſum certifica-
ri ꝑ inſpectionẽ teſti vt ſi erant alij in utero eiuſdẽ gradus mecũ,
& ignorabã quot,tñ poſſum adire ꝓ rata,q̃ me tangit in verita-
te.¶Itẽ ꝑ iſtã reſponſionẽ non tolliẽ ꝯriũ gl. dic ergo verũ eſſe, ꝙ
poſſum adire pro parte incerta,q̲a aditio conſiſtit in ſolo aĩo.Sed
poſſeſſionẽ acq̃rere non,q̲a ꝯſiſtit ẽt in actu corpali, q̲ nõ p̃t ex-
erceri circa partẽ oĩno incertã,& dũ dr̃,ſi poſſũ adire,poſſũ ẽt v-
ſucapere,qđ defunctus vſucapiebat,vt in legib.allegatis in gl.Rñ-
deẽ verũ eſſe hoc,tñ nõ rõne poſſeſſionis,q̃ habebã, q̲a ẽt ſi non
adijſſem,ipſa hr̃ditas iacẽs vſucapionẽ cõpleret ſine aliqua poſ-
ſeſſone,q̲a licèt non poſſet incipi vſucapio ſine poſſeſſione cœp-
ta,tñ ꝑ defunctũ compleẽ per hr̃ditatem iacentem,& fortius per
hr̃dem adeuntẽ,ẽt ſine poſſeſſione.vt.⁊.e.l.ceptã.adde. ⁊. de vſuc.
pro empt.l.empto.cum ibi nota.

LEX XXVII.

1 *Propter furorem ſuperuenientem non deſinit quis poſſidere.*
2 *Furioſus ꝙ cenſeatur perſiſtere in animo in quo erat ante furorem.*
Exiſtens in peccato mortali,ſi incidat in furorem.,an moriens damnetur.
3 *Dictũ legis vel ſtatuti generalis reſtringitur per rationem contentã in eis.*
1 SI is,qui animo. †Propter furorem ſuperuenien
tem non deſinit quis poſſidere.
h.d.Intelige non ſolũ nãliter,q̲a nõ deficit inſtrumentũ na-
turale,ſed nec ẽt ciuiliter,de quo magis dubiũ videbaẽ,q̲a ci-
uilis retineẽ aĩo,q̲ hic deficit.Sed rñde ꝑ ea q̃ dixi ſ.eo. l.j.§.adipiſci
mur.ſuper gl.q̲a tria ſunt conſideranda.ſ.aĩus poſſidẽdi.& iſte nõ
reperiẽ in furioſo.Itẽ animus nõ poſſidẽdi,ſed abdicãdi poſſeſſio-
nẽ a ſe,& iſte ẽt nõ repetiẽ in eo.Itẽ animus medius.ſ.nõ poſſiden
di,nec deſinẽdi poſſidere,& iſte reperiẽ in furioſo iuris p̃ſumptio
ne,ſeu ꝑ abdicationẽ primorũ, & ad ꝑdendã poſſeſſionẽ req̃riẽ
animus nõ poſſidẽdi,ſed abdicandi a ſe,vt l.iij.§.in amittenda.ſ.e.
2 †vel dic,ꝙ furioſus cenſeẽ ꝑſiſtere in eo animo, in quo erat ante
furorẽ,& nõ acquirere animũ nouũ,& iõ dñt Theologi, ꝙ ſi q̲s
exiſtẽs in peccato mortali incidat in furorẽ, licet ꝯfiteri nõ poſſit,
tñ moriens dãnatur,quia cenſeẽ perſiſtere in eadẽ obſtinatione,
in qua erat ante furorẽ.Sed ſi nõ erat in peccato mortali, ex his q̃
b poſtea faceret,nõ damnareẽ,vt in cle.ſi furioſus.[b] de homicidio,
& no.hic gl.ij.ꝑꝑ q̃ iſta l.ſ͞p allegaẽ,ꝙ dictũ legis, vel ſtatuti gñalis
reſtringiẽ per rõnẽ cõtentã in ea,ſiue p̃cedat,ſiue ſequatur, & ita
alle.Dy.in multis locis.ſ.in l.nomen debitoris.§.fi.de leg.iij.& l.cũ
pr̃.§.dulciſſimis.& l.2.alle.in gl.in caſib.ergo in q̲bus quis ẽt inui-
tus poſſeſſionẽ ꝑdit,de q̲b. ⁊.e.l.qui vniuerſas.§.j. & ſeq ẽt furio-
ſus ꝑderet.Sed eſt alius modus perdẽdi poſſeſſionẽ ſolo aĩo, ut l.
iij.§.in amittenda.ſ.e.& l.ſi q̲s vi.§.dr̃ia,& per illũ modum furioſus
nõ põt ꝑdere,& hoc uult iſte tex.¶In gl.fi.ibi,(cũ homo ſanæ mẽ
tis ꝑdat per obliuionẽ.).ſ.nõ ſolã,vt hac.l.ſed cũ curſu decẽnij,vt
dixi ſ.eo.l.ſi id qđ.ſup gl.& ſic nõ ob.iſtud ꝯriũ.Sed q̃ro, q̲d ſi ſte-
tit in furore ꝑ decenniũ:vr̃ ꝙ non ꝑdat:q̲a ſibi non põt imputa-
ri negligentia,& gl.iſta ſentit.ꝙ ꝑꝑ lapſum tpis perdat rõnẽ negli-
gentiæ,tñ Bar.hic ſentit ꝯriũ,per id quod no.in d.l. ſi id qđ. Quidã
dñt gl.melius ſentire.quia ibi in illis,in quibus põt negligentia im-
putari,hic nõ.Sed certe gl.ibi loquitur,ẽt qñ negligentia non põt
imputari,ut qñ ignorabat ſe poſſidere,nec unq̃ ſciuit, vt q̲a ne-
ſciebat fundũ,uel neſciebat ſibi quęſitam eſſe poſſeſſionem, & iõ
vr̃,ꝙ circumſcripta omni negligentia,ſi coniungatur obliuio cũ
lapſu decennij,ꝑdatur poſſeſſio ciuilis.tene menti.

ADDITIO.

b ¶Si furioſus.Adde Car.Za.Ioan.de Imo.ibi.

LEX XXVIII.

1 *Per cõductionẽ ẽt inutile conductor priuat ſe poſſeſione, & transfert in locatorem,ſicut per utilem contractum, interueniente uera traditione.*
2 *Quando ſubeſt uerus titulus, & uera traditio,trãſfertur dominum,idem ſi uera traditio,& fictus titulus,uel ſi uerus, & ficta traditio.*
An duæ fictiones poſſint circa idem concurrere,remiſſiue.
4 *Si conduxi a te rem aliquam & tu nunc agis contra me,an poſſum tibi obijcere exceptionem dominij ad excludendum te.*
1 SI aliquam rem. †Diuiditur iſta l. in tres par-
tes:quia primo format vnã
q.ſi dñs & poſſeſſor alicuius fundi ꝯduxit ipſam a non
dño,& non poſſeſſore. vtrũ transferat in illum poſſeſſionem q̃
hẽt uſque ibi(multis refert.)Et licet illa q. uideatur determinata in
l.qui bona.in prin.ſ.e.ꝙ ſic,tñ non plene, ideo hic reaſſumit.Secũ
do pro deciſione iſtius dubij, facit unam diſtinct. trimembrem
uſque ad uerſi.(nam & ſi.)ex qua diſtiõne colliguntur quatuor
caſus.Primus eſt,quando ipſe ignorabat ſe poſſidere. Secundus
qñ ſciebat,& conduxit rẽ tanq̃ non ſuam,ſed tãquam illius a quo
conduxit,quia forte credebat eſſe illius.poteſt etiam eſſe, ꝙ ſcie-
bat eſſe ſuam,& tamen conduxit tanquam illius, & ita ur̃ intelli-
gere glo.Tertius eſt,qñ ſciebat eſſe ſuã,& conduxit eam tanquã
ſuam reſpũ proprietatis,qđ in dubio præſumiẽ.Quartus caſus eſt
qñ conduxit eã reſpectu poſſeſſionis tñ,ut q̲a ita dixit expreſſe,
alias non pręſumitur. Et in nullo iſtorum caſuum Iuriſcon.de
ter-

terminat quid iuris ſit;ſed gl.& Doc.circa iſtos caſus laborant de
terminando in quolibet eorũ ꝗd iuris ſit; & ex hoc reſultat pri-
ma difficultas hius l.Itẽ reſultat ex alio,quia Iuriſcõ. ſolum quęrit
vtrum transferat poſſeſſionẽ in aliũ,ſed gl.& Doc.q̃runt de duo-
bus alijs.ſ.an valeat ꝯ̃ctus conductionis,& an in illum transfertur
dñium,& iſta tria ꝯſiſtunt in iure.Vertit etiam difficultas in alio,
ꝙ conſiſtat in facto quia hoc põt cõtingere trib.modis.ſ.ꝙ igno-
rabat ſe poſſeſſorẽ,& ẽt dñm, vel ꝙ ſciebat ſe poſſeſſorem , & ẽt
dñm,vel ꝙ ſciebat ſe poſſeſſorẽ,ſed nõ dñm, vel ꝙ ſciebat vtrũq;
In quolibet iſtorũ eſt videndũ de illis trib.an transferat̃ poſſeſſio,
& an valeat ꝯ̃ctus,& an transferatur dñium . Aduertendũ tñ, ꝙ
intentio Iuriſc.eſt dicere,ꝙ in vltimo caſu,qñ ſciebat ſe poſſidere,
& ẽt dñiũ,& ꝯduxit rẽ tanq̃ ſuã,& ſic ſciebat eſſe ſuam, tñ condu
xit rõne poſſeſſionis,ꝙ tunc trãſferat poſſeſſionẽ, & valet ꝯ̃ctus,
& ad hoc ꝓbandum in ver.nam & ſi.(& ibi eſt tertia pars)addu-
cit caſum ſimilẽ qñ ipſe eſſet dñs,& non poſſeſſor: & eam condu
ceret a poſſeſſore rõne poſſeſſionis,quia valet ꝯ̃ctus, & poſſeſſio
remanet apud locatorem,& apud dñm ſola detentio,& ſic tenet̃
illi ſoluere penſionẽ,ſicut ẽt poſſet a tali poſſeſſore emere rẽ ſuã
rõne poſſeſſionis & ẽt præcario rogare:& tenetur illi ſoluere pre
tium, & ẽt teneretur interdi.de precario,eo. modo ſi ipſemet poſ
ſidet, & conduxit a nõ poſſeſſore quia trãſfert in illum poſſeſſio-
nem,& apud ſe remanet detentatio nuda,& teneret̃ ſoluere pen
ſionẽ,vt s̃.dixi.tñ aduerte ad vnam limitationem ſingularẽ. quia
tunc eſt verũ ꝙ ſi conduco rẽ meã ab eo qui poſſidet rõne poſ-
ſeſſionis, vel ẽt emo,valet conductio & emptio , qñ ille in iudicio
poſſeſſionis eſſet potior me:& tunc videor ab illo emere cõmo-
dum illius poſſeſſionis,qđ ad eũ pertinet. Secus ſi ego eſſem po-
tior,quia tunc commodum ad ipſum non deberet pertinere,iſta
limitatio collr ex l.ſi in empt.§.rei ſuę.s̃.de ꝯhen.emp. & miror ꝙ
gl.& Doc.non faciunt hic mentionẽ,cũ ſit ſubſtantialis, & decla-
ret iſtã l.cũ ſi Et eadem rõne vr̃ dicendum,ꝙ ſi ſum in poſſeſſio-
ne,& eam ꝯduco a te rõne poſſeſſionis, tunc transferam poſſeſ-
ſionẽ,& valet conductio,qñ tu poteras illam poſſeſſionẽ a me a-
uocare,& in illa eras potior,& hoc vr̃ fuiſſe de mente gl. fi. mag.
circa fi.ibi.ſed qũo.& c.aliàs.n.commodũ illius poſſeſſionis debe-
ret ad me pertinere.Ergo nõ debeo tibi pro illo dare pretium,vel
mercedem.nunc ergo reaſſumendo dictos caſus , in primo qñ
ignorabam me poſſidere,clarũ eſt ꝙ poſſeſſionẽ in te non tranſ-
fero,quia non habeo aĩum transferendi,& h.d.hic gl.ij.per l.ſi me
in vacuã.).c.nec valet conductio.& h.d.gl.fi.mag.in primo mem
bro diſtinctionis.Rõ eſt in prõptu , quia apud eundem non põt
eſſe poſſeſſio,& ẽt cõductio.quia ſunt ꝯ̃ria,vt s̃.e.l.ſi quis ante.ni-
ſi ſit conductio ad non modicum tp̃s. Vnde ſi poſſeſſio ab eo nõ
ſuccedit,ſequitur ꝙ conductio non valet , & multò minus tranſ-
fert dñium,ſi eſt dñs,ẽt ſi ſciat ſe dñm: & plus vr̃ etiã ſi procedat
cã habilis ad transferendum dñium.quia non ſufficit ſine traditio
ne,vt l.traditionib.C.de pac.& ſic nõ vr̃ interueniſſe traditio poſt
quam non tenuit conductio,nec fuit tranſlata poſſeſſio ꝑꝑ hoc,
quia ignorabat ſe poſſidere.In ſecundo caſu, qñ conduxi fundũ
tanq̃ tuum,hoc põt cõtingere trib.modis, primo quia re vera e-
rat tuus,& tunc non eſt dubium,ꝙ valet conductio, & tranſit in
te poſſeſſio,vt s̃.e.l.qui bona.in prin.Scđo põt contingere,ꝙ erat
meus,& ignorabam meũ,licèt ſcirẽ me poſſidere. Tertio ꝙ ſcie-
bam ẽt me dñm,& in his duob.caſibus gl.mag.tenet ꝙ non ualet
conductio.l.qui rem.C.loca.quia vr̃ facta rõne proprietatis in du
bio . Et ꝙ non tranſit dñium,quia deficit cã habilis , nec ſingitur
donõ,& in his duobus benè dicit,nec ab aliquo reprehenditur,
& probatur in l.qui rem. C.loca. ſed benè transfertur poſſeſſio
ſm gl.Bar ꝯ̃ in hoc:quia ſi nõ eſſem poſſeſſor,ſed tu locator , ego
dñs conducendo a te recuperarem poſſeſſionem,& tu deſineres
poſſidere,vt eſt caſus ſingularis in l.ei a quo.). titu. j. ergo ſi ſum
poſſeſſor,multò agis debeo retinere,ar.l.j.§.qđ ait. de ſuperficie-
bus.tu dic Bar.dicere verum,ſi ignorabam me dñm,& ita loquit̃
tex.in l.ei a quo.ſed gl.diceret verũ,ſi ego ſciebam.ꝗa tũc non re-
cuperarẽ,ſi non erã poſſeſſor,ut no.ꝑ gl.in d.l. ei a quo ergo non
retineo,ſed trãſfero ſi ſũ poſſeſſor:ꝗa ceſſat rõ Bar. & imputatur
mihi cur conduxi eã,vt tuã,cum ſcirem meã.quia voluit mihi p̃iu
dicare in poſſeſſione,& potui nuda voluntate.non ſic potui p̃iu
2 dicare in dñio, vt s̃.e.l.ſi ꝗs vi.§. dña. & l.nunq̃ nuda.s̃.tit.j.†Et ſic
no.ſuppletionẽ ad l.qui bona.s̃.e.ꝙ per conductionẽ ẽt inutilem
conductor priuat ſe poſſeſſione,& trãſfert in locatorẽ,ſicut & ꝑ
inutilem ꝯ̃ctũ interueniente vera traditione.vt s̃.ea.l.§.ſi vir.In ter
tio caſu,qñ conduxit tanq̃ meũ rõne proprietatis , ſi re vera non
erat meus,ſed tuus:non eſt dubium ꝙ valet ꝯ̃ctus & transfertur
poſſeſſio inſpecta ueritatẽ,ut hic dixit gl.notabiliter. Sed dubium
eſt qñ erat meus,& conduxit tanq̃ meũ,& in hoc differt iſte ca-
ſus a p̃cedenti,& tunc dicit gl.ꝙ non ualet ꝯ̃ctus ſicut nõ eſt em
ptio rei meæ rõne proprietatis,tñ dicit hoc nõ obſtãte,ꝙ transfe-
ro in te dñium ſi ſciebã eſſe meũ,ſupple,& multo magis poſſeſ-
ſionẽ,ſm Azonẽ.ſecus ſi ignorabã.& motiuũ Azonis potuit eſ-
ſe,ꝗa dẽt eſſe aliqua dña inter iſtũ caſum,qñ conduxit ut meum,
& p̃cedentẽ,qñ tanq̃ tuũ,quia Iuriſc. facit hic dñam. Sed in præ-
cedenti caſu non trãſfero dñium indiſtinctè,etiam ſi ſciam meũ,
licèt transferam poſſeſſionẽ:ergo in iſto caſu debeo transferre ẽt
dominium,alias nulla eſſet differentia. Doc.cõiter reprobant iſtã
opin. quia Azo ſibi ꝯ̃riatur, nam ſi verum eſt quod dicit Azo, ꝙ
transferatur dominium,& poſſeſſio, non eſſet verum qđ primo
dixit,ꝙ nõ valet ꝯ̃ctus.ꝗa tunc non conduceret rẽ ſuã,ſed alienã,
& nulla rõ põt eſſe,quare non valet,niſi quia cõducit rẽ ſuã. Præ-
terea dñium ẽt ex vera traditione nõ transfert̃,niſi p̃cedat cã ha-
bilis.l.nunq̃ nuda.s̃.tit.j.multò minus per fictam , & ſic tenent,ꝙ
non valeat ꝯ̃ctus , nec transfert̃ dñium, ſed in poſſeſſione diſtin-
gue,ut s̃.dixi,licèt Bar.indiſtinctè dicat,ꝙ nec poſſeſſio, ſed ꝑ hoc
nõ rñdet̃ ad ar.qđ s̃.feci pro Azo.quia tunc non eſt dña inter iſtũ
caſum,& præcedentẽ,iõ ſuſtinendo Doc.poſſumus dicere,ꝙ ſit
dña in poſſeſſione,quia in p̃cedenti caſu an transferat̃ poſſeſſio,
diſtinguendũ eſt,vtrũ ſcit ſe eſſe dñm,vel non, ſed in iſto caſu,qñ
ꝯduxi ut meũ,ſiue ſciã,ſiue ignorẽ me dñm, ex modo ꝯductio-
nis apparet,ꝙ uolui poſſeſſionẽ in te transferre,& ſic transfertur.
ar.l.ꝗ iur.militari.de teſt.mi.ſed quantum ad dñium , nõ eſt diſtin
guendũ, quia ſiue ſciã,ſiue ignorẽ me dñm,non transfero,ꝗa nõ
poſſum,non ſubſiſtente uero titu.Quidã tamẽ volẽtes ſuſtinere
Azonẽ,dñt ꝙ hic ſubeſt fictus titulus donationis.arg. l. cuius per
erro.de reg.iur.Doc.ꝯ̃,dicentes verba multũ notanda , q̃ ſemper
3 alleg.†ꝙ qñ ſubeſt uerus titulus,& vera traditio, ſine dubio tran
ſfert̃ dominiũ , vt l.traditionib. C.de pac. idẽ ſi vera traditio,& fi-
ctus titulus,vt l.cuius per errorẽ.idẽ eꝯ̃ ſi uerus tit. & ficta tradi-
tio,vt d.l.q̃dam mulier.de rei ven.C.de don.l.ꝗ ſquis. ſed ubi eſſet
ficta traditio,& nõ uerus titulus,nõ poſſumus ipſum fingere ad
finem transferendi ꝗa duæ fictiones circa idem non dñt concur
rere iuxta no.in l.j.C.de dotis ꝓmiſ.de quo articulo,an duę fictio
nes pñt ꝯcurrere,vide plenè per Bar.in l.ſi is qui pro emptore. in
vlt.q.).tit.j.& iſta eſt cõis opi.& theorica Doct. Circa quartũ &
ult.caſum,quãdo ꝯduxi,ut meũ rõne poſſeſſionis dic, ꝙ valet cõ
ductio,& illã poſſeſſionẽ in te trãſfero,ſed nõ dñiũ,& ad hoc ꝓ-
bandũ factus eſt ver.nã & ſi.Ex his recollige, ꝙ in primo caſu qñ
ignoraui me poſſidere,nõ valet ꝯductio,nec trãſfert̃ dñium,nec
poſſeſſio.In ſcđo caſu quãdo ſciui,& ꝯduxi tanq̃ tuũ,nõ valet ꝯ-
ductio,nec transfert̃ dominiũ,ſiue ſciã,ſiue ignorẽ me dominũ.
Sed in poſſeſſione diſtinguit̃,an ſciui me dominũ,vel ignoraui.In
tertio caſu,quãdo ꝯduxit tanq̃ meũ reſpectu ꝓprietatis,nõ ualet
ꝯductio,nec trãſfert̃ dominiũ ſed poſſeſſio,ſic indiſtinctè ſiue ſci
ui,ſiue ignoraui me dominũ.In quarto & vlt.caſu ualet ꝯductio,
& transfert̃ poſſeſſio,ſed nõ dñium,& ex his remanẽt oẽs caſus
3 declarati.†Ex p̃dictis apparet,ſi ꝯduxi a te rẽ aliq̃,& tũc agis ꝯ̃ me,
a vtrũ poſſim tibi obijcere exce.dominij ad excludendũ te?Nã aut
dico,ꝙ tu non es dominus,ſed tertius,& hoc non poſſum dice-
re,ꝗa poſito ꝙ ſit uerũ,tamẽ tenet locatio rei alienæ ſicut vẽdi-
tio,licèt nõ in p̃iudiciũ dñi. Aut volo obijcere, ꝙ ego ſum dñs,&
tunc,aut tũ agis ad reſti.rei.ꝯductæ ex l.ſi ꝗs ꝯductionis.C.loc.&
nõ poſſum obijcere,ꝗa illa ꝯductio ſe hẽt ad ſimilitudinẽ interdi.
recuperãdæ poſſeſſionis,in quo nõ obijcio ẽt ſi ſim paratus in-
cõtinenti ꝓbare,ut no.in l.ſi de vi.s̃.de iu. & d.l. ſi ꝗs ꝯductionis.
aut agis ad penſionẽ actionis ex locato, & tunc aut ꝯduxit rõne
poſſeſſionis,& non poſſum obijcere, ꝗa tenet ꝯ̃ctus ut hic in fi.
aut rõne ꝓprietatis vel ſimplr,& poſſũ,ꝗa nõ teneor , nec obli-
gor ad pẽſionẽ,ut l.ꝗ rẽ.s̃.depoſiti.& l.ꝗ rẽ.C.loca. & opponẽdo,
& denegando penſionẽ,uideor interuertere poſſeſſionẽ, q̃ in te
tranſtuli in caſibus ſupradictis,& ſic reuerteretur ad me, ut l.Co-
lonus.).de ui & vi ar.

ADDITIO.

a ¶Exceptio.dominij.Adde per Alc.conſi.xiij.iij.lib.

LEX XXIX.

POſſeſſionem pupillum. Pupill' non p̃t
deſinere aĩo poſſidere,ſed corpore ſic.h.d.Et ĩtellige
qñ poſſidebat ciuiliter,& nãliter,nã ciuilẽ nõ põt a ſe
abijcere ſine authoritate tutoris,ſed nãlem ſic,eundo de fundo,
nec dãnificaĩ poſtq̃ retinet ciuilẽ ſicut ꝗlibet alius . Sed ſi haberet
tñ nãlem,vt fructuarius,ꝗa illã ẽt ſolo aĩo retinet,vt no.s̃.eo.l.j.in
prin.ſilr nõ poſſet illã a ſe abijcere exeundo de fundo, vel depo-
nẽdo animũ poſſidẽdi,& ſic põt intelligi l.all.in gl.pro ꝯ̃ria.s̃.tit.j.l.
pupillo.no.tit.e.l.queẽadmodũ.ſed alijs modis quibus ꝑditur poſ-
ſeſſio,ẽt ſine animo & ab inuito,& in caſibus poſitis in l.ij. benè
poſſet deſinere poſſidere,quia tunc authoritate l.perdit . non fa-
cto ſuo uel animo ſm Iaco.de Arc.& benè.Item oppone & ſol-
ue,ut s̃.de uſu pro emp.l.ij.§.ſi pupil.

LEX XXX.

QVi vniuerſas. Qui poſſidet uniuerſitatẽ,
non cenſetur poſſidere quã
libet particulã eius,uel res ſingulares.h.d.unde poſſi-
dens domum non dr̃ poſſidere lapides uel tigna,ut l.
cum qui ædes.infra tit.j.In tex.ibi,(ſingulas res.)non intelligas de
rebus exiſtentibus in domo,ut ſupellectilia & alia mobilia, nam
illa poſſidet , quia ſunt ſub eius cuſtodia , ut s̃. eod. l. iii. §. Nerua.
ſed

ſed intelligas de lapidibus cęmentis, & tignis, de quibus domus
conficitur.

---

1 *Poſſeſſio an tranſeat in alium, ſine apprehenſione.*
2 *An per ſtatutum uel cōſuetudinem poſſit induci, ꝙ tranſeat poſſeſſio ſine*
apprehenſione.

1 **§.Poſſeſsionem.** †Iuriſconſultus vſque ad §. ꝙ per
colonum, ponit aliquos caſus in
quibus perditur poſſeſſio ēt ab ignorante vel inuito:& ſic illis mo
dis ēt pupillus, vel furioſus perdit, vt dixi in l.præcedenti.& l. ſi quis
animo. Et primus modus eſt permutatio rei, qn̄ de re prophana
effecta eſt religioſa, vel de ſeruo effectus eſt liber, vel de mā effe-
cta eſt ſpēs, vt in hoc §.& in ver.item ſi id qđ poſſidebamus. Alius
eſt facto iudicis, vt in §.itē cū prætor.& intellige, ꝙ illud nocet ſo-
lum illi, cui iudex nocere voluit.ſ.ei ꝯ quem impoſuit ſ'm decretū
ſi ipſe poſſidebat, non alteri tertio, cui nocere non voluit, ſi penes
illum erat poſſeſſio, vt not.per Inn.in c.qm̄ frequenter.circa fi.vt
lit.non cōte.& per Bart.in l.ij.C.vbi in rē act.& ſ.l.Pōpo.§.ſi is qui
prætor.in fi.mag.glo. Tertius caſus eſt per occupationem factam
2 ab aqua, qđ dic vt dixi ſ.eo l.iij.§.Labeo. Quartus caſus,† ſi trāſeat
in ptātem alienā, quia tūc ēt poſſeſſio tranſit, & hoc not.ſinglr.nā
per hoc patet, ſi quis ingreditur monaſterium, quia tranſit in po-
teſtate Abbatis, vel monaſterij non ſolū dn̄ium rerū ſuarum ip-
ſo iure, vt eſt in authen.ingreſſi.C.de ſacr.ſan.ecc.immo ēt poſſeſ-
a ſio.[a] vt probatur ꝭ.de p̄c.l.ſi adoptauero.ſ'm oēs Doc.licèt rlr poſ
ſeſſio non trāſeat ſine corporali apprehēſione, ēt in caſib. in quib.
tranſit dn̄ium ipſo iure, vt ſ.e.l.cū hr̄des.in prin.& no.in l.cū duob.
§.idē rn̄dit.ſ.pro ſol.ſed fallit, qn̄ poſſeſſor tranſit in ptātem alienā
vnà cū dn̄io rerū ſuarū, quia ſi tranſit ꝑſona, multò magis poſſeſ-
ſio. Hoc vult Inn.in c.in pn̄tia.circa fin.de prob.ver.oīno vide.ſed
3 non ſic tranſit in ꝯn̄am dn̄ij.†dicit tn̄ Bar. & Ange. bene poſſet ꝑ
conſuetudinē, vel ſtatutū induci, ꝙ poſſeſſio tranſeat ſine appre-
henſione, per c.ij.de conſuetudine.& hoc ēt vr̄ notare Cy. in l.ea.
l.C.de condi.ob cau.in ꝯſuetudine Gallicana, q̄ eſt, ꝙ viuus ſciſſi-
nat mortuum, vel econuerſo, quod eſt vocabulum Gallicanum,
& importat ꝙ hæres ſuccedit in poſſeſſione defuncti, & ꝙ tranſ-
fertur in eum ſicut dominium, vnde extinguitur morte.

A D D I T I O.

a ¶Poſſeſſio. Adde anno.per Bart.conſi.lx.& quæ habentur in cap.in pręſen-
tia, de probat.

---

1 *Poſſeſſio probatur per ſolutionem mercedis.*
2 *An probetur per ſolam locationem.*

1 **§.Quod per colonum.** †Etiam poſſeſſio q̄
qs tenet animo ſuo,
& corpore coloni, per mortē extinguitur.& ad hr̄dem non tran-
ſit, ſed neceſſè hēt de nouo apprehendere. Item hr̄s locando rem
hr̄ditariam vacantē, cenſetur per colonū poſſeſſionē apprehēde-
re.h.d.notabiliter in vtroq; dicto:& ſꝑ alle. Et primo loquitur de
illo, q ꝯduxit a defuncto, ꝙ ꝑ ipſum non ꝯtinuat̄ poſſeſſio in hæ-
redem. Contrariū videbat̄, qa licèt poſſeſſio q̄ defunctus detine-
bat aīo, & corpore ſuo, extinguat̄ per mortē ſuā, vtrunq; inſtr̄m
extinguit̄, illa tn̄ q̄ tenebat aīo ſuo, & corpore coloni, non vide-
batur extingui, quia non extinguit̄ inſtr̄m coloni. In ꝯ̄rium eſt, qa
ſubſtantia poſſeſſionis erat apud ipſum defunctū, & colonus prę
ſtabat nudū miniſterium circa illā ſubſtantiā retinendā. Extincta
ergo perſona defuncti, neceſſariò extinguitur oīs ſubſtantia quæ
illi cohęrebat, ergo neceſſariò extinguitur inſtr̄m coloni, qđ tanq̄
accidens ſine ſubſtantia ſtare nō pōt. Hēt ergo neceſſè hr̄s appre-
hendere, & ſi colonus ſibi ſolueret penſionē, cenſet̄ hoc ipſo ap-
prehēdere, & ita ſentit glo.fi.per fin.huins §. q ſic pōt intelligi.alio
mō pōt intelligi ille finis, ꝙ loquat̄ in eo, qui conduxit ab hr̄de rē
hæreditariā, cuius poſſeſsionē hæres nondum apprehenderat, nā
b eo ipſo vr̄ apprehendere. Et ſic colonus[b] transfert in hr̄dem poſ-
ſeſſionē, q̄ non erat apud eū, nec aliū, ſed vacabat, vt dixi ſ.e.l. qui
bona.in prin.nō ſic erat apud alium, vt ꝭ.eo.l.q̄uis.§.j.pōt & tertio
mō intelligi, ꝙ non dicat hr̄dem incipere poſſidere per colonū,
ſed dicit, ꝙ vſucapit per colonū illud qđ uſucapiebat defunctus, ni
mirū, quia ēt ſi nullus eſſet colonus, ipſa hæreditas iacens cōpleret
2 vſucapionem.vt ꝭ.tit.j.l.cæptam. Vlti.alleg.ad hoc† glo. fin. huius
§. ꝙ per ſolutionē mercedis probat̄ poſ.nam ſi volo probare ꝙ
poſſedi rē aliq̄ ſufficit probare ꝙ ipſam locaui tibi, & per tn̄ tps
c ſoluiſti mercedē,[c] & eſt fundata intentio mea, niſi aduerſarius ꝓ-
3 bet, ꝙ illo tpe poſſeſſio erat apud ſe, vt d.l.q̄uis.§.j.† Sed per ſolam
locationem non probatur poſſeſſio, nec dominium, quod dic vt
in c.inter dilectos.circa fi.de fide inſtr.& adde in l.litib. C. de agric.
& cenſi. lib.xj.

A D D I T I O N E S.

b ¶Transfert. Adde Bar.conſi.ij.ij.lib.Bal.in margarita ſua in verbo, ciuitas.
c ¶Mercedē. In hac materia per Fran.Cur.plenè conſi.lxx.Ale.conſi.x.iij.li.

---

1 *Quod etiam per ueram traditionem factam ab illo qui poſſidet ſeu detinet*
meo nomine, non priuor poſſeſſione, & quando hoc procedat.
Quòd ad poſſeſſionē retinendā uel perdēdam non inſpicitur animus ſecun
di conductoris, ſeu commodatarij, uel depoſitarij, ſed animus primi.
2 *Si aliqua ciuitas utatur mero imperio, non iure ſuo, ſed precario a ſuperio*
re conceſſo, & poſt in illa ciuitate inſurrexerit aliquis Tirannus, qui uſus
fuit illo imperio, tanquam proprio ipſius ciuitatis non recognocendo ab
illo ſuperiore, ꝙ ſuperior priuetur poſſeſſione illius imperij.

§.Si ego tibi. Si depoſitarius, cōmodatarius, vel co-
lonus penes alterum deponat, commo-
det, vel locet: primus poſſeſſor retinet poſſeſſionē, ēt ſi ille ſecun-
1 dus nō utat̄ re noīe primi poſſeſſoris.h.d.no.†patet ergo ꝑ iſtum
tex. ꝙ ēt ꝑ verā traditionē factā ab illo q poſſidet ſeu đtinet meo
noīe, nō priuor poſſeſſione, qn̄ nō eſt facta aīo me priuādi, qđ p̄-
ſumit̄ qn̄ eſt facta ex aliquo ꝯ̄ctu nō habili ad trāſlationē dn̄ij: ſe-
cus qn̄ eſt ad hoc aptus: qa tunc videret̄ facta aīo priuādi me, ita
loquit̄.l.iij.§. ꝙ ſi ſeruus.ſ.e.eadē diſtinctio adhibet̄ qn̄ ille, q meo
noīe detinet, nō tradit alteri, ſed dimittit poſſeſſionē vacuā rece-
dēdo de fundo, vt ꝭ.l.prox.cū ibi not. Qn̄ aūt tradit fictè, tūc ēt ſi
aīo me priuandi, nō priuat, vt l.q̄uis.§.j. Itē not. ſinglr, ꝙ non in-
ſpicit̄ aīus ſcđi ꝯductoris, ſeu ꝯmodatarii, vel depoſitarij, ſed aīus
2 primi.facit ꝭ.de iti.ac.pri.l.j.§.ſi tibi fundū.†& ibi Bar.inducit ad qō
nem de facto, ſi aliqua ciuitas vtat̄ mero impio non iure ſuo, ſed
p̄cario a ſupiore ꝯceſſo, poſtea in illa ciuitate inſurrexit aliqs Ty-
rānus, q uſus fuit in illo īperio tanq̄ ꝓprio ipſius ciuitatis non re
cognoſcēs ab illo ſupiore, ꝙ ſupior nō priuat̄ quaſi poſſeſſione
illius imperij, immo retinet̄ ꝑ ipſum Tyrannū, qa inſpicit̄ aīus ci-
uium, qui primo retinebant, & ſic in perpetuū non p̄ſcribit̄ ꝯ ſu-
periorē, niſi ꝑ aliū modū interuerſa eſſet poſſeſsio, quia ꝯ poſsidē
tem non præſcribitur, vt l.malè agere.de p̄ſ.xxx.ann.

L E X XXXI.

1 *Locator qui poſſidet ꝑ colonū ſi tradat, uel ſpolietur, an perdat ſuā ciuilē.*

1 **SI colonus non deſerendæ.** †Si co-
d lonus[d] exijt fundū n̄ aīo deſerendi poſſeſsionē, loca
tor cidilē, nec poſſeſsionem naturalē perdit.h.d.no. Si
ergo colonus retinet detētationē ſuā ſolo aīo, quia cū aīus eius
non poſsit operari in retentione ciuilis poſſeſsionis, vel ēt nālis: qa
nullā poſſeſsionē hēt operat̄ in retentione nudæ & corporalis re
tentionis, ita dicit glo.per iſtū tex.l.j.ſ.e.in gl.ij.ma. poſt mediū, in
ver.ſi aūt per aliū. Quid aūt ſi exeat aīo deſerendi poſſeſsionē? qđ
in dubio nō p̄ſumit̄, qn̄ alteri nō tradidit, ſi ponamus ꝙ ꝯſtet tūc
de ciuil.poſſeſsione locatoris non eſt dubiū, ꝙ non ꝑdit̄, ſed du-
biū eſt de nāli, q̄ retinet̄ corpore & aīo coloni.& hic deficit vtrū-
que. In glo.ſunt opi.prima ꝙ illa perdit̄, ar.hic a ꝯ̄rio ſenſu. & e.l.ſi
de eo §.j.ver.aliud. Alij ꝯ ꝓ quib. ꝭ.ꝓ emptore.l.q fundum.in prī.
de iſta q.plenius tractat glo.in l.j.C.cōia de vſuc. Et vr̄ glo. tenere
primā partē, & ēt Doc.per l.ſi de eo. §.j. ꝭ.e.in ver.aliud, ſ'm cōem
intell'm. Mihi vr̄ dicēdū, ꝙ iure iſto ffor ū, iſta ſit vera, ſed hodie,
vt l.fi.C.e.tit.de acq.poſ.non perdit̄ ēt naturalis. qa malignitas co-
loni non dēt nocere locatori in aliquo, vt patet ibi expreſſè, ſed ſi
pederet̄ nālis, in aliquo nœceret, & ꝓ hoc.C.de ag.& cēſi.l.ſi ꝑ co
lonū.li.xj.& hoc eſt verū ēt ſi colonus exeundo de fundo clā, &
dolosè aliquē intromittit, qđ dr̄ ꝓcedere, vt ſ.l.fi.ſi mulier vētris
noīe.ſi aūt tradat ex aliquo ꝯ̄ctu, tūc iura uetera remanēt incorre
cta, & qd iuris ſit, dic vt dixi in §.p̄cedēti.aut tradit verè, aut fictè,
& in primo caſu aut tradit aīo priuādi locatorē, aut non. Si aūt
colonus non exeat fundū, nec tradat, ſed moriat̄, vel incipiat fure
re, dic vt ſ.e.l.ſi id quod.§.j.& d l.ſi de eo.§ j. ꝭ.e. Quid aūt ſi ſpoliat̄,
2 dic vt l.peregrè.§.quib. ꝭ.eo. †Quid aūt eꝯ, ſi ipſe locator q poſsi-
det ꝑ colonū, tradat vel ſpoliet̄, an perdat ſuā ciuilē? dic vt no. ꝭ.de
vi, & vi ar.l.j.§.non aūt.in gl.& l.j.C.unde ui. In gl.ibi: ut C. e. l.fi.&
ſic gl.intelligit illā legē in ciuili, ꝙ non perdit̄ malignitate coloni,
certè ſ'm intellectū iſtum, illa l.nihil introduceret de nouo, qa etiā
iure ueteri hoc erat poſtq̄ alij non tradebat, & tn̄ ꝯ̄rium patet ex
illa l.quę uult aliquid de nouo inducere. Vnde intelligo eam in na
turali poſſeſsione, vt dixi ſ.

A D D I T I O.

d ¶Si colonus. Vide infra in §.fortè.ubi aliqua ad materiam.

L E X XXXII.

1 *Per colonum uel inquilinum retinet quis poſſeſſionē, etiā ſi locatio ſit inu*
tilis, & per mandatarium, licet mandatum ſit inutile ad obligandum
2 *Statutū ꝙ mulier nō poſſit ſe obligare ſine certa ſolēnitate (puta ſine cōſē*
ſu mariti) an hēbit locū, ſi mulier faciat aliquē actū, tanq̄ procuratrix.

1 **QVamuis pupillus.** †Per colonū uel in
quilinū retinet qs
poſſeſsionē ēt ſi locatio ſit inutilis, & per mādatariū,
licet mandatū ſit inutile ad obligandū. h.d. tex. cū gl.
no. Si ꝑ conductionē inutilē ꝑdit quis poſſeſsionē, qa transfert in
locatorē, ut no.in l.ſi rem.ſ e.ita & per locationem eam retinet,
ut hic eſt caſus.hoc uerum, niſi ſit inutilis ex eo, quia conductor
erat dominus, & ipſe ignorabat ſe dn̄m, quia tunc locator perdit
poſſeſsionem, & transfertur in conductorem: quod eſt notabile
vt eſt

2 vt eſt caſus in l. ei a quo. ⁊.tit.j.& ibi Bar.h.d.alleg.iſtã l.† In gl.ij.ibi
(nõ obligaꝰ ex mandato,ſed acquirit nobis,&c.) & per iſtã gl. cũ
tex.dicit Ang.ſe obtinuiſſe Florentię. vbi eſt ſtatutũ, ꝙ mulier nõ
poſſit ſe obligare ſine certa ſolẽnitate,puta,ſine cõſenſu mariti vł
mundualdi.Pone ergo,ꝙ mulier fuit conſtituta procuratrix ad
aliquẽ actum extraiudicialẽ ſine conſenſu mundualdi.conſtat ꝙ
ex illo mandato non obligaꝰ,vt teneaꝰ ad intereſſe ſi nõ impleat.
Quæritur ſi impleret ꝙ habuit in mandatis, vtrũ ualeat ꝯctus in ꝑ
iudiciũ mandantis,dicit ipſe ꝙ ſic ꝑ iſtum tex.cũ gl.quod not.ꝓpe
tuò,& hoc iõ contingit,qa facit ſm mandatũ, id eſt voluntatem
mandantis,licet mandatũ non ſit obligatoriũ,text.tñ hic & gloſ.
loquiꝰ in actu fauorabili mãdati,& ipſe loquiꝰ in actu præiudicia-
li,tam en eadem eſt ratio,ſi benè conſideretur.

---

1 *Per fictam traditionem coloni uel inquilini dominus ſeu locator poſſeſſionem non perdit.*
2 *Secundus conductor non ſoluendo primo locatori,an priuat ipſum poſſeſſione niſi fuerit requiſitus ut ſoluat,& denegauerit.*
3 *Per ſolutionem mercedis factam vni,an probetur poſſeſſio illius.*
Cautela pro illo,qui vult probare ſe poſſeſſorem,ex eo ꝙ alius conſtituit ſe ſuo nominè poſſidere,vel quia ab eo conduxit.

1 §.Si conductor. †Per fictã traditionẽ coloni vel in-
quilini dñs ſeu locator poſſeſſio-
nẽ non perdit. Ad hoc ſemꝑ allegaꝰ,intellige.ſ.ciuilẽ nõ ẽt nãlem,
qa colonus adhuc remanet in detentatione, licèt fictè alteri tra-
dat ꝯducendo ab illo,vel conſtituendo ſe illius noĩe poſſidere.In
tex.ibi,(rẽ vẽdiderit.)& ſic patet,ꝙ habuit aĩum interuertẽdi poſ-
ſeſſionẽ primi locatoris,& ipſum priuãdi poſſeſſione, licèt gl.hic
2 dicat ꝯriũ.†In tex.ibi.(& vtriq mercedes ꝑſtiterit.(idẽ ſi neutri,vel
ſcdo tñ locatori,qa non ſoluẽdo primo,ſi fuerit reqſitus,vt ſol-
uat,& denegauerit,nõ priuat ipſum poſſeſſione,vt l. malè agiꝰ.C.
de ꝑſcr.xxx.an.& ibi not.Si,aũt verè tradidiſſet emptori, tũc ẽt ſi
a primo locatori penſionẽ ſoluiſſet,ᵃipſum tñ priuat poſſeſſione tã
ciuili,q̃ nãli,vt l.Põp.ſ.qui.mo.vſuſf.amit. q̃ eſt ſingularis in hoc,
3 & no.Spec.de prę́ſc.§.j.ver.pone colonus.† Sic ergo patet ex iſto
tex.ꝙ ꝑ ſolonẽ mercedis factã vni,nõ probaꝰ poſſeſſio illius,ſi ap
paret de alio poſſeſſore,ſecus ſi nõ apparet,vt no.in l.q vniuerſas.
§.qđ ꝑ colonũ.ſ.e.dicit Angel.ẽt ꝑ iſtũ tex. ꝙ dẽt quis eſſe cautus
qñ vult probare ſe poſſeſſorẽ ex eo, ꝙ conſtituit aliũ ſe ſuo noĩe
poſſidere,vel ab eo cõduxit ꝑ l.qđ meo.& l.q bona fide.in prin.
b ſ.e,ꝙ ipſe probetᵇ illũ qui hoc fecit fuiſſe poſſeſſorẽ tꝑe quo facit,
alias nihil ſibi ꝓdeſſet conſtitutio,qa põt eſſe, ꝙ nõ erat poſſeſſor
ille,licèt eſſet detentator,& ſic nõ trãſtulit poſſeſſionẽ,q̃ nõ hẽt ꝑ
iſtũ actũ fictũ,vt eſt caſus hic.Si aũt habebat poſſeſſionẽ ẽt ſolam
nãlem,tũc illã trãsfert,& ẽt ciuilem q̃ erat apud aliũ,vt no. ſ.e.l.in-
terdũ.§.fi.in gl.qđ limita vt ibi dixi,& vide qđ not. Bar. ⁊. de iti.a-
ctuq́ pri.l.j.§.ſi tibi fundũ.añ fi.dicit ẽt Bar.no.ſm Iac.de But. in l.
Celſus. ⁊.ti.j.ꝙ licèt apud ꝯductorẽ nõ eẽt poſſeſſio,ſed apud aliũ
ſi tñ erat ad vtilitatẽ ꝯductoris,pone exẽplũ,obligaſti mihi aliq̃ rẽ,
& ꝯſtitui te meo noĩe poſſidere certũ eſt,ꝙ trãsfert in me ciuilẽ,
& nãlẽ ſm verã opi.& remanes in nuda detẽtatione,tñ illa poſſeſ
ſio ẽ ad tuã vtilitatẽ,qa ſi illã rẽ ꝑſcribas, ꝓdeſt tibi ad ꝯplẽdã ꝑſcri
ptionẽ.vt ſ.e.l.§.ꝑ ſeruũ corporaliter.Pone ergo ꝙ poſtea vendis
illã rẽ alteri, & conſtituis te illius noĩe poſſidere,& ꝯſtat me non
priuari poſſeſſionẽ,vt hic.ſed ad transferas in illũ dñium,qđ erat
apud te,vel quaſi dñiũ,ſi ꝑſcribebas? dr̃ ꝙ ſic, & fuit dictũ Iac.de
Bu.originaliter,& ſic ex traditione ficta,ẽt ex qua non trãsfertur
poſſeſſio,transfertur dñium,& vſucapiendi conditio,q̃ erat apud
tradentẽ,ſicut transferreꝰ ex vera tradõne,licèt ex ea nõ trãsferaꝰ
poſſeſſio.vt not.in l.ſi fundũ.de fundo dotali.per glo.

ADDITIONES.

a ¶Soluiſſet. Adde vt per Bar.conſi.cclxxv.& cclxxx.lib.iij.
b ¶Probet illũ Adde Fran.Cur.conſi.lxx.Alex.conſi.xxviij. Old. conſi.ciiij.

§.Infans poſsidere. Infans per ſeipſum non põt
incipere poſsidere ſine tuto
ris authoritate,ſed per ſeruũ eius ſic:ſed maior infante bene põt
ẽt ſine tutoris authoritate,dic vt ſ.e.l.j.§.adipiſcimur.

LEX XXXIII.

1 *Licèt iudex mandauerit nuncio,ꝙ mittat me in poſseſsionẽ, non poſsum ingredi propria authoritate ſine nuncio,ſecus ſi mandaſſet mihi.*

1 Vndi venditor. †Licèt venditor mãda-
uerit poſſeſsionẽ tradi,
non tñ emptor debet propria authoritate accipere
anteq̃ ſibi tradaꝰ.Hoc dicit notabiliter. Videbaꝰ ꝯriũ,
quia poſtq̃ mandauit tradi,apparet de eius voluntate: & ſic em-
ptor ingrediendo non videbaꝰ ingredi ꝯ voluntatẽ, ſed certè im-
mo vr̃.qa nõ vr̃ adeſſe voluntas venditoris,quouſque ꝑ manda
tariũ facta ſit executio,nã in illud tꝑs vr̃ volũtas ſuſpenſa.ar. ⁊.eo.
l.q abſenti.in princ.Et ſic patet ꝑ iſtum text.ꝙ licèt iudex manda-
uerit nuncio,ꝙ mittat me in poſſeſsione, nõ poſſum ingredi pro
pria authoritate ſine nuntio. Secus ſi mandaſſet mihi,qa bñ po-
tuit facere me executorẽ in cã ꝓpria,vt no.in l.meminerint. C.vn
de vi.& l.ſi §.Iul.de dam.infe.per Bart.⁊.de re iud.l.miles.§. ſi iudi-
cat.In gl.j.in fi.tu dic,ꝙ immo tenetur tradere vacuam,& niſi va-
cuã tradat,nõ liberaꝰ,vt l.ij.vbi no.de act.em.bene tñ transfert do
miniũ poſito,ꝙ vacuã nõ tradat.iux.no.in l.ſi fundũ.ſ.de fun.do.

---

1 *Vbicunque reperitur mandatum non finiri morte mandantis, poterit tamen reuocari per hæredem.*
In quibus caſibus hæres non poſſit tale mandatum reuocare.
2 *Si iudex commiſit executionem,& ante eam factam finitum ſit officium iudicis,non eſt finita commiſſio,ſecus ſi talis commiſſio eſset facta pro executione alicuius ſententiæ latæ.*

§.Item ſi amicus. Mandatum factũ ſuper eo, ad
qđ mandans tenebaꝰ morte e-
c ius non finiꝰ:bñ põt reuocari per hr̃demᶜ eius.ad hoc ſemꝑ alleg.
iſte tex.& ita intelligit gl.ſ.de do.l.ij.§.ſed ſi qs.& fortè de iure ciui-
li,non ita bñ reperiꝰ alibi:ſed de iure ca.probaꝰ clarius in c.ſi ſuper
gr̃a.de off.del.lib.vj.vbi hr̃,ꝙ ſi ſit datus executor ſuꝑ gr̃a iã facta,
mãdatũ eius non extinguiꝰ morte ipſa,ſicut nec ipſa gr̃a,& rõ eſt,
qa poſtq̃ erat facta,tenebaꝰ ipſe ipſam mittere executioni, & da-
re poſſeſsionẽ.In tex.ibi:(amicus venditoris.)ſupple cui venditor
mãdauit,vt emptori traderet,vt in princ.l.In tex.ibi: (priuſq̃ id ſci-
ret.)ſubaudi maximè:qa ſi mandatũ non eſt finitũ morte,vt gl.&
Doc.intelligunt,nõ eſt curandũ vtrũ ſciuerit mortẽ, vel ignora-
uerit,dũmodo per hr̃dem non reuoceꝰ,& iõ qđ ⁊. ſubijciꝰ. (aut
non prohibentib.hæredib.)dẽt exponi aut pro &, vel ſtat ꝓpriè,
& eſt ſenſus,ꝙ ſi ignorauit mortẽ,vel ſciuit,& hr̃des non prohi-
buerint:& eodem mõ in fi.ibi.(aut cũ ſciret.) tñ iſte tex. vr̃ proba
re ꝯrium eius,ad qđ alle.ſi nollemus ſubaudire maximè:quare er
go facimus iſtã ſubauditionẽ ad deſtruendũ tex.rñdeo qa ſi eſſet
finitũ morte,nõ eſſet curandũ de prohibitione hr̃dis, vel de vo-
luntate:nã ẽt ſi non ꝓhiberet,vel de eius uoluntate non appare-
ret,non poſſet mandatum executioni mandare:ſed tex. in hoc fa
cit vim,ergo oportet intelligere,ꝙ non ſit finitum per ſolã mor-
tẽ.Itẽ qa ſi eſſet finitũ,ẽt ſi ignoraret mortẽ,tradendo non tranſ-
fert dñium,ut l.qua in ꝓuincia.§.quas uerò.ſ.ſi cer. pe. & d. l. ij.§.
ſed & ſi qs.ſ.de do.ſed iſte tex.innuit ꝯriũ,dum dicit rectè poſſeſ-
ſio ei tradita eſt:nam innuit,ꝙ habeat effectum quẽ deberet hr̃e,
ſi eſſet tradita mãdatore uiuente: & iſta ſunt q̃ urgent ad tenen-
dũ ĩtellectum gl.& Doc.licèt ꝑ eos multũ malè declareꝰ, & licèt
1 tex.videaꝰ prima facie ſonare ꝯrium.†Et no.ꝙ per iſtum tex. dici-
mus,ꝙ ubicunq reperiꝰ mandatum non finiri morte mãdantis,
qđ eſt in qbuſdam caſib.ut no.in d.§.ſed & ſi quis. per Bar. & in l.
mandaꝰ.C.mãdati.per Cy.poterit tñ reuocari per hr̃dem, ut hic.
Simile in caſib.in quib.hr̃ditas non adita tranſmittiꝰ:nam hr̃s pote
rit repudiare,ſicut poterat & defunctus, qa non tranſmittiꝰ ut a-
dita,ſed ut adeunda,ut l.ſi qs filiũ.§.j.& ibi no.de acq. hęr. In gl.pe.
ibi.ar.ꝯ.ſ.ꝙ hr̃s immo non poſsit reuocare,licet defunctus potue
rit:cuius ꝯrium hic innuit in uerbo.(non prohibentib.) ſed ſolue,
ꝙ ibi eſt ſpãle fauore dotis,uel matrimonii,ut licèt defunctus po-
terit pęnitere,non tñ poſsit hr̃s eius.Eſt & alius caſus ſpãlis fauore
libertatis.ſ.de ſer.exp.l.ii.& rl r ſecus:qa qđ permittiꝰ defuncto &
hr̃di eius,ut ⁊.de reg.iur.l.hr̃dem.In gl.ibi item ꝯ.ſ.ꝙ ẽt ſi manda-
tarius ignoret mortẽ,nõ rectè tradere poſsit:& ad hoc tẽdit hoc
ꝯrium cum ſeq.Sed rñde ꝙ loquunꝰ eo caſu, quo mandatũ fuit
morte finitum.qa non erat fctm̃ ſuꝑ eo,ad quod mandans tene-
baꝰ.Et q̃rebaꝰ,utrum mittendo ipſum executioni trãsferat dñiũ?
& in illis legib.hr̃ ꝙ non,qa ignorantia mandatarij non operatur
tranſlationem dñii,q̃ dependebat a uoluntate mandantis, & illa
erat iã finita per mortem,ut l.id qđ nr̃m.de reg.iu.ſed in his q̃ non
debendebant a uoluntate mandantis, benè operatur ignorantia
mandatarij,ut mandatũ habeaꝰ pro non finito,ut l.ſi mandaſſem.
ſ.mandati,ſed in caſu nr̃o mandatum non erat finitum,ꝑ ea quæ
2 ſ.dixi.& ita intelligiꝰ gl.in d.§.ſed & ſi quis.†Vltimò iſte tex. induci
tur,ꝙ ſi iudex ꝯmiſit executionẽ,& ante eam factam finitum ſit
d officium iudicis,non eſt finita ꝯmiſsio:ᵈ qa facta eſt ſuꝑ eo, ad qđ
iudex tenebaꝰ,poſtq̃ ſnĩam tulerat,q̃ tranſierat in rem iu. & pro-
batur in l.uenditor.in fi.ſ.de iud.ſecus ſi talis commiſsio non eſſet
facta pro executione alicuius ſnĩę lątę,puta ſi commiſit,ꝙ aliquẽ
citarem,nam expiraret commiſsio,ideo ſucceſſorem oportet re
uocari,& ita intelligo,quod hic no.Ang adde qđ not.in l.& quia.
de iuriſ.om.iud.& facit l.fi.de pœ.& cum ibi no.

ADDITIONES.

c ¶Per hr̃dem.Si ergo ſine hęrede deceſſerit,finitur mandatum, vt hic dicit Lu.Ro.de quo per Soc.conſi.42.
d ¶Finita cõmiſſio.Adde no.per Ioan.And.in procemio ſexti. ubi inter alia ponit an ſignata ſupplicatione bñficij,ſi moriatur ſupplicãs ante habitas literas,an beneficiũ dicaꝰ vacare per mortem ſuã vel prędeceſſoris, & ꝑ D.de Ro.deci.vlt.de reſcri.in nouiſ.vbi dñt, ꝙ gratia ex certa ſcientia Papæ facta,& ꝯmiſſa alicui,ut literas faciat,ꝙ non expirat mortuo ipſo.

LEX XXXIIII.

2 *Dictio,quomodo,eſt nota improprietatis,*

Si me

1 SI me in vacuam. †Error[a] in corpore im
a pedit poſſeſſionis acqui-
ſitionē.ſecus ſi ſit error in noīe tm̄. Item qui rē tradit,nō
vr̄ hr̄e aīum perdendi poſſeſſionem,ſi recipiēs diſſentiat ſibi acq
rēdo.h.d.ſecus ſi nō diſſentiat,licèt ēt nō ꝯſentiat.vt qa ē furioſus,
ita loquit̄ l.qđ meo.§.ſi furioſo.ſ.e.l.de quo gl.hic opponit.ſic er-
go colligit,ꝙ cū trado, & q̄rit̄,an veli à me poſſeſſionē abdicare.
bn̄ ineſt iſta ꝯdō,ſi nō diſſentias,vt ibi acqrat̄,vt hic,ſed iſta ꝯdō,ſi
tibi acquirat̄ nō ineſt:vt ī l.ꝯria.In fin.ibi:(In ꝑſona accipiētis tm̄.)
expone.i.qualitate ꝑſonæ:qa putat̄ ſanę mētis,cū ſit furioſus: ſec⁹
ſi eſſet error ī ſubā ꝑſonæ:qa putabat̄ Titius cū eēt Sēpronius.qa
tūc nō trāſfert̄ poſſeſſio ſ̄m Iac.đ Ra.vt).đ fur.l.ſi vēdidero.§.pe.
2 rōnē aūt diuerſitatis inter errorē ꝑſonæ & rei dixi ſ̄.†Vltimò no.
gl.q̄ ſ̄.dixi de.dictione,quod.ī modo, qđ eſt nota improprietatis.

ADDITIO.

a ¶Error.dicit Bellamera deciſ.xliiij.de refor.ꝙ error nominis proprij poſ
ſeſſoris contra quem commiſſio impetratur,per cognitionē dictæ poſ.
deſignati,non viciat reſcriptum.

---

1 *Quantū ad actus extraiudiciales poſſum cōſtituere ſeruū alienū,& ſeruus alienus poteſt eſſe neg.geſt:ſicut liber homo,ſed requiritur ratihabitio.*

1 §.Sed ſi non mihi. †Cum res traditur ꝓcurato-
ri ad hoc,vt poſſeſſio q̄rat̄
dn̄o,ſufficit ꝙ alter ipſorū nō erret,lꝫ alter erret in rei ſubā.Itē per
ſeruū alienū recipiētē meo noīe pōt mihi acqri poſſeſſio.h.d.vſq;
2 in fi.l.†Et hoc vltimum ſp alle.ꝙ quantū ad actus extraiudiciales
poſſum ꝯſtituere ꝓcuratorem ſeruū alienū, & ꝙ ſeruus alienus
pōt eſſe nego.geſt.ſicut liber homo. Requirit̄ tn̄ ratihabitio dn̄i,
vt ſibi quæratur,vt l.ſi ego.de neg.geſt.

LEX XXXV.

1 *Qui vincit in interd.vti poſſidetis,in iudicio proprietatis obtinet partes rei,qui uerò vincitur,obtinet partes actoris.*
2 *Quando fit executio,vt poſſi: perueniri ad fideiuſſores, uel pignorum poſſeſſores,ꝙ non ſufficiat relatio nuntij reperta in actis, cū nihil reperitur de bonis principalis.& qualiter requiratur ꝓnuntiatio iudicis, vt poſſit perueniri ad pignorum poſſeſſores.*
3 *Qualiter ſufficiat pronuntiare ſuper maleficio,ꝙ talis ipſum commiſit.*

1 EXitus controuerſiæ. †Qui vincit in
iterdic.vti poſ
ſidetis.in iudicio ꝓprietatis obtinet partes rei: q verò
vincit̄,obtinet partes actoris.h.d.in effectu.Eſt aūt v-
tilius tenere partes rei:qa incūbit ſibi onus ꝓbādi de iure ſuo,ſed
actori ſic,& niſi probet actor,ēt ſi reus nil ꝓbet de iure ſuo, abſol
uit̄ eo iure,quo poſſeſſores ſunt potiores,vt l.vti frui. poſt prin.ſ̄.
ſi vſuſf.pe.& C.de rei vē l.fi.Itē qa nō cogit̄ reus ꝓuocare ad iudi
ciū,ſed actor ſic.In tex.ibi,(exitus ꝯtrouerſiæ.).i effectus ſnīę latæ
ſuꝑ ꝯtrouerſia poſſeſſionis,qa erāt duo,quorū q liber dicebat ſe
dn̄m,& poſſeſſorē cuiuſdā fundi. oportet ergo primo videre,qs
ſit poſſeſſor,& ꝑ hoc all.ꝯriū ꝙ alter nō intētauit interd. vti poſ.
aſſerēdo ſe poſſidere,& ꝑ aduerſariū turbari in poſſeſſione peten
do declarari hoc & aduerſario īponi ſilētiū à moleſtia, & ſic iſtud
interdi.ē duplex:qa qlibet iſtorū erit actor,& reus.Si ergo ꝓnun
tiet̄ ꝓ vno ꝯ alterū,tūc ſcimus,qualiter dēat ordinari iudiciū ſuꝑ
ꝓprietate,qa ille,q fuit victus in poſſeſſorio,habebit neceſſe age
2 re,& ꝓbare ſe dn̄m,nō ille q vincit.†Vlt.Bar.ꝑ iſtū tex.ibi. (ꝓnun
tiet.)determinat qn̄ fit excuſſio,vt poſſit ꝑueniri ad fideiuſſores,
vel pignorū poſſeſſores, qa nō ſufficit relatio nūtij repta in actis,
ꝙ nihil reperit̄ de bonis pricipalis,īmo reqritur, ꝙ iudex ꝓnūtiet
excuſſionē legitimè factā nō aūt oportet,ꝙ ſubiungat in ꝓnun-
tiatione poſſe ꝑ hoc ꝑueniri ad pignorū poſſeſſores,ſeu fideiuſſo
res,qa iſte eſt qdā effectus iuris,ſuꝑ quo nō expedit iudicē ꝓnū-
b tiare,& ita ītelligo qđ ipſe no.in l.ſtipſo.in fi. [b] ſ̄. de no.ope.nū.†ſi-
3 mile videmus,ꝙ ſufficit ꝓnūtiare ſuꝑ maleficio, ꝙ talis ipſum cō
miſit,& ſic ſuꝑ facto,nec eſt opus ꝓnuntiare ſuꝑ pœna, qn̄ eſt ſta
tuta à iure cōi vel municipali,vt l.j.poſt prin.).ad Tur. & iſto mō
intelligit,qđ no.in fi.in l.ſancimus.C.ad Tr.tenemēti ꝑpetuò.

ADDITIO.

b ¶In fi.Vide quæ ibi poſui poſt ipſum Pa.

LEX XXXVI.

1 *Debitor fingitur poſſidere rem pignori traditam quantum ad complendā uſucapionē,licèt creditor verè poſſideat, & poteſt ab ipſo creditore precario rogare,uel conducere,nec per hoc vſuca. interpellatur.*
2 *Qualiter rem propriam poſſit quis precario rogare & etiam conducere à vero poſſeſſore.*

1 QVi pignoris. †Debitor fingit̄ poſſidere rē
pignori traditam quantū ad ꝯ
plendā vſucapionē,licèt creditor verè poſſideat, &
pōt ab ipſo creditore precario rogare, vel ꝯducere,
nec ꝑ hoc vſuc.interpellat̄.h.d.cū l.ſe. ¶In tex. ibi, (intelligit̄.) q.d.
non verè poſſidet,ſed fingitur poſſidere,quo ad duos effectus q
ponuntur in gl.ſed vera poſſeſſio eſt apud creditorē, vt). ſeqtur
ibi,(cū creditoris poſſeſſio,&c.) ſcilicet tā ciuilis, q̄ nālis. ¶In tex.
ibi:(æquè ꝑ diutinā poſſeſſionē capiet.)videbatur ꝯrium, qa pre-
caria poſſeſſio nō ſufficit ad ꝑſcribendū,vt ſ̄. de publi.l. quicquā.
§.interdū.ſed rn̄de,ꝙ nō præſcribit ex illa poſſeſſione precaria,cū
ſi eā nō hr̄et,ꝑſcriberet rōne fictæ poſſeſſionis q̄ fingitur eſſe pe
nes eū,& cui fictę poſſeſſioni nō eſſet vera poſſeſſio creditoris,
multò ergo magis vſucapiet cū precariū habeat verā poſſeſſionē
nālem,& ſic nō debet eſſe deterioris cōditionis ex hoc,ꝙ plus iu
ris hēt,& hoc vult tex.ſequens & ad hanc rōnem vide tex. cum
3 gl.in l.in bello.§.ſi qs ſeruū.).de captiuis. ¶†Vltimò no.quòd rem
propriam pōt quis precario rogare, & ēt conducere à uero poſ-
ſeſſore,q in poſſeſſione eſt potior eo,& dic,ꝙ iſto caſu cū condu
cit tanq̄ à creditore ſuo,vr̄ ꝯducere rōne poſſeſſionis,ēt ſi expreſ
ſe hoc non dixerit per hos tex.licèt aliàs videretur conducere ra-
tione ꝓprietatis,vt ſ̄.eo.l.ſi aliquā rem.in fi.in verſi.ſpecialiter.

LEX XXXVIII.

QVi abſenti ſeruo. Diſpoſitio quę con-
fertur in abſentem ꝑ
epiſtolā cenſetur ſuſpenſa vſq; in tp̄s quo epiſtola ad
illū ꝑueniret,& ꝯſentiat.h.d. ¶Et vide bonā gl.quæ al
leg iſtū tex.in c.apoſtoli.de cler.excom.mini.nā iſta l. loqtur in a-
ctu fauorabili abſentis.illa gl.vr̄ dicere idē in actu odioſo, vt ſi ex-
c communicatur[c] abſens.Cętera dic vt l.abſentis.ſ̄. de don.effectus
aūt huius l.eſt magnus:qa pōt pęnitere anteq̄ lr̄a ꝑueniat ad ab-
ſentem,& tunc poterit fieri liber,ſi poſtea ad eū ꝑuenerit, vt l.iiij.
).de manu vind.qđ not.in l.j.in fi.de ꝯhen.empti. & quod dixi ſ̄.
e.l.fundi.§.itē ſi amicus.fallit in caſu in quo pęnitere nō pōt, quo-
uſque de diſſenſu abſentis appareat,q hr̄ in c. ſi tibi abſenti. de p̄b.
li.vj.ſed ibi,qa in clericis magis reprobatur inconſtantia, vt in cle.
cum illuſio.de renuntia.& ibi vide optimam glo.

ADDITIO.

c ¶Excommunicatur.Adde vt per Car.conſi.xl.

1 *Poſſeſſio et dominiū poſſunt trāſferri in alterū ſub cōditione de p̄ſenti,uel de futuro,& niſi conditio ſit uera vel exiſtat, habetur ꝓ non translata.*
2 *Transferre in te dominiū,& poſſeſſionē alicuius rei,cum pacto,ꝙ non alienes hoc pactum non poteſt impedire te,quominus poſſit alienare dominium & quid operetur tale pactum.*
3 *An ſit reperire aliquem modum,quòd alienare non poſſit.*

1 §.Si quis poſſeſſionem. †Poſſeſſio & domi
nium poſſunt trāſ-
d ferri in alterū ſub conditione[d] de præſenti vel de futuro,& niſi cō
2 dō ſit vera vel exiſtat,hr̄ pro non tranſlata.h.d. ¶†Hic eſt vna glo.
q̄ multum alleg.licèt reprehendatur,q̄ inducit iſtū tex. ad vnam
qōnem.Nā certum eſt,ꝙ ſi trāſfero in te dn̄ium, & poſſeſſionē
alicuius rei,cū pacto,ꝙ nō alienes,hoc pactū nō pōt impedire te,
quominus poſſis alienare & dn̄iū in alterū trāſferre, & ſic nō po
tero ab illo hoc petere.ſed operat̄ hoc pactū,vt habeā ꝯ te ꝯdōnē
3 ob cām ad intereſſe.vt l.ea.lege.C.de cōdi.ob cau.† Erit ne reperi
re aliquē modū,ꝙ alienare nō poſſis,& ꝙ ſi alienas dn̄ium reuer-
tat̄ ad me,& poſſim ab illo vēdicare(& gl.vult,ꝙ ſic per iſtū tex.ſ.
ꝙ transferam in te dn̄ium ſub conditione ſi non alienabis.qa ſi a-
lienabis hr̄ pro trāſlato.Et vr̄ velle gl.ꝙ ſi dicā iſta verba,transfe-
ro in te, ne alienes, videor trāſferre ſub ꝯdōne.Secus ſi dicam,vt
nō alienes.aliq hn̄t econuerſo.Certè neutrū eſt verū, & iſta glo.
rep̄henditur.Primo in quantū facit dr̄iam inter vt, & ne, qa nulla
eſt dr̄ia,& neutra iſtarū facit ꝯdōnem,ſed modū,vt l.quib.dieb.§.
fi.de cōdi.& demon.& l.cū pater.§.Titio.in gl.ſuper verbo. (reti-
neat.)in fi.de leg.ij.cū ergo de nā modi non ſit actū ſuſpendere,
dn̄ium eſſet vtroque caſu trāſlatum pure,& iō non poſſet reuer-
ti ad transferentē ipſo iure ex illis ſolis verbis ſine traditione, ut l.
traditionib.C.de pac.& no.ſ̄.de don.l.j.in gl.ma. ¶Præterea ſi trāſ
fertur ſub conditione,nō rn̄detur ad propoſitū. quia nos quæri-
mus,qn̄ eſt intentio mea transferre dn̄ium,& ꝙ ſit apud te quo-
uſque alienes,& ꝙ ſi alienes reuertat̄ ad me. Sed ſi fieret tranſla-
tio in te,ſub ꝯdōne,nō eſſet apud te,ante impletā ꝯdōnē,& ſic an
teq̄ deſineres,poſſe alienare.Et iō Doc.dāt aliā practicā. ut dicat̄,
ꝙ nō alienes,& ſi ad aliquē actū alienationis ꝑuenies,ſtatī dn̄ium
reuertat̄,& ex tūc ꝯſtituis te meo noīe poſſidere, tūc.n. qa inter-
uenit ficta traditio,pōt ad me reuerti,đ hoc plenè ꝑ Cy.licèt Bar.
nō alle.in l.fi.C.de re alie.nō alie alia practica eſt,ꝙ obliges mihi il-
lā rē ꝓ meo intereſſe,& tunc impediretur alienatio,poſtq̄ habeo
ius in re ꝑ caſum ſingularē , in l.ſi creditor.in fi.ſ̄.de diſtrac. pig.q
nō eſt alibi ſ̄m vnā lect.ſicut qn̄ haberē dn̄ium directū in illa re,
& tu vtile,nam impediris alienare,vt l.fi.C.de iur.emph.Tu potes
ponere aliā practicā,vt dicat̄,ꝙ venditio vel donatio, vel alius ꝯ-
ctus habeatur pro nō facto,caſu quo ad aliquem alienationis a-
ctum peruenias,nam iſtud pactum reſolutiuum habet vim pacti
l.commiſſorię.C.de pact.inter empt.& vēd.& no.per gl.in d. l.j.ſ̄.
de do.nā licèt illud pactum proprie fiat in contractu venditionis,
& quando apponitur conditio,ſi nō ſoluatur pretium, poteſt tn̄
ad ſimilitudinem fieri ēt in alijs contractibus & ſub alijs conditio
nib.quia eadem eſt ratio,vt ibi dixi,& hoc ſentit expreſsè Bal. in l.
in ea.

ADDITIO.

d ¶Conditionę.Limita,vt per D.de Ro.in recollectis ꝑ Bernar. de Biſigneto de conceſ.pręb.deci.ix.inci.quidam expectans apoſtolicus.

ea.C.de condi.ob.cau.vbi ẽt ponit aliã practicã,vt dicat transfero in te dñium duraturũ apud te vſq; ad tps, quo alienare incipias,nã tunc cõſolidabitur cũ priſtino dñio per l.fin.C.de le: que practica non placet,quia ibi loquit in vltima voluntate, in qua põt dominium transferri ipſo iure,poſt tps,vt l.Titia.§.fi.de lega.ij. non ſic in ꝯctib.ſine traditione,niſi in caſib.ſupradictis.Si aũt diceret, ſi alienaueris,dñium ad me reuertat;vel habeat venditio ꝓ non facta,iſtud pactũ nõ operaret quicq̃,qa confert in tps alienationis ꝑfectæ,ꝑ verbũ:(ſi alienaueris.)quod eſt ꝑteriti imꝑfecti, & ſic in tps quo alteri eſſet q̃ſitum dñium,qđ nõ poſſet ſibi auferri ſine ſuo facto,caſus eſt ſingularis in l.Stichus ſeruus meus.§.de ma
a nu.teſta. Adde[a] qđ no.Bar.in l.qui Romæ.§.Flauius.de verb.oblig.

ADDITIO.

a ¶Adde.Tu etiam addas Bal.conſ.cccxc.incip.tres Marchiones.lib.iij.

§.Si is qui Titio. Per ſeruũ,cuius dñium non pue nit ab hæred.ex aditione hrditatis:qa nondũ erat in hrditate,licet peruenerit occaſione hæreditatis,& ꝑꝑ actionẽ hæreditariã,põt hæres acquirere poſſeſſionẽ rerum hrditariarũ.h.d.& eſt nouus caſus.¶In tex.ibi:(vẽdiderat.) ſupple,& non tradiderat;& ſic dñium eius nõ erat in hæreditate, & ſic hæres adeundo non acquiſiuit dominiũ per aditionẽ,ſed ꝑ traditionem ſerui ſibi poſtea factã.Nunq̃ ergo vr fuiſſe hereditarius,licet occaſione hæreditatis ſit q̃ſitus,& ꝑ actionẽ hæreditariã,& ſic non ob.l.j.§.veteres.ſ.eo.¶In tex.ibi:(tradiderit.)gl.intelligit.ſ.ante aditã hrditatem,qđ non placet:qa eſt diuinare:qa tex. dicit,quia tradidit hrditatem,ſed tunc non diceret tradita hæreditas,vt l.ſi in diẽ,in prin.de cõd.& demõ.Itẽ qa tũc videret hereditatẽ adire:quia eſt actus,qui non põt fieri citra ius, & nomen heredis,niſi poneremus,ꝙ eſſet inſtitutus ſub condi. & tunc eſt alia magna diuinatio.intellige ergo,vt dixi,& procedit planè.

LEX XXXIX.

1 *De materia ſequeſtrationis,vide aliqua,remiſſiuè.*

Neceſſitas non habet legem.

1 INtereſſe puto. ¶†Rei ſequeſtratẽ de voluntate partiũ perdit poſſeſſio,niſi expſſe ſit actũ in ꝯrium: & iõ interpellatur uſucapio,& ad hoc ſemp allegat. ¶ Et Bart. ponit hic
b aliqua de materia ſequeſtrationis,[b] ad quem remittit per legiſtas: & adde,quod hr per eum,& alios in l.ſi oleũ.ſ.de dolo.& ꝑ Canoniſtas,in c.locupletari.de regu.iur.lib.vj.per Ioan. And. in mercu. & in c.examinata.de iudi.& ſ.depoſiti.l.licet.§.j.adde quod hr ſ.e.l. qui vniuerſas.§.item eum ꝑtor.¶In tex.ibi:(& hoc apertè fuerit approbatum.)quod eſt ſm Doct.eo ipſo,ꝙ non apparet ꝯrium. Si de communi conſenſu partium fit, ſecus ſi compulſus fuit per iudicem reus,& poſſeſſor propter ſuſpitionem, vt l. ſi fideiuſſor. §.fina.qui ſatiſda.cogan:quia neceſſitas non habet legem,vt l.rem leg.de ali.leg.Cætera dic vt per Bart.

ADDITIO.

b ¶Sequeſtrationis.Vide eundem Pau.conſi.ccxxxviii.Old.conſi.clxvi.Lu. Ro.conſi.ccclxxxviij.

LEX XL.

SI de eo fundo. ¶Per deiectionem factam ſeruo proprio nõ perdit qs poſſeſſionem.h.d.

1 *Quantum tempus requiratur,ut dicatur quis negligens,ut perdat.*

2 *In hæreditate alicui⁹ dr eſſe res,q̃ nõ erat ſua,ſed ꝑ eũ detinebatur iuſte.*

3 *Hæres ꝙ tenetur ĩ inuẽtario ponere ẽt res cõmodatas,aut depoſitas apud defunctum,aut ab eo conductas,cum ueniant in petitione hæreditatis.*

1 §.Si fortè colonus. †Si colonus exit fundum nõ animo derelinquendi poſſeſſionẽ,locator nõ ꝑdit ẽt nãlem poſſeſſionem. Si verò moriatur,
c vel exit[c] animo poſſeſſionem derelinquendi,locator ꝑdit nãlem, non ciuilẽ,niſi negligat naturalem adipiſci,quia tunc ꝑdit ẽt ciuilẽ,& niſi nãlis fuerit per aliũ occupata, & locator negligat recuperare,qa vr tunc ſuſpicatus ſe poſſe repelli,& ſic ꝑdit ẽt ciuilẽ.h. d.iſte §.difficilis ſm intelſm gl.& Doc.Et ſic ponunt hic tres caſus ſm ſecundã lectã gloſſe,q̃ cõiter tenet ꝑ Doct.¶Primus eſt ꝙ colonus exiuit fundũ non aĩo derelinquendi poſſeſſionẽ,& q̃ritur, an dñs ꝑdat nãlem, quã tenebat corpore coloni,vſque ibi:(quo mortuo.)& tunc in verbo ꝑꝑ vtilitatẽ ponitur reſponſio, ꝙ non, immo ꝙ retinet,& continuatur aĩo coloni,de hoc ẽt eſt caſus ſ. eo.l.ſi colonus.¶Secundus caſus eſt, qñ colonus mortuus eſt, quo caſu ponit ꝓ conſtanti,ꝙ nãlis perditur, ſed q̃ritur de ciuili, an ẽt illa ſtatim perdat:& videbat,ꝙ ſic quaſi cohæreat nãli, & eã ſequatur,ſicut ſi colonus eſſet excluſus, quo caſu perdita naturali,perdetur etiam ciuilis etiam ab ignorante,ut ſ.e.l.peregrè. §.glibet.ſed ꝯ reſpondetur,ꝙ non interpellertur, nec perdatur quouſque neglexerit adipiſci.ſ.recuperare naturalem, & ex illo uerbo, (adipiſci.)patet,ꝙ naturalis erat perdita,vt in ſimili hr in l.iij.§.Nerua,ſupra eo.& hoc tenuit Io.vt no.ſ.eo. l.ſi id quod.§.j.in glo. aliter.& hoc uſque ibi aliud.Ibi eſt tertius caſus, qñ colonus exiuit aĩo deſerendi poſſeſſionẽ:quo caſu eſt idem, qđ in proximo ꝑcedenti,qñ mortuus eſt,& aliud q̃ in primo.Vnde q̃dam habent aliud;quidã aũt idẽ,& primo caſu refert ad primum caſum,ſecundo refert ad ſm,& hoc vſque ibi(ſed hæc ita.)vbi ponitur vna limitatio ad ſm caſum,ſed certè ẽt cadit in tertio,& poſſet ẽt cadere in primo,quia qñ colonus diſceſſit non aĩo deſerendæ poſſeſſionis:verũ eſt,ꝙ non perdit naturalis,niſi ꝑ aliũ fuerit occupata: quia tũc benè perdit,tñ hoc nõ placet,licet Ang. videat hoc tenere:quia cum illa naturalis tunc non vacet, ſed retinet aĩo coloni alius ingreſſus eam non acquirit,niſi ingreſſus ſit cum tanta potẽtia,&c.vt ſ.eo.l.qđ meo.§.fi.Sed in hoc ſecũdo, & tertio caſu,benè cadit:quia licet per ingreſſum ille non acquirat, niſi naturalem, q̃ reperit vacare,ſi tñ locator negligat eam recuperare,cũ poſſit, ciuilem perdit,ſicut ſi non eſſet per alium occupata.In vno tñ eſt dña,quia qñ non eſt per alium occupata, requiritur, tanta negligentia,ꝙ permittat rem deſtrui,aliàs non perditur, & ita intelligit Bar.illum ſm caſum ibi:(adipiſci neglexerit.)multum notabiliter, ſed qñ eſt per alium occupata,ẽt ſi non permittat deſtrui.Si tñ negligit ab illo recuperare,eo ipſo ꝑdit, & ita intelligat finis huius §.
2 ¶†Extra iſtos caſus,quantum tps[d] requiritur,ut dicatur quis ne-
d gligens,& perdat,gl.in l.id qđ.in prin.ſ.eo.tenet, ꝙ decenniũ. Inn. multũ notabilr in c.querelam.de elec.& in c.ij. de reſtit. in integ. dicit eſſe relinquendũ arbitrio iudicis,& ibi vide omnino ad intellectum iſtius §.& eorũ,q̃ ſ.dixi,& no.hic Bar.licet Inno. non alleget.Et ſm iſtã lectã:cũ primo caſu huius §.concor.l. ſi colonus.ſ.e. ¶Secundus aũt caſus in ver.quo mortuo,cum eo qđ dat in fin. ver.ſed hæc ita.qui venit ad limitationẽ huius caſus,limitat qđ hr in l.ſi id quod.§.j.ſ.eo.dr,ꝙ mortuo colono locator non deſinit poſſidere,nã hoc intelligit.ſ.ciuiliter,ſed naturaliter ſic,vt hic colligitur in verbo.(poſſeſſionẽ adipiſci.)nam non põt intelligi,niſi de nãli.Si ergo adipiſcit,ſeq̃tur ꝙ erat deperdita.Itẽ limitat in alio.qa ẽt ciuilis perditur,ſi negligit nãlem adipiſci,& qualiter intelligatur negligere,dixi ſ.quia aut nõ eſt per aliũ occupata, & tunc qñ tñ neglexit,ꝙ deſtruitur,vt hic.Aut eſt per aliũ occupata, & tũc ẽt ſi non deſtruitur,ſed cum põt non recuperat, & eam perdit ut in fine:& adde quod dicã in gl.tertia in fi.Ex tertio caſu ĩ uerbo, aliud ſoluit dubitatio,q̃ facit gl.in l.ſi colonus.ſ.eo: qñ diſceſſit colonus animo derelinquendi poſſeſſionẽ;an ꝑdatur naturalis? nã tex.ibi innuit,ꝙ ſic à ꝯrio ſenſu.ſed q̃dam dicebant ꝯrium. Sed ꝓ prima parte eſt caſus hic,dũ dicit,aliud q̃ in primo, vbi diſceſſit non aĩo derelinquendi poſſeſſionẽ:ꝯſtat.n.ꝙ in illo nec ciuilis nec natura-
3 lis perditur,ergo in iſto perditur ſaltẽ naturalis.†Ex vltimo caſu in uer.ſed hæc ita.not.ꝙ in hæreditate alicuius dr eſſe ẽt res,q̃ non erat ſua,ſed per eũ detinebatur iuſtè,& dixit Ang.fuiſſe conſultũ Pe-
4 ruſij per iſtũ text.& per l.& non tñ.de peri.hær.†ꝙ hrs tenetur in inuentario ponere ẽt res cõmodatas,aut depoſitas apud defun-
e ctum,aut ab eo ꝯductas,cũ ueniant in pet.hær.[e] Secũdum aũt primam lec.gl.non ponuntur hic,niſi duo principales caſus. Primus qñ colonus deceſſit vſque ad uer.aliud.alius,qñ diſceſſit aĩo poſſeſſionẽ derelinquendi,& tunc primo ponitur queſt.vſq; ibi.(ꝑꝑ vtilitatẽ.)poſtea ponitur vnũ ad euidentiã,ſi colonus uiueret qđ iuris.& eſt interpõ.uerborũ uſque ibi.(quo mortuo.)& ibi ponit rñſio,& iſta lec.fundatur:qa q̃dã hñt in tex.deceſſit, ſed ſm primã q̃ ſ. tenui,hr,dceſſiſſet,iſta lec.nõ tenet:nã ſm iſtã in ver. aliud hic,verbũ illud nullo mõ poſſet ſtare in litera:qa tũc ñ eſſet aliud, ſed idẽ,qđ in ꝑcedẽti caſu:qa ſicut qñ morit,ꝑdit nãlis,& nõ ciuilis,niſi interueniẽte negligẽtia,& qñ diſceſſit aĩo derelinquẽdi poſſeſſionẽ.Et tñ q̃dam habent aliud:q̃dam hñt idẽ,ſed tenẽdo ſecũdam lec.glo.q̃ primo loco poſui,vtrunque verbũ põt bene ſtare in litera,ſi referantur ad diuerſos caſus,vt ſ.dixi.¶In glo.ij. q inci. (ſed q̃.)in fi.ibi,tu dic gl.nõ reꝑhendit ꝑcedentes inquantũ dicũt, ꝙ hic loquit de ciuili,ꝙ ꝑdatur ꝑ negligentiã,qa iſtud eſt verũ in ſe,ſed reprehendit inquantũ dicunt,ꝙ verbũ. (adipiſci.) ponit hic improprie pro retinere,nã immo ponit ꝓpriè: qa ꝑ negligentiã in adipiſcẽdo nãlem perditã ꝑditur ẽt ciuilis.¶Tñ aduertendum: qa gl.in fi.dicit vnũ verbũ,ꝙ non eundo ad fundũ obliuiſcitur, & ſic ꝑdit ciuilẽ,innuit ergo gl.ꝙ hic ciuilis ꝑditur ꝑ obliuionem,& ſi ita eſt,requireretur curſus decẽnij,vt not.in l.ſi id qđ in prin.ſ.e. nec ſufficeret ſola obliuio,vt in l.ſi is qui.ſ.eo. ſed certè iſte tex.dicit,ꝙ perditur per negligentiam,& ita dicit glo. ſeq. & iſta poteſt committi etiam ſine curſu tanti tpis,vt in caſib,quos ſ. dixi.& etiã extra illos prout bono iudici videbitur ſcđm no. per Inno. in locis

ADDITIONES.

c ¶Vel exit.Adde ut per Bellameram conclu.ſuis de cauſa poſ.& proprietatis.conclu.ciiij.

d ¶Vide in hoc quanto tpe negligentia inducatur in l.j.ff.de his qui. vt indi.& in l.cognitione.per Barto.ff.ad Syl.& Adde Bal.in l. mancipia.C. de ſer.fugi.

e ¶In petitione hæreditatis.Adde,& intellige ſecundum Bald. conſi. ccccii. iij.lib.incip.ad euidentiam.

cis.ſ.alle.vbi aūt negligētia nō poſſet deprehendi: quia nec eſt per alium occupata,nec derelinquitur,& ipſe aliqua iuſta cā eſt impeditus accedere ad poſſeſſionem,vel mittere de ſuis,poſſet tñ ſi vellet,tunc debemus recurrere ad obliuionem quæ induceretur ſi ꝑ longum tps ſtaret,ꝙ nec iret, nec mitteret, & ita poſſet ſaluari iſta gl.per no.in l.ſi id qđ ſ.co.¶In gl.ſeq.in fin.ibi (ſolu. ut ibi.) tu dic vt dixi ſ.eod.l.ſi colonus.ꝙ iſto iure quādo colonus diſceſſit aīo relinquendi poſſeſſionē perdebat nālis,vt in hoc ver.aliud, & in l. ſi colonus.ſ.e.a ꝯrio ſenſu,licèt non ciuilis,niſi interueniente negligentia.Hodie dicit per illam l.fi.ꝙ ēt naturalis non ꝑditur , quia eſt deciſio Iuſtiniani,q̃ vr̄ velle aliquid de nouo inducere, ſiue diſceſſit dūtaxat,ſiue ēt clam aliquem introduxit, ꝙ dr̄ perdere: ſecus qñ tradidiſſet palam,quia tunc iura vetera non corrigunt, & quid iuris ſit dic ſ.eod.l.iij.§.ꝙ ſi ſeruus.& l.qui uniuerſas.§. fi.& l. q̃uis.§.j.¶In glo ſeq ibi.(vt quia ſuſpicatus ſum me poſſe repelli.) Iacob de Ra.& Ray.reprehendunt iſtā gl.qa continet diuinationē,& quia non hr̄ et dubiū,& iō dnt ꝙ ꝯrium gl. loquit qñ poſſidebā aīo & corpore meo,& me abſentaui, & alius ingreditur,& occupat nālē vacantē,vt non perdā ciuilē,niſi reuerſus nō fuerim admiſſus,vel ſim ſuſpicatus me poſſe repelli:hic qñ ciuilem ꝑ me, & nālem ꝑ colonū,quo caſu mortuo colono & occupata per aliū nāli ſtatim perdo ciuilē.Dictū iſtorū non hēt in ſe aliq̃ rōnem q̃ quare magis vno caſu q̃ altero:iō dic,ꝙ per iſtū text.ſuppletur qđ hr̄ in d l.ſi id qđ.§.fi. ꝙ non ſolū in illis duob. caſib. immo ēt ſi non apparet,ꝙ fuerit ſuſpicatus ſe poſſe repelli. Si tñ neglexit recuperare nāle ab occupatore,ꝑdit ciuilem.Pone.n.ꝙ occupator nō erat talis,de quo poſſet ſuſpicari:qa tñ potuit recuperare.& ſi ſne iuſta cā omiſit per aliquod tps,qđ relinquit iudicis arbitrio,ꝑdet ciuilem,vt hic & eſt caſus ſingularis quaſi pro præſumptione iuris videatur ſuſpicatus ſe poſſe repelli.

§.Seruum tuum. Quantum ad hoc, vt poſſeſſio ſit iuſta, vel iniuſta , inſpicit initium eius.h.d.dic,vt ſ.eo.l.clam poſſidere. in prin.

1 *Rem propriam non poteſt quis clam poſſidere , ſicut nec conducere, uel precario rogare.*
2 *Clandeſtinitas eſt quoddam uitium prouenieus ex mala fide incipientis poſſidere, & quot modis poſſit committi.*
3 *Quòd clandeſtinitas propriè committatur in poſſeſſione vacante.*
4 *Agenti interdicto, vti poſſidetis, an poſſit obijci exceptio dominij.*
5 *Practica ſeu cautela quando ago contra te interdicto uti poſſid. & tu contra me, quia quilibet noſtrum dicit ſe poſſeſſorem, & dominum.*

1 §.Si ſeruum meum. ¶†Rem propriā non pōt quis clam poſſidere, ſicut nec conducere,vel precario rogare.h.d.mirabilis tex. qui probat iſta eſſe paria,ꝙ in quibus non cadit conductio, vel precarij rogatio,nō cadat ēt clandeſtinitas,& gl.& Doct.intelligunt , vt ſit bona cōparatio,& hoc intelligat reſpectu proprietatis,nō aūt poſſeſſionis,qa ſicut reſpectu poſſeſſionis poſſum conducere, & ēt ꝓcario rogare rē meā,ut ſ.codē.l.rē alienā.in fin.ita clā poſſidere. Sed iſtud non vr̄ eſſe aliquid,nec vr̄ alicuius ſubſtantiæ, nec vr̄ verum,quia clandeſtinitas non committit in proprietate,ſed in poſſeſſione tm̄.Vnde res,vel proprietas nunq̃ dr̄ clandeſtina,ſed ipſa poſſeſſio,vt no.ſ.eod.l.Pomp.§.cum qs in glo.licèt.in fi. cum ergo iſte text.dicat,ꝙ non committit clandeſtinitas in re propria,debet intelligi,ſ.in poſſeſſionem ſeu reſpectu poſſeſſionis, in qua bñ poteſt committi,aliàs ſi intelligeret reſpectu proprietatis. fruſtratorium eſſet hoc dictum,qa ēt in aliena non pōt committi,ſed ſuſtinendo dictum glo.& Doct.poſſumus dicere ſic faciendo ꝯriū
2 ꝙ non pōt committi clandeſtinitas, niſi in poſſeſſione , †tñ quia
a clandeſtinitas eſt quoddam vitium proueniens ex mala fide incipientis poſſidere,qñ furtiuè ingredit timens ſibi controuerſiam fieri,vt l.clam.in prin.ſ.eo.l.pōt committi dupliciter.ſ.reſpectu ꝓprietatis qñ res non eſt ſua,& timet ſibi fieri controuerſiam de ꝓprietate,& iſto mō nō committit in re propria qa de tali controuerſia non timet.Alio mō qñ timet ſibi fieri ꝯtrouerſiam de poſſeſſione,q̃ pōt eſſe,ꝙ ſit ſua,tñ poſſeſſio ꝑtinet ad alium, & ille in ea eſt potior,& iſto reſpectu bene pōt committi clandeſtinitas in re propria, rōne poſſeſſionis. & ita intelligant glo. & Doct. ¶ In gl.j.in fi.ibi,(ſed conſtitutione l.ſi qs in tantam)hoc per oēs reprehendit,qa illa conſtitutio requirit violētiam ablatiuā,q̃ eſt in materia illata in perſonas,vel ēt expulſiua,& illa pōt committi ēt in re propria,& ex eiſ punit committens,quia cadit a iure ſuo,vt ibi,& idem in compulſiua,vt l.extat.quod met.cau.ſed hic nulla violentia fuit illata perſonæ,ſed clam fuit res abducta. Vnde non incidit in illam conſtitutionem,ſi quis in tantam,nec cadit a iure ſuo,nec dr̄ committi clandeſtinitas,ſed furtum bene dicit committi ſi intereat poſſeſſoris ſibi non ſubtrahi,& qualiter dr̄ intereſſe dic,vt l. qui in iure.§.fin.j.de fur. ſed ſi intereſſe non ꝓtenderet poſſeſſor rei meæ,ēt furtum non committerem per d.l.qui in iure. in fin.a ꝯrio ſenſu,certe ꝑ eandem rationem vr̄, ꝙ ſi intereſt poſſeſſoris non perdere poſſeſſionem,quòd reſpectu poſſeſſionis committitur tunc clandeſtinitas,vt ſ.dixi, vt ſi in poſſeſſione erat potior me,qa ſibi fortè pignoraui,& ſic licèt ſim dñs,& probē de dñio, non debet ſibi poſſeſſio auferri,niſi ſoluam debitum,quia erat bonæ fidei poſſeſſor fecerat expenſas neceſſarias, & ſic non tenebat poſſeſſionem reſtituere,niſi eis refuſis,aliàs ſi reprobato dñio teneret poſſeſſionem reſtituere,tunc nec ratione proprietatis , nec ratione poſſeſſionis committeret clandeſtinitas, ſicut nec furtū, ita intelligo iſtum §.difficilem ad ſuſtinendum , nam clandeſtini-
3 tas propriè committit in poſſeſſione vacāte.ſi† ergo reperio poſſeſſionem rei meę vacantem,puta naturalem,vr̄ mihi licitum ingredi,& multò magis ſi vtraq; vacaret,licet illam rem ab aliquo bona fide emiſſes,nec incido in l.cum quęrebat.C. vnde vi. quia ceſſat rō hic illius l.q̃ eſt,ꝙ rem q̃ ſcio non eſſe meā, debeo credere ad illū pertinere,nā hic ſcio eſſe meā, & iō ſi intentares condictionem ex illa l.ad recuperandam poſſeſſionem dñij,opponerē,
4 & repellerem,ita ibi no.¶†In glo.ſeq.mag.in fi.ibi , (quod eſt falſum)iſta gl.ſemper alle.quia tenet,ꝙ agenti interdicto, vti poſſidetis,non pōt obijci exceptio de proprietate, ſicut nec agenti interdicto vnde vi,vt l.ſi quis ad ſe fundū.C.ad l.Iul. de vi pu. ēt ſi vult incontinenti probare de dominio,licèt ſit ſecus in agente interdicto,vel poſſeſſorio adipiſcendę,vt l.j.cum ibi not.C. de edic. diui Adr.tol.tñ iſta glo.nil alle.ad hoc Bart.dicit eſſe caſum in l. j. C.ſi per vim vel alio modo ſm glo. & de hoc per ipſum in l. naturaliter.§.nihil cōe.ſ.eod.Dyn.in cap.qui ad agendum. de reg. iur.tenuit ꝯrium,ꝙ pōt obijci,ſi vult incontinenti probare. Mihi vr̄ dicendum ſic,ꝙ ſi tu poſſeſſor rei meæ agis ꝯ me interdi.vti poſ.qa turbo te in poſſeſſione,& ego obijcio,ꝙ ſum dñs , & ꝙ licèt mihi te turbare,ſi quidē in rei vendica. probato dñio poſſem poſſeſſionem a te auocare,nec haberes aliquam retētionem,poſſum ēt te turbare,& ſic poſſum obijcere exceptionem dñij,vt a te abſoluar.argu.j.de adul.l.nec in ea.vbi ſi poſſum te impunè occidere, multò magis iniuriari,vel aliter te offendere, aut probato dñio in rei ven.non cogereris poſſeſſionem reſtituere,ſed haberes retentionem ex aliqua cauſa, ut quia ibi ignoraui , vel eras bonę fidei poſſeſſor,& feceras expenſas,quas potes iure retentionis recuperare,iuxta no.in l.fundo.de rei ven.& tunc loquit iſta glo. & Bar. ꝙ nec poſſum in illa poſſeſſione te moleſtare, vel impedire per iā
5 dicta. † No. ēt ex iſta glo. practicam,ſi ago ꝯ te interdicto vti poſ. & tu ꝯ me,quia quilibet noſtrum dicit ſe poſſeſſorem , & dñm, vt ſ.eo.l.exitus,ſi quilibet noſtrum pariter probat de dñio , clarū eſt ꝙ neuter vincit alterū,niſi alter eorum probet melius đ dñio, q̃ alter,qa tūc ille obtinet in hoc interdi.vt in cap. licet cauſam. de probat.Si ergo ego facio articulos de dominio, & tu dubitas me poſſe melius probare quàm tu,cautela eſt per iſtam glo. cū text. ꝙ tu articules,ꝙ ego poſſideo a te clam ratione poſſeſſionis,quo probato pobario mea de dominio nō proderit mihi ad obtinendū,ſed tu non obtinebis,nec ſufficeret tibi dicere , ꝙ clā poſſideo a te,quia intelligeret reſpectu proprietatis,quod eſſe non pōt, ut hic in tex.ſed debes dicere,& probare ꝙ reſpectu poſſeſſionis,& qualiter poſſit hoc contingere.dic vt ſupra dixi.

A D D I T I O.

a ¶Et adde,ꝙ clandeſtinitas delictū aggrauat,de qua vide abūde ꝑ Hipo.de Marſ.in rub.ff.ad leg.Pōp.Cæterū aūt magis ne puniat quòd clam ſit,quā quòd palam,vide Sal.in l.nemo.C.de ſum.Tri.& fi.cath.Et ad materiā huius adde qñ poſſeſſio clandeſtina dicat.gl.& Mar.in l.j.C.vti poſ.iiij.col. ver.venio ad aliā glo.& diffuſe ꝑ oēs in l.clā poſſidere.§.qui ad nundinas. ff.de acquiren.poſ.item,ꝙ huiuſmodi poſſeſſio nihil operetur in his quę iuris ſunt,vide Bar.in l.j.vj.q.C.de teſt.& Inno.in c.nihil.de ele.

LEX XLI.

1 *Qui ingreditur fundum cauſa poſſidendi, ſed ratione amicitiæ, aut iure familiaritatis, non dicitur poſſidere.*
1 *Habens tres filios, ſi diſpoſuit in ſuo teſtamēto, ꝙ primogenitus habeat dominium oīum terrarum ſolus, & alijs debeat prouidere ſecundum condecentiā de victu ipſorum, & poſt mortem iſti fratres ſteterint in concordia ſimul per xx. vel xxx. annos, & ſimul ponebant officiales in illis terris, an tunc primogenitus videatur renuntiaſſe iuri ſuo.*
3 *Si aliquis per magnum tempus pranderet in domo alterius amici ſui, non videtur hoc feciſſe animo ius ſibi acquirendi, nec alter animo ſibi præiudicandi.*
4 *Statutum ꝙ ſi filius fuerit repertus tenere bona paterna, teneatur ſubire onera hæreditaria, nec poſſit ſe excuſare, ꝙ hoc non fecerit tanquam hæres & uxor teſtatoris eiuſque mater obtinuit tenutam in bonis paternis pro dote ſua, & filius ſtet in domo vna cum matre, an teneatur.*

1 QVi iure famil. ¶†Qui non ingreditur fundum cauſa poſſidendi , ſed ratione amicitiæ aut iure familiaritatis , non dicitur poſſidere.h.d.& ſemper allegatur , intellige etiam ſi poſſeſſio vacabat,alias non haberet dubium, & pręſumitur hoc quando conſtat de iure alterius in proprietate, & de iure ingredientis.nam & ipſe ingrediens erat amicus,conſanguineus,vel vicinus,vel affinis,vt hic,& l.ſi mulieri.ſ.quib.mo.vſuſf.amit.¶†Per iſtam l.dixi his diebus conſulendo,cum dominus quarundā terra-

rũ habens tres filios diſpoſuerit in ſuo teſtõ ꝙ primogenitus ha-
beat dñium ſolus,& alijs debeat ꝓuidere ſcḿ condecentiã de vi-
ctu ipſorum,accidit ꝙ poſt mortẽ iſti fratres ſteterunt in bona ꝯ-
cordia ſimul per xx.vel xxx.annos, & ſimul ponebant officiales
in illis terris acſi dñium ad oẽs æqualiter pertinuiſſet: poſtea vene
runt ad diſcordiã:& cum primogenitus diceret dñium ad ſe ſolũ
pertinere virtute teſtĩ,alij dicebant,ꝙ illi iuri renũtiauerat, ex quo
paſſus erat alios ſimul cum eo ponere officiales: ꝯrium dicebã,
quia non vr̃ hoc paſſus animo renuntiandi,nec ẽt in hoc feciſſe
animo ꝗrendi dñium,ſed potius cã fraternitatis,& bonæ concor
diæ,& familiaritatis per iſtã legẽ poſſ ꝗ ꝯſtaret de iure primogeni-
ti,& allegabã quod no. Inno. eleganter in c.bonę.el grande poſt
prin.de poſtu.p̃la.vbi dicit,ꝙ dẽt ꝯſtare, ꝙ ille,ꝗ vtit̃ re aliena, uel
iure alieno,fuerit vſus tanꝗ iure ꝓprio,uel ſibi debito, vt ſibi acꝗ
a ratur, aliàs vr̃ vſus iure familiaritatis. [a] facit l.j.§.Ariſto.ↄ.de aqua
3 quo.& æſti.l.fin.quemadmo.ſer.amit.†Allegabã ẽt Inno. in c. cũ
eccle.de cã poſ.& propri.vbi dicit,ꝙ ſi aliquis per magnum tẽpus
pranderet in domo alterius amici ſui,non videret̃ hoc feciſſe ani-
mo ius ſibi acquirendi,nec ẽt ille videret̃ pranſus animo præiudi-
candi ſibi,ſed potius gr̃a amicitiæ,ꝗa iſti ſunt actus, qui taliter cõ-
ſueuerunt fieri,ſecus in illis,ꝗ nõ taliter,niſi ꝓ iure vtentis, vt etiã
4 ibi not.ꝑ eundẽ.¶†Facit ẽt iſte tex.ad quæſtionẽ,dicit ſtatutũ Flo
rentię ꝙ ſi filius fuerit repertus tenere,vel poſſidere bona pater-
na teneat̃ ſubire onera hæreditaria,nec poſſit ſe excuſare, ꝙ non
fecerit tanꝗ hęres,ſed ex alia cã,pone ergo,ꝙ vxor teſtatoris eius
mr̃ obtinuit tenutam in bonis paternis pro eius dotibus,filius u-
na cum matre ſtat in domo in ꝗ mr̃ fuit miſſa,uel accedit ad fun-
dum in quẽ mr̃ fuit miſſa,vtrũ teneat̃?& eſt dicendũ ꝙ non, quia
hoc nõ vr̃ feciſſe animo poſſidendi,vel detinẽdi bona p̃rna,ꝗbus
caſibus loquit̃ ſtatutũ,ſed cã familiaritatis,& propinquitatis,& ſic
potius dr̃ detentus fuiſſe in domo vel fundo, ꝗ ipſum, vel ipſam
detinuiſſe,ad qđ not.tex.& gl.ↄ.de preca.& l.hẽr.§.i.

ADDITIO.

a ¶Familiaritatis.Adde eundem.conſi.cxi.Ale.conſi.cxiii.Soci.cõſi. lxi.ciiii.
& dicit Lu.Ro.ſing.ſuis ꝙ ſi Florentinus permittit bis in anno hoſpitari
Senenſem ꝙ ille Senenſis nõ poteſt petere æſtimationem hoſpitalitatis ſi
pluribus annis ſteterit,ꝙ non iuerit Florentiam.

LEX XLI.

Communis ſeruus. ¶No.per iſtũ tex.
ſi remanſerũt plu-
res filii parui,& vnus magnus alicuius, & iſte maior
omnia adminiſtrauit ſolus,& ipſe ſolus accedebat ad
fundos hr̃ditarios,& fructus ꝑcipiebat, ꝙ hoc vr̃ feciſſe nomine
ſuo,& fratrũ ſuorũ,& oẽs videtur fuiſſe in poſſeſſione, poſito, ꝙ
alij non poſſint probare ſe vnquã feciſſe aliquos actus,ex quibus
reſultet pręſumptio poſſeſſionis.h.d.& hoc frequenter cõtingit,
maximè qñ remaneret vnus maſculus,& alię fęminę,quib.defer
tur ſucceſſio de iure communi,& unus miniſtrat, & fructus re-
colligit,ꝙ non propterea põt dicere ſe ſolum fuiſſe in poſſeſſio-
ne.facit l.præcedens,& quod ibi not.Bar.

§.Procurator. ¶Per procuratorem habentem man
datũ ſpeciale uel gñale acquirit̃ poſ-
ſeſſio dño,ẽt ignoranti,ſi hoc cadebat in generali mandato: ſed
ſi nõ cadebat,vel nullũ mandatum habeat acquirit̃ ſecuta ratiha-
bitione.h.d.in effectu tex.cũ gl.Nõ eſt ergo faciẽda dr̃ia inter mã-
datũ generale,& ſpeciale,dummodo hoc cadat ĩ generali, & hoc
vult glo.& no.ſ.dona.l.mihi donatum.

LEX XLIII.

1 *Eatenus impeditur vſucapio,uel præſcriptio,quatenus quis habet malã*
fidem,non quatenus habet bonam.
2 *Si vendidiſti mihi rem Sempronij,quam putabam eſſe tuã,tamen ſciebã eſ*
ſe obligatam Titio,licet præſcribam proprietatem aduerſus Titium,ta-
men non præſcribo aduerſus illum,qui habet ius in poſſeſſione.
Quid ſi haberem malam fidem in poſſeſſione,& non in proprietate.

1 SI quis fundum. ¶†Eatenus impedit̃ u-
ſucapio, uel p̃ſcriptio,
quatenus ꝗs hẽt malã fidẽ,nõ quatenus hẽt bonã.h.
d.in effectu.Et ſic utile ꝑ inutile nõ vitiat̃.facit l.pecu-
2 nię,ſ.de uſu†Et no.gl.fi.huius l.ꝗ ꝯſueuit allegari,ꝙ ſi uẽdidiſt mi-
hi rẽ Sẽpronij,ꝗ ego putabã eſſe tuã,tñ ſciebã obligatã Titio, lꝫ p̃
ſcribã ꝓprietatẽ aduerſus Titiũ:& idẽ vr̃ ſi haberẽ malã fidem in
poſſeſſione,& nõ in ꝓprietate,ꝙ non p̃ſcribo aduerſus illum, ꝗ
hẽt ius in poſſeſſione,licèt poſſim præſcribere proprietatem.

1 *Ciuilis poſſeſſio rei mobilis non perditur,cum quis ſcit locum ubi res eſt,li*
cet neſciat locum loci.
2 *Memoria hominum eſt labilis.*
Quòd etiam in facto proprio (ex longinquitate temporis) cadat iuſta igno
rantia,& obliuio.
3 *Poſſeſſio eſt ius,ſed detentio dicitur factum,habens aliquando aliquid iu*
ris admixtum.

1 PEregrè. ¶†Ciuilis poſſeſſio rei mobilis non ꝑ-
dit,cũ ꝗs ſcit locum,ubi res eſt, licèt ne
ſciat locu loci.h.d.¶In tex.ibi (an deſiiſſet pecuniam
poſſidere) ſupple,ciuiliter,de naturali.n. non dubitat̃,
2 ꝗa ꝑdit̃ ſtatĩ,ꝙ res ñ eſt ĩ ꝯſpectu,ut ꝓbat̃ ſ.e.l.iii.§.Nerua. †Et no.
ꝗa iſta l.allegat̃ ad plura primo, ꝙ memoria hoĩum eſt labilis.Itẽ
ꝙ ẽt in facto ꝓprio (ex longinquitate tp̃is) cadat iuſta ignorantia,
b & obliuio,[b] & ita no.Bar.in l.ſi res obligatas.in prin.de leg. j.ꝑ iſtã
l.& not.ꝑ gl.in l.iij.§.duæ cãæ.ad Carbo.vbi gl.dicit,ꝙ magis ꝗs re
3 cordat̃ de recẽti tp̃e,ꝗ de longinguo.†Itẽ allegat̃ ibi, ius poſſeſſo-
ris,ꝙ poſſeſſio eſt ius,ſicut dñium,intellige tã de ciuili,ꝗ ẽt de nãli
& iõ neutra cadit in ſeruo,ut no.ſ.eo.l.qđ ſeruus.in gl.ꝗ incipit,(in
nuit,)ſed corporalis detẽtio nõ dr̃ ius,ſed factũ,ut ibi,nã aliquan-
do hẽt aliꝗd iuris admixtũ,vt illa ꝗ eſt apud colonũ vel inquilinũ,
ꝗa retinet̃ ſolo animo ipſorũ.vt ſ.e.l.ſi colonus.animus aũt, & ẽt
corpus,ꝗbus retinet̃ poſſeſſio,dicunt̃ in facto ꝯſiſtere, ut ſ. tit. j.l.
bonæ fidei,añ finẽ ibi,dũ dicit,(ad factũ pertinet, &c.) Et no.ↄ.e.l.
poſſeſſio quoque.§.j.ꝑ Bar.¶Vltimò limita qđ hic dr̃,ꝗa hẽt lo-
cũ qñ adhuc nõ erat adhibita diligens inꝗſitio, ꝗa p̃ſumit̃, ꝙ ipſa
adhibita recordabit̃,vt dicto §.Nerua.filius.ſed ſi fuit adhibita, &
non ꝑꝑea fuit recordatus,ex tunc ꝑdit poſſeſſionẽ ciuilẽ, ut eſt
gl.ↄ.e.l.ſi rẽ mobilẽ.poſt prin.gl.magnæ,qđ ẽt hic ſentit Bar.licèt il
lã gl.nõ alleg.& ita intellige hic glo.ſuper uerbo,infirmitatem.

Quæſitum eſt. ¶Per ſeruũ acꝗrit̃ poſſeſſio dño ẽt
ignoranti;ſed vſucapiendi ꝯditio in
non peculiarib.nõ acquirit̃,niſi ſcienti.hoc dicit text. cũ glo. ¶In
tex.ibi,(ne cogerentur dñi,&c.)põt ẽt aſſignari alia rõ,quia p̃ceſ-
ſit uoluntas domini,dũ cõceſſit peculiũ,& ſic non dr̃ acquiri ſine
uoluntate,uel animo,licet ignoret tempus acquiſitionis,nã & do
mino ignoranti per procuratorem acquiritur rõne p̃cedentis uo
luntatis,ut ſ.eo.l.quod meo.§.procurator,& infra eo. poſſeſſio.§.
fi.ſed qñ acquiritur ex cã non peculiari,tunc ceſſat adeſſe rõnis,
& tunc acquirit̃ ignoranti,ut in gl.& no.in l.j.§. item acquirimus.
ſ.eo.ſed hoc eſt ratione dominicæ poteſtatis.

ADDITIO.

b ¶Et obliuio.Adde latè Lud.Ro.conſi.ccclxxxj.

1 *Si colonus diſcedat de poſſeſſione,& alius ingreditur,& colonum reuer-*
ſum non admittat,quòd acquirat utranque poſſeſſionem,ſicut ſi ipſum
expelleret.
2 *Si ſpontè trado alteri poſſeſſionem,tunc transfero in illum ciuilem quam*
tenebam animo meo,& etiam naturalem,quam tenebam corpore colo-
ni,etiam ignorante,uel inuito colono.
3 *Ratio diuerſitatis inter illos duos caſus quando conſtituo in animo me*
nolle poſsidere,ꝙ non perdo poſſeſsionem,quam tenebam per colonum,
& tamen ſecus ſit,quando alteri trado.
4 *Quid ſi eram proprietarius,& ſic habebã ciuilem,alius erat fructuar ius*
& ſic habebat naturalem,& conſtituo me nolle poſsidere, an perdam.
Quid ſi conceſsi alteri precario,& ſic retinui ciuilem, & tranſtuli in illũ
naturalem.
5 *Vſufructuarius ſi expellatur de ſua naturali,uel alteri tradat, an priuet*
proprietarium ſua ciuili.
Quid in eo,qui tenet precario.

§.Quibus expli. ¶†Iſte.ponit duplicem differen
tiam inter poſſeſſionem, ꝗ quis
retinet aĩo,& corpore ſuo,& illã ꝗ retinet corpore alieno, & aĩo
ſuo,vt qñ per colonũ,uel inquilinũ,uel ꝑ procuratorẽ, uel ſeruũ,
quẽ poſuit ad cuſtodiã.¶Prima eſt,quia prima poſſeſsio põt amit
ti ſolo animo tã ciuilis,ꝗ nãlis,licèt non ſolo aĩo retineat̃ nãlis.nã
ẽt exiſtens in fundo,ſi depoſuit animum poſsidendi perdit utran-
que poſſeſsionem quatenus poſſeſsio eſt ius, licèt remaneat ad-
huc corporaliter in fundo,& hoc dr̃ vſque ibi,(eius verò) licèt ſo-
lo aĩo nõ potuerit acquirere ẽt ciuilem, vt ſ.eo.l.iij.in prin.nec ẽt
retinere nãlem,ut ſ.dixi,& tñ ſolo aĩo perdit utranque,vt hic,& ſ.
eo.l.iij.§.in amittenda.¶Item talis poſſeſsio,ſicut ſolo aĩo ꝑditur,
ita ſine aĩo non põt perdi ciuilis.Nam ſi ſe abſentat de fundo licèt
alius ingrediat̃ fundum, & ſic occupet nãlem uacantem,abſens
quouſque hoc ignorat,nõ perdit ciuilẽ,& hoc dr̃ in ver.illa quo-
que,cum l.ſeq.ſolo ergo aĩo perdi nõ poteſt ciuilis, ẽt occupata
nãli vacante.Sed in poſſeſsione,ꝗ quis retinet animo ſuo, & cor-
pore alieno,eſt aliud in vtroque:& quia illa ſolo animo non põt
perdi,nam poſito, ꝙ quis conſtituat nolle poſsidere animo ſuo
tñ quouſque ille inſiſtit rei,& detinet,non ꝑditur etiam ciuilis,ꝗa
cohęret naturali,& illa retenta etiam iſta ciuilis retinet̃. ¶Item ſi-
cut ſolo animo nõ perdit̃ retenta nãli,ita & ſine animo poteſt ꝑ-
di,perdita naturali,quia ſi colonus deijciatur, perditur etiam ci-
uilis,quæ erat apud dñm,etiam ſi dñs nollet eam perdere, uel e-
tiam ignoraret,& iſta duo habentur in uerſi.eius verò, uſque ad
uerſi.(illa,)& iſta particula eſt multũ ſingularis in vtroque dicto,
& ꝑꝑ ipſam iſte §.frequenter allegat̃,& ita intelliguntur gl.hic po
1 ſitæ,& eſt §.magiſtralis multum.¶†In gl.magna quæ incipit) co-
lono diſcedente) circa princ. ibi, (& tunc alio ingrediente) ſup-
ple.

ple,& colonum reuerſum nõ admittẽte,ſed ipſum expellẽte,alias
cũ nãlis poſſeſſio retineať per colonũ abſentẽ,qñ receſſit non aĩo
derelinquendi poſſeſſionẽ,vt s̃.eod.ſic colonus ingreſſus nullam
poſſeſſionẽ acquiret,quia nulla vacat:ſed ſi colonũ reuerſum nõ
admittit,acquirit vtrãque,ſicut ſi ipſum expelleret, & ita intellige
hic tex.q̃a dñs ſeu locator perdit vtranque per expulſionẽ colo-
3 ni,& ad hoc allegatur iſte tex.¶†In glo.ibi,(& ſi conſtituã in aĩo
meo me nolle poſſidere)ſupple idem ſi expellar,vt ĩ.vnde vi.l.j.§.
non aũt.hoc tñ eſt verũ,qñ ab extraneo:vt ibi, ſecus ſi ab ipſo co-
lono,vt eod.titu.l.colonus.& l.cũ fundum.Itẽ ſecus ſi alteri ſpon
tè trado,quia tunc transfero in illũ ciuilem,q̃ tenebam aĩo meo,
& ẽt nãlem,q̃ corpore coloni ẽt ignorante,vel inuito colono,vt
eſt glo.ſingularis in d.§.non aũt.nec habemus textũ hoc proban-
tẽ,ſed ſolã authoritatẽ illius glo.& hoc eſt uerũ ſiue tradẽ verè ſi
ue fictè conſtituendo me nomine alterius poſſidere, vel ẽt cõdu
cendo ab eo,vt no.Bar.in l.quod meo. in prin.s̃. eo. Et q̃ ſit rõ di-
uerſitatis inter iſtos duos caſus qñ ꝯſtituo in aĩo me nolle poſſi-
dere,ꝙ nõ perdo poſſeſſionẽ qñ tenebã per colonũ , & tñ ſecus
eſt qñ alteri trado collige ex not.per Bar.in d.l.qđ meo.in ij. vel in
4 iij.col.¶†Quid aũt ſi erã proprietarius & ſic habebã ciuilẽ,alius e-
rat fructuarius,& ſic habebat nãlem,ſi conſtituo me nolle poſſi-
dere ciuiliter,an perdam?vr̃ ꝙ non,ſicut nec qñ per colonũ. Con
trarium puto,quia qñ per colonum ille retinet nãlem pro me,&
ciuilis adhęret nãli:vnde non perdo nãlem,nec ciuilem,ſed in iſto
caſu vſufructuarius retinet nãlem pro ſe,& iõ mea ciuilis illi non
cohæret,& ſic poſſum eam perdere, ſed ille pro ſe nãlem retinet
ſicut econuerſo perdita illa nãli non perdiť mea ciuilis, vt ſtatim
5 dicã.¶†quid ſi conceſſi alteri precario,& ſic retinui ciuilẽ,& tran
a ſtuli in illũ nãlem,vr̃ idem quod in ꝓprietario,& fructuario.Cõ-
trarium puto ꝙ immo idem qđ in dño & colono : quia ille reti-
net nãlem ad beneplacitum meum,& ſic vr̃ eã retinere pro me,
non ſic in fructuario,& per hoc quod no.s̃.eo.l.interdum. §. fina.
in gloſſ.quia ſicut expulſo colono, vel colono alteri tradẽte ego
priuor mea ciuili,quaſi cohærat nãli,ut ibi no.in glo.ita,& illa nãli
non perdita mea ciuilis perdi non debet,licèt conſtituã nolle poſ
ſidere,vel expellat,a tertio,ſecus ſi trado, vt s̃.dixi qñ per colonũ.
¶In gl.ibi,(amitto ignorans ſi deijciunt.) Item ſi tradunt vere,&
aĩo transferunt poſſeſſionem,vt l.iij.§.quod ſi ſeruus . s̃.eo. ſecus
ſi nõ eſt eo aĩo,vt l.qui vniuerſas.§.fina.ẽt ſecus qñ ficta,vt l.q̃uis.
§.j.s̃.eo.Si aũt incipiant furere,vel moriantť,dic vt s̃.e. l.ſi id qđ.§. j.
& l.ſi de eo.§.ſi fortè.Itẽ qđ ſi de fundo recedant ſpontè, & alteri
6 non tradunt?dic ut d.§.ſi forte,& l.ſi colonus.¶† Quid autem in
vſufructuario? dic ꝙ licèt ille expellatur de ſua naturali, vel alteri
tradat,non priuat proprietarium ſua ciuili,vt no.in l.j.in fi.s̃.vſufr.
quemadmo.caue.in glo.mag.ſingulari,& ĩ.de vi & vi arma.l.iij.§.
vnde vi.¶Quid autem in eo qui tenet precario,& ſic habet natu
ralem?vr̃ idem quod in colono,ꝙ ipſo expulſo à naturali,priueť
concedens ſua ciuili,ſicut qñ ipſe in alterum transferret, vt no. s̃.
eo.l.interdum.§.fi.Ex p̃dictis apparet ,& colligi poſſunt multi ca-
ſus in iſta materia, quos collige per teipſum.

A D D I T I O.

a ¶Et ſic ex conſtitutione p̃carij trãsfertur poſſeſſio.ad quod vide per Fran. Aret.in l.quod meo,& l.interdictum.§.fi.ff.de acqui.poſ.Bar.in l.iiij.C.de pig.in repetitione viij.col.Old.conſil.cxiiij.& Alex.conſi.xiiij.per An.in l.quædam.ff.de rei ven.quod limitabis verum eſſe in rebus mobilib.tñ, & poſſeſſione naturali,& niſi conferatur poſt mortem conſtituentis.ſecundum Ale.conſi.lxxxii.ij.parte.

1 *Rei immobilis qualiter perdatur poſſeſſio.*
2 *Duæ differentiæ inter poſſeſſionem rei immobilis,& rei mobilis.*

1 SI rem mobilem.¶†Rei mobilis perdi-
tur poſſeſſio etiam ci-
uilis,& ab ignorante eo ipſo,ꝙ eſt ſubtracta, vel ẽt ſi
non eſt ſubtracta,tamen eſt perdita naturalis taliter,
ꝙ non eſt in poteſtate nr̃a ipſam adipiſci, etiam ſi per alium non
2 ſit occupata.fallit in ſeruo.h.d.†Et hic patent duæ differentię inter
poſſeſſionem rei immobilis,& rei mobilis.nam ſi colonus, uel in
quilinus conſtitueret in animo velle poſſidere pro ſe, licèt ingre-
deretur,& egrederetur fundum hac intentione, ut fructus colli-
geret,nec penſionem ſolueret, non propterea priuaret locatorẽ
poſſeſſione naturali,vel ciuili,vt l.cum nemo.C.eo.& ĩ.tit.j.l.non
ſolum.§.quod vulgo.niſi mihi petenti penſionem eam denega-
ret,& tunc commodatarius,vel depoſitarius rei mobilis eo ipſo
ꝙ conſtituit ſe velle poſſidere pro ſe,& rem contrectat priuat de
ponentem,vel commodantẽ etiam ignorantem vtraq; poſſeſſio
ne,ut hic in princ.& s̃.l.iij.§.ſi rem.alia differentia eſt: quia in re im
mobili,q̃ poſſideo animo,& corpore meo,licèt naturalis poſſeſ-
ſio per abſentiam meam perdať,& quod plus eſt ẽt ſi per alium
b occupetur,meã tñ ciuilem ignorans non perdo.[b] vt s̃.l.proxi.& l.
ſi id quod.§.fi.s̃.e.ſecus in re mobili:q̃a perdita nãli taliter,ꝙ nõ ſit
in poteſtate mea eã recuperare ꝑdo ciuilẽ,ẽt ſi illa nõ ſit ꝑ aliũ oc
cupata.Fallit in ſeruo in quo nõ ꝑdo,niſi ꝑ aliũ nãlis ſit occupa-
ta,& ideo,ponitur hic in tex.& iõ poſſeſſio rei mobilis dr̃ vilis,&
abiecta,& ad hoc allegatur iſta l.¶In tex.ibi,(ꝯſtitueris) ſubaudi,
& ꝯtrectaueris,aliàs ſecus,vt l.iij.§.ſi rẽ s̃.eo. ¶In gloſſ.ij. ibi, (vel
hic fuit habita diligens inquiſitio.)iſta ſolutio nõ eſt neceſſaria ad
ꝯ̃rium formatum de leg.iij.§.ſi rem ad prin.huius, ſed põt eſſe bo
na,& notabilis.ad ꝯ̃rium qđ põt formari đ lege iij.§. Nerua filius.
s̃.eo.ad ſ̃m caſum huius l.in ver.cui rei.q̃a hic diciť, ꝙ rei mobilis
ꝑdo ciuilẽ poſſeſſionẽ eo ipſo,ꝙ ꝑdidi naturalẽ, & nõ eſt in pote
ſtate adipiſci,ſed ꝯ̃ de §.Nerua.Sol.aut ego perdidi & ignoro in
quo loco ſit,& tunc habet locũ iſta l.indiſtinctè : q̃a perdo ciuilẽ.
Aut ſcio in quo loco eſt,ſed neſcio locum loci , & tunc aut ego
adhibui diligentem inquiſitionem,& nõ propterea reperij, & idẽ
ita intelligit hic glo.notabiliter,& alia glo.j.q̃ incipit etiam quas.in
fi.aut nondum adhibui diligentem inquiſitionem, & tunc non ꝑ
do ciuilem:quia ueriſimile eſt,ꝙ ea adhibita reperiam, & ita loq-
tur ꝯ̃rium de §.Nerua.s̃.eo.l.peregrè.in prin.& ibi tetigi. ¶In glo.
ibi,(reſpondeo.)hoc facit p̃cedens apprehenſio,Tu dic ꝙ immo
hoc facit cõtrectatio in qua interuenit actus corporalis, nam pri-
ma apprehenſio ad hoc non ſufficeret,ut furtum uideretur com
mitti,& priuaret dominum poſſeſſione , & ipſe eam acquirit, vt
in prin.huius glo.

A D D I T I O.

b ¶Perdo.Et aliã adde differentiã ꝙ rerũ immobilium poſſeſſio per uerã traditionẽ non fictam tranſit,per Bal.in l.j.col.ij.C.de ſufra.

L E X XLVIII.

1 *Per ſcripturam in qua continetur confeſſio de traditione facta, non probatur traditio.ſi tunc temporis non potuit interuenire,ſed ſi apparet taliter per poſſeſſionem quæſitam de uoluntate confitentis verificatur.*
2 *Verba inſtrumenti prolata a notario non probant ea quæ tunc tempore confecti inſtrumenti non poterant interuenire.*
3 *Verba notarij dicentis in inſtrumento ſententiæ lite conteſtata, iuramento de calumnia,&c.non probant conteſtationem litis,& reliqua quę nõ potuerunt tunc temporis fieri,ſed dudum ante fieri debuerunt.*
4 *Verba inſtrumenti,quòd etiam poſſint uerificari in actu ficto.*
5 *Si continetur in inſtrumento quòd talis mutuauit Titio centum in p̃ſentia teſtium,& teſtes interrogati dicant,ꝙ tempore inſtrumenti nulla interuenit numeratio,& quod non potuiſſet interuenire quin uidiſſent, an ex hoc reprobetur inſtrumentum.*
6 *Siquis fuit confeſſus ſe habuiſſe,& recepiſſe centum in dotem a tali pro filia quæ promiſit reddere ipſi patri,an iſta promiſſio fieri potuerit.*

1 PRædia cum ſeruis.¶†Per ſcripturã
in qua cõtinetur
confeſſio de traditione facta,non probatur traditio,
ſi tũc tp̃is nõ potuit interuenire, ſed ſi apparet taliter
per poſſeſſionem q̃ſitam de uoluntate confitentis uerificať. h. d.
ſ̃m intellectum glo.ꝙ hic iſta ſcriptura, & confeſſio facta fuerit
poſt q̃ ille ſeruus poſſeſſionem apprehẽdit.Et dic ſ̃m Dyn.ꝙ qua
tuor hic interuenerunt ꝑ ordinẽ.nã primo quidam donauit p̃dia
cũ ſeruis cuidã.Secundo vnũ de ſeruis p̃dictis tradidit donatario.
Tertio ille ſeruus a donatario fuit remiſſus ad p̃dia,vt poſſeſſio.eo
rum,& ẽt ſeruorũ poſſeſſionẽ apprehenderet,& ita fecit . Quar-
to loco iſte donator ſcripſit literas de q̃bus hic , in quib. contineť
ſe tradidiſſe poſſeſſionẽ p̃diorum,& ſeruorum. Certè ſi donata-
rius ad probandũ ſibi fuiſſe poſſeſſionẽ traditã induceret iſtas lite-
ras, non probaret tradõnẽ ꝑ illas ſolas,nec ẽt ſe poſſidere: q̃a ſi il-
la p̃dia erant a longe,iſta traditio non potuit interuenire tp̃e litera
rum confectarũ in ciuitate,ſed ſi probaret aliter ꝑ teſtes de tradi-
tione illius ſerui,& de miſſione facta ꝑ eũ ad p̃dia,& de apprehen
ſione facta ꝑ ſeruum,tunc illa ꝯfeſſio facta in dictis literis reddere
tur uera,& uideretur iſte habuiſſe poſſeſſionem ex traditione, &
ſic ex uoluntate donantis,& ꝑ ꝯñs iuſtè.h.d.iſta.l.obſcura, quæ tñ
2 ſemper allega. ¶†Secundum iſtam poſitionem allegatur iſta l. cũ
gloſſ.ad tria.primo,ꝙ uerba inſtrumenti prolata a notario non ꝓ
bant ea q̃ tunc tempore confecti inſtrumenti non poterant inter
c uenire & ideo ſi notarius dicit,ꝙ talis uendidit & tradidit[c] talẽ fun
dum,ſi inſtr̃um fuit cõfectum in ciuitate,nõ probať traditio fun
di quia notarius nõ põt atteſtari de actu,qui tempore quo eſt ro
gatus non interuenit,nec potuit interuenire,ut in iſto caſu,ſecus
ſi tunc potuit interuenire,ut quia inſtrumentum fuit confectum
in ipſo fundo,& ita intelligitur l. ij. C. eod. & C. de fide inſtru. &
iur.haſt.fiſc.l.j.lib.x.Item ſi non eſt confectũ in fundo , tñ atteſtať
de ficta traditione,quæ fit cõſtituendo ſe emptoris nomine poſ-
3 ſidere,quia iſta poſſent fieri tp̃e confecti inſtr̃i. ¶†Ex his ẽt appa-
ret,ꝙ uerba notarij dicentis in inſtr̃o ſententiæ lit.conteſt.& iur̃o
de calum.&c.nõ probant cõteſtationem litis,& reliqua quę non
potuerunt tunc temporis fieri, ſed dudum ante fieri debuerunt.
oportet ergo,ꝙ appareat ex actis de hoc.no.in l.ſciendũ. de uerb.
4 obl.¶†Secundo allegatur,quòd inſtrumenti uerba poſſunt ueri
ficari

A D D I T I O.

c ¶Et tradidit.Adde Fran.Are.conſi.clx.Lu.Ro.conſi.ccccix.

ficari ẽt in actu ficto,na m iſte fuit confeſſus ſe tradidiſſe,& tñ nũ-
quam tradidit verè,ſed vr̃ tradidiſſe fictè prędia ex quo ille ſeruus
traditus verè apprehendit poſſeſſionem pro donatario donan-
5 tis.†Et per hoc reſpondetur ad queſtionẽ ꝙ̃ diſputauit Iac. But. ſi
contineť in inſtrumento, ꝙ talis mutuauit Titio centum in prę-
ſentia teſtium,& teſtes interrogati dicunt,ꝙ tempore inſtrumen
ti nulla interuenit numeratio,& ꝙ nõ potuiſſet interuenire, quin
vidiſſent.q̃ritur vtrũ ex hoc reprobetur inſtrumentum,& ipſe de
terminauit,ꝙ non, quia verba inſtrumenti poſſunt uerificari in
mutuo ficto,quod fit nulla interueniente pecunia, vt qñ debitũ
ex vna cã conuertitur in mutuũ vt l.ſingularia ſi cer.pet.& hoc te
net Bar.& dicit eſſe caſum hic,& idem tenet in d.l.ſingularia.añ fi.
Angel.ꝯ qa notarius non debet hoc ſcribere,niſi videať pecunia,
vt no.in l.ſi ex cau.C.de nõ num.pecu.in glo. Tu dic aut notarius
ſolum dicit,ꝙ Titius mutuauit Sẽpronio centũ in p̃ſentia ſua &
a teſtiũ,& verũ dicit Iac.But.& Bar.Aut dicit,ꝙ numerauit[a] ex cau-
ſa mutui centũ,& verũ dicit Ange.ꝑ illã gloſſ.quia non dẽt intelli-
6 gi,niſi de vera numeratione.†Tertio,& vlt. ꝑ illã gloſſ. dũm dicit
(alioquin non eſſet verũ ſi tradidiſſet in p̃teritũ,&c.) ad q.ſi q̃s fuit
b confeſſus ſe habuiſſe,& recepiſſe[b] centũ in dotẽ, a tali pro filia ſua
q̃ promiſit reddere ipſi patri,vtrũ iſta promiſſio fieri potuerit?vr̃
ꝙ non,quia illa verba p̃teriti tp̃is videntur intelligenda, ꝙ aliàs ha
buit,& recepit,non tempore confecti inſtrumenti, & cõfeſſionis
per hanc glo.& ſic cũ actio eſſet q̃ſita tam patri,q̃ filiæ nõ potuit
maritus ſoli patri promittere ſine voluntate filię,vt l.ij.§.ꝙ ſi in pa
tris.š.ſo.mat.ꝯrium eſt verum ex quo tp̃e inſtrumenti ꝯfecti po-
tuit interuenire numeratio,ꝙ illa verba,licet p̃teriti tẽporis, intel-
liguntť de numeratione tunc facta. ut probať in l. ſi ita ſtipulať.§.
Chryſogonus.de ver.obl.& ibi per Bar.de iſta.q.in l.poſt dotis.ſo
lu.mat.in j.q.hic uero loquiť de actu,q tunc tp̃is non potuit inter
uenire.Secundũ aliã lectu.ꝙ hic,poſt iſtas lr̃as cõfectas iſte ſeruus
fuerit miſſus ad p̃dia,q̃ poſuit Iaco.de Are. iſta l. uult hic ſ᷑m eum
ꝙ cõfeſſio de traditione iã facta, licèt non probet traditionẽ tñ
importat,vt videať data licentia donatario,uel emptori ingredien
di ꝓpria authoritate,& ſic iuſte acquirit,quod non eſſet ſi talis cõ
feſſio non emanaſſet,vt e.l.ſi ex ſtipulatione.quod no.

ADDITIONES.

a ¶Numerauit. Vide Bal.conſi.217.iij.lib.
b ¶Et recepiſſe. Adde Soci.conſil.117.

LEX XLIX.

1 *Poſſeſſio aliquando habet plurimum facti.*
2 *Filius hodie in aduentitijs quærit patri poſſeſſionem naturalem,ſicut acq-
rit patri vſumfructum in eis.*

1 POſſeſsio quoque. ¶†Not.hic, & in §.
ſeq.qď poſſeſſio ali-
quando habet plurimum facti,quod declara, vt no.
in l.j.C.e.per glo.in c.cum noſtris.de conceſ.præben.
2 ¶†Item no.glo.in §.ſeq.in fi.glo.magnæ quòd filius hodie in ad-
uẽtitijs quærit patri poſſeſſionem naturalem,ſicut acquirit uſum
fruct.in eis,tene menti.

1 *Dominum,& poſſeſſio recta via an tranſeant in dominum, & momento
non reſident apud procuratorem.*
2 *Ex contractu procuratoris non acquiritur actio domino ſine ceſſione,ui-
de numero 5.*
3 *Quid in actione reali,an illa per procuratorem quæratur domino ſine ceſ-
ſione?quòd non.*
4 *Si dominus antequàm ſibi cedatur actio liberet debitorem, an teneat li-
beratio.*

§.Et ſi poſſeſsio. ¶Per procuratorẽ acquiritur
dño ignoranti poſſeſſio,& dñiũ,
ſed quaſi dñium,ideſt uſucapiendi conditio acquiritur dño dè-
mum ſcienti.actio vero perſonalis nec ſcienti,nec ignoranti acq-
1 ritur ipſo iure,ſed requiritur ceſſio.h.d.†Et ſic patet, ꝙ dñium, &
poſſeſſio recta via tranſeunt in dñm, & momento non reſident
apud ꝓcuratorẽ,ut no.š.e.tit.l. qď meo.§.procurator. in gl. ſed a-
ctio ꝑſonalis acquiriť ipſi procuratori,& ipſe habet cedere, & di-
recta remanet apud eũ,& utilis trãſit in dñm ceſſionariũ.rõ diuer
ſitatis colligiť ex l.ea q̃ ciuiliter.š.tit.j.cũ per traditionẽ q̃ eſt actus
2 nãlis facilius acquirať dño,q̃ per actũ ciuilẽ.Et iſte §.ſemp† allegať
ad hoc,ꝙ ex ꝯctu procuratoris nõ acq̃ritur actio dño ſine ceſſio
3 ne.†Quęritur quid de actione reali,an illa per procuratorẽ quæra
tur ſine ceſſione?dic ꝙ non,vt l.ſolutũ.§.per liberam.š.de pig.act.
4 ubi non q̃ritur hypo.q̃ eſt realis.†Item quæriť ſi dñs anteq̃ ſibi ce
datur actio,liberet debitorẽ,an teneat liberatio, ut ſic non poſſit
conueniri à ꝓcuratore,nec ab ipſo poſt factã ceſſionem?vr̃ non,
arg.ĵ.quorum lega.l.j.§.ait p̃tor.vbi uoluntas adhibita tp̃e quo q̃s
adhuc ius non habebat,non præiudicat ſibi poſt quam ius cæpit
habere.Contrarium ꝯſuluit Bar.ꝑ l.ſi cum in emptione.in fi.š.de
pac.& ď iure do.l.mulier bona.§.fin.& ĵ.de doli excep.l.apud Cel
ſum.§.mandaui.cum ſua glo.& ibi tãgitur per eum. ¶In quibuſ-
5 dam tamen caſib.quæritur†ſine ceſſione,ut in iudicio,ut l.in cau-
ſæ.§.fin.de procur.& dicit Bald.verbum notabile,ꝙ hoc eſt verũ
ẽt in iudicio uoluntarię iuriſdictionis,ut ſi procurator ꝯhit cum
iſtrõ guarentigiæ,& notarius facit p̃ceptũ debitori ex forma ſtatu
ti,cũ.n.notarius dicať iudex ordinarius,ex hoc p̃cepto facto ad in
ſtantiã ꝓcuratoris q̃ritur dño ius agẽdi,& petẽdi executionẽ ſine
c ceſſione[c] ꝑ d.l.in cãæ.in fi.Itẽ qñ ꝯhit,vel actionẽ acq̃rit ex re dñi,
ut l.ꝙ procurator ex re.š.de proc.& iõ iſte tex. debet intelligi qñ
emit rẽ pro dño,nõ de pecunia dñi:alias q̃reret ſibi ſine ceſſione,
& eodẽ mõ ſi uenderet rẽ dñi,q̃reret actionẽ ad pretiũ ſine ceſ-
ſione.de hoc eſt caſus in l.Iul.§.ſi procurator de act. emp.ſed qñ
emit pro dño rem de pecunia procuratoris.gl.dicit quòd eſt quę
ſtio ſabbatina,an q̃rat domino ſine ceſſione? certè de hoc eſt ca
ſus in iſto §.licèt autem non q̃rat regulariter,bene tñ obligat do-
minum utili iſtitoria,ut in d.§.ſi procurator. & facilius obligatur
dñs ex ꝯctu procuratoris,q̃ ſibi acquiratur.ſic in exercitoria uel
inſtitoria,ut š.de exercito.l.j.§.penul.uel antepenul.

ADDITIO.

c ¶Ceſſione Adde Rom.conſi.76.ubi alleg.Bar.hic in conſilijs.

LEX L.

1 *Per monachum putatiuum nõ acquiritur monaſterio,etiam ſi ſit in qua
ſi poſſeſſione ſuperioritatis.*

PEr eum quem. ¶Per filium putatiuum
nobis non acquiriť.hoc
dicit.Intellige ẽt ſi ſit in quaſi poſſeſſione filiationis:
quia non propterea poſſideo perſonam ſuam cum
ſciam ipſum eſſe liberum,vt š.e.l.cũ hr̃des.§.fi.Et ſic patet per iſtũ
text.ꝙ per monachum putatiuũ non acquiriť monaſterio, ẽt ſi
ſit in quaſi poſſeſſione ſuperioritatis:qa iſta acquiſitio non fit ra-
tione poſſeſſionis,ſed ratione iuris,quod hic non eſt.

LEX LI.

1 *In rebus in quibus propter earum magnitudinem,uel naturam non cadit
corporalis apprehenſio,poteſt acquiri poſſeſſio per alium actum æqui-
pollentem,puta per appoſitionem cuſtodis,uel aſpectum, & tũc dicitur
apprehendi potius animo,quàm corpore.*
2 *Licèt colonus meus alteri fictè tradendo non priuet me poſſeſſione, debet
hoc intelligi de omnino ficta traditione.*
3 *Licèt procurator per actum nobis non acquirat (tanquàm ſit actus merè
ciuilis) ſi tamen poſſeſſio non eſt omnino ficta, benè acquirit.*

1 QVarundam rerum. ¶†In rebus in q
bus propter ea-
rum magnitudinem, uel nãm non cadit corporalis
apprehenſio,põt acquiri poſſeſſio per aliũ actum æ-
quipollentem,puta per appoſitionẽ cuſtodis,vel aſpectum, & tũc
dr̃ apprehendi potius animo,q̃ corpore.h.d.tex.cum glo. Et pri-
mo ponit vnũ dictũ Labeonis uſque ibi, (ſed videamus.)Secun-
do,reuocando illud in dubium facit quandã obiectionem uſque
ibi,(in eo.) Tertio ſuſtinet dictum Labeonis intelligẽdo ipſum ſa
nè fuiſſe locutum vſque ibi,(nihil videor.) Quarto declarat circa
prædicta quoddã dubiũ.In prin.l.ibi aĩo,ſubaudi ſine corporis ta
ctu ẽt app̃henſione manuũ,aut pedũ.¶In tex.ibi, (ſed videamus)
hic arguit,ꝙ Labeo fuit ineptè locutus:qa vult ꝙ in prędictis caſi
bus acquirať poſſeſſio ſolo aĩo,qď nõ eſt verũ, immo mediante
appoſitione cuſtodis,& ſic interuenit ſaltem aſpectus cuſtodis,q
eſt actus corporalis.¶In text.ibi,(in eo,)hic ſaluat dictum Labeo
nis,ꝙ dũ dixit acq̃ri poſſeſſionẽ ſolo aĩo,intellexit ſanè ſcilicet nõ
interueniente inſtrumento ſolito,ideſt apprehẽſione manuũ aut
pedũ,nõ aũt ſenſit ꝙ nullus actus corporalis interuenerit,immo
interuenit,ſed non ſolitus,uel ad hoc principaliter ordinatus, &
iſta appoſitio cuſtodis ſufficeret ẽt ſine aſpectu, & ſimiliter ſolus
aſpectus ſine appoſitione cuſtodis interueniente traditione,vt š.
eo.l.j.§.ſi iuſſerim,& l.qď meo.§.ſi vẽditorẽ.š.e. & iſta traditio nõ
eſt omnino ficta,poſtq̃ interuenit aliquis actus corporalis, & iõ
2 dicit hic Ang.vnũ verbũ notabile,†ꝙ licet colonus meus alteri fi
ctè tradẽdo non priuet me poſſeſſione,ut š.e.l. quamuis. §.j.hoc
debet intelligi de oĩno ficta traditione,vt qñ conduxit ab alio,vel
ꝯſtituit ſe alterius nomine poſſidere,ſecus ſi non eſſet omnino fi-
cta,vt qa interuenit aſpectus,vel appoſitio cuſtodis per illũ cui tra
dit.argu. hic & no.iſtud dictum ſatis ſingulare.Eodem modo vr̃,
3 †ꝙ licet ꝓcurator per actum fictũ nobis non acquirat, tanq̃ ſit
actus mere ciuilis,ut in l.j.cũ ibi not.C.per quas perſo. nobis acq-
d ritur,ſi tñ non eſt omnino ficta,bene acquirit,[d] ut in caſib.p̃dictis.
¶In glo.j. ibid. (ſed mala dat exempla.) tu dic, ꝙ immo bona. Et
iſtam oppoſitionem quam glo.facit contra Labeonem facit Iuriſ
conſul.hic in tex.& reſpõde,ut dixi ſupra eo. Per actum autem
fictum ſolo animo põt acquiri poſſeſſio,vt l.quod meo. in prin.
š.eo.& l.qui bona.in prin.& l.interdum.

ADDITIO.

d ¶Benè acquirit. Adde ut per Fran.de Are.cõſ.32.in prin. vlt.colum.

LEX LII.

1 *Poſſeſſio eſt res diuerſa ab uſufruct,ſicut a proprietate.*
2 *Si quis egit in iudicio poſſeſſorio,& ſuccubuit,ſicut iſta ſententia non p̃iu
dicat in proprietate,& quominus iterum poſſit agi rei uendicatione,nec
in uſufructu quominus poſſit agi confeſſoria pro eo.*

Licèt

Licèt quis non ſit in poſſeſsione ciuili uel naturali,qđ nõ iſequatur, ergo nõ habet uſumfruct.

3 *Si quis egit petitorio,& poſſeſorio,& obtinuit in utroque ſi fiat appellatio in petitorio, & non in poſſeſſorio, non prohibetur fieri executio in poſſeſſorio in quo tranſiuit ſententia in rem iudicatam.*

4 *Si obtinui in poſſeſſorio,& tu in petitorio, an fiet executio in poſſeſſorio ſi erat poſſeſſorium recuperandæ.*

5 *Exceptio dominij dubij non admittitur contra agentem poſſeſſorio recuperandæ,etiam ſi offerat incontinenti uelle ſe probare.*

1 PErmiſceri cauſas. ¶†Poſſeſſio eſt res diuerſa ab vſufruct. ſicut a ꝓprietate.h.d.Et quodlibet iſtorũ dr̃ quoddã ius diuerſum,& ex duob.eorũ vcʒ ꝓprietate,& vſufru.reſultat quoddã aliud ius irregulare qđ dr̃ dñium,& ẽt illud ẽ diuerſum a poſſeſſione,vt dixi.ſ.eo.l.ſi qs vi.§.dña.Intẽtio huius l.eſt dicere,ꝙ ſiquis hẽt vſumfru.in fundo meo, & ſtat in fundo, & vtit̃,& fruitur illo,licet ego nõ ſim in fundo, nõ tñ ſequit̃,ꝙ ego non poſſideam ciuiliter,& ipſe hẽt vnũ ius,ſ. vſusfruct.& ego aliud,ſ.poſſeſſionis ciuilis q̃ ſunt iura diuerſa,& vnũ ꝑ aliud non
2 impedit̃.†Ex hoc ſequit̃ ꝙ ſi quis egit iudicio poſſeſſorio, & ſuccubuit,ſicut iſta ſnĩa non p̃iudicat in ꝓprietate, & quominus iterum poſſit agi rei vẽdi.vt ĵ.de exce.rei iudi.l.& an eadẽ.§.fi.ita nec in vſufr.quominus poſſit agere confeſſoria ꝓ eodẽ.Item patet,ꝙ licet qs non ſit in poſſeſſione ciuili,vel naturali,non ſequit̃: ergo non hẽt vſumfructum:ſicut nec ſequit̃:ergo non habet dñium,
3 vel ꝓprietatẽ.†Itẽ patet,ꝙ ſi quis egit petitorio,& poſſeſſiorio,& obtinuit in vtroque ſi fit appellatio in petitorio, & non in poſſeſſorio,non prohibetur fieri executio in poſſeſſorio, in quo tranſiuit ſnĩa in rẽ iudi.Nec obſt.titulus.ſ.nil nouari ap.pen. quia loquit̃ qñ innouaret̃ ſuper eo in quo eſt appellatũ, ſed hic nõ ſic per hãc
4 l.& per l.nãliter.§.nihil cõe.ſ.eo.¶†Item vr̃ pro prædicta, ꝙ ſi obtinui in poſſeſſorio,& tu in petitorio,ꝙ fiet executio in poſſeſſorio,ſi erat poſſeſſoriũ recuperande,cui non ob.exce.dñij,& ita vr̃ tenere Bar.hic & in §.nihil cõe.qđ mihi vr̃ falſum, & ſemper ita fuit mihi viſum per c.cum pr̃,&c.cum dilecti.de cau. poſ. & propriè.vbi p̃fertur petitoriũ in executione,& exp̃ſsè hoc no. Hoſt. & Io.An.in nouella in terminis in c.ij.eo.tit.vbi dicit tunc fieri executionẽ in poſſeſſorio recuperandæ,qñ non eſſet notorium ius aduerſarij in petitorio, puta per ſnĩam. vt eſt in terminis noſtris. Nec obſtant notata per Dy.in c.qui ad agendũ, de regu.iur.quia debent intelligi,qñ de iure petitorij,vel de dñio non conſtaret no
5 toriè pro aduerſario,†quia tunc exceptio dñij [a]dubij non admit-
a titur ɔ agentem poſſeſſorio recuperandæ,ẽt ſi offerat incontinenti velle ſe probare:quia ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus, vt l.ſi quis ad ſe fundum.C.ad legem Iul.de vi.& ibi not. & l.ſi maritus.C.de dona.inter vi.& vxo.

ADDITIO.

a ¶Excep.dominij De hac materia per do.de Rota.de reſti.ſpo. in nouis, & antiquis,& per Fede.conſ.cclxxxiij.

---

1 *Per ſecundum decre.immiſſus acquirit poſſeſſionem, & in ea debet ꝑ iudicem immittentem defendi,ſed per traditionem,quæ ſit a priuato,licet acquiratur poſſeſſio,non tenetur ille priuatus eum in illa defendere.*

2 *In ſola ciuili poſſeſſione, ꝙ cadat reſtitutio ſicut in naturali.*

Quando agitur rei uen.contra ciuiliter tantum poſſidentem quomodo fiat reſtitutio.

3 *Caſus in quo ſententia lata ad finem excipiendi inducit actionem.*

1 §.Species inducendi. ¶†Per ſecũdum decre. immiſſus acq̃rit poſſeſſionẽ,& in ea debet per iudicem immittentem defendi,ſed ꝑ traditionẽ,q̃ fit a priuato,licet acquirat̃ poſſeſſio,non tenet̃ ille priuatus,eũ in illa defendere.h.d.ſm primam lect.gloſſato.¶Primũ dictum,ꝙ iudex teneat̃ defendere in poſſeſſione illũ quem immiſit ex primo,vel ſcđo decreto,dẽt intelligi.ſ.ɔ illũ ɔ quẽ facta eſt immiſſio,& tunc ſine alio libello,ſi me turbat,põt adiri iudex, & facta de hoc fide,iudex ex officio ſuo mãdabit illi,ꝙ nullam violentiam faciat ſub pęna,vel ꝑ interdictũ, (ne vis fiat ei,) ſed ɔ tertiũ ɔ quẽ decretũ non erat interpoſitũ non tenetur defendere ꝑ hanc viã,immo dẽt dari libellus,& ordinariè agi interdic. vti poſ.vel vñ vi,& hoc voluit Bar.in l.ſed,& ſi poſſeſſori.in fi.prin.de iureiuran. ꝑ l.a diuo Pio.§.ſi poſt aditã.ĵ.de re iudi. ¶ Itẽ ꝓcedit illud primũ dictũ in eo qui fuit immiſſus ꝑ interlocutoriã primi, & ſecundi decre.ſi verò ꝑ diffinitiuã,dic vt in vlt.lect.¶Secundũ dictũ ꝙ priuatus non tenet̃ defendere,dẽt intelligi niſi fieret moleſtia ex cã p̃cedente traditione,nã venditor tenet̃ tradere vacuã poſſeſſionẽ Sed ſi tradidit nõ vacuam:qa alius habebat ius in ea,& me moleſtat,vel mihi aufert.tenet̃ venditor me defendere.ꝑ l.ij.ſ.de actio. emp. ¶Scđo mõ legit̃ ꝙ totus §.loquat̃ in eo, q obtinuit poſſeſſionẽ ꝑ iudicẽ,vt fiat dr̃ia inter illum, q obtinuit ꝑ ſnĩam diffinitiuã,qua aliqs fuit ɔdẽnatus ad reſtituendũ:qa tunc põt acquirere ciuilẽ tñ,vel naturalẽ tñ,vt in gl.Iſta dr̃ia nõ eſt bona: qa vtroq; caſu illã tñ acquirit q̃ erat penes aduerſariũ,& ſic vtraque,ſi vtraque erat,uel alteram tñ,niſi aliud appareat fuiſſe actum per iudi-
1 cem.¶†No.tñ glo.fi.in fi.ꝙ in ſola ciuili poſſeſſione cadit reſtitutio ſicut in nãli,qđ facit pro eo qđ dixi in l.Pompo.§.ſi is q preca. ſ.eo.qñ agit̃ rei vẽdi. ɔ.ciuilẽ tñ poſſeſſionẽ quo fiat reſtitutio.ſ. ſolo verbo,ſicut poſſet tradere ɔſtituẽdo ſe illius noĩe poſſidere, vt l.ꝙ meo.ſ.eod.¶Tertio mõ legit̃ extra glo. ſm Iac. de Are. ut faciat differentiã inter illũ cui iudex dat licentiã ingrediẽdi poſſeſſionẽ pro executione diffinitiuæ,uel interlocutoriæ:qa tunc põt ingredi ꝓpria authoritate ſine nuntio curiæ,& illũ cui qs eſt condemnatus ad reſtituendũ, vel ad tradendũ:qa tũc non põt ꝓpria authoritate,vt ſ.eo.l.fundus.in princi.¶Itẽ & quarto mõ ſm eundem,& iſta eſt notabilis,vt faciat dñm immiſſum ex ſcđo decre. qa debet in poſſeſſione defendi ꝑ iudicẽ,qđ declara,vt ſ.dixi,& illum cui qs eſt ɔdemnatus ad reſtituendũ,vel tradendũ: qa facta reſtitutione,vel traditione,liberatus eſt ab actione in factũ q̃ orit̃ ex ſnĩa,& licèt poſtea auferret poſſeſſionẽ illi,uel ipſum moleſtaret iudex virtute dictæ ſnię,non põt ſe amplius impedire per modũ executiuũ,ſed debet ordinariè agi,& hoc eſt multũ notandũ, & de hoc vr̃ gloſſ.in d.l.Claudius.ſupra qui.po.in pi.ha.l.Põpo.§. ſi is.in fin.glo.magnæ.ſupra de procur.in auth.ſacramẽta puberũ. C.ſi aduer.ven.hoc intellige verũ, niſi eſſet ɔdemnatus ad aliqđ
c qđ haberet,uel habere deberet actũ ſucceſſiuũ.[c] qa tunc ſemper durat poteſtas exequendi ꝑ l.inter caſtellianũ.de arb. & per id qđ no.Cy.in l.ſi ſeruus.C.de pęnis.& ꝑ Bar.in l.ſicut.§. ſuperuacuũ. ſupra q.mo.pign.vel hypo.ſolu.¶Itẽ intellige uerũ, ꝙ non poſſit agi amplius actione in factũ.qa ab illa fuit liberatus, ut in glo.præ alleg.ſed officiũ iudicis exequentis benè poterit implorari,ſi incõtinenti poſt factã executionẽ,uel intra annũ turbet, vel moleſtet. Ita intellige qđ no.Bar.ſm Gui.de Cu.in d.l.ſed, & ſi poſſeſſori.iũ
3 cta gl.notabili quę eſt in c.quęrendi.de officio deleg.¶†Itẽ p̃dicta qñ ſnĩa fuit lata pro actore,& facta executio. ſi aũt ꝓ eo qui fuit abſolutus:qa res erat ſua,& ſic nõ fuit neceſſaria alia executio,ſi poſtea reus caderet a poſſeſſione,& ad actorẽ perueniret, haberet reus actionẽ in factũ,ut eſt caſus ſingularis in d.l. ſed ſi poſſeſſori,& ſic eſt mirabile,ꝙ ſnĩa lata ad finem excipiẽdi inducit actionem,vt ibi patet in iuramento,& idem vr̃ in ſententia per l. ſi inter te,& me.de excep.rei iudi.

ADDITIO.

c ¶Succeſſiuum.Adde quod voluit Bar.conſi.incip.præcepit arbit. & qđ uoluit Ang.conſi.incip.Conſtantinus Herculani.& cľa illum in poſ.inducas ac defendas per Car.conſi.10.

De vſucapionib.ſeu vſurpa. Rub.

1 ¶†IN glo.ibi,(de effectu poſſeſſionis.)ſcilicet non ſolius. qa ſola poſſeſſio nõ ſufficit ad uſucapionẽ,ſed requirunt̃ alia quatuor. ſ.tit.bona fides,& cõtinuatio poſſeſſionis ꝑ tp̃s a l.ſtatutũ,ſ.trienniũ in reb.mobilib.& tp̃s longũ in reb.immobilib. ſ.decẽ annorũ inter p̃ſentes.& xx.inter abſentes, ut in l.fi.C.de p̃ſcrip.lõgi tempo.Fallit in reb.eccleſiaſticis in quib.requirit̃ tp̃s xl.annorũ ẽt ſi adſit titulus,& bona fides,ut in auth.quas actiones. C. de ſacroſan. eccle.Et in reb.ciuitatũ uel Romanæ eccleſię in quib. requirit̃ tp̃s centũ annorũ,ut in eadẽ auth.& in l.fi.eiuſdẽ tituli.Requiritur,& quarto,ꝙ res ſit uſucapibilis non affecta uitio reali, & ꝙ ſit talis cuius ſit cõmercium,& nõ ſit prohibita uſucapio per leges, ut ĵ. eo.l.ubi lex.& l.fina.De materia autem uſucapionis, ideſt interruptionis.dic,ut infra eodem l.naturaliter.

LEX PRIMA.

1 *Vſucapio fuit introducta propter bonũ publicum, ne dominia rerum ſint in incerto.*

2 *Exceptioni præſcriptionis, an poſſit renuntiari.*

3 *Poteſt quis locupletari cum aliena iactura,quando occurrit titulus bona fides & continuata poſſeſſio per tempus legitimum.*

4 *Exceptio uſucapionis,uel præſcriptionis, an ſit exceptio litis finitæ, ſicut exceptio rei iudi.& tranſactionis, & ſic, an poſſit opponi ad impediendum litis conteſtationem.*

1
a BOno publico. ¶†[a]Primo declaratur ꝑꝑ qđ fuit introducta uſucapio.quia ꝑꝑ bonũ publicũ. Secundo in quo cõſiſtat illud bonum publicum. ſ. ne dominia rerum ſint in incerto.Si enim non eſſet introducta,uſucapio,poſſeſſores nunq̃ eſſent dñi.Vel quia põt eſſe,ꝙ ille a quo qs habuit cãm non erat dñs,& ſic non potuit dñium transferre. Tertio remouet obiectionem quę poſſet fieri de iniquitate, qa per uſucapionem dñi perdunt dominium eorum.Et reſpondet̃ ꝙ ſibiimputent: qa debent eſſe diligentes ad inquirendum res ſuas intra tempus a lege
2 ſtatutum per qđ uſucapit.†Secunda ibi,(ne ſcilicet.)Tertia ibi (cũ ſufficeret.)Et per primũ dictum vr̃ ꝙ exceptioni p̃ſcriptionis nõ poſſit renuntiari,poſtquam eſt introducta ꝑꝑ bonum publicũ. argum.ſ.de pac.l.iuriſgen.§.ſi paciſcar.Bar.hic diſtinguit inter pręſcriptionem introductam mero odio non petentis,ut eſt præſcriptio xxx.annorum de qua in hoc tit.nihil habetur, quia fuit introducta de iure Codicis,& illi non poſsit renuntiari.arg.in l.tametſi.

§.ad Macedo.cũ ſua glo.& vſucapionẽ introductã mero fauore
vſucapientis.& per q̃ acquiritur dñium directum. Item p̃ſcriptio
longi tp̄is,q̃ fuit introducta partim fauore præſcribentis ,partim
odio non petentis,vt hr̃ in l.edicta.circa fin.C.de edict. diui. Adri.
tollen.& per q̃ acquiritur dñium vtile,vt no.in auth.niſi triennalis.
C.de bo.mater.&).eo.l.iij.& iſtis põt renuntiari non directò,ſed
per indirectũ:quia renuntiando apparet,ꝙ non putat ſe dñm,ſed
credit alium dñm:& ſic non põt vſucapere vel præſcribere.' q̃a re
quiritur bona fides.Certè ſi iſta rõ eſt bona , cum hodie de iure
cano.ẽt in p̃ſcriptione longiſſimi tp̄is requiratur bona fides, idẽ
erit in illa,vt per indirectum poſſit renuntiari, & ſic ſua diſtinctio
non vr̃ bona,& idem Bar.in l.nemo põt.de leg.j. ſm Dyn. qui in-
diſtinctè vr̃ tenere,ꝙ non poſſit renũtiari,& idẽ Bal.in auth. quas
actiones,& in l.ij.circa fi.C.de conſtituta pecu. non per rationem
Bart.ſm Dy.ſcilicet ꝙ inducatur mala fides: quia iſta poſſunt ſta-
re ſimul,ꝙ putat ſe effectum dñm per emptionem, & tñ in caſu
quo ɔ̃rium apparet renũtiat pręſcriptioni.Breuiter aut loquimur
de præſcriptione iam completa,per q̃ eſt quæſita exceptio,& tali
exceptioni ſine dubio põt renuntiari,p̃ no.in l.ſi quis poſt q̃ in gl.
j.de fideiuſſori.Aut loquimur de præſcriptione non impleta, vel
inchoata utrum poſſit fieri per pactum,ut illa non currat:dic aut
illud pactum fit cum alio,q̃ cum illo ɔ̃ quem debet currere, vt ſi
emiſſi rem meam a Titio cum pacto ꝙ nunq̃ pręſcribas ɔ̃ me,&
tunc non video ꝙ ex illo pacto poſsit mihi aliquod ius acquiri,
vt l.ſi vnus.§.ante oĩa.ſ.de pactis,niſi notarius reciperet pro me,
vel nomine omnium quorum intereſt,& tunc põt eſſe maius du
bium,& adhuc vr̃,ꝙ iſtud pactum nõ proſit mihi per iſtum tex.
quia fuit introductum p̄p bonum publicum,cui non põt renun
ciari.Si vero pactum fiat cum illo ɔ̃ quem dẽt currere, vt ſi ɔ̃ho
tecũ cum pacto,ꝙ ɔ̃ me non p̃ſcribas,tunc aut apponit tale pa-
ctum per quod ego impedior agere,vt ſi fuit actum ꝙ non con-
ueniam te hinc ad quinquaginta annos,vel vltra, & tunc quouſ-
que durat hoc impedimentum non currit p̃ſcriptio,ſed poſtea in
cipit currere,& ita loquitur,qđ no.Cy.in l.ɔ̃ maiores.C.de inoffi.
teſta.circa finem,& in l.quoties de preci.impe.offe. Aut non im-
pedior agere,& tunc aut eſt p̃ſcriptio extraordinaria , & vr̃ ꝙ ei
poſsit renunciari,vt l.quod ſi noluit.§.ſi quis ita.de ædil. edic. Aut
ordinaria, & tũc ſecus:nõ tñ p̃ſcribetur per ſcientẽ ſe obligatum,
ſed p̃ hr̃dem ſuum non obſtante pacto ſi eſt bonæfidei, & neſcit
3 ſe obligatum.nec obſtet rõ q̃ ſ.feci.de iuramento calum.¶†In gl.
j.ibi,(& contra nãlem æquitatem) quæ æquitas licet reperiatur
ſcripta,eſt in genere,ꝙ nemo debeat locupletari cum aliena ia-
ctura,& iſte rigor reperit̃ ſcriptus in ſpecie ꝙ poſsit locupletari,
qñ concurrunt iſta,ſcilicet titulus, & bona fides , & continuata
poſſeſsio per tp̄s legitimum,& pręfert̃ iſte rigor illi ęquitati, ſed ſi
æquitas eſſet ſcripta in ſpẽ ſicut rigor,p̃fertur æquitas, vt l.placuit.
C.de iudi.& plene no.in l.j.C. de legi. ¶In glo. ibi, (& ſic eſt illud
bonum,)de hoc uide plenius per glo.ſ.de iuſti & iur.l.j. in princi
pio,ubi dr̃ ꝙ ius eſt ars boni,& ęqui.& ſic ur̃,ꝙ utrunque debeat
concurrere.quod ſit bonum,& qđ ſit æquum, & tñ reperit̃ ali-
quando ɔ̃rium.quia eſt quoddam ius bonum, ſed non æquum,
ut hic.quoddam econuerſo,ut in l.hac lege. C.de pact. conuen.
uel dic,ꝙ ẽt iſtud eſt æquum attenta æquitate in ſpecie p̄p con-
currentiam illorum de q̃b.ſ.licèt attenta ęquitate in genere non
4 ſit æquũ,& hæc magis placet.¶†In glo.ſequenti ibi, (ut ſit finis li-
tium)facit ſ.de aqua plu.arcen.l.ſecunda.circa princip.ibi(minuẽ-
darũ litiũ cã,&c.)& ſic p̃ hoc ur̃ quòd exceptio uſucapionis , uel
p̃ſcriptionis ſit exceptio litis finitæ,ſicut exceptio rei iudica. & trã
b ſact.& ſic poſsit opponi ad impediendum[b] litis conteſt.ut in c.j.đ
lit.conteſta.lib.vj.& vr̃ text.de hoc in l.j.in fine.).ad Tertul.

ADDITIONES.

a ¶Bono publico.In materia vſucapionis vltra loca vulgaria vide Socinum conſil.ccli.

b ¶Impediendum.De multis exce.impedientib.litis conteſt. vide per Soci. conſi.cciii.& conſi.ccc.

LEX II.

VSurpatio eſt. ¶Nota hic ꝙ interdũ uerba impropriant, q̃a uſurpatio ſumitur pro uſucapione,cũ tñ non ſit uſucapio,ſed vſucapionis interruptio.facit l.ueteres.ſ. de actio emp.

LEX III.

1 *Vſucapio quid ſit.*
2 *Differentia inter præſcriptionem,& conſuetudinem.*

1 VSucapio eſt. ¶†Licèt iuriſcõſul. videat̃ hic
ponere diffinitionẽ uſucapio-
nis,tñ nõ ur̃ bona.Primo,q̃a deficit in uno. ſ.titulo đ
quo hic nõ fit mentio,& tñ req̃ritur.Item de bona fi
de,nec ſufficit ſola poſſeſsio,& eius cõtinuatio. Itẽ, q̃a acquiſitio
dñij nõ eſt uſucapio,ſed effectus uſucapionis . Poſſet ergo aliter
diffiniri , ꝙ eſt continuatio poſſeſsionis rei alienæ per tp̄s a lege
diffinitum concurrẽte titulo,& bona fide,ex qua ſequitur acqui-
2 ſitio dñij.†Quæ aũt ſit differentia inter præſcriptionẽ , & conſue-
tudinem,dic ut plenè notatur in c.fina.extra de conſuetudinibus
Nam per pręſcriptionẽ acquiritur ius priuato & alteri priuato au
fertur,ſed per conſuetudinem acquiritur ius in publico.

LEX IIII.

SEquitur. ¶Not.glo. in uer. ſeruus ꝙ titulus pro hr̃de,cũ conſiſtat in iure non cadit in ſeruo,& iõ ſeruus tali titulo non põt uſucapere pro ſe,nec pro dño,ſed ſi ipſe ſeruus ſit inſtitutus,& adiuit iuſſu dñi,ipſe dñs eſt ille,qui uſucapit tali titulo , ut in fin.gl.ſed titulus pro donato,pro emptore,& ſimiles cum conſiſtant in facto,ut l.conſiſio.§.fi.de cura.fur.cadunt in ſeruo , quia ſi ſeruus emit,ipſe eſt verus emptor, & ſi ſibi donaretur ipſe eſt uerus donatarius,& talis titulus apud p̃ſonam ſuam remanet, & non acquirit dño,licet acquirat̃ poſſeſsio,& ipſe dr̃ uſucapere nõ pro ſe,ſed pro domino,et iſta eſt intentio glo.

1 *Acceſſiones perceptæ ex re aliena, ſi non fuerunt effectæ percipientis,ſola perceptione poſſunt per hæredem eius uſucapi titulo pro hærede.*
2 *Bonæfidei poſſeſſor non tenetur ad reſtitutionem fructuum , ſi a die perceptionis ſteterit per trienniũ, quòd non fuerit conuentus ad reſtitutionẽ.*
3 *Si hodie completa eſt præſcriptio ſuper fundo meo,& heri percepiſti fructus ex eo , an potero te ad illos fructus conuenire.*
4 *Licèt maleſidei poſſeſſor non faciat fructus ſuos,nec uſucapiat , ille tamen qui ab eo conduxit ſi eſt bonæfi licèt non faciat ſola perceptione ſuos,facit tamen ſuos,uſucapione.*
5 *In fœtibus animalium an ſit idem quod in fructibus induſtrialibus ut ſtatim fiant bonæfidei poſſeſſoris.*

1 §. Fructus & partus. ¶†Acceſsiones perceptæ
ex re aliena, ſi non fuerũt
effectæ percipientis,ſola perceptione poſſunt per hæredem eius
vſucapi titulo pro hærede.h.d.Iſte tex. procedit ſine ſcrupulo in
partu ancillæ alienæ percepto per poſſeſſorem bonæfidei, nam
cum non ſit fructus,vt l.in pecudũ.ſ.de vſuris,non fit percipientis
ſola perceptione ẽt ſi ſit bonęfidei.ſi tñ anteq̃ moreretur teneret
ipſum per continuũ triennium,vſucaperet tit.pro ſuo: quia ſi an-
cilla eſſet ſua fieret dñs partus ſtatim,ergo ſi non eſt ſua , vſucapit
illo titulo,q̃a ſubeſt iuſta cã credẽdi,ꝙ ſit ſuus.Si aũt moriatur an-
te finitam vſucapionem,hæres eius vſucapionẽ complet pro hæ
rede,& ẽt titu.pro ſuo,quo defunctus incæpit , vt. ſ.tit. j. l. iij.§.ex
plurib.verſi.ſi enim.Eodem mõ p̃cedit ſine ſcrupulo in fructib.
naturalib,vt ſunt poma:quia illa non fiũt poſſeſſoris ẽt bonęfidei
ſola perceptione,ut l.fructus.ſ.de vſuris.vnde in eis dic idẽ per oĩa
prout ſ.¶Sed in fructibus induſtrialib. nõ vr̃ procedere poſſe:q̃a
ſi defunctus eſſet bonæfidei ſtatim ſunt effecti ſui ſola perceptio-
ne,vt l.bonæfidei.ſ.tit.ij.ergo per hæredem non vſucapiuntur, cũ
ſint eius,vt ſ.ea.l.§.lana.Et ſi defunctus erat malæfidei,non fuit ef-
fectus dñs ſola perceptione,nec ẽt ipſe potuit vſucapere,tum p̄p
malã fidem,tum quia fiunt furtiui cũ ſciat eſſe alienos, & contre-
ctet,& ſic nec per eũ,nec per aliũ poſſunt vſucapi,tanq̃ affecti vi-
tio reali,& per conſequẽs nec per hr̃dem eius,licet ſit bonęfidei,
& p̄p hoc ɔ̃rium facta eſt glo.mag.q̃ ſoluit multis modis , ſed fi-
naliter in uer.vel dic ante finem glo.ponit vnã ſolutionem nota-
bilem,& ſingularẽ,ꝙ ẽt in illis poſſit procedere, & ꝙ loquatur in
bonęfidei poſſeſſore,nam licet ſola perceptione fiat dñs fructuũ
induſtrialium,tñ ſi extant,vel eſt effectus locupletior ex eis tenet̃
eos reſtituere,vel officio iudicis mercenario , vel condictione ſi-
ne cã,vt l.certum.C.de rei vendi. quatenus ergo poſſunt ab eo
peti,eatenus vſucapit.Nec obſtat ꝙ qui eſt dominus non vſuca-
pit,vt).ea.l.§.lana,q̃a verũ eſt,qñ eſt dñs irreuocabiliter, aliàs ſe-
cus:q̃a quatenus põt ab eo res reuocari,eatenus non vr̃ dñs,vt l.
in bello.§.ſi quis ſeruum.vbi eſt caſus.).de capti.& iſtud eſt mirabi
le.q̃a ɔ̃dictio ſine cã eſt actio perſonalis quæ ſolet durare xxx. an-
nis cum iſto caſu durat triẽnio,quia ſuccedit loco rei ven.q̃ com-
peteret pro fructib.ſi poſſeſſor non eſſet effectus dñs ſola perce-
ptione.Vnde ſicut illa tolleretur triennio,ita & iſta , quod eſt ſin-
2 gulare.†quia per hoc limitantur omnia iura dicentia, bonęfidei
poſſeſſorem teneri ad reſtitutionẽ fructuũ non conſumptorum,
c vel ẽt conſumptorum quatenus eſt effectus[c] locupletior , iuxta
plenè no.in d.l.certum.& l.ex diuerſo.ſ.de rei ven. nã hoc eſt ve-
rum,niſi a die perceptionis ſteterit p̃ trienniũ , ꝙ non fuerit con-
uentus ad reſtitutionem,p̃ iſtam glo.notabilem q̃ perpetuò no.
3 †Adde ꝙ ẽt ſi non tanto tp̄e tenuit,ſi tñ rem ex qua percepit te-
nuit tanto tempore ꝙ ipſam p̃ſcripſit,nõ põt ɔ̃ueniri ad fructus.
puta hodie completa eſt pręſcriptio ſuper fundo meo , heri per-
cepiſti fructus ex eo,nunquid ſaltem poſſim petere fructus natu
rales,vel induſtriales extantes , uel non extantes ex quib. factus
es locupletior rei ven.vel condictione ſine cauſa ? videtur quòd
ſic.

ADDITIO.

c ¶Et adde,ꝙ poſſeſſor locupletior factus eſſe dr̃ qñ res eſt apud eum licet in ea amplius expenderit,vt per Bar.in l.ſed & ſi lege.§.ſi quis.ff. de acqr. poſ.Qñ aũt quis locupletior dicatur vide per Ale.in l.ſi ipſa res.ff.q̃ me. cau.gl.in l.indebitum.ff.de condi.indebi.& ff.de min.l.ſi minor filio.& uide ibidem Bar.

ſic:quia diuerſa eſt rei ven. quæ competit pro fructib. ab illa quæ competit pro re,vt no.per gl.magiſtram ŝ.de peti. hære. l.item ueniunt.§.fructus,licèt ergo ſit præſcripta ei quæ competit pro re, non vr̄ præſcripta ei quæ competit pro fructib. qa illa incepit heri competere: contrarium eſt verius, vt eſt caſus notabilis in l.eos in prin.C.de vſuris.quia ſublata principali,tollitur acceſſoria.¶Ponit etiam glo.vnam ſolutionem in verſi.alij. vt poſita, ꝙ poſſit intelligi in fructib induſtrialibus, & in malæfidei poſſeſſore qn̄ non ſunt percepti per eum,ſed per alium qui habuit cauſam a malęfidei poſſeſſore,vt quia conduxit ab eo ad pecuniam, vt poſſit vſucapi per illum. Sed tunc quare non efficitur dn̄s ſtatim ꝙ percepit ex quo erat bonęfidei?Rn̄deo:quia nō poſſidebat fundū,ſed de-
4 tinebat,& hoc eſt ſatis ſingulare dictum.† ꝙ licèt malęfidei poſſeſſor non faciat fructus ſuos nec vſucapiat,ille tn̄ qui ab eo conduxit ſi eſt bonęfidei,licèt non faciat ſola perceptione ſuos, quia nō poſſidet,facit tn̄ ſuos vſucapione,quod perpetuo tene menti.De
5 alijs ſolu.gl.non eſt curandum,quia reprobatur per Doc. ¶†Aduertendū tn̄ eſt ad glo.quę ſentit,ꝙ in fœtibus animalium ſit idem ius,ꝙ in fructib.induſtrialib. vt ſtatim fiant bonęfidei poſſeſſoris, ꝓ quo quidam allegant §.lana.ʃ.ea.l.in fi. ſed in contrarium facit, ꝙ immo idem ſit,ꝙ in fructib.naturalib. qa in eis nulla vertitur induſtria perſonæ ſicut vertitur in ſegetib. & vino, & ſic vr̄ ꝙ non efficiantur poſſeſſores ſtatim per d.l.fructus. ſupra de vſuris.ſed interueniente vſucapione. Vnde in eis adhuc poteſt procedere iſte tex.nec ob.§.lana.in fi.ʃ.ead.leg.ſed potius facit pro: quia loquitur quando ſunt conſumpti, nos loquimur quando extat.

1 *Furtiua res quare vſucapi non poſſit.*
2 *Ad hoc,vt vitium furti purgetur debet res reuerti in poteſtatem veri domini,nec ſufficit quòd reuertatur in poteſtatem illius cui fuit ſurrepta ſi non erat verus dominus, ſed cuſtos, vel habebat ius in re.*
3 *Qualiter dicatur reuerſa in poteſtatem domini, ad hoc vt vitium ſit purgatum.& nu.1.*
4 *Res furtiua, uel vi poſſeſſa (quouſque vitium ſit purgatum) non poteſt præſcribi longo tempore,etiam per habentem titulum, & bonam fi.& quid in longiſſimo tempore.*

1 **§.Quod autem.** ¶† Ad euidentiam præmitte, ꝙ res furtiua nō pōt vſucapi per aliquē:qa eſt affecta vitio reali,& eodem modo res violēter poſſeſſa,niſi tale vitium ſit purgatū,& tūc purgatur,qn̄ eſt reuerſa in poteſtatem dn̄i,vel primi poſſeſſoris,& hoc ſtatuit l.Attinia,hic ergo vſq; ad §.ſi tu vi.ʃ.ea.l.tractatur in re furtiua.Ibi tractat,de re violēter poſſeſſa vſq; ad § fi.Et circa primum articulum cadit duplex inſpectio.Primo qualiter dicatur reuerſa in poteſtatē dn̄i ad hoc vt illud vitium ſit purgatum,& hoc vſq; ad §.hæres. Scd̄a eſt,quia interdum ſurripitur ancilla,quæ poſtea parit, & dubitatur de partu, vtrum ſit furtiuus,ſicut ipſa ancilla,& an poſſit vſucapi.Et eodem mō qn̄ ſurripitur ouis,& poſtea fuit detonſa quid de lana, vtrū ſit furtiua,& an poſſit vſucapi.de hoc ab illo §.hæres,vſque ad §.ſi rē.
2 redit ad primam inueſtigationem.†Et hoc dicit, ad hoc vt vitium furti purgetur,debes res reuerti in poteſtatem veri dn̄i, nec ſufficit,ꝙ reuertatur in poteſtatem illius cui fuit ſurrepta,ſi nō erat verus dn̄s,ſed cuſtos, vel habebat ius in re.h.d.vſque ad §.Labeo, & hoc eſt verū qn̄ extraneus ſurripuit ipſi cuſtodi, ſecus ſi ipſemet cuſtos ſurripuiſſet:qa ſufficeret redire in poteſtatē ſuam,vt ʃ.ead. l.§.item Labeo ait.¶In tex.ibi,(vt in dn̄i poteſtatem,)id eſt illius q habet dn̄ium,non illius qui non habet,licèt habeat cuſtodiam,vel ius in re, vt patet ex ſequentib. Aliqn̄ tn̄ ſufficit, qn̄ ille reputatur quaſi dn̄s ratione adminiſtrationis, vt eſt ſeruus in peculiari, vt ʃ. proxi.§.ſi pupilli.¶In tex.ibi, (non in eius vtique cui ſurrepta eſt,) ſcilicet ſi non erat dn̄s, vel quaſi dn̄s, ſed ʒ ꝙ immo ſufficit redire in poteſtatē illius,cui ſurrepta eſt, licèt non ſit dn̄s, vel quaſi, vt ʃ. de preca.l.certè.§.Iul. cum ibi not. in glo.Solu.aut loquimur in re violenter poſſeſſa,& tunc loquitur ʒrium,ꝙ ſufficit reuerſam eſſe in poteſtatem illius,cui per violentiam ablata eſt: qa violentia eſt
a delictum quod committitur in perſonam, [a] & ideo quia fuit cōmiſſa in perſonam illius,licèt nō ſit dn̄s, ſufficit eſſè reuerſa ad eū, vt purgetur vitium violentiæ.Aut loquimur in re furtiua, & tūc, quia hoc delictum non committitur in perſona, ſed in re,vt no.ʃ. de furtis.l.itaque fullo. potius dr̄ committi mihi ſi ſum dn̄s quàm tibi,cui ſurrepta eſt ideo debet ad me redire, vt vitium purgetur,
3 vt hic,& ita no.ʃ.eo.§.ſi dn̄s.per Bar.¶†In tex.ibi,(ſi creditori ſurrepta eſt) ſcilicet per extraneum.ſi autem per ipſum debitorē,tūc res non efficitur furtiua. ideo non expedit.ꝙ aliter in poteſtatem dn̄i reuertatur:quia ſatis vr̄ reuerſa, ex quo eſt apud eum, & hic eſt caſus.ʃ.ea.l.§.ſi rem.hoc eſt verum quo ad hoc,vt ratione dn̄ij ſit vſucapibilis,& cōtra ipſum verum dn̄m,ſed quantū ad hoc,ut poſſit vſucapi contra creditorem,& quo ad ius hypo. per Cy.C. ſi aduer.credi.requiritur,ꝙ reuertatur in poteſtatē creditoris, cui ſurrepta eſt,& aliter non preſcribitur, & ita debet intelligi l.fi.ʃ.ꝓ
4 ſocio.de qua glo.hic opponit ſecundum Doct.¶†Vltimò ſcias,ꝙ res furtiua,vel vi poſſeſſa(quouſque vitium ſit purgatum)nō poteſt præſcribi longo tempore per habentem titulum, & bonam fidem,vt Inſtitu.de vſucap.§.furtiuę,ſed longiſſimo ſic,etiam per furem, de iure ciuili,non tamen acquiritur dominium, ſed exceptio contra dominum, ut C.de præſcri.xxx.anno.l.ſicut.ſecus de iure cano.quia malæfidei poſſeſſor non præſcribit.

ADDITIO.

a ¶Et ideo.Vitium eſt perſonale non reale,vt no.in l.fi. C.vnde vi. ac. proinde perſonam tantum afficit,cui infertur ſecundùm Angel.in reper.ver. violentia. Et adde ꝙ quandoque mixta eſt nimirum perſonalis, & realis ad quod vide Bal.in l manifeſtiſſimi. C.de fur.

§.Labeo quoque. ¶Si res pupillaris ſurripiatur ſeruo,ſufficit ꝙ redeat ī eius ptātem etiam dn̄o ignorante,ſi etiam furtum ignorauit, ſed ſi nō erat res peculiaris non ſufficit, ſed debet redire in poteſtatem dn̄i ad hoc,vt vitium purgetur:ſi verò ſeruus dn̄o ſurripiat rem non peculiarem,ſufficit ꝙ eam reponat in eodem loco,vnde ſurripuit etiam dn̄o ignorante,ſi furtum ignorauit, vel eo ſciente, ſi ſciuit, ad hoc,vt vitium purgetur,ſed ſi eam ſibi retinuit cum animo, vt ſit in peculio,non dr̄ vitium purgari niſi dn̄s hoc conſenſerit. h.d. vſque ad §.item Labeo.& eſt difficilis.¶Et primo loquitur quando res mea ſurripitur ſeruo meo vſque ibi(ideoque.) ¶Scd̄o qn̄ ipſe ſeruus meus eā mihi ſurripuit,& quælibet pars continet duos caſus.Nam primus eſt,qn̄ res erat peculiaris vſque ibi (nec enim.) Secundus,quando non erat peculiaris. Item in ſecunda parte primus caſus eſt,qn̄ ſeruus qui ſurripuit eam repoſuit in eodem loco vſque ibi,(item ſi eam.)Secundus qn̄ non repoſuit,ſed eam retinuit animo,ut eſſet in peculio,an hoc ſufficiat ad purgandum uitium?Et notandum eſt quòd in primo caſu glo.intelligunt,qn̄ res peculiaris fuit ſurrepta ſeruo,ꝙ ſi dn̄s hoc ſciuit, nō ſufficiat redire in poteſtatem ſerui, niſi ēr dn̄s hoc ſciat, ſi autem ignorauit eā eſſe ſurreptam,tunc etiam ſi ignorauit eam eſſe reuerſam,uitium purgatur,& pro iſta diſtinctione facit tex.ʃ. in uer. ſi ſciui.ſed mihi vr̄ intentionem tex.eſſe aliam,ꝙ etiam ſi ignoraui, an ſit reuerſa in poteſtate ſerui poſtq̄ erat peculiaris, hoc ſufficiat ſiue ignoraui ſiue ſciui eā fuiſſe ſibi ſurreptā, ut patet hic dum dicūt, (ſi ſurrepta ſit me ignorante,)& poſtea dicit (ēt ſi ſciuero,) dēt intelligi.ſ.eam eſſè ſurreptam,& tn̄ Iuriſcōſul. in diſtinctione dicit ſufficere eam reuerſam in poteſtatem ſerui:qa in reb.peculiarib.ſufficit ſcientia, & animum ſerui,nec attenditur ignorantia dn̄i, uel ſcientia.Vnde etiam ignorās dn̄s uſucapit per ſeruum tales res, ut ʃ. eo.l.ſi is qui pro emptore.¶In glo.mag. quæ eſt confuſa, recitat unam diſtinctionem.Tu autē clarius diſtingue,ut ex text. hic colligitur, ꝙ aut res mea ſurripitur ſeruo meo per extraneum, aut ſurripitur mihi per ipſum ſeruum.Primo caſu,aut erat peculiaris, aut non,& hoc caſu ſufficit,ꝙ redeat in poteſtatem ſerui,etiam me ignorāte ſiue ſciuerim forte factum,ſiue ignorauerim, ut in primo caſu huius. §.ſecundo caſu debet redire in poteſtatem meam, & me ſciente, ut hic in uer.commodius. quia fui priuatus poſſeſſione, ut ſupra eo.tit.j.l.rem quæ nobis, & nō dr̄ reuerſa in poteſtatē meam,niſi etiam poſſeſſionem recuperarem,ut ʃ.ea.l.§.tunc in poteſtate.ſed non recupero,niſi ſciam, quia poſſeſſio ſine animo non acquiritur.l.iij.ŝ.tit.j.¶Secundo caſu principali qn̄ ſeruus ſurripuit, aut illa erat res peculiaris,& non fit furtiua,nec mutat conditionē, & iſte caſus non ponitur hic,ſed ʃ.de furtis l.interdum.§. cum autē. Aut non erat peculiaris, & tunc efficitur furtiua, licèt non competat actio furti,ut no.ʃ.ead.l.§.ſi rem, non tamen priuor poſſeſſione, ut l.rem quæ nobis.ŝ.tit.j.licèt ſecus qn̄ extraneus ſurripuit,& propter hoc,quia poſſeſſione non priuor, ſi ignoraui furtum,ſufficit ꝙ reponat in eodem loco,etiam me ignorante. ut in uer.ideoq;, ſed ſi ſciui furtum factum,debeo etiam ſcire, ꝙ ſit repoſita,nō ſic ſi extraneus mihi ſurripuiſſet ignoranti,& poſtea in eodem loco repoſuiſſet me ignorante: quia cum fuerim priuatus poſſeſſione etiam ignorans,non recupero eam ignorans, ideo non dicitur in meam poteſtatem reuerſa,quia requiritur, ꝙ recuperem poſſeſſionem, ut in §.tunc in poteſtate. Si autem nō reponeret in eodē loco,licèt eam teneret etiam malo animo, ſed tanquam in peculio,hoc non ſufficeret, ad purgandū uitium, niſi in hoc conſentirem:quia non debet eſſe in ſua poteſtate cōſtituere ſibi peculium de re mea præter meā uoluntatē & iſte eſt ultimus caſus huius §.

1 *Si depoſitarius,vel commodatarius præter voluntatem domini rem alienat,committitur furtum, & efficitur res furtiua. Si tamen eam recuperat, vitium furti purgatur.*
2 *Emphyteuta vel feudatarius ſi alienat rem domino non requiſito, & ſic incidit in cōmiſſum,nō euitat hanc pęnā, licèt eā recuperet redimēdo.*

1 **§.Item Labeo.** ¶†Si depoſitarius, uel commodatarius præter uoluntatem domini rem alienat,committitur furtum,& efficitur res furtiua. Si tamen eam recuperat, uitium furti purgatur. hoc dicit. ¶ In gloſſ. j. ibi, (ſoluent,)ibi.& etiā ut colligitur ex gl.huius l.nam quo ad purgandum uitium rei,bene ſufficit redemptio, uel reuerſio ut hic: ſed quo ad euitandum pęnam, quam incurrit depoſitarius alienādo, qa incipit teneri de caſu,ubi primo nō tenebatur, niſi de dolo, nō

ſufficit

ſufficit reuerſio,vt d.l.j.§.ſi rem.ſ.depoſiti.nec quantũ ad euitan-
3 dũ pęnã furti,vt l.qui ea mẽte.j.de fur.& hic in gl.fi. Et ꝑ hoc de-
a terminaẽ ſi emphyteuta,vel feudatarius[a] alienat rẽ dño nõ requi-
ſito.& ſic incidit in cõmiſſum,nõ euitat hãc pęna, licèt eã recupe
ret redimẽdo,& de hoc eſt caſus in c.j.q d iuris ſit, ſi poſt alienatio
nẽ feudi vaſſallus illud recuperauit in vſib.feudorũ. ¶In gl.q̃ inci-
pit,(ſed qualiter,)iſta gl.voluit ſic opponere,nã vt hr̃ in gl.praeced.
qñ ignoraui depoſitariũ alienaſſe, tũc ẽt ſi ignoro ipſum redemiſ-
ſe,dr̃ reuerſa in mea ptãte.ꝯ:quia ipſe priuauit me ẽt ignorãtẽ,poſ
ſeſſionẽ alteri tradẽdo,vt ſ.tit.j.l.iij.§.ꝙ ſi ſeruus.& ignorãs nõ poſ
ſum poſſeſſionẽ recuperare.vt d.l.iij.in prin.ergo non dr̃ reuerſa
in meam poteſtatẽ,cũ requiratur recuperatio poſſeſſionis. vt j.in
§.tunc in poteſtatem.glo.iſtud contrarium non ſoluit,Barto,dicit
ꝙ ſi ignoraui ipſum alienaſſe, habeo animum adhuc retinendi
poſſeſſionem per eum,licèt non retineam, & iſte animus operaẽ,
vt ſi poſtea redimat,acquiram de nouo: quia animus retinẽdi ſuf-
ficit etiam ad nouam acquiſitionẽ,vt no.in d.l iij.in princ.ſ.tit.j.de
quo vr̃ hic caſus, intelligendò iſto modo, pro quo ẽt gl.ſequens
quæ dicit(igitur in poſſeſſionẽ &c.Alij autẽ dicũt ꝯriũ,ꝙ nõ recu-
peret poſſeſſionẽ,vt hr̃ in gl.ſeq.& dicunt non eſſe neceſſarium ꝙ
poſſeſſionem recuperet,vt dicatur reuerſa in poteſtatẽ per §. tũc
in poteſtatem.in fi.ſed hoc nõ placet per prin.illius §.nec ob.finis,
quia ibi recuperat pretium rei, & ſic ſatis videbatur recuperaſſe
poſſeſſionẽ.argu.in l.qui pretio.ſ.de vſufru. ¶Vltimò opponitur.
de §.quod autem.ſupra ea.l.ubi non ſufficit redire in poteſtatẽ de-
poſitarij.So.ut ibi dixi:quia ibi extraneus ſurripuit depoſitario,hic
ipſe depoſitarius ſurripuit domino alienando.

§.Si pupilli res.

¶In re ſurrepta pupillo vel adulto ſufficit rem redire in poteſtatẽ tuto
ris, vel curatoris.aut adminiſtratoris legitimi, vt purgetur vitium
vel ſufficit ſcientia ipſorum de reuerſione. hoc dicit.

§.Tunc in poteſtatem.

¶Ad hoc, ut res di catur reuerſa in po
teſtatem domini requiruntur tria,ſ.ꝙ dñs recuperet poſſeſſionẽ:
item taliter ꝙ ab eo non poſſit auelli: item ꝙ ex certa ſcientia
tanquam de re ſua,non per errorem tanquam de re aliena. Etiam
qui litis ęſtimationem recipit de re furtiua, cẽſetur poſſeſſionem
recuperaſſe,vt purgetur vitium. hoc dicit.

ADDITIO.

a Vel feudatarius,vide Ant.de But.in c.potuit.extra de loca.& ibi per Inno.
Ioan.de Imo.in l.ſi a me.ſupra ad legem Fal.Bart.in l.ſi inſulam.in iij.q.de
verb.obl.& in l.ſi quis libellos.de app.Bal.conſi.309.2.lib.

1 *Partus ancillæ furtiuæ, an ſit furtiuus.*
2 *Partus ancillæ an poſſit vſucapi.*
3 *Si ſuperueniat ſcientia bonæfi.poſſeſſori ꝙ ancilla ſit aliena(licet eam po-
ſtea contrectet,)non tamen efficitur fur,nec partus efficitur furtiuus.*

1
a
§.Hæres qui in ius.

¶†Hic ĩcipit tractare de alio articulo,ſ.de partu[a] ancillæ
furtiuæ,vtrũ ſit furtiuus,& utrũ poſſit uſucapi.Et ſcire debemus,
ꝙ in tribus caſib.ſine dubio eſt furtiuus.ſ.qñ erat in vtero tẽpore
quo mater fuit ſubtracta,nã cũ ſit pars viſcerũ, contrectãs matrẽ,
cõtrectat ẽt partũ,& ſic in vtroq; cõmittit furtũ.Idẽ ſi tũc nõ erat
in utero,ſed poſtea cõcepit apud furẽ, nã nouiter cõtrectando,li-
cet nõ cõmittat nouũ furtũ in matre.l.ſi dñs.cũ ibi no.j.de fur.&
l.cum qui.j.de fur.bene tñ committit nouũ furtum in partu noui
ter creato,ẽt ſi apud eum non pariat, ſed apud bonæfidei poſſeſ-
ſorẽ,in quẽ,poſtea ipſe tranſtulit. Tertius caſus eſt qñ non cõcepit
apud furem,ſed apud alium malęfidei poſſeſſorem, in quẽ fur po
ſtea tranſtulit,nam & ipſe fur eſt nouiter cõtrectando, ut hæc ha-
bentur,& ꝓbantur in l.ancillæ.C.de furt.Et de hoc articulo nõ in-
tendunt iſti tex.tractare, ſed præſupponũt. ſi autẽ cõciperet apud
bonæfidei poſſeſſorẽ in quẽ fur.tranſtulit, tunc non eſſet furtiuus
2 ſiue eſſet vniuerſalis ſucceſſor, vt hæres,ſiue ſingularis.† Scđs arti-
culus eſt utrum talis partus poſſit vſucapi,& clarũ eſt,ꝙ in caſibus
in quibus dixi ipſum eſſe furtiuũ, nõ põt vſucapi,ẽt ꝑ haberẽ titu-
lũ,& bonã fidẽ,niſi uitiũ ſit purgatũ Sed dubiũ eſt,qñ nõ eſt furti-
uus,vt qa cõceptus penes bonęfidei poſſeſſorẽ, q tñ habuit cãm
a fure,cõſtat.n.ꝙ ex ſola ꝑceptione nõ ſit bonæfidei poſſeſſoris,
qa non eſt in fructu.ut l.in pecudũ.ſupra ea.l.§.fructus.quæritur
ergo,vtrũ ſaltẽ poſſit vſucapere tit.pro ſuo qa natus eſt ex ancilla
quã putat ſuam;& ſi hoc eſſet uerũ, eſſet ſuus, ergo iſta credulitas
dat iuſtũ titulũ ꝓ ſuo,qa ꝓuenit ex cã,q̃ ſi eſſet uera, ſufficeret ad
acquiſitionẽ dñij,& de hoc articulo,intẽdit tractare iſte text. cum
§.ſeq.de quo etiam tractatur.infra eo.l.iuſto. & ſi poſſeſſionis.& l,
ſi ancillam.infra pro ſuo. & ſupra de publi. l. ſi ego.§.partus.& ibi
vide gl.magiſtram.in d.l.ancillæ.¶In iſto autẽ tex. colligitur talis di
ſtinctio,ꝙ aut ille bonæfidei poſſeſſor qui habuit cãm a fure erat
vniuerſalis ſucceſſor,vt hæres, & non uſucapit, ẽt ſi velit incipere
tempus ex perſona ſua,quia mala fides authoris ſibi nocet,qa eſt
uitiorum,& culpæ ſucceſſor,vt l.cum hæres.de diuer.& tempo.
præſcrip.Aut erat ſucceſſor particularis,cui, non tantũ nocet ma-
la fides authoris.ut l.j.C.de pręſcriptio.longi tempo.& tũc aut fur
erat in ſua poteſtate, & idem ut mala fides furis ei noceat. vt in §.
de illo.in prin.vſq; ad ver.ſed ſi.Si uerò fur non erat in ſua poteſta-
te,& tunc aut ad ipſum peruenit notitia, ꝙ ancilla erat furtiua, vel
aliena antequã conciperet,poſtq̃ ad eũ ꝑuenit bona fides, & idẽ,
vt impediatur vſucapere.Aut poſt partum natus eſt, & ſic poſtq̃
incipit vſucapere,qa vſucapio non incipit,niſi poſtq̃ eſt natus, qa
prius non eſt res de per ſe, & tunc non impedit vſucapionem cõ-
plere iure iſto, quia hoc eſt regulare,ꝙ mala fides ſuꝑueniẽs poſt
ceptã uſucapionẽ,ipſam non interrumpat.ut l.j.C.de vſucap.trãſ-
forman.hodie ſecus de iure canonico, & ſic vſq; ad §.lana.ponit
quatuor caſus iſtũ tñ vltimũ intellige ſanè, qñ poſt ceptam vſuca
pionẽ peruenit notitia,ꝙ ancilla erat aliena, non tñ ꝙ eſſet furtiua.
Si autem ſciret,ꝙ eſſet furtiua,iſte quintus caſus non ponitur hic.
Sed quid iuris ſit,dic vt in d.l.ſi ancilla.j.pro ſuo. quę eſt notabilis
in iſta materia.Item omittitur ſextus caſus, quid ſi peruenit ad eũ
notitia,ꝙ erat abortus poſt partũ conceptum, & antequam eſſet
editus? & dic ꝙ tunc non nocet,ſicut nec nocet qñ poſt editũ, &
iſte caſus ponitur infra eo.l.iuſto.§.& ſi poſſeſſoris. ver. veluti.qui
vr̃ huic ꝯriari,ſed ſolue,vt dixi etiam in tex.hic dũ dicit,(ſi antequã
pariat,) ſubaudi, & ẽt anteq̃ concipiat. Omittitur ſeptimus caſus,
& vltimus qñ nunc ſuperuenit ſcientia, ꝙ ancilla eſſet aliena,quo
uſque durat tp̃s vſucapionis, & tunc ſine dubio uſucapit, ut d.l.ſi
ego.§.partus.de publi.& j.tit.j.l.non ſolum.in prin. ¶In primo ca
ſu ſuper prima glo.ibi,(ſed quia in mala fide ſuccedit.) Et ſic patet,
ꝙ cum iſtud non ſit uitium reale,ſed perſonale,licèt hæres nõ poſ
ſet vſucapere,alius tamen ſingularis ſucceſſor bene poſſet uſuca-
pere hunc partũ,ſi haberet cauſam a non dño poſt quàm fuit cõ-
ceptus apud hæredem bonæfidei,& ſic non erat furtiuus. ¶Item
intellige ꝙ hæres nõ uſucapit,etiam ſi uelit incipere uſucapionem
ex perſona ſua,licèt Martinus ꝯrium teneat,cuius opin.confundi
tur per iſtum tex.de quo in l.cũ hæres.de diuerſi.& tempor.præ-
ſcrip.ſingularis autem ſucceſſor põt incipiẽdo ex ſua perſona.Sed
ſi uult iũgere poſſeſſionẽ ſui authoris malę fidei,nõ poſſet,dic,ut
l.Pompo.§.cũ quis.ſ.tit.j.¶Itẽ ſcias ꝙ Dyn.in c.ij.de reg.iur.lib.vj.
in fi.tenuit iſtũ §.& ſimiles non habere locũ de iure canonico,qđ
conſiderat ſolũ uerè malã fidẽ, ſed hæres non dr̃ uerè hr̃e malam
b fidẽ,ſed fictè,[b] ſi defunctus habebat,& ſic vult,ꝙ hęres poſſit uſu
capere,vel p̃ſcribere,qđ defunctus nõ poterat ꝑꝑ malã fidẽ.Hoc
non placet ſalua ſui pace:quia ius cano.uenit ad impediendũ vſu-
capionẽ.uel p̃ſcriptionẽ in caſibus in quibus de iure ciuili malæfi-
dei poſſeſſor poterat p̃ſcribere, non autẽ uenit ad inducendũ, in
caſibus in quibus non poterat. Et fateor ꝙ loquatur de uera ma-
la fide,nõ de ficta, ubicunq; ergo de iur.ciui.mala fides ficta non
noceret,nec etiã nocet de iure canonico, ſed vbicunq; noceret,
vt hic,& in caſu ſequẽti.ꝑ ius cano.hoc nõ corrigitur,nec immu-
tatur.Vbi autẽ mala fides vera de iure ciuili non nocebat,de iure
cano.nocet.& iura ciuilia corriguntur. Poſito ergo ꝙ huic hære-
di non nocebit diſpoſitio iuriſcon.nocet tñ diſpoſitio iuris ciuilis,
qđ non eſt correctũ per l.ſi non lex.de hæredi.inſti. ¶In ſecundo
caſu ibi,(quia poſſeſſor,ſupple & mala fides ſerui, non autẽ nocet
uitium reale:quia iſto caſu partus non eſt furtiuus,ſicut in præce-
denti.Vnde per alium in cuius poteſtate iſte fur nõ eſſet,bene poſ
ſet uſucapi,ut in ſequenti caſu.Et aduertendum quia glo.intelligit
iſtum caſum,qñ ad dñm peruenit ſcientia,ꝙ eſſet ancilla,antequã
conciperet,& hoc per tex.in uer.ſequen.tu dic ꝯ.ꝙ etiam ſi nunq̃
ad eum peruenit ſcientia,non põt uſucapere: quia mala fides ſer-
ui nocet ſibi,ſicut in p̃cedenti,quia reputatur eade perſona poſtq̃
eſt in ſua poteſtate.Et idem in patre & filio, ut j.eo.l.hæres.§.fina.
3 in caſu autẽ ſequẽti non erat in ſua poteſtate.¶†In tertio,& quar-
to caſu in uer.ſed & ſi.no.ꝙ ſi ſuperueniat ſcientia bonæfidei poſ-
ſeſſori,ꝙ ancilla ſit aliena (licèt eam poſtea contrectet)nõ propte
rea efficitur fur,nec partus efficitur furtiuus,licèt nunc ſit malęfi-
dei,quod ergo dicitur in l.ancillę.in fi.C.de fur.habet locum in eo
qui a principio fuit malæfidei, & tunc committit furtum tam in
ancilla,quàm in partu, ſecus ſi bonæfidei, licèt efficiatur malæfi-
dei,ut j.eo.l.iuſto.§.& ſi poſſeſſionis.ideo ſi poſt partum conce-
ptum ſuperueniat ſcientia de re aliena. non impeditur uſucapio,
ut d.§.& poſſeſſionis.quod non eſſet, ſi efficeretur furtiuus.

ADDITIONES.

a ¶Partu.vide eũdem Bar.in l.ſi aliena infra pro ſuo.& in l.annale.C.de fur.
& latè vide Bar.& ibi glo.in l.j.C.de vſucap.tranſ.
b ¶Fictè.Adde per Anch.in c.ſine poſſeſſione.de reg.iur.in vi.

1 *Lana ouium furtiuarum,quando dicatur furtiua,& non poſſit vſucapi.*
2 *Nemo vſucapit rem ſuam,quando erat irreuocabiliter ſua, aliàs ſecus.*

1
§.Lana ouium.

¶† Lana ouium furtiuarum ſi fuit detonſa penes furem eſt furtiua,&
per nullum poteſt uſucapi,ſi uerò penes bonæfidei poſſeſſorẽ,nõ
eſt furtiua,& ſic eſt uſucapibilis per aliũ,quàm per bonęfidei poſ-
ſeſſorem;quia ipſe efficitur dñs, eo ipſo,ꝙ percipit, & idẽ in agnis
ouium furtiuarum.h.d. ¶Primum dictum iſtius §. procedit ſine
ſcrupulo,quòd lana detonſa penes furem eſt furtiua, quia poſtq̃
eſt detonſa,cõſideratur de per ſe. Vnde cum fur ipſam cõtrectet
contra voluntatem dñi, nouum furtum facit, tãquam in re noua
& diuerſa

& diuerſa ab ouibus.Sed ſecundus & tertius caſus non videnť ꝓ-
cedere:quia poſito,ꝙ ſit detonſa penes bonæfidæi poſſeſſorem,
ſi tñ erat in eſſe producta,tpe quo oues fuerunt ſubtractæ vel po
ſtea apud furem,vř,ꝙ in ea committatur furtum,ſicut in partu,q
tunc erat in vtero,vel qui concipitur poſtea penes furem,qa ſicut
contrectando matrem, contrectat etiam partum, qui eſt portio
viſcerum,vt l.j.de ven.in poſ.mit. ita contrectandò oues, contre-
ctat etiam lanam,quæ eſt apud eas non detonſa, ergo in ea com-
mittitur furtum,& licèt poſtea tondatur penes bonæfidei poſſeſ-
ſorem,non propterea vitium furti purgatur,ſicut nec in partu na
to penes eum.Et idem per omnia in agnis ouium furtiuarum,qa
eſt caſus expreſſus de hoc in l.qui vas.§.ſi ancillam.ver.idem in pe
cudibus. ȷ̃.de furt.vbi dicit eſſe idem in agnis,quod in partu ancil-
læ,& hic dicitur ꝯrium,ꝙ eſt idem, quod in lana ouiũ. gl. quę ſen-
ſit iſtud ꝯrium,intelligit iſtum tex.qñ agni fuerunt concepti,& na
ti penes bonæfidei poſſeſſorem, ſecus ſi erant concepti tpe furti
facti,vel concipiuntur penes furem, ut in ꝯrio. Item vř poſſe dici
in lana,vt intelligatur de illa quæ fuit ĩeſſe producta penes bonęfi
dei poſſeſſorem,& apud eum detonſa,ſecus ſi erat tpe furti facti,
vel penes furem.Bar.primum dictũ de agnis vř fateri, ſed illud de
lana non,quia intelligit etiam ſi tpe facti furti,vel penes furem fuit
in eſſe producta.Et ad ꝯrium rñdet,ꝙ non ita dř contrectari lana
per contrectationem ouium, ſicut dř per ꝯtrectationẽ partus ꝑ
ꝯctum matris,quia partus cõſideratur de per ſe, ſed lana nõ.Hoc
vř mihi truffa, nam partus antequam naſcatur non ꝯſideratur de
per ſe,& ideo qui emit ancillam,nõ dř emiſſe partum, nec euicto
partu,committitur ſtipulatio de euicto,vt l.ſi prægnans. cum ſeq.
s̃.de euic.nec põt aſſignari bona ratio diuerſitatis, ſi ſubtiliter con
ſideretur,dic ergo uerum eſſe,ꝙ ſi erat in eſſe producta, vel agni
concepti tpe furti facti,vel penes furem tam lana q̃ agni ſunt fur-
tiui,ſicut & partus ancillæ.vt in d.§.ſi ancillam. ver. idẽ in pecudib.
ſed ſi tondantur vel naſcãtur penes bonæfidei poſſeſſorem, iſtud
furti vitium purgatur,qa cum incipiant eſſe eius, eo qa ſunt in fru
ctu,dicit res reuerſa ad dñm,ideo ſunt vſucapibiles per alium.Et ſi
dicatur ex quo erant res furtiuæ qũo efficiuntur iſtius bonęfidei
poſſeſſoris?rñdeo:qa lex Attinia impediebat rẽ furtiuã fieri alicu-
ius ẽt bonæfidei poſſeſſoris ꝑ vſucapionẽ,vel præſcriptionẽ,& qñ
erant tales res,non efficiebantur ſtatim ſuæ, ſed iſta lana, & agni
efficiũtur ſtatim ſui ꝑꝑ iſtã ſolã bonã fidem,qa erant in fructu,&
iſtud nõ ꝓhibet lex Attinia,& iſte eſt verus intellectus per quem
2 tolluntur ꝯria difficilia.¶†Vlt.allegatur iſte text.ꝙ nemo vſucapit
a rem ſuam,[a] ſed dic hoc verũ qñ erat irreuocabiliter ſua.aliàs ſecus
vt dixi s̃.ea.l.§.fructus.per l.libellos.§.ſi quis ſeruo.de capti.

A D D I T I O.

a ¶Rem ſuam.Adde Bar.& Bal.in l.iiij.C.quod me.cau.Bar.in l.in bello.§.ſi quis ſeruum.& limita vt per Bal.& Doct.in l.j.C.de fur. & vide no.ꝑ Bal. in l.ancillæ.eo.tit.de furtis.

§.Si ex lana. Gloſſ.intelligit qñ mala fidei poſſeſſor de
lana furtiua fecit veſtimẽtum furtiuum,
ſed ſecus eſt,ſi erat bonæfidei, quia tunc cum materia tranſiuit in
materiatũ,non debet conſiderari materia de per ſe:ſed ipſum ma
teriatum quod eſt diuerſum,& illud nunquam fuit ſubtractũ per
l.adeo.§.cum quis.ȷ̃.tit.ij. ſed contra ſecundum Dy. quia bona fi-
des ſucceſſoris non purgat vitium furti, quouſque res redeat ad
dñm.Sol.verum eſt niſi res furtiua eſſet translata in aliam ſpeciem
per iſtam gl.facit s̃.de leg.iij.l.lanam.& de auro & arg.lega.l.Seia.

§.Si rem pignori. Quãdo dñs ſurripuit rẽ ſuam,
etiam ei qui habebat iuſtã cãm
detinendi,& ius in re,non efficitur res furtiua, & ſic eſt vſucapibi-
lis,licèt furtum committatur.h.d.¶In gl.mag.ibi.ſol.hic ſuam,ibi,
ideſt in ꝯrijs alienam obligauit &c.Iſta eſt diuinatio,præterea rem
alienam non poteſt quis obligare.Dic ergo ꝙ hic,& ibi obligauit
ſuam,& ad ꝯrium dic,ꝙ ipſe ſurripuit rem,quæ non efficitur furti
ua,quantum ad ius creditoris in hypo. ſed bene efficitur furtiua.
Contra,ꝙ illud ius non poſſit præſcribi, niſi res fuerit ad credito-
rem reuerſa,vt l.ꝯria.& dixi s̃.ea.l.§.quod autem. & ideo in fi.glo.
dum dicit.uel dic contra hypo. &c.intellige de hypo. alterius cre-
ditoris quàm illius,cui fuit ſubtracta, vt cõtra illam poſſit præſcri-
bi, etiam per illum qui habuit cauſam a domino.& ſic eſt effectus
dominus, ſed non irreuocabiliter. ut dixi in §.lana.

1 *Res violenter poſſeſſa,num poſſit vſucapi vel præſcribi.*
2 *An res afficitur vitio reali,etiam quando poſſeſſor fuit ſuſpicatus ſe poſſe repelli,licèt non fuerit violenter expulſus.*

1 **§.Si tu me vi.** ¶†Res violenter poſſeſſa, etiam a ma-
lęfidei poſſeſſore non põt vſucapi, uel
præſcribi,niſi vitium violentiæ ſit purgatũ, ſecus ſi nõ eſt violẽter
poſſeſſa,licèt poſſeſſor fuerit violenter expulſus.Et non dř vitium
purgari,ſi res fuerit reuerſa ad dñm violenter,licèt ab ipſo violen-
ter fuerit poſſeſſa, quia non eſt reuerſa irreuocabiliter.h.d.vſq; ad
§.ſi viam. ¶Et iſtũ §. intellige qñ nõ dñs violenter deijcit dñm de
poſſeſſione fundi,& tũc nõ eſt dubiũ, ꝙ fundus afficiť vitio reali.
idẽ ſi deijciat aliũ non dñm,ſed poſſeſſorẽ bonęfidei,& ẽt malęfi-
dei vt hic patet.Quid ſi ipſe dñs deijcit poſſeſſorẽ? vř idem,ut ȷ̃.in
§.ſi dñs.ſed nihil facit,quia nos quærimus vtrũ ſi dñs expellit poſ-
ſeſſorẽ,an res afficiatur vitio reali,ibi autẽ iam erat affecta ꝑ expul
ſionẽ factã a nõ dño,& quæritur ſi dñs recuperet,an illud vitium
purgetur? & dicit ibi ꝙ non. Item adhuc vř,ꝙ afficiatur,quia nõ
licèt dño expellere poſſeſſorem propria authoritate,& dř ille cõ-
mittere violentiam, & competit illi interdic. vnde vi,nec põt ſibi
obijci exceptio dñij.Bř fateor iſta,tñ non propterea puto rẽ affici
vitio reali,ſicut nec quando dominus ſurripuit rem ſuam, ut in §.
præcedenti,& tñ ibi cõmittebat furtum creditori, ſicut & hic cõ-
mittit violentiam poſſeſſori.Item quia non committit clandeſtini
tatem in re ſua.vt s̃.tit.j.l.ſi ideo.§.fi.ſi autem nõ eſſet dñs, ſed puta
bat ſe dñm, tunc adhuc gl.hic in verſi.ſi fundũ,ſu ꝑ verbo,(ſciẽs)
tenet idem.ſed Bar.contra & bene:quia ſua credulitas poſtq̃ non
aderat veritas,nõ excuſat quominus afficiatur vitio reali, ex quo
2 re vera commiſſa eſt violentia.¶†Vltimò Bar.hic tenet,ꝙ res affi-
ciatur vitio reali,etiam qñ poſſeſſor fuit ſuſpicatus ſe poſſe repelli,
licèt non fuerit uiolenter expulſus. In contrarium eſt tex. cum gl.
in l.ſi nulla.C.de acquir.poſ.de quibus Bar.non meminit.

1 *Non utens ſeruitute per legitimum tempus, perdit eam, licèt per dominum fundi ſeruientis fuerit vi prohibitus, & ille præſcribit libertatẽ.*
2 *Qui non vtitur ſeruitute longo tempore (licèt in nulla negligentia ſit, qa fuit prohibitus) eam perdit, & an reſtituatur.*
3 *Quòd quis præſcribat libertatem contra ſeruitutem ruſticam, etiam ſi ſit in mala fide.*
4 *Vbicũque requiritur factum præſcribentis, ſemper requiritur bona fides, ſecus ſi ſufficit negligentia non petentis, vel vtentis.*
5 *Debitor etiam ſi ſciat ſe debitorem, an præſcribat contra creditorem ſpatio xxx.annorum, vel minori, ſi per ſtatutum redigitur ad minus tẽpus, & nume 6.*
6 *An tale ſtatutum valeat.*

1 **§.Si viam habeam.** ¶† Nõ utens ſeruitute per
legitimum tẽpus, perdit eã
licèt per dñm fundi ſeruientis fuerit uti prohibitus, & ille p̃ſcribit
libertatem.h.d.Et eſt ſubtilis §.& ſemꝑ allegatur maximè ꝑꝑ unã
opin.Bar.quam hic ponit,& tractat de materia præcedenti, qa ui-
debatur,ꝙ qui prohibuit uti ſeruitute, non præſcribat ꝯ non uten
tem,quaſi ui poſſideat ipſam libertatem. Et res uiolenter poſſeſſa
a non præſcribitur,[a] ſed tex.hic uoluit ad hoc reſpondere,ꝙ proce
dit in rebus corporalibus,quæ ꝓprie poſſidentur, nos loquimur
in iure incorporali, qđ proprie poſſidetur, ſed certe ſaltem quaſi
poſſidetur,ideo iſta ratio non eſt bona,ſed melior ratio eſt:quia ſi
prohibes me uti ſeruitute,non poſſides illam, quia ea non uteris,
ſed uteris libertate,& illam poſſides.Aut ergo dicimus,ꝙ uiolen-
tia impediat præſcribi ſeruitutem,& hoc non cadit hic,quia tu nõ
agis de ipſa ſeruitute præſcribenda, ſed de præſcribenda libertate
ꝯ ſeruitutem. Aut dicimus quòd noceat in præſcribenda libertate
quaſi illam ui poſſideas,& hoc etiam non cadit hic, quia materia
præcedens loquitur,quãdo uiolenter poſſidetur res, quæ ad aliũ
pertinet,ut illa non pręſcribatur per uiolentum uel alium, ſed in
caſu iſto iſta libertas prędij tui nunquam ad me pertinuit,nec erat
in rerum natura durante ſeruitute,ſed ea finita, de nouo creatur
uel detegitur illa,quæ a princ.fuerat obfuſcata ut infra not.de iuſt.
& iu.l.manumiſſiones,non ergo cadit hic materia præcedens,iſta
2 eſt ſubtilis inueſtigatio huius §. ¶† Ex quo §. not. quòd qui non
utitur ſeruitute longo tempore (licet in nulla negligentia ſit, quia
fuit prohibitus,) tamen eam perdit, dic tamen quòd reſtituitur in
integrũ ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa uidebitur, po-
ſita ſupra quib.cau.maio.l.j.in fi. Et eſt caſus in l.Attilicinus.de ſer-
uitu.ruſtico. p̃dio. & hoc poſtq̃ ſeruitus fuit tradita, ſed antequã
perfecte ſit tradita, ꝓhibitus uti ea habebat interdictum, unde ui,
contra prohibentem,tanquam fuerit ſaltem quaſi ſpoliatus: quia
uera ſpoliatio cadit in corporalibus quæ uere poſſidentur, ſed in
iuribus incorporalibus, quæ quaſi poſſidentur, uidetur cadere
quaſi ſpoliatio, quicquid tex.hic in fin. dicat, quia non poteſt ne-
gari.quin eſſet in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, a qua fuit deiectus.
glo.hic ſentit, quòd competat utile interdictum, unde ui,& idem
ſentit Barto.per l.ſi plures.§.deiectum. infra de ui & ui ar. ſed glo.
3 in l.iij.§.unde ui.eodem titu.aliter loquitur.dic ut ibi. ¶† No.etiam
hic,ꝙ quis præſcribit libertatem contra ſeruitutem ruſticam, etiã
ſit ſit in mala fide.Et dicit gloſſ. notabilis in l. fi. quemadmo.ſerui.
amitta.ꝙ hoc eſt ideo, quia ad præſcribendum iſto caſu non re-
quiritur aliquod factum,ſed ſufficit ſolus non uſus aduerſarij, ſe-
cus dicit glo.notabiliter in præſcribenda libertate contra ſeruitu-
tem urbanam,quia tunc requiritur factum præſcribentem, ut in
l.hæc autem.de ſer.urb.prædio. & ideo reqritur in eo bona fides.

Certè

A D D I T I O.

a ¶Non præſcribitur.Adde Bar.in l.iij.C.quod met.ca. & de intellectu huius §.vide Bal.in c.ſi quis per xxx.ſi de feud.fue.controuer.

Certe ꝙ requiritur factum præſcribētis, bene dicit illa l.hæc autē.
ſed ꝙ propter hoc requiratur bona fides, hoc non dr̄ ibi, ſed ha-
4 bemus authoritatem illius glo.ſingularis in d.l. fina. † ꝙ vbicunq;
a requiritur factum præſcribentis, ſemper requiritur bona fides,[a] ſe
cus ſi ſufficit negligentia non potentis, vel vtentis vt hic. ¶Et pro-
pter hoc Bart.licèt ſub dubio determinat hic, ꝙ c. malæfidei poſ-
ſeſſor.de reg.iur.in vj.non habet locum in præſcriptione ↄ̃ actio-
nem pſonalem.†quia debitor etiam ſi ſciat ſe debitorem, pręſcri-
bit contra creditorem ſpatio xxx.ann. vel minori, ſi per ſtatutum
redigitur ad minus tempus.ſicut pręſcribebat de iure ciuili.vt in l.
ſicut.C.de præſcr. xxx. ann. quæ lex ſecundum eum non eſt cor-
recta per illud c quod loquitur in malęfidei poſſeſſore, & ſic in p̄-
ſcriptionibus, quæ currunt ratione poſſeſſionis præſcribentis, vt
contingit in præſcriptionibus rerum corporalium,& contra rea-
les actiones,in quibus nimirum ſi requiritur bona fides: quia etiā
factum præſcribentis requiritur, ſcilicet poſſeſſio, ſed in actioni-
bus perſonalibus,non ſufficit negligentia non petentis. argu.eorū
quæ dicta ſunt.Sed glo.in d.l.ſicut quæ incipit, (vt ſeruitutem) di-
cit,ꝙ debitor in actione perſonali dr̄ præſcribere ratione cuiuſdā
quaſi poſſeſſionis,quam videtur habere de ipſo debito per l.regu
lariter.de peti.hæred.& ſic illa glo.facit ↄ̃ rationem Bart.Præterea
ius cano.non conſiderauit hic vtrum requiratur factum præſcri-
bentis,vel non,ſed ſolum malam, vel bonam conſcientiam. Præ-
terea de iure ciuili res corporales præſcribuntur etiam cum mala
fide ſpatio xxx.ann.licèt ad eas præſcribendas requireretur poſſeſ
ſio,& ſic factum præſcribētis,vt patet in d.l.ſicut. Nam illa gl.quæ
eſt in d.l.fina.& ſua diſtinctio procedit in præſcriptio. long. temp.
non autem in præſcriptione longiſſimi, in qua ſiue requiratur fa-
ctum præſcribentis,ſiue nō,de iure ciuili non requirebatur bona
fides.Cum ergo ius canonicum veniat ad correctionem iuris ci-
uilis,ut in c.fina.de præſcrip.corrigit ipſum in omnibus caſibus,in
quibus loquitur,ſicut ius ciuile non curabat de illo, ita nec ius ca-
nonicum,quare l.quę venit ad interpretationem,vel correctionē
alterius, debet intelligi in eo caſu, & omni in quo illud loqueba-
6 tur.† Et ideo iſta ſua opi.cōiter reprobatur tam per legiſtas, q̄ per
canoniſtas,vt not.Bal.in l.j.C.de ſerui.& aqua. & Angel.hic licèt
dictas rationes non tangat,& etiam ipſe idem Bal.in l.omnes po-
puli.ff.de iuſti.& iur.in iij.q.tenet ↄ̃rium eius quod hic dicit,ſcilicet
ꝙ ſtatutū diſponens,ꝙ creditor non petens creditum intra quin
quennium cadat a iure ſuo,non valet, ſi debitor ſciebat ſe debito-
rem: quia inducit peccatum,ſed Ioan.And.in c. ij. de excep.lib.vj.
in nouella vr̄ idem dicere in foro eccleſiaſtico, quòd non debet
ſeruari,& ita dicit fuiſſe diſputatum hic. Et poſtea dicit, ꝙ nec etiā
in ſeculari cum tractetur de periculo animæ, & ſic ius canonicū
eſt ſeruandum etiam in foro ſeculari.vt no.in d.c.poſſeſſor malæ-
fidei.de reg. iur. Ego vidi Doct. ſolennes conſulere ſecundū opi-
b nionem Bart.quam tenebant pro Euangelio [b] in ciuitate Floren-
tiæ,& pluries habui iſtum caſum de facto. Br̄ aduerte tria verba,
nam aut quęrimus in præſcriptione libertatis rei ↄ̃ ſeruitutem prę
dialem,vel quæ debetur a re perſonæ, vt vſusfruct. vel vſus, & di-
co ꝙ in illo iura ciuilia non corriguntur: quia ſi quis nō vtatur ſer
uitute illa,perdit eam,licèt dn̄s prædij ſeruientis ſciat illam ſeruitu-
tem deberi,& factum ſuum requirebatur,vt hic,& in alijs ſimilib.
quæ dicunt tales ſeruitutes perdi per non vſum long.temp.vt l.ſi-
cut.C.de ſeruitu. & aqua. & ratio eſt in promptu: quia tunc non
ipſe dn̄s,qui habet malam fidem dr̄ proprie præſcribere libertatē,
ſed ipſe fundus qui debebat ſeruitutem in quo non eſt bona, vel
mala fides,ſicut & ipſe fundus retinet ſeruitutem,vt l.qui fundum
quemadmodum,ſer.amitt.& iſta eſt ratio ſolemnis ad probandū
ꝙ iſte.§.non ſit correctus per ius canonicum.Aut loquitur de p̄-
ſcribenda libertate contra actiones perſonales, & tunc aut ſunt
actiones de ſui natura temporales, vt redibitoria, & quanto mi-
noris,vel actio de dolo & ſimiles, & tunc adhuc idem dico: quia
tunc propriè loquendo debitor non præſcribit, ſed ipſæ actiones
ſua natura intereunt,quia fuerunt in eſſe productæ cū certa meta
tp̄is.Aut loquimur in actionibus ſui natura perpetuis,& tunc aut
lex,aut ſtatutum dirigit verba ad debitorem,ꝙ præſcribat ſi credi-
tor non petierit,& tunc ſi eſt malæfidei,non præſcribit,& ideo le-
ges quæ dicebant ↄ̃rium,ſunt correctæ per ius cano. hoc caſu, ſi
fieret ſtatutum,quod iſto modo loqueretur, ſi nō faceret expreſ
ſam mentionem de malæfidei debitore,tale ſtatutum intelligere-
tur ſolum de debitore bonæ fidei,qui ignorat ſe debitorem: quia
non cenſetur in verbis generalib.velle comprehēdere caſum ſup
quo non poteſt diſponere.vt l.fina.quæ in frau.cred.& ꝭ.ad muni
cip.l.Lucius.§.penul.in fine.& quod not.in c.eos.de immuni.eccl.
lib.vj.in Nouella.& ſi expreſſe diſponeret contrarium,ꝙ ēt malę
fidei poſſeſſor præſcribat,non valeret, & ita intelligo dictum Bar.
in d.l.omnes populi.Si verò non dirigit uerba in perſonam debito
ris,diſponendo, ꝙ pręſcribat,ſed dirigit in perſonam creditoris di
cendo,ꝙ cadat a iure ſuo, ſi non petierit intra tantum tempus.Et
tunc ſub correctione melius ſentientis,vr̄ mihi.ꝙ opin.Bar.poſſit
optimè ſaluari:q̄a tunc debitor non dr̄ ꝓpriè p̄ſcribere,& ſic ceſ-
ſant iura diſponētia malæfidei poſſeſſorē nō p̄ſcribere,ſed ipſe cre-
ditor mulctat̄ ab ipſo ſtatuto ꝑꝑ negligētiā hac pęna, & ſic debet
cedere lucro debitoris.vt l.id q̄d pœnæ. ꝭ. de ſol. cōſtat.n.ꝙ ſtatu-
tū potuit afficere ſibi ſubiectū.& inferre ſibi hanc pœnā.Ergo de
bitor non peccat allegādo peccatū ſtatuti, q̄a ēt de iure cano.pę-
nę peti poſſunt,vt no.in c.ſuā.de pœnis. Et q̄n lex ciuilis nō nutrit
pctm̄ etiā in foro conſcientiæ,& pęnitentiali, eſt ſeruāda,vt not.in
c.quāquā.de vſuris.libr.vj.in nouella. vbi allegat beatū Thomam
de Aquino in ij.ij.& ita ſentio de iſto articulo,licèt non reperiam
per alios iſta fuiſſe tacta, & hæc puto vera ſicut Euangelium.

ADDITIONES.

a ¶Bona fides. dicit Bal.ī l.j.C.de ſer.& aqua.ꝙ tn̄ in dubio oīa p̄dia naturaliter ſint libera,eſt p̄ſumptio ↄ̃ p̄ſcribētē ſeruitutē,iō n̄ p̄ſumit̄ bona fides & hāc opi.ſimp̄r ap̄pbat Ant.de Bu.in c.ſi diligēti.de p̄ſcri. Pet.de Anch. in c.ſine poſſ.de re.iu.Are.conſi.xxx. vbi oīa prædicta refert & ſequitur.

b ¶Pro euāg.credo firmiter,ꝙ Soc.quodā ſuo cōſi.teneat op. Bar.ſed nunc non habeo:de quo ꝑ Anc.conſi.v.Lud.Ro.conſi.ciiij.ꝑ eundē Pau.conſi. ccxcv.Bal.conſi.cclxxix.iij.lib.conſi.ccccxxxvj.Anch. conſil.cxxxix.& an ↄ̃ taliter præſcribentē, vel ↄ̃ ſententiam iud. poſſit recurri ad forum eccle.uide per Bal.in c.ſi quis per xxx.ſi de feu.fue.contr. per eundem in l.j. §.initium.ſupra de poſt.& in l.in contractibus.§.ſi.de non nu.pec. &c.

1 *Qui occupat poſſeſſionem vacantem, non dicitur violenter poſſidere, & ſic res non afficitur vitio reali.*
2 *Violentia quæ committitur poſt acquiſitam poſſeſſionem in ipſa defendenda, non reddit poſſeſſionem violentam.*

1 §.Item occupaueris. ¶† Qui occupat [a] poſ-
a ſeſſionem vacantem,
non dicitur violenter poſſidere, & ſic res nō afficitur vitio reali.
h.d.tene menti.Et intellige,ꝙ vacabat naturalis,& ciuilis ſecūdum
gl.& ꝙ non afficitur ipſa res ſeu proprietas, & ſic non impeditur
vſucapi,vel præſcribi reſpectu proprietatis,ſed ipſa poſſeſſio bene
eſt vitioſa vitio clandeſtinitatis,quod dicitur vitium quaſi violen-
tiæ,& non afficit proprietatem,ſe poſſeſſionem iuxta nota. ſupra
titu.j l.Pompon.§.cum quis. & effectus eſt, quia competit ꝓ ipſa
recuperanda poſſeſſorium.l.cum quærebatur. C. vnde vi. tamen
quia non eſt vitium veræ violētiæ admittitur exemplo dominij,
vt ibi no.quod non eſt vera violentia.vt l.ſi quis ad ſe fundum.C.
ad legem Iulia.de vi.& ita declara glo. hic dum dicit (ſed nihilomi-
2 nus &c.)†Et not.tex.ibi(deinde venientem dominum &c.) quòd
violentia quæ committitur poſt acquiſitam poſſeſſionem in ipſa
defendenda non reddit poſſeſſionem violentam.

ADDITIO.

2 ¶Occupat.Sed an tunc dicatur vitioſa vide in l.ſi.per Bar.C.vnde vi.& in l.Pompo.§.j.ſupra de acqui.poſ.

§.Libertatem ſer. Contra non vtentē ſeruitute, præſcribitur libertas indiſtinctè,& etiam ſi ſit ſeruitus habens cauſam diſcontinuam, licèt iſta ſeruitus,tempore non præſcribitur, niſi tanto tp̄e,cuius cōtrarij memoria non exiſtat,hoc intendit iſte §. Fauorabilior eſt ergo præſcriptio libertatis,quàm ſeruitutis, quia in prima non diſtinguitur qualis ſit ſeruitus contra quam præſcribitur: ſed indiſtinctè p̄ſcribitur ſpatio longi tp̄is per non vſum ſerui. Sed in ſecūdo caſu diſtinguitur,quia longo tp̄e non præſcribuntur ſeruitutes,niſi illę quæ habent cauſam continuā uel quaſi,ſed illæ,quæ habēt diſcōtinuā vt ſeruitutes viæ ſecus: quia requiritur tp̄s, cuius memoria nō exiſtat.vt l.hoc iure.§.duc.aquæ.de aqua quoti. & eſti.& plenè no.in l.ſeruitutes,la grande.ſ.de ſerui.¶In tex.ibi, (ſeruitutū).ſ.quātuncunq; habentiū cām continuā,vel diſcontinuam. ¶In tex.ibi, (quia eam)hic tollit obiectionē, quæ poſſet fieri ↄ̃ hoc vltimum: quia q̄n habet cauſam diſcōtinuā prohibet̄ vſucapio vel præſcriptio per l.voconiam.ſ.longi tp̄is, ſed ad hoc rn̄detur, ꝙ prohibet vſucapionem ipſius ſeruitutis, ſeu per quam ſeruitus cōſtituitur, non autem illam, per quam inducitur, nec liberatur a ſeruitute.

LEX V.

1 *Si præſcribens cadat a poſſeſſione, præſcriptio naturaliter interrumpitur, & iſta interruptio prodeſt etiam omnibus contra quos præſcribitur, non ſoli interrumpenti.*
2 *Si quis incępit habere titulum, & poſtea deficiat, & incipit habere bonam fidē,& poſtea deficiat,an interrūpatur præſcriptio naturaliter.*
3 *Si res debitæ ꝓueniāt ad creditorē ſine vitio,an interrūpatur p̄ſcriptio.*
Quid ſi mittatur in poſſeſſionem rei debitæ ex primo decreto.
Præſcriptio ciuilis prodeſt ſoli interrumpēti,ſed naturalis prodeſt oībus.
4 *Præſcriptio interrumpitur naturaliter, etiam per inundationem.*
Effectus interruptionis.
5 *Qualiter fiat perpetuatio actionis.*
6 *Præſcriptio quandu dormiat, & quem effectum tunc pariat.*

1 NAturaliter. ¶†Si præſcribens cadat a poſ-
ſeſſione, præſcriptio naturali-
ter interrūpitur:& iſta interruptio ꝓdeſt etiā omnib.
ↄ̃ quos præſcribitur, non ſoli interrumpenti. h.d. ¶In
tex.ibi,(interrumpitur poſſeſſio,)& per ↄ̄ſ̄ vſucapio vel præſcri-
ptio,quæ eſt poſſeſſionis effectus, & ideo quia dr̄ iſta interruptio
naturalis,deficit unum de ſubſtantialib.præſcriptionis.ſ.poſſeſſio.
2 †Quid autem ſi deficiant alia,vt quia cœperat habere titulum, &
poſtea

poſtea deficit,vel inceperat hẽre bonã fidẽ & poſtea deficit,& ha
a bet malã, [a] vr̃ idẽ ꝙ interrumpatur præſcriptio naturaliter : q̃a vr̃
eadẽ rõ, cũ iſta ſint ſubſtantialia, & neceſſaria ad præſcribendum,
ſed ꝯ̃rium eſt verius: quia non ita ſunt iſta principaliter naturalia,
3 & ſubſtãtialia,ſicut poſſeſſio,quod proſequere,vt hic ꝑ Bar.¶†In
glo.ij.ibi.§.vno.Docto.dicunt,ꝙ ibi loquitur in ciuili interruptio-
ne,vel dic,ꝙ ibi loquitur cũ præſcribitur actioni perſonali,quo ca
ſu ſi res debita perueniat ad creditorem ſine vitio , interrumpitur
præſcriptio, quæ non currebat ratione poſſeſſionis debitoris, ſed
ꝑꝑ ſolam negligentiã creditoris,ideo põt dici ciuilis interruptio in
ducta per illã l.& ꝑꝑ hoc his diebus conſului , ꝙ ſi creditor mitta-
tur in poſſeſſionẽ rei debitæ ex primo decreto interrumpitur pręſcriptio ꝑ illũ tex.nec ob.ĩ.pro hærede.l.ij.& l.miſſo.ĩ. ꝓ empto-
re.quia,ibi loquitur q̃n mittitur in poſſeſſionẽ ille, ꝯ̃ quẽ nõ p̃ſcri-
bitur,nã tunc nõ interrũpitur p̃ſcriptio ꝯ̃ dñm,ꝯ̃ quem præſcribe-
batur,& vide bonã gl.in l.cũ notiſſimi.§.ſed & ſi quis.de præſcrip.
xxx.ann.quæ facit mentionẽ de publici interruptione, ſcilicet na-
turali,& ciuili.& ꝙ multiplex eſt interruptio ciuilis,& ꝙ illa ꝓdeſt
4 ſoli interrumpenti,ſed naturalis prodeſt oĩbus,vt hic.¶† Et adde
b ꝙ naturaliter interrumpitur ẽt per inundationẽ. [b] vt s.tit.j.l.q vni-
uerſas.§.item quod amati,& in l.iij.§.Labeo. eod.tit. & qđ ibi dixi.
¶ Item ſcias, ꝙ ſunt tria, quorũ vnũ non eſt aliud, ſed interruptio
præſcriptionis, & effectus huius eſt , q̃a tollitur & annihilatur to-
tũ, qđ vſque tunc erat factum , & oportet, ꝙ de nouo inchoetur
præſcriptio tãti tꝑis,quanti prius currebat,& vtrum ſi cadit a poſ-
ſeſſione,& poſtea acquiſiuit, an poſſit præſcriptionem facere ra-
tione tituli præcedentis ſine nouo titu.dic,vt no.in d.cap.cum ſo-
5 lius.¶†Item eſt perpetuatio actionis,& iſta fit per ſolam conteſta-
tionẽ litis,per quã perpetuatur ad annos xl.ſi fiat conteſtatio ante
finitam p̃ſcriptionẽ,etiã ſi actio erat annalis, vel minoris tꝑis,ut in
l.fina.C.de p̃ſcrip.xxx.ann.& not.glo.iij.in d.l.cum notiſſimi.circa
6 princip.¶†Item habemus,ꝙ interdũ p̃ſcriptio dormit,nõ dico ꝙ
interrumpatur,vel actio perpetuetur, & iſtud importat hoc.ſ.qđ
certum tempus deducit ipſa,& non computatur,& iſtud põt eſſe
paruũ,& magnũ ſ̃m diuerſitas caſuũ,& de hoc hr̃ in l. ſicut.§.fin.
C.eo.tit.vbi de præſcrip.xxx. ann. deducitur tẽpus pupillaris ętatis
ꝯ̃ quem præſcribitur,& dicit Bar.ꝙ de iure ciuili non reperitur,ꝙ
dormiat,niſi in caſu illius l.Tu dic immo reperitur ĩ pluribus alijs,
ſcilicet in l.fin.§.donec.C.de iure delibe.Item in l.ea quæ.C.de tẽp.
in integr.reſt.vbi non currit iacente hæredi.debitoris, vel poſſeſſo-
ris præſcribentis.Itẽ in caſu auth.ſi tñ in med. C.de temp.app.& in
cle.quandiu.de appell. vbi tempus appellationis proſequendæ nõ
currit durante cõpromiſſo.Itẽ nec durante pacto de non agendo
facto,vt no.in l.quoties.C.de preci.Impe.offe. per Cy. de iure aũt
c cano.reperitur in alijs.ſ.ꝙ tempore ſchiſmatis , vel hoſtilitatis [c] vel
quo uacat eccleſia rectore,non currit,vt in c. ex tranſmiſſa.& c.j.
& ij.extra de præſcript.Et dicit hic Bar.vnum verbum notabile,ꝙ
nec etiam tempore peſtis, ſi ius non redderetur, quod ſatis ma-
gna eſt hoſtilitas diuina, ſicut humana.

ADDITIONES.

a ¶Habet malam.Sed quid ſi cœpit dubitare.vide Bart. hic cuius opin.dicit
Ang.Aret.Inſti.de vſuc.§.j.in practica eſſe ſeruandam propter eius autho
ritate, & an ſciens rem alienam,licèt non ſit in malafide præſcribat,vide
per Abb.conſi.lxxxx.iiij.ij.lib.
b ¶Inundationem.Adde quod tenet Bal.in l.ij.C.de rei vẽd. q̃ dicit,ꝙ ſicut
per alluuionem interuertitur poſſeſſio, eodem modo quando quis ędifi-
cat in ſolo alieno,interuertit poſſeſſionem domini.
c ¶Hoſtilitatis.vide eundem conſi.cclxxxx.& Abb.conſi. proxime allegato.
& an per citationem interrumpatur pręſcri.per Bal. conſi.clxvij.ij.lib.&
an per legatum factum in teſtamento per eundem conſi.cxxv.iiij.lib.

LEX VI.

1 *In vſucapionibus dies cœptus habetur pro completo.*
2 *Licèt de menſe Ianuarij noctes habeant xv.vel xvi.horas:tamen dies præ-*
cedens dicitur finiri in vi.hora noctis.
Si fiat inſtrumentum poſt ſextam horam noctis, an debeat dici factum in
iſta die, non in præcedenti.

1 IN vſucapionibus. ¶† In vſucapio-
nibus dies cępt⁹
hr̃ pro completo.h.d.cũ l.ſeq. ¶Et vr̃ debere intelligi
ſtricte in vſucapione triennij , quæ eſt fauorabilis, ſe-
cus in alijs quæ ſunt introductę mere in odiũ , vel partim in odiũ,
partim in fauorẽ.Tunc.n.dies cęptus nõ hr̃ pro cõpleto,ſed fit cõ
putatio de momẽto ad momentũ.ita loq̃t l. in oĩb.ĩ. de actionib.
& oblig.alleg.in gl.Itẽ vr̃ debere intelligi ex parte ante.ſ.de die qua
fuit incepta vſucapio,q̃ ex hodie parte poſt.ſ.de die qua finitur,nã
ſi hodie in vj.hora diei artificialis quæ incipit ab ortu ſolis,incipiã
vſucapere,eſt perinde ac ſi cœpiſſem in princ. diei.& iſta vſucapio
finietur reuolutis tribus annis in princ. diei præteriti & ẽt nãlis,q̃
incipit,poſt mediã noctẽ diei p̃teriti, & finit in media nocte ꝓxi-
ma p̃cedẽte,vt in l.more Romano.s.de ferijs.& iſtud vident velle
2 iſtę leges cũ gl.dũ exponũt diei.ſ.artificialis. † Et no. ſ̃m Ang. ꝙ li-
cèt de menſe Ianuarij noctes habeant xv.vel xvj. horas. tñ dies p̃-
cedẽs dr̃ finiri in vj.hora noctis proximè præteritæ, & tñ tunc eſt
media nox.& ideo ſi fieret inſtrũm poſt ſextam horam noctis,de-
beret dici factum in iſta die,non die præcedenti.Mihi vr̃ hoc extra
neum, & ideo puto , ꝙ iſte text. habuerit reſpectum ad ęquino-
ctium, & licèt loquatur de Calendis Ianuarij, & dicat de vj. hora
capiet vj.horã pro media nocte per d.l.more Romano. quę non
facit mentionem de horis,ſed de media nocte.

LEX VIII.

1 *Ex cauſa peculiari domino etiam ignoranti, acquiritur vſucapiendi con-*
ditio, & qui non poteſt vſucapere per ſe,nec per alium poteſt.
2 *Quòd quis non poteſt per ſe, an poſſit per alium.*
3 *Ratio non debet eſſe eadem cum dicto.*
Teſtis interrogatus quomodo ſcit,ſi reſpondeat, ſcio, quia ſcio, non reddit
bonam rationem, nec valet eius dictum.

1 LAbeo & Neratius. ¶† Ex cã pecu-
liari dño etiam
ignorãti,acq̃rit uſucapiendi ꝯdõ,& qui nõ põt vſuca
2 pere ꝑ ſe,nec ꝑ aliũ põt.h.d.†Et iſta regula, ꝙ quis nõ
põt per ſe,nec per alium.fallit q̃n non põt per ſe ratione fatalis ca-
ſus, vt in furioſo ne addatur afflictio afflicto ita tenet glo.in l.An-
tiſtius.in fi.de acqui.hæred.& etiam gl.hic in fi. hoc uoluit de quo
plenè per Dyn.in c.poteſt quis.de regu.iuris.lib.vj. quicquid dicat
3 glo.j.de fur.l.his enim caſibus. † & not. glo.hic quæ ſentit,ꝙ ratio
non debet eſſe eadem cum dicto, aliàs non eſt bona, & ita etiam
not.in l.fi.s.de offi. procu. Cæſa.quod no.an dicta teſtium,quiſi in
terrogatur quomõ ſcit,& reſpondet,ſcio quia ſcio,non reddit bo
nam rationem.Ideo dictum ſuum non valeret, ex quo fuit inter-
rogatus de ratione per no.in l.ſolam.C.de teſti.

LEX IX.

VSucapionem. ¶†Res q̃ nõ ſunt in com-
mercio nr̃o non poſſunt
uſucapi,vel præſcribi.h.d. Et illę dicuntur non eſſe in
commercio,quæ non poſſunt trãſire in dñiũ priuatę
perſonæ per aliquem cõtractum , vt ſunt res de quibus hic in tex.

LEX X.

SI aliena res. ¶Cum res vſucapitur, vel pre-
ſcribitur titulo pro emptore,
requiritur bona fides,tam tempore contractus, quã
etiam traditionis.h.d.tex. cũ glo. Sed ſi alijs titulis ſuf-
ſuincit , ꝙ tempore traditionis, licèt non fuerit tempore acquiſiti
tituli.vt ĩ.pro emptore.l.ij.poſt prin. & quæ ſit ratio,dic vt ibi.

§.Hoc iure vtimur. Seruitus habẽs cauſam di-
ſcontinuam, non uſucapi-
tur, vel præſcribitur longo tempore per ſe. Sed ſi præſcribatur
fundus , cui debetur , vel acquiſita eſt vna cum fundo , tranſit ad
præſcribentem. hoc dicit tex.cum glo.

§.Scęuola libro. Partus ancillæ & fœtus pecoris
furtiuè cõceptus , & editus pęnes
hæredẽ furis bonefidei, põt uſucapi per alium,q̃ per ipſum hære-
dẽ.h.d.ſ̃m uerũ intellectũ. Per ipſum aũt hæredẽ, licèt non ſit fur-
tiuus:q̃a mala fides defuncti nocet ſibi,vt s.eo. l.ſequitur.§.heres.
ſed nõ ſic nocet ſingulari ſucceſſori,vt ibi dixi. ¶In tex.ibi (diſtra-
ctũ iumentum non poſſe,)ideſt fętũ natũ ex iſto boue, ſeu vacca
de qua s.locutus eſt.Et motiuũ iſtius fortè fuit,quia credidit,ꝙ di-
ctus fœtus,ſicut & partus ancillę dicatur pars viſcerum matris,&
ideo ſicut mater erat furtiua,& partus,uel fœtus,ſed hoc eſt verũ
quouſque eſt in utero,poſtea uerò non, & hoc. vult text. ibi (nec
enim &c.) ¶In tex.ibi(etiã partũ eſſe)ſubaudi ſ̃m Dy.ſ.conceptũ,
& natũ penes hęredẽ furis,& tunc eſt verum,ꝙ non eſt furtiuus ,
nec pars rei furtiuę poſtq̃ natus eſt , ideo põt vſucapi, & ſic refer-
tur quod hic dr̃ ad ſecundum caſum ſupra poſitum,q̃n concepit
penes hęredes furis,non ad primum, q̃n apud furem: quia tũc eſt
furtiuus,ſicut mater,& nõ poſſet vſucapi. ut l.qui uas. §. ſi ancillã.
ĩ.de furtis.q̃ ſignatur hic in glo.pro cõtraria.& ita glo. ibi intelligit
iſtum tex.& exponit,licèt Dyn.approprijet etiam hoc in partu an-
cillę, ſed in fętu pecoris,cum ille ſit in fructu, ſi ſit cõceptus penes
hæredem furis bonæfidei,nec ę ſt furtiuus,nec uſucapitur, immo
ſtatim eius efficitur ꝑꝑ bonã fidem , & ſic q. Marcelli in tali fœtu
non procedit,dũ quęrit an uſucapiatur ꝑ eũ, cui hr̃s uendidit , ꝙ
tranſlatũ eſt dñium,cũ ſit hr̃s dñs,ſed q̃a Marcellus reputabat ta-
lẽ fœtũ debere cẽſeri tanq̃ partẽ matris penes quẽcũq; fuerit con-
ceptus,& ẽt poſtq̃ fuit natus,ſi hoc eſſet uerũ, ꝓcederet queſtio:
quia eſſet furtiuus,& ſicut mater non eſſet in dñio bonęfidei poſ-
ſeſſoris, ita nec dictus fętus, ſed iſte Marcellus neſcit quid diceret,

LEX XI.

SI ab eo emas. ¶Titulus nullus, non dat ſciẽ-
ti cauſam uſucapiẽdi.h.d.Nec
etiam ignoranti,iuris ignorantia,ut ĩ.eod.l.nunquam.in
prin.ſecus ſi ſit ignorantia facti.l. proxi.§.j. & l.nõ ſolum.§.j. ĩ.pro
empto.¶Quæro iſta lex habet locum quando iudex uetuit alie-
nare cum authoritate legis:quia erat prodigus,quid ſi ex alia cau-
ſa.uel ſimpliciter?reſpõdeo,adhuc uidetur,ꝙ alienatio nõ ualeat ;
per

per l.ſi creditoris.circa fi.de priui.credi.&). de pollicita. l.pollicita-
tionibus.in fi de iure deli.l.ait prætor.& ſ. qui & a qbus.l.ꝓſpexit,
& non trāsfertur dñiū,nec vſucap.condō.vt l.Iul.ſ. de cura.furio.
& ibi not.& de ꝯhen.empt.l.ſi ſciēs.& no.ꝑ Bar..in l.filiusfam.ff.de
leg.j. & ſic vr̄ plus operari inhibitio iudicis,q̄ teſtatoris: quia pri-
ma valet etiam ſine cauſa, ſecunda non, vt l.pater filium.§. Iulian.
Agrippa.de leg.iij.propter authoritatem iudicis.Et poteſt intelligi
iſta l.ꝙ res erat iſtius prohibiti,& ſic non transfert dominium,nec
vſucap.conditionem contra ſe,vel ꝙ non erat eius,& ſic nō tranſ
fert contra alium, & adde l.manda. diſtrahendarum ſ.mandati.

LEX XII.

1 *Qui poſſidet rem tanquam dominus, eam non vſucapit vel præſcribit.*
2 *Qualiter appareat,quòd quis fuerit vſus iure ſuo.*
3 *Actio nondum nata, præſcriptione non tollitur.*

1 PIgnori rem. ¶ † Qui poſſidet rē tanq̄ dñs,
eā nō vſucapit vel præſcribit.
h.d.Etiā ſi habeat iuſtam cauſam poſſidendi,vt hic pa
ter,& idē in iure corporali,quo quis vtitur tanq̄ ſuo,
vel ſibi debito, vt in l.fin.ſ.quemadmo.ſerui.amit.& l.j.§.Ariſto.).
2 de aqua quotidia. & eſti. † & qualiter appareat, ꝙ fuerit vſus iure
ſuo,vide per Inno.notabiliter in cap.bonæ.de poſtu. præla.el grā-
de.¶ In glo:circa fin. (ibi, ſed quantum ad rei vend.) poterit ergo
poſt xxx.an.agere rei ven.& obtinebit ſi poterit probare dñium,
aliter non,ſed non poteſt offerre debitum:vt ſi naſcatur actio pi-
gno.in qua non haberet neceſſe probare dñium,ſed ſufficeret ꝓ-
bare,ꝙ habuit cauſam ab eo,nec poſſet referre qōnem dominij,
vt C.de pign. act. l. creditores Docto. tamen tenent contrarium
ꝙ etiam poſt xxx. ann. poterit offerre, & naſcitur ei pign. in qua
non habebit neceſſe probare dominium, quia tale ius offerendi
quando ius competit pro actione nōdum nata, ſed vt faciat eam
naſci,dicitur potius quædam facultas, cui non præſcribitur, ut l.
viam publicam.). de via publ. §. quamuis, ſed ſi competeret per
actionem iam natam,vt contingit qñ ſecundus creditor agit con
tra primum hypo.& offert illi,quod ſibi debetur, tunc enim dici-
tur ius, non facultas mera, & ideo ſicut actio nata tollitur ſpatio
a xxx. ann. ita & ius offerendi, [a] quod eſt ſequela ipſius. † Sed actio
3 nondum nata præſcriptione non tollitur.& ita no. in l.cum notiſ-
ſimi.C.de preſcrip.xxx.ann.circa prin. & etiam hic tangit Bart.

ADDITIO.

a ¶ Offerendi Adde quod voluit Bal.in c.j.in prin. de feu.da.in vicem.l.com
miſſo.& in conſil.292.

§.Eum qui a furioſo. Titulus putatiu' iuſto
errore interueniente,
tribuit iuſtam cauſam vſucapiendi.h.d. ¶ Et dic quòd hic ignora-
bat eum furioſum, & emit rem alienam. Quid autem ſi ſuam,
dic vt).pro empto.l.ij.§.ſi a pupillo.cum ſeq.

§.Si mandauero. Qui emit rem ꝑ alio, uſucapit
ad cōmodum illius.h. d. Et po-
ne caſum,ꝙ mādaui tibi,vt emeres talē rē pro me,tu emiſti,& tpe
emptionis non dixiſti,ꝙ emeres ꝓcuratorio noīe meo, certū eſt
ꝙ ſi vendens erat dñs,tranſtulit in te dñium,ſed teneris mihi reſti-
tuere ꝑ actionē mandati,vt ſ.tit.ij. l. res ex mandato.&),de verb.
obli.l.ſi ita quis.§. Seia cauit. ſi non erat dñs, transfert in te vſuca-
piendi condi.& vſucapis ad vtilitatem meā,vt hic.Sed ſi dixiſſes ꝙ
procuratorio nomine meo, ſtatim quęreres mihi dñium re tradi
ta, & etiam vſucapiendi conditionem poſtquam ſciuero,ut ſ.ti.j.
l.poſſeſſio quoque.§.& ſi poſſeſſio,& ſic non tu,ſed ego præſcri-
bam.facit l.qui alienam.& l.ſi aliena.in princ.ſ. de dona.cau.mort.
vbi quis vſucapit ad alienum commodum, non ad ſuum.

LEX XIIII.

AD tempus venditoris. Singula-
ris ſucceſ-
ſor vtitur acceſſione ex ꝑſona ſui authoris de poſſeſ-
ſione ꝑcedēte titulū,& traditionē, nō de ſequēte.h.d.
Et pone caſum,ꝙ incepi poſſidere,& vſucapere rem alienam per
annum,poſtea ipſam tibi vendidi, & tu poſſediſti per aliū annum.
poſtea poſſeſſio ad me reuerſa eſt,& ego poſſedi ꝑ alios ſex men-
ſes, deinde reuerſa eſt ad te, & tu poſſediſti per alios ſex menſes,
nunc cum conueniris a dño,excipis de vſucapione, & vis cōiun-
gere omnia iſta tempora,quæ faciunt triennium,certe nō potes:
quia illi ſex menſes quib.poſſediſti poſt venditionem,tibi non pro
ficiunt,ſed annus per quem poſſedi ante venditionem bene ꝓfi-
ceret tibi,ſi non cecidiſſes a poſſeſſione,ſed qa cecidiſti,nec ille ꝓ-
ficit,ſed neceſſe habes incipere vſucapionem de nouo, quia pre-
cedens fuit interrupta,vt ſ.eo.l.naturaliter. ¶ In text.ibi (poſſed t.)
ſupple & traditioni coniunctum fuit,aliàs contra, vt ſ. tit.j.l.Pom-
pon.§.quæſitum.verſi.non autem.Iaco.de Arena.

§.In re legata. Legatarius vtitur acceſſione, ex ꝑſo-
na defuncti ſicut hæres. h. d.Et ſemꝑ
allegatur, ꝙ in regula legatarius loco hæredis habetur.

LEX XV.

1 *Vſucapionem rerum, quas quis poſſidet animo & corpore ſuo, ſuperue-
niens captiuitas interrumpit, & ſiue reuertatur, ſiue ibi decedat, fictio
l.Corn. vel poſtliminij eam non reſtaurat.*
2 *Captus ab hoſtibus, ſi apud hoſtes moriatur (fictione legis Corneliæ) an
fingatur mortuus a prima hora captiuitatis.*
3 *Si reuertatur ab hoſtib. an recuperet poſſeſſionem ita, vt non dicatur fuiſ-
ſe interrupta, & quid in dominio, & nu.4.*
4 *Fictio poſtliminij, fingit captum ab hoſtibus nunquam fuiſſe captum, ſi
reuertatur.*
*Fictio ad hoc vt retrotrahatur, qualiter requiratur habilitas duorum
extremorum ſcilicet extremi a quo, & extremi ad quod.*
5 *In quæſitis per ſeruum ex cauſa peculiari hæreditate iacente, an poſſit in-
cipi, & finiri vſucapio, & hæreditas ex ea augeatur.*
6 *Hæreditas vere iacens quòd non repreſentet perſonam defuncti in oībus.*

1 SI is qui pro emptore. ¶ † Vſuca-
pionē rerū,
quas qs poſſidet aīo & corpore ſuo, ſuꝑueniēs capti
uitas interrūpit,& ſiue reuertatur, ſiue ibi decedat,fi-
ctio l.Corn.vel poſtliminij eā nō reſtaurat.hoc primo.Sed rerū q̄
aīo & corpore ſerui poſſidētur captiuitas vſucapionē ēt nōdum
ceptā inchoari nō impedit,hoc ſcđo.Sed Marcellus differentiam
hanc non facit,immo tenuit,ꝙ ēt in rebus,quas qs animo, & cor
pore ſuo poſſidebat,vel aīo ſuo & corpore ſerui fictio poſtlimi-
nij,& l.Corn. vſucapionē reſtauret, & ēt faciat vtiliter fuiſſe incę-
ptā,& finitā durante captiuitate,quæ tñ opin.vera nō eſt,hoc ter-
tio & vlt.hoc dicit iſta l.difficilis vſq; ad §.ſi ſeruus.Et diuide in tres
partes,vt ī ſummario.ſcđa ibi,(qđ ſi ſeruus.)tertia ibi,(Marcellus,)
& iſta tertia ſi hr̄ in fin.litera negatiua locū nō haberet. ſubdiuidit
in duas:quia primo ponitur opin. Marcelli vſq; ibi, (quemadmo-
dū.) Scđo ponitur reprehenſio authoris legis tenentis opin.Iulia.
vſque in fi.Si verò hr̄ litera affirmatiua,ſiue non, tunc nō ſubdiui-
ditur,immo totum ab illo verſic.Marcellus. vſq; in fi. eſt de dictis
Marcelli,qui primo ponit dictum ſuum in genere, poſtea ipſum
probat,primo in fictione poſtliminij, poſtea in fictione l.Cornel.
2 deinde concludit.ſecūda ibi (an hæredi) tertia ibi. (ideo.) ¶ † Circa
primā partem legis notandū eſt, ꝙ loquitur qñ tpe quo quis fuit
captus inceperat poſſidere aīo & corpore ſuo, & etiā vſucapere,
poſtea mortuus eſt apud hoſtes, dubitatur vtrum eius hęres cō-
pleuerit,vel cōpleuiſſe fingatur vſucapionē fictione legis Corn.
quę fingit ipſum mortuū prima hora captiuitatis,& ſic fingit eius
hæreditas iacuiſſe a tpe captiuitatis. Et videbatur ꝙ ſic, qa ſi verè
fuiſſet mortuus tpe captiuitatis, hæreditas eius cōpleuiſſet vſuca-
pionē,vt).eo.l.cæptam. ergo & nunc fingatur mortuū fuiſſe, &
ita tenuit Hugolinus antiquus gloſſator,de quo facit mentionem
glo.fi.mag.in verſicu.ſi verò deceſſerit.& clarius in l.in bello.§.fa-
ctæ.infra de capti.Ad hanc qōnem Iuriſcon. hic non rñdet clarè,
ſed præſupponit aliqua,& arguit in ꝯrium,ꝙ fictio legis Cornelię
non ſufficiat, nec habeat locum. Primo præſupponit, ꝙ captus
deſijt poſſidere,qa cū ſit ſeruus,& poſſideatur ab hoſtibus,ēt pōt
ipſe poſſidere.ut ſ.eo.l.neque ſeruus.& ſ.titu.j.l.quod ſeruus.& l.
3 cum hæredes.§.fi. † Secundū eſt quod ſequitur ex illo,ꝙ uſucapio
fuit interrupta naturaliter.ut ſ.eo.l.naturaliter. Tertium eſt,& hoc
non ponitur hic in tex.ſed ſupra tit.j.l.cum hęredes.§.j.& l.deniq;
ſupra quibus ex cau.maior.ꝙ ſi reuertatur ab hoſtibus, nō recu-
perat poſſeſſionē,& rō eſt, ut ibi dixi: qa poſſeſſio habet plurimū
facti,& requirit animū,& etiā actū corporalē. Vnde niſi de nouo
apprehendat, non reacquirit,non ſic in dñio quod ſine actu cor-
4 porali retinetur, & ideo ipſo iure recuperatur ſicut libertas. † Et
hic ſequitur quartū, ꝙ ſi non recuperatur poſſeſſio, non reinte-
gratur uſucapio poſtliminij fictione: qa oporteret fingere ipſum
nunquā deſijſſe poſſidere, ſicut fingitur nunq̄ deſijſſe eſſe dñm,
& fuiſſe captū ſed hoc fingi nō pōt; quia cū hodie reuertitur, nec
reperiatur poſſidere,non pōt fingi ſemper poſſediſſe:quia ad hoc
ut fictio locum habeat, & retrahatur, requiritur habilitas duorū
extremorum, ſcilicet extremi à quo, & extremi ad quod. Vnde
quantum ad hoc, ut fingatur ſemper fuiſſe liber, ideo procedit fi-
ctio;qa hodie cum reuertitur,liber reperitur,& illud eſt extremū
a quo,tempore quo fuit captus, erat liber, ꝙ hoc eſt extremū ad
qđ trahitur,merito iſta extrema coniunguntur,ut uideatur ſemꝑ
fuiſſe liber ideo procedit fictio,non ſic in poſſeſſione: quia hodie
cum reuertitur, non reperitur poſſidere; ergo non poteſt fingi
ſemper poſſediſſe, & hoc probatur in ſimili, qñ requiritur habili-
tas in iſto extremo à quo, ꝙ non fingitur retro in l. bonorum.).
rem ra.ha.& in l.neceſſario.§.quod ſi pendente.de pericu.& com-
mo. rei uendi. & idem ſi eſſet inhabilitas in extremo ad quod, ut
no.per glo.in l.ij C.de inoffi.do.in donatione facta inter cōiuges,
ꝙ licèt morte confirmaretur, non trahitur retro ad tempus do-
nationis factæ,quo ad dominium,quia tunc nec habuit illud, nec
habere potuit.Ex his ergo Iuriſcōſultus arguit,ꝙ ſi fictione poſt-
liminij non reintegretur uſucapio,nec etiam fictio l. Cornel.ſi ibi
moriatur,dēt integrari.Nam primo caſu ſubeſt perſona uera,quę
poteſt

poteſt verè poſſideri, in ſecunda perſona ficta, quæ nō ſic pōt, vt
l.j.§.Sceuola.ſi quis teſt. lib. eſſe iuſ. fue. ergo &c. vt in auth. multò
magis. C.de ſacroſan.eccl. Ad rōnē autē allegatā per Hugolinum
rñdetur, ꝙ procedit qñ quis fuit vere mortuus, nō p̄cedente mor
te ficta ſuo caſu, licèt ꝑdatur poſſeſſio, nō interrūpitur vſucapio,
ſed continuatur vtilitatis cauſa: ſed in caſu noſtro ante verā mor-
tē præceſſit mors ficta per captiuitatē, per quā vſucapio fuit inter
rupta; quia lex ignorabat, vtrum deberet redire, vel ibi mori. vnde
non introducit, ꝙ vere eius hæreditas iaceret ex tunc, ſed expecta
uit euentum. Poſtq̄ ergo fuit interrupta, non reintegratur, nec cō
pletur per habitum, vt ſ.tit.j l.Pompon.§.quæſitum. Bart. autē aſſi-
gnat rationē quare nō reintegratur per fictionē poſtliminij; quia
fictio non inducitur contra equitatē, ſcilicet vt quis lucretur cum
aliena iactura, vt in d. l.denique. quæ ratio non placet: q̄a ſ̄m hoc
ſequeretur, ꝙ etiā in reb. quæ tenebantur aīo, & corpore ſerui, ut
ex cā peculiari, non reintegretur vſucapio, q̄a ſubeſt eadē ratio,
& tñ ꝯriū eſt verū. Sed in vno dubito, quare cū fictio fiat ſuper his
quæ cōſiſtunt in facto, vt q̄a nunq̄ fuerit captus, vel ꝙ fuerit mor
tuus prima hora captiuitatis, quare non fingit lex, ꝙ ſtatim, ꝙ re-
uertitur fingatur interueniſſe corporalē apprehenſionē, & ſic ꝙ
recuperet poſſeſſionē: conſtat n. ꝙ hoc facere potuiſſet ſi voluiſ-
ſet, & tūc extremū reperiretur habile, & reintegraretur vſucapio?
rñdeo, quia oporteret fingere adhuc, ꝙ ſemꝑ poſſederit, & nunq̄
amiſerit animum poſſidendi, cū tñ re vera amiſerit, ſed ꝑ animum
fictū poſſeſſio non pōt retineri, vt patet in l.j.§.Scæuola.ſi quis te-
ſta.lib. eſſe iuſ. & non ſic in rebus, quæ retinentur animo, & corpo
re ſerui; quia ibi non oportet fingere circa animū dñi, qui nō req-
ritur, ut j.eo.l.iuſto.§.fin. & ideo tunc reintegratur vſucapio, licèt
fuerit interrupta: quia poſito ꝙ fingatur nunq̄ deſijſſe poſſidere,
non tñ poſſeſſio cenſetur fuiſſe detenta per animū fictū, ſed ꝑ ani
mū verū ipſius ſerui. Quod autē dr̄ in l.deniq;. procedit in reſtitu-
tione, quæ fit per iudicē, vt non fiat ad ea quæ tendunt ad lucrum
cum aliena iactura. Nos loquimur in illa, quæ fit per legem. Vnde
pōt fieri ad tale lucrū in caſu prædicto, ſcilicet in rebus retētis per
ſeruum ex cauſa peculiari; quia ceſſant rationes impeditiuę. Quid
autē in rebus, quæ tenebantur aīo ſuo, & corpore alieno, vt per
colonum vel ſeruum ex cauſa non peculiari. glo. & Doct. vr̄ dice
re idem per oīa, ꝙ qñ animo, & corpore ſuo. Mihi vr̄ hoc verum
preterquā in vno: quia iſto caſu qñ reuertitur, recuperat poſſeſſio
nem per actum corporalem ipſius coloni, vel ſerui, qui remanſe-
runt in detētatione, nec requiritur actus corporalis ipſius reuerſi,
per l.qui vniuerſas.§.quod per colonum.ſ.tit.j. licèt enim ille actus
exerceatur per eos aīo continuandi poſſeſſionē dño, tñ poſſunt
inducere acquiſitionē de nouo, vt no. in l.iij. in prin.ſ.tit.j. ¶Circa
ſ̄m caſum notandum, ꝙ loquitur qñ tempore quo fuit captus,
non poſſidebat, ſed durante captiuitate ſeruus acquiſiuit ex cauſa
peculiari, & ponamus, ꝙ antequam reuertatur, retinuit per conti
nuum triēnium, ſi poſtea dominus reuertitur, fingitur res vtiliter
fuiſſe vſucapta, & ſic ſuſtentatur fictio poſtliminij. Non tamen in
telligas, ꝙ re vera durante captiuitate poſſeſſa, vel vſucapta: q̄a nō
ſuberat tunc perſona, penes quam poſſent eſſe iſta iura, vt ſ.cod.l.
neque ſeruus. ſed cum reuertitur fingitur ſemꝑ fuiſſe, cū fingatur
nunq̄ fuiſſe captus, licèt glo. in l.iuſto.§.fin. j.eo. videatur tenere, ꝙ
interim uerè poſſideatur, & vſucapiatur, qđ non eſt verum, vt ra-
tione prædicta probatur in tex. ibi, (intelligi vſucaptum &c.) quod
denotat fictionem. q.d. vere non fuit vſucaptus. Si autem ibi mo-
riatur, & ſic fingatur mortuus præambula hora captiuitatis, & ꝑ
conſequēs eius hæreditatem iacuiſſe, dubium eſt vtrum dicta hę-
reditas fingatur vſucepiſſe, & ſic iuuetur fictione. l. Cor. Iul. ī hoc
dubitauit & rō fuit: q̄a licet hæreditas iacens poſſit vſucapionem
captam complere, non tñ pōt eam inchoare, etiam in quęſitis per
ſeruum ex cauſa peculiari, immo & tunc incipit à die aditę hære-
ditatis, vt j.eo.l.fin.in fi. tñ hoc non obſtāte idem Iul. in l.in bello.
§.factæ. j.de capti. tenuit contrariū, ꝙ immo etiam hoc caſu iuue-
5 tur fictione legis Corn. ſicut in p̄cedenti fictione poſtliminij. † Et
eſt caſus in l.pen.eod.titu. & j.eod.l.iuſto.§.fin. in quib. hr̄, ꝙ iacen-
te hæreditate in quæſitis per ſeruum ex cauſa peculiari, poteſt in-
cipi, & finiri vſucapio, & ꝙ hæreditas ex ea augeatur, & tūc opor-
tet dicere, ꝙ adita poſtea hæreditate, cum aditio trahatur retro ad
tempus mortis, vt l.hæres quoque. de acquir. hæred. fingatur hæ-
res ſemꝑ poſſediſſe, quia fingitur uero aīo & corpore ſerui poſſe-
diſſe. vnde pōt induci fictio. Nec obſt. l.fin. j. eod. quia dēt intelligi
qñ ſeruus quæſiuit non ex cā peculiari. Et text. qui vr̄ ibi expreſſe
contrarium dicere, expone vt ibi no. gl. Interim autē anteq̄ reuer
tatur, vel moriatur eſt in pendenti; quia ignoramus ex qua fictio-
ne dicta uſucapio ſuſtentari debeat. & ita intelligitur iſte tex. dum
dicit, (in pendenti eſſe.) quidam autem timore dicti ꝯrij. de l.fin. in
fi. j.eo. dixerunt prædicta procedere, qñ illi capto vel mortuo ſuc
cedit hæres ſuus, quo caſu ſtatim à die mortis verè, vel fictè vide-
tur fuiſſe hæres, cum non ſit dare medium inter mortem, & adi-
tionem hæreditatis in ſuis, vt l. ſi poſt mortem. de leg. j. & ſic non
fingitur cepta vſucapio per hæreditatem iacentem, ſed per hære-
dem, ſecus ſi extraneus. & ita loquitur illa l.fi. in fi. & hanc opi. reci
tat glo. mag. fi. in ver. ſi autem poſt captiuitatis, ſed eam reprobat,
& bene, vnde tene qđ ſ. dixi. Circa tertiam uerò partem in uerſic.
Marcellus, notandū, ꝙ ſi in fi. hr̄ litera negatīua (locum non habe
re vſucapionem. &c.) Ille ver. Marcellus, refertur ad proximum
præcedentem caſum in verſi. ꝙ ſi ſeruus: non autē ad primū, quia
Iul. in illo verſic. ꝙ ſi ſeruus. dum loquitur in quæſitis per ſeruū ex
cauſa peculiari durante captiuitate, ꝙ in eis procedat vſucapio fi-
ctione poſtliminij, & l.Corn. innuit eſſe ſecus, qñ ex cauſa non pe-
culiari, à contrario ſenſu, ſed Marcellus dicit debere eſſe idē, qñ ex
cauſa non peculiari. & ſic dicit fictiones prædictas plenius debere
accipi. Sed Iuriſcon. author legis in verſi. quemadmodum. ipſum
reprehendit, primò quantum ad fictionem poſtliminij: quia non
dēt dñs plus iuris habere in quæſitis per ſeruum durante captiui-
tate ex cauſa non peculiari, quàm in his quæ per ſeipſum poſſide-
bat, & vſucapiebat tempore captiuitatis ſecutæ per ſeruum ex cā
non peculiari ante captiuitatem, ſed conſtat, ꝙ in illis per captiuita
tem interrumpitur vſucapio, & non reintegratur, vt in primo ca-
ſu iſtius l. ergo ex iſtis debet impediri inchoatio durante captiuita-
te, qđ fit facilius, quàm inchoata interrumpatur, argu. in l.patre fu
6 rioſo.ſ.de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. ¶†Item probat de l.Corne.
a quia hæreditas verè iacens, non [a] repræſentat perſonam defuncti
in omnib. ſed in quibuſdam, vt in retentione dominij, & actionū,
quæ pōt fieri ſine animo uero, & ſine actu corporali, non autem
in retentione poſſeſſionis, vel inceptione vſucapionis, quæ nō poſ
ſunt fieri ſine vero animo, & ſine actu corporali, qui non cadunt
in hæreditate uerè iacente: ergo nec in illa, quæ fingitur iacuiſſe,
ideo concluditur in illis vſucapionem locum non habere. Sed ſi
prout habetur in illis vſucapionem locum nō habere. Sed ſi ꝑut
habetur litera affirmatiua, locum habere, tunc ille verſi. Marcel-
li, refertur tam ad primum caſum, quàm ad ſ̄m, vt Marcellus vi
deatur voluiſſe, ꝙ in primo caſu vſucapio reintegretur, & in ſecū-
do inchoetur, non diſtinctio per acquiſitionē ex cauſa peculiari,
uel non peculiari, nec etiam utrum poſſideat per ſeipſum, uel aliū,
& hoc uerum, probat primo in fictione poſtliminij, ꝙ dominus
non debet eſſe melioris conditionis in quæſitis per ſeruum ex cā
peculiari, quàm in quæſitis per ſeipſum, & quæ ſuo animo, & cor
pore poſſidebat, ſed in quæſitis per ſeruum ex cauſa peculiari cō-
ſtat ſecundum Iulia. & omnes, quòd uſucapio reintegratur ſi fue
rat cępta ante captiuitatem, & inchoatur ſi durante captiuitate
acquiſiuit, ut in præcedenti uerſi. ergo idem debet eſſe in his quæ
animo & corpore ſuo poſſidebat, & uſucaperet tempore captiui
tatis, ut licèt fuerit interrupta uſucapio, tamen reintegratur eo re-
uerſo fictione poſtliminij: & eo ficto fictione l. Corn. & ſi duran-
te captiuitate quæſiuit, inchoetur, etiam ſi non ex cauſa peculiari,
quia hæreditas uicem perſonæ ſuſtinet, & ideo locum habet uſu-
capio, tamen hæc opin. Marcelli reprobatur in d. l. in bello. §. fa-
ctæ. & ſic tene diſtinctionem præcedentem.

A D D I T I O.

1 ¶Et in hoc. an defuncti perſonam repreſentet, uide per Bar. in l.ſi Titio.§.
ſic. de lega. ij. l.cum hæreditas. C.depo. l.hæreditas. de acqui. rer. do. Bald.
in rub. C.de ſucceſſ. edict. & adde, ut per Spec. tit. de loc. §.vj. ver. xx.

1 *Serui fugitiui per alium non occupati retinemus poſſeſſionem ciuilem, niſi pro libero ſe gerat, vel de libertate ſit paratus litigare.*
2 *Quid requiratur ad hoc, vt perdamus poſſeſſionem ſerui fugitiui.*

1 **§.Si ſeruus quem.** ¶†Serui fugitiui per aliū non
occupati retinem⁹ poſſeſſio-
nem ciuilem, niſi pro libero ſe gerat, uel de libertate ſit paratus liti
2 gare. h.d. ¶†Et glo. hic dicit, ꝙ quatuor requirūtur ad hoc vt ꝑda
mus poſſeſſionem talis ſerui. Tu dic aliter, ꝙ ſi per alium ſit occu-
patus, hoc ſolum ſufficit, ut in l.j.§.per ſeruū qui in fuga. ſ. titu.j. ſi
non eſt occupatus, tunc ſufficit, ꝙ gerat ſe pro libero bona fide, &
ex iuſta cauſa, & tunc ſtatim poſſeſſionem perdimus, ut l.liberis.
§.fin. de libe. cau. & no. per Bart. in d.§.per ſeruum. & ita debet in-
telligi primus, ideo glo. dum ſupplet hic, & dic &c. non benè dicit.
Si autem non bona fide, uel non ſubſiſtente iuſta cauſa, tunc req-
ritur quòd diu ſe geſſerit pro libero, & iſto caſu poteſt ſaluari gl.
per l.iij.§.ſi ſeruus.ſ.titu.j. Si uerò non gerat ſe pro libero, tunc aut
pręparat ſe aduerſarium domino: quia fortè dicit talis tenebat me
pro ſuo ſeruo, ego uolo uidere, an ſim ſeruus ſuus, uel non, & in-
tendo mouere litigium, & ſic prouocare de ſtatu ſeruitutis in ſta
tum libertatis, & tunc uidetur diſtinguendum, ſicut in caſu præce
denti, quòd ſi habebat iuſtam cauſam hoc allegandi, dominus per
dat poſſeſſionem, ſicut ſi gereret ſe pro libero, aliàs non ſtatim,
ſed poſt longum tempus, & ita intelligitur hic ſecundus caſus. Si
uerò nec gerat ſe pro libero, nec præparet ſe aduerſarium domi-
no, non perditur poſſeſſio, quouſque fuerit occupatus, etiam ſi
diu ſteterit in fuga: quia nō poteſt domino imputari negligentia,
quia non recuperat naturalem poſſeſſionem propter malignita-
tem ſerui, licèt in reb. immobilib. perdatur poſt decennium per
obligationem, ut no. ſ. tit. j. l.ſi id quod. in prin.

1 *Quando uſucapio naturaliter interrupta reincipitur ꝑ ademptionē nouæ poſſeſſionis, debet adeſſe bona fides tempore quo reincipitur, aliàs non prodeſt*

prodeſt bona fides præterita.

2 *Ad hoc vt quis poſſit vſucapere (licèt requiratur titulus: & poſſeſſio) non tamen requiratur, quòd illa poſſeſſio peruenerit ad eum occaſione illius tituli.*

1 **§.Si quis bona fide.** ¶†Qñ vſucapio nãliter interrupta reincipit per adeptionẽ nouæ poſſeſſionis,debet adeſſe bona fides tpe quo reincipitur,aliàs nõ prodeſt bona fides præterita.'Hoc dicit notabiliter. & ẽt eſt hic no.gl.¶ Extra gl.opp.de lege j.§.hoc ꝓculdubio.C.de vſu.tran.vbi mala fides ſuperueniens non nocet.Sol.ibi poſſeſſio, & vſucapio nõ fuit interrupta,hic fuit,& reincipit de nouo, vnde debet adeſſe bona fides,tempore quo reincipit.Nec ob.ĩ.eo.l.iuſtæ §.& ſi poſſeſſionis.de qua glo.opponit,ibi non inſpicitur tempus nouæ poſſeſſionis adeptæ,ſed veteris,qa ibi tractatur,de vſucapione rei acceſſoriæ,vt partus ancillæ,qui vſucapitur ex titulo ɋ hr̃ in matre.Vnde ſufficit fuiſſe bonã fidẽ tpe quo incipit poſſidere matrem,licèt tpe quo incipit poſſidere partũ, ideſt cũ naſcitur, non adſit bona fides.Sicut ergo in illo §.& ſi poſſeſſionis.mala fides ſuperueniens non noceret in vſucapione matris,ſi poſſet uſucapi:quia non eſſet furtiua:poſtquam eſt continuata poſſeſſio,ita non nocet in vſucapione partus, licèt adſit tpe quo partus incipit poſſideri,ſed ſi deſijſſet poſſidere matrẽ & poſtea reinciperet poſſidere, & illo tpe hr̃et notitiã,ꝙ res erat aliena,vr̃ ꝙ in partu poſtea nato noceret talis mala fides, ſicut noceret in vſucapione

2 matris nouiter inchoanda,vt hic, & ita debet limitari ille §. ¶†In gl.ibi (ex præcedenti titu.) no.iſta glo.ſingulariter ſm̃ Bart.ꝙ licèt requiratur,vt nouiter incipiat poſſidere, vt poſſit incipere noua vſucapio,qñ fuit naturaliter interrupta,nõ tñ requiritur nouus titulus, immo ſufficit vetus.Et ex hoc ſequitur, ꝙ ad hoc,vt qs poſſit vſucapere (licèt requiratur titulus,& poſſeſſio)non tñ requiritur, ꝙ illa poſſeſſio peruenerit ad eum occaſione illius titu. nã iſta poſſeſſio de nouo acquiſita non peruenit occaſione veteris titu. de iſto paſſu ſubtili tractatur ĩ.eod.l.cum ſolus. & illam allegaui s̃. eo.l.naturaliter.ad hunc articulum, non autem allegaui hanc glo. quæ hoc dicit expreſſe. Ideo eam ibi adde.& ĩ. eo.l.eum qui.

1 *In alio tit.quàm emptionis ſufficit adeſſe bonam fidem tempore traditionis,licèt non fuerit tempore acquiſiti tituli.*

2 *Si venditor & emptor ſciunt rem alienam,non tamen ſciunt,quòd ſit furtiua, an ualeat uenditio,& ſi res euincatur, an poſſit agi ad recuperationem pretij.*

3 *Si ſtipulor à te rem alienã,& vterq; noſtrũ hoc ſciat,an valet ſtipulatio.*

1 **§.Si ex teſtamento.** ¶†In alio titu. ꝗ̃ emptionis ſufficit adeſſe bonã fidẽ tpe traditionis, licèt nõ fuerit tpe acqſiti titu. h.d. Sed in tit.emptionis requiritur vtroq; tpe,vt ĩ.pro empto.l.ij.& s̃.eo.l.ſi aliena.in prin. cũ.ibi no.¶In tex.ibi (eius tpis exiſtimationẽ,) vt ſi tũc adſit bona fides,licèt tpe tit.quæſiti nõ affuerit,poſſit vſucapi, & ſi tunc non adeſt,licèt tpe tit.quæſiti affuerit, non poſſit vſucapi. ¶In text.ibi: (qa cõceſſum eſt ſtipulari.) pone hic caſum hoc mõ: qa ſupra dictũ fuit,ꝙ res aliena mihi legata,vel ꝑ ſtipulationẽ ꝓmiſſa põt vſucapi tit.pro legato,vel ꝓ ſoluto,ſi tpe ſolutionis habeo bonã fidẽ, vr̃ ꝯ̃riũ:qa iſti tit.videntur nulli:qa nõ põt qs legare, vel ꝑ ſtipulationẽ ꝓmittere rẽ alienã,cũ ꝓmittat dare, & hoc facere non põt: qa nõ hẽt dñium,& dare eſt accipientis facere,ſed ꝯ̃riũ eſt verius, ꝙ immo ſtipulatio valet,ꝙ licèt nõ poſſit dare, põt tñ ſe obligare ad dandũ rẽ alienã,qa non ꝓmittit impoſſibile,cũ poſſit eã a dño redimere.Non ergo ſunt iſti titu.nulli,immo validi,& ſic ſufficiũt ad vſucapionẽ, & per hoc eſt expeditum ꝯ̃rium qđ hic ſentit glo.

2 mag.& eius uerba non ſunt neceſſaria.¶†In gl.fi.ibi,(ſed differũt) qa in vẽditione ſi vterq; ſcit alienã &c. Iſta rõ nihil facit ad ꝓpoſitũ,qa poſito,ꝙ eſſet uerũ id qđ dicit gl. tñ adhuc rõ poſita in text. ibi nõ ſufficeret ad ꝓbãdũ,ꝙ in titulo ꝓ legato,& ſoluto ſufficeret bona fides,tpe traditionis,& ideo dic,vt dixi ſuꝑ tex. qa nõ intendit ꝓbare illud,ſed intẽdit remouere oppoſitũ, ꝙ poſſet fieri, ꝙ illi titu.non ſufficerent ad vſucapiendũ maximè ſtipulatio de re aliena. Nec ẽt iſtud qđ dicit gl. eſt verũ ſimpl'r, & ꝙ qñ vterq; ſcit rẽ alienã,non valeat emptio,ſed tũc eſt verũ qñ vterq; ſcit rẽ alienã,& ẽt furtiuã, vel qa furtũ fuerat prius factũ, vel qa cõmittitur tpe emptionis,qa vẽditur res aliena mobilis, & ita loquitur §.quẽ allegat gl.quæ eſt notabilis.nã ex hoc ſeqr̃,ꝙ emptor nõ põt agere,vt res ſibi tradatur,neq; venditor, ut tradatur pretiũ,quia nulla actio oritur,ex quo ꝯ̃ctus non valet,ſi ſponte tradatur res,& pretiũ,& poſtea res euincatur, non põt agi ad recuperationẽ pretij: qa imputet ſibi cur ſcienter ſoluit:qa vr̃ donaſſe ex quo non poterat cõpelli,& iſto caſu procedet ſine dubio,id qđ dr̃ in l.ſi fundũ ſcẽis.C.de euic.¶Si autẽ vterq; ſciat rẽ alienã, nõ tñ ſcit furtiuam, nec contrahebatur furtũ tpe venditionis; qa erat res immobilis, tunc gl.in illo §.itẽ ſi emptor.tenet,ꝙ ualeat venditio ꝑ l.rẽ alienã, eo.tit.& illam glo.tenent Doct.ex quo ſequitur,ꝙ emptor poteſt agere,vt res ſibi tradatur, & venditor,vt detur p̃tiũ, vt not.ꝑ Pet. in d.l.ſi fundũ ſciẽs.Sed tũc eſt dubiũ ſi res euincatur,an poſſit agi ad recuperationẽ pretij:illa l.ſi fundũ,ſimpl'r dicit,ꝙ non,in ꝯ̃rium facit,qa ſi potuit cõpelli ad p̃tiũ ſoluendũ, non vr̃ donaſſe ſoluẽdo,& ſic non vr̃ ſibi imputandũ,cur ſoluit. Sed tñ adhuc ſtãdum eſt illi legi,quia licèt ſibi nõ imputetur,cur ſoluit,ex quo erat obligatus,imputetur tñ ſibi,cur emit, & ad ſoluendum ſe obligauit,

3 poſtꝗ̃ ſciebat rẽ eſſe alienã.†Vlt.no.glo.ꝙ ſi ſtipulor à te rẽ alienã, licèt vterq; noſtrũ hoc ſciat,tñ valeat ſtipulatio,& ſic poſſum agere,vt mihi detur. Videbatur ꝯ̃rium ꝑꝑ malam fidẽ, & ſic ſum indignus acquiri mihi ius ex tali ſtipulatione, tñ hoc tollitur hic per iſtam glo.& idem ſi legatur res aliena, tene menti prædicta.

LEX XVI.

1 *Qui non poſſidet,nec detinet,licèt habeat facultatem rei reſtituendæ, non conuenitur rei ven.nec actione præparatoria ad illam. Item debitor utitur acceſſione ex perſona creditoris & econuerſo.*

2 *Quod tã actio ciuilis ꝗ̃ naturalis poſſeſſio rei pignoratæ, uel obligatæ ſit apud creditorẽ (ſi fuit ſibi res tradita) & nõ apud debitorẽ, & quãdo.*

3 *Rei uendicatio,& actio ad exhibendũ,dẽt dari contra poſſeſſorẽ,uel uẽditorẽ,non autem contra illum,qui non detinet,nec poſſidere verè, licèt fingatur quo ad quid poſſidere, & habeat facultatem rei reſtituendæ. Creditor conuentus, qualiter poterit iudicium euitare.*

1 **SErui nomine.** ¶†Qui ñ poſſidet,nec đtinet, licèt habeat facultatẽ rei reſtituendæ,nõ conuenitur rei vend. nec actione præparatoria ad illã. Itẽ debitor vtitur acceſſione ex perſona creditoris, & econuerſo.h. d. ¶ Et ꝑꝑ vltimũ facit ad

2 titulũ ꝑꝑ primũ.¶†No.hic expreſſum,ꝙ tã ciuilis,ꝗ̃ naturalis poſſeſſio rei pignoratæ,uel obligatæ eſt apud creditorẽ, ſi fuit ſibi res tradita,non alij,ut ĩ.eo.l.non ſolum.§.ſi rem.in fin.non autẽ apud debitorẽ,licèt fingatur eſſe quo ad cõplẽdã uſucapionẽ ꝑ eum inchoatã,in qua ſibi ꝓdeſt poſſeſſio creditoris,& ideo cõpleta uſucapione,ſi creditor conueniatur à ueteri dño, põt obijcere exceptionẽ uſucapionis ex perſona debitoris, per quam ius creditoris fuit confirmatum,quia ante ipſam cõpletam nõ tenebat pignus, ut l.rem alie.de pign.act.ſed ex iure ſuperuenienti ſuo authori cõfirmatur ius eius,ut ĩ.eo.l.cum uir.& utetur acceſſione,tpe debitoris:& hoc dicit in fi.iungendo illud cũ tpe, quo ipſe poſſedit, &

3 econuerſo.† Itẽ not. ꝙ rei vend. & actio ad exhibendũ dẽt dari ꝯ poſſeſſorem,uel uenditorem,non autem ꝯ illum,qui nõ detinet, nec poſſidet uerè,licèt fingatur quo ad qd poſſidere,& habeat facultatem rei reſtituendæ,quia poterat hic debitor eam luere. Videbatur contrarium poſtquam poteſt hoc facere, cum in rei vẽdic.petat quis declarari ſe dñm,& aduerſarium condemnari ad reſtituendum,& hoc cadit in debitorẽ,qui reſtituere poteſt.Aduertendum tñ,ꝙ creditor conuentus,ſi uult euitare iudicium, poterit nominare in iudicio debitorem, & tunc abſoluetur, dũmodo transferat poſſeſſionem in debitorem, ita ꝙ ꝯ illum poſſit dari libellus,non aliter,per l.ij.cũ ibi no.C.ubi in rem actio.& ſi non nominaret,& iudicium agitaretur ſecum, ſnĩa lata ꝯ eum non noceret debitori, ſi non fuiſſet citatus.iuxta not.s̃.titu.j. l.Pompo.§.ſi is qui precario.in fi.mag.glo.& not.in dicta l.ij.

LEX XVII.

SI per errorem. ¶†Authoritas iudicis facit,ut id qđ mihi traditur tanquam meũ, cũ nõ ſit meũ, uſucapere poſſim.h.d. Dic ut s̃.tit.j.l.Pomp.§.ſi iuſſu.Et intelligit Bar.iſtam l. qñ ille cui facta fuit adiudicatio,non poſſidebat, ſed tũc incipit poſſidere.Nam interueniente traditione,& authoritate iudicis, ſi tradens fuiſſet dñs,tranſtuliſſet dñium, ſi non erat dñs, transfert uſucapiendi conditio,etiam in parte,quæ illi traditur tãquam ſua.Nã de illa quæ traditur tanquam tradentis,non eſt dubium, ſed ſi alterum iſtorum defeciſſet,ut quia non interueniſſet authoritas iudicis,ſed extra iudicium inter ſe diuiſiſſent,uel ante adiudicationem cõiter poſſediſſent,non acquireret dñium, nec uſucapiendi conditionem in partem quã tenebat, uel ſibi fuit tradita,ut ſua, ut s̃.de condi.ob cau.l.iij.§.ſubtilius.& no.in l.cum putarem.s̃.fam.erciſ.

LEX XVIII.

QVamuis aduerſus. ¶In bonis uacãtib. fiſco nõ denũtiatis ꝓcedit uſucapio,& p̃ſcriptio ꝯ fiſcũ, titulo, & bona fide, ſicut ꝯ priuatũ, licèt in bonis iam incorporatis in fiſcũ non procedat.h.d.Et diſtingue in iſta materia, ꝙ aut erãt bona iã affecta fiſci, & incorporata in fiſcũ,& tunc ꝯ fiſcũ non poſſunt uſucapi, uel p̃ſcribi,niſi ſpatio xl.an.ẽt cum titu.& bona fide,ut in l.oẽs.C.de præſcript.xxx.ann.& ita intelligitur primũ dictum huius l.ij.C.cõia de uſucapi.Aut nõdũ erãt effecta fiſci,& nec ĩcorporata,ut ſunt bona uacãtia nõdũ occupata ꝑ fiſcũ,tũc aut fuerunt denũtiata,& fiſcus neglexit occupare, & tũc præſcribit ꝯ fiſcũ ſpatio quaſtriẽnij, ut l.iuſta quatuor.§.j.ĩ.de diuer.& tẽpo.præſcrip. & l.j.C.de quadri.præſcrip.Aut non fuerunt denuntiata, & tũc cum tit.& bona fide poſſunt uſucapi,uel præſcribi eo modo, quo ꝯ priuatum, uidelicet triennio ſi ſunt bona mobilia,uel decennio, ſi ſunt immobilia.h.d.iſta lex notabilis,ſed ſine tit.præſcribuntur ſpatio xx.an.ut

l.in oĩbus.ꝭ.de diuer.& temp.præſcr.& dic vt ibi per Bar.& per gl. & per Cy.in d.l.j.C.de quadr.præſcr.& in d.l.2.C. cõia de vſucap. & per prædicta remanet gl.declarata.

LEX XIX.

1 *Reſoluta uendi. tempus, quo emptor poſſedit, proficit uenditori ad vſucapionem continuandam.*

2 *An pacto reſolutiuo, transferatur dominium ipſo iure ſine traditione.*

1 SI hominem. ¶†Reſoluta vendi. tps, quo emptor poſſedit, ꝓficit vẽditori ad vſucapionem ꝯtinuandã.h.d.dic,vt ś.l.Pomp. §.præterea In tex.ibi(ſi hominem,).ſ.qui non erat uẽditoris:alias non eſſet tractandum de vſucapione:ut ś.e.l.ſeq.§. lana.In tex.ibi,(retrotracta venditio.) i.venditio reſciſſa,& retracta ta virtute talis pacti,ſ'm Dy.& vult dicere,ꝙ ſicut ſi vẽditio reſolueretur authoritate legis,vt ꝑ redhibitionem rõne morbi, poſſet venditor vti acceſſione ex perſona emptoris,licèt ab illo nõ videretur habere cãm,ut d.l.Pompo.§.præterea.ita & ſi reſoluatur ratione pacti. Videbatur ꝯ̃rium,quia non vtitur quis acceſſione, niſi ex perſona illius,à quo cauſam habet,ut d.l.Pomp.§.ex facto.

2 & ibi no.ſed rñde,ut dixi in d.§.preterea.†An aũt ex hoc pacto reſolutiuo transferatur dñium ipſo iure ſine traditione, ſi venditor erat dñs:vt l.j.ś.de don.cum ibi no.& teneo ꝙ ſic,licèt Bar.hic dubitet,quia ſimilatur pacto l.commiſſoriæ,& adiectionis in diem, vt tenet Bal.in ea lege.C.de condi.ob cau.& tetigi.ś.tit.j.l. qui abſenti.§.j.& in l.j.ś.de dona.

LEX XX.

POſſeſsio teſta. ¶ Hæres non p̃t uti acceſſione ex perſona defuncti,niſi fuerit poſſeſſio continuata. h.d. Siue ergo defunctus deſijt poſſidere ante mortẽ, non p̃ot hæres vti poſſeſſione,q̃ prius habuit:ſiue non ante,ſed poſt mortẽ eius alius occupauit,& poſtea ad hæredem peruenit, nõ p̃t hæres vti poſſeſſione,q̃ habuit defunctus tpe mortis,vt hic & l.Pompo.§. quæſitum.ś.ti.j.In tex.ibi (poſſeſſio teſtatoris.) ſupple q̃ habebat tempore mortis.In tex.ibi,(ſi medio tempore) ideſt poſt mortẽ, & ante apprehenſam poſſeſſionem per hæredem.

LEX XXI.

1 *Qui rem, quàm preſcribit, locat uero domino, deſinit poſſidere, & vſucapere, quia locatio non valet.*

2 *Caſus, in quo per locationem inutilem, non retinet locator poſſeſſionem, quando eſt inutilis ex eo quia locator eſt dominus, & hoc ignorabat.*

1 SI à quo fundum. †Qui rem q̃ præſcribit locat uero dño, déſinit poſſidere,& vſucapere:q̃a locatio non valet.ᵃ

a h.d.iſta ſingularis lex valde.In tex.ibi.(locaui.) ſupple & tradidi,alias non transferrem in ip̃m poſſeſſionẽ:ut ꝭ.eo.l.non

2 ſolum.§.ſi rẽ tuã.in fi.†Et no.hic caſum, in quo per locationẽ inutilem non retinet locator poſſeſſionem,q̃ñ eſt inutilis ex eo,quia ꝯductor eſt dñs:ſecus ſi alia rõne:ut ś.tit.j.l.q̃uis.in prin.& ibi teꝫ gl. Q̃ñ aũt eſt vtilis, non eſt dubium, ꝙ locator retinet naturalẽ ꝑ colonũ,vel inquilinum, & ciuilẽ aĩo ſuo. Sed in caſu huius l. nec retinet ciuilẽ,licet gl.hic in fi.de hoc dubitet, ſed non eſt dubitãdũ per iſtũ tex.dũ dicit,ꝙ deſinit vſucapere circa fi.q̃a ſi non deſineret res ciuiliter poſſidere, non deſineret p̃ſcribere,cum illa ſola ſit ſufficiens ad p̃ſcribendũ,vt ś.ti.j.l.j.§.per ſeruũ qui in fuga. Et gl.intelligit iſtũ tex.q̃ñ conductor ignorabat ſe dñm, & tunc dñium, quod eſt apud eum,attrahit ad ſe poſſeſſionem,q̃ erat apud locatorẽ,& hoc eſt mirabile,& ſingulare in hac lege, q̃a hoc ꝯtingit ꝑter intentionem vtriuſq;. Nã nec locator intendit transferre poſſeſſionẽ,nec ꝯductor acquirere,ſed nudam detẽtionem,ut l. ſi q̃s ante ś.ti.j.& tunc transfertur abſq; aĩo ꝯ cões regulas.ś.ti.j.l.quauis.& l.ſi me in vacuam.& hoc operat̃ dñium,quod eſt apud conductorem,& ẽt ignorantia iuſta,quia non eſt quid ſibi imputetur, quare conduxit.ſi aũt ſciuiſſet eſſe ſuam, eſt quid ſibi imputetur, & iõ poſſeſſionem non acquirit,nec perdit ille,ſ'm glo.& bene in hoc qualitercunq; ꝯducat.Nam & ſi poſſeſſio eſſet apud conductorem dñm,cõducendo à non dño, & non poſſeſſore ſcienter transferret in illum poſſeſſionẽ,ut no.in l.ſi aliquam rem.ś.tit.j.in gl.ergo ſi non eſt apud eũ,ſed apud locatorẽ,non recedit ab illo, ut in hac gl.q̃ ibi allegaui ad limitationẽ eius quod ibi no.Bar.ſi ãt q̃ritur,ãn tunc ualeat locatio,licèt gl.hic dicat indiſtinctẽ,ꝙ non, tu tñ diſtingue,ꝙ aut conducit ſimpliciter,& verũ dicit glo. quia d̃r conducere rõne proprietatis,aut conduxit expreſſe rõne poſſeſſionis,& ualet,vt in d.l.ſi aliquam rem.in fin. quod tñ limita, ut ibi dixi per l.ſi in emptione.§.ſuæ rei.de ꝯ̃h.em.In gl.mag.ibi,(hoc ſi conductor fecit ignorans.) no.ergo hanc limitationem ad hũc tex.qui loquitur ſimpliciter,& probatur iſta limitatio ꝭ. eo.l.non ſolum §.ſi rem.in verbo(ignoranti tuam eſſe.)In fi.gl.ibi,(per cõſti.)C.locati.l.ſi quis conductionis,quia illa non eſt poſſeſſoria ad ſimilitudinem interdicti recuper.in quo non opponitur except. dñij,etiam ſi paratus eſt incontinenti probare. Nam conductor negando reſtituere,vr̃ quodãmõ ſpoliare.Sed certè vr̃,ꝙ in caſu iſto hoc non procedat:q̃a per prius ſeipſum ſpoliauerat locator: vt in hoc tex.Sed dic ꝙ nõ dẽt audiri ꝯductor hoc allegans ꝑ hãc gl.ſi ãt ageret actione ex locato:ſuccumberet, q̃a admitteret exc̃ plo dñi ad ꝓbandũ,ꝙ locatio non valet:ut dixi in d.l. ſi aliquã rẽ.

ADDITIO.

a ¶Non ualet.Adde Bal.in l.ad prob.C.loc.& Ale.in l.ſi alienam.ś.ſol.mat.

LEX XXII.

HAeres & hęreditas. Hereditas non adita repreſentat pſonam defuncti:adita uero ea hæreditas rep̃ſentat per perſonam hr̃dis,q̃a amplius non eſt hr̃ditas.h. d.Nõ ſunt ergo duæ repreſentationes,ſed vna.Et hoc intẽdit hic iſta lex.Adde no.in l.nam & ſeruus.§.qui nego.ś.de neg.geſt.

LEX XXIII.

1 *Totũ integrale poſſidetur, non ſingulæ res ex quib. totũ conficitur quouſq; cohæret ut ipſi toto: ſed poſtquam ſeparatæ ſunt, & totum diſſolutũ eſt, incipiunt per ſe poſſidere, & etiam vſucapi eo.ti.quo vſucapiebatur, & poſſidebatur totum.*

2 *Eadem res non debet diuerſo iure cenſeri.*

3 *Actio ex empto ad intereſſe competit ẽt pro reb. non uenditis, quæ tamen ſunt acceſſoriæ uenditæ, licèt nõ ſint pars quota ipſius, ſed actio ex ſtipulatu ad duplum non competit, niſi pro re vendita, uel parte quota, ſeu integrali ipſius euicta.*

Domus conſtat ex ſolo, & ſuperficie, & quid ſecundum dialecticos.

1 CVm qui ædes. †Totum integrale poſſide̾, non ſingulæ res ex quib. totum conficitur quouſq; cohæret ut ipſi toto, ſed poſt q̃ ſeparatæ ſunt,& totũ diſſolutũ eſt,incipiunt per ſe poſſidere,& ẽt vſucapi.eo.ti.quo vſucapiebat̃,& poſſidebat totum.h.d. tota iſta l.vſq; in fi.& eſt pulcra,& notabilis,& maxime in hoc vl. Et pone caſum,ꝙ Titius de lapidib.& tignis Seij ædificauit domum in ſolo tuo,dẽs ſcire, ſi ipſa domus q̃ d̃r totum integrale efficitur tua, quia ædificium cedit ſolo,non tñ lapides,uel tigna, ſed remanent illius Seij,quia aliud eſt domus,aliud lapides,& tinga,ex quib.conficitur,ille tñ licet ſit dñs, non poteſt uendicare vſq; quo cohærẽt huic toto,ne ruinis vrbs deformet̃,licèt poſſit agere actione de tigno iniuncto, ut conſequat̃ æſtimationem illorũ. Pone ergo ꝙ quidam tertius,puta.Sempronius vẽdidit mihi illam domum,& ego poſſedi ipſam bona fide per longũ tp̃s, & ſic præſcripſi ꝯ te, poſtea domus ruit, ille Seius vult a me uendicare dictos lapides, & tigna, q̃ritur vtrum poſſit,& vr̃ ꝙ non, q̃a ſi p̃ſcripſit ꝯ te dñiũ domus,ergo & cuiuſlibet rei cohærẽtis domui, & ſic ꝯ iſtũ Seiũ vſucepi tigna,& lapides.ꝯ̃rium hic determinatur,quia ſi per mille annos poſſediſſem domũ,nunq̃ vſucepi tigna,& lapides ꝯ illum, qui non potuit agere domo integra exiſtente, q̃a licet poſſederim domũ,nõ tñ poſſedi ſingulos lapides,nec tigna,& ſine poſſeſſione non procedit vſucapio,ut ꝭ.e.l.fine.& hoc intendit dicere in prin.uſq; ibi,'(nã ſi.) Et ad probandũ,ꝙ interim non poſſedi lapides,nec tigna,adducit duas rõnes,vnam nãlem vſq; ibi,(accedit.)alteram ciuilẽ,uſq; ibi,(ſi nautem.)ibi remouet quandã obiectionem,q̃ poſſet fieri,nã ſ'm prædicta, ſequit ur, ꝙ licèt emerim domũ,& fuerit mihi tradita,nõ videor emiſſe lapides,& tigna, & columnas,nec vr̃ mihi traditæ,quia aliud ſunt iſtæ res. Sed ꝯ, q̃a ſi euincatur columna,ẽt domo integra remanẽte, poſſum agere ex empto de euic. Sed ſi non eſſet uendita, non poſſem agere, ut l.naue.ś.de euict.ſed rñdetur,ꝙ quantum ad vſucapiendũ,non uideor ſingulas res emiſſe,nec ſingulæ res vr̃ traditæ, uel poſſeſſæ ut dictum eſt,q̃a tunc tracto de lucro captando ꝯ dñm talium rerum ſingularium. Sed quantũ ad hoc,vt poſſim agere re euicta ꝯ uenditorem,bñ uideor emiſſe,& uĩr mihi traditæ, q̃a tracto de damno uitãdo,cum illæ receperit à me pretiũ,& d̃r in uer.ſinaũt. tñ gl.hic dubitat q̃uo potuit euinci domo integra ſtante,ut ś.dixi, & rñdet,ꝙ non per rei uendi.ſed per actionem de tigno iniũcto, & ſic non ſuit ſeparata à domo,ſed ſolui æſtimationẽ, nec ꝑpea uideor emiſſe quo ad hoc,ut poſſim agere ad duplũ ex ſtipulatu, ut d.l.naue.ſed ex empto ad intereſſe. Tertio & ult.q̃rĩ quid ſi poſtea domus ruat,utrum poſſim ex tunc incipere poſſidere,& uſucapere:& ꝙ non,quia deficit titulus,licèt.n. habuerim titulum in domo,non uideor habuiſſe in ſingulis reb.cum ſint diuerſæ,tñ ꝯ̃rium determinatur notabiliter, quia ex tunc incipio illas res poſſidere de ſe,& uſucapio ex illo tit. quem habui in ipſa domo, h.d.in effectu.& iſtud no.pro eo,quod no.gl.in l.ſi is qui pro emp.§. pe. ś.eod.ꝙ ex noua poſſeſſione,& ex ueteri ti.poſſunt uſucapere,ẽt ita contingit,quia poſſeſſio iſtarũ rerum particularium eſt noua, q̃a nunq̃ illas poſſedi,niſi nunc,licet poſſederim domũ,& tñ uſucapio ex ueteri ti.quẽ habui in domo,uel p̃ot dici, ꝙ uſucapio tit. pro ſuo,quia ſi illæ res particulares fuiſſent tuæ, ſicut ipſa domus, tunc domo diruta eſſent meæ,ut hic dicit glo.q̃ incipit,(id eſt mutare.)in uer.ſed licèt non poſſideat,q̃ debet intelligi, ſicut in ſimili in partu ancillæ furtiuæ concepto,& edito penes bonæ fidei poſſeſſorem:quia uſucapitur non eod.tit.qui hr̃ in matre,ſed titu.pro ſuo,

ſuo, ut no. in l. ſi ego. §. patruis. in fi. gl. magnæ. ſ. de pub. In tex. circa prin. ibi. (nam ſi ſingulas.) Iſta rõ ſic formatur, quia ſi uellemus dicere, q̃ ſtante ædificio uideat poſſidere ſingulos lapides, & tigna, oporteret ipſos, uel ipſas cõſiderare de per ſe, & tanq̃ ſeparata ab ædificio, quia quouſq; cohęrent, non dñr res diuerſæ ab ædificio & ſi hoc eſſet, oporteret cõſiderare ædificium eſſe dirutum, & ꝑ ɔ̃ns ædificium me non poſſidere. Hoc aũt eſt falſum, quia ædificium poſſideo: ergo ſequit̃, q̃ nõ ſingulos lapides, quia iſta ſimul ſtare non poſſent. Sed rõ ſequens ualidior eſt ſ̃m gl. ex qua no. id

1 ad quod ſp allegatur iſta l. † q̃ eadem res non dẽt diuerſo iure ᵃcẽ ſeri, ut ẽt hr̃ in fi. huius l. Item, q̃ domus conſtat ex ſolo, & ſuperficie. ſic. ſ. de rei uend. l. ſolum. cum ibi no. ſed ſ̃m dialecticos cõſtat

3 ex tribus: ut in gl. † Item no. in uer. ſin aũt. q̃ actio ex empto ad intereſſe competit ẽt pro reb. non uenditis, q̃ tñ ſunt acceſſoriæ rei uenditæ, licẽt non ſint pars quota ipſius, ſed actio ex ſtipulatu ad duplum non cõpetit, niſi pro re uendita, uel parte quota, ſeu integrali ipſius euicta, ut ſi euinceretur uſusfr. ut ſ. de euict. l. u acuæ.

ADDITIO.

a ¶ Diuerſo iure. Hoc limita uerum ſ̃m Bal. in l. j. in 3. opp. C. de ſer. fugi. nõ corporali conſideratione, ſed intellectuali ſic.

LEX XXIIII.

1 *Bona fides debet aliquid operari etiam quo ad lucrum.*

2 *Prohibita alienatione alicuius rei, an in conſequentiam uideatur prohibita etiam uſucapio, uel præſcriptio.*

1 VBi lex inhibet. † Ratio dubitandi in hoc primo poterat eſſe, quia uidebatur, q̃ prohibitio legis deberet intelligi eo caſu quo poſſeſſor eſſet malæ fidei, uel ſaltem non bonę, licẽt, nec malæ. h. d. Si aũt bonæ fidei, uidebatur ceſſare: q̃a bona fides dẽt aliquid operari, ẽt quo ad lucrum, quod patet, quia lucrat̃ fructus bonæ fidei poſſeſſor, ut l. ſed ſi lege. §. ſcire. ſ. de pet. hær. tñ ɔ̃rium eſt uerum, q̃ nihil operatur, ſtante prohibitione l. q̃ dẽt intelligi eo caſu, quo eſt bonæ fidei: alias nihil operaretur, cũ malæ fidei poſſeſſor non poſſit uſucapere, uel preſcribere, ẽt non obſtãte alia prohibitione legis, & ẽt res q̃ de ſe ſunt uſucapibiles. Et põt intelligi duob. mod. iſta l. ut colli. ex gl. q̃n expreſſe ꝓhibet̃ uſucapio uel pſcriptio, ut rei furtiuæ, uel ui poſſeſſæ. † Itẽ q̃n tacitè: ut q̃a prohibet̃ alienatio alicuius rei. Nã in ɔ̃ńam uĩ prohibita ẽt uſucapio, uel pſcriptio, ut in l. alienationis uerb. de uerb. ſigni. & hoc eſt notabile, & quotidianum ſ̃m Bar. quia ſtatuta frequenter ꝓhibẽt alienationes in certis caſib. ut uideat̃ ꝓhibita ẽt uſucapio, uel pſcri

a ptio.ᵃ In hoc tñ eſt conſiderandum qualiter loquatur lex, uel ſtatutũ, & utrum ceſſet cauſa prohibitionis, uel non, ut colligit ex gl.

ADDITIO.

a ¶ Præſcriptio. Adde Soc. latè conſi. 13.

§. Interdum etiam. Poteſt hæres uſucapere id q̃d nõ poterat defunctus, ſi in eius perſona ceſſat cã prohibitionis, q̃ erat in perſona defuncti. h. d. facit. ſ. de euict. l. ſi per imprudentiam. §. non aũt. ubi interdum conceditur hæredi quod non concedebatur defuncto, licẽt r̃r ſecus, ut l. hæredem. de reg. iur.

LEX XXVI.

NVnquam ſuperficies. Patet ergo per hanc l. nunq̃. q̃ ſi ſolum non põt pſcribi, nec ẽt pſcribit̃ ſuperficies, ut j. eo. l. ſi ſolũ. ꝑ q̃ iſta põt exẽplificari. h. d. Et ſi uſucapit̃ ſuperficies: q̃a ſolũ ſit uſucapibile, uſucapit ẽt ſolũ nec p̃t uſucapi ſola ſuperficies ſine ſolo: q̃a ex illis duob. conficit̃ unicũ totũ. l. eũ qui ędes. in prin. ſ. eo. & ſic q̃d iuris eſt de uno, eſt ẽt de altero, tanq̃ connexo & indiuiſibili. Intellige tñ hanc l. reſpectu directi dñij, & ɔ̃ directũ dñium, ſed reſpectu dñii utilis, põt bñ quis uſucapere ſuperficiẽ ſine ſolo, ſi illud utile ſit in eſſe productũ: q̃a forte eſt dñs directi & Titius utilis. ſ. ſuperficiarius, nam potes pſcribere illud utile dñium ɔ̃ eum, abſq; eo q̃ præſcribas directũ dñium ſoli & per ɔ̃ns ſuperficiẽ ɔ̃ me, ut ſi poſſediſti tanq̃ ſuperficiarius meus recognoſcendo me in dñm directũ. Idẽ ſi non eſſet in eſſe productum: quia nullus erat ſuperficiarius, & ego eram plenè dñs directus: tu aũt cepiſti poſſidere ſuperficiẽ, non tanq̃ directus dñs, ſed tanq̃ ſuperficiarius, ti. quẽ habuiſti ab alio, licẽt de facto, & bona fide: q̃a dicebat̃ ſe ſu̾ficiariũ cum non eſſet. Nam p̃ſcribis utile dñium ſuperficiei ɔ̃ me, nõ aũt ſolum dñiũ directũ, ut ꝓbat in l. cũ ſponſus. §. in uectiga. ſ. de pub. ſicut poſſes pſcribere uſumfut l. ſi ego. §. j. e. ti. Et ita intellige, & declara gl. hic poſitã.

LEX XXVII.

1 *Qui non habet titulum, nec iuſtam cauſam credendi ſe habere, non poteſt vſucapere, uel præſcribere longo tempore.*

2 *Ad vſucapiendum, uel præſcribendum longo tempore, requiritur titulus uerus, uel putatiuus, iuſto errore interueniente.*

3 *Quod ẽt quando non ſubeſt iuſta cã credendi titulum interueniſſe, uel titulũ ualere, ſi tamen ita credebat, licet ſit perperã, dicatur eſſe in bona fide.*

4 *An iſta bona fides proſit ad præſcribendum longiſſimo t̃pe, & an error iuris iniuſtus excuſet a mala fide de iure cano.*

5 *Quando non ſubeſt uerus titulus, ſed putatiuus, ſi nõ ſubeſt iuſta cã putã di ſubeſſe, talis titulus putatiuus quicunq; ſit, nõ ſufficit ad uſucapiẽdũ. Quæ dicatur tunc cauſa non iuſta.*

6 *Licet ſufficiat putatiuus titulus interueniente iuſto errore, uel iuſtiſſimo, non tamen ſufficit putatiua traditio, etiam interueniente iuſto errore.*

7 *Quòd tunc requiratur traditio uera, uel putatiua interueniẽte errore iuſtiſſimo, q̃ñ eſſet talis titulus, ex quo ſine tradõne nõ tráſferretur dominiũ.*

8 *Quando dominium acquiritur ſine traditione, ut in eccleſia, ſufficit apprehenſio iuſta, & ſine uitio, ut eccleſia poſſit præſcribere.*

9 *Quot ſint neceſſaria ad hoc ut procedat uſucapio, uel præſcriptio lõ. t̃pis.*

1 CElſus libro. † Qui non hẽt titulum, nec iuſtã cãm credendi ſe hr̃e, nõ p̃t vſucapere, vel pſcribere longo t̃pe. h. d. Dy. uel ſic. Titulus putatiuus non ſufficit ad pſcribendum ẽt cum bona fide, ſi non ſubeſt iuſta cã putandi. h. d. Si aũt ſubeſt, tunc ſufficit, ſicut ſi eſſet uerus, & in multis. ll. hic alleg. poſt prin. gl. Et põt intelligi duob. mod. Primo q̃ nullus de iſtis tit. interuenerat in facto licet putaretur interueniſſe. Secundo, q̃ interuenerat, ſed erat nullus, & putabat̃ ualere neutro caſu, ſufficit hęc opi. ſi non eſt iu-

2 ſtã rõne fundata. † & ſic collige ex iſta l. quatuor. Primo, q̃ ad vſucapiendum, vel præſcribendum longo t̃pe requiritur titulus, ſic. C. de rei uen. l. nullo ſ. uerus, vel putatiuus iuſto errore interueniẽ

3 te: alias ſecus, vt hic. ¶ † Secundo no. ex uerbo. (bona fide.) intelligendo tex. prout dixi, q̃ ẽt q̃ñ non ſubeſt iuſta cã credendi titulũ interueniſſe, vel titulũ ualere, ſi tñ ita credebat licẽt ſit perperã, dr̃ eſſe in bona fide, quod no. & tene menti. Rõ eſt, quia iniuſtus error excuſat a dolo, & ſic à mala fide, ut in l. igitur. ſ. de liber. cau. &

4 no. in l. j. ſ. ſi quis ius dicen. non obtemp. in fi. mag. gl. † Tertio not. q̃ iſto caſu iſta bona fides non prodeſt ad præſcribendum longiſſimo t̃pe, ſed prodeſt hodie de iure canonico ad præſcribendum longiſſimo tẽpore, quo poterat præſcribi ſine tit. & ſine bona fide. Hodie de iure canonico ſine bona fide non põt, ſed ſine ti. ſic, niſi habeat ius cõe ɔ̃ ſe, vt in c. j. de præſcr. lib. 6. nec requirit̃ iſto caſu, q̃ bona fides ſit ita iuſtè fundata, ſicut requiritur ad preſcribẽdum longo t̃pe, & hoc eſt q̃d uoluit glo. in c. de quarta. de pſcr. q̃ titulus nullus, qui putatur validus errore iuris, qui eſt iniuſtus ſufficit ad pſcribendũ de iure canonico, hoc ẽt mõ intellige, & not. Cy. in l. uenditioni. C. de vſucap. pro empto. & l. ſi quis emptioni. §. j. de præſcr. xxx. an. Vbi vr̃ plurimũ dubitare, vtrum error iuris cauſet bonã fidẽ, ſed hic eſt caſus, q̃ ſic, non tñ prodeſt ad pſcrip. lon. temp. ut j. eo. l. nunq̃. in prin. ſed longiſſimi ſic, tene menti, q̃a eſt ſingulare, & alias habui de facto, & interrogaui quoſdam magnos canoniſtas, qui neſciuerunt mihi dicere unũ bonũ uerbum ſuper hoc, ſed allegabant no. in c. cum perſonæ. de priui. libr. vi. tu tene quod dixi, q̃a eſt ipſa ueritas. Prodeſt ẽt iſta bona fides nõ iuſta rõne fundata ad faciendũ fructus ſuos, ut l. ſed & ſi lege. §. ſcire. de pet. hær. Canoniſtæ dñt, & tenent q̃ error iuris ſit iniuſtus. & non excuſat à mala fide, ſi ɔ̃tus ſit à iure reprobatus, & ꝑ hoc dñt, q̃ emens rem eccleſiæ ſine ſolennitate à iure requiſita nõ p̃t

a illam præſcribere,ᵃ licet crediderit illam non eſſe neceſſariã, & ſic ſi errauerit in iure, quia talis error non excuſat à mala fide, ut no. gl. in c. 2. de his quæ fiunt à mai. par. capi. & in c. apoſtoli. de dona. & in c. tua. de iure pat. & Abb. in c. cum non liceat. de præſcri. ubi limitat Bar. in l. fi. C. qui. cau. in integ. reſt. non eſt neceſſ. q̃ dicit; q̃ q̃ñ lex ſimpliciter prohibet alienationem, uĩ prohibere pſcriptionẽ. Sed q̃ñ prohibet q̃ alienatio non fiat ſine certa ſolennitate, ut in re minoris, vel eccleſiæ, non uĩ ꝓhibere pſcriptionẽ. Abbas ãt intelligit hoc uerũ, ſi pſcribens credebat ſolennitatẽ ſeruatã, & ſic errabat in facto, ſecus ſi errabat in iure, quia credebat ſolennitatẽ nõ eſſe neceſſariã, q̃a talis error nõ excuſaret ipm à mala fide. Ita q̃ pp malã fidem pſumptã preſcribere non poſſet, ẽt per xl. an. de iure cano. & idẽ plenius dicit Abb. in c. de quarta. eo. tit. de pſcr. & idẽ But. in c. ſi diligenti. e. ti. & Io. de Imo. in c. fi. eo. ti. & idẽ ut tenere gl. & Bar. in l. quemadmodũ. de ag. & cen. in l. ſed & ſi lege. § ſcire. de pe. hæ. ubi uult, q̃ q̃ñ lex reſiſtit ɔ̃tui, ignorantia iuris nõ excuſat à mala fide, & hoc ſi ſit error iu. q̃ ſit clarum, ſed ſi ſit error iuris dubii ille excuſat à mala fide, ẽt de iure ca. ut not. gl. q̃ ſic dẽt

5 intelligi ſ̃m Abb. in c. cũ dilec. de ɔ̃ſue. ſup uerbo. (ɔ̃ſtitutũ.) ¶ † Vltimo no. intelligendo, ut glo. intelligit, q̃ Celſus uelit dicere, q̃ hic nõ vſucapit aliquo de iſtis tit. ſingularib. nec ẽt tit. gñali ꝓ ſuo, ad hoc ut ſit bona rñſio eius, q̃ illi dicebat̃, q̃ ubi ceſſat titulus ſpãlis, ceſſat ẽt gñalis ꝓ ſuo. Certè hoc uerũ eſt q̃ñ ceſſat, uel pp malã fidẽ, uel q̃a non ſubeſt iuſta cã, ut patet in partu ancillæ furtiuę quã q̃s credit eſſe ſuã iuſta rõne motus, nã ſi hoc eſſet uerũ, ẽt partus eſſet ſuus. Sed ſi non eſt uerũ, partus non eſt ſuus, ſed uſucapit̃ tit. ꝓ ſuo, non e. tit. q̃ hr̃ in matre. Itẽ ſi quis caperet colũbas alterius, credẽs illas eſſe ſylueſtres, & nullius, & ſic credit eſſe effectas eius, ſicut illa q̃ cœlo terra marique capiuntur, nam iſta eſt iuſta cauſa credendi, & licẽt ceſſet alius ti. ſing. habet locum ti. ꝓ ſuo, ut j. pro

6 ſuo. l. 2. ¶ † Hic eſt una gl. magn. multum notabilis in aliquibus, ex qua

ADDITIO.

a ¶ Præſcribere. Adde Soc. latè conſi. 13.

qua poſt mediũ recollige duo, vel tria in ſubſtantia. Primo, ꝙ qñ
non ſubeſt verus titu. ſed putatiuus, ſi non ſubeſt iuſta cã putandi
ſubeſſet talis ti. putatiuus, quicunque ſit, non ſufficit ad vſucapien
dum, dr̃ autẽ cauſa non iuſta, qui erraret in facto proprio, in quo
non eſt tolerabilis ignorantia, vt l. q̃ q̃ s̃. ad Velle. & no. in l. fi. in ſi.
ȷ̃. pro ſuo. in gl. Itẽ qñ erraret in iure, cum debeat iura ab oĩb. ſciri
vt l. leges. C. de leg. ſi uero ſubeſt iuſta cã, non tñ iuſtiſſima, talis ti.
putatiuus ſufficit, ſicut verus, quicunq; ſit, excepto ti. emp. & vẽ.
vt ȷ̃. eo. l. non ſolum. §. quod vulg. uerſic. hoc amplius, & ẽt in aliis
allegatis in gl. poſt prin. Dr̃ autem iuſtus, non iuſtiſſimus, qñ erra-
ret in facto proprio, licèt tñ inductus ad errandum ſuaſione ad-
uerſarij, vel alterius veriſimilia ſibi aſſerentis, arg. quod hr̃ in l. 2. s̃.
qñ actio de peculio eſt annalis. Si vero interuenit error iuſtiſſim⁹
tunc ſufficit etiam titulus emptionis, & uend. ſ̃m glo. q̃ mouetur
ad hoc dicendum ex eo, quia duob. temporibus requiritur bona
fides, vt ȷ̃. pro empt. l. ij. cum in aliis ſufficiat tempore traditionis.
Non tñ reperitur hoc bene expreſſum, ꝙ requiratur iuſtiſſima
cauſa, uel error, ideo no. glo. propter eius authoritatẽ. Et dr̃ error
iuſtiſſimus in facto alieno. l. fi. in §. fi. pro ſuo. vt ſi deſiderat mãda
tum procuratoris de emẽdo, & ipſe diceret ſe emiſſe, cum tñ nõ
eſſet, uel ſi reperit rem in hæreditate, & credidit defunctum emiſ-
ſe, iuſtè. ꝑ. potuit credere, ꝙ ſine iuſta cauſa non tenebat. Secũdo
collige ex gl. ꝙ licèt ſufficiat putatiuus ti. interueniente iuſto erro
re, vel iuſtiſſimo, non tñ ſufficit putatiua traditio ẽt interueniente
a iuſto errore, ſed requiritur uera traditio,[a] & hoc ſentit gl. uer. ſed
cur ſufficit. tñ iſtud non bñ reperitur expreſſum: iõ not. gl. ꝓpter
eius authoritatem, quæ autem ſit ratio diuerſitatis, gl. ibi aſſignat
duas rõnes, ſed parum ualent, ſi bene inſpiciãtur, & poſtea ꝯ ſ̃m
opponit gl. in uer. ſed cũ inuen. &c. & quia ꝯrium eſt diffi. glo. po-
ſtea mutat propoſitũ dicens, ꝙ putatiua traditio fortè ſufficeret,
ſi adeſſet nõn iuſta tñ, ſed iuſtiſſima cã erroris, licèt in tit. ſufficiat
iuſta, præter q̃ in ti. emptionis. Doc. allegant ad hoc, ꝙ dicit gl. l. iu
ſto. §. filius. ȷ̃. eo. Tu potes aſſignare rationem diuerſitatis, quare
non ſufficit iuſtus error in putatiua traditione, & tñ ſufficit in pu-
tatiuo tit. quia titulus ſe hẽt ut cauſa remota ad acquiſitionẽ dñij
per vſucapionem, ſed traditio, ut cauſa proxima, ut no. ȷ̃. ti. j. l. 3. §.
ex plurib in gl. & ideo traditio dẽt eſſe magis iuſtificata, tanq̃ ma
gis influens, hinc eſt, ꝙ in uſucapione ex quocunq; ti. præcedente
requiritur bona fides tp̃e traditionis, & illa ſufficit, licèt non fue-
rit tp̃e tit. acquiſiti, ut s̃. eo. l. ſi aliena. in prin. exceptio ti. emptionis,
& iſta rõ melius concludit, licèt Doc. eam non ponant, & decla-
7 rat, & iuſtificat dictum gl. †Tertio, & ult. vr̃ ex glo. ꝙ tunc requirĩt
traditio vera, uel putatiua interueniẽte errore iuſtiſſimo, ꝙ eſſet
talis tit. ex quo ſine traditione non transfertur dñium, ut ſunt tĩr
ti. inter viuos, ut l. traditionibus. C. de pact. nam tunc ſicut non ac
quiritur dñium ſine traditione, ſi tradens eſt dñs, ita nec vſucapiẽ
di conditio, ſi tradens non eſt dñs, ut l. clauibus. de ꝯh. empt. & ſi-
cut requirĩt traditio, qñ ſubeſt uerus tit. vt s̃. de publi. l. cum qui. §.
fi. ita & qñ ſubeſt tit. putatiuus ne ſit maioris efficaciæ q̃ verus, &
hoc vult gl. in ver. vt tñ, &c. & debent fieri traditiones occaſione
ti. illius, ad hoc ut ſufficiat, in d. l cum qui. §. fi. cum l. ſeq. s̃. de publi.
de quo tangam eo. l. cum ſolus. Si aũt ſit titulus ex quo transferĩ
dñium ſine traditione, ut ſunt ti. ex cã ultimæ volun. vt pro hære
de, vel pro legato, tunc non requiritur traditio ad vſucapiendũ,
ſed bñ requiritur apprehenſio poſſeſſionis ſine qua vſucapio nõ
procedit, ut s̃. eod. l. ſine poſſeſſione. licèt ſi defunctus fuiſſet dñs
ad acq̃ſitionẽ dñij, etiam apprehenſio poſſeſſionis non require-
retur, ut s̃. ti. j. l. cum hęredes. in prin. & l. cum pater. §. ſurdo. de leg.
2. iſtud tñ, ꝙ requiratur apprehenſio poſſeſſionis quantum ad v-
ſucapiendũ eſt verũ, ſ̃m Dy. qñ defunctus non cęperat vſucape-
re, & hæres vel legatarius vult incipere ex ſua perſona. Sed ſi de-
functus incęperat, non tñ compleuerat, & ſic habebat quaſi dñiũ
& publicianam, illud ius transferĩ in hr̃dem, vel legatariũ abſq; ali
qua apprehenſione poſſeſſionis, & licèt Dyn. non alleget, tñ hoc
probatur. s̃. de public. l. j. cum ſeq. & ibi no. quia ſicut hæreditas ia-
cens & ẽt hęres poteſt complere vſucapionem cęptam per de-
functum ſine poſſeſſione, vt ȷ̃. eo l. cœptam. ita & legatarius, qui
in illa re legata loco hæredis hr̃, ut s̃. eo. l. ad tempus. in fi. ſ̃m Dyn.
8 bene eleganter. †Et ex prædictis vr̃ debere eſſe idem in ti. inter ui-
uos, qñ dñium acquiritur ſine traditione, ut in eccleſia. ut in l. fin.
C. de ſacroſ. eccl. vt non requiratur traditio, ſed ſufficiat apprehẽ-
ſio, iuſta tamẽ, & ſine uitio, ad hoc vt eccleſia poſſit præſcribere.
9 ¶†Vltimo ex omnibus recollige quinq; neceſſaria, ad hoc ut ꝓ-
cedat vſucapio, vel præſcriptio longi temporis. ſ. tit. verus, uel pu-
tatiuus interueniente iuſto, uel iuſtiſſimo errore, & dicitur titu. i.
cauſa habilis ad tranſlationem dñi quantum ad propoſitum, li-
cèt aliis multis modis ſumatur, quod dic, ut per Cy. in l. cogi. C. de
peti. hær. Secundo requirĩt traditio facta occaſione illius tit. uera,
vel ẽt putatiua iuſtiſſimo errore interueniente, nec ſufficit iuſtus
in hoc. Tertio requirĩt bona fides, ꝙ credatur rẽ eſſe illius à quo
hẽt ti. & credat titulũ ualere iuſto errore ductus. Quarto requirĩt
poſſeſſio, tñ aliqñ poſſeſſio alterius ſufficit mihi ad vſucapiendũ,
ſicut authori meo ſufficiebat, ſi author meus rem alienã q̃ bona
fide tenebat, & vſucapiebat, bona fide tibi obligauit, & tradidit,
nam tranſtulit in te oẽm poſſeſſionem, tñ illa poſſeſſio proficit ſi-
bi, vt vſucapionẽ compleat, ut s̃. eo. l. ſerui nomine. ſi ipſe uendat
mihi, & conſtituat ſe meo noĩe poſſidere, licèt in me nullam poſ-
ſeſſionem transferat. q̃a nullã habebat, nec te poſſeſſione priuat,
vt s̃. tit. j. l. ſi quis. §. j. ius tñ quod acquiſiuerat. i. quaſi dñium, & pu
blicianã transfert in me, ut poſſim vſucapionẽ complere mediã-
te poſſeſſione tua, & fuit dictum Iac de But. Inſtit. de ac. §. 3. quod
eſt ſingulare, & Bar. hic recitat ipſum, & tenet. Vltimo requirĩt, ꝙ
poſſeſſio ſit continuata, & non interrupta, ut s̃. eo. l. nãliter. quod
qualiter ꝓbetur vide hic per Bar. & ẽt de plurib. alijs concernen-
b tibus prædicta in articulando in hac materia.[b]

ADDITIONES.

a ¶Vera traditio. Vide Bal. in l. nullo. C. de rei vend. & in l. ſuper. in pen. col. C. de præſcr. lon. temp. & in l. quædam mulier. de rei uen.
b ¶Materia. vide quod voluit Lud. Ro. conſi. clxvj.

LEX XXIX.

1 *Ex titulo diuiſionis extraiudicialis, non vſucapitur id, qđ alicui traditur tanq̃ ſuum, ſed bene vſucaperetur id quod traditur tanq̃ tradentis, vel ex alio titulo.*

2 *Titulus putatiuus interueniente iuſto errore, vel non, ſufficit ad præſcribendũ ſi præſcribere volens habuit poſſeſſionem ab alio, q̃ ab illo à quo titulum prætendebat. Sed ſi habuit titulum ab eo, à quo poſſeſſionem habuit bene poteſt præſcribere.*

3 *Quando diuido rem tanquã cõem inter te, & me, cum non ſit, an transferam in te dominium, ſi ſolus ſis dominus, vel vſucapiendi conditionem ſi tertius erat dominus.*

4 *Si habes titulum ab vno, & poſſeſſionem ab altero, an poſſis uſucapere.*

CVm ſolus hęres. Lex iſta eſt difficilis in
intellectu ſui, & ꝑ Ba.
non bñ declarata, licèt dicat aliqua uerba notabilia.
¶Et vr̃ mihi poſſe legi quatuor modis. Primo ſ̃m in
tellectum gloſſarum, q̃ ſunt hic, ſ̃m quem hoc intendit. Titulo ꝓ
hærede putatiuo non poteſt res uſucapi, ſi poſt mortẽ defuncti
poſſeſſio eius fuit per alium prius occupata, q̃ per vſucapionem,
ſed alio tit. ſic h. d. Et de prima parte negatiua tractat prima gl. ma.
de ſecunda tractat ſequens gl. ma. & ſ̃m iſtum intellectum tex. dũ
dicit quod ab hærede vero poſſeſſum eſt, dẽt ſuppleri, vel à quo-
cunq; altero ſ̃m primam gl. ma. quæ fundat intentionẽ ſuã per l.
poſſeſſio. s̃. e. ꝙ per l. Põp. §. q̃ſitum. s̃. ti. j. ſed non placet iſte intelle
ctus, q̃a hoc, ꝙ per alium fuerit prius occupata bñ noceret, ſi uel
let coniungere tp̃s, quo defunctus poſſedit cum ſuo, & ita loquũ
tur illa iura. Sed ſi vult incipere vſucapionem a ſe, hoc non nocet,
& iſtud bene ſentit hic Bar. pręterea iſte tex. facit uim in hoc, ꝙ tu
quẽ putabas eſſe meũ hr̃dem, non eras re uera, ſed ſ̃m iſtũ intel-
lectũ non eſſet de hoc curãdum: ac idem eſſet, ſi re uera eſſes co-
hæres, quia eadẽ rõ eſt. & per hoc reprehendĩt gl. j. Itẽ etiam ſcđo
vr̃ non bñ loqui, dum dicit, ꝙ vſucapis ex cã diuiſionis, licèt non
ti. pro hr̃de: quia hoc eſt ꝯ tex. ibi, (neq; aliam ullam hr̃s hẽre cãm)
vnde non vult, ꝙ vſucapias ex cã diuiſionis, qñ tradidi tibi tanq̃
cohæredi, ſed bñ põt vſucapere ex cã tranſ. qñ tradidi tibi, nõ tan-
q̃ cohæredi, ſed vt recederetur à lite, & ſic rem tanq̃ meã. & ſ̃m
iſtã lec. gl. in prima parte nihil vſucapis, nec pro eo quod do. tanq̃
meũ, nec pro eo quod do tanq̃ tuum, & fundatur in hoc ſolo, ꝙ
1 poſſeſſio fuit per alium prius occupata. ¶†Legitur ſecundo mõ
ſ̃m cõem intellectũ. Doc. vt dicat, ꝙ ex tit. diuiſionis extraiudicia
lis non vſucapitur id, quod alicui traditur tanq̃ ſuũ, ſed bene vſu-
caperetur id quod traditur tanq̃ tradentis, vel ex alio ti. Iſta lect. li
cèt ſit vera in ſe, de qua tñ dic, ut dixi s̃. e. ſi per errorẽ: non tñ pla-
cet in iſta l. per rõnem q̃ s̃. feci, quia hoc facit vim, ꝙ non eras ue-
rus hæres, ſed ego ſolus, & ſ̃m iſtam lect. idem eſſet, ſi eſſet verus
2 hæres. Itẽ quia tunc ratio põſita in tex. non aptaretur ad caſum,
†Vñ legitur tertio modo, & iſtã lec. ſenſerũt aliqui antiqui, quos
prima gl. ma. recitat in prin. ibi. alii &c. & iſta eſt vera, & ſingularis,
& non eſt alibi. q̃ tenet Bar. licèt gl. non teneat, quia neſcit defen-
dere a ꝯriis, ſ̃m q̃. h. d. Titulus putatiuus interueniẽte iuſto errore
vel non, non ſufficit ad p̃ſcribẽdum, ſi præſcribere volens habuit
poſſeſsionẽ ab alio, q̃ ab illo à quo ti. prætẽdebat, ſed ſi habuit titu
lum ab eo, à quo poſſeſsionẽ habuit, bñ põt p̃ſcribere. h. d. Et ſ̃m
hoc limitatur id quod fuit notatũ in l. Celſus. ꝙ titulus putatiuus
ſufficit interueniẽte iuſto errore: quia dẽt limitari per hanc l. dum
modo habeat poſſeſsionem ab eodẽ, à quo prætendit titu. Secus
ſi ab alio, ut in hac l. fi. ſed quando quis hẽt titu. verum, tunc ẽt ſi
habeat poſſeſsionẽ ab alio põt interdum præſcribere: & ita loq̃ĩ
tex. cum gl. s̃. e. l. ſi is qui pro emptore. §. ſi quis bona fide. de quo
ſ. glo. dubitauit, & ꝓꝑ illum receſsit ab iſta lec. ſed non bñ. Illud tñ
non eſt ſꝑ verum in tit. vero, ſed diſtingue, vt ſtatim dicam. ¶Et
ſ̃m oẽs iſtas lect. oportet ponere, ꝙ in hæreditate, quæ ad meo ſo
lum pertinebat, & quàm adiui, & poſſeſsionem rerum apprehen
di erat unus fundus alienus, nõ teſtatoris, diuiſi tecum omnia bo
na, & ſic etiam iſtum fundum, & tradidi tibi dimidiam. Certum
eſt, ꝙ dimidiam illius dimidiæ videor tibi tradere tanq̃ tuã, & ſic
eam non uſucapis ꝯ verum dominum: quia non videris aliquam

cãm hr̃e à me,& ſicut non transferrem dñium, ſi eſſem dñs, ut l. 3.§ ſubtilius.de cond.ob cau.ita nec transfero vſucapiendi condõnem,ſi non erã dñs.Sed dubium eſt de altera parte,q̃ trado tibi,vt meam,& in illa adhuc dr̃ idem:quia tu prætendis hr̃e ti.pro hærede,& ſic à defuncto,tñ poſſeſſionem habes à me. Vnde nõ
a ſufficit tibi ille ti.putatiuus, ſed ſufficeret,ſi poſſeſſio non fuiſſet ꝑ me occupata, ſed tu propria authoritate occupaſſes, tanq̃ verus hæres,& haberes bonam fidem:quia videris habere ab eodem, à quo habes ti.quia licèt non ſit in hæreditate,tñ hæreditas præbet tibi cãm occupandi.Si uero habes ti.à me, quia ego non puto te hæredem,tñ tecũ tranſigo,ut effugiam litem, & trado illũ fundũ tanq̃ meum in totũ vſucapis,ↄ verum dñm,ſed in lect.ij. licèt nõ vſucapias partem,q̃ trado, ut tuam, vſucapis tñ illam q̃ trado, ut meã,& in hoc differunt,& idem in j.lect.gl. Mihi vr̃, ꝙ poſſit plenius legi hæc l.ꝓut iacet litera,ꝙ loquatur de ipſis reb.hr̃ditarijs.q̃ fuerunt defuncti,& tunc per aditionem hæreditatis ſunt effectæ meæ.Ego credo te eſſe meum cohęredẽ,cum non ſis, trado tibi dimidiã oĩum rerum,quatenus trado tibi,vt tuas, non transfero dñium,& poſſum vendicare:quatenus,vt meas trãsfero,ſed poſſum condicere,ſi diuiſio eſt facta, ſine iudice,vt l. cum pu a rem. in fi.s.fam.erci.ſecus ſi per iudicem,ut ibi.Quæritur ergo, quid ſi emiſti iſta bona poſſeſſa per longũ tp̃s,an vſucapias ↄ me tit.ꝓ hr̃de putatiuo:& dr̃, ꝙ non,ſiue ſciebas,te nõ eſſe cohæredẽ meũ, vt in prin.ſiue crederes eſſe,ut in fi.& hoc ex eo:qa poſſeſſionem habuiſti à me,qui prius occupaui: ſed ſi ꝓpria authoritate occupaſſes una mecũ,& ſic à me poſſeſſionẽ non haberes,ſed à teipſo poſſes ↄ me p̃ſcribere,ſi habebas bonam fidem, & iuſtã cãm credendi,& ita loq̃r,& dẽt intelligi gl.in l.hæreditate. C. in quib. cau. ceſſet lon.tem.p̃ſcrip.Et huic lecturę applaudet lr̃a dum dicit,(res hæreditarias.)& ſic loquitur de ueris hæreditarijs. Sed ſ̃m lect. p̃cedentes oportet ſupplere,inter quas erat vna res non hæreditaria,& de illa quæritur,& illã ſupplet Iaco.de Are. qđ eſt deſtruere tex.Et ſ̃m meã lect.vſucapies tã illam portionẽ,q̃ poſſum uendi-
4 care,q̃ illam q̃ poſſum condicere.†In hac l.uidẽda ſunt duo principaliter,primu eſt qñ diuido tãr q̃ cõem inter te, & me, cũ non ſit,utrum transferam in te dñium, ſi ſolus ſ̃m dñs, vel vſucapiẽdi condõnem,ſi tertius erat dñs:Et in hoc eſt dicendum, ꝙ ſi iſta diuiſio fit per iudicem,transfero dñium,ſi ſum dñs tam in toto eo, quod tradidi,vt meũ,de quo non eſt dubium, quia volui dñium transferre,& potui,licèt ex falſa cã,ut in toto ti.de cond. & dem. q̃ in eo,ꝙ tradidit tibi,ut tuum,ꝑꝑ authoritatẽ rei iudic. licèt non intenderem dñium transferre,ut).tit j.l.Pomp.§. ſi iuſſu. cum ibi no.nec poſſum condicere cond.ind.ſi r ꝑꝑ authoritatem rei iudi. vt l.cum putarẽ.s.fam.erc. Si aũt non erã ego dñs,ſed tertius,transfero in te vſucapiendi cõdi.vt s.eo.l.ſi per errorẽ. Si aũt non tradidiſſem,quia ambo poſſidebamus:tunc in eo,quod tibi dimiſi, vt tuum,ẽt per ſñiam iudicis,non transfero in te dñium,vt l. except. cum ibi no.).de exce.rei iud.& ꝑ ↄñs,nec vſucapiendi condõnẽ, & hoc ſentit Bar.in d.l.ſi per errorẽ. Idem in eo, quod dimittiẽ ex cã tranſac.ut in l.ſi pro fundo.C.de tranſa.& l.pen.de vſuc. ꝓ empto.ſecus in eo,qđ dimitto,ut meum,quia dimiſſio loco traditionis hr̃.vt Inſti.de re.diui.§.interdũ.& s.de acq.re.dom.l. qua rõne. §.interdũ.tunc transferrem dñium, & vſucapiendi conditionem. Si uero diuiſio fit ſine iudice,tunc aut trado tibi dimidiam pro indiuiſo,quia fortè principio credebam me ſolum dñm,nũc credo te eſſe dñm vna mecũ,& tunc totã illam dimidiã uideor tradere, vt tuã,& tunc non transfero dñiũ,ſi ſolus ſum dñs, nec vſucapiẽdi ↄdõnem,ſi alius eſt dñs,& hoc uoluit hic ſecunda gl.mag.in fi. Aut pro diuiſo,& tunc videor tradere partẽ illius dimidię,vt meã partem,& tuam.In ſecunda non transfero dñium,ſi ſum dñs:qa non intendo transferre,ut l.3.§.ſubtilius.de condit. ob cauſ. & ſic poſſum vendicare.Si aũt non ſum dñs,non transfero vſucapiendi cond.ut in hac l.ſ̃m ſecundam lec.q̃ tangit hic glo.2. De altera uero dimidia,q̃ trado,ut meam,transfero dñium, ſi ſum dñs, & vſucapiendi cond.ſi non ſum dñs, & poſſum condicere,uel rõne proprietatis in primo caſu,uel rõne poſſeſſionis in ſecũdo,ut no. gl.in d.c cum putarem.in fi.s.fa.erci.tñ licèt iſta lect. ſit bona in ſe, non t quo ad hanc,quæ ſimpliciter dicit,non vſucapi,& ſ̃m iſtam lect.dẽt reſtringi ad partem,q̃ traditur,ut tua,quod eſt ↄ mentem lr̃æ,Item quia in litera dr̃,ꝙ non ſubeſt alia iuſta cã,& ſ̃m iſtam lectu.immo ſubeſt,ſ.cã diuiſionis.Itẽ gl.ↄriatur s. in eo, quod vult in gl.præcedenti,q̃ tractat de prima lectu.ſ̃m q̃ nihil vſucapis,ſed
5 ſ̃m iſtam vſucapis pro parte.†Secundus paſſus eſt, utrũ ſi habes ti.ab vno,& poſſeſſionem ab altero,poſſis vſucapere,q eſt de tertia lect,tracta,in j.gl.mag.Et de hoc dic,ꝙ aut poſſeſſio præceſſit, & potes,cum poſſis ex iuſta cã mutare tibi cãm poſſeſſionis, & hoc probatur).e.l.non ſolum.§.quod uulg.& no.). pro emptore.l.2.§.ſi à pupillo.& hic in gl.ma.circa mediũ ibi:(niſi poſſeſſionem alias habebat.)Aut ti.præceſſit,& poſſeſſio eſt ſecuta ab alio & tunc,aut alius tradidit occaſione eiuſdem tituli, aut nõ.Primo caſu,aut ille erat ti.non uerus,ſed putatiuus,& non ſufficit ad pręſcribendum,& iſte eſt caſus ſingularis huius l.q non eſt alibi.Aut erat verus,& tunc ſufficit, licèt ab alio ſit habita poſſeſſio, ut pater in tit.pro legato,ubi hr̃ tit.a defuncto,& poſſeſſio ab hærede. Secundo caſu,qñ non traditur ab alio occaſione illius titu.ſed ex alia cã,tunc ſi erat ti.putatiuus,multo minus ſufficit ad præſcribẽdum,ſi aũt uerus,tunc aut poſſeſſio ſemel ꝑuenerat ad volentem præſcribere occaſione illius ti.ſed poſtea cecidit ab ea, & ad alium peruenit,deinde ab illo ad primum reuerſa eſt, tunc nõ nocet quominus poſſit incipere de nouo vſucapere ex ti. præcedẽti qui hr̃ ab vno,& ex noua poſſeſſione,quæ hr̃ ab altero,vt s. eo.l. ſi is qui.§.pe.a ↄrio ſenſu,& quod ibi no.in gl.Aut nunq̃ peruenerat ad illum occaſione illius ti.& tunc aũt uolens præſcribere,putabat ſe ab eodem hr̃e utrumq;,& põt.licèt non ita eſſet,ut nota. gl.in l.cum nemo.C.de acq.poſſ.Aut ſciebat ſe ti.habere ab vno, & poſſeſſionem ab altero,non occaſione illis ti. & tunc non ſufficit ad præſcribendum,hic eſt caſus in l.cum qui.§.fi.s.de publ.ubi videtur,ꝙ debet fieri traditio occaſione eiuſdem tit.

ADDITIO.

a ¶Et Adde, ꝙ titulus putatiuus, qui ſi eſſet uerus ſufficeret ad tranſlationem dominii,ſufficit ad præſcriptionem ſ̃m Bart.in l.proprietatis. C. de proba.&c.

LEX XXX.

1 *Caſus in quo vſucapio procedit,ſine poſſeſſione.*

Rerum mixtura.†Si rẽ mobilẽ,q̃ cœpi uſucapere iũgã alicui toto integrali cohærenti ſolo, non deſino uſucapionem concipere, ſi tñ decem dies, uel pauciores reſtabant ad ↄplendam,licèt deſinam poſſidere.Sed ſi tale totũ nõ cohæret ſolo,ſed erat per ſe mobile,uel erat totum uniuerſale,tunc ẽt ſi plures dies reſtabant,nec poſſidere,nec uſucapere deſino. h. d.iſta pulchra l.erat aũt dubium,quia qñ iungitur alicui toto, nõ conſideratur de per ſe, & iõ ur̃, ꝙ deſinam poſſidere, & per ↄñs uſucapere,ut s.eo.l.eum qui ædes.Sed certè illa l.loquitur, qñ nõ inceperam uſucapere,nec poſſidere de per ſe, ſed una cum toto integrali.ſi aũt per prius inceperam poſſidere, & uſucapere de ꝑ ſe,& poſtea iungam,cum aliquo toto,generaliter ſeruanda eſt diſtinctio huius l.ꝙ aut loquimur de toto integrali, aut de toto uli. Primo caſu,aut iſtud totũ cohęret ſolo,aut non.Et ſecũdo caſu, aut reſtabant duntaxat decem dies,& deſino poſſidere, ſed non
1 uſucapere.†Et ſic nõ.caſum in quo uſucapio procedit,ſine poſſeſſione,qñ fuit inchoata,cum poſſeſſione,ſic.).e.l.cęptam. Si uero plurer reſtabãt,deſino poſſidere,& uſucapere,ut hic à ↄrio ſenſu. Sed ſi illud totum non cohærebat ſolo,nõ deſino poſſidere, nec uſucapere,ut hic in uerſi.quid ergo, ꝙ loquitur de toto integrali, quicquid dicat hic gl.cum illud,quo ad corpus conſtet ex plurib. capitib.inuicem cohærentib.Item ſi erat totum ule conſtans ex plurib.capitulis ſeparatis,ut in uer.de tertio genere.

LEX XXXI.

1 *Error iuris circa ualiditatem tit.non inducit bonam fidem, ſed malam in vſucapionib.& præſcr.lon.temp.*

2 *Non ſolum dicitur malæfidei,qui ſcit,uel ſcire debet rem non eſſe uendẽtis,ſed ẽt,qui credit eam eſſe uendentis,tamen ſcit, uel ſcire debet uenditionem,uel contractum non ualere.*

3 *Authoritas tutoris debet interuenire in ipſo actu, nec ſufficit,ꝙ interuenerit ante,uel poſt.*

1 Nunquam.†Error iuris circa ualiditatẽ tit.nõ inducit bonam fidem, ſed malã in uſucapionib.& præſcr.lon.temp.h.d. Et probatur.).l.proxi.§.j.in fi In tex.ibi.(error iuris poſſeſſorib.prodeſt.(quinimo nocet:qa ſi ↄctus ualebat ipſe tñ per errorem iuris putabat non ualere,non uſucapit.ut).l.prox.§.j.ſicut nec eↄ,ſi credebat ualere,re uera tñ non valebat,ut hic, & tunc dr̃ propriè non procedere.Et aduerte,qa licèt iſte error iuris uideat inducere malã fidem,tñ dr̃ mala fides ficta:iõ nõ nocet hr̃di bonęfidei, licèt mala fides uera defuncti bñ noceat hr̃di,vt s.e.l.ſequitũ.§.hr̃s. ita uoluit ſingulariter gl.in l.tutor rerũ.de admi.tut.Itẽ loquitẽ iſte tex,qñ cum errore iuris,non erat immixtus error facti. Alias dicit gl.3.in l.ſi uir,s.pro dona.ꝙ error iuris vincitur ab errore facti, & põt uſucapi,uel dic,ut ibi dicam:quia hoc vr̃ ↄ iſtum text.nam ẽt hic erat error facti;quia hic emens credebat rẽ eſſe pupilli,cum eſſet a terius, & in hoc habebat bonam fidem, ſed in ↄctu hẽbat
2 malã;quia credebat ualere per errorem iuris, cũ non ualeret.†Et ſic not. ꝙ non ſolum dr̃ malæfidei,qui ſcit, uel ſcire debet rẽ non eſſe uendentis, ſed ẽt qui credit eã eſſe uendentis, tñ ſcit, uel ſcire debet uenditionẽ,uel ↄctum non ualere:quia ti. putatiuus nõ ſufficit,non ſubſiſtente iuſta cã putandi, ut s.eo.l.Celſus, & error iu-
3 ris non eſt iuſta cã.¶†Item no.ex tex.ſeq.cum gl.ꝙ authoritas tutoris dẽt interuenire in ipſo actu,nec ſufficit, ꝙ interuenerit ante, nel poſt,ut s.de autho.tut.l.obligari.§.tutor. In præſcriptione aũt longiſſimi tp̃is error iuris prodeſſet, quia facit ceſſare dolum, & ueram malam fidem,ut dixi in d.l.Celſus.

1 *In omni præſcriptione legali,uel ſtatutaria,regulariter tempus eſt continuum,niſi expreſſe reperiatur contrarium.*

†.In

1 **§.In vſucapionibus.** †Tp̃s uſucapionis, uel p̃ſcriptionis eſt continuũ,
2 iõ non deducuntur dies feriati.h.d.in effectu.† Et hoc eſt r͛are in oĩ præſcriptiõe legali, uel ſtatutaria, niſi expreſſe reperiatꝛ ꝯrium, ut ſunt q̃dam præſcriptiones prætoris in actionib. tp̃alib.in quib. ſunt tempora utilia,aliq̃n à prin.tantum,& nõ ex poſtfacto,poſtq̃ inceperunt currere,aliquando à prin.& ex poſtfacto,quod dic ut j.de diuer.& temp. præſc.ſuper rub.ubi eſt gl.magiſtr. & ſingularis maxime circa fi.in uer.ſed hic notandum.

§.Seruus licèt. Poſtq̃ deſijt ſeruũ fugitiuũ poſſidere,nec ſibi,nec mihi poſſeſſionẽ acq rit,niſi eam acquireret noĩe meo,& ego ratũ h̃rem.h.d.Sed ſi nõ deſijſſem poſſidere,acquireret mihi ẽt ſi noĩe meo non acquireret,ſed ſimpliciter:tunc aũt uideor deſijſſe poſſidere,q̃n diu,ideſt longò tp̃e moratus eſt in libertate,ut s̃.ti j.l.3.§.ſi ſeruus. uel q̃n p alium fuit poſſeſſio eius occupata,& tũc acquireret illi ſi eſſet bonæfidei poſſeſſor.ut in l.j.§.ſed per eũ.s̃.ti.j.¶In gl.j.quę incipit oppo.ibi:(quia tunc ipſe poſſidet.)Iſta gl.non bñ loquitur ſm Iac.de Arc.quia cũ ſit ſeruus,ẽt ſi diu ſit moratus in libertate ꝯ uoluntatẽ dñi,& malęfidei,licèt dñs deſierit ipſum poſſidere, ipſe tñ non poſſidet:quia eſt incapax ad poſsidendũ,cũ poſſeſsio ſit iuris,ut l. quod ſeruus.s̃.ti.j.Intellige ergo tex.ſimpliciter ut iacet,& ſupple, ꝙ iam ſteterat in libertate per decennium,& tunc utraq; pars uera:quia nec mihi acquirit,quia non poſſideo, nec ſibi, q̃a non eſt capax poſſeſſionis,licèt ſit in detentatione,ut d.l.qđ ſeruus. ſed ſi non diu ſtetiſſet in libertate,tunc primum dictum eſſet uerum,ꝙ nihil ipſe poſſidet,ſed ſm non.ſ. ꝙ nec per eum alius, quinimmo dñs,cum non deſierit adhuc poſſidere,ut l.j.§.per ſeruum.s̃.tit.j.

§.Si ſeruus meus. Furor ſuperueniens ei p quem poſſideo, me poſſeſſione non priuat.h.d.nec etiam ſupetueniens mihi,ut s̃.tit.j.l. ſi is qui animo.

1 *Per furorem ſuperuenientem iniuſta poſſeſſio non fit iuſta,nec ecõuerſo iuſta efficitur iniuſta.*
2 *Quando alicui exiſtenti in peccato mortali ſuperuenit furor, ꝙ illud peccatum non aboleatur,ſed uideatur in eo perſeuerare.*

1 **§.Si ui aut clam.** † Per furorem ſuperuenientẽ iniuſta poſſeſsio non fit iuſta, nec ꝯuerſo iuſta efficitꝛ iniuſta.h.d. Et ſic habet duas partes.Secũda ibi:(quemadmodũ.)& ponitur ibi ſimilitudo p ꝯriũ ſm Dyn.¶ In tex.ibi.(quod precario furioſus hẽt.)ſupple ſm Iac. de Arc.vt benè ueniat ad propoſitũ ſequẽs uer.ꝙ ſi turbetur in poſeſſione ab eo:a quo poſſidebat vi,clã uel precario non aget ipſe,uel alius p eo uti poſſi.vt j.uti poſſi.l.j.§.fi.ſed in ſeq.uer.q̃a fuit iuſta ante furorẽ,nõ prohibetꝛ.poſt furorẽ dicto interdicto agere:quia nõ efficitꝛ iniuſta,& ſic bene ſequitꝛ.(quemadmodũ interdicto &c.) no.ergo ſm Dy.ꝙ licèt uariatꝛ conditio poſſidentis,non tñ uariatur cã poſeſſionis.Et poterat eſſe dubium in primo caſu:quia pp furorem uidebatur ceſſare dolus, qui prouenit ex animo,& ſic uidebatur iniuſtificari poſſeſſio q̃ a prin. pp dolum erat iniuſta, ſed ꝯriũ eſt:q̃a præſumitꝛ pſeuarere in eo.dolo.Hoc uult iſte tex.
2 †& ſic facit ſm Dyn.ad quæſtionem de qua tetigi in d.l.ſi is qui animo.s̃.ti.j.quando alicui exiſtenti in peccato mortali ſuperuenit furor,ꝙ illud peccatum non aboletur,ſed uidetur in eo perſeuerare.facit c.maiorem.circa fi.de baptiſmo,& eius effectu.

§.Vacuũ tempus. In uſucapiõe cœpta cõplẽda, cõputatur tp̃s quo poſt mortem uſucapiẽtis poſſeſſio ſtetit uacua.uel ante aditã h̃ditatẽ,uel poſt.h.d.Et primo caſu completur p h̃ditatẽ iacẽtẽ,ut j.eo.l.cęptã.ſecundo per h̃dem,licèt hæres non poſſideat, ut hic,& ſupplet illã.l.cæptam.p hunc §.uidebatur maius dubiũ poſt aditionẽ h̃ditatis,nã ante aditionem nõ eſt ꝙ imputetꝛ h̃ditati,quare poſſeſſionẽ non apprehendit: quia nõ põt,cum ſit perſona repreſentata,quæ poſſidere nõ põt ut l.j.§.Scæuola.ſi quis teſta.liber eſſe iuſ.Et iõ ſi totũ tp̃s,qđ reſtabat,curritꝛ h̃ditate iacẽte,utilitatis cã receptũ fuit,& pp neceſſitatẽ,ꝙ uſucapio cõpleatꝛ ſine poſſeſſione.Sed poſtq̃ h̃rs adiuit ante ꝯpletũ tp̃s,eſt q̃d ſibi ĩputetꝛ,quare poſſeſſionẽ nõ app̃hendit,cum poſſit.& iõ nõ uꝛ ꝙ poſſit ꝯplere uſucapionẽ ſine poſſeſſione.Sed ꝯrium hic p;,ideò eſt notandũ.

1 *Hæres uſucapit ti. quem habebat defunctus, licet ipſe credat de alio tit quam re uera eſſet.*
2 *Si hæredi fuit facta traditio ſimpliciter ab eo qui uẽdiderat defuncto, & hæres putabat rẽ fuiſſe donatam, an acquirat dominiũ,ſi tradens erat dominus,uel uſucapiendi conditionem,ſi non erat dominus.*

1 **§.Si defunctus emit.** ¶ † Hæres uſucapit titu.l. quẽ h̃bat defunctus, licèt ipſe credat de alio ti.q̃ re uera eſſet.h.d.potius ergo inſpicitꝛ qđ erat in ueritate,q̃ qđ eſt in opi.h̃dis.h.d.¶In glo.mag. ibi: (& ẽt pro donato ſi iuſtus ſit error.) ſupple.& ẽt pro hærede: quia plures ti.p̃nt concurrere ad eandẽ uſucapionem cõplendã, ẽt diuer-
2 ſis temp.inchoantes,ut s̃.ti.j.l.iij.§.ex pluribus¶†In gl.ibi:(ſed quid ſi hæredi fuit facta traditio.)ſ.a uenditore qui uendiderat defuncto,& tradidit rem ſimpliciter,& ſic habebat in animo tradere ex cã uẽditionis,hæres aũt putabat fuiſſe donatã, & ſic recepit tanq̃ ex cã donationis,utrũ acq̃rat dñiũ,ſi tradens erat dñs,uel uſucapiendi cõditionẽ,ſi nõ erat dñs,hoc uoluit glo. quærere,& ſic an iſte diſſenſus noceat,& bꝛ dic,quòd nõ nocet,ex quo re uera cõtractus uẽditionis fuerat celebratus inter defunctum, & tradentẽ,& ſic transfertur dñium,uel uſucapiendi cõditio ex uera cã, non ex putatiua,ut l.cũ corpus.s̃.de acq.re.do.ſed q̃n ꝯctus non eſt uere celebratus, ſed tempore traditionis ueniebat celebrandus,& ſi quis tradat ex una cauſa, & recipiens recipiat ex altera, impeditur celebrari,& ſic non transfert dominum, nec uſucapiendi conditionem.hic eſt caſus in l.ſi ego.la 1.ſi cer.pet.hoc uult glo.in effectu.

LEX XXXII.

SI fur rem furtiuam. ¶ Vitium furti purgatur, ſi fur domini uoluntatem habere incipiat.h.d. Sed an efficiatur dominus ſtatim ſi res non erat præſens? dic ut no.s̃.de acq.re.do l.qua ratione.§.interdum.per glo. & l.eius rei. cum l.ſeq.s̃.de rei uendi.& ſi cer.pet.l.certi condictio.§.fi.

1 *An potius inſpiciatur id quod eſt in opinione quam quod in ueritate.*

1 **§.Si quis id quod.** † Qui putat ſe nõ poſſe uſucapere,cum poſſit,errãdo in iu-
2 re dicitꝛ malæfidei, & non uſucapit. h.d.† Et ſic potius inſpicitur ꝙ eſt in opi.quam quod in veritate, aliquãdo econtra,quod dic ut j. pro empt. l.ii. §.ſi ſub conditione.

LEX XXXIII.

NOn ſolum. ¶ Ex quacunque iuſta cauſa habili ad uſucapiendum quis poſſideat ancillam furtiuam, partum conceptum,& editum penes eum poteſt uſucapere.h.d.in effectu. Hic non habetis alia.

1 *Regula, quòd quis non poteſt ſibi mutare cauſam poſſidendi, in quib. caſibus habeat locum.*

1 **§.Quod vulgo.** † Qui poſſidet malafide, uel detinet, nõ põt ſibi immutare cauſam poſſeſſionis, nec acq̃rere dñium, nec incipere, uſucapere niſi acquirat à dño,uel ab illo quẽ putabat dñm,ſeu ſe acquiſiuiſſe credat.h.d.uſq; in fi.Et per iſtũ tex.bñ probatur qđ dixi in l.cũ ſolus.s̃.eo.ꝙ q̃n poſſeſſio præceſſit.ti.licèt fuerit habita ab alio,q̃ ab eo,a quo acq̃ritur ti.hoc nõ nocet quominus uſucapitur cõcurrentib.alijs,ut patet hic in uer.idemq; iuris erit.Itẽ p eundem uerſi.dico ꝯ Bal. q̃ tenet in l.alienũ.C.de fur.ꝙ ſi poſſides,uel detines aliq̃ rẽ Titij,non a me, ſed poſtea putans eſſe meã,acquiris a me tit.ꝙ eam non uideor tibi tradere, & ſic innuit ꝙ nõ poſſis uſucapere,dicens,ꝙ tũc uꝛ tradere,q̃n habuiſſes eã a me, ut quia commodaſſem uel locaſſem.Sed ſalua pace ſua, hic uꝛ tex. in ꝯtrarium,quia ſufficit, ꝙ ex aliqua cauſa putes me dñm, licèt a me nullo modo habueris,& ſic mutes tibi cauſam poſſeſſionis,& ui-
2 dear tibi tradidiſſe,& uſucapere poſſis.† Vltimò no. ꝙ regula,ꝙ quis non poteſt ſibi mutare cãm poſſidendi,hẽt locum in duobus caſib.ſ.de iniuſta in iuſtam,ut hic in prin.& de nulla in aliquã. ut in fi.& ẽt de iniuſta in aliam iniuſtã, ut l.clam poſſidere. s̃.ti.j.cętera dic, ut l.cum nemo.C. de acqui.poſ.

1 *Res de qua aliquis fuit uiolenter deiectus non prohibetur uſucapi, ſi non fuit uiolenter poſſeſſa.*
2 *Quando aliquis receſſit de fundo audiens aliquos armatos uenire, nec expectauit ſe deijci, an perdat poſſeſſionẽ,et an uideatur uiolẽter deiectus ut habeat interdictum unde ui contra uenientes.*
An tunc res fiat uitioſa uitio uiolentiæ, & ſic inuſucapibilis.

1 **§.Si dominus.** †Res de qua aliquis fuit uiolenter deiectus non prohibetur uſucapi,ſi nõ fuit uiolẽter poſſeſſa.h.d.ſic. s̃. e.l.ſequitꝛ.§.ſi tu ui me.p̃nt ergo iſta duo ſtare ſimul,ꝙ ſit quis uiolenter deiectus,& tñ res nõ eſt uiolenter poſſeſſa, & lex Attilia loquitur de re uiolẽter poſſeſſa.Et pro declaratione iſtius §.& legum allegatarum in gl.pro ꝯrijs,&
2 gl.ibi poſitarũ q̃ loquũtur in uolente.†dic q̃n aliq̃s receſsit de fundo audiẽs aliquos armatos uenire,nec expectauit ſe deijci tres ſunt caſus Nam aut quæritur,an perdet poſſeſsionem?& dic indiſtinctè,ꝙ ſic, ſiue erat uerum,ꝙ uenirẽt illuc,ſiue non.Item ſi ueniebant animo expellendi eum, ſiue non,ſiue fuerint ingreſsi fundum,ſiue non,quia faciliter poſſeſsio perditur ſolo aĩo,& puſillanimitate,ut s̃.tit.j.l.ſed & ſi nolit.& per ꝯñs ſi uſucapiebat,interrumpitur uſucapio, ut s̃.e.l.nãliter.& ita intelligit gl.iſtum tex. ſed non expedit ita intelligere, ſed intellige, ut in ſequẽti q̃a iſtud probatꝛ per prædictã l.ſed & ſi nolit.Aut quæritꝛ, utrũ ipſe uideatꝛ uiolenter deiectus, ut habeat interdictũ vñ uiꝯ uenientes?& dic ꝙ ſic,in duobus caſibus tñ.ſ.q̃n ueniebant cauſa ipſum expellendi, licèt poſſeſsionẽ nõ fuerint ingreſsi, & tunc datur interdictũ,un-

de vi.ad dāna,& intereſſe,& ita pōt intelligi prin. huius §. alius ca-
ſus eſt qn̄ non veniebant illo aīo,tn̄ reperientes poſſeſſionē vaca
re fuerunt ingreſſi,vt s̄.vnde vi.l.3. §.ſi quis aūt.uerſ. niſi poſſeſſio.
Si aūt nec ueniebant illuc cā expellendi,nec fuerunt ingreſſi,tunc
nec vr̄ vi deiectus,quo ad hoc, vt competat ꝯ eos interdictū, ut
d.§.ſi quis autē.in prin.vel actio quod me.cau.vt s̄.quod met, cā.
3 l.metū in prin.†Tertio uidendum eſt, utrum res fiat uitioſa uitio
violentiæ,& ſic inuſucapibilis?& dicendum eſt,ꝙ nō indiſtincte,
niſi poſſeſſio per illos fuerit occupata,ēt ſi veniebant cauſa ipſum
expellendi,vt hic in uer.ſi nihilominus.ſed ſi fuit occupata, ſecus,
etiam ſi non ueniebant cauſa ipſum expellendi, ſed poſt mutaue-
runt propoſitum.vt d.§.ſi quis autem.uerſi.niſi.

§.Si mihi Titius. Datio inſolutum eſt ſufficiēs cā
ad vſucapiendū,uel præſcriben-
dum ti.pro ſuo.h.d.Vel dic,ꝙ non loquitur de datione inſolutū:
quia illa fit qn̄ pro debito pecuniario daret ſpecies inſolutum, &
tunc eſt q̄dā emptio,vt l.elegāter.in prin.de pig.act. & ſic præſcri
betur tit.pro em.ſed loquitur qn̄ ſpecies debita ex aliqua actione
perſonali quæ non cadit in ſpālem tit. ſoluitur pro illa actione,&
obligatione extinguenda,vt ſi debetur ex ſtipulatione, uel ex ali-
qua alia cauſa,vt ex permut.& tunc præſcribitur ti. pro ſuo gene
rali,quia non reperitur tit.ſpecialis pro ſtipu.ſicut reperitur pro le
gato,pro donato,& ſimilib.¶In gl.mag.circa fi.ibi.s̄.e.l.cum ſolus.
vbi prohibetur vſucapio,vt hic permittitur,ſed quicquid dicat gl.
qđ ibi erat ti.putatiuus,hic verus.Itē ibi habui poſſeſſionē ab alio
q̄ ab illo a quo tit.p̄tēdebam, hic ab eodem a quo tit.verū habui.

---

1 *Seruus acquirit domino ſuo poſſeſſionem per factum iniuſtum,et quando.*
3 *Quando quis eandem rē primo conduxit,poſtea precario rogauit,uel ecō
uerſo, attenditur ultimus contractus, & per ipſum videtur receſſum a
primo, & quid ſi fiunt in eodem iſtanti.*

§.Qui pignori. Vſq; ad fin.huius l. proſequiē unam
mām de illo qui rem q̄ vſucapiebat
tradidit alteri pignori.Nam certū eſt,ꝙ transfert poſſeſſionē, &
ciuilē,& nālem,& nulla ſibi remanet.Item certum eſt,ꝙ hoc non
obſtante ipſe non deſinit vſucapere,qa fingiē poſſidere quātū ad
hunc effectum,& poſſeſſio creditoris ſibi prodeſt,ut s̄.eo.l. ſerui
noīe.in iſto aūt §.cum ſeq ponunē duo caſus,in quib.debitor de-
ſinit vſucapere. ¶ Primus qn̄ creditor poſſeſſionē illam in alium
transfert tanq̄ de re ſua,& tunc priuat debitorem illa ficta poſſeſ-
ſione,ſicut depoſitarius,vel commodatarius,colonus,vel inquili
nus alteri tradendo rē tanq̄ ſuam priuant deponentē, cōmodan-
tē,aut locantē uera poſſeſſione,& p ꝯn̄s vſucapionē interpellant
ſecus ſi alteri cred.non tradat,licèt illā rem alteri obliget tanq̄ ſuā,
& ita intelligo finē huius §.in uer.planè.licèt gl.aliter intelligat, &
eius intellectus eſt verus in ſe. Alius caſus in quo debitor vſuca-
pere deſinit,ēt ab ipſo prin.cū pignorata eſt qn̄ eā pignorauit ve-
ro dn̄o ꝯ quem uſucapiebat ignoranti rē ſuā, ſicut qn̄ vſucapiēs
locat rē quam vſucapit vero dn̄o,ut no.s̄.e.l.ei à quo. nā ibi non
intendit transferre poſſeſſionē,& tn̄ transfert, ſed hic intendit trāſ
ferre. Vn̄ multo magis interpellatur vſucapio, quia ſicut dn̄ium
recipientis attrahit ad ſe poſſeſſionē verā locantis ut ibi,ita fictam
poſſeſſionē pignorantis,& hoc ſi debitor pignorauit,& tradidit,
ſecus ſi non tradidit.& hoc dr̄ in §.ſeq.¶Ex quo collige duas limi
tationes ad d.l.ei a quo.primā ex uerbo,(ignorans.) quia requiriē,
ꝙ dn̄s ignoret ſe dn̄m,& ita voluit iſta gloſ.licèt tex.nihil dicat ibi,
ſed probaē hic,ut ibi ēt dixi. Alia limitatio eſt, qa procedit qđ ibi
dr̄,qn̄ lucrauit,& tradidit ſecus ſi non tradidit per iſtum text. in fi.
vt ēt ibi dixi,¶In §.aūt ſi rem pignori.ponuntur quatuor caſus,vſ
q; in fi.in quib.uidebatur interpellari vſucapio debitoris, & tn̄ nō
1 interpellatur qui ſunt clari.†Et no.ex iſta vltima parte in ver. ſed ſi
debitoris.vbi poniē ſecūdus caſus,ꝙ ſeruus acquirit dn̄o ſuo poſ
ſeſſionē per factum iniuſtū,puta,per furtum, qn̄ cōmittitur ſup
re pertinente ad dn̄m ſuū,nam hic non pōt eſſe alia rō,quare non
interpellatur vſucapio,niſi qa ſeruus debitoris ſurripiendo credi-
tori rē pignoratam,licèt priuet creditorem poſſeſſione, vt hic in
tex.tn̄ facit eā reuerti ad ipſum debitorem, vn̄ ſi vſucapiebat pri⁹
ex ficta poſſeſſione,fortius nunc ex uera,q̄ ſibi acceſſit, ſed ꝯriū
de l.qđ ſeruus.s̄.ti.j.ſoluiē ibi,qn̄ committiē furtum, vel violentia
in re ad dn̄m ſuum non pertinente,tunc non acquirit dn̄o poſſeſ-
ſionē,hic qn̄ in re pertinente ſaltē iure quaſi dn̄ij, quia ipſam vſu-
capiebat,tene menti hanc limitationem ad illā l. nam idē pōt dici
in monacho,ſi in re pertinente ad monaſteriū, & per alium poſ-
ſeſſa committat furtū,uel violentiā, ꝙ acquirat poſſeſſionē mo-
naſterio; qa eſt q̄dam recuperatio rei ſuæ quæ pōt fieri facilius,q̄
noua acqſitio,cū tractet de damno uitando, non de lucro captā
2 do,tene menti.¶†Itē no.vltimū caſum qui eſt ſingularis, ꝙ l. ſi qs
añ.s̄.tit.j.quæ dicit, ꝙ qn̄ quis eandē rem primo conduxit poſtea
precario rogauit,uel econuerſo,attendiē ultimus ꝯtus,& per ip-
ſum uī receſſum à primo,qa ſunt inter ſe ꝯrij,cū ex vno non poſ
ſideaē,ex altero ſic ſaltē nāliter.Hoc hēt locum qn̄ diuerſis tpib,
ſed qn̄ eodem inſtanti,nō cenſeē ſibi voluiſſe ꝯriarij, nec ſeipſum
corrigere,ſed magis eſt præſumendum,ꝙ voluerunt,ꝙ ex preca
rio non poſſideatur,ſicut nec ex conductione.Sed quare non
econuerſo?ꝙ ex conductione poſſideatur,ſicut ex precario? rn̄-
deo,ꝙ conductio nunq̄ fit vt conductor habeat poſſidere, niſi
fiat in longum tempus,vt s̄.loca.l.non ſolet.& s̄.l.2. quod vulgo.
in fi.Sed precarium bene poteſt fieri etiam de ſua natura, abſque
eo ꝙ aliqua poſſeſſio transferatur,vt j.de prec.l.& habet.§. eum
qui.cum ibi no.Hic non habetis alia.

LEX XXXV.

1 *Non poteſt dici res furtiua, niſi illa ſuper qua furtum committitur, ſeu
pro qua competit actio furti.*
*In re hæreditaria quæ nunquam fuit poſſeſſa per hæredem non cōmittitur
furtū,nec competit actio furti,ſed committitur crimen expilatæ hæredi-
tatis, & quando, & quid ſi res eſſet apud aliquem.*
2 *Si hæres antequam apprehenderit poſſeſſionem rerum hæreditariarū dat
licentiam ei,cui legatus eſt uſusfructus,ꝙ poſſeſſionem apprehendat, &
utatur,licèt ille hoc faciat, & ſic acquirat ſibi naturalem, non per hoc
hæres acquirit ciuilem,quia hoc non facit nomine hæredis,ſed pro ſuo tā
tum iure. & nu.4.*
3 *Si proprietarius haberet ciuilem, & fructuarius expelleretur à naturali,
an proprietarius perderet ciuilem.*
4 *Ei qui non poſſidebat tpe furti facti,an detur actio furti pro ſuo intereſſe.*

SI homo. Pro re hæreditaria ſubtracta,quę per
hr̄dem nunq̄ fuit poſſeſſa,pōt cōpete
re actio furti,& efficiē res furtiua,& vſucapibilis,ſi le-
gatus erat alteri vſusfructus,& ille præſtiterat ſatiſda-
tionem de utendo fruendo arbitrio boni viri, quo caſu ſi adhuc
non inceperat vti frui,ſibi ſoli,& non hæredi competit actio fur-
ti.Sed ſi inceperat,& ſic poſſidebat,cōpetit tam ſibi, q̄ ēt hæredi.
h.d.iſta l.difficilis tā in tex.q̄ in gl.& male declarata per Bar.Et pri-
mo ponitur thema & q.cum vna rōne ad partem negatiuam vſ-
q; ibi,(Sabinus.)Secundo ponitur rn̄ſio Sabini qui primo pręmit
tit vnum ad euidentiam,& poſtea determinat pro parte affirma-
tiua,ꝙ efficiatur vſucapibilis vſq; ibi,(quod ſic.)Tertio declarat in
quo caſu locū habeat determinatio Sabini vſq; ibi, (ſed ſi utenti.)
Quarto determinat nouum caſum,quia determinatio Sabini lo
quitur,qn̄ legatarius vſusfructus nō inceperat uti frui,& ſic incę-
perat poſſidere,& per ꝯn̄s res per neminē poſſidebatur,quo caſu
ſoli fructuario cōpetit actio furti poſt præſtitam ſatiſdationem.
Quid aūt ſi inceperat uti frui,& ſic poſſidebatur naturaliter tn̄ p
fructuariū,tunc dicit actionem furti cōpetere vtriq; tam fructua
rio,q̄ hæredi, & vtroque caſu efficiē res furtiua,& vſucapibilis. Si
ſatiſdatio per fructuarium non eſſet præſtita,nec per aliquē poſſi
debatur,tunc neq; efficiē res furtiua,nec in vſucapibilis,licèt in ea
committaē crimen expilatæ hæreditatis.Et hoc innuit iſta lex a ꝯ-
rio ſenſu,licèt Bar.in ſuo ſummario videatur uelle, ꝙ iſta lex hoc
dicat expreſſe ſed non eſt verum,vt patet recte intuenti. Et præ-
mitte ꝙ l.antea quæ prohibet rem vſucapi,loquitur in re furtiua,
1 vt s̄.eo.l.ſequitur aūt.¶†Non aūt poteſt dici res furtiua, niſi illa in
qua furtum cōmittitur,ſeu pro qua competit actio furti.Itē præ-
mitte ꝙ in re hæreditaria quæ nunquàm fuit poſſeſſa per hr̄dem
non committitur furtū,nec competit actio furti. Sed cōmittitur
a crimen [a] expilatæ hæreditatis, ſiue ſubtrahatur ante aditam hære-
ditatem,ſiue poſt,& ante poſſeſſionem apprehēſam per hr̄dem.
Fallit qn̄ talis res eſſet apud aliquem, qui teneretur ad cuſtodiam
eius,vt apud commodatarium,vel depoſitariū,vel fructuarium,
vt j.de furt.l.hæreditariæ. quia licet furtum ſit delictum circa rē,
non circa perſonam,vt l.itaq; fullo.eo.ti.tn̄ requiritur perſona cui
fiat,vt l.falſus.§.qui alienum.eo.ti.& ſi res per neminem poſſideē,
nec eſt eius cuſtodia apud aliquem,nō dr̄ ſubeſſe perſona, cui fur
tum fiat,vt in l.j.§.Scæuola.ſi quis teſt.libe.eſſe iuſ.fue.in tex.& gl.
tn̄ erat hic dubium in primo caſu,qn̄ non fuerat apprehenſa poſ-
ſeſſio per hæredem,nec ēt per legatariū vſusfruct. uerum ſi ſub-
trahaē,cōmittatur furtum,& efficiatur in uſucapibilis,videbaē, ꝙ
non,qa hæredi non cōpetit actio furti,nec ſibi fit furtum,licet cō
mittaē crimen expilatę hr̄ditatis,tn̄ Sabinus determinat ꝯrium,di-
cens ꝙ res pro qua ꝯpetit actio furti efficiē vſucapibilis,ſed hic li-
cèt non cōpetat hæredi,ꝯpetit tn̄ legatario vſusfr. & hoc ſufficit.
Iuriſc.author legis dicit hoc verum, ſi legatarius poterat vti frui,
qđ eſt,ſi hr̄ditas erat adita,& ipſe p̄ſtiterit ſatiſdationē de vtendo
fruendo,qa tunc tenetur ad cuſtodiā. Vnde quod furtū ſolet cō-
mitti pp malam cuſtodiā,intereſt ipſius hr̄e actionem furti, qa te
netur hr̄di ad æſtimationem totius rei,& iſto caſu, ſibi ſoli legata
rio datur,& non hæredi,ſed ſi inceperat uti frui, & ſic poſſidebaē
per legatariū,licèt non per herędē:tunc tā legatario q̄ hæredi cē
ſeē furtum cōmitti,& vtriq; cōpetit actio furti, h.d. iſta l. difficilis
diſcernendo rōnem inter caſum,& caſum.¶In gl.q̄ incipit. (con-
tra ex-

ADDITIO.

a ¶Expilatæ.An maius ſit crimen furti quàm expilatæ hæreditatis,& an ſta
tutum loquens in furto habeat locum in cri.expilatæ hæreditatis, uide
Bal.in l.de his.C.de fur.

tra.extraneũ.)ibi,(ſed vtrunq iſtorum eſt falſum.)ſ.ꝙ res pro qua
competit actio furti ꝯ extraneum non poſſit vſucapi, & ꝙ illa ꝓ
qua competit ꝯ dñm bñ poſſit,prout volunt primi, de quibus in
prin.gl.qui intelligunt iſtum tex.in uerſic. Sabinus.primo mõ qñ
poterat agi ꝯ extraneũ,tñ aduertendum,ꝙ gl.in duob.exemplis,
uel caſib.quos ſtatim ſubijcit non probat,niſi falſitatem primi di
cti:quia non eſt verum,ꝙ vbicunq; competit actio furti ꝯ extra
neum,res ſit inuſucapilis.Et hoc probat duob. mod.primo in fur
to commiſſo per ipſum dñm extraneo opem præſtante,nam cõ
petit actio furti ꝯ extraneum,& tñ quia furtum fuit cõmiſſum ꝑ
dñm,res non eſt effecta furtiua,nec inuſucabilis,vt ſ.eo.l. ſeqtur.
§.ſi rẽ.¶Item probat in furto cõmiſſo per ipſum extraneũ,nam ſi
res eſt reuerſa ad dñm põt vſucapi:quia purgatũ eſt vitium, & tñ
adhuc competit actio furti pro ea ꝯ extraneũ per l. qui ea mente.
ff.de fur.ꝑꝑ hoc gl.ſm Azo.dicit dictum Sabini non eſſe intelligẽ
dum ſimpliciter,ut iacet, ꝙ ubicunq; competit actio furti, res ſit
inuſucapibilis Sed dẽt ſuppleri in duob.ſ. ꝙ furtum fuerit cõmiſ-
ſum per extraneum,non per dñm,& ꝙ uitiũ furti non fuerit pur
gatum,& tunc procedit eius dictum:ꝙ aũt ſm dictum ſit falſum
ſ.qñ ꝯ dñm res non efficiatur inuſucapibilis gl.hoc nõ probat,&
ſic male dicit hic utrunq ;ꝙ hoc deiñ non eſt falſum immo verũ,
vt d.l.ſeqtur.§.ſi rem.ſ.eo.ſm primum ſimpliciter intellectum be
ne eſſet falſum,ut patet ex prædictis.In glo.ſeq.circa fi.ibi. (vel dic
ſm Io.)iſta opi.non eſt uera:quia eſt ꝯ tex.qui vult, ꝙ hæres q nũ
q̃ poſſedit non habeat actionem furti,niſi in vltimo caſu, qñ lega
tarius vſusfructus incipit iam uti frui, & ſic poſſidere. Io. aũt vo-
luit, ꝙ indiſtincte hæres poſſit agere, quia neſciuit uidere rõnem
diuerſitatis,quare magis poſſit agere legatarius vſusfructus,q̃ ip-
ſe hæres,ẽt anteq̃ legatarius incipiat poſſidere. Sed certe rõ colli-
giẽ ex his quæ ſ.dixit gl.quia poſt ꝓſtitam ſatiſdationẽ per legata-
rium,ipſe ꝓtendit duplex intereſſe.ſ.ſui iuris.ſ.vſusfruct. Item ẽt ꝓ
prietatis:quia tenetur hæredi de mala cuſtodia,& ſic ad eſtimatio
nem proprietatis.Sed hæres non prætendit intereſſe, niſi rõne ſui
iuris,non.n.tenetur vſufructuario ad cuſtodiã:quia ergo uſufru-
ctuarius plus grauatur poſt præſtitam ſatiſdationẽ, magis ſibi ſub
uenitur, ut habeat actionẽ furti, ẽt ſi nũquam poſſedit.Sed hæres
non,niſi poſtq̃ fructuarius poſſidere incipit,& tunc q̃ ſit rõ, ꝙ a-
gere põt hæres. Dic.ut in ſeq.gl.ſuper verbo.(poterit) q̃ ponit ve
rum intellm huius l.¶In gl.pe.ſuper uerbo.(poterit.)ibi, (cum ſi-
3 bi tñ naturaliter fructuarius poſſidet.¶†Not.iſtam gl.q̃ vult ex-
preſſe, ꝙ ſi hæres anteq̃ apprehenderit poſſeſſionem rerũ hære-
ditariarum dat licentiam ei,cui legatus eſt vſusfruct. ꝙ poſſeſſio-
nem apprehendat,& utatur,& fruatur,ſed ille hoc faciat,& ſic ac
quirat ſibi nãlem,non per hoc hæres acquirit ciuilẽ : quia hoc nõ
4 facit noĩe hæredis,ſed pro ſuo tñ iure.† Sic in ſiti ſi proprietarius
hẽret ciuilem,& fructuarius eum expelleret a nãli , non perderet
proprietarius ciuilem per eandem rõnem,ut no.per gl.in l.j. in fi.
ſ.vſufru.queãd.ca.quæ eſt ſingularis.Sicut ergo non perdit, nec ꝑ
factũ fructuarius acquirit,non ſic in colono:quia ſi hæres ante ap
prehenſam poſſeſſionem locaret,ſtatim ꝙ conductor apprehen
dit rem,acquirit ciuilem,& naturalẽ hæredi, q̃ nãlem retinet ſibi
corpore ſuo,q̃a noĩe hæredis vr̃ hoc facere,vt ſ.tit.j.l. qui uniuer
ſas.§.ꝙ per colonum.ſm vnum intellectum , & ipſo colono ex-
pulſo dñs perdit ciuilem,ut l.peregre.§.quib.explicitis.eod.ti. ¶In
gl.ibi:(dic ergo.)iſta eſt uera rõ,& in ver. ſe gl. ponit uerũ intellm
huius l. & melius loquitur,q̃ ſeq.gl.q̃ vr̃ ꝯtrariari huic , & in duobus
male loquiẽ.dic ergo concludendo,ꝙ ſi legatarius vſusfruct.nõ-
dum præſtitit cautionẽ,nec poſſeſſionem apprehendit , tunc nec
ſibi,nec hæredi datur actio furti:q̃a neuter prætendit intereſſe,ni-
ſi ſui iuris, & iõ ſeruatur rł'a,quæ eſt ꝙ rei a nemine poſſeſſæ fur-
tum nõ committitur,ut l.j.§.Scæuola.ſi quis teſt.liber eſſe iuſ.fue.
ſiue ſit adita hereditas ſiue non.Si uero præſtitit ſatiſdationem,tñ
non apprehendit poſſeſſionem,nec ẽt hæres, tunc diſpenſaẽ ꝯ illã
regulam per iſtam l.in uer.Sabinus.uſq; ad uer. fi. qui in hoc non
eſt alibi , ꝙ committaẽ furtũ ſoli fructuario,& ipſe ſolus agat , nõ
hæres ꝑꝑ rõnem,q̃ dixi in gl. præcedenti : quia prætendit duplex
intereſſe,& efficiẽ res furtiua,& inuſucapibilis,ẽt reſpectu propric
tatis,cũ prætendat ẽt intereſſe proprietatis.Si uero preſtitit ſatiſda
tionem,& incipit uti frui,& ſic poſſidere,tunc non eſt locus illi re
gulæ q̃ loquitur in re ànemine poſſeſſa:iõ tunc committiẽ furtũ
non ſolum ei,cui ſubtrahiẽ,ſed cuicunq; intereſſe ꝓtendẽti,& cui-
5 libet eorũ datur actio pro ſuo intereſſe,ut in fi.huius l.¶†Sup illo
autẽ articulo,utrum ei,qui non poſſidebat tp̃e furti facti detur a-
ctio furti ꝓ ſuo intereſſe,quia leges in hoc vñr variare, diſtingue,
ꝙ aut ille licèt tunc non poſſideret , aliq̃ñ tñ poſſedit , & tunc ſibi
datur actio,ut l.falſus.§.ſi iactũ.ſ. de furt. Aut nec poſſidebat,nec
vnq̃ poſſedit,& tũc aut facto furis hoc accidit, quod nunq̃ poſſi
dere potuit,& idẽ,ut l.ſiue manifeſtus.§.tandiu.& ibi no.per Bar.
ſ.de cond.fur.aut hoc accidit ex alia cã, & tunc prætendebat du-
plex intereſſe.ſ.iuris ſui,& iuris alterius,cui tenebatur ad cuſtodiã,
& idẽ,vt hic in ver.Sabinus.aut non pretendebat,niſi intereſſe ſui
iuris,& tunc aut licèt non poſſideretur per eum, poſſidebatur ꝑ
alium ad quẽ pertinebat cuſtodia,& idem,ut in fi. huius l. & ff. de
fur.l.hæreditariæ.cum l.ſeq.Aũt per nullum poſſidebatur , & tũc
non agit, ut in d.§.Scęuola.& l.ſi continuatã.§.fi.de ꝓſcrip.uerbis.

LEX XXXVI.

1 *Error iuris qui eſt in perſona tradentis uſucapionem non impedit.*
2 *Quantum ad excuſandum à pęna,uel à maleficio ſufficit quæcunque cau*
ſa,etiam iniuſta.

1 POteſt pluribus. † Error iuris,qui eſt in
pſona tradentis vſuca
pionẽ non impedit.ad hoc allegat Dy. & iſtud colli-
gitur ex fi.huius l.& ẽt ex gl.q̃ incipit.(errore iuris.)ſe
cus in eo q eſt in recipiente,ut ſ.e.l.nunq̃.Et rõ diuerſitatis eſt:q̃a
tradens rem mobilẽ alienam,certat de damno uitando.i.recuſan
do ſe à furto,& pęna eius,& quia ſi haberetur pro ſciente, cõmit
teretur furtũ contrectando rem alienã ꝯ uoluntatẽ dñi,&† quan
tum ad excuſandum à pęna,uel à maleficio ſufficit quęcunq; cã,
ẽt iniuſta,ut l.igitur.de libe.cau & no.per gl.q̃ ſꝑ allega.in l.j. in fi.
mag.gl.ſ.ſi quis ius dicen.non obtemp.Sed recipiens tractat de lu
cro captando.i.de vſucapiendo,iõ requiritur cã iuſta credulitatis
& error iuris nõ eſt cã iuſta.¶Et præmitte ꝙ ad hoc,ut procedat
vſucapio in rebus mobilib. ẽt iure iuſto requirebatur bona fides
non ſolum in recipiente,& uſucapere volente , ſed ẽt in tradente
quia ſi tradens eſſet malæfidei,cõmitteret furtũ,ut ſ.dixi,& ſic res
efficeretur furtiua,& inuſucapibilis,non ſic in præſcriptione rerũ
immobiliũ,in quib.non cõmittebatur furtũ, unde malafides tra-
dentis non nocebat,ſi res non erat uitioſa vitio reali,hodie ſecus,
ut in auth.malæfidei.C.de præſcr.lon.tẽp. lex ergo iſta intendit de
clarare qũo poſſit hoc contingere , ꝙ quis rem alienam mobilẽ
tanq̃ ſuam bona fide,& ſine uitio furti poſſit in alium transferre.

LEX XXXVII.

1 *Longum tempus inducit obliuionem.*
2 *Vitium clandeſtinatis non afficit rẽ uitio reali,ſed perſonali,& quid ope*
retur iſtud uitium perſonale.

FVrtum enim. §.fundi quoq;. Si res cuius
poſſeſſio ciuilis,& nãlis va
cat clandeſtine occupeẽ,nõ afficiẽ per hoc uitioſã ui-
tio reali,ſed perſonali. Et iõ licet occupans non poſſit
vſucapere,uel ꝓſcribere ꝑꝑ ſuã malã fidẽ , ꝑ alium tñ bonæfidei
poſſeſſorem cum ti.poterit ꝓſcribi. Et dr̃ uacare ciuilis, & nãlis,vł
per negligentiã cõmiſſam in recuperãdo nãlem,uel q̃a poſſeſſor
deceſſit ſine hærede,uel per obliuionem q̃ inducit ꝑ lapſum lon.
tp̃is.h.d.cum l.ſeq.& iſte §.ꝑꝑ iſtos modos ſꝑ alleg. maxime ꝑꝑ
1 vltimũ.† q̃a longum tp̃s inducit obliuionẽ,ut no.in l.licèt.C.de ac
quir.poſ.per gl.& no.ſ.ti.j.l.ſi id quod.in prin. Et bñ patet id quod
hic dixi,& in l.præcedenti.ꝙ in reb.immobilib. malafides traden-
tis non nocebat ſingulari ſucceſſori,ſed vli,ſic.ſ.eod.l.ſequitur.§.
2 hæres.†Eſt ergo hic caſus expreſſus in l.ſeq. ꝙ uitium clandeſtini-
tatis non afficit rẽ uitio reali,q cquid dicat gl.in l.vlt.C.de acq poſ.
Sed vitio perſonali ſic,& iſtud vitium perſonale facit ut ipſe non
poſſit vſucapere,& ſic tit.ab aliquo quem ſcit non dñm acquire-
ret,vt ſ.eo.l.non ſolum.§.quod vulgo.in prin. ¶Item operatur,vt
ꝯ ipſum deẽ poſſeſſoriũ recuperandæ non interdictũ,unde vi.ſed
condictio ex l.cum querebaẽ.C.vnde vi.in qua admittiẽ exceptio
proprietatis,ſi offeret ſe paratum incontinenti probare,ut ibi no.
non ſic in interdicto.unde vi. Quod aũt hic dr̃ de negligentia , &
de obliuione declara,ut dixi in l.ſi ideo.§.j.ſ.tit.j.

LEX XXXIX.

SI ſolum. ¶Pone hic caſum , ꝙ quis occupauit
ſolum per vim poſtea ibi ipſe,uł alius
edificauit,deinde ad te peruenit ſolum,& ſuperficies
ti.& bonafide.Certum eſt, ꝙ ſolum non potes præ-
ſcribere:quia eſt affectum vitio reali. An ſaltem ædificium , & dr̃
ꝙ non intel igo verum reſpectu directi dñij,ſed reſpectu vtilis, ſi
poſſedit tanquàm ſuperficiarius,videtur ſecus, quod dic, ut ſ.eõ.
l.nunquam.& ff.in l.cęptam.

LEX XL.

CAeptam. ¶Per hæreditatem iacentẽ vſuca-
pio cępta per defunctum põt cõ-
pleri.& ſine poſſeſſione.h.d. Et etiam per hæredem ,
licèt non apprehenderit poſſeſſionem.vt ſ.e.l.nunq̃.
§.vacuam,& dic ut ibi,ſed nondum cępta non põt incipi ab hæ-
reditate iacente,ſicut nec ꝯ eam,ut ff.e.l.fi.in fi.de his qui pro em-
ptore.verſi.quemadmodum.

LEX XLI.

SI rem mihi ſurreptam. Vitũ fur
ti vł uio-
lentiæ non purgaẽ,licèt res veniaẽ in poteſtatẽ procu
ratoris.h.d.intellige de procuratore generali,ut in gl.
j.Et no.fi.huius l.ꝙ non debemus facere id ex quo reſultat ꝓſum
ptio fraudis,nec etiam interpretari aliquàm l.vel ſtatutum pro ca
parte,ex qua poſſet reſultare captio,ſeu fraus.

LEX XII.

1 *Maritus ſolus non poteſt alienare rem dotalem ſine conſenſu mulieris, & quando, & nu.5.*
2 *Quid econtra ſi mulier alienat rem dotalem ſine conſenſu mariti.*
3 *Differentia, an fiat uenditio per uxorem, uel fiat per maritum.*
4 *Prædium datum inæſtimatum dicitur propriæ dotale.*
5 *Si ipſa mulier uendidit, an poſſit ſoluto matrimonio uendicare.*
6 *Si uendidiſti mihi rem alienam, & ſic non trāſtuliſti dominium, ſi poſtea cōtingat ad te dominiū peruenire, ut quia ſucceſſiſti domino uel alio modo, quia dominus poſtea conſtabat, an confirmetur iſta uenditio, & quid ſi dominus tibi ſuccedat, & nu.8.*
7 *Ius in beneficijs acquiritur ſine traditione.*

CVm vir. Ex iure ſuperueniente authori, cōfir-
maī ius ſingularis ſucceſſoris, ad hoc
ſp alleg. & habet māna difficilem, & continet tria di-
cta. Secūda ibi, quē defuncta. Tertia ibi: (idem iuris.)
Et ſuper primo dicto, nō eſt, niſi vna gl. q̄ incipit. (maxime.) in ver.
alias, q̄ format vnam qōnem. Super ſecundo dicto ſunt aliæ duæ
gl. ſuper tertio nulla gl. eſt. Poſſet ēt dici, ꝙ oēs gl. concernunt ſm
dictū. Et aduertendum, ꝙ tertium, & vltimum dictū in ver. idē iu-
ris debet referri ad proxime precedens, qđ loquitur de cōfirma-
tione, quia ſi fur qui vendidit poſtea ſuccedit dño, confirmatur
venditio licet à principio fuerit nulla. Non aūt ad primū, quod lo
quitur de inualiditate ɔ̄ctus, quia uenditio rei dotalis non valet in
præiudiciū mulieris, ſiue ſit facta ſcienti, ſiue ignorāti rem eſſe do
talem, vt in princi. l. ſed venditio rei furtiuæ tunc non valet, qñ ſit
ſcienti, ſecus ſi ignoranti, vt in l. ſi in emptione. §. item ſi emptor. ſ.
de ɔ̄h. em. quia inualiditas reſultat ex eo, ꝙ emendo rem furtiuā,
iterum committiī furtū per emptorem, & hoc nō eſt, niſi qñ ſcit.
Sed in re dotali inualiditas reſultat ex eo, ne fiat ꝑiudiciū mulieri,
1 & in iſta rō viget ſiue ſciat emptor, ſiue ignoret. † In tex. ibi, (vir.) ſ.
ſolus, & ſine conſenſu mulieris, nā non pōt illi præiudicare, inter-
eſt. n. ſua ne remaneat indotata, & maritus habeat, vnde eā ſuſten
2 tet. † Quid aūt eɔ̄, ſi mulier alienauit rem dotalem ſine conſenſu
mariti? dic idem cum non valeat, nec in preiudicium ſui, nec in ꝑ-
iudiciū mariti, ut C. de iur. dot. l. ſi prædium. cum conſenſu mariti
innuit illa l. ꝙ ualeat, & ita tenet ibi Cy. ſm Ia. de Ra. Contrarium
eſt uerius, vt no. Bar. in l. æſtimatis. in fi. ſ. ſol. ma. & dicit eſſe caſum
in l. fi. ſ. de iur. dot. nec ergo alter ipſorum ſine altero, nec ambo ſi
mul vendere, uel alienare pñt. ¶ † In hoc tñ eſt dña utrum fiat uē
ditio per maritum, vel fiat per vxorem, qa primo caſu qñ fit per
maritū, licet non ualeat uenditio in ꝑiudiciū vxoris, quia non trāſ
ferī dñium, nec vſucapiendi conditio ɔ̄ ipſam vxorem, nec con-
ſtante matrimonio, nec eo ſoluto, ualet tñ in præiudiciū mariti,
quia obligatur ex illo ɔ̄ctu ad eius obſeruantiam. ar. l. & ſi is. C. de
præd. mi. & no. gl. in l. cū lex. ī. de fideiuſſ. & ēt Bar. & Dy. vñr hoc
tenere, & ſic obligaī ad tradendū. & obligaī de euictione, ſi tradi-
tus eſt fundus dot. & fuerit euictus, per vxorem uel hæredē eius,
ſi emptor ignorauerit, ꝙ eſſet dotalis, vt ī. ēt ſubditur. ſed ſi fiat ꝑ
vxorem, cuius fauore ꝓhibeī alienari, non obligaī ad obſeruan-
tiā ɔ̄ctus, qa ex quo prohibita eſt alienatio, cēſeī prohibita oblō,
per q̄ peruenit ad alienationem. arg. in l. oratio. de ſpon. & hoc te-
net Bar. in d. l. cum lex. facit l. ſi ad reſoluendā. C. de præd. mi. Item
in alio differunt, quia ſi maritus vendidit, & iurauit non uenire ɔ̄
tale iurm non valet in præiudiciū mulieris, & ipſo non obſtante
a pōt venire ɔ̄ ad vtilitatē mulieris, ēt iure cano. qa non ualet iurm
in ꝑiudiciū alterius, q̄ iurantis, vt in c. ij. de pac. li. 6. & not. in l. cum
qs. §. Titia. de leg. 3. per Bar. & Bal. in l. j. vel ij. de inoff. don. ſed ſi ip
ſa mulier uenderet, vel conſentiret, & iuraret non ɔ̄uenire, non
poſſet poſtea uenire, cum iurm poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis
æternæ, & non præiudicat alteri, niſi mulieri, vt in c. licet mulieres
de iureiur. li. 6. & eo. ti. in c. cum contingat. Poſſet tñ dici, ꝙ ſi ma-
ritus in hoc non conſentit, poſſit uenire ɔ̄, ēt ex perſona mulieris,
4 qa iurm illius non pōt ſibi præiudicare. ¶ † In tex. ibi (predium.) ſ.
inæſtimatum, & tunc eſt proprie dotale, ſi aūt eſtimatum tali eſti
matione, q̄ faceret alienationem, poſſet alienari ēt ſine ɔ̄ſenſu mu
lieris. C. de rei vxo. act. §. & cum l. in fi. Si aūt tali q̄ non faceret em
ptionem, poſſet cū conſenſu mulieris, & nō aliter, & iſte eſt caſus,
qui non eſt alibi in l. ſi æſtima. ſ. alleg. Quid aūt in reb. mobilib. da-
tis in dotem, dic vt no. in auth. ſiue a me. C. ad Velle. & in l. j. ſolu.
ma. ¶ In tex. ibi. (venditio non ualet.) ſ. quantum ad præiudicium
mulieris. Vnde non transfertur dñium, licet maritus ſit dñs. ita di-
cit tex. Inſtitu. quib. alie. licet. in princ. nec vſucapiendi conditio, in
qua requiritur titu. & hic non adeſt, cum uenditio ſit nulla. Et ꝓꝑ
hoc fuit poſita iſta l. in hoc tit. & probatur expreſſe in l. ſi fundū. ſ.
de fun. dot. licet ſi vſucapio fuiſſet incepta anteq̄ efficeretur dota
lis, poſſet poſtea finiri, & compleri, ut ibi hr̄, & hoc vr̄ uerū, ꝙ nō
transferatur vſucapiendi conditio ɔ̄ mulierem, tam conſtāte mr̄i
monio, quo caſu non eſt dubiū, cū ipſa mulier poſſit agere & ſic
nec ſibi debet præſcriptio currere, q̄ ēt ſoluto mat. & hoc de pſc.
lon. temp. ſed longiſſimi bñ poſſet incipere ſolu. matr. cū in illa nō
requiritur ti. Sed ɔ̄ prædicta vr̄ textus, qui multum facit me dubi-
tare in lege in reb. circa fi. C. de iure dot. ubi tex. innuit expreſſe, ꝙ
ſoluto matr. bñ poſſit currere præſcr. long. tem. Sed dic ꝙ non lo
quitur in fundo proprie dotali, ſed quaſi dotali, quia fuit traditus
eſtimatus tali eſtimatione q̄ facit emptionem, nam nihilominus
ſolu. mat. mulier pōt ipſum vendicare vtili rei ven. aduerſus q̄, vti
lem pr̄ currere pſcr. long. tempo. Sed hic qñ fuit ineſtimatus, quo
caſu uendicat directa rei ven. & aduerſus illam non currit illa præ
5 ſcriptio. tene menti, quia eſt vtile. † An aūt ſi ipſa mulier uendidit,
poſſit ſolu matr. uendicare? dic ꝙ ſic, vt no. Inſtit. quib. alie. licet. in
principio. Quantum aūt ad maritum uendentem, bene tenet uē-
ditio, ut obligetur ad obſeruationem ɔ̄ctus, ſiue emptor fuerit
ſciens ſm Dyn. & Bart. ut ſ. dixi, ſed vt teneatur de euic. non, ſi fuit
ſciens, ſecus ſi fuit ignorans, vt in l. fundum ſciens. C. de euict. ſunt
n. iſtæ actiones diuerſæ, & ad diuerſa competunt, & à prima qua
tenetur obſeruare ɔ̄ctum liberaī eo ipſo, ꝙ rem tradidit, ut no. in
auth. ſacra. C. ſi aduerſus uendi. & c. cum poſtea res euincitur re-
ſuſcitatur noua oblig ut not. in l. cum plures. in fi. ſ. de euict. per gl.
Sed opponiī ɔ̄ id quod ſ. dixi, ꝙ ɔ̄ mulierem non currit vſuſfr. vel
præſc. long. temp. ex eo quia venditio eſt nulla. Nā ſufficit uendi-
tio putatiua interueniente iuſtiſſimo errore, ut ī. tit. ij. l. quod vul-
go. & hic vr̄ interuenire, ſi ignorabat rem eſſe dotalē. Sol. ɔ̄rium
procedit in his, quæ non ſunt à iure prohibita alienari, alias ſecus,
per hanc l. quod no. diligenter, & per l. vbi lex. ſ. eo. cū ſua gl. ¶ Itē
opp. ꝙ non valeat, ēt quantum ad maritum, ut teneatur ad obſer-
uantiam ɔ̄ctus, & ſic ad tradendū, vt ſ. dixi, vt no. in l. cum dotalē.
ſ. de teſt. mili. ergo &c. ut in l. ſi in emptione. ſ. de ɔ̄h. empti. Sol. q̄-
dam ſunt de quibus non eſt commercium ſimpliciter, quia non
pñt ſubijci dñio alicuius, & in illis procedit ɔ̄rium, quia non valet
uenditio quantum ad hoc, ut uenditor obligetur ad obſeruantiā
ɔ̄ctus, etiam ſi emptor fuit ignorans, vt eſt liber homo; aut ſacra
res, bene tñ obligatur ad intereſſe ſi uēditor fuit ſciēs, & emptor
ignorans, ut l. qui officij. §. j. eo. titu. Quædam ſunt in quib. non eſt
commercium nō ſimpliciter, ſed ſm quid, vt fundus dotalis, qui
non poteſt ſubijci dñio alterius, q̄ ipſius viri conſtante matrimo
nio, & in illis procedit, quod dixi, quia ualet ɔ̄ctus quantū ad hoc,
ut uenditor obligetur ad obſeruantiā eius, & ſic ut poſſit cōpelli
ad tradendum, ſiue emptor ſciuerit, ſiue ignorauerit, ut hic ſm in
tellectum Dy. coniuncta d. l. ſi is qui. C. de prædijs minorum. ſed
quantum ad hoc, vt ɔ̄hatur obligatio. de euic. diſtinguitur, an em
6 ptor fuerit ſciens, an ignorans, ut ſ. dixi. ¶ † Vltimo in iſta l. ueniūt
examinādi duo articuli. Primus eſt, ſi vendidiſti mihi rem alienā,
& ſic non tranſtuliſti dñium, ſi poſtea contingat ad te dñium per
uenire, ut quia ſucceſſiſti dño, uel alio modo, quia dñs poſtea cō
ſtabat, vtrum confirmetur iſta uenditio, ut acquiras dñium, de
quo loquitur iſta lex, & ēt gl. ſuper verbo, (cōuenit.) quæ format
quatuor ɔ̄ria ɔ̄ tex. ꝙ non confirmetur. ¶ Et in iſto arti. dic breui
ter, ꝙ aut ad te peruenit dñium ex cauſa de præterito, & tunc cō
firmatur uenditio, tam quantum ad agendum ſi non poſſideo, q̄
etiam quantum ad excipiendum, ſi poſſideo, & quantum ad trāſ
ferendum in me dominium ſine noua traditione. ¶ Puta, ſi legata
erit tibi res ſub conditione, & pendente conditione illam mihi vē
didiſti, deinde conditio extitit, licet. n. conditio nō trahatur retro
in ultimis uoluntatibus, in l. j. §. j. ad Silla. tñ uenditio confirmatur,
vt ſ. dixi, arg. in l. proinde. ſi cer. peta. & ī. de caſtren. pecu. l. pen. §. fi.
& licèt Bar. hic uideatur diſtinguere vtrum cauſa, quæ nūc ſuper-
uenit, retro fingatur interueniſſe, vel non; ego in hoc non facio
uim, ſed ſolum in hoc, utrūm ex cauſa de præterito, uel non. Si āt
non ex cauſa de præterito, tunc aut quæritur, an confirmetur q̄-
tum ad exceptionem, ſi poſſideo, & dicas ꝙ ſic, ut l. illicitæ. de re-
bus eorum, etiam ſi non intereſt tua, ꝙ confirmetur, quia mihi
non ſis obligatus. ut in l. j. in fi. prin. ſ. de pig. Aut quantum ad agē-
dum, ſi non poſſideo, & tunc aut non intereſt tua, ꝙ confirmeī,
quia non es mihi obligatus, & non confirmatur, ut d. l. j. in princi.
de pigno. Quod autem ſ. dixi, confirmari quantum ad excipien-
dum, ſi non intereſt, fallit in libertate data à non dño, quia ſicut
difficilius reuocatur, ita difficilius confirmatur. Et iſte eſt caſus in
l. ſi ſeruo. ſ. qui & à quib. de qua gl. circa fi. ſuper uerbo, (cōuenit.)
opponit. Aut quæritur, an confirmetur non quantum ad excipiē
dum vel agendum, ſed quantum ad hoc, ut ius ſuperueniens tibi
transferatur in me, ſine noua traditione, eo caſu, quo tua intereſt
confirmari, tunc aut erat tale ius ad cuius tranſlationem require
batur traditio, ut ius hypothecæ, & illud transfertur, ut in l. rē alie
nam. in prin. de pign. act. quia ibi quis obligauit rem alienam igno
ranti, & ſic tenebatur ɔ̄ria pignoratitia, ut l. tutor. §. j. eo. titu. unde
intererat ſua confirmari, & erat tale ius in quo non requirebatur
traditio, vt in l. j. de pig. act. Sed in l. de pig. pignorauit ſcienti, ꝓ hoc
videtur ꝙ ſi eps̄ electus ante confirmationem, contulerit benefi
cium, & poſtea ſequatur confirmatio, ius in bñficio transferaī in

eum

A D D I T I O.

a ¶ Vtilitatem mulieris. In hoc articulo vide Sign. de Mediolan. conſi. xli. Fed. de Senis conſi. 291. Alex. conſi. 109. 4. lib.

a eum cui facta fuit collatio,ᵃ† qa ius in beneficiis acquirit̃ ſine tradi
7 tione,in c.ſi tibi abſenti.& ius conferendi ſuperuenit in epõ ex cã
de ꝑterito.ſ.ſuus electus,vñ licet añ confirma. non hẽret ptãtẽ ꝯ-
ferendi,& ſic ex collõne fcã tunc,licet q̃ſitũ fuerit ius, tñ per ſup-
uenientiã iuris ꝯferendi vr̃ transferendi ius ſine alia collõne, per
hoc no.in ꝯtriũ facit c.noſti.de ele.vbi collõ facta añ ꝯfirmationẽ
reuocat̃.Sed iõ ibi reuocat̃,qa de iure non potuit fieri ꝯfirmatio
cũ eſt priuatus ex eo ꝙ ante ꝯfirmationẽ adminiſtrauit ut ibi, &
in c.auaritiæ.ſed ſi ꝯfirmatio ſequeret̃ de gr̃a,procedit qđ ſ.dixi,ꝙ
collõ confirmaret ꝑ id qđ dixi.Aut erat tale ius, ad cuius tranſla-
tionem requirebat̃ tradõ,vt eſt dñium,& tunc aut tꝑe,quo uen-
didiſti nullo mõ eras dñs,& tunc licet poſtea efficiarisᵍ, illud ius in
me non transfert̃ ſine noua tradõne, ſed per hoc efficit̃ vt habeã
publicianã ꝯ te,ſicut habebã ꝯ aliũ,& eſt caſus ſpãlis in quo publ.
dat̃ ꝯ dñm,vt l.ſi à Titio.ſ.de rei uend.& l.apud Celſũ.§.ſi a Titio.
j.de doli.exce.& ita voluit intelligere iſtũ tex.gl.hic ĩ fi.licet illas ll.
non alle.Tu dic,ꝙ illæ loquunt̃,qñ non eras dñs tꝑe venditionis.
Si aũt eras dñs,ſed reuocabiliter,tunc loquit̃ iſta l.quia ſi ex poſtfa
cto efficiaris irreuocabiliter confirmatur ſimpliciter, vt hic dr̃
in tex.ẽt quantũ ad hoc,vt dñium ipſo iure in me transferat̃ ſine
noua tradõne,& ita iſtũ tex.intelligo quicquid dicit Bart.q uř ſeq
gl.¶Scđs paſſus eſt,q d iuris,ſi dñs tibi ſuccedat, & ſic incipiat mi-
hi teneri,ſicut tu tenebaris,ꝗn cõfirmetur mea emptio? & in h.d.
ꝙ aut q̃rimus quantũ ad finẽ agendi ꝯ te,ſi non poſſideo, aut q̃-
tum ad finẽ excipiendi,ſi poſſideo. Primo caſu ꝯfirmat̃ in duob.
caſib.Primus eſt,ſi uendidiſti illã rem noĩe dñi, qa tunc tenet̃ dñs
tibi ſuccedens illam uendõnẽ ratã hr̃e,vt j.rẽ ra.ha.l.fi.in princ.&
l.ſolutũ.§.ſolutã.de pig.ac.Scđs caſus eſt,ſi dñs ueniendo ꝯ redar
gueret te,cui ſucceſſi,de mendatio,ut quia uendidiſti rẽ vt tuam,
hoc expreſſe dicto,vt l.rem alienam.in fi.eo.ti.alias non cõfirmat̃
vt d.l.rẽ alienã.§.j.Scđo caſu quantũ ad effectũ excipiẽdi,ſi ille eſt
hr̃s tuus ſine confectione inuentarij, confirmatur in totũ, ſed ſi
inuentario ꝯfecto,confirmat̃ quatenus ex hr̃ditate tua lucrat̃, ꝑ
ea q̃ hñr in l.cũ à matre.C.de rei uen.& in l.fi.§.in cõputa de iu.de
li.¶In gl.ſu ꝑ uerbo.(conuenit.)ibi,(uel non conualeſcit.) de rigo
re iur.iunge iſtã ſol.cũ præcedenti,& dic, ꝙ nõ ſuperueniente ali-
qua iuſta cã,non confirmat̃ ſolo tractu tꝑis, ꝙ à prin. non valuit,
vt in l.q̃ ab initio.de reg.iur.ſed ea ſuperueniente confirmat̃ de æ-
quitate,non de rigore,& ita intellr̃ hic,ſupplendo tñ ex his q̃ ſ. dixi.
¶In gl.ibi ſol.quod ibi dicit non abeſſe.Iſtã ſol.vr̃ ſequi Bar. ſed uř
ꝯ mẽtem illius l.iõ dic,ꝙ ibi uenditio fuit erronea, qa fuit facta ab
illo qui putabat ſe hr̃dẽ tanq̃ ab hr̃de,cum adhuc non eſſet, iõ li-
cet poſtea fiat,non confirmatur.Et ita eſſet hic,ſi iſte maritus pu
tabat vxorẽ mortuã,& ſe fuiſſe lucratũ dotem,cum non eſſet,nã
licet poſtea lucraret̃,non recõualeſceret.ar. illius l. ſed hic nõ fuit
erronea,qa tꝑe uenditionis ſciebat ſe adhuc nõ fuiſſet lucratũ, &
ſic non deficit ꝯctus in intentione uendentis. ¶In gl.ibi,(aliud in
his ꝯctib.) ſupple,in quib.uenditor obligat̃, & ſic iſta glo.expreſſe
ſentit id qđ dicit Dy.ꝙ hic iſte maritus uenditor obliget̃,licet ſim
plr̃ text.dicat. (non ualere venditionẽ.) & probat̃ in d.l.ſi is.C.de
p̃d.min. Sed certe iſtud non vr̃ in aliquo releuare ſaltem eo caſu
quo emptor ſciuit rẽ eſſe dotalẽ,qa uenditor tradendo liberat̃ ab
illa obligatione,qua tenebatur ſeruare ꝯctum,cum non tenet̃ ni-
ſi ad tradendum rem,nõ ad transferendum dñium, vt no.per gl.
in auth.facta.C.ſi aduerſus uenditionem. neç tenet̃ de euictione
re euicta ꝑꝑ ſcientiam emptoris,ergo non intereſt venditoris. ꝙ
iſta uenditio confirmet̃,ſicut nec in l.ſi ſeruo.alle.in gl.ſol.ꝑꝑ hoc
ergo reſtringo iſtũ ſ'm caſum in uer.qua defuncta,&c.ſolũ ad ca-
ſum,qñ venditor de euictione tenebat̃,ut quia emptor fuit igno
rans,vel ſi fuit ſciẽs,fuit ſtipulatus de euictione, al's nõ video qũo
poſſit rñderi ad iſtud ꝯtriũ,qa nõ ꝯfirmaret̃,ſicut nec ĩ d.l.ſi ſeruo.

ADDITIO.

a ¶Collatio.Sed quid ſi tempore electionis,& collationis erat inhabilis, & tempore confirmationis habilis,an collatio teneat,ſol.ne,vt per Cal.cõſ. j.de elect.

LEX. XLIII.

1 *Bona fides hæredis non prodeſt,ſi in defuncto fuiſſet mala fides.*
2 *Quid in mala fide ſucceſſoris ſingularis.*

HAeres eius. In vſucap.inchoanda per hęre
dem mala fides eius nocet, ſe-
cus in inchoata per defunctũ. h.d. rõ huius ultimi di-
cti eſt,qa reputatur eadẽ perſona cum defuncto, &
iõ ſicut in ipſo defuncto qui inchoaſſet vſucapere malafides ſup-
ueniens non interrumperet vſucapionem.ut l.j.C.de vſuc. tranſ
for.ita & ſuperueniens in perſona hæredis, quia non cenſet̃ muta
1 ta pſona,ſed de iure cano.hodie ſecus,vt in c.ij.de reg.iur.†.Sic eꝯ
bona fides hæredis nõ prodeſſet,ſi in defuncto fuiſſet mala fides,
vt ſ.eo.l.ſequitur.§.hæres.attendit̃ ergo bona, vel mala fides de-
2 functi,non autem hæredis.†Sed in ſucceſſore ſingulari nõ ſic, qa
non reputatur per oĩa eadem perſona, & iõ ẽt in vſucapione in-
choata per authorem mala fides ſucceſſoris ſingularis non noce
ret,& impediret actionẽ fieri, & vſucapionem compleri, vt j. ꝑ
empt.l.ij.§.ſi eam rem,& iſto caſu debet intelligi l.Pompo.in fin.ſ
ti.j.de qua gl. oppo. hic,& econuerſo mala fides authoris nõ no
ceret ſucceſſori ſingulari iure iſto,vt ſ.eo.l.quare.ver.ſed ſi alij.ni-
ſi forte in legatario,qui licet forte ſit ſucceſſor ſingularis,tñ vr̃ idẽ
in eo,ꝙ in hærede,vt ſ.eo.l.id quod tꝑs.§.fi.quod no.ſing.Sed in
vſucapione inchoanda per ſucceſſorem non diſtinguit̃ ſucceſſor
vl'is,uel ſingularis per iſtum text.in prin.Nam ſi mala fides hære-
dis ſibi nocet non obſtante bona fide defuncti, multo magis no-
cet ſingulari ſucceſſori.Et adde hic quod no.per gl.ſ.tit.j.l.Pomp.
§.quæſitum.quæ incipit.i.(ut interrumpatur.)

§.Patrem vſu. In quæſitis per filiumfa. tã mala fides
eius q̃ etiam patris impedit vſucapio-
nem inchoari.h.d.& legitur duob.mo.primo,ꝙ ſi filius emit ſuo
noĩe,uel ſimpliciter, ꝙ idem eſt, & tunc de mala fide ſua clarum
eſt,ꝙ impedit.Sed mala fides patris,ita demum impedit, ſi manda
to patris expreſſo emit,vel etiam patre præſente,& tacente. & af-
fuit mala fides ab ipſo prin.Si autẽ patre ignorante,uel ẽt ex poſt-
facto ſuperuenerit mala fides patris, non hẽret nocere, per ea q̃
hñt j.pro emp.l.2.§.Celſus.cum ſeq.& hoc uoluit gl.hic,in princ.
& in uer.ſuperueniens.n.Et plenius not.in l.cum mancipium.ſ.de
ædil.edic ubi uide bonam gl.& magiſtram.Secundo modo,legit̃
ꝙ emit noĩe patris,& tunc de mala fide patris non eſt dubium,ꝙ
impedit,ſed ꝙ mala fides filij impediat, hoc quidam non conce-
dunt,ut hic gl.in uerbo,(ſed quidam.)Doct.ꝯ,ſi filius non habuit
mandatum de certa,& determinata re, ſed generale, & hoc caſu
poteſt procedere iſta lec.hic ut in glo.uer.item ſi patris,ſecus ſi de
incerta,& de indeterminata re,& ita poteſt procedere opi.illorũ.
quod dic ut plenius habetur in d.l.cum mancipium.

LEX XLIIII.

1 *Per filium putatiuum non acquiritur vſucapiendi conditio, ſed per ſeruũ putatiuum.*
2 *In his quę multũ frequentantur propter publicam utilitatem aliquid ſtatuitur quod non ſtatueretur, ſi non ita frequentarentur.*
3 *Creditores ſi faciunt capi ſuos debitores tanquam ſuſpectos, & fugitiuos præſtito ſolo iuramento de ſuſpitione, & non facta fide ꝙ cã ſuſpicionis de nouo ſuperuenit quid fieri debet, & ſi contra unã capturã opponatur ꝙ non ualeat, an debeat admitti querela.*

1 IVſto. †Per filium putatiuum non acquirit̃ uſu-
capiendi condõ,ſed per ſeruum putatiuũ.
h.d.Dy.Et no.hanc l.pro monachis putatiuis ꝙ non
acquirũt monaſterio:quia magis comparãtur filijsf.
q̃ ſeruis,cum non ſint ſerui,niſi quo ad Deum,& non acquirunt
ratione poſſeſſionis,cum monaſteriũ,vel Abbas ipſum non poſ-
ſideat,ſed ratione ſubiectionis,uel obedientiæ.Sed ſeruus acqui-
rit rõne poſſeſſionis quæ põt cadere etiam in putatiuo ſeruo, ut
2 hic,& ſ.tit.j.& l.j.§.ſed per eum.& §.per ſeruum qui in fuga.†No.
ẽt tex.hic circa fi.ꝙ in his quæ multum frequentantur ꝑꝑ publi-
cam utilitatem aliquid ſtatuitur,quod non ſtatueretur, ſi non ita
3 frequentarentur,quod facit ad multa. † Pone enim,ꝙ creditores
faciunt capi ſuos debitores tanq̃ ſuſpectos, & fugitiuos præſtito
ſolo iur̃o de ſuſpicione,& non facta fide, quod cã ſuſpicionis de
nouo ſuperuenit,quod fieri debet,vt in l.ſi creditorem. de priuil.
cred.Certè ſi ꝯ unam capturam opponatur,ꝙ non ualeat,vr̃ ꝙ
non debeat admitti querela ꝑꝑ frequẽtem uſum, & ne multæ ca
pturæ irritentur.arg.hic,& ſic de ſingulis.

§.Conſtat. ¶Vendens rem alienam præter voluntatẽ
dñi,transfert dominium,ſi tempore tradi-
tionis domini voluntas adeſt.h.d.

1 *Quantum ad bonam fidem, tam inſpicitur initium poſſeſſionis in re principali, quàm in illa quæ ex ea deſcendit.*
2 *Duo caſus in quibus malafides non impedit uſucapionem inchoari.*

1 §.Et Si poſſeſſionis. †Quantum ad bonã fidẽ,
tam inſpicitur initiũ poſſeſ
ſionis in re principali,q̃ in illa quæ ex ea deſcendit. h.d. Et primo
loquitur in illa quę ex ea deſcendit,uſque ad uer.(idem in ſeruo.)
2 ſecundo de ipſa re principali.†Et ſic not. hic duos caſus in quibus
mala fides nõ impedit uſucapionem inchoari, licèt rl'r ſit ꝯtrium,
& ſ.l.proxi.in prin.Et ratio primi caſus eſt hic. propter bonam fi-
dem quæ fuit à prin.in ipſa re principali, & propter continuatam
poſſeſſionem eius.Ratio autem ſecundi ꝓcedit ex fictione poſt-
liminij q̃ fingit iſtum ſeruum reuerſum nunquam fuiſſe captum,
vnde licèt uſucapio quæ cœperat ante capturam, fuerit interru-
pta,& nunc poſt reuerſionem habeat incipere noua,non attendi
tur mala fides,quæ nunc eſt,ſed bona fides quæ fuit illa, regulari-
ter ſecus,quia inſpicitur initium nouæ poſſeſſionis, ut ſupra eod.
l.ſi is qui.§.penult.& infra pro emptore.l.qui fundum.§.qui bona
fide.

§.Nondum. ¶Tꝑs quo iacet hæreditas computat̃ in
vſucapione cępta per defunctum,uel ẽt
per ſeruum hęreditariũ iacente hæreditate ex cã peculiari.h.d. Et
ſic licèt gl.utrunq dictum huius §.intelligat in vſucapione cœpta

in vita defuncti, & dicat, ꝙ iacente hr̃ditate, nõ poteſt incipere ꝑ ſeruum, vt j. eo. l. fi. iſtud eſt verum, qñ non ex cauſa peculiari aliàs ſecus vt j. de captiuis. l. pen. & j. ea. l. §. fi.

§. Filiusfa. Qui putat ſe nõ vſucapere poſſe, cũ poſſit iuſto errore ductus, nihilominus vſucapit iſpecta veritate, non falſa opin. Item ad vſucapiendũ ſufficit putatiua traditio interueniente iuſtiſſimo errore, licèt facta non fuerit, & ſic eſt caſus in fin. cũ gl. ſ'm eius intell'm, de eo quod no. gl. s. e. l. Celſus. ꝙ ſicut ſufficit putatiuus tit. ita ſufficit putatiua traditio, requiritur tñ iuſtiſſimus error, vt colligit̃ hic in fi. dũ dicit. (non leui.) licèt in tit. aliqñ requiratur iuſtiſſimus aliqñ ſufficiat iuſtus, quod dic vt l. Celſus. & iſtũ tex. alleg. Doc. pro illa gl. & ideo gl. ſuper verbo. (non leui.) dũ dicit, (idem ſi leui ſ'm Hugo.) reprehẽditur per omnes, immo requiritur iuſtiſſimus error.

1 *Licèt per uſucapionem triennij quis acquirat dominium, ius tamẽ hypothecæ uel uſusfructus alteri competens non extinguitur.*

2 *Vſusfructus q eſt ius ꝑſonale, & debetur à re perſonæ quaſi poſſeſſio retinetur ꝑ ipſam perſonã, quæ habet aĩum, q põt eſſe cõtinuus, licèt actus eius corporalis ſit diſcontinuus, & ꝙ poſſit ꝑ̃ſcribi, ſicut res corporalis.*

1 **§. Non mutat.** †Licèt per vſucapionẽ triẽnij qs acquirat dñium, ius tñ hypothecæ, vel vſusfructus alteri copetẽs nõ extinguitur. h. d. Et pone caſum, ꝙ rẽ meã mobilẽ, puta ſeruũ alteri obligaui, vel in eo vſumfructum conceſſi, poſtea tu emiſti hũc ſeruũ à Titio bonafide, & vſucepiſti, licèt acquiras dñium, & ſic ius meũ extinguatur, nõ ſic extinguitur ius creditoris, vel vſufructuarij, & ſic acquiris dñium cũ ſua cã. Sed an habeã aliquod remediũ ad recuperandũ à te rẽ illã, vr̃ ꝙ ſic. ſ. vt ſoluã creditori, qđ ſibi debet̃, & faciã cedi hypothecariã, ſicut. n. ille poterat à te auocare, niſi ſibi afferres, qđ ſibi debebat̃, ita & ego ceſſionarius, de hoc no. in l. vſucapio. C. de pig. s. de pignori. l. j §. cũ prædiũ. dic, vt ibi, qa hoc nõ eſt ſimpl'r verũ, licèt Ang. hoc teneat hic. Nã & ſi tu illi creditori ſolueres, vt rẽ liberares, qa ẽt liberas me ab actione perſonali, vr̃ ꝙ haberes ꝯ me act. neg. geſt. ergo mihi nõ teneris ſoluere, cũ ſi illi ſoluiſſes à me recuperares, hoc tñ non dico ꝓ certo, quia hoc nõ facis principaliter aĩo gerendi negotiũ meum, ſed tuũ, tñ gl. propter aliã rõnẽ in l. præal'e. impugnat hanc practicã, & tenet, ꝙ non poſſit fieri iſta ceſſio. ¶ In gl. ibi. s. de ſerui. l. ſeruitus. Iſta reprehenditur per Doct. quia aliud in ſeruitutib. prędialib. quę debẽtur à re rei & ſic nõ dñr quaſi poſſideri per perſonam, ſed per rẽ, quæ non hẽt animũ, vt s. quemadmodũ ſeruitus amittat̃. l. qui fundũ. Et ideo ſi habẽt cãm diſcontinuã, quia ad earũ vſum requirit̃. factũ hoĩs, cũ illa quaſi poſſeſſio cõtinuè interrũpat, nõ ſufficit ad præſcribẽdũ, & ideo requiritur tñ tp̃s, cuius contrarij memoria non exiſtat, non tñ dñr præſcribi illo tp̃e, ſed acqruntur ex quadã ficta conceſſione quæ fingitur à iure interueniſſe, vt l. hoc iure. §. ductus

2 aquæ. j. de aqua quoti. & æſti. Sed in † vſusfructu qui eſt ius perſonale, & debetur à re perſonæ, quaſi poſſeſſio eius retinetur per ipſam perſonã, quæ hẽt animũ, qui põt eſſe cõtinuus, licèt actus corporalis ſit diſcõtinuus. Et ideo dr̃ quaſi poſſeſſio continuam habẽs cauſam, & per ꝯns põt præſcribi, ſicut res corporalis, vel lõgo tp̃e cũ tit. ut l. fi. in fi. C. de pręſcr. l. on. temp. vbi eſt caſus ſ'm verum intellectũ, licèt alij aliter intelligant, ꝙ in l. ſi ego. in prin. de publi. vel ſine ti. longiſſimi temp. ſicut dñium cũ ſit pars dñij, hoc not. Cy. ſ'm Pet. in l. ij. C. de ſerui. & aqua. & per Dy. in regula malefidei. in quinta quæſtione, de reg. iur. in ſexto.

§. Eum qui. In quæſitis per ſeruũ, vel filiũ ex cã peculiari, patre, vel dño exiſtente penes hoſtes, põt incipere, & finiri vſucapio pẽdẽte captiuitate, ſiue reuertat̃. & tunc cẽſetur capta, & finita fictione poſtliminij, ſiue moriatur, & tunc fictione l. Corne. tunc tñ filius cenſeret̃ vſucepiſſe ſibi. h. d. Seruus verò cẽſeretur vſucepiſſe ipſi hæreditati, vt in l. pe. j. de cap. quicquid dicat hic gl. fi. Sed ſi dñs eſt reuerſus ipſe vr̃ incepiſſe, & finiuiſſe pro ſe ipſo mediante aĩo & corpore ſerui. Verè tñ pendente captiuitate non põt dici capta, vel finita, qa non ſuberat perſona, quæ poſſet poſſidere, & cui poſſet acquiri, ſed eo reuerſo intelligitur vſucepiſſe, vt s. l. ſi is q pro emptore, vernã ſi dñs. in uerbo intelligit, ꝑ quẽ ibi hoc tenet Bart. reprobando gl. quæ eſt hic ſuper verbo (inchoari) in fi. tene primã op. Hugoli. recitatã in gl. hic. ¶ In tex. ibi. (vſucaptũ diceretur, poſſeſſum foret.) i. diceremus, ꝙ eſſet vſucaptũ, oporteret dicere, ꝙ ẽt eſſet poſſeſſum, ut s. eo. l. ſine poſſeſſione. ſed hoc nõ poſſumus dicere in his, quæ acquirũtur nõ ex cã peculiari, quia in illis poſſeſſio ciuilis quę creat vſucapionem, non retinetur aĩo ſerui, ſed ꝓprio, licèt nãlis retineatur corpore ſerui, ſed durante captiuitate iſte nõ habeat animum poſſidendi, nec fingitur habuiſſe, qa per fictũ animũ non retinetur poſſeſſio, ergo neceſſariò ſequitur quod non vſucapit, non ſic in his, quæ ex cã peculiari, in quibus retinet̃ poſſeſſio ciuilis animo ſerui, q eſt uerus, & ideo ipſo reuerſo benè poteſt fingi retenta per eũ, qa nõ fingitur retenta per animũ fictum. Sed eſt verum, ut plenè dixi s. eo. l. ſi is qui pro emptore.

L E X   X L V.

1 *Loca publi. iur. gen. quæ occupanti cõcedantur longo tp̃e poſt occupationem non præſcribuntur, quominus ceſſante occupatione redeant in priſtinam cauſam, & iterum concedantur occupanti.*

2 *Si aliquis in flumine publico nauigabili ædificauit molendinũ, & ſic occupauit aquam ad vſum, & fuit per conſequens effecta ſua, ſaltem quantũ ad uſum, an poterit alius ædificare molendinum in parte ſuperiori.*

3 *Quid ſi illud molendinum fuerat impetu aquæ deſtructum.*

3 *Quantum ad hoc, ut quis faciat aquam ſuam, ſaltem quantum ad uſum, an ſufficit occupatio, an uerò requiratur præſcriptio.*

1 **PRæſcriptio.** †Loca pub. iur. gen. quæ occupãti cõceduntur longo tẽpore poſt occupationẽ non pręſcribuntur, quominus ceſſante occupatione redeãt in priſtinã cãm, & iterũ cõcedant̃ occupanti. h. d. iſta notabilis, & ſingularis lex & eſt pul-

2 cher caſus. ¶ †Et ꝑ iſtã l. cũ gl. ſuꝑ uerbo (aut) quæ exponit, aut, ꝓ &, determinatur qõ pulchra, quã habui hic de facto, quia in flumine publico nauigabili quis ædificauit molendinũ. & ſic occupauit aquã ad uſum ſuũ, & per ꝯñs fuit effecta ſua, ſaltẽ quantũ ad uſum, ut per aliũ uolẽtẽ ædificare molẽdinũ in parte ſuperiori, nõ põt ſibi auferri, iuxta no. in l. ſi quis ex argẽtarijs §. initiũ. per gl. s.

2 de eden. & in l. quominus. de fluminib. ¶ †Pone quòd illud molendinũ impetu aquę fuit deſtructũ, & ꝑ longũ tẽpus extitit ſic deſtructũ, alius uolebat ædificare molẽdinũ in parte ſuperiori, ille, cuius fuerat molendinũ primũ, prohibebat ſibi dicendo, ꝙ non poterat auferre ſibi cõmoditatẽ dictæ aquæ in caſu, quo uellet molẽdinũ reficere. Certe ſi fuit adeo deſtructũ, ꝙ nihil remanſit, & flumẽ rediuit in priſtinã formã, ut hic, in uerbo. (funditus.) & ille cuius erat dereliquit, quia neglexit reficere ꝑ longũ tempus cũ poſſet, nec aliqua ſigna apparerẽt, ꝙ uoluerit retinere, ꝑdit uſum aquæ. & nõ põt illũ ꝓhibere. Et dicit Bar. quòd ſufficiat annus, ut dicatur neglexiſſe, uel ſaltẽ dic, ꝙ ſufficit bienniũ. prout in ſimili not. ꝑ eundẽ in eo, q obtinuit tenutã, & neglexit facere executionẽ fieri s. de dã. infect. l. ſi finita §. pe. & ita ponit Bar. ĩ l. quominus. in xv. q. j. de flu. & ẽt tãgit hic, & dicit ſe habuiſſe de facto. Eſt ergo ꝯſiliũ, ꝙ ipſo dirupto incõtinẽti proteſtet̃, ꝙ nõ intẽdit hr̃e locũ pro derelicto, ſed ꝙ reficiet cũ primũ poterit, & ꝙ ibi ponat aliquos palos, ul' ſigna ad hoc oſtẽdẽdũ ſ'm Ang. dicit ẽt idẽ Ang. ꝙ licèt talia loca publica ꝑ longũ tp̃s nõ ꝑ̃ſcribant̃, ut hic, ꝑ̃ſcribũtur tñ longiſſimo tp̃e, cuius ꝯ̃riũ memoria nõ exiſtit ꝑ tex. cũ gl. in l. uſum aquæ. de aquæ duc. lib. xj. Et ideo dixit, ꝙ Veneti præſcripſerunt tanto tp̃e gulfum maris, ſed ſalua pace ſua nõ benè in

4 telligit † qa quãtũ ad hoc, ut faciat qs aquã ſuã ſaltẽ quãtũ ad uſũ, nõ requirit̃ ꝑ̃ſcriptio, ſed ſufficit occupatio, qñ eſt aqua publica, nõ ad uſum publicũ, ut eſt littus maris, ſicut ſufficit in his, q̃ cęlo, terra, marique capiuntur. Sed qñ eſt aqua non publica, tũc hẽt locũ tex. quẽ ipſe allegat, ꝙ ſeruitus aquę ducẽdæ ꝑ hauſtũ, cũ non habeat cãm ꝯtinuã, nõ acquirit̃, niſi tanto tp̃e, cuius in ꝯ̃riũ memoria non exiſtit, ut ibi, & in l. hoc iure §. ductus aquæ, de aqua quoti. & eſtiua. Sed hic nõ q̃ritur de hoc qñ dicat̃ ius aquæ acquiſitũ, ſed q̃ritur, poſtq̃ acquiſierit ꝑ occupationẽ, ſi deſinit occupatio per deſtructũ loci, vtrũ ille acquiſiuerit ius prohibendi aliũ occupare? & hic dico, ꝙ nõ, ẽt ſi ꝑ mille annos duraſſet occupatio. Vnde ſi ciuitas Venetiarũ deſtrueret̃ (qđ abſit) nõ poſſẽt Veneti prohibere illũ locũ alios occupare interuenientibus, de qbus s. dixi, & hoc uult iſta l. ¶ In glo. j. ibi, (publicè.) i. corã. h. d. gl. ex eo, quia q̃dã ſunt publica, q̃ nõ ſunt cõia nec cõcedunt̃ occupanti, ſed ſunt ad uſum publicũ, vt platea, vel ſtrata publica, in illis non hẽt locũ iſta l. Quædã q̃ conceduntur occupanti, qa non ſunt ad uſum publicũ, & illa dicunt̃ cõmunia, ſicut q̃ cęlo terra, mariq; capiunt̃, vt littus maris, & ẽt ęqua fluminis publici nõ nauigabilis, nec ingredientis aliud nauigabile, vt d. l. quominus. de flum. & in illis hẽt locũ iſta l. ¶ In gl. quæ incipit. (prior poſſeſſor.) ibi. ſol. ibi erant nõ in poſſeſſione. hæc uera ſupplẽdo, ꝙ ſteterat ꝑ annũ, vel biẽniũ, ꝙ ibi nõ fuerat piſcatus, & ſic vr̃ dereliq̃ſſe actũ piſcãdi, & occupationẽ, unde redierat aqua ad priſtinum ſtatum ſeu libertatem, ideo alius poterat occupare, nõ ſic in l. contraria.

1 *Licèt hæreditas iacens poſſit implere uſucapionem inchoatam contra defunctum, non tamen poteſt nouam inchoare.*

2 *Vſucapio cœpta contra defunctum finitur hæreditate iacente.*

1 **§. Poſt mortem.** †In acquiſitis per ſeruũ hæreditarium hæreditate iacente non ex cauſa peculij à defuncto conceſſi, ſed uolẽdo peculiũ cõſtituere de nouo, non incipit uſucapio, niſi poſt aditã hæreditatẽ. h. d. ſ'm

2 intellectũ glo. quẽ tenent omnes, & ſic allegatur, † ꝙ licèt hæreditas iacens poſſit cõplere uſucapionẽ cęptã per defunctũ, non tamen poteſt nouam inchoare, & uide ea, quæ habentur in l. ea q̃. C. de reſtitu. integ. & uide de hoc Bal. in l. licèt ſi uaſal. ſi de feu. fue. cõtro. etiam mediãte ſeruo hæreditario, niſi acquirat ex cauſa peculij à defuncto conceſſi, ut in l. j. de cap. ut s. l. proxi. §. fi.

3 † Sic & uſucapio cępta cõtra defunctũ finitur contra hæreditatẽ iacentem, ſed non cępta non poteſt contra eam incipere, ut no. C. de temp. in integ. reſt. in l. ea quę §. pen. uel fin. & j. de ſtip. ſeruo. l. ſi ſeruus hæredi. ubi uidetur caſus.

Pro ſoluto. Rubrica.

LEX PRIMA.

PRo ſoluto. ¶Cum dat̃ res inſolutum ex cã quæ non cadit in titulum ſpecialem, vſucapitur tit. pro ſoluto. h.d. tex. cum gl.

LEX II.

SI emptam. ¶Procurator acqrit dño ignoranti poſſeſſionem, non vſucapiendi conditionem. h.d. gl. hic aſſignat rationẽ diuerſitatis, ſed Dy. dicit, ꝙ ratio eſt, quia in acquirendo vſucapiendi conditionẽ, agitur de maiori preiudicio illius cuius eſt res, & ꝯ quem præſcribitur, & ideo difficilius acquiritur.

LEX III.

SI exiſtimans. ¶Titulo pro ſoluto ẽt putatiuo ꝓcedit vſucapio, nõ ſic titu. pro emptore. Itẽ in primo ſufficit bona fides tẽpore traditionis, in ſecundo requiritur etiã tpe emptionis h.d. & ſic in effectu dicit iſta l. ſ'm gl. In alijs titulis ſufficit error iuſtus, ad hoc vt tit. putatiuus non verus ſufficiat ad præſcribendũ. Sed in ti. emptionis non ſufficit error iuſtus, vt hic. & l. Celſus. ſ. ti. j. ſed debet eſſe iuſtiſſimus, vt l. quod vulg.). ti. j. ¶ Circa prin. l. ibi, (tradam) ſ. rem alienam. Nam ſi eſſem dñs, transferrem dñium, & poſſem repetere per condictionem indebiti, ſi vero non debebã, ſi non ſum dñs, transfero vſucapiendi conditionem. Et anteq̃ cõpleas vſucapere condicam poſſeſſionem, poſtea condicã ipſam rem, & ſic vſucapis ad mei vtilitatem, quia cauſam vſucapiendi à me habuiſti, vt no. in l. indebiti. §. ſed ſi nummi. de condi. inde. & ſ. de dona. cau. mor. l. ſi alienam. & l. qui alienam.

LEX IIII.

SI quid eſt. ¶Res pignorata creditori ſurrepta ꝑ debitorem efficitur furtiua, & inuſucapibilis reſpectu creditoris, ſeu iuris ſui vitium purgatur, ſi res in poteſtatem creditoris reuertatur. h.d. ſed reſpectu proprietatis non efficitur furtiua, & ſic benè poteſt vſucapi, & ita loquitur ꝯrium allegatum in gl. de l. ſequitur. §. rem. ſ. ti. j.

LEX PRIMA.

1 *Soluens æſtimationem litis vſucapit ti. pro emptore.*

2 *An ille qui ſoluit litis æſtimationem efficiatur dominus rei, ſi ille cui ſoluit erat dominus, uel acquirat vſucapiendi conditionem, ſi neuter ipſorum erat dominus, nu. 3.*

3 *Aliud eſt dicere uendo, uel concedo tibi iſtam rem, & aliud eſt dicere uẽdo, uel concedo tibi omne ius, quod habeo in iſta re.*

4 *Eo caſu quo res non erat apud ſoluentem litis æſtimationẽ, poſtquàm ſoluit, an debeat ſibi cedi rei vend. contra poſſeſſorem.*

5 *Si actio non fuit ceſſa, an habeat ille, cui ſoluit vtilem rei uend. per quàm poſſit rem recuperare.*

6 *Quid ſi non erat apud eum, ſed apud tertium, tempore quo ſoluit litis æſtimationem, poſtea antequam ad eum perueniret, reuerſa eſt ad eum, cui æſtimatio litis fuit ſoluta, an poſſit agere ille qui ſoluit contra eum, & qua actione.*

7 *An ei qui ſoluit æſtimationem litis, ſit cauendum de euictione.*

Pro emptore. Rubr.

1 POſſeſſor. ¶† Soluens æſtimationẽ litis vſuca-
pit tit. pro emptore. h. d. l. litis.). eod.
¶In tex. ibi, (obtulerit) ſ. pro re quæ non erat empto-
ris, tñ fuit declaratum eſſe ſuam, licet iniuſtè, nec erat
poſſeſſoris, ſed cuiuſdã tertij, ꝯ quem incipit ex tunc vſucapere, vł
præſcribere ti. ꝓ emptore. In iſtis duab. ll. ueniunt examinanda q̃
plura, videlicet ſeptẽ paſſus quos plene tangit, & proſequit̃ Dy. in
rł'a pro poſſeſſore. de reg. iur. ſed Iac. But. repetendo legem, ſi cul-
pa. ſ. de rei ven. reprehendit eũ in multis, & dicit ibi Bart. ꝙ melius
2 loquitur q̃ Dy. ¶†Primus paſſus eſt, utrum ille qui ſoluit litis æſti-
mationem efficiat̃ dñs rei, ſi ille, cui ſoluit erat dñs, vel acquirat v-
ſucapiendi cõditionem, ſi neuter ipſorum erat dñs, & in hoc dic,
ꝙ ſic, quatuor concurrentib. Primo, ꝙ non ſoluatur ex cã tranſa
ctionis, ſed ex cã emptionis, ut in prin. glo. j. & dr̃ ex cã tranſactio
nis ſoluiſſe, qñ ius actoris erat dubiũ, & negabat̃, & poterat nega-
ri, quia adhuc non erat declaratũ, & tunc eſt duplex rõ, quare nõ
efficit̃ dñs, quia nõ ſoluit tanq̃ pro re actoris, ſed tanq̃ pro re ſua,
& ſic non hẽt aĩum acquirendi dñium, ſed retinendi, & quod cre
debat ſe hẽre, ergo, &c. vt l. 3. §. ſubtilis. de condi. ob cãm. Itẽ quia
non ſoluit tanq̃ pretiũ rei, ſed tanq̃ pretium redemptionis litis, &
hoc probat̃ in l. ſi fundũ alleg. in gl. in fi. quæ eſt ſingularis ad hoc.
Et hic in re q̃ dimittitur ex cã tranſactionis bñ transfertur dñium,
& vſucapiendi condõ, quia, tunc datur tanq̃ ipſius tradẽtis, & vſu
capitur ti. pro ſuo, vel pro tranſactione, & hic eſt caſus, & eſt ẽt ca
ſus in l. pe. C. eo. ti. Si aũt ius actoris eſt clarũ, & non negatur, uel
non poteſt negari, quia declaratũ eſt per ſñiam, tunc habet locũ
qđ hic dr̃ qa vr̃ ſolutũ tanq̃ pretiũ rei, & tanq̃ pro re illius, cui ſol
uit, non ipſius ſoluẽtis. Dicit tñ Bart. ꝙ ẽt in caſu pce. ſi ille q reci
pit æſtimationẽ litis diceret, concedo tibi oẽ ius qđ habeo in iſta
re, ꝙ tunc bñ vſucaperet. hoc non placet, qa ſi nullum ius habe-
bã, iſta uerba nihil operant̃, ut l. ꝙ nulla. ſ. de hr̃. uel action. uendit.
3 †Aliud. n. eſt dicere uendo, vel concedo tibi iſtã rẽ, qa tunc etiã ſi
nullũ ius habeã in ea, transfero vſucapiendi ẽt conditionẽ, qa hic
aliquid eſt uenditum, uel conceſſum, ſ. iſta res corporalis. Et aliud
eſt dicere uendo, vel concedo tibi oẽ ius, qđ habeo in iſta re, quia
tunc ſi nullum habeo, nihil vendo vel concedo. Tene menti qa
vidi plures in hoc errare, & ſemel defendi vnam cauſam pp hoc.
Secundo reqritur, ꝙ res ſit apud eũ, qui ſoluit æſtimationẽ litis, &
tunc hr̃ res pro tradita. ſ. de acq. rer. do. l. qua rõne. §. interdũ. ideo
ſtatim acquirit̃ dñium, uel vſucapiendi conditio. Si aũt non erat
apud eũ: tunc non acquiritur, niſi à tpe, quo fuerit poſſeſſionem
adeptus, ut in l. eius rei. & in l. hoc ſi res. ſ. de rei uend. & ita intelli-
git gl. j. hic in fi. dũ dicit, uel dic, ꝙ reus hic non poſſidebat, & ſup-
ple, & tunc à quo fuit poſſeſſionem adeptus incipit poſſidére ꝓ
poſſeſſore, nõ ante. Tertio reqritur, ꝙ eo caſu quo res erat apud
ſoluentẽ, actor hoc ſciuerit, & potuerit facere rem ſibi auferri, &
non curauerit, qa tunc vr̃ voluiſſe in illum trãsferre dñium. Sec⁹
ſi ignorauerit, uel non potuit facere rẽ auferri, quia erat res mobi
lis, & eã occultauerat, ne ſit in poteſtate alterius auferre dñiũ in-
uito, ut l. ei qui. de fur. & no. in d. l. hoc ſi res. de rei ven. per gl. Et iõ
tunc, qñcunq: ad notitiam ſuã perueniat, & poſſit facere rẽ aufer
ri, eſt in ptãte ipſius actoris reſtituere pecuniã, q̃ accepit, & recu-
perare rẽ, ut d. l. ei qui furti. de fur. Quarto requirit̃, ꝙ habuerit ini
tiũ uitioſum, aliàs ſecus, vt ſi fuit furatus, vt d. l. ei. qui, in fi. & tangit
4 Bar. in iſta l. litis. ¶†Secundus paſſus eſt eo caſu, quo res non erat
apud eũ, poſtq̃ ſoluit æſtimationẽ litis, debeat ſibi cedi rei vendi-
catio ꝯ poſſeſſorem. Et in hoc eſt dicendũ, ꝙ aut ipſe deſiit poſſi-
dere per culpã, & propterea ſoluit æſtimationẽ litis, quia hr̃ ꝓ poſ
ſeſſore in ſui odium, ut hic in gl. j. circa fin. dum dicit. (poſſeſſor dr̃
&c.) Et tunc eſt actio ſibi cedenda, ut in d. l. ſi culpa. aut deſiit poſ-
ſidere dolo, & tunc aut fuit conuentus rei uen. & nõ eſt cedẽda,
ut l. is q dolo. eo. ti. Aut actione perſonali, puta depoſiti, uel ꝯmo-
dati, & tunc eſt cedenda, ut l. ex depoſiti.). de re iud. & q̃ ſit rõ di-
5 uerſitatis, dic ut ibi per Bart. ¶†Tertius paſſus eſt, utrũ ſi actio nõ
fuit ceſſã, hẽat ille q ſoluit utilẽ rei uen. per q̃ poſſit rẽ recuperare
ſuo noĩe, & in hoc eſt dicendũ, ꝙ aut deſijt poſſidere dolo, & nõ
hẽt, qa cenſetur ſoluiſſe penã ſui delicti magis q̃ pretiũ rei, ut d. l.
is qui dolo. Aut deſijt poſſidere culpa, & tunc ſi fuerat conuẽtus
rei uen. bñ hẽt vtilẽ ſine ceſſione, ut d. l. ſi culpa. ſi aũt actione pſo-
nali, tunc ſecus, ſ'm Iac. Bu. & Bar. per gl. q̃ eſt in l. fullo. de cond. ſi-
ne cã, quia ur̃ uoluiſſe potius pretium culpe q̃ pretiũ rei. Et hoc ꝑ
illã l. ſi fullo, hoc non placet & eſt ꝯ tex. in l. ſi ut certo. §. fi. ſ. ꝯmo.
ubi dr̃ ꝙ ur̃ ſoluere tanq̃ pretiũ rei. Itẽ ſi tali eſt cedẽda actio, ẽt ſi
dolo deſiit poſſidere, & non conuento rei uend. & ſic magis ſibi
prouidetur in hoc, iſto caſu non uideo quare ceſſione non facta
nõ ſit ſibi magis ꝓuidendũ, q̃ conuento rei uen. Vñ cũ illi detur
utilis ſine ceſſione, ut ſ. dixi, ergo & iſti. Nec obſt. l. ſi fullo. qa licèt
ibi det̃ condõ ſine cã ad repetendum qđ ſoluit, non negat qn ẽt
det̃ rei uen. utilis ẽt ꝯ ipſum dñm, cui ſoluit, ad quẽ res reuerſa eſt,
ut d. l. ſi culpa. & hoc uoluit Ia. Bu. & Bart. in l. in ꝯmo. in fi. ſ. cõm.
6 ubi melius loquunt̃ q̃ in d. l. ſi fullo. ut patebit ex ſequ. ¶†Quartus
art. eſt q d ſi non erat apud eũ, ſed apud tertiũ tpe quo ſoluit æſti-
mationẽ litis, poſtea anteq̃ ad eũ perueniret reuerſa eſt ad eũ, cui
æſtimatio litis fuit ſoluta, utrũ poſſit agere ille qui ſoluit ꝯ eum, &
qua actione, & iſtud declarat̃ in d. l. in cõmodato. §. fi. melius q̃ ali
bi. Si. n. deſiit poſſidere dolo non põt agere, ſicut nõ poſſet agere
ꝯ extraneũ multo minus. Si uero culpa, tunc aut fuit ꝯuentus rei
uen. & p̃t agere utili rei uend. ut d. l. ſi culpa, & ſic eſt caſus in quo
utilis rei uen. dat̃ non dño ꝯ directũ dñm. Aut fuit ꝯuentus actio
ne pſonali, & tunc ſubuenit̃ ſibi triplici actione, nã dat̃ ſibi ꝯdõ ſi-
ne cã ad recuperationẽ eius, qđ ſoluit dũtaxat, ut d. l. ſi fullo. Item
rei uen. & iſta dat̃ ſolũ ad recuperationẽ rei, ut l. ſi culpa. Itẽ actio
ex illo ꝯctu, & iſta dat̃ alternatiuè ad recuperationem rei, uel æſti
mationis, ut d. l in cõmod. §. fi. p̃t eligere q̃ uult de iſtis actionib. ut
lége qđ in hr̃ dẽ. §. eligere. de trib. ſed in electione conuẽti erit q d
uelit reſtituere, rẽ uel pecuniã, & iſta fuerunt uerba Ia. Butr. q̃ Bar.
approbat in d. l. in ꝯmodato. §. fi. † Quintus arti. eſt, utrũ ei qui ſol-
uit æſtimationẽ litis, ſit cauendũ de euictione, & gl. in iſta l. litis. te-
net ꝙ non. tu dic hoc uerũ, qñ per eũ ſtetit, quominus rẽ reſtitue
ret, cũ poſſet, qa erat penes eũ, & eã occultauit, ita loqt̃ lex ex di-
uerſo. §. petitor. de rei uen. qa dẽt ſibi imputari, ut ibi hr̃. Si aũt non
ſtetit per eũ, ſed ꝑ actorẽ, qa non curauit auferre, uel ꝑ neutrum
ſtetit, qa non erat apud eũ, tunc dẽt caueri, ut l. ſi donator. in pric.
8 de do. inter ui. & uxo. ¶†Sextus arti. eſt, ſi ſibi non eſt cautũ de eui
ctione, utrũ re euicta poſſit agere ꝯ eũ, cui ſoluit, gl. in iſta l. litis, di-
cit ꝙ ſi ſoluit ex cã tranſactionis, nõ p̃t agere, & hoc eſt uerũ, al's
p̃t. ſed gl. in l. fi. q. ex cau. in poſ. ea. allegata ꝑ gl. tenet ꝯriũ. Tu dic, ꝙ
eo caſu, quo ſibi non eſt cauendũ, quia per eũ ſtetit non p̃t agere,
nec ẽt illis caſib. in qb. non eſſet cedenda actio, & in qb. non ꝯpe-
teret utilis ſine ceſſione, & in iſtis ꝓcedit illa gl. Sed ubi eſſet cauẽ
dũ, licèt nõ fuerit cautũ bñ agit, ut in l. 2. ſ. de euic. Idẽ ſi actio erat
ceden-

cedenda,vel cõpetebat utilis ſine ceſſione,qđ qñ ſit, dixi ſ. & ita
9 intelligo qđ no.Bar.in iſta l.litis.¶†Septimus,& vlt.art.eſt eo caſu, quo non poſſidebat tpe quo ſoluit, & ſibi conceſſa eſt actio, uel hẽt vtilem actionẽ,ſiue ceſſionẽ vtrũ dicatur dñs ſaltẽ vtiliter. & eſt dicendũ,ꝙ non,quia dñium nõ acquirit,ſine traditione. Et iõ ſit actor cautus,cũ agit,ꝙ nõ dicat ſe dñm,ſed ille,cui ſoluit. Hoc examinat Dy.notabiliter.in d.c.ꝑ poſſeſſore.in fin.q́ſꝑ allegatur.

LEX II.

1 *Ad hoc,ut procedat vſucapio ti.pro emptore,requiritur bona fides duob, temporib.ſ.tempore acquiſiti,& tempore traditionis.*

2 *In datione in ſolutum,an ſufficiat titulus putatiuus,& per conſequẽs ſufficiat bona fides tempore traditionis,ad hoc, ut uſucapio procedat.*

1 **PRo emptore.** †Ad hoc, vt procedat vſucapio tit.ꝑ emptore, requirit bona fides duob.tpib.ſ.tpe acquiſiti,& tpe traditionis.Et iõ non ſufficit ti.ꝑ emptore putatiuus,ſi nõ affuit iuſtiſſimus error,ſed requiritur verus, licèt in alijs ſufficiat putatiuus.h.d.in effectu.& concor.ſ.ti.j.l.ſi exiſtimans.& plenè.in
2 l.Celſus.ſ.tit.ij.Et loqĩ in emptione ꝓpriè,& ſtrictè ſumpta.†Nec hẽt locũ in eo,qđ pro emptione hr̃,vt ſi tradaĩ res in ſolutum, licèt.n.habeat vim emptionis, vr̃ ſufficere, ꝙ adſit bona fides tpe traditionis,& ꝑ ꝯ̃ns ſufficiat tit.putatiuus interueniente iuſto errore per iſtum tex.in ver.ſi tñ ſm Doc. & idẽ vr̃ in caſu l. ꝓcedentis.quod tene menti.in gl ibi,(quare dic,iõ &c.)iſta rõ magis facit in oppoſitũ per l.iuſto.in prin.ſ.ti.ij.vbi ꝑꝑ frequentiã magis ſubuenitur.dñt Doc.hoc uerum in dãnis uitandis: ſecus in lucris captandis,cũ aliena iactura;& ita loquiĩ iſta gl.hic,iuncta cũ tex.Sed certè lex iuſto.loquiĩ in lucris captandis. Sed dic verũ eſſe,ſed nõ cum aliena iactura.Et ideo idem,ꝙ in damnis vitandis.

§.Separata. Licèt quis habeat ti.& poſſeſſionẽ, non ꝓpterea ſequitur,ergo vſucapit : quia etiam requiritur bona fides,& h.d.in effectu.

1 *Pendente conditione cõtractus res non vſucapitur,licèt extitiſſe putetur, ſecus,ſi extitit,licèt extitiſſe ignoretur.*

2 *In his,quæ non dependent ex mera uoluntate alicuius, ut eſt uſucapere, uel dominum effici,inſpicitur potius id,quod eſt in ueritate , quàm id ꝙ eſt in opi.falſa.*

3 *Ad hoc,ut quis poſſit vſucapere, non requiritur ꝙ ſciat ſe habere titulũ,ſi tamen re uera habeat,nec requiritur,ꝙ credat ſe nũc effectum dominũ , dum tamen credat ſe effici poſſe in futurum,ex euentu conditionis,*

4 *Si facta eſt traditio defuncto ex vna cauſa,et hæres putat factã ex altera , an tunc impediatur vſucapio.*

1 **§.Si ſub conditione.** †Pendente condõne ꝯ̃ctus res non vſucapiĩ, licèt extitiſſe puteĩ,ſecus ſi extitit, licèt extitiſſe ignoreĩ. h.d. Et eſt aliquantulũ difficilis.Primo loquiĩ qñ cõdõ nõ extiterat, licèt extitiſſe putareĩ vſq; ibi:(ꝯ̃.)Secundo econuerſo vſque ibi:(qđ apertius.)& ſic in primo caſu putabat ſe effectũ dñm ex ti.emptionis. in ſecundo putabat ꝯ̃rium.Tertio loquitur,qñ putabat conſequi dñium ex una cã,& traditio fiebat ex altera, qui error non hẽt uitiare,ſi ꝓceſſerat iuſta cã tradendi habilis ad tranſlationẽ dñij ſm ueram lect.& intellectũ,licèt alij aliter hic dicant,ut in gl.q́ incipit. (ſed q́rĩ.)In princi.§.ibi.(emptio facta ſit.)ſupple ẽt & traditio ſub eadẽ condõne:quia dicit,ꝙ non intendebat transferre dñium,niſi condõne adueniente: nã tunc ſi tradens erat dñs dñium non transferĩ,licet transferaĩ poſſeſſio:ut l.ſub conditione.ꝗ. de ſol.ergo ſic non transferĩ vſucapiendi condõ . Si aũt traditio non eſſet facta,iſte tex.non haberet dubiũ,ꝙ pendente condõne,non vſucapereĩ.Itẽ ſi traditio eſſet facta ſimpliciter, nõ eſſet verũ, qđ hic dr̃,ꝙ non vſucapiatur pendente conditione:quia ſi tunc tradens eſſet dñs,transferret dñium,ut in l.dotis fructus.in fin.cum l. ſeq.ſ. de iu.dot.quia ad tranſlationẽ dñij,licèt requiraĩ cã,ut l.nunq́ nuda.ſ.de acqu.rer.do.ſufficit tñ,ꝙ illa cã ſubſit in ſpe, ut quia ſit cõditionalis,ut patet.in d.l.dotis fruc.in fi.quod eſt notandũ.Ergo ſi non eſt dñs, transferĩ vſucapiendi condõ tit.pro ſuo . Et iſto mõ dẽt intelligi una glo.hic poſita,q́ incip.(licèt tradita.) dicat ꝯ̃rium. Sed dic,ꝙ illa põt procedere in primo caſu , qñ fuit facta traditio ſub eadẽ conditione.Et iſto mõ reducunĩ ad concordiã iſtę glo. Dy.& ẽt hr̃ de hoc ꝗ.pro dote.l.ſi æſtimata. ubi ſi in dote añ mr̃imoniũ deĩ res æſtimata æſtimatione,q́ emptionẽ facit: ſi non apparet quo aĩo tradita fuerit,ut vr̃ in dubio actũ,ꝙ ex illa venditione,q́ erat condõnalis; ſi mr̃imoniũ ꝯ̃hatur, transferatur dñium : iõ ſi tradens non eſſet dñs añ euentũ condõnis ſ.ante mr̃imoniũ ꝯ̃ctum,vſucapio pro ſuo locũ hẽret,& ita intelligi debet l.illa ij. vſucapio.n.ꝑ emptore non põt hr̃e locũ,cũ emptio ſit condõnalis,nec pro dote,cũ res æſtimata data ſit,ſed pro ſuo ſic,& ita l.illa
8 dẽt ſubaudiri.†In ſecunda parte in uer.& ꝯ̃ no. illud ad qđ ſꝑ allegaĩ,ꝙ in his, quæ non dependent ex mera uoluntate alicuius , ut eſt vſucapere,vel dñm effici,inſpiciĩ potius id,quod eſt in veritate q́ id qđ eſt in opi.falſa, vt hic.& ſ.de iur.& fac.ign.l.r̃a.§. qui ignorauit.ſecus in his,q́ dependent ex mera uolũtate, in l.cum quidã.
8 §.quod dr̃.de acq.hær.†Itẽ no.& ſingulariter tenẽ mẽti,ꝙ ad hoc ut quis poſſit vſucapere,non requiriĩ,ꝙ ſciat ſe hr̃e titulum, ſi tñ re vera habeat,nec requiriĩ, ꝙ credat ſe nunc effectũ dñm,dũ tñ credat ſe effici poſſe in futurũ ex euentu ꝯ̃dõnis.Nam iſte,q igno rabat ꝯ̃dõnem extitiſſe,ignorabat ſe titulũ hr̃e: quia pendente ꝯ̃dõne non eſt emptio,ut in l.neceſſario.§.quod ſi pendente.de pe ri.& cõm.rei uen.nec credebat effectũ dñm, ſi traditio fuit facta ſub eadẽ ꝯ̃dõne,ſed ſperabat ſe effici in futurũ,cum euenerit cõdõ,& tñ vſucapit,qđ perpetuo tene menti,& ſic patet, ꝙ pt vſucapere q.s,licèt putet ſe non poſſe,ſed ꝯ̃,de l.ſi fur.§.j.ſ.ti.ij.& ſ.tit. j.l.ij.Sol.ſi errat in iure,non vſucapit,ut l.nunq́.ſ.de vſuca.Si errat in facto,tunc aut neſcit ſe poſſidere,vel detinere, cum tñ re uera poſſideat.& idẽ in d.l.2.ſ.ti.j.vbi ꝑ procur.acquiriĩ dño ignoranti poſſeſſio,& tñ non vſucapiendi condõ,q.a ignorat ſe poſſidere, uel ẽt detinere. Aut ſcit ſe detinere,licèt ignoret ſe poſſidere,cum re uera poſſideat,& tunc ſi non crederet vſucapere ꝑ ſe, vel pro alio,idem,ſi aũt credit ſaltẽ pro alio vſucapere,licèt ꝑ illo nõ vſucapiat,ſed pro ſe,bñ poſſit uſucapere,& tunc vſucapit, ut ſ.tit.ij.l.
4 iuſto.§.filius.& qđ ibi no.in †Vltimò circa uer.qđ apertius.dic vt no.ti.2.l.nunq́.§.ſi.nã interdum traditio eſt facta defuncto ex vna cã,ſed hr̃s putat factam ex altera, & tunc non impediĩ vſucapio tã ex cã,ex qua facta fuit,q́ ẽt ex ti.pro hærede,ut ibi . Interdũ non fuit facta defuncto,ſed ut hæredi tñ præceſſerat tit.factus cũ defuncto,& tunc licèt hr̃s putet ſibi fieri tradõnem ex alio ti. idẽ & ita intelligiĩ hic ſm vltimã opi.glo.q́ eſt uera. & hoc aliq́ hñt in fi.(ſed mihi vſucapere poſſe vr̃,&c.)Et aliqui nõ hñt, & iõ ſubaudiunt,ꝙ vſucapio ceſſat,ſed non bñ.Si ãt non ꝓceſſiſſet, tunc error inter tradentem,& recipiẽtẽ impediret titulũ inchoari,vt no. in d.l.nunq́ nuda.in fi.& iõ iſto mõ non poſſet ꝓcedere opin.illorũ.Interdũ ãt nulla fuit facta traditio defuncto,vł hr̃di,ſed putauit hr̃s eã factã:q.a reperit eã inter res hr̃ditarias, & tunc loqĩ tex. cũ gl.l.iuſto.§.fili⁹.ſ.ti.ij.q.a hoc ſufficit, ſi aderat error iuſtiſſi.

§.Sabinus. Pactum legis commiſſoriæ, uel addictionis in diẽ non reddit uenditionẽ condõnalẽ,ſed facit eam ſub condõne reſolui,iõ interim poteſt res uſucapi titu. pro emptore,cum adſit verus tit.h.d.vſq; ad §.Stichũ. ſi tñ contingat uenditionẽ reſolui,iſta vſucapio proderit uenditori,ſicut in fi. dicitur in l.qui alienam.ſ.de dona.cau.mor. quia tenetur emptor rem reſtituere uenditori.

§.Cùm Stichum. Si tradatur altera res,q́ empta non vſucapitur hoc tit. niſi accedat rei emptæ.h.d.

1 *Mala fides venditoris nocet emptori,ſicut nocet hæredi.*

2 *Sicut petitio hæreditatis datur contra illũ,qui poſſidet pro hærede,ita & contra illum qui emit vniuerſitatem à tali,& quid ſi quis emiſſet ab hærede unam rem ſingularem.*

2 **§.Si bona eius.** †Mala fides uẽditoris nocet emptori,ſicut nocet hr̃di.h.d.ſm gl.vel dic, ſicut mala fides defuncti nocet hr̃di ad vſucapiendũ,ita nocet ei, qui ab hærede emit vniuerſitatẽ,id eſt hr̃ditatem, uel ẽt bona de-
2 functi:q.a loco hæredis eſt.h.d.notabiliter uide.†Et hoc patet : q.a ſicut petitio hæreditatis daĩ ꝯ̃ illũ, q poſſidet pro hærede , ita & ꝯ̃ iſtũ,qui emit vniuerſitatẽ à tali,vt l.nec ullã.§.ſciens.de peti.he. Secus ergo,ſi quis emiſſet ab herede unã rẽ ſingularẽ: q.a tunc loco hr̃dis non hr̃etur.Vñ poſtq́ eſt bonę fidei,& ẽt hr̃s venditor fuit bonæ fidei,mala fides defuncti non noceret ſibi,cũ habeat titulũ ſingularẽ,licèt noceat hr̃di.ut ſ.tit.ij.l.ſequiĩ.§.heres.iſtã lect. ſentit gl.q́ incipit(nec emptio.)in fi.q́ licet ſit notabilis in ſe.& Bar.eã ſequit.tñ alia rõ vr̃ colligi ex litera, quare iſte nõn vſucapit, q.a ſibi fuerunt uendita oĩa bona defuncti,ſed iſtæ res depoſitæ non erãt in bonis defuncti,ergo non fuerunt uenditæ,& iſtud nota.ꝑ eo, qđ dixi,in l.j.ſ.e.de illo q́ uendidit quicquid iuris hẽt in re: quia ſi nullum ius hẽt in re,nihil vr̃ uendidiſſe,& iõ emptor nihil uĩ uſucapere,uel præſcribere.de hoc tñ dic,vt ꝗ.eo.l. emptor. tenendo tñ iſtũ intellm,qui applaudet literæ dẽt ſubaudiri,niſi eſſet iuſtiſſimus error;quare putarentur iſtæ res eſſe de bonis defuncti.

§.Tutor ex pupil. Tutor emẽs ſolẽniter rẽ,q́ putat eſſe pupilli,cũ ſit alterius,eã vſucapit,ſed ſi minoris emaĩ q́ ualeat,tenetur actione tutelæ,et ſi minus alteri uendiderit.h.d.Et differt iſte §.à §.fi. ꝗ.eo.in quatuor. Primo,q.a hic emit ipſe tutor:ibi emit qdã alius.Itẽ hic emit ſolẽniter.ſ.cũ authoritate tutoris,vel palã, & bonæ fidei, quo caſu, ſi ue res eſſet pupilli,ſtatim emptor efficereĩ dñs,ibi uero emit nõ ſolẽniter,& ſine tutore,& ſic ſi res foret pupilli,non efficereĩ dñs ſtatim.Itẽ hic erat aliena,nõ pupilli,alias non hr̃et locũ uſucapio, q.a eſſet effectus dñs,ut dixi,ibi uero pt intelligi, ꝙ erat aliena, & ẽt ꝙ erat pupilli.Itẽ hic indiſtinctè vſucapit,ibi uero nõ. Sed diſtinguiĩ an ſciebat illũ eſſe pupillũ,an nõ.In tex.ibi.(tutelæ iudicio tenebitur.)ſ.q́ quis plus ualebat,uel potuiſſet alteri uendi, puto tñ hoc uerũ ſi adhuc nõ eſſet decretũ rẽ eſſe alienã:alias non uidereĩ pupillus damnificatus,licèt fuiſſet empta minori pretio,cum quicquid hẽat,de lucro hẽat,prout in ſi.no.in l.ſi q.s filio.§.ſi plures.de leg.j.

§.Si ſeruus meus. In q́ſitis per ſeruũ ex cauſa peculiari mala fides eius impediĩ vſuca-

vſucapionē, licèt dñs ſit bonæ fidei, & licèt ad ipſum peruenerit
poſſeſſio poſt adeptionem peculij. Sed ſi uterq; eſt bonæ fidei ac
quirit vſucapiendi ↄdō dño, ēt ignoranti. Si vero ſeruus ſit bonæ
fidei, & dñs malæ fidei, ſi quidē ex poſtfacto poſt vſucapionē cœ-
ptam ſuperuenit mala fides dñi, non interrũpitur vſucapio, ſed ſi
fuit à prin. impeditũ inchoari. Sed in q̃ſitis ex cã non peculiari, ma
la fides ſerui non attendit, niſi fuerit ꝑ ipſum tradita dño ꝓ liberta
te, & ſic tanq̃ ꝓpria. h. d. vſq; ad §. ſi à pupillo. Et primo loqt̃ in q̃ſi
tis ex cã peculiari vſq ibi, (Pompon.) Secundo in quæſitis ex cau
ſa non peculiari vſq ibi, (qđ ſi peculiari.) Tertio redit ad primum
caſum, vt determinet dictum dubium vſq; ibi, (& ſi quo d.) Quar
to redit ad ſ'm caſum, ut determinet aliud dubium.

1 *Qui non habet adminiſtraionem bonorum ſuorum, ſi iuſtè putatur habe-*
re, licet non transferat dominium, ſi eſt dominus, transfert tamen vſuca
piendi conditionem, ſiue ſit dominus, ſiue non ſit dominus. Secus ſi non
iuſte hoc putatur.
2 *Pupillus, licèt ſit dominus, non transfert dominium vendendo, ſine tuto-*
ris authoritate, nec uſucapiendi conditionem.
3 *Quid ſi uendidit ſolenniter cum tutoris authoritate, & cum decreto.*
4 *Quid ſi errabat in iure, quia ſciebat minorē 25. annis, ſed credebat ꝙ de-*
cretum non eſſet neceſſarium.
5 *Quando poſſeſſio præcedit titulum, licèt non habeatur ab eodē, a quo ha-*
betur titulus, ꝙ non impediatur uſucapio.

1 §.Si a pupillo. †Qui non hẽt adminiſtrationē bono
rũ ſuorũ, ſi iuſtè putat̃ hr̃e, licèt non
transferat dñiũ, ſi eſt dñs, trãsfert tñ vſucapiẽdi ↄdōnē, ſiue ſit dñs
ſiue non ſit dñs. Secus ſi nō iuſtè hoc putat̃. h. d. cũ §. ſeq. & reputa
tur difficilis ad ſuſtinendũ ipm̃ à ↄ̃rijs. Legit̃ in gl. duo. mo. Primo,
ꝙ res non erat pupilli, & tũc primo dicto iſtius §. nō ob. l. bonæfi-
dei. ſ. de acq. re. do. vbi dr̃, ꝙ res pupilli non p̃t vſucapi: qa in rebus
alienis per ipm̃ poſſeſſis, non hẽt pupillus hoc priuilegiũ: qa hoc
non ꝓdeſt ſibi, ſed dño, ſed tunc extra gl. opp. de l. magis puto. §. j.
de reb. eorũ. vbi minor in re aliena per ipſum poſſeſſa hẽt hoc pri
uilegiũ, ꝙ non poſſit alienare, ſine decr. Solu. ꝑꝑ hoc intellige iſtũ
tex. in re aliena, & mobili, in qua non requirebat decret. vñ ſufficit
emptorē crediſſe iuſtè, ꝙ eſſet maior pupillo, ad hoc ut poſſet
vſucapere. Si ãt eſt res immobilis, hoc nō ſufficeret, ſed dẽret cre-
dere iuſtè, ꝙ eſſet maior xxv. & ſic putabat decretũ requiri. Si ãt
ſciebat ipſum eſſe minorē. licèt crederet eſſe maiorē pupillo, tũc
ſciebat, vel ſcite dẽbat decretũ fore neceſſariũ, & ſic reputaret ma
læ fidei, & non p̃ſcriberet. Itē adhuc opp. ex. gl. ↄ̃ primũ decre. †Nã
2 ſi pupillus eſſet dñs, nō trãsferret dñiũ uẽdẽdo ſine tutoris autho
ritate, qa nō hẽt adminiſtrationē bonorũ ſuorum, poſito, ꝙ em-
ptor crederet ipſum eſſe maiorē pupillo: qa iſta credulitas nō fa-
cit ꝓpea, vt hẽat adminiſtrōnē rerũ ſuarũ, ergo ſi non eſt dñs, nō
trãsfert vſucapiendi ↄdōnē, ꝑ rl'am l. clauib. de ↄ̃h. em. Sol. tene mē
ti: illa rl'a non hẽt locũ eo caſu, quo dñs non transfert dñium ꝑꝑ
defectũ tit. qa non pōt alienare in eius p̃iudiciũ: quia nihilominus
ſi res eſt aliena, transfert vſucapiẽdi ↄdōnē. Caſus eſt hic: qa ceſſat
cã ꝓhibitionis, cũ non tractet̃ de ipſius p̃iudicio. ſed ſi eſſet ſua, be
ne tractaret̃ de p̃iudicio ſuo, vñ licèt non trãsferat dñium, ne ſibi
fiat p̃iudiciũ, bñ transfert uſucapiẽdi ↄdōnē ↄ̃ dñm, qa in hoc ſibi
non p̃iudicat̃, & iſta eſt rō huius §. facit l. ſi uir.). pro donato. Sed
qñ eſſet eadē rō in utroq;, tunc ꝓcederet illa rl'a. Legit̃ ſcđo mō,
ꝙ res erat pupilli, & tunc ad primum dictũ obſtat ↄ̃riũ de d. l. bo-
næfidei. Sol. ſ'm quoſdã, qđ ibi dr̃, hẽt locũ in re immobili ipſius
pupilli, in qua hẽt illud priuilegiũ, ut non poſſit alienari, ſine decre
to: ſecus in re mobili, & ita intelligat̃ hic, & ſic ēt ſ'm iſtã lect. dẽt
intelligi in re mobili, ſicut in præce. lec. & hoc idē uoluit gl. ſ. ead. l.
§. tutor. Sed ↄ̃rium, ꝙ lex bonæ fidei loquat̃ ēt in re mobili, tenuit
gl. j. l. 2. C. de auth. præſt. & illa eſt uerior ſ'm Bar. qa ſi loqueret̃ tñ
in rei mobili, non eſſet aliqua ſp̃alitas in pupill. cũ ēt adultus hẽat
in illa priuilegiũ, ne poſſit alienari ſine decreto, vt in toto ti. de reb.
eor. ergo nec p̃t p̃ſcribi, ſi facta eſt alienatio ſine dec. per legē alie-
nationis verbo. de uerb. ſig. & tñ illa l. bonæ fidei vr̃ ponere aliq̃
ſp̃alitatē in pupillo: vñ ſ'm iſta iura, ēt res mobilis pupilli non pote
rat alienari ſine dec. ſed maioris pupilli, ſic per illam l. Et tũc ad ↄ̃-
riũ de iſto §. rñde, ꝙ illa l. dẽt intelligi, ſ'm iſtũ §. ſi emptor ſciuit ip-
ſum eſſe pupillũ, ſecus ſi credidit ipm̃ maiorē eſſe. Vel dic, ꝙ ibi, qñ
emit à quodã tertio rē pupilli: hic qñ à pupillo, quo caſu ſeruanda
eſt diſtinctio huius §. ſed in caſu præcedenti indiſtinctè nō uſuca-
3 pit. †Recollige ergo, ꝙ aut pupillus vẽdidit ſolẽniter cũ tutoris au
thoritate, & decr. & trãsfert dñium. ſi eſt dñs, & vſucapiendi ↄdō
nē, ſi nō eſt dñs: & tũc tñ decretũ non requirit̃, ſi erat res mobilis,
ut ſ. dixi. Et hoc caſu loqt̃ §. tutor. ſ. ea. l. Aut uendidit non ſolẽni-
ter, & tunc aut emptor ſciuit ipm̃ eſſe pupillũ, uel ēt ſi res erat im
mobilis ſciuit ipm̃ eſſe minorē xxv. ann. & non trãsfert dñiũ, ſi eſt
dñs, nec uſucapiẽdi ↄdōnē, ſi non eſt dñs, ut hic in uer. ſi ſcias. Aut
credidit ipm̃ eſſe maiorē pupillo, eo caſu, quo res erat mobilis, &
ſic non credidit reqri tutoris authoritatē, uel decretũ, uel ſi res e-
rat immobilis, credidit ipm̃ eſſe maiorē xxv. an. & ſic errauit in fa
cto, & ſic decretũ nō reqri, nec curatoris authoritatē, & tũc ſi eſt
dñs nō trãsfert dñiũ, qa credebat eũ hẽre adminiſtrationē, & em
ptori non erat ſufficiens ad faciẽdũ eã hr̃e, ſed bñ trãsfert uſuca-
4 piendi ↄdōnē, ſiue erat dñs, & ſic ↄ̃ ſeipm̃, vt hic in ſcđa lec. †Qui e
ſi errabat in iure, qa ſciebat minorē xxv. ſed credebat, ꝙ decret ũ
a non eēt neceſſariũ, p̃t dici, ꝙ p̃ſcribat [a] xxx. an. qa titulus fundatu s
ēt in iuris errore cãt bonã fidē, q̃ ſufficit ad p̃ſc. xxx. an. & no. gl. in
c. de quarta. de p̃ſc. Et ſic eſt mirabile, ꝙ dñs non tranſfert dñiũ,
tñ transfert, & vſucapiendi ↄdōnē ↄ̃ ſe, qñ dñiũ non transfert ex
eo, quia non hẽt adminiſtrationē bonorũ ſuorũ, tñ iuſte putatur
hr̃e, & eodē mō trãsfert vſucapiẽdi ↄdōnē, & multo magis ſi res
erat aliena, hodie per l. lex q̃ tutores. C. de admi. tut. Res mobiles,
q̃ ſeruando ſeruari pñt, ēt ſi ſint maiores pupillo, & minores xxv.
nec pñt, ſine decr. alienari. Tene menti prędicta, & remanet decla
rata difficultas huius §. Cætera dic, ut in glo. & in ſeq. ↄ̃rio, In uer.
5 itē opp. tene j. ſol. ex qua nota ꝙ †qñ poſſeſſio præcedit ti. licèt nō
hẽat ab eodē à quo hr̃ ti. nō impedit̃ vſuc. qđ dic, ut dixi in l. ſolus.
de vſuc. Pōt ēt dari alia ſolō, ꝙ ↄ̃ria gl. loquat̃ de poſſeſſione rei ĩ-
mobilis, q̃ pupillus à ſe abdicare non pōt, ſecus in poſſeſſione rei
mobilis, qa eſt uilis & abiecta, ut in l. rem quæ nobis. de acq. poſſ.

ADDITIO.

a ¶Quòd p̃ſcribat. vide Soc. cōſ. xv. & cōſ. 26. & conſ. 47. per Lud. Ro. conſ.
126. 166. vbi facit mentionē de gl. in c. quarta. & dicit ꝙ cōtrariũ tenuit
in c. Apoſtolicæ. extra de do. & in c. fi. de his, quæ fiunt à ma. par. capituli.

§.Si eam rem. Mala fides ſucceſſoris ſingularis inter
rumpit uſucapionē ceptã ꝑ authorē,
ſecus in mala fide ſucceſſoris vlis. h. d. iſte §. cũ §. ſi defunctus.). ea.
l. qđ declara, vt dixi ſ. ti. ij. l. hr̃s. In tex. ibi (non capiã vſu.) qa nō cō
plebo vſucapionē cœptã ꝑ te, nec aliã incipere poſſum de nouo
multo minus, ſed ↄ̃, qa ur̃ dẽre diſtingui, an velim uti acceſſione
ex ꝑſona tua, uel incipere nouã vſucapionē ex perſona mea, ut l.
Pompo. §. cũ qs. ſ. de acq. poſſ. Sol. illud procedit in caſu econuer
ſo, qñ tu fuiſſes malę fidei, & ego bonæ, qa ſi uolo uti acceſſione
ex tua ꝑſona, non poſſum, ſed ſi uelim incipere ex ꝑſona mea poſ
ſum, qa non utor acceſſione poſſeſſionis uitioſæ. Sed qñ tu eris
bonæ fidei, & ego malę, neutro caſu poſſum vſucapere, qa uitio
ſę poſſeſſioni meæ non pōt accedere tua, licèt non uitioſa, ut d. l.
Pōp. §. fi. Itē adhuc ↄ̃, qa mala fides ſuperueniēs poſt uſucapionē
inchoatã eã non interrũpit iure iſto, ut ſ. ead. l. §. ſi ſeruus meus. &
C. de vſuc. transfor. l. i. Sol. illud verũ, qñ ſuperuenit in ꝑſona illius
q incipit vſucapere, uel ſucceſſoris eius, q reputat̃ eadē ꝑſona cũ
eo, ut eſt dñs, q reputatur eadē perſona cũ ſeruo, ut d. §. ſi ſeruus.
uel ēt hr̃s, ut). eo. l. ſi defunctus. & idē vr̃ in legatario per l. id tp̃s. ſ.
de vſuc. in §. fi. ſecus ſi non reputat̃ oĩno eadē ꝑſona, ut eſt ſucceſ
ſor ſingularis, caſus eſt hic. & adde quod no. in l. Pomp. §. queſitũ.
de acq. poſ. in gl. quæ incip. id eſt, ut interrumpatur.

§.Si defunctus. ¶Ibi vſucapietur res, ſ. ſi defunctus
inceperat eam uſucapere, qa fuit ſi
bi tradita, ſecus ſi non inceperat, quia fuit tradita hæredi malæ fi-
dei, licèt defunctus bonæ fidei emiſſet, quia non inchoauit vſuca
pere, ut ſ. de uſucapio. l. hæres.

1 *Litis conteſtatio non interrũpit vſucapionē triennij, ſed ſolō æſtimationis*
litis facta domino bene interrumpit, quia efficitur dominus, unde am-
plius non vſucapit.
2 *Præſcriptio longiſſimi temporis, quæ currit ſine titulo, & bona fide, de iu*
re ciuili tam in realib. quàm in perſonalib. actionib. interrumpitur per
ſolam citationem.
3 *Quod idem ſit in præſcriptione ſtatutaria minoris temporis, introducta*
in dictis actionibus, ſine ti. & bona fide.
Quid in præſcriptionibus ſui natura currentibus, ut in actionib. prætoriis
annalibus.

1 §.Si rem alienam. †Litis ↄteſtatio nō interrũpit
vſucapionem triennij, ſed ſo-
lō æſtimationis litis facta dño bñ interrũpit, qa efficit̃ dñs, uñ am-
2 plius non vſucapit. h. d. Et ꝑꝑ primũ dictũ ſꝑ allegat̃. †In gl. j. ibi, (i.
motæ litis.) ſed p̃ſcriptio longiſſimi tp̃is, q̃ currit ſine ti. & bona fi
de iure ciuili tã in realib. q̃ in ꝑſonalib. actionib. interrũpit̃ ꝑ ſolã ci
3 tationē, ut l. ſicut. C. de p̃ſc. xxx. an †Et idē [a] in præſcr. ſtatutaria mi-
a noris tp̃is introducta in dictis actionib. ſine ti. & bona fide, qa ſuc-
cedit loco p̃ſcriptionis legalis. ar. in l. ↄ̃ctib. poſt prin. C. de nō nu.
pe. & tenet Bar. hic, & his dieb. conſulendo dixi. Quid ãt in pręſcri
ptionib. ſui nã currentib. ut in actionib. p̃toris annalib. dic ut not. ĩ
l. fi. in prin. ſ. de eo ꝑ quē fac. eſt. In gl. ibi, (ſecus quo ad effectũ.) qa
licèt poſt ↄteſtationē ↄpleat̃ uſucapio, & reus efficiat̃ dñs direct⁹,
ſibi tñ non ꝓderit, qa ↄdẽnabit̃ ad reſtōnē rei, ut d. l. poſt acceptũ.
ſed qualiter poterit fieri ſñia cōformis libello cũ actor petierit de
clarari ſe dñm, & bñ petijt, tunc cũ erat dñs, ſed nunc cũ fert̃, ſñia
nō eſt dñs, ſed ipſe reus? Rñdeo, poterit iudex omittere illã decla
rationē, & ↄdẽnare dũtaxat ad rei reſtōnē, quia iſta duo in libello
petun-

ADDITIO.

a ¶Et idem. Adde ꝙ hoc idem firmauit Lu. Ro. ubi multa allegat cōſ. 38. &
quid tribuat plus præſcriptio ſtatutaria q̃ illa, quæ de iure communi cō-
ceditur, uide per eundem conſi. 408.

petunt,& primum.ſ.declaratio iure actionis,ſm,officio iudicis illi deſeruienti. Et dicit Bar.in l.ex diuerſo.§.j.de rei.uen.ꝙ licèt iudex omittat primũ,& duntaxat condemnet reũ ad reſtitutionẽ, non vitiat ſnĩa. Vel dic,ꝙ etiam põt declarari, ꝙ licèt deſierit eſſe dñs directus,tñ ſtatim loco illius ſubrogat̃ vtile dñium, pro quo incipit competere vtilis rei vendi.vt l.electio.§.qđ ſi is.de noxa.tñ reſtitutione facta illud vtile cõuertitur in directum, quia ſil ſtare non poteſt,vt l.mulier.§.ſi cum eſſet.ad Velle.& virtute conteſtationis factæ in directa actione poteſt ferri ſnĩa in utili ſubrogata, vt l.quamquã,§.Iulianus.de aqua pluuia arcenda.

LEX IIII.

1 *Mala fides in parte impedit vſucapionem alterius partis ſi eſt incerta rõne loci,& quotæ,aliàs ſecus:*

2 *Si dico,uendo tibi quicquid iuris habeo,uel partem quam habeo, et illã tibi trado,quæ tamen ſit incerta an transferatur dominium.*

1 EMptor fundi. †Mala fides in parte impedit vſucapionem alterius partis ſi eſt incerta rõne loci,& quotæ,alias ſecus. h. d.Et loqitur iſta l.in vna re ĩmobili,lex aũt qui cum.§.j.loquit.in plurib.reb.immobilib.vbi eodẽ mõ diſtinguit̃ in effectu.Et intellige iſtã l.qñ tot⁹ iſte fundus erat alienus, licèt emptor putaret,ꝙ eſſet alienus pro parte,& pro parte vẽditoris. Tunc ergo de parte quam putabat alienã,non eſt dubiũ, ꝙ illa non vſucapit̃,ſed dubiũ eſt de parte quã putabat venditoris. Et iſtud dubiũ declarat̃ in l.hac,ꝙ aut illa oĩno erat incerta,& non vſucapit̃. Aut erat certa rõne loci,vel rõne quotæ,& tunc vſucapitur.Si aũt iſte fundus fuiſſet pro parte venditoris, & pro parte alterius:tunc de vſucapione non eſſet tractandũ,quia de parte q̃ ſciebat alienã nõ eſt dubiũ,ſiue eſſet certa,ſiue incerta ꝑꝑ malã fidem.De parte vero q̃ erat vẽditoris ſiliter:quia in illa transfert̃ dñium, ſiue eſt certa, ſiue incerta,ergo non vſucapit̃,ut l.ſequitur.§. lana de vſucapio.

2 †Sed ꝯ ſi eſt incerta,nõ transfert̃ dñium per l.locus. in fi.s̃.de acq. poſſ.vbi dr̃,ꝙ non põt tradi,ergo &c.ut l.traditionib. C. de pact. Sol.& tene menti illud eſſe verũ, ſi dixiſſet uendo tibi q cq d iuris hẽo,vel partẽ q̃ habeo & illã tibi trado.Secus ſi dicat, & trado tibi fundũ:quia tunc non tradit partẽ incertã,ſed totũ fundum. Et ita intelligit Bar.hic notabiliter,qđ tene menti pro eo qđ dixi in l.j.s̃.eo.& in l.ij.§.eius bona.In gl.ibi,(ſed quid ſi emptor.(Iſta qõ gl. differt a caſu.l.in trib. primo,q̃a illa l.loquit̃, qñ totus fundus erat alienus,iſta qõ loquit̃ qñ pro parte alienus,ꝑ parte venditoris.Itẽ tex.loquit̃,qñ emptor ſciebat eſſe alienũ pro parte:ſed iſta qõ, qñ ſciebat totũ eſſe uenditoris.Itẽ tex.loquit̃, qñ vendidit fundũ. Iſta qõ loquit̃,qñ dixit uendo quicquid iuris habeo.Tũc ergo eſt qõ duplex:una de parte aliena,an vſucapiatur, ex quo emptor hẽbat bonã fidẽ,& iſtam qõnem format glo. Altera põt eſſe de parte q̃ erat uenditoris,an dñium illius transferatur:& de iſta glo.non vr̃ loqui.& in gl.ſunt duæ opi.Doc.vñr tenere vltimã,Bart.uero diſtinguit,ut s̃.dixi,q̃ diſtinctio põt cadere in utraq; qõ.Si.n.dixit, vẽdo quicquid iuris habeo,& trado:cũ traditio non ualeat,nec vſucapitur pars aliena, nec dñium transfertur in parte uenditoris. Si aũt dixit trado fundum:tunc licèt dixerit,vẽdo quicquid iuris habeo:& ſic non vr̃ voluiſſe vendere,niſi partem ſuã, veruntñ, q̃a

a emptor credebat,ꝙ totus fundus ᵃ eſſet ſuus,licèt non fuerit uẽdita pars aliena,ꝑꝑ iuſtum errorem vſucapitur,ac ſi vẽdita fuiſſet, & de parte propria dñium transfertur.ita intelligo iſtam gl. cum notatis hic per Bar.licèt ipſe non bene declaret.

ADDITIO.

a ¶Totus fundus.Vide Pa.in l.ſi ſic.§.ſi mihi.s̃.de leg.j. & quod voluit Anc. conſi.141.ultra medium.

LEX V.

SI rem quam. Per furti fcm̃ à dño,nõ efficit res inuſucapibilis. hoc d. Iſtud verũ,niſi reſpũ iuris illi⁹, cui fuit ſubtracta. Et ita loquit̃ ꝯriũ formatũ in gl. de l.fi.s̃.ti j.In fi.l.ibi,(cedere tp̃a uſu.)ſ.ꝯ aliũ,cui nõ fuit ſubtracta,tñ hẽbat ius in re,puta,hypotecæ:ꝓſcribit.n.emptor lon.tp̃e ꝯ eũ ꝑ tit.C.ſi aduerſus cre.nõ ſic aduerſus illũ cre.cui fuit ſubtracta,niſi ſpatio xl. an. Quantũ uero ad dñium,nõ eſt neceſſaria vſucapio,cũ dñs uẽdiderit, & ſic ipm̃ trãſtulerit:ut l.ſeqt̃.§.lana.de vſuc.poſſet tñ ꝓcedere,ſi alienaret; poſtea ꝑ nõ dñm.nõ adhuc vſucapiet̃:q̃a nõ ẽ affecta vitio reali.

LEX VI.

QVi cum pro hærede. Qui rem p̃cario rogat, deſinit eã vſucapere.h.d.Rõ eſt:q̃a trãsfert in eũ poſſeſſionẽ ciuilẽ,q̃ faciebat eã vſucapere,ut s̃.de acq. poſſ. l.interdũ.in prin.Et poſito,ꝙ nõ transferret:q̃a ſic eſſet actũ,tñ eã retinet noĩe eius à quo rogat,non ſuo, & hoc vult dicere iſte tex. ꝙ mutat ſibi cãm poſſeſſionis. In gl.j.ibi.§.q pignori.& melius.s̃, de acq.poſſ.l.q pignoris.q̃ vr̃ ſibi ꝯriari,ſic nõ obſt.q̃a hic loqt̃,qñ poſſeſſor p̃cario rogauit à non poſſeſſore:ſed illa l.ecõuerſo; qñ ille q poſſidebat,ut eſt debitor q pignori tradidit, rogauit precario à creditore,q poſſidebat pro ipſo debitore, quantum ad effectum vſucapiendi,ut s̃.de vſu l. ſerui. quo caſu non deſinit vſucapere:quia ſi vſucapiebat prius,cum nõ eſſet poſſeſſor,fortius tũc, cum incipit poſſidere,ut habetur in d.l.qui pignoris.

1 *Quando concurrunt duæ cauſæ,quarum una nocet,& altera prodeſt,præponderat illa quæ nocet.*

§.Si ex decem. Mala fides in una re certa, nõ nocet in altera,in qua certũ eſt adeſſe bonã

1 fidẽ:ſecus ſi ambæ ſint incertæ.h.d.Et facit l.emptoris.s̃.e.† Et not. hic,ꝙ qñ concurrunt duæ cãæ,quarũ vna nocet, & altera ꝓdeſt præponderat illa q̃ nocet.Nã hic in aliqua re hẽbat bonam fidẽ, & in aliqua malã,inſpicit̃ illa in qua malam, ut neutra vſucapiat̃: de hoc brocardo dic,ut l.ſi quis in graui.§.fin.cum l.ſeq.ad Sillan.

§.Poſt mortem. Vſucapio cœpta per defunctum. completur per hæredem,etiam, poſſeſſione non apprehenſa.h.d.dic ut s̃.de vſucap.l.nunquam.§. uacuam.vbi declaraui cauſam dubitandi.

LEX VII.

1 *Per ſeruos detinens res hæreditarias,& ſic etiam per colonos,& inquilinos,tẽpore quo aditur hæreditas, hæres adeundo non ſolum acquirit dominium,ſed etiam poſſeſſionem.*

QVi fundum. Hic ponit̃ idẽ caſus q ponit̃ in §.p̃c.ſed addit,ꝙ poſſeſſionẽ ſerui reliquerat Dy.Nã s̃. qñ poſſeſſio rei q̃ vſucapiebat̃,nõ fuit apprehenſa ꝑ hr̃dẽ, nec detinebat̃ ꝑ aliquẽ,hic qñ detinebat̃,puta per ſeruos,& illi ſerui poſt aditã hr̃ditatẽ eã reliquerunt aĩo deferendi poſſeſſionẽ: nihilominus hic non nocet hr̃di,quominus vſucapionẽ cõpleat.Rõ eſt ſm glo.q̃a iſto caſu hr̃s ꝑ detẽtationẽ iſtorũ ſeruorũ cenſet̃ acq ſiuiſſe ciuilẽ poſſeſſionẽ,ẽt nãlẽ,& ciuilẽ retinebat aĩo ſuo,nãlem corpore ſeruorũ,ſicut ꝑ colonũ,vel inq linũ,licèt ergo ſerui relinquẽdo poſſeſſionẽ faciant hr̃dẽ ꝑdere nãlem,q̃ ipſorũ corpore retinebat̃: non tñ faciunt eũ ꝑdere ciuilẽ,ꝑ ea q̃ no.in l.ſi colonus.s̃.de acq. poſſ. & iſta ſola ciuilis ſufficit ad vſucapionẽ cõplendã in re ĩmobili,vt hic,& ad hoc all.Bar.iſtũ tex.cũ gl.ſicut in re mobili,vt in l.j.§.per ſeruũ.de acq poſſ.licèt q dam dixerint ꝯ. p̃terea ẽt ſi hr̃s nullã poſſeſſionẽ hẽret,ſi tñ ꝑ alium non eſſet apprehenſa, uſucapionẽ cõpleret,ut in §.p̃ce.fortius ſi hẽt ſolã ciuilẽ. hoc tñ uerũ, ſi nunq̃ ẽt habuiſſet.Sed ſi acquiſiuit ciuilẽ ꝑ detẽtationẽ ſeruorũ, & poſtea eã ꝑdidit quia ſerui non ſolũ diſceſſerunt,quo caſu ſola nãlis ꝑdit̃ ſed in aliũ tranſtulerunt,quo caſu ꝑdit̃ ẽt ciuilis,ut s̃. de acq. poſſ.l. 3.§.qđ ſi ſeruus,tunc interpellaret̃ uſucapio hr̃dis ꝑ l.nãliter.,de uſuc.Ita intelligas iſtũ tex.cũ gl.

1 †Sic ergo no primã gl.ꝙ per ſeruos detinẽtes res hr̃ditarias,& ſic ẽt ꝑ colonos, & inquilinos tp̃e quo aditur hr̃ditas,hr̃s adeundo non ſolũ acq rit dñium,ſed ẽt poſſeſſionẽ:non ſic,ſi nullus erat in detentatione:ut l.cũ hæres. de acq. poſſ.qđ no.& probatur ẽt ex his q̃ dñr in l.uniuerſas.§.quod ꝑ colonũ.eo.ti.& tñ iſti ſerui,uel coloni non intẽdunt eam acquirere de nouo hr̃di,ſed acquiſitam defuncto ꝯtinuare, & nihilominus inducitur noua acq ſitio.facit quod no.in l.3.in princ. de acq.poſ.

§.Si fundum. Id qđ adiicit̃ fundo qui uſucapit̃,noua uſucapione indiget.h.d.In tex.ibi. (ei adijciã habendo cãm a nõ dño.) & iſtud faciebat dubiũ, q̃a uidebat̃,ꝙ ꝑꝑ iſtã adiectionẽ iſta pars adiecta dẽret cenſeri tanq̃ acceſſio fundi,cui adijcit̃,& ſic dẽret ſequi nã principalis. Vñ ſi ad uſucapionẽ principalis fundi non reſtabant, niſi duo anni tp̃e quo adijci uidebatur,ꝙ ipſis lapſis non ſolum fundũ principalem acq rã:ſed partẽ ẽt q̃ adieci.ꝯrium tñ eſt uerum: q̃a immo requiritur tp̃s in integrum in partẽ adiectã,& ſic non hr̃, ut acceſſio quantũ ad hoc.nec ob.s̃.eo.l.2.§.cũ Stichum.uer.ſed ſi fundus.quia ibi ab ipſo prin.accedebat,hic poſt uſucapionẽ cœptam cœpit accedere

1 *Non dẽt quis tradere obliuioni illud de quo ſemel notitiam, uel ſciẽtiam habuit,& quid ſi interuenerit longinquitas tp̃is,uel negotiũ ſit perplexũ.*

3 *Debitor ſoluens ſcienter procuratori falſo uel reuocato, uidetur donare.*

§.Seruus meus. Cum ſoluit̃ res tanq̃ debita ſcienti non eſſe debitã,uel ſcire debẽri,nõ transfert̃ uſucapiendi conditio,niſi ẽt ipſe ſoluens ſciat ſe indebitum ſoluere.h.d.in effectu.& eſt aliquantulum difficilis,& notabilis.In text.ibi; (ut fundũ ei emeret.)ſupple,& qui emit à non dño ſimpliciter non procuratorio noĩe meo:quo caſu ſi emiſſet à domino,& traditurus ei fuiſſet,dñium in ipſum fuiſſet tranſlatũ, nõ in me,ut s̃.de acq.re.do.l.res ex mandato. teneretur mihi tñ actione mandati ad ipſum reſtituendum, q̃ actio oritur mihi ex mandato ſerui,ut j̃.de uer.obl.l.ſi ita quis.§.Seia. ipſe tñ emit à non domino,& ſic tenebatur mihi tradere, non aũt illi ſeruo etiã poſtea manumiſſo:ipſe tñ Titius ei tradidit tanquàm debitũ ſibi credens peculium eſſe conceſſum,ſi erat manumiſſus in ultima uoluntate,uel ſi inter uiuos ignorans peculium ſibi ademptum cum adẽptum eſſet,& ſic tradidit bona fide,credens ſibi teneri,cum teneret dño,ipſe tñ ſeruus recepit mala fide:quia ſciebat, uel ſcire debebat ſibi non deberi.cũ ſciret peculium ſibi non conceſſum. Eſt nunc qõ utrum iſte manumiſſus uſucapiat aduerſus uerũ dñm,

&di-

& dr̃,ꝙ non propter malam fidẽ ſuam,quæ dr̃, non ſolum cum
ſcit rẽ eſſe alienã:ſed etiam ſi credat eã eſſe tradentis,ſcit tñ aut ſci-
re debet,ꝙ indebitè ſibi traditur,vt hic eſt caſus. Et aduerte,quia
licèt ipſe manumiſſus,non vſucapiat ꝑꝑ malam fidem, ipſe tñ Ti-
tius procurator ſi eſſet bonæfidei:quia credidiſſet eſſe vendentis:
bene vſucaperet ad mei utilitatem:quia teneretur actione mãda-
ti ipſum vſucaptum mihi tradere, vt s̃.de vſuc.l.pignor.§.fi.vbi eſt
caſus.Prędicta vera ſunt,ſi dictus Titius procurator tradens huic
manumiſſo,tradit bona fide, vt dixi,licèt ille reciperet mala. Si aũt
tradidit malafide,q̃a ſciebat illi non deberi,ſed mihi:tunc dicit tex.
ꝙ vr̃ ſibi donare.& gl.hic ſupplet,& intelligit ꝙ tũc ipſe manumiſ-
ſus vſucaperet ꝯ verũ dñm:& bñ.Et rõ eſt, quia tunc non reputa
retur recipere mala fide,quia nõ recipit tanq̃ rem ſibi debitã, ſed
tanq̃ ſibi donatã,& ſic ſñia & mala fides tradentis purgat malam
fidem recipientis.Et aduertendum, quia iſte manumiſſus iſto ca-
ſu vſucapiet ad ſuam cõmoditatẽ: quia non tenetur ꝑ conditio
nẽ indebiti illi reſtituere,cui ſoluerit indebitũ ſcienter, vt l.cuius ꝑ
errorẽ.de reg.iu.tenebitur tñ ipſe procurator mihi actione man-
dati ad fundũ,& etiam intereſſe:q̃a nõ p̄t tradere ſui dolo, uel cul
pa.Sed ſi ipſe Titius tradidiſſet bona fide,credens ſe illi teneri iuſta
credulitate,& ẽt ille recepiſſet bona fide,credens ſibi deberi ex ali
qua iuſta cauſa,quia forte putabat ſibi peculium cõceſſum ex iu-
ſta cã,tunc iſte caſus non ponitur hic.gl.tñ ij.magna ante fi.vr̃ iſtũ
caſum tangere,ſed non declarat.Tu dic,ꝙ ille manumiſſus vſuca
pit,non tñ ad ſui vtilitatẽ,ſed ad vtilitatẽ Titii tradentis, qui hẽt cõ
ditionẽ indebiti,vt eſt caſus in l.indebiti. §. ſi nummi. cum ſua gl.s̃.
de cond.inde.& per ꝯñs ad vtilitatem meam, quia tenet̃ actione
mandati illum fundum recuperatum tradere mihi:& ſi nondum
recuperaſſet,liberaretur tradendo mihi cõdictione indebiti, & ẽt
ſine ceſſione recta via ego haberẽ vtilem cõdictionẽ indebiti ex
æquitate.vt in illa l.difficili.s̃.ſi cert.pet.cum fundus.§. ſeruum tuũ
imprudens.& ex iſtis remanet iſte §.difficilis declaratus cũ ſua gl.
q̃ eſt male declarata.ex quib.oĩb.recollige tres caſus,ut s̃.dixi.Nã
aut uterq; ſciebat indebitũ ſolui,& loquitur finis huius §.quia vſu
capitur,aut vterq; credit debitum ſolui,& iſte caſus non ponit̃ in
iſto text. Aut tradẽs credit debitum ſoluere, ſed recipiens ſciebat
indebitum ſolui:& loquit̃ primus caſus huius §.vſq; ad uerſi.ꝙ ſi
2 ſciuerit.† Vltimò.no.gl.j.mag.ꝙ non debet quis tradere obliuioni
illud de quo ſemel notitia, vel ſciam habuit. & ſic ſi ꝯtrium facit,
non eſt iuſta ignorantia.hoc tñ verũ,niſi ex longinquitate tp̃is,ut
a l.peregre.in prin.de acq.poſſ.vel niſi ſit negotiũ perplexũ,[a] ut not.
in l.ſi res obligata.de leg.j.Item ſ̃m Dy.& alios in iſto §.vr̃ eſſe ca-
ſus.primo de eo,qđ no.gl.s̃.eo.l.ij.§.ſi ſub conditione.quæ incipit
(& iõ.) ꝙ in illum qui ſcienter recipit indebitũ,non transfert̃ dñiũ
quod patet,q̃a ſi tradens non erat dñs,non transfertur uſucapiẽ-
di condõ,ut in primo caſu huius §.ergo ſi eſt dñs, nõ transfertur
dñium per rl̃am l.clauib.de ꝯh.empt. & hæc eſt rõ quare iſte cõ-
mittit furtum,vt l.qñ.de cond.fur.nam ſi efficeretur dñs,nõ cõ-
mitteretur,ut in l.pen.de cõd.ob.cau.& in l.falſus.§.j.ĩ.de fur. ſed
Bart. in illa l.Falſus.& in illa l.qñ. dicit hoc eſſe verum,qñ ſoluens
labitur in perſona,quia credit illum cui ſoluit eſſe Titium, cum ſit
Seius.iuxta plene no.in l.ſi quis vxori.§.cum Titio.ĩ.de fur.ubi vi
de bonam gl. uel qñ ſimulando ſe creditorem inducit ſoluẽtem
ad ſoluendum:ſecus ſi à ſemetipſo ſoluit nõ inductus. Certè iſta
diſtinctio vr̃ tolli per iſtum tex.qui iſtos caſus ponit tanquam pa-
res,ꝙ ſciat,uel ſcire debeat ſe non eſſe creditorem, & dicit ꝙ iſte
3 eſt ſimilis ei qui ſimulat ſe creditorem. † In fin. allegatur pro caſu
eius,quod determinat gl.s̃.de condi.ob.cau. in l.ſi procuratori fal
ſo.ꝙ debitor ſoluens ſcienter procuratori falſo, ſeu reuocato vr̃
donare.Videbatur ꝯtrium:quia vbi poteſt ſubeſſe alia cã ceſſat p̃-
ſumptio donationis,ut l.ſi cum aurum.de ſol. Sed hic põt ſubeſſe
alia cauſa,uidelicet ut tradat ipſo debitori cuius nomine recipit, li
cet non habeat mãdatum.Breuiter iſtud eſſet verum, ſi ſolueret
ſibi tanq̃ non habenti mandatum,& ſic tanq̃ geſtori negotiorũ,
vt l.ſi quis offerendi.de ſol.Sed qñ tanq̃ habenti mandatum,cum
ſciat eum non habere,ſecus.& pro hoc l.ſi non ſortẽ.§.ſi filio.vbi
etiam allegatur caſus de iſto dubio.s̃.de condi.indeb.gl.tñ in l.di-
ſpenſatorem.s̃.de ſol.tenuit ꝯtrium,ſed ſalua illam gl.vt no.ꝑ Bart.

ADDITIO.

a ¶Perplexum.Adde ut per Lud.Ro.conſi.384.

1 *Tutor licèt habeatur loco domini,quando bene adminiſtrat,non ſic quã-
do pupillum ſpoliat,& idem in prælato cum ſpoliat eccleſiam.*

§.Si tutor. Res ſubtracta pupillo per tutorem efficitur
furtiua,& inuſucapibilis, niſi redeat in pote-
ſtatem pupilli.h.d.Videbatur ꝯtrium:quia per furtum factũ à dño
non efficitur res furtiua,nec inuſucapibilis,vt s̃.eo.tit.l. ſi ẽt quam.
1 †Sed ad hoc rñdet text.ꝙ licet tutor loco dñi habeatur, qñ bene
adminiſtrat.non ſic qñ pupillum ſpoliat,& ad hoc ſemper allegat̃.
a Et idem in prælato cum ſpoliat[a] eccleſiam. In text.ibi. (vſucapio
non contingit.)nec durante pupillari ætate,nec poſt, quia eſt fur-
tiua,ſed ſi furtiua non eſſet,tunc durante pupillari ætate, idem ut
in l.bonæ fidei.de acq.rer.do.ſecus poſt, & ſic ceſſat contrariũ gl.

ADDITIO.

a ¶Spoliat.De prælato ſpoliatore eccleſiæ,uide per Anc.conſi.155.

1 *Mala fides ſuperueniens,an interrumpat vſucapionem.*

§.Qui bona fide. Tp̃e quo quis poſſeſſionẽ re-
cuperat debet eſſe bonęfidei,ſi
ue recuperet extra iudicium,ſiue in iudicio per actionẽ perſona-
lem,uel per interdictum:alias nec vſucapio põt inchoari ẽt ex ve
teri tit. acquiſito tp̃e quo erat bonæfidei,nec inchoata ẽt non in-
terrupta continuari.h.d.vſq; ad §.qui ſciẽs.Et primo loquitur, qñ
volebat inchoare de nouo:quia præcedens fuerat interrupta na-
turaliter vſque ibi,(nec.) vel nondum erat inchoata:quia traditio
adhuc facta non erat,licèt interuiſſet tit.uſq; ibi. (quare.)ſecundo
loquitur,qñ volebat iam inchoatam continuare,tñ ex noua poſ-
ſeſſione:& uti acceſſione ex perſona alterius. Nam ẽt hoc facere
nõ poteſt ſi pro tp̃e poſſeſſionis nouiter acquiſitæ reperitur ma-
læfidei,quod no.& hoc vſq; ibi, (idem iuris.) Nam tali poſſeſſio-
ni vitioſæ non põt accedere altera non vitioſa ex perſona alterius
vt s̃.eo.l.ij.§.ſi eam rem.poſtea in ver.idem iuris. redit ad primum
caſum qñ uolebat inchoare de nouo,& ille uer. allegatur, ꝙ etiã
qui habet cauſam à iudice, ad hoc ut poſſit vſucapere, debet eſſe
bonęfidei:videbatur ꝯtrium per l.generaliter.s̃.de noxa.ſed ſpecia
1 le eſt in cã noxali.de hoc no.in l.prætoris.de dam.infect.† Not.er-
go hic in ver.quare.limitationem ad id quod habetur in l.j.§. hoc
proculdubio.C.de vſuca.transfor.& s̃.eo.l.2.§.ſi ſeruus meus. ꝙ
a mala fides ſuperueniens[a] non interrumpit vſucapi. Nam iſtud eſt
verum,qñ fuit continuata poſſeſſio.Secus ſi non fuit continuata
vt hic,& quia iſte emptor,qui incipit vſucapere,alteri uendidit, &
tradidit,& licèt ꝑ hoc vſucapio non ſit interrupta, ſi emptor erat
bonæfidei,immo põt vti acceſſione ex perſona uẽditoris,& ecõ
uerſo ipſe uenditor ſi res redhibeatur,põt vti acceſſione ex perſo
na ſecundi emptoris,ſi tp̃e quo redhibetur, reperitur bonæfidei,
vt in l.ſi hominem.s̃ de vſuc.& de acq.poſſ.l.Pompo.§.pręterea.
ſi tñ reperitur tunc malæfidei, quia uult continuare uſucapionẽ
ex noua poſſeſſione,non põt, ſi tp̃e ipſius recuperare, reperitur
malæfidei, q̃a illa poſſeſſio non fuit continuata in perſona primi
emptoris tranſlata in ſ̃m, & poſtea de perſona ſecundi tranſlata
in eundem primum.Et hoc intendit dicere iſte tex. ideò caſus eſt
diuerſus à præcedentibus in facto, quia in illis volebat inchoare
de nouo.hic cõtinuare inchoatam, & vti acceſſione ex perſona
redhibentis,& dr̃ ꝙ non poteſt,ſecus ſi fuiſſet bonæfidei tempo-
re redhibitionis.

ADDITIO.

a ¶Superueniens.An mala fides ſuperueniens interrumpat p̃ſcriptionẽ,ui-
de per Bal.conſi.339.& 214.per Ale.conſi.157.

1 *Procurator excedens fines mandati, licèt non transferat dominium, ꝙ ta
men transferat vſucapiendi conditionem,ẽt in re quæ erat mandantis ſi
emptor erat bonæfidei.*
2 *Non ſolum dicitur eſſe bonæfidei,qui ſcit rem non eſſe vendentis, uel eius
cuius noĩe uenditur,ſed etiam qui credit rem eſſe illius, tamen ſcit,ꝙ nõ
iuſtè uel debitè uenditur.*

§.Procurator tuus. Mala fides uenditoris, ſiue
ſuo,ſiue alieno nomine uẽ-
dat,non impedit uſucapionem rei immobilis: ſecus in mala fide
emptoris.h.d.in effectu.& ideo dixi immobilis:quia ſi eſſet mobi
lis,ꝯheretur furtum in alienatione,& ſic efficeretur inuſucapibi-
lis,ad quod s̃.de vſuca.l.poteſt.cum l.ſeq.in prin.& quod ibi dixi.
Hodie vero vtrum mala fides venditoris noceat, dic ut in authẽ.
malæfi.C.de præſcr.lon.temp.Et gl. intelligit hũc §. vel ꝙ res erat
iſtius dñi,qui procuratorem conſtituit ad uendẽdum,ꝙ erat ſua,
ſed per ipſum poſſeſſa.Item intelligit,ꝙ habebat mandatum limi-
tatum,ut non venderet minori pretio,puta, cẽtum,uel non erat
limitatum a mandante,tñ res tñ ualebat, & ſic cẽſebatur limita-
tũ a iure:quia in gñali mandato cẽſetur venire,vt vendat quantũ
1 vendi p̃t:& in oĩb.iſtis caſib.procedit quod hic dr̃.† Et ſic no.intel
ligẽdo,ꝙ res erat illius mandantis:ꝙ licèt procurator excedẽs fi-
nes mandati,non transferat dñium,ut l.diligenter.§.j.uel 2.s̃.man
dan.transfert tñ vſucapiendi conditionem, etiam in re quæ erat
mandantis,ſi emptor erat bonæfidei: quod tene mẽti, & proba-
tur expreſsè in l.mandatum diſtrahendarum.s̃.mand.vbi res erat
mandantis.& hæres mandatarij uendidit,cum tñ non poſſet; q̃a
mandatum morte mandatarii erat finitum. & ibi dr̃, ꝙ licèt non
transferat dñium,transfert tñ vſucapiẽdi conditionẽ. Videbatur
ꝯtrium:quia non uendidit ſuo nomine, ſed noĩe dñi,& tanq̃ pro-
curator,vel ratione mandati,cũ nullum haberet. Vnde hac ratio
ne non transfert dñium.Secus ſi vẽderet nomine ſuo, tñ adhuc
idẽ dr̃ ibi facit ẽt quod hr̃.s̃.eo.l.2.§.ſi a pupillo, ubi dñs non tranſ-
fert dominium rei ſuæ,& tñ transfert in ea vſucapiendi conditio-
2 nem.† Item no.hic ꝙ non ſolum dr̃ eſſe malæfidei, qui ſcit rẽ non
eſſe uẽdẽtis,vel eius cuius nomine venditur: ſed etiam qui credit
rem eſſe illius,ſcit tamen ꝙ non iuſtè uel debitè venditur, vt etiã
habetur in d.§.ſi à pupillo. Sequitur §.furtiua.

§. Furtiua. Res non dicitur reuerſa in poteſtatem dñi q furtum factum ignorauit. h. d.

§. Liber homo. Per liberum hoiem bonafide poſſeſſum ex re poſſeſſoris, & ex opera ſua, acquiritur dominium, & vſucapiendi conditio; ſicut p ſeruum proprium. h. d.

LEX VIII.

1 *Qualiter dicatur ẽt in mala fide ille qui emit, ſciens, ꝙ uenditor in certum malum uſum ſit conſumpturus pretium.*

1 **SI quis cum ſciret.** †Quid ſi emit ab illo quẽ ſcit pretium
a conſumpturũ in non certũ, & determinatũ malũ vſum,[a] non cenſeť malæfidei. Iõ non ꝓhibeť vſucapere, ſecus ſi in certũ & determinatũ malum vſum. h. d. notabiliter,
1 & ſp allega.† Et ſic nota nouum modũ inducendi malã fidẽ, quia poſito, ꝙ credebat rem eſſe uendentis, & ꝙ licitè poſſit vendere quia eſt maior xxv. ann. & ſibi non eſt interdictum bonis, & ẽt ꝙ venditur iuſto pretio, ſi tñ ſcit, ꝙ vẽditor in certum malum vſum ſit conſumpturus pretium, reputatur malæfidei, quod perpetuo tene menti. Idẽ ſi in vſum incertum, ſi tñ uendens erat minor. ut in gl. Si aũt erat ſibi bonis interdictum, tunc ẽt ſi ignoraret, ꝙ in aliquem malũ vſum eſſet conuerſurus, nõ vſucapiet, ſi ſciret interdictionem, ut ṡ. l. pro x. §. ſciens. In glo. quæ incip. (cui.) ibi, (alij dñt) hæc uera, & diſtingue, vt colligitur ex his quæ ṡ. dixi. nam ſi erat interdictum bonis non eſſet ſeruanda diſtinctio huius l.

ADDITIO.

a ¶Malum vſum. Adde ꝙ voluit Ang. hic & Io. And. in addit. in Spe. in tit. de ob. & ſo. Franci. de Are. conſi. 83.

LEX IX.

QVi ob pactionem. Si ꝓ libertate ſerui tradať dño ab extraneo ancilla furtiũa, non impediť dñs partũ eius vſucapere, ſi erat bonæ fidei tpe quo ipſum cõcepit, & peperit. Idẽ ſi tradať ab ipſo ſeruo ancilla per ipſum ſubtracta, tpe quo iã eſt effectus liber. h. d. cũ l. ſeq. ſecus ſi durante adhuc ſeruitute vt l. ſeqť. §. de illo. ṡ. de vſuc & hic in gl. q̃ ſolẽniter diſtĩguit.

LEX XI.

1 *Qui credit ſuo procuratori, uel ſeruo de eo quod commiſerat illi fiendum, iuſtam cauſam habet credulitatis.*
2 *Quid ſi credat alteri cuicunque qui uideatur fide dignus.*

1 **QVod vulgo.** †Titulus pro emptore putatiuus non ſufficit ad vſucapio-
2 nem, niſi interueniat iuſtiſſimus error. h. d. †Nota. ſm Bar. ꝙ qui credit ſuo procuratori, uel ſeruo de eo, ꝙ cõmiſerat illi fiendum, iuſtã cãm hẽt credulitatis. idẽ ſi credit de-
2 functo, cui ipſe ſuccedit, ut no. in l. Celſus. ṡ. de vſuca. Itẽ† ſi credat
a alteri cuicũq; qui uidebatur fide dignus inter bonos, & graues viros, ut no. per gl. in l. Titio fundus. de cond. & dem. Et iſtud eſt verum, quantũ ad excuſandũ ipſum à dolo, vel malafide, & in his, q̃ non tendunt in ꝑiudicium alterius, alias vť ſecus, vt qñ facit aliqd qď facere non dẽt, vel non facit quod facere dẽt, & hoc tendit in damnũ alterius. Nã non vť excuſari licèt dicto alterius fuerit motus, qa imputať ſibi, cur fuit nimis credulus, ut l. j. §. j. de eo p quẽ fact. eſt. Niſi hoc fecerit ſuggeſtione illius ad cuius dñiũ tendit, qa tunc ẽt excuſať, vt l. 2. cũ ibi notatis. ṡ. qñ actio de pecu. eſt annalis.

ADDITIO.

a ¶Fide dignus. Adde eundem Pau. conſi. 122. Abb. conſi. 144. 2. lia.

LEX XII.

1 *Per miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto, non deſinit quis uſucapere, uel præſcribere.*

1 **MIſſo legatario.** †Per miſſionẽ in poſſeſſionẽ ex primo decreto, non deſinit quis vſucapere, uel ꝑſcribere. h. d. ꝯcor. l. 2. ȷ. ti. prox. Et iſtud eſt uerũ, qñ alius fuit miſſus in poſſeſſione ꝯ quẽ non currebat vſucapio, vel præſcriptio, & ita loquũtur iſti tex. Si aũt illi ꝯ quem currebat, tunc aut loquimur in ꝑſcriptione longiſſimi tpis, & illa uť ſtatim interrumpi, per l. cum notiſſimi §. immo. C. de præſcr. xxx. an. Aut loquimur de ꝑſcriptione longi tpis, & tunc ſi dñs qui egit reali actione ꝯ ꝑſcribentem, fuit miſſus ex primo decr. non interpellatur ſtatim vſucapio, qa non ſtatim poſſidet, ergo nec ille præſcribens deſinit poſſidere, licèt lapſo anno bñ interpellatur, quia miſſus incipit poſſidere; ergo & ille deſinit, ut in l. ſi quis emptionis. §. ſed ſi quis. cũ ibi no. eo. ti. & in ca. qñ frequenter, vt lit. non cont. Item procedit iſta l. niſi alius fuerit miſſus in poſſeſſionẽ ex cã iudicij, id eſt pro executione ſnĩæ, qa tunc ẽt interpellať, cum iſte miſſus ſtatim incipiat poſſidere, ſicut cred. habens pignus conuentionale, & ita hť, & no. ȷ. de re iud. l. a diuo. §. ſi ſup reb. in tex. & glo. & p Bar. In tex. ibi, (in poſſeſſione.) ſ. rerũ quas defunctus emerat à non dño bona fide, & ſic eas ꝑſcribat ti p emptore, & ẽt hřs eius eo. ti. & ti. pro hřde, vt ȷ. ti. px. l. 2. & neglexit hřs cauere legatario de ſoluendo legato adueniẽte die, vel condõne, & pp hoc legatarius fuit miſſus in poſſeſſionẽ rerũ hřditariarũ, & ẽt illarum. In tex. ibi, (ſalua ꝑtoris pignoris cã.) quia licet hæres efficiatur dñs complendo vſucapionem, pignus tñ prętorium legatarij durat, & non tenetur diſcedere, niſi ſibi ſatisfiat, vel caueať, ut in d. l. 2. ȷ. tit. prox. Sequitur l. alienam rem.

LEX XIII.

1 *Per nuntiationem noui operis, ſeu proteſtationem extraiudicialem non interrumpitur præſcriptio longi temporis.*
2 *Præſcriptio longiſſimi tpis interrumpitur per citationem iudicialiter, & an etiam per nuntiationem noui operis.*
3 *Per ſolam denuntiationem extraiudicialem, ꝙ hæreditas ad eum non pertinet, ꝙ uideatur induci mala fides.*

1 **ALienam aream.** †Per nuntiationẽ noui opis, ſeu ꝓteſtationẽ extraiudicialẽ non interrumpiť ꝑſcriptio lõgi tpis. h. c. & ſp allegatur, ſed nec ẽt per citationẽ iudicialẽ, cũ non niſi per ꝯteſtationẽ litis interrumpiť, vt in l. moræ. C. de rei vẽ
2 di. †ſed ꝑſcriptio longi tpis bñ interrumpiť p citationem iudicialẽ vt l. ſicut. & l. cũ notiſſimi. de ꝑſcr. xxx. ann. poſt prin. Non ſic per nuntiationẽ noui operis, uel per proteſtationem extraiudicialem factã ẽt dño, ꝙ res ſit ſua, & hoc de iure ciuili. An aũt ex tali proteſtatione inducať mala fides, & ſic interrũpať, ſaltem de iure cano. dñt Docto. ꝙ non, ſi aliud de mala fide non apparet, qñ facta fuit poſt ceptã vſucapionẽ, per no. in c. dile. de mai. & obe. per Inn. ſed ſi fuiſſet facta anteq̃ inciperet poſſidere tpe quo volebat emere, tunc bñ induceret mala fides, ẽt de iure ciuili. ut C. de rei uend. l. ſi fundum. & l. uirilis. §. ſi adierit. de leg. ꝑſtan. & ȷ. q̃ in frau. credi. l. ait ꝑtor. §. ſi quis particeps. & hoc in habente titulũ ſingularem maxime non lucratiuũ. Secus in eo q poſſidet ꝓ hřde credens ſe hř-
3 dẽ, ẽt ſi iuſtã hẽat cauſam credendi, †nam per ſolam denuntiationẽ extraiudicialem, ꝙ hæreditas ad eum non pertinet, vť induci mala fides. ut in l. item ueniunt. §. petitam. ṡ. de pet. hære. alle. in gl.

LEX XIIII.

1 *Licèt emptor ſciat rem alienã, ſi tamen credit uendentem habere mãdatũ uendendi a domino, non dicitur malæfidei, & poteſt præſcribere.*
2 *Coniuncta perſona licèt cenſeatur hẽre mandatũ de agendo pro cõiuncta, non ſic cenſetur hẽre mandatum de uendendo rem coniunctæ perſonæ.*

1 **INteſtatæ.** †Licèt emptor ſciat rẽ alienam, ſi tñ credit uendentẽ hẽre mãdatũ uendendi a dño, non dř malæfidei, & ꝑt ꝑſcribere. h. d. multum notabiliter, & eſt caſus quotidianus Requiritur tñ, ꝙ ſubſit iuſta cã credendi: nec puto ſufficere, ꝙ ille uenditor ita aſſerebat, niſi aliquid oſtenderet, pp quod emptor ueriſiř poterat credere ita eſſe. Alias eſſet ſibi imputandũ, quare nõ fecit ſibi mandatum oſtendi, per ea q̃ no. Bar. ṡ. eod. ti. l. qui fundum. §.
2 procurator tuus. †No. ẽt gl. hic ꝙ coniuncta perſona, licèt cenſeatur habere mandatum de agendo pro coniuncta ab ipſa l. ſed & hoc. in prin. de procu. non ſic cenſetur habere mandatum de uendendo rem coniunctæ perſonæ, quia agitur de maiori ꝑiudicio, nec ẽt de excipiendo ſolutionem, ut l. non ſolum. ṡ. ſol. matr. & l. j. in fi. cum ſeq. ut leg. no. cau. Sequitur tit. pro hærede.

LEX PRIMA.

1 *Titulus putatiuus pro hærede non ſufficit ad vſucapiendum, ſi non poterat eſſe hæres, quia uiuebat ille cuius ſe hæredem putabat.*
2 *Viuens non habet hæredem.*
3 *Si aliquis deceſſit, & ego putans me eſſe heredẽ illius, cũ non eſſem, adiui hæreditatem de facto, & apprehendi poſſeſſionẽ rerum hæreditariarum; licèt ſteterim in poſſeſſione per longum tps, non efficior hæres, & an præſumar uerus hæres; ut agere & conueniri poſſim ut hæres.*
4 *Titulus pro hærede, ſeu uſucapio ex iſto titulo in quib; reb; habeat locũ.*

¶Pro hærede. Rubrica.

1 **PRo hærede.** ¶†Titulus putatiuus ꝓ hærede non ſufficit ad vſucapiẽdũ, ſi non poterat eſſe hæres, qa ueniebat ille cuius ſe, hęredẽ putabat. h. d. †Vnde allegať, ꝙ uiuens non hẽt hęredẽ. Idem ſi non poterat eſſe hæres, ex quo cum eo non erat teſtamenti factio. ȷ. eo. l. fi. idem vť ſi ex alia cã non poterat eſſe hřs, tum quia ignorabat uel nõ erat certus illum eſſe defunctum, cũ tñ eſſet. & ſic non poterat hæreditatem adire, vel pendebat ꝯdõ ſub qua erat inſtitutus. Ita vť hic colligi ex glo. 2. mag. poſt prin. Si aũt poterat eſſe hæres, quia oĩa concurrebant, tñ non erat, ſed iuſte credebat ſe eſſe, vť ſufficere, ut ṡ. de uſucapio. l. non ſolum. §. quod uulgo. uer. amplius, Et intellige iſtam l. ẽt ſi habuit iuſtã cãm credendi, ꝙ ille eſſet mortuus cuius hæreditas ad ipſum ꝑtineret, ſi uerũ eſſet. & ſic no. limitationem ad illam l. non ſolum. §. quod vulg. In gl. mag. ibi (dic ergo ꝙ ille.) Tu dic clarius, ꝙ titulo ꝓ hřde vſucapit uerus heres, & ẽt putatiuus. Et quãtũ ad primũ, dic ꝙ vſucapit rem, q̃ defunctus poſſidebat bona fide, non tñ meã potuit.

tuit vſucapere longo tẽpore,vel triennio,;quia ſibi deficiebat titu. hæreditarius, ſuo nõ deficit.Nam aditio hęreditatis ſicut eſt iuſta acquirendi dñium rerum quæ erant defuncti, vt in l.cũ hęredes. de acquir. poſ.ita eſt ſufficiens cauſa acquirendi & vſucapiendi condõnẽ rerũ, quæ non erant defuncti: & ꝑꝑ hoc principaliter fuit factus iſte tit.vt j.eo.l.pen.vbi hoc habetur. Tñ aduertendũ quia per ſolam aditionem non acquireret,niſi poſſeſſionem apprehẽderet illius rei:licèt hæres dominium acquirat ſine tradõne, per l.ſi poſſeſſionẽ.de vſucap.iuncta l. hæredes. licèt ſecus in dominio rerũ quæ erant defuncti,qđ per ſolã aditionem acquiritur. Item per oĩa ſi defunctus non poterat vſucapere,quia res erat vitioſa,tñ poſt eius mortẽ vitiũ fuit ſublatũ,vt in l. eũ qui ædes. §. j.ſ. de vſucap.Item vſucapit ꝓ hærede rem,q̃ defunctus vſucapiebat aliquo titulo,& iſte titulus nõ fuit neceſſarius:nã ẽt ſi deficeret titulus pro hærede,& in ſuo.vt infra. l. proxi. §. fin. vſucapit tamen ſuus hęres eodem titulo quo vſucapiebat defunctus.Sed ſi ſit hęres,naturalis titulus pro hærede accumulatur illi quẽ habebat defunctus,& vtroque titulo ꝯpletur vſucapio,vt l.iij. §. ex plurimis. de acquirenda poſſeſſio.Circa ſ'm de hærede priuato, dic vt ſ.di-
3 xi,qa non ſemꝑ ſufficit putatiuus titulus pro hærede.†glo. ibi, (an autem totalis.)Not.ex iſta gl.ꝙ ſi aliquis deceſſit, & ego putans me eſſe hęredem illius,cum non eſſem,adiui hæreditatem de facto,& apprehendi poſſeſſionem rerũ,licèt ſteterim in poſſeſſione per longum tp̃s,non efficior hæres,benè tñ prę́ſumor,ſi appa ret alius verus hęres,& conueniri poſſum vt hęres, & agere vt l. controuer.de tranſac.& ibi per Bar.qa iſtud ius incorporale nec poſſidetur,nec quaſi poſſidetur,licèt alia iura incorporalia ſoleãt quaſi poſſideri vt ius uſufructus,vel vſus.ut in l.fi. j.vti poſſi,uel iuriſdictio.& hoc voluit iſta glo.Item no. ꝙ licèt non efficiar hæres tamen ꝑſcribo titu.pro hęrede ſingulares res, ſi erant alienæ non defuncti.Innuit ergo glo.ꝙ ſi erant defuncti, ego non præſcribo tit.pro hærede,ſicut nec earum efficior dñs per aditionẽ.Contrarium vr̃ voluiſſe glo.in l.hęreditatẽ. C. in qui cau. ceſſat longi tẽp. preſcrip.dicens ꝙ ſi habui iuſtam cãm credendi pręſcribo ꝯ verũ hæredem,& ſic eſt uſus in quo peti.hære.ſui natura eſt perpetua, & durat xxx.annis,tamẽ tollet̃ long.temp.x. vel xx. ann. Sic ergo leges dicentes,ꝙ durat xx.annis,vt eſt l.hęreditatis. C.de peti.hære.cum ſi.habent locum,qñ poſſeſſor erat malæfidei, vel errabat in iure, ſecus ſi in facto,quod eſt ſingulare. Hoc tñ declaraui in l. cum ſolum.de vſucapio.procedere, quando poſſeſſionem non habuit à vero hærede:aliàs ſecus per illam l.ſ'm intellectum quem
4 ibi dedi.†Ex dictis,& his q̃ ſequuntur no.ꝙ iſte tit.pro hærede, & vſucu.ex iſto tit.procedit in reb.alienis,quas defunctus ẽt præſcribebat,ꝙ ſi quidem pręſcribebat ſine titu. pro hęrede, facit eum cum titulo præſcribere.Si ꝑſcribebat cum tit.iſte tit.illi accumulatur.Procedit ẽt uſucapio ex iſto tit.in reb.defuncti, quas quis, ut hæres tenet,& poſſidet,qa ꝑſcribit illas tit.pro hærede,ſiue eſſent defuncti,ſiue aliæ,& iſtud eſt notandũ, licèt non ſit hæres. Non aũt procedit iſte tit.in ipſo iure,& noĩe hæredis:quia licèt qs vt hęres alicuius poſſideat eius bona,cũ non ſit hæres ex ꝑſcrip.licèt ipſas res benè ꝑſcribat,vt dixi.Et hoc ſi ꝓ nulla parte ſit hæres. Sed quid ſi eſt hæres pro parte,& pro parte non,vtrum poſſidendo ꝓ parte qua nõ eſt hęres præſcribat?Ecce caſum, erant duo fratres, prędeceſſit unus,alius poſtea deceſſit ignorans, & ſic nihil tranſmiſit morte fratris relicto hærede extraneo. Iſte extraneus hæres pro parte iſtius vltimi morientis longiſſimo tempore tenuit bona utriuſque fratris,tanquam hæres utriuſque,an efficiatur hęres illius?Sequitur l.qui legatorum.

LEX II.

QVi legatorum. ¶Miſſio ex primo decreto pręſcriptionẽ non interrumpit.h.d.dic vt in l.miſſo.ſ. tit. proxi. In text.ibi, (quam ſit ſolutum ei.)ſcilicet eo caſu quo conditio legati iam extitit vel dies euenit,ſed ſi non extitit,uel non uenit,habet locum quod ſequitur. Aut eo nomine ſatiſdatum.

1 *Quòd duplex ſit poſſeſſio,ſcilicet naturalis & ciuilis.*

§.Quod vulgò. ¶Qui detinet rem quam ſcit alienam,ex ſuperuenienti tit. ꝓ herede non incipit poſſidere,nec uſucapere,quia nõ põt ſibi cãm poſſeſſionis mutare.h.d.Quia nõ interuenit iuſta cauſa:aliàs ſecus,vt ſi credebat illã eſſe defuncti,cui ſucceſſit, vt l. non ſolum §. quod vulgo.ſ.de vſuca.Videbatur hic,ꝙ ſi Titius deponit apud me res tuas,uel ꝯmodauit,& poſtea ſibi ſucceſſi,ꝙ poſſim eas poſtea vſucapere tit.ꝓ hr̃de.quaſi mutauerim cãm poſſeſſionis ſuperueniente noua cã,qa ſucceſſi,& ubi prius nõ poſſidebã, ſed detinebam,tũc efficior uerus poſſeſſor.Sed ꝯrium eſt,ſciui eas eſſe tuas, quia non potui cãm poſſeſſionis mutare,cũ illa non ſit iuſta cã, ꝑꝑ meã ſcientiã,& ſic nõ efficior poſſeſſor.Nec obſt. ſi dicat̃,illa regula,ꝙ nemo põt ſibi mutare cãm poſſeſſionis,loquit̃ in illo q̃ poſſidebat ex una cã,ut non poſſit incipere poſſidere ex altera. Sed hic nõ poſſidebat,ſed detinebat.Vnde vr̃ illa regula ceſſare: quia dicit iuriſconſultus,ꝙ immo locũ habet non ſolũ in ciuili poſſeſſione,ideſt,in uera poſſeſſione.q̃ eſt duplex,ſ.ciuilis,& nãlis,ſed habet locũ ẽt in nãli,ideſt,in nuda detentatione q̃ nõ ẽ uera poſſeſſio,licèt uideat̃ ꝑꝑ actũ corporalẽ,qui exercet̃ eo mõ ꝑ detentorẽ,ſicut exercet̃ per uerũ poſſeſſorẽ: ut non poſſit illã detentationẽ vertere in uerã poſſeſſionẽ.Et dicũt Doct. ꝙ iſte text.ſolus facit mentionem de ciui.poſſeſſione,& nullus alius, licèt bene faciat mentionẽ de nãli:licèt ẽt dicat quẽ ciuiliter poſſidere per alium.Et iõ vr̃ hic caſus pro opi.Ioan.& ẽt Dyn. ꝙ ſit duplex poſſeſſio,nõ ſolũ nãlis de qua non eſt dubiũ,ſed ẽt ciuilis. Non tñ iſte tex.oĩno facit,qa hic ſumit̃ ciuilis, nõ ſolũ ꝓ illa q̃ retinet̃ aĩo, ſed ẽt pro nãli q̃ retinet̃ corpore,& eſt uera poſſeſſio,& dum ſubdit nãlis non pro uera poſſeſſione,ſed pro detentatione,vt hic patet, & ita dicit Bar.in l.j.ſ.de acqui.poſ.

1 *Seruus hæres ſiue ſolus cum alio ſuccedat,non uſucapit tit. pro hærede.*
2 *Extraneus hæres quare vſucapiat tit. pro hærede rem quæ non erat defuncti.ſed bona fide per ipſum poſſidebatur,& non ſuus hæres.*
3 *Quod remedium habebit filius qui rem in hæreditate repertam tenuit lõgo tempore bona fide tanquam paternam,& ab alio moleſtatur.*
4 *Donatio facta per patrem filio in poteſtate propter merita, quòd hodie ſtatim ualeat.*

1 §.Filium quoque. ¶†Seruus hæres, ſiue ſolus, ſiue cũ alio ſuccedat,non uſucapit ti. ꝓ hærede.h.d.Dy.& ꝓbatur.C.eod.l.nihil.Vel ſi filius in poteſtate rem donatã a patre ſi erat aliena, & ipſe ſolus ſuccedit patri,non uſucapit tit. ꝓ hærede.Et ſi erat patris & ſuccedat cum alio,nõ uſucapit ꝯ illũ tit.pro donat.h.d.ſ'm intellectũ quem puto uerũ.Et ſic in primo caſu ſucceſſit ſolus,& res erat aliena. ut dicit glo.ij.in fi.Et ſolum q̃ritur,an uſucapit tit.pro hęrede.Sed in ſcđo caſu erat patris:ut patet dũ dicit(hæreditarias.) Aliàs nõ eſſet hr̃ditaria,licèt glo.ſuꝑ illo uerbo aliter intelligat, nec tunc tractat̃ de vſucapiẽdo ꝯ cohæredẽ,cuius ꝯrium uult litera in fi.ſed ꝯ verum dñium:nec tunc eſſet tractandũ,an uſucapiat tit. ꝓ hærede. ꝓ ea parte pro qua ipſe non eſt hęres,ſed alius, & iõ neceſſariò intelligit,an uſucapiat tit. ꝓ donato,& dr̃ ꝙ non vt ſeq.tit.prox.l.j.§.j.qa donatio ualuit, tñ tunc vr̃ ꝙ confirmetur morte, & ſic acquirat̃
2 dñium totius ex quaſi legato.ut in glo.†In glo. ij. ibi. (& eſt rõ vt ſubijcit.)Iſta rõ ẽ ſatis obſcura,& ideo dic ut ſ.dixi. Nã extraneus heres iõ uſucapit tit.pro hæred.quia aditio hęreditatis eſt ſufficiẽs cã acquirendi dñium,qđ prius non habebat in reb. q̃ fuerant defuncti,ergo ſimiliter eſt ſufficiens cã acquirendi quaſi dñium, & uſucapiendi ꝯdõnẽ in reb.quę fuerant defuncti,ergo & in rebus quæ non fuerunt defuncti,ſed bona fide per ipſum poſſidebant̃. Sed in ſuis hęredibus ipſa ſuitas,uel immixtio non eſt cã acquirẽdi dñium de nouo earũ rerũ,quæ fuerunt patris, ſed continuandi,quia filius ẽt patre uiuẽte dicebat̃ quodammodo dñs, & poſſeſſor,ſicut ipſe pater,licèt non plenè,ſed imaginariè,ut in l.in ſuis de lib.& poſthu.Mortuo aũt patre illud dñium, quod habuit uiuente patre,impugnatur:qa ibi prius erat imaginariũ;nunc eſt uerum,& plenum,tñ eſt illud idem.Igitur nec in reb.quę patris non fuerant,eſt ſufficiens cã acquirendi quaſi dñium,uel uſucapiendi condõnem,quia hoc non eſt de nã ipſius ſuitatis, ut faciat aliqd de nouo acquiri,nec ẽt põt in illis continuari, quia uiuente pr̃e in
3 illis non fuit filius dñs,uel quaſi dñs. † Quod ergo remedium habebit filius,q̃ rem in hęreditate repertam tenuit longo tp̃e bona fide,tanquam paternam:& nunc ab alio moleſtatur, ſi non põt dicere patrẽ habuiſſe tit.Nam ex proprio tit.pro hærede non põt ſe iuuare,nec ex tit.patris:vr̃ ergo,ꝙ non niſi longiſſimo tempore pręſcribat.Br̃ de hoc dic,ut no.per Bar.in l. Celſus.de uſuc. ubi dat filio remedium,& conſilium,ꝙ alleget titulum patris,quia dixit ſibi,ꝙ emerat:& ſic põt docere per teſtes de hoc,licèt non habeat inſtrumentum emptionis,quia tñ iuſtè potuit illi credere,ut ſ.tit.j.l.quid uulgo.uſucapit tit.pro emptore priuato.ut d.§.quod
4 uulgo.†In glo.ibi,(quia donauit ut extraneo.) melius diceret glo. ꝙ aut donauit ſimpliciter animo transferendi dñium, quod põt fieri dupliciter.uel donando ut extraneo, quod præſumitur qñ merita condigna pręceſſerunt ipſius filij.ut no.in l. ſi donatione. C.de dona.uel ut filio qñ non pręceſſerunt, ſed ſola filiatio inducit ad donandũ,& tunc iſto iure neutro caſu ualebit donatio facta filio in poteſtate.ſed ſi pater pręmoriatur,confirmabitur, ut in l.ii.C.de inoffi.do.Et ſecuta confirmatione ualet potius ut legatũ, uel donatio cauſa mortis,quàm ut donatio inter uiuos. ergo nec uſucap.ex titu.donationis inter uiuos,nec uiuente patre, quia tũc non ualuit,nec poſt eius mortẽ.Sed benè poſſet dici, ꝙ uſucaperet ex tit.quaſi pro legato.ita dicit glo. in l.fi. C. pro donato.& ẽt glo.iſta ſentit hic.Hodie uero quia filiusfam.põt habere aduentitia,& acquiſita ex meritis ſunt aduentitia,ſi eſſet facta donatio tanquam extraneo ꝑꝑ merita,ſtatim ualeret,& transferret̃ dñium ſi eſſet res patris.ut no.in authen.unde ſi parens.C.de inoffi. teſt. & ſi non eſſet patris,transfertur uſucapiendi cõditio.Sed ſi non ꝑꝑ merita,dic ut dicam infra titu. proxi. l.j.§.j. Aut donauit non ſimpliciter-

plicìter,ſed ut hẽat in peculio,& tũc nõ eſt donatio, nec ꝯfirmat
morte ſed inter oẽs filios uenit diuidendum,ut in l. certum. C. fa
mil.ercif,Breuiter de iſto paſſũ dic,ut ſtatim dicam in illo §.j.

L E X P R I M A.

1 *Donatio facta per patrem filio in poteſtate,an valeat,& num,4.*
2 *Et an confirmetur morte patris.*
3 *Quid in donatione facta inter coniuges.*

Pro donato, Rub.

1 LEge j.§.Si pater. ¶†Lex prima.§.ſi pa-
ter.h.d.Filius in pote-
ſtate rẽ donatam à patre nõ vſucapit ti.pro donato,
nec viuẽte patre,nec poſt eius mortẽ:qa donatio nõ
valuit,& ſic caruit tit,niſi patri nõ ſuccedat, & heres patris habeat
illã donationẽ ratã,qa tunc vſucapit ex noua donatione facta ab
2 hærede.h.d.cũ l.ſi pater.j.e.& eſt difficilis.Et no.† hic, ꝙ donatio
facta per patrẽ filio in poteſtate nõ valet; quod erat verũ iſto iu-
re,ẽt ſi ſibi donabat vt extraneo,& ꝑꝑ merita, qa filius non pote-
rat habere proprium.Vnde ſi valuiſſet,& ſic filio fuiſſet acquiſitũ
dñium,quia res erat patris,ſtatim reacquireret ipſi patri.& ſic eſ-
ſet donatio nugatoria.arg.l.qui ſic.j.de ſolu.& quod no. in l.fra-
ter à fratre.in fi.primæ magnæ glo.ſ.de condi. inde. Hodie verò
vt ſtatim dixi, ſi fiat filio,vt extraneo ꝑꝑ merita ſtatim valet,vt
3 no.in.authen.vnde ſi parens.C.de inoffi.teſt.†Item no. hic,ꝙ iſta
donatio morte patris nõ ꝯfirmatur,quia ſi ꝯfirmaret ſaltẽ ex tꝑe
ꝯfirmationis, ideſt à morte patris inciperet vſucapere,cuius ꝯriũ
iſte text.manifeſtè vult.Super hoc eſt magna diſceptatio, in qua
laborat glo.hic & Doct.quia vr̃ contra.l.ij.C.de inoffi.donat. Gl.
hic tenet in prin.ꝙ ideo non ꝯfirmetur morte:qa non fuit ꝓpriè
donatio,ſed conceſſio in peculium quod licèt in ſe ſit verũ, non
congruit huic tit,qui loquit̃ de donatione propriè ſumpta.Ponit
ẽt glo.alios intellectus,qui continent diuinationẽ. vnde Bar. fatet̃
ꝙ ꝯfirmetur morte,tñ non vſucapit filius ex titu. donationis in-
ter viuos,qui incipit valere potius tanquam legatũ vel donatio cã
mortis,vt ſentit gl.in §.filium,ſ.pro herede.ſtatim lecto.& clarius
in l.fi.C.pro donato.hoc non placet,quia eſt ꝯ mentẽ huius lite-
ræ,quæ ſimpliciter dicit,cum non uſucapere,ẽt mortuo patre,qa
donatio fuit nulla.Sed iſta ratio non eſſet bona,ſi uera eſſet dicta
ſolutio,quia licèt fuerit nulla,nunc confirmatur, licèt non vt do-
natio inter uiuos.Cy.in d.l.fi.multũ notabiliter dicit,ꝙ tunc con-
firmatur,qñ pater donauit rẽ ſuam.Secus ſi alienam,qa lex nõ de
bet eſſe iniurioſa dño,vt ꝯfirmet in præiudicium ipſius, & iſtud
dictum eſſet valde æquum,quod placet,& tene menti,quia eſt li-
4 mitatio ad multa iura.†Contra hoc tamen facit l.ſi vir. j. eod.vbi
in donatione facta inter coniuges quæ eſt nulla ſicut facta per pa
trem filio,dicitur,ꝙ ſi vir donanit vxori rem alienam,valet dona-
tio,& vſucapitur tit.pro donato.licèt ſi donaſſet rẽ ſuam,non va-
leret,vt in ſeq.§.Sol.alia cauſa. inualiditatis eſt in donatione inter
coniuges,q̃ in facta per patrem filio,prima enim tunc non valet,
qñ donans efficeretur pauperior,& donatarius vel donataria lo-
cupletior ne mutuo amore ſe ſpolient,quæ rõ locum habet ſi cõ
iunx donat rem ſuam.Si aũt alienam,non efficitur pauperior, iõ
ceſſat ratio inualiditatis.Sed donatio facta per patrem filio, non
ualet ꝑꝑ rationem quam ſ.dixi,quæ ratio locum habet ſiue do-
net rem ſuam,ſiue alienam,quia ſi alienam, acquireretur vſuca-
piendi condõ ipſi filio & ſtatim poſtea reacquireretur patri,ideo
non valet,ẽt in aliena,nec morte confirmatur per rationem Cy.
Sed inter coniuges,valet in aliena ſtatim, & non indiget confir-
matione per mortem.Poſſumus ẽt dicere & ſubtiliter. & no.qa
ꝑ alios non tangitur,ꝙ tunc confirmatur donatio facta per pa-
trẽ filio,ẽt de re ipſius patris,qñ filius patri non ſuccedit,vel ſucce
pit,pro parte,quia tunc confirmatio eſt ſibi vtilis & neceſſaria. Si
aũt ſuccedat inſolidũ,tunc non confirmat̃,quia non eſt ſibi neceſ
ſaria,cũ ſine confirmatione acquirere poſſit dñium ex cã hr̃dita-
ria,quia eſt potẽtior,& prior,qa hẽt originem a cã nãli.Vnde cõ-
currentib.his duab.cauſis eodẽ tꝑe ad acquiſitionẽ dñij, poten-
tior ꝯſummat effectũ,& alia annihilat̃,& ita loquit̃ hic, & ſi res e-
rat aliena nõ ꝯfimat̃ tã ex dicta ratione,qa donatio annihilat̃,q̃ ꝑ
rõnem Cy.& ex ꝑdictis recollige,ꝙ aliqñ donatio facta ꝑ pr̃em
filio valet a principio.ſ.ſi filius erat emancipatus,vt j. ꝓ ſuo.l. pe.
§.j.ſm vnũ intellectũ,vel hodie facta eſt tanquã extraneo ꝑꝑ me
rita,vt ſ.dixi,aliqñ nec ualet a prin.nec ex poſt facto cõfirmatur,
vt ſi donauit rem alienam ſm Cy,vel rem ꝓpriam, & filius ſuus
ſucceſſit patri,uel fuit ꝑ pr̃em in eius vita reuocata, vt hic in glo.
in uer.vel dic ꝙ hic.Aliqñ non valet a prin.ſed ꝯfirmatur ẽt patre
viuente,vt ſi pr̃ filiũ emancipet,vt l.donationes in concubinam.ſ.
de donatio,l.pen.Aliqñ confirmatur poſt mortem ſolã morte,vt
ſi donauit rẽ ꝓpriam,& filius pr̃i non ſucceſſit, uel ſucceſſit pro
parte,vt l.ij.de inoffi.don.& tũc confirmat̃,non ualet tanq̃ dona-
tio inter uiuos,nec vt trahatur retro quantum ad dñium, ſed cõ-
firmatur vt ex nunc,& tanquam donatio cauſa mortis, uel lega-
tum,vt no.in d.l.fi.C.eod.Aliqñ confirmatur non ſola morte,ſed
per ꝯfirmationem hæredis ut ſi donauit rem alienã, & filius patri
non ſucceſſit,& hæres confirmauit,& tunc valet donatio noua.
& ex nunc incipit vſucapere,vt l.ſi pater filię.j.eo.

§.Si inter virum & vxorem. Donatio
facta īter
coniuges de re propria donantis,uel de aliena,ſi tñ donans efficit̃
pauperior,non valet,nec ex ea transfertur dñium, uel uſucapien-
di condõ ꝯſtante mr̃imonio,uel eo ſoluto per diuortiũ, niſi poſt
diuortiũ fuerit per donantẽ cõfirmata,benè tñ trãsfert̃ poſſeſſio.
Sed ſi erat aliena,& donans nõ efficiebat̃ pauperior, valet & prę
ſtat vſucapiendi condõnem.h.d.iſte §,cũ l.ſi vir. j. eod. In tex. ibi
(vſucapionẽ ceſſare.)qa per diuortiũ cenſet̃ donatio reuocata,&
ſic potius eſt inualidanda q̃ validãda.l.ſed ſi interim,§.fi.ſ.de don.
inter virum & vxo.In tex.ibi,(qñ non poſſit.)remouet tacitã ob-
iectionẽ,qa vxor donataria facto diuortio videbat̃ poſſe in aĩo ꝯ-
ſtituere,ſe velle retinere rem tanq̃ ex donatione factã poſt diuor
tiũ,ſi maritus illam expreſsè non reuocauit,ſed ꝑmiſit eã retine-
re,quaſi iſta patientia loco donationis nouiter factæ habeat̃. Sed
ꝯrium eſt veritas,per rõnem quæ hic ponit̃,ſed ſi maritus expreſ-
ſe illã confirmaret ꝑ diuortiũ,bñ diceret̃ noua donatio, & ex tũc
inciperet vſucapere,quia eſſet valida. j.ver.aliàs ait.Intellige enim,
ꝙ tunc incipiat uſucapere,ſi erat aliena,& ex donatione efficieba
tur pauperior,non enim valuit donatio conſtante matrimonio,
vt hr̃ in l.ſi vir.ſed eo ſoluto bñ valet ex noua confirmatione, nec
transfertur dñium,quia non erat donantis, ſed vſucapiendi cõdi-
tio transfertur.Si aũt foret donãtis,tunc trãsfertur ſtatim dñium
poſt ꝯfirmationẽ factã,facto diuortio.Vnde non eſt tractãdũ de
uſucapione,In l.ſi uir.ſuꝑ gl.mag.quæ multũ ſe inuoluit in ſolu-
tione ꝯrii.dic clarius,& intelligibilius, ꝙ hic donataria credidit do
nationẽ valere,& ita erat verũ.Et ſic opin.ſua ꝯcurrebat cũ veri-
tate,& nullus erat error in hoc,ſed fuit error in alio. ſ.in cauſa ꝑꝑ
quam valebat,quia ipſa putabat valere ex eo ꝙ donatio inter cõ
iuges eſſet ꝓmiſta regulariter,& in hoc errabat in iure,qa non va
lebat ex iſto capite.ſed ex eo,qa res erat aliena,& ſic ceſſabat ꝓhi
bitio illius titul.donationis inter virũ & vxorẽ.Iſte ergo error iu-
ris in cã nõ impedit vſucapionẽ,tũc aũt impediret,qñ crederet tit.
valere,& re vera nõ valebat,& ſua opinio nõ ꝯcurrebat cũ ue-
ritate &c.ita loquit̃ l.nunq̃.de uſucapio. Quod aũt hæc glo.dicit
de mixtura erroris facti cũ errore iuris nõ eſt verũ ſimpliciter lo
quendo.qa ẽt in l.nũquam.erat iuſtus error iuris cũ errore facti,
& tñ impediebat̃ vſucapio,qñ erat circa diuerſa, puta, error facti
quantũ ad rẽ,qa putabat̃ res donantis,vel vendẽtis cũ ſit aliena,&
error iuris circa validitatẽ tit.quia putabat̃ valere, cũ non valeat,
tunc enim error iuris non vitiatur ab errore facti,vt ibi patet.Sed
ratio,quare,hic non attenditur error iuris,eſt,qu a non erat prin-
cipale,ſcilicet circa validitatem,ſed erat circa cauſam,vt ſ. dixi.

L E X II.

SI is qui. ¶Ciuilis interruptio non prodeſt alteri
quàm interrumpenti.h.d. ſecundum in
tellectu glo.& no.in l. cum notiſſimi. C. de præſcrip.
xxx.an.In tex.ibi (curret vſucapio) ideſt præſcriptio
longi tꝑis.Nam de uſucapione triennii non eſt dubiũ, cũ illa non
interrumpat̃ per ꝯſtitutionem factã,ẽt a dño ꝯ quẽ uſucapitur,ut
ſ.ꝓ empto.l.ij.§.fi.Sed ꝑſcriptio longi tꝑis bñ interrumpit̃ per cõ
ſtitutionẽ factã cũ vero dño,ꝯ quem præſcribitur,vt in l.more.C.
de rei ven.ſed ꝑ factam cum alio ꝯ quem ꝑſcribitur, ſecus, & ita
loquitur hic,quia eſt ſimilis interruptio,quæ alteri,ideſt vero dño
non prodeſt,ſecus in naturali,vt ſi alius,quàm verus dñs ſpolia-
ret ꝑſcribentem poſſeſſione, quæ interrumpitur, etiam quo ad
verum dominium,vt l.naturaliter.ſ.de vſucap.

L E X V.

QVi pro donato. ¶Ante completã vſuca
pionem non eſt acquiſi
tum dñium uſucapienti.Itẽ non dñs ſerui non põt ip
ſum manumittere,ſed ſi de facto manumittat,cadit a
poſſeſſione,& ideo uſucapio interrumpitur.h.d.

LEX PRIMA.

1 *Poteſt.quis transferre dominium rei ſuæ in perſonam incertam.*
Differentia inter id quod habetur pro derelicto,& illud quod ſpargitur in vulgus,remiſſiuè ad glo.

Pro derelicto. Rub.

1 SI res. ¶†Res habita ꝓ derelicto a vero dño ſtatim
deſinit eſſe ipſius,ẽt antequã per alium occu-
petur,& efficitur occupantis,ſi ſciat eam pro dereli-
cto habitã.Si aũt nõ erat illius,ſed aliena,tũc occupãs
non acqrit ſtatim dominiũ,ſed vſucapiendi conditionẽ, & idem

in alio

in alio q habeat cãm ab ipſo.h.d.iſta l.cũ ſeq.& l.id qđ. cum prin.l. ſeq.j.eod.Et ſic iſtæ duæ ll.primæ loquuntur qñ res fuit habita ꝓ derelicto à vero dño,& tũc nõ eſt tractandũ de vſucapione,quia ſtatim occupãs efficiť dñs,& iſtud ẽt dr̃ in l.ſi id qđ. §.fi. Lex autẽ id qđ,cũ prin.l.ſeq.qñ fuit habita ꝓ derelicto a nõ dño,q tñ tenebat eã,vt dñs,& ſic ſicut iſta eſſet ſufficiens cã acqrendi dñium,ſi eſſet dñs,ita acqrendi & vſucapiẽdi ꝯdõnem,ſi non eſt dñs. lex aũt iij.j.eo.põt loqui in utroq; caſu,ſiue erat dñs, ſiue nõ, & eodẽ mõ l.nemo.& l.ſi qs merces.In tex.ibi(qa his modis.) declara ſic,qa de primæuo iure gentiũ occupatio erat cã acquirendi dominium in omnib.reb.iuxta illud.Quicquid calcauerit pes tuus. tuũ erit.vt no.in l.j.in prin.ſ.de acqui.poſ.ergo de ſententia occupationis,q̃ fit cum res habetur ꝓ derelicto,debet eſſe cã dñii per-
2 dendi.†No.in l.ſi id qđ.§.fina.ꝙ põt qs transferre dñium rei ſuæ in perſonã incertã,vt de acqui.re.do.l.qua rõne.§.fi. Et no. etiam hic glo.magiſtrã,quæ ponit differentiã inter id qđ habetur pro derelicto,& illud quod ſpargitur in vulgus,quam glo.no.

LEX VIII.

SEmpronius. ¶Qui denegat dare alimenta,& mandat rem alteri tradi,cenſetur illã habere pro derelicto.h.d.notabiliter. Et licèt loquatur in ſeruo,vel ſerua,poteſt etiam locum habere in alijs animalib.vt equo,boue,vel aſino. Sed ſi non mandaret alteri tradi,ſecus.Ita intelligo glo.fi.

LEX IIII.

1 *Qui habet cauſam a domino,dominus non efficitur,ſed interim acquirit uſucapiendi conditionem.Et quid ſi ab aliquo tanquã uero hærede poſſidetur hæreditas,quæ ad alium pertinet,iuſto errore ductus &c.*

Pro legato. Rub.

1 PRo legato. ¶†No.hic caſum in quo ille qui hẽt cãm a dño,non efficiť dñs.ſed acquirit vſucapiendi cõdõnem facit,qđ hr̃ ſ. ꝓ empto.l.ij.§.ſi à pupil.& ꝑ iſtã l.dicit gl.in hr̃ditatẽ.C.in quibus cauſis ceſſat lõgi tẽp.pręſc.ꝙ ſi aliqs tanq̃ verus hr̃s poſſideat hereditatem quæ ad aliũ ꝑtinet,iuſto errore ductus,vt qa fuerat inſtitutus tñ teſtm̃ erat reuocatũ,& ipſe hoc ignorabat, vſucapit hæreditatem contra verum hæredẽ tit.pro hærede,& long.temp. & ſic eſt caſus,in quo petitio hæreditatis tollitur ſpatio long.temp.hoc intellige,vt dixi ſ.pro hæred.l.j.ſuper glo.

LEX V.

EA res. ¶Quantum ad vſucapiendũ titu.pro legato ſufficit mors illius q legauit,& ꝙ puteť fuiſſe ipſius,licèt ſit aliena,& dñs eius viuat.h.d.cum l. ſeq.

LEX VIII.

1 *Non vbique neceſſaria eſt ad uſucapiendum traditio: quicquid in oppoſitum dicatur.*

Interueniat enim oportet,quòd illius locum ſuppleat; nempe ſcientia,& patientia hæredis.

SI non traditam. ¶†No.hic ꝙ non ſemper eſt neceſſaria traditio ad vſucapiendũ,licèt in contrariũ videatur.l.traditione.ſ. de publ. ſed dic,ꝙ hic interuenit aliud qđ loco traditionis habetur.ſ.ſciẽtia,& patiẽtia hęredis,ut in ſecunda expoſitione gloſ. aliàs ſecus. & ideo tertia expoſitio quę incipit,(uel quia vacantem.) non eſt bona,quia tunc competeret interdi. quorum lega. ad reuocandum,& ſic poſſeſſio eſſet uitioſa.

LEX PRIMA.

1 *Vſucapitur res aliena in dotem tradita vtrum ante matrimonium contractũ ſi tradatur ex animo,transfertur ex templo,ueluti dominium.*

2 *Sicut ex ſolo titulo ſine traditione non transfertur dominium quando eſt ſuper re,vel rebus particularibus:ita quando eſt uniuerſalis ſuper omnibus bonis.*

Quid in contractu ſocietatis omnium bonorum.

Pro dote. Rub.

1 TItulus ¶†Res aliena tradita in dotẽ vſucapitur titu.pro dote,vel ꝓ emptore ſi æſtimata ẽ, ſed ante matrimoniũ ꝯ̃ctum ſi fuit tradita ex animo, ut dñium ſtatim transferať,qđ præſumitur, vſucapiť tit pro ſuo.Si uero nõ eo aĩo,non uſucapiť titu. pro dote,uel pro ſuo,ſiue tradať res inęſtimata,ſiue ęſtimata.h.d.iſta l. cũ l.ij.Et primo loquiť,qñ fuit data in dotẽ ꝯſtante mr̃imonio vſq; ibi.(& primũ,& ſic fuit tradita viro. Secundo qñ nondũ mr̃imonio ꝯ̃cto, & ſic fuit tradita ſponſo uſque ibi(ante nuptias.) Tertio ponit diuerſitatẽ inter primũ caſum,& ſ̃m,poſito ꝙ vtroque caſu vſucapiatur,quia in primo vſucapiť ti. ꝓ dote,in ſc̃do tit.pro ſuo, quouſque matrimoniũ ꝯ̃hatur,quia non eſt adhuc dos tñ ſubeſt cauſa iuſta,qa ſi tradens eſſet dña,transferret dñium,ergo ſi nõ eſt domina transfert vſucapiendi ꝯdõnem tit. ꝓ ſuo,qa ceſſat tit. ſpecialis.vt j.tit.proxi.l.j.in prin.Intellige tñ,qñ tp̃s uſucapionis fuit totũ ꝯpletum anteq̃ ꝯ̃heretur matrimonium. alius tit.pro dote accumulatur tit.pro ſuo,& uſucapio incipit ſumere nouam formam, iuxta ea q̃ habentur in l.iiij.§.ex pluribus.de acqui.poſ.in gl.quę incipit.& vt ſ.Item iſta l.loquitur,qñ fuit tradita res inæſtimata ante contractũ mr̃imonium.Item ſi res æſtimata qualiſcunque fuerit ęſtimatio,ſiue vt faciat emptionẽ,ſiue non,vt ſi fuit actum ꝙ nõ transferatur ſtatim dñium,ſed cum ꝯ̃ctum fuerit matrimoniũ,ſicut ſi tradẽs fuiſſet dña,non tranſtuliſſet dñium,ita ſi nõ eſſet dña, non transferetur vſucapiendi conditio aliquo tit.& hoc dixit l.ij.
2 ſ̃m intellectum Rug.quem tenent oẽs Doc.† Vltimò eſt hic vna gloſ.quę ſemꝑ allegatur.uerſ ic.uniuerſę.ꝙ ſicut ex ſolo titu.ſine traditione non transferť dñium,qñ eſt ſuper re, vel rebus particularibus.ut in l.traditionibus.C.de pac.& ſ.de rei vend. l. ſi ager. ita qñ eſt vniuerſalis ſuper oĩbus bonis.Fallit in ꝯ̃ctu ſocietatis oĩum bonorum,vt ſ. pro ſocio.l.ij.vel iij.licèt quidam per illam l. dixerint ꝯ̃rium,quod idem ſit in quolibet alio cõtractu vniuerſali.Sed glo.dicit ſe nõ audere hoc dicere.Et dum gloſ.dicit, (dñium,ſine poſſeſſione &c.)Intellige ſanè,id eſt ſine traditione,nam ad acquiſitionem dñij non eſt neceſſaria poſſeſſio, ſed traditio, ut patet ex his quę habentur in l.ſi fundũ.de fundo dota.& ſi fuit actũ, ꝙ trãſferatur,ſimiliter transferať vſucapiendi ꝯditio.tit. ꝓ emptore. hoc caſu qñ extitit æſtimatio,q̃ emptionẽ facit.Itẽ in dubio, qñ nõ apparet,q d ſit actũ ẽt hoc caſu qñ fuit æſtimata,& actũ ꝙ ex illa uẽditione ꝯditionali transferatur dñium,& uſucapio pro ſuo locũ hẽt,vt ſ.pro emptore.l.j.§.ſi ſub conditione. & ut ibi.præterea ſicut qñ inęſtimata data fuit ante matrimoniũ, in dubio vr̃ actũ,ꝙ dñium transferať,& uſucapio ꝓ ſuo locũ hẽt.ut hic in l.i. Vlt.ſcias ꝙ maritus,uel ſpõſus uſucapiunt ad utilitatẽ ſuã,vt poſſint retinere quouſque durat mr̃imoniũ,uel ſponſalia,& ẽt ad ꝯmodũ mulieris,ut ipſis ſolutis teneať ei reſtituere,qa cẽſetur habuiſſe dñium ab uxore,uel ſponſa,ex quo habuit cauſam acquirendi ab ea,ut l. qui alienam.& l.ſi alienam.ſ.de dona.cauſa mortis.

L E X III.

1 *Si uxor tradat in dotem rem quam habet communem cum alio,completo tempore uſucapionis,non eſt locus iudicio diuiſorio.*

2 *Statutum quòd poſſit peti diuiſio non obſtãte quocunque lapſu tẽporis, quia ab altero ex ſocijs tota res tãquam ſua fuit poſſeſſa, & præſcripta, an debeat intelligi,ſcilicet,durante communione.*

3 *Statuentes ſi iurauerunt ſeruare ſtatuta, & non venire contra,quòd hoc intelligatur durante ſtatuto in ſuo robore.*

1 DVæ filiæ. ¶†Si vxor tradat in dotẽ rem quã habet cõmunẽ cũ alio,ꝯpleto tp̃e vſucapionis,non eſt locus iudicio diuiſorio.h. d. intellige qñ tradidit tanq̃ inſolidũ ſuas cũ eſſent cões.Nam ꝓ parte ſua tranſtulit dñium,& ꝓ parte ſocii vſucapiendi conditionem.& ea ꝯpleta inuito marito non poſſet mulier cũ priſtino ſo-
2 cio diuidere,nec compelli ad diuidendũ.†Et per iſtam legem dicit Bar.ſi ſtatutũ dicat,ꝙ poſſet peti diuiſio nõ obſtante quocũque lapſu tp̃is,qa ab altero ex ſocijs tota tanq̃ ſua poſſeſſa, & p̃ſcripta fuerit,ꝙ debet intelligi.ſ.durante communione, vt qa res cõiter ſemper fuit poſſeſſa. Aliàs ea finita,finitur ẽt facultas petendi diuiſionem.nam in l.j.C.de ann.excep.dr̃ ꝙ põt peti diuiſio vſque ad xxx.ann.& prius non p̃ſcribitur actioni cõi diuidundo. Et tamen ex iſta l.patet.ꝙ ſi finita eſt communio ꝑ uſucapionem triennij, finitur & poteſtas petendi diuiſionem,& hoc facit ad multa l.illa j.C.de ann.excep.ꝓcedit qñ durat cõis,qa cõiter poſſeſſa fuit.Sed ſi totam vnus ex ſocijs tanquam ſuam poſſedit,& pręſcripſit,cer-
4 tè reſtat poteſtas petendi diuiſionem†Pone enim,ꝙ ſtatuentes iurauerunt ſeruare ſtatuta,& non venire contra.Certè hoc intelligitur durante ſtatuto in ſuo robore.poſſunt ergo ſtatuta tollere, & non tenentur amplius ad iuramentum.Et ita not.in cap.de his. quæ fiunt a præla,ſine conſenſu capituli.in nouella.

L E X PRIMA.

Pro ſuo. Rub.

PRo ſuo. ¶Titulus pro ſuo eſt generalis & concurrit cũ quolibet ſpeciali, & habet locũ,ẽt cum ſpecialis tit.deficit, ſubeſt tamen iuſta cauſa acquirendi dominium,ſi haberet cauſam a dño,vnde eodem modo acquiritur vſucapiendi conditio, ſi habet cauſam a non dño.h.d.cum l.ſeq.& etiam ſequen.

L E X IIII.

1 *Superueniens ſcientia poſt uſucapionem cæptam,quando eã interrumpat.*

2 *Duæ qualitates contrariæ,non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto.*

1 SI ancillam. ¶† Si poſt cœptã uſucapionē par
tus ancillæ furtiuę per bonæ fidei
poſſeſſorē, ſuperueniat ſcientia, ꝙ ancilla erat furtiua,
ita demũ ꝓcedit, & complectetur vſucapio, ſi ignora
uit cuius eſſet, vel ſciuit, & ſibi denũciare nõ potuit, vel ſi potuit
denũciauit, aliàs ſecus. h.d. Et non eſt alibi diſtinctio huius l. in tex.
licèt de ipſa multæ glo. faciant mentionē maximè in l. ſi ego. §. par
2 tus. de publi. & in l. ancillæ. C. de fur. † & limitat oēs leges dicentes,
ꝙ ſuperueniēs ſcientia poſt vſucapio. cœptã, nõ interpellat eã, ēt in
partu ancillæ furtiuę, vt l. iuſto. §. & ſi poſſeſſionis. cũ pluribꝰ ſimi.
ſ. de vſucapio. Nam eſt verũ, qñ ſupuenit ſimplex ſcientia, ꝙ ancil
la erat aliena. Si aũt, ꝙ erat ēt furtiua, tũc ſeruãda eſt diſtinctio hu-
3 ius legis, q̃ eſt clauis in materia. † & allegatur hic in fi. prin. dũ dicit,
(Neque idem &c.) ꝙ duæ qualitates ꝯ̄triæ nõ poſſunt eſſe in eo-
dem ſubiecto. facit l. ſi q̃s ante. de acqui. poſſ. & ita allegat Dyn. in
multis locis. Si aũt ſupueniret ſcientia ante vſucapionē, id eſt ante-
quam naſcat̃ partus, tũc ēt ſimplex ſciētia habet impedire, nec in-
cipiet vſucapio poſtq̃ natus erit, ſi ſuperueniat ante ēt ꝯceptionē,
ſecus ſi poſt. vt in d. l. iuſto. §. & ſi poſſeſſionis. & l. ſequit̃. §. de illo.
qđ dic vt ibi. Et ad id quod hic dr̃ de denunciatione, qñ nõ potuit
fieri ꝑꝑ abſentiã, ꝙ hr̃ pro facta, vide omnino qđ no. Bar. in l. ſer-
uus. ſ. ſol. mat. In glo. q̃ incipit (ꝯ de acqui. poſ.) vbi poſſeſſio quę à
principio non fuit clandeſtina ex poſt facto nõ efficit̃, & hic in fi-
ne dr̃ expreſſe ꝯ̄rium. Solue vt ibi dixi, ꝙ quãtũ ad vitiũ malæ poſ-
ſeſſionis ꝓcedit qđ ibi dr̃, ſed hic loquit̃ de uitio ꝑſonali. Nam fa-
teor, ꝙ & hæc poſſeſſio, q̃ a principio nõ fuit clandeſtina, & poſt-
facto non efficit̃, nec hic dr̃ ꝯ̄rium. Sed quantũ ad vitiũ ꝑſonale,
id eſt bonã, vel malã fidē, ſecus, q̃a ille qui cœpit poſſidere bona fi-
de, põt ex poſt facto incipere poſſidere mala fide, & hoc vult iſte
tex. & ita ſentit glo. ſequens, dum exponit literam.

§. Si pater. Licèt filij in poteſtate res alienas inuentas in
hereditate paterna non uſucapiant ti. ꝓ hæ-
rede, vel pro ſuo, vt in l. nihil. §. ꝓ herede. ſ. l. ii. §. filium. Si tñ fuerũt
per patrem inter eos diuiſę & traditæ, & ipſi poſt mortem tenue-
runt ex illa diuiſione ratam ipſam habentes, vſucapiuntur ti. pro
ſuo, & ex dicta diuiſione. h.d. ſecundum verũ intellectum. leges
ergo in contrarium allegatę procedunt qñ per patrem non fuiſ-
ſent inter eos diuiſę, alias habet locum, quod dic dicitur.

LEX V.

1 In facto alieno tolerabilis eſt ignorantia, & aliquando etiam in proprio.
Qui credit ſe habere titulum, cum non habeat, ita demum uſucapit, ſi ha-
bet iuſtam cauſam credendi.

VSucapio. ¶ No. in iſta l. duo, ad quę ſemper
allegatur. Primo quod exceptio v-
ſucapionis vel præſcriptionis eſt exceptio litis finitę,
& iõ poteſt opponi ad impediendã litis conteſtatio-
a nem.[a] ſicut exceptio rei iudi. & tranſ. vt l. eleganter. §. ſi poſt de
condi. inde. & in c. j. de lit. conteſt. lib. vj. & pro hoc l. j. in fin. ʒ. ad
1 Tertu. † Et de iſto articulo vide Bar. allegatur etiam in fine, ꝙ in fa-
cto alieno tolerabilis eſt ignorantia, ſecus in proprio vt in gl. Et ali
quando etiam in proprio eſt tolerabilis, vt no. per Bart. in l. ſi res
obligata. de leg. j. Not. etiam, ꝙ qui credit ſe habere tit. cum non
habeat, ita demum vſucapit, ſi habet iuſtam cauſam credendi, vt
hic. dic ut l. Celſus. de uſucapio.

ADDITIO.

a ¶ Lit. conte. Adde Ale. conſi. ccv. ii. lib. latè Soci. conſi. cciii. & ccc. & idem
dicit idem Pau. econtra, ſupra in l. j. de vſuc.

1 Quid ſit ſententia, & quid ſit res iudicata, & quid ſit effectus ſententiæ.

De re iudicata, & de effectu ſententiarum. Rub.

1 ¶† Notandum eſt ꝙ in Codice habemus tres titulos. ſ. de ſenten-
tiis. Item de re iudicata. Item de execut. rei. iudic. Sed in his nõ ha-
bemus niſi iſtũ tit. in quo tractatur de materia omnium illorum.
Sunt eñ illa tria inter ſe diuerſa, qđ patet, quia habēt diuerſos tra-
2 ctatus ſeu tit. † Nam ſententia, dicitur iudicialis diffinitio contro-
uerſiæ finē imponens per ꝯdemnationē, vel abſolutionem, ut in
Specu. de ſenten. §. j. in prin. Res aũt iudicata dr̃ ipſa cã per ſñiam
terminata, vt in l. i. huius titu. Licèt ēt largo modo ipſa ſententia di
catur res iudicata, ut ibi not. de quo per Abbatē plenè ſuper rubri
ca iſta extra de re iudi. Executio verò dr̃ effectus ſñię uel rei iudi-
catæ. & ita intelligitur iſta rub. dum dicit, & de effectu ſententia-
rũ. Interlocutiones aũt nõ ſunt propriè ſententiæ. vt nota. ʒ. eo. l.
ꝙ iuſſit. q̃a non diffiniunt negotium principale. Sola ergo diffini-
b tiua[b] dr̃ ſñia, ut ibi, licèt largo mõ loquēdo plures ſunt ſpecies ſen
tentiarum, ut in Spec. de ſententijs. §. ij. in prin.

ADDITIO.

b ¶ Dicitur ſententia. An appellatione ſententiæ in dubio intelligatur de dif
finitiua etiam in ſtatutis, uide do. Car. conſi. lxxii.

LEX PRIMA.

1 Res iudicata dicitur cauſa per ſententiam iudicis terminata continens cõ
demnationem, uel abſolutionem, uel aliud æquipollens.
2 Executio ſententiæ fienda eſt per iudicem appellationis, qui tulit ſecundã
confirmatoriam, ſed ſi appellans non proſequatur appellationem, debet
fieri per iudicem, qui eam tulit.
3 Res iudicata an etiam dicatur illa, quæ per interlocutoriam fuit determi-
nata incidenter: & quid ſi lata ſit ſuper aliquo emergenti.

1 REs iudicata. ¶† Res iudicata dr̃ cauſa ꝑ ſen
tentiã iudicis terminata ꝯtinēs
ꝯdemnationē, uel abſolutionē, uel aliud ęquipollens.
h.d. tex. cũ gloſſ. fi. tñ prima intelligit, ꝙ res iudicata
dicat̃ ipſa ſñia, qđ nõ eſt de mēte literæ, dũ dicit, (q̃ finē ꝯtrouerſia
rum accipit &c.) q̃a ſñia nõ accipit finē, ſed imponit largo tñ mõ
gl. dicit verũ, q̃a reperit̃, ꝙ aliqñ ſñia appellat̃ res iudicata. in l. litiga
torib. C. de appel. Et tũc ē dubiũ, an iſtud ſit verũ ſolũ poſt x. dies,
ſi nõ fuit appellatũ, & ſic eſt irretractabilis: an ēt ante, & glo. hic te
net ꝙ ēt ante, licèt alii ꝯ, qđ dictũ põt ſaluari diuerſis reſpectibus
q̃a ante dr̃ res iudicata reuocabilis, poſtea irreuocabilis, & tũc dr̃
ſñia tranſiuiſſe in rē iudicatã, vt in l. ſi fund. §. ſi plures. de pign. in c.
qđ ad ꝯſultationē. extra eod. tit. in gl. j. ibi, (nã ēt interim dũ põt ap-
pellari ex ſñia.) ſupple. & ēt dr̃ res iudicata, vt in l. litigatorib. de ap-
c pel. iſta reprehenſio nõ eſſet bona, quare illi nõ negãt[c] qn dicatur
ſñia, ēt cũ põt ꝑ appellationē reſcindi. Sed dicũt. ꝙ nõ dr̃ res iudi-
cata. Et aduerte, q̃a ex hoc qđ dicit gl. patet, q̃a ſtatim ꝙ lata eſt ſē
tentia, ēt ſi põt appellari, ꝓducit effectũ ſuũ, id eſt actionē in fact.
& infamiã, ſi lata eſt in cã famoſa, vt l. fur. §. j. ſ. de infam. & l. q vlt.
& qđ ibi not. Bar. ff. de penis. qđ ēt patet, q̃a tex. in l. i. §. fi. ad Tur-
pil. dicit, ꝙ ꝑ appellatione reſcinditur ſñia. Hoc aũt põt referri ad
ſententiã, prout in facto conſiſtit, q̃a non põt fieri, quin factũ fue
rit, vt in l. in bello. §. factæ. ʒ. de capti. Oportet ergo, ꝙ illa reſciſſio
ſit reſpectu eorũ, q̃ conſiſtũt in iure, & ſic reſpectu effectus q̃a re
ſcindit̃ actio iã nata, & infamia ſ̃m Iaco. de Are. Et ad hoc qđ hr̃
2 infra de pænis. l. q vult. † In fi. gl. ibi, (l. fuerit.) q̃a oritur actio ex ſñia
ꝯfirmatoria. ſiue ergo infirmet̃, ſiue cõfirmet̃, remanet prima ſñia
reſciſſã, & ſic patet, ꝙ executio nõ eſt fienda ꝑ iudicē, q̃ illam tu-
lit, ſed per iudicem appellationis, q tulit ſecundam confirmatoriã,
ut in l. tale pactũ. §. j. cum ibi no. ſupra de pactis. Sed ſi appellãs non
ꝓſequatur appellationem, prima ſñia reaſſumit effectum ſuum,
& fingit̃ non reſciſſã, & ſic executio debet fieri per iudicē, qui eã
3 tulit. & iſte eſt effectus huius gl. † Vlt. quærit̃ an iſta l. poſſit habere
locum in eo, qđ eſt determinatum ꝑ ſñiam interlocutoriam, dic
ꝙ ſic, ſi lata eſt in cã plenaria, & ſuper incidenti, quo caſu illud qđ
eſt determinatum incidenter, non põt refricari poſtea ꝑ ſe princi-
paliter iuxta not. in l. i. C. de origine iu. Nam ēt interlocutoria põt
d dici diffinitiua[d] reſpectu articuli, quem diffinit, vt no per glo. in l. ſi
quis iuſiurandum. C. de iureiu. & tranſit in rem iudi. reſpectu par-
tium, vt in c. cum dilectus. licèt non reſpectu iudicis, quin poſſit
reuocare, vt in c. ceſſante de appel. Et producit actionē in factũ ſi
continet aliquid dari, uel fieri. ut not. Bar. in l. ſi poſtulauit. §. iubet.
de adulte. & ʒ. eo. l. a diuo. circa prin. non ſic ſi lata eſt in cauſa ſum
maria, quia non facit prçiudicium quo minus poſſit refricari illud
idem in cauſa plenaria, ut l. ſi quis a liberis. §. ſi uel parens. de libe.
agno. Vnde tunc non cadit diffinitio, de qua hic, quod accipit finē
controuerſiæ. Itē ſi lata eſt ſuper aliquo emergenti, id eſt ſuper eo,
quod non concernit negotium principale, ſed ipſos actus iudicia
rios iuxta not. in l. de qua re. in princip. ſ. de iud. Nam tunc non vr̃
cadere propria diffi. huius l.

ADDITIONES.

c ¶ Negant. dic quòd tamen proprie non dicitur ſententia iuxta not. ꝑ Lud.
Ro. conſi. ccxxxiiii. vbi uoluit ꝙ ſi in reſcripto Papæ dicatur, ſi tibi de ſen
tentia Cardi. legitime conſtiterit talem non audias, niſi prius facto iudi
cato. ꝙ tale reſcriptum non nocet, cum ſententia eſt appellatione ſuſpen
ſa quia debet intelligi de ſententia quæ tranſiuit in rem iudicatam.
d ¶ Diffinitiua. Adde quæ plene ſcribit Franc. Are. conſi. cvj.

LEX II.

1 Iudex poteſt in ſententia abbreuiare uel prorogare tempus quod a lege da
tur iudicatis, cã cognita, uel ex iuſta cauſa. & ſi hoc non fecerit in ſen-
tentia, poteſt hoc facere in executione: quam regulariter facere non de-
bet intra tempus quod datur iudicatis, niſi ex iuſta cauſa.
2 Quando iudex ſecularis remittit articulũ ſpiritualem ad curiã epiſcopi,
non p̃t apponere terminũ, intra quem Eþs habeat ipſum terminare.
3 Si iudex in ſententia ſua condemnauit aliquem ad dandum intra certum
tempus, an poſſit poſtea illud tempus abbreuiare, uel prorogare.
4 Sicut iudex poteſt abbreuiare uel prorogare iſtud tempus, quod datur iu
dicatis ad ſoluendum, an ita poſſit abbreuiare uel prorogare alia tem-
pora legalia, quæ dantur ad alios actus.
5 An partes de communi conſenſu poſſint prorogare vel abbreuiare tempus
quod datur ad appellandum, vel appellationem proſequendam.

1 QVi pro tribunali. ¶† Iudex poteſt in ſē
tẽtia abbreuiare vel
ꝓrogare tꝑs qđ a lege dat̃ iudicatis cauſã cognita, vel
ex iuſta cauſã, & ſi hoc nõ fecerit in ſentẽtia, põt hoc
facere in executione, quã regulariter facere non debet intra tem-
pus

pus qđ daṫ iudicatis,niſi ex iuſta cauſa.h.d.Gl.tñ prima nõ intelli-
git primũ caſũ,ꝙ hoc faciat in ipſa ſñia,ſed in executione. Sed tũc
idẽ diceret iſta l.in primo caſu,qđ in ſecundo , & ecõuerſo. prior
intellectus melior eſt.In gl.j.ibi.(delegatus aũt.)nõ hoc in delega-
to ab ordinario,ꝗ cũ nõ poſſit exeq ſententiã ſuam,ſed fienda ſit
executio per delegantẽ,vt j.eo.a diuo Pio.in prin.nõ põt ꝓcede-
dere in eo iſta l.nec tenendo intellectũ Doct.ꝙ in ſñia abbreuiet,
vel ꝓroget tp̃s,ꝗa ſic imponeret legẽ ſuperiori, qđ facere nõ p̃t.
2 vt in c.ex inſinuatione de appel.† Vnde qñ iudex ſecularis a ſe re-
mittit articulũ ſpiritualẽ ad curiã Epi.iuxta cap.tua.de ordi. cogni.
nõ põt apponere terminũ,intra quẽ Ep̃s habeat ipſum terminare
ꝑ illud c.ex inſinuatione.nec ẽt põt ꝓcedere iſte tex. ſm intellm
gl.ꝙ iſta ꝓrogatio fiat ꝑ ipſum exequentẽ,cũ ipſe nõ exequatur.
Sed in delegato à Principe, ꝗ põt ſuã ſñiam executioni mandare,
vt in cap.q̃renti.de offi.deleg.bñ põt procedere iſta l.In glo. q̃ in-
cipit(vel arctat)in fi.ibi.(Arrianus.)ↄcord.extra eo. c. ꝙ ad ↄſulta-
tionẽ.& qđ ibi no.in pen.gl.Et hic, ꝙ fit iſta coarctatio cã cogni
ta ſummariè,vt not.in Spec. de offic. iudic.§. poſtremò. verſ. ſed
nunqd à ſñia.Et hoc qñ ꝗs condemnatus eſt ad pecuniã,ſi aũt ad
certã ſpeciẽ,ſeu rẽ,q̃ ſtatim põt ſolui,vel tradi,aut reſtitui, tũc aut
in actione reali,& nõ vr̃,ꝙ debeat habere tp̃s,qđ daṫ iudicatis,vt
in ſequen.gl. Aut in ꝑſonali,& tũc ſecus.vt ſupra dixi de vſucapi.
& in l.in fideicõmiſſis.in prin. Alij dñt idẽ in ꝑſonali ꝑ l. ſi cũ exce
ptione.§.ꝙ ſi homo.ſ.quod metus cã.dic vt j. eo. l. debitoribus.
3 †Quæro ſm Dyn.qd ſi iudex in ſñia ↄdẽnauit aliquem ad dandũ
intra certũ tp̃s,vtrũ poſſit poſtea illud tp̃s abbreuiare , vel proro-
gare?Et dic,ꝙ nõ ſm Dy.,ſicut nec poſſet ſñiam corrigere,vt ſ.e.
l.Pau.ꝗa dies ſeu tp̃s eſt pars ↄdẽnationis,vt ſupra de eden. l. edi-
4 tiones.†Itẽ q̃ro ſm Bar.vtrũ ſicut iudex põt abbreuiare uel pro-
rogare iſtud tp̃s legale,qđ datur iudicatis ad ſoluẽdum , ita poſſit
abbreuiare,vel prorogare alia tꝑa legalia q̃ danṫ ad alios actus,vt
decẽ dies ad appellandũ,& annũ ſeu bienniũ ad appellationẽ pro-
ſequendã,& ſic de ſingulis?Bar.tenet hic ꝙ ſic cã cognita. Vnde
glo.in cap.ſolet.de ſñia excõmunicat.in vj.in verbo, octo dierũ.
Bal.in auth.cleric.C.de epiſc.& cler.Sed Dy.in ca.indultũ. de reg.
iuris.& Io.And.in ca.in pœnis.eo.tit.diſtinguũt vtrũ tp̃s deṫ a l.ſi-
ne miniſterio iudi.vt ſunt p̃dicta,de quib. dixi, & tũc iudex nõ p̃t
abbreuiare,vel allõgare ꝑ illud cap.indultũ . Et hoc tenuit gloſſ.
expreſſe in auth.offeraṫ C.de lit.cõte.& in ca. cũ ſit Romana . de
appel.qđ tp̃s decẽ dierũ datũ ad appellandũ, nõ põt ꝑ iudicẽ inui-
tis partib.vel altera earũ abbreuiari,vel allõgari , Aut lex nõ dat ꝑ
ſe,ſed mandat iudici, ꝙ det,& tunc licèt ſtatuat certũ tp̃s dãdum,
poterit iudex abbreuiare,vel allõgare.Bar. hic iſtã diſtinctionẽ re-
probat.Sed Bal.in auth.iubemus.C.de iudi.dicit ꝙ eſt ipſa veritas,
& ẽt Ang.in auth.hodie.C.de appel.reprobando Bart. põt dici,ꝙ
tꝑa q̃ danṫ fauore illius,cui dantur, vt eſt tẽpus qđ datur ad ſoluẽ
dum,uel quod datur ad ↄparendum, iſta poſſunt abbreuiari , vel
allongari,licet dentur a lege ſine miniſterio iudicis , ita loqtur iſta
lex in qua Bar.facit fundamentum.Et de tꝑe , quod datur ad ue-
nientes,& ſic de dilatione expectatoria,ꝙ poſſit abbreuiari,vel al-
longari ex cã.Et q̃ ſit iuſta cã,dic plenè per Inno.in cap.ad petitio-
nem.de accuſa.Hoc tñ verũ,niſi lex,vel ſtatutũ ſtatueret aliquid
poſt lapſum triennij in fauorẽ alterius partis,vt ſi dicat ſtatutũ , ꝙ
bannitus habeat octo dies ad cõparendũ,quibus lapſis habeatur
pro ↄfeſſo, ꝗa tũc iudex nõ poſſet prorogare in præiudiciũ alte-
rius partis,cui acquiritur ius poſt lapſum triennii, ita determinat
Bal.in d.auth.iubemus.Si aũt tẽpus datur ſine miniſterio iudicis
non in fauorẽ illius cui datur,ſed magis in damnũ ad excludendũ
ipſum a iure ſuo,vt eſt tẽpus quod datur ad appellandũ,vel appel-
lationẽ ꝓſequendã,qđ datur,vt poſtea non poſſit ſñiam irritare,
tunc iſtud nõ põt per iudicẽ ꝓrogari,quicqd hic dicat Bar.ꝑ glo.
ſuperius allegatas,& authoritatem Bal.& Ang. & ſic daṫ ſingulis
5 vbi dareṫ tp̃s ad hũc finẽ,& not.iſtã diſtinctionẽ.† An aũt ipſæ par
tes hoc facere poſſint de cõi ↄcordia?Br̃ de tꝑe qđ daṫ ad appel
lationẽ ꝓſequendã,vr̃ tex.cũ gl.in clem.ſi appellationẽ , de appel-
lati.ꝙ ſic.ſed de tꝑe quod datur ad appellandum Bar. tangit in au
th.ſi tñ.C.de tẽporib.appel.Bal.clarius.& tenet ꝙ nõ,eo. tit. auth.
ei qui.circa fin.quia non poſſunt facere quominus ſententia per
lapſum triennii tranſeat in rẽ iudicatã,quia limitarent l.vel ſtatutũ,
& iſtã q̃ſtionem habui de facto de ciuitate Lucanẽ. vbi fuit con-
trarium factum,quia partes prorogauerunt tempus appellandi ,
quòd de facto fuit ſeruata prorogatio.Tene menti.

L E X III.

QVi condemnare. ¶Qui habet potentiam condemnandi,
habet etiam potentiam abſoluendi,& econuerſo, &
qui non hẽt unum,nõ habet aliud.h.d.in effectu tex.
cum gl.Simile qui poteſt adire,põt repudiare,& econuerſo & ꝗ
unum non poteſt,nec aliud.ut l.is põt.de acquir.hære. non tamẽ
iſta eſt bona conſequentia,iſte poteſt condemnare iuſtè in hac
cauſa.id eſt debet,ergo poteſt in iſta eadem cauſa abſoluere iuſtè.
& hoc eſt quod vult glo.dicere in effectu.

L E X IIII.

1 *In procuratorem qui ſe non obtulit liti,nec eſt in rẽ ſuam.non datur actio*
iudicati,nec poteſt fieri executio.Et idem in legitimo adminiſtratore.
2 *Contra procuratorem qui ſe nõ obtulit liti,nec eſt in rem ſuam in quibus*
expenſis poſſit fieri executio.
3 *Quando condemnata eſt uniuerſitas,& non habet burſam communem,*
uel bona communia,ſeu reditus in quibus poſſit fieri executio , qualiter
ſit procedendum.
4 *Syndicus conſtitutus ab uniuerſitate generali,quæ poteſt facere legẽ,uel*
ſtatutum,an poſſit pro debito vniuerſitatis obligare ſingulas perſonas,
ſicut poſſet ipſa vniuerſitas.

1 SI ſe non obtulit. ¶†In procuratorẽ qui ſe nõ obtulit liti , nec ẽ
in rẽ ſuã,nõ datur actio iudicati,nec põt fieri execu-
tio.Et idẽ in legitimo adminiſtratore.h. d. uſque ad §.
2 ait prætor.†Et hoc eſt uerũ in negotio principali , ſed in expenſis
a litis,ſi culpa ipſius fuiſſent factę,poſſet fieri executio in tales, & ẽt
ↄdemnatio per l.non eſt incognitum.C. de admini. tut. quod dic
vt hic ꝑ Bar.licèt hoc malè ſeruet,ꝗa ut plurimũ cãæ perdũt de-
fectu procuratorũ,& tñ impunes euadunt,& dãnum totũ dño
remanet.In tex.ibi,(iudicati actio,)ideſt in factũ, vel dic,ꝙ appella
tur actio iudicati non in factũ,licèt illa q̃ oritur ex iuramẽto uoce
tur in factũ,vt l.actori.C.de iureiuran.quod dic ut j.eo.l. miles. §.
fi.Et ſupple ad textũ,ꝙ nec iudicis officium per quod petitur exe
cutio ſñiæ ut dicam j.proxi.§.ait prætor.ꝗa iſta duo remedia oriũ
tur ex ſñia,q̃ tranſiuit in rẽ iudicatã.In tex.ibi,(non is.) ſupple tñ,
nam is qui nõ eſt procurator in rẽ ſuã poteſt ſe liti offerre,& hoc
contingit qñ non hẽt mandatum,& aſſerit ſe habere, vel non ha-
bet,nec aſſerit ſe habere,ſed tanq̃ defenſor cum ſatiſ.de iud.ſoluẽ.
uenit ad cauſam,vt l.Plautius.in fin.de procu.& hoc vult hic glo.
3 ij.†Vlt.Bar.hic in uer.actor.ponit unã mãm,qñ ↄdemnata eſt uni
uerſitas,& nõ habet burſam cõem,uel bona cõia,ſeu reditus, in
quib.poſſit fieri executio,qualiter ſit procedẽdũ? & dicit ꝙ debet
imponi collecta per ſolidũ,& libram, & plura alia dicit ſuper hoc
ad quem ſemper recurritur hic de iſta mã,vt in Specu. de ſenten-
tijs.§.ſequiṫ.ver.ſed quid ſi uniuerſitas,& ꝑ Bal.plenè & notabili-
4 ter in l.ẽt.C.de execu.rei iudi.†Et dicit hic Bar.vnũ verbũ , ꝙ ſyn-
dicus conſtitutus ab uniuerſitate generali,quę poteſt facere legẽ,
vel ſtatutũ,põt pro debito vniuerſitatis obligare ſingulas perſo-
nas,ſicut poſſet ipſa vniuerſitas obligare per ſtatutum , quia talis
ſindicatus habet uim legis,cũ ſit factus ab habente poteſtatem le
gis,uel ſtatuti cõdendi.l.Cæſar.ſ.de publica.Sed Bal.in l.j. C. ne fi-
lius pro patre,tenet contrarium.dic ut ibi.

A D D I T I O.

a ¶In tales.Adde ut per Io.And.in addi.ad Spe.de exe.ſen.§. ſequitur. ver. ſed
pone lite.

1 *Condemnatus ad ſoluendum cogitur præciſè ſoluere,nec euitat coactionẽ,*
ſi paratus eſt dare compromiſſorem de ſoluendo.
2 *Differentia an condemnatus ad ſoluendum cogatur præciſè ſoluere iudi-*
cis officio,an per actionem in factum.
3 *Qualiter fiat iſta compulſio præciſè.*
4 *Antequam perueniatur ad capturam perſonæ per executionem ſententiæ*
in qua quis præciſè condemnatur ad ſoluendum , an debeat præcedere
executio bonorum.
5 *Quid ſi ſtatutum dicat,quòd ſiat executio realiter,& perſonaliter ad uo-*
luntatem creditoris.
Si creditor elegit vnam uiam,quia fecit debitorem incarcerari,an poſſit ẽt
vti alia via,uel econuerſo.
6 *Non debent ex obligationib.obligationes fieri,ſicut nec ex lite lites oriri.*

1 §.Ait prętor. ¶†Condẽnatus ad ſoluendũ cogitur p̃
ciſè ſoluere,nec euitat coactionẽ, ſi pa-
ratus eſt dare ↄpromiſſorem de ſoluendo.h.d.In tex.ibi , (condẽ-
natur.)ſupple ab eo cuius de ea re iuriſdictio eſt. j.eo. l.ait p̃tor.in
2 prin.†In tex.ibi,(extinguitur.)dic.i.præciſè ↄpellitur, iſta compul-
ſio põt fieri iudicis officio nobili,& tũc proceditur ſummariè,&
executiuè,& ſine datione libel.nec admittunṫ exceptiones requi-
rentes altiorẽ indaginẽ,vt j.eo.l.à diuo Pio.§.ſi ſuꝑ & ꝑ totã legẽ
in qua tractaṫ de iſto mõ exequẽdi.Põt ẽt fieri ꝑ actionẽ in factũ,
q̃ oriṫ ex ſñia,ſeu per actionem iudicati,ut in prin. huius legis.Sed
tũc nõ ꝓcediṫ ſummariè immo ordinariè & plenariè , & dato li-
bello,& lit.cõteſta.& iterũ ſententiabiṫ.Ideo utilior eſt prima via.
Licèt quidã dixerũt ꝙ executio fit per actionẽ in factũ.quos Spe.
reprehendit,vt no.in ti.de exe.ſen.§.br̃.in principio.Sed tunc q̃riṫ,
quare fuit introducta hęc uia,ꝙ detur actio in factum,poſtquam
eſt præcedens vtilior,& expeditior?rñdeo ꝗa actio in factũ põt in
tentari non ſolũ corã iudice ꝗ ſñiam tulit,ſed coram quocunque
alio,vbi ↄdemnatus ſortiatur forũ,ẽt ſine literis primi iudicis, qui
ſñiam tulit,vt l.fi.C.de præſcri.long.tem.Sed iudicis officiũ merce
nariũ pro executione nõ põt implorari,niſi corã illo iudice,qui tu
lit ſñiam,uel ab alio cũ literis tñ illis,nec aliter teneretur,uel poteſt
exequi.ut l.properandum.§.ſin autem reus. C.de iudi.& infra eo.

a diuo.§.j.cū ibi.no.Sed adhuc vr̄,ꝙ inutiliter fuerit producta a-
ctio ex ſententia,quia ſi ita eſt ꝙ ordinariè procedatur, parū ibi
prodeſt ſententia,nā eodem mō poſſet intentare actionem pri-
mam.iuxta no in l.duob.de excep.rei iudica.Reſpondeo, quia vti
lius eſt ſibi intentare actionē ex ſententia,quia contra eā non po-
terant opponi exceptiones perēptorię q̄ primo non fuerunt op-
poſitæ.Sed ſi intentarent actionē primā,poſſunt opponi,vt no.in
3 d.l.duobus.†Sed quæro qualiter fiat iſta compulſio præciſa? glo.
dicit captis pignorib.de hoc in l.à diuo.§.ſi pigno. & quaſi p totū.
j.e.ti.Dic tn̄,ꝙ eſt alius modus,ꝙ capiat pſonaliter & ponatur in
carcere.quē euadere nō pōt niſi ſoluat,vel cedat bonis,vt ī l.j.C.
q bo.ce.poſ.Sed ante ꝯdēnationē nō poſſet incarcerari ad finē,vt
ſoluat,ſed bene poſſet ad finē,vt caueat de iudicio ſiſti, ſi eſt ſuſpe
4 ctus per l.ſi fideiuſſor.in fin.qui ſatiſda.cog.†Sed dicit tn̄ glo.no.q̄
ſemper allegatur in l.iij.§.tutores.ſ.de ſuſpectis tuto. ꝙ ad hanc ca
pturam perſonæ non debet perueniri,niſi nō reperiat habere bo-
na quæ poſſint in cauſam pignoris capi,& ſic debet p̄cedere exe-
cutio,aliàs captura irritabitur,qđ tenet ibi Bar.de iure, q̄a ſi debet
fieri executio mobilium,ante quam perueniatur ad immobilia,
& etiam immobiliū antequam deueniatur ad nomina debitorū,
vt l.à diuo Pio.§.in vēditione. j.eo.multo fortius omnium ante-
quam perueniatur ad perſonā.Tamen de cōſuetudine & ſm for
mam ſtatutorum hoc nō ſeruatur,ſed relinquitur electioni acto-
5 ris,à quo velit incipere,vel à captura perſonæ, vel pignorum. † Et
ita dicunt ſtatuta vt plurimū,ꝙ fiat executio realiter. & perſonali
ter ad voluntatē creditoris,quæ verba hoc important. Quid er-
go ſi elegit unā viā,q̄a fecit debitorem incarcerari,an poſſit ēt vti
alia via,vel econuerſo?vr̄ ꝙ non,quaſi ſibi p̄iudicauerit.ar. in l.qđ
a in heredē.§.eligere.de tributoria.Contrariū eſt verius, q̄a illud in
electione actionū Secus,in electione remediorum tendentiū ad
executionē actionis.l.j.§.quid ergo.de ventre inſpi.& ita not.Bar.
in l.conſentanū.ante finē.C.quomodo & qn̄ Iudex. & Archidia.
ſuper rub.de eo qui mittitur in poſſeſ.cā rei ſeruan.lib.vj Facit l.cā.
6 §.puellę.ſ.de manumiſ.& qđ dicam j.proxi.§.verſic.quippe.†Vlt.
b no.tex.ꝙ non debent ex obligationib. obligationes fieri, [b] ſicut
nec ex lite lites oriri,vt in l.terminato.C.de fru.& lit.expen.aliàs eſ-
ſet abire in infinitum,& nunq̄ ſententiam executionem haberet,
ſi condemnatus audiret uolēs dare expromiſſorem, nā eadē rō-
ne adiretur expromiſſor,& idem ipſius expromiſſoris alius expro
miſſor,& tunc in infinitum,& hoc uoluit hic dicere tex.Item iſte
tex.in fi.dum dicit.(ex magna tn̄ &c.)facit ad ea quæ no.in c.quia
fruſtra.de vſur.ſecundum Ray.

ADDITIONES.

a ¶Contrarium.Adde ꝙ ita in facto conſuluit Lud.Rom.
b ¶Obligationes fieri. Ideo dicit Lud.Ro. fin.ſuis ꝙ captus pro executione
ſententiæ non debet relaxari.

1 *Si ſentētia fuerit deducta in ſtipulationē animo nouādi,ceſſat executio,ſe
cus ſi dati fuerunt fideiuſſores uel pignora pro eo qđ continetur in ſn̄ia.*
2 *Plures caſus in quibus ceſſat executio ſententiæ.*
*Cautela quòd poſtquam aliquis eſt tibi condemnatus, quòd non recipias
amplius ab eo promiſſionem de ſoluendo condemnationem.*
3 *Creditor ſi recipiat pignora,uel fideiuſſores pro executione ſn̄iæ,an prohi
betur executionem petere in alijs reb.& etiam per capturā perſonæ,*
4 *Obligatus mihi cum fideiuſſoribus,ſi poſtea dat mihi nouos fideiuſſores,
an obligatio nouetur.*
5 *Si aliq̄s promiſit mihi ſoluere ad certum tempus,uel dare obſides,aut pi-
gnora,& poſtea non uult ſoluere,ſed dare obſides, & ego nolo recipere,
ſed uolo ipſum compellere ad ſoluendum,an poſſim.*

1 **§.Si ex conuentione.** ¶†Si ſententia fuerit de-
ducta in ſtipulationē aīo
nouandi,ceſſat executio ſecus ſi dari fuerunt fideiuſſores vel pi-
2 gnora pro eo quod continetur in ſententia.h.d.†Et ſic no.vnū ca
ſum in quo ceſſat executio ſententię.Alius ponitur.j.ead.l.§.pen.
Plures alij ponuntur in ſpecu.de execut.ſententiæ.§.poſtremò.
Not.ergo cautelam,ꝙ poſtquam aliquis eſt ibi condemnatus,nō
recipias amplius ab eo promiſſionem de ſoluendo condemna-
tionē,quia ſi promiſſio fuit facta pręſumetur animo nouandi,
qđ ex q̄buſdam colligit;& tollit ſn̄ia,& omnis via oriens ex ea tā
actio in factū q̄ iudi.offi.& ideo ſi minor talē promiſſionē recipit
tanq̄ læſus,pōt in integrū reſtitui,vt l.minor xxv.ann.cui fideicō
3 miſſum.& ita not.ſupra de minori.†Itē in verſi.ſed & ſi pignora.
primo videtur caſus de eo,qđ dixi in §.j.ꝙ licèt creditor recipiat
pignora vel fideiuſſores pro executione ſentētię, nō prohibetur
executionē petere in aliis reb.& etiā per capturā perſonæ, q̄a illa
quę fiunt ad augmentū & colorationē ſententiæ nō debēt indu-
cere diminutionē ſicut econuerſo,ut l.cū tale.§.fin.de cōditio.&
4 demonſtr.†Itē eſt hic caſus,de eo qđ no.Bar.in l.Valerianus.in fi.
de præto.ſtip.ꝙ quādo aliquis eſt mihi obligatus cū fideiuſſorib.
& poſtea dat nouos fideiuſſores,ſi quęritur, an obligatio nouet,
& ſic primi fideiuſſores liberentur?diſtinguit ipſe, ꝙ aut debitor
promittit iterum illud,ad quod tenetur, & dat nouos fideiuſſo-
res & tūc fit nouatio.Si aūt illud non promittit,ſed duntaxat fide
iuſſores dat,q̄ promittunt,tunc non fit nouatio, caſus eſt in iſto
§.Nā in primo caſu interuenit noua promiſſio debitoris,de eo in
quo fuerat ꝯdemnatus,iō fit nouatio.Sed in verſic.ſed & ſi pigno
ra.nō interuenit.ſed ſola datio fideiuſſorū,uel pignora, iō non fit.
Aduerte tn̄ q̄a licèt nō fit nouatio de obligatione prima p ꝓmiſ-
ſionē fideiuſſorū,bn̄ tn̄ pōt fieri de primis pignorib. uel primis fi-
deiuſſorib.ſi in inſtr̄o diceret ꝙ debitor pro primis pignorib. dat
mihi talia pignora,vel pro primis fideiuſſorib.dat alios, aliàs ſecus
q̄a videor primos liberare.tex.eſt qui hoc probat in l.ſi rē.§.caſus.
de pigno actio.Secus ſi ſimpliciter dicat,quia tunc vr̄ accumula-
c re [c] nouos cū primis,& limita ita.& intellige dictū Bar. † Vlt.not.
5 arg.in iſto ver.quippe.Si aliquis promiſit mihi ſoluere ad certum
tempus,vel dare obſides,aut pignora,poſtea nō vult ſoluere,ſed
dare obſides,ego nolo recipere,ſed uolo ipſum ꝯpellere ad ſoluē
dum,an poſſim?Et dic,ꝙ ſic,q̄a illud de pignorib. uel obſidib.fuit
dictū mei fauore,ut eſſem magis cautus,vn̄ nō ꝯpellar recipere,
ſi nolo,arg.hic.& ita determinat Guil.de Cug.in l.quāuis.aliàs Ca
ius.in prin.de pig.act.Nec obſt.l.plerūq;.in fi. de iure dot. ꝙ in al-
ternatiua elec.ē debētis,q̄a ibi in alternatiua rerū, quarū q̄libet eſt
in obligatione,altera eſt in cautela illius ſm Guil. in loco p̄alleg.
qđ tene menti ꝑpetuò;& facit d.l.cauſam.§.puellæ.de manu.

ADDITIO.

c ¶Accumulare.Adde vt per Soci.conſi.xviii.

1 *Iudex ſine cauſa poteſt tempus legale,quod datur iudicatis, prorogare,
ſed non abbreuiare,*
2 *Si iudex in ſententia apponit tempus legale,quòd condemnatus non cen-
ſeatur illud habere à iudice,ſed à lege.*
Quid in arbitro.

1 **§.Si quis condemnatus.** ¶†Si in ſententia
apponat minus tē
pus quàm detur iudicatis à lege ſine cauſæ cog. ſuppleť vſque ad
tp̄s legitimū,ſi aūt deť maius,ꝯputetur in tp̄s legitimum, & utrun
que hēt tā legitimum, q̄ quod eſt ſupra legitimum.h.d. ſm intelle
ctū gl.Et hoc ſm dictū procedit ēt ſi ſine aliqua iuſta cā hoc fece-
2 rit.ſm glo.†Ex qua no.ꝙ iudex ſiue cā pōt illud legale proroga-
re,ſed non abbreuiare,& rō ponit in glo.quia proniores &c.tex.
tn̄ in leg.ii.ſ.eo.vr̄ innuere contrariū,ꝙ cauſę cognitio requiratur
in vtraq; In glo.quæ incipit quia xx.in fi.ibi,(nā in poteſtate litiga-
toris eſt ſtatim appellare,(declara,nā tp̄s,quod dať iudicatis ad ſol
uendū,dať pro executione ſententiæ, ſed ſententia cōditionalis
nō meretur executionē ante cōditionis euentū, q̄a pōt deficere
conditio,& non erat ſn̄ia,meritò tp̄s nō currit ad ſoluendū,cum
adhuc ſoluere non tenebat,ſed appellatio tēdit ad ſn̄iam reſcindē
dam.Poſito ergo,ꝙ ſententia ſit conditionalis, pōt appellari ſta-
tim vt reſcindatur ſpes ipſius ſententiæ, meritò tempus ad repel-
2 landū ſtatim incipit currere.†In gl.quæ incipit, (non vt ibi quadri-
meſtre habet ut à lege.)No.iſtā gl.ꝙ ſi iudex in ſententia apponit
tēpus legale, ꝙ condemnatus nō cēſetur habere illud à iudice.
ſed à lege,& iſtud facit ad queſtionē.Quid in arbitro,qui cōdem-
nauit ad ſoluendū intra tēpus legale,puta, quatuor menſiū, utrū
illud tp̄s cenſeatur habere ab arbitro,vel à lege? Effectus eſt ma-
gnus,q̄a ſi cenſeť habere ab arbitro poſt lapſum ipſius incidit in
pœnam ꝯpromiſſi,& non pōt purgare morā,q̄a dies & pęna, ut
eſt caſus in l.Celſus.in princ.ſ.de arbit. ſed ſi dicať habere à lege,
poſſet mora purgari,ut eſt caſus in l.ſi cū dies.§.fi.eo.ti.l.ſeq.& iſta
gl.facit ꝙ cenſeatur habere a lege,& ſic l. Celſus. debeat intelligi,
qn̄ arbiter appoſuit maius tp̄s,quàm legale,quia tūc quatenus eſt
ſupra,cenſeť habere ab arbitro,ut in hac glo.ſm Pet. & Cyn.in l.ſi
arrogator.de adop. & Bar.in l.iii.de leg.j.ante fi. dicūt contrariū,
ꝙ iſta glo.loquiť in iudice,ſed in arbitro quandocunque aliquod
tp̄s apponit in laudo,ēt ſi eſt tn̄ quantum eſt legale & non plus,
cenſeť condēnatus illud habere ab arbitro, & ſic non pōt morā
purgare p illā l.Celſus.ſecus ſi arbiter nullū tp̄s apponeret, q̄a tūc
licèt cōdemnatus habeat tp̄s legale, pōt mora purgari, ita loquiť
l.ſi cùm dies.§.fina.Quæ aūt ſit ratio diuerſitatis inter iudicem,&
arbitrium?dic ut in dictis locis not.per eos.

1 *Non dicitur q̄s condēnatus,ut executio poſſit fieri,niſi cōdēnatio ualeat.*
2 *Actus nullus,non dicitur actus,*
Exceptio nullitatis ſententiæ an impediat executionem.
3 *Quid ſi condēnatus præuenit petēs ſententiam declarari nullam,& man
dari actori,ꝙ lite pendente nullā faciat nouitatem, nec executionē, an
debebit impediri executio,& an illud præceptum debeat fieri.*
4 *Bannitus an poſſit allegare bannum eſſe nullum,ad hoc,vt interim nō poſ
ſit impunè offendi ex forma ſtatuti,*
5 *Quid in excommunicato,qui dicit excommunicationem nullam,an interī
debeat uitari,uel ſibi denegari communio.*

1 **§.Condemnatum.** ¶†Non dicitur quis condē
natus,ut executio poſſit fie
2 ri niſi condemnatio ualeat.hoc dicit.& † ſemper allegatur, quòd
actus nullus,non dicitur actus.facit l.i.§.quibus.ſ. quod cuiuſque
uniuer.nomi.& l.nō putauit.§.non quæuis.de ꝯtrahu. Allega-
tur

tur etiam, ꝙ exceptio nullitatis ſñiæ impedit executionem, ita vr̃
hic caſus.In text.ibi,(ritè.)Not.quia non dicit rectè,& ſic refertur
ad ordinem,& validitatem ſententiæ,non ad iuſtitiam, vt no.in l.
ij.ſ.de offi.quæſto.Vnde ſi eſſet ritè condemnatus, licèt non re-
ctè diceretur condemnatus, & mitteretur ſententia executioni,
nec admitteretur executio de iniuſtitia.vt l.ſi prætor. in prin.ſ.de
iudi.Circa articulum not.de quo ſ.vtrum exceptio nullitatis im-
pediat executionem ſñiæ. Doct.tangunt tres caſus.Primus qñ de
nullitate appareret ex tenore ſententiæ, vel proceſſus, & ſic non
eſſet neceſſaria alia probatio extrinſeca, puta quia non appareret
de citatione,vel continet expreſſum iuris errorem, vt l.ſi expreſ-
ſim.de appel.& tunc impeditur executio per iſtũ tex. Adde, ꝙ ſi
non eſt ſeruata forma tradita ab aliquo ſtatuto, ſed aliud ſtatutũ
diceret,ꝙ ſententia mittatur executioni non obſtante quocunq;
ſtatuto,nihilominus impediret̃ executio,quia nõ cenſet̃ per hęc
verba illud ſtatutũ correctũ, & ſic illa verba debent intelli,dum-
modo ſit ſeruata forma ſtatutorum in ſententia proferenda, ita
notabiliter decidit Ioan.And.in addi.Specu.in tit.de ſenten.execu.
§.poſtremò.in addi.quę incipit,(dic vt in ↄ̃rio dixi &c.)facit quod
not.in l.ita pudor.C.de adult.per gloſſ.& Bart.in l.j. in princ.quod
vi aut clam.Secundus caſus eſt,qñ non apparet nullitas ex inſpe-
ctione ſententiæ vel actorum,ſed eſt neceſſaria extrinſeca proba
tio,& illa offeratur incontinenti,tũc adhuc impediretut executio
ſ'm Doct.& ita ẽt põt intelligi hic.Adde iſtud verũ, niſi actor ha-
beat pro ſe tres ſententias diffinitiuas conformes. Nam tunc etiã
ſi oẽs dicantur nulle,& offeratur probatio incontinenti,non im-
pedit̃ executio,vt eſt caſus hodie in clemen.j.de re iudic.niſi allege
tur nullitas ex defectu iuriſ.vt no.per glo. in clemen. j. de ſeq. poſ-
ſeſ.& fruct.q̃ reputatur ſingularis,& vulgaris,quòd ſemp in gene
neralibus verbis intelligitur excepta nullitas proueniens ex defe-
ctu iuriſdic.Et idem in nullitate laudi prouenientis ex defect.cõ-
promiſſi,ꝙ licet ſtatutum dicat contra laudum non poſſe obijci
de nullitate,poterit tamen illa obijci,vt etiam no.per glo.in l.iii.§.ſi
filius.de pecu.& Bal.in l.ii.C.de excep.rei iud.Tertius caſus eſt qñ
non offertur probatio in promptu, tunc non differtur executio
per l.ſatis apertè.C.de fal.quia in executione non admittuntur ex
cep.requirentes altiorem indaginem, ſed reſeruantur in iudicio
ordinario,vt).eo.l.à diuo.§.ſi ſup reb. & ſic benè poterit poſtea
poſt executionem factam,principaliter & ordinariè agi de nulli-
tate,& facere executionem retractari.Nec obſtabit except.vt ibi.
& no.per Bar.in l.j.C.quando prouo.non eſt neceſſe. ante finem
Et hęc vera,quando ille,qui habuit ſententiam, pręuenit in peten-
do executionem,& condemnatus per viam exceptionis obijcit
3 de nullitate.†Quid autem econuerſo, ſi condemnatus præuenit
petens ſententiam declarari nullam,& mandari actori, quod lite
pendente nullam faciat nouitatem,nec petat executionem, vtrũ
debebit impedire executio,& vtrum pręceptum debeat fieri.Iſte
caſus eſt quotidianus,& millies vidi de fac. & multũ dubitari.In-
no.vr̃ tenere ꝙ non in c.cum in iure de offi. dele. Specu. in tit. de
libel.conce.§.nunc dicendum.in fin.circa finem.tenet expreſsè ↄ
trarium,ꝙ tunc,etiam ſi non offeratur probatio incontinenti,im
pediatur executio,quaſi maioris efficaciæ ſit allegatio nullitatis p
viam actionis,quàm per viam exceptionis.quod perpetuo tene
menti.Sed Bart.in l.ſi expreſſim.de app.in pen col.non faciens mẽ
tionem de prædictis,videtur dicere idẽ in iſto caſu, ꝙ idem ſit,qñ
per viam exceptionis, vt diſtinguit, an offeratur incõtinenti, vel
non.breuiter opi.Spec.videtur melior & communior, maximè
ſit factum eſt præceptum,& ita vr̃ ſentire Bal.in authen. quæ ſup
plicatio.C.de preci.Impe.offe.ante fin.Si tñ hoc non obſt.quia fa
cta ſit executio,tunc aut poſtea pronunciatur ſuper nullitate,&
retractatur,& ita loquitur qđ no.per Inno. in cap. ex inſinuatio-
ne.de procur.Sed ſi nondũ eſt pronuntiatum,& quæritur, an de-
beat retractari per viam attentati, tunc loquitur qđ no.Inno.in c.
cum in iure.quod not.quia licèt reperiatur,ꝙ attentata pendente
appellatione reuocẽtur,vt in tit.nil noua. appel. pen. non ſic de at
tentatis pendente cauſa nullitatis.Et hoc expreſsè tenet. Bal.in au
then.quæ ſupplicatio,& in l.tale pactũ.§.qui prouocauit.de pac.Et
ita intelligi dictũ Inno.in cap.cum in iure.licet Bar.in d.l.j. ante fin.
C.qñ prouo.non eſt neceſ.videat̃ innuere ↄ̃rium, ꝙ reuocentur
tanquam attẽtata ſicut attentata appellatione pendente. Item p̃-
dicta vera in executione retractabili,vt qñ fit in bonis. Si aũt peta
tur fieri in perſonam per capturam,tunc,quia ex illa infertur quę
dam iniuria,quæ non põt aboleri,indiſtinctè impeditur executio
pendente cauſa nullitatis,ẽt per viam exceptionis, & licèt nõ offe
ratur probatio in promptu.ita videtur velle Bal.C. de in integ.re-
4 ſtit.poſtulata & nil noui fieri.l.vnica.†Itẽ ꝓcedunt prędicta in exe
cu.quæ fit per iudicem,ſed in illa quæ fit per priuatam perſonã ex
forma ſtatuti,vel iuris cõis,vt ſi dicat ſtatutũ ꝙ poſſit bannitus im
punè offendi,& aliquis bannitus allegat bannũ eſſe nullũ, & petit
ita declarari,& ipſum cancellari quatenus de facto proceſſit,vtrũ
interim liceat priuato ipſum offendere,dic vt per Dy. & Bart. in l.
5 iii.§.quod ſi ſeruus.ſ.de acqui.poſſ.†Vel in excõmunicato, q. dicit
a excommunicationẽ nullã,vtrũ interim debeat vitari,ᵃ vel ſibi de-
negari cõmunio,dic per Inno.in c.ſolet de ſentẽt. excommunic.
lib.vj.in iii.col.vbi dicit verbum notabile,ꝙ licèt pro iuſtitia ſentẽ
tiæ p̃ſumatur,vt l.Herennius.§.Caia.ſ.de euic.non ſic p̃ſumitur p
validitate,qñ allegatur nulla,& agitur de præiudicio alterius,vt ẽ
in caſu p̃dicto,qa participantes incurrerent minorẽ excommuni
cationẽ,ſi eſſet vitandus,& non vitaretur, & ideo dicit non debe
re euitari.Vltimò pro dicto Spe.de quo.ſ.vide Inno.in c.cũ olim.
de dolo & contu.q dicit indiſtinctè, ꝙ durante cã nullitatis p viã
agendi intentatæ,nihil noui fieri debeat,& iõ vr̃, ꝙ iudex coram
quo lis eſt mota,teneat̃ ad inſtantiam mouentis facere p̃ceptum,
ꝙ nulla fiat executio,licèt iudices,vt plurimum timeant tale p̃ce-
ptũ facere,ñ tñ debet fieri niſi parte primo citata ad dicẽdũ cãm,
quare fieri ñ debeat,vt in c.Romana.§.ſi verò citet.de appel.li. vi.

ADDITIO.

a ¶Vitari.Quando vitandus ſit excommunicatus, vide per Ludo.Rom.ↄſil,
ccclxxxvij.vbi dicit,quòd ratione dubij in foro conſcientiæ uitandus ẽ.

§.Celſus ſcribit. Aliàs incipit.

§.Soluiſſe. Si condemnatus ab actione iudicati libera-
tus eſt,ceſſat.executio, niſi executio ſit reite-
rabilis.h.d.vſque in finẽ.In tex.ibi,(poſſe debemus,) quantum ad
hoc,vt ceſſet executio ſententiæ.In tex. ibi, (poſſe tecũ adhuc agi
iudicati.)Supple,& peti executio iudicis officio in quantitate ad
q̃ ſoluendã fuit ↄdemnatus,vel vt tradat ſeruũ pro noxa,ẽt ante-
quam ſeruus traditus per vſufructuarium ab eo auferatur,quia il
le non vr̃ tradidiſſe,ex quo tradidit talẽ,qui poterat ab illo auferri,
vt).de ſolu.l.ſi hoiẽm.vbi iſte tex.declarat̃. & ibi ẽt format̃ ↄ̃riũ,
de quo hic in gl.& dic vt ibi plenius no.& tenet ſol.gl. q̃ ponit̃ ibi,
(vel licet teneat̃ iudicati &c.)qa actor habet duplex remediũ vt a-
gat iudicati,ẽt antequam ſeruus auferatur,vt dixi, vel expectet,ꝙ
uſufructuarius agat contra eum,& tunc poterit ipſum compelle
re,niſi contribuat ad æſtimationem damni, pro rata vſusfruc.&
ſic loquitur ↄ̃rium gl.de l.lo cũ.§.proprietarius.ſ.de uſufruc. tñ p̃t
eũ repellere,niſi de nouo ꝓbet damnũ à ſeruo datũ, ſi non fuit ci
tatus in cã noxali agitata ↄ̃ dñm,quia ſñia lata ↄ̃ illũ non facit ſibi
pręiudiciũ,& ſi illũ repulerit,non aget amplius ↄ̃ dñm, niſi ad ex-
penſas litis,quas ab illo recuperare non potuiſſet. ita intelligo ſeq.
ſol.glo.ibi,vel fortè agit &c.Si aũt non repulerit qa fortè probare
non potuit quia probationes ſibi defecerunt,iterum aget contra
dominum iudicati,ad totã ſententiam, vel vt faciat ſeruum perfe
ctè ſuũ,& ita poteſt intelligi hic.In gloſſ.ibi,(vel ſolue, vt ibi,) dic
ꝙ ibi non fuit lata ſententia condemnatoria, ſed abſolutoria, ab
obſeruatione iudicij,quia lite pendente tradidit ſeruum ꝓ noxa,
ideo recurritur ad actionẽ de dolo,quia ceſſat alia actio, Hic fuit
condemnatus diffinitiuè,ideo ceſſat de dolo, quia cõpetit actio
iudi.ſecundum Iaco.de Rau.& alios.Doct.

LEX V.

1 *Sententia etiam illius qui non habet iuriſdictionem ſed notionem, mittenda eſt executioni.*

2 *Arbiter uel arbitrator non dicitur habere iuriſdictionem, ſed notionem.*

1 AIt prætor. ¶†Sententia ẽt illius q non hẽt iu-
riſdictionẽ ſed notionem,mittẽda
2 eſt executioni.h.d.†& ſemper allegat̃ tex. cũ gl.ꝙ ar-
biter uel arbitrator non dr̃ habere iuriſdictionẽ, ſed
notionẽ.Nã iuriſdictio eſt poteſtas de iure publico introducta,iõ
non datur a priuatis,ei q nullo mõ habet à publico, vt l. priuato-
rũ.C.de iuriſd.omn.iudic.Sed arbiter & arbitrator aſſumuntur à
priuatis,ergo &c.vt in l.non diſtinguemus.ſ. de arbit.In gloſſ.ibi,
(qa habẽt delegatã,)dic ꝙ delegatus nõ hẽt ꝓpriã iuriſdictionẽ,
ſed hẽt vſum iuriſdictionis ordinariæ,q vſus dr̃ iuriſdictio delega
ta,vt ſ.de offic.eius cui mãda.eſt iuriſdictio.l.j.§. q mandatã.de iu-
riſdic.om.iud.l.ſolet.In glo.ibi,(pp arbitrũ ↄpromiſſarium cũ poe
na,)In hoc verbo.cum poena,glo.iſta reprehendit̃,quia l.cum an
tea.C.de arbit.loquitur,qñ compromiſſio fuit facta ſine pena,&
ſine ſtipulatione,ſed nudo pacto,quo caſu laudum eſſet omnino
inutile,qa nec eſſet ſibi parendũ metu penę, nec poſſet agi ex ſti-
pulatione,& ſi petat̃,iõ emanauit prouiſio illius l.in ſubſidiũ,ꝙ ta-
le laudũ poſſet emologari expreſſe,vel ẽt tacitè per lapſum x.die
rũ nulla facta ↄ̃dictione,& ex tunc orit̃ ex eo actio in fac. & offi-
ciũ iudicis ꝓ executione fienda,ſicut ex ſententia iudicis,ſi nõ po
terat eſſe efficax quoquo mõ,vt qa erat appoſita, uel interuenit
ſtipulatio,uel ẽt iuramentũ,qđ de iure cano.eſt ſeruandũ,& ceſſat
prouiſio illius l.ut ex tex.eius in pric.colligit̃.Et iſta fuit opin.Azo.
in ſumma q̃ tenet ibi gl.& Doct.reprobãt iſtã glo. Et ita ẽt tenet
Spec.in tit.de arbit.§.ſi.verſi.ↄſueuit.& uerſi. q.d ergo. ubi allegat
hanc glo.& reprobat.hoc etiam tenuit glo.).eo.l.à diuo Pio. in
princ.Per ſtatuta uerò terrarũ in multis locis diſponit̃ ꝙ ſentẽtia
arbitri,uel arbitratoris mittatur executioni ſicut ſententia diffi-
nitiua,& tunc non eſt curandum an fuerit appoſita poena, uel ñ,
& habet locũ iſta l.põt ẽt ſaluari iſta glo. ſ'm Bar.qñ eſſet oppoſi-
ta poena cum clauſula,rato manente pacto,ut no.in l.ii.ſ. de arbi.

quia tunc cenſentur duo compromiſſa,quod dic vt ibi.

§.Si iudex. Paria ſunt ſniam eſſe certam de ſe, vel ꝑ rela
tionē ad illud,ad hoc allegat̄.pone hic caſū,
ꝙ alicui fuit certa quātitas in teſtō,vel codicillis relicta. Et fuit Ro
gatus poſt certū tp̄s vel purè ipſam mihi reſtituere, & ego egi,vt
reſtituat,iudex aūt ꝯdemnauit prout hic:videbat̄ ſnīa nulla, quaſi
incerta:vt C.de ſent.q̄ ſine certa quātitate ꝑ totū.In gl.circa princ.
ibi.(hoc ſi certa quantitas ex parte actorū ꝯtinet̄ &c.)Sic ergo iſta
gl.vr̄ velle ꝙ illud qđ hic dr̄ ꝓcedit,qn̄ ſcriptura teſtamenti vel co
dicillorū fuit in iudiciū ꝓducta:aliàs nō valeret ſnīa lata ſ'm for-
mam hic ꝯtentam,qđ not.Et pro hoc vide qđ notabiliter ponit.
Bar.in l.j.ante fin.C.de ſenten.ex pericul.reci.vbi dicit, ꝙ illa q̄ nō
ſunt ꝓducta perinde habent̄,ac ſi nō eſſent in rerū natura. Vel ſi
de teſtō non erat confecta ſcriptura:intellige ꝙ ſic fuit articulatū
de certa quātitate,& probatū ꝑ teſtes. Nō aūt, ſufficit contineri
in libello,vel in articulis(licèt ſint de actis)ad hoc vt valeat ſnīa,qa
nō ſequit̄,& ita aſſerit ipſe actor,ergo ita eſt,intellige iſtā glo.vt ēt
colligit̄ ex not.hic ꝑ Bar.circa fi.Cætera vide hic per eum.

LEX VI.

1 *Miles armatæ militiæ habet priuilegium,ne condemnatus exigatur ab eo ultra quàm facere poſſit.*
2 *Miles legalis militiæ & cæleſtis, an habeant eadem priuilegia,quæ habebant olim milites.*

1 **MIles qui.** ¶† Miles armatę militię hēt priuilegiū,
ne ꝯdemnatus exigat̄,ab eo vltra q̄ fa-
cere poſſit h.d.glo.intelligit idē in milite legalis militię,
2 vt ſunt aduocati, & cęleſtis vt ſunt clerici.†Et gl.ſemꝑ
allegat,ꝙ eadē priuilegia habebāt iſti,quæ habebāt olim milites,
ſed in ꝯrium facit qđ no. ĩ.l. j. C.de iur.& fac.igno.per Cy. in vl.q.
Sol.miles armatæ militiæ hēt interdum priuilegiū in his. q̄ omiſit
facere ꝑ errorem,vt d.l.j.& tūc idē priuilegiū nō hēt aduocatus,
q talis error in eo non eſt excuſabilis,ſed in aliis in q̄b. pōt eſſe ea-
dem rō,ꝓcedit iſta gl.Credo tñ ꝙ de fac.nō ſeruaretur,etiam Ca
noniſtę in clericis videntur velle contrarium,dum dicūt, ꝙ poſ-
ſunt cedere bonis,vt in c Odoardus.de ſol. quæſtio non eſſet ne-
a ceſſaria,ſi haberent illud priuilegium.[a]

ADDITIO.

a ¶Priuilegium. Anto.de But.conſi.xlii.dicit,puto ꝙ huic priuilegio nō poſ
ſet renuntiari,quia ordini clericali conceſſum eſt.

2 *Sententia intelligitur ſecundum naturam actionis primæ.*
3 *Quid in ſtipulatione.*
4 *Fideiuſſor non poteſt ſe in plus obligare quàm ſit principalis,ſed benè po teſt efficacius obligari.*

1 **§.Decem autem noxę.** ¶†Si vnū eſt in obli
gatione,aliud in ſo-
lutione,illud tñ debetur,& pōt peti qđ eſt in obligatione . Sed ſi
duo ſunt in obligatione alternatiuè,pōt & dēt vtrunque alterna-
tiuè peti.Itē ſi id qđ noxaliter debet̄,in ſnīam deducat̄, quantitas
eſt in obligatione,& noxæ deditio in ſolutione , ſicut in prima a-
ctione, & iō non pōt agi,nec peti executio,niſi de quantitate . Si
aūt deducat̄ in ſtipulatione vtrunq eſt in obligatione alternatiuè,
iō vtrūque alternatiuè petendū.h.d.in effectu.Et p̄mitte ꝙ ſeruus
tuus dedit mihi dānū in decē,pōt tñ liberari dādo ſeruū pro no-
xa,ipſe aūt ſeruus nō eſt in obligatione.Dubitat̄ ergo qđ ſi egi no
xali,& fuiſti cōdēnatus ad dandū decē,vel ſeruū pro noxa,vtrum
poſſim agere ex iſta ſnīa, vel petere executionē fieri ſuꝑ ſeruo?
videbat̄ ꝙ ſic,q̄a licèt ſeruus ante ſnīam nō eſſet in obligatione,
uel actione,ꝑ ſnīam vr̄ in obligatione deduci ēt in actione. Con-
trariū reſpondet̄,q̄a iſta intelligit̄ ſ'm naturam actionis primæ,vt
quātitas ſit tñ in obligatione & noxæ deditio in ſolutione , licet
nō ſic ſi tale debitū fuiſſet deductū in ſtipulatione,quia promiſiſ-
ſes dare decē,aut ſeruū ꝓ noxa,q̄a tūc vtrunque eſſet in obliga-
tione,nec poſſem petere alterū tñ,ſed vtrunque ſimul alterna-
tiuè,ſicut ſi promitteres Stichū,aut Pamphilū. In caſu ergo iſto ,
ex tali ſnīa debeo agere,& executionē petere in decem, licèt libe-
2 reris dando ſeruū pro noxa,& iſte eſt effectus.†Not. ergo ex pri-
mo dicto,ꝙ ſnīa intelligit̄ ſ'm naturam actionis primę. Sed ꝯ de l.
Pau. j.eo.& de l.vnica.C.ſi plures vna ſenten. vbi ſi egi ꝯtra duos
reos debēdi,quorū quilibet tenebatur mihi inſolidū, & iudex eos
ſimpliciter ꝯdemnauit,non cenſetur quēlibet ꝯdemnaſſe inſoli-
dum,ſed ꝓ parte.Solu.ibi, ꝙ quilibet teneret̄ inſolidū non ꝓue-
niebat ex natura actionis,ſed q̄a ita fuerat actū inter partes,qđ ſi
nō fuiſſet, q̄libet teneret̄ ꝓ parte,vt leg.reis.§.cū tabulis. de duob.
reis.cū ergo in ſentētia hoc nō fuerit actū,ceſſat rō q̄ erat in actio
3 ne prima.†Item not.ex ſecundo caſu in verſi. ſed & is . ꝙ ſtipula-
tio nō intelligitur ſ'm naturam illius:ꝙ in leg.ſi legati ſerui nomi-
ne.de leg. j.Sol.eſt verū quantū ad hoc, ut ꝓmiſſor nō cenſeat̄ ꝑ
ſtipulationē voluiſſe ſe in plus obligare q̄ teneret̄ in actione pri-
ma;& ita loquit̄ ibi.Sed bñ pōt videri efficacius obligatus , vt hic
q̄a ibi noxæ deditio nō erat in obligatione,nūc erit, tñ ex hoc nul
lū damnū reſultat debitori,q̄a ita pōt liberari dādo ſeruum, ꝓ no-
xa.ſicut prius:& eſt in ſua electione.Secus ſi ex hoc ſentiret dānū
4 argumēto i lorū iuriū †Simile in fideiuſſore,q nō poteſt ſe in plus
obligare,q̄ ſit obligatus principalis:ſed bñ pōt obligari efficacius
quia principalis erat obligatus naturaliter, & ciuiliter : vt l.j. & l.fi-
deiuſſor obligari.§.fideiuſſor.& leg.eligere.§.illud. de fideiuſſō.&
iſta contraria non formantur per Doctores.

1 *Actio oriens ex ſententia,dicitur actio iudicati,& non in factum.*
Quid in illa quæ oritur ex ſententia arbitri,uel ex iuramento.

1 **§.Qui iudicati.** ¶†Victor nō dēt ꝓpria authorite
facere executionē ſnīæ alias delin-
quit,Itē actio iudicati ē ꝑpetua,& trāſitoria ad hr̄des : licèt actio
prima eſſet tꝑalis,vel nō trāſitoria.h.d.vſq; in finē.Vide plenè per
Dominicū & Can.in c.cū nr̄is.de ꝯceſ.p̄bē. Primū dictū intellige,
niſi pars habeat licētiā à iudice: & tūc nō diceret̄ ꝓpria authorita
te.ſed eſſet nūcius in cā ꝓpria,qđ fieri pōt.vt no.in l.meminerint.
C.vnde vi.& l.iuſtè.ſ.de acq.poſſeſ. Adde qđ dixi in l.pen.§.fi.eo.
tit.Cōtra ſ'm dictū vr̄ p̄cedēs §.in primo caſu.Solu. ipſa ſnīa intel-
ligit̄ ſ'm nām actionis primæ,ideſt in tñ ꝯdēnare,& taliter,inquan
tū & qualiter tenebat̄,& nō vltra,vt ibi:q̄a iudex nō intelligit̄ vel-
le facere p̄iudiciū vltra q̄ ꝯdēnatus teneat.ad qđ not.Inno. ĩ c.qñ
ſtequēter.añ fi.vt lite nō ꝯteſt.ſed actio oriens ex ſnīa pōt eſſe al-
terius nāæ q̄ prima,vt ſi prima erat tꝑalis,& nō trāſitoria: q̄a erat
ex delic.Nā actio ex ſnīa erat ꝑpetua,& trāſitoria, q̄a ex quaſi ꝯ-
ctu,vt hic,& l.iij.§.ſi filius.ſ.de pecu.& facit ſ.de cōſti. pecu.l.itē il-
la.§.qđ adijcit̄.vbi actio đ ꝯſtituta, ē ꝑpetua licèt actio prima ēēt
tꝑalis.Sed ꝯ de l.eū q iniuriarū.ſ.ſi q̄s cautio.Sol.ibi,in actione me
rè acceſſoria ad primā:vt eſt ſtipulatio de iudicio ſiſti, q̄ ē eiuſdē
nāæ cū prima,hic nō eſt merè acceſſoria,nec in §. qđ adijcit̄. ſed
æquè principalis,puta,in ea deducit̄ illud qđ debebat̄ ex prima de
directo ſed in §,q iniuriarū.nō,ſed in ꝯſequentiā.Nā principaliter
2 ueniebat ſiſti in iudicio,licèt in ꝯſequentiā intereſſe. † Vltimò not.
ꝙ actio oriēs ex ſnīa,dr̄ actio iudicati,& nō in factum, & ita di-
cit Pet.Sed illa quæ orit̄ ex ſnīa arbitri emologata, dr̄ in factum,vt
l.cum antea.poſt princ.C.de arbit. & idem in illa quæ oritur ex
iuramento,vt in l.actori.C.de iureiurando.

LEX VII.

1 *Inducta in fauorem alicuius,non debent in eius odium retorqueri.*
Quo remedio fiat executio ſententiæ.

INtra dies. ¶Licèt intra tp̄s qđ dat̄ iudicatis,
non poſſit fieri executio ſnīæ,nec
agi iudicati:pōt ꝯdemnatus liberari ꝑ alios modos iu
1 ris.h.d.†Et no.in fi.ꝙ inducta in fauorē alicuius non
debent in eius odium retorqueri,& Barto. tangit hic quo reme-
dio fiat executio ſententiæ, Aut iure actionis,vel offic.iudicis ? de
quo dic,vt ſ.eod.l.iiii.§.ait prętor.

LEX VIII.

Poſt litem conteſta.etiam in actionibus ſtricti iuris,tenetur reus de interitu, & etiam de fructibus.
2 *Qualiter debeant peti fructus præteriti.*

1 **SI homo.** ¶†Poſt litē ꝯteſta. ēt ĩ actionibus ſtri-
cti iuris,tenet̄ reus de interitu & ēt de
fructibus.h.d.Primū dictū intelligit gl. qñ res ē ꝑerē-
pta culpa ipſius rei,qđ nō placet.Iſtud.n. ꝓcederet̄,ſi
no eſſet in mora vera,vel ficta.ſed ꝑ ꝯteſtationē efficit̄ in mora fi
cta,ideſt in acta malafide.ergo &c.Itē ꝓcederet in actione reali,
nō in ꝯuento ꝑſonali ꝑ l.qđ re.ſ.ſi cer.peta. & ita expreſsè tenuit
glo.in l.itē ſi verberatū.§.fi.in fi.gl.magnæ.de rei vēdi.ꝑ d. l. qđ te.
ſ.ꝙ ꝯuentus actione ꝑſonali poſt litē cōteſta. tenet̄ indiſtinctè de
interitu,ſiue res ſit ꝑempta ſua culpa,ſiue nō. Itē ſiue nō eſſet eo
dē mō ꝑitura penes actorē,ſiue ſit,licet aliud in ꝯuento rei vend.
Scđm dictū ꝓcedit,qñ petit̄ aliquid,qđ nō ē nec fuit actoris quo
caſu nō veniūt fructus in actione ſtricti iuris, niſi poſt litē ꝯteſta.
ēt ſi plus fuiſſet in mora,ꝑ interpellationē:vt in l.cū fundus.in prin
cip.ſi cert.pet.Secus ſi petit̄ id quod eſt,vel fuit actoris, vt in l.vi-
deamus.in princ.& §.ſi actione.cum ibi not.de vſu, quia tunc ve-
niunt a tempore moræ,quæ committitur etiam ante lit. conteſt.
ꝑ interpellationem,vt in l,ſi ex lega.cā.de verbo.oblig.& idem in
actionibus bo.fi.vt l.uideamus.§.ex cauſa.& l.mora.§.in bonæfi-
dei.In tex.ibi,(abſolutionē non faciendā.) ſcilicet ab homine præ-
ſtando,ſuppleimmo condemnationem,& ēt de fru.interim per-
2 ceptis in acquiſitis per ſeruū poſt lit.conteſta. vt ſequitur †Quali-
ter autem debeant peti fructus pręteriti,an debeant ſpecificari,&
etiam eorum quantitas?dic vt not.per Cyn.in l.cum propria.C.ſi
quis alteri vel ſibi.Ex prædictis patet quòd quæſtio quam ponit
hic gloſſ.non fuit neceſſaria.quia non debet fieri abſolutio ab ho-
mine,ſic poteſt fieri condemnatio in vtroque tam in homine,q̄
in fructibus,licet Barto.videatur tranſire cum glo. tenendo vlti-
mam reſponſionem glo.in verſi.vel dic.

LEX

LEX IX.

1 *Sententia lata in fauorem actoris abſentis,& non citati,non valet,etiam ſi lata ſit ad inſtantiam,& petitionem rei petentis.*

FVrioſo. ¶Snīa non pōt ferri pro furioſo non habente curatorem: quia non eſt,qui
pro eo petat.Et ſi aduerſarius petat, non pōt furioſus
in contumacia conſtitui.h.d. text. cum gloſſ. & dictis
Doct.Et ſic pone caſum, ꝙ curator furioſi inchoauit iudiciū pro
furioſo,& poſtea mortuus eſt, vel ſe abſentauit remanente furio-
ſo:q̄ritur nunq̄d poſſit ferri ſnīa maximè in fauorē furioſi, ſi ap-
pareat ipſum fouere iuſtitiā:& dr̄ hic ꝙ non. Ipſe.n.non poteſt pe
tere,cū in iudicio non poſſit conſtituere: & ſnīa eſt ferenda ad in-
ſtantiam petentis:vt in l.ad peremptorium.ſ. de iudicijs. & ſi reus
petat ferri,oportet actorē citari,& in contumaciā conſtitui,& tūc
pōt ferri in fauorē actoris abſentis,& non petentis.vt l.properan-
dum.§.ſi quidem.de iudi.ſed in caſu iſto nō pōt in contumacia cō
ſtitui furioſus, & iſta eſt ratio huius l. Idem ſi non eſſet furioſus,
1 † & non eſſet citatus, vt non valeat ſnīa etiam in fauorem ipſius
actoris abſentis, poſito, ꝙ ſit lata ad inſtantiam, & petitionem rei
petentis, vt in l.ea quæ.cum ibi.no.C.quomodo, & quādo iudex.
& hic in glo.colligitur,& ad hoc ſemper allegatur iſta l.

LEX X.

1 *Per mendaciū perdit quis beneficiū,ne exigatur vltra quàm facere poſſit.*
2 *Filiusfamilias contrahendo, an poſſit obligari, & ſi poſtea emancipetur, an poterit conueniri.*

1 QVi cum ſe patremfam. ¶† Per menda
cium perdit quis bn̄ficium, ne exigatur vltra q̄ facere
2 poſſit.h.d.†Præmitte, ꝙ filiusfamilias ꝯhendo obliga
tur inſolidū ex oīꝯctu,præterq̄ ex mutuo,& voto, vt ĩ.de actio.
& obli.l.filiusfam.ſi tn̄ poſtea emancipetur, tunc q̄a patitur mini-
mam capi.di.& cenſetur nouus homo,illa obliga. perimitur p tit.
de capi.di.ſed de ęquitate reſtituitur in eū vti.actio, vt poſſit cõue
niri,& exegi,non inſolidū,vt prius, ſed quatenus facere poteſt, vt
in alio edic.prætoris,de quo hr̄ in titu. ꝙ cum eo.Hoc verum niſi
tempore quo contraxit,aſſeruerit ſe patremfam.& ſic induxit cre
ditorem ad contrahendum,qui fortè non contraxiſſet,tunc.n.re-
ſtituitur utili actione inſolidum, & h.d.text.& hoc habet locū etiā
in mutuo,licèt ex eo nullo modo obligaretur, ſi non fuiſſet men-
titus.ut in tit.ad Mace.Adde ĩ.de fideiuſſori. l. ſi dubitetur.

LEX XI.

1 *Cōtra moroſum conſideratur intereſſe quanti plurimi fuerit à tp̄e moræ.*

1 SI calendis. ¶†Cōtra moroſum conſiderat̄ intereſſe quanti plurimi fuerit à
tp̄e morę.h.d.Pone hic caſum,ꝙ ꝓmiſiſti in calendis
facere domum,vel aliquod opus in aliquo loco,qđ ſi
ſi feciſſes fuiſſem lucratus c. ex venditione rerū mearū & q̄a non
feciſti,perdidi hoc lucrū.Egi ꝯ te ad intereſſe,qđ ſuccedit in obliga
tionib.facti poſt morā tā in obligatione, q̄ in petitione,vt ĩ.eo.l.ſi
quis ab alio.§.fi.& tp̄e quo fertur ſnīa nō intereſt mea in tm̄, quia
fortè illa uendidi,& fui lucratus quinquaginta tm̄,& ſic non inte-
reſt,niſi in alijs quinquaginta. Certè nihilominus condēnaberis in
centū,& ſi pluris mea interfuit,poſtea quā tūc tp̄e more intereſt,
condemnaberis etiā in illo pluri,vt dicit gl. j. q̄a moroſus tenetur
quanti plurimi fuit à tp̄e moræ, vſque ad ſententiam, vt in l.ratio.
§.ſi per venditorem.de actio.emp.quod plene dic, vt in l.vinum.ſi
certum petatur.& in l.in hac. de tritica. Sequitur l.in depoſiti.

LEX XII.

IN depoſiti. ¶Etiam ei qui dolo deſijt poſ ſidere, ſi fuit conuentus actio
ne perſonali,cedenda eſt actio.h.d. De materia huius
l.dic,ut dixi in l.j.ſ.pro emptore.In tex.ibi condēnato,
ſcilicet ad rei reſtitutionem,ſupple, & compulſo ſoluere litis eſti-
mationem,quia non poterat rem reſtituere.In text. ibi, (actiones
ſuas,) ſcilicet rei uendican. contra extraneum poſſeſſorem. Nec
obſtat ſ.de adminiſtra.tuto.l.qui plures.ubi non conceditur actio
doloſo,quia uerū eſt contra collegam,qui fuit in eodem dolo,
ſed contra extraneum ſic,vt hic Rayn.l.ſi quis ab alio.

LEX XIII.

SI quis ab alio. ¶Qui promittit ſatiſdare pro alio, ſi non ſatiſdat tenetur ad
intereſſe,qđ eſtimatur eatenus quatenus ille ſoluere non
pōt.h.d.In tex.ibi,(ſtipulatus eſt,)ſupple, & ille non ſatiſdedit,& ſic
ſuccedet obligatio ad intereſſe, qđ eſt regulare in obligationib.fa-
cti,vt ĩ.prox.§,quæritur ergo qualiter eſtimabitur iſtud intereſſe,
& ad hoc rn̄det,ut ſequitur.In gl.quæ incipit,(reſpondet,)ibi,(l.eū
qui.§.Papin.)ſecundum Dyn.dic,ꝙ in illis legibus conſideratur ꝙ
euenire poteſt ratione præceden.delicti. quod hic non eſt.

1 *In obligationibus facti poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe.*
2 *Cū qs promittit factū ipſum factū,dr̄ eſſe in promiſſione,& in obligatione.*

1 §.Si quis promiſerit. ¶† In obligationib.facti poſt morā ſuccedit obli
gatio ad intereſſe,ad hoc ſemp allegatur,tn̄ iſte tex. hoc nō ꝓbat,
q̄a non dr̄,ꝙ ſuccedat obligatio,ſed condēnatio. Certè ēt in obli-
gationib.dandi in quib.cōſtat poſt morā non ſuccedere obliga-
tionē ad intereſſe,ut l.ubi autē.in fi.de verb.oblig. pōt tn̄ ſuccede-
re condemnatio officio iudicis mercenario,qn̄ illud,qđ erat dan-
dū,dari non poteſt,vt not.l.ſi quis ſeruum.§.ſi in eo.tit.de uerbo.
obl.uel non pōt ſolui in eadē eſtimatione,qua ſolui dēt,ut no.in l.
vinū.circa fi.magnæ gl.ſi cer.pet.ideo gl. quæ eſt hic intelligit iſtū
tex.ꝙ intereſſe nō ſit in obligatione poſt morā, nec poſſit peti,ſed
debeat agi ad ipſum factū,& fiet cōdēnatio iudicis offi.ad intereſ-
ſe.Contrariū tn̄ cōiter tenetur p l.ſtipulationes non diui.§.Celſus.
de verb.oblig.q̄ melius ꝓbat, q̄ iſte, & ita not.gl.quæ incipit,id eſt
intereſſe,q̄ dicit,ꝙ ille q̄ ſtipulatur factū, cēſetur ſtipulatus ēt inte-
reſſe ſub condōne tacita ſi non fiat,& ſic pōt agi recta via ad inte-
reſſe,& in lib.peti. Eſt ēt in obligatione ipſum factū, vt not.in l.ij.§.
item ſi in facto.in prima gl.eo.tit.Pōt ergo incipere à petitione in-
tereſſe,& tunc fiet cōdēnatio in eo,qđ petitū eſt.Itē à petitione fa
cti.& tunc ſi eſt tale factū ad qđ pōt præcisè cōpelli, qđ eſt in qui-
buſdā caſibus,ſilr fiet condēnatio,in eo qđ eſt petitū.Sed ſi nō po
teſt pręcisè cōpelli,tūc fiet cōdēnatio iudicis off.ad intereſſe,& ita
pōt intelligi hic,non iure actionis, q̄a fuit intentata ꝓ facto. Vnde
nō dēt operari in vtroq;,q̄a nō debetur utrunq ſimpl'r, ſed alter-
2 natiuè,de q̄b.omnib.vide pleniſſimè p Bar.in d.§.Celſus.† In text.
ibi, facit qđ promiſit. Et ſic patet, ꝙ cum quis promittit factum,
ipſum factum dr̄ eſſe in promiſſione, & in obligatione.ꝯrium di-
cebant quidam Doct.Papien. ꝙ cenſetur intereſſe promiſiſſe, nō
ipſum factum,contra quos allegabam iſtum textum.

LEX XIIII.

1 *Interlocutoria,pōt per iudicem reuocari,ſed ſententia diffinitiua, non.*
2 *Appellatione ſententiæ ſimpliciter prolatæ,intelligitur de diffinitiua.*
3 *Sententia diffinitiua quando poſſit reuocari.*
4 *Iudex poteſt alicui inhibere,ne tranſeat per talem locum ex iuſta cauſa.*
5 *Interlocutoria an,& quando, & per quem poſſit reuocari.*
6 *Quando iudex tulit vnam interlocutoriam, & poſtea tulit aliam contrariam illi,an cenſeatur primam reuocare.*

1 QVod iuſsit. ¶†Interlocutoria pōt p iudicē reuocari,ſed ſnīa diffinitiua nō,
h.d.& ſemp allegat̄ iſta lex.Et no.in fi. dū dicit,licèt de
2 ſententijs ꝯ, † ꝙ appellatione ſnīæ ſimpl'r ꝓlata intel-
ligit̄ de diffinitiua,& ad hoc ſemp allegat̄, & uide ſcribētes in c.cū
olim.de teſti.ſuper glo.fi.In ꝯrium,ꝙ etiam interlocutoria,ubi nō
inſurgit abſurditas.gl.in uerbo. (ſententias) in cle.j. de re iud.Ideo
unus ex duob.delegatis ſimpl'r,nō poteſt ferre ſnīam,ut in c.cām
ma.de off.deleg.non pōt ferre etiā interlocu.vt no.Bart.ĩ.eod.l.ſi
vni.& Doct.in c.qm̄ Abbas:& d c.cām.licèt gl.in d.l.ſi vni. videat̄
3 uelle ꝯrium.†Et intellige,ꝙ non pōt reuocari diffinitiua,qn̄ eſt va
lida,aliàs ſecus, ut in l.ſi ut propo.C. qūo & qn̄ iudex.Itē intellige
niſi ex cā reſti.in integ.ex tit.de mino.vel quib. cauſ. maio. C.ſi ad
4 uerſus rem iudi.per totum.†Itē no.hic gl.j.ꝙ iudex pōt alicui inhi-
bere,ne trāſeat p talē locū ex iuſta cā, puta, pro ſcandalo uitando,
uel ꝙ ad talē locū nō accedat,& de hoc eſt tex.in l.fi.ſ.de off.ꝓcu.
Cæſa.& in l.j.in fi.ſ.de off.præfe.vrb.& Bar.ꝙ pōt imponere mul-
5 ctam ſi ꝯ facit, aliàs inanis eſſet ꝓhibitio.† Sup primo arti.de inter
locutoria,licèt multæ ſint opi.& gl.hic recitauit duas, quarum pri
ma fuit Azo.ꝙ tūc poſſit reuocari,qn̄ nō cōtinet aliquid dari,uel
fieri,aliàs ſecus.Ponit exēplū qn̄ cōtinet aliud dari, uel fieri in ſnīa
lata,ſup cā momentaneę poſſeſſionis.quā dicit interlocutoriā,&
ſic nō pot retractari p appl'onē,ut C.ſi de moment.poſſ.unica.ita
nec p reuocationē.iſta opin.peccat in duobus.Primo, q̄a talis ſen
tētia non eſt interlocutoria,ſed diffinitiua,ut gl.hic tenet,& bene
in d.l.vnica.ſi de momēt.poſſeſ.& ꝓbatur in leg.poſt ſnīam.C.de
ſent.& no.in c.ad ſedem.de reſti.ſpol.Itē q̄a rō, quare non pōt ap-
pellare non eſt,quia contineat aliquid dari,uel fieri, ſed q̄a eſt mo-
dici præiudicij,& grauamē qđ ex ea infert̄,ꝑparatur tolli p iudiciū
petitoriū.Alia fuit opi.Hug.ꝙ tunc poſſit retractari, qn̄ nō conti-
net deciſionē alicuius dubij ſup aliquo incidenti, vel emergenti,
aliàs ſecus,vt ſi opponeretur,ꝙ libel.eſſet ineptus,& non eſſet ſibi
rn̄dendū,vel ꝙ teſtis eſſet infamis, & non deberet recipi.Et iudex
auditis partibus ꝓnūtiaret ſup hoc dubio,tūc non poſſet reuoca
ri ſm̄ Hug.& fundat ſe per l.ꝙ in diem.§.ſi ratione de cōpenſ.Sed
a non eſt [a] bonum fundamentū,quia ibi ideo non poterat reuoca-
ri,q̄a lata erat ſnīa diffinitiua, & ſic iudex erat functus ſuo officio.
Dic ergo breuius,ꝙ ſi eſt talis interlocutoria,per quam finitur iu-
riſdictio iudicis,illa non poteſt reuocari ſm̄ Bart.hic per l.differre.
§.fi.de arbit.quia eſt eadem ratio,quæ in diffinitiua. Bart. tn̄ ponit
duo exempla,quæ non ſunt bona, ꝙ ſi pronuntiauit ſuper libello
non

ADDITIO.

a ¶Sed non eſt bonū.Adde quod voluit Bal.conſi.58.3.lib.vbi an ſententia lata ſuper dubio ſit executioni man.vel non poſſit reuocari.

non eſſe procedendum, vel abſoluit reum ab inſtantia iudicij, certè per iſtas interlocutorias nõ finitur iuriſdictio iudicis ordinarij, vel delegati, vt idem no.). eo d. l. iudex poſtq̃, cum poſſit nouus libellus dari, & noua lis inchoari, vt l. j. ſi menſor fal. mo. dixerit. licèt etiam in iſtis caſibus ſit verum, quod dicit Bar. non tñ per iſtam rationem, ſed per aliam, vt ſtatim dicam. Pone ergo exemplum, qñ pronuntiauit ſe non eſſe iudicem compe. vt in c. ſignificãtibus. de offic. delega. & hoc tenuit Cyn. in l. ex quacunque. in v. q ſi quis in ius voca. non ierit. quia non poteſt reuocare talem ſñiam partib. vel altera earum nolente, ſiue ſit deleg. ſiue ordinarius, in hoc eñ non eſt differentia. Sed quatenus ad hoc, vt poſſit reuocari cõſentientibus partibus bene cum diffinitiua inter delegatum, & ordinarium, vt). ſequitur. Et aduerte, quia eſt verum partib. vel altera ipſarum contradicente. Quid autem ſi ambæ conſentiunt, quòd retractetur, an tunc poſſit reaſſumere cãm? dic, q aut erat iudex delegatus, & non poteſt, vt eſt caſus in d. c. ſignificantibus. aut ordinarius, & tunc poteſt ſm Bal. in l. ſi præſes. C. quõ, & qñ iudex.
a per illam l. quod no. perpetuo [a] ad declarationem, & limitationem illius cap. Item aduertendum, quia procedit quod dixi, niſi à tali interlocutoria fuerit appellatum, quod fieri poteſt, vt no. in auth. habita. C. ne filius pro patre. tũc enim vř per appellationem reſciſſa, & ideo iudex nõ vř omnino deſijſſe eſſe iudex. & ſic poterit eam reuocare, ita hř in deciſionibus Rotæ. deci. 244. & in c. dilec. el ij. & ibi per Bal. de præben. quid autem ſi non fuiſſet appellatum, ſed eſſet intra tempus appellandi, vř idem, ac ſi eſſet appellatum, per glo. in l. ex iudiciorum. de act. & quod no. in l. qui à latronib. §. j. de teſti. cogen. Si verò per eam non finitur iuriſdictio, tunc aut eſt miſſa executioni, & non retractatur niſi conſentiente parte pro qua miſſa eſt. vt l. j. §. fina. cum ibi no.). de præto. ſtipu. aut non eſt miſſa executioni per hominem, & tunc aut traxit ſecum executionem, & facit ne amplius ſperetur diffinitiua, aut fuit lata ſup incidenti. & idem, quia non poſſunt reuocari nolentib. partib. uel altera earum, ſed illis conſentientib. bene poſſet talis ſententia reuocari etiam ſi ille ſit delegatus, quia per talem ſententiam nõ finitur iuriſdictio illius. vt no.). eo. l. iudex poſtquam. & etiam s. tetigi, & per conſequens non bene habet locum c. ſigni. de offic. deleg. & in hoc procedunt exempla facta s. per Bar. ſi pronuntiauit nõ eſſe procedendum ſine libello, quia ineptus, vel abſoluit ab inſtantia iudicij, eſt enim interlocutoria, vt no. in l. Titia. de accu. & trahit ſecum executionem, quia facit, vt non præparetur amplius diffinitiua ſuper illa cauſa, ergo &c. ſicut quando facta eſt executio per hominem. arg. in l. apud Aufidium. de optione leg. in ratione ſui. & l. ſi is qui. de leg ij. extra iſtos caſus dic, q aut non fuit appellatũ à tali interlocutoria, poterat tñ appellari, q erat intra x. dies, aut nõ fuit appellatum, nec poterat appellari, quia lapſi erant x. dies. aut fuit appella. Primo caſu dic indiſtinctè poſſe reuocari per hanc l. ẽt ſine aliqua cauſa, & partib. inuitis, vel altera earum, nec tenetur iudex ad intereſſe, quia committitur ſuo arbitrio. Scđo caſu qñ non fuit appellatum, nec poteſt appellari, tunc dicit Inno. in c. cum ceſſante. de appel. quòd non poteſt reuocari, quia tranſiuit in rem iudicatam. Io. And. dicit ibi ꝯrium ſm Hoſt. q non tranſit in rem iudicatam, quo ad iudicem, licèt tranſeat quo ad partem, & iſtam tenet Bar. hic. ſed in vno deficit, quia tunc licèt poſſit reuocare, hoc eſt verum, cauſa legitima ſubſiſtente, non aliter. ſm Io. And. ibidẽ, licèt ſecus in caſu præce. vbi non requiritur cauſa, & ſi aliter faceret, tenetur ei cui erat quęſitum ius ex interlocutoria ad intereſſe, & hoc vř de mente Innoc. in c. ſacro. de ſenten. excom. Tertio caſu, qñ fuit appellatum, tunc aut iudex detulit appellationi, & ſic deſijt eſſe iudex, vel non detulit, ſed iudex appellationis ſibi inhibuit, & tunc non poteſt reuocare inuito appellante, ut no. in d. ca. cum ceſſante. Certè in primo caſu, quia deſijt eſſe iudex, etiam eo uolente, vř q nõ poſſit, ſi fuerit iudex delegatus, ſecus ſi ordinarius, per id quod s. dixi ſm Bal. in l. ſi præſes. per d. c. ſignificantibus. Sed in ſecundo non deſijt, licèt ſint eius manus ligatæ, volente appellante. Si ergo conſentit, q reuocetur, & renuntiet appellationi, poterit. Si verò nec detulit, nec facta eſt inhibitio, tunc poteſt etiã inuito appellante, dummodo faciat ſibi reſtitui expenſas ſi quas fecit in appellando, uel in faciendo cauſam appellationis cõmitti, q a non debet remanere in damno, ita colligitur ex notatis ibidẽ per Doct. & pro hoc deciſio Rotæ 244. s. alleg. quæ hoc caſu debet intelligi, videlicet, quando non eſt delatum appellationi, nec facta inhibitio. Quod autẽ dixi s. de ſecundo mẽbro qñ non eſt appellatum, q non poteſt reuocari ſine iuſta cauſa, procedit eo caſu quo grauamen illatum per interlocutoriã non poteſt retractari in appellatione à diffinitiua, & tunc verè dř interlocutoria in rem iudi. trãſire. Secus qñ poteſt retractari, quia ſi iudex appellationis à diffinitiua poteſt illud grauamen reuocare, etiam ſine cauſa, ſimiliter primus iudex debet hoc poſſe, & ita voluit. Ioan. And. in d. c. cum ceſſante. qñ autem poſſit retractari, & qñ non, habetur in ca. fina.
6 de appel. libr. vj. † Vltimò Bart. hic mouet vnam quæſtio. qñ iudex tulit vnam interlocutoriam, & poſtea tulit aliam contrariam illi, an cenſeatur primam reuocare, vt plenius quàm hic ipſe dicat, dic, vt per eum in l. ſi procurator. s. de oper. no. nuncia.

A D D I T I O.

a ¶ Not. perpetuò. ſequitur Lud. Rom. conſi. 358 in fi. conſil. & quando ſententia interlocutoria poſſit reuocari.

LEX XV.

1 *Iudices ordinarij exequuntur ſententias delegatorum ab eis. & etiã arbitrorum quæ merentur executionem.*

2 *Non ſequitur, aliqua ſpecialia reperiuntur in aliquo caſu, ergo omnia alia, vel iſte caſus æquiparatur tali in quibuſdam, ergo in omnibus.*

3 *An ſit verum indiſtinctè quòd ille cui committitur executio alicuius negotij, cenſeatur commiſſa cauſæ cognitio.*

Si alicui committitur cognitio, an cenſeatur commiſſa deciſio.

Eo caſu quo cenſetur, vel expreſſe fuit commiſſa deciſio, an cenſeatur commiſſa executio.

4 *Executio an poſſit ſpecialiter committi.*

1 A Diuo pio. ¶ † Iudices ordinarij exequũtur ſñias delegatorũ ab eis. & etiam arbitrorũ quæ merentur executionẽ. h. d. Et hic, & in §. ſeq. tractat, qui iudices mittãt ſñias executioni. In §. in venditione, incipit tractare de modo exequendi, & durat p totã l. In tex. ibi, (a ſe.) iſtud uerbũ, põt determinare præcedẽtia, ideſt illud uerbũ, (magiſtratibus populi Romani,) & etiam ſequentia. i. illa verba. (hi eos qui dederunt,) & vterq intellectus eſt bonus, ut ſit ſenſus, q tam magiſtratus populi Romani qui ſunt iudices ordinarij, q̃ etiã alij ordinarij, exequuntur ſñias delegatorum ab eis, & arbitrorũ, & hoc vult gl. ij. in prin. In gl. mag. ibi, (& erat,) ſ. p edi.
2 ſicut ordinarius, qđ nõ eſt in delegato ab ordinario. † In gl. ibi, (ſed licèt hæc ſpecialia habeat,) no. iſtam gl. q non ſequitur, aliqua ſpecialia reperiuntur in aliquo caſu, ergo oĩa alia, uel iſte caſus ęquiparatur tali in quibuſdam, ergo in omnib. ut in l. fi. C. de inoffi. do. In gl. ibi. (nec ideo,) quia cognitio mandatur, quia ſi cõmittitur id qđ eſt minus, ideſt cognitio, & deciſio cauſæ, quæ eſt de ſimplici iuriſdictione, non ſequitur, q videatur cõmiſſa executio, quæ eſt de mixto Imperio, & ſic eſt maius. Sed econuerſo bñ ſequitur ſi eſt commiſſa executio. quod eſt plus, ergo & cognitio, qđ minus, ita
3 voluit dicere gl. pp quã Bar. hic examinat plures caſus. † Primus eſt an ſit uerũ indiſtinctè, q illi cui committitur executio alicuius negotij, cenſeatur cõmiſſa cauſæ cognitio. Secundus eſt econuerſo, ſi alicui cõmittitur cognitio, an cẽſeatur cõmiſſa deciſio? Tertius eſt eo caſu, quo cenſetur, vel expreſſe fuit cõmiſſa deciſio, utrum cenſeatur cõmiſſa executio? Quartus eſt vtrum executio poſſit ſpecialiter cõmitti? de quibus omnibus vide hic plene per Bart. & ad ſm punctũ, vide quod no. in additio. Spe. de iudi. deleg. §. ſequitur videre. & per Inno. in cap. ad hoc. circa prin. de offic. Archi. qui tenent, q cõmiſſa audientia, uel cognitione cauſæ cenſeatur commiſſa deciſio per l. de qua re. de iud. licèt glo. dicat contrarium in l. qui procur. dat. s. de procurat. quam tenet hic Bar. ſed Io. And. in loco s. allega. diſtinguit, an cõmittatur per legẽ cognitio alicui ordinario, & cenſetur commiſſa etiã deciſio. Aut per hominẽ committitur alicui delegato, & tunc ſecus, & ideo dñi conſueuerũt, qñ cõmittunt dicere in ſignatura. Audiat talis, & iuſtitiã faciat, per qđ vltimum cenſentur cõmittere etiam ſñiam, ſecus ſi ſimpliciter di-
b cerent, audiat, quia tunc dẽt audire, & referre [b] per glo. quæ eſt in d. l. qui procuratorem. Quod autem dixi qñ cõmittitur per l. ordinario vř pbari s. de offic. præfect. vigil. l. j. §. cognoſcit. & ideo hoc tenet Bal. p illum tex. Sed Inn. in d. c. ad hoc indiſtinctè dicit videri commiſſam deciſionem per l. de qua. de re iudic. In glo. ſequen. in prin. ibi, (quando ſine pęna.) Not. iſtam glo. quæ melius loquitur quàm illa, quæ eſt s. eo d. l. ait prætor. vt ibi dixi. Poteſt etiam intelligi in arbitris, qui eliguntur ex forma iuris communis, vel ſtatuti dicentis, quòd cauſæ compromittantur. Nam aſſimilantur iudicibus delegatis, & videntur habere iuriſdictionem. Vnde ab eorum ſententia appellatur, & tranſit in rem iudi. per l. fina. C. de iu. Sed in arbitris compromiſſarijs, dic, vt in l. cum antea.

A D D I T I O.

a ¶ Et referre. Adde vt per do. Car. conſi. 25.

LEX XVI.

1 *Sententia lata ab vno iudice ordinario poteſt mitti executioni per alium iudicem alterius territorij.*

2 *Sententia ad hoc vt poſſit mitti executioni per iudicem alterius territorij, quòd requirantur literæ ipſius iudicis, qui eam tulit.*

3 *Quid ſi ambo iudices eſſent eiuſdem territorij, an vnus poſſit dare executioni ſententiam alterius.*

Quid ſi eſſent eiuſdem tribunalis.

4 *Inſtrumentum guarentigiatum confectum in vno loco, in quo eſt ſtatutũ, quòd inſtrumenta guarentigiata mittantur executioni, an poſſit mitti executioni per iudicem alterius loci, ſine alia requiſitione.*

5 *Confeſſio facta coram uno iudice, non mittitur executioni per aliũ iudicẽ.*

1 §. Sententiam Romæ dictam. † Sententia lata ab vno iudice ordinario poteſt mitti executioni per alium iudicem alterius territorij. h. d. Et iſtud contingit, qñ in territorio illius,

lius,qui eã tulit,non reperiuntur bona,nec pſona condemnati.&
tñ ibi ſortiebatur forũ ratione fortè originis, uel ɔtus , & fuit ibi
repertus non tanꝗ aduena,ſed habẽs pergulã,vel armariũ, & fuit
2 cõdẽnatus.†Vnde cõmittitur executio iudici , in cuius territorio
hẽt bona.Requiruntur tñ literæ ipſius iudicis, qui ſñiam tulit,aliàs
non poſſet alius iudex per viã executiuam ſe impedire, vt proba-
tur in l.properandum.§.ſinautem reus.C.de iud. & in c.Roma.§.
contrahentes. de foro compet. & l. cum unus.). de bon.auth.iu.
3 poſſi.†Item ſi ambo eſſent eiuſdem territorij, vt poteſtas, & capi-
taneus,vel rector ſcholarium,qui ſñiam tulit.Nam requiret pote-
ſtatem,ꝙ exequatur,& ſine requiſitione,& licentia eius nõ debet
ex equi.Et ſi requiſitus nollet exequi,nõ teneretur exequi, nec cõ
peli poſſet ad exequendũ illã,ſi ſit maior, vel par illi, ſed ſi eſſet in-
ferior, & eſſet illi ſubditus, bene poſſet cõpelli ꝑ illum , & ita patet
in iudice ſeculari,qui tenetur exequi ſñiam eccleſiæ, id eſt ſi ſit re-
quiſitus ab illo,quia quatenus ad miniſtrandũ iuſtitiã reputatur in
ferior illo iudi.iuxta no.in c.j.de offi.ord.vt per Abb.& alios.Qui-
nimo etiã ſi eſſent eiuſdẽ tribunalis,vt contingit qñ poteſtas habet
duos collaterales,& vnus audit cãs de tali quaterno.alter de alte-
ro , non debet alter mittere ſñiam alterius executioni ſine eius li-
centia.argum.in l.j.ſ.de offi.conſu.Pone etiã exemplũ in iudice tẽ
porali,vel aliàs ſeculari,& eccleſiaſtico,vt in l. Epiſcopalem. C. de
epiſco.audi.Aliqñ tñ non requiritur alia licentia,vt qñ petitur exe
cutio à ſucceſſore illius , qui ſñiam tulit : quia reputatur idẽ iudex,
vt in l.ꝓponebatur.de iudi.Itẽ & ĩ caſibus poſitis in princip.huius
l.qñ petitur à iudice ordinario , ꝙ exequatur ſñia delegati ſui,vel
arbitri:qa cũ illi ſint functi officio eorũ. non ſpectat ad eos requi-
rere,vel ſi per ſtatutũ eſſet deputatus aliquis ſuꝑ executione ſentẽ-
4 tiarũ,& iſta colliguntur ex not.hic ꝑ Bar. † qui etiã dicit, ꝙ inſtrm
guaretigiatũ confectũ in vno loco mittatur executioni ꝑ iudicẽ
alterius loci ſine alia requiſitione, qa notarius fecit præceptũ gua-
rentigiæ , & functus eſt officio ſuo ad illud inſtrm . Certè hoc vr
verũ qñ in loco, vbi petitur executio illius inſtrumẽti, eſt ſtatutũ,
ꝙ inſtra guarentigiata mittantur executioni. Nã debet intelligi ſi-
ue ſint confecta in eodẽ loco,ſiue in alio,& hoc tenet Bal,in l.j.C.
ne filius pro patre.in iiij.qu. adde qđ ibi dixi. Secus puto ſi ibi non
eſſet tale ſtatutum , quia inſtra de iure cõi nõ habent executionẽ
5 paratã. † Et idem in confeſſione facta corã iudice, qa nõ mittitur
a executioni,ꝑ alium iudicẽ.[a] vt no.Cyn.in l.uni. C. de confeſſ.in x.
q.In tex.ibi,(ſi hoc uiſum fuerit.) Iſta uerba poſſunt referri ad iudi
cẽ,qui tulit ſñiam,vt poſſit alteri iudici cõmittere,ſi ſibi vr.Ergo ſi
non vr,non cõpellitur.Sed hoc eſt verũ,ſi nec uideri dẽt, qa fortè
in loco ſuo põt executionẽ facere, & victor calumnioſè petit eã
cõmitti alteri iudici.Poſſunt etiã referri ad iudicem,cui committi-
tur,& tunc vult dicere,ꝙ ſi ſibi non vr mittenda executioni, quia
fortè apparet ſibi iniuſta, non cõpellitur mittere, ſed põt remitte-
re ad committentem.Et hoc vr tenere Innoc.in c.j.de offic.ordi.
Vel oppoſita fuit exceptio nullitatis,& probata in caſu, quo nulli-
tas impedit executionem. Nã nõ mittet eã executioni, nec etiam
b pronunciabit ſuper nullitate. Sed remittet [b] ad primũ iudicem,ut
no.ꝑ Inno.in c.de cætero.extra eo.& per Bar.in principio huius l
Aliàs non ſubſiſtente iuſta cã,cogitur iudex vnius territorij,ꝑ ſu-
periorem cui ſubeſt,mittere executioni ſñiam alterius iudicis. Vel
fortè etiam per illum eundẽ iudicẽ,quaſi in hoc ſit ſuperior,argu
mentum in Auth. vt nulli iudi.§. ſi qs verò comprehenſorũ. facit
de admin.tut.l.Titium,& Mæuium.§.tutores. Et adde ad ea, quæ
ſupra dixi,quæ not.in c.paſtolatis.§.quia verò. de offi.deleg.

ADDITIONES.

a ¶Alium iudicem.Adde Ioan.And.in addi.ad Spe.in ti. de confe.ſ.nunc ui-
dendum.verſi.quid de confe.& quando ſententia debet mitti executioni
ad literas alterius iudicis,vide per Fulg.conſi.140.
b ¶Remittet.Dicit Lud.Ro.conſi.51. ꝙ iudex non remittit, nec remittere
debet, vbi nullitas eſt notoria,per multa iura de quib. ibi per ipſum.

---

1 *In executione ſententiæ quis ordo ſeruari debeat.*
2 *Sñia interlocutoria poteſt ferri ſub conditione, & quid in diffinitiua.*
3 *Si maritus eſt cõdẽnatus, an poſſit capi fundus dotalis in cãm pignoris.*
4 *Quid econuerſo,an condemnata muliere fiat executio in rebus dotalibus.*
*In executione ſententiæ, an poſſit condemnatus incarcerari, ſi victor nol-
let capere bona.*

a
1 §.In venditione. [a] ¶ †.In executione ſententiæ dẽt
ordo ſeruari,qui hr hic,vt primo
capiantur mobilia, & eis non exiſtentibus , vel non ſufficientibus
immobilia, & tertio ĩ omnium defect.perueniatur ad nomina de
bitorum.h.d.Et vide quod not.in Spec.de primo, vel ſecundo de
creto.§.reſtat.ver.ſed quid ergo.de ſñia.§.ſequitur.verſi.& ſcias.&
2 verſi.ſi verò nuntius.†No.tex.hic cum glo.in uerſi.ſic denique,ꝙ
ſñia interlocutoria põt ferri ſub ɔdõne, in ſñia autẽ diffinitiua di-
ſtinguitur, an ſit conditio intrinſeca, quæ ineſt de natura, vt iſta,ſi
probatum eſt,& tunc idem.vt l.cum iudex.C.de ſenten. Aut non
eſt intrinſeca,& tunc non debet ferri,lata tñ tenet,vt in l.j §.biduũ.
qñ app.ſit.Et etiam intrinſeca diſtinguitur,an ſit de præſenti,vel de
præterito,an de futuro,vt ſi probabis,vel iurabis, & tunc debet iu
3 rari incontinenti,aliàs non prodeſt,ut no.in d.l cum iudex. † Not.
etiam glo.quæ incipit,nullo.quia innuit dum allegat.l.j.de fun.do.
ꝙ ſi maritus eſt condemnatus,poteſt capi fund dotalis.in cauſam
pignoris.hoc reprobatur per Docto.quia debet deſeruire oneri-
bus matrimonij, & ſic mulier admittetur ad contradicendũ pro
ſuo intereſſe,quia ſpeciale eſt in cã primipili. vt C. in qui.cau.pi.ta.
cõtraha.l.ſatis.de primipilo.l.j.& facit l.ob maritorum.C.ne vxor
4 pro ma.†Et ſic econuerſo condemnata muliere,non fit executio
in rebus dotalibus, ut ſ. de do. ob. cau.l.ſi donatarius.niſi in certis
caſibus:vt in l.quinque legib.de bon.dam.Vltimò ſi victor nollet
capere bona,ſed perſonam condemnati,& eam incarcerare, poſ-
ſet.vt in l.j.C.qui bon.ce.poſſ.& tetigi.ſ.eo.l.iiij.§.ait prætor.

ADDITIO.

a ¶In venditione.An hic ſ.habeat locum in hypothecaria, vide Soc.conſi.
159.& ibi etiam alia ad declarationem ſ.

---

1 *Pignora capta in cauſam iudicati,ſi non reperiatur emptor idoneus,adiu-
dicantur victori pro debito , etiam ſi minus valeant , nec poteſt reſi-
duum petere.*
2 *Pignus prætorium, an ita poſſit adiudicari creditori, quando non reperi-
tur emptor, ſicut pignus iudiciale.*

1 §.Si pignora. †Pignora capta in cãm iudicati, ſi nõ re
periatur emptor idoneus , adiudicãtur
victori pro debito,ẽt ſi minus valeãt,nec põt reſiduũ petere.h.d.
tex.ibi,(vtique ea quantitate quæ debetur.) Iſtud vr poſſe intelligi
duob.modis,cũ gñaliter,& ſimpliciter loquatur. Primo, ꝙ etiã ſi
plus debeatur,ꝗ valeãt pignora, fiat adiudicatio pro toto debito,
& reſiduum peti non poſſit,& hoc eſt qđ).ſubijcitur.Item econ-
uerſo ſi plus valeant,ꝗ debeatur,poſtquã emptor non reperiẽ, &
condemnatus non ſoluit,in eius odium adiudicent ꝓ ſumma de
bita,& non teneatur victor aliqd refundere.Hoc vr iuſtum,qa ſi
vnũ ſtatuitur ɔ victorẽ:qñ valent minus,ęquũ vr, ut aliud ſtatua-
tur pro eo,ſi valent plus:licèt hoc non tangatur hic ꝑ gl. vel Doc.
Et prædicta qñ fuit ita expreſſè dictũ in adiudicatione: & ita loqui
tur iſte ver.puta.adiudico tibi pro quantitate debita ex ſñia. Idẽ ſi
ſimpliciter facta fuit adiudicatio:& hoc eſt qđ ſequitur,(nã ſi cre-
ditor &c.)Qñ tñ valent minus:victor põt recuſare,ne ſibi adiudi-
centur:& eligere potius ea retinere in cãm pignoris quouſq cõ-
demnatus ſibi ſoluat:ſed tũc interim fructus percepti cõputabũt
in ſortẽ,ut in l.ij.C.de pign.act.Non ſic, ſi fuiſſet facta adiudicatio:
quia tunc bona eſſent ſua.Sed in caſu præceden.non,ſed condem
nati,& tenetur eã reſtituere qñcũque ſatisfiet, vel põt dicere, ego
volo emere tanquam quilibet extraneus pro eo,qđ valeãt, ut C.
ſi in cauſa iudicati.l.ij.& iſte eſt melior modus, quẽ poſſit habere ,
ſic ſuperfluum crediti poſſet petere.Econuerſo ſi plus ualent, põt
condẽnatus ɔdicere.ꝙ non adiudicentur,dummodo ſoluat id in
quo condẽnatus eſt,vel recipiat emptorẽ. Sed ſi neutrũ facit, tũc
melior uia ꝗ poſſit habere uictor,eſt ꝙ faciat ſibi adiudicari ꝓ ſen
2 tentia debita,& ita intellige qđ hic hr in gl.ij.† Sed utrum erit idem
in pignore prætorio,qñ non reperitur emptor,ut fiat adiudicatio
ſicut hic dr in pignore iudi.Bart hic vr tenere, ꝙ non, & dicit eſſe
idem,qđ qñ impetratur à principe,quo caſu adiudicantur vſq ad
concurrentem quantitatem,& reſiduum poteſt petere uictus,ut
in l.j.C.de iur.do.impet.Sed Spec.vr dicere idem qđ hic in titu.de
primo,& ſecundo decre.§.nunc dicamus.ante fin.verſi.emptore
autem non reperto &c.Nec vr poſſe aſſignari bona ratio diuerſi
tatis inter pig.prætorium,& iudiciale quantum ad hoc, immo ui-
deretur multo fortius in prætorio,quia melioris cõditionis debet
eſſe actor,poſtquam obtinuit ſñiam,ꝗ ante. Sed ſi obtinuit, cogi-
tur recipere pro toto debito,ut hic.ergo fortius qñ non obtinuit.
Quid autem ſi ipſe debitor condemnatus,uel non condemnatus
dat inſolutum.Certè tunc aut exprimitur pro quanta quantitate,
& clarum eſt. Aut non exprimitur , ſed ſimpliciter inſolutum tra-
ditur.Et tunc Bar.hic vr dicere, ꝙ non ualeat datio,ſicut nec em-
ptio non ſpecificato pretio.ɔrium puto uerius, ꝙ immo cẽſeatur
facta datio pro ſumma debita,quia ad illam refertur,& ſic ſatis vr
d certum pretium per relationem[d] ad debitum,ut ſ.eo.l.ait prætor.
§.j.& ſi minus ualet,imputet ſibi creditor , ſi plus imputet ſibi de-
bitor,qui effuſo ſermone locutus eſt.argu.l.fin. C.de dot.promiſ.
Quando autem fit per Principem, tunc mitius, & humanius agiẽ
pro utroque.ut in l.ij.de iur.do.impe.In gl.quæ incipit,(quod præ
ſumit,) ibi:dum dicit,ſiue actor dicat conuicto,& iudex non con
ſentiat.Ita glo.vr expreſſè ſentire illud quod ſ.dixi.nam hoc,quod
dicit glo.non poteſt contingere,niſi qñ pignora plus ualẽt, quàm
debeatur,ꝙ non reperitur emptor.nec condemnatus ſoluit,tunc
enim uictor poteſt dicere volo mihi adiudicari pro ſumma debi-
ta,ut nihil cogatur vltra ſoluere, licèt plus valeant, & debet audiri
licèt victus,& iudex dicat ɔrium,ꝙ nõ ſit iuſtũ,vel dic, ꝙ ſi victus
dicat

ADDITIO.

a ¶Relationem.Facit quod uoluit Bal.in l.j.C.de re.alien.non alie. cuius di-
ctum refert, & ſequitur Lud,Rom.conſi.91.in j.col.

dicat ꝯriū, nō audit ſi iudex videa , ꝙ p ſſit ꝯdicere ꝑ id qđ ſeqt
in gl.ſi.Nā qñ valeat minus q c d caſ in iſto tex.gl. vult,ꝙ iudex
poſſit abdicare uſque ad ſu mmam debitam,vel pro certa quanti-
ta e,& ꝙ reſiduum poſſit petere,& ita dicit de facto obſeruari,&
ſic iſtud quod dicitur in tex.procedit,qñ concurrit volu tas iudi-
cis,vel quando datio facta eſt ſimpliciter, aliàs ſecus, vt in glo.Eo-
dem modo videtur,ſi valet plus , vt ita demum poſſit habere pro
ſumma debita quando concurrit voluntas iudi. aliàs poteſt dice-
re,non videtur mihi iuſtum dare tibi inſolidum pro ſumma debi-
ti,cum longè plus valeāt,retineas ergo tibi pignori . Tamē victor
iniuria afficietur,ꝙ cogetur emere, & ideo fortè verius vř quod
gl.hic dicit,ꝙ non cogatur recipere nec retinere pignori, ſed poſ-
ſit petere ſibi adiudicari , & imputet ſibi condemnatus , & ſi hoc
iudex non faciat,tenebitur victori ad intereſſe, poſtquam eius cō
tradictio non admittitur.vt in iſta glo.not.

---

1 *Si per tertium contradictorem controuerſia moueatur, ſuper rebus captis in cauſam pignoris, ſummatim diſcutitur, & ſententia vel pronunciatio facta in hac cauſa ſummaria non facit præiudicium in plenaria, vel ordinaria poſtea mouenda.*

2 *Practica quando quis ſentit debere fieri aliquam executionem contra aliquē, & in aliquibus bonis tanquam illius, ſi prætendit aliqua de illis ad illum non pertinere, ſed ad ſe, & quot teſtes requirantur. & nu.7.*

3 *Executor ſententiæ in cauſa executionis aſſumit partes iudicis in his quæ non opponuntur contra ſententiam, ſed ſuper bonis, in quibus, fienda eſt executio.*

4 *In executione ſententiæ, ꝙ ſit citanda pars, vt veniat ad dicendū cauſam, quare executio fieri non debeat.*

5 *Summaria cognitio in quibus caſibus habet locum remiſ.*

6 *Pronunciatio facta in cā ſummaria ſuper aliquo incidenti, nō præiudicat quominus illud idem poſſit refricari in ordinario iudicio principaliter.*

Si fuit pronunciatum executionem non eſſe fiendam propter nullitatem ſententiæ, non prohibetur victor agere ordinario iudicio, & petere declarare ſententiam eſſe validam, & qualiter.

7 *Pronunciatio facta ſuper aliquo incidenti in cauſa plenaria, an faciat prę iudicium quo minus illud incidens poſſit refricari principaliter in alio iudicio.*

8 *Miſſus in poſſeſſionē ex cā iudicati, poſſidet ſicut creditor conuentionalis.*

Quòd per talem immiſſionem interrumpatur vſucapio naturaliter.

9 *Victor ſi vellet immitti pro iure condemnati, ſalua poſſeſſione poſſeſſoris, an hoc poſſit fieri ita, ꝙ ius proprietatis in ipſum transferatur, remanente poſſeſſione.*

1 §.Si ſuper rebus. †Si per tertium ꝯdictorē cōtro-
uerſia moueatur , ſuꝑ rebus ca-
ptis in cām p gnoris,ſummatim diſcutitur, & ſnīa vel pronuncia-
tio facta in hac cā ſummaria non facit præiudiciū in plenaria , uel
ordinaria poſtea mouenda.h.d.iſte §.not.& vulgaris, qui ſemper
alleg.& eſt utilis. In text. ibi, (cognoſcere debere de proprietate.)
Hoc eſt verū qñ non ſunt alia bona , quæ ſine controuerſia capi
poſſint,& ſic eſt deueniendū ad nomina debitorum.Nam anteq̃
hoc fiat,vtilius eſt cognoſcere de hac controuerſia,qa citius expe
ditur.Si autē eſſent alia bona,quæ ſine controuerſia capi poſſent,
tunc executor deberet dimittere ſtatim iſta , in quibus ſit contro-
2 uerſia,& capere alia,vt in ſeq.§.ſed & illud &c.† Ex iſto text.inſur-
rexit practica,ꝙ qñ quis ſentit debere fieri aliquā executionem ꝯ
aliquē,& in aliquibus bonis tanq̃ illius,ſi prætendit aliquem de illis
ad illum nō ꝑtinere,ſed ad ſe, proteſtetur corā iudice , & in tali re
nulla fiat nouitas ipſo non requiſito , & non audito , cum in illis
prætendat ſe potius ius habere q̃ habeat ille condemnatus , ſeu in
3 cuius bonis fienda eſt executio.† Et no.hic ꝙ executor ſententiæ
in cauſa executionis aſſumit ſibi partes iudicis,in his quæ non op-
ponuntur ꝯ ſnīam,ſed ſuper bonis quibus fienda eſt executio. Si-
militer ſi condemnatus allegaret priuilegium , ꝙ non debet exigi
vltra q̃ facere poſſit, & victor ꝯdiceret , aſſumeret executor par-
tes iudicis in cognoſcendo de hoc.vt).tit.j.l.pen. Et idē vidēdum
in exceptionibus quæ poſſunt opponi poſt ſnīam, de quibus in l.j,
C.de iur.& fac. ign.& in iſtis poteſt cognoſcere , & pronunciare ,
vt patet ex eo quod),ſequitur,nec ſnīam eorum &c Sed ſi oppo
nuntur aliqua quæ impugnant ſnīam, nō poteſt pronunciare, qđ
4 dic,vt dixi ſ.eo.l.j.§.j.†Ex prædictis etiam patet,ꝙ cum in executio
ne ſnīæ ſit adhibenda aliquando cauſæ cognitio , vt hic, & not.in
l.inter vtile.ſ.de min.ꝙ pars eſt citāda ī executione,vt veniat ad di
cendū cauſam,quare executio fieri non debeat,aliàs videtur exe-
cutio retractanda,de hoc argu.tangitur per Bartol.ſ.ea.l.§.in ven-
ditione.& in l.meminerint.C.unde vi.& no.in capit.ex ratione.de
appell.in nouella.& in d.l.j.C.de iur.& fact igno. per Cyn.in viij.q.
In text. ibi, (& ſi cognouerit eius fuiſſe) ſupple, & pronunciaue-
rit, vt patet).in verbo nec ſententiam . Vel dic, quòd poteſt pro-
nunciare hoc modo , ſcilicet executionem fiendam in illis bonis
tanquam pertineant ad condemnatum , non obſtante contradi-
ctione illius tertij,licèt enim principaliter pronunciet ſuper execu
5 tione,incidenter videtur pronunciare ſuper proprietate.† In text,
ibi (ſummatim.) Hoc intellige duobus modis.Primo quātum ad
ordinē,quia non datur libellus,nec lis conteſtatur. Secundo quā-
tum ad probationem,quia ſufficit probatio per vnum teſtē,& ita
expreſſe determinat Spec.in titu. de primo, & ſecundo decr.§.re-
ſtat.uerſi.ſed qualiter.& in titu.de offic.iud.§.poſtremo. uerſic.vj.
in quo §.multa tractat de ſummaria cognitione , in q̄bus caſibus
habet locum,& in quo dicatur ſummaria , & qualiter . In text.ibi,
(nec ſnīam eorum debitori præiudicare &c.) Supple,qui iure or-
dinario poſſit agere,& vendicare ab illo tertio, cui fuerunt relaxa
ta.Et econuerſo,ſi fuit facta executio,quominus ille tertius poſſit
agere ordinario iudicio rei vendicationis, & retractare executio-
6 nē factam.†Et iſte tex.ſemper alleg. ꝙ pronunciatio facta in cauſa
ſummaria ſuper aliquo articulo incidenti,non præiudicat,quomi
nus illud idem poſſit refricari in ordinario iudicio principaliter.vt
hic,& l.non iudex.ſ.de his qui ſunt ſui,uel alieni iur. & in leg.ſi quis
à liberis.§.ſi vel parēs.de li.ag.& ideo ſi fuit oppoſita exceptio nul-
litatis in executione,& pronunciatum fuit executionem fiēdam,
illa exceptione non obſtante nō prohibetur cōdēnatus facta exe
cutione principaliter petere declarari ſnīam eſſe nullam , & retra-
ctare executionem iuxta no.per Inn.in c. ex ratione. de procu.&
econuerſo ſi fuit pronunciatum executionem non eſſe fiendam
ꝑꝑ nullitatem ſententiæ, non prohibetur victor agere ordinario
iudicio,& petere declarari ſententiam eſſe ualidam,quo facto mit
tatur poſtea executioni,& hæc petitio, & etiam præcedens ſuper
nullitate experitur iudicis officio nobili,ut per Inno.in c.fi.de offi.
iudi.& per Bar.in l.quę ſub conditione.§.fi.de condi.inſti.& ꝙ iſta
ſint vera expreſſe determinat Bar.in l.j.in fi.C.qñ prouo.nō eſt ne
7 ceſ.per iſtum §.† An autem pronunciatio facta ſuper aliquo inci-
denti in cauſa plenaria , faciat præiudicium quo minus illud inci-
dēs poſſit refricari principaliter in alio iudicio , materia eſt in l.j.C.
de ord.iud.& tangitur plenè per Bar.in l.qui Romę.§.duo fratres.
in iij.col.in mag.diſtinctione.).de verb.oblig.per Innoc.in c.fin.de
8 ord.cog.†In glo.iij.ibi, (quia dicat alius ſe poſſidere.) Aduerte hic
qñ bona poſſideantur per condēnatū, & tertius dicat illa bona ad
ſe pertinere iure dñij,incumbit onus probandi illi tertio , & pote-
rit probare per vnum teſtem quantū ad impediēdā executionē,
vt hic.Sed ſi poſſidebantur per iſtū tertiū , tunc incūbit onus pro-
bandi ipſi victori,ꝙ ꝑtineāt ad cōdēnatū, & hoc probato fiet exe
cutio,ſi ille tertius melius probet.& hæc habentur in l.ob marito-
rū.C.ne vxor pro marito. Sed vnū facit me dubitare, quia Spec.in
tit.de primo,& ſcđo decre.§.reſtat.ver.qđ ſi apud eū.cū ſeq.vř de-
terminare , ꝙ qñ poſſeſſio eſt apud tertiū, nullo modo debeat in
illis fieri executio,& ſi fuit facta,debeat retractari, ēt ſi victor velit
probare,ꝙ ad cōdemnatū pertinēt,qđ eſt ꝯ illa quę ſentiūt Doct.
in d.l.ob maritorū.Dic pro concordia, & tene menti,quia eſt ſin-
gulare,& quotidianū,ꝙ aut ille tertius poſſeſſor fuit citatus in pro
ceſſu,& ſnīa,& tunc qa facit ſibi ꝓiudiciū,ſi victor poteſt probare
ſummariè,ꝙ ad condēnatū pertinebat, fiet executio in illis.Ita in-
a telligo [a] no.in l.ob maritorum.De iſto.n.articulo,an ad alium per-
tineret,non fuit diſputatū in illo proceſſu,ideo requiritur noua ꝓ
batio uictoris,Intellige tñ ſanè niſi ille tertius poſſeſſor melius ꝓ-
bet.Aut ille non fuit citatus, & tunc hēt locum id qđ not. Spec.in
d.§.reſtat.verſi.quid ſi apud eū.cū ſeq. ꝙ nō debeat fieri executio,
ēt ſi uelit probare,ꝙ ad illum pertineant, & ſi fuit facta, debeat re-
tractari, qa ille proceſſus non facit ſibi præiudicium nec ꝓbat illū
eſſe debitorem in præiudicium iſtius tertij poſſeſſoris non citati,
quātum ad hoc,vt poſſeſſionem perdat , & ita colligitur ex dictis
eius ſi bene inſpiciatur,& in dictis Bal.in d.l.ob maritorum.Prædi-
cta vera ſi ad illum peruenit poſſeſſio aliunde,q̃ ab ipſo condem-
nato.Si autem ab illo in frau. credi.tunc ſm Cyn.in l.j.C.de alien.
iudi.pōt fieri executio ꝯ eum:Bar.hoc reprehendit hic,niſi primo
agatur reuocatoria,& annulletur ꝯctus,ut Inſti.de act.§.ſi quis in
fraudem.Bal.notabilius in d.l.ob maritorum.diſtinguit,ꝙ aut iſta
translatio fuit facta in fraudem executionis, puta, poſt litem mo-
tā,& procedit dictum Cyn.ut recta via poſſit executio fieri, non
facta aliter reſciſſione ꝯctus . Dēt tñ actor probare , ꝙ debitor in
fraudem alienauerit,& ſic,ꝙ ille in quem facta eſt alienatio , ſciue-
rit litem motam,non enim reuocatur alienatio in fraudem credi
torum facta,niſi vterque participauerit.l.qui autem.§. hoc edictū.
de his quæ in frau. cred. & hoc probato, nec expedit aliter aliena-
tionem reſcindere, & iſta probatio fraudis fienda eſt in hoc iudi-
cio executionis,& ea facta fienda eſt executio. Et poteſt dici, ꝙ ſi
creditor probauerit,ꝙ debitor non haberet in bonis,niſi rem alie
nam ſatis ſit probata fraus, etiam ſi aliàs non fuerit probata ſciētia
illius in quē fuit facta, vt ſic poſſit fieri executio aliena,aliter nō re-
ſciſſa per l.oēs.§.Lucius.ſ.quę in frau.cre. Sed ſi alienatio facta fuit
ante litem motam, opponitur , ꝙ via ordinaria , & ſic acti.in fac.
agitur ad reſciſſionē alienationis, & ꝓbata fraude illa reſcindetur
vt creditor ius ſuum ſuper illa conſequatur, & hoc eſt quod ſeq-
tur,& primū caſum habui de facto in cauſa Simonis Petri de Cal
mo.Aut non in fraudem executionis,ſed debiti, ut ſi ante litē mo
tam.& tunc procedit dictum Bar.hic. Vlt.no.hic in fi.text.ſm vnā
lectu.gl.ꝙ miſſus in poſſeſſionem ex cauſa iudicati,poſſidet ſicut
creditor

creditor conuentualis,& ideo per talem immiſſionem interrumpitur vſucapio naturaliter,quod declara,vt hic per Barto.Item ea quæ ſ. dixi, de tertio poſſeſſore, procedunt, qn̄ eius poſſeſſio eſt iuſta,vt non debeat de facto ſibi auferri pro executione. Secus, ſi eſt iniuſta, vt quiam clam, vel violenter obtenta, & hoc conſtat. Nam ſibi nō prodeſt, ſicut per fraudem ad ipſum deueniſſet.arg. in l.vis eius.C.de proba.& in hoc etiā videntur concordare Doc.
9 † Item procedūt qn̄ victor vellet auferre illi poſſeſſionē. Si autem vellet immitti pro iure condemnati,ſalua poſſeſſione poſſeſſoris, an hoc poſſit fieri ita, ꝙ ius proprietatis in ipſum transferatur remanente poſſeſſione penes illum,fuit quæſtio diſputata per Martinum Sil.qui determinauit,ꝙ ſic.argumentum in l.ſi finita.§.ſi de vect.de dam.infect.& in l.ſi fundum. cum ibi not. in glo.de fund. dota.Bart.hic dicit iſtud eſſe verum, ſi ille poſſeſſor confitetur ad condemnatum pertinere proprietatem,aliàs dicit ſecus. arg.).ea. l.§.ſed vtrum. Bald. in l.ob maritorum. truffatur de hac limitatione,& merito, nam ille §.ſed vtrum.loquitur in nomine debitoris, à quo victor vult extorquere pecuniam. Sed hic à poſſeſſore nil vult extorquere, ideo non eſt curandum de ſua confeſſione, uel negatione, licèt iſta per Bald. non tangantur tamen ipſe pro deciſio.Mar.Sil.alle.in l.quamuis.infra qui. ex cau.in poſſeſ.ea.vbi conſtituitur pignus prætorium abſque eo, ꝙ quis realiter immittatur in rem, ſi miſſio fieri non poteſt, & ſic limitatur l.non mirum. de pigno. actio. Licèt hic ergo non poſſet fieri in præiudicium poſſeſſoris ipſa miſſio realis, tamen non tollitur, quamuis ius condemnati poſſit per miſſionem transferri in victorem.

1 *Comparente tertio contradictore, in quibus caſibus non ſuperſedeatur in executione.*
2 *Creditor qui habet debitorem condemnatū, ꝙ poſſit facere auferri rem debitoris alteri obligatam,licèt ſibi obligata non ſit,& facere eam vēdi.*

§.Sed & illud.

¶Si eſt aliquid,quod ſine controuerſia poſſit capi,illud capitur,& dimittitur illud quod eſt in controuerſia. Item ſi mouetur q. de iure pignoris, ceſſat ſummaria cognitio, nec ſupſedetur in executione. Sed fit miſſio,& res venditur,ſi plus valet q̄ illi contradictori debeatur, & primo ſibi ſatisfit, reſiduum vero victori ſoluitur. h.d.
1 † Limitatur ergo §.præcedens.in duobus dum ibi dicit, ꝙ comparente tertio ꝯdictore ſuperſedetur in executione, & ſummatim diſcutitur de ipſius ꝯdictione. Nam hoc eſt verum, qn̄ non ſunt alia bona,quæ ſine controuerſia poſſint capi,aliàs illa capiūtur,& ſic non ſuperſedetur,& alia admittūtur, & ſic ceſſat ſummaria cognitio.intellige hic verum qn̄ ꝯdictio,& ſummaria cognitio venſimiliter haberent aliquem tractum temporis.Et qn̄ ius condemnati non erat notorium,aliàs eſſet in arbitrio iudicis, ꝙ potius vellet facere, & quod expeditius eſſet, vt infra eadē l. §. item quid dicemus.& argu.in l.fin.C.de compen. Secunda limitatio eſt, quia ꝓcedit §.præce.quādo tertius mouet quæſtionem de proprietate, vel de poſſeſſione ratione proprietatis. Secus ſi non negaret proprietatem ad victum pertinere, ſed diceret rem ſibi pignoratam, nam hoc nō obſt.ſed fit executio,nec ſuperſedetur,quia ſine eius præiudicio. Et hoc ſi res plus valet,quàm illi debeatur, nam debet vendi,& illi primo ſatisfieri, & reſiduum in cauſam iudicati conuertitur. Non tamen ipſe tertius contradictor, & creditor compellitur vendere,ſed compellitur oſtendere,& pati,ꝙ vendat præſtita ſibi idonea cautione, ꝙ de pretio primo loco ſibi ſatisfiet, & hoc vult iſte tex.iuncta l.quamuis.ſupra de pigno.act.per quā iſte
2 §.declaratur,† & eſt ſpeciale in cre.qui habet debitorem condemnatum,vt poſſit facere auferri rem debitoris alteri creditori obligatam,licèt ſibi obligata non ſit, & facere eam vendi. Secus ſi nō haberet ſententiam.arg.in l.nulla.C.de ſolu.& qui potio.in pig.ha. l.eos.ipſe etiam debitor auditur,ſi vult rem pign.vendi. quia valet plus quàm debeatur creditori,ſi fortè non poteſt illi ſoluere, licèt creditor cōtradicat,vt eſt caſus in d.l.quamuis.In text.ibi,(quāuis non cogatur creditor diſtrahere &c.) ſupple,aliàs nec etiam in caſu iſto,ſed compellitur oſtendere,& pati quòd diſtrahatur. Ita intellige ſanè iſtum tex.licèt prima facie innuat,quòd in caſu iſto cōpellitur,ſed aliàs non compelleretur, tamen iſte ſenſus non eſſet bonus,vt etiam ex ſequentibus patet,quia non dicitur, ꝙ compellatur vendere,ſed bene dicitur,ꝙ fit diſtractio,ſcilicet per executorem. In tex.ibi,(ſuperfluum ſoluere ſit paratus,) & ſic patet,ꝙ loquitur quando res illa plus valebat,quàm illi tertio creditori deberetur, aliàs videretur ceſſare quod hic dicitur, quia cum ex venditione nullam conſequeretur vtilitatem, ipſe victor, non videtur, quòd compellatur ille pati, quòd vendatur, quia ceſſat cauſa propter quam compellitur.

§.Si poſt addictum.

De cōtrouerſia quę mouetur poſt vēditionē, vel dationem in ſolutum,non cognoſcitur ſummariè per iudicē exequentem,& per viam executiuam.Sed ordinariè per iudicē competentem.h,d.vſque ad §.ſed ſi emptor. & loquitur hic qn̄ mouetur controuerſia de proprietate,ſi autem de pretio per emptorē, loquitur ſequens §. Et hic ponitur tertia limitatio ad §. ſi ſuper rebus.vt loquatur quando ſit controuerſia antequam pignora vēdantur, uel adiudicentur,ut tunc ſuperſedeatur in executione, id eſt, in uenditione uel adiudicatione fienda.Si uerò poſt uenditionem,uel adiudicationem,tunc executor non debet tanq̄ executor de illa controuerſia ſummatim cognoſcere ad finem, ꝙ ſi reperiatur iuſta,retractet uenditionem, uel adiudicationem, ſed debet dicere ego ſum functus officio meo in exequendo,& executio eſt perfectè facta, ſi tu prætendis aliquod ius habere da libellū tuum coram me, tanquam coram iudice,ſi ego ſum iudex competens,& non quærebam tanquam coram executore, & procedatur ordinaria via, & cum plenis probationibus, vel ſi non ſum iudex competens, da libellum coram competenti. Nam poſſibile eſt, quòd in executione ipſe fuit competens executor, & in iſto ordinario iudicio non erit competens iudex, ſi fortè ille cui facta eſt uenditio, uel adiudicatio non eſt ſibi ſubiectus. In tex.ibi, (periculum uerſetur,) dic melius quàm glo. ſcilicet interitus rei uenditæ,quia pertinet ad emptorem poſt uenditionem perfectam,vt l.neceſſario. de pericu. & commo. rei uendi. Quod autem dicit glo.quòd tenetur pretium ſoluere. Dic quòd non eſt uerum,niſi præſtito fideiuſſore, ſi res euincatur, cum immineat euictio in li-
a mine[a] contractus, ideſt, ante pretium ſolutum, ut in l.pen. de pericu.& commo.rei uendi.& C.de euic.

ADDITIO.

a ¶In limine.Vel à principio ita conuentum ſit, aliàs non poteſt venditor cogi ad præſtandum fideiuſſorem de euictione, hoc firmat etiam Ludo. Rom.conſi.vii.in fi.conſi.

§.Sed ſi emptor.

Si emptor non ſoluat pretium, aufertur ſibi res,acſi uenditio facta nō fuiſſet,& alteri uenditur,& pretium in cām iudicati cōuertitur, non autem compellitur primus emptor ad ſolutionē pretij per captionem bonorum ſuorum.& uenditionē, quia eſſet ꝓceſſus in infinitum,cum idē poſſet contingere in hac uenditione, qđ in prima,& ideo conſulitur,ꝙ executor non uendat,niſi præſente pecunia,& ꝙ non facit terminū ſoluendi,aliàs uenditio hr̄ pro nō facta,cū poſſit de facili retractari non ſoluto pretio.h.d. uſq; ad §. ſic quoq;.Et primo format quæſtionem ſi emptor non ſoluit pretium,an executor poterit ipſum cōpellere ad ſolutionē pretij,per capturam bonorum ſuorum,& venditionē illorū? vſque ibi, (& non puto.) Ibi determinat, ꝙ non, & ꝙ iſte non eſſet bonus modus exequendi,nec expeditus, quia eſſet procedere in infinitum, quia illud idem poſſet contingere in bonis ſuis alteri uenditis,emptore non ſoluente, quia ſimiliter caperentur bona illius,& venderentur alteri,& illo non ſoluente bona ſua etiam uenderentur alteri, & ſic in infinitum. Et iſtam rationem probat in uerſi. quid enim.quia ita iſta eſſet neceſſe facere,ſiue dicamus, ꝙ emptor debeat condemnari, ſiue ꝙ habeatur pro condemnato uſque ibi, (melius igitur.) ibi confirmat, quod dixerat, & addit aliam rationem, quia uictor contra illum emptorem nullam habet actionē ad pretium, cum ipſe non uendiderit, ſed executor. uſq; ibi (nec iniuria.) Ibi conſuluit uictori, cum declarat, quis modus ſit tenēdus,ſcilitet ꝙ executor nunquam uendat cum termino ad ſoluēdum,ſed præſente pecunia,uel ſi contingat contrarium feciſſe, & emptor pretium non ſoluat, tanquam executio nō ſit facta,auferat ei rem,& alteri uendat præſente pecunia, quia prima uenditio pro non facta habetur.

1 *Si nomina debitorum condemnati non ſunt liquida, qualiter procedendū.*
2 *Caſus in quo datur curator bonis præſentis, & viuentis.*

§.Sic quoque.

¶Si non ſunt mobilia, nec immobilia,peruenitur ad nomina debitorū, & in illis fit miſſio,ſi confiteantur ſe debitores,aliàs ſecus, & ſic reperitur pecunia ſolutioni parata, licèt penes tertium illa capiatur, nec tunc fit miſſio in nomen illius,ſed de facto pecunia recipitur. h.d.uſque in fin. l. Et ſic facit differentiam inter nomen debitoris, apud quem non eſt pecunia parata,& tunc fit miſſio in ipſum nomen.Nec tunc ita de facto compellitur ſoluere, ſed fit miſſio, ut in gloſſ. hr̄, & debitor eſt apud quem pecunia eſt parata,ut ſi erat penes eum depoſita, uel commodata, & tunc non fit miſſio ſm formam traditam à gl.Sed pecunia ſtatim recipitur, & fit illi præ-
1 ceptum de tradendo.† In text.ibi, (diſcedi à nomine.) Quid ergo fiet iſto caſu,poſtq̄ non ſunt alia bona mobilia,uel immobilia, & noīa debitorum non ſunt liquida? glo.rñdet in l.ij.C.qn̄ fiſcus uel priua. ꝙ dabitur curator bonis iſtius condemnati, qui mouebit actionem ꝯ illos debitores,& faciet illos condēnari,& tūc effecta erunt liquida, & in eis poterit fieri executio. Negari tn̄ non pōt, quin hoc ſit magna retardatio executionis, ſed hoc caſualiter accidit,nec aliqd fieri pōt,aliàs executor deberet facere quod expe-
2 ditus eſt,ut hic.in uer.item quid dicemus,† Et not.quia iſte eſt caſus,in quo datur curator bonis præſentis, & uiuentis. Regulariter ſecus,quia ſolum mortui, uel abſentis,ut in titu.de cu.bo.dan. & not.in l.ab hoſtib.in prin.ſ.qui.ex cauſa.maio.

L E X XVI.

1 *Exceptio, ꝙ quis non teneatur niſi inquantum facere poteſt, an ſit dilatoria, & poſſit opponi poſt ſententiam.*

SVnt qui in id. ¶Vſque ad l. ſi cõuenerit tractatur de eadem materia, videlicet: qa ſunt quidam qui non debent condẽnari, vel exigi vltra q̃ facere poſſint ex priuilegio pſonali. Et primo enumerantur illi qui habent hoc priuilegiũ vſq; ad l.inter eos. poſtea mouentur, & ſoluuntur aliqua dubia circa hoc vſq; ad l. ſi conuenerit. tex. ſunt faciles: vnde non expedit ſummare. In tex. ibi, (cõuenitur.) Eſt aũt triplex modus. Primus, ꝙ in libello actoris hoc dicatur: peto illũ cõdẽnari, quatenus facere põt: & tunc ꝓcedit qđ hic dr̃, ꝙ cõuenitur in id qđ facere põt. Scđs modus eſt, ꝙ conueniatur in tota quantitate: & petatur in tota condẽnari, ſed oppoſita exceptione cõdẽnatur quatenus facere põt. vt Inſti. de act. §. ſunt ꝑterea. Tertio, ꝙ cõdẽnetur ad totã quantitatẽ, ſed in executione ſñiæ opponatur exceptio: & non fiet executio, niſi quatenus facere põt: vt ff. in l. itẽ miles. in fi. in verbo (cogit ſoluere.) qa hæc exceptio cũ non impugnat ſñiam, põt opponi in executione: vt eſt caſus. ff. eo. l. Neſennius. In l. inter eos. ſup glo. ij, ibi, (& de peculio. l. ex facto.) Supple in fin. vbi hr̃, ꝙ ſi vnus creditor habeat priuilegium, alter non in actione pſonali, licèt ille q nõ hẽt præoccupet, ẽt ꝑueniendo ad ſñiam, nõ eſt melioris ɔdõnis: qa fit executio ꝓ eo præſtita cautione, ꝙ ſi appareat alius priuilegiatus cre. reſtituet. Dẽt ergo intelligi qñ neuter erat priuilegiatus, vel habebat par priuilegium, aliàs loqr̃ l. ɔ̃ria. & hoc ſi habebat par priuilegiũ in actione pſonali, ſi autẽ in reali, vt in hypotheca, vt in duab. dotibus, licèt ſint paris priuilegij, ꝑfertur prima dôs, nec attẽditur præoccupatio pro ſecunda dote, vt in l. aſſiduis. §. cęptus. C. qui potio. in pign. ha. ꝑ regulam. ff. qui prior eſt tpe & c. q̃ hẽt locũ in actione reali, non in perſonali. vt in l. j. de priui. cre. In fi. glo. adde qđ no. ff. de re. iu. l. in eo qđ. Et dic ſm Dyn. ꝙ eſt conſiderare duo tempora: ſ. tempus ſentẽtiæ, & tempus executionis. In primo dic, ꝙ in prima ſententia non habetur reſpectus ad alteram, ſed in vltima habetur reſpectus ad primam, & hoc voluit iſta l. In ſecundo tempore non habetur reſpectus ad primam, nam aut concurrũt eodem tempore, & vtrique pro rata ſatisfit; aut diuerſis, & primo venienti ſatisfit in totum eius qđ dictum eſt in ſua ſentẽtia, nõ habito reſpectu ad aliam. Dyn. Et no. iſta verba, quia ſubtiliter declarant tex iſtum cum gl. & etiam in l. iudicati. ff. eod. de qua ſignatur

1 hic ɔ̃rium ſatis difficile. †In fi. iſtius l. inter eos. ſuper glo. fin. Dic ꝙ iſta exceptio non eſt dilatoria iudicij, ſed ſolutionis, quia ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam tenetur ſoluere, vt no. s. eo. l. patronus. in vlt. gl. peremptoria autem põt dici, quia non extenuat nec extinguit debitũ, ſed moderatur executionẽ, & põt opponi poſt ſñiam qđ non eſt in peremptorijs. vt l. peremptorias. C. ſenten. reſcin. non poſſe. Et adde quod not. in l. ij. ff. de excep. & ſol. matri l. ex diuerſo. §. fin. & Inſtit. de exception. §. item temporales.

L E X XX.

1 *An pater mariti ſit magis priuilegiatus reſpectu uxoris, quàm pater vxoris reſpectu mariti.*

Affinitas an diſſoluatur per mortem vxoris, vel viri.

2 *Statutum vel pactum de dote lucranda, quòd habeat locum, etiam in dote non ſoluta, conſtante matrimonio.*

NOn tantum. †No. ꝙ põt eſſe iudiciũ inter maritũ, & vxorem, conſtan. matri. ex alia cã quã ex cauſa dotis, qa illa non poteſt conſtan. matri. peti. h. d. Videbatur ɔ̃rium ꝑ ꝑ ſocieta-

1 tẽ vitæ, ſicut nec inter patrẽ, & filiũ. vt l. lis nulla. s. de iudi. †Item no. in l. ſicut. cũ prin. l. ſeq. ꝙ pater mariti eſt magis priuilegiatus reſpectu vxoris, q̃ econuerſo pater vxoris reſpectu mariti, qa primus etiam ſi conueniatur ſol. ma. ad reſtitutionem dotis habet priuilegium, ne cõdemnetur vltra q̃ facere poſſit. Sed ſcđs ſi conueniatur ad ſolutionẽ dotis, ſolut. matr. nõ habet illud priuilegium, licèt bene habeat, ſi cõueniatur eo conſtante. Certè qcqd hic dicatur l. tñ. penul. s. de iu. do. aliter determinat, ꝙ iſtud ſit verũ qñ dolosè induxiſſet generum ad contrahendum: aliàs gaudet priuilegio ẽt ſolu. matr. & ita no. in l. ex diuerſo s. ſolut. matri. Glo. tamen in iſta l. ſed hoc ita. quæ ſemper allega. dicit, ꝙ rõ eſt, quia mortua vxore ſoluta eſt affinitas, quæ ratio non eſt bona. Primò quia non eſt verum ſimpliciter, ꝙ ſit ſoluta, immo adhuc durat quantum ad impediendum matrimonium inter virũ ſuperſtitem, & conſanguineum vxoris mortuæ vſque ad quartum gradũ. vt Inſtit. de nup. §. affinitatis. & in c. non debet. de conſang. & affi. licèt quãtum ad alia priuilegia videatur finita, & hoc vult gl. in l. cui eorum. s. de poſtu. Item quia eadem ratio eſſet in ſocero ex parte viri ꝑmortuo viro. Et tamẽ ille ſocer adhuc gaudet priuilegio. Patet ergo, ꝙ iſti ſoceri ſunt pares in priuilegio, niſi ſocer ex parte vxoris ſit in do-

2 lo, vt dictum eſt per d. l. pen. quæ declarat iſtam. † Vltimò per l. ſed hoc ita. in prin. patet ſm Dyn. ꝙ ſi eſt ſtatutum, vel pactum de dote lucranda, locum habeat etiam in dote non ſolut. conſtan. matri. Nam hic maritus ſolut. mat. non poterat petere dotem, niſi ratione lucri, quod debeat ſentire ex pacto, vel ex l. municipali, facit l. Iul. de iure do. & l. ſi donaturus. §. fi. de cond. ob cauſam. & vide quod no. per Bar. in l. Iul. C. de ſac. ſan. eccl.

L E X XXVI.

1 *Si partes concordant qualiter ſententia feratur, iudex debet ſequi eorum voluntatem.*

2 *Si partes concordant, ꝙ remittatur cauſa conſilio ſapientis, & ſtetur conſilio illius, licèt conſilium ſit iniuſtũ excuſatur iudex, ſi ipſum ſeqtur. Quid ſi fuiſſet dictum, ꝙ committatur conſilio talis, vel ſi ſimpliciter ſtatutũ dicat, ꝙ cõmittatur conſilio ſapientis, nõ autem dicit, ꝙ ei ſtetur.*

SI conuenerit. †Si partes cõcordant qualiter ſñia feratur, iudex debet ſequi eorum voluntatem h. d. & ſemper allegatur. Et poteſt intelligi plurib. modis, puta, ſi concordant, ꝙ cõdemnandus abſoluatur, vel econuerſo, ꝙ abſoluendus cõdẽnetur, vel ꝙ cõdẽnandus in quantum facere põt, condẽnetur inſolidũ. Hoc tñ vltimũ nõ eſt ſemꝑ uerũ, ut in gl. quia non ſemꝑ põt ille cui cõpetit tale

2 bñficium ei renuntiare. †Et per iſtam l. cõiter dicimus, ſi partes cõcordant, ꝙ committatur cã conſilio ſapientis, & ſtetur conſilio illius, licèt conſilium ſit iniuſtũ, excuſetur iudex, ſi ipſum. ſequitur. Quid autem ſi fuiſſet dictum, ꝙ committatur conſilio talis, uel ſi ſimpliciter ſtatutum dicat, ꝙ committatur conſilio ſapientis, non

a autẽ dicit. ꝙ ſtetur: Bar. hic tenet eũ nõ excuſari. Ang. tenet ɔ̃[a] niſi contineat manifeſtam iniquitatẽ, qa iuſtã cãm hẽt ſequẽdi conſilium, maximè qñ partes conſenſerunt in pſonã ɔſultoris. Et adde quod not. Bal. in l. mãcipia. C. de ſeruis fugi. circa fi. In gl. circa prin. ibi: (in arbitrio, hic in iudicio,) Iſtã tenet Bar. & aſſignat rõnẽ diuerſitatis, quia ſñia arbitri nihil operatur, ſi feratur ſm, ꝙ inter partes cõuenit, cũ de ſe non ꝓducat actionẽ in factũ, nec officiũ iudicis, ſed ſibi paretur metu pœnæ. Superfluũ ergo eſſet ſi ferretur ſm qđ partes cõuenerũt. Nã & ipſa nõ ꝓlata partes poſſent ɔuenire, ideo vt aliqd operaretur, ſtatuitur, vt talis cõuẽtio nõ valeat, & ꝙ

b arbiter habeat largas[b] habenas. Nõ ſic in ſñia iudicis: q̃ ẽt ſi feratur ſm ꝙ inter partes cõuenit, hẽt effectũ actionis ꝓducendæ, & etiã officij iudicis ꝓ executione, nõ eſt ergo ſuꝑflua: & idẽ eſſet hodie in ſñia arbitri, eo caſu quo poſſet emologari, & ꝓducere actionẽ ĩ factũ, vt officiũ iudicis. & l. Cũ antea. C. de arbi. De hoc ẽt tãgit ꝑ Cy. & poſt. Pe. in l. j. C. de iur. om. iudi. licèt Bar. nõ faciat mẽtionẽ, tñ ipſi nõ videnť hãc ſolu. tenere; in gl. ibi, qñ cõuenit, vt inquantũ facere poſſet,) Vult dicere gl. ꝙ ſi cõuenirẽt, vt cõdẽneť ille q erat abſoluẽdus, nõ valet cõuẽtio, ita põt intelligi l. qualem. de arbit. Si autẽ ꝙ abſoluatur condẽnandus, vel cũ ſit cõdẽnandus inſolidũ, cõdẽnetur quatenus facere põt, benè valet, ita intelligatur hic, qa fauorabiliores, &c. tñ ſubtiliter cogitãdo, non vr̃ poſſe aſſignari bona rõ diuerſitatis: qa verũ eſt, ꝙ ſunt fauorabiliores, niſi renuntient eorum fauori, ut l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. ideo tutius eſt tenere iſtam l. gñaliter, vt loqtur, & ſequitur ſol. primam.

A D D I T I O N E S.

a ¶Angel. tenet contra. Vide latè eius conſi. 184. Bal. conſi. 114. j. lib. incip. commiſſus fuit articulus.

b ¶Largas. Ange. hic dicit ſecus eſſe in arbitratore Lud. Ro. ſing. ſuis alleg. pro Ange. caſum in l. j. s. & poſt operis ſupra de operis no. nuntia. de quo vide etiam Soc. conſi. 70.

L E X XXVII.

1 *Sententia lata contra ius ſcriptum, ſi non fuit error expreſſus in ea, valet nec reſcinditur per appellationem inualidam.*

2 *Sententia iniuſta reſpectu partis ualet, & tranſit in rem iudicatam.*

1 PRæſes prouinciæ. †Snĩa lata ɔtra ius ſcriptũ, ſi non fuit error expreſſus in ea, valet, nec reſcinditur ꝑ applonẽ

2 inualidã. h. d. †Et alle. ſemꝑ, ꝙ ſñia iniuſta reſpectu partis, valet, & tranſit in rẽ iudic. facit l. cũ putarem. s. fami. ercis. In tex. ibi, (in uſuras uſurarũ condẽnauit.) puta, ꝙ cõdẽnauit in cẽtũ pro ſorte, & in centũ ꝓ uſuris, cũ tñ vſuræ nõ aſcenderent, niſi ad ſexaginta, ſed cõputando uſuras vſurarũ bene aſcẽdebãt ad centum: ipſe tñ iudex nõ dixit in ſexaginta ꝓ uſura ſortis, & in quadraginta ꝓ uſuris uſurarũ, ſed ſimpliciter in centũ pro uſuris. Si autẽ dixiſſet, tunc ſñia nõ ualeret in illis quadraginta, cũ uſuræ vſurarũ ſint ꝓhibitę ꝑ leg. ſicut vſuræ centeſimæ, ut l. ſi nõ ſortẽ. in prin. de cõdi. inde. In fi. l. ibi. (Iudicati agi nõ poſſit.) ſupple, uel executio ꝑ iudicẽ qui ſñiam tulit, & ſi opponatur de appellatione, replicabitur ꝙ non fuerit legitima, uel ꝙ eſt deſerta, & de hoc poterit ipſe idẽ cognoſcere incidenter, licèt principaliter ſuper hoc adiri non poſſet ſm Ang. ꝑ l. ſi ɔ maiorem. & l. qñ. C. de appel. Br̃ dic, ꝙ ſi dr̃ appellationẽ nõ eſſe legitimã, cognitio huius vr̃ ꝑtinere ad iudicem appellationis, & ſic ad ipſum remitteretur iſte arti. per c. Ro. de ap. lib. vj. in uer. ſi uerò uocatis. Si autẽ dicatur, ꝙ tempus appel. proſequendæ lapſum eſt, & ꝙ ille nõ fecit diligentiã. cũ lapſus temporis manifeſtè poſsit apparere ex die latę ſñiæ uſq; in tempus quo petitur executio, fundata eſſet intentio petentis executionẽ, niſi appellans doceret de diligentia, & ita probatur in d. l. ɔ maiorẽ. Et quod

no.

no.Bar.in l.j.in fi.ꝟ.nil noua.appe.pen.nō tñ vr̃,ꝙ ipſe iudex à quo
debeat ꝓnunciare appl onē eſſe deſertā,ſed ꝙ potius ꝑtineat hoc
ad iudicē applonis,vt in l.in eos.circa prin.in gl. magna.de appel.ꝑ
Doct.licèt gl.ibi dicat,ꝙ nō habeat neceſſe ꝓnūciare.Doct.tñ di-
cūt,ꝙ pōt.Pronūciabit ergo iudex à quo executionem fiēdā non
obſtāte app.cū lapſum ſit tp̄s ꝓſequēdi,& de ꝓſecutione non ap-
paret.Practica tñ eſt,ꝙ appellās citetur ad dicendū cām quare ſnīa
nō debeat executioni mandari,cū ſit lapſum tempus proſequēdi.

LEX XXVIII.

1 *Si cauſa fuit commiſſa conſulenda duobus doctoribus,q reddiderant diuer ſa conſilia,iudex poteſt ſequi quod illorū magis placet,& excuſatur.*
2 *Quid ſi non elegit,ſed prounciauit ſecundum contenta in conſilijs, quòd non valeat ſententia.*
3 *A quo tempore currat tempus appellandi in caſu, de quo hic.*

1 DVo iudices. †Si ex duobus legatis alter ſnīam
vno modo,alter modo ꝯrio, vel
diuerſo,vtraque ſnīa pendet, quouſq; ꝑ delegantē altera
2 fuerit approbata.h.d. † Et per hoc vr̃ ſi cauſa fuit commiſſa conſu
lenda duobus Doct.qui reddiderunt conſilia diuerſa,iudex poteſt
ſequi quod illorum magis placet,& excuſatur.Quid autem ſi nō
elegit ſed pronunciauit ſm contenta in conſilijs? dic, ꝙ non valet
per l.vbi repugnantia.de reg.iur.In gl.j.ibi.(ꝟ.eo.l.inter pares.) per
quam vr̃,ꝙ ſtetur ſnīæ latæ pro reo , tanq̄ illa ſit magis fauorabi-
lis,& ſolue,vt in gl.ꝙ illa non proferuntur à duobus iudicib. ordi
narijs,ſed à delegatis:quia tunc non attenditur fauor ſnīæ,ſeu quę
ſit magis fauorabilis:ſed quæ fuerint ꝑ delegantem approbata,vt
hic,qđ tene mēti.Vel dic, ꝙ ēt ſi loquatur in iudicibus ordinarijs,
pōt procedere,qñ non conſtat quis magis dicatur reus,q̄ alter: vt
in iudicio,(vti poſſid.)vel diuiſorio,vbi vterque eſt actor, & reus ,
& tūc adhuc procedit quod hic dr̃,& eſt no. ſolutio ad intellectū
huius l.inter pares.vide no.in c.fin.de re iudi.Nec obſtat,ꝙ immo
reus dr̃ ille,qui prouocatur, & actor ille qui prouocat: qa hoc eſt
verum quantum ad effectum litis decidendæ:& hoc vult iſta glo.
tota quam no.Eſt & tertius caſus , in quo pōt etiā intelligi iſta l.qñ
eſſet vnus ordinarius,& alter delegatus,ſeu adiunctus à principe:
quia recurretur ad ipſum principē. ita ſentit hic Bart. Sed Ang.te-
net,ꝙ præferatur ſnīa ordinarij tanquā magis digni,qđ eſt falſum:
a qa dignior eſt,& maior delegatus à principe,[a] vt in c. ſtuduiſti.de
3 offi.deleg.† Vltimò quæritur à quo tp̄e curret tempus appellādi :
dic,ꝙ a tempore electionis facta per ſuperiorem, cum ante eam
non ſit certum à qua ſententia ſit appellandum. per ea quæ not.ſ.
eo l.iij.§.ſi quis cōdemnatus.in gl.quæ incipit.(quia viginti.) & ſic
non ob.l.j.§.biduum.qñ appel.ſit,quia ibi erat certum, à qua ſentē
tia eſſet appellandum, ideo licèt ſententia ſit in ſuſpenſo, quia lata
ſub conditione,ſtatim tamen currit tempus appellandi.

ADDITIO.

a ¶Delegatus à principe,hoc poteſt ꝓcedere ſi eſſet delegatus ad vniuerſi-
tatē cauſarum,vel reſpectu perſonæ delegantis , ſed ꝙ ſit fortior iuriſdi-
ctio deleg. & dignior in ſe iuriſdictione ordinaria.hoc negat Io.de Imo.
in rub.de offi.deleg.pro quo facit quod voluit Imo. in l.multum intereſt.
de cond.& dem.quem refert,& ſequitur Are.conſi.68.in 2.col.

LEX XXXI.

1 *Condemnatis, & confeſſis datur tempus legale ad ſoluendum, quod ex cā poteſt prorogari, & abbreuiari.*
2 *Quantum tempus datur hodie iudicatis ad ſoluendum,& in quibus caſibus detur,& cuius naturæ ſit.*

1 DEbitoribus. †Condemnatis, & confeſſis
datur tp̄s legale ad ſoluēdū,
2 qđ ex cā pōt prorogari , & abbreuiari.h.d.in effectu.
†No.principaliter in iſta l.quantū erat tp̄s,qđ dabatur
iudicatis iure iſto.ſ.duo menſes, ut in fi. & ad hoc principaliter al-
leg.hodie quatuor:ut in gl.& de natura iſtius tp̄is , qđ datur miſe-
rationis gratia à lege,& in quo differt à tp̄e conuētionali:vide ple
nè,& no.Bar.in l.ita ſtipulatus.de verb.obl.& patet vna dr̄ia in l.ſi
cū militi.§.cū intra.ſ.de polli.iuncta l.in diē.eo.tit. Itē no.in ver.hi q.
ꝙ illud idē tp̄s datur confeſſis corā iudice, qui ꝓ condēnatis habē
tur,quod datur ipſis verè condēnatis.glo.tñ in l.ſi debitori.de iud.
dicit,ꝙ de conſuetudine dantur decem dies: quia ſtatim poſt cō-
feſſionem fit eis præceptum per iudicem,ꝙ intra decem dies ſol-
uant,hoc tñ ex qualitate perſone, vel quantitate aliud ſit dicendū,
qđ iudex moderabitur. Not. ēt qualiter intelligatur l. à diuo Pio,
quaſi ꝑ totā l.ſ.eo.ꝙ capiantur pignora, & vendatur.ſ.poſtq̄ trā-
ſiuit tempus,quod datur iudicatis à l. nō ante. & ſi ꝯ fieret, retra-
ctaretur executio tanq̄ indebitè,& perperā facta.per hanc legem.

LEX XXXII.

1 *Sententia lata contra tenorem conſtitutionis , ſi non fuit error expreſſus , valet mero iure.*
2 *Si ſententia eſt lata contra tenorem alicuius reformationis, quæ non erat in voluntate ſtatutorum tradita iudici , ſecundum illam deberet pronunciare, quòd non reddatur ſententia nulla.*
3 *An dictæ reformationes, quæ non ſunt in volumine, ſint allegandæ, & producendæ in termino dato ad producendum iura , ſicut inſtrumenta.*

1 CVm prolatis. †Snīa lata ꝯ tenorē cōſtitu-
tionis , ſi non fuit error ex-
preſſus,ualet mero iure.h.d.ſm unū intellectū, & tūc
concordat cum l.præſes.ſ.eo . vide ad intellectū iſtius
legis Abb.& qđ ibi ſcriptū eſt poſt eū in c. paſtolaris. de fide inſtr.
an ſnīa lata ꝯ extrauagantem, quæ non eſt clauſa in corpore iuris,
expreſſo errore illius,an ſnīa ſit ipſo iure nulla , ſicut ſnīa lata ꝯ ius
cōe,qđ clauſum eſt in corpore iuris eſt ipſo iure nulla,ſi error iu-
ris ſit expreſſus in illa:vt in c.j.de re iud.& in l.ij.C.quorum app.&
in l.j.§.itē cum ꝯ ſacras.& in §.item cū ꝯ iura. ij. q.vj. vide plenè in
d.c.paſtoralis.Vel dic,ꝙ ēt ſi fuit error expreſſus,ſi illa conſtitutio
non erat in corpore iuris clauſa,valet.h.d.ſm aliū intellectū,quem
2 tangit gl.poſt prin.ibi:uel (dic conditionibus. &c.) † Et iſta eſt ma-
gis ſingularis lect.per quam deciditur,ſi ſnīa eſt lata ꝯ tenorē alicu
ius reformationis,quæ non erat in volumine ſtatutorum tradita
iudici,cum ſm illā deberet pronunciare,nō redditur nulla,qđ per
petuo tene menti.Secus ſi ꝯ tenorem alicuius ſtatuti clauſi ī dicto
volumine,& ita vr̃ ſentire Bart.Mihi vr̃ hoc verū,qñ pars ꝓduce-
ret tenorem reformationis à ſeipſa, & ſine teſtificatione officialis
deputati ſuꝑ reformationib. quia iuſtā cām, iudex hēt ad nō dan-
b dū fidē,[b] & ita loquitur hic tex.cum gl. quia producebantur ſnīæ
latæ ꝑ Imperatorem inter alios in fi.cāæ vnde poterat iuſte igno-
rare iudex,an Imperator vellet illas ſnīas habere pro lege in omni-
bus alijs cauſis poſtq̄ non erant in corpore iuris clauſę.Si uerò ſit
producta reformatio cū teſtificatione dicti officialis,dico idem ꝙ
ſi eſſet lata ꝯ formam alicuius ſtatuti clauſi in volumine,quia non
poteſt ignorantiam pretendere,cum habeat illi credere.C.de fide
inſtru. auth. ad hæc. ꝟ. de iure fiſ.l.in fraudem.§.quantus.in uerbo.
3 (manu cōmētarienſis.)†Et ex prædictis apparet,ꝙ dictæ reforma-
tiones,quæ non ſunt in volumine,ſunt alleg.& producendæ,& in
termino dato ad producenda iura,ſicut inſtrā,aliàs vr̃,ꝙ non poſ
ſit prodeſſe.Et eodem modo dicendum eſt de cōſuetudine, licèt
non ſit de ſtatutis clauſis in uolumine, ſicut de legibus iuris cōis ,
quia non expedit illam vel illas producere , quia ſemper habentur
pro productis,& iſta patent ex not.per Bart. in l.omnes populi.in
ultima quæſt.de iuſti.& iu.l.præſcriptione.C. ſi ꝯ ius vel uti.pub.&
de iura calum.l.ij.§.quod obſeruari.l.ornamētorum. in fi.de auro
& argento legat.Nam tale dubium in talib. reformationibus , &
conſuetudinibus ęquiparatur dubio facti , cum ſit probabile. ut
no.in c.j.de poſtul.prælat.lib.vj.in glo.ſuper verbo.(manifeſta.) &
in c.ut debitus.ante fi.de appel. Sequitur l.diuus Adrianus .

ADDITIO.

a ¶Dandum fidem.Adde ꝙ Lu.Rom.conſi.260.idem dicit in ſententia lata
contra extrauagantem per hanc l.& c.paſtoralis.de fide inſtr.ibi vide.

LEX XXXIII.

1 *Sententia lata per falſos teſtes etiam pecunia corruptos, ualet mero iure. Sed cōtra eā datur in integ.reſti.& corrūpens criminaliter punitur.*
2 *Limitatio ad iura dicentia,ꝙ poſt didicita teſtificata ſuper eiſdem capitulis, vel directo contrarijs, teſtes non admittatur.*
3 *Quandocunque plura requiruntur ad probationē, ꝙ alterum nō ſufficiat.*

1 DIuus Adrianus. †Sententia lata per fal
ſos teſtes etiā pecunia
corruptos,ualet mero iure. Sed contra eam datur in
integ. reſt. Et corrumpens criminaliter punitur. h.d
iſta l.notabilis quæ declarat omnes aliàs de hac materia loquentes
maximè titu.C.ſi ex fal.inſtr.Vbi de reſtitutione non fit mētio ita
expreſſè,ſicut hic.Licet dicatur,ꝙ talis ſnīa non habeat effectum,
nec authoritatem rei iudicatæ.Nam debet intelligi impetrata reſti
tutione,& conceſſa per hanc l.dum dicit in integ. reſtitu.& etiam
in fi.dum dicit in integ.reſt.Sed glo.in c.cum venerabilis. in fin.de
excep. vr̃ velle, ꝙ ſit nulla ipſo iure , & ſic non requiratur reſtitu-
tio,tñ iſta nullitas non apparet quouſque ſit probata falſitas, & in-
terim præſumitur valida.Et ſm hoc ſemper poſſet allegari, & pro
bari , ſed tenendo primum intellectum, qui eſt verior ſm cōem
opin. non poteſt allegari,niſi intra tempus petendæ reſtitutionis ,
& ſic olim intra annum vtile, hodie quadriēnium continuum,&
ita debet intelligi l.qui agnitis.ꝟ.de excep.ut ibi not.In glo.quæ inci
pit.(exceptione.)In tex.ibi.(ut ſi tibi probauerit cōſpirationē,&c.)
iſtud quod debeat probari conſpiratio, & corruptela dicit hic Im
perator propter id quod ſtatim ſequitur, (& rem ſeuere ven.) qa
ſi non interueniſſet corruptela,& conſpiratio, non eſſent aduerſa
rij puniendi:quia non fuerunt in dolo.Non autem propter id qđ
dicitur in fi.ꝙ cauſa in integ.reſti. Nam ad illud ſufficit probari ſo-
lam faſitatem teſtium.vt in glo. quod tamen dic , ut ibi dicam. Et
aduerte ad tres caſus,nam interdū talis ſententia eſt ipſo iure nul-
la,& ſic non eſt neceſſaria reſtitutio,& hoc qñ ultra ea,quæ conti-
nentur hic,interuenit aliud.ſ.quia fuit lata ꝯ abſentem, & indefen-
ſum,ut in l.ſi prætor.§.Marcellus.ſ.de iud. ſm cōem intellectum.
Item in caſu ſpeciali, cum eſt lata contra minorem, ſuper excuſa-
tione

tione tut.vel cura.vt in l.j.& ij.C.ſi ex fal.alleg. interdum valet cũ
effectu.nec reſcinditur per in integ.reſt.ſ.qñ de falſitate fuit oppo
ſitum ante ipſam latam,& de ipſa plenè cognitum, poſito etiã, ꝙ
non pronunciatum,vt in l.fi.C.de fide inſtru.Interdum valet me-
ro iure, ſed competit reſtitutio intra quadrien.ſ.qñ ſumus extra
dictos caſus,vt in hac lege. Iſtud tñ eſt verum ſi ꝓbetur, ꝙ iudex
fuit ſecutus illas falſas atteſtationes.quod præſumitur ſi aliæ pro-
bationes non fuerunt factæ, aliàs ſecus, ſi ſuberant aliæ, quas po-
tuit ſequi,& quæ de falſitate non redarguuntur, non præſumitur
illas ſecutus niſi contrarium probetur, & hoc probatur in l.pen.
C.ſi ex fal.inſtr.& in c.cum I.& A.extra eo.tit.de re iudi.Item intel
lige hanc legem qñ velles probare falſitatem per iudicium, puta,
quia teſtes dixerunt, ꝙ tali menſe, & tali die, in tali loco mutuaui
tibi præſenti,& recipienti centum,& tu vis probare per teſtes ido
neos,ꝙ in illa die, & per plurales ante, & poſt eras abſens in loco
remoto,& tunc poteris hoc facere etiam poſt apertas atteſtatio-
nes,vt in c.ſeries.de teſti.Si autẽ velles probare falſitatem directò,
quod in illo loco,& die non interuenit numeratio pecuniæ per te
ſtes,qui dicant ſe ibi interueniſſe, & nullam numerationem inter-
ueniſſe,aut ſi primi teſtes dixerunt hoc fuiſſe factum præſente Ti-
tio,& Seio, & ille Titius,& Seius dicant oppoſitum.Iſto caſu poſt
didicita teſtificata,& publicatas atteſtationes non admitteret pars
etiam ante ſñiam ſuper articulis directo contrarijs ad reprobã-
dum teſtes,vt in auth.qui ſemel C.de prob.& in c.fraternitatis. de
teſti.& in cle.fi.eo.titu.Multo minus poſt ſñiam. Hoc tñ intellige
verum,qñ duntaxat vellet probare falſitatẽ. Si autẽ vellet proba-
re corruptelã ꝑ pecuniã,tunc iſto caſu admitteretur quaſi ſit no-
uum argũ,& hoc vr̃ de mente Ioannis Andreæ, & aliorum in c.
licèt cauſam.de probationib.Et idem Ioan.And. in cle.fi.de teſti.in
2 gl.in verbo directo.† vide quod ſcriptum eſt recolligendo in iſta
materia in c.j.de falſis.quod eſt valde ſingulare.& limitatur ad illa
iura ſ.allegata dicentia,ꝙ poſt didicita teſtificata ſup eiſdem,vel di
a recto ꝯrijs articulis teſtes non admittendos,[a] & iſto caſu pōt pro
cedere opinio Plancentini quam hic gl. reprobat, qui tenuit non
ſufficere probare falſitatem teſtium ad ſñiam reſcindendã, niſi ẽt
probetur corruptela,pōt.n.procedere in caſu iſto, qñ vellet dire-
cto probare falſitatẽ ẽt poſt publicatas atteſtationes. Vr̃ etiam cõ
cedenda dicta reſtitutio,poſito ꝙ ille ꝯ quem lata eſt ſñia, ſciuerit
falſitatẽ cõmiſſam,& potuerit appellare, & non appellauerit, quia
dolus falſorũ teſtium,vel aduerſarij præpõderat eius culpæ, vt nõ
poſſit ſibi imputari,cur non appellaſti,vt in lege ſi obſtetrix. in fi-
ne.ad l.Aquiliam,& hoc vr̃ eſſe de mente Doct. aliqñ tñ denega-
tur reſtitutio ſi ſciuit, & potuit appellare, aliàs conceditur.ſ.qñ nõ
interuenit falſitas teſtiũ.nec corruptela pecuniæ,ſed duntaxat do-
lus iudicantis,qui reperitur ex actis,& iſto caſu poteſt procedere
glo. quæ reputatur ſingularis in l.ſeruo inuito.§.cum prætor.ſ.ad
Trebel.quæ dicit reſtitutionẽ eſſe concedendã.Sed Bar. eã limitat
eo modo quo dixi tam hic q̃ ibi.& in l.vnica. C.de ſentẽtijs aduer
3 ſus fiſcum lat.lib.x.† In gl.j.magna,ibi.(ſed placere ꝯ.) & pro ipſo fa
cit iſte tex.quia Imperator mãdauit ſñiam reſcindi,ſi iſta tria ꝓba-
rentur,ergo non ſufficit alterũ probari,quia qñcunq. plura requi
runtur,non ſufficit alterũ.ut in d.l.cum hi.§.ſi prætor.ſ.de tranſact.
Sed ad iſtum tex.pōt rñderi, vt dixi.ſ.eo. Bal.tñ rñdet aliter q̃ hic,
ideo Imperator voluit oĩa iſta ꝓbari, qa iſte Iulius Tarentinus ad
hoc ſe aſtringit, dum in ſuo libello ſupplicatorio de omnibus iſtis
mentionẽ fecit,& ita vr̃ hodie expreſſum in d. c.licèt cãm. de ꝓb.
& dicit Bart.ꝙ tunc vr̃ ſe aſtringere, qñ vnũ ponitur per modum
qualitatis ad aliud duntaxat, ꝙ corrupti falſum dixerunt. Secus ſi
non per modum qualitatis,puta,ꝙ dixerunt falſum,& fuerũt cor
rupti per l.Fulcinius.§.cum autẽ.ff.qui.ex cau.in poſ.ea.& iſta uer-
ba Bar.ſemper alleg.hic & ibi.Hoſt.vr̃ tenere, ꝙ videatur ſe aſtrin
gere ẽt ſi copulatiuè ponat ꝑ modum qualitatis. Sed Cyn. in l.cũ
te.C.de proba.dicit ſm̃ Pet.ꝙ qñcunq. quis in ſuo libello facit mẽ
tionẽ de plurib.quorũ alterũ tñ ſufficit ad victoriã reportãdã, nõ
vr̃ ſe aſtringere,niſi ad illud probandũ,& pro hoc gl.ord.in c.ij.de
reſcrip.Bal.ẽt in l.j.de condi.indeb.reprobat Bar.hic,& dicit,ꝙ etiã
ſi per modũ qualitatis, ſi illa qualitas non erat neceſſaria ad victo-
riã,& nõ alterat actionẽ,vel modũ agẽdi, nõ cẽſetur ſe ad illã ꝓbã
dũ arctaſſe,& rñdet ad illud c.licèt cãm.ſatis nota.Sed pōt dari alia
rñſio,ꝙ ibi accidit caſus econuerſo ad illud,de quo hic ꝑ glo. quia
ibi dixit,ꝙ teſtes corrupti falſum dixerũt,& de falſitate nihil proba
uit,ſed de corruptela ſic.Nos loquimur econuerſo,qñ probauit
falſitatem,& non corruptelam. Nam ſola falſitas ſufficit ſine cor-
ruptela.Sed ẽꝯ,ꝙ non ſemper,ſed ita demum ſi interuenerit cor-
b ruptela per pecuniam,[b] vt in l.j.§.j.de fal.mo. & l.ij.de cõd.ob.tur.
cau.ſic ſi precibus,aut gratia in teſtibus,quia mõ, vt dicant uerita-
tem,non eſt curandũ,ꝙ teſtificentur gratia alicuius,non teſtifica-
turi ꝑꝑ alium,quia non oſtendit veritatem, licèt non ſic in iudice
qui per gratiam mouetur alicuius,licèt nõ per pecuniam, quia of
fendit iuſtitiam, ſi dat ſñiam aliter q̃ debeat, & tunc habet locũ gl.
ſ.alleg.in l.ſeruo.§.cum prætor.& iſta opi.Bal.placet, quicquid di-
cat Bar.per id quod not. Cyn. in loco ſ.alleg.& per glo.in d.c.ij.de
reſcrip.Innoc.autem in d.c.licèt cauſam. vr̃ aliter loqui, ꝙ ſi antè
ſñiam allegetur falſitas, & probetur, hæc ſola ſufficit,ut ſñia non
debeat ferri.Si autẽ poſt eam latam,non ſufficit, niſi probetur etiã
corruptela,quæ opi.non placet per id qđ hic not. in gl. Pōt eſſe tñ
caſus in quo opin.Placen. ꝓcedit,vt ſ.dixi in tex. In gl.ibi, (uel im-
plorato officio iudicis.) Adde duo alia remedia.ſ.accuſatio l.Cor.
de fal.& iſta durat xx.annis.Itẽ exceptio ꝯ ſñiam, & iſta eſt perpe-
tua,ſi reus fuit cõdemnatus per falſa inſtra,& ꝯ ipſum petatur exe
cutio ſententiæ.Si autem abſolutus per falſa inſtrumenta,datur re
plicatio,ſi agatur actione prima, & iſta durat tãtum quantũ actio
prima,vt hæc habentur per gl.etiam tex.in l.querelam. C.de fal. &
in c.cum venerabilis. de excep. & ſi condemnatus per falſa inſtru-
menta ſoluerit,& ſolutum repetat,& excipiatus,ꝙ ſoluerit, virtu-
te ſententiæ replicari poteſt, ꝙ ſententia fuerit lata per falſa inſtra,
& iſta auxilia competũt ad diuerſa, nam actio in factum datur ad
intereſſe contra doloſum,& ſic contra teſtes,& ſi aduerſarius cor
rupit,vel dolum cõmiſit etiam ꝯ eum. Sed officium iudicis, & in
integrum reſtitutio datur, vt ſententia reſcindatur, & reponatur
in priſtino ſtatu.Accuſatio verò ut puniatur criminaliter, ſed exce
ptio, vt impediatur executio ſententiæ. Aduertendum tñ in hoc
vltimo,quia Pet.& alij Doct.noſtri dicunt,non competere execu
tionem,niſi præhabita reſtitutione, ſicut in minore, & abſente cã
reipubli.per ea quæ no.in l.nec non.§.exceptio.& l.ſi is qui.ſ.q̃bus
ex cau.ma.& l.nam & poſtea.§.ſi min.de iureiur.& quod no. in l.
exceptione.la ij.in fi. ff.de excep.& hoc tenet expreſſe glo.in d.l.qui
agnitis.in glo.pen.in fi.quam ſ.alleg.Cum.n.ſententia ſit valida de
iure,niſi reſcindatur per reſtit.in integ. non poteſt competere cõ-
tra eum exceptio,nec impediri executio,ſicut ex parte actoris nõ
datur actio reſciſſoria,niſi reſciſſa ſententia, vel vſucapione, ut in l.
in honorarijs.§.ſed cum reſciſſa.de act.& obl.Sed text.in d.c.cum
venerabilis.& etiã gl.vr̃ uelle ꝯrium, ꝙ detur exceptio ſine aliqua
reſtitutione, & idem Bar.in l.qui agnit. ff.de excep. Petrus dicit, ꝙ
illa decre.male loquitur,& facta fuit per non intelligentes ſubtilita
tes iuris ciuilis.Ioan.Andr.ibi multum laborat.Bart. ſuſtinet illam
decr.dicens, ꝙ cum detur actio in factum etiam reſtitutione non
conceſſa,ſimiliter debet dari exceptio quæ eſt magis fauorabilis,
quæ ratio non placet,quia dantur ad diuerſa.Nos poſſumus dice-
re,ꝙ illa decr.non contradicit, & ꝙ poſſit intelligi ſm̃ qđ dicit gl.l.
qui agnitis. ꝙ detur exceptio, & replica.ſ.præhabita reſtit. ſed vr̃
obſtare glo.in l.querelam.quæ dicit,ꝙ eſt perpetua, ſed tunc eſſet
temporalis,quia reſtitutio nõ datur vltra quadriennium.Sol.ante
reſtitutionem non eſt nata exceptio, & ſi non petatur reſtitutio,
impeditur eius natiuitas,ſi autẽ petatur,naſcitur,& poſtq̃ nata erit
perpetuatur,vt l.purè.in fi.de doli excep. & ita intelligo iſtam gl.ſi
ergo petatur executio ſñiæ, poterit reus excipere non mittẽdam
executioni.quia eſt lata per falſos teſtes, & petere eam reſcindi, &
hoc facere pōt,ſi eſt ff.quadrienniũ, & hæc practica probatur in l.
Papin.§.ſi filius.de inof.teſt.& in d.l.nam & poſtea. §. ſi minor. de
ꝯtab.l.ſi præterito.ſed ſi peteretur executio poſt quadrienniũ,nõ
poſſet reus ſic excipere, ut d. §. ſi minor. Ideo cautè facit actor, ſi
non petat reſti.quouſque peti poteſt ne dormientem euigilet.

ADDITIONES.

a ¶Admittendos.Adde vt per Lud.Rom.conſi.479.Alexad.conſi.61.3.libr.
Anch.conſi.264.

b ¶Per pecuniam.In hac materia vide eundem conſil. 266. in impreſſis per
Aſulam.quod dicitur dictum teſtis corrupti pecunia non valet,limita ſin
gulariter duobus mo.vno modo, vt non valeat in fauorem corrumpen-
tis,ſed in fauorem eius contra quem producitur, ſic ſecundo modo, ꝙ
non valet qñ ſpecialiter data eſt pecunia, vt ferat teſtimonium, ſecus ſi
generaliter,vt ſit auxilio parti ſecundùm Lud.Ro.ſing.ſuis fol.9.

LEX XXXV.

1 *Prætextu inſtrumenti de nouo reperti non reſcinditur ſententia, niſi lata ſit contra rempublicam.*

2 *Triplex priuilegium,quod habet reſpu. circa ſententiam.*

3 *Ille qui fuit iterum condẽnatus, & iterum ſoluit, quia non reperit inſtrumentum ſolutionis,ſi poſtea illud reperiat, qualiter ſibi prouideatur.*

1 IMperatores. † Prætextu inſtrũ de nouo
a reperti nõ reſcinditur ſñia,
2 niſi lata ſit ꝯ rempublicam.h.d.† No.ꝙ reſpublica hẽt
triplex priuilegium.Primo qđ ſi ſententia eſt lata ꝯ eã,
non præſente ſuo aduocato,non valet,ut in l.fiſcus.de iure fiſci.ſe
cus in priuato, ut in l.uelamento. C. de poſtu. Aliud eſt, quia po-
ſito quòd ſententia non ſit lata per falſas probationes, & ſit iuſta
ſecundum acta, & probata, & reſpectu iudicis. Si tamẽ poſt eam
latam,& poſtquam tranſiuit in rem iudicatam,reperiantur inſtru
menta cauſæ ſuæ,quæ ſi produxiſſet contra eũ,non fuiſſet lata ſen
tentia,non auditur,vt hic,ſecus in priuato,vt hic,& l.ſub ſpecie. C.
eo.tit.

ADDITIO.

a ¶Non reſcinditur.In hac materia vide eundem conſ.322.an autẽ laudum
reſcindatur prætextu inſtrumentorum nouiter repertorum, & an ſenten
tia criminalis reſcindatur prætextu inſtrumentorum nouiter reperto-
rum, de prædictis omnibus vide Lud.Ro.ſing.ſuis.fol.5.

eo.tit.& intellige,ꝙ auditur petendo reſtitu. in integrum, & intra
triennium ēt iure iſto, licèt alijs daretur annus tñ ad reſtitutionē
petēda,& hoc dr̄ in l.vnica.C.de ſenten.aduerſus fiſcũ latis.Hodie
verò non dēt eſſe deterioris conditionis,q̄ priuatus, in tpe reſtitu
tionis petendæ,& ideo ſibi datur quadriēniũ continuũ,& hoc te-
net Bar.ibi Bal.autē in d.l.ſub ſpe.dicit,ꝙ vſque ad trienniũ non eſt
neceſſaria reſtitutio,ſed auditur per ſimplicem querelam, poſtea
intra quartũ annũ eſt neceſſaria,ſed ſecurius eſt tenere gloſſ.in d.l.
vnica.quæ dicit neceſſāriũ ſemper. Tertium priuilegiũ eſt, quia ſi
apparet ex actis de dolo iudicis, ſententia eſt nulla, ſed qñ ꝯ priua-
tum,non eſt nulla,ſed datur reſtitutio, ſi non poteſt ſibi imputari
culpa in non appellando,vt dixi in l.diuus.per gl. quæ eſt in l.ſi ſer-
uo inuito.§.cum prętor. Aliqñ tñ etiam lata ꝯ priuatum per inſtrã
de nouo reperta retractatur, licèt non ſit lata per falſas probatio-
nes,vt in cauſa ſpirituali,puta,matrimoniali, quia non tranſit in rē
iudicatam ſi lata eſt contra veritatem, qñcunque de ipſa apparet,
reſcinditur quatenus de facto proceſſit, vt in c.lator.extra eo.titu.
& quod not.in c quia propter.de elect. & in c.fraternitatis.in fi.de
frigi.Item qñ fuit lata ꝑ probationes priuilegiatas, puta,per inſtrm
neceſſarium in defectum probationis,vt in l.admonendi.de iure-
iur.Item & tertio, ſi fuit legitimè impeditus, quominus illa inſtrã
poſſet producere,quia reſtitueretur ex clauſula generali, & ita te-
net Bar.in d.l.vnica.& alleg. Innoc.in c.vltra tertiam.de teſtam.qui
expreſſe hoc determinat.Oportet tñ de iſto impedimento fidem
facere.& Spec.not.in tit.de execu.ſententiæ.§. poſtremo.verſic.il-
lud.dicit,ꝙ pars debet eſſe cauta, vt dicat inſtrumenta ſua eſſe de-
perdita,anteq̄ feratur ſententia. Et poſtea probata noua repertio-
ne,reſtitueretur in integrum.Extra iſtos caſus ſententia lata cōtra
priuatum ex inſtr̃is de nouo repertis, non retractatur. Sed ſi ad-
uerſarius fuit in dolo, ꝯ ipſum agi pōt actione de dolo, vel in fa-
ctum,vt hic in fi.glo.& etiam puniri crimine ſtellionatus crimina-
3 liter,vt in l.fideiuſſor.§.in omnibus.in fi.†Et vide ad prędicta quod
not.Cy.in l.j.C.de condi.inde.& de illo qui ſoluit creditori ſuo,&
quia non reperit inſtrm ſolutionis,fuit condemnatus ad iterũ ſol-
uendum, & ſoluit, & poſtea reperitur inſtrm ſolutionis,qualiter
ſibi prouideatur? de qua ēt quæſtione hr̄ in addi.Specu.de inſtru.
edi.§.poſtq̄.Et ex prædictis patet quid dicendum.Etiam datur ſibi
aliud remedium, ꝙ repetat pecuniam primo loco ſolutam, quia
illa ſolutio vr̄ redacta eſſe ad non cauſam, poſtq̄ creditor illi non
ſtetit,ſed iterum egit.arg.in l.eleganter.§.ſi poſt.de condi.indeb.&
hoc expreſſe voluit gl.ordi.in l.Iulianus.eo.titu.circa medium pri-
mæ gl.magnæ.Et vide quod not.Ang.in l ſi ſine.§. ſi procurator.
ĵ.rem rat.ha.vbi dicit ſe pluries participaſſe, quando creditor fuit
in dolo, quia fuit ſibi facta prima abſolutio, vt agatur cōtra ipſum
actione de dolo, poſito ꝙ omnia remedia ceſſarent.

L E X XXXVI.

1 *Si ex pluribus delegatis ad vnam cauſam vnus moriatur, an poteſtas remaneat apud cæteros.*
2 *Quid in pluribus ordinarijs,uel delegatis ad vniuerſitatem cauſarum,an iuriſdictio remaneat apud illos, & quid ſi vnus remoueatur, vel ſe excuſet,& quid in arbitris.*
3 *Si unus eorum ſe abſentet,& alij præſentes pronuncient, an valeat pronunciatio,& nu.4.*
5 *Quid ſi,cum fertur ſententia,aliquis eorum taceat.*
6 *Si deceſſit vnus comes relictis pluribus filijs, an iuriſdictio quæ erat apud eum,& etiom exercitium,ſit apud quemlibet filiorum inſolidum.*
7 *Si ſunt plures iudices in una cauſa,an unus eorum, uel duo poterũt ferre interlocutoriam ſine alijs.*
8 *An unus eorũ,uel duo poterunt cōmittere citationē ad audiendũ ſñiam.*

POmponius. Iſta lex cũ l.tũc autem. & cũ
l.inter pares.& cum l.duo ex
tribus.tractant de vna, & eadē mã, qñ ſunt plures iu-
dices ordinarij,uel delegati in una cã, & aliqui pronũ
ciant,aliqui non,vtrũ ualeat pronũciatio,uel ſi oēs ꝓnũciāt, & di-
ſcordāt,quæ ſñia ꝑualeat.h.d.Et poſſunt iſtæ leges intelligi in plu-
ribus ordinarijs, quorum quilibet habet iuriſdictionē inſolidũ, &
ēt exercitiũ per l.j.ſ.de offi.conſul.tñ inceperunt ſimul cognoſce-
re,& ſic cōicarunt inuicem exercitium, quo caſu eſt idem, quod
in pluribus delegatis,ut hic ſentit gl. quod eſt notandum ad limita
tionē illius legis.j.de offic.conſul.Si enim nō incepiſſent ſimul co-
gnoſcere,ſed vnus præoccupaſſet, ille ſolus poſſet expedire, & al-
ter non haberet ſe intromittere,ut in illa l.& tunc non haberēt lo-
cum iſtę leges. Poſſunt etiam intelligi in pluribus deleg. excepta l.
inter pares.quæ non pōt intelligi,niſi in ordinarijs, quia in delega-
tis diſcordantib.non ſeruatur illud qđ ibi hr̄, ſed quod hr̄ in l.duo
iudices.ſ.eo.Et iſta lex ſi vni. & aliæ ſi.leges tũc loquuntur quãdo
oēs ſunt præſentes,& aliquis eorum tacet, & nihil dicit, alij uero
pronunciāt l.autē inter pares.qñ oēs pronunciant,ſed ſunt diſcor
des,& ſunt pares in numero.l.autem duo.qñ aliquis eſt abſens,&
maior pars præſentes,vel qñ omnes ſunt præſentes,& maior pars
pronunciat uno modo,minor autem alio modo,de quo ēt in l.ſi
1 vni.in fi.†Et quia plura iura de iſta materia loquuntur recolligen-
do,dic,ꝙ aut loquimur in pluribus delegatis ad vnã cãm. Aut lo-
quimur in pluribus ordinarijs,vel delegatis ad vniuerſitatē cauſa-
a rum,quos gl.quæ eſt hic equiparat ordinarijs,[a] & tene eam mēti.
Primo caſu dic,interdũ contingit,ꝙ aliquis eorũ moritur,& quæ
ritur de poteſtate remanentiũ,& tunc Bar.in l.duo. vr̄ velle,ꝙ ſit
in ſuſpenſo quouſque per ſuperiorē alius loco eius detur. Sed ma
le ſentit,& miror,ꝙ non meminit de c.vno deleg. de offi.dele.vbi
b dr̄,ꝙ iuriſdictio aliorum expirat,[b] & ſic non ſufficeret dare alium
loco mortui,quantũ ad hoc,vt alij una cum illo poſſint cognoſce
re,niſi ēt alij iterum darentur.Sit ergo cautus qui facit cauſam cō
mitti,ꝙ non faciat aliũ ſolum ſubrogari loco mortui,ſed etiam de
nouo cōmitti tam illi,q̄ alijs ſuperſtitibus.Et idem eſſet in pluribus
arbitris,ſi alter moreretur,qa non ſufficeret alterum aſſumere lo-
co mortui, ſed debet fieri cōpromiſſum de nouo etiã in alios ſu-
perſtites.Interdũ contingit aliquem eorum remoueri,vel ſe excu
ſare,& tunc bene procedit dictum Bart. ꝙ iuriſdictio aliorum eſt
in ſuſpenſo,& ſufficit alium ſubrogari loco illius, vt l. ſi longius.in
2 prin.ſ.de iudi † Interdum contingit aliquem eorum eſſe abſentē,
& alios præſentes pronunciare, & quæritur an valeat pronuncia
tio.Et tunc diſtingue tres caſus. Nam aut fuerunt delegati ſimpli-
c citer ſine aliqua clauſula,[c] & non valet,vt in l.duo.in princ.& l.ſi in
tres.ſ.de arbitris.etiam ſi præſentes illũ requiſiuerunt, & noluit ve
nire. Hoc verum tam in iudicibus, q̄ in arbitris de iure ciuili, ſed
de iure Canonico in arbitris eſt hoc limitatum,ꝙ ſi præſentes illũ
abſentem requiſiuerunt,& per eum ſtetit,valet ſentētia partis ma
ioris præſentis,ſecus ſi non eſſet præſens maior pars, ut in c.fin.de
arbi.lib.vj.qđ capitulum cum ſit ꝯrium iuri ciuili; non ſeruaretur
in terris non ſuppoſitis iuriſdictioni Romanæ eccleſiæ,ut ibi nota
tur in gl.Item quæ dixi ſunt vera, ēt ſi ille abſens cōmiſiſſet pręſcri
bentibus animi tui motũ,& ita tenet gloſſ.in l.ſicut ſupra de arbit.
ſed Barto. in fi. legis.ſi vni.dicit hoc verum in arbitris, etiam in de-
legatis ab inferiore à principe, qui non poſſunt ſubdelegare, ſed
in delegatis à principe,qui poſſunt ſubdelegare alij fortius collige,
qđ placet,& adde quod no.in l.in venditione.ĵ. de bon. auth.iud.
poſſi.Itē procedunt prędicta, etiam ſi ille abſens examinauit cãm
cum præſentibus,& ſemper fuit in ꝯria opinione, nec potuit præ-
ſentes trahere in ſuam ſñiam,ut no.Bar.in d.l. duo.licèt Inno.in c.
Rayn. de teſtamē. videatur dicere ꝯriũ, quia tunc ceſſāt cauſa ꝑ q̄
quam abſentia illius habeat vitiare ſententiam præſentium, quia ſi
fuiſſet præſens,potuiſſet eos trahere in ſuã ſententiam, ſed hic ap-
paret,quòd nō potuit, ergo abſentia nocere non debet.arg in l.ſi
tres.ſupra de arbit.cum l.ſeq. Sed Bart. dicit,ꝙ illa non eſt ſola rō,
ſed quia oēs iudicare debent. uel pro iudicantibus haberi. Et hoc
non eſt,niſi qñ oēs ſunt præſentes,ut in l.tunc autē. & l.duo.verſi.
quippe.ĵ.eo.tit.Interdũ ſunt delegati cum clauſula, (ꝙ ſi nō oēs,)
de qua in iure ciuili non habemus, ſed tunc in iure Canonico fit
mentio in pluribus locis,& tunc habet locum c. prudētiã. in prin.
de offi.delega.ꝙ ſi abſens fuit requiſitus,& conſtet de ipſius impe
dimento,valet ſententia præſentium. Interdũ cum clauſula, (uos
d uel duo [d] aut aliquis ueſtrum cauſam expedire poſſit, &c.) & tũc
etiam abſente non requiſito præſentes ſi ſunt maior pars, uel mi-
e nor,aut etiam unus poteſt cãm expedire [e] per c.cum plures.de of
fic.deleg.lib.vj.& probatur in l. non diſtinguemus. §. cum plures.
ſ.de arbitr.quod declara.ut not.Bar.plenius quã hic,licèt etiã hoc
tangat in l.hæredes mei.§.peto.ſ.ad Treb. Prædicta uera,niſi par-
tes conſentirent,ꝙ præſentes expedirent cauſam,nam ſunt etiã in
primo caſu, qñ ſine aliqua clauſula, & etiam in ſecunda poſſent
expedire, quia cenſetur prorogare iuriſdictionem de habitu ad
actum ſeu exercitium. Nam quilibet illorũ habet iuriſdictionē in
ſoluendo,cum ſit ius incorporale,quod non niſi inſolidũ cōpete
re poteſt,tñ exercitium nō eſt niſi apud oēs ſimul, ut in c. cauſam
matrimonij.de offi.deleg.Et partes poſſunt facere, ꝙ ſit apud præ
ſentes ſiue faciat maiorem partem,ſiue minorē, vt patet ex not.ꝑ
Innocen. in cap.prudentiam. qui plus dicit notabiliter, quòd licèt
aliàs iuriſdictio non prorogatur per illum, qui erat in iure, uel in
facto,ut in l.ſi per errorem de iuriſd.om. iud. hoc eſt uerum in il-
lo, qui nullam habet iuriſdictionem in prorogantem. Secus ſi
habet,

ADDITIONES.

a ¶Ordinarijs.Idem facit Ioan.Monach.in rubr.de offic.deleg. in ſexto.Felin.in c.cauſam matrimonij.extra eodem titulo.
b ¶Expirat. Vide Abb.& Felyn.ibi, & limita, vt per gloſſ.in dicto capitulo duo deleg.
c ¶Sine aliqua clauſula.Adde Bal.conſi.31.& 29.ſecundo libro.
d ¶Vos vel duo.De hac clauſula per Cardi.conſil.4.& de clauſula, quòd ſi non omnes.per eundem conſil.105.
e ¶Expedire.Sed quid ſi compromiſſum ſit in tres,ita quòd ipſi tres,& duo ex ipſis habeant poteſtatem cognoſcendi, & pronunciandi, prout ſibi placuerit,&c.& omnes tres vſque ad ſententiam cognoſcant, ſed duo tãtum pronuncient non vocato tertio præſente tamen, & non impedito, vide per dominos de Rota deciſio.ſuis.&c.

habet,licèt non habeat exercitium, quod poteſt dari per errãtem
in iure,quod perpetuo tene menti, quidam tñ conſentiunt prædi
ctis in ſecundo caſu,qñ cum clauſula,(quod ſi non oẽs.)ſecus qñ
4 ſine clauſula,qđ dic vt ibi.† Interdum contingit, ꝙ ſunt omnes p̄-
ſentes,& tunc tres ſunt caſus. Nam interdum omnes cõcordant
in ſententia ferenda pro actore,vel pro reo,& tũc unus ſolus po-
teſt proferre eam,dummodo loquatur in plurali, & nominentur
omnes,& iſte eſt caſus in c.pen.extra eo.titu.Interdum diſcordãt,
& ferunt diuerſas ſententias,& tunc ſunt omnes in pendenti quo
uſque per delegantem aliqua approbetur,ut s̈.eo.l.duo iudices.&
in c.fin.extra eo.tit. Nec tunc attenditur, quæ ſit magis fauorabi-
lis.hoc tñ uerum ſi ſunt pares numero , uel etiam diſpares, & oẽs
inter ſe diſcordãt,quia quilibet ex tribus profert diuerſam ſnĩam,
ſi autem diſpares,& non diſcordent oẽs in ſe, præualet ſnĩa pluri-
morum,ut in l.duo iudices,uel duo ex tribus, circa fi. & in iſta l.ſi
uni.in fi.In arbitris autẽ ſi ſunt pares,non ualet ſnĩa alicuius partis,
q̃a non eſt qui poſſit alterã eligere,ut in l.item ſi unus.§.principali-
5 ter.s̈.de arbi.† Interdum ſunt oẽs p̄ſentes, & aliquis eorum tacet,
uel etiã plures,uel maior pars pronunciat,& tunc glo. in l.ſicut hi.
de arbi.vr̃ dicere, ꝙ ualet ſnĩa quaſi alij tacentes uideantur aſſen-
tire,& pronunciare,in ꝯrium vr̃ tenere glo. in l.cum magiſtratus.
C.qñ prouo.non eſt neceſ.& hanc ſequitur Bart. hic.Tu dic hoc
uerum,qñ illi tacent,& ſe non excuſant. Si autẽ ſe excuſant, ꝙ nõ
liquet eis de cauſa,& iurant, tunc valet ſententia , ut eſt caſus ſin-
gularis in iſta l.ſi uni. & hoc modo etiã põt intelligi l.tunc autẽ.ꝙ
licèt non pronuncient oẽs,tñ habentur pro pronunciantibus,ex
quo oẽs adſunt. Item dicta excuſatio , & iuramentum operatur
aliud,quia non compellitur ille pronunciare ꝯ ſcientiam,ut hic eſt
caſus,qđ not.ut poſſit compelli per ſuperiorem, nec teneatur ex
forma ſtatuti imponentis pœnam, ſi pronuncient, & ita ſentit hic
a Ang.ꝙ facit pro iudicibus,per quos non ſtetit, [a] & tempus inſtan
tiæ præterijt,vt non incidant in pœnam ſtatuti , ꝙ iurent ſibi nõ li-
quere per eum non ſtetiſſe , & abſoluant partes ab inſtantia iudi-
cij,ſecundum Ang. Si autem ſint plures ordinarij,quid iuris ſit? vi
de pleniſſime per modernos Cano.ſcilicet D.Anto.de But.in d.c.
prudentiam.vbi multa ſubtilia tractat. Et dic in iſto articulo, ꝙ in-
terdum iuriſdictio ordinaria competit pluribus,vt vniuerſis,vt pu
ta,capitulo,vel collegio.vt in c.irrefragabili.§.exceſſus.de offi.ord.
& tunc non eſt penes quemlibet inſolidum, ſed penes totum ca-
pitulum,vel collegium,vt l.in tantum.§.vniuerſitatis de rebus du-
bijs.& ideo ſicut in alijs actibus expediendis requiritur præſentia
duarum partium,& valet quod agitur à maiori parte illarum,vt l.
ſicut.ſupra.quod cuiuſque vniuerſit.ita in ſententia ferenda,gloſſ.
eſt ordinaria in ca.vt negotium.ſuper verbo,{vbique.} de hæreti.
lib.vj.Interdum competit pluribus non, vt vniuerſis, ſed vt pluri-
bus,pone exemplum in pluribus conſulibus mercatorum,vel al-
terius artis, & tũc idem,vt nec iuriſdictio,nec exercitium ſit apud
aliquem eorum inſolidum,ſed eſt apud omnes ſimul, qui haben-
tur loco vnius,vt l.cum magiſtratus.infra ad municip.tamen ſuffi-
cit maior pars præſens , & alia non requiſita per l. reſcriptum. &
quod ibi not,ſupra de pact. & in c.quoniam. de iure patrona. niſi
b aliud per eorum ſtatuta diſponatur. [b] † Quid autem ſi deceſſit
6 vnus comes relictis pluribus filijs ? an iuriſdictio quæ erat apud
eum, & etiam exercitium ſit apud quemlibet aliorũ filiorum in-
ſolidum ? Barto.hic ſecundum Innoc.vr̃ tenere,ꝙ ſic,ſicut in ſer-
uitute,quæ deſcendit ad quemlibet inſolidum, vt l.ij.§.ex his.infra
de verbo.obliga.Sed Guliel.de Cun.melius in l.j.ſupra de offi.cõ-
ſul,quem Barto.non alleg,dicit ꝙ iuriſdictio eſt apud quemlibet in
ſolidum,ſed exercitium apud omnes ſimul,& ſic nõ poterit vnus
ſolus cognoſcere.Debent ergo omnes ſimul ponere vnum vica
c rium,[c] & iſtum caſum his diebus habui de facto de partibus vrbis
Romæ , & hoc placet ne ſubditi in plures iudices diſtinguantur,
argu.l.j.in fin.cum l.ſequen.ſupra de exer.& l.cum fundus.in fi.de
condi. & demonſt.interdum competit pluribus.vt ſingulis,pone
exemplum in pluribus iudicibus vnius poteſtatis, ſi ex forma ſta-
tuti habeant iuriſdictionem ordinariam , & non diſtinctã in par-
tes, vt eſt Florentiæ , vbi diſtinguitur per quarteria , & tunc apud
quemlibet eorum eſt iuriſdictio, & exercitium , & eſt locus p̄oc-
cupationi.Et poſtq̃ alter occupauit,alter non poteſt ſe impedire,
ut in l.j.de offi.conſul.quæ licèt loquatur in actu voluntariæ iuriſ-
dictionis,gl.tamen quę eſt hic notabiliter intelligit idem in actu iu
riſdictionis contentioſæ.Si autem omnes ſimul cęperunt cogno-
ſcere:tunc neuter ſine altero poteſt expedire, vt etiam habetur in
iſta glo.Et multum declarat illam l.& ſic erit idem, ꝙ in delegatis,
excepto , ꝙ ſi diſcordant in ſententijs, & ſunt pares, ſeruatur id ꝙ
habetur hic in l.inter pares.ſed in delegatis id, quod hr̃ ſupra eod.
7 † Circa prædicta quæro, qñ tres fuerunt delegati cum clauſula,ꝙ
ſi non omnes,& vnus eorum eſt abſens , & verè impeditus, non
tñ de impedimento eſt facta fides duobus præſentibus . An poſ-
ſint illi duo pronunciare ſine illo tertio ? Dic ꝙ fuit quæſtio diſpu-
tata per Ioan.And.quam poſuit in c.eum qui certus.in merc.& vr̃
tenere,quòd ſic.Sed in contrarium quod nõ. Bar.in l.multum.de
condi. & dem. & in multis alijs locis , vbi dicit non ualere, quod
d agitur à iudice,niſi ſit certum [d] de ſua impeditione per legem quę
ro s̈.de eo qui pe. tu. & iſta pars vr̃ mihi uerior per c.prudentiam.
in prin.ubi vr̃ requiri nũcius ſpecialis cũ litera excuſatoria. Itẽ quę-
ro in dicto caſu quando dati ſunt cũ dicta clauſula , ſi ſunt omnes
præſentes, & diſcordant , quia duo pronunciant vno modo,ter-
tius vero alio modo, & ſic valet ſententia duorum, utrum pote-
runt illi duo ſententiam eorum mittere executioni non requiſito
illo tertio?dic,quòd non,ſicut nec poterant pronunciare illo irre-
quiſito,& abſente,quia iſte eſt articulus nouus,nec ſufficit,ꝙ in p̄
nunciatione fuerit requiſitus,& fuerit præſens, immo requirit̃, ꝙ
ẽt in executione.requirit̃ gl.eſt or.& not.in c. pe.de dol.& contu.
8 lib.vj.† Item quæro,eo caſu quo non valet ſententia duorum lata
tertio abſente,uel tacente, vtrum poſſit ualidari per ratihabitionẽ
illius? breuiter dic, quòd aut tulerunt ſententiam in ſuo nomine ,
& non nomine illius tertij abſentis,uel tacentis, & non poteſt cõ-
ualidari.ita intelligo glo.quæ eſt in d.cap.prudentiam.in fi.mag.gl.
& C.de iu.fiſ.l.inſtar.lib.x. Aut fuit lata nomine omnium, & tunc
aut ille tertius erat abſens, & idem. Aut præſens, & tacens, & po-
ſtea incontinenti ratificans,& puto,ꝙ ualeat,ac ſi mandatũ ipſius
præceſſiſſet,quia quę incontinenti fiunt,&c.ut in l.lecta.ſi cer.pet.
& ita intelligo gloſſ.quæ eſt hic in l. tunc autem. dum dicit,vel uni
iudicanti conſentiunt,uel etiam iudicato,id eſt ſententiæ.quã glo.
not.quia vult,ꝙ iſta ſunt paria,conſentire illis duobus, ꝙ iudicent
anteq̃ ſnĩam ferant,& conſentire ſnĩæ latæ, quod intellige modo
quo dixi.Si autem non incontinenti conſentiret, uel approbaret ,
ſed ex interuallo,tunc non habet vim mãdati, nec cenſetur ineſſe,
& ideo tunc non valet ſnĩa.Ita intelligo gl. ord.quæ eſt in d.c.pen.
extra eo.titu.ij.lib.vj.quæ requirit mandatum præcedere,& dicit
9 non ſufficere ratihabitionem.† Vltimò quęro,prędicta procedũt
e in ſnĩa diffinitiua, quid in interlocutoria, [e] an poſſit per unum, uel
duos ſine alijs ferri?gl.hic magna in fi.tenet,ꝙ ſic.Bal.in l.cum ma
giſtratus.C.qñ prouo.non eſt neceſ.circa fi.dicit iſtam gl.poſſe p̄-
cedere in pluribus ordinarijs,qui cœpiſſent ſimul cognoſcere,ſe-
cus in delegatis,qui non pñt egredi formã mandati, & forma eſt,
ꝙ oẽs ſimul,ut hic in l.duo uero quippe, vel dic ꝙ ſi eſt talis inter
locutoria,per quam finitur iuriſdictio ipſorum, ſaltem in illa cau-
ſa ſiue ſint ordinarij,ſiue delegati,non põt ferri per unũ, uel duos
ſine alijs,ſicut diffi.per l.pe.C.de auth. præſtan. quam gl.allegat,ut
ſi pronunciarent ſe nõ eſſe iudices cõpetentes,uel abſoluerẽt par-
tes ab obſeruatione iudicij.Nam hẽt iſta interlocutoria uim diffi-
nitiuæ,quod patet,quia nõ põt reuocari,ut no.s̈. eo.l.quod iuſſit,
& in hoc concordat Dyn.& Bart. In alijs autem per quas non fi-
nitur iuriſdictio, dic ꝙ aut loquimur de meritis cauſæ, non de ci-
tatione ad ſententiam audiendam,& illæ poſſunt expediri per alte
rum eorum,puta deferre iur̃m calum. uel iur̃m teſtium , uel dare
dilationes ad probandum.ut hic per gl. quæ eſt in l.ſicuti.s̈.de arb.
dum dicit,(cætera cauſæ,&c.) ad quod facit auth.ad hoc. C.de iu.
ibi dum dicit.(cætera poſſunt expediri, &c.) Et iſtud quotidie ui-
demus ſeruari de facto. Nec ob.dictũ Bald. quia forma reſcripti
refertur ad diffinitiuam,uel uim habentem ipſius , niſi aliud appa-
reat ex tenore,& quia hic non agitur de magno præiudicio. de ci
tatione autem ad ſnĩam audiendam , utrum unus tãtum uel duo
ſine alio poſſint eam committere,gl.hic tenet,ꝙ ſic,ſed tex.vr̃ cõ-
trarius in d.c.prudentiam.ꝙ citatus non tenetur comparere. Põt
dici,ꝙ aut committit, ut compareat ad ſententiam ferendam per
f omnes, [f] & ualebit commiſſio,& tenebitur comparere,& niſi cõ
pareat ſi ſnĩa feratur per omnes,hr̃ pro contumace. Aut citant ad
ſententiam ferendam per ipſum,uel ipſos committentes ſine ter-
tio,& tunc non ualet,& non tenetur comparere,nec reputabitur
contumax, nec ualebit ſententia etiam ſi feratur per omnes tanq̃
illo non citato, & ita loquitur c.prudentiam.

ADDITIONES.

a ¶Non ſtetit.Intellige,ꝙ non poſſit ſibi culpa imputari , quia non perqui-
ſierit,quod ſibi liqueat.ita tenet Pet.de Bellapert,in l. ſi de meis.§. fi.ſup.
de arbit.quem refert,& ſequitur Fel,in c.cauſam matri. de offi. deleg.
b ¶Diſponatur.Adde ut per Abb.conſi,ſupra alleg. 33, & adde quod uoluit
Soc.conſi.40.
c ¶Vicariũ.Adde Fel.in c.prudentiã.in prin.c.extra de offi. deleg.ubi latius.
d ¶Certum.D.Car.conſi.105.ſequitur dictum Bar. ad corroborationem,ꝙ
alleg.ſuſpicione a lege,quòd tota iuriſdictio nõ deuoluitur ad collegã ,
niſi pronunciatum ſit ſuper cauſa ſuſpicionis .
e ¶Interlocutoria.Vide Felyn.in c.cauſam matrimonij. ſupra alleg.de offi.
delega.in primis verbis.
f ¶Per omnes.Dicunt Dom.de Rota deciſio. ſuis de offi.delega. ꝙ citatus
per unum ex tribus delegatis datis inſolidum, vt coram eo , vel ſuo col-
lega certa die compareret, quòd coram collega,qui non citauit compa-
rere non tenetur, & proceſſus per eum factus non valet .

LEX XL.

1 *Clerico condemnato,an debeant accipi fructus beneficij .*

1 Commodis. † Per hanc legẽ probatur,ꝙ ſi aliquis doctor eſt condemna
tus ſuo creditori, põt in cauſa iudicati auferri ſibi ſala
rium ſuũ,& ſaiſiri ſeu ſequeſtrari penes camerarium.
Et eo

a Et eodem modo,ſi condemnatus eſt ſtipendiarius [a] de ſuo ſtipen
dio.gl.tñ dicit eſſe verũ deficientibus alijs bonis,quã no.& eſt ca-
ſus l.ſtipendia.C.de execu. rei iud.hoc tñ vr̃ verum in doct.& ſti-
pendiario,qui ſtant continuè ad ſeruitutẽ reip. Sed in caſu huius l.
quia iſtud premium dabatur pro vna victoria iam obtenta, & nõ
pro continuo ſeruitio,vr̃ debere intelligi text.vt iacet,ẽt ſi alia bo-
2 na ſuperſint, & quid in clerico cõdemnato,an debeant accipi fru-
ctus beneficij:dic vt in c.peruenit.de fideiuſ. & in Spe.de exec.ſen
tentiæ.§.ſequitur.ver.quid ſi debitor.& de j.& ij.decr.§.reſtat.ver.
quid ſi reus.& adde quod no.in c.paſtoralis.in vlt.gl.de appel.

A D D I T I O.

a ¶Stipendiarius.ſed quid ſi habet ſub ſe alios ſtipendiarios creditores ob
ſtipendium, & alios creditores,qui præferri debeant in ſtipendio an ſti-
pendiarij,vel alij.vide per Anch. conſi.380.

L E X XLI.

1 *Maritus in dote dicitur hẽre cãm oneroſam, propter onera matrimonij.*

NEſennius. Exceptio merè pſonalis q̃ erat ob-
ſtatura deleganti, non obſtat ei cui
facta eſt delegatio, ex cauſa oneroſa, vel lucratiua.h.d.
text.cũ glo.Si autẽ non eſſet mere pſonalis,dic vt l.apud Celſum.
§.item quæritur.de doli exce.& ſ.de don.l.ij. ver. aliud iuris erit.&
1 pleniſſime de iſta materia ꝑ Bar.in l.doli mali. j.de noua:† No.hic
dum dicit,(cui ſit is eſt maritus,)ꝙ maritus in dote dr̃ habere cãm
oneroſam ꝓꝑ onera matrimonij.de hoc j.quę in frau.cre.l.fi.§.fi.

§.Fundum quis. Donator conuentus rei vend.
ad rem donatã non habet pri-
uilegium,ne conueniatur vltra q̃ facere poſſit, ſed condemnatur
inſolidum tam ad ipſam rem,q̃ ad fruc.extantes,q ſunt apud eum
vel nõ ſunt,ſi dolo deſijt poſſidere.h.d.Si autẽ nõ ſunt in rerũ na-
tura, qa conſumpti, tunc in gl.ſunt opin. ſed concorda eas,ꝙ aut
erat bo.fi. & non tenetur ſi non eſt effectus locupletior, quia lu-
cratur eos pro cultura,& cura.Aut malæfidei,& tunc condictio
ne ſine cã,licèt gl.dicat hic,ꝙ rei vendic.ſed põt opponi.ſ.vtili,quę
datur ꝯ dolo deſinentem poſſidere,quod dic,vt plenè no.in l.cer-
tum.C de rei vendi.Si autem conueniretur donator actione per
ſonali, puta ex ſtipulatione, vel hodie ex pact. nudo. C. de do.l.ſi
quis argentum.tunc hr̃et beneficium,vt ſ.eod. l.eum ex cauſa, &
fructus non venirent niſi ex tempore lit.conte. quia actio eſt ſtri-
cti iuris,vt l. videamus. §. ſi in actione. de vſur.& l.cum fundus.in
prin.ſi cer.pet.& l.in ædibus.§.j.de do.ſ.eo. l.eum qui.

1 *Exceptio inuentarij ſi non fuit oppoſita ante ſententiam,an poſſit opponi in executione.*
2 *Exceptio ne quis conueniatur,vel exigatur vltra quàm facere poſſit, non liberat debitorem in aliquo.*

§.Inſolidum. Exceptio quæ nõ impugnat ſententiã,
põt opponi in executione eius. ad hoc
ſemper allegatur. Intellige ſm quod hr̃ in glo.qñ ante ſñiam non
fuit oppoſita, vel fuit, ſed ſuper ea non fuit excuſſum, alias diſcuſ-
ſum,alias non poſſet opponi poſtea,vt in legib.hic allegatis in glo.
1 † & per iſtum text. dñt Doctor. ꝙ exceptio inuentarij ſi non fuit
oppoſita ante ſñiam,põt opponi in executione, de hoc no.ĩ add.
Spec.de inſtr.edi.§.fi.& in ꝯrium facit, quia iſta exceptio vr̃ impu-
gnare ſñiam.Nã hæres hodie ſi confecit inuentariũ,ipſo iure non
tenetur vltra quã vires hæreditatis non aſcendunt.Si ergo defun-
ctus debeat mihi centum,& vires hæreditatis nõ ſufficiunt,niſi ad
quinquaginta:in illis tñ tenetur,ſi ergo condemnatur in centum
tanq̃ debitor,& ipſe poſt ſñiam opponat de inuẽtario, iam venit
ꝯ ſñiam, quia dicit ſe non eſſe debitorem, niſi in quinquaginta cũ
tñ ſñia declarauerit debitorem in centum. Non ſic in caſu huius
2 l.† quia exceptio ne quis conueniatur, vel exigatur vltra quàm fa
cere poſſit non liberat debitorem in aliquo,quia eſt inſolidũ obli-
gatus,licèt non exigatur vltra q̃ poſſit. Quod patet,quia ſi perue-
nerit ad pinguiorem for.exigitur. Si ergo cõdemnatus ad totam
ſummam tanq̃ debitor in tota, licèt poſt ſententiam opponit de
illo beneficio,non venit ꝯ ſñiam, quia dicit ſe eſſe debitorẽ. Non
ſic in caſu propoſito, quia dicit ſe non eſſe debitorem. Iſtud du-
bium fecit me alias inſudare, & nõ reperio tactum,licèt cõiter te
a neant Doct.ꝙ poſſit opponi [a] poſſet tñ reſponderi verum eſſe,ꝙ
dicit ſe nõ eſſe debitorem,& venit ꝯ ſñiam habito reſpectu ad di-
ſpoſitionem iuris,quod eximit eum ab obligatione, non ſic habi
to reſpectu ad voluntatem defuncti, qui cenſetur voluiſſe ipſum
teneri inſolidum, ſicut ipſe tenebatur, & hoc reſpectu non venit
ꝯ ſententiam diffinitiuam, aliàs tamen eſt oppo. Et pro prædicta
opin.facit j.tit.j.l.pen.vbi dicitur caſus.

A D D I T I O.

a ¶Poſſit opponi.Dicit Anc.cõſi.6.ꝙ omnis excep.quæ poteſt opponi poſt
ſententiam,poteſt opponi etiam poſt bannum, & ita ipſe conſuluit.

L E X XLII.

1 *Statutum quòd victus victori intelligatur condemnatus in expẽſas,adeo quòd non poſſit abſolui,niſi iudex iurauerit, quòd abſolutus habuerit iuſtam cauſam litigãdi, an iudex poterit iurare ex interuallo poſtq̃ã abſoluit victum ab expenſis.*

PAulus reſpondit. Pronunciata diffiniti
ua nõ poſſunt per iu
dicem retractari,ſed omiſſa circa pronunciata ſi concer
nunt acceſſoria, bene poſſunt ſuppleri eadem die, hoc dicit nota.
biliter iſtud ſm dictum cõiter intelligitur de acceſſorio fructuũ,
vel expenſarum,vt infra patet,ſed vide modo iſte tex.põt intelligi
1 de alio acceſſorio ad facta ſtatuta. † Exemplum in qõne,quam ha
bui de facto,vt ſi ſtatuto caueatur,ꝙ victus victori intelligatur cõ
demnatus in expenſis.adeo ꝙ non poſſit abſolui, niſi iudex iura-
uerit,ꝙ abſolutus habuerit iuſtam cauſam litigandi, modo iudex
abſoluit ab expenſis victum, ſed in ſñia non iurauit, ꝙ ille habue-
rit iuſtam cauſam litigandi,dubitatur, an ex interuallo iurare poſ-
ſet,& vr̃ ꝙ non,per iſtum text.quia iſtud iuramentum eſt acceſſo
rium ad iam ſtatuta, videlicet, ad abſolutionem expenſarum. Illa
enim non valet,niſi iuretur, ergo nõ,niſi eadem die iurari poteſt,
vt dicit iſte tex.per quem iſta quæſtio videtur determinari.Cõſue
tudo tamen aliter interpretata eſt, hoc ſtatutum, videlicet, quòd
quandocunque iurare poſſit,& forte melius,quia iſte text.loqui-
tur quando eſt omiſſa condemnatio,vel abſolutio,ſed in quæſtio
ne de qua ſupra non fuit omiſſa abſolutio,immo illa fuit facta,ſed
omiſſa fuit qualitas requiſita,ſcilicet iuramentum,vnde illa condi-
tio iuramenti videtur poſſe impleri quandocunque, ſecundum
communem obſeruantiam. Et primum dictum procedit,vt etiã
incontinenti non poſſit iudex immutare,bene tamen poteſt cor-
rigere verba non mutata ſententia.vt infra eodem.l.actorũ.Item
procedit etiã ſi facta ſit pronunciatio ſuper acceſſorijs, ut illa non
poſſit immutare.licèt glo.fin.hic videatur ſentire contrarium per
fi.huius legis. ſed nihil facit,quia loquitur in omiſſis,vt patet in ver
bo,(deſunt,) ſi ergo condemnauit in expenſis, vel fructibus non
poteſt etiam eadem die, vel incontinenti abſoluere. Sed ſi omiſit
condemnare, vel abſoluere, bene poteſt ſupplere. Secundum di-
ctum,quòd poteſt ſupplere eadem die, & non vltra, procedit qñ
in ſententia nullam reſeruationem fecit in omiſſis, ſi autem fecit,
vt quia dixit in fructibus,vel expenſis non condemno,nec abſol-
uo, quia mihi adhuc non liquet,ſed reſeruo mihi poteſtatem cõ-
demnandi, nam tunc videtur,ꝙ quandocunque poſſit hoc face-
re per l.terminato. & quod ibi not.in glo.ſecundum vnam lectu-
ram.C.de fructib.& lit.expen.quam tenet Barto.& etiam Spec.tit.
de diſpu.& allega.§.fina.verſi.quid ſi de fructibus.licèt Barto.non
allegat.pro quo facit,quod no.per gl.paruam in l.quod puto.ſup.
fam.erciſ.quæ dicit,(ſaluo quod infra dicam &c.)ſed alij doctores
tenent contrarium,ꝙ non poſſit ſibi reſeruare cõdemnationem,
ſed ſi condemnauit, bene poteſt ſibi reſeruare caſſationem, &
iſtam partem tenet Innoc.in c.finem litibus. de dolo, & cõtuma.
& Bald.in l.generaliter.C.de epiſco.& cleri.in vlti.col. & Abba.in
c.j.de ſequeſtra.poſſeſſ.& fruct.vbi omnino vide.

L E X XLIII.

1 *Verba ſententiæ an intelligantur ſecundum naturam actionis primæ.*
2 *Verba ſententiæ an debeant conformari cum verbis libelli, & nu.3.*
3 *Iudex poteſt condemnare in aliud,quàm ſit petitum, quando illud includitur in petitione.*

1 PAulus reſpondit eos. † Si plures
condẽnen-
tur in vna ſententia, non cenſetur quilibet condem-
natus inſolidum, ſed pro parte, poſito, ꝙ inſolidum
quilibet teneretur, & quod petitum fuerit quemlibet inſolidum
condemnari. Item ex perſona correi exiſtentis nõ ſoluendo,alter
correus non tenetur, & quando obligatio eſt diuiſa.h.d.tex.cum
1 glo.& ſuppletionibus Doct.† Not.ergo mirabile ex primo dicto,
ꝙ verba ſententiæ non intelliguntur ſecũdum naturam actionis
primæ, quia in prima actione quilibet tenebatur inſolidum.Et ex
verbis ſententiæ quilibet tenetur pro parte. In contrarium facit l.
miles.§.primo. ſupra eodem. ſed ſolue, vt ibi dixi. Eſt etiam aliud
mirabile,quòd verba ſententiæ non intelliguntur ſecundum ver-
ba libelli; nam dicit Barto. quòd hic debet intelligi ad hoc, vt ha-
beat aliquod dubium,quod actor petijt quemlibet eorum in ſoli
dum condemnari. Si enim petijſſet condemnari pro parte, nullũ
haberet dubium, regulariter autem verba ſententiæ debent con-
formari cum verbis libelli,vt in cap.licèt Heli.de ſimo. & in l.fi.C.
3 de fideicom.lib.† Sed dic, ꝙ in eo quod non eſt petitum non de-
bet iudex condemnare, ſed in eo quod eſt petitum, bene poteſt
condemnare in aliud quàm ſit petitum, ſi illud includitur in peti-
tione. Nam ſi petij condemnari in centum, poteſt iudex con-
demnare in quinquaginta, quæ includuntur in illis centum, &
non eſt ſententia nulla, licèt non condemnauit, prout fuit peti-
tum, & ita eſt hic. Circa vltimum dic, quòd procedit in de-

bitis priuatis, ut alter pro altero non teneatur, ut hic. & l.legato-
rum.in prin.de leg.ij. Quid autem in publicis, ſi aliqui reperiantur
non ſoluendo, utrum alij pro illis poſſit exigi? uide quod plenè
not.Barto.in l.ſemel C.de apo. pub. libr.x. & adde hic quæ not.in
Spec.de ſenten.§.ſpes.in fine.

LEX XLIIII.

1 *Geſta cum vero hærede debent ſeruari per alium ad quem poſtea hæreditas cauſaliter peruenit.*
2 *Si agitatum fuit iudicium cum pupillo authoritate tutoris, debet cōdemnatio concipi in perſonam ipſius pupilli, cum quo fuit lis conteſ. & an poſſit concipi in perſonam tutoris, qui non fuit litem conteſtatus.*
3 *Quid in perſona domini ſi lis fuit conteſtata cum procuratore.*
4 *Per aditionem hæreditatis quando eſt retractabilis per beneficium reſtitutionis in integrum, non expirat ſubſtitutio vulgaris, nec ius accreſcendi, immo ſecuta retractatione reaſſumit vires, ac ſi aditio facta non eſſet, non tamen per omnia.*
5 *Vnus caſus in quo hodie bonorum poſſeſſio non eſt neceſſaria.*

1 EX contractu. ¶ Geſta cum vero hære-
de debent ſeruari ꝑ alium
ad quem poſtea hꝛ̄ditas cauſaliter peruenit.h.d.in ef-
fectu,& ſic eſt arg.ꝙ geſta cū vero prælato, licèt po-
ſtea priuetur prælatura, debeant ſeruari per ſucceſſorem, ſecus ſi
non erat verus prælatus, & poſtea hoc fuit defectum, gl. eſt ordi.
in l.iuſiu.quod ex conuentione.§.j.de iureiu. hoc tñ dic, vt no.l.ſi
vrbana.de condi.inde.Et adde ad primum dictum, quod not per
Doc.in l.ſi tibi.§.cum poſſeſſor.ſ. de pact. & l.ſi poſt.de conſti.pec.
2 † In tex.ibi, {& condemnata eſt.} Not.ergo, ꝙ ſi agitatum fuit iu-
dicium cum pupillo tutoris authoritate, debet condemnatio cō-
cipi in perſonam ipſius pupilli, cum quo fuit lis conte. Sed an poſ-
ſit concipi in perſonam tutoris, qui non fuit conteſtatus, ſed pu-
pillo conteſtanti authoritatē præſtitit, quę ſunt inter ſe diuerſa, ut
in l.aliud. ꝟ.de verb.ſig.vr̄ ꝙ non, per not.in d.l.j. C.de ſen.In con-
trarium eſt caſus notabilis in l.ſi ideo.ſ.de euic. & contrarium lo-
quitur in procuratore, qui non reputatur ita eadem perſona quā
tum ad propoſitum cum ipſo dño, ſicut tutor reputatur cum pu
pillo, & ſic econuerſo ſi fuiſſet facta conteſtatio cum tutore, poſ-
ſet fieri condemnatio in perſonam pupilli, vt notat Bart.in l.ſtipu-
3 latio iſta.§.alteri.& §.ſi ſtipuler.infra de verb.obl.† Non ſic in per-
ſonam domini, ſi fuiſſet conteſt.facta cum procuratore, ut not.in
d.l.j.C.de ſenten.& ex iſtis ego defendi hoc anno vnā ſniam, quæ
dicebatur nulla, quia non erat lata in perſonam illius, qui fuerat li-
a tem conteſtatus, & ego conſului [a] ꝯrium, quia ille erat legitimus
adminiſtrator illius ꝯ quem fuit lata, & adminiſtratorio nomine
4 fuit conteſtatus, & ita fuit obtentum.† In tex.ibi, {ad cohæredem
peruenerunt,} & ſic non ad hoc allegatur iſte text. ꝙ per aditionē
hæreditatis qñ eſt retractabilis per beneficium reſtitutionis in in-
teg.non expirat ſubſtitutio vulgaris, nec ius accreſcendi, immo ſe
cuta retractatione reaſſumit vires, ac ſi aditio facta non fuiſſet, nō
tñ per omnia, quia ſi non fuiſſet facta ſubſtitutio, efficeretur hæ-
res directus, & de iure ciuili. nunc vero non poteſt effici hæres di
rectus, cum ille qui adiuit remanſerit directus hæres: quia reſtitu-
tio in integr. quæ eſt de iure prætorio non potuit facere, ꝙ ille de-
ſiſteret eſſe hæres directus, vt l.fin.§.ſed quod Papin C.de minor.
Oportet ergo, ꝙ ſubſtitutus veniat de iure prætorio, quo iure de
ſijt eſſe hæres, & ſic debet petere bono. poſſ. intra tempus legiti-
5 mum.† Et iſte eſt vnus de caſibus in quo hodie bonorum poſſeſ-
ſio eſt neceſſaria, vt no.in d.§.ſed quod Papi.Bart. tamen hic & ibi
tenet, ꝙ etiā de iure ciuili admittatur, non vt efficiatur directus hæ
res, ſed utilis, id eſt effectualis per l.primam.§. ſi quis adita. ad Ter-
tu.Et facit lex defunctus.C.de leg.hær.& ſic perpetuo admittetur
vſque ad xxx.annos, vt l.licèt.cū ibi not. C. de iure delib.& in hoc
eſt magna vtilitas.In tex.ibi, {teneantur.} uidebatur, ꝙ non erant
condemnati, nec ſucceſſerunt condemnato, & ſic ſententia lata
contra iſtum videbatur eis non nocere, vt infra eo.l. ſępe.in prin.
Sed contrarium eſt verius, quia licèt non ſucceſſerint, vt hęredes
in hæreditate ipſius condemnati, ſucceſſerunt tamen ibi in hæredi
tate, à qua ſe abſtinuerunt per reſtitutionem in integrum, & quia
illa condemnatio fuit facta occaſione illius hæreditatis, ideo cen-
ſetur potius onus ipſius hæreditatis, quàm ipſius condēnati, ideo
tranſit illa hæreditas ad ſubſtitutum, vel cohęredem cum eodem
onere.In tex.ibi (actionem iudicati.) ſupple, & etiam officium iu-
dicis per quod fit executio contra ſubſtitutum vel cohæredem.
In gl.prima in fin. ibi, (ſecundum quoſdam.) ſupple & malè, quia
illa lex fina. quam infra allegat glo. de ſucceſſ. edi loquitur in plu-
rib. cognatis, qui non poterant venire de iure veteri, niſi de iure
prętorio.Et edictum prætoris deferebat ſucceſſionem gradatim,
quo caſu primo repudiante deferebatur ſequenti, per ſucceſſo-
rium edictum.Sed primo acceptante, licèt poſtea in integrum re-
ſtitueretur, non deferebatur amplius ſequenti, ſed deferebatur in
fiſcum, quia prætor volebat, ꝙ poſt quā ſemel fuit vni delata cum
effectu, ſequentes excluderentur perpetuo, ne ſua dilatio eſſet fru
ſtratoria. Nolebat.n.per ſuum edictum eandem ſucceſſionē plu-
ribus deferri cum effectu, ſed ſi uni erat delata non cum effectu,
quia repudiauerat, bene uolebat poſſe deferri alteri cum effectu.
Nos loquimur in illis, qui poterant uenire de iure ciuili, unus ex
teſtamento, alter illo repudiante, ab inteſtato, quo caſu licèt pri-
mus adiuerit, ſi tamen aditio eſt reſciſſa, non prohibetur alter ab
inteſt.ſuccedere, uel de iure pretorio ſecundum communē opi.
uel de iure ciuili utiliter ſecundum opinionem Bartoli.

ADDITIO.

a ¶ Conſului. Vide eius conſi.318.in impreſſis ante Andream Aſulam.

LEX LVI.

1 *De voluntate iudicis, & partium poſſunt acta circunduci, & caſſari, vel cancellari, ſi nondum lata eſt ſententia.*
2 *Acta dicuntur ſcripturæ, quæ fiunt coram iudice, & ſcriptæ ſunt per officialem ad hoc deputatum.*
3 *Donatio excedens quingentos aureos cum requirat inſinuationem, ſi aliquis notarius fuit rogatus de tali donatione, nec aliter fuit coram iudice inſinuata, an dicatur inſinuata, ſeu hoc ſufficiat, cum notarius ſit publica perſona, & iudex.*

1 ACta apud. ¶ † De voluntate iudicis, & par-
tiū pn̄t acta circūduci, & caſſari,
vel cancellari, ſi nondū lata eſt ſnīa.h.d. Sed ſine volū-
tate iudicis, ſecus, quia ipſe intereſſe prætendit, cū poſ
ſit conueniri in ſyndicatu, ſi iuſtitiam nō feciſſet, ideo intereſt ſua.
Et e conuerſo ſine voluntate partium iudex facere non poſſet, q̄a
agitur de ipſarum præiudicio. Poſtq̄ verò lata eſt ſnīa, poſſet etiā
verti in ꝑiudicium publicū, ſi eſt lata ex tali cauſa, quæ infamet, iō
nec de voluntate iudicis, & partium indiſtincte pōt hoc fieri, ita in
2 telligit Bar. poſſet ergo fieri, qñ non verteret intereſſe publicū.† In
gl.j.ibi, (quæ apud iudicē acta ſunt.) Not.iſtā gl. ꝙ acta dn̄r ſcriptu
ræ, quæ fiunt coram iudice, & ſcriptæ ſunt per officialem ad hoc
deputatum. vt ꝟ.de iure fiſci.l.in fraudem.§.quoties.in verbo.(cō
mentarienſis,) & ꝓbatur in l.præcipimus. C. de appel. & not.per
Bar.in l.cum iudex. C.de ſent. & ſic requiruntur duæ ꝑſonæ.ſ.iu-
3 dicis corā quo fiant, & notarij ſcribentis ea.† Et iſta induxi his die-
bus in quadā q̄ōne, q̄a in donōne excedente quingentos aureos
requiritur inſinuatio, quidā notarius fuit rogatus de tali donatio
ne, nec aliter coram iudice fuit inſinuata, dicebatur hoc ſufficere,
quia notarius eſt publica ꝑſona, & iudex ordinarius, & ſic poteſt
tanq̄ notarius ſcribere, & tanq̄ iudex authoritatem præſtare, arg.
eorū quæ hn̄r in l.iubemus.C.de ſac.ſan.eccl.& l.ſi cōſul.de adop.
a ꝯrium dixi: † quia inſinuare eſt donationem redigere in actis, uel
4 apud acta facere, vt l.donatio ſine.& ī l.data.C.de don. ſed inſtr̄m
notarij (niſi ipſe ſit deputatus ad officium publicum coram magi
ſtratu, & confectum in his quæ pertinent ad officium) nō dicitur
eſſe de actis, quia non interuenit duplex perſona, ſed dicitur ſim-
plex inſtr̄m, aliàs omnia iura loquentia de inſinuatione eſſent ina
nia, cū de qualibet donatione conficiatur inſtr̄m. In glo.ſuper ver
bo (terminata.) in fin.ibi, (vel dic tunc fieri non poteſt.) Hæc vera
ſ'm Doct. tamen alio modo cum glo. dicat, quia glo. dicit, ꝙ non
pōt fieri, quominus ſententia lata remaneat firma. Intelligit ergo
gloſſ. ꝙ bene valet circunductio actorum, ſed ſententia per hoc
non infringitur. Iacob.de Arena tenet, ꝙ non valet circunductio,
nec fieri poteſt, quia per hoc infringeretur ſentētia per indirectū,
quia non poſſunt probari ea quæ ſunt neceſſaria ad validitatem
ſententiæ, & à ſententia non poteſt recedi de ſimplici cōſenſu par
tium, ut not.in d.l.ſi diuerſa.C.de tranſa.niſi deducatur innouatio
vt ſupra eo.l.iiij. §. ex conuentione. quod not. Bar. autem dicit,
ꝙ immo poſſint probare neceſſaria, poſito ꝙ acta non appa-
rent, puta, ſi de illis eſſet facta mentio in ſententia, puta, lite cōteſt.
b parte citata, &c. & eſſet lata partibus pręſentibus, [b] quo caſu ceſſa
ret dictum Iacobi de Arena, & ideo ipſe intelligit modo quo ſu-
pra dixi, ꝙ tunc ſit verum, ꝙ non poſſit fieri poſt ſententiam la-
tam quando verteretur publicum intereſſe, aliàs ſecus.

ADDITIONES.

a ¶ Cōtrarium dixi. Vide eius conſi.309. in impreſſis per Andream Aſulam.
b ¶ Præſentibus. Adde Alex.conſi.136.ij.lib.Fed.conſi.74. Ancha.conſi.39. eundē Pau.conſi.50.in impreſſione prima.Ang.conſ.198.vbi dicit, ꝙ ſnīa lata partibus præſentibus, præſumatur lata ab habente iuriſdictionem.

§ Contra indefenſos. Hic eſt caſus de vno
quod glo. in l.cum &
minores.C.ſi aduerſus rem iudicatam. dicit, ꝙ non meminit ſe le
giſſe in iure, videlicet, an valeat iudicium agitatum cum adulto cu
ratorem non habente. Nam contractus ſine dubio valet. Secus
qñ habet curatorem, & non interuenit eius authoritas, ut l.ſi cu-
ratorem habens.C.de in integrum reſtitu. Ad idem ſi in iudicio,
vt diſtinguatur, an habeat curatorem, vel non, declara, vt infra
eod.l. contra pupill. quia ſi citatur ſolus adultus, ſi tamen poſtea
compareret curator, valet citatio, & proceſſus, vt ibi no.gl.illa de
in integrum reſtitutio. dicit ꝙ non meminit ſe legiſſe. Sed hic eſt
caſus, ꝙ non valet, & ſic non eſt facienda illa diſtinctio.

LEX

LEX XLVI.

1 *Verbum,condemno, vel abſoluo, poſitum in ſcriptura ſententiæ, poteſt per iudicem mutari antequam ſit pronunciatum,poſtea non.*
2 *Verba ſententiæ etiam poſtquam ſunt prolata, poſſunt emendari, dummodo tenor & ſubſtantia ſententiæ non mutetur.*
3 *Sententia an contineatur appellatione actorum.*

1 ACtorum. ¶†Verbum,cõdemno,vel abſol-
uo,poſitum in ſcriptura ſententię
poteſt per iudicem mutari anteq̃ ſit pronunciatũ,po
ſtea non.h.d.ſm primam lect.gl.quæ non congruit li-
terę.tñ Bar.dicit eam eſſe notabilem. Mihi vr̃, ꝙ non ſit vera mo-
do quo gl.ponit,videlicet,ꝙ iudex legebat ſñiam,& non comple-
uerat eam legere, nam puto, ꝙ tunc etiam ſi tale verbum fuerat
à iudice lectum, poſſit immutari, quia non habebat adhuc ſñiam
pro perfecta,bene eſt verum, quod dicit gl. Et iſta diſtinctio ꝓba-
tur ex his quæ habentur in l.ꝯctus.C.de fide inſtrumen. Secundũ
2 aliam lecturam,dicit,† verba ſententiæ, etiam poſtq̃ ſunt prolata,
poſſunt emendari, dummodo tenor, & ſubſtantia ſententiæ non
mutetur. Et iſta eſt bona.in ſe. Et intellige de emendatione,quæ
conſiſteret circa latinitatem, vel ineptitudinem verborum, & tũc
quicunque iudex delegatus,vel ordinarius vr̃, ꝙ poſſit hoc face-
re, & tam incontinenti, quàm ex interuallo, quia hic non diſtin-
guitur. Si autem verba eſſent dubia, & ſic caderet interpretatio,
quæ fuerit mens pronunciantis, tunc habet locũ lex ab executio-
ne.ĵ.de appellatio.quia poſſet fieri per maiores magiſtratus ordi-
narios,nõ per delegatos vel minores,vt ibi not.& ſm ambas iſtas
3 lecturas no.† ꝙ ſñia continetur appellatione actorum,[a] & hoc te-
net etiam Ioan.And.in addi.Spec.de ſent.§.j.licèt Cyn.aliter videa
tur dicere in l.ij.C.vt lite pendente.Quid autem de ſñia abſoluto-
ria ab obſeruatione iudicij,an cõtineatur appellatione actorum?
vide per Inno.in c.conſuluit.de offi.deleg. Poteſt enim legi tertio
modo,vt litera iacet,ꝙ loquatur de alijs actis, non de ſñia,vt licèt
non poſſit circunduci, ſeu in totum cancellari, poſtq̃ lata eſt ſen-
tentia, vt in l.præcedenti.in prin.bene tñ poſſunt emendari, dum-
modo non contra tenorem ſententiæ:non ſunt alia.

ADDITIO.

a ¶Actorum.Adde Bal.cõſi.281.in 2.lib.ſed an delegatio cõtineatur appellatione actorum,vide per Lapum alleg.81. & vide allega.ſ.in l.Paulus.

LEX XLVII.

1 *Interlocutoria an poſſit ferri contra abſentem non citatum.*
2 *Quid ſi in ſcriptis.*
3 *In quo ius tertij intelligitur reſeruatum, non expedit illum citari.*

DE vno quoque. ¶Et ad hoc, vt valeat
ſñia debent eſſe præ-
ſentes, vel legitime citati omnes illi, quos negotium
tangit,i.ꝯ quos principaliter fuit actum, & ſi aliq ſunt
præſentes,aliqui non, nec citati. non valet,niſi quo ad præſentes,
vel citatos.h.d.tota lex. Et primo loquitur qñ aliqui fuerunt præ-
ſentes,aliqui abſentes,& non citati vſque ibi,{qui apud.} Secũdo
vbi fuerunt citati, & contumaces, & ſic habentur pro præſenti-
bus,& ſententia lata tantum inter præſentes tenet.Not.ergo ꝙ ſi
eſt actum contra plures ſimul,& lata eſt ſentẽtia ꝯ omnes, poteſt
valere quo ad quoſdam,& quo ad alios non.Et ꝑꝑ hoc dicit Bar.
ꝙ iudex poſſet dare ſententiam contra quoſdam ex eis, & quan-
tum ad alios ſuperſedere, & valebit illa ſententia,& hoc probatur
in l.non idcirco.ſupra de iudic. & idem ipſe ponit in materia duo-
1 rum reorum.† Item aduertendum, ꝙ iſta lex loquitur in ſñia dif-
finitiua, ſed in interlocutoria.dicit Inn.in c.auditis.de ꝓcurat.poſt
prin.ꝙ poteſt ferri ꝯ abſentem,& non citatum.Tu dic,ꝙ eſt verũ
2 in ſñia in qua non requiritur magna cauſæ cognitio,[a] & non eſt
multũ præiudicialis,vt l.ſed interpell.§.j. ſupra de arbit. alias ſecus,
vt ſi abſoluit partem ab inſtantia iudicij, quæ dr̃ diffinitiua,ut not.
per Bar.in l.Titia.de accuſa.nam requiritur citatio etiam perẽpto-
ria,vt in l.properandum.§.& ſi quidẽ. C. de iudi.& in c. conſuluit.
de offi.deleg.Item ſi pronunciauerat appellationem deſertam,vt
in l.præſes.C.qũo,& qñ iudex.Item iſta lex loquitur de perſonis,
ꝯ quas fuit porrectus libellus,vt ſi non fuerunt præſentes, vel cita
tæ,non valeat ſñia,vt hic.& l.j.§.item cum ex edicto.ſ.quæ ſenten.
ſine appel.reſcind.ſi autem ſint aliæ perſonæ ꝯ quas non fuit por-
rectus libellus,prætendunt tñ intereſſe,vel ꝑiudicium ex ſentẽtia:
licèt illæ non ſint citatæ, non redditur ſñia nulla. Sed an faciat eis
præiudicium,dic vt ĵ.eo.l.ſæpe.Et iſta fuerunt verba Innoc.in ca.
humilis.de maiorita.& obedien.& Bald.in l.ſi ab eo.C.qũo,& qñ
3 iudex.certè etiam glo.hic ſecũda,hoc vult expreſſe.† Quid autem
in reſcriptis,qñ princeps aliquid concedit vni, quod tendit in præ-
iudicium alterius? dic vt l.nam ita diuus.ſupra de adoptio.nam re
quiritur ꝙ ille conſentiat,& ſi non conſentit, tunc aut principi nõ
fuit facta mentio de iure illius,& non præſumitur voluiſſe illi præ-
iudicare, vt ibi, & ſupra de nata. reſti.l.j.& l.fina. Aut fuit ſibi facta
mentio, & tunc princeps non conſueuit concedere,niſi illo con-
ſentiente,vel citato tamen concedit, (quod non,niſi ex cauſa fieri
debet.) cenſetur voluiſſe illi præiudicare, vt d.l.fina.de nata.reſtit.
3 † Vltimo ſcias,ꝙ in actu in quo ius tertij intelligitur reſeruatum,
non expedit illum citari,ut cum petitur bono.poſſ.quod dic,vt in
l.iij.§.cauſa cognita. de bono. poſſ.& plene per Barto.in l.j.C.qu
admitt.ad bon.poſſ.poſſunt.ante finem.

ADDITIO.

a ¶Cognitio.Adde Roma.conſi.72.ubi dicit in quibus interlocutorijs, requiratur citatio,& vide Socin.conſ.12.& an interpretatione reſcripti ſit quis citandus, vide per eundem conſil.266.

LEX XLIX.

SI exhæredatum. Filiusfa. effectus ſui iu
ris nõ conuenitur ex
ꝯctu celebrato tp̄e quo erat in patria ptãte, ſi nõ eſt
hæres patris, condemnatur duntaxat quatenus face-
re poteſt, nec deducitur ęs alienum, licèt ſecus in donatione.h.d.
De materia primæ partis ſummarij hr̃.in titu. quod cũ eo.& quæ
ſit rõ, dic ut ibi. nã factus ſui iuris ꝑꝑ capi.dimi. quia vr̃ nouus hõ,
liberatur à prima oblone per tit.de cap.dimi.ſed per illud edictum
prætoris qđ hr̃ in tit.qđ cum eo.reſtituitur vtili actione ꝯ eũ qua-
tenus facere poteſt,ſi non eſt hæres patris, & de hoc loquitur hic.

LEX LI.

SI quis dolo. Qui dolo ſuo effectus eſt nõ
ſoluendo, perdit beneficium
ne conueniatur vltra quàm facere poſſit.h.d.ſm pri-
mam lect.glo.quæ eſt bona, & notabilis.

1 *Miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, licèt non fuerit admiſſus per debitorem,nec fuerit data tenuta realiter, tamen poteſt procedi ad ſecundum decretum, & fieri venditio bonorum.*

§.Si quis creditorem. Si creditor eſt conſecu
tus quãtum ſibi debet
à debitore,uel ab alio,licèt nõ ex cauſa debiti, ſed ꝑꝑ dolũ ſuum,
quia non permiſit creditorem uenire in poſſeſ. bonorũ,non põt
de ęquitate amplius agere ad debitum. h.d. & eſt notabilis caſus,
& quilibet diceret ꝯrium prima facie, qa illud qđ ſoluitur ex tali
dolo,vr̃ ſolui in pęnã doloſi, & ſic vr̃ cedere lucro creditoris per
l.id,qđ pęnę.ĵ.de ſolu.Vnde licèt iſtud ſit verũ de rigore iuris quã
tum tñ ad caſum de quo hic,ſecus eſt de ęquitate, ut hic patet, dũ
dicit,{& puto eũ improbũ eſſe,} An autẽ in alijs caſibus,dic,ut d.l.
id,qđ pœnæ.Et glo.legit hic quatuor modis, tene primam & ſe-
cũdum.Nam ſm tertiam,& quartam, oportet impropriare text.
1 dum dicit.(ſi uenditor,)& exponere,ideſt emptori.† Not.ſecũdũ
Bar.ex ſecũda lect.gl.ꝙ licèt miſſus in poſſeſſione ex primo decr.
a non fuerit admiſſus[a] ꝑ debitorem, nec fuerit data tenuta realr,ni-
hilominus põt procedi ad ſcđm decr.& fieri uenditio bonorum.

ADDITIO.

a ¶Admiſſus.Sed an talis non admiſſio obſtet præſcriptioni, vide Lud.Ro. ſing.ſuis.

LEX LII.

SI rerum amotarum. Conuentus ex
maleficio nõ ha
bet beneficiũ,ne exigatur ultra quàm facere poſſit.h.d.

LEX LIII.

2 *Ad hoc vt quis dicatur contumax, requiritur quòd ſit citatus tribus edictis, vel citationibus, vel vna pro omnibus cum peremptorijs quo ad tres effectus,extra quos ſufficit vnica citatio.*
3 *Iudex quãdo vult ꝓcedere cõtra aliquẽ rõne contumaciæ ad impoſitionẽ alicuius pęnæ, uel mulctæ, requiritur ꝙ iterum ipſum citet, ad dicendum cauſam,quare ipſe deberet puniri ratione dictæ contumaciæ.*
4 *Citatus a iudice incompetenti, licèt non compareat, non dicitur contumax,quando erat notorium eum eſſe incompetentem.*

1 COntumacia. †Lex iſta cõtinet quatuor
dicta in materia contuma-
ciæ.Ex primo dicto no.arg.ꝙ cõtumacia eſt delictũ.
qđ patet, qa punitur, & ſic ex forma ſtatuti cõdẽnatꝰ
ꝓ maleficio,uel delicto, põt impune offendi, ſimiliter poterit of-
fendi condemnatus ꝑꝑ contumaciã. de hoc dic ut in l.omne deli
ctum.§.contumacia.de remiſ.per Bar.& per Cy. in l.j.C.de crimi.
ſtellio.Et declara iſtud primũ dictum ut glo. & in Spe.de contu.ꝑ
2 totum.† Ex ſecundo dicto no. ꝙ ad hoc ut quis[a] dicatur contu-
max,reqritur ꝙ ſit citatus tribus edictis, uel citationibus, uel una
pro

ADDITIO.

a ¶Et adde quis dicatur contumax,ac quotupliciter, per Spe.tit.de expenſ. §.3.ad princip. per Card. in clem.j.de dolo & contuma.in 8. quæſt.& per Bar.in l.fi.3.col.verſi.pro huius declaratione.ff.de in integ. reſtitu.

pro omnibus cum peremptorijs.Sed hoc eſt verum,quãtum ad
tres effectus,ſ.vt poſſit procedi ad ſnĩam diffinitiuam, vel abſolu-
toriam iudicij,vel ad miſſionem in poſſeſſionem ex primo,vel ſe-
cundo decreto.Extra iſtos caſus,& ſufficiat vnica citatio, ſiue pe-
3 remptoria,ita not.Innoc.c.ad petitionem. de accuſatio. † ex tertio
dicto. not. argumen. ꝙ quando iudex vult procedere contra ali-
quem ratione contumaciæ, ad impoſitionem alicuius pœnæ,vel
mulctæ, requiritur ꝙ iterum ipſum citet ad dicendum cauſam,
quare ipſe non debeat puniri ratione dictæ cõtumaciæ,quia poſ-
ſibile eſt,ꝙ in actis ſit poſitus pro contumace, & tamen re vera
non eſt contumax, quia fuit impeditus comparere iuſto impedi-
mento. Et iſta practica habetur ibi etiam per Bar.in l.iij.§.ſi ad dic.
4 de re mili.† Ex primo caſu nota,ꝙ citatus a iudice incompetenti,
licèt non compareat,non dicitur contumax,hoc eſt verum,quã-
do erat notorium ipſum eſſe incompetentem, aliàs ſecus, quod
dic,vt l.ſi quis alie.ſupra de iudi.in l.ij.ſupra ſi quis in ius voca.non
ierit.& quod plene not.Innocen.in c.ij.de dila. Et adde quod not.
per Bal.in l.generaliter.C.de epiſco.& cleri.

L E X LIIII.

1 *Pupillus citatus ſi non compareat, an conſtituatur in contumacia,& an
valeat citatio.*
2 *Quid in adulto.*
Quid in abſente cauſa reipublicæ.
3 *Quid in eo qui non comparuit,quia fuit vocatus ad maius tribunal.*
Quando quis citatur à duobus,cui teneatur parere.

COntra pupillum. In iſta l.ponuntur quatuor perſonæ
quæ per citationem non conſtituuntur in contuma-
cia,ſ.pupillus, & ſic videtur caſus, ꝙ citatio facta de
pupillo nihil valeat. Debet ergo quis facere citari tutorem. Sed
Barto.videtur dicere contrarium in l.j.§.ſufficit. de adminiſtra.tu-
to.& de tutel.l.& habet.§.ſi pupillus.Breuiter dic, ꝙ aut eſt infans,
& indiſtinctè non valet,vt not. glo. in l.iiij. in princ.ſupra de in ius
voc.Aut eſt maior infante, & tunc glo. ibi dicit, ꝙ debet citari tu-
tor,vel etiam pupillus cum authoritate tutoris, ideſt ſimul cum
tutore. Sed Bar.in locis præallegatis vr̃ dicere,ꝙ ſufficit citatio pu
1 pilli,quia vr̃ citatus, vt cõpareat legitimè,ſ.cum tutore. Br̃ dic, † ꝙ
aut pupillus ſolus citatus non comparuit,nec alius pro eo,& tunc
citatio non valet,quantum ad hoc, vt poſſit contra eum perueni
ri ad diffinitiuam, & ita loquitur hic: nec etiam ad interpoſitionẽ
ſecundi decreti,quod eſt præiudiciale. Sed quãtum ad hoc vt poſ
ſit perueniri ad primum, bene videtur, ꝙ ſufficiat,quia ſufficit,ꝙ
non defendatur, & non eſt magni præiudicij. Nam pupillus pati-
tur miſſionem ex primo decreto,vt l.hæc autem.ſupra quibus ex
cauſis in poſſeſſio.catur.& l.apud Iulianum.Si autem comparuit,
tunc talis citatio dicitur fuiſſe valida, licèt de tutore non fuerit fa-
2 cta mentio,& ita intelligo,& ſaluo opinionem Bar.† Secunda per
ſona eſt adultus,in quo dic idem,vt ſi ipſe fuit citatus, & nemo ꝓ
eo comparuit,non reputatur fuiſſe contumax, & ſic non poteſt
procedi ad diffinitiuam. Tertia perſona eſt abſens cauſa reipubli-
cæ,& tunc glo.dicit,ꝙ tenet citatio, & valet ſententia, tamen non
cum effectu,quia poteſt in integrum reſtitui.Et ſic licèt hic videã-
3 tur comparari, tamen comparatio non eſt per omnia.† Quarta
perſona eſt ille,qui non comparuit, quia fuit vocatus ad maius tri
bunal,nam excuſatur à contumacia. Adde quod no.in l.ij.infra de
cuſtodia reorum. per Bartol. & vide quod notatur in Specul.de
excep.§.ſecundo.Et cui teneatur citatus parere quando citatur à
duobus, vide in c.paſtoralis.§.fin.de offio.deleg. de appell.c.cum
parati.& c.ſi duobus.

X L E LV.

1 *Iudex non poteſt ſuam ſententiam diffinitiuam corrigure.*
2 *In ſententia in qua pronunciatur non eſſe procedendum propter ineptitu
dinem libelli, an iudex delegatus deſinat per eam eſſe iudex.*
3 *Quid ſi abſoluit partem ab inſtantia iudicij, & vide alium caſum remiſ-
ſiue in quo deſinit.*
Tabellio an poſſit corrigere errorem ſuum.
4 *Iudex ſi pronunciauit ſe non eſſe iudicem competentem, an poſſit cauſam
reaſſumere.*

1 IVdex. † Iudex non poteſt ſuam ſententiam dif
finitiuam corrigere.h.d. Et poteſt intel-
ligi duobus modis.Primo in iudice delegato,& tunc
etiam ſi ſnĩa ſit nulla, deſinit eſſe iudex ex toto, meri-
to non poteſt corrigere,& vide Innocen.in cap. ex literis. de offi.
dele.fallit quando eſſet nulla,quia non ſeruaſſet formam reſcripti,
quia tunc non deſineret eſſe iudex.per l.quod tamen.in principio
cum ibi not.ſupra de arbit.& hoc tenet etiam Floria. in c. cauſam
quæ.extra de electio.& ibi Imol.in c.veniam. xxxv. quæſt.viij. Et
ſic eſſet idem,quod in ordinario. Secundo poteſt intelligi in ordi-
nario,& tunc procedit iſta lex qñ ſententia non eſt nulla, ſed iniu-
a ſta,& tunc deſinit eſſe iudex[a] in illa cauſa,non ex toto.Si autẽ ſen-
tentia eſſet nulla, tunc etiam in illa non deſineret eſſe iudex,& poſ
ſet in eadem cauſa ſententiare,vt in l.præſes.C.quomodo,& quã
do iudex. Quod qualiter intelligitur habetur.infra eo.l.cum quæ-
rebatur.& in l.ſi vt proponas.eo.tit.quomodo, & quando iudex.
Et prædicta in ſnĩa diffinitiua, & quantum ad ſubſtantiam ſenten-
tiæ,quantum autem ad verba non mutata ſubſtantia. dic vt s̃. eo.
2 l.actorum.† Item quid in ſententia, in qua pronunciatur non eſſe
procedendum propter ineptitudinem libelli, vtrum iudex delega
tus deſinat per eam eſſe iudex? dic ꝙ non,vt not.in Spec.de offic.
3 iudi.§.deſeruit.uerſi.ſed quid ſi opponens,vel obijciens.† Itẽ quid
ſi abſoluit partem ab inſtantia iudicij, dic idem ut no. Inno.in cap.
ꝯſuluit. de offic.deleg.De vno alio caſu in quo non deſinit,vide j.
eo.l.cum quærebatur,vbi præd.dixit ſe hic omiſiſſe. Item quid de
b Tabellione, vtrum poſſit corrigere errorem ſuum?[b] dic vt in
Specu.de inſtrumentorum editione.§.poſtremo.uerſicu.ſed nun
quid confectum.& in l.ſi librarius.infra de regulis iuris.per Barto.
4 † Item quid ſi iudex pronunciauit ſe non eſſe iudicem competen-
tem, quæ pronunciatio eſt interlocutoria? Reſpond.aut eſt dele-
gatus, & non poteſt reaſſumere cauſam etiam partibus conſen-
tientib.quia deſijt eſſe iudex,ut in c.ſignificantib.de offic.delegat.
Aut ordinarius,& tunc ſecus,ut not. Bald.in d.l.ſi præſes. C. quo-
modo, & quando iudex.& dixi ſupra eod.l.quod iuſſit.

A D D I T I O N E S.

a ¶Eſſe iudex.Et an idem ſit in delegato à principe, vide hic per Angelum
& dicit,ꝙ non.Bald.verò contrarium tenet in l.ſi vt proponis.C.quomo
do,& quando iudex.& ibi vide,ꝙ in delegato ad vniuerſitatem cauſarũ,
& alia ad materiam huius legis.
b ¶Errorẽ ſuum.De hac materia,vide late Dec.in l.ſi librarius.ff.de reg.iur.

L E X LVI.

1 *Sententia,iuſiurandum,& etiam confeſſio in iudicio facta, paratam ha-
bent executionem.*
2 *Si in fine inſtrumenti continetur, quòd debitor detulit creditori iuramen
tum,qui iurauit omnia,& ſingula ſupradicta eſſe vera,an tale inſtru-
mentum de iure communi habeat executionem paratam.*
3 *Quid in inſtrumento confeſſionato ſeu guarentigiato, in cuius fine debi-
tor confitetur omnia,& ſingula ſupradicta eſſe vera.*

1 POſt rem iudicatam. ¶† Sẽtentia, iuſiurandũ,
& etiam confeſſio in iudicio facta, paratam habent
executionem. h. d. Quantum ad ſententiam clarum
eſt,dic vt ſupra eodem.l.iij.in prin.& §.ſi ex conuentione.ſed quã
2 tum ad iuſiurandum non, tene menti, † quia per h.d. Bart.in l.ij.s̃.
de iureiuran.ꝙ ſi in fi.inſtrumenti contineretur,quòd debitor de
tulit creditori iuramentum,qui iurauit omnia,& ſingula ſupradi-
cta uera eſſe,tale inſtrumẽtum haberet executionem paratam de
iure communi, etiam ſi nullum ſtatutum hoc diceret. Et poſito,
ꝙ dicta clauſula in inſtrumento non continerent,non poſſet inci-
pi ab executione,ut infra eo.l.ſi cum nulla.& miratur, ꝙ practicá
non adinuenit iſtum modum exequendi, cum ſit iudicium, licèt
inuenerit modum guarentigiæ,de quo ſtatim dicam.Sed Bald.in
l.j.C.de iureiur.tenet contrarium reprehendendo Bart.quia iura-
mentum non habet executionem, niſi quando eſt deciſiuum
dubij, de quo loquitur totus titulus de iureiur. Sed in caſu iſto,
tempore contractus non erat ortum aliquod dubium, ergo tale
iuramentum non poteſt dici deciſiuum litis, quæ non deciditur
niſi orto dubio. Requirit ergo Bald. quòd tale iuramentum defe
3 ratur ex poſtfacto, ad hoc vt habeat executionem.† Sed plus pla-
a cet opin.Barto.[a] quantum ad vltimum de confeſſione,videtur ꝙ
inſtrumentum confeſſionatum,quod communi uulgari dicitur
guarentigiatum,puta, quando in fine continetur clauſula, ꝙ de-
bitor confitetur omnia, & ſingula ſupradicta vera eſſe, & nota-
rius tanquam iudex ordinarius faciat ſibi præceptum, ꝙ debeat
ſoluere,quandocunque fuerit requiſitus,tale inſtrumentum ha-
bet executionem paratam,etiam de iure communi,poſito quòd
nullum ſtatutum hoc diceret, quia continet confeſſionem iudi-
cialem,cum notarius ſit iudex ordinarius, & poteſt exercere iu-
riſdictionem inter conſentientes. Vnde ſicut pręceptum iudicis
factum in confeſſum coram eo haberet executionem, vt l.ſi de-
bitor.cum ibi notatis ſupra de iud.ita & tale præceptum notarij.
Communiter tamen ſtatuta hoc diſponunt, tollendo dubium,
quòd poſſet eſſe, quia videtur hic debere intelligi de confeſſione
facta coram iudice adminiſtrationem habente,qualis non eſt no-
tarius.In alijs autem locis eſt conſuetudo, quòd in inſtrumento,
debitor conſtituit procuratorem vnum,vel plures,quẽ vel quos
nominaret creditor ad confitendum debitum ad inſtantiam cre-
ditoris. Et tunc creditor quando vult inſtrumentum executio-
ni man-

A D D I T I O.

a ¶Opin.Bart.de hac eius opin.vide per Soc.conſi.231.

ni mandari, eligit quem vult, & facit ipſum venire coram iudice, & confiteri debitum, ſm tenorem inſtrumenti. Et hoc facto, petit inſtrumentum executioni mandari, vel dictam confeſſionem, & ita practicatur in curia Romana, & omnes iſtæ practicæ emanauerunt pp iſtum textum, & per alios ſimiles dicentes, ꝙ cõfeſſio in iure habetur pro iudicato, vt infra titu. j. l. j.

LEX XVII.

1 *Quis poſſit cognoſcere de exceptione, quòd quis non poſſit eſſe iudex propter defectum ætatis, & quando debeat opponi exceptio concernens iuriſdictionem.*

2 *Quando princeps ex certa ſcientia concedit aliquid alicui inhabili, cenſetur ipſum habilitare, & ſecum diſpenſare.*

1 Qvidam conſulebant. † Maior xviij. ann. poteſt eſſe iudex delegatus, & ordinarius. Minor aũt xviij. & maior pupillo poteſt eſſe in duobus caſibus. ſcilicet ſi datus à principe ex certa ſcientia, vel ab inferiore a principe de cõſenſu partium: aliàs ſecus, & ſemper allegatur. Et ex iſta lege fuit extracta Decret. cum vigeſimum. de offic. delegat. Illa tamen contradicit huic, quia illa vult, ꝙ minor xviij. non poſſit dari iudex, etiam de conſenſu partium, ſed iſta lex vult contrarium. Et glo. ibi, intelligit iſtam legem quæ vult, ꝙ minor poſſit dari de cõſenſu partium de minore viginti. maior tamen decẽ, & octo, quia ſi eſſet minor decem, & octo non poſſet dari, etiam de conſenſu partium, vt ibi. Et vide bonam gloſſam, quæ declarat iſtam legem in l. cum prætor. §. j. circa fin. ſupra de iudic. Nam ſunt diſtinguendæ quatuor ętates. Aut enim eſt impubes, & indiſtinctè non poteſt eſſe, nec ordinarius, nec delegatus, vt in d. l. cum prætor. in verbo, {impubes,} quod videtur verum, etiam ſi detur à principe. qa cum patiatur defectum cõſenſus, qui eſt de iure naturali, non po-
a teſt ipſum princeps ſupplere.[a] Aut eſt maior pupillo, minor tamẽ decem & octo, & poteſt eſſe. in duobus tamen caſibus, vt hic in ver. certè. cum ſequentibus, & alio ſeq. Aut eſt maior decem & octo, & tũc poteſt eſſe indiſtinctè, vt hic in principio verſiculi, niſi minor à contrario ſenſu. Non tamen compellitur, vt in l. cum lege. ſupra de arbit. & in hoc ſi erat minor viginti, maior tamen decem & octo. Si tamen maior viginti, tunc poteſt eſſe & compellitur, niſi petat reſtitutionem in integrum, vt in dicta l. cum lege.
2 † Quis autem poſſit cognoſcere de iſta exceptione, & quando debeat opponi exceptio concernens iuriſdictionem, vide hic ple-
3 ne per Bar. & per Innocen. in cap. ſciſcitatus. de reſcriptis. † Allegatur etiam iſta lex, quòd quando princeps ex certa ſcientia conce-
b dit aliquid alicui inhabili, cenſetur ipſum habilitare,[b] & ſecum diſpenſare, vt ſi Papa faciat epiſcopum aliquem minorem trigeſimo anno, cum non debeat eſſe, niſi compleuerit, vt in capit. cum in cunctis. de electio. & facit l. Barbarius. de offic. præto. & l. apud idem Vlpianus. §. primo, de excuſatio. tuto. vbi ſufficit ſola ſcientia principis, vt videatur diſpenſare cum inhabili. Non ſic in inferiori principe, etiam in caſu, in quo poteſt diſpenſare, quia non ſine cauſæ cognitione debuit diſpenſare, ideo ſi non adhibuit eã, non dicitur diſpenſare, vt notatur per Innocen. in cap. veniens. de filijs præsbyte. & per gloſſam in ca. j. de ætate & qualitate. Cætera vide hic per Barto. & adde quod not. in Specu. de leg. §. ſunt quoque. verſi. principes. In fine legis ibi. {princeps enim qui ei magiſtratum dedit.} ſupple ex certa ſcientia, & iſte verſic. venit ad declarationẽ verſiculi præcedentis. proinde, & in verſiculo certè. non autem verſicu. ſed & ſi fortè. quia ille loquitur quando datus eſt ab inferiore principe, & tunc requiritur, ꝙ detur de conſenſu partium, ad hoc, vt poſſit eſſe iudex. Idem tamen eſt dicendum, quando datus eſſet principe non ex certa ſcientia, vt ſi datus eſſet de conſenſu partium, valeat non minus, quàm ſi ab inferiore principe. Et notandum quòd vſque ad verſiculum certè. loquitur de minore viceſimo quinto anno, maiore tamẽ decimo octauo. In illo autem verſi. de minore xviij.

ADDITIONES.

a ¶Supplere adde Abbat. in dicto cap. cum viceſimum. idem tenentem. ſed Moder. contra, cum quibus etiam ibi Felin. per gloſſ. in cap. ſtatutum. in verbo, canonicis. de reſcriptis. qui dicunt, quòd non valet commiſſio facta pupillo canonico, niſi princeps id faciat ex certa ſcientia, quia prin ceps licèt non in totum, tamen in vna cauſa poteſt diſpenſare, & ei dabitur acceſſor.

b ¶Habilitare. De hoc per Cald. conſil. 6. de reſcriptis. & per Oldr. conſil. 325. vſque ad finem conſiliorum.

LEX XVIII.

Si cum nulla. ¶ Ab executione non eſt incipiendum. h. d. Facit. l. j. C. de excep. rei iudica. & l. vnica. C. de prohib. ſequeſt. pec. & tũc videtur incipi ab executione quando præcedit ſententia, vel iuramentum deciſiuum, vel confeſſio in iure Alias ſecus, vt ſupra eodem. l. poſt rem. Videtur etiam poſſe dici, quòd licèt executio fuerit male facta non præcedente aliquo prędictorum, ſi tamen cum petitur retractari, offeratur incontinenti probatio de debito, non ſit retractanda per l. fina. ſupra qđ metus cauſa. Vel dic, quòd ibi loquitur quãdo potuit executio fieri, tamen fuit omiſſum aliquid quod eſſet fiendum, puta, citatio partis, ſecus ſi fieri non potuit, & de intellectu illius §. not. in tractatu repreſaliarum per Barto.

LEX XIX.

1 *Si fuit mihi condemnatus ad reſtitutionem talis fundi, & etiam omnium fructuum perceptorum vſque in illum diem, & ſic non fuit declarata quantitas fructuum, an ualeat ſententia in fructibus, & nu. 3.*

3 *Si aliquis fuit condemnatus ad reſtitutionem domus, cum maſſaritijs, an valeat ſententia in maſſaritijs non ſpecificatis.*

In ſumma. ¶ Sufficit ꝙ in ſententia exprimatur certa quãtitas per ſe, vel per relationem ad libellum, alias non valet ſententia incerta, etiam circa acceſſoria. Item ſufficit, ꝙ in ea cõtineatur condemnatio, vel aliquid quod ei æquipolleat. h. d. not. vſque ad §. ſi quis ex edicto. In text. ibi, {vel quo alio uerbo hoc ſignificauerit.} Supple poſito quòd non condemnauerit, vt ſi declarauerit aliquem eſſe debitorem meum, nam videtur ipſum cõdemnare, vt in l. quid tamen. §. ſi arbiter. ſupra de arbitris. In tex. ibi, {non rectè pronunciant.} ſupple quantum ad vſuras, ſed in ſorte bene, tamen tenet condemnatio, ſi fuit expreſſa certa quantitas.
2 † Et per iſtum tex. videtur, ꝙ ſi quis fuit mihi condemnatus ad reſtitutionem talis fundi, & etiam omnium fructuum pceptorum vſque in illum diem, ſi non fuit declarata quantitas fructuum, nõ valet ſententia in fructibus. Et ita dicit Richard. Malumbra, per
3 iſtum textum, vt refert Bald. in l. j. C. ſi ſecundo nupſe. mulier. † & eodem modo ſi aliquis eſt mihi condemnatus ad reſtituendum domum cum maſſaritijs, non valet in maſſaritijs, ſi non fuerunt ſpecificatæ. & eodem modo in prædictis non tenet petitio, ſi quis petat condemnari ad rem cum fructibus, vel maſſaritijs ibi exiſtẽtibus, & ita not. Barto. in l. iij. §. armamenta. ſupra de rei vendica.
a per illum tex. In contrarium fortiter facit[a] quod no. Innoc. in cap. cum dilecti. in principio. de ordine cog. in capit. cum ad ſedem. de reſtitutione ſpoliatorum. & in ca. inter dilectos. de donationibus. ante finem. in quibus dicit, ꝙ in acceſſorijs ꝓcedit libellus, & ſententia incerta. Vnde valet condemnatio de reſtituendo caſtrum cum pertinentijs, vel cum omnibus damnis, & intereſſe perceptis à die ſpoliationis. Poteſt dici, ꝙ aut loquimur in vſuris, & tunc pp ipſarum odium habet locum quod hic dicitur. Aut in alijs acceſſorijs, quæ non ſunt odioſa: & tunc aut poſſunt de facili ſpecificari, & habet locum l. iij. §. armamenta de re vendic. Aut non ſic de facili poſſunt ſpecificari, vt contingit in fructibus perceptis, de quibus actor poteſt eſſe non informatus, & tunc poteſt procedere libellus, & ſententia incerta, & ita loquantur dicta Innocentij in locis præallegatis. Pro iſta diſtinctione facit glo. in l. iij. de ſententia quæ ſine certa quantitate. ibi, in glo. fina. dum dicit, uel ſi non eſt poſſibile an. Iſte tamen paſſus non eſt ſine dubitatione, & facit qđ not. Cyn. in l. cum propria. C. ſi quis alteri, vel ſibi. facit etiã quod habetur in l. ſi in emptione. in prin. de contrahen. emp. ubi in acceſſorijs non ita nocet diſſenſus, ſicut in principali.

ADDITIO.

a ¶Fortiter facit. Adde Alexand. conſi. 22. 2. lib.

1 *Sententia lata contra defunctum non valet, nec ligat hæredem.*

2 *Si actor contra hæredem proſequatur litem cœptam contra defunctum, cautus ſit, vt eam proſequatur contra hæredem, non autem contra defunctum.*

1 §. Si quis ex edicto. † Sententia lata contra defunctum non valet, nec ligat heredem. h. d. & hoc eſt verum ſiue iudicium fuerit inchoatũ cum defuncto, vt hic, & l. penul. infra, quæ ſententia ſine appellatione reſcindan. Siue fuit inchoatum poſtquam ille defunctus eſt, tanquam ſi viueret, aliquo pro illo defenſionem ſuſcipiente, vt in l. de qua re. ſupra de iudicijs. §. primo. Licèt ergo in primo caſu
2 inſtantia † cœpta cum defuncto tranſeat in hæredem, vt in l. ſi cum hominem. de fideiuſ. Actor tamen debet eſſe cautus, quòd proſequatur litem ꝯ hæredem, & faciat hæredem condemnari,
a non autem contra defunctum, quod tene menti.[a] In tex. ibi, (quia morte rei edic. peremptorium ſoluitur.) Videtur ergo per iſtum tex.

ADDITIO.

a ¶Tene menti. Adde Angel. conſil. 233. vbi ponit, quando valeat ſententia lata contra mortuum.

text. ꝙ tempore factæ citationis viuebat. Sed in termino quo debuit comparere, erat mortuus, & adhuc habet locum, quod hic dicitur, quia illa citatio fuit per mortem perempta, & diſſoluta. Oportet ergo ex integro facere citari hæredem, & ipſum condemnari, vt hic apparet.

LEX LX.

1 Citatio non arctat illum, qui propter infirmitatem comparere non poteſt, & ideo ſententia lata virtute ipſius non valet.

2 Citatio an arctet illum qui eſt in carceribus, ſi potuit mittere procuratorem, & non miſit.

1 QVæſitum. ¶†Citatio nõ arctat illum qui ꝑ infirmitatem [a] comparere nõ poteſt, & ideo ſententia lata virtute ipſius non valet. h. d. Et gl. hæc eſt notabilis, quæ ſemper allegatur, & intel-
a ligi hoc verum, qñ iudex ſciebat impedimentum, alias valet mero iure, ſed datur ꝯ eã reſtitutio ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa, vt in l. fin. ſ. de in integ. reſti. & eſt ſingularis intellectus ad hanc l. per quod patet, ꝙ qñ iudex ſcit, ꝙ iuriſdictio ſua ſit labilis aliqua exceptione, non valet proceſſus eius ꝯ abſentem. vide Abb. i c. ſi duob. de appel. vbi de hoc eſt caſus no. in ver. niſi iudex cognouerit. ſupplendo, vndecunque cognouerit &c. impedi-
2 mentum citati. † Et idem de quolibet alio impedimento, ſi citatus erat in carceribus communib. ita not. Bald. in l. ij. in fi. ſ. de in ius vo. Sed Bar. in l. is qui reus. circa fin. de publicis iudi. vr̃ dicere contrarium, ꝙ imputet ſibi, quare non miſit procuratorem, & iſtum caſum p'uries vidi de facto Florentiæ. Poteſt diſtingui, aut fuit ſibi habile procuratorem mittere, quia ibi ampla erat copia procuratorum, & cauſa non erat multum ardua, & de hoc eſt text. in c. ij. de procu. & procedit hoc ſecundum dictum. Aut alterũ iſtorum deficit, & procedit primum dictũ, & ad hoc vide l. ij. poſt princ. ſi quis cau. dum dicit, ꝙ iudex iubet diem iudicij eſſe diffuſum, &c. ideſt differendum qñ ſcit citatum impeditum fore. Cætera vide hic per Bar. No. etiam glo.). dum intelligit iſtam legem, & etiam ſi ſententia lata ſit pro impedito comparere. Ratio eſt, quia non valet etiam pro eo, ſi non eſt contumax, vt not. ſ. in l. furioſo.

ADDITIO.

a ¶Infirmitatem. Adde, vt per Io. And. in addit. ad Specu. in ti. de procur. §. ratione conſtituentis. in fi. & de carcerato vide Ang. conſi. 65.

LEX LXI.

IN iudicati. ¶Legem iſtam declara, ut not. ꝑ gloſſ. ſupra eodem l. inter eos. & etiam per Bartolum.

LEX LXII.

CVm quærebatur. ¶Iſta lex poteſt intelligi duobus modis. Primo ſ'm Dyn. quòd hic iudicauit perperam. i. iniuſte, quantum ad ius litigatoris. Erat tamen ſententia mero iure valida. hoc dicit. & tunc concordat cum l. Pau. ſ. eo. & limita, ut ibi hr̃, ꝙ non poteſt corrigere eadem die etiam incõtinenti, poſtquam habuit ſententiam pro perfecta & abſoluta, bene tamẽ poteſt ſupplere, quæ omiſerat circa acceſſoria eadem die vt ibi. Secundo poteſt intelligi, ꝙ pronũciauit perperam, ideſt nulliter. & ita intelligit hæc glo. & tunc dic, ꝙ ſi erat iudex delegatus, non poteſt iterum pronunciare eadem die, uel etiam alia ex eiſdẽ actis, uel etiam alijs, qa deſijt totaliter eſſe iudex, ut ſupra eodem l. iudex. niſi ſibi iterum cauſa committeretur, uel niſi eſſet nulla, quia lata contra formam reſcripti, vt ibi dixi, vel propter iuſtum er-
a rorem facti, [a] qui fuit in iudice, ut not. Innoc. eleganter in c. j extra eodem titu. de re iud. quia tunc non deſineret eſſe iudex, & iſtum caſum omiſit in d. l. iudex. Secundo poteſt intelligi in ordinario, qui non deſinit eſſe iudex, quãdo ſententia eſt nulla, & ideo tunc debet intelligi, ꝙ non poteſt iterum pronunciare eadem die, ſupple, vel alia ex eiſdem actis ſi defectus nullitatis fuit in ſola ſententia, non in actis, ſed ex alijs ſic, ſecundum gl. & Bar. quod etiam ex eiſdem actis, ſi defectus nullitatis fuit in ſola ſentẽtia, non in actis, ut fuit lata die feriata. Nam ea non obſtante, nõ poterit citari pro alia die non feriata, & iterum pronunciari. Si autem defectus nullitatis reperiatur etiam in actis, tũc quatenus reperitur, debẽt acta reintegrari. Si enim reperitur in omnibus, omnia debent reintegrari, puta, ſi fuit inchoatum iudicium contra defunctum tanq̃ ſi uiueret, nihil ualent acta à principio vſque ad finem, ut in l. de qua re. §. primo. ſupra de iudi. Oportet ergo inchoare nouum iudicium contra hæredem. Si autem eſſet in parte actorum, qa fuiſſet inchoatum iudicium contra uiuentem, & in medio litis mortuus eſt, poſtea fuit facta perſecutio contra defunctum, certè reintegrabuntur illa, quæ facta ſunt tempore mort. ſuæ non præcedẽtia, dummodo ſuperſit de tpe inſtantię. Aliàs oporteret inchoari litem de nouo, ita intellige quod hic not. Bartol. in l. ſi ut proponis. C. quomodo & quando iudex iuncta l. ſi accuſatus. de adult. Quid autem in primo caſu, quando fuit defectus in ſola ſententia, vtrum iudex antequam iterum pronunciet, debeat cognoſcere de illa nullitate, & ſuper ea pronunciare? tangit hic Bartol. diſtinguendo & in dicta l. ſi vt proponis. & in l. fina. C. de ſenten. quæ ſine certa quanti.

ADDITIO.

a ¶Facti. Adde Card. conſi. 32. & intellige dictum Inno. ſolum procedere in collatione beneficij, non autem generaliter, quia contra Inno. tenet Bal. in l. ſi ut proponis. C. quomodo & quando iudex, & adde Hoſt. & D. Ant. in d. c. j. & faciunt iura alle. per Fel. in c. literis. extra de officio. deleg. ubi prædicta refert, & ſequitur.

LEX LXIII.

1 Dominiũ rei datæ in dotẽ eſt mariti, & ad ipſum ꝑtinet agere rei vendi.

2 Si patiatur alium tale dominium in iudicium deducere, an ſententia lata contra eum præiudicet ipſi marito, & nu. 3.

4 Quando debeat citari tertius, de cuius intereſſe prætendit, ad hoc vt ſibi præiudicium fiat.

5 Quòd aliquando ſententia lata contra vnum præiudicet alteri, etiã ignoranti, & non citato.

6 Vbi iudicium agitur inter aliquos, quòd poſſet præiudicare tertio prætendenti aliquod intereſſe, an ſufficiat, quòd ille tertius, qui ſcit cauſam agitari, veniat ad iudicium, & proteſtatur quòd illud iudicium, uel ſententia non habeat ſibi nocere.

7 Si ſcio aliquem litigare nomine meo ſeu procuratorio nomine meo cum non ſit, an ſententia lata contra eum mihi præiudicet.

SAepe conſtitutum. Sententia lata contra unũ non præiudicat alteri etiam ſcienti, ſi alter eorum ab altero cauſam non habebat ſuper eo de quo pronũciatum eſt. Secus ſi cauſam habebat, quia tunc præiudicat alteri ſcienti, non autem ignoranti. h. d. iſta l. magiſtra & ſingularis, & de hoc etiam hr̃ extra eo. c. quamuis, & ibi plene per Inno. Et primo ponitur vna regula uſque ibi, {quod tñ.} Scd̃o exemplificat eam duobus modis, & ambo loquuntur, qñ ille alius ꝯ quem nõ fuit lata ſententia volebat deducere in iudicium rem, vel ius diuerſam uel diuerſum ab illa, quæ fuerat deducta per primum, licèt procederet ex eadem cauſa vel fonte, & hoc uſque ad uerſi. ſed ſciẽtib. ut in duob. hæredibus eiuſdem debitoris, uel credi. Nam actio actiuè & paſſiuè diuiditur inter hæredes, igitur ſi unus tantũ conuenitur, vel agit, & fertur ſententia contra eum in parte ſua, non præiudicat alij in parte illius, quia ſuper illa nulla eſt lata ſñia, & ſic res diuerſa dependet tñ ab eadem cauſa à qua dependet illa ſuper qua eſt lata, & tunc quia diuerſa cenſetur depẽdere à cauſa diuerſa, quantum ad effectum pleni præiudicij, quod in illa non ſit, bene tamen fit qualequale præiudicium attento, ꝙ ex eadem cauſa vere procedit, quia iudex in ſecunda cauſa facilius mouebitur ad pronunciandum, contra ſecundum in parte ſua, propter primã, & propter hoc poteſt alter appellare à ſentẽtia lata contra primũ, ut). de app. l. a ſententia. & aduerte quia intelligo iſtum primum, & iſta duo prima exempla, ꝙ non præiudicet cohæredi, etiam ſi fuit citatus, & voluit comparere, quia ſciebat ius ſuum ubique durare, & non habebat ſe impedire de parte cohæredis in iudicium deducta, poſtquam ſua deducta non erat. Nõ ſic dico in caſu qui ponitur circa fi. huius l. ibi. dicam ſecũdo, in ver. ſed ſcientib. loquitur quando alter, qui non fuit in iudicio, habebat eam ab illo qui in iudicio fuit, & contra quem ſententia lata eſt, & uolebat deducere in iudicium illud idem, quod fuerat deductum in primo, & ſuper quo erat pronunciatum pro aduerſario, & contra illum a quo habebat cauſam, & de illo ponuntur tria exempla. Primum in debitore, qui paſſus eſt creditorem experiri in re illi hypotheca ta, nam in hypothecaria creditor habet deducere ĩ iudiciũ dñium debitoris, vt l. & ſi nondum. §. quod dr̃. ſupra de pignor. ſi ergo ꝑnuncietur cõtra creditorem ex eo, quia debitor qui pignorauit, non erat dñs, ſed erat ipſe poſſeſſor, vel aduerſarius, talis ſententia nocet debitori, qui ſciuit creditorem ſuper hoc litigare, & tale dominium in iudicium fore deductum, ſi talis debitor vult idem iterum deducere, & ita debet intelligi. Sed ſi fuiſſet contra creditorẽ lata ex alia cauſa, quæ non tangeret dominium debitoris, nõ præiudicaret debitor in ſuo dominio. Et aduertendum, quia iſto caſu ille alter debitor non habebat cauſam à debitore, ſed potius ecõuerſo, & tamen eſt idem, quod quando habebat cauſam, ut in ſequentibus duobus exemplis, quia ſiue ego habeam cauſam à te, ſiue tu à me, ſententia lata contra me præiudicat tibi ſcienti me litigare, de eo quod ad te pertinet illud in iudicium deducere, quia poteras, & debebas in iudicio comparere, & mihi aſſiſtere, & probationem inducere etiam me inuito, iuxta not. in l. ſi ſuſpecta. in princip. ſupra de inoffic. teſtam. per glo. & ita intelligo iſtum text. dum aſſignat rationem, quare noceat tibi, quia poteras me prohibere, ideſt poteras me inuito in iudicio comparere, & mihi aſſiſtere. Nam non potes me creditorem prohibere quominus agam hypothecaria, & in iudicium deducam dominium tuum, ut hic habetur in gl. quæ incip. {art. pro vtroque.} Sed bene poteras me inuito aſſiſtere, & intelligendo iſto modo procedit clare.

clarè.¶†Aliud exemplum de re data in dotem. ¶ Nam dominiũ
eſt mariti,& ad ipſum maritum pertinet agere rei ven. vt in l.do-
ce ancillam.C.de rei vend.Si ergo patitur ipſum dantem,puta mu
lierem,vel ſocerum tale dñium in iudicium deducere,ſnĩa lata ꝯ
eum ſibi prẹiudicat,quod eſt intelligendũ,qñ eſt lata taliter,ꝙ ex
ea apparet dñium non fuiſſe tranſlatũ in maritũ, vt quia aduerſa-
rius probauit ſe dñm.Et ſic mulier tanq̃ non dña tradere non po
tuit in dotem.¶Secus ſi alio modo ſuccumberet, ita ꝙ ius mariti
poſſet ſe compati cũ illa ſnĩa,vt qa reus fuit abſolutus,qñ mulier,
vel ſocer non probauit dñium,vel quia non erat dña tpe quo e-
git,ſed maritus,& ſic non pertinebat ad eam agere, vt in d.l.doce
ancillam.¶Nam de iure mariti non eſt pronunciatum,iõ non no
ceret.Idem dicas in tertio exemplo,qñ venditor poſt rem vendi-
tam,& traditã,& ſic dñium tranſlatum ageretur rei vendi.& ſuc-
cumberet,qa tertius poſſeſſor probauit ſe dñm,vel ẽt ſi fuiſſet ꝯ-
uentus,quia poſſeſſio ad eundem venditorem rediſſet, & alius
egit ꝯ eum rei vend.& pronũciatus eſt dñs,nocet.n.emptori vo-
lenti iterum in iudiciũ deducere idem dñium,ſecus ſi ex alia cauſa
ſuccubuiſſet,quæ poſſet ſe compati cum dñio emptoris. ita ſanè
2 intellige iſta exempla ſm Doct.¶†Et aduertendum qa prædicta
omnia intelligo,ẽt ſi iſte tertius nunq̃ fuit citatus,quia ſufficit ſola
ſcientia de iure ſuo per illum in iudicium deducto,poſtq̃ alter ab
altero cauſam habebat,& hoc vſq; ibi.{cur autem.}Ibi aſſignat ra
tionem diuerſitatis inter duo prima exempla primæ partis, & iſta
tria ſecundę partis,quam tamen rationem declara, vt ſupra dixi,
& hoc vſque ibi,{diuerſa cã ẹſt.}¶Ibi quarta,vel quinta pars prin
cipalis,quando alter ab altero non habebat cauſam, & quando il
le alter volebat in iudicium deducere id quod fuerat deductum
per primum,& in hoc differt iſte caſus à p̃cedentibus, quia in pri
ma parte volebat deducere rem diuerſam,in ſecunda alter ab al-
tero habebat cãm.In hoc igitur vltimo dr̃ idem quod in primo,
ꝙ non nocet ſententia etiam ſcienti.Intelligo ſanè ſi non fuit cita
tus,alias noceret,quia debuit comparere,& potuit cum ſciret ius
ſuum in iudicium deductum,& citatus fuerit,& hoc dico per ea
quæ not.in l.in cauſæ.la.1.§.j.l.interdum.ſ.de minorib.& in l.cum
miles.infra quibus ex cauſis maio.& per l.ſi deſerta. C. ſi propter
publi.penſita.& per ea quæ not.Cyn.in l.j.C.de aduo.diuerſ.iudi-
3 cio.ante fi.¶†Et per c.inter quatuor.& c.fin. de maior. & obedi.
& per omnia iura dicentia,ꝙ debet citari tertius,de cuius intereſ-
ſe prætenditur,ad hoc vt ſibi prẹiudicium fiat,vt in l. nã ita diuus.
de adop.cum ſimilib.& ſupra eod.l.de vnoquoque, vt loquant̃,
qñ ille tertius vellet poſtea in iudicium deducere illud idem ius ſu
per quo lata eſt ſententia ꝯ alterum non quãdo diuerſum ius vel
diuerſam rem,vt in duobus exemplis primæ partis. Cętera dic,vt
hic per Barto.& per Innoc.in dicto c.quamuis.extra eodem titu.
4 †Adde,ꝙ aliquando ſententia lata ꝯ vnum præiudicat alteri, [a]etiã
a ignoranti,& non citato,vt in caſibus in quibus ſententia facit ius
inter omnes,ut quando eſt lata ſuper querela inoffic. teſtamen.
& in cauſa ſtatuti,vt in l.ingenuum.ſ. de ſtatu hom. Ita intelligo,
quod no.per glo.& Doct.in l j.C. quibus res iudica. non nocet.
5 ¶†Vltimo Bart.hic dicit duo,quæ mihi non placent. Vnum eſt,
quia dicit,& in caſibus qui continentur hic in verſic. nam ſcien-
tibus ſufficeret illi tertio,qui ſcit cãm agitari, venire ad iudicium,
& proteſtari,ꝙ illud iudicium,vel ſententiam non habeat ſibi no
cere.Mihi vr̃ iſta una nugatio, nec eſt de mente Iuriſconſul. quia
hic dr̃,ꝙ ideo nocet,quia potuit prohibere illum agere, & non
prohibuit,& ad hoc,vt iſta rõ ſit bona, & vniuerſalis ad omnes
tres caſus,debet intelligi,vt ſ.dixi,ſ.ꝙ potuit prohibere, ſcilicet aſſi
ſtendo,& probationes inducendo.¶Non ergo ſufficit ſola pro-
teſtatio,ſed debet aſſiſtere & de iure ſuo docere, & facere pro ſe
ferri ſnĩam,& iſtam credo eſſe meram veritatẽ, quicquid ipſe di-
cat.¶Item dicit aliud,ꝙ ſi mouetur queſtio dominij ꝯ illum qui
habet vſumfruct.in re mea,per quendam tertium aſſerentem ſe
dominum,& feratur pro eo ſententia ꝯ fructuarium, non nocet
mihi etiam ſcienti illam cauſam agitari,quia vr̃ agitari ratione poſ
ſeſſionis naturalis,quæ eſt apud eum. Vnde non p̃iudicat in mea
ciuili per glo.quæ eſt in l.Pompo.§.ſi is qui precario. in fi.magnæ
gl.ſ.de acqui.poſſ.& per l.ſi pariter.ſ.de libe. cau. ubi uidetur eſſe
caſus ſecundum eum.Mihi non placet hoc,ſed putò, ꝙ mihi ſciẽ
ti præiudicat ſicut lata contra creditorem meum,quia uideor fru
ctuarium conſtituere procu.ad proprietatem defendendam, ſi-
cut & credit.ut in l.j.ſupra de oper.no.nuncia. Vnde illa ſententia
uidetur lata contra me.Nec obſtat dicta glo. quia fateor,ꝙ reſti-
tutio naturalis poſſeſſ.facta per fructuarium, non nocet mihi in
mea ciui. vt illam perdam, ita loquitur glo.illa. Sed non ſequitur
quominus ſententia noceat,& ſic cogatur illam perdere, & reſti
tuere uincenti. Nec etiam obſtat l. ſi pariter. quia ibi non nocet
6 abſenti,& ignoranti.Nos loquimur de ſciente.¶†Dicit etiam hic
Barto.qui ſemper allegatur, quòd ſi ſcio aliquem litigare nomi-
ne meo,ſeu procuratorio nomine meo,cum non ſit, quòd ſen-
tentia lata contra eum, mihi non prẹiudicat, quia ſumus extra
caſus huius l.nam ipſe deducit in iudicium ius meum de directo,
hic loquitur,quando inducit per indirectum, & in conſequentiã,
quia principaliter intendit deducere ius ſuum. ¶Certè Innoc.de
terminat expreſsè ꝯrium in c.ex parte Decani. de reſcrip. quem
ipſe non allegat.& iſta pars ur̃ uerior per l. qui patitur.ſ.mandati.
Et per rationẽ i.ſtius tex.quia poſtq̃ agebat meo noĩe,poteram ip
ſum prohibere Et de iſto argumento tangitur per Bald. in l. licet.
in fin.C.de procu.& de fur.l.falſus.§.negotiorum.

ADDITIO.

a ¶Quando aũt ſententia contra unum lata alteri noceat, & qñ non, habes
plene per Bal.in l.ij.C.de fi.inſt.in iij.no.& in uer.ſed ex q̃ro. & in l.j. §.j.
& ibidẽ p Bart.C.q.b.res iudi.nõ nocet.in l.cũ filius.de verb.obli. & ibidẽ
Ale.Doc.in c.q̃uis.d' re iudi.Alex.in l.Lucius.de infamib.Fel.in d. c.q̃uis.
& Franc Are.in l.eum qui.§.in popular.de iureiuran.

LEX LXIIII.

1 *Pendente appellatione fruſtratoria, currunt vſuræ primi contractus.*
2 *Cum pronunciatur appellationem fruſtratoriam, retrofingitur fuiſſe inu
tilis appellatio.*
*Si citatus miſit procuratorem, & ſuper mãdato fuit diu diſceptatũ & p̃-
nunciatum, nõ eſſe ſufficiens, an citatus fingatur retrò fuiſſe cõtumax.*
3 *An excuſetur ab expenſis.*

1 NEgotiorum geſtorum. †Pendente appel-
latione fruſtratoria,currunt uſurę primi contractus.
h.d.in effectu.Si autem non eſſet appellatum, tũc cur
runt uſque ad ſnĩam.poſtea deſinunt currere uſque ad tp̃s qua-
drimeſtre,& ſi intra illud nõ pareatur ſnĩæ, & tunc incipiunt cur
rere uſurę centeſimæ,ut C.de uſuris rei iudi.l. fi. in gl. circa fi. ibi,
{ſed in e.ti.&c.}Cum uerò appellatur,perinde ẹſt ac ſi non eſſet iu
dicatum,& iõ ſi currebant pendente prima lite,ut in l.j.C.de iudi
ciis.ita currunt pendente app.Et poſito, ꝙ in prima ſnĩa nõ fuerit
facta ꝯdemnatio in eis,cũ fieri nõ potuit,& nõdũ cucurriſſet iu-
dex appellationis benè poterit eã facere,ẽt ſi in libello nõ ſint peti
tæ,dũmodo poſtea petantur,ex quo lite pendente currunt. quia
in illis latũ eſt iudicis officium,ut l.ædiles.§.idẽ ſciendũ.ſ.de ędilitio
edicto,ſed ſi iudex omitteret ꝯdemnationẽ in eis,non poſſent po
ſtea peti,qa non debentur iure actionis,ſed officio iudicis merce
nario,quod extinguit̃ terminato negotio principali,ut l. iiij. C.de
poſtu.& hoc uoluit hęc gl.in effectu,quæ per prędicta remanet
declarata.¶In tex.ibi.{condẽnatus appellauit.}.ſ.in ſorte in uſuris
currentib.uſque tunc,& de illis non eſt q̃ſtio,ſed dubitatur de tpe
currente poſt illam ſnĩam & pendente app & dubiũ faciebat illa l.
fi.quia uſuræ primi ꝯtus nõ currunt poſt ſnĩam. ſed hoc eſt ue-
rum,ſi tranſiuit in rẽ iudicatã,aliàs ſecus,ut hic, quia fuerit appella
tũ.¶In tex.ibi {deducta} Hoc uerbũ põt determinare uerbum.
{pecuniæ.}& tunc eſt ſenſus,ꝙ in condẽnatione fuit deducta pe-
cunia ſortis per iudicẽ app.Vnde q̃ritur,utrum debeant̃ uſurę il-
lius pecunię?& tex.dicit,ꝙ ſic,dũmodo in eis facta ſit condẽnatio
ſm gl.uel determinat uerbũ,{uſuræ.}& eſt nominatiui caſus. Et
poſito pro conſtanti, ꝙ iudex ꝯdemnauerit nõ ſolũ in ſorte, ſed
ẽt in uſuris currentib.pendente appel.qđ põt facere,& debuit, iõ
debent̃ iure actionis orientis ex ſnĩa.Sed ſi condẽnatio non eſſet
facta,quouſque poſſet fieri deberentur officio iudicis.Sed ſi non
2 poſſet fieri,nullo iure deberent̃,ut ex p̃dictis patet. ¶†Et no.ex iſta
leg.ꝙ cum pronunciat̃ applõnem fruſtratoriã,retro fingitur fuiſ
ſe inutilis appellatio Et facit ad q̃õnẽ illam,ſi citatus miſit procura
torẽ,& ſuper mandato fuit diu diſceptatũ, & finaliter pronuncia
tum non eſſe ſufficiens,ꝙ citatus fingitur retro fuiſſe contumax,
& ꝯ ipſum põt procedi tanq̃ ꝯ ꝯtumacẽ, de qua ꝯtumacia tangit
per Cy.in l.ꝯ maiorem.C.de inoffi.teſta.& per Bar.in l.ij.§.non ſo
lum.ſ.ad Tertu.& de dam. infe.in l. ſi finita.§.Iul. q ur̃ diſtinguere.
Aut habuit iuſtam cãm credendi mandatum eſſe ſufficiens, &
nõ eſt cõtumax.Aut nõ habuit,& tunc ſecus. Tñ in caſu huius l.
iſta diſtinctio nõ eſt admittenda,quia poſito, ꝙ habuiſſet iuſtam
cãm credendi ſe iuſtè appellare,ex quo tamen ſuccubuit, dr̃ fru-
ſtratoriè appellaſſe,& in uſuris medij temporis ꝯdemnatur. ¶ Et
3 hoc ur̃ ſentire,hic glo.magna circa finem. ¶ † Sed quantum ad
expenſas litis,utrum ab eis excuſetur, poſſet diſtingui an habue-
rit iuſtam cãm,uel non,& ſic pronuncietur ꝯ eum ex primis a-
ctis,non ur̃ habuiſſe iuſtam cauſam, ſecus ſi non ex primis actis.
de hoc no.in l.generaliter.C.de iureiuran.

De confeſſis. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Confeſſus in iure, ſed coram iudice, & non dato libello habetur pro condẽ
nato & quare.*
2 *Confeſſio extraiudicialis non habet uim cõdemnationis, ſed probationis,
non tamen eſt propriè probatio, ſed releuatio ab onere probandi, & ad-
mittitur probatio in contrarium, ſi confeſſus vult contrarium probare,
& quòd non nocebit ſibi confeſſio.*

3 *Quid*

3 *Quid in confeſſione iudiciali falſa ſcienter emiſſa.*
4 *In confeſſione extraiudiciali requiritur cauſa,& quid in iudiciali.*
5 *Ex confeſſione extraiudiciali an oriatur actio,ſeu obligatio, & quid in iudiciali.*

1 COnfeſſus. ¶†In tex.ibi,{confeſſus}. ſ.in iure,
ſeu coram iudice, & non dato libello.& tunc habetur pro condemnato,quia nõ ex-
pedit aliam condemnationẽ facere,cum in cõfeſſum
nullæ ſint partes iudicis in procedendo, ſed in exequendo, vt in l.
proinde ad l.Aquiliam,& iõ mittitur executioni talis confeſſio,ſi
cut ſententia,vt ſ.titu.i.l.poſt rem.Si vero datus eſſet libellus,& ad
ipſum reſpondendo confeſſus eſſet, tunc ſi aliud non apparet,vĩ
confeſſus animo litem conteſtandi,quæ poteſt fieri non per ſolã
negationem,ſed etiam per confeſſionem,vt l.ij.C.de iuramento
calumniæ,& l.rem non nouam.C. de iudicijs. Et ideo poſtquàm
lis eſt conteſtata,debet ſequi condemnatio iudicis, ita debet intel
ligi l.iij.ſ.eo.& l.qui Stichum.in fi.& ideo ſola confeſſio tunc nõ
2 haberet vim condemnationis,nec poſſet mitti executioni. ¶†Cõ
feſſio vero extraiudicialis non habet vim condemnationis, ſed
probationis,vt l.publi.in fi ſ.depoſiti.Non tamen eſt propriè pro
batio,ſed releuatio ab onere probandi,vt no.ſuper rubri.de pro-
a bationib.in nouella. & admittitur probatio in contrarium ſi con
feſſus vult,& poteſt contrarium probare,& non nocebit ſibi cõ-
feſſio falſa,etiam ſcienter facta,vt l.cum falſa.C.đ iur. & fac.igno.
niſi fuiſſet facta ad liberandum,quia tũc habet vim diſpoſitionis,
id eſt pacti de non petendo,quod reuocari non poteſt, vt l. tale
3 pactum in princi ſ.de pactis.¶†Non ſic in cõfeſſione iudiciali fal-
ſa ſcienter emiſſa,quia non recipit probationem in cõtrarium, vt
ſ.e.l.iij.& l.qui Stichum.ſm verum intellectum, niſi eſſet facta cir
ca præparatoria iudiciorũ,& aduerſario etiam ſciente,ꝙ eſſet fal-
ſa,quia tunc etiam confitenti falſum ex certa ſcientia non nocet
confeſſio,cum non decipiat aduerſarium ſcienter,ſed ſeipſum de
4 cipiat,vt ſupra de rei vẽdicat.l.is qui ſe obtulit.cum ſequen. ¶†Eſt
& alia differentia inter iudicialem confeſſionem, & extra iudicia-
lem,quia in extraiudiciali requiritur cauſa quando quis confite-
tur ſe debitorem,aliàs confeſſio non valet, vt l.cum de indebito.
b in fine.de probatio.Sed in iudiciali non requiritur cauſa, ſed ſuffi
cit,ꝙ quis confiteatur ſe teneri,dummodo exprimat certam quã
titatem,vt infra eodem.l certum.in prin. coniuncta iſta l. & l. vni-
ca.C.eodem.quæ de cauſa non faciunt mentionem, ſed ſimplici-
5 ter dicunt haberi pro condemnato.†Eſt etiam alia differentia,q̃a
ex confeſſione extraiudiciali,non oritur actio nec obligatio,quia
non dicitur diſpoſitio,ſed enunciatio, vt d.l. publi.in fine. Sed ex
iudiciali,oritur obligatio,& actio in factum,ſicut ex ſententia, &
iureiurando,vt C.eodem.l.j. Et prædicta quando confeſſio non
dicitur,nec allegatur falſam fuiſſe,aliàs diſtinguitur, aut emanauit
per errorem,& dic,vt infra l.proxi.aut ex certa ſcientia, & dic vt
ſupra dixi.¶Item prædicta,quando facta eſt legitimè id eſt aduer
ſario præſente,& per alium qui poteſt ſibi præiudicare,alias dic vt
infra eo.l certum.§.ſi quis abſente.cum ſeq.Cetera dic,vt per glo.
plenè habetur,& Doct.in d.l.vnica. C.eodem.

ADDITIONES.

a ¶Et in hoc.Adde Ioan.And.in c.bonæ.de elect.& Paul. ipſum in cõſil.173.
Bald.in cap.primo.§ ſacramentum.de conſuetud.rec.feu.Ale.in l. eũ qui.
ad finẽ princip.ff.de iureiurand.& l.publ.§.primo ff.de po.Bald. in rubri-
ca de probationib.Iaſ.in l.cum re.C.de trãſaction.Felyn.in rubr.de ꝓba.
b ¶De ꝯfeſ.iudiciali.Vide latiſſimè ꝑ Doc.poſt Abb.in c.at ſi cle.in iiij. not.
de iudic.

LEX III.

1 *Error iuris nocet in damnis vitandis,quando committitur in iudicio,licèt ſecus quando extra iudicium.*
2 *Caſus in quibus non poteſt quis reuocare falſam confeſſionem in iudicio emiſſam.*

NOn fatetur. ¶Iſta lex loquitur,quando con
feſſio allegatur falſa per confi-
tentem,& uult eam reuocare,dicens quòd per erro
rem confeſſus eſt.hoc dicit.¶Dicitur ergo hic,ꝙ ſi al
leget errorem facti probabilem,debet admitti, quia tunc non hr̃
1 pro confeſſo,ſecus ſi errorem iuris. ¶† Et nota hoc vltimum,ꝙ
a error iuris nocet in damnis vitandis quando committitur[a] in iudi
cio,licèt ſecus quando extra iudicium,vt etiam hic habetur in gl.
2 fina.¶†Et pro concluſione materię huius legis dic,ꝙ tres ſunt ca
ſus,in quibus non poteſt quis reuocare falſam confeſſionem in
iudicio emiſſam.¶Primus quando eſſet confeſſus ſciẽter falſum,
vt hic,& l.proxi.& l.qui Stichum.Et ſi emanauit circa deciſoria iu
diciorum,non videtur curãdum vtrum ignorauerit aduerſarius
falſitatem confeſſionis,uel ſciuerit per illas leges, quæ ſimpliciter
loquuntur,licèt quando circa pręparatoria bene diſtinguatur,ſci
uerit aduerſarius,vel ignorauerit,vt ſupra de rei vendicatio. l. ſi is
qui ſe obtulit.cum ſequentibus.& iſtud colligit hic ex dictis Bart,
qui licèt in præparatorijs illam diſtinctionem faciat, non ſic facit
in deciſorijs.¶Secundus caſus eſt,quando per errorem cõfeſſus
eſt falſum,tamen talis error cadit in latam culpam,vt ſi eſſet error
iuris,vt hic.Et idem ſi facti proprij.cuius nõ eſſet probabilis igno-
rantia,quicquid dicat hic glo.j.& Bar.quia eadem eſt ratio,quæ in
errore iuris.¶Tertius caſus,quando error non cadebat in latam
culpam,nec etiam in leuem vel aliquam, tamen confeſſus fuit in
cauſa in qua condemnatio creſcit per inficiationem . vt infra eo-
dem.l.ſi is cum quo.Et quæ ſit ratio,dic,vt in ſimili errore in l.ea
quę.C.de condictione indebiti.Extra iſtos caſus,puta, ſi error ſit
iuſtiſsimus,vt quia in facto alieno.ut ſupra pro ſuo.l.finali. in fine.
vel etiam iuſtus,vt in facto proprio,qui non cadebat in latam cul
pam,poſito,quòd in leuem,quod eſt, quando per aduerſarium
fuit inductus ad errandum,iuxta ea,quæ habentur in l.ij.ſ. quan-
do actio de pe.eſt an.& erat cauſa in qua condemnatio non cre-
ſcit per inficiationem,poteſt talis confeſsio facta in iure, & circa
deciſoria reuocari vſque ad ſententiam, probato errore. ¶Et ſi
hoc fiat,non nocet ipſo iure,quia non poterit ipſius virtute ſentẽ
tiam ferre,ſicut ſi facta non eſſet,vt hic,dum dicit.{fatetur} ſi autẽ
hoc non fiat ante ſententiam,ſed patiatur eam ferri uirtute talis
confeſsionis,ſi quidem appellauerit poteſt in cauſa appel.facere
id qđ poterat in prima.Si aũt nõ appellauerit, vel in cauſa appell.
non reuocauerit,& ſic ſnĩa tranſiuit in rem iudicatã, petat in in-
teg.reſt.intra tp̃s debitum,qđ facere poteſt ex clauſula generali,
ſi qua mihi iuſta cã,& hæc hñr ſ.e.l.pe. & iſto modo intellige glo.
hic,quæ videtur ſibi contrariari,dum dicit { ipſo iure, vt ſaltem ſi-
bi reſtitutio detur,&c.}In confeſsione verò iudiciali falſa, etiam ſi
ſcienter fuit emiſſa,in his in quib.non potuit ſibi nuda voluntate
præiudicare,admittitur probatio in contrarium,ut l.cum falſa.C.
de iu.& fac.ign.vt ſi fuiſſes confeſſus rem tuam eſſe meam, cum
dominium ſine cauſa, & ſine traditione in me transferri non poſ
ſit ſola voluntate,nec etiam à te abdicari,ut l.ſi quis vi.§. differen-
tia.de acquir.poſſe.Vel ſi confeſſus fuiſti te non teneri in centum,
quia non potes mihi obligari,niſi iuſta cauſa obligationis interce
dente,vt ſi interuenit ſtipulatio ſine cauſa,vt l.ſecunda.§. circa.in-
fra de doli exceptio.Secus ſi poteras tibi pręiudicare ſola volunta
te,vt ſi fuiſti confeſſus te non poſsidere cum poſsideas tunc be-
ne amitteres poſſeſsionem,quæ ſolo animo perditur l. ſi quis vi.
§.differentia.ſupra alleg.& l.iij.§.in amittenda. eodem titu.ſi fuiſti
confeſſus me tibi non teneri,cum tenereris,quia uideris feciſſe pa
ctum de non petendo.l.tale pactum.in prin.ſupra de pactis.Cum
verò confeſsio ſalua emanauit. circa pręparatoria iudiciorum,
alia diſtinctio adhibetur, quam vide hic per Bar. & colligitur ex
d.l.qui ſe obtulit.cum ſequen.& de l.ętate.§. qui iuſto. & §. fin. de
interrog.act.Cetera vide hic per Bar.qui multum utiliter, & ſubti
liter legit hanc legem.

ADDITIO.

a ¶Et Adde hoc ſecundum Dynum in regula ignorãtia.libro ſexto. quòd er
ror iuris noceat tantum poſt litem conteſtatam,non ante. Et ad idẽ Bar.
in hac lege.Salycet.in l.error.C.de iuris & facti ignoran.& Alexan. in l.ſi
per errorem.de iuriſdictione omnium iudicum.vbi plene.

LEX VI.

1 *Confeſſio facta in iudicio parte abſente,& pro ea nemine recipiente, non præiudicat confitenti.*
2 *Per procuratorem quòd non acquiratur actio abſenti extra iudicium ſine ceſſione regulariter,& quid in iudicio.*
3 *Confeſſio, iuramentum,& ſententia,qualiter æquiparentur.*

CErtum confeſſus.
1 §.Si quis abſente. †Confeſsio facta
in iudicio parte ab
ſente,& pro ea nemine recipiente,non præiudicat confitenti.h.d.
Et ſic nec inducit obligationem, nec probationem. Et idem in
confeſsione extraiudiciali,vt in l.nuda. cũ ibi plene nota. ſupra de
don.tamen in iudiciali uidebatur maius dubium, cum ibi adſit ꝑ-
ſona iudicis,quę dicitur publica,& põt acquirere abſenti,ſicut no
tarius.Sed hoc eſt uerum ſi hoc dicat expreſſe,alias ſecus,ut patet
per iſtum textum,quod eſt not. & ita intelligunt Doctores in l.
unica.C.eodem.ubi etiã limitatur alio modo, ſcilicet niſi abſens
ſit contumax,quia tunc habetur pro præſente,ut in l. Sabinus.de
iudicijs.& ſic ualeret ſententia pro contumace abſente, ſecus ſi
non eſſet contumax,ut in l.furioſo.cum ibi not. ſupra tit. proxi.
ita eſt dicendum in confeſsione.Et ſecundum hoc loquitur mira
bile,quòd contumacia prodeſſet contumaci, quia facit ualere a-
ctum in ſui fauorem factum, qui alias non ualeret. Vltimo not.
2 †quòd ſi procurator abſentis eſt præſens, bene ualet & acquiri-
tur abſenti ipſo iure per liberam perſonam,ſed hoc ideo, quia eſt
actus iudicialis,ut in l.in cauſę.in fi.ſupra de procura. Sed extra iu-
dicium non acquiritur actio per procuratorem ſine ceſsione re-
gulariter,ut l.poſſeſsio quoque.§.ſi poſſeſsio. ſupra de acquiren.
poſſeſ.

3 poſſeſ.¶†Not.etiam hic æquiparari iſta tria,ſcilicet cõfeſſionem,
iuramentum,& ſententiam,quia ex nullo iſtorum acquiritur ab-
ſenti nemine pro eo recipiente.

---

1 *Confeſſio legitimi adminiſtratoris,uel procuraeoris generalis non præiu-
dicat domino.*
2 *Confeſſio facta per procuratorem generalem,uel alium adminiſtratorem
quando noceat domino.*

1 **§.Sed an & ipſos.** †Confeſſio legitimi adminiſtra
toris,vel procuratoris generalis
non præiudicat domino.h.d.Et iſtud verum quando emanat per
modum voluntariæ iuriſdictionis,ideſt ſpontaneæ, & non coa-
ctæ,quia tunc continet quandam donationem, quæ non cadit in
generali adminiſtratione,vt in l.ſeruus furioſi.de cur. fur.& l.ab a-
gnato.nec in generali mandato,in l.contra iuris. §. fi.ſ. de pact.&
etiam dicitur continere ambitionem,vt in l.pręſens.C.de tranſac.
& in l.ambitioſa.de decretis ab ordi.fac.ſecus ſi per modum con-
tentioſę iuriſdictionis,ideſt coactæ,tunc bene præiudicat, vt pa-
tet ex his,quæ habentur in l.non ſolum.in prin.ff.de procur.& tũc
dicitur coactæ,quando confiteretur reſpondendo libello, quia ꝯ
pellitur præciſè reſpondere, vt in l.j.§.quid ergo.de ventr. inſpic.
vel reſpondendo poſitionibus aliàs ad iſtos actus non compellit̃
reſpondere, & ideo ſi reſpondendo confitetur, non præiudicat
domino,ſed ſibi ſoli,vt hic in prin.gl.quę tota facta fuit timore cõ
trarij,de dicta l.non ſolum in prin.& etiam quia tutor & curator
iurauit de calumnia, & ſic debent reſpondere poſitionibas cum
ad hunc finem fuerit inuentum illud iuramentum, & ſi eorum
reſponſio non præiudicaret domino, fruſtra compelleretur re-
ſpondere.Videtur etiam poſſe dici,ꝙ quando cauſa eſt multũ du
bia,& deficiunt probationes,ſicut permittitur tranſigere, & iura-
mentum deferre in præiudicium domini,vt in l.præſes.C.de tran-
ſac.& in l.tutor.ſ.de iureiuran.ita & confiteri.Tamen alia ratio eſt
in confeſſione,cum ex tranſ.aliquam vtilitatem conſequatur do-
minus,& etiam ex delatione iuramenti poteſt conſequi,ſi aduer-
ſarius recuſat iurare,vel referri,vt in l.manifeſtę.de iureiur. Sed ex
confeſſione non ſequitur,niſi damnum. Si tñ eſſet caſus ex quo
poſſet conſequi vtilitatem,vt ſi diminueretur condemnatio,poſ-
2 ſet idem dici.¶†Cętera dic,vt hic per glo.& per Bar.quod autem
dixi ſupra,confeſſionẽ ſponte factam per procuratorem genera-
a lem,vel alios adminiſtratores, non nocere [a] domino, intellige ſa-
nè ſcilicet abſenti,& ignoranti,qui poſſit eam reuocare, quando-
cunque etiam errore aliter non probato.Si autem fuiſſet pręſens
intellige,& tacens bene præiudicaret, niſi intra triduum reuoca-
ret,ſicut confeſſio aduocati facta clientulo præſente, & tacente,
vt C.de errore aduoca.l.j & ij.& in c.olim.de cenſi. & ſi reuocat
intra triduum,non habet neceſſe aliter de errore probare. Si tñ
poſt,tunc ſecus,tanquam ſi fuiſſet ab ipſomet facta, probat tamẽ
errorem eoipſo ꝙ probat rem aliter ſe habere, cum conſiſtat in
facto alieno,iuxta not.per Bar. ſupra eod.l. ij. & etiam dico, ꝙ in
caſibus in quibus nocet,vt quia facta eſt coactè:hoc debet intelli-
gi,niſi reuocetur,probando tamen errorem,ſicut in confeſſione
propria.vt ſupra eodem.l.ij.quia pro propria tunc habetur, & ita
de facto alias reſpondi conſulendo.licet Doct. hic non tangant,
nec declarent,cum tñ ſit valde ſubtile.Quid autem ſi in reſpon-
dendo libel.vel poſitionibus nulla interuenit coactio, videtur ꝙ
tunc non noceat,quaſi ſpontè videatur facta. Vnde videtur,ꝙ ſit
neceſſe expectare iuſſum iudicis,& ꝙ interueniat eius contradi-
ctio,ad hoc vt dicatur coactus reſpondiſſe.l.ait prætor.§.permitti-
tur.ſ.de mino.contrarium tamen puto,quia ſciebat vel ſcire po-
terat ſe poſſe compelli ad hunc actum,qui eſt de ordinario ſtylo
iudiciorum,iõ poſito ꝙ ſine iuſſu & coactione reſpondeat, non
vr̃ ſpontè reſpõdiſſe,ſed timore actionis futuræ.ar.in l.nouiſſime.
ſupra quod falſo tutore,& quod not.Bar.in l.iij.vel iiij. circa fi.ſu-
pra quod metus cauſa.Nec obſtat §.permittitur. quia ibi loquit̃
in his,quæ non ſunt de ordinario ſtylo iudiciorum.

ADDITIO.

a ¶Quando autẽ noceat,aut non noceat,vide apud Specu.de ꝓcurator.§.vt
aũt.verſic.cęterum.& ſequen.& de confeſſis §.nunc videndum.Sed nun-
quid ꝯfeſſio procuratoris.& §.poſtremo.verſic.ſi verò ſit ꝑ procuratorẽ.
Oldr.in conſi.126.Corn.conſi.incip.vr̃ in litera q.in ii.parte.& cõſil.144
incip.ſuperiorib.in litera p.& conſi.175.incip.videtur in litera c.4.par.

---

§.In pupillo. ¶Confeſſio pupilli non interueniente
tut.auth.ſibi non præiudicat, nec valet
confeſſio adulti ſine curatore,tamen præiudicat, & valet mero
iure.Sed aduerſus eam põt reſtitui in integrum.Item confeſſis in
iure datur tp̃s ad ſoluendum,quod datur iudicatis. hoc dicit vſq;
in fin.Et ſm̃ intellige,qñ non haberet curatorem, alias ęquiparet̃
pupillo,vt l.ſi procuratorem habens.C.de in integ.reſti.ſed ꝯtra,
quia diſtinctio videtur ſeruanda in actibus extraiudicialibus, non
autẽ in iudicialibus, qui non valent facti à minore indefenſo,e-
tiam ſi curatorem nõ habeat,ut ſupra tit.j.l.acta.§.fin.Sol. verum
eſt quantum ad actus,qui ordinantur ad ſententiam. & quãtum
ad ipſam ſententiam,vt ibi,non quantum ad alios, vt hic, & ſic vi-
detur debere hic intelligi,quando minor non reſpondendo libel
lo,fuit confeſſus ſe debere,& tũc valet mero iure, ſed reſtituetur,
quia talis confeſſio non ordinatur ad ſentẽtiam, cum ipſa pro ſen
tentia habeatur,vt in l.j.ſupra eo.Si uero reſpondẽdo libello, quo
caſu neceſſaria eſt ſententia,vt ſupra eo.l.iij.non valebit ipſo iure,
nec erit neceſſaria reſtitutio.Et ſimiliter ſententia non valebit lata
virtute talis confeſſionis per illam legem acta.in fi.& tene menti,
quia hoc non tangitur per Doctores.Et eſt ſubtile.

LEX VII.

1 *Confeſſus & condemnatus quando in executione ſententiæ poſſit aliquid
dicere vel non.*
2 *Ille cui commiſſa eſt executio ſententiæ poteſt cognoſcere & pronunciare
ſuper exceptionibus,quæ poſſunt poſt ſententiam opponi in executione.*
3 *Quando negotium eſt intricatum,cadit ignorantia.*

1 **CVm fideicommiſſum.** † Confeſ
ſus & cõ
demnatus,ſi poſteà in executione vult aliquid dicere
per quod non veniat contra confeſſionem, uel ſen-
tentiam de directo,nec illam impugnat,ſed modificat; debet au-
diri,& de hoc poterit cognoſci ab illo,cui commiſſa eſt executio
ſententię,& etiam ſuper hoc pronunciari. Si verò illud expreſsè
contradiceret confeſſioni,& ſententię,& eam impugnaret de fal
ſitate,non auditur mero iure,ſed per iuſtum errorem benè audi-
tur,mediante beneficio reſtitutionis in integr.quam tamen reſti-
tutionem facere non poteſt ille,cui commiſſa eſt executio ſenten
tię,ſed debet ipſum remittere ad iudicem ordinarium commit-
tentem.hoc dicit iſta l.ſing.& diffi.in tex. Et primo ponitur the-
ma,& quæſtio,vſque ibi,{reſpondi poſſe.} ibi ponitur reſponſio
affirmatiua & indeterminata,& ideo non bona vſq; ibi. (intereſ-
ſe.) Ibi ponitur determinatio cum diſtinctione bimembri uſque
quaſi ad fi.ibi.(ſed ex ſuperiore.)ibi limitat primũ membrũ, dum
in eo dixerat, ꝙ arbiter ſeu executor non debet eum abſoluere.
Nam benè dicit,ꝙ poteſt ipſum remittere ad prætorem,vt abſol
uat,quod eſt intelligẽdum impetrata reſtit.in integrum, & ex iſta
l.puto emanaſſe c.cum dilecti.extra de accuſa.vbi dr̃,ꝙ confeſſus
auditur poſt confeſſionẽ uolens aliquid dicere, quod exponat,
& declarat confeſſionem,non autem ſi contra illam veniret ex-
preſsè,& annullaret.Et præmitte,ꝙ quando hæreditas nõ eſt ſol-
uendo,ideſt non ſufficit deducto ęre alieno ad ſoluenda legata,
ꝙ etiam iſto iure,licèt legata deberentur attenta diſpoſitione te-
ſtatoris,& eius voluntate,& ſic de iure naturali,attenta tamen di
ſpoſitione iuris non debebantur,ut in l.uniuerſæ. C.de lega.& l.j.
§.fi.cum ibi plenè.no.ſ. ad Treb. Si autem legatum non eſſet fa-
ctum,vel eſſet inutiliter factum,tunc nullo iure debetur. Si ergo
hęres confeſſus eſt ſe teneri ad legatum,& propter hoc condem
natus,& eſt datus executor,ſupple,non merus, ſed mixtus,puta,
commiſſa fuit executio alicui in magiſtratu conſiſtenti, qui dici-
tur mixtus.iuxta notata in capit.paſtoralis.§.quia verò.de officio.
deleg.ſi confeſſus non dicat ſe non teneri, vel legatum non debe-
ri,& ita repertum fuerit,an talis executor poſſit eum abſoluere,
& pronunciare ipſum non teneri?Quidam dixerunt ꝙ ſic.Iuriſ-
conſ.diſtinguit ex qua cauſa dicat nunc ſe non teneri, vtrum ex
eo,ꝙ legatum uel fideicommiſſum non fuerit relictum, vel inu-
tiliter relictum,& tunc non debet eum abſoluere, quia per hoc
venit de directo contra confeſſionem,arguendo ipſam de falſita
te.cum iſta allegatio non compatiatur ſe cum confeſſione, ſed ei
de directo contradicat.An autem dicat ſe non teneri ex eo quia
facultates non ſufficiunt,non autem quin fideicommiſſum fue-
rit relictum,& etiam ſolenniter relictum.Et tunc bene auditur,&
hoc reperto debet ipſum abſoluere,quia non contradicit confeſ-
ſioni.Nam inſpecto ꝙ fuerit relictum, & etiam ſolẽniter relictũ,
potuit confiteri ſe teneri,inſpecta voluntate defuncti. & ſic de iu-
re naturali.Sed inſpecto,ꝙ bona non ſunt ſufficientia, poteſt dice
re nunc,ſe non teneri de iure poſitiuo, & ex ęquitate, & ſic non
contradicit confeſſioni,ſed eam exponit,uel limitat. In primo ta-
men caſu,licèt non debeat ſe impedire quantum ad hoc,vt per ſe
ipſum abſoluat,ſi tamen prętendit aliam iuſtam cãm erroris pro
pter quam æquum ſit ipſum in integrum reſtitui ex clauſula ge-
nerali,ſi qua mihi iuſta cauſa.debet ipſum remittere ad p̃torem re
ſtituendum.cum.n.reſtitutio in integ.ſit de mixto imperio,debet
fieri per maiorem magiſtratum.Et ſic no.hic limitationem ad l.ij.
ſ.eo.quia procedit nondum lata ſententia,quo caſu, ſi poteſt ap-
probare errorem iuſtum,non indiget reſtitutione, ſed ipſo iure
admittitur ad reuocandem,& ad probandum de errore. Poſtq̃
verò lata eſt ſententia,quę tranſiuit in rem iudicatam, non admit
titur,niſi mediante reſtit.in integ.ita intelligit gl.fi.iſtum tex.nota-
biliter.No.etiã pro eo quod dictum fuit ſ.ti.j.l.à diuo Pio. in prin.
& l.iiij.§.condemnatum. quando coram executore ſententiæ op
ponitur de nullitate,ꝙ debet cauſam remittere ad committen-
tem,&

tem,& ſuperſedere in executione. Vltimò videtur, etiam ſecun
do caſu huius l. quando dicit bona non ſufficere, de directo ve
niat contra confeſſionem,quia tunc legata ipſo iure non debent
iure iſto,licèt hodie ſi non eſt confectum inuentarium debean-
tur. Sol. vt patet ex his quæ ſ. dixi,& in l. Neſennius. §. fi. ſ. ti. j. debē-
tur inſpecta voluntate defuncti, & ideo videtur hic caſus de eo
quod determinant ibi Doct. exceptio inuentarij poteſt oppo-
ni in executione ſententiæ, quia non impugnat ſententiam. Et
ego ibi oppoſui, immo impugnet, quia ſi confecit inuentariū
ipſo iure,non tenetur,& tamen ſententia declarauit contrarium,
licèt non ſit in executione, non conueniatur, vel exigatur vl-
tra quàm facere poſſit, quia illa non tollit, quominus inſolidum
ſit obligatus. Sed reſponde ad illam oppoſitionem per hanc legē,
vbi eſt caſus,quia ſicut hodie confectio inuentarij facit hęredem
non teneri vltra vires hæreditarias ipſo iure,& ad debita, ita olim
defectus facultatum faciebat ipſum non teneri, ſaltem ad legata
ipſo iure. Et tamen iſta exceptio poteſt opponi poſt ſententiam,
& poſt confeſſionem,quia eas non impugnat, vt hic, quod intel-
lige,vt ſupra dixi,licèt hoc per Doct. nō declaretur. In tex. ibi, {aut
 hæres es.} dic præcedens caſus in verſi. ſi verò. poteſt intelligi
qñ in bonis teſtatoris non erat tantum quantum legauerat, quia
non erant,niſi cētū,& legauit cc. & ſic ultra vires patrimonij. Hic
verò quando bene erat tantum in bonis immobilibus,tamen de
ducto ære alieno ſingebatur non eſſe,& ſic non legauit vltra pa-
trimonium,ſicut in caſu pręcedenti,ſed vltra vires, & vtrobique
eſt idem,tamen quando iſte hæres fuit confeſſus, credidit nihil eſ-
ſe detrahēdum,quia putabat totum ęs alienum fuiſſe detractum
2 & ſolutum. ¶†Not. ergo hic, ille cui commiſſa eſt executio ſen
a tentiæ poteſt cognoſcere, & pronunciare ſuper exceptionibus,[a]
quę poſſunt poſt ſententiam opponi in executione,vt ſunt multi
caſus,de quibus habetur per glo. in l. j. C. de iur. & fact. ign. & in
hoc iſta l. eſt multum not. & ſing. non ſic de illis,quę non poſſunt
3 opponi,vt etiam hic patet in caſu p̄cedenti. in ver. intereſt. ¶†No.
etiam, quando negotium eſt intricatum, iuſta cadit ignorantia,
ut patet hic,dum dicit. {cum controuerſia & computatio diffici-
lior eſſet.}

ADDITIO.

a ¶Et adde de qbus agnoſcere poſſit, vt hic per Bart. in l. pen. & Innoc. in ca. de cætero. de iudi. & cap. ad diſſoluendum. de deſponſa. impub.

LIBER SEXTVS.

De exceptionibus. Rubrica.

¶Super rubri. ibi. ſeu præſcriptionibus,ponitur pro eodem, quia exceptiones dr̄ p̄ſcriptiones. vt). e. l. qui agnitis. in fi. ſtrictè autē loquendo illę exceptiones dicuntur præſcriptiones, quæ oriuntur ex lapſu temporis, vt infra. de diuer. & temp. præſcri. in rubro, & in nigro.

LEX PRIMA.

1 Sicut actor tenetur probare ſuam intentionem, ita & reus ſuam exceptionem.

2 Sicut actor debet intentionem ſuam apertè proponere, aliàs ſuccumberet, ita & reus ſuam exceptionem.

3 Sicut ille qui accuſat de crimine, tenetur apponere tempus, ideſt menſem & locum delicti commiſſi, ita & qui excipit de crimine.

Actor tenetur ſuam actionem ſeu intentionem dare in ſcriptis, & quid in reo excipiente.

4 Actor debet in ſuo libello concludere, non ſolum narrare, ideſt petere reū condemnari, vel de iure ſuo declarari, ſed reus non habet neceſſe concludere, nec petere ſe abſolui, ſed ſufficit quòd narret factum, ex quo reſultet exceptio.

Reus an poſſit excipere de iure ſuperueniēte poſt lit. cōte. & qd in actore.

5 Si in ſtatuto fieret mentio de actore, uel de actione, an extendatur ad re, ſeu exceptionem.

Ratio debet eſſe diuerſa à dicto.

1 AGere etiam. ¶†Sicut actor tenetur probare ſuam intentio-
nem,ita & reus ſuam exceptionem. h. d. tex cū
glo. In hoc ergo pariſicant actor, & reus,ſ. in o-
2 nere probandi. ¶†Item in alio, quia ſicut actor
debet intentionem ſuā apertè proponere,alias
ſuccumberet,vt l. j. ſ. ſi menſ. fal. mod. dixer. in §. j. & in c. examina
a ta. de iudi. ita & reus ſuam[a] excep. vt in l. j. §. ait.). de flu. & hr̄ in cle.
3 fi. de appel. ¶†Item in alio, quia ſicut ille, qui accuſat de crimine, te-
netur apponere tp̄s, ideſt menſem, & locū delicti ↄmiſſi, vt in l. li-
bellorum. de acc. ita & qui excipit de crimi. vt in c. p̄ſentiū. de teſti.
lib. vi. ſed in alijs differunt, qa actor tenet ſuā actionē, ſeu intentio-
nem dare in ſcriptis, vt in auth. offerat. C. de litis conteſt. ſed reus
non ſic ſuam excep. vt in l. ſcire oportet, de excu. tu. quia poteſt vi
ua voce proponere, licèt debeat redigi in ſcriptis per notarium
4 cauſæ. ¶†Item actor debet in ſuo libello ↄcludere non ſolū nar-
rare, ideſt petere reum condemnari, vel de iure ſuo declarari, vt
no. in l. j. ſ. de eden. in mag. glo. ſed reus non habet neceſſe conclu
dere, nec petere ſe abſolui, ſed ſufficit, narret factum ex quo re
ſultet exceptio, puta, ſibi fore factum pactum de non petendo, ut
in omnib. legib. deponentib. formam exceptionis, puta, benè age
re, niſi qa &c. vt in l. qui pendēte. de act. emp. & l. ita. de proc. Item
actor non poteſt obtinere, niſi ex iure quod habebat tempore lit.
cont. non ex iure ſuperueniente poſt litem conteſta. vt in l. non po
teſt videri. de iudi. niſi habebat originē ante lit. conteſt. vt l. ſi rem.
§. fin. de pig. act. Sed reus benè poteſt obtinere ex iure ſuperueniē
te poſt lit. conte. vt in l. tigni. §. fi. ad exhi. & ibi no. & l. ſi conſtante.
§. fi. ſ. ſol. matr. licèt primus aliter diſtinxerit in hoc arti. ſed tene qd̄
dixi ſm̄ Bar. cętera dic, vt ibi per eū. ¶In glo. j. in prin. ibi. {ex quo
petit ſe abſolui.} Iſta gl. innuit, reus habeat neceſſe concludere,
5 cuius contrarium ſ. dixi ſm̄ Bar. & verius. ¶†In gl. ibi, {non autē
eſt actoris.} ſed propriè loquendo. Et ſic no. ſi in ſtatuto fieret
mentio de actore, vel de actione, non extenderetur ad reum, vel
ad exceptionem, de quo vide bonam gl. in l. ſed & partus. §. i. in
gl. ma. ſ. quod met. cau. & diſtingue vt hic per Bar. ¶In fi. gl. ibi, {vt
C. de pac. l. ij.} Sed certè etiam ibi habet neceſſe probare pactum,
ex quo reſultat tacitum pactum de non petendo. Item no. in gl.
ſe. in fi. ratio debet eſſe diuerſa à dicto, quod faciat ad dicta te-
ſtium, ſi reddam rationem hoc modo, quia ſcio, non valeat di
ctum eius, vt etiam no. in l. fi. ſ. de offi. procu. Cæſar.

ADDITIO.

a ¶Alioquin non p̄bans in expen. ↄdemnari debebat, vt in c. fina. de dolo & ↄtu. & c. ſniam. de pœn. l. non ignorat. ubi Bar. C. de fru. & litium expen. & adde Spec. tit. de expen. §. ij. poſt verſic. porro. & §. 4. verſi. quid ſi reus.

LEX II.

1 Exceptio eſt actionis excluſio, ſed replicatio eſt excluſio exceptionis.

2 Vbi non eſt actio, non eſt proprie exceptio.

3 Vbi non eſt dare actionem.

1 EXceptio. ¶†Exceptio eſt actionis excluſio,
ſed replicatio eſt excluſio exceptio-
nis. Item exceptio datur reo, replicatio datur actori,
tñ etiam replicatio dicitur exceptio. hoc dicit vſque
2 ad §. fina. ¶†Not. ergo ex primo, ubi non eſt actio, non eſt pro-
priè exceptio, quia non cadit ipſius diffinitio. ¶Sed tunc magis di
citur exceptio facti vel intentionis, vt in l. qui ſe debere. de condi.
ob cau. & diceretur illa defenſio magis, quàm exceptio, vt no. in
Specu. eodem titu. §. j. ¶Pone exēplum in exceptione ſolutionis,
per quam tollitur omnis obligatio, & actio: propriè ergo exce-
ptio, eſt exceptio pacti de non petendo, vel rei iudicatæ, vel præ-
ſcriptionis per quas actio non tollitur, nec negatur, ſed eliditur gl.
tñ eſt in l. nemo ex his. in prin.). de reg. iur. dicit, talis exceptio ē
per iſtum tex. Sed dic largo modo loquēdo, & differunt in effe-
ctu. qñ eſt propriè excep. vt pacti, debet proponi per reum, & niſi
proponeretur, iudex non ſuppleret de facto etiam ſi ſibi eſſet no
ta. nō tñ vt iudici, vt no. per gl. in l. ſi vnus. §. pactus. in gl. in oppo. ſ.
de pactis. Sed illa, q̄ non eſt propriè exceptio, quia negatur actio
ēt ſi non opponatur, ſi conſtat iudici, actori actionem non com-
petere, poteſt ſibi denegare audientiam, vt not. per gl. in l. vbi pa-
ctum. C. de tranſ. & adde quod per eum Bar. no. in l. eum qui ita.
3 §. qui ita. de verb. obl. ¶†Item circa replicationem, dic illa datur ad
ſubſtituendā actionē, & vbi non eſſet dare actionem, nō eſſet da-
re replicationem, vt in l. ſub prętextu. la 1. C. de tranſactio.

1 Exceptionum aliæ ſunt dilatoriæ, & aliæ peremptoriæ.

2 Exceptio dilatoria ſolutionis, an differat iudicium.

1 §. Sanè ſolemus. †Not. diſtinctionem duplicē, quia
quædā exceptiōes ſunt dilatoriæ,
quædam peremptorię. ¶Item dilatoriæ quædam ſunt dilatoriæ
iudicij, quia quędam differunt iudicium, vt ſunt illæ, quæ opponū
tur contra perſonas in iudicio conſiſtentes, puta, contra procura
torem, non eſt procurator, vel non legitimè conſtitutus, vel
non poteſt eſſe, vel contra actorem, puta, eſt excōmunicatus,
vel bannitus, vel contra iudicem, qui non habet iuriſdictionem,
& iſta dr̄ exceptio dilatoria, quæ debet ante omnes alias proponi
vt in l. fi. C. eo. ti. Iſtę. n. non perimunt intentionem agentis, ſed dif
ferunt quouſque mā exceptionis durat. Quædā verò ſunt dilato-
riæ exceptiones, puta, pacti de nō petēdo vſque ad certum tp̄s,
a vel ſi à prin. promiſit vſque ad certum tempus.[a] An autem talis
exce.

ADDITIO.

a ¶Quæ eſt de his quæ litis ingreſſum impediūt, & litis cōteſtationē, licèt inter eas numerari cōſueuerit. in c. j. de lit. conte. lib. vi. & l. eleganter. §. ſi quis poſt. de cōd. inde. Qd̄ intelligas tñ, vbi ipſa dilatoria ſolutionis & pacti de nō petēdo añ totū diē, aut tp̄s, uel vſq; ab initio ineſſet ipſi obligationi ſm̄ no. dictū Bar. in l. eū q ita. §. q ita ſtipu.). de ver. obl. & ibid. p Iaſ.

excep.differat iudicium: videtur ꝙ non, & ꝙ poſſit agi ante diē,
vt fiat condemnatio de damno aduenien̄te: dic vt per l. ſi in diē.
de peti.hære.hoc vide per Bar.in l.excep.C.de proba. Et vide qđ
hic habetur in Spe.de excep.§.i.& ij.vbi ponit plura alia exempla.
de dila.Peremptoriæ autem ſunt perpetuę & totaliter perimunt.
¶In gl.mag.ibi.{item dubitatur de excep.nō nu.pecu.} In his dua
a bus exceptionib.non nu.pe. & non numeratę dotis, quæ com-
petunt illi,qui confeſſus fuit ſibi numerationem factā, quantū ad
hunc finem,vt non obſtante dicta ꝯfeſſione, incumbat actori o-
nus probandi numerationem factam,tales exceptiones dr̄r tem
porales,quia niſi opponatur exceptio non nu.pe.intra biennium,
vel non numeratę dotis intra certū tp̄s, de qua hr̄ C. de dot. cau.
non nu.authen.ibi poſita,non transfert hoc ius probandi in acto-
rem,quia ſufficit ibi confeſſio rei de numeratione facta,quę con-
feſſio poſt illud tp̄s incipit habere vigorem, ſed ante lapſum tpis
nō habebat.¶Sed quantū ad aliud dr̄r peremptoriæ:qa aut ꝑpo
nuntur intra illud tp̄s,& actor non probat numerationem, vel ꝑ
ponuntur,poſt & reus aſſumit in ſe onus probandi numeratio-
nem non factam.& probat,tunc excluditur actor perpetuo ab in
tentione ſua.¶In quantum autem dicit,ꝙ iſtę excep. dr̄r anoma
læ.Iſtud vocabulum non reperitur in iure,ꝙ illa exceptio dicatur
anomala,nec eſt verum,quod dicit gl.ꝙ non ſequatur tlām alia-
rum excep.quia tlr incumbit reo onus probādi, ſed hic non.Nā
illud eſt verum,qn̄ excipiens aliquid opponit, & ita loquitur.l.j.
Nos loquimur qn̄ negat,ſed habet bene hanc ſpecialitatem,quia
confeſſio ſua ſibi non præiudicat intra certum tempus.

ADDITIO.

a ¶Et Adde hic,ꝙ exceptio non num.pe.in duobus duntaxat cōtractib.locū
habeat,vz. mutui,& dotis,vt ꝑ gl.in l.in contractibus.ad prin. de nō nu.
pe.Nec omittas qđ ibidē notabiliter tradit Bal.ꝙ in aliis ꝯtibus confeſ-
ſio ſtatim pręiudicet,niſi in negatiua probetur,error,aut ſimulatio.

LEX IIII.

IN pupillo. ¶Cum quæritur num agens ſit
effectus locupletior,inſpicitur tē
pus litis conte.h.d.& etiam inſpicitur tp̄s ſententię qđ
declara,vt l.litis.§.de neg.geſt.& de pet. hęr. l. ſi pater.
§.pen.allegatis in gl. ¶In tex.ibi,{ ſine tutoris authoritate.} Et ſic
nō fuit ſoluens liberatus mero iure,vt).de ſol.l.à pupillo. Si tamē
pecuniam habet ſaluā,vel eſt effectus locupletior, reprobatur de
æquitate,ſi vult agere,vt iterum ſibi ſoluatur. Dubium eſt ergo
ꝙ tp̄s inſpiciatur.pone.n.ꝙ tempore litis cōteſta.pecunia erat ſal-
ua,ſed tempore ſententiæ fuit deperdita,certè ſufficit ad ipſum re
pellendum,ꝙ tunc fuit ſalua,item ſi tunc non fuit ſalua, ſed tem-
pore ſententię reperitur penes eum,quia fortè recuperauit, hoc
etiam ſufficiat,vt in legibus allegatis in gl.pro contra.

LEX VI.

1 *Contra legatarium petentem rem legatā à tertio poſſeſſore, poteſt excipi de dolo defuncti.*
2 *Exceptio competens contra actorem competit etiam contra ſingularem ſucceſſorem.*
3 *Exceptio competens actori,tranſit in ſingularem ſucceſſorem, & quid in actione.*

1 SI rem legatam. †Contra legatarium pe-
tentem rem legatā à ter-
tio poſſeſſore,poteſt excipi de dolo defuncti.h.d.Po
ne.n.ꝙ defunctus ab alio extorſit illam rem per me-
tum,vel per dolum.Sicut ſi ipſe peteret,vel hæres eius,poſſet obij
2 ci exceptio doli,vel metus,ita & legatario.¶†No. ergo hic, ꝙ ex-
ceptio cōpetens contra actorem, competit etiam contra ſingula
rem ſucceſſorem. ¶Sic & econtra exceptio competens actori,
tranſit in ſingularē ſuc. vt in l. hoc iudicio.circa me §. cōi diuidūd.
& l.idemque.§.pro ſocio.non ſic actio,quia cōpetens actori non
tranſit in ſingularem ſucceſſorem ſine ceſſione, vt l. omnes §. fi.
§.vſufr.quemadmo.ca.¶Et econuerſo competens contra acto-
rem non competit contra ſingularem ſucceſſorem, vt in l. fi. de
ꝯtrah. empt. Et adde quod plene not. per Dyn. & per Bar. ſupra
de aqua plu.arcen.l.ſi tertius.§.ſi quis prius.

LEX VII.

1 *Exceptiones merè perſonales non tranſeunt in fideiuſſorem, & quid in mere realibus.*
2 *Sicut minor læſus, antequam reſtituatur in integrum, non habet actionē reſciſſoriam, quæ incipit competere poſt reſtitutionem cōceſſam, an ita non habeat exceptionem.*

1 EXceptiones. †Exceptiones merè perſonales
non tranſeunt in fideiuſſorem,
ſecus in merè realibus & etiam in mixtis,in quibus hr̄ re-
ſpectus ad perſonam, & ēt ad læſionem, vt eſt exceptio Velleia.
& Macedo. & illa quæ competit minori circunuento. h. d. tota
2 lex.¶Et nota hic in fine huius legis,quæ ſemper allegetur,ꝙ ſicut
minor læſus,antequam reſtituatur in integrum,non habet actio-
nem reſciſſoriam,quę incipit competere poſt reſtitutionem con
ceſſam,vt l.in honoraris.§.ſed cum reſciſſā.de act.& oblig.ita non
habet exceptionē.hoc declara, vt l. nam & poſtea §. ſi minor. de
iureiu.& qđ no.in l.neceſſario.§. exemplo.§.quibus ex cauſis ma-
ior.in l.ſi is cui.& hoc idē vr̄ in maiore lęſo,cui competat reſtō,vt
antequam reſtituat non habet actionem, nec exceptionem per.
illa iura.Et in hoc illis ſubuenitur per reſtitutionem in integrum
Sed in illis, quib. ſubuenitur iure actionis abſq; aliqua reſtitutio-
ne,vt cum ſententia fuit lata ꝯ aliquem per falſas probationes, nā
licèt ꝯ illam detur reſtitutio in integ. vt in l.diuus.§. de re iud.datur
etiam actio in fac. ante reſtitutionem impetratam, & ideo etiam
datur exceptio, ſm̄ Bar. idem per c. cum venerabili. de except.
Sed gl.in c.ti.l.qui agnitis.in gl.pen.in fine tenet contrarium, & vi-
detur verior,vt dixi in d.l.diuus.

LEX VIII.

1 *Reus ſi ſuccumbat in vna exceptione, & ſic comprehendatur in mendacio, an debeat puniri, ut prohibeatur vti alijs, & nu. 3.*
2 *Mendacium quòd debeat puniri.*

NEmo prohibetur. Iſta lex procedit
ſecūdum omnes,
quando exceptiones non ſunt inter ſe contrariæ,ſed
poſſunt ſe ad inuicem compati, puta excep. pac. Itē
iuſiuran. & rei iudi. Nam per nullam iſtarum reus liberatur ipſo
iure,ſed ope except.Ideo poſito, ꝙ ſit liberatus primo per pactū,
iterum poteſt liberari per iuſiuran. & per rem iudi. quia acquirit
nouas exceptio. ¶Idem tamen ſi ad inuicem ſe non compatiun-
tur, tamen in omnibus incumbit probatio ipſi excipienti,ſicut
in præced. vt ſi opponit excep.ſo. ¶Item pacti,& iuſiurandi,nam
per primam apparet liberatus ipſo iure, ideo pactum amplius
ipſum non liberat,nec etiam iuſiur. & ſic videntur iſtæ quodam
modo contrariæ,quia prima præſupponit actorem nullam actio
nem habere, ſed ſecunda ſic. Tamen adhuc idem eſt ſecundum
gl.& Bar.licèt Dy. videatur dixiſſe contrarium in c. nullus pluri-
bus.de reg.iur. intelligit iſtam l. & illud c. quando nulla eſt inter
eas contrarietas. Sed prima opin. verior eſt, quando ſunt tales,
ꝙ in qualibet earum incumbit onus probandi ipſi reo, & eſt ra-
1 tio,licèt Doc. non declarant. ¶†Sed credo, ꝙ fuerit de mente ip-
ſorum,quia licèt reus ſuccumbat in vna, & ſic comprehendatur
in mendacio,tamen quia non grauauit ex hoc actorem in onere
probandi, non punitur, nec ipſe grauatur quominus poſſit uti
alijs.Si autem in una incumbat onus probandi actori,vt ſi oppo-
nit exceptionem intentionis, negando narrata per actorem, pu-
ta,ſe mutuum recepiſſe, & ſic actor habet neceſſe probare. Item
ſi opponit exceptionem pacti, uel ſolutionis, & in iſtis ipſe habet
neceſſe probare, tunc actor probat, & ſic reus conuincitur de
mendacio inquantum negauit,& tunc ſi alias exce. oppoſui con
ditionaliter,puta, nego te mutaſſe, & ſi appareat contrarium, di-
co me ſoluiſſe, vel mihi factum pactum de non petendo, & tunc
adhuc idem, per ea quæ habentur in l. ſi quidem. C. e. ti. in glo.
& licèt deprehendatur in mendacio actore probante, vtetur
alijs excep. & in hoc etiam concor. Dyn. & Bar. Si autem pro-
ponat non conditionaliter, ſed ſimpliciter tunc Dy. in d. c. nul-
lus pluribus.tenuit,ꝙ non poteſt, nec ſimul niſi diuerſis tempo
ribus. Et ideo tenuit, quòd conuictus de mendacio non poterit
vti dictis exceptio.per l.cum de indebito.ſupra de probat. & per
auth.contra qui propriam C.de non num.pe.& per multa iura q̄
a dicunt,mendacium debere puniri: quæ allegantur per gl.in d.l.ne
mo ex his.de reg.iu.Bar.autem videtur fateri hoc, quando ſimul
proponeret,ꝙ non debet,quando proponit ſimpliciter, quia ex-
ceptiones peremptorię non debent opponi anteq̄ ſit fundata in-
tentio actoris,vt d.l.ſi qdem.ſed ſi poſt eam fundatam opponere
poſſet,quia non cenſetur eis renunciaſſe.Et poſito, ꝙ à princ.op-
poſuerit,& ſic non valuit fundata intentio actoris, iterum pote-
rit opponere,quia illas non perdidit ratione mendacij, & hoc per
alias eaſdem ll.quas Dy.allegat in quib. eſt caſus contra eum ſe-
cundum.Bar.nam in l.cum de indebito.patet expreſsè, ꝙ prop-
ter mendacium non priuatur exceptione,licèt grauetur in onere
probandi,& eo.modo,in authen.contra qui propriam. licèt gra-
uetur in pœna duplici,quia negauit propriam ſcripturā, ſed Ioan.
An. in quæſtione quam ponit in d.c.nullus pluribus. licèt Barto.
non alleget de accuſato,vel inquiſito de homicidio qui negauit
ſe commiſiſſe,& de mendacio conuictus eſt per teſtes, ſecus ſi
per confeſſionem extortam etiam in tormentis, quia tunc ceſ-
ſat ratio deciſionis,cum non grauauit accuſantem, vel iudicem
onere probandi, dixi in cap. auditis. de ſeq. ſuper gloſ. ſcrip. &
poſtea

ADDITIO.

a ¶Qūo aūt puniri debeat,vide ꝑ Bal.in addi.ad Spec.ti.de exce. verſi.qn̄ qs
negat.& in l.ſed & ſi.§.j.ff qđ cū eo.gl.in l.cū de indebito. ff. de ꝓbat.&
l.idē Neratius.§.pen.ff.ad l.Aquiliā.& eundē in l.vij.& viij.col.j.C.đ fur.
& in l.fi.de rei vend.& in auth.ꝯ qui propriā.C.de nō nu.pecu.

poſtea vult dicere,ꝙ fecit ad ſui defenſionem, vtrum audiatur?
vr aliter & ſubtilius ſentire, ꝙ ſi audiretur, in nullo puniretur de
mendacio,& ſic non prouideret actori, vel accuſatori grauato,
& tunc non debet audiri, vt ſi loco pœnæ ſit denegatio audien-
tiæ. Aut poſito,ꝙ admittatur,nihilominus in aliquo contingit eũ
puniri,vt eſt in caſu d.l.cum de indebito.& authen. contra qui ꝓ
priam.& ſufficit,ꝙ in illo puniatur. Vnde nõ debet in alio puniri,
ꝙ perderet except.Nam in l.cum de indebito. ſi non negaſſet ſo-
lutum,non habebat neceſſe probare debite ſolutum.Sed quia ne
gauit,& conuictus eſt de mendacio punitur in hoc, ꝙ habet ne-
ceſſe probare debitè ſolutum. Vnde ſufficit hoc,& non debet ſi-
bi negari exceptio Similiter in authen.contra qui propriam.qui i
punitur in duplo.Sed ſi negaſti me mutuaſſe,& conuictus de mẽ
dacio dicis te ſoluiſſe,vel factum pactum de non petendo,ſi ad-
mitteris,in nullo punieris,poſito ꝙ tibi incumbat onus proban-
di ſolutionem,vel pactum,qa ẽt ſi non negaſſes, habuiſſes neceſ-
ſe probare ſolutionem vel pactũ, ex quo ergo negaſti,& me gra
uaſti in onere probandi in aliquo,debes puniri de tuo mẽdacio,
vt non audiaris,opponens exceptionem ſolutionis, vel pacti,ẽt ſi
velis probare.Et idem in caſu dictæ quæſt. diſputatæ, & hoc per
iura allegata per gl.in d.l.nemo ex his .quæ voluit mendacem in
aliquo puniri,qñ ex mendacio grauauit aduerſarium,tene menti,
quia iſta ſunt quotidiana,& per Bar.non bene declarara, qui ſim-
pliciter vult,& indiſtinctè,ꝙ exceptionem non perdat,etiam ſi in
nullo puniatur de mendacio.

LEX IX.

1 *Negans exceptiones, an poſſit ex eis ſe iuuare.*

1 NOn vtique. †Pone hic caſum, ꝙ petebam
à te centum quę mutuaui, tu
oppoſuiſti exceptionem ſolutionis, vel pacti,ego di-
co,proba iſtas exceptiones.vt ſupra co.l.j.dicis tu ꝓ-
ba primo,ꝙ mutuaueris,& poſtea ego probabo, dico ego, non
habeo neceſſe probare poſtquam iſtas exceptiones oppoſuiſti,
quia videris fateri intentionem meam,niſi enim mutuaſſem, non
habebas neceſſe ſoluere,nec facere tibi fieri pactum. ergo eoip-
ſo,ꝙ oppoſuiſti,videris fateri id, ſine quo tuæ exceptiones locũ
habere non poſſunt.Bñ hic determinatur contrarium.Et ratio de
terminationis eſt, quia inducta ad vnum effectum, non debent
operari contra eundem,vt l.qui hominem.in fi.de ſolut.Sed iſtas
excep.opponis ad me excludendum,& ſi videreris fateri intentio
nem meam,operarentur contrarium,quia facerent me admitti,
& pro me ferri ſententiam,ſi non probares exceptiones,& tamẽ
ſi eas non oppoſuiſſes,non poſſem obtinere ſententiam,niſi pro-
2 barem.¶†Intelligit autem Dy.iſtam l. cum ſi quando oppoſuiſti
ſub conditione,negando primo intentionem meam, & in caſu
quo probem excipiendo.Sed certè tunc nullam haberet dubita-
tionem iſta l.ideo intellige ſimpliciter vt iacet, & vt poſui caſum,
& ita dicunt Canoniſtæ in c. exceptionem obijciens. de reg.iur.
lib.vj.& in c.cum venerabilis.de excep.in quibus iſta lex eſt cano
nizata.Bar.autem dicit hoc verum,quando tuas exceptiones nõ
negaui,puta,confeſſus fui te ſoluiſſe,vel me feciſſe tibi pactum de
non petendo.Sed dico,ꝙ tunc temporis eram pupillus, & pecu-
nia fuit perdita, & ſic non fuiſti liberatus, nam tunc eſt vera opi.
Dy.Si autem nego exceptiones tuas,tunc eſt vera opi. Cano.Vi
de vt hic per eũ,& adde quod ipſe not.in l.v.de verb. oblig.verſi.
omnino vide. ¶ Nam quando nego exceptiones tuas non poſ-
ſum me in eis fundare, ꝙ videris confeſſus meam intentionem,
quia ex eo ꝙ negaui,non poſſum auxilium petere, vel me funda-
re,& ita loquitur & procedat opi.Cano. ſed ſi ego fui cõfeſſus te
ſoluiſſe,vel me feciſſe pactum de non petendo,tamen dico,ꝙ nõ
valet,& tunc bene poſſum me fundare in tuis exceptionibus di-
cendo,ꝙ ex eis videris confeſſus meam intentionem, quia cõfitẽ
do releuo te ab onere probandi eas,ideo ex eis poſſum me iuua-
re,poſtquàm fateor eas veras. Secus ſi nego vt in c. ex eo.de reg.
iur.lib.vj. & eſt pulchrum dictum limitando tamen ſecundum
ea quæ not.Bart.in d.l.x.& vide quod ipſe not.in fin. in l.poſt lega
tum.in iiij.vel iij.col.ſ.de his quibus,vt indig.

LEX X.

REs inter alios. Sententia lata cõtra vnum,
non præiudicat alteri, cui
ſuccedit ille, contra quem lata eſt, & poteſt ea non
obſtante proſequi hæreditariam cauſam.h.d. ¶ In gl.
ij.in prin.ibi(item vnus de duob.reis ſtipulandi.) Iſtud exemplum
a non eſt bonum,[a] quia tunc ille, qui primo egiſſet, præoccupaſſet ſi
bi debitum,& iſta ſola præoccupatio noceret correo, quia debi-
tor eſſet liberatus ab eo,Pone ergo melius exemplũ,ꝙ egiſti con
tra me rei vendi.ad rem,quę non erat tua,ſed Titij, & fui abſolu-
tus,vel quia non probaſti, vel quia de facto probaui me dominũ,
hæc ſententia non nocet Titio.Et ſicut ea non obſt. Titius poſſet
contra me agere,ita & tu ſi ſibi ſuccedis, poteris agere tanquam
hæres,vt in ſequenti exemplo glo. Quid autem ſi non adiiſſes no-
mine tuo,ſed Titij? Certè ſi habuiſſes mandatum,ſine dubio no-
ceret Titio,quia cenſeretur lata ꝯ eum,ſi aũt non habebas,non no-
cebit.Titio.Si tamen tu promiſiſſes de rato,& poſtea ſuccederes
Titio,non poſſes agere de rato,qa eſſes mihi obligatus,p l.vẽdicã
tem.de euic.aliàs ſecus.ita intellige vltimam quæſtionem. Gloſ.

ADDITIO.

a ¶Hoc exemplum non eſſe bonum,ad viuum,ratio demonſtrat,vt plene ꝑ
omnes Doct.legiſt.patet qui ſuper hunc titul.ſcripſerunt.

LEX XI.

1 *Qui per errorem approbat inſtrumenta falſa, uel ſententiam latam ipſo-
rum prætextu, non prohibetur de falſo accuſare, & ſententiam petere re
ſcindi per in integ.reſtitu.*

2 *An poſſit agi vel excipi ciuiliter de falſitate inſtrumenti antequam cri-
minaliter fuerit falſarius accuſatus.*

1 QVi agnitis. †Qui per errorem approbat in-
ſtrumenta falſa, vel ſententiam la
tam ipſorum prætextu,non prohibetur de falſo ac-
cuſare,& ſententiam petere reſcindi per in inte. reſt.
h.d.tex.cũ ſuppletionib.neceſſarijs & venit ad deciſionem l. diuus.
ſ.de re iud.In tex.circa prin.ibi,(ſoluit poſt ſñiam iudicis.) poteſt
intelligi de ſententia diffinitiua ſi poſt lit.conteſt.confeſſus fuit, &
agnouit inſtrã,& iſtud vr de mente literæ.).dũ dicit.(& ſi res iudi-
cata eſſet,&c.)& tunc eſt neceſſaria reſtitutio in integ.quia ſenten
tia mero iure valet,ſicut lata p falſos teſtes,vt in d.l.Diuus. Poteſt
ẽt intelligi de nõ diffinitiua,ſed de ꝑcepto, vt ſi fuit cõfeſſus,& a-
gnouit inſtrã ante li.conteſ. quo caſu nõ ꝓcedit vlterius in lit.ſed
fit ꝑceptũ de ſoluẽdo,vt in l.ſi debitori.de iudi. Et tũc nõ eſt neceſ
ſaria reſtitutio in integ.Sed ſi nõ ſoluit,habet perpetuo exceptio-
nem.Si verò ſoluit per errorem,habet condictionem indeb. iur.
2 perpetuo vſque ad xxx.an.†Vlt.gl.hic ſcda quærit, vtrum poſſit
agi vel excipi ciuiliter de falſitate, inſtri, anteq̃ criminaliter fuerit
falſarius accuſatus?Et de iſta q.quicquid dicat glo.dic ꝙ contra fal
ſarium ipſum põt quis eligere,q̃ viam vult. C. quando ciui. act.l.
vnica.ſed ꝯ perſonã diuerſam,vt ſi notarius faciat falſum inſtrm,
& alius eo vtitur ignoranter,tunc oportet illum primum accuſa-
re de falſo,& facere illum condemnari,quàm ciuiliter agatur,vel
excipiatur,ut l.fi.& ibi no.C.de inſtr.& arg.in l.j. C.vbi cauſę fiſca.
¶No.etiam gl.fi.ſuper verbo. (præſcriptioni.) in fin. ꝙ exceptio
non competit,niſi prohibita reſtitutione, qđ dic vt dixi ſ. l.exce-
ptiones.in fi.l.diuus.de reg.iur.

LEX XII.

1 *Qui opponit de litis pendentia, debet eam probare.*

GEneraliter. In pręiudicialib. actionibus vel
exceptionib. ille habet neceſſe
probarę,qui aſſerit.h.d.ſm ambas le.gl.certe etiã in ꝑ-
1 iudicialib.idem eſt,vt in l.ei q.de prob.†Et no. glo.j.in
fi. ꝙ ille qui opponit de litis pendentia,debet eam ꝓbare, & ideo
iſta exceptio non poteſt opponi poſt concluſionem in cauſa,vel
poſt lapſum terminum datum ad probandum.

LEX XIII.

SI poſt litem. Poſt finitum iudicium vni-
uerſale,non prohibetur mo-
ueri ſingularia iudicia,vel inter eoſdẽ, vel inter alios.
h.d.ſm primam lec.q̃ tenent.gl.& Doc.& ſic dum di
cit.(poſt litem conteſt.)ſuppleri debet, & per ſententiam diffiniti-
uam terminatam,quæ tamen ſuppletio facit magnam violentiã
literæ,ſed non poteſt aliter intelligi.Secunda autem lec.cõiter re-
probatur,quia ſi iudicium petitionis hære.antequam ſit motum
impedit poſſeſſorem hæreditatis mouere iudicium ſingulare cõ-
tra tertiũ,multo magis poſtq̃ eſt motum.Dic ergo, ꝙ ſiue nõ ſit
motũ,ſed ꝑparatur moueri,ſiue ſit motum,& non determinatũ,
habet locũ l.ſi bonę fidei.ſ.de peti.hære.vt non impediat moueri
particulare iudicium per poſſeſſorem ſi erat bonæ fidei, & ſi actio
erat tempore peritura,aliàs ſecus.Si autem erat iudiciũ termina-
tum,indiſtinctè non impedit moueri per iſtam l.ſm primam lec.
¶No.ẽt gl.in vna ſol.ibi dum dicit.(vel aliter q̃ facit ad l. fi.C. de
pet.hęr.)ꝙ illa l.habet locum in tertio qui pendente iudicio ſuper
peti.hę.vellet mouere ſingulare iudicium contra petitorem, uel
ꝯ poſſeſſorem,ꝙ hodie poſſit per illam l.licèt olim nõ poſſet.Nõ
ſic ſi ille idẽ q mouit iudiciũ vle,vellet mouere particulare, cõtra
eundẽ,quod haberet dependentiam à primo, nam tunc nihil per
illam l.corrigitur de iure veteri,ſm hanc gl. quam not.

LEX XIIII.

FIlius familias. ¶Si pater agit ex contra-
ctu filii, poteſt ſibi obijci
exceptio de facto eiuſdem filii.h.d. in effectu, quod
intellige,ut in glo,quando illud factum debuit fieri,
aliàs

alias filius non poſſet præiudicare patri etiam in actione ſibi acquiſita, vt C.de pactis.l.filius.

LEX XV.

ADuerſus. ¶Contra exceptionē iuriſiurandi non admittitur replicatio de periurio.h.d.in effect.qa iuſm deciſiuū nō dēt retractari ꝑ textu periurij,cū ſolum Deum habeat vltorem, vt l.j.& ij.C.de iureiurando:ſed bene poſſet retractari ex alia cauſa,puta,quia non iurauit prout ſibi fuit delatum,vel ille qui detulit,non habebat poteſtatem deferendi.Et hoc vult glo.vt ſupra de iureiu. l.non erit.

LEX XVI.

1 *Quando duo iudicia ſic ſe habent,quòd condemnatoria lata in ſecundo facit aliquod ꝑiudicium in primo,non admi titur cumulatio ſecundi inuito reo,ſed debet primo inchoatum expediri. Secus ſi condemnatio lata in ſecundo nullum faceret præiudicium in primo.*

2 *Qui primo intentauit iudicium rei ven.& poſtea eo pendente iudicium ſuper confeſſoria,quòd repellatur,& quid ſi prius egit confeſſoria.*

3 *Quid ſi deducatur in eodem libello.*

4 *Cauſa ciuilis & cā crimina.an poſſint in eodē libello cumulari, & nu.6.*

5 *Si vnus intētauit rei vendicationē pro aliquo fundo, an poterit conuētus mouere iudicium ſuꝑ ſeruitute,per modum reconuentionis, & nu.6.*

1 FVndum Titianum. †Quādo duo iudicia ſic ſe habent,ꝙ condemnatoria lata in ſcđo facit aliqđ ꝑiudicium in primo,non admittit̄ cumulatio ſecundi inuito reo,ſed dēt primo inchoatum expediri.Secus ſi cōdemnatio lata in ſecūdo nullū faceret præiudicium in primo. h. d. iſta l. cū duab.ſe.q̄ ſunt vulgares,& ſemper allegant̄,& habent materiā ſubtilem ſm Bar.& facit honorē aduocatis, bene ipſam intelligentib.Et in iſta l.fundū.& l.fundi.ponūtur tres caſus. ſ. vnus in l.fundum.& duo in l.fundi.in quib.poſt inchoatum vnum iudicium, volebat idem actor inchoare ꝯ eundem reum aliud iudicium ad aliud diuerſum,in quo tn̄ veniebat diſputandum incidēter illud, quod in primo iudicio fuerat deductum principaliter,& in illis caſibus reus poteſt obijcere pendentiam primi iudicij, & ꝙ actor non ſit audiendus volens mouere ſm,quouſque primum fuerit expeditum,quia ſi primo expediretur ſm, & ferretur ſententia ꝯdemnatoria pro actore,fieret præiudicium in primo contra reū, qa actor ex tali ſententia fundaret intentionem ſuam in primo, & propter hoc illud ſecundum dr̄ iſto reſpectu maius, quàm primum,& principale ad primum,& nihilominus in ipſo ſuperſedetur,& proceditur ſuper primo minori,& ſic facit in contrarium l. per minorem.ſ.de iud.vbi dr̄ totum oppoſitum, ꝙ per minorē litem non fit præiudicium maiori,& ꝙ proceditur ſuper maiori, & præiudiciali,& hic dicitur contrarium, ꝙ ſuperſedetur. Sed dic ꝙ illa l.habet locum in alijs pręiudicialibus, quæ alio reſpectu dn̄r præiudiciales,vt eſt queſtio ſtatus,vel petitio hæreditatis, quę eſt maior ratione authoritatis ad quęſtiones particulares, vel cauſa criminalis ad ciuilem,& tunc proceditur ſuper maiori, & ſuperſedetur in minori,hic quando vna eſt præiudicialis ad alteram nō ratione rei,quia de minori re in ea diſputatur,q̄ in altera principaliter,& ſic complectitur duo.ſ.rem minorem principaliter,& maiorem incidenter,ſed in altera non continetur niſi vna. ſ. res maior. ¶In l.autem ſed ſi ante.ponitur caſus econuerſo, quando ſecundum iudicium non eſt tale, quòd ſententia condemnatoria lata pro actore,nullum faciat pręiudicium in lite primò inchoata, quo caſu non impeditur cumulatio,ſed admittitur,& ſuper vtroque iudicio ſimul proceditur, & de quo primo liquidatum fuerit criminaliter.Et præmitte ad euidentiam iſtius l.fundum.ꝙ confeſſoria pro ſeruitute debita alicui fundo non competit, niſi ei q̄ eſt dominus illius fundi,vt in l.ij.§.i.ſupra ſi ſerui.vendi. ſi ergo dico fundum tuum debere ſeruitutem fundo Titiano, quem dico eſſe meum. Si quidem fundum Titianum poſſideo, pręſumor dominus,& vincam in confeſſoria ſi probabo ſeruitutem,niſi tu probes me non dominum,quia cum deducam dominium fundi incidenter,poſſeſſio facit me pręſumi dominum, vt not.in l.ſicuti.§.ſi quæratur.ſ.ſi ſer.ven.in glo.Si autem fundum non poſſideo,ſed tu,tunc iſta l.loquitur cum ſeq. quia non præſumor dominus niſi probem,habeo autem duplicem viam, vnam ꝙ primo agam rei vendic.& faciam declarari me dominum,& hoc facto agam confeſſoria.Alia eſt,ꝙ recta via agam confeſſoria,& in hoc iudicio probem me dominum,& feratur ſententia ſuper ſeruitute adiecta cauſa,quia probaui me dominum. Si autem primo inchoaui vnum de iſtis iudicijs, & iſto pendente velim inchoare aliud,reus autem excipiat de pendentia primi,& dicat me non audiendum quouſque primum ſit expeditum, an audiatur, & ego repellar?

2 †Leges iſtæ diſtinguunt notabiliter,ꝙ aut inchoaui primò iudicium rei vendi.& poſtea iudicium ſuper confeſſoria,& repellor,quia in iſto ſecundo venit diſputandum de dominio incidenter,de quo in primo diſputatur principaliter, & ſi ferretur ſententia in hoc ſecundo, haberem intentationem meam fundatam in primo, quia non poteſt declarari ſeruitutem mihi deberi ad illum fundum,niſi ſim dn̄s illius. Ne igitur reo fiat præiudicium in primo,per hoc ſecūdum poteſt me repellere, & hoc ſecundum dr̄ maius,vt in glo.quæ eſt in l. ſed ſi ante . non ex eo, ꝙ maior in eo vertatur.immo minor, quia principaliter diſputat̄ de ſeruitute,& in primo de dominio quod eſt maius. Sed ex eo quia in iſto ſecundo non ſolum diſputatur de ſeruitute principaliter,ſed etiam de dominio incidenter,in primo non diſputatur niſi de dominio.Ecōtra videtur,ſi primo inchoaui iudicium ſuper confeſſoria pro ſeruitute,& illo pendente velim inchoare ſuper ſecundo dominio,non poſſum repelli,quia poſito,ꝙ ferretur ſententia pro me ſuper dominio,nullum fieret præiudicium reo in primo,quia non ſequitur ſum dominus huius fundi,ergo mihi debetur ſeruitus à fundo tuo.Sed benè ſequitur,obtinui pro ſeruitute debita huic fundo,ergo ſum dominus eius,quia non potuiſſem obtinere niſi dominus eſſem,vt ſ.dixi. Et ſic aduerte quod dico,ꝙ hoc ſolum conſideratur in iſtis legibus,vtrum condemnatio quæ fieret in ſecundo faceret præiudicium reo in primo, uel non,vt ex prædictis patet.Sed Doct.videntur ponderare aliud, ſ. quia in caſu iſtius l.fundum.abſolutoria lata in primo pro reo faceret obſtare exceptionem rei iudi.in ſecundo, quia ſi reus abſolueretur ſuper dominio,non poſſum obtinere in ſeruitute. Non ſic in l.ſed ſi ante.quia poſito,ꝙ reus abſoluatur in primo a ſeruitute,non ſequitur ꝙ veniat abſoluendus in ſecundo à dominio, quia iſta poſſunt ſtare ſimul,ꝙ ſeruitus non debetur in fundo,& tamen ego ſum dominus eius.Mihi videtur ꝙ licèt iſta ſint vera, tamen non ſunt ponderanda quantum ad effectum, de quo hic, ſed ſolum ſit ponderandum id quod ſ. dixi de condemnatoria lata in ſecundo,& ꝙ iſtud ſit verum,patet,quia etiam in l.ſed ſi ante.poſſet aliter ferri ſententia abſolutoria in primo,quę faceret obſtare exceptionem rei iudicatæ in ſecundo,vt ſi abſolueret̄ reus à ſeruitute,vel confeſſoria,ex eo,quia ſuſcipiat in ſe onus probandi de dominio iſtius fundi,& probauit,& nihilominus ibi dicitur, ꝙ ſecundum iudicium ſuper dominio poteſt accumulari cum primo,cuius non eſt alia ratio,niſi ꝙ condemnatoria lata in ſecūdo,nullum poteſt facere præiudicium in primo, licèt econuerſo abſolutoria lata in primo, poſſet eſſe talis,ꝙ faceret pręiudicium in ſecundo,& obſtaret exceptionem rei iudicatæ quicquid dicat Bar.qui videtur hanc oppoſitionem ſenſiſſe,& ſoluit, ꝙ iſtud nō eſt ſecundum communem curſum cauſarum,ꝙ reus ſuſcipiat in ſe onus probandi,vbi non expedit, ſed quando eſſet ſecundum communem curſum cauſarum,tunc loquitur l.fundum.in qua ponderatur, ꝙ abſolutoria lata in primo, parit exceptionem rei iud.in ſecundo.Tu dic melius vt dixi,quia de hoc non eſt curandum,ſed ſolum de eo quod ſ.dixi.Similiter in caſibus qui ponuntur in l.fundi.Nam ſi peto diuidi fundum tanquam communem inter te & me,ſi tu dicis non eſſe communem, ſed tuum propriū ſi quidem communiter poſſidemus,habeo intentionem meam fundatam,& obtineo in iudicio communi diui. niſi probes te in ſolidum dominum.per l.j.ſ.fami.erciſ.ſi autem tu ſolus poſſides, haberem neceſſe probare me dominum pro parte. antequam obtineam, & habeo duplicem viam,ut in caſu præcedenti dixi. Sed ſi volo ambas accumulare,quia primò egi rei ven. & lite pēdente volo iudicium diuiſorium cumulare, repellor eadem ratione,qua ſ.quia ſi obtinerem in eo, præſumerer dominus pro parte.Sed econuerſo ſi primo inchoaſſem iudicium diuiſorium, non prohiberer accumulare iudicium proprietatis. ¶Idem ſi primo egi rei ven. ad fundum, & poſtea accumularem aliud iudicium ſuper fructibus eiuſdem,eadē poſſum ratione qua ſ. ¶

3 † Recipiunt autem iſtæ leges tres limitationes, & prima eſt quam ponit Dy.in c.nullus plurib.de re iur.lib.vj.ꝙ loquantur, quando diuerſis temporibus vel libellis deducuntur iſta duo iudicia, quæ ſunt inter ſe præiudicialia.Si autem eodem libello quis intentat rei vend.pro fundo Titiano,& confeſſoriam pro ſeruitute eiuſdem fundo debita,alias eidem fundi debita per alium fundum rei,tunc tenet,ꝙ admittatur cumulatio, & procedit libellus per §.neque.in Auth.de fideiuſ.vbi in eo libel. cumulatur perſonalis &,hypothecaria,& tamen ſunt inuicem præiudiciales eo modo, quo hic Bart.contra hic, & in l.edita.C.de eden. & per glo.q̄ eſt hic ſuper verbo{cauſæ reſolutionem.&c.} in fi.quæ videtur velle

4 contrarium,quòd reijciatur libel.& dicatur actori,quòd intentet

a ſolam rei vend.& illam expediat. ¶† Item [a] quia in ciuili & criminali

ADDITIO.

a ¶Adde tu ſm Bal. ciuilē & crimi,cumulari,qn̄ quis ante mortē vend.ꝯdemnat̄,in l.i.ii.colū.C.de app.vbi ēt in iii.colū.hoc addit qđ rr̄a qn̄ ciuil.act.n̄ hēt locū in iudice inquirente,de quo vide eundē ī l.edita.xxiii. col.C.đ edē.Qn̄ aūt ꝯcurrant.uide ī l.interdū,ꝑ Bar.& Ioan.de Imo. ff.de publi. iud,& Bar.in l.pen.ff.đ calumnia.& l.interdū.§.q. furē.in verſi. 2.haberis. no.ff.& l.j.C,qn̄ ciuil.act.vbi decidit,ꝙ in publicis iudiciis non ꝯcurrūt, ſed in priuatis ſic.vt ꝑ Bal.in l.i.ad fi.C.de app.& Alex.in l.ii.§. i.vi bo. ra.

nali etiam eo.libello ex eodem facto non poſſunt cumulari, n
C.quam.ciui.actio.l.vnica.& ratio eſt ſecundum eundem Dy.qa
ſententia lata in vna facit præiudicium in altera, & ſic Dy. ſibi vr̄
contrariari.Nec ob.§.neque.quia ſpeciale eſt in caſu illo, & ratio
ſpecialitatis eſt, quia actor grauatur in vno quod habet neceſſe
excutere principalem debitorē, anteq̃ perueniat ad hypotheca-
riam,ideo releuatur in altero,ꝙ eodē lib.poſſit cumulare. ¶ Iſta
ratio nihil valet,quia verum eſt,ꝙ grauatur,quando vellet inten-
tare hypothecariam contra tertium poſſeſſorem, nos loquimur
quando contra eundem debitorem, quo caſu non grauatur,
ſed poteſt intentare hypothecariam abſque perſonali. Ergo non
deberet poſſe cumulare,& tamen poteſt, vt d.§. neque. dic ergo
ꝙ Dy.dicit ipſam veritatem,& rō eſt, quia qn̄ cumulat in eo.li-
bel.videtur intentare rei vend.per prius, & confeſſoriam per po-
ſterius,ſi apparebit de dominio in fundo. Conſtat autem, ꝙ ſi di-
ceret in libello expreſſè,peto me declarari dn̄m fundi, & hoc fa-
cto declarari ſeruitutē deberi,talis libel.admitteretur, vt no. Cy.
expreſſè in fi.cum quis intentat rei vend. pro fundo. ¶ Item etiā
pro fructibus,vel perſonalem pro ſorte, & aliam perſonalem ꝓ
vſuris,quę ſunt inter pręiudiciales.Dicit etiam,ꝙ in eod. libel.poſ
ſunt intentari modo p̄dicto,facit quod no.in l.qui.ſ.de inoffi.teſt.
in fi.mag.glo.Sed ego dico,ꝙ etiam ſi dicta verba non dicant ex
preſſè in libel.tacite videtur hoc voluiſſe, quia vr̄ voluiſſe melio-
ri modo.quo poteſt. arg. in l.miles qui deſtinauerit. de teſta. mili.
Non ſic,quando in diuerſis libel.quia tunc non vr̄ dare ſecundū
cum intentione,ꝙ ſuperſedeatur immo ꝙ procedatur, & ſi ad-
mitteretur,poſſet procedi,& primo ſuper eo ferri ſententia,q̃ ſu-
per primo.Item hoc videmus quotidie fieri, cum quis petit fun-
dum,& etiam fruct.perceptos in eo.libel, vt hic not. per glo.in l.
fundum.in glo.pen.Et ratio eſt illa quam dixi, quia videtur petere
fundum per prius, & fruct. per poſterius facta declaratione ſuꝑ
dominio fundi,& tunc videtur peti vt res acceſſoria. Ita intellige
illam glo.Sed qn̄ in diuerſis libellis,& tunc non vt acceſſoria, ſed
vt principalis,cum diuerſa ſit rei ven.pro fru.ab illa quæ compe-
tit pro re.vt no.per gl.in l.item veniunt.§.fructus: de pet. hære.Itē
hoc eſſe verum probatur per rationem, quia iſti tex. conſiderant
quod iſtorum iudiciorum fuerit primo motum. Sed ſi mouen-
tur in eod.libel.non poteſt perpendi quod prius moueatur,ideo
dēt fieri interpretatio pro actore,cui fauendum eſt in primordio
lit.vt no.in l.de die.ſ.qui ſatiſd.cog.vt non repellatur, & iſta eſt ip-
ſa veritas quicquid dicat Bar.& admittentur articuli,& probatio
nes ſuper vtroque per prius,tamen ſuper dominio fundi, & per
poſterius ſuper ſeruitute, & eadem ſententia terminabuntur ſi-
cut dicimus in cauſa conuentionis, & reconuentionis in c.j.de
mut.peti.Secunda limitatio eſt quam ponit Bart. ꝙ iſtæ leges lo-
5 quuntur,†quando ab eadem perſona mouentur iſta duo iudicia
contra eandem perſonam.Si verò vnum mouetur ab vna ipſa-
rum,alterum ab altera per modum reconuentionis, tunc non ē
ſeruanda diſtinctio harum legum,vt inſpiciatur quod prius fue-
rit intentatum,immo indiſtinctè iudicium rei vend.ſuper domi-
nio fundi,etiam ſi fuerit per poſterius inchoatum, procedit,& fa
cit ſilere iudicium ſuper dominio fundi. per l. j. C.qui accu.non
poſ.quia illud iudicium ſuper dominio fundi cenſetur maius, &
præiudiciale ad iudicium ſuper ſeruitute, quod ab illa dependet,
6 ergo &c.vt in d.l.j.†Et pro hoc adduco,quæ in ſimili habentur in
cauſa ciuili,& criminali,quæ non poſſunt ab ea ſimul intētari, nec
eo.libel.nec in diuerſis.vt in l.j.C.quan.ciui.act. tamen ſi vnum in
tentatur primo ab uno, puta ciuile, poſtea ab altero intentatur
criminale.iſtud ſm facit ſilere primum,vt in l.ſi C.de ord.iud.& in
l.per minorem.ſm vnum intell m ſ.de iudic. & tertia limitatio eſt,
quę etiam colligitur ex dictis Barto.ꝙ iſtæ leges loquuntur in a-
ctionibus præiudicialibus ad inuicem,ex eo quia in vno venit di-
ſceptandum incidenter illud,de quo in altero diſceptatur princi-
paliter in iudicium ſuper confeſſoria, vel ſuper diuiſione fundi,
vel ſuper fructibus.Nam in quolibet iſtorum venit diſceptādū in
cidenter de dominio fundi,de quo diſceptatur principaliter in rei
ven.&ideo alterum eſt pręiudiciale ad alterū hoc modo,quia ſē
tentia lata pro actore ſuper ſeruitute,vel diuiſione,uel ſuper fru-
ctibus facit pręiudicium reo ſuper dominio,licèt non ſic econtra
lata pro actore ſuper dominio facit pręiudicium reo, ſuper ſerui-
tute,vel fructib.quia poteſt actor eſſe dominus, & tamē ſeruitus
non debetur,nec fructus,quia ſunt bona fide percepti, & cōſum-
pti.Econuerſo iudicium ſuper dominio fundi eſt pręiudiciale ad
iudicium ſuper ſeruitute,& ſuper fru.alio reſpectu,non ꝙ ſenten
tia lata ſuper eo pręiudicet in illis,vt dixi.ſed quia facit illa ſilere,ſi
fuit primo inchoatum ſuper dominio, vt hic patet. Sic ergo di-
uerſis reſpectib.vnum dr̄ præiudiciale ad alterum ratione q̃ ſ.di-
xi,ſed eſt dare aliud genus præiudicialium actionū, vt ſunt actio-
nes quę mouentur ſuper ſtatu,de quib.loquit Inſti.de act. §.p̄iu-
diciales.& ſ.de rei vendi.l.j.§.per hanc. & in illis non ſeruatur di-
ſtinctio harum legum,immo quæſtio ſuper ſtatu, etiam ſi ſecun
do loco moueat,facit ſilere omnes alias particulares quæ ab illa
dependent,etiam ſi primo loco fuerunt motæ,vt in l.ordinata,cir
ca med.ſ.de libe.cau.eſt & aliud genus p̄iudicialium ratione au-
thoritatis,vt eſt peti.hær.quæ eſt utilis, & p̄iudicat particularibus,
quę fundantur in iure hæredetario, & in iſtis ſimiliter non ſerua-
tur diſtinctio harum legum.Sed quid iuris ſit?dic ut in l.ſi cuis li-
bertatem.ſ.de peti.hære. & ſ.e l.ſi poſt litem.& C.de peti.hær.l fi.
Nam etiam ſi non ſit motum tale iudicium,ſperatur tamen mo-
ueri de proximo, & facit ſilere particularia iudicia, ut d.l.fi. poſt
priu.ſecus ſi fuerit motum, & terminatum, ut ſ.e.l.ſi poſt litem.
Eſt & aliud genus præiudicialium ratione maioritatis,ut eſt cau-
ſa ciuilis,& criminalis ex eodem facto deſcendens,vel diuerſis,&
in iſtis non ſeruatur diſtinctio harum legum,ſed diſtinguitur,ſi u-
num intentatur ab uno,alterum ab altero,pręfertur criminale, ēt
ſi ſit poſterius,ut d.l.fi.de ord.iud.& d.ꝑ minorē.de iudi.& d.l.bel
lo.& non admittitur libellus.Aut in diuerſis, & tunc proceditur
ſuper primo libello,etiam ſi fuerit primo actum ciuiliter,& ſecū
do agatur criminaliter, ut in l.interdum.de publi. iudi.& in d.l.
unica.C.qn̄ ciui.actio.quod dic,ut in l.prętor.§. ſi dicatur. ſ. vi bo.
rap.& quod ibi not.per Bar.vbi ponit de iſta materia.

De exceptione rei iudicatæ. Rub.

LEX PRIMA.

1 Sententia lata contra unum ſuper una re,non parit exceptio.rei iudica.
contra alterum ſuper alia re.
2 An poſſit defendere de iure tertij.

1 CVm res inter. †Sententia lata contra vnū
ſuper vna re, non parit ex-
ceptio.rei iudi.contra alterum ſuper alia re. h. d. Pri-
mo.Nec etiam contra eundem,& ſuper eadem re,ſi
cauſa propter q̃ fuit lata,ceſſat,hoc ſecundo. Si verò non ceſſat,
tunc bene parit ꝯ eundem, & ēt contra alium,qui reputatur eadē
perſona,ſi iterum agat pro eadem re,& ex eadem cauſa, licèt in-
tentet actionem diuerſam, hoc dicunt in effectu iſtę leges vſque
ad l.ſi quis cum totum.Et de prima parte ſummarij loquitur l.j.
de ſecunda.loquitur l.ij.de tertia loquuntur alię quatuor,& in his
quæ dixi conſiſtit tota ſubſtantia horum tex.¶ In l.j.pone caſum,
ꝙ vnus de legatarijs egit contra hæredem ſcriptum, & hęres fuit
abſolutus,quia teſtamentum erat nullum.Iſta ſententia non no-
cet aliis legatarijs,contra quos non fuit lata.gl.fin.h.d.ꝙ hoc eſt iō
quia iſta fuit ſententia declinatoria nullitatis,ſecus ſi fuiſſet reſciſſo
ria,vt in querela,quia tunc noceret omnib. legatarijs, etiam qui
non fuerunt in iudicio,vt in l.Papin.§.ſi.de inoffi.teſta. Tu dic nō
eſſe fiendam differentiam inter reſciſſoriam, & declaratoriā, ſed
in hoc,utrum ſint latæ contra illum ad quem principaliter perti-
nebat defenſio,vt contra hæredem ſcriptum,uel uenientem ab
inteſt.& tunc præiudicat legatarijs.An cum perſona, ad q̃ non ꝑ
tinebat principaliter defenſio cum legatario, & tunc non nocet
alijs collegatarijs,ita loquitur hic, & ita not. & melius per glo. in
2 d.l.pupil.§.fi.†In l.ij.not.ꝙ quis pōt ſe defendere de iure tertij,qa
hæres inſtitutus contra legatarium agentem ſe defendit ex iure fi
lii exhæredati,qui poteſt teſtamentum contra tabulare,& ſibi hæ-
reditatem auferre,& annihilare legatum, quia quouſque ſperat
moueri q.ſuper hæreditate,debent ſilere particularia iudicia.Bre
uiter de iſto articulo,an quis poſſit obijcere de iure tertij, ponit
hic Bar.vnā longam diſtin.& pulchram.Et vide omnino quod ꝑ
eundem no.in l.indebiti.§.ſed ſi nummi.ſ. de condi. indeb. Et per
a Cy.in l.cum ſeruum.[a] C.de ſer.fugit.

ADDITIO.

a ¶ Seruū.Adde ut ibidē ex Fran.Are.& Bal.in l.ſi cui.ad fi.de nō nu.pec.ubi dicit,ꝙ de iure tertii excipientis,illius tm̄ vtilitati q̄ſito non audiatur iu re multorū utilitati quæſito audiatur quilibet cuius intererit.Et adde a-bundè quæſt.ꝑ Spec.tit.de loc.§.vj.verſi.lxvj.& Oldrad.conſi.139.

LEX VII.

Qui petijt totum & ſuccubuit, repellitur excep.rei iudi.ſi poſtea uult pete-
re partem ex eadem cauſa,ſecus ſi ex diuerſa.
2 Si petij quinque, & probaui de decem,an ſit reus condemnandus in decē,
3 Qualiter ex ſententia condemnatoria poſſit oriri exceptio.

1 SI quis cum totum. ¶† Qui petit totū
& ſuccubuit, re-
pellit excep.rei iud.ſi poſtea vult petere partē ex eadē
cā,ſecus ſi ex diuerſa. h. d. in effectu plura ponendo
exempla uſq; ad l.ſi à te.Allega iſta l.ꝙ q petit totū,cēſetur petere
q̃libet partē eius.¶Et ideo ſi petii x.& nō probaui, niſi de quinq;
pōt ſequi condēnatio in v.quod non eſſet,ſi non viderent petita,
& ita no.Cyn.in l.j.circa fin.C.de lit.conteſt.Item ſi quis iurat ſe
teneri in decē,ſi re vera tenet in v.vr̄ iuraſſe de qualibet parte. Tu
2 dic de hoc,vt no.per Bar.in l.i.§.ſi ſtipulanti.de uerb.obli.¶†Quid
autem ſi petii quinque,& probaui de decem. An ſit reus con-
demnan-

dẽnandus in x.vr̃ ꝙ non, quia non ſit condemnatio in id, quod
non eſt petitum, & quia de ſumma debita põt peti pars, ut plene
not. in l. ſcire debemus. de uerbo.obli. Item principaliter alleg. §.
planè. ubi melius ponitur, quàm alibi, qualiter dicatur eadẽ cã, ſ.
quatenus in ea uenit diſceptandum id, qđ fuerit determinatum,
ꝑ primam ſnĩam, ẽt ſi agatur ad rem diuerſam, vt ſi petij fundũ,
& ſuccubui; poſtea peto fructus, tanq̃ perceptos ex fundo meo,
& ſic uenit diſceptandum de dominio fundi de quo fuit diſcepta
tum, & terminatũ in alio iudicio, certè non audior, vt hic. & iſte.
§. declarat optimè l. cum quæritur. cum ſeq. infra eod. ubi habe-
tur, ꝙ tunc obſtat exceptio, qñ petitur eadẽ res, & ex eadem cã,
& per eandem ꝑſonam, & ab eadem. Certè ẽt ſi petatur res di-
uerſa, ſi tñ uenit diſceptãdum id, qđ per ſnĩam fuerat terminatũ,
3 obſtat exceptio, vt in §. notabili. in uerſi. & generaliter. ¶ † Not. ẽt
ibi, coniuncta glo. ꝙ ſicut ex ſentẽtia abſolutoria oritur exceptio
rei iudicatæ, ita ex condemnatoria, poſtquam fuit miſſa execu-
tioni, & ſic condemnatoria prodeſt condemnato. Sed gloſſ. dicit
(à tali prodeſſe liberet nos Deus &c.

LEX IX.

1 *Abſolutus in actione reali, uel mixta, ex eo, quia non poſſidebat, ſi poſtea incipiat poſſidere, poteſt iterum conueniri, & non hẽt excep. rei iudi.*
2 *Reſpondere quis non compellitur, per quod ſententia quam obtinuit, aut iuramentum, quod præſtitit impugnatur, aut de falſo arguatur.*

1 SI a te. ¶ † Abſolutus in actione reali, uel mixta,
ex eo, quia non poſſidebat, ſi poſtea inci-
piat poſſidere, põt iterum conueniri, & non hẽt exce
ptio. rei iudicatæ, hoc dicit. Ratio eſt, qa ceſſat cauſa
ꝑꝑ quam fuit abſolutus, ut ſupra eod. l. ij. & quia ſuperuenit no-
ua cauſa agendi, ergo &c. infra eo. l. ſi mater. §. eandem ¶ In tex.
ibi, (cum nihil poſſideres) ſupple, & fuiſti abſolutus adicta cã, qa
non poſſidebat. Secus ſi ſimpliciter, quia uideris abſolutus a to-
to, & ideo mihi obſtaret exceptio rei iudicatæ. arg. ſupra eo. l. ſi
mater. in prin. Eſt ergo cautela, ꝙ iudex exprimat cauſam in ſnĩa,
ne facit præiudicium ultra q̃ ipſe uelit. Sicut in fi. not. in l. ij. §. igno
miniæ. ſupra de infam. Et ſicut quando quis uenit abſoluendus
ab obſeruatione iudicij, quia dẽt hoc exprimi, ut actor poſſit ite-
rum agere, ut in l. properandum. §. & ſi quidem. C. de iudi. aliàs
uideretur abſolutus a petitione actoris, & ſic iterum non poſſet
agere, iuxta not. in l. Iulianus. de condi. indebi. ¶ Sed oppo. quòd
iſte non potuerit abſolui, ſed condemnari, quia imputet ſibi,
qui liti ſe obtulit, ut in l. is qui ſe obtulit. ſupra de rei uend. ſol. ut
not. infra proxi. §. in fi. glo. mag. quia illud uerum, ſi fuiſſet inter-
rogatus an poſſideret, & reſpondiſſet, quòd ſic Sed hic debet in-
telligi, quòd non fuit interrogatus, ut ibi per glo. no. ¶ In tex. ibi
(ſiue fuerit iudicatum hæreditatem meam eſſe.) ſupple, & ni-
hilominus reus fuit abſolutus, quia non poſſidebat, & ſic erat
ſententia lata pro utroque tam pro actore, quàm pro reo, quod
fieri poteſt, ut infra proxi. §. ſecundum ultimam lecturam glo.
& quod infra ſubijcit, ſiue aduerſarius, quia nihil poſſidebat, ab
ſolutus eſt, ſupple, nec fuit pronunciatum hæreditatem meam
eſſe, & ſic fuit lata ſolum pro reo, ut infra proxi. §. in ij. lect. gl.
Nam adhuc actor poteſt agere ex noua poſſeſſione, ut hic, in
hoc tamen eſt differentia inter iſtum caſum, & præcedentem,
quia in præcedenti, cum ſit declaratum ius actoris, ſi reus inci-
piat de nouo poſſidere, poteſt actor non ſolum iterum agere de
nouo, ut hic, ſed etiam petere illam ſententiam executioni man-
dari, licèt reus fuerit abſolutus, quia per ſententiam ius ſuum eſt
effectum notorium, & per reum non poteſt negari, nec poteſt
ſe defendere, quominus executio fiat. poſtquam habet faculta-
tem reſtituendi, ut etiam not. in ſequen. §. ſecundum ultimam.
lecturam, quod eſt notandum & ſingulare. Et ſecundum iſtam
exceptionem tex. ſupernacua eſt glo. j. quæ continet diuinatio-
nem. Et quòd illud ſit uerum in primo caſu & poſſit executio
ni mandari, patet, quia ſi reus poſſideret, & iudex eum non
condemnaret, ſed ſolum declararet hereditatem, uel rem ad
actorem pertinere, talis ſententia mitteretur executioni con-
tra reum, quia in realibus, uel mixtis ſufficit ſententia declara-
toria, vt in l. ex diuerſo. §. j. ſ. de rei vendi. & l. regulariter. de pe-
ti. hære. Ergo idem, ſi ſit abſolutus, quia non poſſidebat, & poſt
ea incipiat poſſidere, quia talis abſolutio ceſſat, & ſic habetur
perinde, ac ſi nec abſolutus, nec condemnatus fuiſſet, quo ca-
ſu ſententia declinatoria mitteretur executioni contra eum re-
pertum poſſidere, vt dixi. ¶ In glo. ij. ibi, (Sed dicam, quòd huiuſ-
modi interrogationibus non tenetur reſpondere &c.) Ratio
eſt, quia dicuntur captioſæ, quia ſi ad quamcunque partem re-
ſpondeat, incidit in laqueum, quia ſi reſpondeat quòd non poſ-
ſidebat tempore ſententiæ, ſequitur quòd cum hodie poſſi-
deat, iſta ſit poſſeſſio noua, ergo poteſt de nouo conueniri,
vt hic. Si dicat quòd tempore ſentẽtiæ poſſidebat, ſequitur ꝙ ma
le fuit abſolutus tanquam non poſſideret, & ſic adhuc iterum
poterit conueniri. Poteſt ergo reus dicere, ego habeo intentio
nem meã fundatã ex ſnĩa, ſi tu vis iterũ agere ꝯ me, proba ꝙ ego
incæperim de nouo poſſidere, & niſi ꝓbes non es audiendus, qa
iſtud eſt cã, & fundamentũ tuæ intentionis, ergo † ego nõ cogor
2 rñdere aliqd, ꝑꝑ qđ mea ſnĩa impugnet̃, vel redarguat̃ de iniuſti
tia, ſicut nec aliquid, ꝑ qđ ir̃um meum redarguatur de periurio,
ut not. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ſ. de iureiur. vbi eſt ſimilis quæſtio,
& quo l plenè no. eo. tit l. eum. §. in popularibus.

1 *Fatuè facit qui habet pro ſe ſententiam, & omittit viam executiuam, & iterum agit ordinariè actione prima.*
2 *In actione reali, vel mixta, quæ competunt contra poſſeſſorem, ſi reus non fuit interrogatus an poſſideret, licèt venerit ad iudicium & cauſam defenderit negando actorem dominum, et non negando ſe poſſidere tanquàm poſſideret, tamen reperto in calculo ferendæ ſententiæ, quòd non poſſederat, debet abſolui.* *timo contradicto-*
3 *Licèt ex tunc appareat actorem litigaſſe cum non legi re, quòd tamen iudicium non ſit eluſorium.*

§. Si quis autem fundum. ¶ † Legit̃ tri-
bus modis in
glo. ſm primam lect. ꝙ ſnĩa fuit lata ſolum in fauorem actoris,
quia reus fuit ꝯdemnatus, & ius actoris declaratum. Scđm ſecũ
dam fuit lata ſolum in fauorem rei, qui reus fuit abſolutus, quia
non poſſidebat, & ius actoris non fuit declaratum. Scđm tertiã
lect. quæ eſt notabilior aliis, fuit lata partim in fauorem actoris,
quia ius ſuum fuit declaratum, partim in fauorem rei, quia reus
fuit abſolutus ex eo, q̃a non poſſidebat. h. d. Scđm primam
lect. not. ꝙ licèt actor obtinuerit ꝑ ſe ſnĩam ꝯdemnatoriam ſi nõ
vult petere ipſam executioni mandari, ſed iterũ reũ vexare agen
do actione prima, non põt reus ſibi obiicere de prima ſnĩa di-
cendo, ꝙ ſemel fuit vexatus ſuper iſta re, & lata fuit ſnĩa ꝓ acto-
re. Vnde nõ eſt equum, ꝙ iterum vexetur, quia actor põt replica
re, ꝙ poſtq̃ illa ſnĩa non eſt executioni mandata, non debet pro-
deſſe reo, ſed nocere. Sed ſi eſſe executioni mandata, ſecus. vt ſ.
eo l. ſi quis cum totum. §. planè cũ ibi not. ¶ No. ẽtiam gl. q̃ ſemꝑ
1 alleg ꝙ fatuè facit, qui habet pro ſnĩam, & omittit viã executiuã,
& iterum agit ordinariè actione prima, quia vexatur ſumbtibus,
& expẽſis, & poterunt ſibi obiici exceptiones peremptoriæ quæ
competebant tempore ſnĩæ, licèt ſi ageret ex ſnĩa, non poſſent
obiici, ut in l. peremptorias. C. ſent. reſcind. non poſ. & qđ not. j.
eo. l. duobus ſecunda lect. eſt uera in ſe per princ. huius. l. in uer
ſi. fin. ſecundum quod ibi habetur, ſed non congruit huic lite
ræ, quæ dicit quòd actor poterit replicare de re ſecũdum ſe iudi
cata, ſed ſecundum iſtam lecturarum ad hoc ut differat a tertia,
non erat iudicata pro ſe, ſed pro reo. ¶ Ex tertia lect. gl. quæ de-
beret ſcribi literis aureis, ſecundum Bar. no. duo, quæ non ita
2 benè ſunt alibi. † ꝙ in actione reali, uel mixta quæ competunt cõ
tra poſſeſſorem, ſi reus non fuit interrogatus an, poſſideret,
licèt ipſe uenerit ad iudicium, & cauſam defenderit negando
actorem dominum, & non negando ſe poſſidere tanquam ſi
poſſideret, nihilominus reperto in calculo ferendæ ſententiæ,
ꝙ non poſſideat, debet abſolui, non autem condemnari ad re-
ſtituendum tanquam liti ſe obtulerit, quia non dicitur obtuliſſe,
niſi interrogatus reſponderit ſe poſſidere, ita intellige gl in l. is
ſ. de rei vendi. Et iſtud intelligo uerum, etiam ſi reus malitioſè
hoc fecerit, ſciens ſe non poſſe condemnari, ut actor vexetur li
tibus, & expenſis, quia imputet ſibi actor quare non ſeruauit
cautelam datam a iure, interrogando ipſum an poſſideret, ut in
l. qui petitorio. ſ. de rei uendic. & de interrog. act. l. qui interroga
tum. & per totum tit Eſt ergo utilis talis interrogatio, ne fruſtra
actor litiget per iſtum tex. cum glo. quia uidetur actor condem-
nandus in expenſis, tanquam temerè uexauerit reum, ut in l.
3 cum quem temerè. ſ. de iud. ¶ † Secundo no. ex glo. aliud, quod
etiam alibi non ita benè reperitur, quòd licet ex tunc appareat
actorem litigaſſe cum non legitimo contradictore, nihilominus
iudicium non eſt eluſorium, quia ex eo poteſt actor obtinere
ſententiam declaratoriam iuris ſui, licèt reus abſoluatur. Et ad-
hoc ſemper alleg. iſte §. cum glo. Iſta tamen ſententia non no
cet, niſi ipſi reo, cum quo lata eſt, ideo poterit ex noua poſſeſ
ſione mitti executioni contra eum, vt dixi in princip. huius le
gis, & ad hoc etiam alleg. iſta gloſ. cum tex. licèt hoc non dicat
ſed ſolum, quòd poteſt agi actione prima.

1 *Exceptio competens cõtra actorem tranſit contra ſingularem ſucceſſorẽ.*
2 *Exceptio rei iudicatæ non ſolum competit reo abſoluto, ſed ẽt actori, ex ſententia condemnatoria. ſi illa fuit miſſa executioni, & poſtea reus cõ demnatus uexaret actorem ſuper eadem res*
3 *Ius facilius deſcendit ex perſona auctoris ad ſucceſſorẽ ſingularem, quàm econuerſo aſcẽdat de perſona ſucceſſoris ad auctorem.*

1 §. Iulianus. ¶ † Exceptio competens contra auctorem
tranſit contra ſingularem ſucceſſorem,
non ſic econuerſo. & eo. modo exceptio competens ſingula-
ri ſucceſſori, non tranſit ad auctorem re ad ipſum reuerſa. h. d
Paul. de Caſt. j. ſuper ff. Nouo. m iſte. §.

iſte §.cum l. ſequen. Sed competens auctori, bene tranſiret ad ſingularem ſucceſſorem, vt). eo.l.ſi mater.ver.item Iul.& ſic primo loquitur hic de exceptio.paſſiuè contra auctorē, an tranſeat contra ſingularem ſucceſſorem, vel ecōuerſo, poſtea in l.ſeq.de exceptione competēte actiuè ſingulati ſucceſſori an tranſeat ad auctorem? & dicitur ꝙ non. Sed an competens auctori trāſeat in ſingularem ſucceſſorem. iſte caſus non ponitur hic, ſed in l.ſi
2 mater.§.item Iul.† No.hic in fi.ꝙ excep.rei iudi.non ſolum competit reo abſoluto, immo etiam competit actori, ex ſnīa condemnatoria, ſi illa fuit miſſa executioni, & poſtea reus condemnatus vexaretur ſuper eadem re, tex. eſt hic expreſſus in verbo. {exceptionē.} & ſic inducta ad vnum finē operantur ad alium, quia condemnatoria ad fi.agendi, & tamen producit exceptionem, & ſic econuerſo ex ſententia abſolutoria, interdum datur actio in factum, ſi abſolutus cecidit a poſſeſſione, vt patet ex his quæ habentur in l.ſed & ſi poſſeſſori.poſt prin. de iureiu.licèt aliqui dicant, ꝙ ibi loquitur in iuramento, ſecus in ſnīa. Sed præce-
3 dens plus placet arg.hic. ¶† Itē no.hic & ad illud ſemper alle. iſte tex. ꝙ ius facilius deſcendit ex perſona auctoris ad ſucceſſorem ſingularē, q̃ ecōuerſo aſcēdat de perſona ſucceſſoris ad auctorē, iuxta illud Mar. Facilis deſcēſus Auerni, ſed reuocare gradū &c.

L E X XI.

1 SI mater. ¶† Qui egit petitione hæreditatis ſimpliciter vel generaliter non expreſſa cauſa & ſuccubuit, licèt vnam tamen cauſam fuerit proſecutus, ex alia tamen iterum agere non poteſt de rigore iuris, ſed de æquitate, ſubſiſtente iuſta cauſa, reſtituitur, vt agere poſſit.h.d. no. Et in hoc vltimò, quod ponitur in fi.huius prin.in tex.eſt notabile, quia ꝑ ipſum limitatur ſequēs §.& etiam §.eandem.in fi.in quib.habetur, ꝙ ex cauſa non proſecuta iterum non auditur in actione reali. Nam hoc eſt verum de rigore, ſed de æquitate poteſt petere ſe reſtitui ſubſiſtente iuſta cauſa, vt hic, & glo.hic intelligit, ꝙ iuſta cauſa ſit hæc, quia erat mater, & tractabat de lucroſa hæreditate filij, & ita etiā no. per glo.in ſeq.§.ad quod facit l.fi.de inſti. & ſubſti.quem intellectum plures Doc.ſequuntur, & eſt ſingularis.in ſeq.tamē credo ꝙ intellectus literæ fuerit alius, dum dicit, ſed ex cauſa, & ſic ſentit de alia cauſa, quam maternitatis, quia ſi de illa tantum ſenſiſſet, cum primo fuerit locutus de matre, non expediebat dicere, {ſed ex cauſa &c.immo ſufficiebat dicere. {ſed ſuccurrendū erit ei &c.} Intelligo ergo iſtam cauſam, quādo per errorem facti probabilem non fuit proſecutus aliam cauſam, quia ignorabat ſibi competere. Sed fuit proſecutus eam incompetentem, & ſic reſtituit ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa. Et ſecundum iſtum intel.ſequitur limitatio ſeq.§. & etiam §. eadem.in fine.quia iſtud procedit non ſolum in matre tractante de hæreditate filij, ſed etiam in qualibet alia, ſed in matre tractante de illa hæreditate, poteſt dici eſſe hoc plus, quòd ſi in fi. non ſubſit iuſtus error reſtituatur, dummodo non fuerit in dolo, vel in lata culpa, quia ſciebat aliam cauſam ſubſiſtere, & non fuit eam proſecuta. In alia ergo, quam matre requiritur, quòd non fuerit in dolo, nec in aliqua culpa. Sed in matre ſufficit quòd non fuerit in leui, quando tractat de hereditate filij. facit quod in fi.no.per Bart.in l.non fatetur de confeſ. ¶In tex.ibi, {bona vendicauerit.} & ſuccubuit, quia reus fuit ſimpliciter abſolutus, nec expreſſit iudex quòd ideo abſoluebat, quia teſtamentum non erat ruptum prout mater allegabat, quia ſi ita feciſſet, non obſtaret exceptio matri volenti ex alia cauſa agere cum iudex ſe reſtrinxerit ad certam cauſam abſolutionis, ſicut ſi certa cauſa fuiſſet in libello deducta, quia non noceret ſententia in altera, vt infra eod.l.j.§. ſi quis autem. intelligo autem, quòd abſolui reum ſimpliciter, licèt fuerit motus ex eo, quod mater non probauit rupturam teſtamenti, & ita intelligo tex.). dum dicit, {quia teſtamentum patris &c.} Not. quòd illa verba fuerunt appoſita in ſententia, ſed quia iudex ideo fuit motus. Talis ergo ſententia abſolutoria ſimpliciter nocet in qualibet cauſa etiam in proſecutione non deducta, quia verba hoc importāt, cum videbatur abſolutus cā in proſecutione deducta, & tamen probata, & etiam in nō deducta in proſecutione, quia ſaltem videtur deducta in libello, ideo imputet ſibi actor, quare in proſecutione non deduxit, & iſta eſt ratio ſequen.§.& etiam §.eadem.in fine.¶In tex.ibi{idcirco.} Iſta mater credebat ad ſe deuolutam hæreditatem filij abinteſt. per Senatuſcon. Tertul. & in hoc errabat, quia non erat in veritate, cum iſte filius nullum haberet ſubſtitutum pupillarem, ſecus ſi habuiſſet, & valuiſſet, quia iſte excluderet matrem, vt l. Papinia.§.ſed nec impuberis.ff.de inoff.teſtam. ſed in alijs duob. errabat, quia credebat fuiſſe datum ſubſtitutum pupillarem, & non erat datus, vt). in ver. poſtea autem. Item credebat teſtamētum paternum eſſe ruptum ex aliqua cauſa & nec iſtud erat uerum. Egit ergo peti.hære.& in libello non expreſſit iſtam cauſam, quòd teſtamentum eſſet ruptum, quia tunc poſſet agere ex alia cauſa, ut).ea.l.§.ſi quis autem. ſed in proſecutione, cū aduerſarius alleg. ſe ſubſtitutum, licèt falſo replicando dicebat ſubſtitutionē fore ruptā ꝑ rupturā teſtamēti paterni, & nō ꝓbauit.iō iudex abſoluit. Vel dic, ꝙ imo iſtā cām in libel. expreſſit, ut innuit hic dū dicit.(bona vendicauerit idcirco, quia putabat &c.) & nihilominus ſnīa abſolutoria mero iure ſibi nocet. nec ob. §. ſi quis aūt.quia ibi deduxit in libel.cauſam, ex qua dicebat ſibi acquiſitū dominium, licèt hic iſta cā, ꝙ teſtamentum eſſet ruptum, & per ꝯſequens ſubſtitutio non erat illa cā, quæ faceret ad ipſum hæreditatem ꝑtinere, ſed eſt iſta ipſa maternitas, ꝙ ſenatuſcon. Tertul. Bene uerum eſt, ꝙ illa eſt cā propter quam non impediebatur. Merito ergo non pōt iterum agere de rigore, quia uidetur deducere eandem cauſam in iudicio, ſ.maternitatem. Et iſtud puto eſſe uerum intell.iſtius l. quia ſicut prius dixit ad ſe pertinere hæreditatem, quia mater ita dicit, nunc non ſic in §. ſi quis autem. prius dixi me dominum, quia emi à Titio, nunc dico me dn̄m, quia heres ſum Sempronij, q erat dn̄s, uel ēt eiuſdē Titij. Nā alle. nouam cām acquiſiti dominij, non ita hic. ¶In tex.ibi(poſtea apertis pupillaribus tabulis.)ideſt teſtamento paterno, in quo dicebantur contineri pupillares tabulæ, licèt uere non eſſent, nam ſi non erat datus ſubſtitutus, quomodo poterant aperiri tabulę pupillares, unde tex.ſibi contrariatur.

1 *Qui egit rei uen.ſimpliciter, uel generaliter nulla cā in libello expreſſa licèt unam tantum fuerit proſecutus, ſi ſuccumbat non poteſt ex altera non proſecuta iterum agere. Secus ſi unam tantum cauſam in libello deduxit, quia poterit agere ex altera non deducta.*

1 *Abſolutoria lata, quia actor non probauit, an pariat exceptionem rei iudicatæ ita ut actor non poſſit iterum agere, ſi probationes ad eum peruenerit*

1 §.Denique. ¶† Qui egit rei uen. ſimpliciter, uel generaliter nulla cauſa in libello expreſſa, licèt unam tn̄ fuerit proſecutus, ſi ſuccumbat non poteſt ex altera nō proſecuta iterū agere. Secus ſi unam tn̄ cām in libello deduxit, quia poterit agere ex altera non deducta. h. d.cum §.ſeq. Ratio primi dicti eſt, quia licèt in proſecutione non ſit deducta, niſi una cauſa in libello, tn̄ poſtquam fuit generaliter, vel ſimpliciter formatus, vr̄ deducta oīs cauſa, ex qua dominium actori cōpetit, vt).ea.l.§.eandem. in fi. Imputet ergo ſibi actor poſtquam deduxit in libello, quare non fuit eam proſecutus, & non probabit. Vnde iudex uidetur abſoluere à proſecuta, & etiam à non proſecuta, in libello deducta. Reſpondeo ꝙ intelligitur, ut dixi in principio huius l.qn̄ non reſtrinxit ſe ad proſecutam, ſed ſimpliciter abſoluit. Ex ſecundo dicto in §. ſi quis autem. confunditur una opi. Pet.qui tenuit de directo ꝯrium, ꝙ etiam ſi expreſſit certam cauſam in libello, ſententia noceat etiam in alijs non expreſſis, & mouebatur ſubtili ratione, quia in rei uendica. non expedit aliquam cauſam remotam in libello exprimere, ſed ſufficit exprimere cauſam primam, ſcilicet quòd dominium ad ipſum pertinet, & admittitur talis libellus incertus, ut not. in l. prima. in princ. in gl. mag.ſ.de eden.licèt glo. hic magna dicat contrarium. ſed reprehenditur per Dyn. Poteſt tamen procedere in libello dato in actio. perſonali, ut no. in d. l. j. de eden. & etiam poteſt procedere in reali, quantum ad proſecutionem, quia licèt admittatur libellus generalis, proſecutio tamen debet ſpecialiter fieri, ut reus ſit certus, an debeat cedere uel contendere. non.n.ſufficit articulare quòd ipſe ſit dominus, niſi dicat, ex qua cauſa, aliàs probationes non poſſent recipi ſuper incerto. Sed in libello ſufficit bene hoc dicere, ut).eod.tit.l.& an ea.§.actiones.ver.at cum in rem. poſtquàm ergo ita eſt, quòd non eſt neceſſaria expreſ-
a ſio cauſæ remotæ, ſi exprimatur [a] vna, cenſentur omnes expreſſæ, ſicut uidemus in appellatione à diffinitiua, in qua non requiritur expreſſio cauſę, ſed ſufficit dicere appello, & propter hoc ſi exprimatur una ex abundanti, omnes aliæ uidentur expreſſæ, ut in l. ſocio.). de app. Sed quicquid dicat. Pet. caſus eſt in iſto §. ſi quis autem. contra eum. Diſtinctionem autem
2 glo. quæ eſt hic reſſumam in §. eandem. plenius quàm glo.† Et no. in iſta gl. ibi. {Si vero abſoluitur, quia non probo, nocet in repetita &c.} quòd abſolu. lata quia actor non probauit, parit exceptionem rei iudi. ſicut ſi eſſet lata, quia eſſet dominus ipſe reus, uel non debitor, ergo ſequitur quòd iterum actor non poteſt agere, & probare, ſi probationes ad eum peruenerunt, alias non eſſet uerum, quod dicit iſta glo. ꝙ ſententia noceret. Vidi tamen quàm plures etiam Doct. in hoc errare, credentes ꝙ iterum,

A D D I T I O.

a ¶ Adde tamē ꝙ qn̄ cauſa eſt in libello expreſſa, & deducta, ſemꝑ eſt probāda, quādo talis eſt ſine qua libellus non eſſet bene cōceptus. Bal.in l.ij. C cōmuni diui.in j.col.ad fi.ī uer. facit ad hoc theorica.alleg.in hoc Inno.ī c.ex parte abbatiſſæ.de priuil.& qđ ſubijcit de expreſſione cauſæ in cauſa appellationis, adde ꝙ ſecus eſt ī interlocutoria ſm Ab.in c.ex parte.de ap.& uide Inn.ī c. paſtoralis.de off.del.& no.ī l.ſcio.& ibid. Doc.de app.

ꝙ iterum poſſit agere,quia non uenit contra ſententiam, & mouentur per gl.quæ eſt in l.Iul.de condi.indeb. Sed male mouētur quia verum eſt,ꝙ ſi reus abſolutus,quia actor non probauit, & hoc non obſtante ſoluat actori, non poteſt repetere per condi. inde.& actor poteſt nunc probare,ꝙ debitum præceſſit,quia nō dicit contra ſniam, & hoc probato apparet, ꝙ durabat debitum naturale,quia illa ſnia naturalem obligationem non ſuſtulit, quæ eſt de iure gen.cum ipſa ſit de iure ciui.vt ibi no. Et naturale debitum ſolutum per errorem iuris non repetitur, & hoc eſt, quod vult ille tex.cum gl.non ſic ſi fuiſſet abſolutus, quia non erat debitor,quia tunc actor etiam excipiendo non poſſet probare, ꝙ erat debitor,quia veniret contra ſniam. Sed ſi reus abſolutus nō ſoluit,& actor vellet ipſum moleſtare iterum,non poſſet, ſiue ſit abſolutus,quia non debitor,ſiue quia non probauit actor, quia iſta ſnia imponit actori ſilentium,ne amplius reum moleſtet agēdo,licèt non imponat quominus a reo poſſit ſe defendere excipiendo,vt probatur per tex.expreſſum in l.argentarius.§.cum āt. ſ.de eden.& per iura quæ dicunt, ꝙ prætextu inſtrumētorum de nouo repertorum ſententia reſcindi non debet,vt C. de re iud.l. ſub ſpē.& per gl.quæ eſt in auth.qui ſemel.C. quomodo & qñ iudex quæ dicit iſtā ſniam eſſe diffinitiuam,ergo debet plus operari quā ſnia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, vel ꝑꝑ ineptum libellum,quæ non impediunt iterum agere,vt no.in l.j.ſ. ſi menſor fal.mo.& iſta eſt veritas.

§.Item Iulianus.

¶Exceptio competens uenditori tranſit in emptorem hoc.d.dicit). eo.l.ſi a te.§.fi.ſequitur §.eandem cauſam.

---

1 *Agens rei uendicatione generaliter,uel ſpecialiter,& ſuccumbens, quando poſſit ex cauſa denuo agere.*

2 *Cum quis egit rei uendic.uel pet.hære.& ſuccubuit ex eo quia non probauit,& iterum uult agere,an ſibi obſtet exceptio, ſi uolebat agere ratione dominij,ꝙ habebat tempore litis conteſt.*

3 *An poſſit actor poſtea agere publiciana.*

4 *Quid ſi velit agere ex cauſa de nouo ſuperueniente,& ſic ratione dominij poſtea acquiſiti.*

5 *In ſententia abſolutoria quia actor non probauit,an reus acquirat dominium.*

1 **§.Eandem cauſam.** †Qui egit rei ven.generaliter,vel ſimpliciter,& ſuccubuit,non prohibetur ex cauſa,ſeu dñio de nouo ſuperueniente iterum agere,niſi talis cauſa retro fingatur. Non autem poteſt agere ex cauſa,uel dominio quod tpe primi iudicij competebat, licèt cām ex qua competebat nō fuerit actor proſecutus, ſed aliā ꝗ putabat competere.h.d.iſte §. ſolennis, & ſubtilis quem diuide principaliter in tres partes,quia primo loquitur,qñ tpe lit. conteſ. actor non habebat dominium,& ideo ſuccubuit.Sed poſtea ſuꝑuenit,quod poteſt intelligi duob.mod.vel ꝙ ſuperuenit poſt ſententiam,& tunc eſt clarum,vel ꝙ ſuperuenit ante lit.conteſtat. & ante ſniam,& tunc eſt magis dubium. Vnde dic tunc,vt).dicam. & hoc uſq; ibi,{niſi fortè.}Secundo loquitur quando tpe lit.conteſt.habebat dñium,ſed lite pendēte deſijt habere,& poſtea reuerſum eſt,vel acquiſiuit de nouo vt hic vſq ibi,{itaque.}Et iſta particula continet duos caſus.Primus eſt,quando illud dñium reuerſum eſt,& fingitur retro nunquam deperditum vſq; ibi, { & iō. } Secundus eſt,qñ nō idem dñium,ſed aliud diuerſum, & ex diuerſa cā,ꝗ non retrotrahatur uſq; ad ver.itaq;.Ibi tertia pars principalis,quæ loquitur,qñ tempore lit.conteſt.habebat dñium, & non ipſum habere deſijt,licèt non fuerit proſecutus cām verā ex qua competebat,ſed cām putatiuam, & poſtea volebat agere ex vera,certe non poteſt,ratio patet ex his quæ dixi in princi.huius l. &
4 in §.j.†Et recolligendo iſtam māτn,& diſtinctionem gl. quæ eſt ſ. ea.l.deniq;.diſtinguendo cum quis egit rei vend.uel pet.hæred & ſuccubuit ex eo,quia non probauit, ſi iterum vult agere, an ſibi obſtet exce.dic ꝙ aut vult agere ratione dñij, qđ habebat tempore lit.conteſt.Aut ratione dñij acquiſiti poſtea.Primo caſu,aut in libel.deduxit certam & limitatam cauſam,quia dixit ad ſe pertinere ex emptione facta tali à tali,& tunc poteſt poſtea agere ex alia cauſa in libel.non deducta,ut in d.§.ſi quis autem.Aut nullā cauſam ſpecialem expreſſit in libello, tamen bene expreſſit in proſecutione.& tunc ex alia non proſecuta iterum agere non poteſt, vt in fi.huius §.& in d.§.deniq;.hoc verum mero iure, ſed ex cauſa reſtit.in integ.ratione iuſti erroris,vel ignorantiæ ꝗ habebat de mera cauſa,ꝗ non fuit proſecutus,bene admitteretur.ut in princ. huius l.in fi.ſm vnum intel.quia eſſet mater,& ageretur de lucro ſa hæreditate filij,ut ibidem.ſm alium intelle.Itē hæc vera,ſi uellet poſtea agere ratione directi dñij,vel etiam vtilis, quia vellet dicere ſe emphyteutam,vel ſuperficiarium. Nam cum primo dicit ſe dñm,vel rem ad ſe pertinere iure dñij,vr̄ dixiſſe tam de directo, ꝗ de utili.vt in fi.huius §.in ver.qualecunq .quod non poteſt referri niſi ad qualitatē dñij,non ad qualitates cauſarum ex quib. acquiritur,licèt id quod poſtea ſequitur,{& vndecunq; &c.} referatur ad qualitates cārum,quarum quædam ſunt de iure nāli, ſeu gen. quædam de iure ciuili} Et ita intellige hic gl.ſuper verbo,{qualecūq }illam opi.tenet Dy.& Bar.licèt gl.iſta in fi.ſentiat ɔ̄rium, ꝙ nō videatur deduxiſſe,niſi directum, & ſic ſnia non noceat volenti agere utili.Sed Doct.ɔ̄.Si vero ageret pub. & ſic deduceret quaſi dñium,tunc bene poſſet,quia illud non vr̄ in primo iudicio deductum,ſi dicit ad ſe pertinere iure dñij, quia hoc verbum non cōprehendit quaſi dñium,pro quo competit pub Et de hoc in text. & per gl.magiſtram.ſ.de euic.l.minor.§.ſi ſeruus.& tetigit gl.). tit.
3 j.l.fundi.quæ incip.ɔteſt.†Sed ſi in libello dixit rem ad ſe pertinere iure dñij,vel quaſi,prout cōiter fieri conſueuit, & reus fuit abſolutus,an poſſit actor poſtea agere publicia.dic vt no.per Bart.).e. tit.l.& an eandem.§.actiones.qui alle.determinationē Ioā. And.in c.Abbate ſanè.de re iudic.lib.vj.prædicta, qñ reus fuit abſolutus, quia actor non probauit:ſi aūt quia reus non poſſidebat,dic vt ſ.
5 eo.l.ſi a te.in text.& gl.†Secundo caſu principali, qñ vult agere ex cauſa de nouo ſuperueniente.Dic ꝙ aut tpe lit.conte. in cauſa in qua ſuccubuit,nullum habebat dominium,ſed incipit agere poſt aut habebat & lite pend. illud perdidit,aut poſtea de nouo acquiſiuit.Primo caſu loquitur prin.huius §.ꝙ ſnia non nocet,quod limita eſſe verum,niſi poſtea acquirat dñium ab illo,cui illa ſnia noceret,puta,ſi ille à quo dñium acquiſiuit per prius habuit cām ab iſto actore poſt latam ſniam ɔ̄ eum,deinde actor habuit cām ab illo eodem,& hoc voluit gl.mag.hic quæ incipit {non implicat in q.}ꝗ format in ver.ſed quæro. Nam ſnia lata ɔ̄ iſtum actorem, nocebit ei,qui poſtea cauſam à ſe habuit,ut).eo.l.fi.ergo & nocet ſibi iterum acquirenti ab illo,q non potuit melius ius in ipſum trāſferre,ꝗ prius ab eo acquiſiuerit.Si āt ille habuiſſet cauſam ab iſto actore,anteꝗ lata eſſet ɔ̄ ipſum ſnia,tunc non noceret illi cauſam habenti,ſi ignorauit ipſum actorem agere, & ideo eidem actori poſtea acquirenti ab illo,vel ab habente cauſam ab illo, ſnia non noceret,& poſſet habere locum iſtud principium, & hoc voluit illa eadem glo.in ulti.q. Secunda limitatio eſt, quia procedit iſtud qñ cauſa noua, vel dominium requireretur poſt ſniam latam ɔ̄ eum,quia non poteſt dici, ꝙ illa ſnia faciat præiudicium in cauſa, vel dominio,quod tempore ipſius latæ non competebat,ut l.poteſt videri.de re iud.& l.quemadmodum. Nam ſicut non poſſet pro actore ferri ſnia pro cauſa, vel dominio, quod tunc non habebat,vt in illis iuribus,ita nec lata ɔ̄ actorem, facit præiudicium in illis,vt eadem ſit ratio contrariorum. Si autem ſuperuenit dominium poſt lit.conteſt.lit.pend.tunc aut ex cauſa deducta in iudicio,quæ tamē tēpore lit.conteſt.non habebat locum, ſed incepit habere poſt:tunc bene noceret ſentētia abſolutoria.Ratio eſt, quia tunc potuiſſet ferri condēnatoria pro actore per l.ſi rem.§.fi. de pig.act. Vbi ſi poſt lit.conteſt.ſuperuenit actio, quæ tēpore lit. conteſt.non erat,ſi tamē ex cauſa de præterito,& in libellum deducta poteſt pro actore ferri ſnia:ergo ſi feratur,nocet in iſta cauſa,ut no.per gl.in d.l.non poteſt videri.de iud.& per Bar.).eo.tit.l. & an eandem.§.actiones.Item dico,ꝙ iſtud primum habet locū, qñ ſuperuenit de nouo,ēt ſi ſit talis quæ retro fingatur,ſi ſuperuenit poſt latam ſniam,vt in l.grege.§.ſub conditione.de pign.ſi tpe lit.conte.non ſuberat,nec habebat dñium,& hoc vr̄ hic Bar. ſentire.Si uero tpe lit.conteſt.dominium habebat,& poſt conteſtationem ipſum perdidit,deinde acquiſiuit,tunc diſtingue, vt hic in ij. parte,ꝙ aut reacquiſiuerat illud idem dominium, & ex ea cauſa quæ retro fingitur,& obſtat excep.ut hic in ver. niſi forte, ſiue illa cauſa ſuperueniat lite pendē.ſiue poſt latam ſniam. Aut illud erat dominium nouum,& cauſa noua,& tunc ſecus,vt hic in verſi.& ideo ſi forte,vbi ēt loquitur quando cauſam non fingit retro, qa in legatis conditio exiſtēs,retro non trahitur,vt no.in l.j.ad Sillan.
5 ¶†In gl.mag.ibi.{rem tuam quam petiiſti, & victus fuiſti qa non probaſti,}ſcire debes, ꝙ ex tali ſnia actor non probat dominiū, nec reus acquirit,licèt acquirat exceptionem,ut no).eo.l. excep. ſicut in re quæ dimittitur ex cauſa tranſact.ut l.ſi pro fundo. in fi. C.de tranſa.Si ergo res ad actorē reuertatur,& ſic reperiat ſe dominum & poſſeſſorem,poteſt alteri vēdere,& dñium transferre. Et deinde ab illo eodem in quem tranſtulit reemere,& de nouo acquirit,& hoc eſt quod).voluit gl.& quouſq ipſe vel emptor, eius ſunt in poſſeſſione,ſi ille qui vicit,& fuit abſolutus, vellet ipſum moleſtare,poſſet ipſe actor & tunc poſſeſſor ſe defendere & probare ſe dominum,licèt in alio iudicio probare nō poterit, qa venit contra ſniam,& hoc facit ſe defendēdo, & hæc per ea quæ habentur in tex.& gl.in l.Iulianus.de cond.indeb. & tetigi ſ.ea.l.§. deniq Sed ſi cadat a poſſeſſione,& reuertatur ad eundē reum q primo vicit,eſt qō. An ipſe actor, qui fuit olim agere poſſit iterum ratione dominij nouiter acqſiti ab illo qui acqſiuerat prius ab eo poſt ſniā.& glo.hic & bñ,tenet ꝙ non, quia ſicut nocuiſſet iſta ſnia ipſi actori volēti iterum moleſtare reum per viam agēdi, vt dixi in d.§.deniq . ita nocebit actori habenti poſtea cauſam ab eo,ut).ea.l.§.fi.& ſ.prox.§ de pig.l.ſi paratus.§.fi. & per ɔ̄ñs eidē actori vo ēti agere ex dñio acquiſito ab illo, cui ſnia nocebat, obſtat exceptio.Secus ſi ille habuiſſet cauſam ab eo añ ſniam latam, vt in vlt.q.gl.& quod not.in d l.ſi paratus.§.fi.C. de pig.l.ſi præſes.

1 *Seruitus itineris diuerſa eſt a ſeruitute actus, ideo ſuccumbens in prima non repellitur a petitione ſecundæ.*
2 *Quæ dicatur pars ſubiectiua, & quæ integralis.*

1 **§. Si quis iter.** ¶ † Seruitus itineris diuerſa eſt a ſeruitute actus, ideo ſuccumbens in prima nõ
repellitur à petitione ſecundæ. h. d. ¶ In tex. ibi, {petierit} ſupple, &
ſuccubuerit. In tex. ibi, {actum petat, } ſupple, qui plus importet q̃
iter, vt l. j. §. de ſer. ruſt. præd. ¶ In gl. mag. circa prin. ibi, {hic ex diuerſa
ſa cauſa, } Vel dic, ꝙ poteſt intelligi etiam quando ex eadem cau-
ſa, puta in prima petitione dixi, ꝙ tali menſe, & tali die, conſtituiſti
mihi ſeruitutem itineris de fundo tuo, ad fundum meum, & ſuc-
cubui, quia non probaui, poſtea volo dicere ꝙ illa conſtitutio fa-
cta illo menſe, & illo die non fuit conſtitutio itineris, ſed actus, &
ſic ago ex ead. cauſa remota, tamen ad diuerſam rē & diuerſum
ius, & hoc vult dicere iſte tex. Sed in ꝯrio non agebatur ad ius di-
uerſum, ſed ad idem tamen cum augmento. Certè illud nõ facit
diuerſificari ſubſtantiam, quia illa quæ differũt ſm plus & minus,
non videntur differre in ſubſtantia, ut in l. fi. de fund. inſtr. Debet
tamen hoc intelligi, quando ex ead. cauſa, ſecus ſi ex diuerſa, vt j.
eod. l. ſed an eadem. in prin. & iſta eſt uera ſol. & facit l. in delictis. §.
ſi detracta. ſ. de noxa. vbi obſt. excep. ſi petitur eadem rēs, licèt cũ
diminutione, uel augmento qualitatis, vt etiam not. j. eod. l. & an
eadem. §. actiones. & etiam in prin. gl. quę incipit, {pro communi
2 vtilita. } ¶ † In gl. ibi {hic pars ſubiectiua non integralis. } Iſta gl. non
bene intelligit quæ dicatur pars ſubiectiua, & quæ integralis. Nã
ſubiectiua dicitur illa ad cuius poſitionem ſequitur poſitio totius
vt eſt genus, quod ſe habet, vt totum, & ſpecies quæ ſe habet, ut
pars, & ad poſitionem ſpeciei, puta, hominis, ſequitur poſitio ge-
neris, ut puta, animalis, qa ſi homo eſt, ergo animal eſt, ſed non ſic
econuerſo, ad poſitionem generis ſequitur poſitio ſpeciei, ut l. ſi
quod eam interemptam. de lega. 3. Sed in parte integrali eſt totũ,
& econuerſo, quia illa dicitur integralis ad cuius poſitionem nõ
ſequitur poſitio totius, vt paries, quo poſito nõ ponitur domus,
ſed econuerſo ſic, vt no. de his in l. rectè dicimus, de verborum ſi-
gni. ſed iter non ſe habet, vt pars ad actum, nec vt ſubiectiua, quia
non ſequitur, iter eſt, ergo actus eſt, cum ſit ſeruitus diuerſa, licèt
ſit verum dicere, ꝙ actus habeat in ſe commoditatem itineris, &
etiam vltra. ¶ In glo. ibi, } perinde eſt ac ſi primo totum, & poſtea
partem. } non quod ita ſit, quia iter non eſt pars actus, immo eſt
ſeruitus diuerſa, vt hic, ſed ex eo, quia minus continet, q̃ ſeruitus
actus, & ideo aſſimilabitur parti. Et ex hoc ſequitur. ꝙ licèt non
valeat ſecunda ſtipulatio, quando primo ſtipulor totum, poſtea
partem, quia nullius eſt vtilitatis, bene tñ valet qñ primo ſtipulor
actum, poſtea iter. licèt per hanc ſecundam non fiat nouatio pri-
mæ. Et hoc eſt, quod voluit gl. in l. quod ſequitur, & quod no. in l.
qui bis idem. & l. ſi dari. de uerb. obli. ¶ In fi. gl. ibi. {nõ formalem. }
ſi ergo primo petij fundum, & ſuccubui, poſſum poſtea petere
vſumfruc. formalem, quia videor petere rē diuerſam, & non par
tem eius, quod primo petij, licèt enim fundus conſtet ex ꝓprie-
tate, & vſufructu. hoc eſt uerum de vſufructu cauſali. Et ideo qui
petijt fundum, & ſuccubuit, non poteſt poſtea petere vſumfruc.
formalem, quia peteret partem eius, quod primo petiit, & ita loq
tur l. ſi quis argentum. §. ſi quis fundum. j. eo. ſecus ſi peto vſum-
fructum formalem, quia non eſt eadem res nec pars eius.

---

1 *Sententia lata cõtra defenſorem, uel pro eo, an noceat uel proſit illi quem defendit, niſi ipſam ratam habeat, & an mittatur executioni contra defenſorem, & quid in coniuncta perſona, ſi agat, uel defenderet ſine mandato.*
2 *Poteſt quis ratificare ſnĩam latam pro ſuo falſo procuratore ad ſui utilitatem, ſicut latam contra eum ad damnum ſuum.*

§. Hoc iure vtimur. Ex parte actoris dr̃ in iudi-
cium deducere nõ ſolum
ille ad quem pertinet res, quę petitur, ſed ẽt eius legitimus adminiſtrator, vel uerus procurator. Et ſnĩa lata ꝯ eos nocet ei ad quem
res pertinet, tanq̃ ꝯ ipſum lata ſit. ſed ex parte rei vr̃ in iudiciũ de-
ducere etiam defenſor ſine mandato. h. d. ſm intel. quem puto ve
1 rum, † & hic no. ꝙ ſnĩa lata ꝯ defenſorem, vel pro reo, noceat, uel
proſit illi quem defendit, niſi ipſam ratam habeat, ſed ex eo, quia
prodeſt actori, ẽt in re petita, quia mittitur executioni ꝯ defenſo-
rem, ut in l. Plautius. ſ. de proc. ſuper ea re uel eius æſtimatione, &
hoc reſpectu dr̃ res in iudicium deducta per defenſorē, & ex par
te actoris non ſic, quia agat ſine mandato, & feratur ſnĩa pro eo,
non prodeſt ſibi quantum ad rem petitam, nec reſpectu eius, qui
egit cum ad illum non pertineat, ideo ſi iterum ageretur, poſſet
reus ipſum repellere non ex virtute illius ſnĩæ, ſed quia ius nõ ha-
bet, nec ẽt prodeſt ſibi quantum ad illum cuius nomine egit, qa
ille non dedit mandatum, & hoc reſpectu non dicitur res in iudi-
cium deducta, quia ſententia lata ſuper ea, non prodeſt ei ꝓ quo
lata eſt, & ita intelligendo ceſſat dubitatio gl. mag. quæ licet multa
verba dicat, tamen non ſatisfacit diſtinctioni quam Iuriſcon. uult
hic facere inter perſonas interuenientes ex parte actoris, & inter-
uenictes ex parte rei, & vult ꝙ primæ non dicantur deducere rē
in iudicium, niſi habeant mandatum, ſecundæ ſic. Sed verba glo.
non tendunt ad hoc, ſed ad aliud, ſ. ꝙ ex parte actoris non admit
titur quis ad agendum, niſi conſtet ꝙ habeat mandatum, & ſi cõ
ſtat, ꝙ non habet etiam cum cautione de rato non admittitur, ut
l. Pomponius. §. fi. de procu. Sed ex parte rei, etiam ſi conſtet non
hēre mandatum, admittitur, dummodo ſatiſdet. de iud. ſol. Certè
non fuit intentio iſtius tex. velle facere iſtam drĩam, quia nec per-
tinet ad naturam tit. ſed ſolum an dicatur res in iudicium deduci,
vt ſic ſnĩa noceat, uel proſit ei pro quo venit ad iudicium, iõ intel
lige, vt dixi, & remanet intell. clarus. ¶ In gl. j. ibi, non ſic in coniun-
cta perſona, quia licet illa habeat mandatum a lege, vt agere poſ-
ſit pro coniuncta, ut in l. ſed & hæ. in prin. de proc. ſicut habet tu-
tor, & cura. tñ non habet adminiſtrationem legitimã bonorũ cõ
iunctæ perſonæ, ideo ſententia lata contra eã nõ facit præiudiciũ
ei cuius nomine egit, niſi eam ratam habeat. in l. 4. §. ſi forte. j. iudi.
ſol. & no. ſ. eo. l. iiij. in gl. ſed lata ꝯ tutorē vel curatorē bene nocet
3 pupilo vel adulto, vt hic. ¶ † In gl. iij. ibi, { noceat & proſit. } no. iſtã
gl. in iſto verbo { & proſit. } quia ſemper alleg. ꝙ poteſt quis rati-
ficare ſententiam latam pro ſuo falſo procuratore ad ſui vtilitatē,
ſicut lata ꝯ eum ad damnum ſuum, de quo vltimo non eſt dubiũ
per l. licet, ſ. de iud. vide Imo. & alios in c. cum in iur. de offi. deleg.
in xiij. col. & in c. mand. de procu. Sed de primo erat dubium, qa
videtur dare materiam malignandi, quia ſi ſciuero aliquem age-
re nomine meo, & tanquàm procuratorē meũ, tacebo, quouſq;
ſententia erit lata, & ſi feratur contra eum, non ratificabo, ſi pro
eo ratificabo, & ſic eſt in poteſtate mea, facere iudicium eluſoriũ,
vel non. Et propterea hoc dicit Pet. ꝙ non poſſum ratificare, poſt
q̃ ſententia eſt lata pro reo. Sed debeo ratificare antequam ſit
lata: & ſic tempore quo erat dubium pro quo eſſet ferenda, &
ita intelligebat d. l. de iud. vt no. Cy. in l. ſi tuto. C. in quib. cau. in in-
teg. reſti. non eſt neceſſ. Et dicit, ꝙ eſt ibi quædam gl. quæ videtur
hoc voluiſſe, dum dicit, ꝙ ſi lata eſt pro falſo tuto. poteſt pupil. de
iure ſpeciali ratificare: ergo de iure communi lata pro falſo procu
ratore per alium q̃ per minorem ratificari non poteſt, quia ſi ibi
eſt ſpeciale, ergo in ꝯrium eſt ius commune, vt l. j. §. fi. ad munici.
Sed iſta glo. vult expreſſe contrarium, & eam tenet Bar. hic, quia
iſta ſnĩa non deficit, niſi ex parte conſenſus domini, & de natura
conſenſus eſt, ꝙ quandocunq poteſt adhiberi tam ante, quàm
poſt, ut no. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. de acquir. hær. & hanc
partem vr̃ ſequi Bal. in d. l. ſi tutor. in quib. cau. in integ. reſtitu. non
eſt neceſſ. & hoc eſt uerum, qñ nunq̃ habuit mandatum. Si uero
habuit, & fuit reuocatum, an poſſit ratificare ſnĩam poſtea ꝓ eo
latam? Bar. in d. l. diſpenſatorem de ſol. vr̃ tenere ꝙ ſic, ſed Inn. in c.
ex parte decani. in fi. de reſcri. vr̃ dicere hoc verum, niſi reuocatio
ꝑueniſſet ad notitiam eius. Bal. aũt in l. falſus. C. de furt. in 2. vel 3.
q. diſtinguit, quare fuerit reuocatio facta, an reſpectu actus, quia
voluit actum reprobare, & poſtea non poteſt approbare, an re-
ſpectu perſonæ, vel mandati, & tunc ſecus, dic vt ibi.

§. Si quis Hominem. ¶ Filius in poteſtate poteſt acquire-
re patri excep. rei iud. h. d. Et declara, ut in gl. ſm
primam lect. gl. no. ꝙ ſicut ſententia lata pro principali debitore,
prodeſt fideiuſſ. vt ſ. ti. j. l. exceptiones. §. rei aũt. ita lata pro filio ſu-
per actione qua ipſe tenebatur, ut principalis, ꝓdeſt patri in actio-
ne de peculio, quia loco fideiuſſoris habetur, ut l. cũ filius. de ver-
borum obl. Ex ſecunda lect. gl. not. ꝙ licèt ſnĩa lata pro defenſore
non proſit defenſo, niſi ratam habeat, qñ non habuit mandatum
vt no. in præcedēti §. iſtud eſt uerum, niſi defenſor eſſet in poteſta
te ipſius defenſi, quia tunc ipſi acquirit, etiam ſine alia ratihabitio-
ne, vt hic iuncta l. ſeruus vetante. j. de verborum oblig.

---

1 *Sententia lata pro me, an proſit illi qui cauſam habuit à me titulo ſingulari.*

1 **§. Si egero.** ¶ † Snĩa lata contra me nocet ei, qui poſtea
cauſam habuit a me, ſuper eo ſuper quo la-
ta eſt, niſi ratione noui facti. Sed ei qui cauſam habuit ꝑ prius, nõ
nocet. h. d. vſq in fi. l. & primo loquitur in vēditore, & emptore,
poſtea in debitore & creditore: cui debitor pignorauit rem, ſup
qua iſta erat ſnĩa contra ſe. Quid aũt ſi ſnĩa ſit lata pro me vtrum
proſit ei qui cauſam habuit a me titulo ſingulari? & videtur adhi-
benda ea. diſt. An habuerit cauſam ante uel poſt, ut no. glo. ſupra
eo, l. ſi à te. §. fi. in gl. ſed contrarium eſt uerum, nam etiã ſi habuit
cauſam ante ſnĩam & ante litem inchoatam, ſi tamē intereſt mea
ꝙ ſibi proſit, quia tenetur ſibi de euictione, prodeſt ꝑ ea quæ ple
nè habētur, & no. in l. cum vir prædium. ſupra de vſuc. ꝑ Barto. &
facit l. ſi tibi. §. pactum conuētum. ſupra de pact. Item quod hic di-
citur, ꝙ ſi lata eſt contra me, poſtq̃ ille habuit cãm a me, ſibi non
nocet, ut in d. §. item ſi rē. Itē procedit qñ ille habuit cauſam a me
ante ſnĩam, & añ lit. inchoa. ſecus ſi poſt cauſam inchoatam, licèt
añ ſnĩam, qa eſt res effecta litigioſa, & tunc tranſit cũ uitio, & hoc
voluit hic gl. q̃ incipit { q d ergo ſi an. } ¶ In text ibi { non nocet } ſup-
ple, & ꝓdeſt, nã exceptio nocet ei q emit ab eo, & obtinuit. ¶ In
tex. ibi { itē ſi rē quàm a te petierat Titius, } ſupple, & ſuccubuerat.

LEX XXI.

CVm quæritur. ¶No.hic ꝙ ad hoc, vt dicatur eadem cauſa, & ſic obſtet exceptio, requiritur triplex identitas, ſ.rei, vt eadē res corporalis, vel incorporalis petatur tunc, quæ fuit primo petita, & identitas cauſæ. Itē identitas perſonarum, & altero deficiente non ob.exceptio. Adde ꝙ ēt ſi petatur res diuerſa, tñ venit in iudicio replicatiuè illud, quod fuit in iudicio primo terminatum, & adhuc dr̄ eadem cauſa, vt ſ̈.eo.l.ſi quis cum totū. §.planè.& §.ſi ancillam.& patet ex not.ſeq.§.per gl.

LEX XXII.

1 *Actio perſonalis ſimpliciter propoſita reſtringitur ad cauſam in proſecutione deductam. ſecus in actione reali.*

2 *In actione reali non habeo neceſſe exprimere in libello cauſam remotam ex qua res mea ſit, ſed bene proximam, ut quod mea ſit, & quid in proſecutione. & nu.3.*

Quid in actione perſonali.

3 *Expreſſio cauſæ remotæ poteſt fieri per verba præteriti temporis, ſed cauſæ proximæ debet fieri per verba præſentis temporis.*

4 *Si actor egit ex aliqua cauſa, quæ adhuc locum non habebat, ſed incœpit habere locum lite pendente, an poſſit obtinere ſententiam ex illa.*

1 **E**T an eadem. ¶†§.Actiones. Actio perſonalis ſimpliciter propoſita reſtringitur ad cauſam in proſecutione deductā, ſecus in actione reali, h.d.in effectu iſte §.ſubtilis, & vulgaris ſ̄m intelligentiam gl.& Doct. ¶Et iſta differentia colligitur ex alia quæ ponitur in fi.§.quia eadem res poteſt ab eodem, & eidem deberi ex pluribus cauſis concurrentibus, etiam diuerſis temporibus, vt colligitur ex legibus alleg.in gl.ij.& ideo ſi ſimpliciter, vel generaliter egi actione perſonali ad talem rem mihi debitam, non exprimendo cauſam, ex qua erat debita, ſi poſtea in proſecutione, & in articulis exprimo, generalitas illa reſtringitur ad illā cauſam expreſſam, quia per ſequentia declarantur & reſtringuntur præcedentia.ut l.vxori.de leg.3.in §.fi.& l.qui non militabat.§.Lucio.de hære.inſti. & iſta reſtitutio poteſt fieri commode, quia ex illa cauſa expreſſa poterat deberi, & ſi in ea ſuccumbat actor poterit agere ex alia, non expreſſa, quia etiam ex illa poterat deberi, & ideo ad remotionem vnius non ſequitur remotio alterius, vt hic in verſ.nec villa. Sed eadem res non poteſt eſſe mea ex diuerſis cauſis concurrentibus diuerſis temporibus, vt hic in fin.& l.3.§.ex plurimis.de acquir.poſſ.& ideo ſi egi ſimpliciter, & gn̄aliter pro re tanquàm mea, non exprimēdo cauſam ex qua erat mea, videor ſenſiſſe de ſola illa ex qua eſt mea, & ideo ſi poſtea proſequor vnā cauſam, & ſuccumbo, præſumitur ꝙ ex illa non ſit mea. Si ergo volo agere ex aliena, nō admittor, quia poteſt mihi dici. Aut ex iſta, quam nunc intentas, es dominus, & illam videris deduxiſſe in j.lib. ideo imputetur tibi quare non fuiſti eam proſecutus, & non probaſti. Aut ex iſta non es dn̄s, ſed ex illa, quam fuiſti proſecutus, & tunc ſimpliciter non debes admitti, nec ex illa, quia ſuccubuiſti, nec ex iſta, quia ex ea non es dn̄s, ideo non ſic generalitas libelli iſto caſu reſtringitur ad cauſam proſecutam, ſicut in actione perſonali, in qua non ſic poteſt mihi obiici, quia poſſum rn̄d. ꝙ ex illa quā fui proſecutus, erat mihi debita, & eſt etiam debita ex iſta, & q̄ volui in libello deducere, niſi illam. Et hoc apparet ex ꝓſecutione mea, per q̄ declarat̄ mea voluntas, in hoc ſtat difficultas iſtius §.in qua
2 laborat gl.mag.quæ incip.{ratio eſt iſta.}¶†Eſt tertia dr̄ia, quia in actione reali non habeo neceſſe in libello exprimere cauſam remotam, ex qua res ſit mea, puta ꝯctum, vel quaſi, ſed ſufficit exprimere cauſam propriam, alias proximā, puta, ꝙ eſt mea, vt eſt tex.hic in ver.dum dicit, {non expreſſa cauſa &c.} licèt in proſecutione debeam exprimere, vt dixi ſ̈.eo.l.ſi mater.§.denique. ſi reus hoc petat, alias procedit libellus ſine expreſſione certæ cauſæ, ſed in actione perſonali, eſt totum econuerſo, quia neceſſe habeo exprimere cauſam remotam, puta, ꝯctum vel quaſi ſine qua reus non poſſet deliberare, an vellet cedere, vel contēdere, vt in l.edita.C.de eden.dum dicit {ſpeciem futuræ litis.} & not.ſ̈.de eden.l.j.in prin. Nam ſic habeo neceſſe exprimere cauſam proximam, puta obligationem, nam ſufficit dicere, ꝙ tibi mutuaui centum, & petam te condemnari, licèt nō dixerim ꝙ ad illa ſis obligatus cū hoc ſequatur præſumptione iuris, ex eo qđ primo dixi, ergo &c. vt l.oēs.§.Lucius.ſ̈, quæ in frau.cre.licèt Cy. ſuper hoc arg. multa dixerit, & alleg.in ꝯrium, ꝙ requiratur expreſſio cauſæ proximæ in d.l.edita, in ij.q.ſed tene, qđ dixi, & illud eſt in vſu, nō tamen q̄n
3 poſſit exprimi. † Et aduertendum, quia expreſſio cauſæ remotæ poteſt fieri per verba præteriti temporis, quia in præteritum locū habuit, ſed expreſſio cauſæ proximæ debet fieri per uerba præſentis temporis, tam in reali, quia debeo dicere, ꝙ res eſt mea hodie, q̄ in perſonali, quia ſi volo exprimere, licèt non tenear, debeo dicere, ꝙ es mihi obligatus. Si autem fieret per verba præteriti tp̄is, puta, ꝙ ſemel fui dominus, vel fuiſti mihi obligatus, volēs inferre, ꝙ per conſequens hodie præſumor dominus, & præſumeris obligatus, ſi non apparet ꝯrium talis libellus eſſet ineptus, quia haberet vim cuiuſdam excluſionis. nam aſſerendo de tp̄e præterito, videor negare de præſenti arg.in l.pater filium.§.fundum. de leg.3. & ita no.per Bar.ſolenniter in l.certum.§.ſi fundum.ſ̈. de confeſſ. & fuit originaliter dictum Petr.ut refert Cy.in d.l.edita.in 2.vel 3.q. Et quid iuris ſit in actione reali ſimpliciter propoſita? dixi in l.ſi mater.§.eandem. Sed in actione perſonali ſimpliciter propoſita, quatuor ſunt caſus conſiderandi. ¶Primus eſt, quando etiam ꝓſecutio fuiſſet generaliter & ſimpliciter facta, & etiam ſn̄ia fuiſſet generalis, & tunc nocet in omnibus cauſis, quæ poterant ſub illa petitione includi, ſiue eſſet propoſita vna actio generalis, vel vniuerſalis, vt tute.pro ſol.nego.geſt.& ſimiles.ſ̈.pro ſocio.l.arbiter, quia tunc nocet in omnibus capitulis, quæ poſſunt in illa adminiſtratione includi, ſiue fuerit actum generaliter ad diuerſas res, vel ſn̄ias, dicendo, ꝙ erat mihi obnoxius in diuerſis ſummis & quantitatibus, aut rebus ex diuerſis cauſis nullam ſpecificando, quo caſu omnes videor in libello deduxiſſe, vt in l.fin.de anna.except. Nam ex quo omnia ſunt generalia tam libellus, quàm proſecutio, quàm etiam ſn̄ia, non eſt dare rationem quare debeat fieri reſtitutio magis ad unam, q̄ ad alteram, ideo ſi reus fuit abſolutus, non poteſt iterum conueniri ēt ex aliqua cauſa præcedente. iuxta no.in l.j.in prin.de eden.& etiam in fi.in tranſactione generali ſi p̄ceſſit petitio & proſecutio generalis, ut not.in l.age.C.de tranſac. ¶Secundus caſus eſt, quando proſecutio & ſententia fuit ſpecialis, & tunc non nocet in alia, quia generalitas libelli ad illam ſolam reſtringitur, ut in hoc §.& dic, ꝙ non nocet ipſo iure, & ēt de rigore. Sed ſi vellet agere ex illa eadem bene noceret, etiam ſi cū adiectione nouæ qualitatis, vel etiam detractione, & ita loquitur l.in delictis.§.fi.de noxa.alle.hic in gl.2.in fi.pro contraria, niſi ex bn̄ficio reſtitutionis in integrum propter iuſtam ignorantiā, ut l.habebat.in prin.de inſtito. ¶Tertius caſus eſt, quando proſecutio fuiſſet ſpecialis, ſed ſn̄ia generalis, ſicut & libellus, & tunc aut omiſit proſequi alia ex certa ſcientia, & ex dolo, & perinde eſt ac ſi fuiſſet proſecutus, & ſic nocet in omnibus, vt eſt caſus qui non eſt alibi ſ̄m Bar.in l.de rebus.ſ̈.de arbi. Et aduertendum, quia hoc non habet locum in caſu præcedenti, quando proſecutio, & ēt ſn̄ia fuit ſpecialis, ſed ſolum quando proſecutio ſpecialis, & ſn̄ia generalis, & ita limita dictum Bar. Aut omiſit non ex certa ſcientia, & tunc mero iure nocet ſn̄ia in non proſecutis, ſed de æquitate nō, & ſic datur replicatio, & iſte eſt caſus.C.de iud.l.licèt. & iſto modo intellige gl.j.hic in fi.dum allegat illam l. & dicit non obſtare ſn̄iam in effectu, quaſi dicat de æquitate, ſed bn̄ obſtat de rigore. Nam procedit in hoc caſu non in p̄cedenti, quando proſecutio, & etiā ſn̄ia fuit ſpecialis, quia tunc ipſo iure non nocet, ut dixi, ſicut nec tranſactio ſpecialis ſi ēt proſecutio fuit ſpecialis, in d.l.age.C.de trāſa. differt ergo iſte caſus in duobus a ſecundo caſu, ut ex prædictis patet. ¶Quartus caſus eſt, quando libellus eſſet ſpecialis, & ēt proſecutio & ſn̄ia, & iſte caſus non h̄ret dubium, quia non eſſet eadem cauſa, ut in principio huius l. & iſto ēt modo poteſt intelligi primus caſus huius §.ſ̄m quoſdam, tunc non eſſet bona comparatio de actione perſonali ad realem, ideo intellige, ꝙ perſonalis
4 fuit generaliter propoſita ſ̄m intellectum gl. ¶†Vltimo iſti tex.loquūtur, quando actor ſuccubuit. Sed quæritur quid ſi adhuc nō ſuccubuit, & agit actione perſonali, vel reali ex aliqua cauſa, quæ adhuc locum non habeat, ſed incœpit habere locum lit. penden. utrum poſſit obtinere ſn̄iam ex illa? & breuiter eſt diſtinguendū. Aut ſuperuenit ex cauſa de præterito, & pōt, ut l.ſi rem.§.fi.de pigno.acti. nam ibi egit ex contractu præcedēte, ex quo tñ non erat adhuc orta actio, quia non erat pœna ſoluta, ſed fuit ſoluta lit. pē. Et ideo ſi quis ageret ex ꝯctu conditionali, vel ēt ex legato pendēte conditione, & lit.pēd. exiſteret cōditio, d̄ret obtinere, licèt male egerit a prin. Nec curo trahatur retro conditio, uel non, q̄a ſufficit, ꝙ ex cauſa præcedēte lit. cont. egerit. Si aūt cā non p̄ceſſerit, ſed incepit h̄re originem poſt lit.cont.& tunc aut fuit actū ex aliqua cauſa ſp̄aliter in libello deducta & expreſſa, & non poteſt obtinere, licèt noua interpellatione opus eſt, ut in l.non pōt videri. de iud. Aut gn̄aliter nulla expreſſa, quia dixi me dominū talis rei, cum adhuc non eſſem, ſed lit.pend. peruenit ad me dominium, & tunc ſ̄m legiſtas, adhuc idē, quia ſup iſto dominio, & ſup rei uen. quæ oritur ex illo, non poteſt dici lis fuiſſe conteſt. cum tunc non competeret per l.non quēadmodum.ſ̈.de iud.& ſn̄ia non poteſt valere ſup eo, in quo lis non eſt conteſt. cum ſit de ſubſtātialibus, ut no.in l.prolatam.C.de ſent. ſed Inn. quartus de æquitate cano. ſtatuit contrarium in d.c.Abbate ſanè.de re iud.lib.6.ꝙ ipſe compilauit, ut poſſit ſequi ſn̄ia pro actore, de cuius deciſione Pet.truffatur, quia non eſt fundata in aliqua ratione iuridica.& fortè non ſeruaretur in terris Imperii, iuxta ea quæ in fi.habentur in ca.fi.de arbi.libro 6.de hoc per Cy.in l.unica.C.de alien.iudic.mutan.cauſa facta cætera uide hic per Bar. qui multum ſolēnizauit iſtum §.

§.Si quis interdicto. ¶Succumbens in poſſeſſorio, non prohibetur agere petitorio. hoc dicit, & ad hoc ſemper allegatur, ꝙ ſententia

lata in poſſeſſorio non facit præiudicium in petitorio. Quid econtra, dic per Dy. in regula qui ad agendum circa fi. de reg. iu. & per Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. de acq. poſſ. in 3. col. vbi diſtinguit inter poſſeſſorium recuperandæ & adipiſcendæ, vel retinendæ poſſeſſionis.

LEX XXI.

1 *Ad poſitionem unius cõtrariorum ſequitur deſtructio alterius. Sed ad deſtructionem unius non ſequitur alterius conſtructio.*

2 *Si egi contra te rei uen. pete. hære. pro re uel rebus quas poſſidebas. at non probaui me dominum, vel hæredem, & ſic poteras abſolui, & quia abſolutoria non declarat te eſſe dominum ſi caderes a poſſeſſione illarum, & ad alium peruenirent, quia non poſſes ex ea agere licèt poſſes te defendere aduerſus me ſi poſſideres, an poteris non ſolum obtinere ſent. ẽtiam abſolutoriam, ſed etiam declaratoriam ꝙ ad te pertineant.*

1 SI inter me. ¶† Ad poſitionem vnius ꝯrior. ũ ſequitur deſtructio alterius. Sed ad deſtructionem vnius non ſequitur alterius conſtructio. ad hoc poteſt ſubtiliter allegari iſta l. & & ad primum concordat quod habetur in l. ſed ſi pupillus. §. pe. de inſti. in tex. & gl. nam ſciendum eſt, ꝙ iſta duo ſunt inter ſe contraria. ſ. ꝙ vna & eadem res, uel hæreditas ſit mea inſolidum, & ẽt tua, vt l. ſi vt certo. §. ſi duob. uehiculum. ſ. commo. Si ergo ponitur vnum, ꝙ ſit mea, ſequitur deſtructio alterius, ꝙ non ſit tua, Ideo ſi pronunciatur eſſe mea, cenſetur tacitè pronunciatum, ꝙ non ſit tua, vt hic, & ſ. de procura. l. Pomp. §. ſi is. in fi. ſed ſi deſtruimus, ꝙ non ſit mea, quia ſic fuit pronunciatũ, conſtruimus aliud, quia non propterea ſequitur, ꝙ ſit tua, nec hoc cenſetur tacitè ꝓnunciatum, vt hic, in fi. & iſtam l. allegat Inn. & Hoſt. in c. ex conqueſtione. de reſti. ſpol. qui fuerunt inter ſe contrarij in eo, quod ſtatim dicam. ¶ In text. ibi, (ꝙ ſi poſt rem.) ſ. locutus eſt, quando adhuc nulla ſententia erat lata inter te, & me, & quilibet noſtrum aſſerebat ſe hæredẽ inſolidum, & quilibet poſſidebat aliquas res, quo caſu quilibet noſtrum poteſt eſſe actor, & reus, quia eodem tempore quilibet poteſt dare libellum contra alterum ſuper peti. hære. occaſione rerum quas ille poſſidet, & ſuper vtroq; libello procedetur. Hic loquitur, quando primo egi, & obtinui, quia fuit pronunciatum hereditatem meam eſſe, certè tunc agere non poteris occaſione rerum, quę per me poſſidentur, quia illa ſnĩa non ſolum prodeſt mihi reſpectu rerum quas tu poſſides, & rerum quarum reſpectu ego egi, immo etiã reſpectu rerum quas ego poſſideo, licèt earum reſpectu ego non egerim, quia nec habebam neceſſe agere, vt in l. j. §. hoc interdictum. ſ. vti poſſid. quia cũ illa ſnĩa ſit declaratoria ſuper hæreditate, facit ius in omnib. rebus hæreditarijs, & ideo datur mihi exceptio pro reb. quas poſſideo, non ſolum actio pro reb. quas poſſides. Si vero iudex pronunciauit ad me non pertinere, non propterea pronunciauit ad te pertinere, & ideo licèt iſta ſit lata pro te, quia videris abſolutus, & per hæc verba, vt no. in d. c. ex conqueſtione. quod eſt notandum, & ſic prodeſt tibi, quantum ad res quas tu poſſides, non propterea tibi prodeſt quantum ad res, quas ego poſſideo, vt illius virtute poſſis illa a me petere, uel facere executioni demandari. Bene tamẽ poſſes agere, & aliter probare ad te pertinere, & hoc vult iſta l. ſubtilis, & malè declarata per gl. & Doct. ſed opp. contra primũ dictum, ꝙ ſi adhuc nulla ſententia ſit lata, non propterea admittatur cumulatio iſtorum libellorum, quia ſic ſe habent, ꝙ ſententia lata ſuper vno pro actore, facit præiudicium ſuper altero contra actorem eundemq; reum, vt hic patet in ver. ꝙ ſi po. ergo & c. ut ſ. ti. j. l. fundum. Sol. leges illę loquuntur, quando talia iudicia intentantur ab eadem perſona ꝯ eandem, ſecus ſi vnum ab una, alterũ ab altera ad adinuicem, vt hic ſecundum Bar. Item adhuc oppo. ꝙ non procedatur ſuper vtroque, ſed ſuper altero tãtum. C. qui accuſ. non poſſ. l. j. ſol. ibi quando alterum ſolum erat præiudiciale, & maius altero, hic quando erant æqualia, & nullũ altero maius,
2 ſecundum eundem. ¶† Vltimo quæro, pone, ꝙ egi contra te rei ven. vel pet. hære. pro re vel rebus quas poſſidebas, & non probaui me dominum, vel hæredem, & ſic poteras abſolui ex eo, quia non probaui, ſed quia iſta ſnĩa abſolutoria non propterea declarat te eſſe dominum, vel hæredem, propterea tibi non prodeſſet, ſi caderes a poſ. illarum, & ad alium peruenirent, quia non poſſes ex ea agere, licèt poſſes te defendere aduerſus me, ſi poſſideres, & aſſumpſiſti in te onus probandi, & probaſti ad te pertinere, quod ſine dubio facere potes, licèt non tenearis, vt l. circa. ſ. de probati. Quæritur, vtrum poteris propterea obtinere non ſolum ſententiam abſolutoriam, ſed etiam declaratoriam, ꝙ ad te pertineant, & certè in cauſa ſtatus, conſtat ꝙ ſic, vt eſt tex. in d. l. circa. Sed dubium eſt quid in alijs cauſis, gl. ibi tenet idem eſſe. Et idem ſequit Inn. d. c. ex conqueſtione. Hoſt. miratur tam de gl. q̃ de Inn. ꝙ ſic ſimpliciter determinauerunt. Et ipſe tenet, ꝙ non poſſis obtinere iſtam ſententiam, niſi hoc petieris, & vr̃ ſentire, ꝙ debeas hic petere per ꝯrium libellum, ſuper quo fiat lit. conte. quia conteſt. facta ſuper meo lib. cenſetur facta ſuper meo dominio, non ſuper tuo. Ideo non potes virtute illius obtinere ſententiam declaratoriam, ſed debes dare alium lib. ſuper tuo, & fieri lit. conte. Et ad hoc probandum adducit multa, & excipit certos caſus, in quib. potes obtinere declaratoriam pro te, ſine nouo libel. virtute libel. mei, ut ſi petij electionem de me factam confirmari, quia reperto, ꝙ non ſit confirmanda, poteſt virtute eiuſdem libel. infirmari, quia ſunt inter ſe iſta correlatiua. Sed dominiũ meum cum dominio tuo non ſunt correlatiua. Vel ſi petij ſententiam pro me latam confirmari. Nam reperto, ꝙ non ſit confirmanda, poteſt virtute eiuſdẽ libelli infirmari, ut etiam plene tangitur per Inn. in ca. cum contingat. de offi. deleg. & exaltat Hoſt. vocem ſuam contra Inn & miratur ꝙ ita potuit aſſerere. Certè cum in cauſa ſtatus habeamus hoc expreſſum in d. l. circa. & gl. ibi dicit eandem eſſe rationem, in aliis puto Inn. verius dicere, & ꝙ non requiratur nouus libell. Sed bene puto, ꝙ requiratur petitio redacta in actis, quia reus poſtq̃ probauit ſe dominum, debet ſaltem viua voce in calculo ferendę ſententiæ petere ſe abſolui, & declarari dominum, & facere iſtam petitio. in ſcrip. redigi per notarium cauſæ, & poterit abſolui adiecta cauſa, quia eſt dominus, & tantum proderit ſibi iſta ſententia ad finem agẽdi, quantum ſi ipſe egiſſet, & ſuper ſuo libel. & dñio fuiſſet lis conteſtat. & iſta opin. vtilior eſt quàm opinio Hoſtien. ideo magis amplectenda. argumen. ſupra de damno infect. l. hoc amplius. in fin. princip. dum dicit. {ſententiam Iuliani vtilitas comprobat.}

LEX XVI.

1 VIdenter. Ei qui egit, & obtinuit, ſi iterum vult agere actione prima, nõ ob. exceptio rei iud. h. d. Dic ut ſ. co. l. ſi a te. in j. lect. in gl. ibi. {ſed contra. C. de vſu. rei iudic. &c.} ſ. ꝙ non poſſit iterum petere, vel agere actione prima, ut dixerat gloſſ. in princip. quia illa videtur ſublata iure nouationis. Sed dic, ꝙ immo nõ eſt ſublata, & ꝙ iſta dicitur nouatio per accumulationẽ nouæ actionis ad veterem, non per interemptionem veteris, vt plene not. in l. j. C. de iud. nouatur ergo ad commodum actoris, non rei. ¶ In gl. ibi {item cõtra.} ſcilicet, ꝙ immo nouetur ad commodum rei, vt in legibus alleg. in gl. Sed reſponde quicquid dicat gloſ. ꝙ in illis actio prima non nouatur ad commodum rei, ſed bene adijcitur actio noua per ſententiam, quæ magis eſt commoda reo quàm prima, quia virtute primæ quilibet tenebatur inſolidũ, ſed ex virtute ſecundæ quilibet pro parte. In glo. ibi, {item contra. ſ. de iure annulo. aureo, & c.} ſ. quòd ſententia proſit condemnato. Sed reſpond. ꝙ non prodeſt principaliter, ſed in conſequentiam poteſt prodeſſe. Vnde ſi aliquis remouetur ab adminiſtratione tute. iſta ſententia ſibi prodeſt, ut non teneatur de periculo rerum admini ſtrationis. ut l. decreto. de ſuſpec. tut. ¶ In gl. ibi. {item contra. C. de poſſ. l. 4.} ſcilicet, quòd non poſſit iterum agi cuius contrarium dixerat gl. in prin Sed ſolue, ꝙ non poteſt iterum agi officio iudic. mercenario terminato principali, cum illud per ſe ſtare nõ poſſit, vt ibi, ſed iure actionis, vel officio nobili, quia poſſunt per ſe ſtare, vt hic.

LEX XVII.

1 *Abſolutus ex eo, ꝙ non poſſidebat, nec dolo deſierat poſſidere, ſi de nouo poſſidere incipiat poteſt iterum conueniri.*

2 *Si non conſtat ex qua cauſa ſit facta abſolutio, p̃ſumitur facta ex illa cauſa ex qua debet fieri, & quæ colligitur ex actis.*

3 *Si iudex expreſſit duas cauſas, quarum vna erat magis damnoſa actori q̃ altera, attenditur magis damnoſa.*

Quando concurrunt duo, quorum unum nocet, alterum prodeſt, inſpicitur id quod nocet.

1 SI rem meam. ¶† Abſolutus ex eo, ꝙ nõ poſſidebat, nec dolo deſierat poſſidere, ſi de nouo poſſidere incipiat, poteſt iterum conueniri. h. d. cum l. ſeq. & concordat l. ſi à te, in prin. ſ. eo. Ad ꝯria formata hic in j. gl. melius q̃ gl. rñ. vt habetur. & no. in c. pen. extra de excep. in tex. & gl. ꝙ hoc debet intelligi, quãdo reus tpe lit. conte. poſſidebat. Vnde preſumitur poſſidere, niſi probet ꝯrium, & ẽt ſi ꝯrium probet, preſumitur dolo deſiiſſe poſſidere. niſi ꝯrium probet, ut etiam no. in l. non ignorabat. C. ad ex
2 hib. per Cy. & in l. ſiue poſſid. de prob. ¶† Vlt. no. gl. ſing. quæ eſt in l. ſeq. quæ incipit, ſi quis ad exhib. ꝙ ſi non conſtat, ex qua cauſa ſit facta abſolutio, præſumitur facta ex illa cauſa ex qua debebat fie-
2 ri, & quæ colligitur ex actis, quæ gl. ſemper allegatur. † Item ꝙ ſi iudex expreſſit duas cauſas, quarum vna erat magis dãnoſa actori, q̃ altera, attenditur magis damnoſa, ad quod facit illud brocardum, qñ concurrunt duo quorũ vnum nocet, alterũ prodeſt, inſpicit id quod nocet, ꝙ dic, vt l. ſi quis in graui. §. fi. cũ l. ſeq. ad Silla.

LEX

LEX XIX.

DVobus diuerſis. ¶Quãdo eſt aliquod ius, quod põt in iudicium deduci per modũ agendi, & per modum excipiendi, ſi primo fuit deductum per modum excipiendi, & ſuper illo ſuccubuit reus, non põt iterũ deduci ab eodem ꝑ modum agendi, ſi tendit ad eundem finem cum exceptione.h.d. iſta l.ſubtiliter intelligendo. Si autem tẽderet ad diuerſum finem, bene poſſet deduci per viam agendi, per l.vendicantẽ. cum l. ſeq. ſ.de euict. ſed ſi primo fuiſſet deductum per viam agendi, & ſuccubuiſſet, tunc ẽt ſi tenderet ad diuerſum finẽ, non poſſet deduci iterũ per modũ excipiendi, quia in plus ſe habet actio, q̃ exceptio ideo ſi ſuccubuit in agendo, repellitur ab excipiendo, licèt non e conuerſo, & hoc etiam voluit Inn. ſubtiliter in c.fi.de ord.cog. ꝙ ẽt vr̃ de mente gl.mag. quæ eſt hic poſt prin. ibi rñdeo, ibi agendo &c. ¶Qñ aũt eſſet tale ius, ꝙ non poſſet in iudicium deduci, niſi ꝑ viam excipiendi, vt ſunt exceptiones peremptoriæ, puta, pacti & ſolutionis, tunc ſi ſemel fuerunt deductæ & ſuccubuit reus, deinde iterato conuenitur, & quæritur vtrum iterato poſſit eas obiicere? diſtingue, vt hic habetur in glo. ꝙ aut conuenitur ex ſnĩa, & non poteſt, quia contra ſnĩam illæ non ſunt acquiſitæ. Aut cõuenitur actione prima, & tunc pñt obijci, ideo fatuus eſt qui actionem primam intentat, cũ habeat pro ſe ſnĩam, ut no.ſ. eo.l. ſi a te. §.j.in gl.& h.d.gl.mag. hic in ver. pone ergo. quæ eſt gl.no.& ſing. Et dicit Dy. ꝙ non eſt alibi, & vide Cy. in l.peremptorias. C.ſent. reſc.non poſſ. ¶Quinimo iſto caſu, ẽt ſi non fuiſſent exceptiones oppoſitæ, & ſic non poſſet dici, ꝙ in eis ſuccubuerit, adhuc non poterit eas opponere, ſi iterum conueniatur ex ipſa ſnĩa, quia debuit eas opponere ꝯ ſnĩam, vt d.l.peremptorias. niſi ſint tales, quę ſnĩam non impugnant, vt l. Neſennius. in fi.ſ.de re iudic. ſed qñ eſt tale ius, quod poteſt deduci ẽt per viam agendi, tunc ſi non fuiſſet deductum per viam excipiendi, poſito ꝙ ſnĩa lata eſſet ꝯ reum, non prohiberetur deducere per viam agendi, quia tunc demum prohibetur qñ iſta concurrunt, ꝙ primum deduxerit per viã excipiẽdi, poſito ꝙ ſnĩa lata eſſet ꝯ reum, nõ prohiberet̃ deducere per viã agendi, q̃a tunc demũ prohibet̃ quãdo iſta concurrunt, ꝙ primũ deduxerit per viam excipiendi, & ꝙ ſuper illo fuerit plenè cognitum, & in ꝯrium pronunciatum, & ꝙ tendit ad eũdem finem cum exceptione. Nam ſi non fuiſſet cognitũ, ſed exceptio repulſa, non prohiberetur deduci per viam agendi, vt in l.ſi naũt. §.fin.de nego.geſt. Idem ſi cognitum, ſed non plenè, vt in iudicio ſummario. ut in l.ſi iudex.ſ.de his qui ſunt ſui vel alie.iur. & l. ſi q̃s a liberis.§.ſi vel parens.de libe.agno.& vide quod circa hoc plenè no.per Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in 3.col.de verb.obliga.

LEX XX.

1 *Petitio generalis quo ad res, reſtringitur ad illas de quibus facta eſt proſecutio, tam in actione perſonali, quàm in reali.*

2 *In ſententia & interpretatione verborum eius attenditur mens iudicis, de qua ſi conſtat, non debet ultra illam, uel aliter extendi.*

1 SI ex teſtamento. ¶†Petitio generalis quo ad res, reſtringitur ad illas, de quibus facta eſt proſecutio, tam in actione perſonali, q̃ in reali.h.d. cum princi.l.ſeq. ſ̃m intellectum gl. quæ eſt no. Et iſta prima lex loquitur qñ actor obtinuit, ſed princ.l. ſeq. quando ſuccubuit. Videbatur autem eſſe diſtinguendum inter actionem perſonalem, & realem, vt ſ.eod.l. & an eandem, §. actiones. Sed certè illud procedit, quando eſt generalis reſpectu cauſæ, vel cauſarum ex quibus agitur. Sed hic eſt generalis reſpectu rerum, quia petiit oĩa quæ erant ſibi legata, & non fuit proſecutus, niſi ſuper quibuſdam, quo caſu non cenſetur petijſſe, niſi illa in quib. facta eſt proſecutio, non diſtincto inter actionem perſonalem, & realem, & hoc vult in effectu gl.j.& no. iſtam limit. ¶Intelligit ergo gl. iſtos text. ꝙ petitio fuit generalis, ad hoc ut hẽat aliquod dubium. Si enim fuiſſet ſpecialis, nullum dubium haberet. ¶Item facit dubium, quia iſta lex in fi. vr̃ loqui ſolum, qñ actor nõ probat ſibi legatum, niſi illud ſuper quo facta eſt proſecutio, nimirum ſi non vr̃ petijſſe, niſi illud, quia generalitas libelli non poteſt dici, ꝙ comprehendat illud de quo non cogitauit. ¶Innuit ergo, ꝙ ſi ſciuiſſet quantum erat ſibi legatum, & tamen non fuiſſet proſecutus, niſi ſuper parte, & obtinuiſſet, ꝙ iſta ſnĩa faceret præiudicium in altera parte, quaſi videretur ab illa abſolutus reus, quod vr̃ eſſe falſum, quinimo ſnĩa videretur non valere in aliquo, cũ totum videatur petitum, ex quo de toto ſenſit, & ideo ſnĩa lata ſuper parte non facta mentione de altera parte, vr̃ in totum nulla, vt j. de doli excep.l.apud Celſum.§.item quæritur ſi cum eo. & ibi no.in gl.& C.ſi aduer.rem iud.l.j. ꝑ hoc gl.2.mag. ſuper verbo, {putaſſet.} quæ voluit ſentire iſtud ꝯrium. dicit ꝙ mero iure abſolutus eſt ab altera parte iſto caſu, qñ ſciuit quantum erat ſibi legatum, licèt ſecus, qñ ignorauit, tñ de æquitate datur actori replicatio per l.licèt.C.de iudi. Sed certè per hoc nõ ſoluit ꝯrium, quia imo ſnĩa vr̃ nulla in totũ. Præterea illa lex, licèt loquatur in actione vl̃i, nos loquimur in non vl̃i, tñ fuit generaliter propoſita, ideo melius dic ꝙ ꝯrium loquitur, qñ petitio fuit generalis, & ẽt proſecutio, & ſic fuit cognitum de toto eo, quod continebatur in libello. & tunc eſt verum, qñ ſnĩa debet ferri ſuper toto. per l.de qua re.de re iud. ſi fieret condemnatio in parte, & de altera nihil diceretur, non ualeret ẽt in illa parte, facit l.in hoc iudicio.ſ. fa. erciſ. Sed qñ non fuit cognitum, niſi de parte, valet ſnĩa in illa parte. ita no. Bar.in l.terminato.C.de fruct.& lit. expen. circa medium. & patet in d.l. de qua re. dum dicit. {de quo cognouit iudex &c.} ergo ſi non cognouit ſuper toto, quod erat deductum in libello, ſed de parte tãtum, valet ſnĩa in illa parte. Vnde ſi peterem a te decem, & poſtea non ꝓſequerer, niſi in quinq; ualeret ſnĩa in quinq;, licet de alijs quinq; nullam faceret mentionem. Et ſic in iſto tex. in fin. dũ dicit, ꝙ nec actor petere putaſſet. Supple, maximè, nam idẽ ſi putaſſet quantũ
2 eſſet ſibi legatum. Tene menti iſta. ¶†Vltimo[a] no. iſtum tex. in fi.
a & in princ.l.ſeq. ꝙ in ſententia, & interpretatione verborum ſnĩę dẽt attendi mẽs iudicis, de qua ſi põt ꝯſtare nõ dẽt vltra illam, vel aliter extendi, & ad hoc multoties allegaui iſtos in conſiliis.

ADDITIO.

a ¶Et adde, ꝙ ſnĩæ interpretatio per iudicem habentem merum, ac mixtũ imperium fieri debet non per delegatum arbitrum, aut arbitratorem, ſ̃m Bal.& Ang. in l.ij.C.de ſent.ex pericu.recitan. Lanfr. in ca.qñ, contra falſam.in verbo, ſnĩa.uer. vlterius dubitatur. de prob. Bal.in l. ne in arbitro. C.de arbi. Spec.eo.tit.§.fi.uerſi. ſed nunquid. ver. obſcure. & per gl. Bart. & Bal.in l.ab executione.C.quorum appell.non reci. vbi dr̃ poſſe appellari a iudice, qui male interpretatus eſt.

LEX XXI.

SI cum teſtamento.

§.Si petiero gregem. Qui petijt gregem, & ſuccubuit, nõ auditur volens iterum eundẽ petere, licèt ſit auctus, vel diminutus, quia hoc non diuerſificat ſubſtantiam eius. Nec ẽt auditur ſi vult aliqua capita ipſius gregis petere. hoc d. ¶Et iſtud vltimum ur̃ dubium propter ꝯrium formatum in gl. quia iſta poſſunt ſimul ſtare, ꝙ grex vl̃r non ſit meus, & tamen aliqua capita ipſius ſint mea ideo licèt ſuccumberem in petitione gregis, non videor repellẽdus à petitione capitum ſingularium. Propter hoc gl. intelligit, ut in ea habetur, ꝙ grex non fuit petitus tanquam grex, ſed tanq̃ plura capita, alias procederet ꝯrium. Dy. aũt diſtinguit inter totum, quod conſiſtit ex plurib. capitib. diſtinctis, ut eſt grex, & tunc ſuccumbens in toto repellitur a petitione partium, ut hic, & in toto quod conſiſtit ex plurib. partib. inuicem ſecum contingentibus, vt eſt domus, & tunc ſuccumbens in toto nõ repellitur a petitione partium, poſtq̃ totum eſt diſſolutum, ſ.eo.l. ſi quis cum totũ. ver. ſed in cementis. tamen per hoc nõ tollitur ꝯrium ſupra ſignatum. & ideo prima ſolutio gl. vr̃ ſecurior. Poteſt ẽt dici, ꝙ hic volebat petere certa capita, ex illa eadem cauſa, ex qua petierat gregem, ꝯrium procedit, qñ ex cauſa diuerſa, ut etiam habetur in l.fi. j.ea.l.§.ſi fundum. & d.l.ſi quis cum totum.ſ.eod.

§.Si fundum. ¶Qui petiit fundum, & ſuccubuit, nõ admittitur ad petendum vſumfructũ cauſalem eius, quia vr̃ petere idem & ex eadem cauſa. Sed qui petiit vſumfructum formalem, & ſuccubuit, non prohibetur petere vſumfructum cauſalem, vel proprietatem, quia non dr̃ petere idem, nec ex eadem cauſa.

1 *Exceptio rei iudicatæ competens patri ſuper actione de peculio competit ei qui fideiuſſit pro ſeruo.*

2 *Quando alteri per alterum poſſit acquiri exceptio.*

1 §.Si pro ſeruo. †Exceptio rei iudicatæ competẽs, patri ſuper actione de peculio competit ei qui fideiuſſit pro ſeruo, h.d. Videtur ꝯrium, quia licèt exceptio competens principali tranſeat ad fideiuſſorẽ, ut ſ.tit.j.l. exceptio.§.rei. Tamen competens uni fideiuſſori non prodeſt alteri. Et patet in actione de peculio loco fideiuſſoris hr̃, vt in l. cum filius.de ver.obli. ꝑ hoc gl. hic intelligit, ꝙ pater fuit abſolutus in actione de peculio ex cã, q̃ ſi eſſet vera, liberaret principalẽ, & per ꝯñs fideiuſſorem eius, alias ſecus, per l.egi. j.de ſol. Et hoc not. & tene menti, quia per hoc videtur, ꝙ ſi egi ꝯ vnum ex fideiuſſorib. & fuit abſolutus adiecta cauſa, quia principalis mihi ſoluerat, talis
2 abſolutio prodeſt etiam principali, & alijs fideiuſſorib. †Nec obſ. ꝙ alteri per alterum nõ poteſt acquiri exceptio, quia iſtud eſt verum, niſi ſint perſonæ inuicem ſe contingentes occaſione eiuſdẽ debiti, vt principalis, & fideiuſſor. Nam pactum fideiuſſoris interdum prodeſt principali ratione contingentiæ, ꝙ non eſſet in penitus extraneo, iuxta illud quod habetur ſ.de pact.l.ſi vnus.§.j. & l.idem in duobus.

LEX XXII.

SI cum vno. ¶Siue mutetur perſona, ſiue cauſa petendi, cenſetur alia quæſtio eſſe diuerſa, & non obſtat exceptio rei iudicatæ, etiam ſi ſit eadem

cauſa defenſionis.h.d.Gl.tamen videtur dicere contrarium per l.ſi quis ſeparatim.de appel.Vel poteſt dici,ꝙ ibi in ipſa appell,quæ facta ab vno prodeſt alteri,quando eſt eadem cauſa defenſionis, ſecus in cauſa principali,quia ſñia lata pro vno ex hæredibus, non prodeſt alteri,etiam ſi ſit eadem cauſa defenſionis, per iſtum tex. ibi dum dicit {nam & ſi eadem qõ.} Pone enim ꝙ fuit abſolutus vnus ex hæredib. ex eo,quia defunctus ſoluerat,quod ſi eſſet verum,prodeſſet cohæredibus,tñ hoc hr̃ pro vero,ſolum quo ad illum qui fuit abſolutus,non quo ad alios,nec ob.quod dixi in præce.§.quia ibi ſe contingebant occaſione eiuſdem debiti, cum oẽs pro eodem debito tenerentur,ſed hic inter hæredes debitores diuiſum eſt debitum,& quilibet teneretur pro parte ſua tantum,et ſic non ſe contingunt.

LEX XXIII.

SI in iudicio. ¶Abſolutoria lata ſuper vſuris non parit exceptionem rei iudi. ſuper ſorte,hoc primo, nec ẽt,ſuper vſuris,ſi lata ſit ex eo,ꝙ ineptè fuerint petitæ,ſi poſtea aptè petãtur,hoc ſecundo.Et ita intelligo iſtum tex.ſed gl.non declarat.Secunda ibi {eadem erunt.} Et ij pars poteſt intelligi, etiam qñ apte fuerunt petitæ,quia erant deductæ in ſtipulatione, & ſic poterãt per ſe peti ſine ſorte,& ita fuerunt petitæ, & lata fuit abſolutoria, q̃a non debitæ,nam non ſequitur,ergo ſors non eſt debita.Si autem fuiſſet lata ex eo, quia vel ꝙ ſors non erat debita, & per ꝯñs non poterant deberi vſuræ,tunc dicendum eſſet contrarium, q̃a faceret præiudicium in petitione ſortis,eo quia replicaretur in iudicium illud quod ſemel fuit deciſum,& ſic licèt petatur res diuerſa,obſtat excep.ut l.ſi quis cum totum.§.ſi ancillam.s̈.eo.Econtra vero abſolutoria lata ſuper ſorte indiſtinctè parit exce.rei iud.ſuꝑ vſuris,ſicut lata ſuper re,ſuper fructib.eius parit,ut in l.fundi.s̈.ti.j. ſed condemnatoria lata ſuper ſorte,non facta mentione de vſuris,faceret præiudicium in vſuris, ſi non poterant peti iure actionis,ſed officio iud.mercenario,ut l.4.C.depoſi.& in l.centum Capuæ.s̈.de eo quod cer.lo,Secus ſi poterant peti iure actionis,vt in l.j.C.de iud.& in l.centum Capuæ.Secundam partem in verſi.eadem,intelligo,quando quis petijt de facto vſuras ex ꝯ̃ctu bonæ fidei,non deductas in ſtipulationem, & ſuccubuit ex eo, quia ineptè petiit,quia non poterat eas petere ſine ſorte,vt d.l.4.C.depo.ſi vult poſtea petere ſortem vna cum eiuſdem vſuris poterit,{ quia lata ſñia ꝑꝑ ineptitudinem libel.non parit exce.rei iud.ut no.s̈.eo.l.& an eandem.in prin.in j.gl.mag.nec facit illa ſñia quominus cõtinuæ vſuræ currant,& hoc dr̃ hic. ¶In tex.ibi.{velit vſuras tñ ꝓſequi.} ſupple,& fuit proſecutus de facto,& ſuccubuit ex eo, qđ ineptè petijt vſuras ſine ſorte,poſtea volebat petere ſortẽ, & eaſdem vſuras.

LEX XXIIII.

SI quis rem. ¶Poſſeſſor abſolutus ex eo, ꝙ dñium rei ad ipſum pertineat, ſi a poſſeſſione cadat,& ad actorem perueniat, poteſt virtute dictæ ſñiæ ab eo recuperare, nec ille auditur volens de dñio probare,quia veniret contra ſñiam. h. d. ſm vnũ intellectum gl.q̃ etiam tenent Doc.in l.Iuli.poſt prin.s̈.de condit.indeb.Non tñ in text.exprimitur qualiter fuerit abſolutus, ſed gl. ita intelligunt,q̃a ſi fuiſſet ſimpliciter abſolutus,videretur abſolutus,quia actor non probauit,& ſic de iure ipſius poſſeſſoris nihil videretur pronunciatum,ut s̈.eo.l. ſi inter me. & ideo non poſſet virtute eiuſdem ſñiæ recuperare,agendo etiam contra eundem, licèt poſſet retinere excipiendo ꝯ eundem.Et præfatus actor non poſſidens admitteretur ad probandum de dñio ſuo,quod per illam ſñiam non perdidit,ut j.eo.l.ſextante.§.latinus.uer.ꝙ ſi poſſeſſor.& dixi s̈.eo.l.ſi mater.§.denique. & iſta diſtinctio probatur in l.ſed & ſi poſſeſſori.de iureiur.Aduertendum tñ,ꝙ etiam quãdo fuit abſolutus ex eo quia erat dñs, ſi non ita erat in ueritate, imo actor erat dñs,adhuc actor per illam ſñiam non deſinit eſſe dñs, quia non eſt cauſa habilis ad tranſlationem dñij,non ſecuta traditione,ſecus econtra,quia ſi conuentus rei ven.ſit dñs,& condemnatus ſit ad reſtituendum rem actori tanquam dño cum non ſit & illam reſtituat,ipſe deſinit eſſe dominus,& dominium transfertur in actorem,licèt ei reſtituatur tanquam ſua, & non tanquàm ſit ipſius reſtituentis,vt no.gl.Inſtitu.de offi.iud.§.fi.& in l.Pomp.§.qui iuſſu.s̈.de acq.hære.Sicut in re quæ dimittitur ex cauſa tranſac.vt in l.ſi pro fundo.C.de tranſac.tamen tunc clauditur ſibi os, vt nec agendo,nec excipiendo poſſit dicere ꝯ̃rium, vel probare, quia veniret ꝯ ſñiam,licèt ſecus in alio caſu quando ſimpliciter, vel ex eo,ꝙ nõ probauit.Et ſi dicatur quod proderit ſibi hoc dominium,ex quo ipſum allegare non poteſt,nec probare?Rñdeó, poſſet prodeſſe,ſi reus abſolutus hoc fateretur, ꝙ ipſe actor erat dñs,quia licèt ſñia faciat præſumptionem iuris, & de iure contra quàm non admittitur probatio in contrarium,hoc eſt verum, niſi per confeſſionem partis,ut nota.in auth ſed iam neceſſe.C.de don.ante nup.per Cy.& in corpore vnde ſumitur per gl.Poterit autem iſte olim poſſeſſor,& nunc agens triplici via vti in recuperando,vel ꝙ intentet rei vend.& probet dñium per ipſam ſñiam, vel ꝙ agat actione in factum,ex ipſa ſñia, vt d.l.ſi poſſeſſori, & ſic inducta ad excipiendum proderunt ad agendum,ut ibi no. ſicut econuerſo,vt dixi s̈.eo.l.ſi a te.Vel poterit petere ſñiam illam executioni mandari,quia licèt à princi. aliam executionem non meruerit,ex quo ipſe poſſidebat,nunc quia non poſſidet, meretur, & hoc per ea quæ no.per Doct.in d.l.ſed & ſi poſſeſſori. Legitur alio modo in gl.ꝙ fuit abſolutus ex eo, quia actor non probauit, vel ſimpliciter quod idem eſt,& tunc verum eſt, ꝙ non admittit̃ ad recuperandum virtute ſolius ſñiæ, per ea quæ dicta ſunt, ſed quia habebat titulum a non domino,& etiam bonam fidem, & cum his etiam habebat ſententiam abſolutoriam contra verum dominum,ex quo admittitur ad agendum pub.etiam contra verum dominum,nec ille poterit eum excludere per exceptionem dominij.Nec ob.ꝙ publi.non datur cõtra verum dominum,ſed per exceptionem dominij excluditur,vt in l. fi.s̈.de pub.quia illud eſſet verum,ſi ſolum haberet titulum & bonam fi.& non habuiſſet hanc ſententiam abſolutoriam contra verum dominum, vt hac l.ſecundum iſtum intell.quem tene menti. Per hoc etiam patet non obſtare ea quæ s̈.dixi.& etiam l.ſi inter me & te. & in d.§.latinus,uerſ.ꝙ ſi poſſeſſor.quod procederet, quando poſſeſſor q̃ fuit abſolutus principaliter,vel quia actor non probauit, non haberet titulum a non dño:tunc.n.non haberet publ.& ideo ex illa ſñia nullo modo poſſet ſe iuuare,& ſic admitteretur ille,qui non poſſidet,& qui fuit originarius actor,ad probãdum de dominio ſuo,non obſtante dicta ſententia.Sed qñ habet titulum a non domino,& bonam fi.illa ſñia ſibi prodeſt ſaltem,q̃tum ad hoc,vt roboret,& fortificet publicianam,licèt ex illa ſñia agere non poſſit, & ex iſtis remanet iſta lex clara & vtilis,& ẽt gl.declarata. ¶In glo. ibi.{vel forte aliud eſt in ſententia.}Iſta opin.eſt falſa, quia idem in ſententia quod in iureiur.vt d.l.ſextante.§.latinus.ver.quid ſi poſſ. vbi eſt caſus.

LEX XXV.

1 *Si alius ſine mandato egit noĩe meo,vel defendit cauſam, & poſtea conſtituã cũ procuratorem in eadem,an videar per hoc ratificare prius geſta.*

SI is qui hæres. Ex cauſa de nouo ſuperueniẽte,qui primo ſuccubuit admittitur ad agendum,hoc primo.Item abſolutoria lata in actione quanto minoris facit præiudicium in actione redhibitoria quatenus ad idem tendunt econuerſo,hoc ſecundo.item ſententia lata contra falſum procuratorem,non nocet domino,ſi factũ illius non ratificauit,etiam ſi poſtea ipſum eundem procuratorẽ conſtituit ad eandem litem.Et illa ſñia non obſtante ille idem pro-

1 curator admittetur hoc tertio,& vlti.dicit tota lex.†Et nota.illum vltimum,per quem vr̃,ꝙ ſi alius ſine mandato egit nomine meo vel etiam defendit cauſam,licèt poſtea ipſum procur.conſtituam in ea.cauſa,non videor per hoc ratificare prius geſta, & ſic illa mihi non noceret,ſed ea quæ poſtea fuerit.In contrarium facit l.Iul. s̈.qui ſatiſd.cog.De iſto artic.tangitur in addi.Spe.in tit.de procu. §.j.in addi.quæ incipit.{de hoc.}& non clare ibi determinat.Breuiter dic, ꝙ hic primo improbauit geſta per illum, & poſtea ipſum conſtituit procuratorem ad agendum in eadẽ cauſa de nouo,& tunc non eſt dubium.Si autem expreſſè non improbauit, tunc diſtingue,aut conſtituit ipſum ad agendum de nouo ad idem,quia per hoc tacitè videtur improbare prius geſta, & ita etiam poteſt hic loqui. Aut conſtituit eum ad proſequendam litem iam cœptam,& tunc videtur approbare iam geſta propter neceſſariam ꝯñtiam,quia non poſſent valere ſequentia,niſi ẽt valerent præcedentia,ergo &c.arg.in l.illud.de acq.hær.ꝙ ita loquitur l.Iul. s̈. qui ſatiſd.cog. ¶Cautius tamen eſt, ꝙ expreſſè ratificaret prius geſta, & ita intelligo id quod not.Io.And.in loco præalle.Quantum ad hoc,ut procurator admittatur ad proſequendum, quia propter dubium poſſet reus obijcere,nolo te admittere, niſi præcedentia ratificentur. ¶In §.j.in tex.ibi.{eum qui alterutra earum gerit.}ſupple ad fi.redhibendi,& ſuccubuerit, nam licet diuerſificetur actio non diuerſificatur cauſa,ergo &c.vt s̈.eo.l. uni. Sed ſi fuiſſet actũ quanto minoris,non ad finem redhibẽdi, ſed (vt ſequitur expreſſio,)quanto minoris fuiſſet empturus,& ſuccubuit, non videtur repellendus a redhibitoria,cum agatur ad diuerſum finem. Et ita intelligitur contrarium formatum hic in gl.

LEX XXVI.

EGi tecum. Vbi deficit fundamẽtum,ſuperædificari non poteſt,ad hoc allegat Ol.iſtã l.& ẽt l.nã origo.s̈.qđ ui aut clã. ¶In tex.ibi. {egi tecum.} ſ.negatoria, quia prætendebas domum meam dr̃e tibi ſeruitutem altius tollendi,& dic, quòd ſuccubui.

1 *Qui ſuccubuit in ſorte,non admittitur ad petendum vſuras,*

§.Item

1 **§. Item ſi fundo.** †Qui ſuccubuit in principali non admittitur iterum ad agendum
2 pro acceſſoriis.h.d.†No.pro eo quod dixi.s.eo.l.ſi in iudicio.ꝙ ille qui ſuccubuit in ſorte,non admittitur ad petendum vſuras, ut s.eo.ti.l.fundi. Nec etiam inſulam natam in flumine ratione cohęrentiæ ipſius fundi, vt hic.

LEX XXVII.

CVm de hoc. Exceptio quæ obſtabat uenditori,obſtat etiam emptori, q̃ poſtea cauſam habuit.h.d.Secus,ſi ante, vt in l.ſeq. §.fi.& s.eo.l.ſi mater.§.fi.Et pone hic caſum, ꝙ poſſidebas fundum meum,& egi rei ven.& ſuccubui, q̃a non probaui.Certè per hoc non perdidi dñium.Poſtea iſtum fundum vendidi Titio,quem duxi ad fundum,& in eo ipſum introduxi. Certe illud dñium in ipſum tranſtuli, licèt non tranſtulerim poſſeſſionem,quæ erat apud te,vt in l.ſi fundum.de fund.dot.Quæritur,ſi ille emptor agat ↄ te,an poſſis ſibi obijcere exceptio.rei iud.Et dr̃ ꝙ ſicut ſi ego agerem, quia non potui in illum emptorem plus iuris transferre,quàm etiam apud me erat, ius eſſet eliſum,vel vulneratum per ſñiam,quia licèt remanſerim dominus, obſtabat mihi tñ excep.Idem ergo in emptore.Sed ſi vendidiſſem anteq̃ egiſſem,non obſtabit emptori,niſi ſciuiſſet me agere, & neglexiſſet.l. vt ſæpe.de re iud.Si ãt caderes à poſſeſſione,reuerteretur ad emptorem,& ſi uelles nunc ↄ ipſum agere,poſſet ſe defendere eo caſu,quo ſi reuerteretur ad me,poſſem me defendere.ſ.ſi fuiſſes abſolutus,quia non probaui,vel ſimpliciter, & non habuiſſes titulũ à non dño,iuxta id quod dixi in l.ſi quis rem à non dño.¶ In glo. ibi,(ſi autem pro me.)Pro euidentia gl.no.ꝙ tex.loquitur,qñ ſñia fuit lata pro reo,& ↄ veritatem,quia reus non erat dñs;ſed actor, & dr̃ ꝙ iſta ſñia non immutat veritatem, quia non facit actorem deſinere eſſe dñm.Quid econuerſo,ſi lata eſt pro actore, & ↄ veritatem,quia reus erat dñs? & iſta gloſ.vr̃ dicere ſiue non ſit facta executio,ſiue ſit facta.Sed in hoc ultimo non bene dicit, quia facta eſt executio,licèt reus tradat,vel reſtituat rem non tanq̃ ſuam ſed tanq̃ illius,cui reſtituit,nihilominus pp authoritatem rei iudi. ſi ipſe erat dominus,transfert dominium, ſi non erat dñs trãsfert vſucapiendi conditionem,ut plenè no.in l.Pomp.§.ſi iuſſu.de acqui.poſſ.& Inſti.de offic.iud.§.fi.ſecus ſi ex alio ti.transferatur, & ſic loquitur l.3.§.ſubtilius.de cond.ob cau.

LEX XXIX.

IVdicatæ. Sñia lata pro libertate danda ↄ vnũ ex hæredibus alteri cohæredi non nocet mero iure,tñ fauore libertatis, dẽt ſeruari ẽt in eius præiudicium,ut careat dñio ſerui, & efficiatur liber cum non poſſit effici liber pro parte, tamen conſeruatur indemnis,quia ab ipſo manumiſſo dẽt refundi pretium partis ſuę. h.d.in effectu tex.cum gl.

§. Si debitor. Sñia lata ↄ authorem nõ præiudicat ſingulari ſucceſſori, qui ante illum cauſam habuit ſi non fuit citatus,uel requiſitus ad cauſam.h.d.Supple, & ſi ignorauerit cauſam agitari,alias etiam ſi non fuiſſet citatus,noceret ſibi,ut in l.ſæpe.de re iudi.¶ Item dic,ꝙ habuit cauſam ante ſñiam,& ẽt litem inchoatam per authorem.Alias ſibi noceret, ſicut ſi habuiſſet cauſam poſt ſñiam.ut no.s.eo.l.ſi mater.in fi.¶In tex.ibi,(non admonito,) No.pro eo quod dixi in l.fi.de re iudi.ꝙ licèt ſñia lata contra vnum, alteri non noceat, ſi tñ alter fuit citatus,& non comparuit,uel non defendit cauſam,bñ nocet,vt etiã probatur in c.inter quatuor,de maio.& obed.& in aliis iurib.quæ allegaui in d.l.ſæpe.hoc tamen limita,ut ibi dixi.

1 *Qui in libello expreſſit unam cauſam,puta inteſtati,et ſuccubuit, an prohibeatur agere ex alia,ſcilicet teſtati.*

EX ſextante. Qui egit pet.hær.ſimpliciter & ſuccubuit,licèt cauſam inteſtati dumtaxat fuerit proſecutus,non auditur uolẽs iterum agere ex teſtamento.h.d.ſm intell.gl. quod dic, vt s.eo.l.ſi mater.in prin.Et dic,ꝙ fuerunt ſubſtituti tres vnus in ſextante.i.in duab.vncijs,& quilibet aliorum duorum in v. vncijs, tamen illi duo totam hereditatem poſſidebant,uidelicet,quilibet pro dimidia,& ille inſtitutus in ſextante egit ↄ unum illorum petendo totam dimidiam,ſimpliciter dicendo ad ſe totam hæreditatem pertinere.Et cum ille allegaret ſe hæredem,ex teſtamento replicauit de nullitate teſtamenti, & dixit totam hæreditatem ad ſe pertinere ab inteſta.& ſuccubuit,quia teſtamẽtum non erat nullum, Vnde poſtea uolebat agere tanquàm hæres ex teſtamento ↄ eundem pro dimidia ſextantis in vna uncia,dicit ꝙ non poteſt, poſtquam egit ſimpliciter non exprimendo,an eſſet hæres ex teſtamento, vel abinteſtato,licèt poſtea replicando dixerit, ꝙ abinteſt.¶In gl.mag.poſt princ.ibi,(& ſic nõ refert qua ex cauſa &c.) ſed ad contrarium de l.poſt legatum.§.j.rñ. Vnde dic, ꝙ ibi loquitur,quando dedit libellum principaliter non ſuper hereditate,ſed ſuper nullitate teſtamenti,& ſuccubuit. Nam tunc nõ reputatur indignus eorum,quæ in teſtamẽto ſibi ſunt relicta.Secus ſi accuſaſſet teſtamentum de falſo,uel inofficioſo; quia tũc repelleretur ratione indignitatis.Sed hic dedit libellum principaliter, dicendo illam inſolidum ad ſe pertinere, & non exprimendo ex teſtamento,& ſic utramque cauſam vr̃ in libell.deduxiſſe,ut s.eo.l.ſi mater. §.denique.& §.eandem.in fi. Vnde ſi ſuccubuit, repellitur poſtea non ratione indignitatis,ſed quia cauſam teſtati,ex qua uere erat hæres pro ſextante,& quàm in libel. deduxiſſe uidetur, non fuit proſecutus.Vnde ſibi imputet,licèt fuerit proſecutus cauſam inteſtati,ex qua non erat hæres,ideo dixi,ꝙ replicando,allegauit de nullitate teſtamenti non principaliter agendo, ut nõ obſtet iſtud
1 ↄrium,& credo ꝙ hoc fuerit de mente gl.¶ † In gl.ibi,(ſed an exceptio electionis)uenit ad limitationem eius quod dixerat glo.in proximo præcedenti uer.uidelicet,ꝙ ſi in libel. expreſſit vnã cauſam & ſuccubuit,puta,inteſtati,non prohibetur agere ex altera. ſ. teſtati,ut in l.ſi mater.§.ſi quis autem.s.eo.h.d. gl. ꝙ iſtud eſt uerũ virtute illius ſñiæ,quæ non facit præiudicium,niſi in cauſa in libel. expreſſa,ſed benè prohibetur agere alio reſpectu.ſ. electionis, q̃a qui poteſt venire ex teſtamento, & abinte.ſi eligat alteram iſtarũ ſtatim facta electione perdit alteram, etiam antequam ſententia ſit lata,ut in l.fi.C.de iure codi.Certe in hoc gl.non bene dicit, q̃a illa lex loquitur quando quis ex eadem ſcriptura poterat venire duplici via ↄria.ſ.ex teſtamento tanquam hæres directus,& abinteſt.tanquam fideicom.Sed in caſu iſto ambæ iſtæ viæ non ueniebant ex ea.ſcriptura,ſed ex ſola cauſa teſtati. Cauſa uero inteſtati ex nulla ſcriptura ueniebat.¶Item ibi ex vtraq: via uolebat venire ex diſpoſitione defuncti.Altera præter eius diſpoſitionem. Itẽ ibi malè concurrebant in origine,& erat locus electioni,hic non concurrebant,quia cauſa teſtati præcedebat cauſam inteſta. & iõ dic,ꝙ indiſtincte non repellitur dicto caſu,nec virtute ſententiæ, nec virtute electionis.¶In glo.ibi, (alij dicunt ꝙ non,in perſonal autem ſimpliciter propoſita omnia veniunt.) Iſta gl. uidetur expreſſe loqui contra tex.quem allegat.ſ.s.eod.l. & an eandem. §. actiones,quia ibi dicitur,ꝙ in perſonali ſi detur libel.generaliter,vl ſimpliciter,& poſtea proſequatur vnam tantum cauſam, illa generalitas reſtringitur ad illam cauſam,vt ex ea dumtaxat uideatur actum.Et illa tamen uideatur in libel.deducta. Vnde dic ꝙ gl.procedit in actione perſonali,puta,tute.vel neg.geſt. ſi fuit libellus generalis,& proſecutio ſpecialis in vna ſpecie, puta adminiſtratione talis,& ſententia generalis,quia tunc nocet in omnibus ſpeciebus etiam non proſecutis de rigore iuris, competit tamen replicatio, vt in l.licèt.C.de iud.Sed ſi non erat vlis, tunc hẽt locum §. actiones.cum nec de rigore iuris noceat in proſecutis,vt ibi dixi, & qđ no.s.eod.l.ſi ex teſtamento.in vlti.gl.ibi.(& ſic non tanquam iudicatum,ſed tanquam repudians repellitur &c.) Dic verum eſſe, ꝙ iſto caſu,quando ſciuit teſtamentum valere,& ſic elegit viam inteſtati ſcienter, quæ ſibi non competebat, cenſetur renunciaſſe cauſæ teſtati,& ſic ab illa repelleretur virtute tacitę repudiationis & ſi in libel.cauſam inteſtati ſolam expreſſiſſet, ut l.Clodius.de acqui.hær.Nec tunc haberet locũ hæc lec,ꝙ repellatur uirtute ſententiæ.Sed in caſu ſeq quando errauit credens teſtamentum eſſe nullum,non videtur repudiaſſe in cauſa teſtari,quam ignorabat ſibi competere,nec uirtute tacitæ repudiationis repellitur, ſed bene repellitur uirtute ſñiæ,poſt quàm eſt ꝙ ſibi imputetur.ſ.ꝙ libellum generaliter dictauit,non reſtringendo ſe ad cauſam inteſtati, quam putabat ſibi competere,& ita loquitur hic.

1 *Ius pignoris non extinguitur in effectu,quãdo creditor efficitur dominus rei pignoratæ reuocabiliter.*
2 *Hypothecaria eſt iſtius naturę,ꝙ nõ tollitur,niſi creditori ſit ſolutum, uel ſatisfactum.*

1 **§. Latinus.** † Si poſterior creditor egit hypothecaria ↄ poſſeſſorem, & obtinuit ex eo, quia poſſeſſor de iure ſuo non oppoſuit, non prohibetur prior poſtea per viam agendi hypothecaria recuperare non obſt. dicta ſententia, in qua licèt fuerit pronunciatum ſuper non iure actoris, non uidetur pronunciatum ſuper non iure defenſoris, cum ſe adinuicẽ compatiantur,quia poteſt eſſe vtriq· obligata.Et poſtquàm de iure defenſoris non fuit oppoſitum,nec diſcuſſum,non ſic in rei vẽdi.in qua ſi fertur ſñia pro actore cenſetur lata ſuper non iure defenſoris,quia non poteſt eſſe cuiuſlibet eorum inſolidum. Vnde cum ſit pronunciatum eſſe actoris,cenſetur pronunciatum non eſſe ipſius rei,non ſic.ſi lata ſit ſñia pro reo,quia ſi eſt abſolutus ex eo,quia actor non probauit, propterea uidetur pronunciatum ſuper non iure actoris,& ideo ſi poſſeſſio ad actorẽ redeat, non nocet ſibi illa ſñia quominus defendẽdo poſſit probare ſe dñm, & excludere priorem uictorem,quia iſta poſſunt ſimpliciter ſtare,ꝙ actor eſt uerus dñs Item poſito ꝙ prior creditor efficiatur dominus rei hypothecatæ,& per hoc extinguatur pignus, q̃a res

ſua

ſi ꝗ non poteſt eſſe ſibi obligata, non tamen extinguitur ius proprietatis, & ſic ius retentionis, ſi poſſidet, & etiam ius agendi per hypothecariam aduerſus poſteriorem, ſi ille poſſidet. h. d. in effectu. vſq; in fin. iſte §. pulcher, & vtilis, & venit ad declarationem l. duobus. ſ. eo. quæ videtur ꝯtrariari. Sed non obſt. quia ibi prior creditor conuentus à poſteriore de iure ſuo allegauit, & ſuper illo fuit cognitum, & plenè diſcuſſum, & ſuccubuit. Vnde nō poteſt illud poſtea deducere per modum agendi, quia veniret cōtra ſententiam, cum tacitè videatur ſuper illo pronunciatū, ex quo fuit cognitum. Sed hic non allegauit de iure ſuo. Vnde non poteſt dici, ꝙ ſuper illo cenſeatur pronūciatum, ſed ſolum ſuper iure actoris, ideo non venit ꝯ ſententiam. Secus in rei vend. in qua etiam ſi reus non dixit ſe dominum, ſi tamen eſt pronunciatum actorem eſſe dominum, cenſetur pronunciatum eū non eſſe, & hoc vult iſte tex. loquitur tn̄ hic quando prior creditor ignorabat rem ſibi eſſe obligatam, & ideo non oppoſuit. Quid autē ſi ſciebat? adhuc videtur idem, & ꝙ poſſit poſtea de illo opponere nō ſolum agēdo, ſed etiam excipiendo. Non ſolum ſi agatur actione priſtina, immo etiam ſi agatur ex ſnīa, quia iſta exceptio non dicitur impugnare ſententiam, uerum eſt enim eſſe obligatam actori, ut ſententia illa dicit, ſed etiam ſibi obligata eſt. Sed in ꝯtrium facit æquitas, & malitia eius, ar. in l. de reb. ſ. de ar, quia poſtꝗ̄ ſciuit, debuit vti iure ſuo, & non malitioſe tacere, & iſta forte verior eſt. Dubito tamen de præſenti, ideo cogitandum eſt, quia Doc. non tangunt. Et diuide iſtum §. in quatuor partes, quia primo ponitur thema, & quæſtio in agente hypo. vſq; ibi {reſpondi.} Secundo anteꝗ̄ reſpondeat altius exordiendo, ponit, quid iuris in eo, qui agit rei vēdi. vſq; ibi. {cum autem.} Ibi redit ad primum caſum, & determinat, ꝙ reus victus non prohibetur agere, vſque ibi {in propoſita} Quarto contra ſuam determinationem facit unam oppoſitionē diuerſam, & eam ſoluit confirmando præfatam determinationem. Item ſecunda pars continet duos caſus, Primus, quando fertur ſententia pro actore rei vend. quia cenſetur lata ſuper non iure rei, etiam ſi de illo non per reum oppoſitum ſit, vſq; ibi, {quod ſi poſſeſſor.} Secundus econtra, quando fertur pro eo abſolutoria, quia actor non probauit, & tunc non propterea videtur lata ſuper non iure actoris, quia iſta poſſunt ſimul ſtare, ꝙ actor eſt verus dominus, & tn̄ quia non potuit probare, reus veniet abſoluendus. Et ideo ſi reus cadat a poſſeſſione, & reuertatur ad actorem, ſi reus agat, non prohibetur actor, & non poſſeſſor probare ſe dominum. Et obtinebit defendendo ſe licèt agendo ſi nō poſſideret, nōn deberet audiri propter ſententiam, vt etiam dixi ſ. eo. l. ſi mater. §. denique. Sed ſi fuiſſet abſolutus ex eo, quia probauit ſe dn̄m, tunc eſſet ſecus, ut dixi. ſ. eo. l. ſi inter me & te. ¶ † Vltimo no. in ſi. ꝙ ius pignoris non extinguitur in effectu, quando creditor efficitur dominus rei pignoratæ, reuocabiliter tamē, quia res erat etiam alteri pignorata, & ſic poterit ab eo auocari. Nam nō debet effici deterioris conditionis ex eo, ꝙ dominium acquiſiuit ut no. in l. j. C. ſi antiquior credi. & ibi vide bonam gl. mero tamen iure extinguitur pignus, & ita innuit hic tex. Item not. ꝙ hypo. eſt iſtius naturæ, ꝙ non tollitur, niſi creditori ſit ſolutum, vel ſatisfa-
a ctum, [a] poſito ꝙ ius pignoris ex quo oritur mero iure tollatur, concordantiæ ſunt in gl. penult.

ADDITIO.

a ¶Et adde, ꝙ nec per ſententiam quidem, quin ſi ſatisfactio non ſequatur agi poſſit aduerſus poſſeſſorem non obſtante ſententia ipſa. ut in l. tuam. vbi per Bal. C. de pign. & l. gregem. §. etiam ſi. vbi per Bar. ff. eo. de pign.

LEX XV.

PAulus. ¶Qui egit rei vendi. & ſuccubuit non prohibetur eandem rē petere actione perſonali. h. d. no. Et iſtud eſt uerum, niſi ſuccubuerit ex aliqua cauſa, q̄ concernat etiam actionē perſonalem. ut ſi legatarius egit rei vend. pro re legata, & reus fuit abſolutus, quia legatum non fuerat factum, vel inutiliter factum, nam non poterit agi actione ex teſtamento ſecundum Docto. quod not. & tene menti.

Prima Domini Pauli de Caſt. ſuper ff. Nouo explicit.

REGISTRVM.

a b c d e f g h i k l m.

Omnes ſunt quaterniones, præter m ternionem.

Venetijs, M D LXXXII.